

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΩΝ

BIBLIA A.

A R I S T O T E L I S
M E T E O R O L O G I C O R U M

L I B R I . IV.

Graeca verba post Bekkerum ad interpretum graecorum auctoritatem, codicum veterumque editionum fidem denuo recensuit, latinam interpretationem partim novam, partim Vicomercati refactam addidit, excerpta ex commentariis Alexandri, Olympiodori, et Ioannis Philoponi, suos commentarios, indices verborum ac rerum adiecit et praefatus est

IULIUS LUDOVICUS IDELER
PHIL. IN ACADEMIA FRIEDERICA GUILIELMA BEROLINENSI DR.

RAREBOOK

PA
3893

M17
1834
v, 2

VOLUMEN ALTERUM

LIBROS DUO POSTERIORES CUM COMMENTARIIS, ALEXANDRI
APHRODISAEI LIBELLUM DE MISTIONE ET INDICES
CONTINENS.

L I P S I A E 1 8 3 6

S U M P T I B U S F R I D . C H R I S T . G U I L . V O G E L I I .

National Oceanic and Atmospheric Administration

ERRATA NOTICE

One or more conditions of the original document may affect the quality of the image, such as:

Discolored pages
Faded or light ink
Binding intrudes into the text

LASON
Imaging Contractor
12200 Kiln Court
Beltsville, MD 20704-1387
August 1, 2007

Celui qui dans une science néglige l'histoire de cette science, se prive de l'expérience des siècles, se place dans la position du premier inventeur, et met gratuitement contre soi les mêmes chances d'erreur, avec cette différence que les premières erreurs, ayant été nécessaires, ont été utiles, et par conséquent sont plus qu'excusables, tandis que la répétition des mêmes erreurs n'ayant pas été nécessaire, est inutile et stérile pour les autres et honteuse pour soi-même.

Cousin, Cours de l'histoire de la philosophie,
Xle leçon. Juillet 1828, p. 4.

OP
A717-M
I19

P R A E F A T I O.

Opere iam ad finem perduto, quod quinque per annos, inde enim ab illo tempore, quo breve de Meteorologia veterum Graecorum et Romanorum opusculum componere aggrediebar, me tenuit occupatum, perpendenti mihi, quid pro viribus et iis, quae ad manum erant instrumentis praestare licuerit, vereor ne multa multis reliquerim agenda, eoque fere unico me consolor argumento, quod fortasse, me non accedente, egregium hoc Aristotelis opus diutius adhuc intactum iacuisset et interprete suo caruisset. Secuturi praestabunt meliora; idque unum alicuius, nisi omnia me fallunt, erit momenti, quod futuris interpretibus viam sternere eram conatus.

Adieci libellum Alexandri Aphrodisiensis *περὶ μῆσεως*, quem etiam Aldus commentariis in Aristotelis Meteorologica, qui sub medici illius nomine circumferri solent, proxime subiunxit, quum in eo de multis rebus dilucide sit disputatum, quae cum iis, quae Aristoteles in quarto Meteorologicorum libro exposuerat, arcte cohaerent, et quum non indignus mihi videretur, cuius innumeris fere, quibus in prima illa editione scatebat, mendis purgati, denuo viris doctis copia fieret, praesertim quum nonnulla contineret, quae in historia philosophiae enarranda alicuius ponderis, aliaque plura, quae in re ne hodienum satis explicata non exigui momenti videri possent. In pluribus locis emendandis usus sum latina interpretatione Angeli Caninii Angliarensis, quae una

cum libris de fato et de anima ab eodem graeco auctore compositis et ab eodem Caninio in latinum sermonem conversis prodiit Venetiis apud Hieronymum Scotum anno 1549, forma maxima. Quamvis multos locos coniectura et mutata interpungendi, quam totam fere subverti ratione, non infeliciter sanasse mihi videar, nonnullos tamen superesse, qui quales nunc exhibentur vix comprehendendi queant, bene intelligo eosque doctorum virorum acumini commendo. — Laudatur liber a Themistio in Aristot. *Phys.*, fol. 37, a: δ, τε Ἀφροδισιεὺς Ἀλέξανδρος ἐν τῷ περὶ κράσεων γράμματι.

Adservatur in Bibliotheca Regia Berolinensi codex forma quaterna (Mss. Latin. Quart. 70) seculo ut videtur decimo quinto ineunte in Gallia *) scriptus, qui praeter Marci Pauli Veneti orientalium regionum descriptionem a fratre Francisco Bononiensi latine redditam **), Chronicen fratris Martini [Poloni] ordinis fratrum praedicatorum et penitentiarii domini papae ***), Secreta fratris Alberti Coloniensis de ordine praedicatorum (unde videtur a monacho praedicatorum ordinis conscriptus esse), aliaque complura, quae huius loci non est enumerare, inde a fol. 129 ad fol. 140 etiam Expositionem libri Meteororum continet, pro more illius seculi satis iejunam, haud tamen prorsus inepte adornatam, quam physices scholastices historiam enarraturo commendamus.

Praeterea moneo, Anglicam Meteorologicorum Aristotelis interpretationem auctore Edmundo Pargiter prod-

*) Continet enim gallicam etiam dissertationem inscriptam: *Lexposition des sonnages solom ceo qe Daniel le prophete le fist et en escription per Astronomie le mist.*

**) Müller, *Marco Paul.*, Colon. Brandenburg. 1671, 4. in praef. p. 16. Zurla, *di Marco Polo e degli altri Viaggiatori Veneziani più illustri Dissertazioni*, Venez. 1818, 4. Vol. 1, p. 27 sq. Marsden, *Travels of Marco Polo*, London 1818, 4. p. LIV sq. Abel Remusat, *Nouv. Mélanges Asiatiques*, Vol. I, p. 276.

***) Cfr. Quietif et Echard, *Script. Ord. fratr. Praedicator.* I, p. 136.

iisse Londini 1745, 4. quam, uti nunc video, commemora-
verat etiam Buhle, *Aristot. Opp.* Vol. I, p. 273. Innumera
fere loca vir ille non intellexerat, unde nullum inde hauries
fructum. Ludovici Buccaferrei Bononiensis *lectio-
nes supra primum librum Meteorologicorum Aristotelis*
(Venet. 1565, fol.) et *lectiones in quartum librum*, quae
Venetiis 1563, fol. prodierunt, nuper comparandi occasionem
habui: nihil tamen sani inde repetes. (Adservatur exemplar
in Bibl. Reg. Berolinensi.) Auctorem ad nomen tenus igno-
raverunt Fabricius, Buhlius reliquie, qui de historia
Aristotelis litteraria scripserunt viri. Antiqua Guilelmi a
Moerbeka interpretatio latina, quae ad Schneiderum usque
Thomae Cantipratano, episcopo Lusentino et Episcopi
Cameracensis suffraganeo *) tribuebatur, reperitur in *Oper.
Sti Thomae Aquinatis*, quorum tres editiones ad manum
sunt, quae prodierunt Romae 1570, 5 voll. fol. Antwerp. 1612,
5 voll. fol. (per Cosmam Morelles ordinis fratrum praedica-
torum) et Paris. 1660, 6 voll. fol.

Nuper demum in manus mihi incidit exemplar Aldinum
commentariorum Olympiodori, in Reg. Bibl. Berolinensi
adservatum **), quo ex Ezechielis Spanhemii Bibliotheca
pervenit, cuius margini vir quidam doctus, Spanhemio
antiquior ipsique ignotus (uti patet ex not. Ms. ad fol. 12, b)
emendationes quasdam adscripsit, quarum nonnullas, quas
probo, cum aliis quibusdam, quae monenda censeo, hic
adponam:

Vol. I, p. 157, l. 2. In verbis Olympiodori scribendum est
ὅτι (deleto ἀνίρ) ἐπιμιξλαν ἐδέξατο τοῦ Σηροῦ (pro ὑγροῦ,
quod cum Aldo edidimus).

*) Obiit anno 1263. Cfr. Sandium ad Voss. *de histor. Latin.*
p. 381. Fabric. *Bibl. Lat. med. aevi*, lib. XIX, p. 247 ed. Mansi.

**) Prostant duo Olympiodori Aldini exemplaria in Bibl. Reg.
Berol., quorum utroque Spanhemius olim erat usus, uti ex marginalibus,
quae nullius sunt ponderis, patet. Ego alterum tantummodo compara-
veram, altero, de quo nunc loquor, prorsus neglecto.

- Vol. I, p. 169 not. †) sive in Addendis ad h. l. p. 640: Vir D. haec adscripsit: „Cnidium vinum cur dicatur merum in Aegypto non video. Mendi portentum hic subesse oportet; fortasse scriperat Olympiodorus ὁ βύθινος καλούμενος. Vide Scaligerum ad Guillandinum ad p. 30 et 31.“ Sed nihil mutandum esse patet ex iis, quae l. l. monuimus.
- — p. 184 not. ***) non opus erat ea, quam proposuimus interpretatione. Etenim φησί, ἔφη, εἰπε saepenumero per pleonasmum orationi interponuntur. Cfr. Jacobs ad *Antholog. gracc.* Vol. X, p. 106 sq.
- — p. 192, l. 16 pro οἴγετι, quod Aldum secuti dedimus, scribe οἶον εἰ.
- — p. 223, scribe in nota *): „Fortasse scribendum ἐν Θηβαΐδι μήτε ὕραιν ὄντων et q. s. μήτε enim illud iniuria excidit. Mox apud Olympiodorum eadem pagina l. 6 sq. pro ὑποκαίομενον scribendum est ἀποκλειόμενον, uti deinceps l. 16 editum est.
- — p. 214, l. 17 post διεψευσμένα pone punctum minus; post οὐτως in linea sequenti comma. Notum est, Antonium Diogenem librum composuisse περὶ τῶν ὑπέρ Θούλην ἀποτων, qui aetatem non tulit. Excerpta a Photio servata primo Corporis eroticorum graecorum volumini inseruit Fr. Passowius.
- — p. 287, l. 26 αὐτῶν est apud Aldum, nec in αὐτοῦ mutandum esse videtur, sed potius scribendum: περὶ χυμοῦ καὶ ἄλλων αἰσθητῶν, uti rectissime monuit vir ille doctus, cuius modo mentionem fecimus.
- — p. 290, l. 24 pro θεομήν, quod ex auctoritate Aldi edidimus, exhibendum erat θέομην.
- — p. 296, l. 24 post ἡμέρας adde ἀπό, quod etiam apud Aldum desideratur.
- — p. 500, l. 3 adde: Unum mare duobus illis nominibus etiam h. l. indicari opinatus est Alexander ab Humboldt, inque suae opinionis gratiam attulit locum Pomponii Melae III, 5: *Mare Caspium*, ut angusto, ita longo etiam freto, primum terras, quasi fluvius irrumpit: atque ubi recto alveo influxit, in tres sinus diffunditur; contra os ipsum in *Hyrcanum*, ad sinistram in *Scythicum*, ad dextram in *cum*, quem proprio et tolius nomine *Caspium* appellant: omne atrox, saevum, sine portibus, procellis undique expositum, ac belluis magis, quam caetera refertum et ideo minus navigabile. Quibus ex verbis elucet, *Hyrcanum* et *Caspium* sinus fuisse

maris maioris, quod eodem illo, quo posterior sinus, nomine Caspium appellabatur. Sed vereor, ne omnis ista Melae eruditio ex hoc nostro Aristotelis loco male intellecto originem ceperit.

- Vol. II, p. 138 lin. ult. pro *χώματα*, quod hypothetae est mendum a me non observatum, lege *χρώματα*.
- p. 248. Confusionem inter *διεσπασμένος* et *διεσπαρμένος* praebet etiam V. L. ad Aristot. *de part. animal.* III, 4, p. 665, b. III, 9, p. 671, a.
  - p. 400, l. 12 adde: Eadem prorsus ratione dixit Aristoteles *de part. animal.* II, 1, p. 646, a: ὑγρὸν καὶ ξηρὸν καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ὅλη τῶν συνθέτων σωμάτων ἔστι.
  - p. 430, l. 25 adde: ἐψησις et ὄπτησις distinguebantur etiam apud chemicos graecos. Ita in opere chemicō Bibl. Lugdun. apud Reuvens, *Lettre I à M. Letronne*, p. 10, not. a, recensentur ἐψησις, ἵωσις, ὄπτησις, ἀνύσπασις καὶ λείωσις, quorum verborum secundum lexicis inferatur, uti etiam ἐξίωσις a Reuvensio e papyro graeco erutum.
  - p. 435, l. 22 adde: Eodem modo πρῶτος positum est *de part. animal.* II, 8, p. 653, b: τὸ γαρ ζῷον ὁριζόμεθα τῷ ἔχειν αἰσθῆσιν, πρῶτον δὲ τὴν πρώτην et q. 8.
  - p. 468, l. 17. Lectio συνεξατμίζον defenditur loco *de part. animal.* II, 4, p. 650, b: τὸ δὲ γεῶδες πήγγυνται συνεξατμίζοντος τοῦ ὑγροῦ et p. 651, a. l. 8 sq.
  - p. 495, l. 1: adde quae Aristoteles dixit de significacione verborum ἀνίνητος *Phys.* V, 2, p. 226, b; ἀδύνατος *de caelo* I, 11, p. 280, b; ἀπονησ *Histor. anim.* I, 1, p. 487, b.
  - 498, l. 13. Diximus de ordine, qui inter elementa, corpora ex similaribus partibus composita et ea denique, quae ex dissimilaribus constant, intercedat secundum Aristotelem. Ex iis, quae disseruimus, patet in loco *de caelo* I, 3, p. 270, a: κατὰ δὲ πάθος ὅσα μεταβύλλει τῶν φυσικῶν σωμάτων, ἔχονθ' ὁρῶμεν πάντα καὶ αἴσχους καὶ φθίσιν, οἷον τὰ τε τῶν ζών σώματα καὶ τὰ μόρια αὐτῶν καὶ τὰ τῶν φυτῶν, [ὅμοιος δὲ καὶ τὰ τῶν στοιχείων] postrema, quae uncis inclusimus verba infeliciter ex margine in textum irrepsisse.
  - p. 506, l. 24. Quaestiones eius modi saepenumero immiscuit Aristoteles, quemadmodum *de sensu et sensili*, 2, p. 437, a; cap. 7, p. 448, a.

Vol. II, p. 514, l. 4. Propter Empedocleorum versuum interpretationem cfr. etiam *Histor. animal.* I, 1, p. 486, b ubi, postquam exposuit, partes in singulis animalibus aut easdem esse aut differre κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἡτον, quod explicat καθ' ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν, pergit: ἔνια δὲ τῶν ζώων οὐτε εἶδε τὸ μόρια ταῦτα ἔχει οὐτε καθ' ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν, οἷον πέπονθεν δεστοῦν πρὸς ἄκανθαν, καὶ ὅνυξ πρὸς ὄπλην, καὶ χεὶρ πρὸς χῆλην, καὶ πρὸς πτερὸν λεπίς. ὁ γὰρ ἐν ὄρνιθι πτερόν, ποῦτο ἐν λεπίδι ἔστι λεπίς. —

— p. 523, l. 6 a fine addo: Germar, *Magazin der Entomologie* (Halle 1813) Heft I. John, *Naturgeschichte des Succins* (Köln 1816, 8.) Th. I. S. 216—228. Quae posterior in loco Aristotelis de generat. animal. II, 11 reperisse sibi visus est (cfr. 1. l. p. 12. 142 ac saepius), ea prorsus inepta sunt. Omnino caveas, ne isti auctori nimiam fidem tribuas. Negligentiae enim, adeoque ignorantiae exempla sat multa possem afferre, si tanti esset, de libro hodie fere neglecto iudicium ferre.

Restat, ut in fine huius praefationis moneamus, Perionii sententiam de ordine et nexu librorum physi-
corum Aristotelis brevi dissertatione expositam deprehendi
in fronte libri, qui inscribitur:

Aristotelis de natura, aut de rerum principiis libri VIII,
Ioachimo Peronio Benedictino Cormoeriaceno inter-
prete. Eiusdem Perionii in eosdem libros observationes.
Eiusdem orationis qua Iacobi Lodoici Strebaci calumniis
respondit compendium. Ad D. Franciscum Burgium
Rivorum pontificem. Parisiis 1550, 4.

et repetitam esse initio Voluminis tertii editionis operum Aristotelis inscriptae:

Aristotelis Stagiritae tripartitae philosophiae opera omnia,
latine, cum praefatione C. Prosperi Cyriaci, de dignitate,
utilitate, partibus atque ordine philosophiae. Basil. 1563,
4 Voll. fol.

Qua de re agendi melior sese alio loco offeret occasio.
Nunc manum de tabula!

Iul. Ludov. Ideler.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΩΝ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΑΤΟΓΑΙ Ά.

A R I S T O T E L I S

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΡΥΜ

LIBRI DUO POSTERIORES.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

M E T E Ω P O Δ O I Γ I K Ω N I.

[p. 370, b. ed. Bekk.]

[p. 352 F. ed. Cas.]

I. Περὶ δὲ τῶν ὑπολοίπων εἶπωμεν ἔργων τῆς ἐκκρίσεως 1 ταῦτης, τὸν ὑφηγημένον ἥδη τρόπον λέγοντες. τὸ γὰρ πνεῦμα τοῦτο ἐκκρινόμενον κατὰ μικρὰ μὲν καὶ σποράδην διαχεόμενον καὶ πολλάκις γινόμενον καὶ διαπνέον καὶ λεπτομερέστερον ὃν βροτὸν ποιεῖ καὶ ἀστραπάς· ἢν δ' ἀθρόον καὶ πυκνότερον, ἵττον δ' ἐκκριθῆ λεπτόν, ἐκνεφίας ἄνεμος γίνεται· διὸ καὶ βλαστοῖς. τὸ γὰρ τάχος τῆς ἐκκρίσεως ποιεῖ τὴν ἴσχυν. 2. Ὄταν 2 μὲν οὖν συνακολούθησῃ πολλὴ καὶ συνεχῆς ἐκκρισίς, τὸν αὐτὸν γίνεται τρόπον ὁσπερ ὅταν πάλιν εἰς τοὺν ναυτίον ὀρμήσῃ. τότε γὰρ ὑετὸς καὶ ὅδατος γίνεται πλῆθος. ὑπάρχει μὲν οὖν ἄμφω δυνάμεις ταῦτα κατὰ τὴν ὕλην. ὅταν δ' ἀρχὴ γένηται τῆς δυνάμεως ὅποτερασοῦν, ἀκολουθεῖ συνεκκρινόμενον ἐκ τῆς ὕλης

CAP. I. Disseramus iam de reliquis huius secretionis operibus ea, quam supra instituimus, ratione. Flatus enim iste, qui excernitur, quando paulatim sparsimque diffunditur, persaepe gignitur et perflat ac tenuibus constat particulis, tonitrua facit ac fulmina. Quodsi autem confertim et densior, minusque tenuis excernitur, ecne phias ventus sive procella gignitur. Quapropter et violentus. Rapiditas enim secretio- nis violentiam adiicit. 2. Cum igitur multa eaque continua secretio consecuta fuerit, idem profecto accidit, quod cum rurus in adversam partem impetum fecerit: tunc enim pluvia et aquae copia gignitur. Ambo igitur haec facultate eadem sunt secundum materiem: cum vero alteriusutrius potestatis prin-

δποτέρον ἀν πλῆθος ἐνυπάρχῃ πλεῖον, καὶ γίνεται τὸ μὲν ὅμιλος, τὸ δὲ τῆς ἑτέρου ἀναθυμιάσεως ἐκνεφίας. 3. Ὄταν δὲ τὸ ἐκκρινόμενον πνεῦμα τὸ ἐν τῷ νέφει ἑτέρῳ ἀντιτυπήσῃ οὔτως, ὥσπερ ὅταν ἐξ εὐρέος εἰς στενὸν βιάζηται ὁ ὄγκειος ἐν πύλαις ἢ δόοις (συμβιαίνει γὰρ πολλάκις ἐν τοῖς τοιούτοις ἀπωσθέντος τοῦ πρῶτον μορίου τοῦ ὁέοντος σώματος διὰ τὸ μὴ ὑπελκειν, ἢ διὰ στενότητας, ἢ διὰ τὸ ἀντιπνεῖν, κύκλον καὶ δινῆν γίνεσθαι τοῦ πνεύματος. τὸ μὲν γὰρ εἰς τὸ πρόσθεν καλύπτει προσιέναι, τὸ δὲ ὅπισθεν ἐπωθεῖ, ὥστ' ἀναγκάζεται εἰς τὸ πλάγιον, ἢ οὐ καλύπται, φέρεσθαι, καὶ οὕτως ἀεὶ τὸ ἔχόμενον, ἔως ἂν ἐν γένηται, τοῦτο δὲ ἐστὶ κύκλος. οὗ γὰρ μέση φορὰ σχήματος, τοῦτο καὶ αὐτὸν ἀνάγκη κύκλον εἶναι) ἐπὶ τε τῆς γῆς οὖν διὰ ταῦτα γίνονται οἱ δῆνοι καὶ ἐν τοῖς νέφεσιν ὅμοιως διὰ τὴν ὄρχήν, πλὴν ὅτι, ὥσπερ ὅταν ἐκνεφίας γίνηται, ἀεὶ τὸ νέφος ἐκκρινεται καὶ γίνεται συνεχῆς ὄγκειος, οὕτως ἐνταῦθα ἀεὶ τὸ συνεχές ἀκολουθεῖ 4 τοῦ νέφους. 4. Διὰ δὲ πυκνότητα οὐ δυνάμενον ἐκκριθῆναι τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ νέφους στρέφεται μὲν κύκλῳ τὸ πρῶτον διὰ τὴν

cipium exortum est, utrius copia maior fuerit, id e materia secreta subsequitur: atque hoc quidem fit imber, illud vero alterius exhalationis procella. 3. Cum vero is flatus, qui in nube exclusus excernitur, repercutitur ab altera, vortex exsistit, ut fiori solet, cum ex patenti loco in angustum in portis viisque ventus vi adigitur (accidit enim saepenumero in eius modi locis, ut corporis fluentis prima particula repercussa propterea, quod non cedit, aut ob angustiam, aut quod aliis flatus contra spirat, in circulum flatus convolvatur ac vertigo fiat: quippe cum alias, ne progrediatur, prohibeat, alias a tergo impellat, ut necesse sit in obliquum, qua parte non prohibetur, ferri, atque ita semper id, quod sequitur, donec unum evadat, quod quidem circulus est (siquidem cuius figurae motio una est, ea circulus sit necesse est): has igitur propter causas vertigines fiunt in terra eodemque modo et in nubibus, principii ratione: nisi quod quemadmodum, cum procella fit, semper nubes excernitur et continuus fit ventus, ita hic semper continuatio subsequitur nubis. 4. Cum vero ob densitatem flatus ex nube ex-

εἰρημένην αὐτίαν, φέρεται δὲ κάτω διὰ τὸ ἀεὶ τὰ νέφη πυκνοῦσθαι, ἢ ἐκπίπτει τὸ θερμόν. 5. Καλεῖται δ', ἀν ἀχρωμάτιστος 5 ἥ, τοῦτο τὸ πάθος τυφών, ἀνεμος ὡν, οἷον ἐκνεφλας ἀπεπτος· βορείοις δ' οἱ γίνεται τυφών, οὐδὲ τιφετῶν ὅντων ἐκνεφλας, διὰ τὸ πάντα ταῦτ' εἶναι πνεύματα, τὸ δὲ πνεῦμα ἔσχατον εἶναι καὶ θερμὴν ἀναθυμίασιν. ὁ οὖν πάγος καὶ τὸ ψῦχος διὰ τὸ κρατεῖν σβέννυσιν εὐθὺς γινομένην ἔτι τὴν ἀρχήν. 6. "Οτι δὲ 6 κρατεῖ, δῆλον· οὐ γὰρ ἀν ἦν τιφετός, οὐδὲ βόρεια τὰ ὑγρά· ταῦτα γὰρ συμβαίνει κρατούσης εἶναι τῆς ψυχρότητος. 7. Γε 7 νεται μὲν οὖν τυφών, ὅταν ἐκνεφλας γινόμενος μὴ δύνηται ἐκχριθῆναι τοῦ νέφους. ἔστι δὲ διὰ τὴν ἀντίκρουσιν τῆς δίνης, ὅταν ἐπὶ γῆς φέρηται ἡ ἔλιξ συγκατάγοντα τὸ νέφος οὐ δυνα- μένη ἀπολυθῆναι. ἢ δὲ κατ' εὐθυνωρίαν ἐκπνεῖ, ταύτη τῷ πνεύ- ματι κινεῖ καὶ τῇ κύκλῳ κινήσει στρέφει καὶ ἀναφέρει ὃ ἂν προσπέσῃ βιαζόμενον. 8. "Οταν δὲ κατασπάμενον ἐκπνωθῇ 8 (τοῦτο δ' ἔστιν, ἂν λεπτότερον τὸ πνεῦμα γένηται), καλεῖται πρηστήρ· συνεκπλιπρησι γὰρ τὸν ἀέρα τῇ πυρώσει χρωματίζων.

cerni non potest, in orbem quidem primum propter eam, quam diximus, causam convertitur: deorsum vero fertur propterea quod nubes ea parte densantur, qua excidit calor. 5. Vocabatur autem haec affectio, si caloris expers fuerit, Typhon ventusque est, quasi procella inconcocta. Aquiloniis porro temporibus typhon non sit, neque nivosis procella, propterea quod omnia haec spiritus sunt, et spiritus sicca ac calida exhalatio. Gelu igitur et frigus, quia evincunt, principium, cum adhuc sit, statim extinguunt. 6. Quod autem evincit perspicuum est. Non enim nix esset, nec quae aquilonia sunt, humida forent: siquidem haec evincente frigore eveniunt. 7. Oritur igitur typhon, quando procella excerni ex nube nequit; quod sit propter vertiginis oblationem, cum ad terram convolutio defertur, secum nubem adducens, a qua absolvit non potest. Qua vero recto meatu prollat, ea parte spiritu commovet, et quam in rem inciderit, eam motu in orbem vim afferendo contorquet tollitque in sublime. 8. Cum vero avulsus incenditur (id autem evenit, quando tenuior est spiritus) prester, hoc est incensio, nomi-

9. 9. Ἐὰν δ' ἐν αὐτῷ τῷ νέφει πολὺ καὶ λεπτὸν ἐνθλιβῆ πνεῦμα,
τοῦτο γίνεται κεραυνός, ἐὰν μὲν πάνυ λεπτόν, οὐκ ἐπικάων διὰ
λεπτότητα, ὅν οἱ ποιῆται ἀργῆτα καλοῦσιν, ἐὰν δ' ἡττον, ἐπι-
· 10. καύων, ὃν ψολόεντα καλοῦσιν. 10. Ὁ μὲν γὰρ διὰ τὴν λεπτότητα
φέρεται, διὰ δὲ τὸ τύχος φθάνει διεξιῶν πρὸν ἐκπνοῶσι καὶ
ἐπιδιατρίψας μελλεῖ. ὁ δὲ βραδύτερος ἔχωσε μέν, ἔκανε δ'
11ον, ἀλλ' ἔφθασε διών. 11. Καὶ τὰ μὲν ἀντιτυπήσαντα πάσχει
τι, τὰ δὲ μὴ οὐδέν. οἶνον ἀσπίδος ἥδη τὸ μὲν χάλκωμα ἐτάκη,
τὸ δὲ ἔνδον οὐδέντεν ἐπαθεῖν. διὰ γὰρ μανότητα ἔφθασε τὸ πνεῦ-
μα διηθητὸν καὶ διελθόν· καὶ δι' ἴματλον ὁμοίως οὐκ ἔκανεν,
ἀλλ' οἶνον τρύχος ἐποίησεν. ὥστε διὰ γε πνεύματα ταῦτα πάντα,
12δῆλον καὶ ἐν τῶν τοιούτων. 12. Ἔστι δ' ἐντοτε καὶ τοῖς ὅμ-
ιωσι θεωρεῖν, οἶνον καὶ τὸν ἐθεωροῦμεν περὶ τὸν ἐν Ἐφέσῳ ναὸν
καθίμενον· πολλαχῇ γὰρ ἡ φλόξ ἐφέρετο συνεχῆς, ἀποσπωμένη
χωρίς. ὅτι μὲν γὰρ ὃ τε καπνὸς πνεῦμα καὶ κάεται ὃ καπνός,
φανερόν, καὶ εἴρηται ἐν ἑτέροις πρότερον. ὅταν δ' ἀθρόον χωρῇ,

natur: aërem enim ardore accedit ac colore inficit. 9. Quod si ex ipsa nube multus ac tenuis spiritus extruditur, fulmen sit, valde quidem tenuis si fuerit, id quod ob tenuitatem non adurit et quod poëtae argetem (clarum) nominant: quod si minus tenuis, id quod psoloenta vocant, et quod adurit. 10. Illud enim propter tenuitatem fertur et ob celeritatem ante penetrat, quam adurat et mora facta nigrore inficiat. Hic vero tardior colore quidem inficit, sed non adurit, verum antea transit. 11. Quocirca et quae reluctantur, aliquid perpetiuntur: quae non reluctantur, minime; ut scuti aces quondam liquefactum est, lignum vero nihil perpessum. Spiritus enim ob raritatem antea percolatus est ac transmissus. Vester etiam, per quas transibat, non adussit, sed veluti in pilos ac pannos redegit. Quare haec omnia spiritum esse ex hisce aliisque abunde patet. 12. Oculis etiam ipsis cernere interdum licet, veluti nuper vidimus in templi Ephesii conflagratione: in qua scorsim evulsa flamma multis in locis continua ferebatur. Ac fumum quidem spiritum esse atque ardere, manifestum et supra alio in loco dictum est. Cum autem confertim secedit, tum aperte fatus

τότε φανερῶς δοκεῖ πνεῦμα εἶναι. 13. Ὁπερ ὁν̄ ἐν ταῖς μι-13
 κραῖς πυρκαϊᾶς φαίνεται, τοῦτο καὶ τότε πολλῆς ὑλῆς καιομένης
 ἔγινετο πολλῷ ἵσχυρότερον. ὁγηνυμένων οὖν τῶν ἔνδων, ὅθεν
 ἡ ἀρχὴ τοῦ πνεύματος ἦν, πολὺ ἐχώρει ἀθρόον, ἢ ἐξέπνει, καὶ
 ἐφέρετο ἄνω πεπυρωμένον, ὥστ' ἐφαίνετο ἡ φλὸς φέρεσθαι καὶ
 εἰσπίπτειν εἰς τὰς οἰκίας. 14. Άει γὰρ οἰεσθαι δεῖ συνακολού-14
 θεῖν τοῖς κεραυνοῖς πνεῦμα καὶ προϊέναι· ἀλλ’ οὐχ ὁρᾶται διὰ
 τὸ ἀγρωμάτιστον εἶναι. διὸ καὶ ἡ μέλλει πατάξειν, κινεῖται πρὸιν
 πληγῆναι, ἀτε πρότερον προσπιπτούσης τῆς ἀρχῆς τοῦ πνεύμα-
 τος. 15. Καὶ αἱ βρονταὶ τε καὶ ἀστραπαὶ διέστᾶσιν οὐ τῷ 15
 ψόφῳ, ἀλλ’ ὅτι ἄμα συνεκχρίνεται τὸ τὴν πληγὴν ποιῆσαν καὶ
 τὸν ψόφον πνεῦμα. ὃ ἐὰν πατάξῃ, διέστησεν, ἐπέκανε δ’ οὐ.
 16. Περὶ μὲν οὖν βροντῆς καὶ ἀστραπῆς καὶ ἐκνεφίου, ἔτι δὲ πρη-16
 στήρων τε καὶ τυφώνων καὶ κεραυνῶν, εἰρηται, καὶ ὅτι ταῦτο
 πάντα, καὶ τις ἡ διαφορὰ πάντων αὐτῶν.

II. Περὶ δὲ ἄλλων καὶ ἵριδος, τῇ θ³ ἐκάτερον καὶ διὰ τὴν³ 1
 αὐτῶν γίνεται, λέγωμεν, καὶ περὶ παρηλίων καὶ ὁράβδων. καὶ

esse videtur. 13. Quod igitur in parvis rogis fieri videmus,
 hoc idem vel tunc multa ardente materia longe validius siebat.
 Diruptis igitur lignis, unde spiritus erat initium, copiosus qua
 parte efflabat confertim secedebat, et ardens in sublime fere-
 batur: quare flamma ipsa ferri et incidere in domos videbatur.
 14. Semper enim spiritum fulmina consequi et anteire putan-
 dum est, quamquam, quia coloris est expers, non cernitur. Quo
 sit, ut quae fulgur percutit commoveantur prius, quam pla-
 gam accipient, spiritus nimirum principio in id prius delabente.
 15. Quin et tonitrua ac fulgura non sono sindunt, sed quod
 una spiritus excernitur ictum sonumque efficiens: qui si percu-
 tit sindit, non urit. 16. De tonitruo igitur, fulgure, procella,
 deinde de presteribus et typhonibus atque fulminibus, quod ad
 idem omnia redeant, quaeve omnium eorum sit inter se dif-
 ferentia, expositum est.

CAP. II. De corona autem et arcu quid utrumque sit et
 quani ob causam siant et de parheliis ac virgis disseramus. Haec

γὰρ ταῦτα γίνεται πάντα διὰ τὰς αὐτὰς ἀλλήλοις· πρῶτον δὲ δεῖ λαβεῖν τὰ πάθη καὶ τὰ συμβαίνοντα περὶ ἔκυστον 2 αὐτῶν. 2. Τῆς μὲν οὖν ἄλω φαίνεται πολλάκις κύκλος ὅλος, καὶ γίνεται περὶ ἥλιου καὶ σελήνην καὶ περὶ τὸ λαμπρὰ τῶν ὕστρων, ἔτι δ' οὐθὲν ἡπτον τυκτὸς ἢ ἡμέρας καὶ περὶ μεσημ- 3 βραζανὸς ἢ δελλην· ἔωθεν δ' ἐλαπτονάκις καὶ περὶ δύσιν. 3. Τῆς δ' ἵριδος οὐδέποτε γίνεται κύκλος οὐδὲ μεῖζον ἡμικυκλίου τμῆμα· καὶ δύνοντος μὲν καὶ ἀνατέλλοντος ἐλαχίστον μὲν κύκλου μεγίστη δ' ἡ ἀψίς, αἱρομένου δὲ μᾶλλον κύκλου μὲν μεῖζονος ἐλάττων δ' ἡ ἀψίς· καὶ μετὰ μὲν τὴν ὑπωρινὴν ἴσημεραν, ἐν ταῖς 4 βραχυτέραις ἡμέραις, πᾶσαν ὥραν γίνεται τῆς ἡμέρας, ἐν δὲ ταῖς θεριναῖς οὐ γίνεται περὶ μεσημβρίαν. οὐδὲ δυοῖν πλεονες 5 ἵριδες γίνονται ἄμμι. 4. Τούτων δὲ τρίχως μὲν ἐκατέρᾳ, καὶ τὰ χρώματα ταῦτα καὶ ἵσα τὸν ὄριθμὸν ἔχοντιν ἀλλήλαις, ἀμυδρότεροι δ' ἐν τῇ ἐκτὸς καὶ ἐξ ἐναντίας κείμενα κατὰ τὴν θέσιν. ἡ μὲν γὰρ ἐντὸς τὴν πρώτην ἔχει περιφέρειαν τὴν μεγίστην φουνκλαν, ἡ δ' ἔξωθεν τὴν ἐλαχίστην μὲν ἐγγύτατα δὲ πρὸς 5 ταύτην, καὶ τὰς ἄλλας ἀνὰ λόγον. 5. Ἐστι δὲ τὰ χρώματα

enim omnia ab iisdem inter se causis oriuntur: primum vero affectiones et quae eorum unicuique accidunt, sumere oportet. 2. Coronae igitur integer saepe circulus appareat et circa solem et lunam astra que splendida oritur, ac nihil minus nocte, quam die, et horis antemeridianis quam pomeridianis, rarius tamen circa ortum et occasum. 3. Iridis autem nunquam exsistit circulus, nec maior sectio semicirculo et oriente atque occidente minimi quidem circuli maximus ambitus, magis autem sublato, circuli quidem maioris minor ambitus. Et post autumnale quidem aequinoctium diebus brevioribus omni diei hora exoritur, aestivis vero diebus circa meridiem non sit: neque plures duobus simul arcus spectantur. 4. Quorum quamvis uterque tricolor sit eodemque colorum genere, ac pari numero inter se congruant, obscuriores tamen sunt in exteriore atque ordine contrario positi. Interior enim primum ambitum, qui maximus est, puniceum habet: exterior vero minimum, qui illi proximus est, et reliquos deinde ratione

ταῦτα ὑπερ μόνα σχεδὸν οὐδὲ δύνανται ποιεῖν οἱ γραφῆς· ἔνια γὰρ αὐτοὶ κεραυνύουσι, τὸ δὲ φοινικοῦν καὶ πράσινον καὶ ἀλουργὸν οὐ γίνεται κεραυνύμενον· ἡ δὲ ἵρις ταῦτ’ ἔχει τὰ χρώματα. τὸ δὲ μεταξὺ τοῦ φοινικοῦ καὶ πράσινου φαίνεται πολλάκις ἔσανθόν.

6. Παρήλιοι δὲ καὶ ὁἄβδοι γίνονται ἐκ πλαγίας ἀεὶ καὶ οὐτ’ ἄνωθεν οὔτε πρὸς τῇ γῇ οὐτ’ ἐξ ἐναντίας, οὐδὲ δὴ νόκτωρ, ἀλλ’ ἀεὶ περὶ τὸν ἥλιον, ἕτι δ’ ἡ αἰρομένου ἡ καταφερομένου· τὰ πλεῖστα δὲ πρὸς δυσμάς· μεσουρανοῦντος δὲ σπάνιον τι γέγονεν, οἶον ἐν Βοσπόρῳ ποτὲ συνέπεσεν· δι’ ὅλης γὰρ τῆς ἡμέρας συνανασχόντες δύνο παρήλιοι διετέλεσαν μέχρι δυσμῶν.

7. Τὰ μὲν οὖν περὶ ἔκαστον αὐτῶν συμβαίνοντα ταῦτ’ ἔστιν, τὸ δ’ αἴτιον τούτων ἀπάντων ταῦτό· πάντα γὰρ ἀνάκλασις ταῦτ’ ἔστιν. διαφέροντι δὲ τοῖς τρόποις καὶ ἀφ’ ὃν καὶ ὡς συμβαίνει τὴν ἀνάκλασιν γίνεσθαι πρὸς τὸν ἥλιον ἡ πρὸς ἄλλο τι τῶν λαμπρῶν.

8. Καὶ μεθ’ ἡμέραν μὲν ἵρις γίνεται, νόκτωρ δ’ ἀπὸ σελήνης, ὡς μὲν οἱ ἀρχαῖοι φύοντο, οὐκ ἐγίνετο· τοῦτο δ’ ἐπαθον διὰ τὸ σπάνιον· ἐλάνθανε γὰρ αὐτούς· γίνεται μὲν γάρ, δλιγάκις δὲ γίνεται.

9. Τὸ δ’ αἴτιον, ὅτι τ’ ἐν τῷ

respondentes. 5. Atqui hi colores fere sunt, quos solos pictores exprimere non valent. Nonnullos enim ii solent temperare; puniceus autem, viridis et purpureus temperatione non fiunt; quibus ipsis coloribus arcus praeditus est. Qui medius inter puniceum et viridem est, is plerumque flavus appareat. 6 Parhelia autem et virgae ad latus semper gignuntur, non supra, nec terram versus, nec e regione, nec noctu quidem, sed semper circa solem. Praeterea aut ascidente, aut descendente, ad occasum frequenter, medium caeli tenente raro; quod tamen in Bosporo aliquando accidit. Duo enim parhelia coorta per totum diem usque ad occasum duraverunt. 7. Et haec quidem sunt, quae in eorum unoquoque eveniunt. Horum autem omnium eadem causa est: omnia enim reflexione fiunt. Differunt autem tum a quibus reflexio fiat ad solem aliave astra, tum ratione, qua fieri solet. 8. Atque interdiu quidem arcus oritur, noctu vero a luna veteres putabant non exstitisse: quae ex raritate opinio orta est: latuit enim eos.

σκότει λανθάνει τὰ χρώματα, καὶ ἄλλα πολλὰ δεῖ συμπεσεῖν,
καὶ ταῦτα πάντα ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τοῦ μηνός· ἐν τῇ πανσελήνῳ γὰρ
γενέσθαι ἀνάγκη τὸ μέλλον ἔσεσθαι, καὶ τότε ἀνατελλούσης ἡ
δυνούσης. διόπερ ἐν ἑτεσιν ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα δίς ἐνετύχομεν
10μόνον. 10. Ὄτι μὲν οὖν ἡ ὄψις ἀνακλᾶται, ὥσπερ καὶ ἀφ'
ὑδατος, οὕτω καὶ ἀπὸ ἀέρος καὶ πάντων τῶν ἔχοντων τὴν ἐπι-
φάνειαν λείαν, ἐκ τῶν περὶ τὴν ὄψιν δεικνυμένων δεῖ λαμβάνειν
τὴν πίστιν, καὶ διότι τῶν ἐνόπτρων ἐν ἐνίοις μὲν καὶ τὰ σχῆματα
11ἐμφαίνεται, ἐν ἐνίοις δὲ τὰ χρώματα μόνον. 11. Τοιαῦτα δ'
ἐστιν, ὅσα μικρὰ τῶν ἐνόπτρων καὶ μηδεμίαν αἰσθητὴν ἔχει
διαλρεσιν· ἐν γὰρ τούτοις τὸ μὲν σχῆμα ἀδύνατον ἐμφαίνεσθαι
(δόξει γὰρ εἶναι διαλρετόν· πᾶν γὰρ σχῆμα ὡμα δοκεῖ σχῆμά τε
εἶναι καὶ διαλρεσιν ἔχειν), ἐπεὶ δὲ ἐμφαίνεσθαι τι ἀναγκαῖον,
12τοῦτο δὲ ἀδύνατον, λείπεται τὸ χρῶμα μόνον ἐμφαίνεσθαι. 12.
Τὸ δὲ χρῶμα ὅτε μὲν λαμπρὸν φαίνεται τῶν λαμπρῶν, ὅτε
δὲ, ἢ τῷ μίγνυσθαι τῷ τοῦ ἐνόπτρου ἢ διὰ τὴν ἀσθένειαν
τῆς ὄψεως, ἄλλου χρώματος ἐμποιεῖ φαντασίαν. ἔστω δὲ περὶ

Fit namque, tametsi raro. 9. Cuius rei causa est, quod
colores in tenebris latent, quodque alia multa concurrere
oportet, eaque omnia una mensis die. Nam plenilunio sicut, si
exsistere debet, necesse est, idque occidente aut oriente luna.
Quare in annis plus quam quinquaginta bis tantum vidimus.
10. Porro, quae de visu demonstrantur, fidem faciunt, visum
ut ab aqua, ita etiam ab aëre et ab omnibus iis, quae super-
ficiem laevem habent, reflecti, atque idcirco etiam, quia
nonnullis in speculis etiam figurae apparent, in nonnullis
tantummodo colores. 11. Talia autem sunt, quaecunque
parva nullam, quae possit animadvertisi, capiunt divisionem. In
his enim fieri non potest, ut figura appareat (quandoquidem
dividua esse videbitur: omnis namque figura tum figura esse
tum omni ex parte dividi posse videtur), quoniam autem ali-
quid appareat necesse sit, figura vero nequeat, color solus
restat. 12. Color autem splendidorum interdum quidem
splendidus appetit, nonnunquam vero, aut quod speculi
colori miscetur, aut ob visus imbecillitatem, diversi coloris

τούτων ἡμῖν τεθεωρημένον ἐν τοῖς περὶ τὰς αἰσθήσεις δεικνυμένοις· διὸ τὰ μὲν λέγωμεν, τοῖς δὲ ὑπάρχονσι χρώμεθα αὐτῶν.

III. Πρῶτον δὲ περὶ τῆς ἄλω τοῦ σχήματος εἴπωμεν,¹ διότι τε κύκλος γίνεται, καὶ διότι περὶ τὸν ἥλιον ἡ τὴν σελήνην, δμοίως δὲ καὶ περὶ τὰν ἄλλων ἀστρων· ὁ γὰρ αὐτὸς ἐπὶ πάντων ἀριόσει λόγος. 2. Γίνεται μὲν οὖν ἡ ἀνάκλασις τῆς ὄψεως συνισταμένου τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ἀτμίδος εἰς νέφος, έκαν διαλήσης καὶ μικρομερῆς συνισταμένη τύχῃ. 3. Λιὸς καὶ σημεῖον ἡ μὲν σύστασις ὑδατός ἐστιν, αἱ μέντοι διασπάσεις ἢ μαράνσεις, αὗται μὲν εὐδιῶν, αἱ δὲ διασπάσεις πνεύματος. έκαν μὲν γὰρ μήτε καταμαρανθῆ μήτε διασπασθῆ, ἀλλ᾽ ἐσθῆ τὴν φύσιν ἀπολαμβάνειν τὴν αὐτῆς, ὑδατος εἰκότως σημεῖον ἐστιν. 4. Δηλοῦ γὰρ ἡδη γίνεσθαι τοιαύτην τὴν σύστασιν, ἐξ ἣς τὸ συνεχὲς λαμβανούσης τῆς πυκνώσεως ἀναγκαῖον εἰς ὑδωρ ἐλθεῖν. διὸ καὶ μέλαιναι γίνονται τὴν χρόνα μάλιστα τῶν ἄλλων. 5. Ὡταν δὲ διασπασθῆ, πνεύματος σημεῖον· ἡ γὰρ διαλρεσίς ὑπὸ πνεύματος γέγονεν ἡδη μὲν ὄντος, οὕπω δὲ παρόντος. σημεῖον δὲ τούτου

speciem exhibet. Sed haec in iis, quae de sensu demonstrantur, contemplati sumus; ideoque nonnulla hic exponamus, nonnullis tamquam comprobatis utamur.

CAP. III. Primum vero de coronae figura dicamus, et cur orbis fiat, et quam ob rem circa solem aut lunam, eodemque modo et circa aliud quocunque sidus. Eadem enim in omnibus congruit ratio. 2. Reflectitur igitur visus, aëre et vapore in nubem concreto, si tamen aquabilis et minutis partibus concreverit. 3. Ideo et concretio aquam praenuntiat, cum dissipatur quidem, aut emarcescit: marcor serenum, dissipatio vero ventum declarat. Quodsi enim neque emarcescit, neque dissipatur, sed illi suam naturam recipere permittitur, signum aquae merito est. 4. Talem enim fieri concretionem iam indicat, ex qua densatione continuo progrediente aqua denique fiat necesse sit. Quam etiam ob causam caeterarum maxime omnium nigro colore existunt. 5. Cum autem dissipata fuerit, venti est indicium: siquidem distractio a vento orta est, qui iam incepit quidem, nondum tamen adest. Cuius rei signum est,

διότι ἐντεῦθεν γίνεται ὁ ἄνεμος, ὅθεν ἀν ἡ κυρία γίνηται διά-
6 σπασις. 6. Ἀπομαρανομένη δὲ εὐδλας· εἰ γὰρ μὴ ἔχει πως
οὕτως ὁ ἀήρ ὥστε κρατεῖν τοῦ ἐναπολαμβανομένου θερμοῦ μηδ'
ἔρχεσθαι εἰς πύκνωσιν ὑδατώδη, δῆλον ὡς οὖπω ἡ ἀτμὶς ἀπο-
κέριται τῆς ἀναθυμιάσεως τῆς ἔηρᾶς καὶ πυρώδους. τοῦτο δ'
εὐδλας αὔτιον. πῶς μὲν οὖν ἔχοντος τοῦ ἀέρος γίνεται ἡ ἀνά-
7 κλασις, εἴρηται. 7. Ἀνακλᾶται δ' ἀπὸ τῆς συνισταμένης
ἀχλύος περὶ τὸν ἥλιον ἡ τὴν σελήνην ἡ δψις. διὸ οὐκ ἔξ ἐναν-
τίας ὥσπερ ἡ λύρις φύνεται. πάντοθεν δ' ὅμοιως ἀνακλωμένης
ἀναγκαῖον κύκλου εἶναι ἡ κύκλου μέρος. ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ
σημείου πρὸς τὸ αὐτὸν σημεῖον αἱ ἴσαι κλασθήσονται ἐπὶ κύκλου
8 γραμμῆς ἀει. 8. Ἐστω γὰρ ἀπὸ τοῦ σημείου ἐφ' ὧ τὸ α πρὸς
τὸ β κεκλασμένη ἡ τε τὸ $\alpha\gamma\beta$ καὶ ἡ τὸ $\alpha\zeta\beta$ καὶ ἡ τὸ $\alpha\delta\beta$. ἴσαι
δ' αὗται τε αἱ $\alpha\gamma$, $\alpha\zeta$, $\alpha\delta$ ἀλλήλαις, καὶ αἱ πρὸς τὸ β ἀλλήλαις,
οἷον αἱ $\gamma\beta$, $\zeta\beta$, $\delta\beta$. καὶ ἐπεζεύχθω ἡ $\alpha\epsilon\beta$, ὥστε τὰ τοιγανα ἴσα·
καὶ γὰρ ἐπ' ἴσης τῆς $\alpha\epsilon\beta$. ἡ χ θωσαν δὴ κάθετοι ἐπὶ τὴν $\alpha\epsilon\beta$
ἐκ τῶν γωνιῶν, ἀπὸ μὲν τῆς γ ἡ τὸ $\gamma\epsilon$, ἀπὸ δὲ τῆς ζ ἡ τὸ $\zeta\epsilon$,

quod ab ea parte, unde praecipue dissipatio fit, ventus ortum
habet. 6. Sed cum emarcescit, serenitatis indicium est: si
enim aér non ita sese habet, ut interceptum calorem vincere
valeat, nec in aqueam concretionem densari queat, perspicuum
est, vaporem a sicca et ignea exhalatione nondum esse secretum,
quod quidem serenitatis causa est. Quanam igitur ratione aëre
affecto reflexio fiat, dictum est. 7. A caligine autem circa
solem et lunam coacta visus repercutitur. Itaque non e regione,
ut arcus, apparet. At cum omni ex parte aequae reflectatur,
necessere est, circulum esse aut circuli partem. Ab eodem enim
puncto ad idem punctum aequales lineae in orbis linea semper
flectentur. 8. Sint enim a puncto α ad β inflexae lineae $\alpha\gamma\beta$,
 $\alpha\zeta\beta$, $\alpha\delta\beta$: sintque $\alpha\gamma$, $\alpha\zeta$, $\alpha\delta$ inter se aequales, et quae etiam
ad β sunt ductae, $\gamma\beta$, $\zeta\beta$, $\delta\beta$, aequales inter se, atque $\alpha\epsilon\beta$
iungatur: profecto triangula aequalia erunt, utpote in aequali
 $\alpha\epsilon\beta$. Ex angulis vero ad lineam $\alpha\epsilon\beta$ perpendiculares ducan-
tur, ab angulo quidem γ linea $\gamma\epsilon$, ab angulo ζ linea $\zeta\epsilon$, ab

ἀπὸ δὲ τῆς δέ ή τὸ δέ. 9. Ἰσαι δὴ αὗται· ἐν ἵσοις γὰρ τριγώνοις καὶ ἐν ἐπιπέδῳ πᾶσαι· πρὸς δρθὺς γὰρ πᾶσαι τῇ αερί, καὶ ἐφ' ἐν σημεῖον τὸ εἰσινάπτοντον. κύκλος ὧδι ἔσται ἡ γραφομένη, κέντρον δὲ τὸ εἰσινάπτοντον. ἔστω δὴ τὸ μὲν βόρειον ἥλιος, τὸ δὲ αἱ ὄψις, ἡ δὲ περὶ τὸ γῆς περιφέρεια τὸ νέφος, ἀφ' οὗ ἀνακλᾶται ἡ ὄψις πρὸς τὸν ἥλιον. 10. Λεῖ δὲ νοεῖν συνεχῆ τὰ ἐνοπτρα· ἀλλὰ διὰ μικρότητα ἔκαστον μέν ἀόρατον, τὸ δὲ ξέπλαντων ἐν εἶναι δοκεῖ διὰ τὸ ἐφεξῆς. 11. Φαίνεται δὲ τὸ μὲν λευκόν, ὁ ἥλιος, κύκλῳ συνεχῶς ἐν ἐκάστῳ φαινόμενος τῶν ἐνόπτρων, καὶ μηδεμίαν ἔχων αἰσθητὴν διαίρεσιν. παρὰ δὲ τοῦτο μέλαινα ἡ ἔχομένη περιφέρεια, διὰ τὴν ἐκείνης λευκότητα δοκοῦσα εἶναι μελαντέρα, πρὸς δὲ τῇ γῇ μᾶλλον διὰ τὸ νηνεμώτερον εἶναι. πνεύματος γὰρ ὅντος οὐκ εἶναι στάσιν φανερόν. 12. Πλεονάκις δὲ γίνονται αἱ ἄλλῃ περὶ τὴν σελήνην διὰ τὸ τὸν ἥλιον θερμότερον ὅντα θύττον διαλύειν τὰς συστάσεις τοῦ ἀέρος. περὶ δὲ τοὺς ἀστέρας γίνονται μὲν διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας, οὐ σημειώδεις δ'

angulo vero δέ linea δέ. 9. Aequales autem hae inter se sunt, quandoquidem in aequalibus triangulis habentur, omnesque in uno sint plano, siquidem omnes lineae αερί ad rectos angulos et uno in puncto se iungunt. Quae ergo describetur linea, circulus erit, cuius centrum est εἰς. Sit vero βόρειος sol, αἱ oculus, ambitus circa γῆς nubes, a qua visus ad solem reflectitur. 10. Specula autem continua animo concipiamus necesse est, sed quorum singula per sese ob parvitatem cerni nequeunt. Quod vero ex omnibus fit, unum esse videtur, propterea quod alia ab aliis deinceps excipiuntur. 11. Videtur autem id quidem quod album est, sol, in quovis speculorum in orbem continenter apparere nullamque sensibilem habere divisionem. Proximus huic ambitus niger est, qui etiam ob illius candorem nigrior videtur. Ac versus terram magis, quod a vento liberior est is locus, quippe cum flante vento consistere non posse, pateat. 12. Coronae autem circa lunam saepius fiunt propterea, quod sol, calidior cum sit, aëris concretiones dissolvit. Circa astra vero iisdem quidem de causis fiunt: non aequi-

ομοίως, δτι μικρὰς πάμπαν ἐπιδηλοῦσι τὰς συστάσεις καὶ οὐκα
γονίμους.

1   IV. ‘*Η δ'* λρις δτι μέν ἔστιν ἀνάκλασις, εἰρηται πρότε-
ρον· πολα δὲ τις ἀνάκλασις, καὶ πᾶς καὶ διὰ τὸν αἰτλαν ἔκαστα
2 γίνεται τῶν συμβαινόντων περὶ ταύτην, λέγωμεν νῦν. 2. Άνα-
κλωμένη μὲν οὖν ἡ ὄψις ἀπὸ πάντων φαίνεται τῶν λειων,
τούτων δ' ἔστι καὶ ἀήρ καὶ ὕδωρ. γίνεται δ' ἀπὸ μὲν ὑέρος,
ὅταν τύχῃ συνιστάμενος. διὰ δὲ τὴν τῆς ὄψεως ἀσθένειαν πολ-
λάκις καὶ ὄντες συστάσεως ποιεῖ ἀνάκλασιν, οἶνον ποτε συντ-
3 βαινέ τινι πάθος ἡρέμα καὶ οὐκ ὅξεν βλέποντι. 3. Άει γὰρ
εἰδώλον ἐδίκει προηγεῖσθαι βαδίζοντι αὐτῷ, ἐξ ἐναντίας βλέπον
πρὸς αὐτόν. τοῦτο δ' ἔπισχε διὰ τὸ τὴν ὄψιν ἀνακλᾶσθαι πρὸς
αὐτόν. οὕτω γὰρ ἀσθενής ἐν καὶ λεπτὴ πάμπαν ὑπὸ τῆς ὑρ-
ρωστίας, ὥστ' ἐνοπτρον ἐγίνετο καὶ ὁ πλησίον ἀήρ, καὶ οὐκ
4 ἡδύνατο ἀπωθεῖν ὡς ὁ πόδιος καὶ πυκνός. 4. Διόπερ αἱ τ'
ἄκραι ἀνεσπιασμέναι φαίνονται ἐν τῇ θαλάττῃ, καὶ μεῖζω τὰ
μεγέθη πάντων, ὅταν εἴροι πνέωσι, καὶ τὰ ἐν τοῖς ἀχλύσιν,

tamen significant, quoniam concretiones omnino exiguae ac
nondum facundas indicent.

CAP. IV. Arcum autem reflexionem quidem esse, antea
dictum est. Qualis vero reflexio, et quemadmodum quamve
ob causam tantumquodque illi accidat, nunc dicamus. 2. Visus
igitur ab omnibus laevibus videtur reflecti, quorum in nu-
mero aér est et aqua. Et ab aëre quidem reflectitur, quando
concrescere eum contingit. Sed tamen ob visus imbecillitatem
etiam absque concretione eum reflectit, qualis nonnunquam
affectione cuidam accidit, qui remisse, non acriter cernebat.
3. Ipsius enim imago e regione adspiciens, ambulanti ei
praeire semper videbatur: quod ei accidebat propterea, quod
visus ad ipsum reflectebatur. Nam prae aegritudine adeo im-
becillus omnino erat, ut propior aér, perinde ac qui procul
densusque erat, speculum fieret, nec eius modi aërem posset
repellere. 4. Quocirca et promontoria in mari revulsa et
apparent maiora omnia euro spirante. Ea item, quae per ca-
liginem cernuntur, ut sol et astra, cum oriuntur et occidunt

οῖον καὶ ἥλιος καὶ ὄστρα ἀνίσχοντα καὶ δύνοντα μᾶλλον ἢ μεσουρανοῦντα. 5. Ἀπὸ δ' ὑδατος μάλιστα ἀνακλᾶται καὶ 5 ἀπὸ ἀρχομένου γίνεσθαι μᾶλλον ἔτι ἡ ἀπ' ἀέρος. Ἑκαστον γὰρ τῶν μορίων, ἐξ ᾧ γίνεται συνισταμένων ἡ ψακάς, ἐνόπτρον ἀναγκαῖον εἶναι μᾶλλον τῆς ἀχλύος. 6. Ἐπει δὲ καὶ δῆλον 6 καὶ εἰρηται πρότερον, ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις ἐνόπτροις τὸ χρῶμα μόνον ἐμφανεῖται. τὸ δὲ σχῆμα ἀδῆλον, ἀναγκαῖον, ὅταν ἀρχηται ὕειν καὶ ἡδη μὲν συνιστῆται εἰς ψακάδας ὃ ἐν τοῖς νέφεσιν ἀήρ, μήπω δ' ὑη, ἐὰν ἐξ ἐναντίας ἡ ὁ ἥλιος ἢ ἄλλο τι οὕτῳ λαμπρόν, ὥστε γίνεσθαι ἐνόπτρον τὸ νέφος, καὶ τὴν ἀνάκλασιν γίνεσθαι πρὸς τὸ λαμπρὸν ἐξ ἐναντίας, γίνεσθαι τε ἐμφασιν χρώματος, οὐ σχήματος. 7. Ἐκαστον δ' 7 ὅντος τῶν ἐνόπτρων μικροῦ καὶ ἀοράτου, τῆς δ' ἐξ ἀπάντων αὐτῶν συνεχεῖται τοῦ μεγέθους ὁρωμένης, ἀνάγκη συνεχεῖς μέγεθος τοῦ αὐτοῦ φαίνεσθαι χρώματος. 8. Ἐκαστον γὰρ 8 τῶν ἐνόπτρων τὸ αὐτὸν ἀποδίδωσι χρῶμα τῷ συνεχεῖ. ὥστ' ἐπει ταῦτ' ἐνδέχεται συμβιάνειν, ὅταν τοῦτον ἔχῃ τὸν τρόπον ὁ τε ἥλιος καὶ τὸ νέφος καὶ ἡμεῖς ὠμεν μεταξὺ αὐτῶν, ἔσται

magis, quam caeli medium tenentia. 5. Ab aqua autem maxime reflectitar, et ab ea etiam magis, quae fieri incipit, quam ab aëre. Una enim quaeque earum partium, ex quibus concretis gutta oritur, magis, quam nebula, speculum sit necesse est. 6. Quoniam autem perspicuum, anteaque iam dictum est, in eius modi speculis colorem solum apparere, figuram vero non apparere, necesse est, cum pluere incipit, iamque aér, qui nubibus inest, in guttas concrescit, nondum tamen pluit, si sol aut aliud quid splendidum e regione fuerit, ita ut nubes speculum evadat, ac reflexio ad id splendidum, quod e regione est, fiat, colorem non figuram apparere. 7. Cum autem quodvis eorum speculorum exiguum sit visumque effugiat, magnitudinis vero, quae ex omnibus illis constat, continuatio videatur, continuata magnitudo eiusdem coloris appareat necesse est. 8. Unumquodque enim speculum ei, quod cohaeret, suum ipsius colorem impertitur. Quoniam igitur haec possunt evenire, quando sol et nubes hoc modo se habent, nosque inter

9 διὰ τὴν ἀνάκλασιν ζυφασίς τις. 9. Ἀλλὰ μὴν καὶ φαίνεται τότε καὶ οὐκ ὄλλως ἔχόντων γινομένη η Ἰρις. ὅτι μὲν οὖν ἀνάκλασις ἡ Ἰρις τῆς ὄψεως πρὸς τὸν ἥλιον ἐστι, φανερόν· διὸ καὶ ἐξ ἐναντίας ἀεὶ γίνεται, ἡ δ' ὄλλως περὶ αὐτὸν· καίτοι ἡμφω ἀνακλύσεις, ἀλλ' ἡ γε τῶν χρωμάτων ποικιλία διαφέρει. 10. Ἡ μὲν γὰρ ἄφ' ὑδατος καὶ μέλανος γίνεται ἀνάκλασις καὶ πόρρωθεν, ἡ δ' ἐγγύθεν καὶ ἀπ' ἀέρος λευκοτέρου τὴν φύσιν. φαίνεται δὲ τὸ λαμπρὸν διὰ τοῦ μέλανος ἢ ἐν τῷ μέλανι (διαφέρει γὰρ οὐθὲν) φοινικοῦν. 11. Ὁρῶν δ' ἔξεστι τό γε τῶν χλωψῶν ἔνδων πῦρ, ὃς ἐρυθρὸν ἔχει τὴν φλόγα διὰ τὸ τῷ καπνῷ πολλῷ μεμιχθεῖ τὸ πῦρ λαμπρὸν ὃν καὶ λευκόν· καὶ δι' ἀχλίος καὶ καπνοῦ δὲ ἥλιος φαίνεται φοινικοῦς. 12. Λιδὸς δὲ μὲν τῆς ἵριδος ἀνάκλασις, δὲ μὲν πρώτη τοις αὐτην ἔχειν φαίνεται τὴν χρόνιν (ἀπὸ ἔντελων γὰρ μικρῶν γίνεται ἡ ἀνάκλασις), δὲ τῆς ὄλλως οὐ. περὶ δὲ τῶν ὄλλων χρωμάτων ὕστερον ἐροῦμεν. 13. Ἐπι δὲ περὶ αὐτὸν μὲν τὸν ἥλιον οὐ γίνεται διατριβὴ τοιαύτης συστάσεως, ἀλλ' ἡ ἦν ἡ

utrumque positi sumus, ob reflexionem aliquid apparebit.
 9. Atqui et tum et non aliter his habentibus arcus appetet. Perspicuum igitur est, arcum visus reflexionem solem versus esse. Quocirca et sole adverso semper oritur: corona autem circa ipsum, et quamvis uterque reflexione fiat, arcus tamen colorum varietate differt. 10. Haec enim reflexio ab aqua ac nigro et e longinquō efficitur: illa vero e propinquō et ab aëre, qui naturae est candidioris. Id vero, quod splendidum est, in nigro aut per nigrum (nihil enim interest discriminis) puniceum appetet. 11. Quod in igne ex lignis viridibus accenso videre licet, quemadmodum rubram flammam habet propterea, quod ignis, qui splendidus est et candidus, multo sumo admixtus est. Quin etiam sol per caliginem et fumum visus puniceus appetet. 12. Quapropter iridis reflexio prima tales habere videtur colorem, utpote ab exiguis guttulis facta reflexione: coronae autem reflexio minime. De reliquis vero coloribus postea dicemus. 13. Praeterea circa ipsum solem nulla eius modi concretionis fit mora, sed aut pluit, aut dissolvitur. Dum autem est in contrariis aqua gignitur,

διαλύεται. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων ἐν τῷ μεταξὺ τῆς τοῦ ὄδατος γενέσεως γίνεται τις χρόνος· τούτου γάρ μὴ συμβαίνοντος ἥσαν ἀν κεχρωματισμέναι αἱ ἀλω ὁσπερ ἡ Ἰρις. 14. Νῦν δ' ¹⁴ ὅλα μὲν οὐ γίνεται τοιαύτην ἔχοντα τὴν ἔμφασιν, οὐδὲ κύκλῳ, μικρὸν δὲ καὶ κατὰ μόριον, αἱ καλοῦνται ὁῦθδοι, ἐπεὶ εἰ συντιστατο τοιαύτη ἀχλὺς οἷα γέροις' ἀν ὄδατος ἡ τίνος ὄλλον μέλανος, καθάπερ ἐλέγομεν, ἐφαίνετο ἀν ἡ Ἰρις δλη, ὁσπερ ἡ περὶ τοὺς λύχνους. 15. Περὶ γάρ τούτους τὰ πλεῖστα νοτίων ¹⁵ ὄντων Ἰρις γίνεται τοῦ χειμῶνος, μάλιστα δὲ δήλη γίνεται τοῖς ὑγροῖς ἔχοντι τοὺς δραματικούς· τούτων γάρ ἡ ὄψις ταχὺ δι' ἀσθένειαν ἀνακλᾶται. 16. Γίνεται δ' ἀπὸ τε τῆς τοῦ ἀέρος ¹⁶ ὑγρότητος καὶ ἀπὸ λιγνύος τῆς ἀπὸ τῆς φλογὸς ἀπορρεούσης καὶ μιγνυμένης, τότε γάρ γίνεται ἐνοπτρον καὶ διὰ τὴν μελανίαν· καπνώδης γάρ ἡ λιγνύς· τὸ δὲ τοῦ λύχνου φῶς οὐ λευκὸν ἀλλὰ πορφυροῦ φαίνεται κύκλῳ καὶ Ἰριῶδες, φοινικοῦν δ' οὐ· ἔστι γάρ ἡ τε ὄψις ὀλίγη ἡ ἀνακλωμένη, καὶ μελανὸν τὸ ἐνοπτρον. 17. Ἡ δ' ἀπὸ τῶν καπῶν τῶν ἀναφερομένων ἐκ ¹⁷ τῆς θαλάττης Ἰρις τῇ μὲν θέσει τὸν αὐτὸν γίνεται τρόπον τῇ

aliquid temporis spatium intercedit. Quod nisi accideret, coronae, quemadmodum et arcus, colore tinctae apparerent. 14. Nunc autem integra quidem nulla, neque in orbem eo modo apparent, sed exigua quaedam et per partes, quae virgæ nominantur. Nam si eius modi nebula, qualis aquae aut alterius cuiuspiam nigri ut diximus, esse solet, cogeretur, iris profecto integra appareret, qualis circa lucernas fieri solet. 15. Circa enim illas hieme, spirantibus austris, ut plurimum iris efficitur, quae iis potissimum apparet, qui humidioribus sunt oculis, quorum videlicet adspectus ob imbecillitatem celeriter reflectitur. 16. Oritur autem et ab aëris humiditate, et a fuligine, quae a flamma defluit eique admiscetur. Tum enim speculum fit idque ob nigrorem: siquidem fumida fuligo est. Ac lucernae lumen non album, sed purpureum circumcirca, iridi simile: nec puniceum apparet. Nam et visus, qui reflectitur, exiguus est, et speculum nigrum. 17. Quae autem a remis, quando e mari extolluntur, iris existit, quod ad situm quidem

Ἐν τῷ οὐρανῷ, τὸ δὲ χρῶμα ὅμοιοτέρα τῇ περὶ τοὺς λύχνους·
οὐ γὰρ φωικῆν ἀλλὰ πορφυρᾶν ἔχουσα φαίνεται τὴν χρό-
18αν. 18. Ἡ δ' ἀνάκλισις ἀπὸ τῶν μικροτάτων μὲν συνεχῶν δὲ
γίνεται ἀνίδων. αὗται δ' ὑπὸ ἀποκεκριμένον εἰσὶν ἡδη παντελῶς.
γίνεται δὲ κανὸν τις λεπταῖς ὁμοίαν τὴν φύσιν εἰς τι τοιοῦτον χω-
ρῶν, ὃ τὴν θέσιν πρὸς τὸν ἥλιον ἐστραμμένον ἔστι, καὶ τῇ
19μὲν ὁ ἥλιος ἀνέχει, τῇ δὲ σκιάζει. 19. Ἐν τῷ τοιούτῳ γάρ,
ἐὰν εἴσω τις ὁμοίη, τῷ ἐστῶτι ἐκτός, ἢ ἐπιαλλάττονσιν οἱ
ἀκτῖνες καὶ ποιοῦσι τὴν σκιάν, φαίνεται ἵρις. ὁ δὲ τρόπος καὶ
ἡ χρόα ὅμοια καὶ τὸ αἴτιον τὸ αὐτὸν τῇ ἀπὸ τῶν καπῶν, τῇ
20γάρ χειρὶ κώπῃ χρῆται ὁ ἄνθρωπος. 20. Ὄτι δὲ τὸ χρῶμα
τοιοῦτον, ὅμια δῆλον ἔσται καὶ περὶ τῶν ἄλλων χρωμάτων
τῆς φαντασίας, ἐκ τῶνδε. δεῖ γὰρ νοήσαντας, ὥσπερ εἴρηται,
καὶ ὑποθεμένοντος πρῶτον μὲν ὅτι τὸ λαμπρὸν ἐν τῷ μέλανι ἡ
διὰ τοῦ μέλανος χρῶμα ποιεῖ φωικοῦν, δεύτερον δὲ ὅτι ἡ
ὄψις ἀποτελομένη ὑσθενεστέρα γίνεται καὶ ἐλάττων, τρίτον δὲ
ὅτι τὸ μέλανον οἷον ἀπόφασίς ἔστιν· τῷ γὰρ ἐκλιπεῖν τὴν ὄψιν
φαίνεται μέλαν, διὸ τὸ πόρρω πάντα μελάντερα φαίνεται, διὰ

attinet, eadem ratione, qua caelestis efficitur. Sed colore illi
magis similis est, quae circa lucernas appareat. Non enim pu-
niceum colorem, sed purpureum praebet. 18. Reflexio vero in
minutioribus quidem, sed continuis sit guttis, quae sane aqua
sunt iam prorsus secreta. Apparet vero etiam, si quis tenuibus
adspersionibus locum ita soli obversum conspergat, ut hac parte
illum sol illuminet, illa umbram faciat. 19. In eius modi enim
loco si quis intus adspergat, ei qui extra est, qua parte radii
commutantur et umbras faciunt, iris apparet. Modus autem
et locus similes sunt, causaque eadem, quae eius quam remi
efficiunt: siquidem qui adsperrit vice remi manu utitur.
20. Colorem autem talem esse, aliisque etiam colores quales
appareant, ex his simul erit perspicuum. Oportet enim, quem-
admodum dictum est, animo concepisse atque posuisse primum
quidem, id quod splendidum est in nigro, aut per nigrum,
colore puniceo apparere. Dein visum longius extentum lan-
guescere et imminui, tertio nigrorem, quasi privationem esse:

τὸ μὴ δικνεῖσθαι τὴν ὄψιν. 21. Θεωρεῖσθω μὲν οὖν ταῦτα ἐκ21
 τῶν περὶ τὰς αἰσθήσεις συμβαινόντων· ἐκείνων γὰρ ἕδιοι οἱ
 περὶ τούτων λόγοι· νῦν δ' ὅσον ἀνάγκη, τοσοῦτον περὶ αὐτῶν
 λέγωμεν. φαίνεται δ' οὖν διὰ ταύτην τὴν αἴτιαν τὰ τε πόρω
 μελάντερα καὶ ἐλάττω καὶ λειότερα, καὶ τὰ ἐν τοῖς ἐνόπτροις,
 καὶ τὰ νέφη μελάντερα βλέπουσιν εἰς τὸ ὄδωρ ἢ εἰς αὐτὰ τὰ
 νέφη. 22. Καὶ τοῦτο πάννυ ἐπιδήλως· διὰ γὰρ τὴν ἀνάκλασιν22
 ὀλίγη τῇ ὄψει θεωροῦνται. διαφέρει δ' οὐδὲν τὸ ὄρώμενον
 μεταβάλλειν ἢ τὴν ὄψιν· ἀμφοτέρως γὰρ ἔσται ταῦτό. 23. Πρὸς23
 δὲ τούτοις δεῖ μὴ λεληθέναι καὶ τόδε· συμβαίνει γὰρ ὅταν
 ἢ τοῦ ἡλίου νέφος πλησίον, εἰς μὲν αὐτὸν βλέποντι μῆδὲν φαί-
 νεσθαι πεχρωματισμένον ἀλλ' εἶναι λευκόν, ἐν δὲ τῷ ὄδατι
 ταῦτὸ τοῦτο θεωροῦντι χρῶμά τι ἔχειν τῆς ἥριδος. δῆλον τού-
 τον, ὅτι ἢ ὄψις ὥσπερ καὶ τὸ μέλαν κλωμένη δι' ἀσθένειαν
 μελάντερον ποιεῖ φαίνεσθαι, καὶ τὸ λευκόν ἤτον λευκόν, καὶ
 προσάγει πρὸς τὸ μέλαν. 24. Ἡ μὲν οὖν ἰσχυροτέρα ὄψις24

ob visus enim defectum nigra res appareret. Ideo longinqua
 nigriora omnia videntur, quod visus ad ea non perducitur.
 21. Et haec quidem ex iis, quae sensibus accident, consideranda sunt, quum ea, quae de his dicuntur, illorum propria sint.
 Nunc vero, quoad necessarium videbitur, de iis dicamus. Hac
 igitur de causa et quae remota sunt et quae in speculis apparent,
 atriora et minora et laeviora apparent: et in aquam inspicien-
 tibus nubes atriores videntur, quam si quis in ipsas inspiciat.
 22. Idque admodum insigniter: nam ex repercussu visu exiguo
 spectantur. Nihil vero interest utrum id, quod cernitur, an
 visus mutetur: utroque enim modo idem futurum est.
 23. Praeterea ne illud quidem ignorare debemus, nubem,
 quum soli propior fuerit, inspicienti nullo colore affectam
 videri, sed candidam: in aqua vero eam ipsam intuenti
 aliquem arcus colorem habere. Perspicuum igitur est, vi-
 sum fractum, quemadmodum efficit, ut id quod atrum
 est propter imbecillitatem atrius etiam appareat: ita quoque
 quod candidum est, minus candidum efficere atque ad
 nigrum adducere. 24. Validior igitur visus puniceum in co-

εἰς φοινικοῦ χρῶμα μετέβαλεν, ἡ δ' ἔχομένη εἰς τὸ πρόσινον
 ἡ δ' ἔτι ἀσθενεστέρᾳ εἰς τὸ ἀλονργόν. ἐπὶ δὲ τὸ πλεῖστον οὐκ
 ἔτι φαίνεται, ἀλλ' ἐν τοῖς τριστὶν, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων τὰ
 πλεῖστα, καὶ τούτων ἔσχε τέλος. τῶν δ' ἄλλων ἀνισθήτος ἡ
 μεταβολή· διὸ καὶ ἡ Ἰρις τρίχως φαίνεται ἐκτέρου μέν,
 25 ἐναντίως δέ. 25. Ἡ μὲν οὖν πρώτη τὴν ἔξω φοινικῆν ἔχει
 ἀπὸ μεγίστης γὺρο περιφερείας πλείστη προσπίπτει ἡ ὄψις
 πρὸς τὸν ἥλιον, μεγίστη δ' ἡ ἔξω· ἡ δ' ἔχομένη καὶ ἡ τρίτη
 ἀνὰ λόγον. ὥστ' εἰ τὰ περὶ τῶν χρωμάτων τῆς φαντασίας
 εἴρηται καλῶς, ἀνάγκη τρίχων τε εἶναι αὐτὴν καὶ τούτοις
 26 τοῖς χρώμασι κεχρῶσθαι μόνοις. 26. Τὸ δὲ ἔσανθδὸν φαίνεται
 διὰ τὸ πιρὸν ἄλλῃλα φαίνεσθαι. τὸ γὺρο φοινικοῦ πιρὸν τὸ
 πρόσινον λευκὸν φαίνεται. σημεῖον δὲ τούτου· ἐν γὺρῳ τῷ
 μελαντύτῳ νέφει μάλιστα ἄκρατος γίνεται ἡ Ἰρις. συμβαίνει
 δὲ τότε ἔσανθδάτον εἶναι δοκεῖν τὸ φοινικοῦν. ἔστι δὲ τὸ
 ἔσανθδὸν ἐν τῇ ἵριδι χρῶμα μεταξὺ τοῦ τε φοινικοῦ καὶ πρᾶ-
 σίνον χρώματος· διὰ τὴν μελανίαν οὖν τοῦ κύκλῳ νέφους
 ὅλον αὔτοῦ φαίνεται τὸ φοινικοῦν λευκόν· ἔστι γὺρο πρὸς

lorem transit, proximus in viridem, is qui adhuc imbecillior est, in purpureum. Ultra hos autem nullus praeterea color appetet: sed ut maxima rerum aliarum pars, ita hi ternario numero terminantur. Caeterorum vero mutatio sub sensum non cadit. Quocirca et arcus tricolor appetet uterque, sed situ contrario. 25. Ac primus quidem exteriorem ambitum puniceum habet, quod e maximo ambitu (maximus autem exterior est) visus in solem plurimum incidit: is autem, qui sequitur, et tertius proportione respondent. Quare si ea, quae de apparentibus coloribus diximus, probe dicta sunt, et tricolor et his solis coloribus arcus fiat necesse est. 26. Flavus autem ideo appetet, quod iuxta se positi colores apparent. Puniceus enim color iuxta viridem albus videtur. Id vera huius rei indicium est, quod maxime purus sincerusque arcus in nube nigerrima efficitur. Tum enim contingit colorem punicum magis flavum videri. Flavus autem qui in arcu appetet color, medius est inter punicum et viridem: ob nubis

ἐκεῖνα λευκόν. 27. Καὶ πάλιν ἀπομαραινομένης τῆς ἥριδος²⁷ ἔγγυτάτῳ, δταν λόγηται τὸ φοινικοῦν· ἡ γὰρ νεφέλη λευκὴ οὖσα προσπίπτουσα παρὰ τὸ πρόσινον μεταβάλλει εἰς τὸ ἔγγυτόν. 28. Μέγιστον δὲ σημεῖον τούτων ἡ ἀπὸ τῆς σελήνης²⁸ ἤρις· φαίνεται γὰρ λευκὴ πάμπαν. γίνεται δὲ τοῦτο, δτι ἐν τε τῷ νέφει ζοφερῷ δύντι φαίνεται καὶ ἐν νυκτί. ὅπερ οὖν πῦρ ἐπὶ πῦρ, μέλιν παρὰ μέλαν ποιεῖ τὸ ἡρέμα λευκὸν παντελῶς φαίνεσθαι λευκόν· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ φοινικοῦν. 29. Γί-²⁹νεται δὲ τοῦτο καταφανὲς καὶ ἐπὶ τῶν ἄνθῶν· ἐν γὰρ τοῖς ὑφάσμασι καὶ ποικίλμασιν ἀμφιθητον διαφέρει τῇ φαντασίᾳ ἄλλα παρ'. ἄλλα τιθέμενα ἔντα τῶν χρωμάτων, οἷον καὶ τὰ πορφυρᾶ ἐν λευκοῖς ἢ μέλασιν ἔριοις, ἔτι δ' ἐν αὐγῇ τοιᾳδὲ ἢ τοιᾳδέ· διὸ καὶ οἱ ποικιλταὶ φυσι διαμαρτύνειν ἔργαζόμενοι πρὸς τὸν λόγχον πολλάκις τῶν ἄνθῶν, λαμψάνοντες ἔτερα ἄνθετέρων. 30. Διότι μὲν οὖν τοτέρως τε, καὶ δτι ἐκ τούτων³⁰ φαίνεται τῶν χρωμάτων μόνων ἡ ἤρις, εἴρηται. διπλῆ δὲ καὶ ἀμυνροτέρα τοῖς χρώμασιν ἡ περιέχουσα, καὶ τῇ θέσει τὰς

igitur circumstantis nigrorum, quicquid in illo puniceum est, album² apparet, quandoquidem puniceus, si cum illis comparatur, albus est. 27. Ac rursus evanescente prope terram arcu, cum puniceus dissolvitur. Nebula enim alba in id quod viride est incidens, in flavum mutatur. 28. Maximum vero horum indicium arcus est, qui a luna exoritur, qui prorsus albus apparet: quod evenit, quia tum in atra nube tum noctu apparet. Ergo, ut ignis igni additus, sic quod nigrum est iuxta nigrum positum efficit, ut quod remisse album est, qualis est color puniceus, prorsus album apparet. 29. Quin et in floribus affectio haec perspicue cernitur. Nam in texturis et variiorum colorum operibus, alii iuxta alios positi colores, magis quam dici potest, alii atque alii apparent, veluti et purpurae in albis nigrisque lanis: praeterea et in tali aut tali splendore. Quocirca et qui variis filorum coloribus intexunt flores, in aliis ad lucernam conficiendis sese frequenter hallucinari aiunt, per imprudentiam alios pro aliis sumendo. 30. Cur igitur tricolor arcus sit hisque duntaxat coloribus constet, dictum

31 χρόας ἐξ ἐναντίας ἔχει κειμένας διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. 31. Μαρκοτέραν γὰρ ἀποτεινομένη ἡ ὄψις ὥσπερ τὸ πορρώτερον δρᾶ, καὶ τὸ ἐνταῦθα τὸν αὐτὸν τρόπον. ἀσθενεστέρα οὖν ἀπὸ τῆς ἔξωθεν ἡ ἀνάκλασις γίνεται διὰ τὸ πορρώτερον ποιεῖσθαι τὴν ἀνάκλασιν, ὡστ' ἐλάττων προσπίπτουσα τὰ χρῶματα ποιεῖ
 32 ἀμανρότερα φαίνεσθαι. 32. Καὶ ἀντεστραμμένως δὴ διὰ τὸ πλεῖον ἀπὸ τῆς ἐλάττους καὶ τῆς ἐντὸς περιφερείας προσπίπτειν πρὸς τὸν ἥλιον· ἐγγυτέρω γὰρ τῆς ὄψεως οὖσα ἀνακλᾶται ἀπὸ τῆς ἐγγυτάτω περιφερείας τῆς πρώτης ἵριδος. ἐγγυτάτῳ δ' ἐν τῇ ἔξωθεν ἵριδι ἡ ἐλαχίστη περιφέρεια, ὡστε αὕτη ἔξει τὸ χρῶμα φοινικοῦν· ἡ δ' ἔχομένη καὶ ἡ τρίτη
 33 πατὰ λόγον. 33. Ἡ ἔξω ἵρις ἐφ' ὁ τὸ β, ἡ ἔσω ἐφ' ὁ τὸ α· τὰ χρῶματα δ', ἐφ' ὁ τὸ γ φοινικοῦν, ἐφ' ὁ τὸ δ πράσινον, ἐφ' ἤ τὸ ε ἀλουργόν· τὸ ἐνανθὸν δὲ φαίνεται ἐφ' ὁ τὸ ζ. τρεῖς δ' οὐκέτι γίνονται, οὐδὲ πλειον σύριδες διὰ τὸ καὶ τὴν δευτέραν γίνεσθαι ἀμανρότεραν, ὡστε καὶ τὴν τρίτην ἀνάκλασιν πάμπτων ἀσθενῆ γίνεσθαι καὶ ἀδυνατεῖν ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὸν ἥλιον.

est. Duplex autem appareat, et is qui complectitur, coloribus languidioribus est, et contrario modo dispositis eandem ob causam. 31. Visus enim longius productus, ut quod remotius est, ita quod proprius, cernit. A superiore igitur arcu imbecillior reflexio exsistit, quia remotiore ex loco sit. Quare cum minor incidat, efficit, ut colores languidiores appareant. 32. Atque illi quidem ordine contrario propterea, quod a minore et interiore ambitu ad solem copiosior incidit. Quae enim visui propinquior est reflexio, ea ab ambitu, qui primo arcui maxime propinquus est, efficitur: qui vero in exteriore arcu ambitus minimus est, is proximus est. Colore igitur puniceo ille apparebit: qui deinde sequitur ac tertius sua ratione. 33. Exterior arcus sit β: interior, qui primus est α: color puniceus γ, viridis δ, purpureus ε: qui appetet flavus ζ. Tres autem arcus aut plures non fiunt, quoniam et secundus languidior exsistit, ita ut tertia reflexio omnino imbecilla redderetur, nec ad solem posset perduci.

V. "Οτι δ' ούτε κύκλον ολόν τε γίνεσθαι τῆς ἵριδος οὔτε 1 μεῖζον ἡμικυκλίου τρῆμα καὶ περὶ τῶν ὄλλων τῶν συμβαινόντων περὶ αὐτήν, ἐκ τοῦ διαγράμματος ἔσται θεωροῦσι δῆλον. 2. Ἡμισφαιρίου γὰρ ὑπτος ἐπὶ τοῦ ὅρίζοντος κύκλου τοῦ ἐφ' 2 φῷ τὸ α , κέντρον δὲ τοῦ κ , ὄλλον δέ τινος ἀνατέλλοντος σημείου ἐφ' φῷ τὸ η , ἢν αἱ ἀπὸ τοῦ κ γραμμαὶ κατὰ κῶνον ἐκπίπτουσαι ποιῶσιν ὥσπερ ὕξονα τὴν ἐφ' ἡ ἡ $\eta\kappa$, καὶ ἀπὸ τοῦ κ ἐπὶ τὸ μ ἐπιζευχθεῖσαι ἀνακλασθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἡμισφαιρίου ἐπὶ τὸ η , ἐπὶ τὴν μεῖζω γωνίαν, πρὸς κύκλου περιφέρειαν προσπεσοῦνται αἱ ἀπὸ τοῦ κ . 3. Καὶ ἢν μὲν ἐπ' 3 ἀνατολῆς ἡ ἐπὶ δύσεως τοῦ ὄστρου ἡ ἀνάκλασις γένηται, ἡμικύκλιον ἀποληφθήσεται τοῦ κύκλου ὑπὸ τοῦ ὅρίζοντος τὸ ὑπέρ γῆν γωνίμενον, ἢν δὲ ἐπάνω, ἐλαττον ἀεὶ ἡμικυκλίου. ἐλάχιστον δ', ὅταν ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ γένηται τὸ ὄστρον. 4. Ἐστω 4 γὰρ ἐπ' ἀνατολῆς πρῶτον, οὖν τὸ η , καὶ ἀνακεκλάσθω ἡ $\kappa\mu$ ἐπὶ τὸ η , καὶ τὸ ἐπίπεδον ἐκβεβλήσθω ἐν φῷ τὸ α , τὸ ἀπὸ τοῦ τριγώνου ἐν φῷ τὸ $\eta\kappa\mu$. κύκλος οὖν ἡ τομὴ ἔσται τῆς σφαίρας ὁ μέγιστος. Ἐστω ὁ ἐφ' φῷ α διοίσει γὰρ οὐθέν, ἢν διοιανοῦν

CAP. V. Arcum vero neque orbem, nec semicirculo maiorem fieri posse, itemque caetera, quae in illum cadunt, ex descriptione contemplantibus patebit. 2. Hemisphaerio enim, quod sit α , supra finitorem circulum posito, et centro eius κ , alioque etiam quodam puncto ex oriente, quod sit η , si lineae α centro κ , in coni speciem productae velut axem lineam $\eta\kappa$ efficiunt, et lineae α κ ad μ productae, ab hemisphaerio ad η , supra maiorem angulum reflectuntur, lineae profecto quae a κ ductae sunt, in circuli ambitum incident. 3. Ac si in astri exortu aut occasu reflexio fit, dimidia circuli portio a finitore relinquatur, ea videlicet, quae supra terram exstat. Sin vero astro in superiori parte collocato, minor semper semicirculo, sed minima quando ad circulum meridianum astrum accesserit. 4. Sit enim primum in ortu, ubi η positum est, et linea $\kappa\mu$ ad η reflectatur, planumque α a triangulo $\eta\kappa\mu$ producatur. Circulus sane, sphaerae sectio, maximus erit, isque sit α : nihil enim referet, quocunque planum ex his,

- τῶν ἐπὶ τῆς η κατὰ τὸ τριγωνον τὸ κμη ἐκβληθῇ τὸ ἐπίπεδον. αἱ οὖν ἀπὸ τοῦ η, καὶ ἀναγόμεναι γραμμαὶ ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ οὐ συσταθήσονται τοῦ ἐφ' ὃ α ἡμικυκλίου πρὸς ἄλλο
 5 καὶ ἄλλο σημεῖον. 5. Ἐπεὶ γὰρ τὰ τε η, καὶ σημεῖα δέδοται καὶ αἱ κη δεδομένη ἀν εἶη καὶ ἡ μη, ὥστε καὶ ὁ λόγος τῆς μη πρὸς τὴν μκ. δεδομένης οὖν περιφερειας ἐφάψεται τὸ μη ἔστω δὴ αὐτῇ ἐφ' ης τὰ νμ, ὥστε ἡ τομὴ τῶν περιφερειῶν δέδοται. πρὸς ἄλλο δέ γε τῆς μν περιφερειας ἀπὸ τῶν αὐτῶν σημείων ὁ αὐτὸς λόγος ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ οὐ συνίσταται
 6 6. Ἐκκελοθῶ οὖν τις γραμμὴ ἡ δβ, καὶ τετμήσθω ὡς ἡ μη πρὸς μκ, ἡ δ πρὸς τὸ β. μείζων δὲ ἡ μη τῆς μκ, ἐπειπερ ἐπὶ τὴν μείζω γωνίαν ὑποτείνει τὴν τοῦ κμη τριγώνου. μείζων
 7 ὄρα καὶ ἡ δ τῆς β. 7. Προσπεπορθῶ οὖν πρὸς τὴν β ἐφ' ης τὸ ζ. ὥστε εἰναι ὅπερ τὴν δ πρὸς τὴν β, τὴν βζ πρὸς τὴν δ. εἴτα ὅπερ ἡ ζ πρὸς τὴν κη, τὸ β πρὸς ἄλλην πεποιήσθω τὴν κπ, καὶ ἀπὸ τοῦ π ἐπὶ τὸ μ ἐπεξεύχθω ἡ τὸ μπ
 8 8. Ἐσται οὖν τὸ π πόλος τοῦ κύκλου, πρὸς δὲ αἱ ἀπὸ τοῦ κ γραμμαὶ προσπίπτονται· ἔσται γὰρ ὅπερ ἡ ζ πρὸς τὴν κη,

quae in linea sunt ηκ, per triangulum κμη fuerit productum. Lineae igitur ab η, καὶ punctis ductae, ad aliud et aliud semicirculi a punctum κη ratione non constituentur. 5. Quoniam enim et puncta η, καὶ data sunt, itemque linea ηκ, data utique erit et linea μη, quare et ratio lineae μη ad lineam μκ. Datum igitur ambitum punctum μ attinget. Sit sane ille μν: ambitum itaque sectio data est. Ad aliud autem ambitus μν punctum ab iisdem punctis in eodem plano eadem ratio non constat. 6. Extra igitur ponatur linea quaedam δβ, quae ita dividatur, ut quam rationem linea μη ad lineam μκ habet, eandem δ ad β habeat: maior autem est linea μη, quam linea μκ, quandoquidem super maiorem angulum turbinis est reflexio, maiori enim angulo trianguli κμη subtenditur. Major ergo est linea δ, quam β. 7. Accedat igitur ad lineam β linea ζ, ut quod est δ ad β, sit βζ ad δ. Dehinc, quod est ζ ad κη, id siat β ad aliam κπ, atque a punto π ad punctum μ, linea πμ ducatur. 8. Igitur π circuli, in quem lineae a κ

καὶ ἡ β̄ πρὸς τὴν κπ̄, καὶ ἡ δ̄ πρὸς τὴν πμ̄. μὴ γὰρ ἔστω,
ἄλλ’ ἡ πρὸς ἐλάττω ἡ πρὸς μεῖζω τῆς πμ̄ οὐθὲν γὰρ διοίσει.
9. Ἐστω πρὸς πρ̄. τὸν αὐτὸν ὅρα λόγον αἱ ηκ̄ καὶ κπ̄ καὶ ἡ 9
πρ̄ πρὸς ἀλλήλας ἔξουσιν, ὅνπερ αἱ δ̄, ζ̄, β̄. αἱ δὲ δ̄, ζ̄, β̄ ἀνὰ
λόγον ἤσαν, ὅπερ ἡ δ̄ πρὸς β̄, ἡ ζ̄β̄ πρὸς δ̄. ὥστε ὅπερ ἡ πη̄
πρὸς τὴν πρ̄, ἡ τὸ πρ̄ πρὸς τὴν πκ̄. 10. Άν οὖν ἀπὸ τῶν κ, η αἱ 10
ηρ̄ καὶ κρ̄ ἐπὶ τὸ ρ̄ επιζευχθῶσιν, αἱ ἐπιζευχθεῖσαι αὗται τὸν
αὐτὸν ἔξουσι λόγον ὅνπερ ἡ πη̄ πρὸς τὴν πρ̄· περὶ γὰρ τὴν αὐτὴν
γωνίαν τὴν π̄ ἀνὰ λόγον αἱ τε τοῦ ηπρὸς τριγώνου καὶ τοῦ κρρ̄.
ώστε καὶ ἡ πρ̄ πρὸς τὴν κρ̄ τὸν αὐτὸν ἔξει λόγον, καὶ ἡ πη̄ πρὸς
τὴν πρ̄. 11. Ἐχει δὲ καὶ ἡ μη̄ πρὸς τὴν μκ̄ τὸν αὐτὸν λόγον, 11
ὅνπερ ἡ τὸ δ̄ πρὸς τὸ β̄ ἀμφότεραι. ὥστε ἀπὸ τῶν ηκ̄ ση-
μειῶν οὖν μόνον πρὸς τῇ μν̄ περιφερεῖται συσταθήσονται τὸν
αὐτὸν ἔχουσαι λόγον, ἀλλὰ καὶ ἀλλοθι. ὅπερ ἀδύνατον. 12. Ἐπειδὴ 12
οὖν ἡ δ̄ οὔτε πρὸς ἐλάττω τῆς πμ̄ οὔτε πρὸς μεῖζω (δμολως
γὰρ δεῖξομεν), δῆλον ὅτι πρὸς αὐτὴν ἀν εἴη τὴν ξφ̄’ ἡ μπ̄.

ductae incidunt, polus erit. Quod enim est linea ζ̄ ad lineam ηη̄, et linea β̄ ad lineam κπ̄, linea quoque δ̄ ad lineam πμ̄ erit. Non enim haec sit ratio, sed aut ad minorem aut ad maiorem: nihil enim intererit. 9. Sit igitur ad lineam πρ̄. Eandem igitur rationem lineae ηκ̄, κπ̄ et πρ̄ inter se habebunt, quam lineae, ζ̄, β̄, δ̄, inter se. Lineae autem δ̄, ζ̄, β̄ similem inter se proportionem ita habent, ut quod est δ̄ ad β̄, id sit ζβ̄ ad δ̄. Quare quod πη̄ ad πρ̄, id πρ̄ ad πκ̄. 10. Si igitur a punctis κ, η lineae ηρ̄ et κρ̄ ad ρ̄ ducantur, hae ductae eandem habebunt rationem, quam linea ηπ̄ ad lineam πρ̄ habet. Trianguli enim ηπρ̄ et eius, qui est κρπ̄, latera circa eundem angulum proportionum similitudinem subeunt: quare et linea πρ̄ ad lineam κρ̄ eandem habebit rationem, quam linea ηπ̄ ad lineam πρ̄. 11. Sed et linea μη̄ ad lineam μκ̄ eandem habet rationem, quam linea δ̄ ad lineam β̄. Ab iisdem igitur punctis η, κ, lineae eandem rationem habentes, non solum ad ambitum μν̄, sed et ad alium locum statuentur: quod fieri nequit. 12. Quoniam igitur linea δ̄ neque ad minorem, quam sit linea πμ̄, neque ad maiorem (similiter enim demonstrabi-

ῶστ' ἔσται ὅπερ ἡ μῆτρα πρὸς τὴν πηκθήνην, ἡ τὸ πῆδιν πρὸς τὴν μῆτραν
 13καὶ λοιπὴ ἡ τὸ μητρός πηκθήνη. 13. Ἐν οὖν τῷ ἐφέῳ φέτος πόλιος χρώμενος,
 διαστήματι δὲ τῷ ἐφέῳ φέτος κύκλος γραμμῇ ἀπασάνταν ἐφάψεται τῶν γωνιῶν ὃς ἀνακλώμεναι ποιοῦσιν αἱ ἀπὸ τοῦ μητρός κύκλου· εἰ δὲ μή, ὁμοίως δειχθήσονται τὸν αὐτὸν ἔχονσαι λόγον αἱ ἄλλοι θεοὶ καὶ ἄλλοι θεοὶ τοῦ ἡμικυκλίου συνιστάντεις,
 14μεναι, ὅπερ ἦν ἀδύνατον. 14. Ἐν οὖν περιγάγγῃ τὸ ἡμικυκλίον
 τὸ ἐφέῳ φέτος αἱ περὶ τὴν ἐφέῳ φέτος καὶ πηκθήνην διάμετρον, αἱ ἀπὸ τοῦ μητρός
 ἀνακλώμεναι πρὸς τὸ ἐφέῳ φέτος μὲν ἐν πᾶσι τοῖς ἐπιπέδοις ὁμοίως
 ἔχονται, καὶ ἵσην ποιήσονται γωνίαν τὴν κυμήν. καὶ ἦν ποιοῦσι δὲ
 15γωνίαν αἱ πηκθήνην μητρός καὶ μητρός ἐπὶ τῆς ηπείρου, ἀεὶ ἵση ἔσται. 15. Τρίγωνα οὖν
 ἐπὶ τῆς ηπείρου καὶ πηκθήνην τῷ μητρός καὶ κυμήν συνεστήκασιν. τούτων δέ
 αἱ κάθετοι ἐπὶ τὸ αὐτὸν σημεῖον πεσοῦνται τῆς ηπείρου καὶ ἵσαι
 ἔσονται. πιπτέτωσαν ἐπὶ τὸ οὖτον ἄρα τοῦ κύκλου τὸ οὖτον
 ἡμικυκλίον δὲ τὸ περὶ τὴν μητρόν ἀφήρηται ἀπὸ τοῦ δρέπανος.
 16τος. 16. Τῶν μὲν γὰρ ἄνω τὸν ἥλιον οὐ κρατεῖν, τῶν δὲ πρὸς
 τὴν γῆν στεριζομένων κρατεῖν καὶ διαχεῖν τὸν ἄρα. καὶ διὰ

mus), perspicuum est, ad ipsam πηκθήνην rationem habere. Quare
 quod linea μητρός ad lineam est πηκθήνη, id linea πηκθήνη ad lineam μητρόν
 erit, itemque reliqua μητρός ad lineam μητρόν. 13. Si igitur circu-
 lus πηκθήνη polo et πηκθήνη intervallo utens describatur, angulos omnes,
 quos lineae a punctis ηπείρου, καὶ ductae et reflexae faciunt, attinget.
 Quod si non attinget, quae in alia semicirculi parte coēidunt, eandem rationem habere similiter demonstrabuntur: quod
 quidem erat impossibile. 14. Si ergo semicirculum αἱ circa
 diametrum ηπείρου circumagat, quae ab ηπείρῳ ductae ad punctum μητρόν
 reflectuntur, in omnibus planis eandem habebunt rationem,
 aequalemque angulum κυμήν constituerent: et quem lineae καὶ πηκθήνη
 πηκθήνη super linea ηπείρου faciunt, aequalis angulis semper erit. 15.
 Triangula igitur super linea ηπείρου et linea καὶ πηκθήνη aequalia facta sunt
 triangulis μητρόν et κυμήν. Quorum perpendiculares lineae in
 idem punctum lineae ηπείρου incident, aequalesque erunt. Cadant
 in οὖτον: centrum igitur circuli est οὖτος, cuius circuli dimidia pars,
 ea videlicet quae est μητρός, ab horizonte ablata est. 16. Eas
 enim, quae supra sunt, sol vincere nequit; quae prope terram

τοῦτο τὴν ἵριν οὐ συμβάλλειν τὸν κύκλον. γίνεσθαι δὲ καὶ νύκτωρ ἀπὸ τῆς σελήνης διλιγάκις· οὐτε γὰρ ἀεὶ πλήρης, ἀσθενεστέρα τε τὴν φύσιν ὥστε κρατεῖν τοῦ ἀέρος. μάλιστα δὲ ἴστασθαι τὴν ἵριν, ὅπου μάλιστα κρατεῖται ὁ ἥλιος· πλείστη γὰρ ἐν αὐτῇ ἴκμαται ἐνέμεινεν.

17. Πάλιν ἔστω ὁ δορίζων μὲν¹⁷ ἐφ' ὃ τὸ αβγ, ἐπανατεταλκέτω δὲ τὸ η, ὁ δὲ ἄξων ἔστω νῦν ἐφ' ὃ τὸ ηπ. τὰ μὲν οὖν ἄλλα πάντα διμοιώσ δειχθήσεται ὡς καὶ πρότερον, ὁ δὲ πόλος τοῦ κύκλου ὁ ἐφ' ὃ τὸ αγ π κάτω ἔσται τοῦ δορίζοντος τοῦ ἐφ' ὃ τὸ αγ, ἀρθέντος τοῦ ἐφ' ὃ τὸ η σημείου.

18. Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτῆς ὁ τε πόλος καὶ τὸ κέντρον¹⁸ τοῦ κύκλου καὶ τὸ τοῦ δορίζοντος νῦν τὴν ἀνατολήν· ἔστι γαρ οὗτος ἐφ' ὃ τὸ ηπ.

19. Ἐπεὶ δὲ τῆς διαμέτρου τῆς αγ τὸ¹⁹ ἐπάνω, τὸ κέντρον εἴη ἀν ὑποκάτω τοῦ δορίζοντος πρότερον τοῦ ἐφ' ὃ τὸ αγ, ἐπὶ τῆς κπ γραμμῆς, ἐφ' οὖν τὸ ο. ὥστ' ἔλαττον ἔσται τὸ ἐπάνω τμῆμα ἡμικυκλίου τὸ ἐφ' ὃ ψωω. τὸ γὰρ ψωω ἡμικύκλιον ἦν, νῦν δὲ ἀποτέμηται ἀπὸ τοῦ αγ δορίζοντος. τὸ δὴ υω ἀφανές ἔσται ἐπαρθέντος αὐτοῦ τοῦ ἥλιου, ἐλάχιστον δέ, ὅταν ἐπὶ μεσημβρίαν· ὅσῳ γὰρ ἀνώτερον

positae, eas vincit aëremque diffundit. Quapropter non contingit iridem circulum fieri. Noctu etiam fieri interdum, quamvis raro a luna. Neque enim semper plena, ac natura sua debilior, ut aërem vincat. Praecipue vero iridem consistere, ubi maxime sol vincatur; plurimus enim ibi sudor remansit. 17. Rursus sit horizon αβγ, supra quem punctum η subvehatur: ac nunc quidem axis sit ηπ; reliqua sane omnia non secus ac prius ostendentur, circuli autem polus π sub horizonte αγ, sublato punto η erit. 18. In eadem vero linea polus sunt et centrum circuli et eius, qui ortum nunc terminat: is enim est ηπ. 19. Quoniam vero supra diametrum αγ linea κπ sublata est, circuli centrum ο in linea κπ infra horizontem αγ priorem erit. Quare portio, quae supra est, videbitur ψωω semicirculo erit minor. Siquidem ψωω semicirculus erat: nunc vero ab horizonte αγ intersectus est. Itaque υω, sole sublato, minime apparebit, quoniam et minima appareat, cum in meridie fuerit. Quo enim punctum η superius est, eo

τὸ η̄ κατώτερος δ' τε πόλος καὶ τὸ κέντρον τοῦ κύκλου
 20 ἔσται. 20. "Οτι δ' ἐν μὲν ταῖς ἐλάττοσιν ἡμέραις ταῖς μετ'
 λημεροῖς τὴν μετοπωρινὴν ἐνδέχεται ἀεὶ γίνεσθαι οἷον, ἐν δὲ
 ταῖς μικροτέραις ἡμέραις ταῖς ἀπὸ λημεροῖς τῆς ἑτέρους ἐπὶ
 τὴν λημεροῖς τὴν ἑτέραν περὶ μεσημβροῖς οὐ γίνεται οἷον
 αὔτιον ὅτι τὰ μὲν πρὸς ὄρκτον τμήματα πάντα μεῖζων ἡμέραι
 κυκλῶν καὶ ἀεὶ ἐπὶ μεῖζω, τὸ δ' ἀφανὲς μικρόν, τὰ δὲ πρὸς
 μεσημβροῖς τμήματα τοῦ λημερινοῦ, τὸ μὲν ἄνω τμῆμα
 μικρόν, τὸ δ' ὑπὸ γῆν μέγα. καὶ ἀεὶ δὴ τὰ πορρωτέρω με-
 21 ξω. 21. "Ωστ' ἐν μὲν ταῖς πρὸς τὰς θερινὰς τροπὰς ἡμέρας
 διὰ τὸ μέγεθος τοῦ τμήματος καὶ ἐπὶ τὸ μεσημβρινὸν τὴν τὸ
 η̄, οὐτω ἥδη παντελῶς γίνεται τὸ π, διὰ τὸ πόρρω ἀφεστάναι
 22 τῆς γῆς τὴν μεσημβροῖς διὰ τὸ μέγεθος τοῦ τμήματος. 22. Ἐν
 δὲ ταῖς πρὸς τὰς χειμερινὰς τροπὰς ἡμέραις, διὰ τὸ μὴ πολὺ^ν
 ὑπὲρ γῆς εἶναι τὰ τμήματα τῶν κύκλων, τονναρτῶν ἀναγκαῖον
 γίνεσθαι· βραχὺ γὰρ ἀρθείσης τῆς ἐφ' ὧ τὸ η̄, ἐπεὶ τῆς
 μεσημβροῖς γίνεται ὁ ἥλιος.

circuli centrum et polus inferiores erunt. 20. Cur autem post
 aequinoctium autumnale brevioribus diebus quacunque hora
 fieri arcus possit, longioribus vero diebus ab altero aequinoctio-
 usque ad alterum in meridie non fiat, causa est, quod omnes
 quae ad septentriones pertinent sectiones, semicirculo maiores
 sunt, et subinde maiores semper fiunt: quod vero non certi-
 tur, exiguum est. Quae autem ad meridiem, ultra aequino-
 ctiale sunt, supra terram quidem exiguae sunt: quod vero
 sub terra est magnum, atque perpetuo, quo remotiores sunt
 eo maiores. 21. In diebus igitur ad aestivum solstitium per-
 tinentibus ea est sectionis magnitudo, ut antequam punctum η̄
 ad medium eius circulumque meridianum pervenerit, pun-
 ctum π omnino deorsum descenderit, quia videlicet meridies
 ob sectionis magnitudinem procul a terra absit. 22. In
 diebus autem circa solstitium hibernali, quia circulorum
 sectiones non multum supra terram eminent, contrarium
 fiat necesse est. Paululum enim sublato puncto η̄, sol in
 meridie consistit.

VI. Τὰς δ' αὐτὰς αἰτίας ὑποληπτέον καὶ περὶ πιρηλούν 1
καὶ ὁμόδων ταῖς εἰρημέναις. γίνεται γὰρ παρόλιος μὲν ἀνακλω-
μένης τῆς ὄψεως πρὸς τὸν ἥλιον, ὁμόδοι δὲ διὰ τὸ προσπί-
πτειν τοιαύτην οὖσαν τὴν ὄψιν, οἷαν εἴπομεν ἀεὶ γίνεσθαι,
ὅταν πλησίον ὅντων τοῦ ἥλιου νεφῶν ἀπό τυντος ἀνακλασθῇ
τῶν ὑγρῶν πρὸς τὸ νέφος. 2. Φαίνεται γὰρ αὐτὰ μὲν ἀχρω- 2
μάτιστα τὰ νέφη κατ' εὐθυνωδίαν εἰσβλέπουσιν, ἐν δὲ τῷ ὅματι
ὁμόδων μεστὸν τὸ νέφος· πλὴν τότε μὲν ἐν τῷ ὅματι δοκεῖ
τὸ χρῶμα τοῦ νέφους εἶναι, ἐν δὲ ταῖς ὁμόδοις ἐπ' αὐτοῦ
τοῦ νέφους. 3. Γίνεται δὲ τοῦτο, ὅταν ἀνώμαλος ἡ τοῦ νέ- 3
φους ἡ σύστασις, καὶ τῇ μὲν πυκνὸν τῇ δὲ μανόν, καὶ τῇ μὲν
ὅματωδέστερον, τῇ δὲ ἥπτον· ἀνακλασθείσης γὰρ τῆς ὄψεως
πρὸς τὸν ἥλιον, τὸ σχῆμα μὲν τοῦ ἥλιου οὐχ ὀρᾶται διὰ μι-
κρότητα τῶν ἐνόπτεων, τὸ δὲ χρῶμα διὰ τὸ ἐν ἀνωμάλῳ
φαίνεσθαι λαμπρὸν καὶ λευκὸν τὸν ἥλιον, πρὸς δὲ ἀνεκλάσθη
ἡ ὄψις, τὸ μὲν φοινικοῦν φαίνεται, τὸ δὲ πράσινον ἢ ἔσανθόν.
4. Διαφέρει γὰρ οὐθὲν διὰ τοιούτων ὀρῶν ἢ ἀπὸ τοιούτων 4
ἀνακλωμένην· ἀμφοτέρως γὰρ φαίνεται τὴν χρόνιαν δόμοιον, ὥστε

CAP. VI. Geminati autem solis ac virgarum eas ipsas,
quae dictae sunt, causas esse censendum est. Parhelium enim
oritur, cum visus a re aliqua ad solem reflectitur: virgae vero
propterea, quod in nubem visus talis incidit, qualem diximus
semper esse, quoties nubibus soli propinquis ab aliquo humido
ad nubem refertur. 2. Etenim tubes per directum spectan-
tibus coloris expertes videntur, in aqua vero virgarum ple-
nae. Quamquam cum in aqua spectantur, color nubis in
aqua videtur esse, in virgis autem in ipsa nube. 3. Id vero
contingit, cum nubis concretio inaequalis fuerit, et partim
densa, partim rara, et una parte aquosa magis, altera minus.
Visu enim ad solem reflexo, solis quidem figura ob speculorum
parvitatem non appareat, color vero, quia sol splendidus et
candidus, ad quem fit reflexio, in re inaequabili appetit, alias
punicus, alias viridis, alias flavus videtur. 4. Nihil enim
refert, utrum per talia cernamus, an visus a rebus eius modi
reflectatur, quippe non eodem modo simili colore appareat.

εἰ κάκεινως φοινικοῦν, καὶ οὕτως. αἱ μὲν οὖν ὁῦβδοι γίνονται
δι² ἀνωμαλλαν τοῦ ἐνόπτρου οὐ τῷ σχήματι, ἀλλὰ τῷ χρώ-
ματι. 5. Ὁ δὲ παρήλιος, ὅταν ὅτι μάλιστα ὅμοιός ἦν ὁ ἄηρ
καὶ πυκνὸς ὅμοιως· διὸ φαίνεται λευκός. ἡ μὲν γὰρ ὅμοιότης
τοῦ ἐνόπτρου ποιεῖ χρόνιαν μίαν τῆς ἐμφύσεως· ἡ δὲ ἀνά-
κλασις ἀθρόας τῆς ὄψεως, διὰ τὸ ἄμα προσπίπτειν πρὸς τὸν
ἡλιον ἀπὸ πυκνῆς οὔσης τῆς ἀχλόνος, καὶ οὕπω μὲν οὔσης ὕδω-
ζγγὺς δὲ ὕδατος, τὸ ὑπύρχον τῷ ἡλιῳ ἐμφαίνεσθαι χρῶμα
ποιεῖ, ὥσπερ ἀπὸ χαλκοῦ λείου κλωμένης διὰ τὴν πυκνότητα.
6. Ὡστέ² ἐπεὶ τὸ χρῶμα τοῦ ἡλίου λευκόν, καὶ ὁ παρήλιος φα-
νεται λευκός. διὰ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον ὕδατος σημεῖον ὁ
παρήλιος τῶν ὁῦβδων· μᾶλλον γὰρ σημαίνει τὸν ἀέρα εὐεργῶς
ἔχειν πρὸς γένεσιν ὕδατος. ὁ δὲ νότιος τοῦ βορείου μᾶλλον, ὅτι
μᾶλλον ὁ νότιος ἄηρ εἰς ὕδωρ μεταβύλλει τοῦ πρὸς ὕρκτον.
7. Γίνονται δὲ ὥσπερ εἴπομεν περὶ τε δυσμὰς καὶ τὰς ἀνα-
τολάς, καὶ οὕτ³ ὕνωθεν οὔτε κάτωθεν, ἀλλ’ ἐκ τῶν πλαγῶν
καὶ ὁῦβδοι καὶ παρήλιοι· καὶ οὕτ³ ἐγγὺς τοῦ ἡλίου λαν, οὔτε

Quare si illo modo puniceus, hoc quoque. Virgae igitur
propter speculi inaequabilitatem non figura, sed colore effi-
ciuntur. 5. Parhelium autem fit, cum aër quam maxime
aequabilis, similiterque densus fuerit. Quocirca candidum
apparet. Speculi enim aequabilitas, ut unus color appareat,
efficit. Visus autem universi reflexio propterea, quod ^a
caligine, quae densa ac nondum quidem aqua facta est, sed
tamen prope est, ut aqua evadat, in solem incidat, colore
qui soli inest apparere perinde facit, ac si ab aëre laevi ob
eius densitatem visus reflectitur. 6. Quare cum sol colore
sit candido, parhelium quoque candidum apparet. Hac vero
ipsa de causa parhelium aquae magis signum est, quam
virgae. Aërem enim ad aquae ortum praeparatum esse magis
indicat, et australe quidem magis, quam aquilonium, quoniam
aër austrinus magis quam qui ad septentriones positus est,
in aquam mutatur. 7. Fiunt autem, quemadmodum diximus,
et virgae et parhelia in ortu et in occasu, neque supra solem
neque infra, sed a latere, nec prope admodum, nec procul.

πόρω παντελῶς· ἐγγὺς μὲν γὰρ οὖσαν δὲ ἥλιος διαλύει τὴν σύστασιν, πόρω δ' οὔσης ἡ ὄψις οὐκ ἀνακλασθήσεται· ἀπὸ γὰρ μικροῦ ἐνόπτερον πόρω πόρω ἀποτενομένη ἀσθενής γίνεται. διὸ καὶ αἱ ἄλωρ οὐ γίνονται ἐξ ἐναντίας τοῦ ἥλιου. 8. Ἀνω 8 μὲν οὖν ἐὰν γίνηται καὶ ἐγγύς, διαλύσει δὲ ἥλιος· ἐὰν δὲ πόρω, ἐλάττων ἡ ὄψις οὖσα ἡ ὥστε ποιεῖν ἀνάκλασιν οὐ προσπεσεῖται. ἐν δὲ τῷ πλαγίῳ ἐστὶ τοσοῦτον ἀποστῆναι τὸ ἐνοπτερον, ὥστε μήτε τὸν ἥλιον διαλύσαι, τὴν τε ὄψιν ἀθρόων διελθεῖν, διὰ τὸ πρὸς τὴν γῆν φερομένην μὴ δικυρεῖσθαι ὥσπερ δι' ἀχανοῦς φερομένην. 9. Ὑπὸ δὲ τὸν ἥλιον οὐ γίνεται διὰ τὸ πλησίον 9 μὲν τῆς γῆς διαλύεσθαι ἀν τὸν ἥλιον, ἀνω δὲ μεσονοραντούς τὸν τὴν ὄψιν διασπᾶσθαι. καὶ ὅλως οὐδὲ ἐκ πλαγίας μεσονοραντούς γίνεται· ἡ γὰρ ὄψις οὐχ ὑπὸ τὴν γῆν φέρεται, ὥστ' ὀλίγη ἀφικνεῖται πρὸς τὸ ἐνοπτερον, καὶ ἡ ἀνακλωμένη γίνεται πάμπιν ἀσθενής.

VII. Ὅσα μὲν οὖν ἔργα συμβαίνει παρέχεσθαι τὴν ἔκ- 1 κρισιν ἐν τοῖς τόποις τοῖς ὑπὲρ τῆς γῆς, σχεδόν ἐστι τοσαῦτα

omnino. Propinquam enim concretionem sol dissolvit: sin autem procul abest, visus non reflectitur. Nam si a parvo speculo procul protenditur, redditur imbecillus. Quam ob rem et coronae e regione solis non fiunt. 8. Quodsi igitur supra sit ac prope, eam sol dissolvet: si vero procul, visus imbecillior, quam ut reflecti queat, in solem non incidet. A latere vero fieri potest, ut speculum ita distet, ut a sole non solvatur, et visus universus ad eum perveniat, propterea quod ad terram dum fertur, quasi per immensum feratur, pervenire non queat. 9. Infra solem vero non sit, quia, cum ad terram proprius accesserit, a sole dissolvitur, cum medium caeli locum tenuerit, distrahitur. Omnino ne a latere quidem, sole medium caelum occupante, efficitur. Visus enim sub terram non fertur. Quare exiguus ad speculum perducitur, et qui reflectitur prorsus imbecillus redditur.

CAP. VII. Tot igitur ac talia ea fere opera sunt, quae in locis supra terram positis secretionem efficere contingit. Iam de iis dicendum est, quae intra terram efficit, in ipsius

καὶ τοιαῦτα ὅσα δ' ἐν αὐτῇ τῇ γῇ ἔγκαται κλειομένη τοῖς τῇδε
γῆς μέρεσιν ἀπεργάζεται λεκτέον. ποιεῖ γὰρ δύο διαφορὰς
σωμάτων διὰ τὸ διπλῆ περιψκέναι καὶ αὐτή, καθάπερ καὶ ἐν
2 τῷ μετεώρῳ. 2. Λόγο μὲν γὰρ αἱ ἀναθυμιάσεις, ἡ μὲν ἀτ-
μιδώδης, ἡ δὲ καπνώδης, ὡς φαμεν, εἰσὶν· δύο δὲ καὶ τὰ
εἶδη τῶν ἐν τῇ γῇ γινομένων, τὰ μὲν ὄρυκτὰ τὰ δὲ μεταλ-
3 λεντά. 3. Ἡ μὲν οὖν ἔηρὸν ἀναθυμίασις ἐκπνυροῦσα ποιεῖ τὰ
ὄρυκτὰ πάντα, οἷον λίθων τε γένη τὰ ἄτηκτα καὶ σανδαράκην
καὶ ὥχραν καὶ μέλτον καὶ θεῖον καὶ τάλλα τὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ
πλειστα τῶν ὄρυκτῶν ἔστι τὰ μὲν κονία κεχρωματισμένη, τὰ
δὲ λίθος ἐκ τοιαύτης γεγονὼς συστάσεως, οἷον τὸ κινναβύρον.
4. 4. Τῆς δὲ ἀναθυμιάσεως τῆς ἀτμιδώδους, ὅσα μεταλλεύεται
καὶ ἔστιν ἡ χυτὰ ἡ ἑλατά, οἷον σίδηρος, χαλκός, χρυσός,
ποιεῖ δὲ ταῦτα πάντα ἡ ἀναθυμίασις ἡ ἀτμιδώδης ἔγκαται
κλειομένη, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς λίθοις, διὰ ἔηρότητα εἰς Ἐν
συνθλιβομένη καὶ πηγνυμένη, οἷον δρόσος ἡ πάχνη, ὅταν
ἀποκριθῇ. ἐνταῦθα δὲ πολὺ ἀποκριθῆναι γεννᾶται ταῦτα.
5. 5. Αἰδὸς ἔστι μὲν ὡς ὕδωρ ταῦτα, ἔστι δὲ ὡς οὐ. δυνάμει μὲν

terracae visceribus inclusa. Duas enim corporum differentias
genere provocat, quoniam duplex sit et exsistat, quemadmo-
dum et in sublimi loco. 2. Duae namque (uti diximus) sunt
exhalationes, altera vaporosa, altera fumosa: duo etiam ge-
nera eorum, quae in terra fiunt, fossilia ac metalla. 3. Sicca
igitur exhalatio, ardore incensa, fossilia omnia efficit, ut lapi-
dum genera non liquabilia, et sandaracum, et ochram, et ru-
bricam, et sulphurum et eiusdem modi alia. Ac pleraque fossilium
sunt alia pulvis colore tinctus, alia lapis ex tali coortus con-
cretione, quemadmodum cinnabari. 4. Exhalatione vaporosa
provocantur, quotquot fodiuntur metalla, eaque aut fusilia
sunt aut ductilia, qualia sunt ferrum, aes, aurum. Haec omnia
exhalatio vaporosa generat, inclusa praesertim lapidibus, ac
propter siccitatem in unum compressa et coagulata, tamquam
ros et pruina, cum fuerit secreta. Anteaquam vero secer-
natur, haec omnia generat. 5. Quamobrem haec quodam-
modo aqua sunt, quodammodo non sunt. Materia enim

γὰρ ἡ ὑλη ὄνδας ἦν, ὅτι δὲ οὐκέτι οὐδὲ ἐξ ὄνδας γενομένου διά τι πάθος, ὥσπερ οἱ χυμοί. οὐ γὰρ οὕτω γίνεται τὸ μὲν χαλκὸς τὸ δὲ χρυσός, ἀλλὰ ποὶν γενέσθαι παγεύσης τῆς ἀναθυμιάσεως ἔκαστα τούτων ἐστιν. 6. Λιὸς καὶ πυροῦται πάντα καὶ γῆν ἔχει· ἔηραν γὰρ ἔχει ἀναθυμίασιν. ὁ δὲ χρυσὸς μόνος οὐ πυροῦται. κοινῇ μὲν οὖν εἴρηται περὶ πάντων αὐτῶν, ἴδιᾳ δὲ ἐπισκεπτέον προχειριζόμενοις περὶ ἔκαστον γένος.

potestate quidem aqua est: re vera autem non est, neque ex aqua affectione aliqua exorta, veluti sapores. Neque enim hac ratione fiunt hoo quidem aes, illud vero aurum: sed horum singula exhalatione prius concreta, quam in aquam converteretur, existunt. 6. Quocirca etiam omnia igniuntur ac terram continent, siquidem siccā exhalationē. Aurum vero solum non incenditur. Ac de omnibus quidem hisce communiter dictum est: singula vero genera proponentes, quae unicuique propria sunt, considerare debemus.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΩΝ Ι.

[p. 378, b. ed. Bekk.]

[p. 359 C. ed. Cas.]

1. Ἐπεὶ δὲ τέτταρα διώρισται αἵτια τῶν στοιχείων τούτων δὲ κατὰ τὰς συζυγίας καὶ τὰ στοιχεῖα τέτταρα συμβέβηκεν εἶναι, ὡν τὰ μὲν δύο ποιητικά, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, τὰ δὲ δύο παθητικά, τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ύγρόν. 2. Ή δὲ πλίστις τούτων ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς φαίνεται γὰρ ἐν πᾶσιν μὲν θερμότης καὶ ψυχρότης δρᾶσονσαι καὶ συμφύνονσαι καὶ μεταβάλλονσαι τὰ δμογενῆ καὶ τὰ μὴ δμογενῆ, καὶ ύγραντονσαι καὶ ξηραντονσαι καὶ σκληρύνονσαι καὶ μαλάττονσαι, τὰ δὲ ξηρὰ καὶ ύγρὰ δριζόμενα καὶ τὰλλα τὰ εἰρημένα πάθη πάσχοντα αἴτια τε καθ' αὐτὰ καὶ ὅσα κοινὰ ἐξ ἀμφοῖν σώματα συνέστηκεν. 3. Ἔτι δ' ἐκ τῶν λόγων δῆλον, οἷς δύναμις τὰς φύσεις αἴτῶν τὸ μὲν γὰρ θερμὸν καὶ ψυχρόν

CAP. I. Quoniam autem elementorum causae quatuor sunt constitutae, ex quarum coniugationibus evenit, ut quatuor quoque exsisterent elementa, duae illarum efficiendivim habent, calor et frigus, duae vero patiendi, siccitas et humiditas. 2. Id quod inductione probatur. Calor enim et frigus, tum ea, quae eiusdem, tum quae diversi generi sunt, determinare, coniungere, immutare, humectare, exsiccare, durare, emollire in omnibus videntur: humida autem et sicca tum ipsa per se, tum quae communiter ex utrisque concreta sunt corpora, terminari, et aliis, quae dictae sunt qualitatibus affici. 3. Constat vero etiam ex definitionibus quibus eorum naturas definimus. Calidum enim et frigidum

ώς ποιητικὰ λέγομεν (τὸ γὰρ συγκριτικὸν ὥσπερ ποιητικόν τί
ἐστι), τὸ δὲ ὑγρὸν καὶ ἔηρὸν παθητικόν (τὸ γὰρ εὐόριστον
καὶ δυσόριστον τῷ πάσχειν τι λέγεται τὴν φύσιν αὐτῶν). 4. Ὄτι 4
μὲν οὖν τὰ μὲν ποιητικὰ τὰ δὲ παθητικά, φανερόν· διωρι-
σμένων δὲ τούτων ληπτέον ἀν εἴη τὰς ἔργασίας αὐτῶν, αἵς
ἔργάζονται τὰ ποιητικά, καὶ τῶν παθητικῶν τὰ εἰδη. 5. Πρῶ- 5
τον μὲν οὖν καθόλου ἡ ἀπλῆ γένεσις καὶ ἡ φυσικὴ μεταβολὴ⁶
τούτων τῶν δυνάμεων ἐστιν ἔργον, καὶ ἡ ἀντικειμένη φθορὰ
κατὰ φύσιν, αὗται μὲν οὖν τοῖς τε φυτοῖς ὑπάρχονται καὶ ζῷοις
καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτῶν. 6. Ἐστι δὲ ἡ ἀπλῆ καὶ φυσικὴ γένε-
σις μεταβολὴ ὑπὸ τούτων τῶν δυνάμεων, ὅταν ἔχωσι λόγον ἐκ
τῆς ὑποκειμένης ὕλης ἐκάστη φύσει· αὗται δὲ εἰσὶν αἱ εἰρη-
μέναι δυνάμεις παθητικαὶ· γεννῶσι δὲ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν
κρατοῦντα τῆς ὕλης· ὅταν δὲ μὴ κρατῇ, κατὰ μέρος μὲν μώ-
λυσις καὶ ἀπεψύτα γίνεται. 7. Τῇ δὲ ἀπλῇ γενέσει ἐναντίον 7
μάλιστα κοινὸν σῆψις· πᾶσα γὰρ ἡ κατὰ φύσιν φθορὰ εἰς
τοῦθ' ὄδός ἐστιν, οἷον γῆρας καὶ αὔνασις. τέλος δὲ τῶν ἀλ-

veluti sufficientia dicimus: siquidem, quod congregare aptum
est, efficientis cuiusdam habet rationem. Humidum autem et
siccum patibilia. Facile enim et difficile terminari res di-
cuntur, quod earum natura aliquid perpetiatur. 4. Per-
spicuum itaque est in aliis efficiendi vim inesse, in aliis
patiendi. Quibus constitutis efficientium opera consideranda
sunt, itemque patibilium species. 5. Principio igitur, uni-
versim ortus simplex et naturalis mutatio harum facultatum
est opus: is praeterea qui adversatur, naturalis interitus. Ac
ea quidem stirpibus atque animalibus conveniunt, ac partibus
eorum. 6. Simplex vero et naturalis ortus ab his facultati-
bus, quum proportionem habuerint, mutatio est, ex subiecta
euique naturae materia. Hae autem sunt facultates patibles
iamiam commemoratae. Calor vero et frigus materiam vin-
cendo generant. Cum autem non vincunt, ex parte quidem
imperfecta elixatio et inconcoctio efficitur. 7. Generationi
simplici maxime oppositum est communiter putredo. Naturalis
enim omnis interitus, ut senectus et ariditas ad hanc est via.

λων ἀπάντων σαπρότης, ἂν μή τι βλέπε φθαρῇ τῶν φύσει συνεστάτων· ἔστι γὰρ καὶ σύρκα καὶ δστοῦν καὶ δτιοῦν κατακαῦσαι, ὃν τὸ τέλος τῆς κατὰ φύσιν φθορᾶς σῆψις ἔστιν.

8. Αἰδὸν γράπωτον, εἴτα ἔηρον τέλος γίνεται τὰ σηπόμενα· ἐκ τούτων γὰρ ἐγένετο, καὶ ὠρίσθη τῷ ὑγρῷ τὸ ἔηρον ἔργαζομένων τῶν ποιητικῶν. γίνεται δὲ ἡ φθορά, ὅταν κρατῇ τοῦ δριζόντος τὸ δριζόμενον διὰ τὸ περιέχον. 9. Οὐ μὴν ἀλλ’ ἴδιως λέγεται σῆψις ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος φθειρομένων, ὅταν χωρισθῇ τῆς φύσεως· διὸ καὶ σήπεται πάντα τὰλλα πλὴν πυρός· καὶ γὰρ γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἄηρ σήπεται· πάντα γὰρ ὕλη 10τῷ πνῷ ἔστι ταῦτα. 10. Σῆψις δὲ ἔστι φθορὰ τῆς ἐν ἐκάστῳ ὑγρῷ οἰκείας καὶ κατὰ φύσιν θερμότητος ὑπὸ ἀλλοτρίας 11θερμότητος· αὕτη δὲ ἔστιν ἡ τοῦ περιέχοντος. 11. "Ωστὲ πεὶ καὶ" ἔνδειαν πάσχει θερμοῦ, τὸ δὲ ἔνδεες τοιαύτης δυνάμεως ψυχρὸν πᾶν, ἀμφω ἦν αἵτια εἶη, καὶ κοινὸν τῷ πάθος ἡ σῆψις, ψυχρότητός τε οἰκείας καὶ θερμότητος ἀλλοτρίας. 12. Αἱ τοῦτο γάρ, καὶ ἔηρότερα γίνεται τὰ σηπόμενα

Caeterorum vero omnium, quae natura constant, finis est putredo, nisi si quid vi interierit, quippe cum fieri possit, ut et caro et os, et quidvis aliud exuratur, quorum naturalis interitus finis putredo est. 8. Idcirco humida primum, deinde sicca, quae putrescunt, ad extreum reddituntur. Ex his enim orta sunt, et humore siccitas determinata est, efficiens opera. Interitus autem fit, cum id quod determinatur eo quod determinat, superius est, ob id quod ambit. 9. At qui putredo in iis proprie dicitur, quae ex parte intereunt, cum a natura discesserint. Idcirco et cætera omnia uno igne excepto putrescunt. Nam et terra putrescit, et aqua et aëris quandoquidem materia ignis haec sunt omnia. 10. Putredo autem est eius, qui rei cuiusque humidae proprius est, et naturalis calor, ab alieno calore interitus: hic vero eius est, quod ambit. 11. Quam ob causam cum caloris penuria patitur, idque omne, quod hac facultate destituitur, frigidum sit, efficitur, ut utrumque sit causa, et communis affectio putredo sit, tum frigoris proprii, tum alieni caloris. 12. Ob hanc

πάντα, καὶ τέλος γῆ καὶ κόπρος· ἐξιόντος γὰρ τοῦ οἰκείου θερμοῦ συνεξατμέσει τὸ κατὰ φύσιν ὑγρόν, καὶ τὸ σπῶν τὴν ὑγρότητα οὐκέτ’ ἔστιν· ἐπάγει γὰρ ἐλκούσα ἡ οἰκεῖα θερμότης. 13. Καὶ 13 ἐν τοῖς ψύχεσι δ’ ἡττον σήπεται ἡ ἐν ταῖς ἀλέαις· ἐν μὲν γὰρ τῷ χειμῶνι ὄλλγον ἐν τῷ περιέχοντι ἀέρι καὶ ὕδατι τὸ θερμόν, ὥστ’ οὐδὲν ἰσχύει, ἐν δὲ τῷ θέρει πλεῖον. 14. Καὶ οὔτε¹⁴ τὸ πεπηγός (μᾶλλον γὰρ ψυχρὸν ἡ ὁ ἀήρ θερμός· οὐκονν κρατεῖται, τὸ δὲ κινοῦν κρατεῖ), οὔτε τὸ ζέον ἡ θερμόν· ἐλάττων γὰρ ἡ ἐν τῷ ἀέρι θερμότης τῆς ἐν τῷ πράγματι, ὥστ’ οὐ κρατεῖ οὐδὲ ποιεῖ μεταβολὴν οὐδεμίαν. 15. Όμοίως δὲ καὶ¹⁵ τὸ κινούμενον καὶ ὁέον ἡττον σήπεται τοῦ ἀκινητίζοντος· ἀσθενεστέρα γὰρ γίνεται ἡ ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ἀέρι θερμότητος κινησις τῆς ἐν τῷ πράγματι προϋπαρχούσης, ὥστε οὐθὲν ποιεῖ μεταβάλλειν. 16. Ἡ δ’ αὐτὴ αἰτία καὶ τοῦ τὸ πολὺ ἡττον¹⁶ τοῦ ὄλλγον σήπεσθαι· ἐν γὰρ τῷ πλεονὶ πλείον ἔστι πῦρ οἰκεῖον καὶ ψυχρόν, ἡ ὥστε κρατεῖν τὰς ἐν τῷ περιεστῶτι δυνάμεις. 17. Λιὸν καὶ ἡ Θάλασσα κατὰ μέρος μὲν διαιρουμένη¹⁷

enim causam et sicciora siunt quaecunque putrescunt; et ad extremum terra et simus. Humore enim naturali una cum proprio calore exeunte, nihil fere adest, quod humorem alliciat, cum naturalis sit calor, qui cum trahendo allicit. 13. Ac frigidis quidem temporibus res minus putrent, quam calidis. Exiguus namque per hiemem est calor in continente aëre et aqua: quare nihil pollet, acestate autem magis. 14. Neque id quod conglaciavit: nam magis frigidum est, quam aér calidus: ideo non vincitur: id autem, quod movet, vincit. Nec id quod fervet aut calet: minor enim calor est, qui in aëre, quam qui in re. Quapropter non vincit, nec ullam facit mutationem. 15. Eodem modo, quod movetur et fluit, minus putret, quam quod in motione non est. Nam caloris, qui est in aëre, imbecillior fit motus, quam eius, qui in re prius inest: ideo nullam facit mutationem. 16. Eadem quoque causa est, cur id quod multum est, minus putrescat, quam quod exiguum. Nam in re ampliore ignis amplior naturalis et frigus inest amplius, quam ut facultates vincere posset, quae in eo sunt,

ταχὺ σήπεται; ὑποσὰ δ' οὖ, καὶ τὰλλα ὕδατα ὠσάν-
18τως. 18. Καὶ ζῷα ἐγγίνεται τοῖς σηπομένοις διὰ τὸ τὴν ἀπο-
κεκριμένην θερμότητα φυσικὴν οὖσαν συνιστάναι τὰ ἔκκο-
θέντα. τὸ μὲν οὖν ἐστὶ γένεσις καὶ τὸ φθορά, εἴρηται.

1. Π. Λοιπὸν δ' εἰπεῖν τὰ ἔχόμενα εἶδη, δοῦ αἱ εἰρημέναι
δνύάμεις ἔργάζονται ἐξ ὑποκειμένων τῶν φύσει συνεστώτων
ἡδη. ἐστὶ δὴ θερμοῦ μὲν πέψις, πέψεως δὲ πέπανσις, ἔμησις
δπτησις· ψυχρότητος δὲ ἀπεψία, ταύτης δὲ ἀμότης, μάλυσις
2. στάτενσις. 2. Άει δ' ὑπόλαμβάνειν μὴ κυρίως ταῦτα λέγει
σθαι τὰ βνήματα τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' οὐ κατέται καθόλον
τοῖς ὄμοιοις, ὥστε οὐ ταῦτα ἀλλὰ τοιαῦτα δεῖ νομίζειν εἶναι
3. τὰ εἰρημένα εἶδη. εἴπωμεν δ' αὐτῶν ἔκαστον τὸ ἐστίν. 3. Πέ-
ψις μὲν οὖν ἐστὶ τελείωσις ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ οἰκείου θερ-
μοῦ ἐκ τῶν ἀντικειμένων παθητικῶν· ταῦτα δὲ ἐστίν ἡ οἰκεία
ἔνάστῳ ὑλη. ὅταν γὰρ περιθῇ, τετελειώται τε καὶ γέγονεν
4. 4. Καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς τελειώσεως ὑπὸ θερμότητος τῆς οἰκείας

quod circumstat. 17. Quamobrem et mare per partes di-
visum celeriter putrescit, universum autem minime. Eo-
demque modo aliae aquae. 18. Putridis etiam in rebus ani-
malia innascuntur propterea, quod, qui naturalis est calor
secretus ea, quae excreta sunt, cogat. Quid igitur ortus sit
ac quid interitus, dictum est.

CAP. II. Restat, ut eas, quae consequuntur, species tra-
damus, quas eae, quae traditae sunt facultates ex eorum;
quae natura iam constant, subiectis efficiant. Est autem ca-
lores quidem concoctio, concoctionis vero maturatio, elixatio;
praeterea assatio: frigoris vero inconcoctio, et eius cruditas;
imperfecta elixatio, imperfecta assatio. 2. Nomina autem
haec proprie rebus non imponi censendum est; cum simili-
bus non universe posita sint. Quare eas, quae dictae sunt,
species non has esse censendum est, sed eius modi. Quid
autem singulae sint, dicamus. 3. Concoctio igitur perfectio
est, a proprio ac naturali calore ex oppositis patibilibus.
Haec autem sunt subiecta cuique rei materia: nam, cum
concocta sunt, perfecta sunt ac genita. 4. Ac perfectionis

συμβαίνει, καὶ διὰ τοις τῶν ἔκτος βοηθείας συνεπιτελεσθῇ,
οἷον ἡ τροφὴ σύμπετται διὰ λογισμῶν καὶ ἄλλων τοιούτων.
ἄλλη ἡ γε ἀρχὴ ἡ ἐν αὐτῷ θερμότης ἐστίν. 5. Τὸ δὲ τέλος τοῖς⁵
μὲν ἡ φύσις ἐστί, φύσις δὲ ἦν λέγομεν ὡς εἶδος καὶ οὐσίαν· τοῖς
δὲ εἰς ὑποκειμένην τινὰ μορφὴν τὸ τέλος ἐστὶ τῆς πέψεως, ὅταν
τοιοῦτο γένηται καὶ τοσοῦτο τὸ ὑγρὸν ἢ ὀπτώμενον ἢ ἐψόμενον
ἢ σηπόμενον ἢ ἄλλως πας θερμαινόμενον· τότε γὰρ χοίσιμόν
ἐστι καὶ πεπέφθαι φαμέν, ὥσπερ τὸ γλεῦκος καὶ τὰ ἐν τοῖς
φύμασι συνιστάμενα, ὅταν γένηται πῦον, καὶ τὸ δάκρυνον, ὅταν
γένηται λήμη. διοικεῖ δὲ καὶ τὰλλα. 6. Συμβαίνει δὲ τοῦτο⁶
πάσχειν ἀπασιν, ὅταν κραυγήθῃ ἡ ὕλη καὶ ἡ ὑγρότης· αὕτη
γάρ ἐστιν ἡ ὀριζομένη ὑπὸ τῆς ἐν τῇ φύσει θερμότητος. ἔως
γὰρ ἐνἡ ἐν αὐτῇ ὁ λόγος, φύσις τοῦτ' ἐστιν. Άιδο καὶ ὑγιεῖς
σημεῖα τὰ τοιαῦτα, καὶ οὖρα καὶ ὑποχωρήσεις καὶ ὄλως τὰ
περιττώματα. καὶ λέγεται πεπέφθαι, ὅτι δηλοῖ κρατεῖν τὴν
θερμότητα τὴν οἰκείαν τοῦ ἀορίστου. 7. Ἀνάγκη δὲ τὰ πε-⁷
τόμενα παχύτερα καὶ θερμότερα εἶναι· τοιοῦτον γὰρ ἀποτελεῖ

principium a calore proprio proficiscitur, etiam si exteriori aliquo adiumento compleatur. Cibus enim per balnea et eius generis alia concoquuntur, sed tamen principium est calor, qui ipsi inest. 5. At vero finis aliis natura est (natura enim, quam speciem et essentiam dicimus), aliis in subiectam quandam formam concoctionis finis terminatur, cum humidum aut assatum, aut elixum, aut putrefactum, aut quoquo alio modo excalafactum, tale tantumque evaserit. Tunc enim utile est ac concoctum dicimus, veluti mustum, et quae in tuberculis coëunt, cum suppurerint, et lacrymae, cum densior materia oborta, ac similiter alia. 6. Omnibus autem, ut sic afficiantur, accidit, cum materia et humor fuerit evictus. Etenim is est, qui a calore naturali determinatur. Nam dum ratio ipsi inest, natura hoc est. Quocirca et sanitatis signa sunt eius modi, et urinae, et alvi deiectiones et omnia excrements. Ac dicuntur concocta, quod a proprio calore indeterminatum humorem indicent. 7. Omnia autem, quae concoquuntur, crassiora esse et calidiora, necesse est. Nam quod

8 τὸ θερμόν, εὐογκότερον καὶ παχύτερον καὶ ἔηρότερον. 8. Πέψις μὲν οὖν τοῦτ' ἐστίν, ἀπεψία δὲ ἀτέλεια δι' ἔνδειαν τῆς οἰκείας θερμότητος· ἡ δ' ἔνδεια τῆς θερμότητος ψυχρότης ἐστίν· ἡ δὲ ἀτέλεια ἐστὶ τῶν ἀντικειμένων παθητικῶν, ἥπερ ἐστὶν ἔκαστω φύσει ὑλη. πέψις μὲν οὖν καὶ ἀπεψία διωρίσθω τοῦτον τὸν τρόπον.

- 1 III. Πέπανσις δ' ἐστὶν πέψις τις· ἡ γὰρ τῆς ἐν τοῖς περικαρπίοις τροφῆς πέψις πέπανσις λέγεται. ἐπεὶ δ' ἡ πέψις τελείωσις τις, τότε ἡ πέπανσις τελείᾳ ἐστίν, ὅταν τὰ ἐν τῷ περικαρπίῳ σπέρματα δύνηται ἀποτελεῖν τοιοῦτον ἔτερον οἶον αὐτό. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ὄλλων τὸ τέλειον οὕτω λέγομεν.
- 2 2. Περικαρπίου μὲν οὖν αὕτη πέπανσις, λέγεται δὲ καὶ ὄλλη πολλὰ πέπονα τῶν πεπειμένων, κατὰ μὲν τὴν αὐτὴν ἰδεαν μεταφορῇ δέ, διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον, δύναμιτα καθ' ἔκάστην τελείωσιν περὶ τὰ δριζόμενα
- 3 ὑπὸ τῆς φυσικῆς θερμότητος καὶ ψυχρότητος. 3. Ἐστι δὲ ἡ φυμάτων καὶ φλέγματος καὶ τῶν τοιούτων πέπανσις ἡ ὑπὸ

eius modi est, calor corpulentius reddit et crassius et siccus.
 8. Concoctio igitur hoc est: inconcoctio autem imperfectio est, ob proprii caloris defectum: caloris vero defectio frigus est. Imperfectio autem est oppositorum patibilium, quae natura cuique sunt materia. Concoctio itaque et inconcoctio hoo modo sint definitae.

CAP. III. Maturatio autem est quaedam concoctio. Nam alimenti, quod in fructibus inest, concoctio, maturatio dicitur. Quoniam autem concoctio perfectio quaedam est, tunc maturatio perfecta est, cum semina, quae in fructu sunt, aliud tale perficere potuerint, qualis ipse est. Nam et in aliis perfectum sic dicimus. 2. Maturatio igitur fructus est: ex iis autem, quae concocta sunt, multa etiam alia, eadem quidem cogitationis forma, sed translatione dicuntur matura, propterea quod nomina (uti antea monuimus) cuique perfectioni in his, quae naturali calore et frigore sunt determinata, non sunt indita. 3. Tuberculorum autem et pituitae et huius generis rerum maturatio, eius, qui inest, concoctio est, quae

τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ τοῦ ἐνόντος ὑγροῦ πέψις· ἀδύνατον γὰρ
δριζεῖν μὴ κρατοῦν. 4. Ἐκ μὲν οὖν τῶν πνευματικῶν ὑδα- 4
τώδη, ἐκ δὲ τῶν τοιούτων τὰ γενρὰ συνίσταται, καὶ ἐκ λεπτῶν
ἀεὶ παχύτερα γίνεται πεπανθόμενα πάντα. καὶ τὰ μὲν εἰς αὐτὴν
ἡ φύσις ἄγει κατὰ τοῦτο, τὰ δὲ ἐκβάλλει. 5. Πέπανσις μὲν 5
οὖν εἴρηται τι ἔστιν, ὡμότης δὲ ἔστι τὸ ἐναντίον· ἐναντίον
δὲ πεπάνσει ἀπεψίᾳ τῆς ἐν τῷ περικαρπίῳ τροφῆς· αὕτη δὲ
ἔστιν ἡ ἀδριστος ὑγρότης. διὸ ἡ πνευματικὴ ἡ ὑδατώδης ἡ
τῶν ἐξ ἀμφοῦ ἔστιν ἡ ὡμότης. 6. Ἐπεὶ δὲ ἡ πέπανσις τε- 6
λείωσίς τις ἔστιν, ἡ ὡμότης ἀτέλεια ἔσται. γίνεται δὲ ἀτέλεια
δι’ ἔνδειαν τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ καὶ ἀσυμμετρίαν πρὸς τὸ
ὑγρὸν τὸ πεπανθόμενον. 7. Οὐδὲν δὲ ὑργὸν αὐτὸς καθ’ αὐτὸν 7
πεπαννεται ἀνευ ἔηροῦ· ὑδωρ γὰρ οὐ παχύνεται μόνον τῶν
ὑγρῶν. συμβαίνει δὲ τοῦτο ἡ τῷ τὸ θερμὸν ὀλίγον εἶναι ἡ τῷ
τὸ δριζόμενον πολὺ· διὸ καὶ λεπτοὶ οἱ χυμοὶ τῶν ὡμῶν, καὶ
ψυχροὶ μᾶλλον ἡ θερμοτ., καὶ ἄβρωτοι καὶ ἄποτοι. 8. Λέγε- 8
ται δὲ καὶ ἡ ὡμότης ὥσπερ καὶ ἡ πέπανσις, πολλαγῶς. ὅτεν

a naturali efficitur calore. Nam quod non vincit, terminare
nequit. 4. Itaque ex aëreis aquam, ex eius modi autem terrea
concrescunt, et ex tenuibus semper fiunt crassiora, quaecunque
maturescunt. Atque alia quidem per hoc in se adducit natura,
alia expellit. 5. Maturatio igitur quid sit, dictum est: crudi-
tas autem contrarium est: maturacionis autem contrarium
est alimenti, quod fructibus inest, incoctio. Hoc vero est
indefinitus humor. Quamobrem spirituosa, aut aquea, aut
ex utroque constat cruditas. 6. Cum autem maturatio perfectio
sit quaedam, cruditas erit imperfectio. Fit vero imperfectio
propter naturalis caloris defectum atque commensum humoris
ad maturitatem pertinenti minime respondentem. 7. Porro
nullum humidum per se sine arido maturum fit: etenim aqua
ex humidis sola non crassescit. Quod ideo evenire solet, quia
vel exiguum calorem vel magnam humoris qui definitur copiam
habeat; et proinde crudorum succus praetenuis est et gelidus
potius quam tepidus, atque esu ac potu inutilis. 8. Cacterum
ipsa quoque cruditas perinde ac maturatio multifariam dicitur:

καὶ οὗρα καὶ ὑποχωρήσεις καὶ κατάρροι ὡμοὶ λέγονται διὰ τὸ
αὐτὸν αἴτιον· τῷ γὰρ μὴ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τῆς θερμότητος
9 μηδὲ συνεστάναι ὡμὰ πάντα προσαγορεύεται. 9. Πόρρω δὲ
προϊόντων καὶ κέφαμος ὡμὸς καὶ γάλα ὡμὸν καὶ ἄλλα πολλὰ
λέγεται, ἐὰν δυνάμενα μεταβάλλειν καὶ συνίστασθαι ὑπὸ θερ-
μότητος ἀπαθῆ ἦ. διὸ τὸ ὑδωρ ἔφθὸν μὲν λέγεται, ὡμὸν δ'
10οῦ, ὅτι οὐ παχύνεται. 10. Πέπικτις μὲν οὖν καὶ ὡμότης εἴ-
ρηται τί ἐστι, καὶ διὰ τί ἐστιν ἐκάτερον αὐτῶν· Ἐψησις δ'
ἐστὶ τὸ μὲν ὄλον πέψις ὑπὸ θερμότητος ὑγρᾶς τοῦ ἐνυπάρχον-
τος ἀορίστου ἐν τῷ ὑγρῷ, λέγεται δὲ τοῦνομα κυρίως μόσχος
ἐπὶ τῶν ἐψομένων. τοῦτο δ' ἂν εἴη, ὥσπερ εἴρηται, πνευμα-
11τῶντος ἡ ὑδατῶντος. 11. Ἡ δὲ πέψις γίνεται ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ
ὑγρῷ πυρός· τὸ γὰρ ἐπὶ τῶν τηγάνων ὀπτᾶται· ὑπὸ γὰρ τοῦ
ἔξωθεν θερμοῦ πύσχει, ἐν ᾧ δ' ἐστὶν ὑγρῷ, ποιεῖ ἐκεῖτο
12μᾶλλον ἔηρόν, εἰς αὐτὸν ἀναλαμβάνον. 12. Τὸ δὲ ἐψόμενον
τούναντίον ποιεῖ· ἐκκρίνεται γὰρ ἐξ αὐτοῦ τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τῆς
ἐν τῷ ἔξω ὑγρῷ θερμαστας. διὸ ἔηρότερα τὰ ἔφθὰ τῶν ὄπτων·
οὐ γὰρ ἀνασπῆ εἰς αὐτὰ τὸ ὑγρὸν τὰ ἐψόμενα· κρατεῖ γὰρ

unde et destillationes et urinae et alvi sedimina cruda dicantur eadem de causa; idcirco enim cruda nuncupantur omnia, quod a calore nec vincantur nec consistant. 9. Quodsi longius progredi velimus, et fisticle et lac et multa alia cruda dicuntur, si cum a calore transmutari ac consistere possint, in affecta permaneant. Quocirca elixa dicitur aqua, sed cruda minime, quod crassa non fiat. 10. Quid igitur sit maturatio atque cruditas, et cur sit utraque, dictum est. Elixatio autem in universum quidem est indefiniti in humore concoctio ab humido calore facta. Sed vocabulum de elixis solum proprius dici solet: indefinitum autem aëreum, uti diximus, vel aqueum esse potest. 11. Fit autem elixatio ab igne, qui in humore est. Quod enim in sartagine igni admovetur, torretur; nam ab externo calore patitur: humorem autem illum, in quo est, plenius aridum ad se trahendo reddit. 12. Quod autem elixatur, contra efficit: nam calor, quem externus humor habet ab eo humorē foras pellit. Quamobrem elixa assis aridiora

ἡ ἔξωθεν θερμότης τῆς ἐντός· εἰ δὲ ἐκράτει ἡ ἐντός, εἶλκεν ἀν-
εὶς ἑαυτήν. 13. Ἐστι δὲ οὐ πᾶν σῶμα ἐψητόν· οὔτε γὰρ¹³
ἐν φῷ μηθέν ἐστιν ὑγρόν, οἷον ἐν λιθοῖς, οὔτ' ἐν οἷς ἔνεστι
μέν, ἀλλ' ἀδύνατον κρατηθῆναι διὰ πυκνότητα, οἷον ἐν τοῖς
ξύλοις· ἀλλ' ὅσα τῶν σωμάτων ἔχει ὑγρότητα παθητικὴν ὑπὸ¹⁴
τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ πυρῷσεως. 14. Λέγεται δὲ καὶ χρυσὸς ἐψε-
σθαι καὶ ξύλον καὶ ἄλλα πολλά, κατὰ μὲν τὴν ἴδεαν οὐ τὴν
αὐτήν, μεταφορῇ δέ· οὐ γὰρ κεῖται ὀνόματα ταῖς διαφοραῖς.
15. Καὶ τὰ ὑγρὰ δὲ ἐψεσθαι λέγομεν, οἷον γάλα καὶ γλεῦκος,¹⁵
ὅταν δὲ ἐν τῷ ὑγρῷ χυμὸς εἰς εἰδός τι μεταβάλλῃ ὑπὸ τοῦ
κύκλῳ καὶ ἔξωθεν πυρὸς θερμαίνοντος, ὥστε τρόπον τινὰ
παραπλήσιον τῇ εἰρημένῃ ἐψήσει ποιεῖ. 16. Τέλος δὲ οὐ¹⁶
ταῦτο πᾶσιν, οὔτε ἐψομένοις οὔτε πεττομένοις, ἀλλὰ τοῖς μὲν
πρὸς ἐδωδήν, τοῖς δὲ πρὸς ὁρόφησιν, τοῖς δὲ πρὸς ἄλλην χρε-
αν, ἐπεὶ καὶ τὰ φύρωματα ἐψειν λέγομεν. 17. Ωστε ὅσα παχύ-¹⁷
τερα δύναται γίνεσθαι ἢ ἐλάττω ἢ βαρύτερα, ἢ τὰ μὲν αὐτῶν

sunt, non enim quae elixantur ad se humorem attrahunt, quando
externus calor interdum vincit. Quodsi praevaleret internus,
humorem ad se traheret. 13. Porro non omne corpus elixa-
bile est: nam neque id, in quo nihil est humoris, seu lapis,
neque id, in quo humor quidem inest, sed densitatis ratione
vinci non potest, ut lignum, elixari potest. Sed e corporibus
ea duntaxat elixari solent, quae humiditatem habent eius modi,
ut ab igni, qui in humore est, pati queant. 14. At aurum,
lignum et pleraque alia elixari dicuntur, forma quidem non
eadem, sed translatione: non enim differentiis propria indita
sunt vocabula. 15. Liquida quoque, seu lac ac mustum
elixari dicimus, ubi circumdans: et forinsecus excalefaciens
ignis saporem, qui in humore consistit, in aliam quandam
saporis speciem transmutat. Quare modo quodam simile quid-
dam dictae elixationi committit. 16. Finem autem non eu-
dem nacta sunt omnia, nec quae elixantur nec quae concoquun-
tur: sed aliorum finis in esitatione, aliorum in sorbitione, alio-
rum in alio usu consistit, quandoquidem vel medicamenta ipsa
elixari dicimus. 17. Quare elixabilia omnia sunt, quaecunque

τοιαῦτα τὰ δ' ἐναντία, διὰ τὸ διάκρινόμενα τὰ μὲν παχύνεσθαι τὰ δὲ λεπτύνεσθαι, ὥσπερ τὸ γάλα εἰς δρόδον καὶ πυτλανί πάντα ἐψητά ἔστιν. τὸ δ' ἔλαιον οὐχ ἐψεται αὐτὸν καθ' αὐτὸν 18δι τούτων οὐθὲν πάσχει. 18. Ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἐψησιν λεγομένη σῆψις τοῦτον ἔστιν· καὶ οὐθὲν διαφέρει ἐν δργάνοις τεχνικοῖς ἢ φυσικοῖς, ἕαν γίνηται· διὰ τὴν αὐτὴν γὰρ αἴτιαν 19πάντα ἔσται. 19. Μώλυσις δ' ἀπεψία μὲν ἡ ἐναντία ἐψήσει· εἶτα δ' ἀν ἐναντία ἡ τε πρώτη λεχθεῖσα ἀπεψία τοῦ ἐν τῷ σώματι ἀσφαλτού διεγένεται τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ τῷ πέριξ θερμοτητος. 20. Ἡ δ' ἐνδεια μετὰ ψυχρότητος διτι ἔστιν, εἰρηται· γίνεται δὲ διὰ κίνησιν ἄλλην· ἐκκρούνεται γὰρ ἡ πέττουσα καὶ ἡ ἐνδεια δὲ ἡ διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ ψυχρότητος, ἡ διὰ τὸ ἐν τῷ ἐψημένῳ πλῆθος· τότε γὰρ συμβαλνετὴν ἐν τῷ ὑγρῷ θερμότητα πλειω μὲν είναι ἡ ὥστε μὴ κινήσαι ἐλάττω δὲ ἡ ὥστε ὅμαληναι καὶ συμπέψαι. διὸ σκληρότερα μὲν τὰ μεμιωλυσμένα γίνεται τῶν ἐφθάντων, τὰ δ' ὑγρὰ διωρι-

crassiora vel minora vel graviora; aut eorum quaedam eius modi, quaedam diversa fieri possunt, propterea quod eorum, quae disgregantur, alia crassa sunt, alia tenuia, quomodo lac in serum atque caseum distribuitur. Oleum autem per se ipsum non elixatur, quod horum nihil subeat. 18. Igitur concoctio ea, quae elixatio nuncupatur, id est; nihilque interest, instrumentis arte an natura paratis fiat: eadem enim de causa sient omnia. 19. Inquinatio autem inconcoctio elixationi adversa. Fuerit autem, cum ei de qua priore loco disseruimus adversari dicatur, inconcoctio infiniti in corpore, quam caloris humoris circumfusi penuria committit. 20. Caloris autem penuria frigus habere admistum, dictum est: per alium tamen quam frigus motum sit. Nam calor ille, cui coquendi officium delegatum est, depellitur ac obfuscatur; atque penuria illa per copiam frigoris vel in humore circumiacente vel in eo, quod elixatur. Tunc enim evenit, ut calor, qui humoris inest, amplior sit quam ut non moveat, sed minor quam ut aqua bilitatem asserre atque concoquere possit. Unde sit, ut inquinata elixis duriora sint, et humida siccentibus magis definita.

σμένα μᾶλλον. 21. Ἔψησις μὲν οὖν καὶ μώλυσις εἰρηται,²¹ καὶ τί ἔστι καὶ διὰ τί ἔστιν· ὅπτησις δ' ἔστι πέψις ὑπὸ θερμότητος ἔηρᾶς καὶ ἀλλοτρίας· διὰ τοῦτο κανὸν ἔψων τις ποιῆται μεταβάλλειν καὶ πέττεσθαι, μὴ ὑπὸ τῆς τοῦ ὑγροῦ θερμότητος, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τοῦ πυρός, ὅταν τελεσθῇ, ὅπτὸν γίνεται καὶ οὐχ ἐφθόν, καὶ τῇ ὑπερβολῇ προσκεκαυσθαι λέγεται. ὑπὸ ἔηρᾶς δὲ θερμότητος γίνεται, ὅταν ἔηρότερον γίνηται ἐπιτελεσθεῖν. 22. Λιὸν καὶ τὸ ἐκτὸς ἔηρότερα τῶν ἐντός· τὸ δ'²² ἐφθὺ τούντατον. καὶ ἔργον ἐπὶ τῶν χειροκιήτων τὸ δοπτησαι μεῖζον ἡ ἐψῆσαι. χαλεπὸν γὰρ τὸ ἐντὸς καὶ τὰ ἐκτὸς ὄμαλῶς θερμαλνειν. ἀεὶ γὰρ τὰ ἐγγύτερον τοῦ πυρὸς ἔηραίνεται θῦτον, ὥστε καὶ μᾶλλον. 23. Συνιόντων οὖν τῶν ἔξω πόρων²³ οὐ δύναται ἐκκρίνεσθαι τὸ ἐνυπάρχον ὑγρόν, ἀλλ' ἐγκατακλείσται, ὅταν οἱ πόροι μύσωσιν. 24. Ὁπτησις μὲν οὖν καὶ ἐψη-²⁴ σις γίνονται μὲν τέχνῃ, ἔστι δ', ὥσπερ λέγομεν, τὸ εἶδος καθόλον ταῦτα καὶ φύσει· ὁμοια γὰρ τὰ γινόμενα πάθη, ἀλλ' ἀνάνυμα· μιμεῖται γὰρ ἡ τέχνη τὴν φύσιν, ἐπεὶ καὶ ἡ τῆς

21. Quid igitur et cur elixatio sit atque inquinatio, dictum est; assatio vero concoctio est, quae ab arido et alieno calore efficitur. Ea de causa, cum quis elixare quippiam nititur, si id non ab humoris caliditate, sed ab igneo calore mutari atque concoqui faciat, ubi perfectum est, assum fit, non elixum, et exsuperantia insuper adustum esse dicitur. Ubi autem perfectum siccus evadit, a calore sicco fit. 22. Quo fit, ut partes extimae intimis fiant aridiores; id quod in elixis contra evenit. Atque in iis, quae manuum ope confici solent, plus negotii assatio quam elixatio invenit, quippe cum summas et internas rei partes aequabiliter excalefacere perarduum sit. Nam quae igni magis sunt propinquae, semper ocius siccent, quare et impensis. 23. Cum igitur foramina illa, quae extra prominent, coēunt adductanturque, contentus humor exprimi non potest, sed intercluditur, ubi meatus connivent. 24. Igitur assatio et elixatio arte quidem efficiuntur, sed natura quoque, sicut dicimus, species universaliter eadem fiunt. Nam affectus qui fiunt, tametsi nomine careant, haudquaquam tamen

τροφῆς ἐν τῷ σώματι πέψις ὅμοια ἐψήσει ζστίν· καὶ γὰρ ἐν
ὑγρῷ καὶ θερμῷ ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος θερμότητος γίνεται.
25 καὶ ἀπεψύται ἔνιαι ὅμοιαι τῇ μωλύσει. 25. Καὶ ζῶν οὐκ
ἐγγίνεται ἐν τῇ πέψει, ὡσπερ τινὲς φασιν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀπο-
κρίσει σηπομένῃ ἐν τῇ κάτῳ κοιλίᾳ, εἰτ' ἐπανέρχεται ἄνω·
πέττεται μὲν γὰρ ἐν τῇ ἄνω κοιλίᾳ, σήπεται δ' ἐν τῇ κάτῳ
26τὸ ἀποκριθέν· δι' ἣν δ' αἰτιαν, εἴρηται ἐν ἑτέροις. 26. Ἡ
μὲν οὖν μώλυσις τῇ ἐψήσει ἐναντίον· τῇ δὲ ὁσ· ὀπτήσει λεγο-
μένῃ πέψει ζστι μέν τι ἀντικείμενον ὅμοιος ἀνωνυμώτερον δε.
εἴη δ' ἄν ὅμοιον, εἰ γένοιτο στάτενσις ἀλλὰ μὴ ὀπτησις δι'
ἔνδειαν θερμότητος, ἡ συμβαλη ἄν ἢ δι' ὀλιγότητα τοῦ ἔξω
πυρὸς ἢ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐν τῷ ὀπτωμένῳ ὕδατος· τότε
γὰρ πλείων μέν ζστιν ἢ ὥστε μὴ κινησαι, ἐλάττων δ' ἢ ὥστε
27 πέψαι. 27. Τί μὲν οὖν ζστι πέψις καὶ ἀπεψύται, καὶ πέπινσις
καὶ ὠμότης, καὶ ἐψησις καὶ ὄπτησις τύπαντα τούτοις, εἴρηται.

dissimiles sunt, cum ars naturae aemula sit. Quandoquidem et cibi in corpore concoctio elixationi persimilis habetur, quippe cum in calido et humido a corporis calore fiat, et inconcoctione inquinationi. 25. Nec in ipsa concoctione nascuntur vermes, sicuti quidam aiunt, sed in excrementis, quae in alvo putrent inferiore geniti, in sublime postea sese attollunt. Nam in superiore ventriculo concoctio efficitur: at quod secrevit natura, id in inferiore putrescit. Quam autem ob causam dictum est alias 26. Inquinatio igitur elixationi adversatur: at ei concoctioni, quae assatio nominatur, quippiam pari modo oppositum est, sed eius modi, ut difficilius sibi, quam illa, nomen inveniat. Fuerit autem perinde ac si excaldatio fiat, non assatio, propter caloris indigentiam; quae aut exterioris ignis paucitate aut in re assanda humoris diluti copia accidere potest. Nam calor tum maior est, quam ut motum non excitet, minor, quam ut concoquere valeat. 27. Quid igitur sit concoctio et inconcoctio, maturatio et cruditas, elixatio et assatio, et his contraria, dictum est.

IV. Τῶν δὲ παθητικῶν, τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ, λεκτέον 1
 τὰ εἴδη. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἀρχαὶ τῶν σωμάτων αἱ παθητικαὶ
 ὑγρὸν καὶ ξηρόν, τὰ δὲ ἄλλα μικτὰ μὲν ἐκ τούτων, ὅποτέρου
 δὲ μᾶλλον, τούτου μᾶλλον τὴν φύσιν ἔστιν, οἷον τὰ μὲν ξηροῦ
 μᾶλλον, τὰ δὲ ὑγροῦ. 2. Πάντα δὲ τὰ μὲν ἐντελεχεῖα ἔσται, 2
 τὰ δὲ ἐν τῷ ἀντικειμένῳ· ἔχει δὲ οὕτω τῆξις πρὸς τὸ τηκτόν.
 3. Ἐπεὶ δὲ ἔστι τὸ μὲν ὑγρὸν εὐόριστον, τὸ δὲ ξηρὸν δυσόρι- 3
 στον, ὅμοιόν τι τῷ ὄψιν καὶ τοῖς ἡδύσμασι πρὸς ἄλληλα πά-
 σχουσιν· τὸ γὰρ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ αἵτιον τοῦ ὁρίζεσθαι καὶ
 ἐκάτερον ἐκατέρῳ οἷον κόλλα γίνεται, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς
 ἐποίησεν ἐν τοῖς φυσικοῖς ἀλφιτον ὕδατι κολλήσας. καὶ
 διὰ τοῦτο ἔξι ἀμφοῖν ἔστι τὸ ὀρισμένον σῶμα. 4. Λέγεται 4
 δὲ τῶν στοιχείων ἴδιαίτατα ξηροῦ μὲν γῆ, ὑγροῦ δὲ ὕδωρ.
 διὰ τοῦτο ἄπαντα τὰ ὀρισμένα σώματα ἐνταῦθα οὐκ ἔνευ γῆς
 καὶ ὕδατος· ὅποτέρου δὲ πλεῖον, κατὰ τὴν δύναμιν τούτου
 ἔκαστον φύλνεται. 5. Καὶ ἐν γῇ καὶ ἐν ὕδατι ζῷα μόνον 5
 ἔστιν, ἐν ἄέρι δὲ καὶ πυρὶ οὐκ ἔστιν, ὅτι τῶν σωμάτων ὑλη-

CAP. IV. Passivorum autem, aridi inquam et humidi, species dicamus oportet. Sunt autem passiva corporum primordia humidum ac siccum; caetera vero ex his temperata quidem sunt, sed magis eius per naturam sunt ex quo largius, quemadmodum alia magis siccii, alia magis humidi. 2. Haec autem omnia partim actu erunt, partim in contrario: quo pacto aliquatio et aliquabile sese habent. 3. Cum autem humidum facile et siccum aegre definitur, haud aliter se quam obsonium et condimenta vicissim habent. Nam humidum arido, ut definiatur, causa est: et alterutrum alteri est glutinis ad instar. Id quod Empedocles etiam in naturis adseruit, farinam aqua agglutinans. Et ea de causa definitum corpus utroque constat. 4. Porro ex omni elementorum genere peculiarissime sicco quidem terra, humido autem aqua tribuitur. Eam ob rem omnia ista definita corpora non sine terra et aqua consistunt. Sed potentia quodque huius esse videtur, cuius plus habuerit. 5. Quin etiam animantes in terra et aqua solum sunt, in aëre autem et igni non sunt, propterea quod

6 ταῦτα. 6. Τῶν δὲ σωματικῶν πιθημάτων ταῦτα πρῶτα ἀνάγκη ὑπάρχειν τῷ ὀρισμένῳ, σκληρότητα ἢ μαλακότητα· ἀνάγκη γὰρ τὸ ἐκ ἔνδον καὶ ὑγροῦ ἢ σκληρὸν εἶναι ἢ μαλακόν. 7. Ἐστι δὲ σκληρὸν μὲν τὸ μὴ ὑπεῖκον τῷ μὴ ἀντιπεριίστασθαι τὸ γὰρ ὑδωρ οὐ μαλακόν· οὐ γὰρ ὑπείκει τῇ θλίψει τὸ ἐπίπεδον εἰς βάθος, ἀλλ’ ἀντιπεριίσταται. 8. Ἀπλῶς μὲν οὖν σκληρὸν ἢ μαλακὸν τὸ ἀπλῶς τοιοῦτον, πρὸς ἕτερον δὲ τὸ πρὸς ἐκεῖνο τοιοῦτον. πρὸς μὲν οὖν ὄλληλα ὀριστά ἐστι τῷ 9 μᾶλλον καὶ ἥπτον. 9. Ἔπειδεν δὲ πρὸς τὴν αἰσθησιν πάντα κρίνομεν τὰ αἰσθητά, δῆλον ὅτι καὶ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ μαλακὸν ἀπλῶς πρὸς τὴν ἀφήνη ὡρίκουμεν, ὡς μεσότητι χρώμενοι τῇ ἀφῇ. διὸ τὸ μὲν ὑπερβάλλον αὐτῆς σκληρόν, τὸ δὲ ἔλλειπον μαλακὸν εἶναι φαμεν.

1 V. Ἀνάγκη δὲ σκληρὸν ἢ μαλακὸν εἶναι τὸ ὀρισμένον σῶμα οἰκείῳ ὅρῳ· ἢ γὰρ ὑπείκει ἢ μή· ἐπι πεπηγδὲ εἶναι

aqua et terra corporum materies sunt. 6. Ex corporibus autem affectibus hi, durities inquam aut mollities, primi definitae rei competant est necesse. Nam quod ex arido constat et humido, durum aut molle necessario evadit. 7. Est autem durum, quod per summa in sese non refugit, molle quod in sese obluctando refugit. Aqua etenim haudquamquam mollis est, quippe cuius pars summa compressu intro minime cedat, sed circum obsistat. 8. Itaque absolute durum aut molle est, quod absolute est eius modi: ratione ad aliud vero durum aut molle, quod respectu illius tale est. Haec ergo inter sese vicissim collata indefinita sunt, quod magis atque minus dura molliave sint. 9. Sed cum sensilia cuncta sensu diuiduntur, nos tamen durum quam molle simpliciter tactu eodem, veluti mediocritate quadam utentes, definivisse constat. Quae circa rem omnem, quae tactum edomat, duram, quae vero subterfugit, mollem esse dicimus.

CAP. V. Corpus autem omne suo definitum termino durum sit aut molle necesse est; nam aut in sese cedit aut ne quaquam. Ad haec concretum sit oportet: hac enim re definitur;

τούτῳ γὰρ δρᾶται. ὥστ' ἐπεὶ πᾶν μὲν τὸ ὄφισμένον καὶ συνεστηκὸς ἡ μαλακὸν ἡ σκληρόν, ταῦτα δὲ πίξει ἐστίν, ἅπαντ' ἀν εἴη τὰ σώματα τὰ σύνθετα καὶ ὄφισμένα οὐκ ἔνει πίξεως· πίξεως οὖν πέρι φητέον. 2. Ἐστι δὲ τὰ αἴτια τὰ περὶ τὴν ἔληρ² δύο, τὸ τε ποιοῦν καὶ τὸ πάθος, τὸ μὲν ποιοῦν ὡς δύσην ἡ κίνησις, τὸ δὲ πάθος ὡς εἰδος. ὥστε καὶ πίξεως καὶ διαχύσεως, καὶ τοῦ ἔφραίνεσθαι καὶ τοῦ ὑγραίνεσθαι. 3. Ποιεῖ δὲ τὸ ποιοῦν δυσὶ συνάμεσι, καὶ πάσχει τὸ πάσχον παθήμασι δυσίν, ὥσπερ εἴρηται· ποιεῖ μὲν θερμῶς καὶ ψυχρῶς, τὸ δὲ πάθος ἡ παρονοτὰ ἡ ἀπονοτὰ θερμοῦ ἡ ψυχροῦ. 4. Ἐπεὶ δὲ τὸ πήγ⁴ γννοσθαι ἔφραίνεσθαι πάς ἐστι, περὶ τούτου εἴπωμεν πρῶτον. τὸ δὴ πάσχον ἡ ὑργὸν ἡ ἔφρον ἡ ἐκ τούτων. τιθέμεθα δὲ ὑγροῦ σῶμα ὑδωρ, ἔφρον δὲ γῆν· ταῦτα γὰρ τῶν ὑγρῶν καὶ ἔφρῶν παθητικά. διὸ καὶ τὸ ψυχρὸν τῶν παθητικῶν μᾶλλον· ἐν τούτοις γάρ ἐστι· καὶ γὰρ ἡ γῆ καὶ τὸ ὑδωρ ψυχρὸν ὑπόκειται. 5. Ποιητικὸν δὲ τὸ ψυχρὸν ὡς φθαρτικὸν ἡ ὡς κατὰ συμβεβηγ⁵

Quare cum res omnis definita atque consistens vel mollis vel dura sit, concretionisque opera evadat eius modi, nulla composita definitaque corpora sine concretione esse queunt. Ergo de concretione dicendum. 2. Duae igitur circa materiam causae sunt, id quod agendi facultatem obtinet et affectus ipse; hic ut species ac forma, illud ut id a quo proficiuntur pendetque motus. Quare et concretionis et dissolutionis et adsiccationis et humectationis causae totidem erunt. 3. Porro agens duplice potentia agit, et patiens duabus itidem patitur affectionibus, uti dictum est. Nam agens calore agit et frigore: at caloris frigorisve aut absentia aut praesentia passionem fieri constat. 4. Sed cum concretio ferme sit adsiccatio, de hac prius dicamus. Quod itaque patitur, aut humidum aut siccum aut ex utroque conslatum est: atque aquam humili, terram sicci corpus esse statuimus, quippe quae inter humida et secca maxime sint passiva. Quocirca et frigus magis passivorum est: in his enim inest, quandoquidem aërem et aquam frigida esse supponimus. 5. At frigus activum est, quatenus corrumpere aut aliud quidpiam per accidens efficere potest, quemadmodum supra

κός, καθάπερ εἴρηται πρότερον: ἐγίστε γὰρ καὶ κάειν λέγεται
καὶ θερμαίνειν τὸ ψυχρόν, οὐχ ὡς τὸ θερμόν, ἀλλὰ τῷ συνώμενῳ
6 ἡ ἀντιπεριῆστάναι τὸ θερμόν. 6. Ξηραίνεται δὲ ὅσα ἔστιν
ὑδωρ καὶ ὕδατος εἰδή, ἡ ἔχει ὑδωρ εἴτ' ἐπικτὸν εἴτε σύμφυτος.
λέγω δ' ἐπικτὸν μὲν αἷον ἐν ἐριώ, σύμφυτον δ' οἶον ἐν γάλακτι
7 7. "Υδατος δ' εἶδη τὰ τοιάδε, οὖνος, οὔρου, ὄρρος, καὶ ὄλως
ὅσα μηδεμίαν ἡ βραχεῖαν ἔχει ὑπόστασιν, μὴ διὰ γλισχρότητα"
ἐντοις μὲν γὰρ αἵτιον τοῦ μὴ ὑφίστασθαι μηδέν ἡ γλισχρότηται
8 ὥσπερ ἐλαῖω ἡ πίτη. 8. Ξηραίνεται δὲ πάντα ἡ θερμαϊνόμενα
ἡ ψυχόμενα, ὀμφότερα δὲ θερμῶ, καὶ ὑπὸ τῆς ἐντὸς θερμό-
τητος ἡ τῆς ἔξω καὶ γὰρ τὰ τῇ ψύξει ξηραΐνόμενα, ὥσπερ
ἱμάτιον, ἐὰν ἡ κεχωρισμένον αὐτὸν καθ' αὐτὸν τὸ ὑγρόν, ὑπὸ^{τοῦ}
τοῦ ἐντὸς θερμοῦ συνεξατμίζοντος τὸ ὑγρὸν ξηραίνεται, ἀν-
δλίγον ἡ τὸ ὑγρόν, ἔξιούσης τῆς θερμότητος ὑπὸ τοῦ περιεστῶ-
9 τος ψυχροῦ. 9. Ξηραίνεται μὲν οὖν, ὥσπερ εἴρηται, ἀπαντᾷ
ἡ θερμαϊνόμενα ἡ ψυχόμενα, καὶ πάντα θερμῶ, ἡ τῷ ἐντὸς ἡ
τῷ ἐκτὸς συνεξατμίζοντι τὸ ὑγρόν. λέγω δ' ἐκτὸς μέν, ὥσπερ τὸ

dictum est. Nam interdum et urere et excalefacere dicitur,
non tamen perinde ut calor, sed quia calorem cogit et in idem
contrahit aut eidem circumobsistit. 6. Quae autem aqua aut
aquaes sunt species, aut aquam sive adventitiam habent sive in-
sitam, siccescunt. Adventilium autem voco eam, quae in lanam
sese insinuat, insitam quam humor habet lactis. 7. Aquae
vero species sunt huius modi, vinum, urina, serum et omnino
quaecunque nullum aut certe exiguum sedimen, nec id tenac-
itatis ratione habent. Nam tenacitas causa est, ut quibusdam
nihil subsideat; id quod oleo ac pici accidit. 8. Siccescunt
autem omnia, dum aut calefiunt aut refrigerantur: utrumque
tamen calor efficit vel internus vel externus. Etenim quae
frigore siccescunt veluti vestis, quandoquidem, cum humida est,
seorsim ipsa per se maneat, ab interiori calore humorem secum
educente resiccantur, si humor exiguis sit, calore ob circum-
susum frigus egrediente. 9. Siccescunt igitur universa, dum
vel calefiunt vel refrigerantur, quae omnia calore vel interno
vel externo humorem secum educente fiunt: externo, ut cum

έψήμενα, ἐντὸς δέ, ὅταν ἀφαιρεθέντος ὑφ' ἡσ ἔχει θερμότητος ἀναλωθῆ ἀποπνεούσης. περὶ μὲν οὖν τοῦ ἔηραίνεσθαι εἴρηται.

VI. Τὸ δ' ὑγραίνεσθαι ἐστιν ἐν μὲν τῷ ὅμῳ γίνεσθαι ¹ συνιστάμενον, ἐν δὲ τῷ τήκεσθαι τὸ πεπηγός· τούτων δὲ συνισταται μὲν ψυχόμενον τὸ πνεῦμα· περὶ δὲ τήξεως ἄμα καὶ πήξεως ἐσται δῆλον. 2. Πήγνυται δὲ ὅσα πήγνυται ἢ ὑδατος ὅτα ² ἡ γῆς καὶ ὑδατος καὶ ταῦτα ἡ θερμὴ ἔηρα ἢ ψυχρῷ. διὸ καὶ λύεται τοῖς ἐναντίοις ὅσα λύεται τῶν ὑπὸ θερμοῦ παγέντων ἢ ὑπὸ ψυχροῦ· τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ ἔηροῦ θερμοῦ παγέντα ὑπὸ ὑδατος λύεται, ὃ ἐστιν ὑγρὸν ψυχρόν, τὰ δὲ ὑπὸ ψυχροῦ παγέντα ὑπὸ πυρὸς λύεται, ὃ ἐστι θερμόν. πήγνυσθαι δ' ἔνια δόξειεν ἀν ὑπὸ ὑδατος, οἷον τὸ μέλι τὸ ἐφθάκ· πήγνυται δ' αὐχ ὑπὸ τοῦ ὑδατος, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ ψυχροῦ. 3. "Οσα μὲν ³ οὖν δεστιν ὑδατος, οὐ πήγνυται ὑπὸ πυρός, λύεται γὰρ ὑπὸ πυρός, τὸ δ' αὐτὸ τῷ αὐτῷ κατὰ ταῦτα οὐκ ἐστιν αἴτιον τοῦ ἐναντίου. ἔτι τῷ ἀπιέναι τὸ θερμὸν πήγνυται, ὥστε δῆλον ὅτι τῷ εἰσιέναι λυθῆσεται. ὥστε ποιοῦντος τοῦ ψυχροῦ πήγνυται.

humor a calore quem in sese continet respirante eximitur absumiturque. Dictum est igitur de adsiccatione.

CAP. VI. At humectatio uno quidem modo accedit, cum quid in aquam consistit, altero, cum id eliquatur, quod prius concreverat. Horum autem est spiritus, qui frigore densatur. De eliquatione autem pariter atque concretione perspicuum fiet. 2 Quaecunque autem concrescunt, ea omnia, quācum aut ad aquam aut ad terram et aquam spectent, concrescunt, idque vel calore sicco vel frigore. Quocirca etiam quaecunque calore vel frigore concreta solvuntur, contrariis solvi soleant. Nam quae calore sicco concrevere, aqua solvuntur, quae humor algidus est; quae vero frigore igni, qui calidus est. At nonnulla aquae ope concrescere videntur: quod genus est mel decoctum: verum id non ab aqua sed a frigore aquae indito provenit. 3. Quae igitur ad aquam spectant, fervore ignis concrescere nequeunt: nam ab igne solvuntur: idem autem eidem secundum idem contrarii causa non est. Ad haec quia calor egreditur, res concrescunt, unde sit, ut quia ingreditur, reso-

4. 4. Λιὸν παχύνεται τὰ τοιαῦτα πηγνύμενα· ἡ γὰρ πάχυνσις
 ὑγροῦ μὲν ἀπιόντος γίνεται, τοῦ δὲ συνισταμένου· ὅδωρ
 5 δὲ τῶν ὑγρῶν οὐ παχύνεται μόνον. 5. "Οσα δὲ κοινὰ γῆς
 καὶ ὕδατος, καὶ ὑπὸ πυρὸς πήγνυται καὶ τοῦ ψυχροῦ, παχύ-
 νεται δ' ὑπὸ ἀμφοῖν, ἐστι μὲν ᾧς τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐστι δ'
 ᾧς ἄλλως, ὑπὸ μὲν θερμοῦ τὸ ὑγρὸν ἔξαγοντος (ἔξατμίζοντος
 γὰρ τοῦ ὑγροῦ παχύνεται τὸ ἔηρὸν καὶ συνισταται), ὑπὸ δὲ
 τοῦ ψυχροῦ τὸ θερμὸν ἐκθλίζοντος, μεθ' οὗ τὸ ὑγρὸν συν-
 6 απέρχεται συνεξατμίζον. 6. "Οσα μὲν οὖν μαλακὰ ἄλλὰ μὴ
 ὑργὰ, οὐ παχύνεται ἄλλὰ πήγνυται ἔξιντος τοῦ ὑγροῦ, οἷον
 δὲ ὀπτώμενος κέραμος· ὅσα δὲ ὑργὰ τῶν μικτῶν, καὶ παχύ-
 7 νεται, οἷον γάλα. 7. Πολλὰ δὲ καὶ ὑγραύνεται πρῶτον, ὅσα
 ἡ παχέα ἡ σκληρὰ ὑπὸ ψυχροῦ προϋπηρχεῖ ὅντα, ὥσπερ καὶ
 δὲ κέραμος τὸ πρῶτον ὀπτώμενος ἀτμίζει καὶ μαλακώτερος
 8 γίνεται· διὸ καὶ διαστρέφεται ἐν τοῖς καμίνοις. 8. "Οσα μὲν
 οὖν ὑπὸ ψυχροῦ πήγνυται τῶν κοινῶν γῆς καὶ ὕδατος, πλεῖστον

lutionem fieri constet. Quare agente frigore res concrescunt cogunturque. 4. Quocirca eius modi omnia concrescunt, haud quaque spissari solent. Nam cum partes humidæ evanescunt et siccae coagentantur, spissatio oboritur. Sola autem ex humidorum genere aqua non spissatur. 5. At quae terræ et aquæ communia sunt, tam igne quam frigore concrescunt, atque ab utroque spissantur, quod partim eodem modo partim diverso fit: a calore quidem, qui humorem educit (nam evaporante humore pars arida spissatur atque consistit), a frigore vero, quod calorem exprimit atque discutit, quo cum evaporans simul humor abit. 6. Quaecunque igitur mollia sunt, sed non liquida, abeunte humore non spissantur sed concrescunt, ut fistic coctum. At e mistorum numero quaecunque liquida sunt, ceu lac, spissantur. 7. Pleraque autem ~~est~~ humefiunt prius, quae frigus ante spissa durave reddiderat, quemadmodum et fistic dum coquitur, primum evaporat atque molliusculum redditur, ob idque in sumis pervertitur. 8. Ex iis igitur, quae cum aquac et terræ communia sint, plus tamen terræ habeant, frigoris opera concrescunt; quae ideo concrescere solent, quod

δὲ ἔχόντων γῆς, τὰ μὲν τῷ τὸ θερμὸν ἐξεληλυθέναι πηγνύ-
μενα, ταῦτα τίκεται θερμῷ εἰσιόντος πάλιν τοῦ θερμοῦ, οἷον
ὅ πηλὸς ὅταν παγῇ· ὅσα δὲ διὰ ψύξιν, καὶ τοῦ θερμοῦ συν-
εξατμίσαντος ἀπαντος, ταῦτα δὲ ἄλλα μὴ ὑπερβαλλούσῃ θερ-
μότητι, ἀλλὰ μαλάττεται, οἶον σίδηρος καὶ κέρας. 9. Τίκε-
ται δὲ καὶ ὁ εἰργασμένος σίδηρος, ὥστε ὑγρὸς γίνεσθαι καὶ
πάλιν πήγνυσθαι. καὶ τὰ στομάκια ποιοῦσιν οὖτας. ὑφίστα-
ται γὰρ καὶ ἀποκαθαίρεται κάτω ἡ σκωρία· ὅταν δὲ πολλάκις
πάθῃ καὶ καθαρὸς γένηται, τοῦτο στόμακα γίνεται. 10. Οὐ¹⁰
ποιοῦσι δὲ πολλάκις αὐτὸ διὰ τὸ ἀπονοστατεῖν πολλὴν
καὶ τὸν σταθμὸν ἐλάττω ἀποκαθαρούσιν. ἔστι δὲ ἀμείνων
σίδηρος ὁ ἐλάττω ἔχων ἀποκαθαρούσιν. 11. Τίκεται δὲ καὶ ὁ¹¹
λίθος ὁ πυρίμαχος ὥστε στάζειν καὶ φένν. τὸ δὲ φέον, ὅταν
πηγῇ, πάλιν γίνεται σκληρόν. καὶ αἱ μύλαι τίκονται ὥστε
φένν. τὸ δὲ φέον πηγνύμενον τὸ μὲν χρῶμα μέλαν, δμοῖον δὲ
γίνεται τῇ τιτάνῳ. τίκονται δὲ καὶ ὁ πηλὸς καὶ ἡ γῆ. 12.¹² Οσα

calor egrediatur; ea calore liquefunt, eodem rursum ingre-
diente, veluti lutum, ubi in gelu concrevit. Quae autem ob
refrigerationem, et quia simul universus calor evaporavit, con-
crescunt, ea solvi nonnisi caloris exsuperantia queunt, sed
mollescere solent, ut cornu atque ferrum. 9. Liquesit autem
ferrum quoque elaboratum, adeo ut liquidum reddatur et rur-
sum concrescat. Nec secus chalybem faſiunt: ferri namque
faex innatet atque demitur, ut sincerius ferrum fiat. Ubi au-
tem saepe defaecatum fuit ac purum mundumque evasit, fit
chalybs. 10. Sed id nequaquam saepenumero agunt, propterea
quod dum depurgatur, substantiae plurimum defluit libramen-
tumque minus efficitur. At ferrum eo praestantius est, quo
minus habet excrementi. 11. Item et lapis ille, quem pyrima-
chum vocant, in tantum eliquatur, ut stillet fluatque. Quod
autem fluxerat, ubi concreverit, rursum durescere solet. Quin
etiam lapides molares adeo colliquescant ut diffluant. Caeterum
dum id quod concreverat fluit, tametsi calore est atro, calcis
tamen in modum albicat. Porro tam terra, quam lutum lique-
sieri possunt. 12. Eorum autem, quae calore arido coguntur,

δ' ὑπὸ θερμοῦ ἔηροῦ πήγνυται, τὰ μὲν ἄλιτα, τὰ δὲ λιτὰ
ὑγρῷ. κέραμος μὲν οὖν καὶ λίθων ἐνίων γένη, οἵσοι ὑπὸ πυρὸς
τῆς γῆς συγκαυθείσης γίνονται, οἷον οἱ μυλλαὶ, ἄλιτα, νίτροι
13δὲ καὶ ἄλες λιτὰ ὑγρῷ, οὐ παντὶ δὲ ἀλλὰ ψυχρῷ. 13. Λιό
ὑδατὶ καὶ οἴσα ὕδατος εἰδὴ τήκονται, ἐλαῖῳ δ' οὐ τήκεται· τῷ
γὰρ ἔηρῷ θερμῷ ἐναντίον ψυχρὸν ὑγρόν. εἰ οὖν ἐπηγένετο θάτε-
ρον, θάτερον λύσει· οὕτω γὰρ τὰναντία ἔσται αἵτια τῶν
ἐναντίων.

1. **VII.** Παχύνεται μὲν οὖν ὑπὸ πυρὸς μόνον, οἷσα ὕδατος
πλεῖστον ἔχει ἢ γῆς, πήγνυται δέ, οἷσι γῆς. διὸ καὶ τὸ νίτρον
2 καὶ οἱ ἄλες γῆς εἰσὶ μᾶλλον, καὶ λιθός καὶ κέραμος. 2. Ἀπο-
ρώτατα δ' ἔχει ἡ τοῦ ἐλαῖον φύσις. εἰ μὲν γὰρ ὕδατος ἔχει
πλέον, ἔδει πήγνυσθαι ὑπὸ ψυχροῦ, ὡς οἱ πάγοι, εἰ δὲ γῆς
πλεῖστον, ὑπὸ πυρός, ὡς δὲ κέραμος· τὸν δὲ πήγνυται μὲν ὑπὸ³
οὐδετέρου, παχύνεται δ' ὑπὸ ἀμφοῖν. 3. Άλιτον δ' ἔστιν, οὗ
δέρος ἔστι πλῆρες. διὸ καὶ ἐν τῷ ὕδατι ἐπιπολάζει καὶ γὰρ δὲ
ἄλιρος φέρεται ἄνω. τὸ μὲν οὖν ψυχρὸν ἐκ τοῦ ἐνόντος πνεύματος

quaedam humoris vi solvi nequeunt, quaedam queunt. Fictile
igitur et nonnulla lapidum genera, qui terra fervore ignis
deusta fiunt, veluti molae, solutionem haudquaquam admittunt;
at sal atque nitrum humore solvuntur, non tamen quolibet, sed
algido. 13. Et idecirco aqua et aquae generibus omnibus eli-
quantur; oleo non eliquantur. Nam calori sicco frigus humi-
dum adversatur. Ergo si alterum cogit, resolvet alterum. Ita
enim contrariorum effectuum contrariae erunt causae.

CAP. VII. Quae igitur plus aquae habent, quam terrae,
igni solummodo spissantur, quae vero terrae, concrescent.
Quocirca nitrum, sal, lapis et fictile ad terram potius quam
ad aquam spectant. 2. Olei autem natura perquam ambigua
est. Nam si plus haberet aquae, ut a frigore glaciei modo
cogeretur, oporteret: sin vero terrae, ab igni perinde ac fictile.
Nunc autem a neutro cogi, sed ab utroque spissari videtur.
3. Cuius rei causa est, quod aëre sit refertum. Quapropter
et aquae per summa insidet: etenim aér, quem continet, sur-
sum versus effertur. Frigus igitur dum e spiritu, qui inter-

ῦδωρ ποιῶν παχύνει· ἀεὶ γάρ, ὅταν μικθῇ ὕδωρ καὶ ἔλαιον,
ἀμφοῖν γίνεται παχύτερον. 4. Ὑπὸ δὲ πυρὸς καὶ χρόνου πα- 4
χύνεται καὶ λευκαίνεται, λευκαίνεται μὲν ἐξατμίζοντος εἰς τι
ἐντὸν ὕδατος, παχύνεται δὲ διὰ τὸ μαρανομένον τοῦ θερμοῦ
ἔκ τοῦ ἀέρος γίνεσθαι ὕδωρ. 5. Ἀμφοτέρως μὲν οὖν τὸ αὐτὸ 5
γίνεται πάθος, καὶ διὰ τὸ αὐτό, ἀλλ’ οὐχ ὡσαύτως. παχύνεται
μὲν οὖν ὑπὸ ἀμφοτέρων, ἔηρανται δὲ ὑπὸ οὐδετέθουν· οὔτε
γὰρ ὁ ἥλιος οὐ τε τὸ ψῦχος ἔηρανε· οὐ μόνον διότι γλισχρον,
ἀλλὰ καὶ διότι ἀέρος ἔστιν. οὐν ἔηρανται δὲ τὸ ἔλαιον οὐδὲ
ἔξεψεται ὑπὸ πυρός, διτε οὐν ἀτμίζει διὰ γλισχρότητα. 6. Ὅσα 6
δὲ μικτὰ ὕδατος καὶ γῆς, κατὰ τὸ πλῆθος ἐκατέρον ἄξιον λέ-
γεοθανεῖ· οἷος γάρ τις καὶ πήγυνται καὶ ἔψεται, οἶον τὸ γλεῦκος.
7. Ἀπέρχεται δὲ ἀπὸ πάντων τῶν τοιούτων ἔηρανομένων τὸ 7
ὕδωρ. σημεῖον δὲ ὅτι τὸ ὕδωρ· ἡ γὰρ ἀτμὶς συνίσταται εἰς
ὕδωρ, ἐάν τις βούληται συλλέγειν. ὥστε δύσοις λείπεται τι,
τοῦτο γῆς. 8. Ἔνia δὲ τούτων καὶ ὑπὸ ψυχροῦ, ὥσπερ εἴρη- 8

*oleum est, aquam elicit, oleum spissat. Semper enim ubi
aqua et oleum permista fuerint, quidpiam utroque spissius
oritur.* 4. Ab igne autem tractuque temporis albescit cras-
sescitque: albescit quidem aqueo humore, si quis insit, eva-
porante; crassescit vero, quod marcescente calore aér in aquae
vicem transeat. 5. Utraque igitur ex parte atque eandem ob
causam, verum non eodem modo eadem oritur affectio. Ergo
opera utriusque spissatur, a neutro tamen adsiccatur, siquidem
neque solis calor neque frigus oleum adsiccare potest, non
modo quod tenax lentumque sit, sed etiam quod aëreæ sortis.
Oleum vero ab igne nec adsiccatur nec decoquitur, quod tena-
citatis ratione in fumum evanescere nequeat. 6. Quae autem
terra temperantur et aqua, ea iuxta utrinque copiam nuncia-
pentur oportet. Est enim vini genus quoddam, quod concresoit
ac decoquitur, ceu mustum. 7. Humor autem aqueus ab omni-
bus eius modi, dum inarescunt, exit. Aquam autem inesse
indicium exstat: nam vapor, si quis cum colligere velit, in
aquam consistit. Quare quibuscumque remanet aliquid, id
terrenae sortis est. 8. Porro ex his nonnulla etiam frigoris

ται, παχύνεται καὶ ξηραίνεται· τὸ γὰρ ψυχρὸν οὐ μόνον πήγνυσι καὶ ξηραίνει, ἀλλὰ καὶ παχύνει· πήγνυσι καὶ ξηραίνει μὲν τὸ ὄδωρ, παχύνει δὲ τὸν ἀέρα ὄδωρ ποιοῦν. ἡ δὲ πῆξις εἰρηται
 9 ξηρασία τις οὖσα. 9. "Οσα μὲν οὖν μὴ παχύνεται ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ, ἀλλὰ πήγνυται, ὄδυτός ἐστι μᾶλλον, οἷον οἶνος καὶ οὐρού καὶ ὄξους καὶ κοινία καὶ ὄρρους· οὓσα δὲ παχύνεται μὴ
 10 ξειτυμίζοντα ὑπὸ πυρός, τὰ μὲν γῆς, τὰ δὲ κοινὰ ὄδυτος καὶ οὐρέος, μέλι μὲν γῆς, ἔλαιον δ' ἀέρος. 10. "Ἐστι δὲ καὶ τὸ γάλα καὶ τὸ αἷμα ἀμφοῖν μὲν κοινὰ καὶ ὄδυτος καὶ γῆς, μᾶλλον δὲ τὰ πολλὰ γῆς, ὥσπερ καὶ ἐξ οὗσων ὑγρῶν νίτρον γίνεται καὶ
 11 ἄλλες. καὶ λίθοι δ' ἐκ τινῶν συνίσταται τοιούτων. 11. Ιδὲ ἐνν μὴ χωρισθῆ ὁ ὄρρος, ἐκκάεται ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐψόμενος.
 τὸ δὲ γεῶδες συνίσταται καὶ ὑπὸ τοῦ ὀποῦ, ἐνν πως ἔψῃ τις,
 12 οἷον οἱ λαροὶ ὀπλίζοντες. 12. Οὕτω δὲ χωρίζεται ὁ ὄρρος καὶ ὁ τυρός. ὁ δὲ χωρισθεὶς ὄρρος οὐκέτι παχύνεται, ἀλλὰ ἐκκάεται

vehementia, uti diximus, densantur assiccanturque: siquidem, frigus non modo cogit et siccatur, sed etiam incrassat. Cogit et siccatur quidem aquam, incrassat autem aerem, quem in aquam computat. Concretionem vero adsiccationem esse quandam diximus. 9. Quae igitur frigore spissari nequeunt, sed concrescent, ad aquam potius spectant: quod genus sunt vinum, urina, acetum, lixivium, serum. At eorum, quae quamvis non evaporent, fervore tamen ignis crassescunt spissanturque, quaedam terrena sunt, quaedam communiter ad aerem et aquam pertinent, mel quidem ad terram, oleum vero ad aerem. 10. At lac et sanguis utriusque aquae et terrae communia sunt, sed magna ex parte plus terrae continent, perinde ut et humores illi, unde sal atque natrum sint. Ex quibusdam autem talibus lapides constitui solent. 11. Quocirca serum nisi sequestratum sit, cum decoctionem subit, calore ignis deuritur. Terrena vero portio, si quis aliquantulum decoixerit, uti medici ingesto coagulo faciunt, vi coaguli in caseum densatur. 12. Atque hunc in modum a caseo serum sequestratur. Cum vero sequestratum est, haudquaquam praeterea crassescit, sed aquae modo deuritur. Quod si lac aliquod nihil aut parum habeat

ῶσπερ ὑδωρ. εἰ δέ τι μὴ ἔχει τυρὸν γάλα ἢ ὀλίγον, τοῦτο μᾶλλον ὕδατος καὶ ὄτροφον. 13. Καὶ τὸ αἷμα ὅμοιως πήγγυται¹³ γὰρ τῷ ἔηραινεσθαι ψυχόμενον. ὅσα δὲ μὴ πήγγυται, οἶον τὸ τῆς ἐλύφου, τὰ τοιαῦτα ὕδατος μᾶλλον, καὶ ψυχρότατα. διὸ καὶ οὐκ ἔχει ἴνας· αἱ γὰρ ἴνες εἰσὶ γῆς καὶ στερεόν. ὥστε καὶ ἔξαιρεθεισῶν οὐ πήγγυται. 14. Τοῦτο δ’ ἔσται, ὅτι οὐ ἔηραι-¹⁴ τεται· ὑδωρ γὰρ τὸ λοιπόν, ὕσπερ τὸ γάλα τοῦ τυροῦ ἔξαιρεθέντος. σημεῖον δέ· τὰ νοσώδη γὰρ ἀμματα οὐ θέλει πήγγυται· ἰχαροειδῆ γάρ, τοῦτο δὲ φλέγμα καὶ ὑδωρ διὰ τὸ ἀπεπτον εἶναι καὶ ἀκράτητον ὑπὸ τῆς φύσεως. 15. Εἴτι δὲ τὰ μὲν λυτά ἔστιν, οἶον¹⁵ νήρων, τὰ δὲ ἄλυτα, οἶον κέραμος, καὶ τούτων τὰ μὲν μαλακτά, οἶον κέρας, τὰ δὲ ἀμάλακτα, οἶον κέραμος καὶ λιθος. 16. Άι-¹⁶ τιον δ’, διτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων αἵτια, ὥστ’ εἰ πήγγυται δνοῦν, ψυχρῷ καὶ ἔηρῷ, λύεσθαι ἀνάγκη θερμῷ καὶ ὑγρῷ. 17. Λιὸν πνοὶ καὶ ὕδατι (ταῦτα γὰρ ἐναντία), ὕδατι μὲν ὅσα¹⁷ πνοὶ μόνῳ, πνοὶ δὲ ὅσα ψυχρῷ μόνῳ· ὥστ’ εἰ ὑπὲρ ἀμφοῖν συμ-

casei, ad aquam potius spectat, atque nullatenus alit. 13. Sanguis quoque haud secus habere sese videtur. Nam quia frigore siccescit, cogitur. At qui cogi nequit, ut cervorum, is ad aquam magis pertinet atque oppido quam frigidus habetur. Atque idcirco fibras habet nullas, quippe cum fibrae ad terram spectent, atque quod solidum est. Quare si etiam illae adimantur, sanguis concrescere nequit. 14. Quod ideo accidit, quia non siccet. Quod enim superest, id perinde atque lac caseo iam exempto aqua exsistit. Signum autem est, quod sanguis vitiatus concrescere non solet, quippe qui saniem prae se fert, quae non nisi pituitosus humor et aqueus est, quod cruda incoquaque et a natura non victa est. 15. Praeterea quaedam solubilia sunt, ut nitrum, quaedam insolubilia, ut fictile. Atque ex his alia mollescunt, ceu cornu, alia minime, veluti fictile et lapis. 16. Causa autem est, quia contrariorum contrariae sunt causae. Quare si res duobus, frigore ac siccitate, concrescant, calore et humore solvantur necesse est. 17. Unde fit, ut igni et aqua solvantur (ea enim contraria sunt), aqua enim quae igni solo, igni vero quae fri-

18 βαλνει πήγγυσθαι, ταῦτ' ἄλντα μάλιστα. 18. Γίνεται δὲ τοις
αὐταῖς ὅσα θερμανθέντα ἐπειτα τῶν ψυχρῶν πήγγυνται· συμβαίνει
γάρ, ὅταν τὸ θερμὸν ἔξικμάσῃ ἔξιόν, τὸ πλεῖστον ὑγρὸν συν-
θλίβεσθαι πάλιν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ, ὥστε μηδ' ὑγρῷ διδόναι
19 θεόδοσον. 19. Καὶ διὰ ταῦτα οὔτε τὸ θερμὸν λύει (ὅσα γὰρ
ὑπὸ ψυχροῦ πήγγυνται μόνου, ταῦτα λύει), οὔθ' ὑπὸ ὕδατος
(ὅσα γὰρ ὑπὸ ψυχροῦ πήγγυνται, οὐ λύει, ἀλλ' ὅσα ὑπὸ θερ-
20 μοῦν ἔχονται μόνον). 20. Οὐδὲ σιδηρος τακεὶς ὑπὸ θερμοῦ
ψύχει πήγγυνται, ὥστε πρὸς πῆξιν ἀμφοτέρων δεῖται· διὸ
ἄλντον. τὰ δὲ ξύλα ζστὶ γῆς καὶ ἀέρος· διὸ κανστὰ καὶ οὐ-
τηκτὰ οὐδὲ μαλακτά, καὶ ἐπὶ τῷ ὕδατι ἐπιπλεῖ, πλὴν ἐβέ-
21 νουν. 21. Άντη δ' οὖν τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ἀέρος ἔχει πλεῖστην
ἐκ δὲ τῆς ἐβένου τῆς μελανῆς διαπέπνευσκεν ὁ ἄήρ, καὶ ζστὶ
22 πλεῖστον ἐν αὐτῇ γῆς. 22. Κέραμος δὲ γῆς μόνης διὰ τὸ ἔχον
νόμενος παγῆναι κατὰ μικρόν. οὔτε γὰρ τὸ ὕδωρ εἰσόδον
ἔχει, δι' ᾧ μόνον πνεῦμα ἔξηλθεν, οὔτε πῦρ· ἐπηξε γὰρ

gore. Quare si qua ab ambobus cogi contingat, ea maxime
insolubilia sunt. 18. Talia autem evadunt, quae cunque con-
calefacta prius frigore postea coguntur. Usu enim evenit, ut
ubi calor exeundo exhaustus est, rursum humoris plurimum
frigoris opera inculcetur, adeo ut ne humori quidem transitum
frigus concedat. 19. Atque ob eam causam nec calor ea solvit
(quae enim frigore solo concrescant, haec calor solvit), nec
aqua (nam quae frigus cogit, aqua non solvit, sed quae vi
caloris aridi solummodo concrevere). 20. At ferrum caloris
fervore colliquatum frigore concrescit. Quare utroque ut con-
crescat indigere conspicitur. Unde fit ut solvi nequeat. Ligna
vero terrae sunt et aëris. Quare colliquari aut mollescere
nequeunt, ura queunt. Item super aquam innatant omnia,
praeterquam ebenus. 21. Quae minime invehitur. Nam
caetera aëris plurimum continent: at aëris ex ebeno atra respi-
ravit, in qua et terrae maior quam aëris portio inest. 22. Fi-
ctile vero ad terram solummodo spectat, quod siccando pau-
latim concreverit. Quare nec aqua illud solvit (non enim aqua
ingredi per foramina illa valet, per quae spiritus solum exivit)

αὐτό. 23. Τι μὲν οὖν ἔστι πῆξις καὶ τῆξις, καὶ διὰ πόσα
καὶ ἐν πόσοις ἔστιν, εἰρηται.

VIII. Ἐκ δὲ τούτων φανερὸν, δτι ὑπὸ θερμοῦ καὶ 1
ψυχροῦ συνίσταται τὰ σώματα, ταῦτα δὲ παχύνοντα καὶ πη-
γνύντα ποιεῖται τὴν ἔργασίν αὐτῶν. διὰ δὲ τὸ ὑπὸ τούτων
δημιουργεῖσθαι ἐν ἄπαισι μέν ἔστι θερμότης, τισὶ δὲ καὶ ψυ-
χρότης ἡ ἐκλείπει. ὥστε ἐπεὶ ταῦτα μὲν ὑπάρχει διὰ τὸ ποιεῖν,
ὑγρὸν δὲ καὶ ξηρὸν διὰ τὸ πάσχειν, μετέχειν αὐτῶν τὰ ιοια
πάντων. 2. Ἐκ μὲν οὖν ὕδατος καὶ γῆς τὰ διοιομερῆ σώματα 2
συνίσταται, καὶ ἐν φυτοῖς καὶ ζῷοις, καὶ τὰ μεταλλεύμενα,
οἷον χρυσὸς καὶ ἄγνορος καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, ἐξ αὐτῶν τε
καὶ τῆς ἀναθυμιάσεως τῆς ἐκατέρου ἐγκατακλειομένης, ὥσπερ
εἴρηται ἐν ἄλλοις. 3. Ταῦτα δὲ διαφέρει ἄλλήλων τοῖς τε πρὸς 3
τὰς αἰσθήσεις ἴδοις ἄπαντα καὶ τῷ ποιεῖν τι δύνασθαι (λευκὸν
γὰρ καὶ εὐῶδες καὶ ψοφητικὸν καὶ γλυκὺν καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν
τῷ ποιεῖν τι δύνασθαι τὴν αἰσθησὸν ἔστι) καὶ ἄλλοις οἰκειοτέ-
ροις πάθεσιν, ὅσα τῷ πάσχειν λέγονται, λέγω δ' οἷον τὸ τηκτὸν
καὶ πηκτὸν καὶ καμπτὸν καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· πάντα γὰρ τὰ

nec ignis: nam eius opus concretio illa. 23. Quid igitur sit
concretio et aliquatio, quoque ob causas eveniant, et quibus
competere possint, dictum est.

CAP. VIII. Ex his autem per calorem ac frigus consistere
corpus omne in aperto est. Haec autem spissando et cogendo
suo funguntur munere. Atque propterea, quod ab his caetera
conficiuntur, omnibus in rebus calor inest; in quibusdam etiam
frigus, quatenus ille deficit. Quare quum calor ac frigus quod
agant, et humor atque ariditas quod patiuntur, corporibus in-
sint, quae communia sunt, haec omnia participant. 2. Simi-
laria igitur corpora tum in plantis tum in animantibus terra et
aqua constant: item metallica, ceu aurum, argentum et caetera
id genus, tum ipsis tum exhalatione, quae ab utroque dimanat
interclusa, ut alias diximus, constant. 3. Porro haec omnia
et peculiari affectione, quae ad sensus pertineat, et agendi
quippiam facultate inter se disorepant. Nam candidum, odo-
rum, sonorum, dulce, calidum et frigidum, quod sensum mo-

4 τοιαῦτα παθητικά, ὥσπερ τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ ξηρόν. 4. Τούτοις δὴ διαφέρει ὁστοῦν καὶ σάρξ καὶ νεῦρον καὶ σύλον καὶ φλοιὸς καὶ λίθος καὶ τῶν ἄλλων ἔκαστον τῶν ὅμοιομερῶν 5 φυσικῶν δὲ σωμάτων. 5. Εἴπωμεν δὲ πρῶτον τὸν ἀριθμὸν 6 αὐτῶν, ὅσα κατὰ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν λέγεται. 6. Ἐστι δὲ τάδε· πηκτὸν ἀπηκτον, τηκτὸν ἀτηκτον, μαλακτὸν ἀμάλακτον, τεγκτὸν ἀτεγκτον, καμπτὸν ἀκαμπτον, κατακτὸν ἀκάτακτον, θραυστὸν ἀθραυστον, θλαστὸν ἀθλαστον, πλαστὸν ἀπλαστον, πιεστὸν ἀπιεστον, ἐλκτὸν ἀνελκτον, ἐλατὸν ἀνήλατον, σχιστὸν ἀσχιστον, τμητὸν ἀτμητον, γλίσχον ψαθυρόν, πιλητὸν ἀπλητον, 7 λητον, κανστὸν ἀκανστον, θυμιατὸν ἀθυμιατον. 7. Τὰ μὲν οὖν πλεῖστα σχεδὸν τῶν σωμάτων τούτοις διαφέρει τοῖς πάθεσιν· τίνα δὲ ἔκαστον τούτων ἔχει δύναμιν, εἴπωμεν. περὶ μὲν οὖν πηκτοῦ καὶ ἀπηκτον καὶ τηκτοῦ καὶ ἀτηκτον εἰρηται μὲν καθόλου πρότερον, ὅμως δὲ ἐπανέλθωμεν καὶ νῦν. 8. Τῶν γὰρ σωμάτων ὅσα πίγγυνται καὶ σκληρύνεται, τὰ μὲν

vere ac irritare queant, in ratione rerum sunt. Quae vero ex eo nomen sortita sunt quod patiantur ceu aliquabile, concretile, flexible et reliqua id genus omnia, per alias magis peculiares affectiones sunt: cuncta namque eius modi perinde atque humidum aridumque passiva sunt. 4. Itaque os, caro, nervus, lignum, cortex, lapis et caetera corpora similaria quidem sed naturalia, his differunt. 5. Primo autem dicamus numerum eorum, quae iuxta potentiam ac potentiae privationem dicuntur. 6. Sunt autem haec: concretile, inconcretile; aliquabile, inaliquabile; mollisicabile, immollisicabile; humectabile, inhumectabile; flexible, inflexible; fractile, infractile; friable, infriable; impressile, inimpressile; formatile, informatile; pressatile, impressatile; tractile, intractile; ductile, inductile; fissile, infissile; sectile, insectile; tenax, remittens; densatile, indensatile; combustile, incombustile; exhalabile, inexhalabile. 7. Plurima igitur corporum his ferme differunt affectibus; quam autem quodque horum vim habeat, edisseramus. Itaque de concretili et inconcretili, et aliquabili et inaliquabili, tametsi prius generatim dictum est, tamen nunc quoque dicere aggrediamur. 8. Nam

ὑπὸ θερμοῦ πάσχει τοῦτο, τὰ δ' ὑπὸ ψυχροῦ, ὑπὸ μὲν τοῦ θερμοῦ ἔηραντος τὸ ὑγρόν, ὑπὸ δὲ τοῦ ψυχροῦ ἐκθλί-
βοντος τὸ θερμόν. 9. Ωστε τὰ μὲν ὑγροῦ ἀπονοστὰ τὰ δὲ 9
θερμοῦ τοῦτο πάσχει, δσα μὲν ὄδατος, θερμοῦ, δσα δὲ γῆς,
ὑγροῦ. τὰ μὲν οὖν ὑγροῦ ἀπονοστὰ ὑπὸ ὑγροῦ διατίκεται, ἀν-
μὴ οὗτω συνέλθῃ ὡστ' ἐλάττους τοὺς πόρους λειφθῆναι τῶν
τοῦ ὄδατος δύκων, οἷον ὁ κεραμός· δσα δὲ μὴ οὗτω, πάντα
ὑγρῷ τίκεται, οἷον νήρον, ἄλες, γῆ ἢ ἐκ πηλοῦ. 10. Τὰ δὲ 10
θερμοῦ στερήσει ὑπὸ θερμοῦ τίκεται, οἷον κρύσταλλος, μο-
λύβδος, χαλκός. ποῖα μὲν οὖν πηκτὰ καὶ τηκτά, εἰρηται, καὶ
ποῖα ἄτηκτα. 11. Απηκτα δὲ δσα μὴ ἔχει ὑγρότητα ὄδατώδη,¹¹
μηδὲ ὄδατός ἔστιν, ἀλλὰ πλεῖον θερμοῦ καὶ γῆς, οἷον μέλι
καὶ γλεῦκος (ῶσπερ ζέοντα γύρῳ ἔστι), καὶ δσα ὄδατος μὲν
ἔχει, ἔστι δὲ πλεῖον ἀέρος, ὕσπερ τὸ ἔλαιον καὶ ὄργυνθος
χυτός, καὶ εἴ τι γλίσχησον, οἷον ἵξος καὶ πίτα.

ex corporibus, quae concrescunt atque durescunt, quaedam
fervore caloris, quaedam frigore, illo quidem humorem exsic-
cante, hoc vero calorem extrudente, ita affici solent. 9. Quare
alia humoris absentia alia caloris hocce patiuntur, aqua quidem
caloris, terrea vero humoris. Quae igitur humoris ab-
sentia, ea liquefacere humor potest, nisi adeo sese collegerint
coierintque, ut minora partibus aquae foramina relicta sint; id
quod sictili accidit. Quaecunque autem non ita coierunt, hu-
more liquantur ceu nitrum, sal, terra e coeno orta. 10. At
quae caloris privatione, calore deliquescunt, ut glacies, plumb-
um, aes. Quae igitur sint contretilia et eliquabilia et ineli-
quabilia dictum est. 11. Inconcretilia autem sunt, quaecunque
nec humorem habent aquosum, nec aqueae sortis sunt, sed
terrae plus calorisque continent, ut mel atque vinum passum,
quippe quae veluti ferventia sint. Item quaecunque aquae
quidem sunt, sed aëris plus continent, perinde ac oleum,
argentum vivum; et si quid tenax lentumque est, veluti
viscum et pix.

1. **IX.** Μαλακτὰ δὲ ἔστι τῶν πεπηγότεων ὅσα μὴ ἐξ ὑδατος,
οἷον κρύσταλλος (πᾶς γὰρ κρύσταλλος ὑδατος), ἀλλ᾽ ὅσα γῆς
μᾶλλον, καὶ μήτ' ἐξέκμασται πᾶν τὸ ὑγρὸν ὥσπερ ἐν νίτρῳ
ἢ ἄλσῃ, μήτ' ἔχει ἀνωμάλως ὥσπερ ὁ κέραμος, ἀλλ᾽ εἰσὶ¹
ἔλκτὰ μὴ ὄντα διαντά, ἢ ἐλατὰ μὴ ὄντα ὑδατος*), καὶ μᾶλ-
2. λακτὰ πυρὶ, οἶον σιδηρος καὶ κέρας καὶ ξύλα. 2. Ἐστι δὲ καὶ
τῶν τηκτῶν καὶ τῶν ἀτήκτων τὰ μὲν τεγκτὰ τὰ δὲ ἀτεγκτα,
οἶον χαλκὸς ἀτεγκτον, πηκτὸν δὲ, ἔριαν δὲ καὶ γῆ τεγκτόν.
βρέχεται γάρ καὶ χαλκὸς μὲν δὴ τηκτόν, αὐτὸς δὲ ὑδατος δὲ
3. τηκτόν. 3. Ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὸ ὑδατος τηκτῶν ἔνια ἀτεγκτα
οἶον νίτρον καὶ ἄλες οὐδὲ γὰρ ἄλλα τεγκτὸν οὐδέποτε, ὁ μὲν
μαλακώτερον γίνεται βρεχόμενον. ἔνια δὲ τεγκτὰ ὄντα οὖ-
4. τηκτά ἔστιν, οἶον ἔριον καὶ οἱ κιρροποιοι. 4. Ἐστι δὲ τεγκτὰ
μὲν ὅσα γῆς ὄντα ἔχει τοὺς πόρους μεῖζους τῶν τοῦ ὑδατος

CAP. IX. Mollificabilia autem sunt, quaecunque con-
creta non ex aqua constant ut crystallus (omnis enim crystallus
aqua est), sed quaecunque ad terram potius spectant, et ne-
eorum humor universus perinde ac in sale nitrove assiccatus
est, nec inaequabiliter ut in fictili se habet, sed tractilia sunt
et non humectatilia, aut ductilia et non aquea, atque ignis
opera ac fervore mollificabilia, ut ferrum, cornu, lignum.
2. Et eliquabile et ineliquabile quaedam humectatilia sunt,
quaedam inhumectatilia. Verbi causa aes inhumectatile est,
cum eliquabile sit, lana vero et terra humectatilis: nam ma-
desit. Et quidem aes colliquabile est, non tamen ab aqua
colliquari potest. 3. Sed et eorum, quae aqua liquari queunt,
nonnulla inhumectatilia sunt, ceu nitrum atque sal: nec enim
quicquam humectatile est, quod cum aqua inspergitur, mollius-
culum non fiat. Nonnulla autem, cum humectatilia sint, eli-
quabilia non sunt, ut lana atque fructus. 4. Caeterum hume-
ctatilia quidem sunt, quae cum terrena sint et aqua duriori-

*¹) Verba μὴ ὄντα ὑδατος ac deinde καὶ ξύλα delenda videntur
Vid. Comment. ad h. 1.

δύκων, δύτων δὲ σκληροτέρων τοῦ ὑδατος, τηκτὰ δὲ ὑδατι ὅσα
δι' ὄλου. 5. Ιαὶ τι δ' ἡ μὲν γῆ καὶ τήκεται καὶ τέγγεται 5
ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ, τὸ δὲ νίτρον τίκεται μὲν, τέγγεται δ' οὐ;
ἔτι ἐν μὲν τῷ νίτρῳ δι' ὄλου οἱ πόροι, ὥστε γε διαιρεῖται
εὐθὺς ὑπὸ τοῦ ὑδατος τὰ μόρια, ἐν δὲ τῇ γῇ καὶ παραλλάξ
εἰσιν οἱ πόροι, ὥστε διποτέρως ἀν δέξηται, διαφέρει τὸ πάθος.
6. Ἐστι δὲ καὶ τὰ μὲν τῶν σωμάτων καμπτὰ καὶ εὐθυντά, 6
οἷον κάλαμος καὶ λόγος, τὰ δὲ ἄκαμπτα τῶν σωμάτων, οἷον
κέραμος καὶ λίθος. 7. Ἐστι δὲ καμπτὰ μὲν καὶ εὐθυντά, 7
ὅσων σωμάτων τὸ μῆκος δίνεται εἰς εὐθύτητα ἐκ περιφερείας
καὶ εὐθύτητος εἰς περιφέρειαν μεταβάλλειν, καὶ τὸ κάμπτεσθαι
καὶ τὸ εὐθύνεσθαι ἐστι τὸ εἰς εὐθύτητα ἢ περιφέρειαν μεθί-
στισθαι ἢ κινεῖσθαι· καὶ γὰρ τὸ ἀνακαμπτόμενον καὶ τὸ κα-
τακαμπτόμενον κάμπτεται. 8. Ή μὲν οὖν εἰς χυτότητα ἡ 8
κοιλότητα κίνησις τοῦ μήκους σωζομένου κύματος ἐστίν· εἰ γὰρ
καὶ εἰς τὸ εὐθύ, εἴη ἂν ἕμισι κεκαμπτένον καὶ εὐθύ· ὅπερ ἀδύ-
νατον, τὸ εὐθὺ κεκάμψθαι. 9. Καὶ εἰ κάμπτεται πᾶν ἡ ἀνα- 9

meatus ampliores quam partium aquae moles continent. Liqua-
bilia vero aqua, quaecunque illos per totum commeatus habent.
5. Cur igitur terra humore eliquari atque humectari, nitrum
vero eliquari non humectari potest? quia in nitro foramina
continuata totum penetrant: unde sit ut aqua partes continuo
dispescat. At in terra foramina variant, nec inter se respon-
dent; quare quoquo pacto aquam exceperit, diversa oritur
affectio. 6. Porro corporum alia flexilia atque directilia sunt,
ut arundo ac vimen, alia inflexilia, ut fictile atque lapis. 7. Fle-
xilia autem atque directilia corpora sunt, quorum longitudo ex
ambitu in rectum et e contrario e recto in ambitum permutari
valet. Atque flecti et dirigi in rectum aut ambitum migrare
et que transire est: etenim tam quod reflectitur quam quod
inflectitur, flectitur curvaturque. 8. Flexio igitur est ad devexi-
tatem aut concavitatem servata longitudine motio. Si enim
flexio ad rectitudinem quoque transitus esset, idem simul flexum
rectumque foret; quod fieri nequit, rectum in quam flexum esse.
9. Quod si omnino vel reflexu vel inflexu res flectuntur, quo-

κάμψει ἢ κατακάμψει, τούτων δὲ τὸ μὲν εἰς τὸ κυρτὸν τὸ δ'
εἰς τὸ κοῖλον μετάβασις, οὐκ ἀν εἴη καὶ εἰς τὸ εὐθὺν κάμψις,
ἄλλ' ἔστι κάμψις καὶ εὐθυνσις ἄλλο καὶ ὅλο. καὶ ταῦτα ἔστι
10 καμπτὰ καὶ εὐθυντά, καὶ ἄκαμπτα καὶ ἀνεύθυντα. 10. Καὶ τὰ
μὲν κατακτὰ καὶ θραυστὰ ἡμια ἢ χωρίς, οἷον ἔνδον μὲν κατακτόν,
θραυστὸν δ' οὐ, κρίσταλλος δὲ καὶ λίθος θραυστόν, κατακτόν.
11 δ' οὖ, κέραμος δὲ καὶ θραυστὸν καὶ κατακτόν. 11. Διαφέρει δ',
ὅτι κάταξις μὲν ἔστιν ἡ εἰς μεγάλα μέρη διαιρεσις καὶ χωρί-
12 σμός, θραῦσις δ' ἡ εἰη τὰ τυχόντα καὶ πλεύ όνοιν. 12. "Οσα
μὲν οὖν οὕτω πέπηγεν ὥστε πολλοὺς ἔχειν παραλλάττοντας
πόρους, θραυστά (μέχρι γὰρ τούτου δίδοται), δσα δ' εἰς
13 πολύ, κατακτά, δσα δ' ἄμφω, ἀμφότεροι. 13. Καὶ τὰ μὲν
θλιστά, οἷον χαλκός καὶ κηρός, τὰ δ' ἀθλιστα, οἷον κέραμος
καὶ ὑδωρ. ἔστι δὲ θλάσις μὲν ἐπιπέδου κατὰ μέρος εἰς βάθος
μετάστασις ὥσει ἢ πληγῇ, τὸ δ' ὅλον ἀφῇ. ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα
καὶ μαλακτά, οἷον κηρὸς μένοντος τοῦ ὄλλον ἐπιπέδου κατὰ

rum alterum ad convexum, alterum ad concavum migratio est,
flexio ad rectum profectio esse non potest; sed aliud flexio,
aliud directio est. Atque haec sunt flexilia et directilia, et
inflexilia et indirectilia. 10. Item alia fractilia et friabilia, simul
aut seorsim sunt. Verbi causa lignum fractile est, non friabile,
crystallus autem et lapis friabilis, non fractilis: at fisticle et
fractile et friabile. 11. Differunt tamen: nam fractio in magnas
partes divisio atque distractio est, friatio vero in quasvis sine
discrimine, et quae duabus plures sint. 12. Quaecunque igitur
ita concrevere, ut multis scateant foraminibus, quae directim
posita non sint, friabilia sunt: haec enim fini inter se distant.
Quae vero longe porrecta habent foramina, fractilia. Quibus
autem utrumque competit, ea tam friabilia quam fractilia sunt.
13. Porro alia impressilia sunt, ut aes, cera: alia minime ut
fisticle, aqua. Est autem impressio superficie introrsum mi-
gratio pulsione aut ictu, sed in totum tactu accidit. Sunt autem
eius modi tam mollia, cœu cera, quae alia superficie parte im-
mota partim suffugit, quam dura ut aes. Item quae impressio-
nem defugiunt, tum dura sunt, ut fisticle (non enim superficies

μέρος μεθίσταται, καὶ σκληρά, οἷον χαλκός, καὶ ἄθλιστα καὶ σκληρά, οἷον κέραμος (οὐ γὰρ ὑπείκει εἰς βάθος τὸ ἐπίπεδον), καὶ ὑγρά, οἷον ὑδωρ (τὸ γὰρ ὑδωρ ὑπείκει μέν, ἀλλ' οὐ κατὰ μέρος, ἀλλ' ἀντὶ μεθίσταται). 14. Τῶν δὲ θλαστῶν ὅσα¹⁴ μὲν μένει θλασθέντα καὶ εὑθλαστα χειρί, ταῦτα μὲν πλαστύ, τὰ δὲ ἡ μὴ εὑθλαστα, ὥσπερ λίθος ἢ ἔνδον, ἢ εὑθλαστα μέν, μὴ μένει δὲ ἡ θλάσις, ὥσπερ ἐρίου ἢ σπόργου, οὐ πλαστύ, ἀλλὰ πιεστὰ ταῦτ' ἐστίν. 15. Ἐστι δὲ πιεστὰ ὅσα ὠθούμενα¹⁵ εἰς αὐτὰ συνιέναι δύναται, εἰς βάθος τοῦ ἐπιπέδου πιραλλάττοντος, οὐ διαιρουμένου, καὶ μεθισταμένου ἄλλον ἄλλῳ μορίον, οἷον τὸ ὑδωρ ποιεῖ· τοῦτο γὰρ ἀντιμεθίσταται. 16. Ἐστι δ'¹⁶ ὕσις ἡ κίνησις ὑπὸ τοῦ κινοῦντος, ἢ γίνεται ἀπὸ τῆς ἀψεως· πληγὴ δέ, δταν ἀπὸ τῆς φορᾶς. πιεζεται δὲ ὅσα πόρους ἔχει κενούς συγγενούς σώματος. καὶ πιεστὰ ταῦτα ὅσα δύναται εἰς τὰ ἔαντῶν κενὰ συνιέναι ἢ εἰς τοὺς ἔαντῶν πόρους. 17. Ἔνιότε¹⁷ γὰρ οὐ κενοί εἰσιν· εἰς οὓς συνέρχεται, οἷον ὁ βεβρεγμένος σπόργος (πλήρεις γὰρ αὐτοῦ οἱ πόροι), ἀλλ' ἦν ἂν οἱ πόροι

refugit), tum liquida, velut aqua, quae cedit, at non secundum partem, sed ad rei prementis latera resilit. 14. Impressilium vero quaecunque facili manu imprimi queunt, manentque impressa, ea quidem formatilia sunt. At quae difficile lapidis modo vel ligni imprimuntur, aut facile quidem, sed impressio seu lanae aut spongiae non remanet, haec formatilia non sunt, sed pressatilia. 15. Pressatilia autem sunt, quae pulsa colligere sese possunt, intro recedente superficie non distracta, neque alio demigrante parte alia; id quod aqua facit, quippe quae in sublime resilire solet. 16. Pulsio autem motio est ab eo quod movet orta, quae per tactum efficitur; ictus vero quae per delationem. Pressantur autem quaecunque cognati corporis vacuos meatus obtinent. Atque pressatilia ea sunt, quae in sua coire vacua aut foramina possunt. 17. Interdum enim foramina, in quae coēunt, vacua non sunt, id quod in madefacta spongia evenit (huius enim foramina inbibito humore distenduntur). At ea, quorum meatus corpore moliori, quam id ipsum quod suapte natura in eos coire potest, referti fuerint,

πλήρεις ὡσὶ μαλακωτέρων ἢ αὐτὸ τὸ πεφυκός συνιέναι εἰς αὐτά.
 18 πιεστὰ μὲν οὖν ἔστιν οἶον σπόγγος, κηρός, σάρξ. 18. Ἀπίεστα
 δὲ τὰ μὴ πεφυκότα συνιέναι ὥσει εἰς τοὺς ἑαυτῶν πόρους διὰ
 τὸ ἢ μὴ ἔχειν ἢ σκληροτέρων ἔχειν πλήρεις· ὁ γὰρ σιδηρός
 φάπλεστος καὶ λιθός καὶ ὑδωρ καὶ πᾶν ὑγρόν. 19. Ἐλκτὰ δ'
 ἔστιν ὅσων δυνατὸν εἰς τὸ πλάγιον μεθίστασθαι τὸ ἐπίπεδον·
 τὸ γὰρ ἔλκεσθαι ἔστι τὸ ἐπὶ τὸ κινοῦν μεθίστασθαι τὸ ἐπί-
 πεδον συνεχὲς ὅν. ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐλκτά, οἶον θρῆσ, ἴμνα, νεῦ-
 20ρον, στύλος, ἵσσος, τὰ δ' ἄνελκτα, οἶον ὑδωρ καὶ λιθός. 20. Τὰ
 μὲν οὖν ταῦτά ἔστιν ἐλκτὰ καὶ πιεστά, οἶον ἔριον, τὰ δ' οὐ
 ταῦτά, οἶον φλέγμα πιεστὸν μὲν οὐκ ἔστιν, ἐλκτὸν δέ, καὶ ὁ
 21 σπόγγος πιεστὸν μέν, οὐχ ἐλκτὸν δέ. 21. Ἔστι δὲ καὶ τὰ μὲν
 ἐλατά, οἶον χαλκός, τὰ δ' ἀνήλατα, οἶον λιθός καὶ ἔνλον. ἔστι
 δ' ἐλατὰ μὲν ὅσα τῇ αὐτῇ πληγῇ δύνυται ἄμα καὶ εἰς πλάτος
 καὶ εἰς βάθος τὸ ἐπίπεδον μεθίστασθαι κατὰ μέρος, ἀνήλατα
 22 δὲ ὅσα ἀδύνατα. 22. Ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐλατὰ ἄπαντα καὶ
 θλαστά, τὰ δὲ θλαστὰ οὐ πάντα ἐλατά, οἶον ἔνλον· ὡς μέντοι

pressatilia sunt, ut spongia, lana, cera, caro. 18 Impressa-
 tilia vero quae pulsione in sua coire foramina per naturam
 nequeunt, aut quia aut nulla habeant, aut re duriore oppleta:
 Ferrum namque, lapis, aqua et liquidum quodcumque impres-
 satilia sunt. 19. Tractilia vero sunt, quorum superficies in
 latus porrigi potest: trahi enim dicitur superficiem perpetuam
 versus id porrigi quod facultatem movendi obtinet. Sunt autem
 quaedam tractilia, veluti pilus, lorum, nervus, massa triti-
 cea, viscum; quaedam intractilia, quemadmodum lapis et aqua.
 20. Quaedam igitur tractilia et pressatilia eadem sunt, ut lana:
 quaedam non sunt. Exempli gratia pituita pressatilis non est,
 sed tractilis, et spongia pressatilis, sed non tractilis. 21. Sunt
 porro quaedam etiam ductilia, ut aes, quaedam non ductilia, ut
 lapis atque lignum. Ductilia autem sunt, quorum superficies
 haud tamen tota, in latum pariter atque profundum migrare eo-
 dem ictu potest; non ductilia, quorum non potest. 22 Porro
 ductilia omnia etiam impressilia sunt, at non omnia impressilia
 ductilia, ceu lignum, quod tamen ut in universum dicam, recurrit.

Ἐπὶ πᾶν εἰπεῖν, ἀντιστρέφει. τῶν δὲ πιεστῶν τὰ μὲν ἔλατά, τα
δ' οὐκ. κηρὸς μὲν καὶ πηλὸς ἔλατά, ἔριον δ' οὐ, οὐδὲ ὕδωρ.
23. Ἐστι δὲ καὶ τὰ μὲν σχιστά, οἶον ἔνδον, τὰ δὲ ὄσχιστα,²³
οἶον κέρωμος. 24. Ἐστι δὲ σχιστὸν τὸ δυνάμενον διαιρεῖσθαι²⁴
ἐπὶ πλεῖον ἢ τὸ διαιροῦν διαιρεῖ· σχίζεται γάρ, ὅταν ἐπὶ πλεῖον
ἢ τὸ διαιροῦν διαιρεῖ· σχίζεται γάρ, ὅταν ἐπὶ πλεῖον διαιρῆται
ἢ τὸ διαιροῦν διαιρεῖ, καὶ προηγεῖται ἡ διαιρεσίς· ἐν δὲ τῇ
τμήσει οὐκ ἔστι τοῦτο. ὄσχιστα δ' ὅσα μὴ δύναται τοῦτο
πύσκειν. 25. Ἐστι δ' οὐτέ μαλακὸν οὐδὲν σχιστόν (λέγω δὲ²⁵
τῶν ἀπλῶς μαλακῶν καὶ μὴ πρὸς ἄλληλα· οὐτω μὲν γὰρ καὶ
οἰδηρὸς ἔσται μαλακός), οὐτέ τὰ σκληρὰ πάντα ἔστι, ἀλλ' ὅσα
μήδ' ὑγρὰ ἔστι μήτε θλιστὰ μήτε θραύστα. τοιαῦτα δ' ἔστιν
ὅσα κατὰ μῆκος ἔχει τοὺς πόδους, καθ' οὓς προσφέται ἀλλή-
λοις, ἀλλὰ μὴ κατὰ πλάτος. 26. Τμητὰ δ' ἔστι τῶν συνε-²⁶
στώτων σκληρῶν ἢ μαλακῶν ὅσα δύναται μήτ' ἐξ ἀνάγκης
προηγεῖσθαι τῆς διαιρέσεως μήτε θραύσθαι διαιρούμενα· ὅσα
δὲ ἢ ὑγρὰ ἢ τοιαῦτα, ἄτμητα. 27. Ἐρια δ' ἔστι ταῦτα καὶ²⁷

Sed pressatilium quaedam ductilia sunt, quaedam minime. Cera
quidem atque coenum ductilia sunt, lana autem atque aqua
haudquaquam. 23. Sunt et quaedam fissilia, ceu lignum, quae-
dam non fissilia, ut fisticle. 24. Est autem fissile, quod amplio-
rem, quam quae ab eo quod dividit fiat, divisionem subire
potest. Nam tunc quidpiam sinitur, quum divisionem ma-
iorem quam corpus dividens adferat, admittit, atque divisio,
quod facultatem obtinet dividendi, antevertit; id quod in
sectione minime evenit. Infissilia vero sunt, quaecunque talia
pati nequeunt. 25. Porro fissile nullum molle est. De iis autem
loquor, quae absolute ac non aliorum ratione mollia sunt:
hunc enim in modum vel ferrum ipsum molle foret. Nec dura
omnia fissilia sunt, sed quaecunque nec liquida nec impressilia
nec friabilia sunt. Talia autem sunt, quaecunque meatus, qui-
bus inter sese partes cohaerent, in longum porrectos, sed non
in latum habent. 26. Sectilia autem sunt eorum, quae dura
constant molliave sunt, quaecunque nec divisionem necessario
anticipare, nec comminui cum dividuntur possunt; insectilia

τμητὰ καὶ σχιστά, οἷον ἔύλον· ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σχιστὸν μὲν κατὰ τὸ μῆκος, τμητὸν δὲ κατὰ τὸ πλάτος· ἐπεὶ γὰρ διαιρεῖται ἔκαστον εἰς πολλά, ἢ μὲν μήκη πολλὰ τὸ ἔν, σχιστὸν 28ταύτη, ἢ δὲ πλάτη πολλὰ τὸ ἔν, τμητὸν ταύτη. 28. *Γλίσχρον* δ' ἔστιν, ὅταν ἐλκτὸν ἢ ὑγρὸν ὅν ἢ μαλακόν. τοιοῦτον δὲ γίνεται τῇ ἐπιλλάξει ὅσα ὕσπερ αἱ ἀλύσεις σύγκειται τῶν σωμάτων· ταῦτα γὰρ ἐπὶ πολὺ δύναται ἐκτείνεσθαι καὶ συντε- 29ναι. ὅσα δὲ μὴ τοιαῦτα, ψαθυρά. 29. *Πιλητὰ* δ', ὅσα τῶν πιεστῶν μόνιμον ἔχει τὴν πίεσιν, ἀπίλητα δέ, ὅσα ἢ ὅλως 30ἀπίλεστα ἢ μὴ μόνιμον ἔχει τὴν πίεσιν. 30. Καὶ τὰ μὲν καν- στά ἔστι τὰ δὲ ἄκανστα, οἷον ἔύλον μὲν κανστὸν καὶ ἔριον καὶ δστοῦν, λιθος δὲ καὶ κρύσταλλος ἄκανστον. ἔτι δὲ κανστά ὅσα ἔχει πόρους δεκτικοὺς πυρὸς καὶ ὑγρότητα ἐν τοῖς κατ' εὐθυνωρίαν πόροις ἀσθενεστέραν πυρός. ὅσα δὲ ἢ μὴ ἔχει ἢ 31ισχυροτέραν, οἷον κρύσταλλος καὶ τὰ σφόδρα χλωρά, ἄκαν-

vera quaecunque aut eius modi aut liquida sunt. 27. Nonnulla autem et sectilia et fissilia eadem sunt, veluti lignum. Verum parte plurima, quod per longitudinem fissile est, per latitudinem sectile est: cum enim in plura quodque dividatur, quo longitudinalis multae una sunt, eo fissile est, sed quo plures latitudines in unum conflantur, eo sectile est. 28. Tenacia autem sive lenta sunt, quae cum liquida molliave sint, protracti possunt. Talia autem permutatione fiunt, quaecunque corpora catenarum modo componuntur: ea enim distendi multum et rursum contrahiri queunt. Quae vero non sunt eius modi, remittentia sunt. 29. At densatilia sunt, quaecunque pressatilium stabilem fixamque habent pressationem; indensatilia vero quaecunque vel impressatilia sunt aut pressationem obtinent inconstante. 30. Quin etiam quaedam combustilia sunt, quaedam incombustibilia; ut lignum, ossa, lana combustibilia sunt, lapis atque crystallus minime. Combustibilia autem sunt quaecunque meatus habent eius modi, ut ignem introrsum admittant, atque in his meatibus qui per rectum dispositi sunt, minus validum quam ignem continent humorem. At quae nullum habent, aut validiores, ceu glacies, et quae

στα. 31. Θυμιατὰ δ' ἔστι τῶν σωμάτων ὅσα ὑγρότητα ἔχει³¹
μέν, οὗτοι δ' ἔχει ὥστε μὴ ἔξατμίζειν πυρονυμένων χωρίς. ἔστι
γὰρ ἀτμὸς ἡ ὑπὸ θερμοῦ κανοτικοῦ εἰς ἀέρα καὶ πνεῦμα ἔκ-
κρισις ἐξ ὑγροῦ διαντική. 32. Τὰ δὲ θυμιατὰ χρόνῳ εἰς ἀέρα³²
ἔκκρινεται, καὶ τὰ μὲν ἀφανιζόμενα ἔχοντα, τὰ δὲ γῆ γίνεται.
διαφέρει δ' αὐτῇ ἡ ἔκκρισις, διτὶ οὖτε διαίνει οὖτε πνεῦμα γί-
νεται. 33. Ἔστι δὲ πνεῦμα ὁνσις συνεχῆς ἐπὶ μῆκος ἀέρος.³³
θυμίασις δ' ἔστιν ἡ ὑπὸ θερμοῦ κανοτικοῦ κοινὴ ἔκκρισις
ἔχοντα καὶ ὑγροῦ ἀθρόως. διόπερ οὐδὲ διαίνει, ἀλλὰ χρωματίζει
μᾶλλον. 34. Ἔστι δ' ἡ μὲν ἔνδοντος σώματος θυμίασις³⁴
καπνός. λέγω δὲ καὶ δοτᾶ καὶ τρίχας καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἐν
ταῦτῷ. οὐ γὰρ κεῖται ὄνομα κοινόν, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν
ὄμως ἐν ταῦτῷ πάντ' ἔστιν, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς φησι·
ταῦτὰ τρίχες καὶ φύλλα καὶ οἰωνῶν πτερά
πυκνά,
καὶ λεπίδες γίγνονται ἐπὶ στιβαροῖσι μέλεσσιν.
ἢ δὲ πίονος θυμίασις λιγνύς, ἡ δὲ λιπαροῦ κῆρα. 35. *Διὰ*³⁵

vehementer virent, incombustibilia sunt. 31. Exhalabilia au-
tem sunt, quaecunque corpora humorem habent, ita tamen
habent, ut evaporare nisi ignitis addantur nequeant. Est
enim vapor ab humido in spiritum aëremque vi caloris urentis
facta secretio, quae madefacere potest. 32. Ea autem temporis
spatio in aërem secernuntur, atque evanescendo alia arida alia
terra fiunt. Sed haec secretio eo differt, quod neque madefacit
neque spiritus efficitur. 33. Est autem spiritus fluxus aëris in
longitudinem continuus, exhalatio vero communis sicci et hu-
midi secretio, quae universim caloris urentis opera fit, proin-
deque non madefacit, sed colorem potius admovet. 34. Vo-
catur autem lignosi corporis exhalatio fumus. Eodem nomine
et ossa et pilos, et quicquid est eius modi appello: quamvis
enim commune nomen inditum non sit, omnia tamen sub
eiusdem rationis lege comprehenduntur, quemadmodum et Em-
pedocles inquit:

Ista pili, squamae, frondes et densa voluerum
Pluma solent fieri, queis vivida membra tegantur.

τοῦτο τὸ ἔλαιον οὐχ ἔψεται οὐδὲ παχύνεται, ὅτι θυμιατόν
ἔστιν ἀλλ' οὐκ ἀτμιστόν· ὑδωρ δ' οὐ θυμιατὸν ἀλλ' ἀτμιστόν.
οἶνος δ' διὰ μὲν γλυκὺς θυμιάται. πίων γάρ, καὶ ταῦτα ποιεῖ
τῷ ἔλαιῳ· οὐτέ γὰρ ὑπὸ ψύχοντος πήγνυται, κάεται τε. ἔστι
δὲ ὑνόματι οἶνος, ἔργῳ δ' οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ οἰνώδης ὁ
χυμός, διὸ καὶ οὐ μεθύσκει. διὰ τοῦτον δὲ οἶνος μικρὸν δὲ ἔχει
36 θυμιάσιν, διὸ ἀνίησι φλόγα. 36. Κανστὰ δὲ δοκεῖ εἶναι ὅσα
εἰς τέφραν διαλύεται τῶν σωμάτων. πάσχει δὲ τοῦτο πάντα
ὅσα πήγνυται ἢ ὑπὸ θερμοῦ, ἢ ὑπὸ ἀμφοῦν, ψυχροῦ καὶ θερ-
μοῦ· ταῦτα γὰρ φαίνεται κρατούμενα ὑπὸ τοῦ πυρός. ἔχει
37 δὲ τῶν λιθῶν ἡ σφραγίς, διὰ τοῦτον δὲ καλούμενος ἄνθραξ. 37. Τῶν δὲ
κανστῶν τὰ μὲν φλογιστά ἔστι τὰ δὲ ἀφλόγιστα· τούτων δὲ
ἐνιαὶ ἀνθρακεντά. φλογιστὰ μὲν οὖν ὅσα φλόγα παρέχεοδι
38 δύναται· ὅσα δὲ οὐ δύναται, ἀφλόγιστα. 38. Ἔστι δὲ φλο-
γιστά, ὅσα μὴ ὑγρὰ ὕπτα θυμιάτα ἔστιν. πίπτα δὲ ἡ ἔλαιον ἢ
ηγρὸς μᾶλλον μετ' ἄλλων ἢ καθ' αὐτὰ φλογιστά. μάλιστα

Pinguis autem corporis fuligo, oleosi vero nidor. 35. Hac de causa oleum nec decoquitur nec crassescit, quia exhalabile, non evaporabile est. At aqua haudquaquam exhalabilis est, sed evap- porabilis. Vinum autem passum, utpote pingue, exhalat atque idem quod oleum facit: neque enim frigore cogitur et deuritur. Est autem nomine tantum vinum, re vera nequaquam: etenim eius sapor vini saporem non reddit. Quocirca nec inebriat: vinum autem vulgare inebriat, sed exhalationem habet exiguum. Unde fit, ut etiam flammam emittere queat. 36. Combustibilia autem esse videntur corpora, quaecunque in cinerem resolvuntur. Id quod omnibus obvenit, quae vel calore vel utroque, calore et frigore, coguntur. Nam haec manifesto ab igne evincuntur. At e lapidibus gemma illa quam carbunculum nuncupamus, minime ignem sentire videtur. 37. Porro combustibilem alia flamma- tilia sunt, alia inflamatilia, atque horum nonnulla in carbones redigi queunt. Flammatilia igitur sunt, quae flammatiam emittere possunt, inflamatilia vero, quae nequeunt. 38. Ea autem, quae cum liquida non sint, exhalare possunt, flammatilia sunt. Pix tamen et oleum et cera flammatilia sunt, sed magis

δ' ὅσα καπνὸν ἀνήσιν. ἀνθρακεντὰ δ' ὅσα τῶν τοιούτων γῆς πλέον ἔχει ἢ καπνοῦ. 39. Ἐτι δ' ἕνia τηκτὰ ὄντα οὐ φλο-39 γιστά ἔστιν, οἷον χαλκός, καὶ φλογιστὰ οὐ τηκτά, οἷον ἔνλον, τὰ δ' ἄμφω, οἷον λιβανωτός. 40. Άίτιον δ', ὅτι τὰ μὲν 40 ἔνλα ἀθρόον ἔχει τὸ ὑγρὸν καὶ δι' ὅλου συνεχές, ὥστε διακύεται, ὃ δὲ χαλκὸς παρ' ἔκαστον μὲν μέρος, οὐ συνεχές δὲ καὶ ἔλαττον ἢ ὥστε φλόγα ποιῆσαι· ἣ δὲ λιβανωτὸς τῇ μὲν οὔτως τῇ δ' ἐκείνως ἔχει 41. Φλογιστὰ δ' ἔστι τῶν θυμια-41 τῶν ὅσα μὴ τηκτά ἔστι διὰ τὸ μᾶλλον εἶναι γῆς· τὸ ἔηρόν γὰρ ἔχει κοινὸν τῷ πνεύ. τοῦτ' οὖν θερμὸν ἀν γένηται τὸ ἔηρόν, πῦρ γίνεται. διὰ τοῦτο ἡ φλόξ πνεῦμα ἢ καπνὸς καθμενός ἔστιν. 42. Ξύλων μὲν οὖν ἡ θυμίασις καπνός, κηροῦ 42 δὲ καὶ λιβανωτοῦ καὶ τῶν τοιούτων καὶ πίτης, καὶ ὅσα ἔχει πίτην ἢ τοιαῦτα, λιγνίς, ἔλαιον δὲ καὶ ὅσα ἐλαιώδη, κνῖσα· καὶ ὅσα ἥκιστα κύεται μόνα, ὅτι δλήγον ἔηρὸν ἔχει, ἢ δὲ μετάβασις διὰ τούτου, μετὰ δ' ἐτέρου τύχιστα· τοῦτο γάρ ἔστι

cum aliis, quam per se, maxime vero cum iis, quae fumum eiacylantur. In carbones autem redigi queunt, quaecunque eius modi terrae plus quam fumi continent. 39. Practerea nonnulla, quae liquabilia sunt, flaminatilia non sunt, veluti aes; nonnulla e contrario flaminatilia, non liquabilia, ceu lignum; alia utrumque, ut thus. 40. Cuius rei causa est, quod ligna compactum et ubique continuum, ita ut deuratur, humorem secum ferunt; aes per singulas partes dispersum non continuum ac pauciorem, quam ut flammam producere queat; thus partim hoc pacto, partim illo se habet. 41. Plane exhalabilium flaminatilia ea sunt, quae idcirco colliquescere nequicunt, quia ad terram magis referuntur. Partem enim aridam cum igni habent communem. Haec igitur pars arida cum calesiat, ignis oriri solet. Eam ob rem flamma spiritus vel fumus ardens est. 42. Lignorum exhalatio fumus dicitur, cerea vero, thuris, picis, caeterorumque id genus, et quae picem continent aut quippiam eius modi, fuligo. At olei eorumque, quae proxime ad olei naturam accedunt, quaeque sola idcirco minime ardent, quia aridi parum habent, per quod in ignem fit migratio, sed cum alio colerrime (hoc enim est

43τὸν πῖον ἔηρὸν λιπαρόν. 43. Τὰ μὲν οὖν ἐκθυμιάμενα τῶν ὑγρῶν ὑγροῦ μᾶλλον, τὰ δὲ καύμενα ἔηροῦ.

1   X. Τούτοις δὲ τοῖς παθήμασι καὶ ταύταις ταῖς διαφοραῖς τὰ διμοιομερῆ τῶν σωμάτων, ὡσπερ εἰρηται, διαφέρει ἀλλήλων κατὰ τὴν ἀφήν, καὶ ἐτὶ διμαῖς καὶ χυμοῖς καὶ χρώμασιν. 2. Λέγω δὲ διμοιομερῆ τὰ τε μεταλλευόμενα, οἷον χρυσόν, χαλκόν, ὄργυρον, καττίτερον, σίδηρον, λίθον καὶ τὰλλα τὰ τοιαῦτα, καὶ ὅσα ἐκ τούτων γίνεται ἐκκρινόμενα, καὶ τὰ ἐν τοῖς ζῷοις καὶ φυτοῖς, οἷον σάρκες, δοτᾶ, νεῦρον, δέρμα, σπλάγχνον, τρίχες, ἵνες, φλέβες, ἐξ ᾧ ἡδη συνέστηκε τὰ ἀνομοιομερῆ, οἷον πρόσωπον, χείρ, πόντος καὶ τὰλλα τὰ τοιαῦτα, καὶ ἐν φυτοῖς ἔύλον, φλοιός, φύλλον, φίλα, καὶ ὅσα 3 τοιαῦτα. 3. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα μὲν ὑπὸ ἀλλης αἰτίας συνέστηκεν, ἐξ ᾧ δὲ ταῦτα, ὥλη μὲν τὸ ἔηρὸν καὶ ὑγρόν, ὡστε ὑδωρ καὶ γῆ (ταῦτα γὰρ προφανεστάτην ἔχει τὴν δύναμιν ἐκπέραν), τὰ δὲ ποιοῦντα τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν (ταῦτα γὰρ συνίστησι

pingue siccum unctuosum, nidor. 43. Ergo e reliquis quae exhalare queunt, ad humiditatem magis pertinent, quae vero ardere possunt, ad siccitatem.

CAP. X. His autem affectionibus atque differentiis similaria corpora, secundum tactum, ut diximus, et praeterea odore, sapore et colore inter se differunt. 2. Similaria dictum metallica, aurum inquam, aes, argentum, stannum, ferrum, lapides et caetera id genus, tum quae per secretionem ex his fiunt; nec non quae animantibus insunt, ut carnem, ossa, nervos, cutem, viscus, pilos, fibras, venas. Ex quibus tandem dissimilaria constant, seu facies, manus, pes, caeteraque generis eiusdem. Item quae in plantis, ut lignum, corticem, frondes, radicem et quaecunque sunt huiuscmodi. 3. Cum autem similaria alia ratione ac via quam quae dissimilium sunt partium constituantur, et eorum, ex quibus haec fiunt, sit materies aridum et humidum et proinde terra et aqua (horum enim utrumque utriusque potentiam habet evidentissimam), agentia vero calor et frigus (haec enim ex illis similaria corpora constituunt ac compingunt), ex similaribus quidem terrae, quae

καὶ πήγγυνσιν ἐξ ἔκείνων), λάβωμεν τῶν ὅμοιομερῶν ποῖα γῆς
εἶδη καὶ ποῖα ὄντας καὶ ποῖα κοινά. 4. Ἐστι δὴ τῶν σω- 4
μάτων τῶν δεδημιουργημένων τὰ μὲν ὑγρά, τὰ δὲ μαλακά,
τὰ δὲ σκληρά· τούτων δὲ ὅσα μαλακὰ ἢ σκληρὰ πίξει ἔστιν,
εἴρηται πρότερον. 5. Τῶν μὲν οὖν ὑγρῶν ὅσα μὲν ἔξατμι- 5
ζεται, ὄντας, ὅσα δὲ μή, ἢ γῆς ἢ κοινὰ γῆς καὶ ὄντας, οἷον
γάλα, ἢ γῆς καὶ ἀέρος, οἷον μέλι, ἢ ὄντας καὶ ἀέρος, οἷον
ἔλαιον. 6. Καὶ ὅσα μὲν ὑπὸ θερμοῦ παχύνεται, κοινά· ἀπο- 6
ρήσειε δ' ἂν τις περὶ οἰνου τῶν ὑγρῶν. τοῦτο γὰρ καὶ ἔξατμι-
σθεῖη ἄν, καὶ παχύνεται ὥσπερ ὁ νέος. 7. Λίτιον δ' ὅτι οὔτε 7
ἔνι εἴδει λέγεται ὁ οἶνος, καὶ ὅτι ἄλλος ἄλλως· ὁ μὲν γὰρ νέος
μᾶλλον γῆς ἢ ὁ παλαιός· διὸ καὶ παχύνεται τῷ θερμῷ μάλιστα
καὶ πήγγυνται ἡττον ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ· ἔχει γὰρ καὶ θερμὸν
πολὺ καὶ γῆς, ὥσπερ ἐν Ἀριαδίᾳ οὕτως ἀναξηραντει ὑπὸ⁸
τοῦ καπνοῦ ἐν τοῖς ἀσκοῖς ὥστε ἔνόμενος πίνεσθαι. εἰ δὲ πᾶς
ἴλιον ἔχει, οὕτως ἔκατέρον ἔστιν, ἢ γῆς ἢ ὄντας, ὡς ταύτης
ἔχει πλῆθος. 8. Ὅσα δὲ ὑπὸ ψυχροῦ παχύνεται, γῆς, ὅσα δ'

aquae, quae denique utriusque communes sint species, proferamus. 4. Itaque ex concretis corporibus alia liquida sunt, alia mollia, alia dura. Horum autem quae molia quaeve dura concretione siant, supra dictum est. 5. Liquidorum igitur quae-
cunque evaporare queunt, ad aquam referenda sunt; quae ne-
queunt vel ad terram, vel ad terram et aquam communiter,
ceu lac, vel ad terram et aërem, uti mel, vel ad aquam et
aërem, uti oleum. 6. Et quae quidem fervore caloris spissantur, communia sunt. At inter ea, quae liquida sunt, de vino
quispiam ambigat. Nam et evaporare potest, et spissatur, quem-
admodum recens. 7. Causa autem est, quod vini plures sunt
species, et aliud alio sese habet modo: nam quod recens est,
magis quam quod vetustum, terrosum est. Quo sit etiam, ut calore
potissimum crassescat et frigore minus cogatur, quoniam caloris
multum ac terrae continet, veluti Arcadicum, quod utribus
inditum fumo adeo assiccatur, ut quando depromitur concrescat.
Quodsi vinum omne faecem habet, pro faccis copia utriuslibet
aut terrae aut aquae est. 8. Quae autem frigore crassescunt,

νπ' ἀμφοῖν, καὶ πλειόνων, οἷον ἔλαιον καὶ μέλι καὶ ὁ γλυκὺς
 9 οἶνος. 9. Τῶν δὲ συνεστάτων ὅσα μὲν πέπηγεν ὑπὸ ψυχροῦ,
 ὕδατος, οἷον κρύσταλλος, χιών, χάλαζα, πάχνη, ὅσα δ' ὑπὸ¹
 θερμοῦ, γῆς, οἷον κέραμος, τυρός, νίτρον, ἄλες· ὅσα δ' ὑπ'
 ἀμφοῖν (τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὅσα ψύξει· ταῦτα δ' ἐστὶν ὅσα
 ἀμφοῖν στερήσει, θερμοῦ καὶ ὑγροῦ συνεξιόντος τῷ θερμῷ· οἱ
 μὲν γὰρ ἄλες ὑγροῦ μόνου στερήσει πήγανται, καὶ ὅσα εἴλε-
 κρινῆ γῆς, ὃ δὲ κρύσταλλος θερμοῦ μόνον), ταῦτα δ' ἀμφοῖν.
 10 διὸ καὶ ὑπ' ἀμφοῖν καὶ εἰχεν ἄμφω. 10. "Οσῶν μὲν οὖν ἄπαν
 ἔξικμάσθη, οἷον κέραμος ἢ ἥλεκτρον· καὶ γὰρ τὸ ἥλεκτρον
 καὶ ὅσα λέγεται ὡς δάκρυα, ψύξει ἐστὶν, οἷον σμύρνα, λιβανω-
 τός, κόρμι. καὶ τὸ ἥλεκτρον δὲ τούτον τοῦ γένους ἔστι, καὶ
 11 πήγανται· ἐμπεριειλημμένα γοῦν ζῆσιν αὐτῷ φαίνεται. 11. Ὑπὸ²
 δὲ τοῦ ποταμοῦ τὸ θερμὸν ἔξιδν ὥσπερ τοῦ ἐψομένου μέλι-
 τος, ὅταν εἰς ὕδωρ ἀφεθῇ, ἔστι μὲν τὸ ὑγρόν. ταῦτα πάντα
 12 γῆς. 12. Καὶ τὰ μὲν ἀτηκτα καὶ ἀμάλακτα, οἷον τὸ ἥλεκτρον

terrae: quae vero utroque, plurimum communia sunt, ut oleum,
 mel, vinum dulce. 9. Sed ex iis, quae consistunt, aquae sunt ea,
 quae frigore concrevere, ut glacies, nix, grando, pruina; quae
 calore, terrae, ut fisticus, caseus, nitrum, sal. Quae utroque
 (cuius modi sunt ea, quae refrigeratione coagulantur: haec au-
 tem sunt quae privatione utriusque, caloris atque humoris,
 una cum calore abeuntis concrevere, nam sal et quae terra
 sincera constant, solius humoris, glacies autem solius caloriam
 privatione concrescent), ea utriusque sunt. Quocirca ut utrum-
 que sortita sunt, ita ab utroque coguntur. 10. Quorum igitur
 universus humor exsudavit, ea omnia terrenae sortis sunt, ceu
 fisticus atque succinum. Etenim succinum et quaecunque lacrymae
 nomen acceperunt, uti myrrha, thus, gummi, refrigeratione fiunt
 Huius autem generis succinum quoque videtur esse, concre-
 scitque: nam occlusa in eo animalia conspiciuntur. 11. Flumi-
 nis autem rigore calor succi perinde egrediens quemadmodum
 ex decocto melle, cum in aquam fuerit demissum, evaporare
 humorē facit. 12. Quin etiam quaedam illiquabilia sunt et
 immollificabilia, veluti succinum et lapides nonnulli, ceu pori

ἢ λιθοί ἔνιοι, ὥσπερ οἱ πόροι οἱ ἐν τοῖς σπηλαιοῖς· καὶ γὰρ οὗτοι ὅμοιοι γίνονται τούτοις, καὶ οὐχ ὡς ὑπὸ πυρὸς ἀλλ' ὡς ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ διεξιόντος τοῦ θερμοῦ, συνεξέρχεται τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐξιόντος θερμοῦ· ἐν δὲ τοῖς ἐτέροις ὑπὸ τοῦ ξεωθεν πυρός. ὅσα δὲ μὴ ὄλα, γῆς μέν ἔστι μᾶλλον, μαλακτὸν δ', οἶον σίδηρος καὶ κέρας. λιβανωτὸς δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα παραπλησίως τοῖς ἔνδοις ἀτμίζει.

13. Ἐπεὶ οὖν τηκτά¹³ γε θετέον, καὶ ὅσα τίκεται ὑπὸ πυρός, ταῦτα² ἔστιν ὑδατωδέστερα, ἔνια δὲ καὶ κοινά, οἶον κηρός· ὅσα δὲ ὑπὸ ὑδατος, ταῦτα δὲ γῆς· ὅσα δὲ μηδ³ ὑφ' ἐτέρον, ταῦτα ἢ γῆς ἢ ἀμφοῖν.

14. Εἰ οὖν ὑπαντα μὲν ἡ ὑγρὰ ἢ πεπηγότα, τούτων δὲ τὰ ἐν¹⁴ τοῖς εἰρημένοις πάθεσι, καὶ οὐκ ἔστι μεταξύ, ὑπαντ' ἀν εἴη εἰρημένα οὓς διαγνωσόμεθα πότερον γῆς ἢ ὑδατος ἢ πλειόνων κοινόν, καὶ πότερον ὑπὸ πυρὸς συνέστηκεν ἢ ψυχροῦ ἢ ἀμφοῖν.

15. Χρυσὸς μὲν δὴ καὶ ἄργυρος καὶ χαλκὸς καὶ καττίτερος¹⁵ καὶ μολίβδος καὶ ὑαλος καὶ λιθοί πολλοὶ ἀνώνυμοι ὑδατος· πάντα γὰρ ταῦτα τίκεται θερμῷ. ἔτι οἶνοι ἔνιοι καὶ οὔρον καὶ

qui in speluncis gignuntur. Etenim hi perinde ut illa oriuntur, nec caloris operatione fiunt, sed frigoris. Nam, cum calor exit, humor pariter cum calore, qui ab eo discedit, egreditur. Aliis autem in rebus calor externus humorēm discutit. At quorum non universus humor exsudavit, ea terrae potius sunt, sed mollescere possunt, ut ferrum atque cornu. Thus tamen et eius modi res perinde ac ligna evaporant. 13. Cum igitur liquabilia ponantur necesse sit ea, quae igni colliquantur, aquosiora sunt; nonnulla etiam communia, ut cera. Quae aqua, terrea: quae neutro, aut terrea aut ex utroque conslata. 14. Quodsi igitur vel liquida vel concreta sunt omnia, et quae dictis affectibus obnoxia sunt, de eorum sunt numero, nec inter ea quippiam interveniat, dicta sunt universa, quibus, terraene an aquae vel plurimum quippiam commune sit, et ignine an frigore an utroque constiterit, diiudicare possimus. 15. Itaque aurum, argentum, aes, stannum, plumbum, vitrum et lapides multi nomine vacantes, aqueae sortis sunt, quippe cum ea omnia fervore ignis deliquescent, nonnulla praeterea vini genera, urina, acetum, lixivium.

δέξος καὶ κονταὶ καὶ δρός καὶ ἵχῳδες ὑδατος· πάντα γὰρ πή-
16γνυνται ψυχρῷ. 16. Σίδηρος δὲ καὶ κέρας καὶ ὄνυξ καὶ ὀστοῦν
καὶ νεῦρον καὶ ἔνλον καὶ τρίχες καὶ φύλλα καὶ φλοιὸς γῆς
17μᾶλλον. 17. Ἐπι λέκτρον, σμύρνα, λίβανος καὶ πάντα τὰ
δάκρυα λεγόμενα, καὶ πύρος, καὶ οἱ κυρποί, οἶνον τὰ χέδροιν,
καὶ σῖτος· τὰ τοιαῦτα γὰρ τὰ μὲν σφόδρα, τὰ δὲ ἡπτον μὲν
τούτων, ὅμως δὲ γῆς· τὰ μὲν γὰρ μαλακτύ, τὰ δὲ θυμιατὰ
18καὶ ψύξει γεγενημένα. 18. Ἐπι μήτρον, ἄλες, λίθων γένη, ὅσα
μήτε ψύξει μήτε τηκτά. αἷμα δὲ καὶ γονὴ κοινὰ γῆς καὶ
ὑδατος καὶ ἀέρος, τὸ μὲν ἔχον ίνας αἷμα μᾶλλον γῆς, διὸ καὶ
ψύξει πήγνυται καὶ ὑγρῷ τίκτεται, τὰ δὲ μὴ ἔχοντα ίνας ὑδα-
τος, διὸ καὶ οὐ πήγνυται. γονὴ δὲ πήγνυται ψύξει ἐξιόντος
τοῦ ὑγροῦ μετὰ τοῦ θερμοῦ.

1. XI. Ποῖα δὲ θερμὰ ἢ ψυχρὰ τῶν πεπηγότων ἢ τῶν
2. ὑγρῶν, ἐκ τῶν εἰρημένων χρῆ μεταδιώκειν. 2. Οσα μὲν οὖν
ὑδατος, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ψυχρά, τὰν μὴ ἀλλοτρίαν ἔχῃ θερ-
μότητα, οἶνον κονταὶ, οὖρον, οἶνος· ὅσα δὲ γῆς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ

serum, sanies. Nam frigore cuncta haec gelant. 16. At ferrum, cornu, unguis, ossa, nervi, pili, lignum, cortex, folia terrea magis sunt. 17. Praeterea succinum, myrrha, thus, omnia, quae lacrymae nomen nacta sunt, et porus (id est tosus lapis); nec non fructus, ut legumina frumentumque. Nam ex iis, quae talia sunt, quanvis alia magis, alia minus, omnia tamen terrena sunt. Eorum enim alia mollisibilia sunt, alia exhalabilia, atque frigore progenita. 18. Praeterea sal, nitrum et ea lapidum genera quae neque rigore fiunt neque eliquari queunt. Sanguis vero ac genitura ad terram, aquam et aërem communiter spectant. Nam sanguis, qui quasdam quasi fibras habet, magis terrenus est, et proinde ut refrigeratione cogitur, ita humore deliquescit; qui vero nullas habet, aqueus, ideoque concrescere nescit. At genitura, quia una cum tempore humor decedit, refrigeratione coagulatur.

CAP. XI. Ex concretis autem liquidisve quaenam calida aut frigida sint, ex iis, quae iam exposuimus, persequi decet. 2. Quae igitur ad aquam pertinent, magna ex parte frigida sunt, nisi

θερμὰ διὰ τὴν τοῦ θερμοῦ δημιουργίαν, οἷον τίτανος καὶ τέφρας. 3. Λεῖ δὲ λαβεῖν τὴν ὑλὴν ψυχρότητά τινα εἶναι· 3 ἐπεὶ γάρ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν ὑλὴ (ταῦτα γάρ παθητικά), τοίτων δὲ σώματα μάλιστα γῆ καὶ ὑδωρ ἔστι, ταῦτα δὲ ψυχρότητι ὀρισταὶ, δῆλον ὅτι πάντα τὰ σώματα ὅσα ἔκατέρον ὑπλῶς τοῦ στοιχείου, ψυχρὸν μᾶλλόν ἔστιν, ἀν μὴ ἔχῃ ἄλλοτροιαν θερμότητα, οἷον τὸ ζέον ὑδωρ ἢ τὸ διὰ τέφρας ἡθημένον· καὶ γάρ τοῦτο ἔχει τὴν ἐκ τῆς τέφρας θερμότητα· ἐν ἅπαισι γάρ ἔστι θερμότης, ἢ πλειστὸν ἢ ἐλάττων, τοῖς πεπυρωμένοις. 4. Λιὸν καὶ ἐν τοῖς σαπροῖς ζῷα ἐγγίνεται· ἔνεστι γάρ 4 θερμότης ἢ φθείρασα τὴν ἐκάστου οἰκείαν θερμότητα. 5. Ὅσα 5 δὲ κοινά, ἔχει θερμότητα· συνέστη γάρ τὰ πλεῖστα ὑπὸ θερμότητος πεψάσης. ἔνia δὲ σῆψις ἔστιν, οἷον τὰ συντηκτά. ὕστε ἔχοντα μὲν τὴν φύσιν θερμὰ καὶ αἷμα καὶ γονὴ καὶ μυελὸς καὶ ὄπος καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, φθειρόμενα δὲ καὶ ἔξιστάμενα τῆς φύσεως οὐκέτι· λείπεται γάρ ἢ ὑλὴ, γῆ οὖσα

calorem externum habent, ceu lixivium, urina, vinum: quae ad terram, magna ex parte calida propter vim caloris effectricem, ut calx atque cinis. 3. Porro materiam frigus quadam temus statuamus necesse est. Nam cum siccum et humidum sint materia (passiva enim sunt) atque horum corpora maxime terra et aqua, haec autem frigore definita sint, patet omnia corpora quae utriuslibet elementi absolute fuerint, frigida magis esse, nisi calorem habent externum, veluti aqua quae effervet, aut quae per cinerem percolata est. Etenim haec ex cinere calorem contraxit. Nam in omnibus, quae ignem sensere, largior parciorve calor inest. 4. Quocirca et in putridis animalcula innascuntur, cum in iis calor quidam insit, qui proprium cuique calorem absumit. 5. Quae autem communia sunt, ea calorem habent: siquidem plurima vi caloris eius, qui concoctionem peregit, constitere. Quaedam vero, ceu colliquamenta, nonnisi putrefactio sunt. Unde sit, ut cum suam retineant naturam, calida sint, ut sanguis, genitale profluviūm, medulla, coagulum, et reliqua id genus omnia; cum autem corrumpuntur et a natura recessunt, haud amplius. Etenim materies, quae

6 ἡ ὑδωρ. 6. Άιδο ἀμφότερα δοκεῖ τισι, καὶ οἱ μὲν ψυχρὸι οἱ
δὲ θερμὰ ταῦτά φασιν εἶναι, δρῶντες, δταν μὲν ἐν τῇ φύσει
7 ὄσι, θερμά, δταν δὲ χωρισθῶσι, πηγγύμενα. 7. Ἐχει μὲν
οὖν οὕτως, δμως δ', ὥσπερ διώρισται, ἐν οἷς μὲν ἡ ὑλὴ ὑδα-
τος τὸ πλεῖστον, ψυχρά (ἀντίκειται γὰρ τοῦτο μάλιστα τῷ
8 πνοῃ), ἐν οἷς δὲ γῆς ἡ ὑέρος, θερμότερα. 8. Συμβαίνει δὲ
ποτε ταῦτα γίνεσθαι ψυχρότατα καὶ θερμότατα ἀλλοτρίᾳ θερ-
μότητι· ὅσα γὰρ μάλιστα πέπηγε καὶ στερεώτατά ἔστι, ταῦτα
ψυχρά τε μάλιστα, ἀν στερηθῇ θερμότητος, καὶ κάνει μάλιστα,
ἐκαν πυρωθῆ, οἷον ὑδωρ καπνοῦ καὶ λίθος ὑδατος κάνει μᾶλλον.

1   XII. Ἐπεὶ δὲ περὶ τούτων διώρισται, καθ' ἔκαστον λέγωμεν
τι σὺνρές ἡ ὄστοιν ἡ τῶν ἀλλων τῶν δμοιομερῶν· ἔχομεν γὰρ ἐξ ὧν
ἡ τῶν δμοιομερῶν φύσις συνέστηκε, τὰ γένη αὐτῶν, τίνος ἔκα-
2 στον γένους, διὰ τῆς γενέσεως. 2. Ἐκ μὲν γὰρ τῶν στοιχείων τὰ
δμοιομερῆ, ἐκ τούτων δ' ὡς ὑλῆς τὰ δλα ἔργα τῆς φύσεως· ἔστι
δ' ἄπαντα ὡς μὲν ἐξ ὑλῆς ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς δὲ κατ' οὐσίαν

terra est aut aqua, remanet. 6. Quocirca utrumque quibusdam
placet, et ea alii frigida esse alii calida dicunt, quoniam ea
videant, cum in natura sua sunt, calida esse, cum autem ab
ea recessere, concreta. 7. Res igitur sese habet perinde ac
definita est. Nam in quibus aquac plurimum materies est, ea
frigida sunt, siquidem aqua igni potissimum adversatur; in
quibus vero terrae aut aëris, calidiuscula. 8. Contingit autem
interdum ut eadem frigidissima et calidissima externo calore
fiant. Etenim quae maxime concrevere et oppido quam solida
firmaque sunt, ea ut frigida maxime evadunt, quando suo pri-
vantur calore, ita deurunt maxime, quando ignis vi concalueret;
quomodo aqua vehementius urit quam fumus, lapis quam aqua.

CAP. XII. Cum autem de his singulatim expositum sit, quid
caro et os et quodlibet caeterorum, quae similiūm sunt partium,
edisseramus. Etenim ex quibus similiarium natura constet,
eorum genera, cuius quodque generis sit, ex ortu ipso patet.
2. Nam ex elementis similaria constant; ex similaribus autem,
tamquam materia, integra naturae opera conficiuntur. Atque
omnia, quod materiam spectat, ex iis quae dicta sunt compo-

τῷ λόγῳ. 3. Άει δὲ μᾶλλον δῆλον ἐπὶ τῶν ὑστέρων, καὶ 3
ὅλως ὅσα οἶον ὅργανα καὶ ἔνεκά του. μᾶλλον γὰρ δῆλον ὅτι
ὁ νεκρὸς ἄνθρωπος ὅμωνύμως. οὕτω τοίνυν καὶ χειρ τελευ-
τήσαντος ὅμωνύμως, καθάπερ καὶ αὐλοὶ λιθινοὶ λεχθεῖσαν.
οἶον γὰρ καὶ ταῦτα ὅργανα ἄπτα ἔοικεν εἶναι. 4. Ἡπειροὶ δ' 4
ἐπὶ σαρκὸς καὶ δοτοῦ τὰ τοιαῦτα δῆλα. ἔτι δ' ἐπὶ πυρὸς καὶ
ὑδατος γῆς ἥπτον· τὸ γὰρ οὖν ἔνεκα ἥκιστα ἐνταῦθα δῆλον
ὅπου πλεῖστον τῆς ὑλῆς· ὕσπερ γὰρ εἰ τὰ ἔσχατα ληφθεῖν,
ἢ μὲν ὑλὴ οἰθέν ἄλλο παρ' αὐτήν, ἢ δ' οὐσία οὐθὲν ἄλλο·
ἢ ὁ λόγος, τὰ δὲ μεταξὺ ἀνὰ λόγον τῷ ἐγγὺς εἶναι ἔκαστον,
ἔπει καὶ τούτων διοῦν ἔστιν ἔνεκά του, καὶ οὐ πάντως ἔχον
ὑδωρ ἢ πῦρ, ὕσπερ οὐδὲ σὸρξ οὐδὲ σπλάγχνον. τούτων δ' ἔτι
μᾶλλον πρόσωπον καὶ χείρ. 5. Ἀπαντα δ' ἔστιν ὠφισμένα 5
τῷ ἔργῳ· τὰ μὲν γὰρ δυνάμενα ποιεῖν τὸ αὐτῶν ὅργον ἀλη-
θῶς ἔστιν ἔκαστα, οἷον ὁ ὀφθαλμὸς εἰς ὄρα, τὸ δὲ μὴ δυνά-
μενον ὅμωνύμως, οἷον ὁ τεθνεώς ἢ ὁ λιθινος· οὐδὲ γὰρ πόλων

nuntur, quod vero substantiam, ratione. 3 Hoc autem magis ma-
gisque in sequentibus patebit et omnino iis quae tanquam instru-
menta sunt et aliquem finem habent. Nam emortuum hominem
aequivoce esse hominem, magis constat. Perinde ergo emortui
hominis manus aequivoce manus dicitur, atque si vel lapideae
tibiae dicantur: nam eae quoque velut instrumenta quaedam esse
videntur. 4. At talia in carne et osse minus aperta sunt, et minus
etiam in igne et aqua. Nam ubi materiae plurimum est, ibi et
quem in finem quidpiam factum sit minime constat. Perinde
enim evenit, ac si extrema sumantur. Nam materies nihil
aliud est quam ipsa materies, substantia quam ratio. Quae vero
inter haec interiacent, secundum rationem qua quidque prope
est, quoniam et horum quodlibet aliquem in finem est. Quin
etiam nonquavis modo sese habent aqua et ignis, sicuti nec
caro nec viscera. Paulo autem magis facies et manus. 5. Sed
suo munere et officio definita sunt omnia. Nam quae suo fungi
munere queunt, singulare vera sunt, ut oculus, quando cernit:
quaevero nequeunt, aequivoce, ut emortuus lapideusve oculus:
non enim serra lignea aliud est quam serrae imago vel effigies.

6 ὁ ἔνλιτος, ἀλλ' ἡ ὥστε εἰκάνων. 6. Οὕτω τοινυν καὶ σύρξ· ἀλλὰ τὸ ἔργον αὐτῆς ἡττον δῆλον ἢ τὸ τῆς γλώττης. ὅμοιως δε καὶ πῦρ. ἀλλ' ἔτι ἡττον ἵσως δῆλον φυσικῶς ἢ τὸ τῆς σαρκὸς τὸ ἔργον. 7. Ὅμοιως δὲ καὶ τὰ ἐν τοῖς φυτοῖς καὶ τὰ ἄψυχα, οἶνον χαλκὸς καὶ ἄργυρος· πάντα γὰρ δυνάμει τινὶ ἐστιν ἢ τοῦ ποιεῖν ἢ τοῦ πύσχειν, ὥσπερ καὶ σύρξ καὶ νεῦρον· ἀλλ' οἱ 8 λόγοι αὐτῶν οὐκ ἀκριβεῖς. 8. Ωστε πότε ἴπάρχει καὶ πότε οὐ, οὐδὲ ἄρδιον διέδειν, ἀν μὴ σφόδρα ἐξίτηλον ἢ καὶ τὰ σχήματα μόνον ἢ λοιπά, οἷα καὶ τὰ τῶν παλαιομένων τεκφῶν σώματα, ἢ ἔξαλφης τέφρα γίνεται ἐν ταῖς θήκαις· καὶ καρποὺ μόνον τῷ σχήματι, τὴν δὲ αἴσθησιν οὐ φαίνονται παλαιούμενοι 9 στρόδρα· καὶ τὰ ἐκ τοῦ γάλακτος πηγγύμενα. 9. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα μόρια θερμότητι καὶ ψυχρότητι καὶ ταῖς τούτων κατήσεσιν ἐνδέχεται γίνεσθαι, πηγγύμενα τῷ θερμῷ καὶ τῷ ψυχρῷ· λέγω δὲ ὅσα ὅμοιοιερή, οἷον σάρκα, ὀστοῦν, τρίχας, 10 νεῦρα, καὶ ὅσα τοιαῦτα. 10. Πάντα γὰρ διαφέρει ταῖς πρότερον εἰρημέναις διαφοραῖς, τύσει, Ἐλέξει, Θραύσει, σκληρότητι,

6. Sic et caro: verum huius officium minus quam linguae dilucidum est. Sic et ignis: sed minus etiam forsitan eius quam carnis officium innotescit *). 7. Sic et plantarum partes et corpora inanima, ut aes atque argentum. Cuncta enim facultate quadam aut agendi aut patiendi sunt, uti caro ac nervus: sed rationes eorum nequaquam ad unguem perspectae sunt. 8. Quare quando sint et quando non sint, non est facile discernere, nisi admodum depravata sint, et figura sola supersit. Cuius modi sunt vetusta illa cadavera, quae in sepulcris adservata in cinerem subito convertuntur: nec non fructus admodum inveterati, qui figura tantummodo, haud tamen sensu fructus esse videntur; item, quae lacte coacto constant. 9. Tales igitur partes calore ac frigore et eorum mutationibus fieri contingit, cum caloris vi atque frigoris cogantur. Eas autem intelligo, quae similares sunt, ut carnem, ossa, pilos, nervos, et quae cuncte sunt eius modi. 10. Omnes enim differentiis iis, quas

*) Secuti sumus *Vicomercati* conjecturam. Vide Commentar.

μαλακότητι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις· ταῦτα δὲ ὑπὸ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ καὶ τῶν κινήσεων γίνεται μιγγνυμένων. 11. Τὰ δὲ ἐκ τούτων συνεστῶτα οὐθενὶ ἀν δόξει τὰ ἀνομοιομερῆ, οἷον κεφαλὴ ἢ χείρ ἢ πούς, ἀλλ’ ὥσπερ καὶ τοῦ χαλκὸν μὲν ἡ ἀργυροῦ γενέσθαι αἰτίᾳ ψυχρότητος καὶ θερμότητος κίνησις, τοῦ δὲ πρότονα ἢ φιάλην ἢ κιβωτὸν οὐκέτι, ἀλλ’ ἐνταῦθα μὲν τέχνη, ἐκεῖ δὲ φύσις ἢ ἄλλῃ τις αἰτίᾳ. 12. Ἐπεὶ οὖν ἔχομεν τίνος γένους ἔκαστον τῶν ὅμοιομερῶν, ληπτέον καθ’ ἔκαστον τί ἐστιν, οἶον τὸ αἷμα ἢ σάρξ ἢ σπέρμα καὶ τῶν ἄλλων ἔκαστον· οὕτω γὰρ ἴσμεν ἔκαστον διὰ τὸ καὶ τὸ ἐστιν, ἐὰν τὴν ὑλὴν ἢ τὸν λόγον ἔχωμεν, μάλιστα δὲ οἵταν ἄμφω τῆς τε γενέσεως καὶ φθορᾶς, καὶ πόθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως. 13. Άη-13 λωθέντων δὲ τούτων ὅμοίως τὰ μὴ ὅμοιομερῆ θεωρητέον, καὶ τέλος τὰ ἐκ τούτων συνεστῶτα, οἶον ἄνθρωπον, φυτὸν καὶ τὰλλα τὰ τοιαῦτα.

prius enumeravimus, tensione, tractione, comminutione, duritie, mollitie, et caeteris id genus differunt. Tales inquam partes calore et frigore mistisque motibus fiunt. 11. At dissimilares, quale est caput aut manus aut pes, ex illis constitutae nemini videbuntur. Sed sicuti frigoris et caloris motio, ut aes argentumve fiat, causa est, ut vero serra aut phiala aut arca, non item, sed hic ars, illic autem natura aut alia quaedam causa est, sic et ut illae fiunt, in causa esse putabitur. 12. Cum igitur iam sit demonstratum cuius similarium quodque generis sit, de unoquoque quid sit, verbi causa quid sanguis aut caro aut genitale semen et aliorum quodque exponamus oportet. Tunc enim, cur quodque sit et quid sit scimus, quando materiam aut rationem, sed maxime cum utramque, et unde sit exordium, cognoscimus. 13. Quibus expositis, pari modo de dissimilaribus, et denique de iis quae ex his constant, ut de homine, planta, et caeteris id genus, videtur esse disserendum.

E X C E R P T A

EX

COMMENTARIIS

ALEXANDRI ET OLYMPIODORI

IN

ARISTOTELIS METEOROLOGICORUM

LIBRUM TERTIUM.

III, 1. *) Πάλιν ἐπειδὴ εἶπε περὶ τῶν ἐπινέφελον ποιούντων ἀνέμων τὸν ἄέρα, διαλέγεται καὶ περὶ τῶν αἰθρίουν αὐτὸν ποιούντων, ἵνα εἰ ἀτμὶς παχεῖα φέρεται κατ' εὐθὺν ἐπὶ τὸ κάταντες ἢ κατὰ τῆς γῆς, ἢ κατὰ θαλάττης, εἴτα προσπτανούσα τινὶ ἀντιτίπῳ, ἀναπάλλεται ὡς εἰς τούπισω ἀναστρέψοντα. Ἐπειδὴ δὲ κωλύεται τὸ ἀναπαλλόμενον αὐτῆς μέρος εἰς τούπισω ἀναπάλλεσθαι ὑπὸ τοῦ ὅπισθεν ἐπακολουθοῦντος **) αὐτῆς μέροντος, ἐπὶ τὰ πλάγια ἀνακλᾶται δηλονότι, εἴτα εἰ συναντήσει τῷ ἐπὶ τὰ πλάγια ἀναπαλλομένῳ ἔτερόν τι σῶμα ἀντίτυπον κάκει πάλιν προσπιᾶσαν, ἀντιπάλλεται κάκεῖθεν· καὶ οὕτω διὰ τῶν συχνῶν ἀναπάλσεων γίνεται ἔλιξ καὶ συστροφὴ τοῦ ἀνέμου χωροῦσα ὡς ἐπὶ τὸ νέφος ἀπὸ τῆς γῆς καὶ μετεωρίζοντα τὸ προστυχὸν σῶμα, ἐπὶ μὲν θαλάττης πλοῖα, ἐπὶ δὲ τῆς γῆς ζῷα

---

*) Verba, quae sequuntur, Olympiodori incipiunt πρᾶξιν λγ'. In editione Aldina in fine commentarii in librum secundum Meteorologorum ab Olympiodoro conscripti multa desiderari adnotatum est. Attamen ex verbis hisce, quibus commentarium in tertium librum exorditur Olymp., concludere licet eum nihil commentandi gratia in tria capita postrema libri superioris conscripsisse, quum ultimo loco de iis ventis sit locutus, qui aut nives, aut grandinem, aut aestus, aut denique nubes afferant. Ultima enim verba haec sunt:

Νέφεσι δὲ πυκνοῖσι τὸν οὐρανόν.] Τὸ ἔβδομον κεφάλαιον, ἐνθα ἔγραπται, ποιοὶ εἰσιν ἐπινέφελοι.

Αἱ θρεῖοι δὲ ἀπαρτίτις καὶ θρασκίτις καὶ ἀργέστης.] Nihil deinde additur; at vero apte cohaerent Aristotelica illa verba cum iis, quae h. l. adscriptimus. Fuitne fortasse alius ordo capitum in libro, quem ante oculos habuit Olympiodorus? anne totam de terrae motibus disquisitionem in suo exemplari non repperit, aut consulto omisit? Qua de re nihil certi pronuntiare audemus.

**) Ald. ἐπακολούθοντος.

ἢ λιθονές ἢ ἔτερον τι, ἀπερ ἡμιπληγῇ πάλιν ἀφίησι κάτω φερεσθαι. ταύτην τὴν συστροφὴν ὁ μὲν ποιητὴς *) θύελλαν καλεῖ, Ἀριστοτέλης δὲ τυφῶνα, οἶον τυφῶνα διὰ τὸ τύπτειν σφοδρῶς καὶ ὅγηνόν τι στερεὰ σώματα, ναῦται δὲ σιφῶνα διὰ τὸ δίκην σιφῶνος ἀνασπᾶν τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, οἱ δ' Ἀλεξανδρεῖς τῇ ἐπιχωρίᾳ φωνῇ ἀνεμόσουντιν **) διὰ τὸ ξοκέναι κυκλανέμοις γυναικείοις, ἀπερ ἀνεμόσουντιν καλοῦσιν ἐπιχωριάζοντες· οἱ δ' Ιατροὶ τὸ καθ' δμοιότητα γινόμενον πάθος ἐν ταῖς ἔλιξι τῶν ἐντέρων βορβορυγμούν. ***) οὕτω μὲν γίνεται ἡ ἔλιξ, ὅταν ἀπὸ τῆς γῆς ἔχῃ τὴν ἀρχήν, εἰ δ' ἀπὸ τοῦ νέφους ἄνωθεν ὑρέσοιτο γίνεσθαι τοῦτον τὸν τρόπον· τοῦ γὰρ νέφους πεπυκνωμένου πάντοθεν ὑπάρχοντος καὶ τῆς ἔνδον ἐναπειλημμένης καπνώδους ἀναθυμιάσεως πολυπλασιαζομένης καὶ ἐνελιττομένης ἔνδον πολυειδῶς, ἐξαίφρης ὥγγνται τὸ νέφος διὰ τὴν βίαν· καὶ ἔνδον ἐλιττομένη ἡ καπνώδης ἀγαθὴ μιάσις ἔξερχεται αὐτοῦ τὸ αὐτὸν σχῆμα φυλάττονσα, ὅπερ

*) Iliad. β', 348 et saepius; sive Apollon. Rhod. α', 107; quem κατ' ἔξοχήν poëtam vocare non dubitavit etiam aliis in locis Olympiodorus.

**) ἀνεμόσουρες, uti etiam sequens κυκλάνεμος, Lexx. addatur. Caeterum priori loco Ald. habet ἀνεμόσουρην (sic!).

***) Apud Suidam ed. Küster, Vol. I. p. 442, duas huius vocabuli explicaciones reperiuntur, ex quibus hoc pertinet prior: βορβορυγμός· ὁ ἥχος τοῦ ὕδατος ἐπιφερόμενος. Η φάρνηξ ἐκελάρυζε καὶ πολὺς ἐν τῷ στόματι ἦν ἥχος. Apud Foësiūm Oecon. Hippocr. s. v. sequentia verba reperiuntur: βορβορυγμός murmur significat a flatibus excitatum cum mediocri humiditate. Galen. Commentar. ad Aphorism. IV, 73: καλεῖται δὲ βορβορυγμός ὁ ψόφος τοῦ πνεύματος, ὅταν μὴ μέγας ἢ μηδὲ πολὺς, αὐτὸν ὑγρότητε δέ τινι μετρίᾳ πενούμενος ἐπὶ τὰ κατω. Id. lib. III. de sympt. caus. c. 7: βορβορυγμός bombi speciem surit ex humiditate in intestinis contenta humidam deiectionem praenuntiante. βορβορύζειν et diaborborūζειν κοιλη dicitur, cum alvus murmur edit et ad excretionem irritatur. Lib. de rat. niet. in morb. acut. p. 104, 32 et 33. — Κοιλη ὑποβορβορύζοντα φύσησι, alvus flatibus perstrepens. Aretaeus II, 6. — Est autem murmur illud ac strepitus ei similis qui exauditur cum coenam exagitatum pedibus conculeatur aut commovetur, unde nomen etiam defluit.⁴⁴ Adde Vol. I. p. 231 not.

ἔνδον εἶχε, λέγω δὴ τὸ ἔλικοειδές. εἰθ' οὖτος ἐπὶ τὴν γῆν
 φέρεται ἐπὶ τὴν γῆν ἔλιξ τυγχάνουσα δίκην τῶν συνεστραμ-
 μένων τριχῶν, λέγω δὴ οὐλων, οὐ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀπο-
 κριτικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ διὰ τὸ σκολιοὺς εἶναι τοὺς πόρους,
 δι' ὧν παρέρχεται, καὶ συνδιατυποῦσθαι*) αὐτοῖς. αὗται μὲν αἱ
 αἰτίαι τοῦ ποτὲ μὲν κάτωθεν ἄνω γίνεσθαι τὴν ἔλικα τοῦ
 τυφῶνος, ποτὲ δὲ ἄνωθεν κάτω. διάγνωσις δὲ τούτων διττή·
 διαγνώσκομεν γάρ, πότερον ἀπὸ κάτωθεν ἄνω κινεῖται ἡ ἔλιξ,
 ἢ ἀπὸ ἄνωθεν κάτω. πρῶτον μὲν ἐξ αὐτῆς τῆς ὅψεως· ἐπειδὴ
 γάρ φανερά ἔστιν ἡ ἔλιξ καὶ αὐτῇ τῇ ὅψει (ἥγονταν τυφῶν) διὰ
 τὴν παχυμέρειαν τῆς οὐσίας, ἐπάνυ τὴν ἔλικα ὁρῶμεν ποτὲ μὲν
 κάτω ποτὲ δὲ ἄνω χωροῦσαν, ἐροῦμεν ὅτι κάτωθεν ἔστιν ἡ
 ὁρὴ τοῦ ἔλικος, εἰ δ' ἀπὸ ἄνωθεν ἐπὶ τὰ κάτω μόνον κινοῖ-
 το **), τηγικαῦτα ὅητέον ἄνωθεν ἔχειν τὴν ὁρὴν. ἐπειτα δὲ
 καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρπαζομένων σωμάτων ὑπ' αὐτῆς τῆς
 ἔλικος καὶ μετεωριζομένων· εἰ μὲν γάρ πρῶτον στραφῇ τὸ
 σῶμα ἐκ τῆς οἰκείας θέσεως, εἴτα πλαγίως κινηθῆ καὶ τότε
 μετεωρισθῇ, τηγικαῦτα ἄνωθεν αὐτῇν ἔχειν φαμὲν τὴν ὁρὴν.
 αὐτῇ καὶ ἡ διάγνωσις. λοιπὸν εἴπωμεν καὶ τὰς διαφορὰς ἐκνε-
 φλοιν καὶ τυφῶνος. ἡ γάρ κοινωνία κατάδηλος. οὐδὲν γάρ ἔτερόν
 ἔστιν ἐκνεφίας, ἢ τυφῶν ἀνήνεμος, καὶ τυφῶν οὐδὲν ἄλλο
 ἔστιν, ἢ ἐκνεφλας ἐπιτεταμένος. ὡς δῆλον, ὅτι ταῦτόν ἔστιν
 ἐκνεφλας καὶ τυφῶν, ὅσον κατὰ τὸ εἶδος· ἀλλὰ παρὰ τὴν
 ἐπίτασιν καὶ ἔνεσιν διαφέρουσιν, οὐ τῷ εἶδει. διαφέρουσι γάρ
 τριχῶς· πρῶτον μὲν, ὅτι ὁ ἐκνεφίας οὐχ ὁρᾶται, ὁ δὲ τυφῶν
 ὁρᾶται διὰ τὸ παχυμερεστέρων οὐσίαν συνεφέλκεσθαι ἐκ τοῦ
 νέφους τὴν καπνώδη ἀναθυμίασιν ἐκκριτομένην. δεύτερον, ὅτι
 ὁ μὲν ἐκνεφλας συνεφέλκεται περὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ περιέχοντος
 αὐτὸν νέφους, ὁ δὲ τυφῶν συνεφέλκεται μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ
 περιέχον νέφος, ὃς εἰς αὐτὸν ἀναλίσκεσθαι τὸ νέφος. τρίτον,
 ὅτι τὸν μὲν ἐκνεφίαν παύει ὁ ὑετός (κατασβέννυσι γάρ τὴν

*) Lexicis addatur.

**) Ald. κινεῖτο. ἐπάν.... ὁρῶμεν, εἰ δὲ .... κινοῖτο dictum est, ut supra: ὅταν .... ἔχῃ, εἰ δὲ .... ἄρξοιτο.

καπνώδη ἀναθυμίασιν ὁ νετὸς τὴν ποιητικὴν τοῦ ἐκνεφίου,
ἄτε ψυχρὸς ὑπάρχων), τὸν δὲ τυφῶνα οὐχ ἵκανός ἐστιν ὁ
νετὸς παῖσαι, ἀλλὰ δεῖται ὕλλον τινὸς ψυχροτέρου, καὶ διὰ
τοῦτο ὑπὸ τοῦ βορρᾶ κατασβέννυται. ὁ γὰρ βορρᾶς ψυχρό-
τερός ἐστι τοῦ ὄδυτος τοῦ εἰδοποιούμενον τὴν ψύξιν, ἢ ὅρτέον,
ὅτι ποτὲ τὰ αἰτιατὰ δραστικώτερα γίνονται τῶν αἰτίων. ἴδον
γοῦν ὁ πεπυρωκτικός σίδηρος δραστικώτερός ἐστι τοῦ θερ-
μαίνοντος αὐτὸν πυρός. οὕτως οὖν καὶ ὁ ἀὴρ ψυχόμενος αὐτὸς
ὑπὸ τοῦ ὄδυτος ψυχρότερος τοῦ ψύξαντος. ψυχρότατος δὲ ὡν
ψύχει τὸν βορρᾶν. ἀλλὰ τοῦτο σημειωτέον, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν
θερμῶν λεπτομερέστερά εἰσι τὰ αἴτια τῶν αἰτιατῶν, ἀσπερ ὁ
ἀὴρ τοῦ ὄδυτος. — Olympiodor. fol. 45, a. (in Aldina
pergergam fol. 46, a.)

I, 2. Ὅπάρχει μὲν οὖν ἄμφω ταῦτα κατὰ τὴν
ὑλην....] "Υλην εἶπε τὸν νέφος τῶν τε πνευμάτων καὶ τῶν
ὑδάτων· ὅτι δυνάμει ἐν τῇ ὑλῃ ταῦτά ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐνερ-
γείᾳ ὅντα ἡδη τοιαῦτα. ὑλη δὲ τὸ δυνάμενόν τι γενέσθαι, οὗ
δύναται *). ὅταν δὲ ἀρχὴ γένηται ὀποτερονοῦν τῶν δίο τῶν
δυνάμει ὅντων ἐν τῷ νέφει καὶ εἰς αὐτὸν μεταβάλλειν δυνάμενον
ὀποτέρας ἀν ἀναθυμιάσεως ἢ πλέον ἐν τῷ νέφει, ταύτῃ ἀρξα-
μένη μεταβάλλειν, ἀκολουθεῖ καὶ τὸ λοιπὸν αὐτὸν συμμετα-
βάλλον. καὶ γίγνεται, ἀν μὲν ἡ ὑγρὰ πλεονάζῃ, μεταβολῆς τίνος
εἰς ὄδωρ γενομένης καὶ ἀρχῆς τοιαύτης, νετὸς συνεχής τε καὶ
πολὺς· ἀν δὲ ἡ ἔσηρα τοιαύτη ἦ, τὸ ἐπικολουθοῦν τῇ πρώτῃ
τοῦ πνεύματος ἐκφύγει, πνεῦμα συνεχές τε καὶ πολύ, ἐκνεφλας,
ἐκ τοῦ νέφους ἐκφρινόμενον μετὰ βίας ἀθρόου πνεῦμα καὶ
φερόμενον κάτω. — Alexander fol. 113, a.

I, 3. Καὶ οὕτως ἀεὶ τὸ ἐχόμενον, ἔως ἀν γένη
ται· τοῦτο δ' ἐστὶ κύκλος.] Τί φησιν; ὅτι προσπταιον
πνεῦμα πρόσω χωρῆσαι οὐ δύναται, εἰς τούπισω πάλιν ἐλθεῖν
κινλύεται διὰ τὸ ὠθεῖσθαι ὑφ' ἐτέρου. τί οὖν ποιεῖ; χωρεῖ

*) Sc. τὸ γενέσθαι. Recte enim interpres latinus, quamvis barbare: *Materia autem illud est, quod aliquid fieri potest, id quod potest* (i. e. id, quod potentia valet). Construe: ὑλη ἐστιν, οὗ δύναται γε-
νέσθαι τὸ δυνάμενόν τι.

λοιπὸν εἰς τὰ πλάγια, ἢ οὐ κωλύεται (τουτέστιν ὅπου μὴ ἐπιπροσθεῖται), εἴτα πάλιν ἐκεῖσε προσπίπτει ἐτέρῳ στερεῷ καὶ πάλιν ἀντωθεῖται ὡς ἐπὶ τὸν τόπον, ἔνθα πρῶτον προσέπταισε, καὶ οὕτως ἐφεξῆς τὰ μόρια τῆς καπνώδους ἀναθυμιάσεως προσπταιοντα ἐν ποιοῦσι, τουτέστι χορόν. καὶ διὰ τοῦ ἄρα τὸν κύκλον ἐκάλεσεν ὁ φιλόσοφος; ἢ διὰ τοῦτο· ἐπειδὴ ἡ κυκλικὴ κίνησις μία ἐστὶ καὶ ἀπλῆ, εἴπερ ἡ ἐπ' εὐθείας κίνησις σύνθετος ἐστιν ἐκ τε τῆς ἐπ' εὐθείας καὶ τῆς κυκλικῆς. ἐκ μὲν τῆς ἐπ' εὐθείας, ὅταν ἐπ' εὐθεῖαν πορεύεται τὸ κινούμενον. ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ εἰς ἄπειρον ἐκτελεῖται ἡ εὐθεῖα κίνησις, ἀλλὰ καὶ ὑποστρέφει, πάντας ἐν τῇ ὑποστροφῇ γίνεται κυκλοειδής κίνησις. ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ ἐλικοειδής κίνησις σύνθετος ἐστι καὶ ἡ τῆς λεγομένης ἐκλειψεως. ὁ δὲ κύκλος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ κέντρου προσπταιονται εὐθεῖαι ἄντοι *). καὶ εἰ σύνθετος ἐστι καὶ ἡ ταύτης κίνησις, δῆλον, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐν τοῖς ἵπποδρόμοις κίνησις ταύτῃ ἐσικνῖα. μέμικται γὰρ σφενδόνη τὰ πέρατα· ἐπὰν μὲν ἐπ' εὐθείας τρέχωσιν οἱ ἵπποι εὐθέως φέρονται, ὅταν δὲ παρὰ τὴν σφενδόνην ἐλθῶσιν ἀργότερον τηνικαῦτα κινοῦνται. ἐπὶ μόνον δὲ τοῦ κύκλου ἀπλῆ καὶ μία ἐστὶ κίνησις. καὶ διὰ τοῦτο κύκλον εἶπεν. — Olympiodor. fol. 46, a.

I. 5. Βόρειος **) δ' οὐ γίνεται τυφῶν, οὐδὲ νιφετῶν ὅντων ἐκνεφλας.....] Τὴν ἀλληλην διαφορὰν νῦν παραδίδωσι τυφῶνος καὶ ἐκνεφλού, ἔτι ο μὲν ὑετῷ ***)
κολάζεται, ὁ δὲ ψυχρῷ πνεῦ, τουτέστι βορείῳ. καὶ καλεῖ τὸν μὲν ὑετὸν ψῦχος, τὸν δὲ βορέαν πάγον διὰ τὴν ἐπικράτειαν

*) Verba sensu cassa. Procul dubio Olympiodorus proprietatem quandam ellipticae curvae asserre voluit, ut facilius intellegeretur, qua ratione motus ellipticus sit compositus, quod deinde explicat exemplo hippodromi. Ut igitur sensus qualiscumque evadat scribe, nisi meliore modo corruptelam auferre potes: αὐτῆς γὰρ (sc. τῆς ἐλλείψεως) ἀπὸ τοῦ κέντρου αἱ προσπταιονται (sc. εἰς τὴν περιφέρειαν) εὐθεῖαι ἄντοι.

**) Ita enim Olympiodorus.

***) Ald. ὑετός.

τοῦ ψύχους. καλεῖ δὲ νῦν τὸν ὑετὸν καὶ νιφετὸν ἀκολούθως τῷ ποιητῇ· φησὶ γὰρ αὐτός *).

— — ἔπεια νιφάδεσσιν ἔοικότα χειμερίησιν.
Olymp. fol. 46, b.

I, 6. "Οτι δὲ κρατεῖ δῆλον .....] "Οτι ὑπερβάλλει βορρᾶς τὸν ὑετὸν κατὰ τὴν ψύξιν, δῆλον, ἐπειδὴ τὰ βόρεια μέρη ὑγρότερά εἰσιν. οὐ γὰρ ἂν ἦν ὑγρότερα, εἰ μὴ ἡσαν καὶ ψυχρότερα. εἴρηται γάρ, ὅτι ἡ ψύξις τοῦ ὑγροῦ ποιητική ἔστι διὰ τὸ συστρέψειν τὴν ἄτμιδα καὶ μεταβάλλειν. Olympior-
dor. fol. 46, b.

I, 7. Τῇ κύκλῳ κινήσει στρέφει καὶ ἀναφέρει
ἄν προσπέσῃ βιαζόμενον] Πολλάκις στρέψων τινὰ
τῶν ἐπὶ γῆς ἢ τῆς θαλάσσης, ἀναφέρει εἰς ὕψος, τῷ διέξοδον
μὴ σχεῖν, ἐπὶ τὸ αὐτὸν πάλιν ἀνακύμπτον. διὸ ἐκ μὲν τῆς
θαλάσσης πολλάκις μὲν ὕδωρ ἀνισπᾷ. ἥδη δέ πον καὶ πλοιά-
ριον ἐμετεώρισε περιλαβὸν **) τῇ δίνῃ. ἐκ δὲ τῆς γῆς καὶ
λιθους καὶ ἄλλα τινὰ μετεωρίζει, ἥδη δὲ καὶ ξῆλα· τὰ δὲ ἀνα-
φερόμενα ὑπ' αὐτοῦ, διλγον μετεωρισθέντα καταφέρεται πάλιν,
ξηρότερα γενόμενα, διὰ τὴν ξηρότητα τοῦ ἀνάγοντος αὐτὰ
πνεύματος. — Alex. fol. 114, a.

I, 10. 'Ο μὲν γὰρ διὰ τὴν λεπτότητα φέρεται
..... μελανοῖ] 'Ο μὲν ἀργῆς κεραυνὸς δέξιως φερό-
μενος διὰ τὴν λεπτότητα προσπίπτων τινὶ σώματι, φθάνει
παρελθεῖν πρὸν καταφλέξαι ἢ μελάναι τὸ σῶμα. οὐ μόνον
γὰρ ἐν τοῖς γινομένοις ἀπόχρητοι ποιοῦν καὶ πά-
σχον, ἀλλὰ δεῖται καὶ χρόνον πρὸς τὸ παθεῖν ***),

*) Hom. *Iliad.* γ', 222. cfr. *Il. μ'*, 278 sqq. Caeterum quae similitudo intercedat inter Homeri verba et Aristotelica eisdem non adsequor.

**) Sc. τὸ πνεῦμα.

***) In margine editionis Aldinae ad pictum est signum verborum aliunde haustorum. Unde petita sint, eisdem nescio: in Aristotelis certe libris, quales nunc habemus, ea inveniri dubito. Cfr. tamen *Phys. Auscultat.* IV, 13, p. 222, b.: ἐν δὲ τῷ χρόνῳ πάντα γίνεται καὶ φθίσεται.

ὅστις ἐκλέλοιπε νῦν διὰ τὴν ὁξύτητα τοῦ φερομένου. ὃ δὲ ψολόεις βαρύτερος ὥν τοῦ ἀργῆτος, ἐμβραδύνει μᾶλλον ἐν τοῖς σώμασι, καὶ χρώνυσιν αὐτά. ἔστι δ' ὅτε καὶ φλέγει μάλιστα τὸ ἀρτίτυπα τῶν σωμάτων, ὡς εἶρηται — Olympiodor. fol. 46, b.

II. 1. Μετὰ τὸν χόρον τὸν συνιστάμενον ἀπὸ τῶν γνομένων ἀπὸ τῆς καπνώδους ἀναθυμιάσεως ἔξ *) ὑπαρχόντων, βροντῆς φημι καὶ ἀστραπῆς, πρηστῆρος καὶ κεφανιοῦ, τυφῶνός τε καὶ ἐκτεφλού, φέρε καὶ ἐπὶ τὸν χόρον τὸν συνιστάμενον ἀπὸ τῶν γνομένων ἀπὸ τῆς καπνώδους ἀναθυμιάσεως μετέλθωμεν, τεσσάρων ὄντων, ἵριδός φημι καὶ ἄλλω, παρηλίων καὶ ὁρθῶν, καὶ περὶ ἐκάστον τούτων διαλεχθῶμεν. καὶ γὰρ ταῦτα τὰ τέσσαρα ἐπιχειρήματα ἔχοντες τινὰ κοινωνίαν πρὸς ἄλληλα, οὐ μόνον ὅτι ἐκ τῆς ἀτμιδώδους ἀναθυμίσεως ὑπάρχουσιν, ὡς ἂν τις ὑπολύθοι, [ἄλλα καὶ **]) ὅτι κοινῶς κατ' ἐμφασιν γίνονται καὶ οὐ καθ' ὑπόστασιν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τῷ Άλεξάνδρῳ δοκεῖ ***]) τινὰ μὲν αὐτῶν καθ' ὑπόστασιν γίνεσθαι, τινὰ δὲ κατ' ἐμφασιν. πρὸς δὲ τούτοις ἔχοντες καὶ ἄλλο κοινόν, ὅτι ἐκαστον αὐτῶν κατὰ ἀνάκλασιν γίνεται, οὐ κατὰ διάκλασιν. ἄλλ' εἰ δοκεῖ, πρῶτον περὶ τῆς ἄλλω διαλεχθῶμεν, ἐπειδὴ καὶ ὁ φιλόσοφος ἀπὸ ταύτης ποιεῖται τὴν ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας. τοῦτο μὲν, ἐπειδὴ ἀπλούστερός ἐστιν ὃ περὶ ταύτης λόγος τοῦ περὶ ἵριδος, τοῦτο δ' ἐπειδὴ ἡ μὲν ἄλως ἀπλῆ καὶ κατὰ τὸ χρῶμα καὶ κατὰ τὸν ἀριθμόν. μία γάρ ἐστιν, ἐν χρῶμα δεικνύοντα †). ἡ δὲ ἵρις διπλῆ μὲν ἐστι τῷ ἀριθμῷ, τριπλασίων δὲ τῷ χρώματι. τρίτα γὰρ ἐμφαίνει χρώματα, φοινικοῦν, πράσιον, ἄλονργόν. μετὰ δὲ τὰς ὁρθῶν διδάσκει περὶ παρηλίων, ἐπειδὴ

*) Ald. ἐξηπαρχόντων.

**) Verba ἀλλὰ καὶ de meo addidi.

***) Vide, quae adscribemus ex Alexandri paraphrasi fol. 115, a sq. Infra auctorem huius paraphrasis Olympiodorus vocat Aphrodisiensem. Cfr. Prolegomm. Tom. I. p. xvi.

†) Nunquam igitur neque Aristoteles neque Olympiodorus maiorem halonem viderunt, qualis in borealibus plagiis non ita raro apparere solet.

συγγενῶς ἔχονσι παρήλιοι τε καὶ ὁμόδοι κατὰ τὴν θέσιν. ὅμφω γὰρ παρ' ἐκάτεραι γίνονται τοῦ ἥλιου, ὡς εἶναι διαίρεσιν τοῦ αὐτην· ἡ ἀνάκλασις ἢ κατὰ κάθετον γίνεται τοῦ λαμπροῦ, ἡ κατὰ διάμετρον, ἡ κατὰ παρ' ἐκάτερα. καὶ εἰ μὲν κατὰ κάθετον γίνεται ποιεῖ τὴν ἄλω, εἰ δὲ κατὰ διάμετρον ἵσιν, εἰ δὲ κατὰ παρ' ἐκάτερα ἢ πολύχρονος ἐστὶν καὶ ποιεῖ ὁμόδον, μονόχρονος καὶ ποιεῖ παρήλιον. αὕτη μὲν αὐτῶν ἡ θέσις. ἵσιν δὲ λέγεται, ὡς ὅμβρον ἀγγέλλοντα, ὥσπερ καὶ ἡ ποιητικὴ τοῦ Λιὸς ἄγγελος εἶναι λέγεται *). ἄλως δὲ διὰ τὸ ἀλφὸν ξουκέναι. περιφερῆς γάρ ἐστιν ἡ ἄλως διὰ τὸ περιστρεφομένον τοὺς βόας ὡς περὶ κέντρον ἔξωθεν τὸν ἄχυρον ἀπὸ τοῦ καρποῦ, ἡ κατὰ τὴν πλευράν. ὁμόδος δὲ λέγεται κατὰ τὸ σχῆμα ἐπειδὴ κατὰ μῆκος ἐκτέταται δικῆν ὁμόδον. παρήλιοι δὲ διὰ τὴν πρὸς τὸν ἥλιον δύοισι τηταῖς, διθεν ποτὲ καὶ ἀπατῶσι τὴν δύψιν, νομίζοντες ἥλιον εἶναι, μάλιστα δύταν ἢ πρὸς τῷ δρόμῳ ὁ ἥλιος. ἔωθεν γὰρ ἀχλὺς ἡ περὶ τὸν δρόμοντα κωλύει τὴν δύψιν διακρίναι. ποῖος μὲν ὁ ἥλιος, ποῖος δ' ὁ παρήλιος. ταῦτα μὲν περὶ τῆς θέσεως αὐτῶν καὶ τῆς δονομασίας. Ἐνταῦθα δὲ γενόμενος ὁ Ἀφροδισιεύς, οὐκ οἶδα τί παθῶν, τὴν μὲν ἵσιν λέγει γίνεσθαι κατὰ διάκλασιν, τὴν δ' ἄλω κατ' ἀνάκλασιν. καὶ οὐ μόνον εἰς τοῦτο ἀμαρτάνει, ἀλλὰ καὶ τῆς ἵσιδος τὸ μὲν σχῆμα λέγει κατὰ ἔμφασιν εἶναι, τὸ δὲ χρῶμα κατὰ ὑπόστασιν. φέρεται δὲ ἡμεῖς δεῖξωμεν, ὅτι κατὰ ἔμφασιν γίνεται καὶ κατὰ ἀγάθην

*) Non solum Iovis, sed etiam reliquorum Deorum Dearumque praesertim Iunonis cfr. *I. β'*, 786. *γ'*, 121. *δ'*, 353. 368. *θ'*, 398. *ο'*, 144 et alibi. Virg. *Aen.* IV, 694. V, 609. 657. IX, 1. 803. Ovid. *Metamorph.* XI, 632. Qui dogmata mythologiae graecas physicis rationibus enucleari posse arbitrabantur philosophi, iridem pluviae nuntiam idecirco statuebant, quia Iovis, lunonis, Minervae (Diodor. Sicul. I, 12. p. 16. cfr. Ioann. Tzetz. ad Hesiodi *Opp.* v. 2. Imprimis a Stoicis aëris ita nominatus est. v. Diogen. Laërt. VII, 147 et Petersen ad Phaedr. Epicur. *de nat. deor.* p. 42) aliorumque Deorum nominibus aërem insigniebant. cfr. Fabricius ad Sext. Empiric. *adv. Mathematic.* p. 620. Heeren ad Stob. *Elog. phys.* p. 286 sq. et locus Ioannis Laurentii Lydi de mensis. IV, 7. p. 66 ed. Nic. Schow.

χλιασιν. ἐπειδὴ γὰρ η̄ ἔμφασις η̄ κατὰ ἀνάκλασιν γίνεται η̄ κατὰ διάκλασιν, οὐ μόνον δὲ ὅτι κατὰ ἔμφασιν ταῦτα γίνονται, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἀνάκλασιν. καὶ ὅτι κατὰ ἔμφασιν γίνονται καὶ οὐ καθ' ὑπόστασιν, δῆλον ἐκ τριῶν τινων. πρῶτον μὲν ἀεὶ περὶ κέντρον ὁρᾶται τὸ λαμπρὸν ἐπὶ τῆς ἄλω παρὰ πᾶσιν ἐν παντὶ τόπῳ. ἐπὶ ἄλω γὰρ γυμνάσομεν τὸ λεγόμενον. εἰ γὰρ ἦν καθ' ὑπόστασιν, οὐκ ἀεὶ περὶ κέντρον ἔδει εἶναι τὴν σελήνην τῆς ἄλω η̄ τὸν ἥλιον, ἀλλὰ περὶ τὰς διαφόρους θέσεις τῶν τόπων, ἐν οἷς ἔστιν η̄ ὄψις η̄ τῶν κλιμάτων ποτὲ μὲν περὶ κέντρον ὁρᾶσθαι, ποτὲ δὲ οὐ περὶ κέντρον, ὅταν μὴ η̄ κατὰ κάθετον. οὐτω γὰρ καὶ η̄ ἡλιακὴ ἔλλειψις καθ' ὑπόστασιν οὔσα, οὐ παρὰ πᾶσιν αὐτὴν φαίνεται, ἀλλὰ παρὰ τισι μὲν φαίνεται, παρὰ τισι δὲ οὐ φαίνεται, οὐχ ὅμοιώς δὲ φαίνεται οὐδὲ ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη οὔσα τοῦ ἥλιον. πρῶτον τοῦτο. δεύτερον, εἰ καθ' ὑπόστασιν ἥσαν ταῦτα, ἔδει νέφους παρατρέχοντος τὸν ἥλιον η̄ τὴν σελήνην μὴ πανέσθαι, ἀλλὰ μὴν νέφους παραδραμόντος οὐ φαίνονται. οὐκ ἄρα ἴδιαν ἔχουσιν ὑπόστασιν. δέονται γὰρ τοῦ λαμπροῦ πρὸς τὸ συστῆναι τρίτον ὃ πολλάκις εἴρηται, ὅτι οὐκ ἡδύνατο οὕτως ἀπηκριβώμενον μαθηματικὸν σχῆμα συστῆναι κατὰ ἀλίθειαν ἐν ἀστάτῳ οὐσίᾳ, λέγω δὴ τῷ ἀέρι καὶ τοῖς νέφεσιν. ἀλλὰ μῆλλον κατὰ ἔμφασιν γίνονται, οὐ καθ' ὑπόστασιν. λοιπὸν ἀποδεῖξωμεν *), ὅτι κατὰ ἀνάκλασιν γίνονται καὶ οὐ κατὰ διάκλασιν. ἀλλ', εἰ δοκεῖ, πρῶτον ζητήσωμεν, εἰ αὐτὸν τοῦτο κλῆται η̄ ὄψις, δῆλον. ἐπειδὴ ὁρῶμεν πολλάκις, ἐφ' ἂ μὴ βλέπομεν. οὕτως ἐν κατόπτρῳ ἐνορῶντες ὁρῶμεν ἔτερά τινα σώματα, ἐφ' ἂ μὴ βλέπομεν, δηλονότι τῆς ὄψεως ἀνακλωμένης πρὸς αὐτὰ ἀπὸ τοῦ κατόπτρου. ἀλλ' ἐκεῖνα πάλιν ὁρῶμεν, ἂ μὴ δυνάμεθα ἴδεῖν, ὡς δηλοῦσι τὰ ὀπισθοφανῆ· κάτοπτρα γὰρ ὀπίσθια λέγομεν, ἂ μὴ δυνάμεθα **) χωρὶς

*) Ald. ἀποδεῖξομεν.

**) Ald. λεγόμενα μὴ δυνάμενα ει τ. s. Schneiderus Eclog. phys. Tom. I. p. 397 locum sic resinxit: ὡς δηλοῦσι τὰ ὀπισθοφανῆ κάτοπτρα λεγόμενα· τὰ γὰρ ὀπίσθια μὴ δυνάμεθα χωρὶς κατόπτρου

κατόπτρου θεάσιοσθαι, δηλονότι διὰ τὸ κλώμενον τῆς ὄψεως ὡς πρὸς ἐκεῖνα γίνεται αὐτῶν ἡ ἀντίληψις. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τούτου δῆλον, ὅτι *) ἐπειδὴ πολλάκις περὶ λύχνου ὁρῶμεν πρασινοειδῆ χρῶματα. τὸ γὰρ λαμπρὸν τὸ ἐκ τοῦ φωτὸς προσγινόμενον τῇ ὄψει μήπω ἀμυνδρωθὲν φοινικοῦν χρῶμα ποιεῖ ἐπεὶ δὲ ἀμυνδρούμενον διδεύει ἐπὶ τὸ μέλαν, καὶ τὰ χρῶματα δείκνυσιν· οὕτω γοῦν μετὰ τὸ φοινικοῦν εὐθὺς πράσινον, εἰδὴ ἀλουργὸν χρῶμα δείκνυσιν, ὡς ἡδη ἔξασθενῆσαν, ἵη καὶ ἴριδος σχῆμα, ἐπὰν ἀμελέστερον κατανοήσωμεν. τοῦτο δὲ τὸ σημεῖον ἐστιν ἐμφάσεως καὶ ἀνακλάσεως, καὶ ὅτι ἐν ἡλίῳ τινὸς ὁράντος ὕδωρ ὡς γενέσθαι πολλὰς ὁρίδας, ὁρῶμεν ἐν ταῖς ὁρίδαις λαμπηδόνας, ἀνακλωμένης τῆς ὄψεως ἀπὸ τῶν ὁρίδων πρὸς τὸν ἥλιον. Ἀλλως τε καὶ Ἀρχιμήδης αὐτὸ τοῦτο δείκνυσιν, ὅτι κλᾶται ἡ ὄψις, ἐκ τοῦ δακτυλίου τοῦ ἐν ἀγγείῳ βαλλομένου **). ἐὰν γὰρ δακτύλιον ἐμβάλῃς ἐν ἀγγείῳ μὴ ἔχοντας

Θεάσιοσθαι. Caeterum cfr. Olympiodorum fol. 59, a: Ἐστὶ καὶ κατὰ τὸ σχῆμα ἀνώμαλα ἐνοπτρα, ὥσπερ τὰ ὀπισθορανῆ λεγόμενα ὑπὸ τῶν κατοπτρικῶν καὶ τὰ δεξιοφανῆ. "Ἐστιν οὖν τοιαῦτα τὴν κατασκευήν, ὡς ποιεῖν τὰ μὲν δεξιά φανεσθαι ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, τὰ δὲ ἀριστερά ἐν τοῖς δεξιοῖς, ἀναμάλους κατὰ τὸ σχῆμα τῶν κατόπτρων· ὡς ποτε καὶ ἄλλῃ κατασκευῇ ἐνόπτρων χρῶμενος ποιεῖς (Ald. ποιεῖν) φανεσθαι τὴν μὲν κεφαλὴν κάτω, τοὺς δὲ πόδας ἄνω. Post tremata verba τοὺς δ. π. ἄνω, quae desunt in editione Aldina addidit Schneiderus Eclog. phys. Tom. II p. 256. Adi etiam Plutarchi de fac. in orbe Lun. IX p. 697, ed. Reiske: τὰ κοῦλα τῶν ἐσόπτρων ἐντονωτέραν ποιεῖ τῆς προηγούμενῆς αὐγῆς τὴν ἀνακλωμένην, ὥσπερ καὶ φλόγας ἀναπέμπειν πολλάκις· τὰ δὲ κυρτὰ καὶ αφαιροειδῆ τῷ μῷ παταχόθεν ἀντερείδειν ἀσθενῆ καὶ ἀμανράν. Adde Platon. Tim. p. 335, Schneider. Eclog. phys. Tom. II. p. 276 sqq. Beckmann Beitr. zur Gesch. der Erfindungen III. p. 308 sqq.

*) Schneiderus l. l. Tom. I. p. 397 omisit ὅτι. Mallem delere ἐπειδή.

**) In Archimedis operibus, qualia nunc supersunt, nihil eius modi repperi. Sententia tamen saepenumero obvia apud veteres. Cfr. inter alios Heliodori Larissaei Optic. p. 10 ed. 1610, 4.: ἐὰν γοῦν εἰς ἀγγεῖον τι ἐνὸν οὐχ ὁρᾶται, ἐὰν ὕδωρ σχεῦῃ, ὁρθήσεται τὸ ἐμβληθὲν, ὃ δὴ πρότερον οὐχ ἐωρᾶτο. Οὕτω δὴ τὰ καθ' ὕδατοι

ὑδωρ, οὐ φανήσεται σοι διὰ τὸ ἐπιπροσθεῖν τὸ σῶμα τοῦ ἀγγείου· εἰ δὲ ἐμβάλλῃς *) ὑδωρ, παρ' αὐτὰ φανήσεται τῆς ὄψεως ἐπὶ τὸ ὑδωρ προσπιπτούσης δίκην ἐνόπτερον καὶ ἐπὶ τὸν δακτύλιον κυκλούμενον**) κατὰ διάκλασιν. οὗτο μὲν οὖν ἀποδεικτέον κλωμένην τὴν ὄψιν. ζητήσωμεν ***) δὲ καὶ τὴν διαφορὰν ἀνακλάσεως τε καὶ διακύλεως. διαφέροντι πρώτον μέν, διτὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἀνακλάσεως τὸ δρῶν καὶ τὸ δρώμενον ἐν ἐνὶ ὑπάρχονσιν ἐπιπέδῳ, τὸ δὲ κάτοπτρον κατὰ τὸν ἀντικείμενον τόπον. ἐπὶ δὲ τῆς διακλάσεως μεταξὺ τοῦ τε δρῶντος καὶ τοῦ δρώμενου κεῖται τὸ κάτοπτρον. αὕτη μὲν φέρε πρώτη φυσικὴ διαφορά. φέρε δὲ καὶ μαθηματικὴν αὐτῶν ἐπιστήμην παραδόσομεν. ἡ μὲν γὰρ ἀνάκλασις κατὰ ἵσις γίνεται γωνίας, ἡ διάκλασις δὲ κατὰ ἀμφιελας. καὶ

Θεωροῦμεν. Fortasse fragmentum est ex libro, quem laudat Apuleius *Apolog.* p. 198 (ed. Amstelaed. 1624. 16.) Vol. II. p. 19 ed. Bip., ubi de planorum, concavorum ac convexorum speculorum proprietatibus, de halonibus et pareliis locutus, addit: *Alia practerea eius modi plurima, quae tractat volumine ingenti Archimedes Syracusanus.* Quo ex loco concludit Scheibel (*Mathem. Bücherkenntniss Part. IX.* p. 268) Archimedem opus de opticis disciplinis condidisse. Huc etiam pertinent verba Theonis ad Ptolem. *Almag.* I, 3 fol. 10: *καθά καλ Ἀρχιμήδης ἐν τοῖς περὶ κατοπτρικῶν ἀποδεικνύων φησίν.* — Aequo ac Archimedis opus, etiam Aristotelis libri de optica interciderunt. Cfr. *Vit. Aristotel.* ed. Nunner. (Helmstad. 1666. 4.) p. 15: *Mathematicae addidit, hexagonium esse conum visorium, propter id quod in plus incedit visus, cuius inspicit magnitudinem, et secundum hoc nihil corum, quae videntur, simul totum videtur, et sic maiorem fieri axem base, quae est ex hoc, et hexagonum conum efficere.* (Aristol. Opp. ed. Buhle Vol. I. p. 58). Ad h. l. Nunnerius monet, Andream Bellunensem hunc librum a se lectum indicare. Nunnerii verba non intellexerunt Heilbronner *Histor. Mathem.* p. 170. Klügel ad Priestley *Histor. Optic.* vers. germ. p. 25. — De Ptolemaei Opticis infra dicemus ad Exc. III, 4, 23.

*) Schneiderus l. l. p. 398 exhibuit ἐμβάλλοις, quod non necessarium.

**) Ald. κυκλούμενον. Uti nos, correxit iam Schneiderus l. l. p. 398.

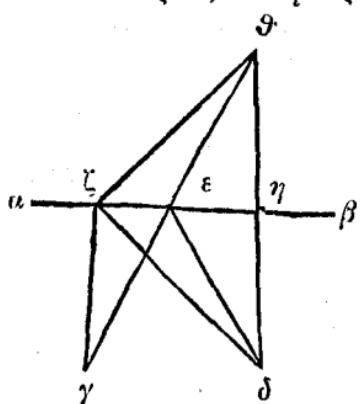
***) Schneiderus l. l. ζητήσουσεν.

ὅτι ἡ ἀνάκλασις κατὰ ἵσας γωνίας δῆλον ὅτι, ἐπειδὴ τριῶν σημείων ὄντων, ἐνὸς μὲν ἔνθα ἐστὶ τὸ ὄφώμενον, ἐτέρον δὲ ἔνθα τὸ ὄφων, καὶ ὅλου πάλιν ἔνθα τὸ κάτοπτρον, εἰ ἀμετ-ψουσι τὸ ὄφώμενον ἐκεῖσε, ἔνθα ἢν τὸ ὄφων, η̄ αὐτῇ πάλιν γενήσεται γωνία, ἥτις καὶ πρότερον ἦν, ὅτε ἤσαν ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις, καὶ οὐτέ μείζων οὐτέ ἐλάττων. δῆλον δ' ὅτι τοῦ κατόπτρου κατὰ τὸν ἀντικείμενον τόπον, φυλαττομένου δέ *), φέρε δὲ καὶ διὰ γραμμικῆς ἀποδεῖξεως τοῦτο δεῖξωμεν, δι-πρὸς ἴσας γωνίας γίνεται ἡ ἀνάκλασις. ἐπειδὴ γὰρ τοῦτο ὅμο-λογημένον ἐστὶ παρὰ πᾶσιν, ὅτι οὐδὲν μάτην ἐργάζεται ἡ φύσις **), οὐδὲ μιτιαιοποεῖ, ἐὰν μὴ δώσομεν πρὸς ἴσας γωνίας

*) Si vera lectio, ad κατόπτρου supple ὄντος. At mallem δι-
post φυλαττομένου delere, ut postea vidi fecisse etiam Schnei-
derum l. l. p. 399.

**) Phys. Auscult. II, 8 p. 199, a: imprimis verba: ἐστὶν ἄρα τὸ ἔνεκά τον ἐν τοῖς φύσει γινομένοις καὶ οὖσιν. Prae caeteris hoc spe-
ctant loci: Politio. I, 2 p. 1253, a: οὐθὲν γάρ, ὡς φαμεν, μάτην ἡ φύσις ποιεῖ. de anim. III, 12, 3 p. 434, a: τὸ δὲ ξῶν ἀναγκαῖον αἰσθησιν ἔχει, εἰ μηθὲν μάτην ποιεῖ ἡ φύσις. de animal. incessu c. 2. p. 704, b: de part. animal. IV, 11 p. 691, b: οὐδὲν γάρ ποιεῖ περὶ τοῦ γονὸς ἡ φύσις. I, 1 p. 641, b: ἡ φύσις ἔνεκά τον ποιεῖ πάντα. Caeterum cardo totius quae sequitur, demonstrationis hoc est theorema, naturam nihil inepti facere: ineptum autem foret si longiorem viam faceret radius, cum brevior adsit. Ideo demonstrandum, angulis inaequalibus longiorem esse viam. Nemo non intelligit, quanta intercedat simili-
tudo inter huiusce generis demonstrationem et. eam probandi metho-
dum, quam recentiores probationem ex causa sufficienti vocant, quae ipsa veteribus minime non nota erat. Cfr. ex. gr. Arist. de gener. et interit. I, 7 p. 323, a.: οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι τοῦτο γε ὅμονογητικῶν λέγονται, οἵ τὸ μὲν ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὅμοιον πᾶν ἀπαθὲς ἐστὶ διὰ τὸ μηδὲν μᾶλλον ποιητικὸν ἡ παθητικὸν εἶναι θάτερον θατέρου. de caelo II, 13 p. 295, b: εἰσὶ δὲ τινες, οἵ διὰ τὴν ὅμοιότητά φασιν αὐτὴν μένειν, ὥσπερ τῶν ἀρχαλων Ἀναξίμανδρος. μᾶλλον γὰρ οὐδὲν ἄγων ἡ κάτω, ἡ εἰς τὰ πλάγια φέρεσθαι προσήκει τὸ ἐπὶ τοῦ μέσου ἰδρύ-
μενον καὶ ὅμοιως πρὸς τὸ ἔσχατα ἔχον. ἀμα δ' ἀδίνυτον εἰς τὰ νωτία ποιεῖσθαι τὴν πίνησιν. ὥστε έξ ἀνάγκης μένειν. Caeterum similem, quam quae apud Olympiodorum deprehendit, demonstrationem reperies apud Heliodorum Optic. c. 30 p. 15. ed. Matanij ex

γίνεσθαι τὴν ἀνάκλασιν, πρὸς ἀνίσους ματαιοποεῖ ἡ φύσις. καὶ ἀντὶ τοῦ διὰ βραχέλις περιόδου φθύσαι τὸ δρώμενον τὴν ὄψιν, διὰ μακρᾶς περιόδου τοῦτο φανήσεται [καταλαμβάνουσα *]). εὑρεθήσονται γὰρ αἱ τὰς ἀνίσους γωνίας περιέχουσαι εὐθεῖαι, αἵτινες ἀπὸ τῆς ὄψεως περιέχουσαι **) φερομένας περὶ τὸ κάτοπτρον, κακεῖθεν περὶ τὸ δρώμενον μεῖζονες οὖσαι τῶν τὰς ἵσας γωνίας περιέχουσῶν εὐθεῖῶν. καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές, δῆλον εὐτεῦθεν. ὑποκείσθω γὰρ τὸ κάτοπτρον εὐθεῖά τις ἡ αἱ· καὶ ἔστω τὸ μὲν δρῶν γ, τὸ δὲ δρώμενον [τὸ] δ, τὸ δὲ σημεῖον τοῦ κατόπτρου, ἐν ᾧ προσπίπτοντα ἡ ὄψις ἀνακλᾶται πρὸς -

9.

τὸ δρώμενον, ε. ἔστω καὶ ἐπεζεύχθω ἡ γε, εδ. λέγω ὅτι ἡ αἱ γωνία ἴση ἐστὶ τῇ ὑπὸ δεβ. εἰ γὰρ μή ἐστιν ἴση, ἔστω ἔτερον σημεῖον τοῦ κατόπτρου, ἐν ᾧ προσπίπτοντα ἡ ὄψις πρὸς ἀνίσους γωνίαν ἀνακλᾶται, τὸ ζ. καὶ ἐπεζεύχθω ἡ γζ, ζδ. δῆλον, ὅτι ἡ ὑπὸ γζα γωνία μεῖζων ἐστὶ τῆς ὑπὸ γεζ ***)) γωνίας· λέγω, ὅτι αἱ γζ †), ζδ εὐθεῖαι, αἵτινες

τὰς ἀνίσους γωνίας περιέχουσιν ὑποκειμένης τῆς αἱ εὐθείας, μεῖζονές εἰσὶ τῶν γε, εδ εὐθεῖῶν, αἵτινες τὰς ἵσας γωνίας περιέχουσι μετὰ τῆς αἱ. Ἡχθω γὰρ κάθετος ἀπὸ τοῦ δ ἐπὶ τὴν αἱ κατὰ τὸ η σημεῖον. καὶ ἐκβεβλίσθω ἐπ' εὐθείας ὡς ἐπὶ τὸ θ. φανερὸν δὴ, ὅτι αἱ πρὸς τὸ η γωνίαι ἵσαι εἰσὶν. δρθαὶ γὰρ εἰσὶ. καὶ ἔστω ἡ δη τῇ ηθ ἴση. καὶ ἐπεζεύχθω ἡ

Herone Alexandrino: εἰδέναι δεῖ, ὅτι αἱ ἀνακλάσεις αὗται καὶ δια-
πλάσσεις τῆς ὄψεως οὐκ ἀτάκτως ἐπιτελοῦνται· πρὸς γὰρ ἵσας γίνονται
γωνίας ἀεὶ, αἱ δὴ καὶ συνίστανται πρὸς ἐκεῖνο, ἀφ' οὐπερ καὶ ἀν-
ακλῶνται ἡ διακλῶνται. ἀπέδειξε γὰρ δο μηχανικὸς "Ἡρων ἐν τοῖς
αὐτοῖς κατοπτρικοῖς, ὅτι αἱ πρὸς ἵσας γωνίας κλώμεναι εὐθεῖαι ἐλά-
χισταταὶ εἰσὶ μέσων τῶν ἀπὸ τῆς αὐτῆς καὶ δομοιομεροῦς γραμμῆς πρὸς
τὰ αὐτὰ πλωμένων πρὸς ἀνίσους γωνίας.

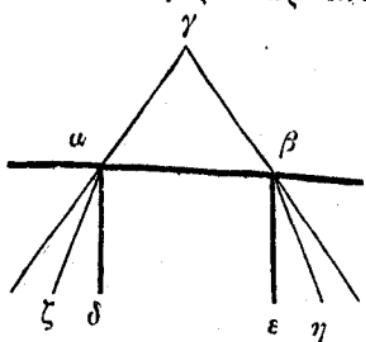
*) Quid sibi velit participium καταλαμβάνουσα, quod unciis
inclusi, non adsequor.

**) Ald. περιέχουσαι.

***) Ald. δεζ.

†) Ald. γγζ.

θές καὶ ἡ θε. αὐτη μὲν ἡ κατασκευή. ἐπεὶ οὖν ἵση ἔστιν ἡ δῆτῇ θῇ, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπὸ δῆτῃ *) γωνία τῇ ὑπὸ θῆτε γωνίᾳ ἵση ἔστι. κοινὴ δὲ πλευρὰ τῶν δύο τριγώνων ἡ ηε. καὶ βάσις ἡ θε βάσει τῇ εδ̄ ἵση ἔστι, καὶ τὸ ηθε τριγώνον τῷ δῆτῃ τριγώνῳ ἵσον ἔστι, καὶ λοιπαὶ γωνίαι ταῖς λοιπαῖς γωνίαις εἰσὶν ἵσαι, ὁν' ἂς αἱ ἵσαι πλευραὶ ὑποτετένουσιν. ἵση ἄρα ἡ θε τῇ εδ̄. πάλιν ἐπειδὴ τῇ θῇ ἵση ἔστιν ἡ ηδ̄ καὶ γωνία ἡ ὑπὸ δῆτε γωνίᾳ τῇ ὑπὸ θῆτε ἵση ἔστι. κοινὴ δὲ ἡ ξη **) τῶν δύο τριγώνων δῆτας καὶ θῆτας ἄρα ἡ θές βάσει τῇ ξδ̄ ἵση ἔστι, καὶ τὸ ξδ̄ τριγώνον τῷ θῆτα τριγώνῳ ἵσον ἔστιν. Ἱση ἄρα ἔστιν ἡ θές τῇ ξδ̄. καὶ ἐπεὶ ἵση ἔστιν ἡ θε τῇ εδ̄, κοινὴ προσκείσθω ἡ γε. δύο ἄρα αἱ γε, εδ̄, δυσὶ ταῖς γε, εθ̄ ἵσαι εἰσιν. δλη ἄρα ἡ γθ̄ δυσὶ ταῖς γε, εδ̄ ἵση ἔστι. καὶ ἐπεὶ παρτὸς τριγώνου αἱ δύο πλευραὶ τῆς λοιπῆς μεῖζονές εἰσι πάντῃ μεταλαμβανόμεναι, τριγώνον ἄρα τοῦ θέτη αἱ δύο πλευραὶ αἱ θές, ξγ μιᾶς τῆς γυν μεῖζονές εἰσιν. ἀλλ' ἡ γθ̄ ἵση ἔστι ταῖς γε, εδ̄. αἱ θές, ξγ ἄρα μεῖζονές εἰσι τῶν γε, εδ̄. ἀλλ' ἡ θές τῇ ξδ̄ ἔστιν ἵση. αἱ ξγ καὶ ξδ̄ ἄρα τῶν γε, εδ̄ μεῖζονές εἰσι. καὶ εἰσὶν αἱ γθ̄, ξδ̄ αἱ τὰς ἀνίσους γωνίας περιέχουσαι. αἱ ἄρα τὰς ἀνίσους γωνίας περιέχουσαι μεῖζονές εἰσι τῶν τὰς ἵσας γωνίας περιεχουσῶν, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. οὕτω μὲν οὖν διὰ τῶν δύο ἐπιχειρημάτων τοῦ τε φυσικοῦ καὶ τοῦ μαθηματικοῦ δελχινται, ὅτι πρὸς ἵσας γωνίας ἡ ὀνάκλωσις γίνεται. Φέρε δὲ δεῖξωμεν πῶς καὶ ἡ διάκλωσις κατὰ ἀμφιλεῖας γίνεται γωνίας ὑποκείσθω γὰρ ὕδωρ εἶναι τὸ αβ̄. τὸ δὲ ὅποι ἀνθεῖ τὸ αβ̄ αἱ δὲ

ἀκτῖνες αἱ τῷ ὑδατὶ προσπίπτουσαι
ἀπὸ τῆς ὄψεως αἱ αγ., γβ. καὶ ἐκβε-
βλήσθωσιν αἱ γα., γβ. εἰς ἀπειρον.
καὶ ἀπὸ τῶν α., β σημείων, ἔνθα αἱ
ἀκτῖνες προσπίπτουσι τῷ ὑδατὶ, ἡ-
χθωσαν πρὸς ὁρθὸς γωνίας τῇ αβ. ἡ
δι καὶ ἡ εβ. αὗται δὲ ἔστωσαν τοη-
ταὶ, φανερὸν δή, δι τι αἱ ἀκτῖνες οὐτε

^{*)} Ald. $\overline{\delta_{Hg}}$.

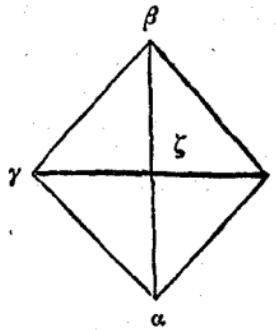
**) Ald. ζ' .

ἐπ' εὐθείας χωροῦσι διὰ τὰ ἐμποδίζεσθαι ὑπὸ τοῦ ὑδατος (οὐ γὰρ ἀνεκλῶντο εἰ ἐπ' εὐθείας ἔχώροντν ἐν τῷ ὑδατι), οὔτε μὴν πρὸς δρόθας κλῶνται. τι γὰρ τὸ ἀγαγάζον; λείπεται πρὸς λοξὸς γωνίας κλῶσθαι. οὐκοῦν ἀπὸ τῶν *αἱ*, *βῃ* σημείων μεταξὺ τῶν ἐπ' εὐθείας ἐκβεβλημένων καὶ τῶν *αἱ* *), βεβεβλήσθωσαν ἐπ' εὐθείας αἱ *αἱ*, *βῃ*. φανερόν, ὅτι αὗται λοξὸς γωνίας περιέχουσι καὶ εἰσὶν αὗται ἀπὸ τῆς ὄψεως πεμπόμεναι αἱ ἀκτῖνες καὶ διεσδύνονται ἐν τῷ ὑδατι. κατὰ λοξὸς ὥρα γωνίας γίνεται ἡ διάκλασις. αὕτη οὖν δευτέρᾳ ἐστὶ διαφορὴ διακλάσεως καὶ ἀνακλάσεως, ὅτι ἡ μὲν πρὸς ἵσας γωνίας γίνεται, ἡ δὲ πρὸς ἀμβλείας. Ἐστὶ δὲ καὶ ἔτερη τρίτη διαφορά· ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς ἀνακλάσεως ἔλαττον φαίνεται τὸ δρώμενον, ἐπὶ δὲ τῆς διακλάσεως μεῖζον. ἡ δὲ αὕτη τούτου ἐστίν, ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς ἀνακλάσεως συνάγονται αἱ ἀκτῖνες πρὸς τὸ δρώμενον, ἐπὶ δὲ τῆς διακλάσεως διαχέονται. καὶ ὅτι μεῖζον φαίνεται τὸ δρώμενον ἐπὶ τῆς διακλάσεως δῆλον. Ιδού γὰρ τὰ ἐν ὑδασιν δρώμενα λιθίδια μεγάλα δοκεῖ εἶναι, καὶ δόσῳ ἐν βάθει κεῖνται, τοσούτῳ μεῖζονα δοκοῦσιν. ἀλλὰ καὶ ὁ ἥλιος ἀνίσχων δεῖ διμήλης θεωρούμενος μεῖζων εἶναι δοκεῖ **). Τούτων

*) Ald. *αἱ*.

**) Cfr. Olympiodor. fol. 10, b: ἐπὶ μὲν τῆς ἀνακλάσεως ἐπὶ τὰ αὐτὰ τοῦ ἐνόπτερον τὸ δρατὸν καὶ τὸ δρώμενον ὑπάρχει, ἐπὶ δὲ τῆς διακλάσεως μεταξὺ τοῦ ὁρῶντος καὶ τοῦ δρώμενον ἐστὶ τὸ κάτοπτρον, ὃς ἔχει ἐπὶ τῶν δι' ὑδατος δρώμενων. ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλη διαφορά· τὰ γὰρ κατὰ διάκλασιν δρώμενα πρόσω πρίσταται, καὶ μεῖζονα φαίνεται, ὃς ἔχει ἐπὶ τῶν ἀστρων. ἀνίσχοντα γὰρ ταῖς ταῖς δύνοντα διὰ τὴν ἀτμίδια ἀναπεμπομένην δρῶνται πυρρὰ κατὰ διάκλασιν. μέση γὰρ ἡ ἀτμὶς ἦτοι τὸ κάτοπτρον. Ptolem. in Almag. I, 2. Tom. I p. 9 ed. Halma (Paris 1813, 4.): Άλλὰ γὰρ καὶ τὰ πρὸς τοῖς δρίζοντος (variorum scilicet locorum) μεῖζονα τὰ μεγέθη φαίνεσθαι οὐχ ἡ ἀπόστασις ἔλαττων οὖσα ποιεῖ, ἀλλ' ἡ τοῦ ὑγροῦ τοῦ περιέχοντος τὴν γῆν ἀναθυμίσιοις μεταξὺ τῆς τε ὄψεως ἡμῶν καὶ αὐτῶν γενομένη, καθάπερ καὶ τὰ εἰς ὕδωρ ἐμβληθέντα μεῖζονα φαίνεται καὶ δόσῳ ἀν κατωτέρῳ ἀν κωαῖ, τοσούτῳ μεῖζονα. Eadem fere, quamvis falsa, explicandi ratione usi sunt Strabo III, p. 138. Cleomedes Meteor. II, 1. p. 190 ed. Henric. Petr. Cfr. Diodor. Sicul. XVII, 7. Tom. II, p. 163. Plutarch. de esu carn. p. 995 F. de cohibenda ira p. 460 A. Schol.

οὗτως ἔχόντων κατασκευάσθμεν, δτι κατὰ ἀνάκλασιν ταῦτα γίνονται καὶ οὐ κατὰ διάκλασιν, οὗτως· εἰ γὰρ κατὰ διάκλασιν ταῦτα ἐγίνοντο, ἔδει τὸν ἥλιον μεῖζον φανεσθαι ἀπὸ τῆς ἥριδος καὶ τὴν σελήνην ἀπὸ τῆς ἄλω. ἀλλὰ μὴν οὐ φαίνονται μεῖζονες ἑαυτῶν. οὐκ ἔρα κατὰ διάκλασιν γίνονται, ἀλλὰ κατὰ ἀνάκλασιν. ἔπειτα δέ, εἰ κατὰ διάκλασιν ἐγίνοντο, ἔχομην εἶναι μεταξὺ τὴν ἥριν καὶ τὴν ἄλω τοῦ ἥλιου καὶ τῆς ἡμετέρας ὅψεως· ἀλλὰ μὴν ἐν τῷ ἐναντίῳ εἰσὶ τόπῳ. οὐκ ἔρα κατὰ διάλασιν γίνονται, ἀλλὰ κατὰ ἀνάκλασιν. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τὴν ἀνακλάσεως καὶ διακλάσεως. Ἀλλ᾽ ἔπειδή τινες διαβάλλει οἱ τὸν Ἀριστοτέλη φάσκοντες αὐτὸν ἀπειρον εἶναι γραμμικῆς ἐπιστήμης καὶ πειρῶνται αὐτὸν διελέγχειν ἐν τοῖς περὶ ἄλω καὶ ἥριδος θεωρήμασι, φέρε προβάλλωμεν τὰ ὑπὸ αὐτοῦ λεγόμενα καὶ ἐφ' οἷς ἐκεῖνοι λαμβάνονται, εἴθ' οὗτως ἐλεύθερώσωμεν αὐτὸν τῆς ἐκείνων διαβολῆς. ἔπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς περὶ ἄλω λόγοις ἔφη, δτι αἱ ἀπὸ τῆς ὅψεως ἐπὶ τὸ νέφος προσπίπτουσαι εὐθεῖαι ἰσαὶ εἰσὶ καὶ ἀπὸ τοῦ ἥλιου πρὸς νέφος, ὃν μία κάθετός ἐστιν, αἱ δὲ λοιπαὶ αἱ μὲν πρὸς τῇ καθέτῳ εἰσαὶν αἱ δὲ διῆστάμεναι τῆς καθέτου, δῆλον, δτι ἡ μὲν κάθετος πασῶν ἐλαχίστη ἐστίν, αἱ δὲ διῆστάμεναι τῆς καθέτου καὶ λοξῶς φερόμεναι ἐκ τῆς ὅψεως πρὸς τὸ νέφος, ἐκεῖναι μεῖζονες εἰσὶ πασῶν, αἱ δὲ πρὸς τῇ καθέτῳ μεῖζονες μὲν εἰσὶ τῆς καθέτου, οὐκ ἔρα ἰσαὶ εἰσιν. ὕστατως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἥλιου προσπίπτουσῶν εὐθεῖῶν λέγουσιν. ἐστω γὰρ ὅψις μὲν τὸ α, ἥλιος δὲ τὸ β, νέφος δὲ τὸ γῆδ. καὶ ἥχθωσαν ἀπὸ μὲν τοῦ α εὐθεῖαι ἐπὶ τὸ νέφος τὸ γῆδ, αἱ αγ, αδ, αε· ἀπὸ δὲ τοῦ ἥλιου τοῦ β ἥχθωσαν ἐπὶ τὸ νέφος αἱ βγ, βδ, βε. δῆλον, δτι τῶν ἀπὸ τοῦ α πεμπομένων εὐθεῖῶν ἐπὶ τὸ γῆδ νέφος ἐλαχίστη ἐστίν ἡ αε, ὡς κάθετος οὖσα. δι μέρτοι Ἀριστοτέλης πύσας λέγει ἴσας εἶναι. καὶ πάλιν τῶν ἀπὸ τοῦ ἥλιου

Arati Diensem. v. 789. 847. Maiores apparere res matutina et vespertina luce, quando in horizontis vicinia conspiciuntur, adnotavit etiam Livius XLI, 2: Nebula matutina texerat inceptum qua dilabente ad

τοῦ βέπι τὸ γῆδε νέφος πεμπομένων εὐθεῖῶν ἐλαχίστη ἔστιν
 ἡ βέζη, ὡς κάθετος. φησὶ δὲ καὶ ταύτας ἵσας εἶναι πάλιν πάσας.
 δοκεῖ οὖν παρὰ τὴν ἐνέργειαν φθέγγεσθαι. αὗτη μὲν αὐτῶν
 ἔστιν ἡ κατηγορία. φέρε οὖν ἡμεῖς ἐλευθερώσωμεν αὐτὸν τῆς
 τοιαύτης ὑπολήψεως. δεῖ γὰρ νέφος μὴ νοεῖν ὡς ἐν ἐπίπεδον
 μήτε συνεχές, ἀλλὰ νεφύδραι *) μικρὰ διεσπασμένα, μὴ ἐν ἐνί¹
 ἐπίπεδῳ κείμενα, ἀλλὰ κατὰ βάθος ἀλλήλων. καὶ ὅτι εἰσὶ κατὰ
 βάθος κείμενα ἀλλήλων νέφη, καὶ οὔτε καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης.
 ἔφη γὰρ ἐν τῷ περὶ βροντῆς καὶ ἀστραπῆς λόγῳ, ὅτι ὅταν
 [δέ] τὸ πνεῦμα ἐκκριθῇ τοῦ νέφους βιαλῶς καὶ προσπταίῃ εἰς
 τὰ κατάτερα κείμενα νέφη, τότε βροντὴ καὶ ἀστραπὴ γίνεται **). οὐδεν ***). ἄρα κατὰ βάθος κείμενα νέφη. οὐκοῦν δεῖ
 ὑποθέσθαι νεφύδραι κατὰ βάθος ἀλλήλων κείμενα, ἵνα τὰ
 κατὰ κάθετον τῆς ὄψεως κείμενα ὑψηλοτέραν ἔχωσι τὴν θέσιν,
 τὰ δὲ ἐκ πλαγίου βαθυτέραν. τούτων οὕτως ἔχόντων οἱ ἀπὸ²
 τῆς ὄψεως ἐκπεμπόμεναι ὑψηλοτέροις προσβάλλονται νέφεσιν,
 ἀναλογοῦσι τῷ διαστήματι ταῖς λοξῶς φερομέναις ἐπὶ τὸν χθα-
 λα μικρά νέφη. ἔστω γὰρ ἡ ὄψις τὸ ο·
 ἐκ δὲ τοῦ ο ἐκπεμπέσθωσαν εὐθεῖαι ἴσαι
 ἐπὶ τὰ νέφη, αἱ οκ, ολ, ομ, ον, οξ· καὶ
 ἔστω ἡ μὲν οκ κάθετος κατ' εὐθεῖαν
 ἐκπεμπομένη, αἱ δὲ λοιπαὶ πλάγιοι παρ'
 ἔκάτεραι τῆς οκ. δῆλον, ὅτι αὐτὸν τὸν
 τόπον ἐπικαταλαμβάνονται. ἐνθειν γάρ,
 ὡς οἶμαι, καὶ κυκλοτερὴς ἡ ἄλως φαίνεται διὰ τὰς ἐκεῖσε
 πεμπομένας εὐθεῖας ἐκ τῆς ὄψεως ἵσας εἶναι καὶ κατὰ ὄψειν

primum tenorem solis perlungens iam aliquid, incerta tamen, ut solet, lux
 omnem multiplicem intuentii reddens multo maiorem iis, quam erat, hostium
 oiem ostendit.

*) Lexx. addatur.

**) Quae verba inter Aristotelica non reperiuntur neque in capite
 extremitate libri secundi, neque in huius primo, in quibus solis de
 fulmine ac tonitu dictum est. Habuitne Olympiodorus fortassis
 ante oculos singularem Aristotelis super hac re libellum? δὲ, cum
 sit ineptum, uncis inclusimus.

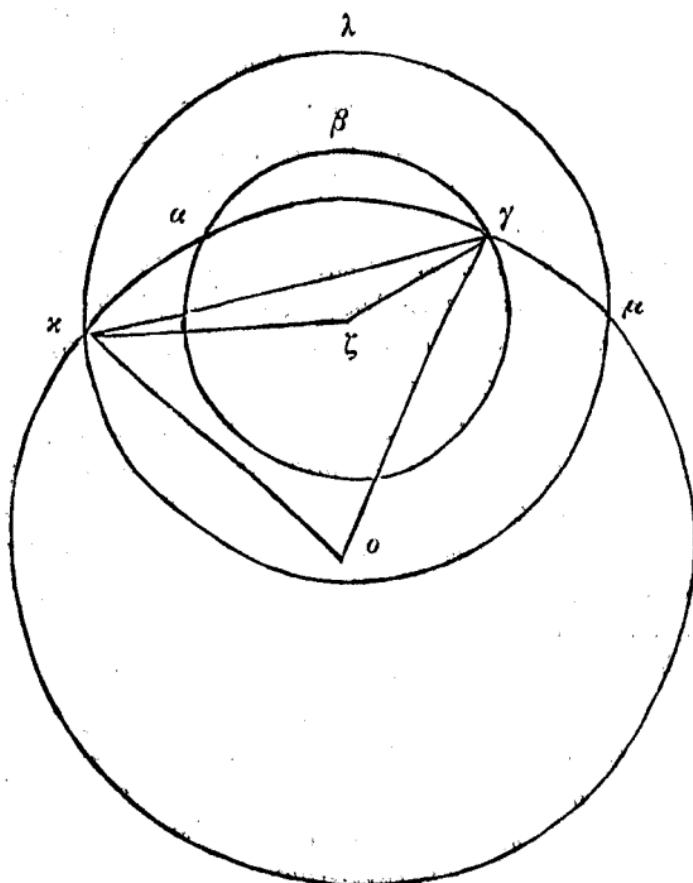
***) Ald. ελθεν.

ἐπικαταλαμβάνειν τοὺς τόπους, τὴν μὲν κάθετον καὶ τὴν περὶ
αὐτὴν τὰ ὑψηλότερα νέφη, τὰς δὲ ἄλλας τὰς λοξὰς ἐκπει-
πομένας εἰς τὰ ταπεινότερα. καὶ οὕτω κατὰ ὑφεσιν καταλαμ-
βανουσῶν τῶν ἵσων εὐθεῖῶν τὰ νέφη, γίνεται κύκλος. ἄλλὰ
μὴν καὶ ἐν τοῖς περὶ Ἰδίδος λόγοις ἐγκαλοῦσιν αὐτῷ, ὡς εἰπόν-
τι τὰς ἐκ τῆς ὅψεως ἐπὶ τὸ νέφος προσπιπτούσαις εὐθεῖαις
ἵσαις εἶναι ταῖς ἀπὸ τῆς ὅψεως ἐπὶ τὸν ἥλιον προσπιπτούσαις·
ὅπερ ἔστιν ἀπειρον. ἀπειρω γὰρ διαστήματι ὑπερβάλλονται οἱ
ἀπὸ τῆς ὅψεως πρὸς τὸν ἥλιον τὰς ἀπὸ τῆς ὅψεως πρὸς τὸ
νέφος. φέρε δὲ πάλιν τὸ ὑπὸ αὐτοῦ λεγόμενον ἐκθῆσομεν, καὶ
πῶς ἔκεινοι λαμβάνονται δεῖξωμεν, εἰθ᾽ οὕτως τὴν ἐπίλυσιν
ἐπιαγάγωμεν. φησὶ γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Ἰδίδος λόγῳ *),
ὅτι ἔστω ὁρίζων κύκλος οὐμ, κέντρον δὲ τὸ α, ἥλιος δὲ η
στοιχεῖον, μέλαν δὲ νέφος τὸ μ. δῆλον, ὅτι αἱ ἀπὸ τοῦ α πρὸς
τὸ οὐμ προσπιπτούσαι εὐθεῖαι ἴσαι εἰσι ταῖς ἀπὸ τοῦ α πρὸς τὸ
η προσπιπτούσαι. φαίνονται δὲ πολλῷ ὑπερέχουσαι αἱ ἀπὸ
τοῦ α ἐις τὸ η προσπιπτούσαι εὐθεῖαι τὰς ἐκ τοῦ α πρὸς τὸ
η προσπιπτούσαις. δοκεῖ οὖν παρὰ τὴν ἐνέργειαν **) φρέγγε-
σθαι ὁ Ἀριστοτέλης. ἄλλ᾽ ἵνα τῆς τοιωτῆς αὐτὸν ἐλευθερώ-
σωμεν ὑπονοίας, ἐτέρᾳ τινὶ χρησόμεθα καταγραφῇ. οὐ γὰρ ᾧ
ἔκεινοι φασι τὰς ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ παντὸς ἐπὲ τὸν ἥλιον
προσπιπτούσαις εὐθείας ἴσαις εἶναι ταῖς ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς τὸ
νέφος προσπιπτούσαις εἰπεν Ἀριστοτέλης. τούτο γὰρ λαλ
ἀνόητον. οὔτε γὰρ τὸ κέντρον τοῦ παντὸς λαμβάνει, ἄλλῳ
κέντρον ἐτέρον ἐτέρον κύκλου νοητοῦ, ἐξ οὗ αἱ προσπιπτούσαι
τῷ νέφει καὶ τῷ ἥλιῳ. ἴσαι εἰσιν. ελλήφθω γὰρ ὁρίζων τοῦ
νέφους κύκλος ὁ αργ, κέντρον δὲ τοῦ παντὸς τὸ ζ. ἔξωθεν δὲ
τοῦ νέφους γεγράφθω ἄλλος κύκλος ὁ κλμ ἐμπεριέχων τὸν
κύκλον τοῦ νέφους. καὶ ἔστω οὗτος ὁ ὁρίζων τοῦ ἥλιου, ἥγονυ
ἥλιακή σφαιρα. καὶ μεταξὺ τοῦ ὁρίζοντος τοῦ ἥλιου ἐτερος
ὁρίζων ***) γεγράφθω νοητός, ἐφιπτόμενος τῶν δύο ὁρίζοντων
τοῦ τε νέφους καὶ τοῦ ἥλιου. καὶ ἔστω τούτον κέντρον τὸ ο.
καὶ ἀπὸ τοῦ ο κέντρου ἤχθωσαν εὐθεῖαι ἐφιπτόμεναι τοῦ αργ
κύκλου, ὃς ἔστι τοῦ νέφους, καὶ τοῦ κλμ, ὃς ἔστι τοῦ ἥλιου.

*) III, 5, 2 sqq.

**) Ald. ἐνέργειαν.

***) Scr. κυκλός.

φυνερόν, ὅτι αὗται αἱ εὐθεῖαι ἵσαι ἀλλήλαις εἰσὶν, ἡ οὐ *) καὶ οὐκ καὶ αἱ λοιπαὶ. ἀπὸ κέντρου γὰρ εἰσὶ. δῆλον ὅρα, ὅτι ταῦτας λέγει Ἀριστοτέλης ἀπὸ κέντρου ἵσαι εἰναι καὶ πρὸς τὸν ἥλιον καὶ πρὸς τὸ νέφρος. ἐκεῖνοι δὲ κατηγόρουν τοῦ φιλοσόφου ὡς τὴν ζύ **) τῇ ξ ***) ἵσην λέγοντος, ὅπερ οὐκ ἦν ἀληθές· ὡς γὰρ πρὸς τὸν νοητὸν ὁρίζοντα λέγει ταῦτα, ὅνπερ ὁρίζοντα διὰ ὑφατον συντομειν ἐφαπτόμενον τῶν δύο ὁριζόντων. ταῦτά εἰσι τὰ προτέλεια τῶν μελλόντων λέγεσθαι περὶ ἄλλω καὶ ἵριδος. ἐπὶ τούτοις καταπαύσωμεν τὴν παροῦσαν θεωρίαν †). — Olympiodor. fol. 47, a — 49, a.

*) Ald. οβ.   **) Ald. ζρ.   ***) Ald. ξα.

†) In verborum Olympiodori, quae postremo loco adscriptissimus, emendatione usi sumus explicatione Vicomercati p. 344.

Οὐκ ἀρέσκεται μὲν τῇ δόξῃ, τῇ δι' ἀκτίνων ἐκχύσεως
 δρᾶν ἡμᾶς λεγούσῃ, καθά τισιν οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων, ή
 δόξῃ ἀκόλουθός ἐστι καὶ ἡ δι' ἀνακλάσεως τῶν αὐτῶν τούτων
 ἀκτίνων δρᾶν ἡμᾶς πάντα τὰ δι' ἐμφάσεως δρώμενα λέγοντα.
 οὕτε γὰρ ἀπὸ τῆς ὑψεως ἀκτίνας τινας ἐκχεομένας καὶ προσ-
 πιπτούσας τῷ δρατῷ αἰτίας ἡμῖν τοῦ δρᾶν οἶνυ τε γίνεσθαι,
 οὕτε τὰς αὐτὰς ταῦτας ἀνακλωμένας ἀπὸ τῶν κατόπτρων καὶ
 πάντων τῶν διὰ τοιούτων δρωμένων ἐπὶ τὸ δρῶμενον τὴν
 αἰτίαν ἡμῖν πάλιν παρέχειν τοῦ ταῦτα δρᾶν, τῆς τῶν ἀκτίνων
 ἀνακλάσεως πρὸς ἵσας γενομένης γωνίας. ὅτι γὰρ ἀδύνατα
 ταῦτα ἐδείχθη ἐν τοῖς περὶ τοῦ πᾶς δρῶμεν, ἢν καὶ
 αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς ἐμνημόνευσε *). δοκεῖ γὰρ αὐτῷ
 τὰ μὲν ἐπ' εὐθείας δρώμενα, δρᾶσθαι οὖν δι' ἀκτίνων, ἀλλὰ
 τῷ τὸ μεταξὺ τοῦ τε δρωμένον καὶ τῆς ὑψεως διαφανὲς ὑπὸ^{τοῦ}
 δρωμένον χρώματος πάσχειν καὶ μεταδιδόναι τούτον τοῦ
 πάθους τῇ ὕψει οὔσῃ καὶ αὐτῇ διαφανεῖ. τὰ δὲ κατὰ ἀνά-
 κλασιν δρᾶσθαι δοκοῦντα, δρᾶσθαι τῷ πρῶτον ἐν τοῖς ἐνό-
 πτροις τε καὶ ἐνοπτρικοῖς πᾶσι τὴν τοῦ δρωμένον ἐμφασιν
 γίνεσθαι διὰ τοῦ μεταξὺ διαφανοῦς, εἴτα ἐπὶ τούτον πάλιν
 ἥκειν ἐπὶ τὴν ὕψιν διὰ τοῦ διαφανοῦς πάλιν τοῦ μεταξὺ τοῦ
 τε ἐνόπτρου καὶ τῆς ὑψεως. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν δύσον διαφέρει ἡ
 τὴν ὕψιν λέγειν ἀπὸ τοῦ κατόπτρου ἀνακλωμένην πρὸς ἵσας
 γωνίας, ὅταν ὑπὸ τὴν τοιαύτην ἀνάκλασιν τύχῃ τὸ δρατὸν ὃν
 προπίπτουσαν αὐτῷ δρᾶν αὐτό, ἡ αὐτὸ τὸ δρατὸν διὰ τὴν
 ποιὰν σχέσιν πρὸς τὸ κάτοπτρον διὰ τοῦ μεταξὺ διαφανοῦς
 πάσχοντος ἐμφανόμενον ἐν ἐκείνῳ, δύντι τοιούτῳ διαφανεῖ, ὡς
 μὴ μόνον πάσχειν ὑπὸ τοῦ χρώματος δύνασθαι οὕτως, ὡς
 διαδιδόναι τὴν ἀπ' αὐτοῦ ποιότητα ἄλλῳ διαφανεῖ, ἀλλὰ καὶ
 φυλάσσειν δυναμένῳ τὴν ἐμφασιν διὰ λειότητά τε καὶ στιλ-
 πνότητα, ὡς ἀπ' αὐτοῦ πάλιν τὸ μεταξὺ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ
 διαφανοῦς πάσχειν ὡς ἀπὸ κεκριμένου, τῇ δόξῃ τῇ τῶν ἀκ-

*) cfr. de anima II, 7. Ad libros, quorum titulus περὶ τοῦ πᾶς
 δρῶμεν, nusquam, neque in libris de anima, neque in reliquis, quae
 hodie supersunt Aristotelicis operibus, neque apud alium quemquam
 scriptorem mentio iniicitur. ὡν spectat ad antegressum ὅτι ἀδύνατα
 ταῦτα.

τίνων καθωμιλημένη τε οὖσῃ καὶ τοῖς μαθηματικοῖς ἀρεσκούσῃ προσχρῆται *). διὸ μέλλων λέγειν περὶ τε παρηλίων καὶ ὁρβδων, ἔτι δὲ ἄλιτε τε καὶ ἵριδος, ἢ πάντα δι' ἐμφάσεώς τε καὶ κατοπτρικῶς ὁρᾶται, πρῶτον περὶ ἀνακλάσεως λέγει, ὅτι γάρ φησιν, ἡ ὄψις ἀνακλᾶται ὥσπερ ἀφ' ὑδατος, οὕτω καὶ ἀπ' ἀέρος καὶ πάντων τῶν ἔχοντων λείαν τὴν ἐπιφάνειαν, ἐκ τῶν ὅπτικῶν δεῖ λαμβάνειν. ἐν ἐκείνοις γὰρ περὶ ἀνακλάσεως ὑπὸ τῶν μαθηματικῶν λέγεται λόγος **), ἀπὸ τίνων τε καὶ πῶς γίνεται, καὶ πρὸς τὰ πῶς ἔχοντα θέσεως. ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν ἐνόπτρων ὅσα πρὸς τὴν αἰσθησίν ἔστιν ἀδιαιρῆτα, ἐν τούτοις τῶν δι' αὐτῶν ὁρωμένων τὰ χρώματα μόνον, οὐκέτι δὲ καὶ τὰ σχήματα ἐμφαίνεται τῷ πάντα σχῆμα πρὸς αἰσθησίν εἶναι διαιρετόν τε καὶ διαληπτὸν εἰς μέρη. τὰ δὲ τοιαῦτα ἐνοπτρα ἀδιαιρετα πρὸς αἰσθησίν. ἐπεὶ οὖν ἐμφαίνεσθαι τι καὶ ἐν τούτῳ ἀνάγκη, ὅντι τε κατόπτρῳ, ἀδύνατον δὲ τὸ σχῆμα ἐμφαίνεσθαι διὰ μικρότητα, λείπεται τὸ χρώμα μόνον. ταῦτα γὰρ τὰ ἐμφαίνεμενα τῶν ὁρωμένων, ἐφεξῆς περὶ τοῦ ἐμφανομένου ἐν τοῖς κατόπτροις λέγει χρώματος ποταπὸν ***)) παντοδιπὸν ἐμφαίνεσθαι, ὅτε μὲν λαμπρὸν φαίνεσθαι τῶν λαμπρῶν, ὅτε δὲ λαμπροῦ ὅντος τοῦ ὁρωμένου οὐ τοιοῦτον δείκνυσι τὸ κάτοπτρον. ἀλλ' ἡ διὰ τὸ μήνυσθαι τῷ τοῦ ἐνόπτρου χρώματι τὸ ἀπὸ τοῦ ὁρωμένου, οὐκ ὅντι λαμπρῷ αὐτὸ ὃν λαμπρόν, ἡ καὶ διὰ τὴν τῆς ὁρώσης ὄψεως ἀσθένειαν, ἀλλοίον χρώματος φαντασίᾳ δι' αὐτοῦ γίνεται. οἰκεῖον δέ φησιν εἶναι τὸν περὶ τούτων λόγον τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ ἐν ἐκείνοις δεδεῖχθαι †). λέγει δὲ περὶ τούτων ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ περὶ αἰσθήσεώς τε καὶ αἰσθητῶν εἰρῆσθαι ὑπὸ αὐτοῦ. διὸ δεῖν φησι τοῖς μὲν

*) Vide Commentar. ad I, 6, 2. Vol. I. p. 384.

**) Ex his patet, Alexandri aetate nullum amplius extitisse Aristotelis de optica libellum, ad quem ipse h. I. provocare videtur philosophus.

***) Cfr. Buttmann Lexilog. I. p. 125. 302. Lobeck. ad Phryn. p. 56 sq. — Alexander saepenumero hoc vocabulo utitur, ex. gr. fol. 117, a: ζητεῖ δὲ ποταπὴ τις ἀνάκλασις ἔστιν.

†) De sensu ac sensil. cap. 3. p. 439, b.

ῶς θεδεηγμένοις τε καὶ νειμένοις χρῆσθαι τοῖς περὶ τῶν ἀντικλάσεων, τοῖς περὶ τῶν κατόπτρων, τοῖς περὶ τῶν χρωμάτων, τὰ δὲ λέγειν· ταῦτα δέ ἔστι, περὶ ὧν προέθετο. — Alexander fol. 115, a. b.

II, 1. Περὶ δὲ ἄλω καὶ ἵριδος τὸ τε ἐκάτερον καὶ διὰ τίνα αἰτίαν γίνεται, λέγωμεν.] [Ωσπερ ἐν τῇ φυσικῇ πραγματείᾳ περὶ τόπου διαλεγόμενος δ' Ἀριστοτέλης *) καὶ ἐν τῇ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς περὶ τοῦ τρεφόμενον **) καὶ ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ περὶ χαλάζης ***), πρῶτον τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς παρέδωκε, τοιτέστι τὰ ἀξιωματι, εἴτα τὰς γενέσεις καὶ μετὰ ταῦτα τὰς αἰτίας τῆς γενέσεως ἀποδεῖξει †). ἔστι δὲ ὑπάρχοντα ἵριδι καὶ ἄλῳ ταῦτα πρῶτον μέν, ὅτι ἡ μὲν ἄλως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κύκλος φαίνεται τέλειος ὑπάρχων περὶ τὸ λαμπρόν, σπανίως δὲ ἐλάττων κύκλου. ὅταν δ' ἐλάττων κύκλος φαίνηται, ἀδιόριστον γίνεται τοῦ τμήματος τὸ μέγεθος. ποτὲ μὲν γὰρ ἡμικύκλιον φαίνεται, ποτὲ δὲ μεῖζον ἡμικύκλιον, ποτὲ δ' ἔτι μεῖζον, ποτὲ δ' ἐλάχιστον ἐπὶ τὸ λοιπόν. ἐπὶ δὲ τῆς ἵριδος οὐχ οὕτως. αὗτη γὰρ κύκλος μὲν τέλειος οὐδέποτε φαίνεται, ἀλλ' ἀεὶ ἐλάττων †*) κύκλου. αὗτὸν δὲ τὸ σχῆμα ἀεὶ ὀρισμένον ἔστι ἐπὶ τῆς ἵριδος. ἡ γὰρ καθ' ἡμικύκλιον φαίνεται, ἡ κατὰ ἐλάχιστον ἡμικύκλιον τμῆμα. ἀλλ' ὅταν μὲν κατὰ ἡμικύκλιον φαίνηται, τηνικαῦτα ἐλάττονος κύκλου ἡμικύκλιον ἔστι τὸ φαινόμενον σχῆμα τῆς ἵριδος. ὅταν δ' ἐλάττον ἡμικύκλιον ἡ τὸ σχῆμα ††) τῆς ἵριδος, τηνικαῦτα μεῖζονος κύκλου τμῆμα φαίνεται τὸ φαινόμενον· καὶ ἡνίκα μὲν περὶ τὸν ὄρβοντα ὅντος τοῦ ἥλιου γένηται ἡ ἱρις, τηνικαῦτα τὸ ἡμικύκλιον φαίνεται σχῆμα τῆς ἵριδος. ὅταν δ' ὑπέρ τὸν

*) *Phys. Auscultat.* IV, 4.   **) *De generat. et inter.* II, 8.

***) *Meteorol.* I, 12. Poterat addere *Olympiodorus de part. animal.* I, 1: ἔοικε δὲ ἐντεῦθεν ἀρκτίον εἶναι, καθάπερ καὶ πρότερον εἴπομεν, ὅτι πρῶτον τὰ φαινόμενα ληπτέον περὶ ἔναστον γένος, εἴτα τὰς αἰτίας τούτων λειτέον καὶ περὶ γενέσεως.

†) Ald. ἀποδεῖξαι.

†*) Ald. ἐλάττον.

††) Ald. ἡ τῷ σχήματι.

δρίζοντα ὁ ἥλιος ἕκανόν τι διάστημα *), τότε ἔλαττον ἡμικυκλίου φαινεται ἡ Ἱρις. αὕτη πρώτη διαφορὰ Ἱριδος καὶ ἄλω. δευτέρᾳ διαφορᾷ, ὅτι ἡ μὲν ἄλως περὶ τὴν σελήνην ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γίνεται, σπανίως δὲ καὶ ἐπὶ τὸν ἥλιον· ἡ δὲ Ἱρις τὸ ἀνάπαλιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲν ἡμέρας ἀπὸ τοῦ ἥλιον, σπανίως δὲ ἀπὸ τῆς σελήνης. τρίτη διαφορᾷ, ὅτι ἡ μὲν ἄλως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νύκτωρ γίνεται, σπανίως δὲ καὶ ἐν ἡμέρᾳ περὶ τὸν ἥλιον, ἡ δὲ Ἱρις τὸ ἀνάπαλιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲν ἡμέρας ἀπὸ τοῦ ἥλιον, σπανίως δὲ νύκτωρ ἀπὸ τῆς σελήνης **). τετάρτη διαφορᾷ, ὅτι ἡ μὲν ἄλως περὶ τὸν μεσημβρινὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γίνεται, σπανίως δὲ περὶ τὸν δρίζοντα, ἡ δὲ Ἱρις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲν περὶ τὸν δρίζοντα, σπανίως δὲ περὶ τὸν μεσημβρινόν. καὶ Ἱρις ὅταν ὁ ἥλιος ἐν τῷ νοτίῳ αἰλιματὶ ἔστι, τουτέστιν ἐν τῷ χειμερινῷ τροπικῷ, τότε γίνεται. ἐπειδὴ ὁ μεσημβρινός, ἐν ᾧ ἔστιν ὁ ἥλιος, οὐ πολὺ ἀπέχει τοῦ δρίζοντος, τότε σπανίως περὶ τὸν μεσημβρινὸν Ἱρις φαίνεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ περὶ τὸν δρίζοντα καὶ μᾶλλον περὶ τὸν δυτικόν, ἢ περὶ τὸν ἀντιτολικόν. πέμπτη διαφορᾷ, ὅτι ἡ μὲν ἄλως ἀπλῇ ἔστιν, ἡ δὲ Ἱρις διπλῇ. ποῦ μὲν γὰρ μία φαίνεται ἄλως, ποῦ δὲ δύο Ἱριδες. ἕκτη διαφορᾷ, ὅτι ἡ μὲν ἄλως μονόχρους, ἡ δὲ Ἱρις τρίχρους. ἡ μὲν γὰρ ἑντὸς ζώνη φαίνεται φοινικοῦν ἔχουσα χρῶμα, ἡ δὲ δευτέρᾳ πρόστον, ἡ δὲ τρίτῃ ἀλουργόν, διπερ ἐπὶ τὸ μελάντερον προστρέπει καὶ πορφυρίζει, οἷόν ἔστι τὸ ἐν τῇ ἀλουργύλῃ χρῶμα· ἡ δὲ ἄλως λευκὸν μόρον ἔχει τὸ χρῶμα ***). ἐβδόμη διαφορᾷ, ὅτι ἡ

*) Deest verbum, quod tamen facile quivis supplere potest. Eius modi inusitatam melioribus scriptoribus breviloquentiam adamasce videntur senioris aevi scriptores. Ha supra Philopon. fol. 97, a. Tom. I. p. 192: ὁ τὰ Ἀργοναυτικά sc. γράψας. Ad ἔλαττον, quod sequitur, supple τρῆμα, nisi scribendum ἔλαττων.

**) Quam differentiam afferre, ut quivis intelligit, prorsus supercedere poterat Olympiodorus, adlata, quam secundo loco posuit.

***) Corona tamen, quae omnes iridis colores praebuit, Romae apparuit, cum Octavianus Augustus ex Apollonia Romanam revertebatur. Cfr. Plin. Histor. nat. II, 28. Senec. Quest. nat. I, 2, 1.

μὲν ἄλως ἐπὶ ὅμαλοῖς καὶ ὅμοιομερέσι νέφεσι γίνεται. δεῖται γὰρ τῶν μὲν ἐπιπολαιώτερον κειμένων νεφῶν, τῶν δὲ βαθύτερον, τουτέστιν ἀνωμάλων, καὶ τῶν μὲν παχυτέρων, τῶν δὲ λεπτοτέρων, τουτέστιν ἀνομοιομερῶν πρὸς τὸ συστῆναι ἡ Ἰρις ἡ δὲ ἄλως ὅμαλῶν καὶ ὅμοιομερῶν. ταῦτα μὲν ἔστι τὰ ὑπάρχοντα Ἱριδί τε καὶ ἄλω, ἐπτὰ τὸν ἀριθμὸν ὑπάρχοντα. λοιπὸν ζητήσωμεν καὶ περὶ ὁμόδων καὶ παρηλίων. ὑπάρχει γὰρ καὶ τούτοις τρία τινὰ πρόσωπα· πρῶτον μέν, ὅτι ταῦτα οὔτε κατὰ διάμετρον γίνονται τοῦ λαμπροῦ, ὥσπερ ἡ Ἰρις, οὔτε κατὰ κάθετον, ὥσπερ ἡ ἄλως, ἀλλὰ ἐκ πλαγῶν τοῦ λαμπροῦ γίνονται. δεύτερον, ὅτι Ἰρις μὲν καὶ ἡ ἄλως νόκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν γίνονται, παρήλιοι δὲ καὶ ὁμόδοι ἡμέρας μόνον· περὶ γὰρ τὸν ἥλιον μόνον. τρίτον, ὅτι καὶ αὗται πρὸς τὸν ὁρίζοντα μάλιστα γίνονται ἡ πρὸς τὸν μεσημβρινόν. ἔστι γὰρ ὅτε καὶ ἐν τῷ μεσημβρινῷ γίνονται, ὥσπερ καὶ Ἰρις· περὶ τὸν ὁρίζοντα δὲ μάλιστα τὸν δυτικόν. εἰπε δὲ καὶ ἄλλην διαφοράν. οἱ μὲν ὁμόδοι ἐπ' ἀνωμάλων καὶ ἀνομοιομερῶν γίνονται νεφῶν, ὥσπερ καὶ ἡ Ἰρις, ὅθεν καὶ τρίχρους ἔστιν ἡ ὁμόδος, οἱ δὲ παρήλιοι ἐπὶ ὅμαλῶν καὶ ὅμοιομερῶν, ὥσπερ ἡ ἄλως, ὅθεν καὶ μονόχροες εἰσι. ταῦτα μὲν εἰσὶ τὰ ὑπάρχοντα τοῖς κατὰ ἔμφασιν γινομένοις. εἴπωμεν λοιπὸν περὶ τῆς γενέσεως αὐτῶν. ἀλλὰ πρὸ τούτου τρία τινὰ λίμματα προβάλλωμεν, ὃν τὸ πρῶτόν ἔστι τοιοῦτον. ἐπειδὴ γὰρ τῇ προτεραιᾳ^{*)} ἐδιδάχθη¹ ὅτι ἀνακλᾶται ἡ ὄψις, δεῖ οὖν πρὸς ὃ γίνεται ἡ ἀνάκλασις, τουτέστι τὸ ἔνοπτρον πυκνὸν εἶναι καὶ λεῖον καὶ διαφανές.

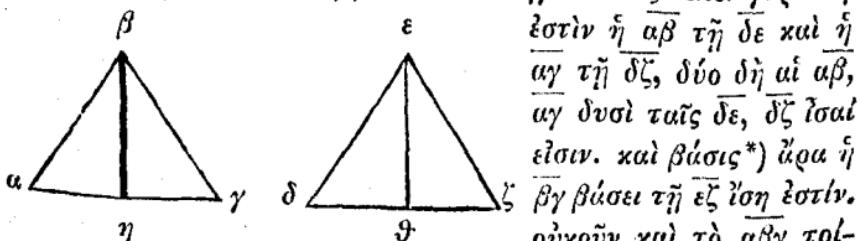
Vellej. Patercul. II, 59, 6. Contra iridem solis unicorem describit Lucanus Pharsal. IV, 79 sqq.:

*Hinc imperfecto complectitur aëra gyro
Arous, vix ulla variatus luce colorem,
Oceanumque bibit, raptusque ad nubila fluctus
Pertulit et caelo diffusum reddidit aquor.*

Quamquam, monente Fromondo (*Meteorolog.* VI, 1. p. 542), etiam ad densitatem nubium, quae radios solis non satis profunde ad variandos colores admittunt, respicere potuerit.

^{*)} Sc. πράξις.

πυκνὸν μὲν, ὡνα ὡς πρὸς ἀντίτυπον ἡ ὄψις φερομένη μὴ διεσθύνη, ἀλλ’ ἀνακλᾶται καὶ φέρεται πρὸς τὸ δρώμενον. λεῖον δὲ καὶ ὄμαλόν, ὡνα μὴ διαχῆται τραχέος ὅντος τοῦ κατόπτρου καὶ διαιρῆται τὸ εἴδωλον τοῦ δρατοῦ. τοῦτο μὲν πρῶτον λῆμμα. δεύτερον δ’ ὅτι ἐν τοῖς μικροτέροις κατόπτροις οὐ τὸ σχῆμα φαίνεται τοῦ λαμπροῦ, ἀλλὰ τὸ χρῶμα μόνον, ἐπειδὴ οὐ χωρεῖται ἐν αὐτοῖς, ὥσπερ ἐπὶ ὁντίδων ὁμοιομένων ἐπὶ ἡλίῳ· ἐν ταύταις γὰρ οὐκ ἔμφανται τὸ σχῆμα τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ μόνον τὸ χρῶμα. τρίτον, ὅτι τὸ δρώμενον λαμπρόν ἐστιν, ὅταν φαίνηται ἀμιανδρόν, ἢ διὰ τὴν περικειμένην ἀκλύν, ἢ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς ὄψεως. καὶ γὰρ ἡ ἀτονία τῆς φύσεως ἐπὶ τὸ μέλαν ὀδεύοντα, ἀμιανδρότερον ποιεῖ φαίνεσθαι τὸ λαμπρόν. ταῦτα μὲν οὖν εἰσὶ τὰ γέ λῆμματα. λοιπὸν εἶπωμεν περὶ τῆς γενέσεως τῆς ἄλω, δηποτε γίνεται κυκλοτερής οὕτως. πρὸς γὰρ τὴν τούτου κατασκευὴν εἰλίφθωσαν δύο τριγώνα δμοια ἀλλήλοις, τουτέστιν ἵσαι ἔχοντα τὰς πλευρὰς ἑκατέρων ἑκατέρῳ καὶ τὴν βάσιν τῇ βάσει. καὶ ἐστω τὰ $\overline{\alpha\beta}$, δεξ. λέγω, ὅτι αἱ ἀπὸ τῶν κορυφῶν αὐτῶν ἀγόμεναι κάθετοι ἐπὶ τὴν βάσιν ἵσαι ἔσονται, καὶ ἵσαι τμῆματα τῆς βάσεως ἀπολήψονται. $\overline{\gamma\delta\zeta}$ δηποτε γάρ κάθετοι ἀπὸ τῶν $\overline{\alpha\beta}$, δεξ. τριγώνων ἐπὶ τὰς $\overline{\alpha\gamma}$, δεξ. βάσεις, ἢ $\overline{\beta\gamma}$ καὶ $\overline{\epsilon\theta}$. λέγω, ὅτι ἵσαι εἰσιν αἱ κάθετοι καὶ ἵσαι τμῆματα ἀπολαμβάνονται τὰ $\overline{\eta\zeta}$ καὶ $\overline{\vartheta\epsilon}$. ἐπεὶ γὰρ ἵση

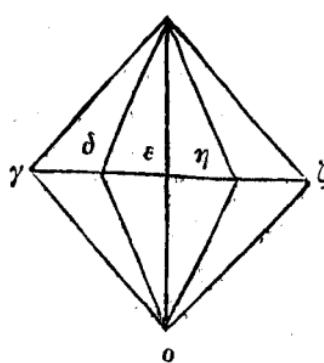

ἐστὶν ἡ $\overline{\alpha\beta}$ τῇ $\overline{\delta\zeta}$ δε καὶ ἡ $\overline{\alpha\gamma}$ τῇ $\overline{\delta\zeta}$, δύο δὴ αἱ $\overline{\alpha\beta}$, $\overline{\alpha\gamma}$ δυσὶ ταῖς $\overline{\delta\epsilon}$, $\overline{\delta\zeta}$ ἵσαι εἰσιν. καὶ βάσεις*) ἕρα ἡ $\overline{\beta\gamma}$ βάσει τῇ $\overline{\epsilon\theta}$ ἵση ἐστίν. οὐκοῦν καὶ τὸ $\overline{\alpha\beta}$ τριγώνον τῷ δεξ. τριγώνῳ ἵσον ἐστιν. ἐφαρμόσουσιν ἕρα ἀλλήλοις. οὐκοῦν καὶ γωνίαι αἱ ὑπὸ $\overline{\beta\alpha\gamma}$, εὐθὺς ἵσαι εἰσι. καὶ ἐπειδὴ ἡ $\overline{\alpha\beta}$ τῇ δε $\overline{\delta\zeta}$ ἐστίν, ἀλλὰ καὶ γωνία ἡ ὑπὸ $\overline{\beta\alpha\gamma}$ τῇ ὑπὸ εὐθὺς ἐστὶ καὶ ἡ ὑπὸ $\overline{\alpha\beta\gamma}$ τῇ ὑπὸ διθε (δρθαὶ γὰρ εἰσὶ· κάθετοι γὰρ αἱ $\overline{\beta\alpha\gamma}$, $\overline{\epsilon\theta\delta}$), καὶ λοιπὴ ἕρα γωνία τῇ ὑπὸ $\overline{\eta\beta\alpha}$ τῇ λοιπῇ γωνίᾳ τῇ ὑπὸ δεθ ἵση ἐστί. καὶ αἱ λοιπαὶ πλευραὶ, αἱ $\overline{\eta\beta}$, $\eta\alpha$

*) Ald. βάσεις.

ταῖς λοιπαῖς πλευραῖς ταῖς θε, εδ ισαὶ εἰσιν καὶ τὸ αβη τοῦ γωνον τῷ δεθ τριγώνῳ ισόν ἔστι. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ ησ θεωρήματι τοῦ πρώτου βιβλίου τῆς στοιχειῶσεως *), ὅτι ἐν δύο τριγώνων τὰς δύο γωνίας ταῖς δυοῖς γωνίαις ἴσας ἔχει ἑκάτερον ἑκατέρου καὶ μίαν πλευρὰν μιᾷ πλευρᾷ ισην ἔχει καὶ τὰς λοιπὰς πλευράς ταῖς λοιπαῖς πλευραῖς ισας ἔχει ἑκατέραν ἑκατέρᾳ καὶ τὴν λοιπὴν γωνίαν τῇ λοιπῇ γωνίᾳ. οὐδὲ ἥ ηβ κάθετος τῇ θε καθέτῳ καὶ τὰ τῆς βάσεως τμήματα αη, δθ **), τὰ ἀποληφθέντα ὑπὸ τῶν βη, θε καθέτων. ὅμοιος δὲ δεῖξωμεν, ὅτι καὶ τὸ ηγ τῷ θε ισόν ἔστιν, ὅπερ ἔδει δεῖξαι τούτων οὐτως ἀποδειχθέντων, ὅτι ισαὶ εἰσιν αἱ κάθετοι αἱ ἐπὶ τὰς βάσεις ἀγόμεναι, ἔλθωμεν ἐπὶ τὸ προκείμενον καὶ δεῖξωμεν, πῶς κύκλος γίνεται ἡ ἄλωσ. καὶ ἐνταῦθα γὰρ τριγώνα πολλὰ γίνονται, βάσιν ἔχοντα τὴν αὐτὴν ισαὶ ἀλλήλοις ὅνται ἀνισόπλευρα μέντοι κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς, τοιτέστι τὴν μείζονα τῇ μείζονι ισην ἔχοντα καὶ τὴν ἐλάττονα τῇ ἐλάττονι οὐκοῦν καὶ αἱ κάθετοι πᾶσαι τῶν τριγώνων αἱ ἀπὸ τῶν ἀμβροσίων φερόμεναι ισαι ἔσονται. ἔστω γὰρ τὸ μὲν ὅμιμα τὸ ο, ἡ δὲ σελήνη τὸ σ καὶ τοῦ ὅμιματος ἐπὶ τὴν σελήνην φερομένουν, μεταξὺ δὲ τῆς σελήνης καὶ τοῦ ὅμιματος ἔστω νέφη πλείονα, μικρὰ διαφέροντα ἀλλήλων θέσει, τὰ μὲν ὑψηλότερα τὰ δὲ ταπεινότερα, κείμενα ἐφεξῆς ἀλλήλων· καὶ τὸ τούτων συνάθροισμα ἔστω τὸ γ, καὶ ἐκπειρέσθωσαν ἀκτῖνες πλεῖσται

σ

ἀπὸ τοῦ ὅμιματος ἐπὶ τὰ νέφη, αἱ ογ, οζ, οδ, οη, καὶ ἀνακελάσθωσαν ὡς ἐπὶ τὴν σελήνην, καὶ ποιείτωσαν ***^{***}) ἀνακλάσεις τὰς γσ, ζσ, δσ, ησ. δῆλον, ὅτι αἱ ἀπὸ τοῦ ὅμιματος ἐπὶ τὰ νέφη αἱ ογ, οδ, οζ, οη ισαι ἀλλήλαις εἰσιν, ὡς δέδεικται τῇ προτεραιᾳ, ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ πίπτουσι. διαφέρονται γὰρ ἀλλήλων τὰ νέφη τῇ θέσει, ὡς εἰρηται, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ

*) Elementorum Euclidis. Corrigas ἐν τῷ κε θεωρήματι.

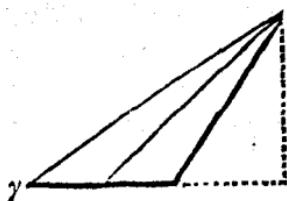
**) Ald. τμήματα τῷ δθ.

***^{***}) Ald. ποιήτωσαν.

ἔστιν ἐλάττων ἡ κάθετος, καὶ αἱ πρὸς τῇ καθέτῳ τῶν πλαισίων, ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ ἀπὸ τοῖς νέφους ἀνακλάμεναι ἵσαι ἀλλήλαις ἔσονται. μεῖζον δὲ αὗται εἰσιν αἱ ἀπὸ τοῦ νέφους πρὸς τὴν σελήνην τῶν ἀπὸ τοῦ ὄμματος ἐπὶ τὰ νέφη. οὐκοῦν τρίγωνα πολλὰ συνίστανται ὅμοια ἀλλήλοις, τοντέστιν ἵσαι ἔχοντα τὰς μεῖζονας πλευρὰς ταῖς μεῖζοσι καὶ τὰς ἐλάττονας ταῖς ἐλάττοσι, βάσιν ἔχοντα τὴν αὐτὴν τὴν οὐσίαν, ἣτις ἔστιν ἕξων πάντων τῶν κάρων, τὸ οὐσι, οὐσι, οὐσι, οὐσι καὶ ἄλλα τοιαῦτα πλείονα ἀνισόπλευρα. οὐκοῦν ἐπειδὴ ἵσαι ἀλλήλαις εἰσὶ τὰ τρίγωνα, πᾶσαι αἱ ἀπὸ τῶν ἀμφιβλεῶν αὐτῶν κάθετοι ἵσαι ἀλλήλαις ἔσονται. τοῦτο γάρ προλαβόντες ἐδεῖξαμεν, ὅτι ἐπὶ τῶν ἵσων γωνιῶν αἱ ἀπὸ τῶν κορυφῶν ἐπὶ τὴν βάσιν ἐρχόμεναι κάθετοι ἵσαι ἀλλήλαις εἰσὶν αἱ κάθετοι, κύκλῳ φερόμεναι ἀπὸ τῶν τριγώνων ἐπὶ τὸ εἰς οημέτον τῆς οὐσίας βάσεως, ἣτις ἔστι κάθετος ἀπὸ τοῦ ὄμματος ἐπὶ τὴν σελήνην, δῆλον, ὅτι κέντρῳ μὲν τῷ εἰς διαστήματι διὰ μιᾶς ὁποιασδήποτε κάθετος κύκλος γραφίσεται ὁ γῦδη, πρὸς δὲ τὸν κύκλον ὡς ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ εἰς ἀγθήσονται αἱ εγ., εξ., εη., εδ. κάθετοι, κύκλος φανήσεται ἡ ἄλως, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. οὕτω μὲν αὖν ἀποδεικτέον, ὅτι κύκλος ἡ ἄλως πάντως φανήσεται, ἡ μέρος κύκλου πάντως, οὐδέποτε δὲ ἀλλοιώς σχῆματι. ἄλλῃ ἐπειδὴ συνεχοησάμεθα ἐν τῇ ἀποδεῖξει, ὅτι αἱ κάθετοι ἐντὸς πίπτουσι τῶν τριγώνων (ἐπὶ τὴν βάσιν γάρ τὴν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸν σημεῖον), οὐκ ἀπεδεῖξαμεν δέ εἰ ἐντὸς πίπτουσι, φέρε καὶ τοῦτο γραμμικαῖς ἀνάγκαις δεῖξωμεν. ὅτι γάρ εἰσι τρίγωνα, ὅν αἱ κάθετοι ἐντὸς πίπτουσι, δῆλον. ἔστω γάρ τριγωνον τὸ αριθμὸν τὰς πλευράς **). καὶ ἀπὸ

*) Repetit deinde Aldus verba: ἵσαι ἀλλήλοις (sic!) εἰσαγέσθωσαν..... κύκλῳ γωνιῶν.

**) Figura, quam Aldus dedit, minime cum verbis Olympiodori congruit: itaque aliam efficiimus, uti etiam ad ea, quae mox sequuntur, ubi nulla ad picta est, prior autem non magis convenit, quam h. l.

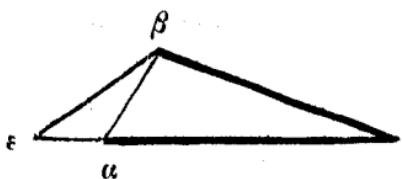
τῆς β̄ κορυφῆς ἥχθω κάθετος ἡ βδ. λέγω, διτὶ ἡ βδ ἐκτὸς

 β πεσεῖται τοῦ αβγ τριγώνου. εἰ γὰρ μὴ, πιπτέτω ἐντός, καὶ ἥχθω ἐπὶ τὸ ε σημεῖον. φανερόν, διτὶ ἡ ὑπὸ βεγ δρθὴ γωνία ἔστι. πᾶσα γὰρ κάθετος ἐπ' εὐθεῖαν πιπτούσα τὰς ἐφεξῆς ὁρθὰς γωνίας ποιεῖ. ἔστι δὲ καὶ ἡ ὑπὸ βαε*) γωνία μείζων ὁρθῆς. ἀμβλεῖα γὰρ ἔστιν. ἡ γὰρ μείζων ἀντὶν πλευρὰ ὑποτείνει ἡ βγ. τριγώνου ἄρα τοῦ εβα**) δύο γωνία αἱ ἀπὸ εαβ, βεα δύο ὁρθῶν μείζονές εἰσιν, ὅπερ ἀποπον. οὐκ ἄρα ἐντὸς πεσεῖται ἡ βδ κάθετος, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. ἐπειδὴ οὖν ἐδείξαμεν, διτὶ δυνατὸν κάθετον ἐκτὸς γωνίας πεσεῖν, φέρε δεῖξωμεν, διτὶ τῶν προκειμένων γωνιῶν ***) ἐντὸς πιπτούσιν αἱ κάθετοι. ἐπειδὴ γὰρ ἐδείχθη, διτὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ὅμματος ἐπὶ τὴν σελήνην ἐπιζευγνυμένη κάθετός ἔστι βάσις πάντων τῶν γεγενημένων τριγώνων ἐκ τῶν πεμπομένων ὅψεων ἀπὸ τοῦ ὅμματος ἐπὶ τὸ νέφος καὶ τὸν ἥλιον †), αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ὅμματος μέχρι τοῦ νέφους ἐλάττονές εἰσι τῶν ἀπὸ τοῦ νέφους ἐπὶ τὸν ἥλιον ἐκπεμπομένων, συμβαίνει σκαληνὴ γίνεσθαι τὰ τρίγωνα, ἀνίσους ἔχοντα τὰς πλευράς. οὐκοῦν ἐπειδὴ μεγίστη μὲν ἔστιν ἡ βάσις, ἐλάττων δὲ ἡ ἀπὸ τοῦ ὅμματος ἐπὶ τὸ νέφος, μέση δὲ ἡ ἀπὸ τοῦ νέφους πρὸς τὴν σελήνην ἐνδεθῆσται ἀμβλεῖα μὲν γωνία ἡ ἐν τῇ ἀνακλάσει γινομένη ἦν ὑποτείνει ἡ βάσις, ὁρεῖσα δὲ ἡ πρὸς τῷ ὅμματι καὶ τῆς σελήνης. οὐκοῦν ἡ ἀπὸ τῆς ἀμβλείας γωνίας ἀγομένη κάθετος ἐντὸς πεσεῖται τοῦ τριγώνου. εἰ γὰρ μὴ ἐντός, πιπτέτω ἐκτὸς καὶ ἔστω ἡ βε καὶ ἐπεξεύχθω ἡ εα. ὁρθὴ ἄρα ἔστιν ἡ ὑπὸ βεα γωνία. ἔστι δὲ καὶ ἡ ὑπὸ εαβ μείζων ὁρθῆς. ἀμβλεῖα γάρ

*) Ald. βγε.

**) Ald. εβγ et mox pro βαα, βεδ, quod tamen ad idem reddit.

***) Scr. τριγώνων.

†) Negligentia ipsius procul dubio Olympiodori, qui ἥλιον
subito pro luna inferat.

ἐστι. ὑποτείνει γὰρ αὐτὴν ἡ μεῖζων πλευρὰ ἡ εβ^{*)}). τριγώνου ὕδα τοῦ εαβ δύο γωνίαι, γ αἱ ὑπὸ βεα, εαβ, δύο δρθῶν μεῖζονές εἰσιν, δπερ ὕτοπον. οὐκ

ἄρα ἐκτὸς πεσεῖται ἡ βε κάθετος. ἐκτὸς ἄρα πεσεῖται, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. πάλιν ὕξιόν ἐστι ζητῆσαι, πῶς κατὰ ἀνάκλασιν λέγεται εἶναι ἡ ἄλως. καίτοι ἔχομην κατὰ διάκλασιν αὐτὴν λέγειν γίνεσθαι, εἴπερ μεταξὺ φαίνονται τὰ ἔνοπτρα, τουτέστι τὰ νέφη, τοῦ τε ὅμματος καὶ τοῦ λαμπροῦ. ὁρτέον, ὅτι οὐκ εἰσὶ μεταξύ. δεῖ γὰρ νοῆσαι τὸ ὅμμα καὶ τὸ λαμπρόν, τουτέστι τὴν σελήνην, ἐν ἐνὶ ἐπιπέδῳ ὅντα (κάθετος γὰρ ἦν ἡ ἐπιζευγήνουσα αὐτὰ εὐθεῖα), ἐν δὲ ἄλλῳ ἐπιπέδῳ εἶναι τὰ νέφη πέριξ τοῦ λαμπροῦ. τὴν δὲ ὄψιν ἐκπεμπομένην ὡς πρὸς τὰ νέφη ἀνακλᾶσθαι ὡς πρὸς τὴν σελήνην. πάλιν ζητητέον, τί δίποτε κρίκος φαίνεται ἡ ἄλως καὶ μὴ τύμπανον συνεχές; ἡ ὁρτέον, ὅτι ἡ κατὰ κάθετον ἐκπεμπομένη ἀκτὶς ὑπὸ τοῦ ὅμματος πρὸς τὴν σελήνην ἐκτὸς οὖσα καὶ δυναμικωτάτη τῶν ἄλλων πασῶν δίεισι τὸ πάθος ἀκλάστως. ὥσαντως δὲ καὶ πλησίον αὐτῆς ἐκπεμπομένης εὐθεῖαι ἔρχονται ἀκλαστοί. καὶ τούτου χάριν ἐν τῷ μέσῳ, ἐν ᾧ διέρχονται αἱ ἀκτῖνες ἀκλαστοί, οὐχ ὅρᾶται ἡ ἔμφασις, ἀλλὰ τὸ ἀληθές. αἱ δὲ ἔξωτέρω τῆς καθέτον πεμπόμεναι ἀκτῖνες καὶ διαχεόμεναι ἀσφενέστεραι γίνονται καὶ οὐ δύνανται διεξελθεῖν τὸ νέφος, ἀλλὰ κλῶνται. καὶ διὰ τούτο ἔμφασις γίνεται κρικοειδής. ἀλλὰ μὴν κάκεινο ζητητέον· εἰ γὰρ ἐν τῷ περιγείῳ τόπῳ γίνεται ἡ ἄλως, δὲ περίγειος τόπος οὐ συγκινεῖται τῷ παντὶ, πῶς δρῶμεν τὴν ἄλω συμφερομένην τῇ σελήνῃ; ὅτι γὰρ ἐν τῷ περιγείῳ τόπῳ γίνονται, δῆλον, ἐπειδὴ νηνεμώτερά ἐστι τοῦ ἀπογείου. ἀπόγειον δὲ νῦν καλῶ, οὐ τὸν κυρίως ἀπόγειον, ἀλλὰ τὸν ἀπόγειον τοῦ περιγείου. ἐν τούτῳ

^{*)} Quod argumentum, uti quisque intelligit, prorsus nihil est. Docendum enim erat latus εβ trianguli εαβ reliquis esse maius. Diceret igitur Olympiodorus necesse erat, angulum εαβ recto esse maiorem idcirco, quia cum angulo βαγ acuto duos rectos efficiat.

γὰρ μᾶλλον πνεύματά εἰσι *). καὶ οὐκ ἔωσι στῆναι τὰ νέφη· δέονται δὲ στάσεως πρὸς τὸ γενέσθαι τὴν ἔμφασιν. τὸ οὖν λέγομεν; ὅτι ἡ ἄλως ἔμφασις οὖσα πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄψιν κρίνεται μὴ ἔχουσα ίδιαν ὑπόστασιν. ἀτενίζόντων τοινυν ἡμῶν γίνεται, μὴ ἀτενίζόντων δὲ φθείρεται. ἐπειδὴ οὖν ἔκαστος ἡμῶν ἀτενίζων ποιεῖ τὴν ἄλω, ἐπάν τύχῃ ὁ ἀλρὸς ἐπιτήδειος πρὸς τὴν ταύτης γένεσιν, ἐν ᾧ ἀν τέρῳ εἴη ἡ σελήνη περὶ τὸν μεσημέριον βρινὸν ἀτενίζόντων ἡμῶν, γίνεται ἄλως. εἶτα πάλιν κινούμενης τῆς σελήνης καὶ πάλιν ἀτενίζόντων ἡμῶν γίνεται, οὐ τῆς προτέρας μενούσης **), ἀλλ’ ἐκείνης μὲν φθαρείσης ὅμα τῷ ἀνταχωρῆσαι τὸ ὅμμα, ἄλλης δὲ πάλιν γινομένης ἐπὶ τῷ ἀτενίσαι τὸ δεύτερον. — Olympiodor. fol. 49, a — 50, a.

II, 2. Περὶ μεσημβρίαν ἡ δεῖλην] "Εοικεν οὖν τὴν δύσιν δεῖλην εἰρηκέναι ***), ἀλλὰ τὴν μετὰ τὴν μεσημβρίαν ὥραν τὴν πρὸ τῆς δύσεως, ἡδη καταφερομένου τοῦ ἡλίου †). Alexander fol. 114, b.

Δεῖλης ††) ἐκάλεσε τὸν ἔωθινὸν καὶ τὸν περὶ ἐσπέραν καὶ φόν, τὸ παρὰ ἐνδεῖν τὴν ἄλεαν ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς. ἡ οὖν ἴσλη φησιν ἐν μὲν ταῖς χειμερίναις ἡμέραις σπανίως γίνεται καὶ περὶ τὸν μεσημβρινὸν διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. ἐν δὲ ταῖς θεριναῖς δεῖλης μόνον, τοντέστιν ἔωθεν καὶ περὶ ἐσπέραν, οὐ μὴν καὶ

*) Quod cum iis pugnat, quae dixerat fol. 6, a. Cfr. Tom. I. p. 150., ubi in not. asserre poteram etiam Diodor. Sicul. XVII, 7. Consentit igitur h. l. cum Theophrasto de causs. plant. III, 12, 3, qui montanas regiones flatnosas esse dicit, et cum Virgilio (Georg. II, 440 sqq.) in Caucasi verticibus silvas animoso Euri impetu ad sidue frangi, praedicante.

**) Ald. μενάσης.

***) Ut Homerus Iliad. φ', 111.

†) Quam horam Herodotus VII, 167 δεῖλην ὄψιην vocat opponens eam δεῖλη πρωΐη. Geoponic. III, 1, 1. p. 216. Cfr. etiam Ruhnken. ad Tim. Lex. Plat. p. 75. Pierson. ad Moerid. Atticist. p. 133 [p. 122. Koch]. Alias etiam occurrit περὶ δεῖλην ἐσπέραν, uti apud Herodianum II, 6, 9. III, 12, 16.

††) Ita enim legit Olympiodorus. Vide Commentar.

εἰς τὴν μεσημβρίαν, διὰ τὸ πολὺ ἀπέχειν τὸν ὥριζοντα τοῦ μεσημβρινοῦ. — Olymp. fol. 50, a.

II, 5. Ἐστι δὲ τὰ χρώματα, ἅπερ μόνα σχεδὸν οὐ δύνανται ποιεῖν οἱ καταγραφεῖς *)] Ταῦτά φησι τὰ χρώματα τῆς ἔριδος, τὸ φοινικοῦν καὶ τὸ πράσινον καὶ τὸ ἄλουργόν, οὐ δύνανται μιμήσασθαι, ἐπειδὴ αὐτοὶ κεραυνύντες τὰ χρώματα γράφουσι· ταῦτα δὲ ἀπλᾶ ἐστιν. ἔστι γὰρ τὸ μὲν φοινικοῦν, οἷον τὸ ὁρόβιτον ἄλενφον, τὸ δὲ πράσινον, οἷον αὐτὸ τὸ πράσον, τὸ δὲ ἄλουργόν, οἷον τὸ τῆς ἄλουργίδος, βαθύτερον ὃν τῶν ἄλλων χρωμάτων. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλα χρώματα, ἂν οὐ δύνανται μιμήσασθαι οἱ ζωγράφοι· ὅθεν ἐπήγαγε τό, σχεδὸν μόνα ταῦτα οὐ δύνανται μιμήσασθαι. — Olympiod. fol. 50, b.

II, 7. Πάντα γὰρ ταῦτα ἀνάκλασις ἐστι. διαφέρονται δὲ τοῖς τρόποις, καὶ ἀφ' ὧν, καὶ οἵ συμβαίνει γίνεσθαι τὴν ἀνάκλασιν] Ἰδού αὐτὸς Ἀριστοτέλης, ὡς Ἀλέξανδρε, βοῇ, ὅτι ταῦτα πάντα κατὰ ἀνάκλασιν γίνεται. πῶς οὖν σὺ λέγεις, ὅτι τούτων τὰ μὲν ἀνακλάσαι γίνονται, τὰ δὲ διακλάσει. τοῦτο δ' ἡπατήθη ἐκ τοῦ εἰπεῖν τὸν Ἀριστοτέλην, ὅτι διαφέρονται τοῖς τρόποις. ἐνόμισε γὰρ αὐτὸν λέγειν, ὅτι διαφέρονται τῷ τὰ μὲν κατὰ ἀνάκλασιν γίνεσθαι, τὰ δὲ κατὰ διάκλασιν. μὴ νομίσῃς τὸ ἐπαγόμενον τὸ καὶ ἀφ' ὧν καὶ οἵ συμβάλλει, τουτέστι τὰ ἐφ' ἄ. Ὁ γὰρ λέγει Ἀριστοτέλης τοῦτό ἐστιν, ὅτι διαφέρονται τοῖς τρόποις τὰ κατὰ ἔμφασιν γινόμενα, ἀφ' ὧν μὲν γὰρ γίνονται λαμπρῶν, ὅτι τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ ἡλίου μᾶλλον ἢ ἀπὸ τῶν ἀστέρων. διαφέρονται δὲ πάλιν, ἐφ' ἄ γίνονται, νέφεσι, τῷ τὰ μὲν αὐτῶν ἐν ὅμαιοῖς καὶ διμοιομερέσι γίνεσθαι νέφεσι, τὰ δὲ ἀνωμάλοις καὶ ἀνομοιομερέσιν, ἣς εἴρηται. — Olympiod. fol. 50, b.

II, 9. Ἐν ταῖς πανσελήνοις **) γὰρ πέφυκε γίνε-

*) Ita enim Aldus. Origo varietatis in lectione in verbis proxime antecedentibus: θεωρητέον δ' ἐπὶ τῆς καταγραφῆς quaerenda. Ceterum ex primis Olympiodori verbis patet, etiam hunc post χρώματα leguisse ταῦτα.

**) Ita Aldus. At singularem numerum ipse tinetur Olymp.

σθατι. Οὐ μόνον γὰρ παναέληνον λέγει νῦν, ὅτε μεγίστη
ἐστιν ἡ σελήνη, ἀλλὰ καὶ ὅτε αὔξουσα, ἀμφίκυνδτός ἐστιν.
ῶπται γὰρ μὴ κατὰ διάμετρον οὖσης τῆς σελήνης τῷ ἥλιῳ
γνομένη ἡ Ἱρις ἀπὸ τῆς σελήνης ἀμφικύνδτου.

III, 1. Πρῶτον περὶ τῆς ἄλω ποιεῖται τὸν λόγον καὶ
ζητεῖ περὶ τε τοῦ αχήματος αὐτῆς, διότι κύκλος, καὶ διὰ τοῦ
περὶ αὐτὸν τὸν ἥλιον ἢ τὴν σελήνην, ἢ τι ἄλλο τῶν
ἄστρων γίνεται· ἀλλ' οὐχὶ κατ' ἀντικρὺ φέρε εἰπεῖν, ἢ ἐκ
πλαγίων. φαίνεσθαι δέ φησι τὴν ἀνάκλασιν τῆς ὄψεως ἐν
τούτοις ἀπὸ τῆς συνισταμένης ἀτμίδος εἰς νέφος μετὰ τὸ
ἀνεχθῆναι, ἀν ἡ σύστασις αὐτῆς ὁμαλή τε καὶ λεπτομερής
συνισταμένη τύχῃ. τοιαύτης γὰρ οὖσης αὐτῆς, ἀν ὑπερφερό-
μενον αὐτοῖς ἄστρον τι τῶν λαμπρῶν, ἢ ἥλιον, ἢ σελήνην
τύχῃ, τὸ μὲν κατὰ κάθετον τοῦ ὑπερφερομένον σώματος
ἀνάγκη διακρινόμενον μανύτερόν *) τε καὶ λεπτότερον γίνε-
σθαι, μέχρι τινὸς τῆς τοιαύτης προϊούσης ἐν αὐτῇ κινήσεως
τὸ δ' ἐντεῦθεν οὐδὲν τοιοῦτον πάσχει, μένει δὲ οἰονπέρ δεῖται,
πάντη δὴ οὖν περὶ τὴν κάθετον τοῦ τοιούτον συμβαίνοντος
διὰ τὴν ὁμαλότητα τοῦ νέφους, κύκλον ἀναγκαῖον εἶναι τὸ
πέρας τῆς ἐπιεικῶς διακεκριμένης ἀτμίδος, ἀφ' οὗ τὸ ἐπέκεινα
πόλιν ὁμαλὸν μένον, συνέστηκεν. ὁμαλὸν δὲ ὃν καὶ μικρομερέστη
συνεχῆ καὶ μικρὸν κάτοπτρον κατὰ τὴν τοῦ κύκλου περιέχειν
ἴσχει, πρὸς ἣ πατὰ μὲν τοὺς τῆς ὄψεως ἀνάκλασιν αἰτιωμέ-
νους ἡ ὄψις προσπεσοῦσα, ἀνακλασθεῖσα πρὸς τὸ ἄστρον, τὴν
τῆς ἄλω φαντασίαν ποιεῖ. κατὰ δὲ τὸ ἀληθές, τὸ φῶς τὸ τοῦ
ἄστρου προσπῖπτον τοῖς προειρημένοις κατόπτροις, ἔπειτα ἐπὶ
τὴν ὄψιν τὴν ὁρῶσαν ἀνακλασθέν τε καὶ διαδοθέν, ποιεῖ τὴν
φαντασίαν τῆς ἄλω. ἐν γὰρ τοῖς εἰρημένοις κατόπτροις διὰ μή-
κρότητα, τοῦ χρώματος ἔμφασις γίνεται μόνον. καὶ ἡ μὲν Ἀριστο-
τέλους δόξα περὶ τῆς ἄλω ὡς ἐπὶ κεφαλαίῳ τοιαύτῃ. ἐπηκολού-

*) Ald. *μανύτερον*, quod correxī. Sed nescio an iure, cum
fol. 120, b. ἀμανύτερον scriptum reperiatur, quamvis sequente plus
semel forma ἀμανύτερα, et cum saepe etiam alias ὡ in comparati-
vorum formis inferat, ubi grammatices norma ὡ postulasset.

θησε δὲ αὐτῷ καὶ Ποσειδώνιος *), πάντων σχεδὸν τῶν ἄλλων,
οὐκ ἀνάκλασιν, ἄλλὰ κατακλάσεις ὅψεων αἰτιωμένων ὡς ἐπὶ τῶν
δι² ὑδατος ὁρωμένων γίνεται **). ὑποτίθεται γὰρ σφαιροειδὲς
καὶ κοῖλον τὸ νέφρος. ἔπειτα τὸ ὑπερχειμενὸν ὕστρον αὐτοῦ κατὰ
κύκλον φασὶ διεσπασμένον ἐν αὐτῷ ὅρασθαι. ἀλλ' ὅτι μὲν αἱ
τουαῖς δόξαι περὶ τῆς ἄλιω ψευδεῖς, ἵκανῶς ὁ διδάσκαλος
ἡμῶν Σωσιγένης ἐν τῷ ἐγδόῳ περὶ τῆς ὅψεως ἔδειξεν ***). —
Alexander fol. 115, b — 116, a.

III, 3. Λιδ καὶ σημεῖον ἡ μὲν σύστασις †) ὑδα-
τός ἐστιν] Ἀποδείκνυσιν ὁ φιλόσοφος, ὅτι ἐν τοῖς νέφεσιν
ἡ ἄλως γίνεται ἐκ τοῦ τὰ ὅμοια γίνεσθαι ἐν τῇ ἄλιῳ καὶ ἐν
τοῖς νέφεσι. τρία δὲ ταῦτά εἰσιν· ὥσπερ γὰρ τὰ νέφη συνι-
στάμενα καὶ παχυνόμενα, ὑδατος καὶ ὑετοῦ εἰσὶ ποιητικά,
διασπώμενα δὲ ἀνέμων, ἀπορραινόμενα δὲ καὶ διαφρονόμενα
εὐδίας, οὕτω καὶ ἡ ἄλως παχυτέρα καὶ μελάντερα ἔαντῆς φαι-
νομένη, ὅμβρων ἐστὶ ποιητική, διασπωμένη δὲ καὶ ἐλλιπής
φαινομένη ἀνέμων, ἀπορραινομένη δὲ καὶ φθειρομένη εὐδίας.
ἴπειδὴ γὰρ αἱ δύο ἀναθυμιάσεις ἔανται συμπλεκόμεναι ἀνεισιν
ἀπὸ τῆς γῆς ἐπὶ τὸν ἀπόγειον ἀέρα, εἰ μὲν εἴη καπνώδης
ἀπωθεῖται τὴν ἀτμιδώδη, καθά πέρ τι φορτίον, ὡς πολλάκις
εἴρηται, τηνικαῦτα αὐτῇ μὲν ἀναχωρεῖ πρὸς τὸ συγγενές, ἡ δὲ
ἀτμιδώδης ἐν τῷ μέσῳ πλανᾶται περὶ τὸ πέλαγος τοῦ ἀέρος
παχυτέρα ἔαντῆς γινομένη ἡ ψυχομένη ††) διὰ τὴν ἀπονοσίαν

*) Vicomercatus, ubi laudat haec verba Alexandri p. 304,
exhibet Ποσειδώνιος, quod videbatur monendum. Cfr. Heusinger
ad Ciceron. de officio. III, 2, 9. Bremi ad Ciceron. de fato c. 3.
p. 16.

**) Vide Commentar ad III, 3. et Ruhkopf ad Senec. Quaest.
natur. I, 2. p. 22.

***) Ald. περὶ τῆς ὅψεων. Sosigenem, astronomiae peritissi-
mum, uti notum est, C. Iul. Caesar ad calendarium emendandum
adhibuit. cfr. Interpp. ad Plin. Histor. natural. XVIII, 25.

†) Ald. στάσις.

††) Ald. ψυχομένη.

τῆς καπνώδους ἀναθυμιάσεως, εἰτα ἐπάν συστῇ ὑπὸ τὴν σελήνην, τηνικαῦτα ποιεῖ τὴν ἄλω μελαντέραν ἔαυτῆς φαίνεσθαι καὶ παχυτέραν διὰ τὸ τὴν ἀτμίδα ταύτην, ἥγονυ τὰ νέφη πεπυκνῶσθαι. καὶ διὰ τοῦτο ἡ τοιαύτη ἄλως ὅμβρον ἔστι ποιητική *). ὀδίνει γὰρ τὰ νέφη, ἐν οἷς ἔστιν ἡ ἄλως, τὸν ὑετόν. δταν δ' ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις ἔτι ἐμπεριέχηται ἐν τῇ ἀτμίδι, εἰ μὲν ὕρξηται διαφροεῖν αὐτὴν ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις καὶ ἐκκρίνεσθαι διασπῶσαι αὐτήν, τηνικαῦτα γίνεται ἡ ἄλως διεσπασμένη. ἡ γὰρ μοῖρα τῆς ἀτμίδος, ἣν διασπάσαις ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις ἐξῆλθεν ἐκείνη τῷ κύκλῳ. καὶ τούτου χάριν ἡ διεσπασμένη ἄλως πνευμάτων ἔστι ποιητική. δταν δὲ παχεῖα οὖσα ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις μὴ ἐκκρίνηται εὐχερῶς ἀπὸ τῆς ἀτμίδος, ἀλλ' ἐνίσχηται, ἐπειδὴ ἐνισχομένη λεπτύνει τὴν ἀτμίδα, ἡ καὶ λαμπροτέραν ἀπεργάζεται, δταν οὖν οὕτως ἔχοντας ἡ ἀτμὶς ὑπὸ τὴν σελήνην φανῇ, οἷον ἔκλευκος καὶ ἀπομαρτινομένη, τηνικαῦτα ενδιασ ἔστι ποιητική. ὁρᾶς, ὅποση ἔστι κοινωνία τοῖς νέφεσι καὶ τῇ ἄλω. δεῖ γὰρ νοεῖν τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν νεφῶν πάντων ἀπλῶς, δταν μὴ ὅσιν ὑπὸ τὴν σελήνην γινόμενα. ἡ ἄλως ὅρα ἐν τοῖς νέφεσι γίνεται. — Olympiodor. fol. 51, a.

III, 8. "Ἐστω γὰρ ἀπὸ τοῦ σημείου ..... τριγώνοις] Τοῦτο δ' εἶπεν, ἐπειδὴ δέδεικται, δτι ἐν Ἰσοῖς τριγώνοις ἵσι εἰσιν αἱ κάθετοι καὶ ἐν ἐνὶ ἐπιπέδῳ πᾶσαι. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ τετάρτῳ θεωρήματι τοῦ ἴα βιβλίου τῆς στοιχεώσεως, δτι ἐὰν εὐθεῖα τις εὐθεῖας τοῖς τεμνούσαις ἀλλήλας πρὸς ὁρθὰς ἐπὶ τῆς τομῆς ἐπισταθῇ καὶ τῷ ἐν αὐτῶν ἐπιπέδῳ, ἵσι εἰσι πᾶσαι αἱ κάθετοι **). ἡ γὰρ ἀρ κάθετος ἐπὶ ταύτας ἐνήνεκται. — Olympiod. fol. 51, b.

*) Perperam hic et in sequentibus Olympiodorus scripsit ποιητική, cum scribendum erat σημαντική.

**) Verba Euclidis haec sunt: ἐὰν εὐθεῖα δύο εὐθεῖαις τεμνούσαις ἀλλήλας πρὸς ὁρθὰς ἐπὶ τῆς κοινῆς τομῆς ἐπισταθῇ, καὶ τῷ δι' αὐτῶν ἐπιπέδῳ πρὸς ὁρθὰς ἔσται. Unde corrigenda sunt verba Olympiodori.

III. 9. Ἐν ἐνὶ ἐπιπέδῳ ..... ἡ ὄψις] Αὕτη μὲν ἡ αἰτία τοῦ κυκλικὸν φαινεσθαι σχῆμα τῆς ἀλω. ἐκ τούτου δὲ δῆλον γέγονε καὶ περὶ τῆς γενέσεως αὐτῆς, ὅτι τῆς ὄψεως ἐκπεμπομένης ἐπὶ τὸ νέφος καὶ ἀνακλωμένης πρὸς τὴν σελήνην, ἡ ἀλως γίνεται. ἐφ' οὓς ὁ φιλόσοφος καὶ τὰς αἰτίας τῶν ἀλων ὑπαρχόντων τῇ ἀλῷ ἀποδίδωσι. μᾶλλον γάρ φησι φαίνεται περὶ τὸν περίγειον ἀέρα, ἐπειδὴ νηνεμιώτερός ἐστιν οὗτος ὁ τόπος, ὡς εἴρηται *). ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τὸν ἥλιον ἡτον γίνεται ἡ ἀλως, μᾶλλον δὲ περὶ τὴν σελήνην, ἐπειδὴ ὁ μὲν ἥλιος ἔξαναλίσκει τὴν ἀναθυμιωμένην ὑπὲν αὐτοῦ ἀτμίδα, οὐκ ἔξαναλίσκει δὲ αὐτὴν ἡ σελήνη, ἀλλ᾽ ὑφὲν αὐτὴν ὑφίσταται. καὶ λοιπὸν συνισταμένης αὐτῆς γίνεται ἡ ἀλως. ἐκ δὲ τούτου ἔχεις καὶ διὰ τὸ νύκτωρ μᾶλλον γίνεται ἡ μεθ' ἡμέραν, ἐπειδὴ τῇ ἡμέρᾳ ἔξαναλίσκεται ἡ ἀτμίς, νύκτωρ δὲ συνίσταται. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τῷ μεσημβρινῷ μᾶλλον γίνεται, ἡτον δὲ καὶ περὶ τὸν δρῖζοντα, ἐπειδὴ πολλοῦ δεῖται τόπον πρὸς τὸ συστῆναι. κατελειφθῇ γάρ τεσσαράκοντα μοιρῶν ἡ διάμετρος οὖσα τῆς ἀλω **). οὐκοῦν ἐπειδὴ ἐν τῷ μεσημβρινῷ μᾶλλόν ἐστιν εὐρυχωρία ἡ περὶ τὸν δρῖζοντα, τούτου χάριν ἐν αὐτῷ μᾶλλον γίνεται. ταῦτα περὶ τῆς ἀλω διαλεχθεὶς ὁ φιλόσοφος, μέλλων καὶ εἰς τὸν περὶ ἵριδος ἐμβάλλειν λόγον, πρότερον καὶ ὅσον τινὰ ἀναβρασμὸν ***) παραδίδωσι τῆς ἀνακλάσεως. γίνεται γάρ φησιν ἀνάκλασις καὶ ἀπὸ ἀέρος, γίνεται καὶ ἀπὸ ἀχλόος, γίνεται καὶ ἀπὸ ὕδατος, γίνεται καὶ ἀπὸ στερεοῦ καὶ λείου καὶ διαφανοῦς σώματος. ἀπὸ μὲν ἀέρος, ὡσπερ γέγονεν Ἀντιφέροντι τῷ Ταραντίνῳ οὖτω. ὃ γάρ ἀσθενεῖς ἔχων τὰς ὄψεις ἐκ τοῦ βαδίζειν αὐτόν, ἡ ἐκπεμπομένη αὐτοῦ ὄψις ψαύοντα τὸν ἀέρον,

*) Cfr. Excerpt. ad III, 2, 1. p. 114.

) Quod non procul a veritate abhorret. Observationes enim consentientes cum theoria Hugenii (*Philosophic. Transact.* Vol. V. n. 60. *Dissertat. de coronis et parheliis in Opp. reliquis. Amstelaed. 1728. 4. cfr. Priestley Histor. Optics ex vers. germ. Klügelii p. 432 sqq.) diametrum esse 45 graduum ostendunt. Adde Newtoni *Optic. L. II. P. 2. prop. 9. P. IV. Obs. 13.

***) Vocabulum lexicis addatur. Redit infra fol. 52, a. et saepius.

ώς κατὰ ἀντιτύπου τιγδές φερομένη, δι' ἐσχάτην ἀσθένειαν ἀνεκλᾶτο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδόκει εἰδωλον ὅραν αὐτῷ προσέχον διὰ τὸ ἐνοπτρίζεσθαι αὐτὸν ἐν τῷ ἀέρι καὶ ὅραν ἔαντόν. ἀπὸ δὲ ἀχλούς, ὅταν ὑμελέστερον ἀπίδωμεν εἰς τὸ λυχναῖον φῶς, τηνικαῦτα γάρ ἄτονος ὑπάρχοντα ἡ ὄψις φερομένη κατὰ τῆς λιγνύος τοῦ λύχνου ἀνακλᾶται ὡς πρὸς τὸν λύχνον. καὶ ἐνεύθεν ἱριοειδῆ χρώματα νομίζομεν εἶναι περὶ τὸν λύχνον. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀπὸ ὕδατος ἀνάκλασις γίνεται, καὶ οὐ μόνον διάκλασις συνεχοῦς τε ὄντος καὶ εἰς ὁντίδας διαιρεθέντος. ὅρῶμεν γὰρ πολλάκις τὸν ἥλιον ἐν ὕδατι συνεχοῦς τε αὐτοῦ ὄντος καὶ διηρημένου, ἀλλὰ ποῦ μὲν τὸ χρῶμα μόνον, ποῦ δὲ καὶ τὸ χρῶμα καὶ τὸ σχῆμα. γίνεται δὲ ἀνάκλασις καὶ ἀπὸ τῶν κατόπτρων, ὡς πολλάκις εἴρηται. αὗτος δὲ ἀναβρασμὸς τῆς ἀνακλάσεως. — Olympiod. fol. 51, b.

III, 11. *Φαινεται .... μελαντέρα]* Παρὰ δὲ τοῦτον τὸν κύκλον τὸν φαινόμενον λευκόν, ἡ ἔχομένη περιφέρεια, διὰ τὴν ἐκείνου λευκότητα μελαντέρα φαινεται, διὰ μέσου δὲ εἰπών, τὸ πρὸς δὲ τῇ γῇ μᾶλλον διὰ τὸ νηνεμωτέραν εἶναι, ἀσαφεστέρων ἐποίησε τὴν λέξιν. ἔστι δὲ ὁ λέγει, ὅτι πρὸς τῇ γῇ μᾶλλον ἡ τοιαύτη σύστασις γίνεται, καὶ ἡ ἔμφασις ἡ προειδημένη ὅρᾶται διὰ τὸ νηνεμώτερον εἶναι τὸν τόπον τοῦτον. πνεύματος γὰρ ὄντος, οὐχ οἷόν τε ἐστῶσαν φαινεσθαι τὴν ἀναθυμίασιν, ἐν ᾧ τὰ ἐνοπτρα. ἵσως δὲ διὰ τὸ πρόσγειον τῆς τοιαύτης συστάσεως, ἔχούσης τινὰ ἀπὸ τῆς γῆς μέλανος ἔμφασιν, τὴν ἔχομένην περιφέρειαν τῆς λευκῆς λέγει φαινεσθαι μέλαιναν· τοῦτο γάρ σημαίνει δοκεῖ τὸ παρὰ δὲ τοῦτο. — Alexander fol. 116, b.

IV, 1. "Οτι ἡ ὄψις ἀνακλᾶται ἀπὸ πάντων τῶν λειων, καὶ οὐκ ἀφ' ὕδατος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀέρος συνίστησιν. ἦν δὲ ἄν ἀλεθέστερον καὶ κατὰ τὴν οἰκείαν δόξαν αὐτοῦ λεγόμενον, τὸ μὴ τὴν ὄψιν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀνακλᾶσθαι λέγειν πρὸς ἵσας γωνίας, καὶ τὰ ὑποπίπτοντα τῶν ὅρατῶν ὑπὸ τὴν τοιαύτην αὐτῆς ἀνάκλασιν οὔτως ὅραν. ἀλλὰ τὸ φῶς εἶναι τὰ ἀνακλώμενον ἀπὸ τῶν τοιούτων. καὶ νῦν αὐτῷ τὰ χρώματα, τὴν ἀνάκλασιν αὐτοῦ πρὸς ἵσας γωνίας, καθ' ἦν ἀνάκλασιν,

ὅταν ὄψει τινὶ περιπίπτῃ, τότε ὁρᾶ ἡ ὄψις τὰ οὖτα πρὸς αὐτὴν κείμενα. ἀλλ’ ἐπεὶ ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ μηδὲν δοκεῖ διαφέρειν τὸ ἢ τοῦ φωτὸς ἀνάκλασιν λέγειν, ἢ τῆς ὄψεως, ὡς ἥδη προεπον, ἣν τε εὐπαιρκολουθητοτέρα διὰ τὴν τῶν μαθηματικῶν χρῆσιν ἡ τῆς ὄψεως ἀνάκλασις, αὐτῇ χρῆται. εἰπὼν δὴ καὶ ἀπὸ ὑδατος καὶ ἀπὸ ἀέρος τὴν ὄψιν ἀνακλᾶσθαι, ἀπὸ τοῦ πῶς ἔχοντος ἀέρος ἢ πῶς ἔχουσα ἀντὴν ἀνακλᾶται λέγει. ἦτοι οὖν ἀνακλᾶται ἀπ’ αὐτοῦ, ὅταν τύχῃ συνιστάμενος εἰς νέφος καὶ πυκνούμενος ἥδη, ἢ διὰ τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν. πολλάκις γάρ φησι τὴν ὄψιν ἀπὸ τοῦ ἀέρος καὶ μὴ πεπυκνωμένου ὅντος, ἀνακλᾶσθαι δι’ αὐτοίναν καὶ ἀσθένειαν, τοῦ ἀέρος αὐτῇ γινομένου πυκνοῦ, ὡς μὴ δύνασθαι διέναι δι’ αὐτοῦ τὰς ἀκτῖνας τὰς ἐκπεμπομένας, ἀλλὰ ἀνακλᾶσθαι, ὡς ἀπὸ τινος στερεοῦ καὶ ἀντέρεισιν ἔχοντος. καὶ τῆς τοιούτης ἀνακλάσεως τῆς δι’ ἀσθένειαν γινομένης παρατίθεται μαρτύριον τὸ γινόμενόν ποτε περὶ τινα ἡρέμα καὶ οὐκ ὀξὺ βλέποντα. ἀεὶ *) γὰρ αὐτῷ εἰδώλοις ἐδόκει προηγεῖσθαι ἐξ ἐναντίας αὐτῷ ὅτε ἐβάδιζε, βλέπον πρὸς αὐτόν. ἐν ἄλλοις δὲ εἴρηκε καὶ τις ἡν ὁ τοῦτο πάσχων; ὅτι Ἀντιφέρων ὁ Ὁρείτης **). τοῦτο δέ φησιν αὐτὸν πάσχειν διὰ τὸ τὴν ὄψιν ἀσθενῆ οὖσαν καὶ λεπτὴν δι’ ἀρρωστίαν, μὴ δυναμένην ἀπωθεῖν τὸν πλησίον ἀέρα καὶ διαφεῦν, ἀνακλᾶσθαι πρὸς αὐτόν, ὡς ἀντὸν ἐνορᾶν ἐν τῷ ἀέρι τῷ πρὸ τῆς ὄψεως ὡς ἐν κατόπτρῳ. ὃ ταῖς ὑγιαινούσαις ὄψεσι συμβαίνει πάσχειν ἀπ’ ἀέρος πυκνοῦ τε καὶ πόρρω ἀφεστῶτος. ἀπὸ γὰρ τοῦ τοιούτου ἀνακλῶνται. ἀλλ’ ἐπεὶ μὴ οἶν τε τὴν ὄψιν ἀνακλᾶσθαι φαμεν, ἐπιζητήσειεν ἄν τις, τι ἡν τὸ γινόμενον πάθος περὶ τὸν Ἀντιφέροντα. ἢ ὥσπερ τοῖς οὐλήν τινα περὶ τὴν κόρην ἔχουσιν ἢ διὰ βαρεῖαν ὀφθαλμίαν, ἢ διὰ τρῶσιν τινα, καὶ μέντοι τοῖς ὑποχεῖσθαι μέλλοντι κωνώπιόν τι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἴστασθαι δοκεῖ, τὸ ἐν αὐτῇ τῇ κόρῃ ὃν καὶ ἐπικείμενον παρὰ φύσιν, ὡς ἔξω ὃν ὁρῶσι διὰ τὴν συνήθειαν τῆς

*) Ald. *aīst.*

**) Respexit ad libr. *de memor.* c. 1; quo tamen id iure fecerit, dicetur in commentariis.

αἰσθήσεως. σύνηθες μὲν γάρ αὐτῇ τὰ ἔξω δρᾶν. καὶ πάντα τὰ δράμενα, ὡς ἔξω δῆτα δρᾶν· τρόπον δέ τινα καὶ ταῦτα ἔξω ἐστὶν αὐτῆς διὰ τὸ ἔξωθεν προσκεῖσθαι παγὰ φίσιν· σημεῖον δὲ ἀπὸ τοιούτου τινὸς πάθους κωνωπίου γίνεσθαι φαντασίαν, τὸ τότε μάλιστα τοὺς δρῶντας αὐτὸν δρᾶν, ὅτε ἐκ τοῦ στόματος τῆς κοιλίας ἀνενεχθῆ τις ἀναθυμίασις ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ καταλειφθέντων ἀπέπτων· πληρούμενα γάρ τὰ περὶ τὰς κόρας φλεβία ῥυπαρᾶς καὶ ἀκατεργάστου περιττώσεως, ἀντιφράστει τῇ τοῦ αἰσθητηρίου διαφανεῖμ. καὶ τὸ κατασκιάζον αὐτήν, τοῦτο ἡ ὄψις ὡς πρὸ δημιάτων ὃν καὶ ἔξω δρᾶν. γίνεται δὲ τὸ αὐτὸν πάθος καὶ νεφελοειδοῦς τινὸς συστάσεως συνισταμένης περὶ τὴν κόρην. οὕπω μὲν ἵκανῆς πρὸς τὸ ἐπιφράστειν καὶ κωλύειν αὐτὴν δρᾶν. ἥδη δὲ πάχος ἔχούσης, ὡς πρὸ τῶν μελλοντῶν ὑποχύσεων γίνεσθαι φιλεῖ *). τὸ γάρ φῶς τοῖς οὖτας ἔχοντι σὺν τοῖς ἔξωθεν δρατοῖς, καὶ τὸ τοιοῦτον πάθος καὶ τὸ οὖτο προσκείμενον δρατὸν ὡς τι τῶν ἔξω ποιεῖ. ὡς οὖν ἐκείνοις ἕοικός τι φαίνεται κωνωπίῳ πρὸ τῆς ὄψεως αἰωρεῖσθαι, ποτὲ μὲν ἔχοντι πτερύ, ὅταν ἡ ὁγκωμένα τὰ φλεβία, ποτὲ δὲ χωρίς τινος τοιαύτης προσθήκης, ὅταν ἐλάττων ἡ περὶ αὐτὰ πλήρωσις ἡ, οὖτω καὶ τῷ Ἀντιφρέοντι, μικρὸν. καὶ οὐκ ὅξν δρῶντι, διὰ τὸ πλείω τινὰ σύστασιν ἐπεκεδάσθαι ταῖς κόραις, μεῖζόν τι πρὸ τῆς ὄψεως ἐδόκει προηγεῖσθαι, ὃ εἴκαζε προσώπῳ, ὡς οὖν προειρημένοι κάνωπι, δμοίον τι πάσχοντες, τοῖς τὰς τῶν νεφῶν συστάσεις τε καὶ ἔσοχάς εἰκάζοντιν ἀπὸ μικρᾶς δμοιότητος Σατύροις ἡ Θηρίων τινῶν μορφαῖς **). — Alexander fol. 117, a. b.

*) Galen. *de usu part. corpor. humani* X. init. — τὰ καλούμενα πρὸς τῶν ἰατρῶν ὑποχύματα, μέσα μὲν ἴστάμενα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ καὶ τοῦ νερατοειδοῦς χιτῶνος, ἐμποδίζοντα δὲ τὰς ὄψεις, ἀχειπερ ἀν τύχῃ παρακεντηθέντα. Meminit eiusdem mali Chalcidius in Platon. *Tim.* p. 333 ed. Fabric. ubi perperam ὑπόκρισις editum est, emendatum iam a Schneidero *Ectlog. phys.* II. p. 245. Conseras, si placet, de suffusione oculorum eiusque, si fieri potest, curatione etiam Plinium *Hist. nat.* XXVIII, 8. XXXV, 17. Cels. VII, 14. Galen. *de symptom. caus.* I. p. 99.

**) Ald. μορφαῖς.

IV. 4. Διόπερ αὖτ' ἄκραι ἀνεσπασμέναι .....
 .... μεσονρανοῦντα] Ἐπιζητήσαι τις *) ἀν τίνος χάριν
 ταῦτα παρέθετο, δεικνῦνται βουλόμενος, ὅτι καὶ ἀπὸ ἀέρος τῆς
 ὑψεως ἀνακλύσεις γίνονται, ὥσπερ καὶ ἀφ' ὑδατος. οὐ γὰρ
 δήπον ταῦτα, ὅν ἐμηγμόνευσε δι' ἀνακλύσεως ὁρᾶσθαι λέγοι
 τις. ἡ τὰ λεγόμενα δεικτικά ἔστι, τοῦ τὴν ὕψιν πάσχειν ὑπὸ^{τοῦ}
 πυκνοῦ ἀέρος, ἀπερ καὶ ὑπὸ ὑδατος. αὖτε γὰρ ἄκραι αἱ
 ἀνεσπάσμεναι φαίνονται εἰς ὑψος ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ μελ-
 ξους. ἔτι δὲ μεῖζω τὰ μεγέθη φαίνεται πάντων τῶν ὁρωμένων,
 ὅταν εὗροι πνέωσι, διὰ τὸ πυκνότερον καὶ ἴγροτερον τὸν
 ἀέρα γίνεσθαι ὑπὸ τῶν νοτίων πνευμάτων, ὅποιος καὶ ὁ εὔρος
 ἔστι **). καὶ τὰ ἐν τοῖς ἀχλύσι δὲ καὶ διὰ τῶν ἀχλύων ὁρωμένα
 μεῖζω φαίνεται τῷ τὴν ἀχλὺν εἶναι ἀέρα πεπυκνωμένον. διὰ
 τοῦτο γὰρ καὶ ἥλιον καὶ τὰ ἄλλα ὄστρα ἀνίσχοντα καὶ δύ-
 νοντα, μεῖζω δοκεῖ εἶναι μᾶλλον ἡ μεσονρανοῦντα***), διὰ τὸ
 ἀνατέλλοντα μὲν καὶ δύνοντα δι' ἀχλύος ὁρᾶσθαι. διὰ γὰρ
 τοῦ περιγείου ἀέρος ὁρᾶται, ὃς ἀχλυώδης καὶ παχύτερός ἔστι
 τοῦ ἐν ὑψει. ὅτι δὲ τὰ αὐτὰ ταῦτα πάθη γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν
 δι' ὑδατος ὁρωμένων γνώριμον. εἰ οὖν αἱ διὰ τοῦ πυκνοῦ
 ἀέρος διαφύσεις ὅμοιαι ταῖς δι' ὑδατος, εὐλογον καὶ ἀνακλύ-
 σεις ὡς ἀπὸ ὑδατος οὕτω γίνεσθαι καὶ ἀπὸ τοῦ τοιούτου
 ἀέρος. ὁρᾶται δὲ μεῖζω τὰ τε δι' ὑδατος καὶ τὰ δι' ὑγροῦ
 ἀέρος, διὰ τὸ μὴ ὅμοιως τραυτῶς φαίνεσθαι. ἀμυνδρότερα γὰρ
 πάντα ὁρᾶται τὰ διὰ παχυτέρουν καὶ ἡττον διαφανοῦς ὁρῶμενα.

*) Ald. Ἐπιζητῆσαι τις.

**) Cfr. Meteorol. II, 6. p. 364, a: ὅλως δὲ τὰ μὲν βόρεια τού-
 των παλεῖται, τὰ δὲ νότια. προστίθεται δὲ τὰ μὲν ζεφυρικά τῷ
 βορέᾳ (ψυχρότερα γὰρ διὰ τὸ ἀπὸ δυσμῶν πνεῖν), νότῳ δὲ τὰ ἀπη-
 λιωτικά (θερμότερα γὰρ τῷ ἀπ' ἀνατολῆς πνεῖν). Polit. IV, 3. p.
 1290, a: μάλιστα δὲ δοκοῦσιν εἶναι δύο [πολέται] καθάπερ ἐπὶ τῶν
 πνευμάτων λέγεται τὰ μὲν βόρεια, τὰ δὲ νότια, τὰ δὲ ἄλλα τούτων
 παρεκβάσεις.

***) Cfr. ad Excerpt. III, 2, 1.

τὰ δέ γε ἀμυνδρότερα φαινόμενα ἡ ὄψις ὡς πόρρω ὅντα ὁρᾶ· τῷ γὰρ τὰ πόρρωθεν ὁρῶμενα ἀμυνδρότερα ὁρᾶν ἢ εἰ πλησίον ὅντα ἔωρα, διὰ συνήθειαν καὶ τὰ ἀμυνδρῶς ὁρῶμενα, ὡς πόρρω ὅντα ὁρᾶ. ἀλλὰ μὴν ὑπόκειται κατὰ γωνίαν τινὰ συνισταμένην πρὸς τῇ κόρῃ τὰ ὁρῶμενα ὁρᾶσθαι, καὶ τὰ μὲν μεῖζω κατὰ μεῖζον ὁρᾶσθαι γωνίαν, τὰ δὲ ἐλάττω κατὰ ἐλάττονα. διὸ καὶ τὰ αὐτὰ πόρρωθεν ὁρῶμενα ἐλάττω φαίνεται ἢ ἐγγύθεν, ὅτι δὴ αἱ ἀπὸ τοῦ ὁρωμένου εὐθεῖαι τὴν πρὸς τῇ κόρῃ γωνίαν ἐλάττω ποιοῦσιν ἀεὶ ἀπὸ τοῦ πλείονος διαστήματος. ὅταν οὖν τι τῷ μὲν ἐγγὺς εἰναι καὶ ἐγγύθεν ὁρᾶσθαι, βλέπηται μεῖζον γωνίᾳ, τῷ δὲ ἀμυνδρὸν ὁρᾶσθαι φαντασίαν ἀποτελῆ, ὡς ὁρῶμενον ἀπὸ πολλοῦ διαστήματος, μεῖζον ἢ ἐστὶ φαίνεται τῇ ὄψει, τῷ ἀφοῦ διαστήματος εἰ ἀληθῶς ἐωρᾶτο, ὁρᾶσθαι ἀν αὐτὸν ἐλάττονα γωνίᾳ, καὶ ἀπὸ τούτου δοκεῖν ὁρᾶσθαι τοῦ διαστήματος διὰ τὴν ἀμυνδρότητα μεῖζον. τοῦτό τε οὖν αἵτιον τοῦ διὰ τῶν τοιούτων ὁρῶμενα μεῖζω φαίνεσθαι, καὶ ἔτι τὸ χεῖσθαι τὴν ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ γινομένην κίνησιν ἐν τῷ κατ' ἐνέργειαν διαφανεῖ, ὅταν ὑγρὸν ἢ καὶ παχύ. ὅτι δὲ οὐκ ἄλογον τὸ λεγόμενον, μάθοι τις ἀν ἀπὸ τῶν γραφομένων γραμμάτων ἐν τοῖς ὑγροτέροις τε καὶ παχυτέροις χάρταις. χεῖται γὰρ ταῦτα καὶ διὰ τοῦτο ἄμα μὲν μεῖζω, ἄμα δὲ ἀμυνδρότερα γίνεται. τρόπον γύρῳ τινα ὡς τὰ γράμματα ἐν τοῖς χάρταις, οὕτω καὶ τὸ τῶν ὁρωμένων χρῶμα ἐγχαράττεται τῷ κατ' ἐνέργειαν διαφανεῖ, καὶ ψόφοι δὲ καὶ αἱ φωναὶ αἱ δι' ὑγροτέρων γινόμεναι βαρύτεραι *). τὰ δὲ βαρύτερα μετὰ πλείονος ὄγκου. μαρτυροῦ δ'

*) Quae vera est causa, cur nocturna maior sit intensio soni, quam diurna. Minoris enim ponderis est argumentum, quod assert Aristoteles Problem. XI, 5. p. 899, a: Άιδα τε εὐηκοώτερα τὰ τῇ νυκτός; ἢ ὅτι μᾶλλον ἡρεμία διὰ τὴν τοῦ θερμοτάτου ἀπονοσταν; διὸ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀταρακτότερα. ὁ γὰρ ἥλιος ὁ κινῶν. Idem disertius exponit I. l. XI, 33. p. 903, a, quem locum conferas velim et addas Plutarchi Quaest. Symposiac. VIII, 3. Tom. III. p. 970 Wyttensb. Propius ad Alexandri sententiam accedit Sextus Empiricus Pyrrhonic. Hypotyp. I, 4, 125. p. 33, ubi ait: ἡ αὐτὴ φωνὴ ἄλλοτα μὲν φαίνεται σὺν λεπτῷ ἀέρι, ἄλλοτα δὲ σὺν παχυμεροῖ.

ἄν τῷ εἰρημένῳ καὶ τῷ συμβαῖνον περὶ τὸ φῶς τὸ ἀπὸ τοῦ ἡλίου. δοκεῖ γὰρ εἶναι σημεῖον ὑετοῦ τὸ τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ ἀνατέλλοντος σκίδνασθαι, μετεώρους τε οὖσας καὶ μόγις καὶ

Quos locos quum laudarem *Meteorol. veter. Graecor. et Roman.* VIII, 40. not. 1. p. 177 sqq., iamiam monui, egregie de hoc phaenomeno disputasse *Alexandrum* ab *Humboldt* in peculiari dissertatione inscripta: *Mémoire sur l'accroissement nocturne de l'intensité du son, neque iniuria monuisse de Luce (Recherches sur les modifications de l'atmosphère* §. 1031. not. b), noctu si sonus plus solito augeatur, indicium id esse venturae pluviae. Hinc explicandum, cur hieme sonus magis intendatur, quam aestate, quod idem iam novit *Aristoteles*, causam addens, quia spissior sit aér hiemalis tum in nobis, tum extrahus et quia, quando densior sit, etiam motus sit gravior. Altera huius phaenomeni (cuius veritatem tum alia docent exempla, tum quae Parry proposuit *Edinburgh philosophic. Journal* V. p. 207, *Edinburgh new phil. Journ.* I. April—Octobr. 1826. p. 390) explicatio, quam ex physiologicis rationibus petitam proposuit *Problem.* XI, 17. p. 900. b. (cfr. XI, 56. p. 905, a. 61, p. 905, b. et *Alexandri Aphrodisiens. Problem.* II, 25. 35.) fere congruit cum iis, quae disseruit Sieber *Reise nach der Insel Crete* Vol. I. p. 405. Quae cum exposuisse in *Meteorol. veter. Gr. et Roman.* I. l. sequenti paragrapho de sono verba feci, quem ex lucis silvisque auditum esse saepenumero veteres perhibent, uti *Virgilius Georg.* I, 476, *Ovidius Metam.* XV, 792 aliisque, praesertim *Livius*, idque phaenomenon cum eo comparavi, quod nostrates *dic wilde Jagd* appellare solent, et cum iis, quae de diaboli voce in insula Taprobane audita in libro: *Die Urwelt und die Fixsterne* inscripto ex recentiorum peregrinatorum auctoritate disseruit Schubert. Quamvis, quid hac de re sit sentendum, saepe quaesitum sit a physicis (cfr. Benzenberg in Gilb. *Annal.* VIII. p. 244), nihil tamen certi eos reperisse, ne probabile quiddam, monui. Addendum vero erat, totam rem proprius abesse a fabulosis narratiunculis mythisque popularibus, quam a phaenomenis naturali modo explicandis, qua de causa iam nuno lectores ablego ad v. Dobeneck *Des deutschen Mittelalters Volks-glauben* Vol. I. p. 62. Grimm. *deutsche Sagen* Vol. I. nr. 308 sqq. v. Baczkó *Legenden, Volks sagen* etc. (Hal. Saxon. 1817) Vol. II. p. 161. et ad dissertationem, libello periodico insertam, cui titulus: *Die Curiositäten* Vol. II. p. 472 sqq.

ἀμυνδρῶς *) ἐπὶ τὴν γῆν διαπέμπεσθαι. διὰ γὰρ πάγος καὶ ὑγρότητα ταῦτα πάντα γίνεται. εἰ δὲ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου δι’ ὑγρότητα τοῦ ἀέρος σκίδναται τε καὶ χεόμενον ἀμυνδρὸν γίνεται, πολὺ μᾶλλον ἥγητέον περὶ τὰς ἀπὸ τῶν ὄλλων ὁρατῶν κινήσεις τοῦτο γίνεσθαι, ὅσῳ εἰσὶν ἀσθενέστερα τῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου μέχρις ἡμῶν διώκνονται κινήσεως. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἡλιος, ἐν τῷ τῶν ὑπὸ αὐτοῦ ἀκτίνων προειρημένῳ πάθει, μεῖζων φαίνεται τοῖς ὄρῶσιν αὐτόν. — Alexander fol. 117, b.

Παράδειγμα τοῦ λέγει τῆς ἐκ τῆς ἀχλύος γενομένης ἀνακλάσεως οὐκ ἀκριβές. σημεῖον γάρ φησιν, ὅτι ἐκ τῆς ἀχλύος γίνεται ἡ ἀνάκλασις, ὅτι ἔωθεν τὰς ἄκρας τῶν ὄρῶν **), τούτου τὸ ἀκρωτήριον μεῖζονα δρῶμεν, καὶ οἶον ἐπινηχόμενα τῇ θαλάτῃ ἀνεσπασμένα τῆς ἀέρης τε αὐτῶν ***) καὶ ὅτι τὰ ὄστρα περὶ τὸν δρῆσοντα μεγάλα δρῶμενα, ταῦτα διακλάσεως ἐστιν, οὐκ ἀνακλάσεως, ὡς Ἀριστίτελες τὰ γὰρ δι’ ὑγροῦ μεῖζονα φαινόμενα, ἐκεῖνα κατὰ διάκλασιν δρᾶται. Ηγεμεν, ὅτι ἔθος αὐτῷ καταφρονεῖν τῶν παραδειγμάτων. αὐτὸς γάρ πον φησι· ληπτέον δὲ βέλτιον τοὺς ὄρους. οὐκοῦν μᾶλλον παράδειγμα ληπτέον τῆς γενομένης ἐκ τῆς ἀχλύος ἀνακλάσεως τὴν περὶ τοὺς λύχνους φαινομένην ἴσιν, ὡς εἴρηται. ἀλλ’ ἐπειδὴ λόγος ἵμιν †) γέγονε περὶ τῶν ἀκρωτηρίων, ζητητέον, ποιῷ λόγῳ φαίνονται ὡς ἀνεσπασμένα καὶ ἐπινηχόμενα τῇ θαλάτῃ ἔωθεν. ἐπειδὴ γάρ ἀχλὺς κέχυται περὶ ταύτην (ἐστι

*) Ald. ἀμυνδρᾶς. Notum est illud phaenomenon, et ab omnis regionis agricolis creditum, Solem aquas ad se trahere et quasi bibere, ubi radii eius ad verticem usque caeli, caeteroquin nimbum expertis, protendantur, idque pluviae tempestatisve esse indicium. Quod phaenomenon respicit etiam Plinius Histor. natur. XVIII, 35: Si in exortu [radii] spargentur partim ad Austrum, partim ad Aquilonem, pura circa eum [solem] serenitas sit licet, pluviam tamen ventosique significabunt.

**) Ald. ὄφεων.

***) Descriptio phaenomeni, quod elevationem horizontis sive cum Italīs: *fata Morgana* vocamus. Cfr. Meteorol. vet. Gr. et Rom. IX, 3. p. 186.

†) Mallem ἱμῖν.

γάρ, ἵτις ἐστὶ δίνυρος), μᾶλλον δὲ περὶ τὰς ἔμβας αὐτῶν, ἥπερ περὶ τὰ ἄκρα φαινομένη, ἡ ἀκτὶς ἀπὸ τοῦ ὑμιατος ὥσπερ τις εὐθεῖα ἐπάνω τοῦ ὄδατος τῆς θαλάσσης προσπίπτει τῇ ἀχλῷ ἐκείνῃ τῇ ὄδατώδει, ἡ τις ἐστὶ πρὸς τῇ ἔμβῃ τοῦ ἄκρωτηρίου. καὶ ἐπειδὴ κάκείνῃ δίνυρος ἐστι, παράκειται δὲ καὶ τὸ ὄδωρ τῆς θαλάσσης, λανθάνει ἡ ὄψις διὰ τὴν ὅμοιότητα καὶ οὔτεπι καὶ αὐτὴν τὴν ἀχλὸν *) ὄδωρ. ἐπειδὴ πρὸς τῇ ἔμβῃ τοῦ ὄδους ἐστὶν ἡ ἀχλὸς ἀπατωμένη νομίζει ἐπάνω τοῦ ὄδατος εἰραι τὸ ὄρος. — Olympiodor. fol. 52, a.

IV, 9. "Οτι μὲν οὖν ἀνάκλασις ἡ ἱρις τῆς ὄψεως πρὸς τὸν ἥλιον ἐστι, φανερόν] "Οτι δὲ ἡ ἱρις κατὰ ἀνάκλασιν γίνεται, καὶ ἐστιν αὐτῆς κατοπτρικὴ ἡ φαντασία, Φίλιππος μὲν δὲ ἑταῖρος Πλάτωνος **) δεικνύναι πειρᾶται διὰ τοῦ συμμεταχωρεῖν αὐτὴν ἐπὶ ταῦτα τοῖς ὄρῶσιν. ὅπότε γὰρ ἐκεῖνοι εἰς τὰ πλάγια μεθίσταιντο, ἐπὶ τὰ αὐτὰ πλάγια καὶ τὴν ἱριν φαίνεσθαι συμμεθίσταμένην, ὥσπερ ἐπομένην τῇ τοῦ ὄρῶντος ὄψει. τοῦτο γὰρ ἴδιον τῶν κατὰ ἔμφασιν ὄρωμένων τὸ ἄμμοις τοῖς ὄρῶσι μεταγωρεῖν καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ πρὸς τὰ ἀριστερά. ἐπεὶ τὰ γε καθ' εὐθυνωρίαν ὄρώμενα, πᾶν τοὺν ναυτὸν ὄρᾶται ποιοῦντα. εἰς μὲν γὰρ τὰ δεξιὰ τῶν ὄρῶντων αὐτὰ μεθίσταμένων, ἐκεῖνα δοκεῖ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἀποκλίνειν· εἰ δὲ οἱ ὄρῶντες αὐτὰ εἰς τὰ ἀριστερὰ μεθίσταιντο, ἐκεῖνα φαντασίαν ἐπὶ τὰ δεξιὰ ἀποκλινόντων παρέχει. οἱ δὲ περὶ

*) Ald. ἀχλῦν.

**) Philippus Medamae Bruttiorum oppido in inferiore Italia natus, discipulus Platonis, mathematica, astronomica, meteorologica opera plura composuit, uti librum de luna sigura, quem commemorat Plutarchus (*Quod non suaviter licet vivere sec. Epic.* Tom. VI p. 466. ed. Wyttensb.), de ventis, cuius mentionem facit Stephan. Byzant. s. v. Μέδμα. Idecirco a Plinio *Hist. nat.* XVIII, 31, 74 una cum Callippo, Dositheo, Eudoxo aliisque astronomis laudatur. Adde Gemin. *Element.* in *Arat. Phaenom.* c. 16. Vitruv. IX, 7. Procl. in Euclid. p. 19: Φίλιππος ὁ Μεδμαῖος, Πλάτωνος ὄντας μαθητὴς καὶ ὑπ' ἐκείνον προτραπεῖς εἰς τὰ μαθήματα. Petav. *Uranol.* diss. IV, 9. Fabric. *Bibl. Gr.* Vol. IV. p. 10. ed. Harl.

Γεμίνον *) καὶ Αἴλιον **) εἰς δεῖξιν τοῦ ἔμφασιν τὴν ἵριν εἶναι προσχρῶνται καὶ τῷ προσιόντων τε αὐτῇ δοκεῖν καὶ αὐτὴν προσιέναι καὶ ἀποχωρούντων ἀποχωρεῖν, ὥσπερ ὅρᾶται ποιοῦντα ἐν τοῖς κατόπτροις ἔμφανόμενα. ὅτι μὲν οὖν καὶ τοῦτο συμβαίνει περὶ τὰς ἔμφάσεις, ὥσπερ καὶ τὸ ὑπὸ Φιλίππου προειρημένον, φανερόν. εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἵριδος τοῦτο δῆλον γίνεσθαι ἀπὸ τοσούτου διαστήματος ὄρωμένης ἐπιζητήσαι τις ἄν ***) ἴσως. — Alexander fol. 118, a.

Ἡ παροῦσα λέξις ᾔστηται τινα παραδίδωσι. πρῶτον μὲν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἄμφω κατὰ ἀνάκλασιν γινομένων †) ἵριδός τε καὶ ἄλλω, η̄ μὲν ἄλλως λευκὸν φαίνεται ἔχοντα χρῶμα, η̄ δὲ ἵρις ποικίλον. τριχρούς γὰρ φαίνεται. καὶ οὐδέτερον τῶν χρωμάτων αὐτῆς ταῦτόν ἔστι τῷ τῆς ἄλλω. ἐκεῖνο μὲν γάρ ἔστι λευκότατον, τῆς δὲ τὸ μὲν φοινικοῦν, τὸ δὲ πράσινον τὸ δὲ ἄλουρογόν. δεύτερον, δι' ἣν αἰτίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ διάμετρον τοῦ ἡλίου φαίνεται η̄ ἵρις, σπανίως ‡‡) δὲ περὶ τὸν

*) Num scribendum sit *I'εμίνος* aut *I'εμίνος*, cum vox *latina* secundam syllabam corripiat, aliis diiudicandum relinquo.

**) Aelium Stilonem, M. Terentii Varronis magistrum, Alexandrum intellexisse opinor, qui, uti ex Plin. *Histor. natur.* IX, 25 patet, etiam ad naturalem historiam pertinentia conscripsit. Cfr. de eo imprimis Ciceron. *Brut.* 56: *Fuit is omnino vir egregius, et eques Romanus cum primis honestus, idemque eruditissimus et Graecis literis et Latinis; antiquitatisque nostrae et in inventis rebus et in actis scriptorumque veterum literate peritus.* — Sed idem Aelius Stoicus esse voluit et q. s. Coll. c. 46. *Academ.* I, 2. Interpp. ad Gell. XVI, 8. Saepenumero eius mentio fit apud Grammaticos, Sosipatrum, Priscianum, aliosque.

***) Ald. ἐπιζητῆσαι τις ἄν, ut supra fol. 117, b.

†) Ald. γινομένην.

††) Quod si iridem interdum etiam, quamvis raro circa ipsum solem adparere contendit Olympiodorus, aut maiorem, irideoς quae colores ostendere solet, coronam iridem vocavit, aut tertii ordinis iridem vidit, quae circa solem appareat necesse est, docente iam Bernoulli (*Opp. Tom. IV p. 197 nr. 171 art. 3.*). Talem re vera observavit Reynier (*Gren Journ. für Physik Vol. IV p. 314*).

ῆλιον, καίτοι παρηλίων τε καὶ δύβδων τοῖς πλαγίοις τοῦ
ῆλιον φαινομένων. τρίτον, ὅτι τὰ θρυλλούμενα ἐπὶ τῆς ἵριδος,
ταῦτὸν δ' εἰπεῖν τὸ κατὸ τὴν διάμετρον αὐτὴν γίνεσθαι τοῦ
λαμπροῦ καὶ τὸ ἐν κεκροματισμένοις ἐνόπτεροις γίνεσθαι αὐτὴν
καὶ τὸ μηδέποτε κύκλου τέλειον αὐτὴν *) φαίνεσθαι η̄ ἔλαττον
ἵμικυκλίον **) καὶ τρίχροον αὐτὴν εἶναι, η̄ ψευδῆ· φαίνεται
γάρ ἴσως μηδὲν τούτων ἔχονσα. τὸ τέταρτον, τρίτα λήμματα
παραδίδωσιν συμβάλλοντα πρὸς τὴν τῆς ἵριδος ἀπόδειξιν.
πέμπτον, τὴν αἱτίαν τῶν χρωμάτων παραδίδωσιν. ἕκτον, τὴν
τάξιν τῶν χρωμάτων, δι' η̄ν αἱτίαν τῆς ἐντὸς ἵριδος η̄ μεῖζων
ζώνη καὶ τῆς ἐκτὸς η̄ ἐλάττων φοινικοῦν ἔχονσι χρῶμα, αἱ δὲ
παραχείμεναι ταῖς φοινικαῖς ζώναις πρόσιτον ἔχονσι χρῶμα

Tripples irides soli adversae, saepenumero visae, quales a Ciccolini (Zach monail. Correspond. xx. p. 505), Senguerd (Philos. natur. ed. II. Lugdun. 1685. p. 292), Etienne (Histoire de l'Académie des sciences de Paris 1743. p. 54), Halley (Philosoph. Transact. 1690. p. 193), Celsio (Schwed. Abhandl. 1742. p. 235), tunc tantum apparere possunt, ubi maiores aquae, sive ipsum mare, sive lacus, sive major etiam amnis, in vicinia sunt. Tertia tunc iris reflexione priorum ab aqua ad nubem nascitur, ideoque eodem modo sunt explicanda, quo Vince (Gilb. Ann. IV. p. 219) erectas imagines conversis impositas, quae simili reflexione in vicinia lacuum et maris sunt, explicuit. Aliud phaenomenon iridis a Wollaston observatum (Edinburgh Transactions Vol. V. Part. III p. 10. Baumgartner u. v. Ettinghausen Zeitschr. III. p. 303) huc trahendum est, cum a reflexione non absimili originem traxerit. Miras omnino formas iridis tali reflexione ab aquarum superficie ad nubes fieri notum est, quemadmodum lunarem illam iridem, quam in America meridionali vidit Don Ulloa (Voyage historique de l'Amérique meridionale Amsterdam 1752. Tom. I. p. 368), aut quam Monge ex Aegypto rediens in mari mediterraneo (Abhandlungen über Aegypten unter Bonaparte p. 67), aut quam Playfair (Gilb. Annal. LXII. p. 124 sqq.), aut quales alii denique conversos arcus observarunt tales, ut concava pars à terrae superficie ad caeli cacumen recederet (Gilb. Annal. LXI. p. 363), qua de re explicanda cfr. Scoresby in Edinburgh new philosophic Journ. II. p. 239.

*) Ald. αὐτόν.

**) Supple τμῆμα. Mox pro τρίχροον Ald. τρίχροον.

ἔφ' ἐκατέρας ζώνης, αἱ δ' ἐκτὸς τοῦ πρασίνου χρώματος ζῶναι ἀλονργὸν ἔχοντι τὸ χρῶμα ἐφ' ἐκατέρας ζώνης *), ὥσπερ λαμβάνεσθαι τὰς δύο ἵριδας ὑπὸ ἀλονργοῦ χρώματος. ταῦτα ἡμῖν τὰ ἔξι παραδίδωσιν ἡ μετὰ χεῖρα λέξις. ἀρξάμεθα οὖν ἀπὸ τοῦ πρώτου, τίς ἡ αἰτία τοῦ μὲν ἄλω λευκὴν φαίνεσθαι, τὴν δὲ ἵριν ποικίλως ἔχονσαν, μήτε ὅμιας ὅμοιον τῇ ἄλῳ· τούτον παραδίδωσι δύο αἰτίας ὁ φιλόσοφος. πρῶτον μὲν ὅτι ἡ ἄλως ἀπὸ λευκοτάτου καὶ λεπτοτέρου γίνεται νέφους καὶ ἡττον ὑγροῦ, ἡ δὲ ἵρις ἀπὸ μελαντέρου καὶ παχέος καὶ καρύγρου. τὰ δὲ κάθηγρα μελάντερα φαίνονται δίκην τῶν ἐν ὑδατι βεβρεγμένων ἴματάων. καὶ διὰ τοῦτο ποικιλάτερον χρῶμα ἰσχεῖ ἡ ἵρις, λευκὸν δὲ ἡ ἄλως. δεύτερον δὲ ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς ἄλω ἔλαττον ποιεῖ διάστημα ἡ ὄψις πρὸς τὴν σελήνην. κατὰ κάθετον γὺρο ἐκπέμπεται καὶ ὡς ἔλαττον ποιοῦσα διάστημα.....**). καὶ γὰρ ἡ ὄψις ὡν ἀμυδρῶς διαλαμβάνεται κατὰ ἀσθένειαν, μελαντέρα δοκεῖ εἶναι. Ἰδοὺ γοῦν τὸν οὐρανὸν κνανοῦν χρῶμα δοκοῦμεν ἔχειν καὶ τὴν θάλασσαν πορφυροῦν, διὰ τὸ ἐπὶ πλέον ἐκτεινομένην διάστημα ἔξασθενεῖν ***). καίτοι τοῦ Άριστοτέλους

*) Ald. ζώνας, paulo ante ἀλονργόν, et mox deinceps τὰς δύο ἵρις.

**) Lacunae indicium reperitur iam in editione Aldina. Fortasse verba exciderunt talia, qualia ἡ πρὸς τὸν ἥλιον.

***) De colore aëris caelique, aliter sensit Theophrastus de colorib. §. 20 p. 881 ed. Schneider: 'Ο δὲ ἀήρ ἐγγύθεν μὲν θεωρούμενος οὐδὲν ἔχειν φαίνεται χρῶμα· διὰ γὰρ τὴν ἀραιότητα ὑπὸ τῶν αὐγῶν κρατεῖται χωριζόμενος ἐπ' αὐτῷ, πυκνοτέρων οὐσῶν καὶ διαφαινομένων δι' αὐτοῦ. ἐν βάθει δὲ θεωρούμενος ἐγγυτάτῳ φαίνεται τῷ χρώματι κνανοειδής διὰ τὴν ἀραιότητα· ἡ γὰρ λείπει τὸ φῶς, ταύτῃ σκύτῳ διειλημμένος φαίνεται κνανοειδής, ἐπιπυκνωθεὶς δέ, καθάπερ τὸ ἕδωρ, πάντων λευκότατός ἐστιν (cfr. §. 1. p. 873). — Pурпureum maris colorem dixit auctoritate Homeri, apud quem oīnoψ πόντος, πορφυρέη ἄλς, πορφυρόεσσα θάλασσα, πορφυρόεντα κύματα saepenumero occurunt. cfr. Il. φ', 326. ψ', 316. Odyss. β', 421. ε', 132 etc. Virg. Georg. IV, 373 ibid. Voss. p. 855. Est ille color, quem Aristoteles Problem. XXVI, 37. p. 944, b. cfr. Gell. Noct. Attic. II, 30) ζοφᾶδες χρῶμα appellat, quem mare ostendat flante aquilone, cum austro spirante caeruleum videatur. Atque hic color perpetuo fere apud Latinos mari tribuitur, iisque quae ad mare

φονλομένου ἀχρωμάτιστα εἶναι τὰ οὐράνια σώματα, διὰ τὸ
εἶναι ταῦτα τῆς πέμπτης οὐσίας *). πᾶν δὲ χρῶμα ἐκ τῶν
τεσσάρων στοιχείων **). οὐκοῦν, ὡς ἔφη, ἐπειδὴ ἐλαττον ἡ
ὕψις διάστημα ποιεῖ ἐπὶ τῆς ἄλω, οὐκ ἔξισθενεῖ καὶ τούτου
χάριν λευκὸν χρῶμα φαίνεται ἔχονσα· ἐπὶ δὲ τῆς ἥριδος ἐπειδὴ
ἐπὶ πλέον ἐκτείνεται (ἀπὸ γὰρ ἡμῶν ἐπὶ τὸ νέφος καὶ ἀπὸ τοῦ
φέρους ἐπὶ τὸν ἥλιον κατὰ διάμετρον δύντα τοῦ νέφους· μεῖζον
γὰρ διάστημά ἔστι τὸ κατὰ διάμετρον τῆς καθέτου) τούτου
χάριν ἔξισθεροῦσα ἡ ὕψις ποικίλα χρῶματα δῷῃ ἐπὶ τὸ με-
λάντερον ὅδενοντα. τοῦτο μὲν τὸ πρῶτον. δεύτερον ἦν δι’ ἣν
αἰτίαν περὶ μὲν τὸν ἥλιον οὐ γίνεται ἵρις, ἡ σπανίως γίνεται,
κατὰ διάμετρον δὲ αὐτοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γίνεται. ἀλλ’
ἴνα τοῦτο νοήσωμεν, δεῖ πρῶτον ἐκεῖνο μὴ ἀγνοεῖν, ὅτι ἡ ἀνα-
θυμιαμένη ἀπὸ τῶν ὑδάτων ἀτμιδώδης ἀναθυμίασις μετεῳρι-
ζομένη καὶ παχυνομένη ἐν τῷ ἀπογείῳ τοῦ περιγείου ἀέρος
μεταβάλλεται εἰς ὑδωρ νεφονυμένη καὶ γίνεται ὑετός, ὡς ἐν
τοῖς προλαβοῦσιν εἴρηται. ἀλλ’ οὐκ ἀθρόον εἰς ὑδωρ μετα-
βάλλεται, ἀλλ’ εἰς ἁυίδας, τοντέστι φεκάδας. εἶτα τούτων
τῶν ὁαυίδων συνερχομένων ἀλλήλαις γίνεται ὑδωρ καὶ κατέρ-
χεται ὑετός ***). ἡ οὖν ἵρις ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τῶν φεκάδων
καὶ τοῦ ὑδατος ἔχει τὴν γένεσιν. τῆς γὰρ ὕψεως φέρομένης

spectant, unde Neptunus *caeruleos oculos* habere dicebatur (*Cic. de nat. deor. I, 30*), unde *caeruleus currus Neptuni* audit *Virgilio Aen. V, 819* et *caerulei Tritonis equi* *Ovidio Heroid. VII, 50* et al. sim.

*) Cfr. *de caelo II, 7* sqq. Ex iis, quae ibi disserit Aristoteles, consequitur eum astra coloris experitia censere debuisse. Quod enim deinceps additur ab Olympiodoro, omnem colorem natum esse ex quatuor elementis, patet ex iis, quae exposita sunt initio libelli de coloribus: ἀπλᾶ τῶν χρωμάτων ἔστι, ὅσα τοῖς στοιχείοις συνακολούθει et q. s. At male dixit Olymp.: ἐκ τῶν στοιχείων quasi colores corporibus adnumerasset. Plinius *Histor. nat. II, 18* in singulis erraticis sideribus coloris differentiam statuit, ergo colorem iis tribuit.

**) Quod quid sibi velit, intelligitur ex iis, quae dixit fol. 50, a (*Excerpt. III, 2, 1.*).

***) Cfr. *Meteorolog. I, 12, 3.*

ἐπὶ τὰς ὁμιλίας ἔκεινας καὶ ὡς ἐπὶ ἑνόπτερον ἐπὶ τὸν ἥλιον
 ἀνακλωμένης κατὰ διάμετρον τοῦ ἥλιου χρῶμα εὐ ταῖς ὁμιλίαιν
 ὅρᾳ. καὶ αὕτη ἡ ἔμφασις τοῦ χρώματος τοῦ ἥλιου τοῦ ἐν ταῖς
 ὁμιλίαιν ἐστὶν ἡ Ἰρις· ὅθεν καὶ ὑετόμαντις *) λέγεται παρὰ
 τοῖς ποιηταῖς ἡ Ἰρις, διὰ τὸ ὅπον οὖπω τὰς ὁμιλίας ἔκεινας
 συναγομένας εὐ ταῖς ἔμφασινται Ἰρις, ποιεῖν τὸν ὑετόν. τούτῳ
 οὕτως ἔχόντων, εἰ ἐγγὺς εἴη τοῦ ἥλιου τὸ νέφος ἔκεινο εὐ τῷ
 εἰσιν αἱ ὁμιλίες ἥγουν περὶ αὐτὸν τὸν ἥλιον, διὰ τὸ τὰς ἀκτίνας
 αὐτοῦ σφοδροτέρας φαίνεσθαι ἐπὶ τὸ νέφος, συμβαίνει μᾶλλον
 αὐτὸς θερμαίνεσθαι διὰ τὴν παράτριψιν τῶν ἀκτίνων, ἢ περ εἰ
 ἡν πόρρω. ἐπειδὴ δὲ μᾶλλον θερμαίνεται ἡ τύχιον μεταβάλ-
 λεται εἰς ὕδωρ, τῆς συμμεμιγμένης αὐτῷ καπνώδοντος ἀναθν-
 μάσεως διαφορούμενης διὰ τὴν ἀλέαν, διαχεῖται καὶ ἀπομα-
 ραίνεται. ἐπειδὴ οὖν βραχύτατός ἐστιν ἐπὶ τούτον ὁ μέσος
 χρόνος καὶ οὐ πολὺς, τούτον χάριν φύ γίνεται Ἰρις περὶ τὸν
 ἥλιον, κατὰ διάμετρον δὲ γίνεται. ἐπειδὴ πλειων ἐστὶν ὁ μέσος
 χρόνος τῆς εἰς ὁμιλία μεταβολῆς καὶ τῆς εἰς ὕδωρ, δύναται
 συστῆναι ἡ Ἰρις ἔκεισε. τοῦτο καὶ τὸ δεύτερον. τότεν ἡν δεῖξαι,
 ὅτι τὰ θρυλλούμενα ἐπὶ πάσης Ἱριδος φενδή ἐστιν. Ιδοὺ γὰρ
 ἡ Ἰρις ἡ περὶ τοὺς λύχνους φαινομένη εὐ νοτίῳ καταστήματι
 εὐ χειμῶνι, ἡ ὅταν ὑγροτέροντος ἔχωμεν τοὺς ὄφθαλμούς, ἡ
 ὅταν μὴ ἀκριβῶς ἐνατενίσωμεν τῷ λύχνῳ. ἀπὸ γὰρ τούτων
 πάντων γίνεται Ἰρις περὶ τοὺς λύχνους, οὔτε τρίχροός ἐστιν,
 ἀλλὰ μονόχροον, καὶ μονόχροον παντελῶς, ἀλλότριον ἔχονσα
 χρῶμα τῆς Ἱριδος τῆς ἐκ τοῦ ἥλιου. οὔτε γὰρ φοινικοῦν, οὔτε
 πράσινον, οὔτε ἀλονρούν, ἀλλὰ πορφυροῦν. οὔτε μὴν κατὰ
 διάμετρον γίνεται τοῦ λαμπροῦ, ἀλλὰ περὶ τὸ λαμπρόν, περὶ
 γὰρ τὸν λύχνον. οὔτε μὴν ἡμικύκλιον φαίνεται ἡ ἐλαττον ἡμι-
 κύκλιον αὕτη ἡ Ἰρις, ἀλλ' ἀεὶ κύκλος, περὶ γὰρ τὸ φῶς. οὔτε
 γὰρ εὐ κεκερματισμένοις ἑνόπτεροις γίνεται ἡ τοιαύτη Ἰρις, ἀλλ' εὐ
 συνεχεῖ. περὶ γὰρ τὴν περὶ τὸν λύχνον ἀχλύν, ἥτις γίνεται

*) ὑετόμαντις iridis epitheton nisiquam reperi. Cornicis est apud Euphorionem (p. 134 sq. ed. Meineke) ap. Schol. Nicandri Theriac. 406: ὅτι χειμῶνα δηλοῦσιν οἱ κόρακες καὶ Ἀρατος μαρτυρεῖ καὶ Εὐφορίουν δμοίως.

— ὑετόμαντις ὅτε κρώξεις κορώνη.

ἐκ τῆς λιγνύος τοῦ λύχνου. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα ἵρις γινομένη κατὰ τι μὲν ἐσικῦα τῇ περὶ τοὺς λύχνους, κατά τι δὲ τῇ περὶ τὴν νέφη. ἐὰν γὰρ ὡσι δύο τινές, ὥν ὁ μὲν ἐν τῷ ἐσκιασμένῳ ἴσταται, ὁ δὲ ἐν τῷ καταλαμπομένῳ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ὁ δὲ ἔστως ἐν τῷ καταλαμπομένῳ ὅσινε ὑδωρ, ὥστε τὰς ὁσιάδας ἦν δέξισθαι τὸ χρῶμα τοῦ ἡλίου, ὁ ἐν τῷ ἐσκιασμένῳ ἔστως ὁρᾶ ἵριν γενομένην ἐκ τῶν ὁσιάδων τῆς ὄψεως, ἀνακλωμένης ὑπὸ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἡλιον πορφυροῦν ἔχονσαν χρῶμα. αὗτη οὖν ἡ ἵρις κατὰ μὲν τὸ χρῶμα ἐσικε τῇ περὶ τὸν λύχνον ἵριδι, κατὰ δὲ τὸ μὴ εἶναι τέλειον ἐσικε τῇ ἐν τοῖς νέφεσι γινομένῃ. ὥστε οὐ πᾶσα ἵρις ἐπιδέχεται τὰ εἰρημένα περὶ ἵριδος ἀξιώματα. τέταρτον ἡν τῶν προτεθέντων, τρίτα λήμματα παραδοῦναι συμβαλλόμενα πρὸς τὴν τῆς ἵριδος ἀπόδειξιν, ὥν τὸ πρῶτον τοιοῦτόν ἔστι· τὸ πολὺ λαμπρὸν ἢ ἐν μέλανι ὀλίγῳ ἢ διὰ μέλανος ὀλίγου θεωρούμενον φοινικοῦν ποιεῖ χρῶμα. ίδού οὖν ὁ ἡλιος ἀνίσχων καὶ δύνων καὶ οἱ λοιποὶ ἀστέρες δι' ὀλίγου μέλανος δρώμενοι καὶ οὐκ ἐν μέλανι (οὐκ ἐν αὐτῷ γάρ εἰσι· πολὺ γάρ αὐτοῦ ἀπέχονται), ἀλλὰ δι' αὐτοῦ δρῶνται. ἐν μέλαινι δὲ θεωρουμένη φλόξ φοινικοῦν φαίνεται χρῶμα ἔχονσα, τουτέστιν ἐν καπνῷ περὶ αὐτὸν ὄντι *). μετὰ γὰρ τοῦ καπνοῦ ἔστιν ἡ φλόξ **). διθεν ἐν μέλαινι εἴπον δρᾶσθαι αὐτόν. τοῦτο πρῶτον λήμμα. δεύτερον, δτι ἡ ὄψις ἐπὶ πολὺ προϊοῦσσα, ἀσθενῆς γίνεται καὶ ἐλάττων ἔαντης κατὰ τὴν δύναμιν. διθεν τὰ πόρρω κείμενα δρώμενα μέλαινα δοκεῖ εἶναι καὶ τὰ γωνιαῖα σώματα ἀγώνια εἶναι, καὶ τὰ μεγύλα μικρὸν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀκριβῶς ἀντιλαμβάνεσθαι. οὐ μόνον δὲ τὰ πόρρω κείμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐγγὺς κείμενα, διὰ μακρᾶς δὲ περιόδου ὑποπλεύοντα αὐτῇ ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀνακλύσεως. οὐδὲν γὰρ ἄτοπον ἐγγὺς μὲν εἶναι τὸ δρατὸν ἐκ πλαγίων τῆς ὄψεως καὶ ἐπικέμπεσθαι ἐκεῖσε τὴν ὄψιν καὶ ἀνακλᾶσθαι πρὸς τὸ ἐκ πλαγίων δρατόν, εἰ καὶ κατ' εὐθυνωρίαν κείμενον μήκοθεν ἐκείτο. καὶ διὰ τοῦτο καὶ μελάντερον δοκεῖ εἶναι. ίδού γοῦν εἰ κατ'

*) Ald. ὄντος.

**) Vide de generat. et interitu II, 4. p. 331, b. Theophrast. de igne §. 3. p. 706. Commentar. ad I, 4, 4. Tom. I. p. 367.

εὐθυνωφίαν ἴδωμεν νέφος λευκόν, ἀτενίσαντες ἐν ὑδατι μελάντερον αὐτὸν ὄρῶμεν διὰ τὸ ἐπὶ πλέον διάστημα πορευομένην τὴν ὄψιν ἀσθενεῖν. τοίτον λῆμμα, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐκπομπῆς τῆς ὄψεως τὸ μέλαν χρῶμα οἶον ἀπόφασίς ἐστι τῆς ὄψεως. διὰ γὰρ τὴν ἀσθένειαν καὶ διὰ ἀμυδρότητα γίνεται τῆς ὄψεως. καλῶς δ' εἶπεν οἴον ἀπόφασίς, ἐπειδὴ οὐ παντελῶς γέγονε στέρησις ὄψεως ἐπὶ τῶν μήκοθεν ὄρωμένων. διθεν καὶ χρώματι διάφορα ὄρῶνται. εἰ γὰρ ἦν τελεία ἀπόφασις, οὐκ ἀνέφαίνετο τὰ διάφορα χρώματα. πέμπτον ἦν ζητῆσαι τὰς αἰτίας τῶν χρωμάτων τῆς ἴριδος. ἐπειδὴ γὰρ τὰ νέφη, ἐν οἷς ἡ Ἱρίς ἐκφαίνεται, κατακενερματισμένα ἐστὶν εἰς μικρὰς ὁντίδας· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν πόρρω κεῖνται τῆς ὄψεως, τὰ δὲ ἐγγυτέρω, αἱ ἐκ τοῦ ὅμματος ἐπὶ αὐτὸν ἐκπεμπόμεναι ἀκτῖνες πλεῖσται οὖσαι αἱ μὲν εἰς τὰ πλησίον νέφη προσπίπτουσαι ἀνακλῶνται πρὸς τὸ ὄρατόν, τοντέστι τὸν ἥλιον, αἱ δὲ εἰς τὰ πορρωτέρω, αἱ ίδε ἔτι εἰς τὰ πορρωτέρω. ἀλλ' αἱ μὲν εἰς τὰ πλησίον νέφη προσπίπτουσαι ἀκτῖνες, ᾧς ἀν δι' ὀλίγου μέλανος ὄρῶσαι αὐτόν, τοντέστι ἀχλυώδους ἀέρος, οὐ πάσχονται πολλὴν τὴν ἀπάτην, ἀτε δὴ μὴ πάντας ἀσθενήσασι καὶ δι' ὀλίγης ἀχλύνος αὐτὸν ὄρῶσαι. διθεν φοινικοῦ χρῶμα ὄρῶσιν αὐτὸν ἥλιον ἐν τοῖς νέφεσιν ἐκείνοις, ἐν οἷς προσπίπτουσι διὰ τὸ πρῶτον λῆμμα τὸ λέγον, ὅτι ἐὰν πολὺ λαμπρὸν δι' ὀλίγου μέλανος ὄρᾶται, φοινικοῦ ὄρᾶται. ὅπερ φοινικοῦ οὐ πόρρω ἐκπέπτωκεν τοῦ ἥλιακοῦ χρώματος. οὕτω μὲν οὖν αἱ εἰς τὰ πλησίον νέφη προσπίπτουσαι ποιοῦσι τὸ φοινικοῦ χρῶμα· αἱ δὲ εἰς τὰ πόρρω νέφη προσπίπτουσαι, ἐπειδὴ καὶ διὰ πλείονος διαστήματος ἀνακλῶνται πρὸς τὸν ἥλιον καὶ διὰ πολλοῦ ἀέρος ἀχλυώδους ὄρῶσιν αὐτόν, μελάντερον αὐτοῦ τὸ χρῶμα ὄρῶσιν ἐν τοῖς νέφεσι διὰ τὸ δεύτερον λῆμμα τὸ λέγον, ὅτι ἐπὶ πολὺ προϊοῦσα ἡ ὄψις καὶ ἀσθενοῦσα μελάντερον δοκεῖ εἶναι τὸ ὄρωμενον μὴ ὃν τοιοῦτον. ἐντεῦθεν γίνεσθαι τὸ πράσινον χρῶμα μελάντερον ὑπάρχον ἡ κατὰ τὸ φοινικοῦ. αἱ δὲ εἰς τὰ ἐκ πλείονος διαστήματος ἀνακλῶνται πρὸς τὸν ἥλιον ἥπερ αἱ λοιπαὶ καὶ διὰ πολλοῦ ἀχλυώδους ἀέρος, ἔτι μᾶλλον μέλανος ἀντιλαμβάνονται τοῦ ἥλιακοῦ χρώματος διὰ τὸ τρίτον λῆμμα τὸ λέγον, ὅτι οἶον ἀπόφασίς ἐστιν ὄψεως τὸ μέλαν. αὗται γὰρ

ἔξασθενοῦσαι διὰ τὸ διάστημα καὶ διὰ τὸν πολὺν ἀχλυώδη ὄρα, ἐλάχιστον αὐτοῦ ἀντιλαμβάνονται, ὡς εἰ καὶ μετὰ δυσμάς ἀντελαμβάνοντο. ἔνθεν τὸ ἀλονοργὸν τῆς Ἰριδος φαίνεται χρῶμα. εἰ δὲ καὶ ἄλλα γίνεται χρώματα, ἀλλ' οὖν ἀνεπαισθητά εἰσι. τοῦτο καὶ τὸ πέμπτον κεφάλαιον. ἔκτον καὶ τελευταῖον ἦν Ἱητῆσαι τὴν αἰτίαν τῆς τάξεως τῶν χρωμάτων, διὰ τί τῶν δύο Ἰριδῶν οἱ προσεχεῖς τελευταῖαι μόναι φοινικοῦν ἔχουσι χρῶμα (τουτέστι τὸ πέρας τῆς ἔκτος καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἑντός). οἱ δὲ παρ' ἔκάτερα αὐτῶν πράσινον ἔχουσι χρῶμα, αἱ δὲ κατὰ τὰ πέρατα ἀλονοργόν· καὶ ὁ μὲν ἀποφαινόμενος Ἀριστοτέλης τὴν θέσιν αἰτίαται καὶ τὸ μέγεθος, θέσιν μὲν ἐπὶ τῆς μελέζονος Ἰριδος τῆς ἔξαθεν, μέγεθος δὲ ἐπὶ τῆς ἐλάττονος τῆς ἔνδοθεν. ἀλλὰ τέως ἐπὶ τῆς ἔνδον εἴπομεν *). φησὶ γάρ, ὅτι ἐπειδὴ μελέζων ἔστιν ἡ ζώνη τῆς ἑντός Ἰριδος ἡ πρώτη, ἐν δὲ τοῖς μελέζοις μεγέθεσι πλείονες προσπίπτοντιν ὄψεις, οὗ δὲ πλείονες προσπίπτοντιν ὄψεις οὐ γίνεται ἀπάτη ἢ ἐλάττον γίνεται διὰ τὸ ἀκριβέστερον ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ δρατοῦ, τούτον χάριν, ἐπειδὴ ἀπὸ μελέζονος περιφερείας, τουτέστι ζώνης, πλείονες ἀνακλῶνται ὄψεις πρὸς τὸν ἥλιον ὡς εἰ ἔκει ὄντος τοῦ ὄμματος, ἔνθα εἰσὶ τὰ νέφη, διὸ ἀχλίνος ἐπέμποντο ἀπ' αὐτοῦ οἱ ὄψεις πρὸς τὸν ἥλιον· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ πάσης ἀνακλάσεως. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τὸ ἀνακλωμένην τὴν ὄψιν ἀπὸ τοῦ ἐνόπτρου φέρεσθαι παρὰ τὸ δρατόν, πλὴν ὅτι νῦν μὲν ἐφικέστερον **) αὐτοῦ ἀντιλαμβάνεται ὅταν καὶ ἐνθυωρίαν, ἀμυδρότερον δὲ ἐπὶ τῆς ἀνακλάσεως. τοῦτο δὲ διὰ τὸ ἐπιπολὸν ἐκπειπομένην τὴν ὄψιν ἀτονεῖν· τοῦτο δέ, ὅτι μικροῦ ὄντος τοῦ ἐνόπτρου πολλάκις ὀλίγαι προσπίπτοντιν αὐτῷ ὄψεις, αἵτινες ἀνακλώμεναι πρὸς τὸ δρώμενον μικρὸν αὗται οὔσονται. διὰ ταύτην μὲν οὖν τὴν αἰτίαν ἡ μεγίστη περιφέρεια ἐπὶ τῆς ἑντός Ἰριδος φοινικοῦν ἐμφαίνει τὸ χρῶμα. ἡ δὲ ἔχομένη αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἐλάττων ἔστιν, ἐλάττονες αὐτῇ προσπίπτοντιν ὄψεις καὶ ἐλάττονες ἀνακλῶνται πρὸς τὸν ἥλιον καὶ διὰ τοῦτο πλέον ἀπατῶνται καὶ οὐκ ἀκριβῶς ἀντιλαμβάνονται τοῦ ἥλιον. ἔνθεν

*) Fort. εἴπομεν.

**) Lexicis addatur vocabulum, si lectio certa.

μετὰ τὸ φοινικοῦ γίνεται χρῶμα τὸ πράσινον. ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ ἔλαττων ἡ τρίτη περιφέρεια, ἔτι δὲ λιγαὶ εἰσὶν αἱ ἀπ' αὐτῆς ἀνακλώμεναι ὄψεις περὶ τὸν ἥλιον. καὶ τούτου χάριν πλέον ἀπατώμενος ἔτι μελάντερον οἴονται τὸν ἥλιον καὶ γίνεται τὸ ἀλονργόν. ταῦτα μὲν οὖν τῆς ἐντὸς ἵριδος αἰτιᾶται τὸ μέγεθος τῆς τῶν χρωμάτων τάξεως ὁ Ἀριστοτέλης, ἐπὶ δὲ τῆς ἐκτὸς τὴν θέσιν τῶν νεφῶν. ἐπειδὴ γὰρ τὰ νέφη ἔκεινα ἐν οἷς ἐμφαίνεται τὸ φοινικοῦ ἔχονσα χρῶμα περιφέρεια, πλησίον ἐστὶ τῆς ὄψεως, μηδὲ ἀποκάμινονσα ἡ ὄψις τῷ πολλῷ διαστήματι προσπίπτονσα αἰτοῖς καὶ ἀνακλωμένη πρὸς τὸν ἥλιον ἔλαττον ἀπατᾶται διὰ τὸ σχεδὸν τὸ τοῦ ἥλιον χρῶμα ὅραν. λέγω δὴ τὸ φοινικοῦ. τὰ δ' ἄλλα νέφη, ἐν οἷς εἰσὶν αἱ ἄλλαι περιφέρειαι, πόρρω μὲν ὅνται, ἐπειδὴ ἐκ διαστήματος ὄψις ἀνακλᾶται πρὸς τὸν ἥλιον, ἔξασθενεῖ καὶ διὰ τοῦτο οὖν ἀκριβῶς ἀντιλαμβανομένη ποῦ μὲν ποιεῖ τὸ πράσινον χρῶμα, ποῦ δὲ τὸ ἀλονργόν. ταύτας μὲν οὖν τὰς αἰτίας τῆς τῶν χρωμάτων τάξεως ἀποδίδωσιν ὁ φαινόμενος Ἀριστοτέλης. ἀλλ' ὁ δαιμόνιος ἔφησεν *), δύο οὖσῶν τῶν εἰρημένων αἰτιῶν ἐπὶ τῶν δύο γίνεσθαι ἰρίδων. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς ἐκτὸς δύναται αἰτιῶσθαι τὸ μέγεθος καὶ ἐπὶ τῆς ἐντὸς τὴν θέσιν. τι δήποτε τὸ μὲν ταύτη ἀπένειμας; τὸ δὲ ταύτη; φέρε οὖν ὡς ἐπέστησεν ὁ ἡμέτερος πρόγονος εἶπομεν **) αἰτίαν τῆς τάξεως τῶν χρωμάτων. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τοῦ ὅμματος πιπτούσῶν ἀκτίων ἡ κατὰ κάθετον φερομένη πρὸς τὸ ὅρατόν, ἥτις καὶ ἄξων ἐστὶ τῶν γινομένων κώνων, ἴσχυροτέρᾳ ἐστὶ τῶν μὴ κατὰ κάθετον, ἀλλὰ πλαγίων φερομένων, καὶ τούτων αἱ πρὸς τῇ καθέτῳ ἴσχυροτέραι εἰσὶ τῶν πόρρω τῆς καθέτου, συμβαίνει τὴν μὲν κάθετον ὡς ἴσχυροτάτην οὖσαν μὴ πάσχειν ἀπάτην ἡ σπανίως ἔχειν, τὰς δὲ πρὸς τῇ καθέτῳ πάσχειν μὲν ἀπάτην, δλίγην δέ, τὰς δὲ πόρρω πολλὴν πάσχειν ἀπάτην. τούτων οὖτως ἔχοντων ἐπὶ τῆς ἵριδος φαίνονται ὄψεις πολλαὶ παρὰ τὰ νέφη. ὃν ἡ μὲν ἐστι κάθετος, αἱ δὲ παρὰ τὴν κάθετον πιπτούσαι, αἱ δὲ πόρρω τῆς καθέτου. ἀλλ' ἡ μὲν κάθετος ἐμπίπτει ἐπὶ τὸ μεταξὺ τῶν δύο ἰρίδων, ἐπὶ τὸ τῶν μεταξὺ δύο φοινικῶν

*) Ἀμμονίας.

**) Ald. εἶπομεν.

περιφερειῶν, ἔνθα οὐδὲν ὅλως ἀπατηλὸν φαίνεται χρῶμα. μεταξὺ δὲ τῶν δύο ἵριδων ἐστὶ τις χώρα χωρὶς χρώματος ἀπατηλοῦ· ἐπειδὴ οὖν ἴσχυρῶς ἀντιλαμβάνεται κάθετος ἐκείνου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ πίπτει, τούτου χάριν οὐχ ὁρᾶται. ἐκεῖσε χρῶμα ἀπατηλόν. τοῦτο γὰρ ἐλέγομεν καὶ ἐπὶ τῆς ἄλω, διὰ τὸ κρίκος φαίνεται καὶ οὐχὶ τύμπανον, ἐπειδὴ ἡ κατὰ κάθετον φερομένη πρὸς τὴν σελήνην ὅψις ἴσχυρὰ οὖσα οὐκ ἀπατᾶται, ἀλλ᾽ ἀκριβῶς ἀντιλαμβάνεται. διὰ τοῦτο οὖν καὶ ἐνταῦθα συμβαίνει, ἔνθα ἡ κάθετος πίπτει, μὴ γίνεσθαι χρῶμα ἐπεισ- ακτον. αἱ δὲ παρὰ τὴν κάθετον πίπτουσαι εὐθεῖαι ἐπειδὴ οὔτε οὕτως εἰσὶν ἴσχυραὶ ὥσπερ ἡ κάθετος, οὔτε οὕτως ἀσθενεῖς ὥσπερ αἱ πόρρω τῆς καθέτον, τούτου χάριν ποιοῦσι μὲν ἀπάτην, ἐλαχίστην δέ, καὶ σχεδὸν αὐτὸν τὸ χρῶμα τοῦ ἥλιου ὁρῶσιν ἐννοθευόμενον διὰ τῆς ἀχλύος, ὅθεν μετὰ τὸν ἀργὸν χρώματος ἐκεῖνον τόπον, ἔνθα ἡ κάθετος ἐπιγίνεται, αἱ περὶ αὐτὸν περιφέρειαι φουνικοῦν ἔχουσι τὸ χρῶμα. σχεδὸν γὰρ τὸ φουνικοῦν πλησίον ἐστὶ τοῦ λαμπροῦ κατὰ τὴν ὅμοιότητα. αἱ δὲ πόρρω τῆς καθέτον πίπτουσαι ὅψεις ἐπὶ τὰ πόρρῳ νέφη, ἐπειδὴ πλεῖον διάστημα ἀνύουσαι ἀνακλῶνται πρὸς τὸν ἥλιον καὶ ἀσθενεῖς γίνονται. τούτου χάριν ἀμυνδρότερον ἀντιλαμβα- νόμεναι διὰ τὸ δεύτερον λῆμμα ποιοῦσι τὸ πράσινον χρῶμα ἐν ἐκατέρᾳ ἵριδι. μετὰ τὸ πράσινον δ' ἔτι πόρρω τῆς καθέτον πίπτουσαι, ἐπειδὴ μᾶλλον ἄπονοι εἰσιν, ὡς διὰ πολλοῦ διαστή- ματος ἀνακλῶμεναι, ἔτι ἀμυνδρῶς ἀντιλαμβάνονται τοῦ λαμ- προῦ καὶ ποιοῦσι τὸ ἀλονυργὸν μελάντερον ὃν τοῦ πρασίνου, κείμενον δὲ αὐτοῦ ἐφεξῆς ἐν ἐκατέρᾳ ἵριδι· ταῦτην μὲν τὴν αἰτιαν τῆς τάξεως ἀποδέδωκεν ὁ μέγις φιλόσοφος *). φέρε δ' ἡμεῖς οἶον τροφεῖα ἀπογέμοντες Ἀριστοτέλει **), δεξιῶμεν αὐτὸν ταῦτα λέγοντα καὶ οὐ κατὰ τὸ φαινόμενον. — Olympiodor. fol. 52, a — 53, b.

IV, 20. Δεύτερον δ' ὅτι ἡ ὅψις ἐκτεινομένη

*) Cfr. ad Excerpt. I, 6, 2. Tom. I. p. 183. ad I, 13, 30. p. 256.
Addit. Olymp. fol. 54, a (Excerpt. III, 4, 20).

**) Hinc corrigitur verba Olympiodori fol. 1, b. (Excerpt. I, 1. Tom. I. p. 132), ubi τρόφια mutandum in τροφεῖα.

ἀσθενεστέρῳ γίνεται καὶ ἐλάττων] Τὸ δεύτερον λῆμμα
τοῦτ' ἔστιν. ἀλλὰ ζητητέον, πῶς ἡ ὄψις ἀποτεινομένη ἐλάττων
γίνεται. μεῖζῷ γὰρ μᾶλλον ἔδει λέγειν, ἢ ἐλάττονα λέγει αὐτὴν
γίνεσθαι κατὰ τὴν δύναμιν, τουτέστιν ἄπονον. ὃ δῆλον, διτὶ^δ
καὶ πλεόνα ὅταν αὐτὴν λέγῃ, δυνάμει αὐτὴν λέγει πλεόνα οὐ
μεγέθει. οὐκοῦν συμφωνεῖ ἡ τοῦ μεγάλου φιλοσόφου ἔξήγησις
πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπὶ τῆς τάξεως τῶν χωρῶν
μάτων τῆς ἵριδος. πλείστην γὰρ εἶπεν ὄψιν ἀνακλᾶσθαι ὁ
Ἀριστοτέλης ἀπὸ τῆς μεῖζονος περιφερείας, οὐ τῷ ποσῷ, ἀλλὰ
τῇ δυνάμει, ὡς εἴρηται. — Olympiod. fol. 54, a.

IV, 24. Ἄλλ' ἐν τοῖς τρισίν.....] Ἐπὶ δὲ τῷ
πλεῖον οὐκέτι ἐκβαίνειν φησὶ τὰ τῆς ἵριδος χώματα τῶν τριῶν,
ἄλλ' ἐν τοῖς τρίσιν ἴστασθαι, ὥσπερ καὶ ἐπ' ἄλλων ἡ φύσις
ποιεῖται τρία. διὰ τοῦτο γὰρ εἶπεν ἐν τοῖς περὶ οὐρανοῦ καὶ
τῶν μεγεθῶν, πρόοδος μέχρι τῶν τριῶν διαστάσεων προηλθεν,
ἄλλο τελειότητα. πάντα γὰρ ἥδη καὶ πολλὰ τὰ τρία *). — Alexan-
dri fol. 109, b.

“Ωσπερ φησὶν ἐν τοῖς πᾶσι τὸ τριπλοῦν θεωρεῖται. πάντα
γὰρ ἔχονται καὶ πρῶτα καὶ μέσα καὶ ἕσχατα. πρῶτον μὲν τὸ
φυσικοῦ χρῶμα, δεύτερον τὸ πρύσινον, τρίτον τὸ ἀλονγυόν,
καὶ διὰ τοῦτο τρίχρονς ἡ Ἱρις· οὐδὲν δὲ αὐτῇ ἄλλο αἰσθητὸν
φαίνεται ἥδα **), εἰ μήπου ἀναισθητὸν ἔστι. βούλεται γὰρ ὁ
Πτολεμαῖος ***)) ἐπτὸν χώματα εἰναι τῆς ἵριδος. ἄλλ' ὅσον ἐπὶ

*) Cfr. omnino Aristotel. *de caelo* I, 1. p. 268, a.

**) Quinque enumeravit Ammianus Marcellinus xx, 11. p.
282 sq.

***) Locus Ptolemaei, ad quem alludit h. l. Olympiodo-
rus, procul dubio ex *Opticis* petitus est. Quod opus Rogeri Ba-
conis temporibus exstitisse, elucet ex eius *Perspectiv.* p. 118 ed.
Combach. Duobus post Baconem saeculis Ptolemaei opus vis-
dit adhuc Regiomontanus (cfr. Weidleri *Hist. Astronom.* Viteb.
1741. 4. p. 311); deinde anno 1572 ante oculos habuit Risner,
cum Alhazeni Opticam ederet (*Opticae Thesaurus.* Basil. 1572. fol.)
Ultimum vestigium reperitur in schedis quibusdam, anno 1608 con-
scriptis, quae in regia bibliotheca Parisiensi adservantur, et in quibus

τούτῳ, Ἀριστότελες, εἰ πάντα ἔχει πρῶτα, μέσα, ἔσχατα, οὐκ ἔστιν ἄμεσον ἐναντίον, ἀς οὐ φήσι· καλῶς γὰρ ἔφη Πλάτων πάντα ἔμμεσα *) εἶναι. ἐπὶ γάρ ἀρτίον καὶ περισσοῦ, ὁ μέσος

plures ex Ptolemaei opere loci laudantur (vid. Caussin in *Mémoires de l'Institut royal. Académ. des Inscript. et belles lettres.* Tom. VI. 1822). Deinde diu perditus putabatur, neque quidquam innotuit, nisi quod plures, qui suis oculis librum inspexisse faterentur, monuissent, theoriam refractionis astronomicae in eo contineri et bene, quemadmodum tum temporis putabatur, explicari cur sidera in horizonte maiora appareant. Montucla denique (*Histoire des Mathématiques* Vol. I. p. 314) monuit, codicis, quo Ptolemaei Optica contineantur, mentionem fieri in catalogo bibliothecae Bodleianae (p. 300), Oxonii adservatae, inscripti: *Ptolemaei opticorum sermones quinque ex arabico latine versi*, quem nuperrimis demum temporibus inspexit Rigaud, Professor Oxoniensis. Laplace (*Exposition du système du monde* ed. II. p. 308. cfr. v. Zach *Monat. Correspondenz* II. p. 72) narravit, in bibliotheca regia Parisiensi similem adservari codicem, quem intuitus Alexander ab Humboldt (*Voyage Part. IV. Astronomie et Magnétisme* Vol. I. *Introduct.* p. LXIX) perscrutandum celeberrimo astronomo Delambre tradidit, qui brevem illius operis expositionem publici iuris fecit (*Connaissance des temps* 1826. *Histoire de l'Astronomie ancienne.* Tom. II. p. 423 — 429).

*) Vide Platonis *Phileb.* c. 6. p. 16: θεῶν μὲν εἰς ἀνθρώπους δόσις, ὡς γε καταφανεῖται δμοί, ποθὲν ἐκ θεῶν ἐρρίφη διά τινος Προμήθεως ἄμα φανοτάτῳ τινὶ πυρὶ· καὶ οἱ μὲν παλαιοὶ, κρείτονες ἡμῶν καὶ ἐγγυτέρω θεῶν οἰκοῦντες, ταῦτην φῆμην παρέδοσαν, ὡς ἐξ ἑνὸς μὲν καὶ πολλῶν ὅντων τῶν ἀεὶ λεγομένων εἶναι, πέρας δὲ καὶ ἀπειρίαν ἐν ἑαυτοῖς ἔνμφυτον ἔχόντων· δεῖν οὖν ἡμᾶς τούτων οὕτω διακεκοσμημένων, ἀεὶ μίαν ἴδειν περὶ παντὸς ἑκάστοτε θεμένους ζητεῖν. οὐρήσειν γὰρ ἐνοῦσαν· ἐὰν οὖν καταλάβωμεν, μετὰ μίαν δύο, εἰ πως διοῖσι οὐκοπεῖν, εἰ δὲ μή, τρεῖς ἢ τινα ἄλλον ἀριθμόν, καὶ τῶν ἐν ἑκείνων ἔκαστον πάλιν ὥσαύτως, μέχριπερ ἀν τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν μή, ὅτι ἐν καὶ πολλὰ καὶ ἀπειρά ἔστι, μόνον ἴδη τις, ἀλλὰ καὶ ὀπόσα· τὴν δὲ τοῦ ἀπειρού ἴδειν πρὸς τὸ πλῆθος μή προσφέρειν, πρὸν ἀν τις τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ πάντα κατίδη, τὸν μεταξὺ τοῦ ἀπειρού τε καὶ τοῦ ἔνος· τότε δ' ἥδη τὸ ἐν ἔκαστον τῶν πάντων εἰς τὸ ἀπειρον μεθεντα καίρειν ἐᾶν. οἱ μὲν οὖν Θεοί, ὅπερ εἴπον, οὕτως ἡμῖν παρέδοσαν οὐκοπεῖν καὶ μανθάνειν καὶ διδάσκειν ἄλλήλους. οἱ δὲ νῦν τῶν ἀνθρώπων σοφοί ἐν μέν, ὅπως ἀν τύχωσι, καὶ πολλὰ θάττον καὶ βραδύτερον ποιοῦσι τοῦ δέοντος, μετὰ δὲ τὸ ἐν ἀπειρᾳ εὐθύς· τὰ δὲ

περισσάρτιος, καὶ μεταξὺ νόσου καὶ ὑγείας ἡ οὐδετέρα κατάστασις, ἵνα μὴ ἀθρόα μεταβολὴ ὑπάρχῃ ἐν τῷ παντὶ *). — Olympiodor. fol. 54, b.

IV, 25. Τὸ δὲ ξάνθον φαίνεται διὰ τὸ παρὰ ἄλληλα φαίνεσθαι] Ἐπειδὴ τῇ προτεραιᾳ δεῖξας ἦν ὁ φιλόσοφος τὴν αἰτίαν, δι’ ἣν τρίχρονς ἡ Ἰρις, διὰ τὸ καὶ ἡ τοῖς κατὰ ἔμφασιν γινομένοις εἶναι καὶ πρῶτα καὶ μέσα καὶ ἔσχατα, ὥσπερ ἐν πᾶσι τοῖς καθ’ ὑπόστασιν, δρῶμεν δὲ καὶ ἔτερον χρῶμα παρὰ τὰ τρία εἰρημένα, λέγω δὴ φοινικοῦ, πράσινον, ἀλουργὸν (γίνεται δὲ ἐν αὐτῇ καὶ ξανθὸν χρῶμα), ἀξιόν ἐστιν ἀπορῆσαι, πῶς τρίχρονν λέγει εἶναι τὴν Ἰριν καὶ τοῦ ξανθοῦ χρώματος κατ’ αὐτὴν ἔμφερομένον. ἡ ὁρτέον, ὅτι τρία χρώματα λέγει εἶναι τῆς Ἱριδος ὁ φιλόσοφος κατὰ ἀνάκλασιν γινόμενα· τὸ φοινικοῦ λέγω καὶ τὸ πράσινον καὶ τὸ ἀλουργὸν· τὸ γὰρ ξανθὸν οὐ γίνεται κατὰ ἀνάκλασιν, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ κρᾶσιν τοῦ φοινικοῦ καὶ τοῦ πρασίνον χρώματος κιρνωμένον.**) γὰρ τοῦ φοινικοῦ καὶ τοῦ πρασίνον γίνεται τὸ ξανθὸν χρῶμα. καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές ἐστι καὶ ὅτι δυνατὸν

μέσα αὐτοὺς ἐκφεύγει, οἷς διακεχώριστα. τὸ τε διαλεκτικῶς πάλιν καὶ τὸ ἐριστικῶς ἡμᾶς ποιεῖσθαι πρὸς ἄλλήλους τοὺς λόγους. cfr. p. 23 E. sqq. ubi p. 26 Steph. eodem exemplo a valetudine et morbo petito utitur. — περισσάρτιος, quod lexicis accedit, in quibus non nisi ἀρτιοπέρισσος commemoratum est, explicuit Astius ad Nicom. Geras. Arithmet. I, 10 p. 227 sq.

*) Cfr. Categor. c. 10 p. 12, a: ὅτι δὲ οὐδὲ ὡς τὰ ἐναντία ἀντίστηται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἔξιν λεγόμενα, ἐκ τῶνδε δῆλον. τῶν μὲν γὰρ ἐναντίων, ὃν μηδὲν ἐστιν ἀνὰ μέσον, ἀναγκαῖον ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι ἡ ὡν κατηγορεῖται, θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἀστ. τούτων γὰρ οὐδὲν ἦν ἀνὰ μέσον, ὃν θάτερον ἀναγκαῖον ἦν τῷ δεκτικῷ ὑπάρχειν. οἷον ἐπὶ νόσουν καὶ ὑγείας καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου. ὃν δὲ ἐστὶ τι ἀνὰ μέσον, οὐδέποτε ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν θάτερον (οὗτος γὰρ λευκὸν ἡ μέλαν ἀνάγκη πᾶν εἶναι τὸ δεκτικόν, οὔτε θερμὸν ἡ ψυχρόν, τούτων γὰρ ἀνὰ μέσον τι οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν. ἐτι δὲ καὶ τούτων ἦν τι ἀνὰ μέσον, ὃν ἀναγκαῖον ἦν θάτερον ὑπάρχειν τῷ δεκτικῷ) εἴ μὴ οἷς φύσει τὸ ἐν ὑπάρχει· οἷον τῷ πυρὶ τὸ θερμῷ εἶναι καὶ τῷ λιόνι τὸ λευκῆ.

**) Ald. κρινωμένου, quod nihil est.

ἀπὸ κράνσεώς τινων χρώματων ἔτερον γίνεσθαι χρῶμα, δείκνυσιν δὲ Ἀριστοτέλης διὰ ἐξ ἐπιχειρημάτων, ὃν τὸ πρῶτον τυπτον ἔχει τὸν τρόπον. ἐὰν ἡττον μέλαν παρὰ μελάντερον παραβλῆθῇ, δόξει λευκὸν εἶναι τὸ ἡττον μέλαν, διὰ τὸ τὰ ὄμοια ἐν τοῖς ὄμοιοις λανθάνειν. Ιδοὺ γοῦν ἡττον ὁνπαρὰ ἴματια παρὰ τὰ μᾶλλον ὁνπαρὰ παραβαλλόμενα καθαρὰ εἶναι δοκεῖ. τούτων οὖτως ἔχόντων, ἐπάν μελάντερον ἢ τὸ νέφος, ἐν ᾧ ἐστιν ἡ Ἱρις, συμβαίνει τὸ φοινικοῦ πρὸς τὸ μέλαν παραβαλλόμενον ἵστανθὸν φαίνεσθαι. ἐπειδὴ ὑφεσιν ἔχει τὸ πράσινον πρὸς τὸ μέλαν. ἡττον γάρ ἐστι μέλαν. οὐκοῦν εἰ πρὸς τὸ πάνυ μέλαν λευκὸν φαίνεται τὸ φοινικοῦ, πρὸς τὸ ἡττον μέλαν, τουτέστι τὸ πράσινον, ἵστανθὸν φαίνεσθαι τοῦτο πρῶτον. δεύτερον ἐπιχείρημα. ὅτι γὰρ ἀληθές ἐστι καὶ τὸ ἵστανθὸν κατὰ κρᾶσιν γίνεσθαι τοῦ φοινικοῦ καὶ τοῦ πρασίνου, δῆλον. ἐπειδὴ λεπτυνομένον τοῦ νέφους, ἐν ᾧ ἐστιν ἡ Ἱρις καὶ ἀπομαρανομένον, λευκὸν γίνεται φοινικοῦ ἔτι χρῶμα. ἀλλὰ τοῦτο τὸ λευκὸν ὡς πρὸς τὸ πράσινον παραβαλλόμενον ποιεῖ ἵστανθὸν χρῶμα, ὥστε ἐκ πρασίνου καὶ φοινικοῦ καὶ ἀλονργοῦ μόνων ἐνίστασθαι χρωμάτων τὴν Ἱριν, μὴ ἐμφαίνεσθαι δὲ τὸ ἵστανθόν. τρίτον ἐπιχείρημα. ὅτι γὰρ τὸ ἡττον μέλαν πρὸς τὸ μελάντατον προσβαλλόμενον λευκὸν φαίνεται, δῆλον ἐκ τῆς γινομένης Ἱριδος ἀπὸ τῆς σελήνης. ἐπειδὴ γὰρ αὐτῇ ἡττόν ἐστι θεομοποιός, ἢ κατὰ τὸν ἥλιον, συμβαίνει μὴ διαλύειν αὐτὴν τὰ νέφη, ἀλλὰ μένειν παχέα. ἐνθεν μελάντατά εἰσι ταῦτα, ἐν οἷς γίνεται ἡ ἐπ' αὐτοῖς Ἱρις. ἄλλως τε καὶ διὰ τὸ ἐν νυκτὶ γίνεσθαι, τὴν δὲ νύκτα συμπράττειν πρὸς τὴν πάχυνσιν τοῦ νέφους. ἐπειδὴ οὖν παχύτατόν ἐστι τοῦτο τὸ νέφος καὶ μελάντατον, συμβαίνει τὰ Ἱριοειδῆ χρώματα γινόμενα ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὴν ἀνακλάσεως ὡς πρὸς τὸ μέλαν νέφος παραβαλλόμενα λευκὰ φαίνεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο λευκή ἐστιν ἀπ' αὐτῆς Ἱρις. ὅρας, ὅτι δυνατὸν ἀπὸ τῆς πρὸς ἔτερον χρῶμα παραβολῆς ἐξ ἔτερον χρώματος γίνεσθαι. τοῦτο τρίτον. τέταρτον ἐπιχείρημα. ὅτι γὰρ ἀπὸ τῆς πρὸς ἔτερον χρῶμα παραβολῆς ἔτερον χρῶμα γίνεται, δῆλον. ίδού γοῦν τὰ ποικίλματα τὰ ἐν τοῖς ἴματοις γινόμενα ἄλλα παρ', ἄλλα τιθέμενα ἄλλας διαφορὰς ποιοῦσι χρωμάτων διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν γίνομένην κρᾶσιν. ὅθεν οἱ περὶ τὰς σμαρά-

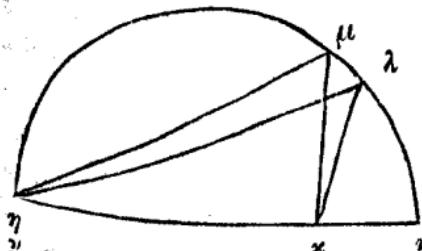
γεδους δεινοὶ ἐν τισιν ὥραις διακειμένιας ὡς τοῦ ἀέρος ἀχλυάδονς ἐπιδεικνύοντι τὰς σμαράγδους διὰ τὸ τῇ πυραθέσει τῇ πρὸς τὸν ἀχλυάδην ἀέρα λαμπρὸν αὐτοῦ φανῆναι τὸ χρῶμα *). τοῦτο πέμπτον ἐπιχείρημα· ἵδον γὰρ καὶ ἀλουργίς, τοντέστιν ἡ πορφύρα, ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλοις ἴματίοις ἐπιβαλλομένη, ἀπὸ γὰρ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ πορφυροῦ, ἔτερον χρῶμα γίνεται, ἄλλῃ δ' ἐν ξανθοῖς καὶ χρυσοειδέσιν. ἀπὸ γὰρ τῆς αὐτῶν κράσεως ἔτερον γίνεται χρῶμα. ἔκτον **) καὶ τελευταῖον ἐπιχείρημα· δρῶμεν γὰρ καὶ τοὺς ποικιλτὰς τῶν ἴματίων μὴ ἐργαζομένους πρὸς τὸν λόχον, ἐπειδὴ ***) ἀχλυάδους ὄντος τοῦ ἀέρος, διαφροῦ χρωμάτων γίνεται ἀπὸ τῶν χρωμάτων, ἐν οἷς ἐργάζονται. καὶ ἀπάτη αὐτοῖς γίνεται διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν γινομένων ἀπὸ τῆς κράσεως τῶν χρωμάτων. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Αριστοτέλης ὁ δὲ μέγας φιλόσοφος προσεῦχε καὶ ἔτερον ἐπιχείρημα· διὰ οὐκ ἐστιν ἀνάκλασις τὸ ξανθὸν χρῶμα. εἰ γὰρ ἦν ἀνάκλασις, ἔδει πρὸ τοῦ φοινικοῦ γίνεσθαι, ἐπειδὴ ἡττον ἔχει τὴν ἀπάτην ἢ ὅψις ἐν τῷ ξανθῷ ἥπερ ἐν τῷ φοινικῷ. τὸ γὰρ ξανθὸν πρὸς τῷ λευκῷ μᾶλλον ἐστι. ὥσπερ οὖν τὸ φοινικοῦ πρὸ τοῦ πρασίνου γίνεται, διὰ τὸ ἡττον αὐτοῦ ἔχειν ἀπάτην... . . . †). μέχρι τούτων ἀποδεῖξες ὁ φιλόσοφος, διὰ τὸ ξανθὸν χρῶμα ἀπὸ τῆς κράσεως γίνεται τοῦ φοινικοῦ καὶ τοῦ πρασίνου, ὥσπερ καὶ ἄλλα τινὰ χρώματα, ζητεῖ τὴν αἴτιαν, δι' ἣν ἢ ἐντὸς ἵσις λαμπροτέρου φαίνεται τῆς ἔκτος. καὶ αἰτιᾶται τὴν

*) At *Plinius Histor. natur.* XXXVII, 5 ait: *Longinquo amplificantur visu [smaragdi], insipientes circa se repercutsum aëra, non Soli mutati, non umbra, non lucernis, semperque sensim radiantes et visum admittentes ad crassitudinem sui facilitate translucidat quod etiam in aquis non sit. Sed ipse Plinius l.l. §. 18. vitia quaedam commemorat, quibus prae reliquis smaragdis Cypriae scaleteant, eaque contemplantibus minus aperta, caelo nubibus tecto et in crasso aëre.*

) Ald. ἔτερον.   *) Ald. ἐπειδὴ δέ.

†) Lacunae signum in editione Aldina reperitur. Supple: οὐτω καὶ τὸ ξανθὸν πρὸ τοῦ φοινικοῦ ἔδει γίνεσθαι, εἰ ἦν ἀνάκλασις, διὰ τὸ ἡττον αὐτοῦ ἔχειν ἀπάτην, aut alia, quae similem fundunt sensum, verba.

θέσιν τῶν νεφῶν. ἐπειδὴ γάρ φησι τὰ τῆς ἑντὸς ἵριδος νέφη πλησιώτερόν ἐστι τῆς ὄψεως, μᾶλλον ἡ ὄψις ἀκριβέστερον αὐτῶν ἀντιλαμβάνεται. μὴ ἀποκάμυνονσα οὖν ἡ ὄψις σφροδότερα οὖν καὶ λαμπρότερα οὔτεται χρώματα. ἐπὶ δὲ τῆς ἔξω ἵριδος, ἐπειδὴ πόρρω εἰσὶ τὰ νέφη τῆς ὄψεως, ἀποκάμυνονσα ἡ ὄψις ἔλιττον ἀντιλαμβάνεται τῶν ἐκείνης χρωμάτων. καὶ οὕτω μὲν αὐτός· σὺ δὲ εἰπὲ αὐτίλαν εἶναι τὴν καθέτον καὶ τὸ πρὸς τῇ καθέτον καὶ τὰ *) πόρρω τῆς καθέτου, ὡς πρώην εἴρηται. οὕτω προπαρασκενάσαις δὲ φιλόσοφος, ἢ ἔδει προπαρασκενάσαι περὶ τῆς ἵριδος, δείκνυσι τὴν αἰτίαν, δι’ ἣν κυκλοτερής γίνεται ἡ ἵρις· καὶ διὰ τί ἡμικύκλιον, ἐν τῇ ἐφεξῆς **) μαθησόμεθα. ἦν δὲ τοῖς λεγομένοις πιρακολονθήσωμεν, δεῖ λαβεῖν πρῶτον λῆμμα τοιοῦτον. ἐὰν ἡ ἡμικύκλιον καὶ ἀχθῆ αὐτοῦ ἡ διάμετρος, καὶ ἐπὶ τῆς διαμέτρου ληφθῆ τι σημεῖον, ὃ μή ἐστι κέντρον ἡμικυκλίου. ἀπὸ δὲ τοῦ σημείου ἐκείνου ἀχθῆ τις εὐθεῖα ἐπὶ τὴν περιφέρειαν, καὶ ἀπὸ τῆς περιφερείας ἀχθῆσται τις εὐθεῖα ἐπὶ τὸ πέρας τῆς διαμέτρου, ὡς ἐπιτοξεῦσαι τὴν διάμετρον καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ σημείου ἐπὶ τὴν περιφέρειαν

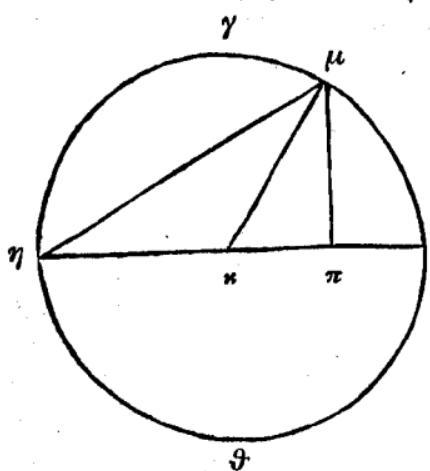
ἀχθεῖσαν εὐθεῖαν, ὥστε εἶναι δύο εὐθείας ἐν αὐτῷ τῷ ἡμικυκλίῳ, ἄλλαι δύο εὐθεῖαι οὐ συσταθήσονται λόγον ἔχονσαι τὸν αὐτὸν ταῖς προτέραις. ἔστω γὰρ ἡμικύκλιον τὸ ημιν καὶ ἡχθω αὐτοῦ διάμετρος ἡ η̄ν, καὶ εἰλήφθω τι σημεῖον ἐπὶ τῆς διαμέτρου, ὃ μή ἐστι κέντρον τοῦ ἡμικυκλίου, τὸ κ̄, καὶ ἔστω μεῖζων ἡ η̄κ τῆς κ̄ν· καὶ ἀπὸ τοῦ κ̄ σημείου τις εὐθεῖα ἐπὶ τὴν περιφέρειαν ἡ κ̄μι καὶ ἐπεξεύχθω ἡ μη̄. λέγω, δτι ἐν τῇ ***)

*) Ald. τὰς, quod fortasse retinendum ita, ut suppleatur αἰτίας.
Sed tunc prius τὰ in τὰς mutandum.

**) Sc. Θεωρίᾳ.

***) Ita Aldus, quod quamvis in lexicis ἡ ἡμικυκλος non sit adnotatum, corrigere non ausus sum. Caeterum longum fuissest enumerare vitia, quibus textus Aldinus h. l. tum in ipsa figura, tum in singulis punctis et lineis signandis mirum quantum scatet, quae non admonito lectore correxi.

ημικύκλῳ οὐ συσταθήσονται ἄλλαι δύο εὐθεῖαι τὸν αὐτὸν λόγον ταῖς ημ., μικ. καὶ ἐπεὶ ἔστι ὡς ἡ μῆτρα πρὸς μικ., οὕτως ἡ λῆτρα πρὸς λίκην, καὶ ἐναλλάξ, ὡς ἡ μῆτρα πρὸς λῆτρα, οὕτως ἡ μικρὰ πρὸς λίκην. μεῖζων δὲ ἔστιν ἡ λῆτρα μῆτρα (πρὸς γάρ την διαιμέτρῳ ἔστιν καὶ μεῖζον τῆς περιφερείας τῆς ημίλ.), μεῖζων ἄρα ἡ λίκη πόρρω τοῦ κέντρου τῆς πρὸς τὸ κέντρον μικ., ὅπερ ἀτοπον. ἐν γάρ τῇ ημ. ἔστι *). οὐκ ἄρα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ημικυκλίου ἄλλαι δύο εὐθεῖαι συσταθήσονται, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. τούτου τοῦ λήμματος προληφθέντος ἀπόδεικνυσιν δὲ φιλόσοφος τὴν αἰτίαν, δι’ ἣν κυκλοτερής φαίνεται ἡ λίκη, καὶ διὰ τοῦ ημικυκλίου, τὸν τρόπον τοῦτον· ἔστω γάρ φησιν δὲ ὄρθιῶν διθηγράφων κίκλος, κέντρον δὲ

γενέσεως καὶ φθορᾶς. καὶ ποιεῖ τὸ τρίγωνον τὸ κατημέτρος δὲ ἡμ., μέλιαν δὲ νέφος τὸ μικρόν. καὶ ἔστω τὸ καὶ τοντέστι τὸ κέντρον, ἡ ὄψις. ἀπὸ δὲ τοῦ καὶ τοντέστιν ἀπὸ τῆς ὄψεως ἐκπεμπέσθω ἀκτὶς πρὸς τὸ μέτρον, ἡ καὶ καὶ ἀνακεκλώσθω ὡς πρὸς τὸ ημ., ὅπερ ἔστιν δηλιος ἀνατέλλων. τὸ γάρ πρᾶγμα ἀπὸ τῶν ἀρκτών στοχείων δείκνυσιν **) δὲ φιλόσοφος, ὅπερ ἐποίησεν ἐν τῇ περὶ

τοῦ ὄρθιοντος ἔστω τὸ καὶ διάμετρος δὲ ἡμ., μέλιαν δὲ νέφος τὸ μικρόν. καὶ ἔστω τὸ καὶ τοντέστι τὸ κέντρον, ἡ ὄψις. ἀπὸ δὲ τοῦ καὶ τοντέστιν ἀπὸ τῆς ὄψεως ἐκπεμπέσθω ἀκτὶς πρὸς τὸ μέτρον, ἡ καὶ καὶ ἀνακεκλώσθω ὡς πρὸς τὸ ημ., ὅπερ ἔστιν δηλιος ἀνατέλλων. τὸ γάρ πρᾶγμα ἀπὸ τῶν ἀρκτών στοχείων δείκνυσιν **) δὲ φιλόσοφος, ὅπερ ἐποίησεν ἐν τῇ περὶ

*) Haec postrema verba prorsus inepta. Deinde nescio, an post συσταθήσονται exciderint verba τὸν αὐτὸν ἔχουσα.

**) Quid haec sibi velint appetet ex iis, quae adscriptisimus ex Olympiodoro fol. 57, b. in Excerpt. ad III, 5, 15.

ὅστις κῶνος σύγκειται ἐκ πολλῶν τριγώνων ὁμοίων τῶν καμη,
 ἀπερὶ τρίγωνα γίνεται ἀπὸ τῶν ὄψεων τῶν προσπίπτουσῶν ἀπὸ
 τοῦ καὶ ἐπὶ τὸ μὲν νέφος καὶ ἀνακλωμένων ἐπὶ τὸ η̄, τουτέστι
 τὸν ἥλιον. δηλονότι περιαγωγὴ τοιαύτη κυκλοτερῆς γενήσεται
 ἵσις περὶ τὸ νέφος καὶ τούτου χάριν κυκλικὸν ἔχει σχῆμα ἡ
 ἵσις. αἱ γὰρ κάθετοι πᾶσαι τῶν τριγώνων ἐφ' ἐν σημεῖον
 πεσοῦνται τὸ π, ὅπερ ἐστὶ κέντρον τῆς ἵριδος. ἐκτὸς γὰρ τῶν
 τριγώνων πίπτουσιν αἱ κάθετοι αὐτῶν ἐπὶ τὸ π σημεῖον. οὕτω
 μὲν οὖν κυκλικὸν σχῆμα λαμβάνει ἡ ἵσις. διὰ τί δὲ ἡμικύκλιον
 λαμβάνουσιν οὔτως. τὸ γὰρ ἐπίπεδον, ἐν ᾧ ἐστι τὸ κ, ἐν ᾧ
 ἐνεγράψαμεν τὸ καμη τρίγωνον, ταῦτὸν δ' εἰπεῖν τὸ ἐμβατὸν
 τοῦ ὁρίζοντος, ἐκβαλλόμενον ὡς ἐπὶ τὸ κέντρον τῆς ἵριδος τὸ
 π, τέμνει δίχα τὸν κύκλον τὸν ἐκ τῶν τριγώνων γινόμενον καὶ
 ἐνταῦθα ἡμικύκλιον φαίνεται ἡ ἵσις. συμβαίνει γὰρ τὸ ἡμι-
 κύκλιον τῆς ἵριδος ὁρθῶς ἐφεστάναι τῷ ὁρίζοντι. ἐστι δὲ τοῦτο
 καὶ φυσικῶς νοῆσαι. ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τοῦ ὅμματος αἱ ὄψεις
 κωνοειδῶς ἐκπέμπονται, ὡς ποιεῖν κῶνον μέγαν τὴν μὲν κορυ-
 φὴν ἔχοντα πρὸς τῷ ὅμματι, τὴν δὲ βάσιν πρὸς τῷ ὁρατῷ,
 δῆλον ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ νέφους κωνοειδῶς προσπίπτουσι καὶ
 πρὸς τὸ νέφος· καὶ ἡ μὲν κορυφὴ τοῦ κῶνον γίνεται τὸ ὅμμα,
 βάσις δὲ τὸ νέφος. ἐπειδὴ οὖν κωνοειδῶς καὶ κυκλοτερῶς προσ-
 πίπτουσιν αἱ ὄψεις τῷ νέφει, τούτου χάριν κυκλοτερῆς ἡ ἵσις
 φαίνεται. ἐπειδὴ κωνοειδῶς προσπίπτουσι, κωνοειδῶς καὶ
 ἀνακλῶνται πρὸς τὸν ἥλιον, διὰ τοῦτο μὲν κυκλοτερῆς. ἡμικύ-
 κλιον δ', ἐπειδὴ ὁ ὁρίζων κωλύει καὶ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ὅμματος
 κωρεῖν ἐπὶ τὸ κάτω. λοιπὸν εὑρίσκεται ὡς κῶνος δεδιχασμένος
 ἀπὸ κορυφῆς μέχρι τῆς βάσεως, ὥστε τὸν ἄξονα αὐτοῦ ἐν τῷ
 ἐπιπέδῳ εἶναι τοῦ ὁρίζοντος. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης.
 φέρε δ', ἡμεῖς ἀπορήσωμεν πρὸς τὸ ὑπὸ αὐτοῦ εἰρημένον
 θεώρημα. ἐπειδὴ γὰρ κέντρον εἰπε τὸ καὶ τοῦ ὁρίζοντος, δῆλον
 ὅτι ἵση ἐστὶν ἡ ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸ μὲν νέφος προσπίπτουσα
 εὐθεῖα τῇ ἀπὸ τοῦ η̄ ἐπὶ τὸ κ. καὶ ἵσօν ἐσται τὸ διάστημα
 τὸ ἀπὸ τοῦ ἥλιον ἐπὶ τὸ ὅμμα τῷ διαστήματι τῷ ἀπὸ τοῦ
 ὅμματος ἐπὶ τὸ νέφος, ὅπερ ἀποπονεῖ φέρεται. τούτου ἡ ἐπίλυ-
 σις *) ἐν τῷ περὶ τῆς ἄλω λόγῳ, ἐνθα διαφέρουσι ὁρίζοντας

*) Ald. ἐπιλύσις.

ελάθομεν. ὅητέον οὖν καὶ νῦν ἐτέραν ἐπίλυσιν, ὅτι τὸ καὶ καὶ κέντρον ἔστι καὶ οὐ κέντρον· κέντρον μὲν τοῦ ὄρίζοντος, ἐπειδὴ, δπον ἀν ἡ τὸ ὅμια, ἐν κέντρῳ ἔστιν· οὐ κέντρον δὲ ὄριζοντος· οὐ γὰρ ἵση ἔστιν ἡ πᾶς τῇ καὶ μήποτε οὖν ὁ φιλόσοφος πρὸς τὸ πᾶν ἀπιδῶν κέντρον ἐκάλεσε τὸ καὶ ὅτι γὰρ οὐκ ἔστι τὸ καὶ τοῦ ἐκκειμένου ὄριζοντος κέντρον, δῆλον ἐντεῦθεν. εἰ γὰρ ἡν κέντρον ἐκβαλλομένη ἐπ' εὐθείας ἡ καὶ καὶ διάμετρος ἀν ἐγίνετο τοῦ ὄριζοντος. οὐκοῦν ἡμικύκλια ἀν ἵσαν τὰ τμήματα εἰ δὲ ἡμικύκλια ἵσαν, οἷαι ἀν ἵσαν αἱ γωνίαι αἱ πρὸς τῇ περιφερεῖαν γινόμεναι ὑπὸ τῆς καὶ. καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀνάκλασις πρὸς ἵσας γίνεται γωνίας, οἷαι δὲ εἰσὶν αἱ πρὸς τῇ καὶ ἀνάκλασις πρὸς τὸ καὶ γενήσεται καὶ οὐ πρὸς τὸ η. τοντέστι πρὸς αὐτὸ τὸ ὅμια ὡς ἔαυτὸν ἐνοπτῷζεσθαι ἐν τῷ νέφει ὥσπερ ἐπὶ τῶν κατόπτρων καὶ οὐ πρὸς τὸν ἥλιον, ὡς γίνεσθαι τὴν λοιν. ὥστε οὐκ ἔστι κέντρον τὸ καὶ, εἴη μὴ ἐπ' αὐτῷ γενήσεται ἡ ἀνάκλασις. εἰ δὲ μὴ κέντρον τοῦ ὄριζοντος τὸ καὶ, ἐπειδέχθη δὲ ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν περιφέρειαν εὐθεῖα ἡ καὶ, ἐκβαλλομένη *) ἡ καὶ οὐ γενήσεται διάμετρος τοῦ κύκλου· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔστι διάμετρος, οὐ τμηθήσεται ὁ κύκλος εἰς ἡμικύκλια. ἀλλ' εὐρεθήσεται θάτερον ἔλαττον ἡμικυκλίου. ἐπειδὴ οὖν εἰς ἄνισα τέτμηται πρὸς τῇ περιφερεῖαν γινόμεναι γωνίαι ὑπὸ τῆς καὶ ἄνισοι εὐρεθήσονται. ἡ μὲν γὰρ ἀμβλεῖα, ἡ δὲ ὁξεῖα. ἐπειδὴ οὖν ἄνισοι εἰσιν, ἡ δὲ ἀνάκλασις πρὸς ἵσας γίνεται, οὐ γενήσεται ἀνάκλασις πρὸς αὐτός. οὐκοῦν οὐ γίνεται ἀνάκλασις πρὸς τὸ καὶ, τοντέστι πρὸς τὸ ὅμια. ἀλλ' ἐκπεμπομένη ἡ καὶ καὶ φαύονσα κύκλου, τοντέστι τοῦ ὄριζοντος ἥτοι τοῦ ἐκεῖσε νέφοντος καὶ ἀνάκλαμένη ποιεῖ ἵσην γωνίαν ἀλλην τῇ ὑπὸ καὶ, τὴν ὑπὸ καὶη. οὐκοῦν ἐπειδὴ αἱ ὑπὸ καὶ, καὶ οἷαι εἰσιν, ἄνισοι δὲ αἱ ὑπὸ καὶ, καὶδ, πρὸς μὲν τὸ η γενήσεται ἡ ἀνάκλασις, ὑφ' ἣς γίνονται αἱ οἷαι γωνίαι, πρὸς δὲ τὸ καὶ οὐ γενήσεται, ἐπειδὴ ἄνισον πεποιηκε γωνίας ἡ καὶ. καὶ ὅτι τοῦτο οὐκ ἴγνοί ει Ἀριστοτέλης, ὅτι οὐκ ἔστι κέντρον τὸ καὶ τοῦ ὄριζοντος, δῆλον ἐκ τοῦ ἄνισους ὑποτίθεσθαι τὰς γωνίας τὰς ὑπὸ τῆς καὶ πρὸς τῇ περιφερεῖαν γινομένας, τοντέστι τὴν ὑπὸ καὶδ καὶ τὴν ὑπὸ καὶ.

*) Ald. ἐμβαλλομένη.

ψετο κέντρον εἶναι τὸ καὶ ταύτας ἐξ ἀνάγκης ἵσας ἢν ὑπερίθετο. — Olympiodor. fol. 54, b — 55, b.

IV, 28. "Οτι ἡ τῶν χρωμάτων τῶν διαφερόντων παράθεσις πολλάκις φαντασίαν ἄλλου ποιεῖ χρώματος, δῆλόν φησιν εἶναι ἐπὶ τῶν ἀνθῶν. ἐν γὰρ τοῖς ὑφάσμασιν ἡ τῶν διαφερόντων ἀνθῶν παράθεσις πλειστην ποιεῖ διαφοράν. οὐ γὰρ ταῦτὸν τὸ πορφυροῦν ἐμφαίνεται λευκῷ τε καὶ μέλανι παρατιθέμενον, ἢ ἄλλῳ τινὶ χρώματι. διὸ καὶ αἱ πορφυραὶ οὐχ αἱ αὐταὶ πᾶσιν ἀριστόζοντι τοῖς χρώμασιν, ἄλλα καὶ ἐν αὐγῇ τοιαῦτῃ ἡ τοιαῦτη τιθέμενα οὐχ ὅμοια φαίνεται. τὰ γοῦν ταωνικὰ *) καλούμενα ἀπὸ τοῦ χρώματος ἴμάτια ἐν ταῖς πρὸς τὴν αὐγὴν περιστροφαῖς παντοδαπῶν χρωμάτων φαντασίας ἀποπέμπει. διὸ γὰρ τὴν αὐγὴν τὴν ποιῶν, ἄλλοιοτέρας ποιεῖ τὰς φαντασίας τῶν χρωμάτων. καὶ οἱ ποικιλταὶ φασὶ πολλάκις ἔργαζόμενοι πρὸς τὴν λύχνον διαμαρτάνειν καὶ λαμβάνειν ἄλλα ἀντ' ἄλλων.

— Alexander fol. 120, a.

IV, 30. Ἐπιζητήσαι τις ὥν **), εἰ ἡ ἐλάττων τῆς πρώτης ἵριδος, ἢ καὶ αὐτὴ τοιοῦτον ἔχει τὸ χρῶμα, οὖσα πλησίον τῆς μεῖζονος περιφερείας τῆς πρώτης ἵριδος ἢ καὶ αὐτὴ τοιοῦτον ἔχει τὸ χρῶμα, τῷ πλείους ὅψεις ἀπὸ τούτων ἀνακλᾶσθαι πρὸς τὸν ἥλιον, τὸ δῆποτε οὐχὶ καὶ τὸ μεταξὺ τῶν περιφερειῶν τῶν εἰρημένων πᾶν, φοινικοῦν ἔχει τὸ χρῶμα. ἐγγύτερον γὰρ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ νέφους τῇ μεῖζονι περιφερείᾳ τῆς πρώτης ἵριδος τῇ φοινικῇ τῆς ἐλάττονος περιφερείας τῆς δευτέρας ἵριδος. ἢ οὔτε ἀπὸ παντὸς μορίου ἡ ὅψις ἀνακλᾶται, καθ' οὓς οὕτω τὰ τοιαῦτα ὁρᾶται, οὔτε ἐπὶ τὴν ὅψιν ἀνακλᾶται τὸ φῶς ἀπὸ παντὸς μορίου, καθ' οὓς οὕτω τὸ ὄραν. ἄλλ' ὠρισμένοι

*) Lexicis addatur vocabulum. Huc spectant *pavonacea tenebendi genera*, quorum alia in re mentio fit apud Plinium *Hist. natural.* XXXVI, 22. Notum est, nomen inditum esse hisce coloribus a pavonibus rotantibus (vocabulo utor Columellae IX, 11). Quantopere Graeci pavones admirati sint, patet praeprimis ex Aeliano *Hist. animal.* V, 21, nisi, ut post Freinsheimum ad Curt. VIII, 9 voluit etiam Beckmannus *Histor. nat. vet.* p. 32, ibi de psittacis, quos cum pavonibus veteres confundebant, sermo est.

**) Ald. ἐπιζητῆσαι.

οἱ τόποι τῶν ἀνακλάσεων, καὶ δεδομένην χοῇ τὴν ἀπόστασιν εἶναι τὸ φῶς ποιοῦντος σώματος ἀπὸ τῶν δεχομέρων αὐτὸς κατόπτρων. ἀπὸ τούτων οὖν γίνεται, ἢ ταύτην τὴν θέσιν ἔχει.

— Alexander fol. 120, b.

IV, 32. Ὄτι τὰ προειρημένα τῆς ἥριδος χρῶματα οἱ γραφεῖς μάλιστα μιμεῖσθαι τε καὶ σκευάζειν οὐ δύνανται, καὶ ὅτι τὸ φοινικοῦν χρῶμα ἐγγυτέρω ἐστὶ τῷ λευκῷ τοῦ τε πρασίνου καὶ τοῦ ἀλουργοῦ, καὶ ἐκ τούτων γνώριμον. αὐτοφυὲς μὲν γὰρ φοινικοῦν χρῶμα τό τε κιννάβαρι *) καὶ τὸ δρακόντιον τὸ ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ ζέου. γίνεται δὲ φοινικοῦν χρῶμα ἐκ τε κονφολίθου **) καὶ ἐκ πορφυροῦ μεμιγμένου. ὃ πολὺ ἀπολεπτεῖ τῶν αὐτυφυῶν. πράσινον δὲ καὶ ἀλουργὸν αὐτοφυῆ μέν, ἢ τε χρυσοκόλλα ***) καὶ τὸ ὄστριον †), αἷμα δὲν καὶ αὐτὸς

*) *Kinnabáreos nomen antiquitus pluribus rebus, rubro colore splendentibus imponebatur. Qua de re adi Dioscorid. V, 109: κιννάβαρι οἴονται τινες ταῦτὸν υπάρχειν τῷ καλονυμένῳ ἄμμιῳ (minio), πλανώμενοι· τὸ μὲν γὰρ ἄμμιον σκευάζεται ἐν Ἰσπανίᾳ, ἐκ Λιθού τινὸς μεμιγμένου τῇ ἀργυρετίδῃ φάμμῳ. ἄλλως δὲ οὐ γινώσκεται. Ἐν δὲ τῇ γύνῃ μεταβάλλει εἰς εὐανθέστατον καὶ φλογωδέστατον χρῶμα. ἔχει δὲ τὴν ἀποφορὰν ἐν τοῖς μετάλλοις πτυγώδη· περιτίθενται δὲ γοῦν οἱ ἐπιχώριοι τοῖς προσώποις φύσις, πρὸς τὸ βλέπειν μὲν, μὴ σπάν δὲ τὸν ἀέρα· χρῶνται δὲ αὐτῷ οἱ ζωγράφοι εἰς τὰς πολυτελεῖς τῶν τοιχῶν ἐκκοσμήσεις. Τὸ δὲ κιννάβαρι τοῦτο κομίζεται μὲν ἀπὸ Αιθίης, πιπράσκεται δὲ πολλοῦ· καὶ τοσοῦτόν ἐστιν, ὡς μόλις ἔξαιρετο τοῖς ζωγράφοις εἰς τὴν ἐν ταῖς γραμμαῖς ποικιλίαν. ἐστι δὲ καὶ βαρύχρονν ἢ βαθύχρονν, ὅθεν ἐνόμισάν τινες αὐτὸν εἶναι αἷμα δράκοντος. Vide etiam Theophrastum de lapid. § 58 p. 701 ibique Schneider. p. 583. Saepenumero apud veteres scriptores reddit permutatio cinnabaris (minerae hydrargyri) cum suocu Dracaenae draconis, uti apud Plinium Hist. nat. XXXIII, 38. Idemque vocatur interdum ἵνδικόν (quamvis Dioscorides V, 107 p. 774 aperte distinguit), τιγγαβάρι (a Damasco Photii Bibl. p. 435), δρακόντιον. Addit. Kaempfer Amoenitat. Exotic. III, 6 p. 352. Salmas. de Homonym. c. 105. Exercitat. Plinian. p. 1157. Sprengel ad Dioscorid. I. I. Vol. II p. 646 sq.*

**) Cfr. Salmas. de Homonym. p. 219. Exercitat. Plinian. p. 773.

***) cfr. Beckmann ad Aristot. de mirabilib. auscultat. p. 124.

†) Cfr. Schneider ad Vitruv. VII, 13. ὄστριον de colore

πορφύρας τῆς θαλάσσης. σκενιστὰ δὲ πράσινον μὲν ἐκ κυανοῦ τε καὶ ὡχροῦ, ἀλουργὸν δὲ ἐκ τε κυανοῦ καὶ φοινικοῦ. ἀπολάμψαντος γοῦν κυανῷ ὡχροῦ μέν, τὸ πράσινον ἀποτελεῖται, φοινικοῦ δέ, τὸ ἀλουργόν. καὶ ἐν τούτοις δὲ πάμπολν τὰ σκενιστὰ τῶν αὐτοφυῶν ἀπολείπεται. καὶ ὅτι μὲν οἱ γραφεῖς μάλιστα ταῦτα οὐ δύνανται μιμεῖσθαι τὰ χρώματα, γνώριμον ἐκ τούτων. ὅτι δὲ τὸ φοινικοῦν ἔγγυτέρῳ τῷ λευκῷ τοῦ πράσινον τε καὶ ἀλουργοῦ, ἐκ τῆς σκενισίας αὐτῶν δῆλον. τὸ μὲν γάρ φοινικοῦν ἐκ κονφολίθου κατασκενάζεται, ὃ ἐστι λευκόν. τὸ δὲ πράσινον ἐξ ὡχροῦ, ὃ ἐστιν ἀσθενές λευκόν. ἀμαρρούμενον γάρ τὸ φῶς εἰς τοῦτο πρῶτον μεταβάλλει τὸ χρῶμα. ὥστε μᾶλλον ἔγγυς τῷ λευκῷ τὸ φοινικοῦν τοῦ πράσινον. διὸ εἰκότως, ἐνθα πλεῖστον ἐμφαίνεται τὸ φῶς τὸ ἀπὸ τοῦ ἥλιου τῷ νέφει μέλανι ὄντι, ἐκεῖνο φοινικοῦν φαίνεται. πράσινον δὲ ἐν τῷ ἥττον. πάλιν δ' αὖ τὸ πράσινον τοῦ ἀλουργοῦ ἔγγυτέρῳ τοῦ λευκοῦ, εἴγε τῷ μὲν ἐξ ὡχροῦ ἡ γένεσις, τῷ δὲ ἀλουργῷ ἐκ φοινικοῦ. κοινὸν γάρ τὸ κυανὸν αὐτοῖς. μᾶλλον δὲ λευκὸν τὸ ὡχρόν, ἢ τὸ φοινικοῦν. δηλοῖ δέ, ὡς εἶπον τοῦτο, ἀμβλυνόμενον τὸ φῶς καὶ εἰς οὐδὲν πρὸ τοῦ ὡχροῦ μεταβάλλον, ὥστε εἰκότως πάλιν ἐπὶ τῆς ἵψιδος δευτέραν τάξιν ἔχει τὸ πράσινον χρῶμα. τελευταῖον δὲ τὸ ἀλουργόν, ὡς ἦδη γειτνῶν τῷ μέλανι, ὃ ἐστιν ἀπόφασις τοῦ λευκοῦ καὶ στέρησις. μαρτυρήσαι *) δ' ἂν τοῖς προειρημένοις καὶ τόδε. ὅταν γάρ πρὸς τὸν ἥλιον ἢ ἄλλο τι λαμπρὸν βλέψαντες μύσωμεν, παραφυλάσσοντες ἡμῖν φαίνεται κατ' εὐθυναράιν, καθ' ἣν συμβαίνει τὴν ὑψιν δρᾶν, πρῶτον μὲν λαμπρὸν τὴν χρόν, εἰτα μεταβάλλον εἰς φοινικοῦν, εἰτα πράσινον, εἰτα πορφυροῦν, μεθ' ἣν εἰς τὴν μέλαιναν χρόν μεταπεσδν ἀφανίζεται. τῆς γάρ κινήσεως τῆς ἀπὸ τοῦ λευκοῦ μεινάσης ἐν τῇ ὅψει, κατ' ὀλίγον ἀφανίζομένης ἀεὶ **) εἰς τὸ ἔγγυτέρῳ, ἢ ἔκλινσις γίνεται, ὥστε εἰς τὸ

purpureo dicebatur apud Graecos (Plat. Cratyl. 35. Athen. p. 197, quos locos laudat Schneiderus in lex. s. v.), uti apud Latinos conchylium. cfr. Plin. Hist. nat. IX, 36. De purpurarum tinctione cfr. Schneider ad Ulloam Tom. II p. 377 sqq.

*) Ald. μαρτυρῆσαι.   **) Ald. αἰσι.

φοινικοῦν πρῶτον ἡ εἰς τὸ πράσινον. ἐγγυτέρω γάρ τοῦτο τοῦ λευκοῦ. διολος καὶ ἐπὶ τοῦ πρασίνου καὶ ἀλουργοῦ. — Alexander fol. 121, a.

V, 2. Ἐὰν ἀπὸ τοῦ καρπού μικρού ..... ἀπὸ τοῦ καὶ ἐπὶ τὸ μῆτραν Γραμμὰς λέγει τὰς ἀπὸ τοῦ ὅμιλος ἐκπειπομένας ὅψεις ἐπὶ τὸ νέφος καὶ ἀνακλωμένας ἐπὶ τὸν ἥλιον, αἵτινες ποιοῦσι κώνους δόρον, τὸν μὲν μέγαν, τὸν δὲ μικρόν, ἀμφοτέρους ἔχοντας τὴν αὐτὴν βάσιν τὴν καρπού, κορυφὰς δὲ διαφόρους, τὸν μὲν μεῖζονα πρὸς τὸν ἥλιον ἔχοντα τὴν κορυφὴν, τὸν δὲ ἐλάττονα πρὸς τὸ ὅμιλον. οὗτονα δὲ τῶν δύο τὸν αὐτὸν, τὴν καρπού, ἣτις ἐν αὐτῷ τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ ὅρίζοντος ἐστιν καλᾶς δὲ εἰπεν οἶον οὗτονα, ἐπειδὴ οὐκ κυρίως ἐστὶν οὗτος οὗτον, ἀλλὰ τοεῖται, ἐπειδὴ κατὰ περιαγωγὴν τῶν τριγώνων γίνεται οὗτος οὗτον, ἐπειδὴ κυρίως ἡ καθετός ἐστιν, ἡ ἀπὸ τοῦ ὅμιλος ἐπὶ τὸ νέφος πειπομένη. — Olymp. fol. 56, a.

Καὶ ἀπὸ τοῦ καὶ ἐπὶ τὸ μῆτραν ἐπιζευχθεῖσαι ..... μετίζω γανίαν] Οὐκ ἄρα, ὁ Αλέξανδρος, κέντρον ἐστὶν τὸ καρπού ὅρίζοντος *). εἰ γάρ ἀν οὕτως ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐπὶ τῇ περιφέρειαν ἐκβληθεῖσα εὐθεῖα ἵσας ἀν ἐποίησε τὰς πρὸς τῇ περιφερείᾳ γανίας. νῦν δὲ μεῖζονα λέγει τὴν μίαν. — Olympiodor. fol. 56, a.

V, 5. Ἐπεὶ γάρ τὰ καρπούς σημεῖα δέδοται ..... πρὸς τὴν καρπού] Λέδεικται ἐν τοῖς δεδομένοις **), ὅτι ἐὰν δύο σημεῖα δοθῆται εὐθεῖαι, τοντέστιν διμολογηθῆται, καὶ ἡ ἐπιζευγνύοντα αὐτὰ εὐθεῖα δέδοται, καὶ λέγεται δεδόσθαι θέσει καὶ μήκει. καὶ πάλιν, ἐὰν ἄλλα σημεῖα δοθῆται καὶ ἡ ἐπιζευγνύοντα αὐτὰ εὐθεῖα, καὶ ὁ λόγος τῶν εὐθειῶν δέδοται, ποῖον λόγον ἔχει ἡ δὲ πρὸς τὴν δέ ***). τότε οὖν εἰσὶ τὰ ζητούμενα, σημεῖα, εὐθεῖα, λόγος, ἀτίτια τοῦ ἐνδός δοθέντος καὶ τὰ ἄλλα ἐποντα. ἐπειδὴ οὖν φησι δέδοται σημεῖον, τὸ ηγάρον ἥλιος, ἀλλὰ καὶ

*) Quod noster exposuit Alexander fol. 121, b.

**) Euclid. Dat. 26. Posterior tamen theorematis pars apud Euclidem non deprehenditur.

***) Ita Olympiodorus Aldi. Fortasse scribendum ἦδε (sc. ἡ προτέρα εὐθεῖα) πρὸς τὴν δευτέραν δοθεῖσαν εὐθεῖαν.

τὸ χ., ἡ ὄψις γάρ ἐστιν, οὐκοῦν καὶ ἡ κῆ *) δεδομένη ἀν εἶη.
 ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ μὲν δέδοται, ἐπειδὴ μέσον ἐστὶ τοῦ η καὶ τοῦ
 χ., δεδομέναι ἀν εἴησαν ἡ κῆ καὶ ἡ μῆ. ἐπειδὴ δὲ αὗται δεδο-
 μέναι εἰσὶ, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡρα δεδομένος ἀν εἴη. οὐκοῦν
 ἐπειδὴ δεδομένος ἐστὶν ὁ λόγος τῶν ημ, μκ, ἐκκείσθω τις εὐ-
 θεῖα ἡ δβ καὶ τετμήσθω κατὰ τὸν λόγον τῆς ημ πρὸς τὴν μκ
 καὶ τὰ ἔξῆς. — Olympiodor. fol. 56, b.

V. 15. Ἐὰν οὖν περιαγάγῃς τὸ ημικύκλιον τὸ
 ἔφ, ὡς τὸ α περὶ τὴν ἔφ, ἥ ἡ κπ] Ἔστι δὲ ἔθος αὐτῷ ἀπὸ
 τῶν ἀρκτικῶν στοιχείων ὄνομάζειν τὰ πρώγματα. τι λαρῷ δήποτε
 τὸ ημικύκλιον ἐκάλεσεν α; ἔδει γάρ μᾶλλον η εἰπεῖν. ἡ διὰ
 τοῦτο ἐνδείκνυται, ὅτι τὸ ημικύκλιον οὐ τοῦ ὄριζοντος λαμβάνει,
 ἀλλὰ τὸ ημισφαίριον τοῦ παντός. ὅθεν ἐπειδὴ τοῦτο ἄνω ἐστὶ,
 τούτου χάριν α αὐτὸ ἐκάλεσε. τι οὖν φησιν, ὅτι ἐὰν ἐπινοίᾳ
 περιαγάγῃς τὸ ημισφαίριον περὶ τὸν ἰξονα, ἐν ὡς ἐστιν ἡ κπ,
 τουτέστι πέρις συμπεριαγάγῃς ἐν αὐτῷ καὶ τὸ ημι τρίγωνον,
 ὡς πολλὰ γενέσθαι τρίγωνα δμοια αὐτῷ καὶ ἴσοπλευρα ἐν
 διαφόροις ἐπιπέδοις κατὰ τὴν περιαγωγὴν γινόμενα **). —
 Olympiodor. fol. 57, b.

V. 16. Γίνεσθαι δὲ καὶ νόκτωρ †) ἀπὸ τῆς σε-
 λήνης ὀλιγάκις] Τοῦτο ὡς πρὸς ἀπόδειξίν τινα ἐπήγαγε
 τοῦ τὴν ἵριν γίνεσθαι κρατουμένον τοῦ ἡλίου. ἐπειδὴ γάρ καὶ
 ἀπὸ τῆς σελήνης ἵρις γίνεται διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ψυχροτέραν
 τοῦ ἡλίου καὶ μὴ ἴσχύειν τὰ νέφη διαλύειν. ἀλλως τε τὸν ἄν-
 τιπράττει τῇ διαλύσει τῶν νεφῶν. καὶ λοιπὸν τὰ νέφη ἐπικρα-
 τοῦντα τῆς σελήνης ποιοῦσιν ἀνακλᾶσθαι τὰς ὄψεις ἐπ' αὐτῆς
 καὶ γίνεται ἡ ἵρις, δηλονότι ἐπὶ τοῦ ἡλίου τότε γίνεται ἵρις,
 ὅταν κατακρατήσαντα τοῦ ἡλίου παχυνθῶσι τὰ νέφη, προσπι-
 πτούσας αὐτοῖς τὰς ὄψεις μὴ διέναι, ἀλλ' ἀνακλᾶσθαι ὡς
 πρὸς τὸν ἡλίου καὶ γίνεσθαι τὴν ἵριν. ἀλλ' εἴποις ἀν, οὐκοῦν

*) Ald. ἡ κ.

**) In iis, quae sequuntur fol. 58, a, verba notentur, quae in
 lexicis desiderantur, ἀμβλειογάννειος (si forma vera, quae bis dein-
 ceps recurrit) et ἀνισόπλευρος.

†) Apud Aldum exhibetur νέφος νυκτῶν pro νόκτωρ.

ἔδει συνεχῶς τε γίνεσθαι ἐπὶ τῆς σελήνης ἰοιν, ἐπειδὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταρριπτοῦσι τὰ νέφη τῆς σελήνης, ἅμα τε διὰ τὴν φύσιν αὐτῆς, ἅμα τε ὅτι καὶ τύπτωρ γίνεται; ἢ ὅπερέον, ὅτι ὅσον μὲν καὶ τοῦτο ἔδει συχνότερον γίνεσθαι· ἀλλ’ ἐστὶν ἄλλο τι τὸ ἐμποδίζον. τὰ γὰρ ἴριοιδῆ^{*)} χρώματα μελάντερα ὄντα ἐν μέλαινι τῷ νέφει καὶ ἐν τῷ σκοτεινῷ ἀέρι λαυθάνονται· τὰ γὰρ ὅμοια πέφυκε λαυθάνειν ἐν τοῖς ὅμοιοις. Olympiodor. fol. 58, a.

V. 18. Πάλιν ἔστω ὁρίζων .....] Διδάξας ἡμᾶς ὁ Ἀριστοτέλης τὴν αἰτίαν τοῦ κυκλικοῦ τῆς ἵριδος σχῆματος καὶ ὅτι τοῦ ἡλίου ὄντος ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος ἡμικύκλιον φαίνεται, ἔτι πρὸς τούτοις καὶ τὸν ἔτερον πόλον τῆς ἵριδος ὄντα μεταξὺ τοῦ κέντρου τῆς ἵριδος καὶ τοῦ ἐξ ἐναντίας πέρατος τῆς διαμετρού, νῦν πάλιν ἀρθέντος ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος τοῦ ἡλίου ζητεῖ τὸ σχῆμα τῆς ἵριδος ὅπερ ἐστὶ^{**)} ἡμικύκλιον· οὐκέτι δὲ ἡμικύκλιον φαίνεται ἡ Ἱρις, ἀλλ’ ἐλάττων ἡμικυκλίον· ἀρθέντος γὰρ τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος φαίνεται ἡ Ἱρις ἐλάττων ἡμικυκλίον καὶ γίνεται τὸ κέντρον αὐτῆς ὑπὸ γῆν καὶ ὁ πόλος· καὶ ὅσον ἔξαιρεται ὁ ἡλιος, τοσοῦτον ἐλαχιστη φαίνεται ἡ Ἱρις, καὶ ὅταν γένηται πρὸς τῷ μεσημβρινῷ καταπληνεται. πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἄλλα δύο σημαίνει μέρη ὃ μέγας φιλόσοφος^{***}) τὸ κλίνεσθαι τὴν Ἱριν ἐπὶ τὰ νέφη, ἐφ’ ἄν καὶ ὁ πόλος γέγονεν ὑπὸ γῆν. πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, δι’ ἣν ὅτε μέν ἔστιν ἡμικύκλιον ἡ Ἱρις ἐλάττονος κύκλου τμῆμα εἶναι δοκεῖ, ὅτε δ’ ἐλάττων ἡμικυκλίον, φαίνεται μεῖζονος κύκλου. ταῦτα δείκνυται οὕτως· καὶ πρῶτον τὰ Ἀριστοτέλους εἴπωμεν †). "Ἐστω ὁρίζων κύκλος ἡ αβγ ††) καὶ ἐξηρίσθω ὁ ἡλιος ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος καὶ ἔστω ὡς κατὰ τὸ η· ἡ δὲ τοῦ ὁρίζοντος διάμετρος ἔστω ἡ αγ, τὸ δὲ κέντρον τὸ κ· ἀρθέντος

^{*)} Ald. ἴριοδῆ.

^{**)} Ald. ubique scribit ὁ πέρι ἔστι, οὐ τινὲς εἰσι et similia, quod fortasse non contemnendum.

^{***}) Ammonius, ut saepius in primo monimus.

†) Ald. εἴπομεν.

††) Sc. περιφέρεια, ut stare possit articulus generis feminini.

οὐν τοῦ ἡλίου, τὸ κέντρον τῆς ἥριδος καὶ ὁ πόλος ὑπὸ γῆν
γίνεται τὸν καὶ ὑπὲρ γῆν ὄντος. καὶ νοῦν *) ὄντος τοῦ ἄξονος
τοῦ ἡκοπ **) , ἐφ' οὐ ἐστι τὸ κέντρον τῆς ἥριδος καὶ ὁ π ***)
πόλος, ἐπεὶ ἐστι τὸ κέντρον ἐπάνω, καὶ ἥρθη ὁ ἡλιος, εἴη
ἄν τὸ κέντρον τῆς ἥριδος καὶ ὁ πόλος ὑποκάτω ἐπὶ τῆς
ἡκοπ, ἐφ' ἣ ἐστι τὸ κέντρον τῆς ἥριδος τὸ ο καὶ ὁ πόλος.
καὶ ἐπειδὴ κέντρον ὑποκειμένον τοῦ ἡλίου τῆς ἥριδος, ἡμικύ-
κλιόν ἐστι τὸ γυψ †), φανερόν, ὅτι κάτω ὄντος τοῦ ο κέντρον
τὸ ὑπὲρ γῆς τμῆμα τῆς ἥριδος ἔλαττόν ἐστι ἡμικυκλίου, καὶ
ἐστιν ὑπὲρ γῆς τὸ ψ τμῆμα τῆς ἥριδος ἔλαττον τυγχάνον ἡμι-
κυκλίου. καὶ φανερόν, ὅτι δισφερεωθεῖται ὁ ἡλιος, τοσούτῳ
ἔλασθητη φαίνεται ἡ ἥρις. καὶ ὅταν γένηται ἐπὶ τοῦ μεσημ-
βρινοῦ, καταπίνεται καὶ οὐ φαίνεται κατωτέρου γινομένου τοῦ
κέντρον αὐτῆς καὶ πόλου. καὶ ἔχεις ἐνταῦθα, ὅτι καὶ τὸ σχῆμα
τῆς ἥριδος ὀρισται. ἡ γὰρ ἡμικύκλιον φαίνεται, ὅταν ἀνατέλλῃ
ὁ ἡλιος, ἡ ἔλαττον ἡμικυκλίου, ὅταν ἥρθῃ ἐκ τοῦ ὁρίζοντος,
ἢ καταπίνεται, ὅταν ἐν τῷ μεσημβρινῷ γένηται. φανερὸν δ'
ὅτι καὶ κέκλιται ἡ ἥρις, ὅταν ἔξαιρηται ††) ὁ ἡλιος διὰ τὸ τὸν
πόλον κάτω εἶναι. τούτου δὲ κάνονα ἔχομεν, ὅτι ἐὰν διὰ πολ-
λῶν τέμνηται κύκλος, δίχα τέμνεται καὶ πρὸς ὀρθός. διὰ τοῦτο
οὖν κέκλιται νῦν, ἐπειδὴ διαβυθεῖται οὐκ ἐστι τῆς ἥριδος
διὰ τὸν πόλον. κάτω γάρ ἐστιν διὰ πόλος. οὐδὲ γὰρ κατὰ τὸ
γ †††). ἡ δὲ κύκλησις γίνεται ἐπὶ τὰ μέρη, ἐφ' ἣ διὰ πόλος ὑπὸ^η
γῆν τυγχάνει, ὕσπερ ἐστιν ἵδεῖν ἐπὶ τῆς κρίκου τῆς σφαιρᾶς.
καὶ δῆλον, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸν πόλον γίνεται ὀξεῖα γωνία. ὅτι δὲ
καὶ μεῖζον κύκλου φαίνεται τμῆμα, συλλογιστέον οὕτως. ὅταν
ἐστὶ τὸ λαμπρὸν ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος, δέδεικται ὅτι ἡμικύκλιον
φαίνεται ἡ ἥρις. καὶ δῆλον, ὅτι ἀπόγειόν ἐστι τότε τὸ ἡμι-
κύκλιον, ὡς πρὸς τὸ ἔλασσον τοῦ ἡμικυκλίου, ὥστε ὅταν φαί-
νηται ἔλασσον ἡμικυκλίου τὸ φαινόμενον μέρος περιγειότερον
τυγχάνει. ἐπεὶ οὖν περιγειότερον τυγχάνει, ἔχομεν τὸ ζητούμε-

*) Nimisrum cum antea axis esset ακγ.

**) Ald. ηονπ, hic et deinceps.

***) Ald. hic et deinceps οπ πόλος.

†) Ald. βυψ. ††) Ald. ἔξαιρηται. †††) Ald. ν.

νον. ἐπειδὴ γὰρ μᾶλλον πρὸς τοῖς περιγειοτέροις πλεονάζουσιν οἱ ἀτμοὶ, δοκεῖ ταύτῃ μεῖζων φαίνεσθαι. τὰ γὰρ ἐν ὑδατὶ δρῶμενα μεῖζονα φαίνεται, ἢ τὸ ἀληθέστερον. περιγειότερον τυγχάνον τὸ τμῆμα μᾶλλον τῇ ὄψει ὑποπίπτει διὰ τὸ δεύτερον λημμάτιον τὸ λέγον, ὅτι τὰ ἐκ πολλοῦ διαστήματος ἡ ὄψις ἐλάσσονα οἴεται, τὰ δὲ ἔγγυς μεῖζονα. ἀπορῆσαι δὲ ὕξιν πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην, πῶς ὁρίζοντα εἰπὼν τὸν αὐτὸν κύκλον καὶ ἔξηρημένον τὸν ἥλιον ἐκ τοῦ ὁρίζοντος, ἔλαβε τὸν ἥλιον ἐπὶ τοῦ η, ὃ ἐστιν ἐπὶ τοῦ αὐτὸν ὁρίζοντος. εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ αὐτὸν ἐστὶ τὸ η, οὐκέτι ἔξηρηται τὸ η, οὐκέτι ἐστὶν ἐπὶ τοῦ αὐτὸν ὁρίζοντος. ἢ ἠγτέον, ὅτι οὐκ ἐστιν ὁ αὐτὸν ὁρίζων ἀκίνητος, ἀλλὰ συγκινούμενος τῷ παντὶ. ἐστι γὰρ καὶ ὁρίζων κινούμενος ἐν τῇ σφαίρᾳ. καὶ τοῦτο οἶδεν ὁ Πτολεμαῖος. τὸν γὰρ τοιοῦτον ὁρίζοντα ἑκτημόριον ὀνομάζει διὰ τὸ ἔξι θέσεις λαμβάνειν τῆς ἡμέρας. ἐστι γὰρ ἡ πρώτη ιβ ὥραι, καὶ ἡ δευτέρα ια, καὶ ἔτης ισαι. καὶ οὗτος ὁ κύκλος κατὰ τὰς ὥρας τὰς ἀντὰς τὴν αὐτὴν ἵσχει θέσιν, ὥστε οὐδὲν ἀτοπον ὑπέθετο ὁ Αριστοτέλης. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἐδειξεν ὡς καὶ ποτε ἐλύττων ἡμίκυκλίον φαίνεται ἡ ἴσης καὶ εἰπὼν, ὅτι ὅταν γένηται ὁ ἥλιος πρὸς τῷ μεσημβρινῷ, καταπίνεται καὶ οὐ φαίνεται ἴσης, ᾧ τινος ἀπορήσαντος, ὅτι οὐδέποτε πρὸς τῷ μεσημβρινῷ ὅντος τοῦ ἥλιον γίνεται ἴσης, εἰ μὴ ὅταν ἐν τῷ ὁρίζοντί ἐστιν ὁ ἥλιος, ἢ μικρὸν ἀριθῆ ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος. εἰ γὰρ εἴη *) ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ, γίνεται διὰ τὸ τὰ προσάρκτια μέρη τῶν κύκλων ὡς ἐπὶ τῆς ἐγκλεισμένης σφαίρας μεῖζονα εἶναι ἡμίκυκλον καὶ πολὺ μᾶκροντα τὸ λαμπρὸν καὶ ταύτη ἀφιεῖσθαι τὴν ἴσην. ἐν γὰρ ταῖς μεγίσταις ἡμέραις ὁ ἥλιος τὰ προσάρκτια τμήματα διώκει, ἐν δὲ ταῖς χειμεριναῖς τὰ νότια κλίματα, ἥπερ ἐστὶν ὑπὲρ γῆς μὲν ἐλάχιστα, ὅπο γῆν δὲ μέγιστα. ἡ γὰρ ἐγκλισις τοῦ γίνεσθαι παρασκευάζει. ἐλαχίστων οὖν ὅντων πρὸς τῷ χειμερινῷ ὑπὲρ γῆς τμημάτων, φανερόν, ὅτι ὁ ἥλιος, ὅτε γένηται ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ, ὀλιγον ἥρται ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος. καὶ ταύτη δύναται ἐν πάσῃ ὥρᾳ καὶ ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ ὅντος τοῦ ἥλιον γίνεσθαι ἴσης ἐν τῷ νοτίῳ κλίματι. — Olym-

piodorus fol. 58, a. b.

*) Ald. εἴη.

V, 21. Ἐν μὲν ταῖς ἐλάττοσιν ἡμέραις . . . .] Οὐ τῶν νυκτῶν λέγει, ἀλλὰ τῶν ἡμερῶν *). ἐν γὰρ τῷ ἔτει παντὶ ἐλάττους μὲν εἰσιν ἡμέραι αἱ μετὰ ἴσημερούν μετοπωρινὴν τῷ τὰ νοτιώτερά τε καὶ μεσημβρινώτερα μέρη τότε κινεῖσθαι τὸν ἥλιον, ἢ διὰ τὴν ἔγκλισιν τοῦ νοτίου πόλου ἐλάττω μὲν ἔχει τὰ ὑπὲρ γῆν τμήματα τῶν κύκλων, καθ' ᾧ ὁ ἥλιος κινεῖται, μεῖζω δὲ τὰ ὑπὸ γῆν. μεῖζους δὲ, πάλιν αἱ μετὰ ἴσημερούν ἐφορινὴν τῷ κινεῖσθαι μὲν τότε τὸν ἥλιον τὰ βόρεια μέρη τοῦ ἴσημερινοῦ. ἐν δὲ τούτοις διὰ τὸ ἔξαρμα τοῦ βορείου πόλου μεῖζω μὲν εἶναι τὰ τμήματα τῶν κύκλων, καθ' ᾧ ὁ ἥλιος κινεῖται τὰ ὑπὲρ γῆν, ἐλάττω δὲ τὰ ὑπὸ γῆν. ἀποδίδωσι δὲ διὰ τούτων τὴν αἰτίαν τοῦ κατ' ἀρχὰς τοῦ βιβλίου περὶ τῆς ἥριδος εἰρημένου· εἰπε γὰρ λέγων περὶ αὐτῆς καὶ μετὰ τὴν μετοπωρινὴν ἴσημερούν ἐν ταῖς βραχυτάταις ἡμέραις, πᾶσαν ὥραν γίνεται τῆς ἡμέρας, ἐν δὲ ταῖς θεριναῖς οὐ γίνεται περὶ μεσημβρούν. λέγει δὴ αἰτίαν τούτον ταύτην. τὸ τὰ μὲν πρὸς ἄρκτον μέρη τοῦ ἴσημερινοῦ τῶν κύκλων, καθ' ᾧ ὁ ἥλιος κινεῖται μετὰ τὴν ἐφορινὴν ἴσημερούν, μεῖζω τὰ ὑπὲρ γῆς ἔχειν τμήματα. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡμέραι μεῖζους. τὸ δὲ ἐπὶ μεῖζῳ, δηλωτικὸν ἀν εἴη, ἡτοι τοῦ καὶ τὸν ἥλιον διὰ τοῦτο τότε ἐπὶ μεῖζον τε καὶ ὑψηλότερον αἱρεσθαι, ἢ τοῦ ἀεὶ **) κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἴσημερινοῦ ἀπόστασιν μεῖζον τῶν κύκλων τὸ ὑπὲρ γῆς τμῆμα γίνεσθαι. τὰ δὲ πρὸς μεσημβρούν τοῦ ἴσημερινοῦ μέρη τῶν κύκλων, καθ' ᾧ πάλιν ὁ ἥλιος μετὰ ἴσημερούν μετοπωρινὴν κινεῖται, τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς τμῆμα ἐλαττον ἔχει, τὸ δ' ὑπὸ γῆν μεῖζον. καὶ δοσῷ ἀν πορρώτερον ἀφίστηται τοῦ ἴσημερινοῦ, μεῖζον τὸ ὑπὸ γῆν, ἐλαττον δὲ τὸ ὑπὲρ γῆν ἔμπαλιν τῶν ἐν τοῖς βορείοις μέρεσι. τούτων δὲ οὐτως ἔχόντων, ἐν μὲν ταῖς πρὸς θερινὰς τροπὰς ἡμέραις, αἱ γίνονται προσιόντος τε τοῦ ἥλιον τῷ ἀρκτικῷ κύκλῳ ἀπὸ τοῦ ἴσημερινοῦ καὶ πάλιν

*) Ἀλλά de meo adieci. Sed ne hac etiam ratione locus sanus est. Camotius vertit: Noctibus breviores dies intelligit; ut fortasse scribendum sit: ἴδον (pro οὐ) τῶν νυκτῶν λέγει ἐλάττονας τὰς ἡμέρας. Etiam Piccolomineus vertit: Minores ipsis noctibus dies intelligit.

**) Ald. aiel.

ἀποκωδιῶντος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ προειρημένου κύκλου ἐπὶ τὸν
 Ἰσημερινὸν τῷ τότε μεγίστας εἶναι τὰς ἡμέρας, καὶ μέγιστα *)
 τὰ ὑπὲρ γῆν τμήματα τῶν κύκλων, καθ' ᾧ ὁ ἥλιος κινεῖται,
 ποὺν τὸν ἥλιον ἐπὶ τὸ μέσον ἐλθεῖν τοῦ κύκλου καὶ μεσημ-
 βρίουν ποιῆσαι, παντελῶς κάτω γίνεσθαι τὸν πόλον, ὃς ἦν τοῦ
 κύκλου, καθ' ὃν ἡ Ἱρις φαίνεται. τούτον δὲ κάτω γινομένον,
 γίνεται κάτω καὶ τὸ κέντρον, ὃ εἶπεν εἶναι οἱ ἐπεὶ γὰρ ἐπὶ τῆς
 αὐτῆς εὐθείας ὃ τε πόλος ἐστὶ τοῦ κύκλου, καθ' ὃν ἡ Ἱρις
 γίνεται καὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ καὶ ὁ ἥλιος, ὡσπερ καὶ ἡ ὄψις,
 δῆλον, ὅτι ὅσῳ ἄν ὁ ἥλιος ὑψηλότερος αἴρεται, τοσούτῳ κο-
 λότερος ὁ πόλος καὶ τὸ κέντρον τοῦ κύκλου γίνεται. γινομένῳ
 δὲ ἐκείνῳν κοιλοτέρων καὶ ὁ κύκλος ὁ περὶ αὐτὰ ἀεὶ ἔλαττον
 τὸ ὑπὲρ γῆν ἔχων γίνεται τμῆμα, ὡστε περὶ τὰς μεσημβρίους
 μηδὲ ὑπερέχειν τῆς γῆς ἔτι τὸν κύκλον διὰ τὴν τοῦ κέντρου
 αὐτοῦ εἰς τὸ κάτω πλείω μετάστασιν. διὸ περὶ τὰς ὥρας
 ταύτας ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐχ οἶόν τε Ἱριν γίνεσθαι. οὐ
 γὰρ τοῦτο λέγει, ὅτι μηδὲ ὅλως γίνεται Ἱρις ἐν ἐκείναις ταῖς
 ἡμέραις, ὅλλ' ὅτι μὴ περὶ μεσημβρίουν. διὰ μὲν οὖν τοῦτο
 μετὰ τὴν ἱερινὴν Ἰσημερίαν περὶ τὰς μεσημβρίας Ἱρις οὐ γί-
 νεται **), μετὰ μέρτοι τὴν μετοπωρινὴν Ἰσημερίαν ἀεὶ καὶ πά-
 σης ὥρας οἶόν τε Ἱριν γίνεσθαι. ὅτε καὶ τοῦ κύκλου τοῦ περὶ
 τὸν πραφοριμένον πόλον ***), ἐν ᾧ ἡ Ἱρις γίνεται, ἀεὶ ἐστι
 τμῆμά τι ὑπὲρ γῆς τῷ τὸν ἥλιον μὴ πολὺ εἰς ὕψος αἴρεσθαι.
 ὅλιγον γὰρ ὑψωθεὶς ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ κατὰ τὴν μεσημβρίουν
 γίνεται. καὶ ἐστιν ἡ αὐτὴ αἰτία τοῦ τε ἔλαττονα ἡμικυκλοῦ
 Ἱριν γίνεσθαι ὑπὲρ τὸν ὄρεζοντα τοῦ ἥλιου ὄντος, καὶ τοῦ
 μηδὲ ὅλως γίνεσθαι περὶ τὰς μεσημβρίας ἐν ταῖς μακροτάταις
 ἡμέραις. ἡ γὰρ εἰς ὕψος πρόοδος τοῦ ἥλιου, ἀμφοτέρων αἰτία.

— Alexander fol. 124, a. b.

VI, 1. Αὐτὰς δὲ τὰς αἰτίας †) ὑποληπτέον καὶ
 περὶ παρηλίων καὶ ὁ ὄβδων] Συμπληρώσας ὁ Ἀριστοτέ-
 λης τὸν περὶ ἄλλων καὶ Ἱριδος λόγον, τρέπεται καὶ ἐπὶ τὰ συγ-

*) Ald. μέγισται.

**) Negationem de meo adieci.

***) Ald. πόλον.

†) Ita enim Olympiodorus.

γενῆ αὐτοῖς, παρηλίους *) φημὶ καὶ ὁμόδονς, διὰ τὴν ἐν ἀρχῇ περὶ τούτων εἰρημένην ὥφ' ἡμῶν τάξιν. ὅφελων δὲ ἐντεῦθεν προτάξαι τὸν παρηλίους διὰ τὸ τίμιον τοῦ σχῆματος — κύκλος γάρ τις ὅμοιος τῷ ἡλίῳ δοκεῖ φαίνεσθαι· αἱ δὲ ὁμόδοι εὐθεῖαι. ὁ δὲ κύκλος ἀεὶ ἐστιν ὅμοιος ἑαυτῷ καὶ οὕτε ἀφαιρεσιν οὔτε πρόσθεσιν ἐπιδέχεται, ὡς ἐν τῇ περὶ οὐρανοῦ πραγματεἴᾳ **) ἀποδείκνυσι. καὶ διὰ τοῦτο τίμιον ἐστι τὸ κυκλικὸν σχῆμα. καὶ γάρ εἴτε προσθήκην εἴτε ἀφαιρεσιν θελήσομεν τοῦ κύκλου ποιῆσαι, δλον αὐτὸν ἀμείβομεν. ἡ δὲ εὐθεῖα καὶ πρόσθεσιν καὶ ἀφαιρεσιν ἐπιδέχεται μὴ ἀμειβομένη καθ' ἑαυτήν. — διὰ οὗ τὸ τοῦ σχῆματος τίμιον ἔδει προτετύχθαι τοὺς παρηλίους τῶν ὁμόδων, αὐτὸς δὲ διὰ τὸ ὅμοχρόνος εἶναι τὰς ὁμόδονς τῇ ἵριδι προτάττει αὐτὰς τῶν παρηλίων. αἱ γὰρ ὁμόδοι ποικίλαι εἰσὶ τοῖς χρώμασιν. ὁ δὲ παρήλιος μονόχρονος. λευκὸς γὰρ ὕσπερ ἡ ἄλως. γίνεται δέ, ὡς πολλάκις εἴρηται, καὶ ταῦτα κατὰ ἀνάκλασιν. ἀνακλωμένη γὰρ ἡ ὄψις, τοιούτων σχημάτων καὶ χρωμάτων ἵσχει φαντασταν· ἀλλ' ὁ μὲν Ἀλέξανδρός φησιν***) ἐπὶ τῶν ὁμόδων, διὰ προσπίπτει ἡ ὄψις τῷ νέφει, κἀκεῖθεν ἀνακλᾶται πρὸς τὸν ἥλιον. καὶ τοῦ νέφους †) συνεχοῦς γινομένου, φαίνονται πολλαὶ ὁμόδοι, οὕτω γὰρ γίνονται καὶ ἐν ὑδατὶ καὶ ἀνακλωμένης ὄψεως ἐπὶ τὸ νέφος. ἡ γὰρ ἀπὸ κάτωθεν ἐπὶ τὰ ὄντα γινομένη ἀνάκλασις ὁμόδων ἐν τῷ ὑδατὶ δόκησιν παρέχει. οὕτω μὲν δὲ Ἀφροδισιεύς. δὲ μέντοι μέγας φιλόσοφος ††) ἄριστα καὶ περὶ τούτων φερόμενος οὐκ ἀνέχεται τοῦ ἐξηγητοῦ διὰ τὸ εἰς ἄποπα περιβύλλεσθαι τὰ Ἀριστοτέλους· ἔδει γὰρ μὴ ὁμόδονς φαίνεσθαι, ἀλλὰ κυκλικὸν σχῆμα διὰ τὸ

*) Ald. αὖ τοῖς παρηλίοις. οὓς inepte.

**) De caelo II, 4.

***) Quod re vera, si non his, similibus tamen verbis praedicat Alexander noster fol. 124, b. Quodsi tamen ipsius, uti videtur Alexandri Aphrodisiensis verba Olympiodorus afferre voluit (haud enim oratione recta usus esset, si sensum eorum voluisse set tantum indicare) nostrum Alexandrum ab Aphrodisensi differre, denuo ex h. l. probatur.

†) νέφους de meo adieci.

††) Ammonius.

κάτοπτρον ἐφ' ὃ ἀνακλᾶται κυκλικὸν εἶναι. τόχα γὰρ οὐ δι'
ἄλλο ἡ Ἰρις καὶ ἡ ἄλως κυκλικὰ ἐφαίνετο, εἰ μὴ διὰ τοῦτο.
καὶ ἔχεις φυσικὴν αἰτίαν τοῦ κυκλικοῦ καὶ τῆς ἄλω καὶ τῆς
ἴριδος σχήματος, ὡς μηδὲ τῆς γραμμικῆς ἐκείνης ἀποδεῖξεως
δεῖσθαι τῆς κυκλικὴ ταῦτα δεικνυούσης *) οὕτως ἀπορήσας
πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρου ἐξήγησιν, ἐπάγει τὴν οἰκεῖαν περὶ τούτων
κρίσιν καὶ φησιν, ὅτι αἱ ὁὐρέδοι γίνονται οὐ προσπιπτούσης
τῆς ὄψεως πρὸς τὸ νέφος κἀκεῖθεν ἀνακλωμένης πρὸς τὸν
ἡλιον, ἄλλ' ἀπὸ νέφους εἰς νέφος προσπιπτούσης τῆς ὄψεως
κἀκεῖθεν ἀνακλωμένης πρὸς ἔτερον νέφος λευκόν. τοῦτο δὲ
κατασκευάζει ἐκ δύο τρόπων, ἐνδος μὲν τοῦ ἐκ τῆς ἀναλογίας
τῆς λεγούσης, ὅτι ὥσπερ ἐν τῷ ὥδατι προσπιπτούσης τῆς ὄψεως
καὶ ἀνακλωμένης πρὸς τὸ νέφος γίνονται ὁὐρέδοι χωρὶς ἡλίου,
οὗτοι καὶ ἐνταῦθα χρὴ κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν χωρὶς ἡλίου
ὁὐρέδοντος γίνεσθαι, ὡς καὶ τὰ φαινόμενα μαρτυρεῖ. καὶ γὰρ
χωρὶς ἡλίου ὁὐρέδοι ὠφθησαν πολλάκις. οὕτω μὲν ἐκ τῆς ἀνα-
λογίας τοῦ Ἀριστοτελικοῦ παραδείγματος, πρὸς ὃ τινες πειρῶνται
ἀντιλέγειν, ὅτι Ἀριστοτέλης ἐφη πρὸς τὸν ἡλιον ἀνακλᾶσθαι,
δῆμος μέντοι σύμφωνα καὶ τῷ φιλοσόφῳ λέγειν, οὐκ ἡπόρησεν
ὅ μέγας οὗτος ἀνήρ· φησὶ γοῦν, ὅτι ἡλίου νῦν ἐκάλεσεν Ἀρι-
στοτέλης τὸ λευκὸν νέφος. καὶ ὅτι τοῦτο οὐκ ἀτοπον, δῆλον
ἐκ τῆς ἀναλογίας, ὡς ληφθέντος παραδείγματος τοῦ ἐν τῷ
ἥδατι. λοιπὸν δὲ καὶ ἐκ τῆς συνηθείας τὰ καταλαμβανόμενα
ὑπὸ τοῦ ἡλίου εἰώθαμεν ἡλίου καλεῖν. οὕτω γὰρ ἐξατμίζεονται
τι ἡ θερμαλνεσθαι βουλόμενοι ἐπιτρέπομεν ἐν τῷ ἡλίῳ ἀπο-
τίθεονται, τὸν ὑπὸ τοῦ ἡλίου καταλαμβανόμενον τόπον ἡλίου
καλοῦντες. — Olympiodorus fol. 58, b — 59, a.

VI, 7. Γίνονται δὲ καὶ πρὸς τῷ ἀνατολικῷ ὁρίζοντι καὶ
πρὸς τῷ δυτικῷ, οὐκέτι δὲ καὶ ἐν τῷ μεσουρανήματι. καὶ ἡ
αἰτία πρόδηλος. πρὸς γὰρ τῷ ὁρίζοντι ὄντος τοῦ ἡλίου, τον-
τέστι πρὸς ἀνατολὰς ἡ δυσμάς, ὡς διὰ στενοῦ πρὸς τῇ γῇ
φέρεται ἡ ὄψις, καὶ δοκεῖ συγχροτεῖσθαι καὶ μᾶλλον ἀντιλαμ-

*) Etiam Seneca, quamvis alia ratione, demonstrationem cur halo atque iris necessario rotundae esse debeat, circumivit. Vide Quaest. nat. I, 2, 2 sqq.

βάνεσθαι. καὶ διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν καὶ αἱ διόπτραι ὑπὸ τῶν μηχανικῶν ἐπινεόνται, ὡς ὅν διὰ στενοῦ φερομένη ἡ ὄψις ἔξιθύνοιτο καὶ μὴ μένοι περιπλανωμένη *). — Olympiodor. fol. 59, b.

VII, 1. "Οσα φησὶν ἡ ἀναθυμίασις ἡ ἐκ τῆς γῆς γνωμένη καὶ ἡ ἔκκρισις ἔργα ποιεῖ ἐν τῷ ὑπὲρ γῆν τόπῳ, τοσαῦτα σκεδόν εστι καὶ τοιαῦτα. καὶ γὰρ εἴ τι παραλέιπται ἐκ τῶν εἰρημένων γνώριμος ὅν εἴη καὶ ὁ περὶ ἐκείνου λόγος. δοσα δὲ ἡ ἔκκρισις αὐτῇ καὶ ἀναθυμίασις ἐγκατακλειομένη ἐν τῇ γῇ καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτῆς ἀπεργάζεται, ἔσῃς φησι λεκτέον εἶναι. διὰ γὰρ τὸ διπλῆ εἶναι, ὡς προείρηται, ἡ μὲν ἔηρά τε καὶ

*) Ald. περιπλανομένη. Heliодор. Optio. c. 4. p. 5. ed. Mantani: ὅτι δὲ τὸ προβαλλόμενον τοῦτο ἀφ' ἡμῶν (ὅ δὴ καὶ ἔθος ὄψιν καλεῖν) ἐπ' εὐθείας φέρεται, καὶ ἐν σκήματι κώνου ὁρθογωνίον, καὶ ὁ τε Πτολεμαῖος δι' ὑργάνων ἀπέδειξεν ἐν τῇ αὐτοῦ ὀπτικῇ πραγματείᾳ, ἔνεστι δὲ καὶ λόγω θεωρῆσαι· εἰ γὰρ μέλλει τάχιστα ἡ ὄψις πρὸς τὸ δρατὸν ἀφικνεῖσθαι, ἐπ' εὐθείας ἐνεχθῆσται· αὐτῇ γὰρ πασῶν ἐλαχιστῇ γραμμῇ τῶν τὰ αὐτὰ πέρατα ἔχοντον. Aristoteles de generat. animal. V, 1, dioptram novit, sed αὐλόν νοοavit: ὁ γὰρ αὐτὸς ἐπηλυγισάμενος τὴν χεῖρα ἡ δι' αὐλοῦ βλέπων τὰς μὲν διαφορὰς οὐδὲν ἡττον οὐδὲ μᾶλλον κρίνει τῶν χρωμάτων, ὅψεις δὲ πόρρωθεν. οἱ γοῦν ἐκ τῶν ὀργυμάτων καὶ φρεάτων ἐντοτε ἀστέρας ἐν τῇ ἡμέρᾳ δηλονότι ὁρῶσιν. Plin. Histor. nat. II, 69: medium esse mundi totius terram haud dubiis constat argumentis, sed clarissime aequinoctii paribus horis. Nam nisi in medio esset, aequales dies noctesque non posse deprehendunt, et dioptræ, quae vel maxime id confirmant, cum aequinoctiali tempore ex eadem linea ortus occasusque cernatur, solstitialis exortus per suam lineam brumalisque occasus. Quae accidere nullo modo possent, nisi in centro fixa esset. In astronomicis observationibus Hipparchus dioptra usus est, teste Ptolemaeo Almag. p. 125. (cfr. Polyb. X, 46. Procl. ad Euclid. p. 12), Eratosthenes in montium altitudine emetienda cfr. Simplic. in Aristotel. de coel. fol. 134, b. Theon in Ptolem. Almag. p. 23. Philopon. in Aristot. Meteorol. fol. 79, a (vide ad Excerpt. I, 3, 10. Vol. I. p. 154). Adi etiam Theon. ad Ptolem. p. 262 et Vitruv. VIII, 6. Haec fere omnia cum aliis quibusdam composita Schneiderus Elog. phys. Tom. II p. 267—271, quibuscum collige quae monuerunt Fabricius Bibl. graeo. Vol. IV p. 466 et Wesseling Probabil. c. 11.

καπνώδης, ἡ δὲ ὑγρά, ἢν ἀτμίδα ὀνομάζει, δύο διαφορὰς σωμάτων ποιεῖ ἐν τῇ γῇ, ὡσπερ ἐδείχθη καὶ ὑπὲρ γῆν ποιοῦσα. λέγει δὲ τῶν ὑπὸ γῆς γινομένων ἐκ τῆς ἐναπολαμβανομένης ἀναθυμιάσεως σωμάτων δύο εἴδη εἶναι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ὁρυκτὰ εἶναι, ὃ ποιεῖν τὴν ἔηράν τε καὶ καπνώδη ἀναθυμίασιν συνισταμένην, ὅταν πλεονάσῃ. εἶναι δὲ ταῦτα λίθων τε γένη τὰ ἄτηκτα καὶ σανδαράκην καὶ θεῖον καὶ μήλτον καὶ ὥχραν καὶ ἀρρενικὸν καὶ χρυσόκολλαν καὶ τύλλα τὰ τοιαῦτα *). εἶναι δὲ τὰ πλεῖστά φησι τῶν ὁρυκτῶν τὰ μὲν κονία κεχρωματισμένη, τὰ δὲ λίθος ἐκ ἔηρᾶς καὶ θερμῆς συστάσεως πεπηγώς τε καὶ γεγονώς. τὰ δὲ μεταλλευτὰ **) γίνεσθαι πάλιν ἐκ τῆς ἀτμιδώδους ἀναθυμιάσεως. ταῦτα δ' ἔστιν, δσα ἔστιν ἡ χυτὰ ἡ ἐλατά, ὡς σιδηρός, χρυσός, χαλκός, καὶ δσα τούτοις ὅμοια· ποιεῖν δέ φησι πάντα τὰ προειρημένα τὴν ἀτμιδώδη ἀναθυμίασιν ἐγκατακλειομένην ἐν τῇ γῇ καὶ μάλιστα μὲν ἐν τοῖς λίθοις. διὰ γὰρ τὴν ἐκείνων ἔηρότητα εἰς ἐν συνθλίβεται καὶ πίγνυνται. ὡς γὰρ ἡ δρόσος καὶ ἡ πάχνη εἰς ἐν συνίσταται, ἀποκριθεῖσαι ἀπὸ τῆς ἀναγούσης ἔηρᾶς τε καὶ θερμῆς ἀναθυμιάσεως, οὕτω γίνεται καὶ ἐπὶ τῆς ὑπὸ γῆν ἐγκατακλειομένης ἀτμίδος. διαφέρει δὲ τῶν ὑπὲρ γῆν συνισταμένων, δτι ἐπὶ μὲν τῶν ὑπὲρ γῆς μετὰ τὸ ἐκκριθῆναι τὴν ὑγρὰν ἀναθυμίασιν καὶ ὕδωρ γενέσθαι, τότε γίνεται ἐξ αὐτοῦ ἡ δρόσος ἡ πάχνη. ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ γῆν τῶν μεταλλευομένων ἡ γένεσις, ἐκ τῆς ἀτμίδος οὐκ ἀποκριθεῖσης πρῶτον καὶ ὕδατος γενομένης, ἐπειτα παγεσης,. ἀλλὰ πρὸ τοῦ διακριθῆναι καὶ ἐνεργείᾳ ὕδωρ γενέσθαι πηγνυμένης. διὸ καὶ ἐξ αὐτῆς οὕτω πηγνύμενά τε καὶ γινόμενα, ὑπερ ἔστι τὰ μεταλλεύοντα ***), ἔστι μὲν ὡς ὕδατος

*) Alexander noster videtur verba καὶ ἀρρενικὸν καὶ χρυσόκολλαν in textu suo reperisse. Quod si enim explicandi gratia, haec quaque fossillum genera de suo addere voluisse, idem fecisset in sequentibus, ubi tamen metallorum genera nulla alia, quam quae ipse Aristoteles attulerat, profert. Deinde non dubitasset σανδαράκην et ἀρρενικόν, quippe quae verba idem significant fossile, arce conjugere, non aliis interpositis separare. Rem tamen aliis diiudicandam relinquo.

**) Ald. μεταλλατά.

***) Fort. μεταλλευτά.

είναι, έστι δὲ ὡς οὐ. τῷ μὲν γὰρ ἐκ τῆς ἀτμίδος γεγονέναι, δυνάμει ὑδατος οὖσης καὶ ὑλῆς ὑδατος, κατὰ μὲν τοῦτο ὑδατος ἢν εἴη· τῷ δὲ μὴ ἐξ ἐνεργειᾳ ὑδατος γενομένης αὐτῆς καὶ διακριθείσης πρῶτον γεγονέναι, ὡς οἱ χυμοὶ γίνονται. ἐκ γὰρ ὑδατος οὗτοι διά τι πάθος μεταβάλλοντος, ταύτη δὲ πάλιν οὐχ ὑδατος. τῷ γὰρ πρὸ τῆς εἰς ὑδωρ διακρίσεως τὴν πῆξιν αὐτῶν γενέσθαι, ἔχει τι καὶ γῆς ἐν αὐτοῖς· οὐ γὰρ τέλεον ἀπελύθη τῆς ἔηρᾶς ἀναθυμιάσεως. διὰ τοῦτο δέ φησιν αὐτὰ καὶ πυροῦσθαι, τουτέστιν ἐξάπτεσθαι καίρμενα καὶ χωνευόμενα καὶ ἀπονοσταντινὰ ποιεῖν. μόνον γὰρ τὸν χρυσὸν τῶν μεταλλευτῶν μὴ πυροῦσθαι. ὅταν γὰρ ἦν κεκαθαριμένος *) οὐδὲ ἀπονοστα τις ἔτι ἐν τῇ χωνεύσει αὐτοῦ γίνεται. εἰπὼν δὲ ταῦτα, καθόλον, μέν φησι καὶ κοινῶς εἰρῆσθαι περὶ αὐτῶν τῶν τε δρυκτῶν καὶ τῶν μεταλλευτῶν, τις τε αὐτῶν ἡ διαφορά, καὶ πόθεν ἡ γένεσις καὶ ποῦ **). Ἰδίᾳ δὲ δεῖν φησιν ἔκποστον τῶν εἰρημένων γενῶν προχειριζομένους τὰ οὐκεῖα αὐτοῖς ἐπισκοπεῖν. περὶ ἀν Θεόφραστος πεπραγμάτευται ἐν τε τῷ περὶ τῶν μεταλλευμάτων καὶ ἐν ἄλλοις τισίν. — Alexander sol. 125, b — 126, a.

Ο φιλόσοφος μετὰ τὸ πληρῶσαι τὰ ἐν τῷ μετεώρῳ γινόμενα πάθη ὑπὸ τῆς διττῆς ἀναθυμιάσεως μέτεισι καὶ ἐπὶ τὰ γινόμενα πάθη ὑπὸ κατεχομένων ἐν τῇ γῇ δύο ἀναθυμιάσεων. καὶ μὴ ἀπορήσῃς, πῶς μετέωρα τὸ βιβλίον ἐπιγέραπται, εἴγε τῶν ὑπὸ γῆν νῦν ποιεῖται λόγον. εἴρηται γὰρ ὁ σκοπὸς τῆς πραγμάτειας, δτι βούλεται ἐκ τῶν δύο ἀναθυμιάσεων γινόμενα παραδοῦναι, εἴτε ὑπὸ γῆν τυγχάνοιεν, εἴτε ἐν τῷ μετεώρῳ. καὶ διὰ τοῦτο μετέωρα ἐπιγέραπται, ὡς ἀν τῆς διττῆς ἀναθυμιάσεως ἐν τῷ μετεώρῳ τόπῳ θεούσης. αὗται τοινυν αἱ ἀναθυμιάσεις κατεχόμεναι δύο τινάς ποιοῦσι διαφοράς. ὑπὸ μὲν γὰρ τῆς καπνώδους ἀναθυμιάσεως γίγεται τὰ καλούμενα ὑπὸ Ἀριστοτέλους δρυκτά, ἀπερ εἰσὶ καὶ λιθώδη, καθάπερ ὥχρι καὶ θεῖον καὶ μῆλος καὶ τὰ τοιαῦτα ***). τὰ δ' ἐκ τῆς

*) Ald. κεκαθαριμένοις.

**) Mallem πῶς.

***) Ut Alexander addidit nonnulla, ita Olympiodorus σανδαράκην omisit,

ἀτμιδώδονς γίνεται μεταλλευτά, ἅπερ καὶ χεῖται καὶ ἐλαύνεται· ἔστι δὲ ἐκατέρᾳ καὶ ποιητικὸν αἴτιον καὶ ὑλικόν. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς ὀρυκτοῖς ποιητικὸν μὲν αἴτιόν ἔστιν ἡ καπνώδης ἀγαθυμίασις. οὐθὲν οὖν ἐλαύνεται. τὰ γὰρ θερμῆς πηγανύμενα ἔκεινα οὔτε χεῖται οὔτε ἐλαύνεται, ὥσπερ πάλιν τὰ ψυχρῶν πηγανύμενα θερμῆς λύεται, οἶτε περ ἔστι τὰ μεταλλευτά *), ἅπερ ἐκ τῆς ἀτμιδώδονς ἀναθυμιάσεως γίνεται. διὸ καὶ ἐπὶ τούτων πάλιν ποιητικὸν μὲν αἴτιόν ἔστιν ἡ ψῦξις, ὑλικὸν δὲ ὁ ἀτμός. οὐκ ἀναλύεται γάρ, εἰ μὴ ἣν ὑγρότης τις ἡ τὴν πῆξιν ἀναδεξαμένη. τὸ γὰρ ἔλαιον οὐ πήγνυται ὑπὸ ψύξεως, ἀλλὰ παχύνεται διὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῷ ἀερώδη οὐσίαν. δὲ μὲν οὖν Ἀριστοτέλης πῆξιν ἀτμοῦ δοξάζει γίνεσθαι τὰ μέταλλα. δὲ μέντοι Πλάτων ἐν Τιμαιῷ πῆξιν ὑδατος ὑπὸ ψύξεως **). καὶ δοκοῦσι διαφωνεῖν πρὸς ὄλλήλους οἱ φιλόσοφοι, οὐ διαφωνοῦσι δέ· καὶ γάρ ὁ ἀτμὸς ὑδωρ ἔστιν τρόπον τινά. ἔστι γὰρ ὁ ἀτμὸς μεταξὺ ἀέρος τε καὶ ὑδατος. κατὰ οὖν τὸ ὑδατῶδες γίνεται ἡ πῆξις καὶ οὕτως τὰ μέταλλα. καὶ πάλιν ὑδωρ ἔστι κατὰ Ἀριστοτέλην τὸ πηγανύμενον. τοῦτο οὖν καὶ ὁ Πλάτων ἀφορῶν πῆξιν ὑδατος ἔφη τὰ μέταλλα. οὗτο μὲν οὖν δείκνυνται συμφωνοῦντες οἱ φιλόσοφοι. περὶ δὲ τῶν μετάλλων οἷον χαλκοῦ, σιδήρου, μολίβδου, χρυσοῦ, ταῦτα λέγομεν, δότι ἐφ' ὃν ἔστι μέρος τι γεῶδες μεμιγμένον, ἀτμιδώδη ἔκεινα ιοῖ καὶ κάεται. ὁ γρῦν σιδηρός μᾶλλον ιοῖ καὶ κάεται, ὡς ἀν ἐκ τῆς ἀτμίδος παχυτάτης οὖσης πιγεῖς. ἔτι δὲ ἔλαττον ὁ χαλκὸς διὰ τὸ μᾶλλον τοῦ σιδήρου ἔχειν τὸ ὑγρόν. καὶ ὁ κασσίτερος δὲ πάλιν ἔλαττον ιοῖ καὶ κάεται. δὲ μέντοι χρυσὸς ὡς ἀν ἀπὸ ὑδατος καθαροῦ ἀτμιδώδονς τὴν πῆξιν κτησάμενος, οὔτε ιοῦται, οὔτε φθείρεται, οὔτε κάεται. διὰ γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ βαρύτατος λότι τῶν ὄλλων, ὡς ἀν ἀπὸ καθαροῦ ἀτμίδος τὴν πῆξιν ἀναδεξάμενος· ἐκ πολλῆς γὰρ ἀτμίδος εἰς ἐν συναχθείσῃς καὶ πιληθείσῃς γέγονεν ὁ χρυσός. καὶ διὰ τοῦτο βαρύς ἔστιν. καὶ ταῦτα μὲν καθολικῶς περὶ μετάλλων παραδίδωσιν Ἀριστοτέλης ὑπισχρούμενος καὶ ἴδια γράφειν. οὐκ ἔγραψε δέ, δοσον ἡμῖς καὶ τοὺς

*) Ald. hic et in antegressis μεταλλευτά uno λ exhibet.

**) Vide totum locum apud Platonem Tim. p. 59 Steph. P. 98 sqq. Lindau.

πρὸς ἡμῶν εἰδέναι. διὰ μέντοι τούτου μαθητῆς Θεόφραστος ἔργαψεν ἴδια περὶ ἑκάστου μετάλλου. Ιστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ θεῖος Πρόκλος ἐν τοῖς εἰς Τίμαιον ὑπομνήμασιν *) ἀνάγει τὰ μεταλλαῖς τοὺς ἑπτὰ πλανημένους, λέγων ἀνακεῖσθαι τὸν μὲν μόλιθον τῷ Κρόνῳ διὰ τὸ βαρὺ καὶ στυγνὸν καὶ ψυχρόν, τὸ δὲ ἥλεκτρον **) τῷ Διὶ διὰ τὸ εὔκρατον καὶ ζωογόνον τοῦ ὑστέρος. ὅμοιως δὲ καὶ τὸ μέγα. τὸ δὲ μέγα τιμιώτερόν ἐστι χρυσοῦ καὶ εὐκρατέστερον ***). τῷ δὲ Ἀρεὶ τὸν σιδηρὸν διὰ τὸ τημητικὸν καὶ ὄξον. ἥλιῳ δὲ τὸν χρυσὸν ὕστατεν πηγῇ φωτὸς ὄντι. Ἀφροδίτῃ δὲ τὸν χαλκὸν διὰ τὸ ἀνθηρόν. καὶ διὰ τοῦ πλησίον ἐστὶ τοῦ ἥλιου, ὕσπερ καὶ ὁ χαλκὸς τοῦ χρυσοῦ. Ἔφη δὲ τὸν κασσίτερον διὰ τὸ διαφανές καὶ στιλπνόν, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ πλησίον εἶναι τῆς σελήνης, ὕσπερ ὁ κασσίτερος τοῦ ἄργυρου. τῇ δὲ σελήνῃ τὸν ἄργυρον, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἄργυρος παρὸν χρυσῷ τιθέμενος δοκεῖ καταλάμπεσθαι ὑπὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ φωτεινότερος γίνεσθαι, ὕσπερ ἡ σελήνη ὑπὸ τοῦ ἥλιου καταλάμπεται †). ταῦτα καὶ περὶ μετάλλων, ἐν οἷς συμπληρῶνται ἡ παροῦσα θεωρία ἅμα τῷ παρόντι λόγῳ. — Olympiodor. fol. 59, b — 60, a.

VII, 4. Οἶον δρόσος ἡ πάχνη, ὅταν ἀποκριθῇ]
Ταῦτην τὴν λέξιν ἔξηγεῖται δὲ Ἀφροδιτιεὺς οὕτως ‡‡). πήγνυ-

*) Cfr. Procl. ad Hesiod. *Op. et dies* v. 126.

**) ἥλεκτρον metallum quoddam, iam apud Homericum *Odyss.* 8, 73. o', 460. σ', 296 (*Epigr. Hom.* 15, 11), *Hesiodum Scut.* 142 ac deinde apud poetas non solum (*Sophocl. Antigon.* 1038. *Virg. Aen.* VIII, 402. 624) sed etiam alios scriptores, uti apud *Herodotum* III, 115, qui χρυσὸν λευκόν vocavit, saepenumero commemoratum, mixtio quaedam erat ex auro argentoque, quae arte etiam parabatur. Cfr. *Pansan.* V, 12, 6. *Plin. Histor. nat.* XXXIII, 23. *Serv. ad Virg. Georg.* III, 522. *Spanh. ad Call. in Del.* et *Buttmann. in commentationibus in Commentar.* ad IV, 10, 10 *commemoratis.* *Brisson. de V. S.* p. 383. *Bochart. Hieroz.* II, p. 871 ed. Leusd.

***) Ald. εὔκρατον.

†) Cfr. ad Excerpt. I, 8, 1. Vol. I p. 199. Exc. I, 13, 11 p. 251. Adde Kircher. *Oed. Aeg.* II, p. 2. 36. 179. *Fabric. Bibl. Gr.* Tom. VI, p. 793. *Kopp. de diffic. interpret. viiiosc script.* Vol. I, p. 345 sq.

‡‡) Ita etiam explicuit Alexander noster fol. 125, b. Vide verba, quae adscriptissimus ad III, 7, 1.

ται ὑπὸ γῆν ταῦτα, ὥσπερ ἐν τοῖς ὑπὲρ γῆν χωροῖς πάχυν
 καὶ κρύσταλλος, ὅταν ἀποκριθῇ ἀτμιδώδης ἀναθυμίασις ἀπὸ
 τοῦ πρὸς γῆν εἰς τὸν ὑπὲρ γῆν τόπον. καὶ πῆξιν εὐθὺς δέξα-
 μένη ποιεῖ πάχνην, μεταβληθεῖσα δὲ ποιεῖ δρόσον, μεταβλη-
 θεῖσα δὲ καὶ παγεῖσα ποιεῖ κρύσταλλον, μήπω δὲ ἀποκριθεῖσα,
 ἀλλ' ἔτι ὑπὸ γῆν οὖσα καὶ παγεῖσα ὑπὸ ψύξεως ποιεῖ τὰ
 μέταλλα. ἀποροῦσι δὲ αὐτῶν τινες ὡς μὴ δεόντως *) ἔξηγη-
 σάμενοι. οὕτε γὰρ ὥσπερ ὁ κρύσταλλος πήγνυται, οὕτω καὶ τὰ
 μέταλλα λέγει. ὁ γὰρ Ἀριστοτέλης κατιὼν λέγει, ὅτι μήπω τῆς
 ἀτμιδώδους ἀναθυμιάσεως μεταβληθείσης πήγνυται καὶ ποιεῖ
 τὰ μέταλλα. ὁ δὲ κρύσταλλος μετὰ τὸ μεταβληθῆναι αὐτὸν
 γίνεται. καλῶς δ' ἀπόπον ἀπὸ τοῦ τῶν μετάλλων τὰ πλεῖστα
 καίεσθαι καὶ ιοῦν διὰ τὸ μετέχειν γεώδους οὐσίας, ἵτις ἐστὶν
 αὐτοῖς ἀπὸ τῆς καπνώδους ἀναθυμιάσεως. αὐτη δ' ἡ γεώδης
 οὐσία χωρίζεται τῆς ἀτμιδώδους ἐπὶ κρυστάλλου καὶ πάχνης.
 οὐλλιον οὖν ἔξηγήσατο ὁ μέγας φιλόσοφος εἰρηνικός, ὅτι ἔξερ-
 χονται πρὸς ἄλλήλας αἱ ἀναθυμιάσεις ἀπὸ τοῦ ὑπὸ γῆν εἰς τὸ
 ὑπὲρ γῆν. καὶ εἰ κατακρατήσει ἡ ψύξις, τηνικαῦτα ἀποκρίνεται
 ἡ καπνώδης ἐκ τῆς ἀτμιδώδους καὶ ἐξ αὐτὴν ὥσπερ τι ὑχθος.
 καὶ αὐτη μὲν ἀναχωρεῖ, ἡ δὲ ἀτμής, εἰ μὲν παγῇ πρὸ τοῦ
 μεταβληθῆναι εἰς ὕδωρ, ποιεῖ πάχνην, εἰ δὲ μεταβληθῇ καὶ
 παγῇ ποιεῖ κρύσταλλον. ἐπὶ δὲ τῶν μετάλλων, ὑπὸ γῆν οὖσῶν
 τῶν δύο ἀναθυμιάσεων γίνεται τὰ μέταλλα, ἐπιπηγνυμένης τῆς
 ἀτμιδώδους ἀναθυμιάσεως πρὸν ἡ **) ἀποκριθῆναι ἀπ' αὐτῆς
 τὴν καπνώδη ἀναθυμίασιν. ἐντεῦθεν τὸ κάνεσθαι καὶ ιοῦσθαι
 ἔχουσι τὰ μέταλλα. — Olympiodor. fol. 60, b.

*) Ald. μηδὲ δυτεῖς.

**) Ald. πριν.

E X C E R P T A

EX

COMMENTARIIS

ALEXANDRI ET OLYMPIODORI

IN

ARISTOTELIS METEOROLOGICORUM

LIBRUM QUARTUM.

Blank page retained for pagination

Τὸ τέταρτον ἐπιγραφόμενον τῶν Ἀριστοτέλους μετεωρολογικῶν
ἔστι μὲν Ἀριστοτέλους, οὐδὲ μὴν τῆς γε μετεωρολογικῆς πρα-
γματείας. οὐδὲ γὰρ ἔκείνης οἰκεῖα τὰ ἐν αὐτῷ λεγόμενα, μᾶλλον
δέ, ὅσον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, ἢν ἀν ἐπόμενον τοῖς περὶ γε-
νέσεως καὶ φθορᾶς. εἰπὼν γὰρ ἐν ἔκεινοις *) περὶ τῶν
τεσσάρων δυνάμεων τῶν ἄπτῶν, θερμότητος, ψυχρότητος,
ὑγρότητος, ξηρότητος. καὶ δεῖξας ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τούτων
τῶν δυνάμεων τὰ στοιχεῖα γινόμενα καὶ εἰπὼν τὰς μὲν ποιη-
τικὰς τῶν δυνάμεων εἶναι, τὰς δὲ παθητικάς, ἐν τούτῳ τίνα
ἔστιν, ἢ ἔκάστη αὐτῶν δύναμις ποιεῖ ἢ πάσχει, λέγει καὶ τίνα
τὰ γινόμενα ὑπ’ αὐτῶν. — Alexander fol. 126, a.

Σκόπος τοῦ παρόντος βιβλίου διαλεχθῆναι περὶ πάντων
τῶν ὁμοιομερῶν. ἀλλ’ ἐπειδὴ τοῦτο ψεῦδος (ὁμοιομερῆς γὰρ
καὶ ὁ οὐρανός, ὁμοιομερῆ δὲ καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, περὶ
ῶν ἐνταῦθα οὐ διαλέγεται), χρὴ προσθῆναι τῷ λόγῳ, ὅτι περὶ
πάντων ὁμοιομερῶν συνθέτων. ἀλλ’ ἐπειδὴ ὁ οὐρανὸς· σύνθετος
καὶ τὰ στοιχεῖα δὲ σύνθετα (ἐξ ὑλῆς γὰρ καὶ εἴδους εἰσὶ), χρὴ
προσθῆναι τῶν ὁμοιομερῶν συνθέτων τῶν ἐκ τεσσάρων στοι-
χείων συγκειμένων. ἀλλ’ ἀπορίᾳ διαδέχεται τὸν λόγον. εἰ γὰρ
περὶ τῶν ὁμοιομερῶν τῶν συγκειμένων ἐκ τῶν τεσσάρων στοι-
χείων, πῶς ἔτι περὶ μετεώρων τῶν τεσσάρων ἡ πραγματεία;
ἢ περὶ τῶν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἀναθυμιάσεων γινομένων τῆς
τε καπνώδους καὶ ἀτμιδώδους λέγεται. εἴγε σάρξ, ὅστεον καὶ
τὰ τοιαῦτα ὁμοιομερῆ εἰσὶ σύνθετα ἐκ τῶν τεσσάρων στοι-
χείων συγκειμένα, οὐκ ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων. λέγομεν πρὸς
τοῦτο, ὅτι περὶ μὲν τῶν ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων γινομένων
ὁμοιομερῶν διελεκται ἐν τῷ πέρατι τοῦ τοίτον βιβλίου. Εὐθὺς

*) Ald. ἐκεῖνης.

ἔλεγε διττὰ εἶναι ταῦτα, τὰ μὲν δρυκτά, τὰ δὲ μεταλλευτά *). ἐπειδὴ δὲ περὶ τούτων διαλεγόμενος ἥσθετο καὶ ἄλλα ὅντα δμοιομερῆ ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν στοιχείων γινόμενα, διὰ τοῦτο κατὰ τὸ εἰωθός αὐτῷ ἀπὸ τῶν μερικωτέρων ἐπὶ τὰ καθόλου ἀναγόμενος **), ἐνταῦθα περὶ τῶν ἀπλῶς δμοιομερῶν διαλέγεται. Ἐξ γὰρ ὅντων τινῶν, ἀπλῶς δμοιομερῶν, ἀψύχων δμοιομερῶν, ἐμψύχων δμοιομερῶν, ἀνομοιομερῶν, ἀψύχων ἀνομοιομερῶν, περὶ μὲν οὖν τῶν ἀψύχων δμοιομερῶν διελέκται ἐν τῷ πέρατι τοῦ τότεν βιβλίου. περὶ δὲ τῶν ἀπλῶς δμοιομερῶν ἐνταῦθα διαλέγεται ἐν τῷ διαβήτῳ περὶ μέντοι τῶν ἐμψύχων δμοιομερῶν διαλέγεται ἐν τῇ περὶ ζῷων μορίων ἴστορᾳ ***). περὶ δὲ τῶν ἀνομοιομερῶν τῶν ἀψύχων †) οὐδὲ διαλαμβάνει, διότι οὐκ εἰσίν, ἀψύχα ἀνομοιομερῆ ἡμῶν καλούντων τὰ δργανικά. διότι καὶ τὴν ψυχὴν δριζόμενοι ††) ἐλέγομεν ἐντελέχειαν εἶναι σώματος φυσικοῦ δργανικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος. ὡσπερ οὖν ἀψύχα ἀνομοιομερῆ δργανικὰ οὐκ εἰσὶ †††), καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν περὶ αὐτῶν

*) Ald. ubique exhibet uno λ.

**) *Analytic. posterior.* II, 15: ὁὅν τι τὸ καθ' ἔκαστον ὁρίσασθαι, ἢ τὸ καθόλου. διὸ δεῖ ἀπὸ τῶν καθ' ἔκαστον ἐπὶ τὰ καθόλου μισταβαλνειν. cfr. *Metaphys.* VII, 10. Caeterum verba Olympiodori in editione Aldina mirum in modum corrupta sunt. Etenim post ἀναγόμενος repetuntur, quae antegressa sunt: ἥσθετο καὶ ἄλλα ὅντα δμοιομερῆ ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν στοιχείων γινόμενα. διὰ τοῦτο κατὰ τὸ εἰωθός ἐνταῦθα περὶ τῶν ἀπλῶς δμοιομερῶν διαλέγεται. Εξ γὰρ ὅντων τινῶν ἀπλῶν, δμοιομερῶν. ἀψύχων ἀνομοιομερῶν. ἐμψύχων ἀνομοιομερῶν, περὶ μὲν τῶν ἀψύχων δμοιομερῶν et q. s. Quibus ex verbis, collatis quae sequuntur, eam quam dedimus lectionem efficiamus.

***) Qui liber quomodo ἴστορία vocari possit, elucet ex iis, quae de hoc vocabulo dicta sunt ab Interpp. ad *Herodotum* I, 1. cfr. *Trendelenburg ad Aristot. de anim.* p. 187. Schneider ad *Aristot. histor. animal.* Tom. I p. x sqq.

†) Ald. ἐμψύχων.

††) Hinc elucidare videtur, Olympiodorum commentarios in libros de *anima* composuisse.

†††) Conferantur quae de discrimine partium sui simillimum (δμοι-

οὐ διαλέγεται, εἰ μή τί γέ τις δμώνυμα *) θέλει λέγειν ὅργανικὴ δμωνύμως, οἷον Θρόνον καὶ κλίνας καὶ τὰ τοιαῦτα. οὔτε μὴν περὶ τῶν ἀπλῶς ἀνομοιομερῶν διαλέγεται· πρῶτον μὲν ἐπειδὴ οὐκ εἰσὶν ἀπλῶς ἀνομοιομερῆ, εἴγε τὰ ἄψυχα οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ μόνα τὰ ἄψυχα. τὸ δὲ καθ' ἐνδος εἰδοντες λεγόμενον οὐ δύναται εἶναι ἀπλῶς. ἀλλ' αὐτὸς μόνον εἰδος τοῦ ἀπλῶς ἐπὶ πλειόνων θέλοντος ὑπάρχειν εἰδῶν· δεύτερον δὲ καὶ ὅτι οὐχ εὑρίσκει κοινοὺς λόγους ὑπάρχοντας ἐπὶ πάντων ἀνομοιομερῶν. περὶ μέντοι τῶν ἔμψυχων δμοιομερῶν διαλέγεται ἐν τῇ περὶ ζῷων μορίων, ὥστε κοινῶς ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ διαλαμβάνει περὶ πάντων ἔμψυχων δμοιομερῶν τε καὶ ἀνομοιομερῶν. ὥστε σκοπὸν εἶναι ἐνταῦθα τῷ φιλοσόφῳ διαλεχθῆναι περὶ πάντων ἀπλῶς δμοιομερῶν τῶν γινομένων ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων. ἀλλ' εἰ τοῦτο ἀληθές, ἀποροῦσι λοιπὸν περὶ τῆς τάξεως καὶ διὰ πολαν αἰτιαν ἐν τῇ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς συνετάττετο τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα. εἰ γὰρ ἐκείνῳ διαλέγεται περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων, καὶ ἔχοιη διὰ τοῦτο καὶ περὶ τῶν γινομένων ἐξ αὐτῶν διαλεχθῆναι. καὶ εἰκότως ἡπατίθησαν, ἐπειδὴ ἐκ προοιμίων εὐθὺς ὁ Ἀριστοτέλης οἷον ἀνακεφαλίωσιν ποιεῖται τῶν εἰρημένων ἐν τῇ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς περὶ τῶν στοιχείων: ὅθεν καὶ ὁ ἔξηγητὴς τοῦ παρόντος βιβλίου Ἀλέξανδρος ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ τὸ παρὸν βιβλίον ἡξειν συνάπτεσθαι. λέγομεν δὲ ἡμεῖς, ὅτι τριῶν οὐσῶν πραγματειῶν περὶ τῶν στοιχείων, καὶ ἐν μὲν τῇ περὶ οὐρανοῦ διδύσκοντος αὐτοῦ, ὅπως οὐ γίνεται τὰ στοιχεῖα, ἐν δὲ τῇ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ὅπως εἰδοποιεῖται, ἐν δὲ ταύτῃ ὅπως παθαίνεται, εἴπερ προετάττετο οὗτος ὁ λόγος τῶν ἄλλων τριῶν βιβλίων τῶν μετεώρων, ἔμελλε διακόπτεσθαι ἡ θεωρία ἡ περὶ τῶν εἰδοποιουμένων παθαινομένων στοιχείων. ἔχοιη γὰρ μεταξὺ τοῦ ὅπως οὐ γίνεται τὰ στοιχεῖα καὶ ὅπως

ομερῶν) et dissimilium (ἀνομοιομερῶν) ex mente Aristotelis disputavit Trendelenburg ad Arist. de anim. Prooem. p. 160, unde elucebit, quid voluerit Olympiodorus, satis obscure in his locutus.

*) Cfr. Commentar. ad IV, 12, 3.

εἰδοποιεῖται, εἶναι τὴν περὶ τοῦ ὅπως παθαίνονται. πρότερον γὰρ παθαίνεται καὶ οὕτως εἰδοποιεῖται. — Olympiodorus fol. 61, a.

I, 1. "Οτι δύο μὲν τὰ ποιητικὰ αἴτια, τὸ Θερμὸν καὶ ψυχρόν, δύο δὲ τὰ ὄλικά, ξηρὸν καὶ ὑγρόν. *)] Καὶ διτὶ ποιητικά εἰσι τὸ Θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν κατασκευάζει πρῶτον μὲν ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς, διτὶ ἐκάτερον τῶν δύο τοῦ τε Θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ ἐπτά τινα ἔχει. πρῶτον μέν, διτὶ τὸ Θερμὸν δρᾶται τὸ ὑγρόν, ὥσπερ τὰ ωά, ὃν εἰστι τὰ ὑγρὰ ἐν τῇ ἐψήσει, περιορᾶται πηγανύον. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ψυχρὸν περιορᾶται τὸ ψυχρὸν ἐν τῷ πηγανύειν τὸν κρύσταλλον **). δεύτερον δέ, διτὶ τὸ Θερμὸν συμφύει. ἀλλὰ μὴν τὸ μὲν Θερμὸν τὰ ὄμοιοιειδῆ συμφύει μόνα, οὐκέτι δὲ καὶ τὰ ἀνομοιοιειδῆ συνέρχεσθαι ***)], τῶν ἀνομοιοιειδῶν ὑφιξανόντων καὶ μενόντων καὶ ταίτη μὴ συμφυομένων. ὅθεν τὸν ὑργυρὸν διακρίνει ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ. τὸ μέντοι ψυχρὸν καὶ ὄμοιοιειδῶν καὶ ἀνομοιοειδῶν ἔστι συμφυτικόν, ὅθεν ἐν τῇ χιώνι καὶ κύρφῃ τινὶ εὐρεῖται. τρίτον, διτὶ τὸ Θερμὸν μεταβάλλει εἰς ξηρὸν καὶ εἰς ὑγρόν. ὄμοιως δὲ καὶ τὸ ψυχρόν. τέταρτον, διτὶ τὸ Θερμὸν ὑγραίνει διὰ τὸ ἀποκλεεῖν τὴν ὑγρότητα. πέμπτον, διτὶ Θερμὸν ξηραίνει, ὡς δηλοῦσι τὰ ἐν Θερμῷ ἀέρι τιθέμενα ἴμάτια. ἀλλὰ καὶ τὸ ψυχρὸν ξηραίνει· δρῶμεν γὰρ τὰ ὑγρὰ ἴμάτια καὶ ἐν ψύξει ξηραινόμενα. Εὗτον, διτὶ τὸ Θερμὸν σκληρὸν ἦ, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐψυμένων ωῶν. ἀλλὰ καὶ τὸ ψυχρόν, ὡς ἐπὶ κρυστάλλου. κατ' ἄλλην γὰρ ἵδιότητα ταῦτα δρᾶται καὶ κατ' ἄλλην σκληρίνει ξύδομον, διτὶ τὸ Θερμὸν μαλάττει, ὥσπερ ἐπὶ ξύλων καὶ τῶν κεράτων διὰ τὸ χεῖν τὴν ὑγρότητα τούτων. ἀλλὰ καὶ τὸ ψυχρὸν διὰ τὸ ἀποκλεεῖν τὴν ὑγρότητα. ὥστε ἐπτὰ εἶναι τὰ πάντα πλὴν εἰ μὴ Θελήσει τὸ μεταβάλλειν περιγράψαι καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπαιριθμήσασθαι. διτὶ μεταβάλλει ταῦτα διὰ τὸ ὑγραίνειν καὶ

*) Ita enim Olympiodorus Aldi textum exhibet.

**) Ald. τὸ κρύσταλλον.

***) Videlur deesse ποιεῖ aut simile quoddam verbum. Lexicis addantur verba ἀνομοιοιειδής εἰ ὑφιξάντιν.

ξηραίνειν ἡτοι μαλάττειν, ὡς τὸ μεταβάλλειν ἐν τούτοις τοῖς δύο περιέχεσθαι τῷ τε ξηραίνειν καὶ μαλάττειν. ὅταν δὲ λέγω, ὅτι ταῦτα ἔργαζεται τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, καὶ τὸ μὲν θερμὸν ψύχει ἢ ὑγραίνει, τὸ δὲ ψυχρὸν θερμαίνει ἢ ξηραίνει, ἢ τὸ τοιοῦτο ποιεῖ, οὐ κατὰ πρῶτον λόγον ταῦτα ποιεῖν λέγω αὐτό, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς διὰ μέσου τινός, ἐπει τοι γε καθ' αὐτὸν καὶ πρώτως τὸ μὲν θερμὸν θερμαίνει, τὸ δὲ ψυχρὸν ψύχει. καὶ οὕτω μὲν ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς δείκνυσιν ὁ φιλόσοφος ποιητικὰ ὄντα τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν. λοιπὸν δὲ καὶ ἐκ τοῦ λόγου δείκνυσιν οὕτως, ὅτι εἰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν δριστικά τε καὶ συγκριτικά εἰσι τοῦ ξηροῦ καὶ τοῦ ὑγροῦ, τὸ δὲ δριζεῖν καὶ συγκρίνειν ποιητικῶν αἵτιῶν ἴδιόν ἐστι, δῆλον, ὅτι ποιητικὰ αἵτιά εἰσι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν. καὶ πάλιν εἰ τὸ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν δριζονται παρὰ τοῦ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ, καὶ τὸ μὲν ὑγρὸν τῷ οἰκείῳ ἐστὶ δυσόριστον, τῷ δὲ ἀλλοτρίῳ ἀδόριστον, τὸ δὲ ξηρὸν τῷ μὲν οἰκείῳ δρῷ ἀδόριστον, τῷ δὲ ἀλλοτρίῳ δυσόριστον, τὸ δὲ δριζεσθαι ὑλικῶν παθητικῶν ἐστι ποιητῶν, δῆλον, ὅτι ὑλικά εἰσιν αἵτια τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρόν.

— Olympiodor. fol. 61, b.

I. 4. Διωρισμένων δὲ τούτων, ληπτέον τὰς ἔργασίας αὐτῶν] Διὰ τούτων δείκνυσιν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι ποιητικὰ αἵτιά εἰσι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν. καὶ φησιν, ὅτι τὸ θερμὸν αἵτιόν ἐστι γενέσεως καὶ πέψεως καὶ αὐξήσεως καὶ ἀλλοιώσεως καὶ πύσης ἀλλης μεταβολῆς ἐπὶ τῶν ἔμψυχων. καὶ τὰ ζῷα μᾶλλον ἀποκλίνονται πρὸς τὸ θερμόν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ψυχρὸν αἵτιόν ἐστι φησι γενέσεως, ὥσπερ ἐπὶ τῶν κεράμων. δεῖ γὰρ πρῶτον ὑπὸ ψύξεως παγῆναι τὸν πηλόν, εἰθὲ οὕτως ἐν τῇ καμίνῳ ὀπτηθῆναι. εἰ μὴ γὰρ ἐπάγῃ πρῶτον, οὐκ ἥδυνατο ὁνθμισθῆναι τὸ σχῆμα τοῦ κεράμου. δπον γε καὶ μετὰ τὸ παγῆναι κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ ὀπτήσει διαστρέφεται πολλάκις κεομένης τῆς ἐν αὐτῷ ὑγρότητος. οὔτε γον δὲ διαφορούμενης ταῦτης ἐν τῇ τελείᾳ ὀπτήσει κατορθοῦνται τὸ σχῆμα *)». ἀλλὰ μὴν καὶ φθορᾶς αἵτια γίνεται ἡ θερμότης. διαφορούμενον γὰρ τοῦ οἰκείου θερμοῦ ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ περιέχοντι κατὰ φύσιν

*) Cfr. Meteorol. IV, 16, 7.

Θερμοῦ καὶ συνυπάγοντος ἐντῷ ὑγρότητα, ἡτις ὅχημα ἔαντῳ γίνεται, καταλιμπάνεται ἡ *) ὑγρότης πλέον οὖσα, ἡ κατὰ τὴν συνοῦσαν θερμότητα. καὶ λοιπὸν κρατοῦντος ἐν τούτοις τοῦ ὑγροῦ φθορὰ γίνεται ἡ κατὰ φύσιν. κατὰ φύσιν καλοῦμεν δὲ τὴν σῆψιν, ἡτις γίνεται τοῦ μὲν οἰκείου θερμοῦ ἀσθενοῦντος καὶ τῆς φυσικῆς ὑγρότητος διλιγούμενης διὰ τὸ συνδιαφορεῖσθαι τῷ οἰκείῳ θερμῷ. κρατοῦντος δὲ τοῦ παρὰ φύσιν θερμοῦ καὶ ἄλλοτρίου καὶ τοῦ οἰκείου ψυχροῦ κατὰ φύσιν ταύτην καλοῦμεν τὴν φθοράν. λέγω δὴ τὴν κατὰ σῆψιν γινομένην πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς δι' ἔγκαυσιν γινομένης ἐκείνη γὰρ βίαιός ἐστι καὶ παρὰ φύσιν. καὶ οὕτω μὲν ἡμεῖς τὴν διὰ σήψεως φθοράν φαμεν ἐγγίνεσθαι, ἀσθενοῦντος μὲν τοῦ οἰκείου θερμοῦ καὶ ὑγροῦ, κατακρατοῦντος δὲ τοῦ ἄλλοτρίου θερμοῦ καὶ τοῦ οἰκείου ψυχροῦ. οἱ μέντοι ιατρικοὶ οὐκ ἀνέχονται ὑπὸ τῆς πλεονεξίας τοῦ οἰκείου ψυχροῦ καὶ ἀσθενείας τοῦ οἰκείου θερμοῦ γίνεσθαι τὴν σῆψιν. οὐ γὰρ πάντας φασὶν ἡ ἀσθένεια τοῦ οἰκείου θερμοῦ τὴν ψύξιν εἰσάγει. ἀντεισάγεται γὰρ αὐτῇ ἡ πλεονεξία τοῦ ἄλλοτρίου θερμοῦ, ἡτις οὐκ ἐξ γίνεσθαι ψύξιν ἐν τῷ σώματι. εἴτα ἐπειδὴ δὲ Αριστοτέλης εἶπεν ὑπὸ σήψεως τὴν κατὰ φύσιν φθορὰν γίνεσθαι ἐπίτηδες ταύτης μυημονεύσις, ἵνα δεῖξῃ, ὅτι καὶ ὑπὸ θερμότητος καὶ ὑπὸ ψύξεως γίνεται, θερμότητος μὲν ἄλλοτρίας, ψυχρότητος δὲ οἰκείας, εἰκότως καὶ περὶ σήψεως διαλέγεται καὶ φησιν, ὅτι γίνεται αὐτῇ ἐνδεῖ θερμότητος οἰκείας διαφορουμένης ὑπὸ τῆς τοῦ περιέχοντος θερμασίας καὶ συνυπαγομένης αὐτῆς τῆς ἐνδον ὑγρότητος, ἡτις ὅχημα γίνεται τῆς θερμότητος. εἰθὲ οὕτως κατακρατεῖ τὸ ἐνδον ψυχρόν, ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι ἐνδεῖ θερμότητος οἰκείας καὶ ὑγρότητος γίνεται ἡ σῆψις. καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές, κατασκευάζει διὰ πλειόνων. καὶ πρῶτον γε ὅτι δι' ὑγρότητος ἐνδειαν, ὡς δῆλοι τὰ νεκρὰ τῶν σωμάτων, ἐφ' ὃν καὶ πρῶτον μὲν ἰχωρεῖδῆς ὑγρότης τούτων ἀποστάζει καὶ διαφορεῖται διὰ τὸ ἔπι εἶναι τὸ θερμόν, ὅπερ συνυπάγεται τὴν ὑγρότητα. ἔτι διὰ τὸ

*) ἡ scripsi pro γάρ, quod est in editione Aldina. Quae verba quām facile confundi potuerint, quivis intelliget, qui signum vidit, quo coniunctio illa exhiberi solet in veteribus editionibus (ꝝ).

έκκριθηναι τὸ ὑγρὸν τηνικαῦτα σήπεται τὸ σῶμα καὶ κοπρῶδες γίνεται καὶ διαπίπτει ἄτε μὴ ἔχον τινὰ ὑγρότητα, διὰ τὸ μὴ Θερμαστὰν ἔχειν τὴν ἔλκουσαν αὐτὴν εἰς ἐαυτὸν ἀπὸ τοῦ περιέχοντος. ὡς δῆλον, ὅτι δι’ ἔνδειαν ὑγρότητος γίνεται ἡ σῆψις. ἀλλὰ μὴν καὶ ἔνδειαν θερμότητος καὶ τοῦτο δῆλον. καὶ γὰρ ἀνυπέρβλητον ἔχοντα θερμαστὰν σώματα διαμένουσι μὴ σηπόμενα, οἷον τὸ πῦρ. τοῦ γὰρ ἀέρος καὶ τοῦ ὕδατος καὶ τῆς γῆς σηπομένων διὰ τὸ ἔλαττον εἶναι τὸ ἐν αὐτοῖς θερμόν, καὶ τοῦ μὲν ἀέρος σηπομένου ποιεῖν δρυγας, τῆς δὲ γῆς ψύλλας, τὸ πῦρ μόνον ὡς ἀσηπτὸν οὐ ποιεῖ ζῶα διὰ τὸ πλειστηνὸν ἔχειν θερμότητα. καὶ τὰ αὐτόματα δὲ θερμὰ ἡττον σήπεται διὰ τὸ ἔχειν οἰκείαν θερμαστὰν. ἀλλὰ μὴν καὶ κινούμενα τῶν στασιμῶν ὕδάτων ἡττον σήπεται διὰ τὸ ἐκ τῆς κινήσεως ἀναρρώνυσθαι ἐν αὐτοῖς τὸ θερμόν. κίνησις γὰρ κρατύνει. ἀργή δὲ τήκει φησὶν εἰς τῶν λατρῶν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ δλίγα ὕδατα μᾶλλον σήπεται ὡς ἀν δλίγον δύτος τοῦ ἐν αὐτοῖς θερμοῦ. τὰ δὲ πολλὰ ἡττον σήπεται, ὡς πλειονα ἔχοντα θερμαστὰν. διὸ καὶ τὰ τελματώδη μᾶλλον σήπεται, ὡς ἀν δλίγον δύτος τοῦ ἐν αὐτοῖς θερμοῦ. τὰ δὲ πολλὰ ἡττον σήπεται *). αὕτη δὲ οὐ σήπεται διὰ τὸ πολλοῦ μετέχειν θερμοῦ. πολλῆς γὰρ μετέχει τῆς καπνώδους ἀναθυμιάσεως. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἀποκρινόμενον θερμὸν ἐκ τῶν φθειρομένων ζώων σημαίνει, ὅτι δι’ ἔνδειαν θερμότητος γίνεται ἡ σῆψις. μετὰ γὰρ τὴν τούτου διαφόρησιν σήπεται τὸ σῶμα, διέρη διὰ τὸ εἶναι ζωογόνον καὶ γενέσεως ἄλλων ζώων αἴτιον, γίνεται καὶ τὸ εἰρημένον. Ἱπποι μὲν σφηκῶν γένεσις, ταῦροι δὲ μελισσῶν **). εἶπον δέ σοι ἔξωθεν ἔτερον ἐπιχειρημα τοῦ ἔνδειᾳ τοῦ θερμοῦ γίνεσθαι τὴν σῆψιν. δρῶμεν γάρ, ὅτι τὰ ὡμὰ ***) κρέα τῶν ἐφθῶν μᾶλλον σήπονται διὰ τὸ μόνον τὴν οἰκείαν ἔχειν θερμαστὰν, τὰ δὲ ἐφθὰ μὴ μόνον τὴν οἰκείαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ τῆς σήψεως ἀναθεδέχθαι. ἡτις ἐν ἔξει αὐτὸν ἐγένετο ἐν τῇ ἐψήσει. ταῦτα

*) Hic procul dubio verba quaedam excidere, cum sequentia spectent ad mare.

**) Nicand. Theriac. v. 741.

***) Ald. φά ετ τοις ἐφθῶν.

μὲν πάντα εἰρηται πρὸς τὸ δεῖξαι, ὅτι ἐνδεῖᾳ θεομότητος καὶ ὑγρότητος οἰκείας γίνεται ἡ σῆψις. ὅτι δὲ καὶ ἐπιχρωτεῖᾳ τοῦ ἀλλοτρίου θεομοῦ γίνεται, κατεσκευάσθω οὕτως. ὁρῶμεν γάρ, ὅτι ἐν τῷ θέρευ μᾶλλον γίνεται σῆψις ἥπερ ἐν τῷ χειμῶνi. ἡ γὰρ τοῦ θέρους θεομότητος ἐκδιαφορεῖ *) τὸ οἰκεῖον θεομόν μετὰ τοῦ ὑγροῦ. καὶ ἐντεῦθεν γίνεται ἡ σῆψις ἐπιχρωτοῦντος τοῦ οἰκείου ψυχροῦ διὰ τὸ μὴ εἶναι τὴν ἔλκουσαν τὸ ὑγρὸν θεομότητα ἔνδον. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ πεπηγότα οὐ σίπεται διὰ τὸ μὴ δύνασθαι καταχρωτεῖν τὴν ἐκτὸς θεομότητα τῆς ἔνδον, καὶ διαφορεῖν διὰ τὸ ἔχειν πρόβολον τὴν ἐκτὸς ψυχρότητα.—
Οlympiodor fol. 61, b—62, a.

I, 5. Πρῶτον μὲν οὖν καθόλον ἡ ἀπλῆ γένεσις . . . .] Ἀπλῆν δὲ γένεσιν εἶπε τὴν κυρίως **) γένεσιν, ἀλλ' οὐ τὴν μετὰ προσθήκης. τις γὰρ γένεσις καὶ ἡ ἀλλοιώσις. προσέθηκε δὲ καὶ τὴν φυσικὴν μεταβολήν, ὅτι μὴ μόνη ἀπλῆ γένεσις ἐστιν ἡ φυσικὴ μεταβολή. ἀλλὰ καὶ ἄλλαι τινὲς αἴτινες καὶ αὐταὶ ὑπὸ τούτων γίνονται τῶν δυνάμεων, ὡς αὐτὴ ἔχεις φυτῶν μεταβολαὶ τε καὶ πέψεις καὶ τῦλλα τὰ τοιαῦτα οὐ μόνον δὲ ἡ γένεσις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀντικειμένη φθορὰ αὐτῇ, ἡ κατὰ φύσιν γενομένη, ὑπὸ τούτων γίνεται τῶν δυνάμεων. κατὰ φύσιν γὰρ παντὶ τῷ γενομένῳ φθισθῆναι. ἡ δὲ κατὰ φύσιν γενομένη φθορά, αὐτῇ δέ ἐστιν ἡ διὰ γῆρας λοιπὸν καὶ ἀσθένειάν τε καὶ κατάψυξιν, οὕτω γίνεται. οὐ γὰρ δὴ καὶ ο βίαιος, οἷον εἴ τις ἔλφει πληγεὶς διαφθισθῆ. ἡ αὗται μὲν οὖν τοῖς τε φυτοῖς ὑπάρχουσι καὶ τοῖς ζῷοις καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτῶν, τὰς δυνάμεις λέγει τὰς δεντέρας, καθ' ᾧς ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά. πασῶν γὰρ αὐτῶν ἔκαστον τῶν εἰρημένων μετέχει. καὶ οὐχ ὡσπερ τὰ στοιχεῖα τε καὶ ἀπλᾶ, δύο μόνον αὐτῶν ἐν αὐτοῖς ἔχει, ὡς προειρηται. ἔξῆς δὲ προστιθησι, τις ἐστιν ἡ ἀπλῆ τε καὶ φυσικὴ γένεσις. μεταβολὴν δέ φησιν αὐτὴν εἶναι γενομένην. ὑπὸ τῶν ποιητικῶν δυνάμεων, τῆς θεομότητος δῆλον

*) Vocabulum lexicis addatur. Bis recurrat fol. 63, a in verbis: καὶ γὰρ ὁρῶμεν, ὅτι ἐπὶ τῇ σήψει ζῶα γίνονται, δηλονότι ἐνδιαφορούμενον τοῦ ἐμφύτου καὶ ζωογόνου θεομοῦ γίνεται· εἰ δὲ ἐκδιαφορεῖται, δῆλον ὅτι μειοῦται.

**) Ald. κυρίων.

καὶ τῆς ψυχρότητος, μεταβαλλουσῶν τινα τὰ πάσχειν ὥπ' αὐτῶν πεφυκότα, ἢ ὑποκειμένην ὑλὴν ἀνόμιασε, διὰ τὸ δύναμιν ἔχειν καὶ ἐπιτηδειότητα τοῦ πάσχειν, ἢ ἐστιν ἡ τε ἕηρότης καὶ ὑγρότης, δταν ἔχωσι δῆλον λόγον πρὸς αὐτὰ τοῦτον, καθ' ὃν τὰ μὲν ποιεῖν, τὰ δὲ πάσχειν οἶλα τε. οὐ γάρ ὅποσονοῦν θερμόν, ἢ ὅποσονοῦν ἔηρόν ἢ ὑγρόν ἢ ὑγραίνει, ἢ ἔηραίνει. ἀλλὰ δεῖ λόγου τινὸς καὶ συμμετρίας. — Alexander fol. 126, b.

Tl φησιν; δτι ὡς καθόλον εἰπεῖν ἡ ἀπλῶς γένεσις καὶ καθόλον, ἡτις κατηγορεῖται κατὰ τῶν μερικῶν γενέσεων, πέψεως λέγω καὶ ἄλλοιώσεως καὶ τῶν λοιπῶν, ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ γίνεται. ἡ μᾶλλον οὕτω ὁητέον, δτι ἀπλῶς γένεσιν λέγει οὐ τὴν ἀπλῆν, ἡτις κατηγορεῖται κατὰ πάσης μερικῆς γενέσεως. ἀλλὰ τὴν τῶν οὐσιῶν γένεσιν, τὴν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς εἰς τὸ ἐμφανὲς προάγουσαν τὰ ἔμψυχα σώματα. ταῦτα γὰρ ἡ φύσις δργάνῳ κεχρημένη τῷ θερμῷ καὶ ψυχρῷ, ὑλὴ δὲ τῷ ἔηρῷ καὶ ὑγρῷ, δημιουργήσασα παρήγαγεν. ὡς δῆλον, δτι κατεχρήσατο λέγων ποιητικὸν αἴτιον εἶναι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν. φαίνεται γὰρ ἐν τῷ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς λέγων, μὴ εἶναι ποιητικὸν αἴτιον τὸ θερμόν. εἰ γὰρ καὶ ποιητικὸν αἴτιον, χεῖρον ἀν ἡν τοῦ δργανικοῦ, ἐπειδὴ τὸ μὲν δργανικὸν ὑφ' ἐτέρου τάττεται, τοντέστι τοῦ ποιητικοῦ. τὸ δὲ θερμόν, εἰπερ ἡν ποιητικὸν αἴτιον, οὐκ ἔμελεν ὑποτάττεσθαι, ἀλλ' ἀεὶ προκόπτειν ἐπ' ὑπειρον καὶ αὖξεσθαι. καὶ ἐλάνθανε φθιρτικὸν ἡπερ ποιητικόν. νῦν οὖν κατεχρήσατο λέγων αὐτὸ ποιητικόν. ἀλλὰ τῆς μὲν ἀπλῶς γενέσεως ποιητικὸν αἴτιον λέγει εἶναι τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν. τῆς δὲ ἀπλῶς φθορᾶς οὐκ εἰσι ποιητικὰ αἴτια, ἀλλά τινος φθορᾶς, ἡ ἔλφους, ἡ πυρός, ἡ τινος τοιούτου. ὡσπερ γὰρ ἡ ἀπλὴ γένεσις περιουσίᾳ ἐμφύτου θερμοῦ καὶ ὑγροῦ γίνεται, οὕτως ἡ σῆψις ἐνδείᾳ τούτων καὶ πλεονεξίᾳ τοῦ ψυχροῦ γίνεται. ἡ ἀπλῆ δὲ γένεσις λέγεται ἡ τῶν οὐσιῶν ἀντιπαραβαλλομένη πρὸς τὴν τῶν συμβεβηκότων γένεσιν. ταῦτὸν *) δ' εἰπεῖν πέψεως καὶ τῶν ὥπ' αὐτήν, λέγω δὴ πεπάνσεως, σήψεως, ὁπτήσεως καὶ τῆς ἄλλης μεταβολῆς καὶ ἄλλοιώσεως. — Olympiodorus fol. 62, b.

*) Ne corrigas τοῦτο. Eodem enim modo loquitur fol. 63, a (Exc. IV, 2, 1). fol. 64, b (Exc. IV, 2, 5).

I, 6. Ὁταν δὲ μὴ κρατῇ, κατὰ μέρος μὲν μῶλυσις καὶ ἀπεψία γίνεται.] Ἡτοι δὲ μόλυνσιν *) λέγει τὴν ἐπὶ τῶν ἔφομένων, ὅταν μὴ κρατήσῃ τὸ πῦρ, μολύνεται καὶ οὐχ ἔφεται, ὡς μετ' ὀλίγον ἔφεται. τὴν δὲ ἀπεψίαν, ἐπὶ τῆς τῶν ζώων τροφῆς, ὅταν μὴ κρατηθῇ ὑπὸ τῆς ἐνούσης θερμότητος εἰς τὸ χρόνιμον, ἀλλὰ διαφθαιρῆ· ἢ ἐκ παραλλήλου ἄμφω εἶπε καὶ τὴν μόλυνσιν ὡς ἀπεψίαν οὖσαν θεῖς. — Alexander fol. 127, a.

I, 14. Καὶ οὕτε τὸ πεπηγός .... οὕτε τὸ ζέον ἢ θερμόν ....] λέγει δὲ καὶ τὰς αἰτίας τοῦ μήτε τὸ πεπηγός, μήτε τὸ θερμόν τε καὶ ζέον σήπεσθαι. τὸ μὲν γάρ πεπηγός, τῷ μᾶλλον εἶναι ψυχρὸν αὐτό, ἢ θερμὸν τὸν περιχοντα αὐτὸν ἀέρα, οὐ κρατεῖται ὑπὸ αὐτοῦ, ὥστε καὶ ἐξάγεσθαι αὐτοῦ τὸ ἐν αὐτῷ θερμόν. τὸ δὲ σῆπον καὶ μεταβάλλον, κρατοῦν τοῦ σηπομένου καὶ κινοῦν αὐτὸν σήπει. τὸ δὲ θερμόν τε καὶ ζέον τῷ πλειῷ εἶναι τὴν ἐν αὐτῷ θερμότητα τὴν ἐν τῷ περιέχοντι, οὐ κρατεῖται ὑπὸ αὐτοῦ. τὸ γάρ πλέον, τοῦ ξέλατον θερμοῦ κρατοῦν, σβέννυστε αὐτὸν καὶ φθείρει. — Alexander fol. 127, b.

I, 18. Καὶ ζῷα ἐγγίνεται τοῖς σηπομένοις.] λέγει δὲ καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ἐν τοῖς σηπομένοις καὶ ζῶντια γεγνᾶσθαι, ὡς σκάληκας, ἐμπίδια **), κώνωπας. τῷ γάρ τὴν ἀποκρινομένην ἐξ αὐτῶν θερμότητα φυσικὴν συνιστάναι, τὰ συναποκρινόμενα αὐτῇ σώματα ἀν ἔχῃ ὑγρότητος. — Alexander fol. 127, b.

II, 1. Λοιπὸν δ' εἰπεῖν τὰ ἔχόμενα εἴδη] Μετά τὰς κοινὰς ἐνεργειας θερμότητος καὶ ὑγρότητος, λέγω δὴ γένεσιν καὶ φθοράν, καὶ περὶ τῶν ἴδιαζόντων ἐνεργειῶν ἐκατέρας διαλέγεται δὲ φιλόσοφος. ἴδιαζονσαι δὲ ἐνέργειαι ἐπὶ μὲν θερμότητος

*) Ita Aldus tum in commentario, tum in praeposito δίματι.

**) Cfr. Aristot. *Histor. animal.* V, 19: αἱ δὲ ἐμπίδες γίνονται ἐπὶ τῶν ἀσκαρίδων. αἱ δὲ ἀσκαρίδες γίνονται ἐν ταῖς τῇ ἑλύτῃ τῶν φρεάτων καὶ ὅπου ἀν σύρρεντος γένηται ὕδατος, γεώδη ἔχουσα ὑπόστασιν. *De cunicum genere*, quod ἐμπίδιον vocatur, adi etiam *Hist. anim.* VIII, 17. Est tipula L. secundum Schneiderum ad I, 1, 6 p. 5.

πέψις καὶ τὰ ὑπὸ αὐτήν, πέπανσις, ἐψησις, ὑπτησις· τῆς δὲ ψυχρότητος ἀπεψία καὶ τὰ ὑπὸ αὐτήν, ὡμότης καὶ μόλυνσις, στάθενσις *). ἢ γὰρ διὰ τὸ εἶναι κοινὰς ἐνεργείας τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ τὴν γένεσιν καὶ φθοράν, περὶ τούτων πρότερον διειλέχθη, εἰθὲ ὅντω περὶ τῶν ἴδιαζονσῶν, λέγω δὴ πέψεως καὶ ἀπεψίας, ἢ ὅτι ἔκειναι μὲν πρῶται ἐνέργειαι εἰσὶ τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, αὗται δὲ δευτέραι· καὶ ἔκειναι μὲν περὶ τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι καταγίνονται, αὗται δὲ περὶ τὸ τοιῶσδε εἶναι ἢ μὴ εἶναι, αἵτινες μετὰ τὸ γενέσθαι τὸ ἔλδος ὑφίστανται. ἢ καὶ διὰ τρίτην αἰτίαν, ὅτι μετὰ τὴν ἀπλῶς καὶ κυρίως γένεσιν, βούλεται καὶ περὶ τῆς τινὸς γενέσεως διαλεχθῆναι, ἥτις ἔστι πέψις καὶ ἀπεψία καὶ τὰ ὑπὸ αὐτὴν ὄντα. ἔστι τοίνυν τῆς θερμότητος ἴδικὴ ἐνέργεια ἡ πέψις. αὕτη δὲ τριτή ἔστιν. ἢ **) γὰρ ἐπὶ ἐμψύχων καλεῖται πέπανσις, κυρίως τῆς πεπάνσεως ἐπὶ καρπῶν λεγομένης ***), ἢ ἐπὶ ἀψύχων. καὶ ἐπὶ ἀψύχων ἢ ἐν ὑγρῷ θερμῷ γίνεται καὶ καλεῖται ἐψησις, ἢ ἐν ἀνίκιῳ καὶ καλεῖται ὑπτησις. ἀντικεῖται δὲ τῇ μὲν πέψει ἀπλῶς †) ἀπεψίᾳ. ὃνδο δὲ ταύτην ἔστιν ὡμότης ἀντικειμένη τῇ πεπάνσει. κυρίως γὰρ ὡμὸν λέγομεν ἐπὶ τῶν καρπῶν, ὥσπερ καὶ πέπονας λέγομεν τοὺς ἀκμάσαντας καρπούς. ἢ δὲ μόλυνσις ἀντικείται τῇ ἐψήσει, ὅτι ἡ μὲν ἐψησις διαλύει τὰ ἐψόμενα, ἡ δὲ μόλυνσις, ἀρχὴ μόνον οὖσα τῆς ἐψήσεως οὐ ποιεῖ διαλύεσθαι τὰ μολυνόμενα. οὐ τοῦτό μου λέγοντος, ὅτι πᾶσα ἐψησις πάντως διαλύει τὰ ἐψόμενα. ἴδον γὰρ τὰ φῶτα καὶ οἱ ἐγκέφαλοι καὶ οἱ δίδυμοι καὶ τῶν κρεῶν τὰ τριπτὰ ἐψόμενα οὐ διαλύεται, ἀλλὰ τούτων τονίσταται καὶ σχῆμα ἀναδέχονται. καθόλου γὰρ οὐσα μὲν ἐνεργείᾳ ††) ἔχονσι τὸ ὑγρόν, ταῦτα τῇ ἐψήσει παχύνεται. ὅσα

*) Ila enim ubique Aldus.

**) Ald. ἡ.

***) Plantas igitur Olympiodorus τοῖς ἐμψύχοις adnumerat. Aristoteles de anim. II, 12, 4 μόριόν τι ψυχικόν tribuit iis atque aliquid pati eas tactu concedit, at sentiendi vim iis inesse negat. Cfr. Rhoer. ad Porphyr. de abstin. I, 18. p. 30.

†) Coniungas τῇ μὲν πέψει ἀπλῶς, cui opositum est τῇ πέψει τενί, ut paulò ante τῇ ἀπλῶς καὶ κυρίως γενέσει opposuit τὴν τινὰ γένεσιν. Cfr. Aristot. Topic. III, 1, 9 et Trendel. ad de anim. III, 7, 6. — Mox Aldus ἀπεψίᾳ. ††) Ald. ἐνεργείαν.

δὲ δυνάμει ἔχει τὸ ὑγρόν, ταῦτα ἐν τῇ ἐψήσει διαλύεται *). ἡ δὲ στάθευσις διαλύεται· ἀντίκειται γὰρ τῇ δοπήσει. ἀλλ’ ἄξιόν ἔστι ζητήσεως, πῶς τούτων μεμνημένος τῶν ἴδιαζουσῶν ἐνεργειῶν ὁ φιλόσοφος τῆς κυρίως πέψεως οὐ μιμηται, δι’ ἣς πέπτονται τὰ σιτία **). Ἡ λέγομεν, ὅτι διὰ τοῦ εἰπεῖν ἐψησιν παρέλιυθε καὶ ταύτην τὴν πέψιν. καὶ γὰρ ἡ πέψις ἐν ὑγρῷ θερμῷ γίνεται, ὥσπερ ἡ ἐψησις. καὶ οὐδὲ τοῦτο Ἰπποκράτης ἐν τῷ περὶ ὀξέων νοσημάτων. ἐνθα φησί, μήτε δίς ἐψειν τὰ σιτία τῇ γαστέρι, τὸ ἐψειν εἰρηκὼς ἀντὶ τοῦ πέπτειν. Ἡ εἰπὲ καὶ ἄλλην αἵτινα, ὅτι εἰκότως ἐκείνης οὐκ ἐμνημόνευσε τῆς ἐψήσεως, ἐπειδὴ ἐκείνη ὑπὸ φύσεως γίνεται ἐν τοῖς τῶν ζῷων σώμασι. νῦν δ’ οὐ περὶ τῶν ὑπὸ φύσεως γινομένων βούλεται διαλαβεῖν, ταῦτὸν ***) δ’ εἰπεῖν ὑπὸ φυσικῆς δυνάμεως ἐν σώμασι ζῷου οὖσης, ἀλλὰ περὶ τῶν ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ γινομένων, τοιτέστι τῶν δραστικῶν ποιοτήτων. ἡ γὰρ πέψις εἶδονς ἐναλλαγὴν ἔχουσα, ὑπὸ φύσεως γίνεται προνοητικῆς· καὶ μὴ λέγε, ὅτι ἡ πέπανσις ὑπὸ φύσεως γίνεται. οὐ γὰρ εἶδονς ἔστι μεταβολὴ ἐν τούτῳ, ἀλλὰ ποιότητος μόνης. ὅπου δὲ εἶδονς μεταβολή, ἐκεῖ φύσεως ἔργον γίνεται κυρίως. ὥστε τὴν ὅλην περὶ τούτων διαίρεσιν ἔχειν τὸν τρόπον τοῦτον. ἡ πέψις ἢ εἶδονς ἔργάζεται μεταβολήν, καὶ λέγεται πέψις διωνύμως τῷ γένει λεγομένη καὶ ὑπὸ φύσεως προνοητικῆς γινομένη. ἡ ποιότητος μόνης ἔργάζεται μεταβολήν. καὶ ταύτην ἡ ἐν ἐμψύχοις καὶ λέγεται πέπανσις, ἡ ἐν ἀψύχοις †), ἡ ἐν ὑγρῷ θερμῷ καὶ λέγεται ἐψησις, ἡ ἐν ἀνέκμῳ καὶ καλεῖται δοπήσις. — Olym-

piodorus fol. 63, a. b.

Εἶπὼν καθόλον περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς λοιπόν φησιν εἶναι τὸ εἰπεῖν τὰ εἶδη τὰ ἔχόμενα τῶν προειρημένων, ὥσπερ

*) In editione Aldina verba ταῦτα τῇ ἐψήσει π. ὄσα δ. δ. δέχεται τὸ ὑγρόν bis posita sunt.

**) Cfr. Platon. de re publ. II p. 236: Θρέψονται δ’ ἐκ μὲν τῶν κριθῶν ἄλφιτα σκεναζόμενοι, ἐκ δὲ τῶν πυρῶν ἄλενρα, τὰ μὲν πέψαντες, τὰ δὲ μάξαντες μάξας γεννατας καὶ ἄρτους ἐπὶ οὐδαμόν τινα παραβαλλόμενοι ἡ φύλλα καθαρὰ κατακλινέντες εἰ. q. s.

***) Ut supra fol. 62, b (Exc. IV, 1, 5).

†) Fortasse exciderunt verba καὶ εἰ ἐν ἀψύχοις, aut similia,

ἔστιν ἡ τε γένεσις καὶ φθορά, ἡ καὶ αὐτὴ γίνεται ὑπὸ τῶν δυνάμεων τῶν προειδημένων. ταῦτα δ' ἔστι τὰ διὰ ὃν οἱ εἰρημέναι δυνάμεις ἔκαστον ὃν ποιοῦσι, ποιοῦσιν ἐν ταῖς ἥδη συνεστώσαις φυσικαῖς οὖσαις. αὗται δ' εἰσὶ τὰ σώματα τῶν τε ζῷων καὶ τῶν φυτῶν. ἔστι δὲ τούτων κοινὰ μέν, διὸ ὃν ἔκαστα τῶν ἐν τοῖς προειδημένοις γίνεται, πέψις καὶ ἀπεψία, ἀνάλογον δύντα τὸ μὲν γενέσει, τὸ δὲ φθορᾷ, ὑπὸ μὲν τοῦ θερμοῦ ἡ πέψις, ὑπὸ δὲ τοῦ ψυχροῦ ἡ ἀπεψία, ἐκάτερον ὑπὸ ἔκατέρον προηγουμένως. ὑφ' ἐκάτερον δὲ τούτου, ὑπὸ μὲν τὴν πέψιν πέπανσις, ἔψησις, ὅπτησις (ταῦτα γὰρ ἀλλήλων ἥδη διαφέροντα πέψεις ἅπαντα), ὑπὸ δὲ τὴν ἀπεψίαν ὡμότης, μόλυνσις, στάθενσις· καὶ γὰρ τούτων ἔκαστον ἀπεψία τις. καὶ ἔστιν ὥσπερ ἡ πέψις τῇ ἀπεψίᾳ ἐναντίον, οὕτω καὶ τῶν ὅπ' αὐτὴν τῇ μὲν πεπάνσει ἡ ὡμότης, τῇ δὲ ἔψησει ἡ μόλυνσις, τῇ δὲ ὅπτήσει ἡ στάθενσις. — Alexander fol. 128, a.

II, 3. Πέψις μὲν οὖν ἔστι τελείωσις ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ οἰκείου θερμοῦ ἐκ τῶν ἀντικειμένων παθητικῶν] Μέγει δὴ πέψιν εἶναι τελείωσιν ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ οἰκείου θερμοῦ ἐκ τῶν ἀντικειμένων παθητικῶν. ἐπὶ τε γὰρ τῶν ζῷων, ἡ *) ὑπὸ τῆς θρεπτικῆς ψυχῆς διὰ τοῦ φυσικοῦ τε καὶ οἰκείου θερμοῦ τῆς τροφῆς τελείωσις, ὡς τὴν δυνάμει τροφὴν ἐνεργείᾳ γενέσθαι, πέψις. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πάντων ἡ πέψις ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτοῖς θερμοῦ τελειουμένοις γίνεται. τὸ δὲ ἐκ τῶν ἀντικειμένων παθητικῶν εἶπεν, ἀντὶ τοῦ ἐκ τῆς ὑποκειμένης ὥλης, ἣτις ὑπὸ τοῦ θερμοῦ εἰς τὰ ἀντικείμενα ὃν ἔχει παθῶν μεταβάλλεται. διττῆς γὰρ οὖσης τῆς τροφῆς, τῆς μὲν πρώτης τῆς πρὸ τοῦ περιθῆραι, τῆς δὲ

*) Ald. ἡ. De anima vegetante, generante ac nutritente cfr. de anim. II, 4, 2: ἡ γὰρ θρεπτικὴ ψυχὴ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει καὶ πρώτη καὶ κοινοτάτῃ δύναμις ἔστι ψυχὴ, καθ' ἣν ὑπάρχει τὸ ζῆν ἅπασιν. ἡς ἔστιν ἔργα γεννήσαι καὶ τροφῆς χρήσασθαι· φυσικῶτατον γὰρ τῶν ἔργων τοῖς ζῶσιν, ὅσα τέλεια καὶ μὴ πηρούματα ἡ τὴν γένεσιν αὐτομάτην ἔχει, τὸ ποιῆσαι ἔτερον οἷον αὐτό, ζῶν μὲν ζῶν, φυτὸν δὲ φυτόν, ἵνα τοῦ ἀεὶ καὶ τοῦ θείου μετέχωσιν ἡ δύνανται, πάντα γὰρ ἔκεινου ὁρέγεται, κάκείνον ἔνεκα πράττει ὅσα πράττει κατὰ φύσιν.
Vide Trendelenburg Prooem. p. 152 sqq.

ἐσχάτης τῆς*) μετὰ τὴν πέψιν, ἐναντίαι εἰσὶν ἡ πρώτη τῇ
ἐσχάτῃ διὸ καὶ ἐν τοῖς περὶ γενέσεως εἶπε, τὸ τρεφόμενον
τρέφεσθαι πῆ μὲν ὑπὸ ἐναντίου πῆ δὲ ὑπὸ ὄμοιον **). ἡ μὲν
γὰρ ἅπεπτος ἔτι τροφή, ἡν προσφερόμεθα, ἐναντία τῷ τρε-
φομένῳ, ἡ δὲ μετὰ τὴν πέψιν, ἵτις ἥδη προσγίνεται καὶ ἔστι
κυρίως τροφή, ὄμοια***). γίνεται μὲν γὰρ κατ' ἄλλοισιν τε
καὶ μεταβολήν, καὶ πέσσεται πᾶν τὸ πεσσόμενον. ἡ δὲ μετα-
βολὴ ἔξι ἐναντίου εἰς ἐναντίον. τὴν δὲ ὑλην τὴν πεσσομένην
ἀντικειμένην εἶπε τῷ ἔξι αὐτῆς πεσσομένῳ τε καὶ τελειουμένῳ
καὶ εἰς τὸ εἰλος ἀγομένῳ. ἔρει δ' αὐτὴν καὶ παθητικήν. πᾶσι
γὰρ τοιαύτη. διὰ γὰρ τοῦ πάσχειν ἡ τελείωσις αὐτῆς. καὶ
αὐτὸς ἔξηγούμενος τὸ εἰρημένον προσέθηκε. ταῦτα γάρ φησιν
ἔστι, λέγων τὰ ἀντικείμενα καὶ παθητικά, ἡ οἰκεία ἐκύστιψ †)
ὑλη, οὐ γὰρ ἐν πᾶσι τοῖς πεσσομένοις τὸ αὐτὸν ὑποκείμενον,
οὐδὲ ἐν πᾶσι τὰ αὐτά ἔστι τὰ πεσσόμενα, ἢ ὅταν πεφθῇ τε
τελείωται τε, καὶ ὃ ἦν δυνάμει τοῦτο ἐτερογενές γέγονεν. ἀρχὴν
δὲ καὶ αἰτίαν τῆς τελειώσεως τὴν οἰκείαν θερμότητα τὴν ἐν
τῷ πεσσομένῳ γίνεσθαι λέγει. τούτῳ γὰρ ἡ φύσις ὑργάνῳ χρῆται
προηγούμενῷ πρὸς τὴν πέψιν, καὶ διά τινος τῶν ἐκτὸς
βοηθείας συνεπιτελεσθῇ ἡ πέψις. πολλὰ γὰρ καὶ τῶν ἔξωθεν
δοκεῖ πρὸς τὴν πέψιν συνεργεῖν τῆς τροφῆς, ὡς λουτρά, ὁραι,
γυμνάσια. ἄλλὰ ταῦτα συνεργά μὲν γίνεται τῇ πέψει, εὐκατερ-
γυστότερα καὶ ἀμεταβλητότερα ποιοῦντα τὰ πεσσόμενα. ἀρχὴν

*) Quod apud Aldum est δέ omisimus.

**) *De generat. et interit.* I, 7, ubi tamen non de nutritione solum, sed de passione omnino disseritur. Cfr. *de generat.* II, 8. *de anim.* II, 4, 10. et *Trendelenburg ad de anim.* I, 5, 8 p. 284.

***) Cfr. *de generat. et interit.* I, 5: μεῖζον μέντοι τὸ ὄλον γέγορε, προσελθόντος μὲν τίνος, ὃ καλεῖται τροφή, καὶ ἐναντίον μεταβάλλοντος δὲ εἰς τὸ αὐτὸν εἰλος, οἷον εἰ ἔηρα προσίστει ὑγρόν, προσελθὸν δὲ μεταβάλλοι καὶ γένοιτο ἔηρόν. ἔστι μὲν γὰρ ὡς τὸ ὄμοιον ὄμοιῳ αὐξάνεται, ἔστι δὲ ὡς ἀνομοιώ. *de anim.* II, 4, 16: ἔστι δὲ φῶ τρέφεται διπτόν, ὕσπερ καὶ ὡς ιυβερνᾶ, ἡ χειρ καὶ τὸ πηδάλιον, τὸ μὲν κινοῦν καὶ κινούμενον, τὸ δὲ κινοῦν μόνον. πᾶσαν δ' ἀναγκαῖον τροφὴν δίνασθαι πέττεσθαι, ἐργάζεται δὲ τὴν πέψιν τὸ θερμόν. διὸ πᾶν ἔμψυχον ἔχει θερμότητα.

†) Ita enim Ald. hic et in antegresso ἔγματι.

δὲ καὶ αἰτία ἡ ἐν τῷ τρεφομένῳ θερμότης. εἰπὼν δὲ τὴν πέψιν τελείωσιν εἶναι, τίς ἔστιν ἡ τελείωσις καὶ τὸ τέλος τῆς πέψεως λέγει. καὶ φησιν εἶναι τὴν φύσιν. ἐπεὶ δὲ διττὴ ἡ φύσις, ἡ μὲν ὡς ὑλη, ἡ δὲ ὡς εἶδος, προσέθηκε πολὺ φύσις τὸ τῆς πέψεως τέλος. ἡ γὰρ ὡς εἶδος καὶ οὐσία. κατὰ γάρ τὸ εἶδος ἡ ἐκάστου οὐσία καὶ τὸ εἶναι αὐτῷ δὲ λστι. τῆς πέψεως οὖν ἐπὶ τινῶν τέλος φησὶν εἶναι τὸ εἶδος τὸ κατὰ τὴν φύσιν ἀπολαβθὲν αὐτό, ὡς ἐπὶ τῶν καρπῶν. τοιάντη γὰρ ἡ τούτων πέψις, ὡς ἐπὶ τῆς τροφῆς. καὶ γὰρ ταῦτης τέλος τὸ εἰς τὸ εἶδος μεταβάλλειν τοῦ τρεφομένου φυσικὸν ὅν. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς τροφῆς ἡ πέψις λέγεται, ἀλλὰ καὶ ἄλλα τινὰ πέσσεσθαι φαμεν, ὡς τὸ γλεῦκος, ὡς τὰ φύματα καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, ἐπὶ τῶν οὗτων πεσσομέρων τὸ τέλος φησὶν εἶναι τῆς πέψεως τὸ μεταβάλλειν εἰς τινὰ μορφήν, ἐν ἣ γινόμενον χρήσιμον καὶ ἐνεργέστερον ἥμαν γίνεται. — Alexander sol. 128, a. b.

[Ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων παθητικῶν] Ἐφη διὰ τὴν ὑγρότητα. ταῦτης γάρ ἔστι τελείωσις διὰ τὴν πάχυνσιν. καὶ διὰ τοῦτο εἶπε παθητικῶν. πάσχει γὰρ ἡ ὑγρότης. ἀντικειμένων δ' ἐπειδὴ τὸ τρεφόμενον ἔστ' ἀν τρέφηται, ἀνόμοιόν ἔστι τῷ τρεφομένῳ καὶ ἀντικείμενον. τὰ γὰρ ἀντικείμενα πάντας καὶ ἀνόμοια. οὐ πάντας δὲ τὰ ἀνόμοια καὶ ἀντίκειται. ἀλλ' ἄξιόν ἔστιν ἀπορίας, τι διαφέρει πέψις σήψεως, εἴγε καὶ ἡ σῆψις ἀλλοτρίῳ θερμῷ γίνεται. καὶ ἡ πέψις ἀλλοτρίον τοῦ πεττομένου. ἔφαμεν γάρ, ὅτι ὃπο τοῦ ποιοῦντος θερμοῦ πέττεται τὸ πεττόμενον. καὶ λέγομεν πρῶτον μέν, ὅτι ἡ πέψις, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἥμαν χρῆσιν λέγομεν αὐτὴν πέψιν, ἐπεὶ ὅσον πρὸς τὸ πεττόμενον σῆψις ἔστιν. Ιδούν γοῦν τοὺς ἀπίοντος μετὰ τὴν ἔκ τοῦ δένδρου ἀφαίρεσιν πέττεσθαι λέγομεν, ὡς πρὸς τὴν ἥμαν χρῆσιν ἀφορῶντες, ἐκείνων μέντοι ἐπὶ σῆψιν ὁδενόντων. ἡ εἶπεν, ὅτι διαφέρει πέψις σήψεως, ὅτι ἐν μὲν τῇ πέψει κρατεῖ τὸ θερμὸν τοῦ ὑγροῦ καὶ ὅρίζει αὐτὸν ἐπὶ πάχυνσιν αὐτὸν φέρον. ἐν δὲ τῇ σήψει τὸ ἀνύπαλιν κρατεῖ τὸ ὑγρὸν τοῦ θερμοῦ τὴν ἀρχήν. ἀλλὰ πάλιν ἀπορητέον, καὶ τι διαφέρει σῆψις ἀπεψίας, εἴγε ἐν ἀμφοτέροις κρατεῖ τὸ ὑγρόν; ἡ ὁρτέον, ὅτι ποῦ μὲν κρατεῖ τὸ θερμόν, ὡς ἐν τῇ ἀπεψίᾳ, ποῦ δὲ κρατεῖ τὸ ἀλλότριον θερμόν, ὡς ἐν τῇ πέψει. εἶπε δὲ καὶ ἄλλην δια-

φορὰν σήψεως καὶ πέψεως· ὅτι ἐν μὲν τῇ σήψει τὸ ἀλλότριον θερμὸν ἐπικρατεῖ τοῦ σώματος, ἐν ᾧ γίνεται ἡ σῆψις, ἐν δὲ τῇ πέψει τὸ οἰκεῖον αὐτοῦ ἔμφυτον θερμὸν ἐπικρατεῖ, οὐ λέγω τοῦ πεπτομένου, ἀλλὰ τοῦ σώματος, ἐν ᾧ πέψις γίνεται. — Olympiodorus fol. 83, b.

II, 5. Τὸ δὲ τέλος τοῖς μὲν φύσις*) ἐστι· φύσις δὲ ἣν λέγομεν ὡς εἶδος καὶ οὐσίαν· τοῖς δ' εἰς ὑποκειμένην τινὰ μορφὴν τὸ τέλος ἐστὶ τῆς πέψεως] Τί φησιν; ὅτι ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς πέψεως πάσης ἀπὸ τοῦ οἰκείου θερμοῦ τοῦ ποιοῦντός ἐστιν, εἰ καὶ ἔξωθεν βοηθείᾳ γένηται πρὸς τὸ περιγενέσθαι. τὸ δὲ τέλος τῆς πέψεως ποῦ μὲν ἡ φύσις ἐστὶν ἡ εἶδοποιοῦσα καὶ μεταβάλλουσα ἀπὸ εἶδον εἰς ἔτερον εἶδος, ὥσπερ ἐν τοῖς ζῷοις τὴν τροφὴν ἡ προνοητικὴ φύσις μετὰ τὴν πέψιν τῆς τροφῆς, ταῦτὸν δ' εἰπεῖν **) τὴν σύστασιν καὶ τὴν πάχυνσιν μεταβάλλει αὐτὴν εἰς ἔτερον εἶδος καὶ εἰς ἔτεραν οὐσίαν καὶ ποιεῖ αὐτὴν σάρκα ἢ νεῦρον ἢ ἔτερόν τι ἀπλῶς πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ὑποκειμένου μορίου· ὅπερ ὁ Άριστοτέλης ἐσήμανε τί ἐστι φύσις· ὅτι τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία τοῦ ὑποκειμένου πράγματος. οὕτω μὲν οὖν ἐν τοῖς ζῷοις τὸ τέλος τῆς πέψεως ἡ φύσις ἐστι· τοντέστιν ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶδος τοῦ τρεφομένου μορίου. μεταβάλλεται γὰρ εἰς αὐτὸν τὸ πεφθέν. ἐν δὲ τοῖς καρποῖς ***) καὶ τοῖς ἐψομένοις καὶ ὀπτωμένοις οὐχ ἡ φύσις ἐστὶ τὸ τέλος τῆς πέψεως. οὕτε γὰρ γίνεται μεταβολὴ τῆς ὑγρότητος εἰς ἔτερον εἶδος, ἀλλὰ τελείωσις, τοντέστι σύστασις καὶ πάχυνσις. ὥστε οὕτω τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφὴν τοῦ πάσχοντος, τοντέστι τοῦ ὑγροῦ, καὶ τελειοῦσθαι οὐ μεταβάλλεσθαι εἰς ἔτερον εἶδος. βλέπε οὖν καὶ διὰ ταύτης τῆς λέξεως, ὅτι περὶ πάσης πέψεως διαλαμβάνει. — Olympiodorus fol. 64, b.

ΠῚ, 5. Καὶ πεπέφθαι φαμέν, ὥσπερ τὸ γλεῦκος] Ἀξιόν ἐστιν ἀπορίας, πῶς λέγει τὸ γλεῦκος ἄπεπτον πεπαίνε-

*) Articulus enim deest ante φύσις in ζήματι apud Aldum.

**) Vide supra ad Exc. IV, 1, 5. IV, 2, 1.

***) I. e. τοῖς πεπανωμένοις, quo verbo cur non usus sit Olympiodorus equidem non assecuror.

οθαι *), εἶγε παχὺ ὄν, προκόπτον λεπτυνόμενον γίνεται **). πᾶς γάρ οἶνος πιλαιούμενος λεπτύνεται. ἡ δὲ πέψις τὸ ἀνύπαλιν τὰ λεπτὰ παχύνει. ἢ λέγομεν, ὅτι τὸ γλεῦκος, καθὸ μὲν γλεῦκος, λεπτότατόν ἐστιν. ἀλλ’ ἂ σύνεισιν αὐτῷ πνεύματα πιχέα καὶ φυσώδη τινὰ τῷ χρόνῳ διαφορεῖται. καὶ λοιπὸν μένει λεπτὸν γλεῦκος. τοῦτο ἡ πέψις παχύνει καὶ οἶνον ποιεῖ. μετὰ δὲ τὸ γενέσθαι οἶνον, τημικαῦτα τὸ χρῶμα κατὰ μέρος λεπτύνεται. ἀλλὰ πάλιν ἀπορητέον, εἰ γὰρ ἡ πέψις πάχυνσίς ἐστι, πῶς ἐπὶ τῶν σωμάτων οἱ πεττόμενοι ***) χυμοὶ λεπτότεροι γίνονται; ἢ ὁητέον, ὅτι οὐ πάντες, ἀλλὰ μόνον οἱ παχεῖς. οἱ γὰρ λεπτοὶ παχύνονται πεττόμενοι. κανὼν γάρ ἐστι τοιοῦτος, ὃστε τὰ δυνάμει ὑγρὰ πεττόμενα ἢ ἐψόμενα διαλύεσθαι, τὰ δ’ ἐνεργεῖται ὑγρὰ πίγγυνοσθαι. οὐκοῦν ἐπειδὴ οἱ παχεῖς χυμοὶ σχεδὸν ἀνόμοιοι εἰσὶ τοῖς δυνάμει ὑγροῖς, τούτουν χάριν πεττόμενοι διαλύονται καὶ λεπτότεροι γίνονται. οἱ δὲ λεπτοὶ δμοῖοι ὄντες τοῖς ἐνεργεῖται ὑγροῖς πεττόμενοι παχύνονται. — Olym-
piodorus fol. 64, b.

III, 1. Πέπανσίς ἐστι σύστασις καὶ πάχυνσις τῆς ἐν τοῖς περικαρπίοις ὑγρότητος †)] Τοντέστι πέψις. ἡ γὰρ πέψις σύστασίς ἐστι καὶ πάχυνσις τῆς ὑγρότητος, ὡς εἴρηται. καὶ δρα, πῶς μετὰ τὰ γένη, λέγω δὴ πέψιν καὶ ἀπέψιλαν, ἐπὶ τὰ τιμιώτερα τῶν εἰδῶν ἔχώρησε, πέπανσίν τε καὶ

*) Videtur legendum esse πέπτεσθαι.

**) Ald. εἶγε π. ὄν προκόπτον, λ. γ. προκόπτον verte: in progressu. Ita apud Ioseph. de bell. Ind. IV, 4, 6. p. 285 νυκτὸς προκοπτόνσης, cum multa nox esset. Et apud Thucyd. IV, 60 προκοπτόντων in scholio recte explicatur προσδοποιούντων.

***) Ald. πεπτόμενοι.

†) Quae verba frustra in textu Aristotelis, qualem nunc habemus, quaeras. Vix tamen dubium esse potest, quin haec ipsa in suis exemplaribus repererit Olympiodorus, cum iis, quae in Exc. ad IV, 2, 3 adscripsimus, haec ipsa, quae nunc exhibemus, adiungat his verbis: καὶ ταῦτα μὲν ὁητέον περὶ τῆς πέψεως ἐφ’ οἷς ὁ φιλόσοφος καὶ πέρι πεπάνσεως διαλέγεται καὶ ταῦτην ὀρίζεται λέγων. Quod auget dubitationem, est quod haec verba post § 1 capitinis superioris reperisse videtur Olympiodorus, qui absoluta domum expositione de maturatione ad explicationem verborum: λοιπὸν δ’ εἰπεῖν τὰ ἔχομενα εἶδη et q. s. sese accingat.

ώμοτητα. τιμιώτατα γὰρ ταῦτα τῶν ὕλλων εἰδῶν ὡς ἐν ἔμφύ-
χοις γινόμενα (ἐν γὰρ τοῖς φυτοῖς), ἐκείνων ἐν ἀψύχοις γινο-
μένων. εὐθέως δ' ἐκ τοῦ ὄρισμοῦ τῆς πεπάνσεως ἐδήλωσεν,
ὅτι καθολικώτερόν ἐστιν ἡ πέψις τῆς πεπάνσεως. ἡ μὲν γὰρ
πέψις τελείωσις ἐλέγετο καὶ πάχυνσις τοῦ ἀπλῶς ὑγροῦ ἐπ'
ἔμφυχοις, εἰτ' ἐν ἀψύχοις. ἡ δὲ πέπανσις μόνον τοῦ ἐν τῷ
περικαρπίῳ. περικάρπιον δ' ἐστὶν ὑμήν τις, ὃς ἐπιπενόηται τῇ
φύσει πρὸς φυλακὴν καὶ φρουρὴν τοῦ σπέρματος· οὐδὲ γὰρ
ἀπλῶς τοῦ ἐδώδιμον, οὐδὲ καρποῦ, πλὴν εἰ μὴ τὸ αὐτὸν εἴη
καὶ σπέρμα καὶ καρπός. τὸ γοῦν ἐδώδιμον ποτὲ μὲν ἐκτὸς
ἐστιν, ὡς ἐπὶ φοινίκων, ποτὲ δ' ἐντός, ὡς ἐπὶ τῶν ἀμυγδάλων.
τὸν μέντοι καρπὸν πάντως ἔνδον περιφρούρει διὰ τὴν παλιγ-
γενεσίαν. ἐφ' ᾧν ἐπεισακτον ποιεῖ τὴν ἀθανασίαν. καλῶς δὲ
πρόσκειται, ὅτι τῆς ἐν τοῖς περικαρπίοις τροφῆς πέψις. ἐστὶν ἡ
πέπανσις διὰ τὴν ὕλλην πέψιν τὴν γινομένην ἐν τῇ ὁλῇ καὶ
ἐν τοῖς κλάδοις τοῦ φυτοῦ. καὶ γὰρ ἐν τούτοις ὑγρότης πέ-
τεται ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτοῖς ἐμφύτου θερμοῦ καὶ τρέφει τὸ δένδρον.
ἄλλ' οὐδὲ λέγεται πέπανσις, ἄλλὰ μάνη πέψις, μόνη γὰρ ἡ ἐν
τῷ περικαρπίῳ πέψις λέγεται πέπανσις. καὶ ἡ μὲν περὶ τὸ ὕλλο
ὑγρὸν τοῦ φυτοῦ γινομένη πέψις τὸ εἶδος ἐναλλάττει αὐτόν, ἡ
δὲ περὶ τὸ περικάρπιον πέψις, ταῦτὸν δ' εἰπεῖν ἡ πέπανσις,
οὐ γίνεται, εἰ μὴ ὅταν τέλειον εἴη τὸ φυτόν, ὡς δύνασθαι
τίκτειν ὄμοια. ὅσπερ γὰρ ζῶν ἐκεῖνο λέγομεν τέλειον τὸ δυνά-
μενον ἔαυτῷ τίκτειν ὄμοια, οὕτω καὶ φυτόν. ὅθεν οὐδὲ τὸ
τυχὸν γήγαρτον ἀμπέλον δεῖ λαβεῖν πρὸς τὸ ποιῆσαι ὕλλην
ἄμπελον. οὐ γὰρ τὸ ἀπὸ ὀμῆς σταφυλῆς, ἄλλὰ τὸ ἀπὸ τῆς
τελειωθείσης καρφαμίς ἐστιν ἐπιτηδεία πρὸς τούτοις *). καὶ γὰρ
ἐκ τῶν σπερμάτων τούτων γίνεται τὸ φυτό. ἄλλὰ τὸ πολυ-
χρόνιον τῆς γεννήσεως αὐτᾶν φεύγοντες οἱ περὶ ταῦτα δεινοί,

*) *Κικραμίς*, quod in lexicis deest, si certa lectio, nihil aliud
significare potest, nisi τὸ γλυαρτὸν ἀπὸ τῆς τελειωθείσης σταφυλῆς.
Videtur autem eiusdem originis esse, ac γλυαρτὸν, de quo vide Galen.
de aliment. facult. II. Tom. IV p. 322 Kühn. Niclas ad Geopon. VI, 11, 3 p. 451. Fortasse etiam scribendum *κιγκραμίς*, quod non
solum de milio, sed etiam de minusculis uavarum siccumque nucleis
usurpari solet. *κίγκρος* ea significatione positum est Geopon. X, 69, 4.

οὐ κέχρηνται τούτοις. ἐπειδὴ δ' ἔφη, ὅτι ἡ πέψις πάχυνσίς ἔστι καὶ πάντως παχύνει (ἔστι δὲ καὶ ἡ πέπανσις πέψις τις καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὴ παχύνει καὶ τὸ πεπαινόμενα παχύτερα πάντως θέλει γενέσθαι), οὕτω γὰρ καὶ ἐν ἡμῖν ὅσα ἐν ἀτμοῖς καὶ ὑγροῖς ὑπάρχουσιν ἡμῖν ἄπεπτα, ταῦτα λεπτὰ ὄντα παχύνεται πεπτόμενα ὑπὸ τῆς φύσεως· ἐν μὲν τοῖς ἀτμοῖς, ὡς ἐπὶ τῶν ἀναδιδομένων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κάκεῖσε πεπτομένων καὶ ἀντικαταρρεόντων καὶ κόρυζαν ἐργάζομένων, ἐν δ' ὑγροῖς ὡς ἐπὶ τῶν διαρροιῶν ἄπεπτα διαχωρίματά τινα μεταβύλλονσα ἡ φύσις πέττει ἐν τοῖς ὑπνοῖς διὰ τὸ ἐνεργεῖν τότε τὰς φυσικὰς δυνάμεις καὶ διὰ τὸ συννεύειν εἰς τὸ βάθος τὸ ἔμφυτον θερμόν, καὶ διὰ τὸ μὴ σκεδάννυνθαι τὴν φύσιν ἐκτὸς ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ πνευματώδη καὶ ὑδατώδη ἄπεπτα ὄντα καὶ λεπτά *), ὥσπερ γλεῦκος πεπτόμενον, παχύνεται. ἐφ' οἷς δὲ φιλόσοφος περὶ ὑδατος διαλέγεται, καὶ φησιν, ὅτι τὸ ὑδωρ οὔτε πεπαίνεται, οὔτε παχυνόμενον, οὔτε ὡμὸν λέγεται, οὐχ ὅτι οὐ πεπαίνεται, ἀλλ' ὅτι οὐ πέφυκε ὄλως πεπαίνεσθαι. ἐκεῖνα γὰρ λέγομεν ὡμά, ὅσα πέφυκε πεπαίνεσθαι καὶ οὐ πεπάνθαι. οὕτω γὰρ καὶ τὸν τοῖχον οὐ λέγομεν τυφλόν, οὐχ ὅτι οὐ βλέπει, ἀλλ' ὅτι οὐ πέφυκε βλέπειν. ὥστε διὰ τούτων δῆλος ἔστιν δὲ Άριστοτέλης λέγων μὴ τρέφειν τὸ ὑδωρ, εἴγε λέγει αὐτὸς μὴ πέττεσθαι, ἐπειδὴ οὐ παχύνεται. πᾶσα δὲ τροφὴ ὑπὸ ψύξεως γίνεται. εἰπὲ γὰρ τοιοῦτον συλλογισμόν. τὸ ὑδωρ οὐ παχύνεται· τὸ μὴ παχυνόμενον οὐ πέττεται· τὸ μὴ πεπτόμενον οὐ τρέφεται· τὸ ὑδωρ ἔραι οὐ τρέφεται. καὶ δρα, πῶς σίμφωνα λέγει τοῖς εἰρημένοις αὐτῷ ἐν τῇ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς **). Ἐλεγε γὰρ ἐκεῖσε, ὅτι οὐ τρέφεται τὸ σπόροιμα ***). ἐκ τοῦ ὑδατος καθ' αὐτό. εἰ γὰρ καὶ δοκεῖ τρέφειν, ἀλλὰ διὰ τὸ συρμεμάχθαι αὐτῷ γῆν κοπρώδη τρέφεται. πλὴν ἐπειδὴ πολὺς ἔστι λέγων ἐν

*) Ald. λευκά.

**) *De generat. et interit.* II, 8. p. 335, a: ἀπαντα τρέφεται τοῖς αὐτοῖς, ἐξ ὃνπερ ἔστιν, ἀπαντα δὲ πλείσσι τρέφεται. καὶ γὰρ ἄπερ ἀν δόξειν ἐν μόνῳ τρέφεσθαι, τῷ ὑδατι τὸ φυτά, πλείσσι τρέφεται. μέμικται γὰρ τῷ ὑδατι γῆ. διὸ καὶ οἱ γεωργοὶ πειρῶνται μίξαντες κόπρον ἄρδειν. *Verbis Olympiodori stabilitur lectio κόπρον in l.l.*

***) *Vox petita ex novo testamento.* Matth. XII, 1. Marc. II, 23.

ἄλλαις πραγματείαις, ὅτι μεταβάλλονσιν εἰς ἄλληλα τὰ στοιχεῖα *), καὶ τὰ μὲν ἀπλᾶ εἰς σύνθετα, τὰ δὲ σύνθετα εἰς ἀπλᾶ, καὶ ὑδωρ ἔξουσιον **) καὶ ὁ οἶνος ἔξυδατοῦται, κάλλιον λέγειν, ὅτι ἵσως ὡς δυσκόλως παχυνόμενον εἴπε μὴ παχύνεσθαι τὸ ὑδωρ, καὶ ὡς διλιγότροφον ἄτροφον. εἰκὸς οὖν ἀμφοτέρας ἔχειν τὰς δόξας τὴν τε τοῦ τρέφειν καὶ τοῦ μὴ τρέφειν τὸ ὑδωρ. — Olympiodorus fol. 63, b — 64, a.

III, 9. Γάλα ὡμόν] Ἐπιζητήσαι δ' ἀν τις, πῶς καὶ τὸ γάλα πορρωτέρω καὶ οὐχὶ ἐκείνοις ὁμοίως ὡμὸν λέγεται. Η εἰ μὲν λέγοιτο ὡμὸν γάλα τὸ ἐν τῷ ζῷῳ, ὁμοίως ἀν τοῖς πρώτοις λέγοιτο. ὡμὸν γὰρ τοῦτο τῷ μὴ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ζῷῳ θεομότητος τὴν ὑγρότητα τὴν ἐν αὐτῷ. εἰ δὲ λέγοιτο τὸ ἐψύμενον γάλα ἐν πυρὶ ὡμόν, ὁμοίως ἀν λέγοιτο τῷ κεράμῳ ὡμόν· τῷ γὰρ ὑπὸ τῆς ἔξωθεν μὴ κεκρατῆσθαι θεομότητος. — Alexander fol. 129, b.

III, 10. Ἐψησις δ' ἐστὶ τὸ μὲν ὄλον πέψις ὑπὸ θεομότητος ὑγρᾶς τοῦ ἐνυπάρχοντος ἀօριστον ἐν τῷ ὑγρῷ] Οὐχ, ὡς ἀν τις οἰηθείη, διαλεγόμενος ὁ Άριστοτέλης περὶ ἐψήσεως καὶ δοπτήσεως, ὅτι ἔάσας τὰ φυσικὰ προβλήματα ἐτράπη ἐπὶ τὰ τεχνικά, καὶ μαγειρικῆς καὶ διψοποιητικῆς ἔργα ἡμῖν παραδίδωσι. ταῦτα γὰρ οὐ μόνον ὑπὸ τέχνης γίνονται, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ φύσεως. καὶ γὰρ ἡ πέψις τῶν σιτίων ἡ ἐν τῇ γαστρὶ γινομένη ἔοικεν ἐψήσει. Θερμῷ γὰρ ὑγρῷ γίνεται. καὶ αὐτὸς δ' Ἰπποκράτης ἐψησιν τὴν πέψιν καλεῖ. φησὶ γὰρ μήτε δὶς ἐψειν τὰ σιτία †). καὶ δοπτησις δὲ γίνεται ὑπὸ φύσεως. ἡ γὰρ δύσκρατος καὶ θερμὴ γαστὴρ δοπτᾷ ‡‡). τὰ προσαγόμενα. καὶ δηλοῦσι τοῦτο αἱ ἐργαλ. ἀλλά, μή τις λεγέτω, ὅτι καὶ εἰ ἀμφω ταῦτα ὑπὸ φύσεως γίνεται, τί δίποτε προσταξεν ὁ φιλόσοφος τὴν δοπτησιν τῆς ἐψήσεως. ἀκούσετε γάρ, ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἐψησις κατὰ φύσιν, ἡ δ' δοπτησις παρὰ φύσιν.

*) Cfr. *in primis de caelo* III, 7. *de anima* II, 4, 9 ibid. *Tredelenburg* p. 397.

**) Significatio verbi lexicis addatur.

†) Vide supra fol. 63, a. (*Exe. IV, 2, 1*) p. 178.

‡‡) Ald. δοπτᾶ.

τιμιώτερα δὲ τὰ κατὰ φύσιν τῶν παρὰ φύσιν. τοία δέ τινα
 ζητεῖ περὶ τῆς ἐψήσεως ὁ φιλόσοφος· πρῶτον, τί ἐστιν ἐψησις,
 δεύτερον δέ, τίνα ἐστὶ τὰ ἐψόμενα καὶ τίνα μὲν κυρίως ἐψε-
 ται, τίνα δὲ κατὰ μεταφοράν, καὶ τίνα ἔτι μᾶλλον κατὰ με-
 ταφοράν. τοῖτον πρὸς τοῖς εἰρημένοις, τίνα τὰ ὑπάρχοντα τοῖς
 ἐψομένοις. ἀρξάμεθα ἀπὸ τοῦ πρῶτου καὶ εἰπώμεν, τί ἐστιν
 ἐψησις. ἐψησις τοίνυν ἐστὶ πέψις τοῦ ὑγροῦ τοῦ ἐν τῷ ἐψο-
 μένῳ ὑπὸ θερμοῦ γινομένη. τὰ γὰρ ἐψόμενα πάντα ἐν ὑγρῷ
 θερμῷ ἀποτίθεται, ὅθεν καὶ ἀπορεῖ ὁ Ἀριστοτέλης, ποῦ ἂν
 ταχῇ ἡ ταγήνισις ***). μήποτε γὰρ καὶ τὰ ταγηνιζόμενα ἐψεται,
 ὡς ἂν ἐν ὑγρῷ ἐλαίῳ ταγηνιζόμενα καὶ λυόμενα. λέγοντες, ὅτι
 μᾶλλον ταύτῃ τῇ ὄψει προσκεχώρηκεν, ἵπερ πρὸς τῇ ἐψήσει,
 ἐπειδὴ καὶ τὰ τηγανιζόμενα μᾶλλον θερμῷ ἕηρῷ ταγηνιζονται.
 διὰ γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐδὲν πολλῷ ἐλαίῳ θέλει τηγαν-
 ζεσθαι, ὥστε πάνειν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ τηγάνου. καὶ τὰ μὲν
 ἐψόμενα ἀποτίθεται μᾶλλον τὴν οἰκείαν ὑγρότητα ἐν τῷ ὑγρῷ,
 ἐν ᾧ ἐψεται, ἐλκομένης αὐτῆς τῆς ὑγρότητος ὑπὸ τῆς θερ-
 μασίας τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ, ἐν ᾧ ἐψονται, ὡς δηλοῦσιν οἱ ζωμοὶ
 μεταλαμβάνοντες τῆς ποιότητος τῶν ἐψομένων. τὰ δὲ ταγη-
 ξόμενα τούναρτίον ἔλκει πρὸς ἔαντα τὸ ὑγρόν, ἐν ᾧ ἐψεται.
 ἔλκεται δὲ ἡ ὑγρότης αὐτῶν ὑπὸ αὐτοῦ. ὅθεν καὶ συμβαίνει
 τῶν ἐψομένων τὸν ζωμὸν ἡδύτερον ὑπάρχειν, ὡς ἂν μεταλαμ-
 βάνοντα τῆς ποιότητος τῶν ἐψομένων. μᾶλλον αὐτὸν τὸ ταγη-
 νιζόμενόν ἐστιν ἡδύτερον τοῦ ἐλαίου, ἐν ᾧ ταγηνιζεται, ὡς ἂν
 αὐτὸν μᾶλλον μεταλαμβάνον τοῦ ἐλαίου, ἵπερ ἐκεῖνο τούτον.
 καὶ τοῦτο μέν ἐστι τὸ πρῶτον. δεύτερον φῆσιν, ὅτι τὰ ἐψό-
 μενα δεῖ ἔτικτα εἶναι, καὶ πάντως μετέχειν ὑγρότητος αἰσθητῆς.
 διὰ γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ λίθοι οὐχ ἐψονται ὡς μὴ μετέ-
 χοντες ὑγρότητος αἰσθητῆς, εἰ καὶ τὴν συνεκτικὴν ἔχονται,
 ησ στερόμενοι διαπίπτονται καὶ ψάμμιος γίνονται. καὶ ὑγρότητος
 οὐ τῆς τυχούσης, ἀλλὰ παθητικῆς ὑπὸ θερμότητος. ἐπειτούγε
 οὐδὲ τὰ ξύλα ἐψονται καὶ τὰ μετέχοντα ὑγρότητος. ξύλα δὲ
 οὐ πάντα, ἀλλὰ τὰ πυκνότερα καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἐπειτούγε οὐ

*) Lexicis addatur. *τηγάνισις* est apud Alexandrum fol. 131, a (Exc. IV, 3, 21), quod pariter in lexicis desideratur.

τὰ μανότερα ἔψονται, ὅτινα ὑπὸ τῆς ἀναγομένης αἰθύλης τοῦ πυρὸς ἔψεται, ὡς τελευταῖον καὶ ἄκαπνα αὐτὸν καλεῖσθαι *) τῷ καπνὸν μὴ ποιεῖν προσδεδαπανημένης αὐτῶν τῆς ὑγρότητος ἐν τῇ προγενομένῃ ἔψήσει. κυρίως δὲ ἔψονται γλεῦκος καὶ γύλα καὶ ὅσα τοιαῦτα, διότι οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ ὑγρῷ ἔψονται. ἔτι δὲ μᾶλλον κατὰ μεταφορὰν ὁ χρυσός, ἐπειδὴ οὗτος οὐδὲ ἀποβάλλει τινὰ ὑγρότητα ἐν τῇ ἔψήσει, ὁ κεκαθαρμένος δηλούστι. ὁ γὰρ ἀνηαρὸς τὸν προσόντα αὐτῷ ὁὔπον **) μόνον ἀποβάλλει. καὶ τοῦτο τὸ δεύτερον. εἰτ' ἐφεξῆς καὶ περὶ τῶν ὑπαρχόντων τοῖς ἔψομένοις διαλαμβάνει. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ τρίτον τῶν ἐπαγγελλομένων. καὶ φησιν, ὅτι καθόλον ὑπάρχει πᾶσι τοῖς ἔψομένοις τὸ ἐλάττονοι γίνεσθαι. καὶ ἡ βαρυτέροις ἢ παχυτέροις τοῦ ἢ †) ..... ἐνταῦθα ἡμῶν μὴ ὡς διαζευκτικῶν ἀκονόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς συμπλεκτικῶν. ἐπ' ἐλαττον μὲν γὰρ γίνεται πάντως τὸ ἔψόμενον, ἀλλ' ἡ ὀλίγα καὶ βαρέα, ἡ ὀλίγα καὶ παχέα. ὅθεν τὸ ἐλαιον λέγομεν μὴ ἔψεσθαι, ἐπειδὴ μὴ ἐπιδέχεται πάντα τὸ τοῦ ἔψομένον ἴδια. ἐλαττον μὲν γίνεται πάντως, ἀλλ' οὔτε βαρύτερον ††), οὔτε παχύτερον. οὔτε γὰρ ἡ μὲν αὐτοῦ ἀερώδης οὐσία καὶ πνευματώδης διαφορεῖται μερούσης τῆς ὑγρότητος, ἵνα ταύτῃ βαρύτερον γένηται ἀποστάντος τοῦ ἀνοχοῦντος (γλίσχρας γὰρ οὖσης τῆς ὑγρότητος οὐκ ἐᾷ τὸ πνευματώδες διαφορηθῆναι). οὔτε μὴν ἡ ὑγρότης διαφορεῖται μερούσης τῆς πνευματώδους οὐσίας, ἵνα ταύτῃ παχύτερον γένηται καὶ κονφότερον. ἀλλ' ὅμοιίμως διαφορεῖται ἡ τε ὑγρότης καὶ ἡ ἀερώδης οὐσία, καὶ οὐ συμβιανεῖ ὀλιγοῦσθαι. παράδειγμα δὲ τοῦ ὀλίγα καὶ παχέα καὶ κοῦφα γίνεσθαι τὸ ἔψομένον κρέα· ταῦτα γὰρ ἐν τῇ ἔψήσει τῇν ὑγρότητα ἀπολλύντα, ἀνάγκη παχύτερα αὐτὰ εἶναι καὶ κοῦφα μετὰ τοῦ ὀλιγοῦσθαι. ὅθεν καὶ πλειόνος τιμῆς ταῦτα ποιοῦνται διὰ τὸ ὀλίγην ὀλκὴν ἔχειν τὰ

*) Vide Beckmann *Beitr. zur Gesch. der Erfindungen* Vol. II p. 414. Schneider ad Caton. de re rustic. c. 130.

**) Ald. ὁὔπον.

†) Nullum lacunae signum apud Aldum deprehenditur: al plura excidisso verba, nemini dubium esse potest.

††) Ald. βραδύτερον.

κρέα τὰ πολλά. τοῦ δὲ ὀλίγα καὶ βιρύτερα γίνεσθαι τὰ ἐψόμενα παράδειγμα ὁ χαλκὸς ὁ κεκαυμένος. οὗτος γὰρ ἐν τῇ καύσει ἀποτίθεται τὸ ἀερῶδες, ὅπερ εἶχε πολύ, ὥστε ἡχητικὸν αὐτὸν εἶναι *) διὰ τοῦτο, ὡς δηλοῦσι τὰ κύμβαλα καὶ οἱ κώδωνες, τοῦτο ἀποτιθέμενος ἐν τῇ καύσει, βιρύτερος γίνεται **). καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἐψήσεως. ἐφ' οἷς ὁ φιλόσοφος καὶ περὶ ὀπτίσεως διαλέγεται. καὶ τίνα περὶ αὐτῆς πιραδίδωσι; πρῶτον μέν, ὅτι ἐργαδέστερον τὴν ὄπτησιν ἐργάζεσθαι, ἢ περ τὴν ἐψησιν. διότι τῶν ὀπτωμένων εὐθὺς οἱ πόροι συμμένουσι διὰ τὴν πολλὴν θερμότητα, καὶ τὰ μὲν ἔξωθεν περιφρόντεται ***), τὰ δὲ ἔνδον μένει ὀμιά. καὶ οὐκ ἔστι τὴν ὄπτησιν ὀμιαλὴν ἐργάσιασθαι, τὴν δὲ ἐψησιν ὀμιαλὴν δυνατόν, ὡς ἂν διέκνουμένης τῆς θερμασίας καὶ περὶ τὸ βάθος. διὸ καὶ ἀκριβέστερον ὑπὸ φύσεως γένοιτο² ἂν η ὄπτησις, ἢ ὑπὸ τέχνης, ὡς ἂν τῆς φύσεως δυναμένης μετρῆσαι τὸ θερμόν, ὡς μὴ εὐθὺς περιφρύξαι τὴν ἔκτος ἐπιφάνειαν, ἢ μῆσαι τὸν πόρον παρασκευάσαι. δεύτερον δὲ πιραδίδωσι περὶ ὀπτίσεως, ὅτι τὰ ὀπτώμενα ἡδύτερα τῶν ἐψημένων εἰσὶ διὰ τὴν οἰκεῖαν αὐτῶν ὑγρότητα ἐναποκλείεσθαι περιφρυντομένης τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν†). τρίτον δέ, ὅτι η ὄπτησις καὶ η ἐψησις ††) ὑπὸ φύσεως

*) Ita locum correxi, cum apud Aldum absque sensu scriptum sit: ὅπερ εἶχε πολὺν ἄνω, καὶ ἡχητικὸν αὐτὸν εἶναι. Cfr. fragmentum Aristotelis περὶ ἀκονοτῶν p. 802, b: πολὺ δὲ καὶ η ὄπτησις η τῶν κεράτων συμβάλλεται καὶ πρὸς εὐφωνίαν. μᾶλλον μὲν γὰρ κατοπτηθήντα παραπλήσιον τὸν ἥχον ἔχοντο τῷ κεράμῳ διὰ τὴν οικληρότητα καὶ τὴν σύγκαυσιν. ἐὰν δέ τις αὐτὰ καταδείστερον ὀπτήσῃ: ἀπαλώτερον μὲν ἀφίστησε διὰ ην μα λακότητα τὸν ἥχον, οὐ δύναται δὲ γεγωνεῖν ὁμοίως.

**) Quod sit oxydatione (venia sit vocabulo). Cfr. Schneider Eclog. phys. Tom. II p. 91, si opus est auctoritate.

***) Lexicis addatur, in quibus solummodo forma περιφρύγω ενotata est.

†) Talia in textu, qualem nunc habemus, non reperiuntur. Videatur autem Olympiodorus post verba § 21 legisse aut haec: διὸ καὶ τὰ ὄπτα γλυκύτερα τῶν ἐφθῶν, aut alia similia quaedam verba, quae temporis iniuria exciderunt.

††) Ald. ὄψησις.

γίνονται. καὶ εἰς ταῦτα μᾶλλον δεῖ ἀναγαγεῖν τὴν πέψιν, οὐχ ὡς τινες ἐνδιδοσαν ὑπὸ τὴν σῆψιν ἐκ τοῦ γίνεσθαι ἔλμινθας ἐν τῇ γαστρὶ, ὅπου ἡ πέψις τῶν σιτίων. λέγομεν γάρ, ὅτι οὐκ ἐν τῇ γαστρὶ γίνονται, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἐντέροις ἢ τοῖς λεπτοῖς ἢ τοῖς πυχέσιν, ὡς δηλοῦσιν αἱ τούτων ἐκκρίσεις, τῷ ταύτας λεπτὰς εἶναι καὶ στρογγύλας, ὅτε ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις γινόμενα, ἀνεμεῖσθαι μόνον, ὡς ἂν τῶν λεπτῶν ἐντέρων παρακειμένων τῇ γαστρὶ. κάτωθεν δὲ παχείας καὶ λεπτὰς ἐκκρίνεσθαι, παχείας *) μέν, εἰ ἐν τοῖς πυχέσιν ἐντέροις ὡσι γεγενημέναι, λεπτὰς δὲ καὶ στρογγύλας, εἰ ἐν τοῖς λεπτοῖς. ἦ δῆλον, ὅτι ἐντὸς γίνονται καὶ οὐκ ἐν τῇ γαστρὶ. οὐ γὰρ ἔφερεν ἡ φύσις τοσαύτην ἔμφραξιν καὶ σῆψιν ἐν τῇ γαστρὶ. τελευταῖον δὲ προστίθησιν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι οὐκ ἀντίκειται τῇ ὄπτήσει ἡ στάθευσις. ἢ λέγομεν, ὅτι ἡ δυναμένη αὐτῇ καὶ τῇ ἔψήσει ἀντικεῖσθαι. καὶ γὰρ η μόλυνσις στάθευσίς τις ἐστιν. ἀλλ', ἀνώνυμόν ἐστι τὸ κυρίως ἀντικείμενον τῇ ὄπτήσει. — Olympiodorus fol. 65, a. b.

III, 10. Τοῦτο δ' ἂν εἴη, ὥσπερ εἴρηται, πνευματῶδες ἢ ὑδατῶδες] Τοῦτο φησι· τῷ **) ἐν τῷ ἔψομένῳ ὑγρῷ ἐν τισι μέν ἐστι πνευματῶδες, ὥσπερ ἐν δισπόλοις· ἐν τισι δ' ὕδατῶδες, ὥσπερ ἐν λαχάνοις· ἐν ἄλλοις δ' ὑμφω, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ γλεύκους. — Olympiodorus fol. 65, b.

III, 11. Τὸ γὰρ ἐπὶ τῶν τηγάνων ὄπτάται.] Επῶν δὲ καὶ ἀποδοὺς τὸν λόγον τῆς ἔψήσεως, ἐπεὶ δοκεῖ καὶ τὰ τηγανιζόμενα ἐν ὑγρῷ θερμῷ τηγανίζεσθαι, θερμαινομένου γὰρ τοῦ ἐν τῷ τηγάνῳ ἔλαιον. ἢ ἐν ᾧ ἂν ὑγρῷ καὶ τηγανίζεται τινα, ἐκεῖνα μεταβάλλει καὶ οὐ λέγεται ἔψεσθαι, ἀλλὰ τηγανίζεσθαι, ὅτι μηδὲ τὰ τηγανιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ ὑγρῷ θερμοῦ πάσχει ὡς τὰ ἔψόμενα, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἔξω πυρός, ὥσπερ καὶ τὰ ὄπτώμενα δείκνυσι. διὸ καὶ τὰ τηγανιζόμενα ὄπτάται μᾶλλον ἢ ἔψεται. ὑπὸ γὰρ τοῦ ἔξωθεν θερμοῦ, τούτοις ὑπὸ τοῦ πυρός, τὰ τηγανιζόμενα μεταβάλλει τε καὶ πάσχει, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ περιέχοντι αὐτὰ ὑγρῷ θερμοῦ. ὅτι γὰρ μὴ ὑπὸ ἐκείνου πάσχει, σημεῖον τὸ τὸ περιέχον αὐτὰ

*) Ald. παχέας.

**) τῷ delendum videtur.

νγρὸν πάσχειν μᾶλλον ὑπὸ τῶν τηγανιζομένων. Θερμαινόμενα γὰρ ἐκεῖνα ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ πεπυρακτωμένου σιδήρου τὸ περικείμενον αὐτοῖς ὑγρὸν ἔηραίνει εἰς αὐτὰ ἀναλαμβάνοντα. τὸ δέ, τὸ ἐψύμενον, τὸ ἐναντίον τούτον ποιεῖ οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἀναλαμβάνει εἰς αὐτὰ τὸ περικεχυμένον αὐτοῖς ὑγρόν *), ἀλλὰ πάσχοντα ὑπ’ αὐτοῦ καὶ μεταβαλλόμενα καὶ θερμαινόμενα, ἐκκρίνει καὶ τὴν ἐνυπόρχουσαν αὐτῶς ὡμοῖς οὖσιν ὑγρότητα. — Alexander fol. 129, b.

III, 14. Λέγεται δὲ καὶ χρυσὸς ἐψεσθαι ..... ταῖς διαφοραῖς] Λέγεσθαι δέ τινά φησι καὶ ἄλλα ἐψεσθαι οὐ κυρίως, ἀλλὰ μεταφορικῶς· καὶ γὰρ χρυσὸς καὶ ἔνλα καὶ ἄλλα τινὰ οὐ κατὰ ταῦτὸν εἶδος λεγόμενα, ἀλλὰ μεταφορικῶς, διὰ τὸ μὴ πάσαις ταῖς διαφοραῖς οἰκεῖα ὀνόματα κεῖσθαι. οὐ γὰρ τῷ ἐν τῷ χρυσῷ ὑγρότητα ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ θερμότητος κρατεῖσθαι, ὁ χρυσὸς ἐψεσθαι λέγεται, ἀλλ’ οὐδὲ ἔνλα. προείρηκε γάρ, ὅτι τὰ τοιαῦτα τῶν σωμάτων οὐκ ἔστιν ἐψητά, οὐδὲ ἐν ὑγρῷ τιθεται θερμῷ, ὥστε ὑπὸ τούτου κρατηθεῖσαν τὴν ἐν αὐτοῖς ὑγρότητα ἐκκριθῆναι. μεταφορικῶς δὲ ἀπό τινος ὅμοιότητος καὶ ταῦτα ἐψεσθαι **) λέγεται, ὅταν ὑπὸ πυρὸς θερμαινομένων. αὐτῶν, ἐκκριθῆ τι τῶν ἐν αὐτοῖς ὑγρῶν. ὅταν γὰρ ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ ἡ τοιαύτη ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐκκρισις τῆς ἀλλοτρίας ὑγρότητος ἐγκαταμεμιγμένης αὐτῷ γένηται, οἷον ὑρούρου, ἢ χαλκοῦ, ἢ τινος ἄλλου, τότε ἐψεσθαι λέγεται. ὅμοιως καὶ τὰλλα τὰ μεταλλευόμενα. καὶ τὰ ἔνλα δέ, ὡν διὰ τὸ πλησίον πῦρ ὁ καπνὸς ἐκκέριται καὶ γέγονε ἔηρος, ἐψησθαι λέγεται. ἢ καὶ ἄκαπνα καλεῖται ***). — Alexander fol. 130, a.

III, 19. Μόλυνσις δὲ ἀπεψία μέν, ἐναντία δ’ ἐψήσει] Εἰπὼν περὶ ἐψήσεως μέτεισιν ἐπὶ τὸν περὶ μολύνσεως λόγον, ἡτις ἐναντία τῇ ἐψήσει. καὶ φησιν αὐτὴν τὴν ἐναντίαν ἀπεψίαν τῇ ἐψήσει. εἴη δ’ ἀν ἐναντία ἡ τε πρώτη λεχθεῖσα, ἀντὶ τοῦ ἡ τῇ πρώτῃ λεχθεῖσα τῇ ἐψήσει ἐναντία. οὐ γὰρ

*) Anacoluthon procul dūbio ab ipso autore profectum est, plurali se paulo ante numero usum esse arbitrato.

**) Ald. ἐψησθαι.

***) Vide supra ad Exc. III, 3, 10. p. 188.

τί ποτέ ἔστιν ἡ μόλυνσις εἴρηκεν γῆδη, ἀλλ᾽ ἡ δυνάμει. εἰπὼν γάρ τις ποτέ ἔστιν ἡ πρώτη τε καὶ κυρίως λεγομένη ἐψήσις, εἴρηκε δυνάμει καὶ τὴν ἐναντίαν αὐτῇ μόλυνσιν. ἐπειδὴ γὰρ ἡν ἡ ἐψήσις πέψις τοῦ ἐν τῷ ἑψομένῳ σώματι ἀορίστον ὑγροῦ ὑπὸ τῆς ἐν τῷ πέριξ θερμότητος, εἰη ἀν καὶ ἡ ἐναντία αὐτῇ μόλυνσις ἀπεψία, ὡς ὅριζόμενος λέγει, τοῦ ἐν τῷ σώματι ἀορίστον δι' ἔνδειαν τῆς ἐν τῷ πέριξ ὑγρῷ θερμότητος. διτὶ δὲ ἡ τοῦ θερμοῦ ἔνδεια μετὰ σήψεως, εἰρησθαι φησιν. εἰπε γὰρ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου, διτε ἐλεγε περὶ φθορᾶς *) καὶ σήψεως. εἰπὼν γάρ, τί ἔστι σῆψις, ἐπήνεγκεν, ὥστ' ἐπει κατ' ἔνδειαν πάσχει θερμοῦ, τὸ δὲ ἔνδεις τῆς τοιαύτης δυνάμεως ψυχρὸν πᾶν, ἄμφω ἀν αἵτια **) εἰη. τούτον δὲ νῦν ὑπομνήσκει. γίνεται γάρ φησι διὰ κίνησιν ἄλλην ἡ μόλυνσις καὶ ἡ προειρημένη ἀπεψία γίνεται τῷ μὴ κινεῖν καὶ μεταβάλλειν τὸ θερμόν, ἀλλὰ τῷ ὑπὸ τῆς τοῦ ψυχροῦ γινομένης κινήσεως ἐκκρούεσθαι καὶ ἡττᾶσθαι τὴν πέττουσαν, τουτέστι τὴν θερμήν, πρὸς τὸ κινεῖν. — Alexander fol. 130, b.

'Ορισμὸν νῦν λέγει τῆς μολύνσεως, οὐ πάσης, ἀλλὰ τῆς πρώτης. τις δ' ἔστιν ἡ πρώτη μόλυνσις; ἡ δῆλον, διτι ἡ ἀντικειμένη τῇ κυρίως ἐψήσει. ἡ δὲ τῇ κατὰ μεταφορῶν. αὐτη οὖν φησιν ἀπεψία τίς ἔστι τοῦ ἐν τῷ ἑψομένῳ ὑγροῦ. γίνεται δὲ διὰ τέσσαρας αἵτιας. ἡ γὰρ διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος ψύξιν, ἡ ἔνδειαν πυρός, ἡ διὰ πλῆθος ὕδατος βαλλομένου ψυχροῦ, ἡ διὰ πλῆθος τῶν ἑψομένων. καὶ ταῦτα αὐτὸς κατὰ τὴν λέξιν παραδίδωσι. — Olympiodorus fol. 66, a

III, 21 εqq. Τί ποτέ ἔστιν ὄπτησις καὶ τίνι διαφέρει ἐψήσεως ἔδειξεν. ἄμφοτεραι μὲν γὰρ πέψεις τινὲς οὖσαι γίνονται ὑπὸ ἀλλοτρίας θερμότητος, οὐχ ὥσπερ ἡ πέπανσις ὑπὸ οἰκείας. ἄλλήλων δὲ διαφέρουσι, καθόσον ἡ μὲν ἐψήσις ὑπὸ ὑγρᾶς γίνεται θερμότητος, ἡ δὲ ὄπτησις ὑπὸ ξηρᾶς. ἐπὸ γὰρ αὐτοῦ τοῦ πυρός πέσσεται καὶ ὅριζεται ἡ ἐν τοῖς ὄπτωμένοις ὑγρότης ἡ αὐτῷ τῷ πυρὶ ἐπικειμένων, ἡ καὶ διά τινος ἀγγείου, ὑποκειμένου τοῦ πυρός τῷ ἀγγείῳ μηδὲν ἔχοντι ὑγρόν, ἡ ἔχοντι μὲν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν τηγανιζομένων, μὴ μέντοι καὶ κρατοῦν

*) Ald. φορᾶς.

**) Ald. αἵτια.

αὐτὸν τῆς ἐν τῷ ὀπτωμένῳ ὑγρότητος, ἀλλὰ κρατουμένου ὅπερ
αὐτοῦ. εἰπε γάρ, ὅτι καὶ ἡ τηγάνισις *) εἶδος ὀπτήσεώς ἐστιν.
ὅρισάμενος δὲ τὴν ὄπτησιν καὶ εἰπὼν αὐτὴν γίνεσθαι ὅπερ ἀλλο-
τρίον θερμοῦ ἔηρον, διὰ τὸ τοιοῦτον εἶναι τὴν ὄπτησιν, φησὶ
καὶ οὕτῳ γίνεσθαι, καὶ ἔψων τις ποιῇ μεταβύλλειν τὸ ἐψόμενον,
καὶ πέττεσθαι τὸ ἐν αὐτῷ ὑγρὸν μηδὲν ὅπερ τῆς τοῦ περικεχυ-
μένου αὐτοῦ ὑγροῦ θερμότητος, ἀλλ᾽ ὅπερ τῆς τοῦ πυρός. ὅταν
γὰρ ἐπιτελεσθῇ ἡ πέπανσις ἐν αὐτῷ, ὄπτον τοῦτο γίνεται, οὐχ
ἐφθόν. τοῦτο δὲ συμβαίνει, ὅταν τὸ ὕδωρ ὀλίγον ἢ καὶ ἡ τοῦ
πυρὸς δύναμις αὐτὴ περικρατῇ τοῦ ἐψόμενον, ἀναξηραίνονται
αὐτό. καὶ ὅπερβύλλῃ ἐν τοῖς ἐν ὀλίγῳ ὕδαι τὸ ἐψόμενοις ἡ ἀπὸ
τοῦ πυρὸς θερμότης, προσκεκαυσθαι λέγεται τὰ οὖτως ἐψό-
μενα, ὡς ὅπερ τοῦ πυρὸς πάσχοντα τοῦτο. πᾶν γὰρ τὸ ἔηρό-
τερον γινόμενον, μετὰ τὸ ἐπιτελεσθῆναι τε καὶ πεφθῆναι, ὅπερ
ἔηρας θερμότητος τοῦτο πάσχει. διὰ τοῦτο γάρ φησι τῶν
ὄπτῶν τὰ ἐκτὸς ἔηρότερα εἶναι τῶν ἐντός, ὡς ἀναξηραίνομένης
αὐτῶν τῆς ἐπιφανείας ὅπερ τοῦ πυρὸς τῷ πλησίον αὐτῆς εἶναι.
οὐκέτι δὲ καὶ ἐκκρινομένης τῆς ἐν τῷ βάθει ὑγρότητος τῷ
φθάνειν πυκνοῦσθαι μᾶλλον θερμαινόμενα τὰ ἐκτὸς αὐτῶν
ὅντα τοῦ πυρὸς πλησίον. ἐπὶ δὲ τῶν ἐφθῶν ἔμπαλιν ἔχει.
ὑγρότερα γὰρ τὰ ἐκτὸς τῶν ἐντός, τῷ τὸ μὲν ἐκτὸς αὐτῶν ὅπερ
τοῦ ἐψοντος αὐτὰ ὑγροῦ διώγρανθαι, τὰ δὲ ἐν βάθει διὰ τὴν
ἐκκρισιν τοῦ ἐν αὐτοῖς ὑγροῦ ἀναξηράνθαι. διὸ καὶ μεῖζον
ἔογον ἐπὶ τῶν κατὰ τέχνην γινομένων καὶ χαλεπώτερον τὸ
ὄπτησι τοῦ ἐψῆσαι. χαλεπὸν γὰρ ἐπ' αὐτῶν ὄμαλῶς καὶ ὁμοίως
τὰ ἐντὸς τοῖς ἐκτὸς θερμαινεῖν. ἀεὶ γὰρ τὰ ἐγγύτερον τοῦ πυρὸς
ἔηραίνεται θάττον. θάττον δὲ ταῦτα θερμαινόμενα καὶ συνιόντα
καὶ πυκνούμενα καλύει ἐκφίνεσθαι τὸ ἐντπάρχον ὑγρὸν ἐν τοῖς
ὄπτωμένοις. ἐγκατακλείεται γὰρ ἐντός, ὅταν οἱ πόροι μύσωσι
πυκνωθέντες. ἀντέθηκε δὲ κατὰ τέχνην γινόμενα τοῖς φύσει, ὡς
καὶ ἐν τοῖς φύσει γινομένοις, ὡς ἐρεῖ, τῶν μὲν ἐψόμενων, τῶν
δὲ ὀπτωμένων. μιμεῖται γὰρ ἡ τέχνη τὴν φύσιν. ὅταν μὲν γὰρ
ὅπερ τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ θερμότητος πεφθῇ ἡ τροφή, ἡτις ὑγρό-
της ἐστίν, ἐν οἷς ἡ πέψις μορίοις γίνεται, τῇ τροφῇ μεμίγμενη

*) Lexicis addatur. Vide ad Exc. IV, 3, 10, p. 187.

αὐτῇ, ξψησις τοῦτο φυσική. δταν δὲ πλεῖον τὸ θερμὸν αὐτὸν γενόμενον, ἀναξηραῖνον τὴν ὑγρότητα κατισχύσῃ αὐτῆς, δπτίσει τι δμοιον γίνεται, καὶ λέγεται προσκεκαῦθαι ἡ τροφή. διὸ οὐ μόνον αἱ κρατηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τροφαὶ ἀπεπτοῦ, ἀλλὰ καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τὸν εἰρημένον γινόμενοι τρόπον. λέγει δὲ ἐν τῇ τῆς τροφῆς πέψει, ἡτις ἐν τῇ ἄνω κοιλίᾳ γίνεται, μηδὲ ζῶν γεννᾶσθαι, ὡς τινες ὄφοτο, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς περιττώμασι καὶ τῇ ἀποκρίσει καὶ τῇ κάτω κοιλίᾳ σηπομένη, ὡς ἐπὶ τῶν ἔκτος σηπομένων δρᾶται τινα ζῶν, ὡς προείρηκεν, δτε ἔλεγε περὶ σήψεως. γεννώμενα δὲ οὕτω τε καὶ ἐνταῦθα ἐπάνεισι πολλάκις ἐπὶ τὴν ἄνω κοιλίαν. ἐστὶ δὲ ταῦτα αἵτε λεγόμενα τερηδόνες καὶ οἱ ἔλμινθες. διὸ πολλάκις ἐν τοῖς νόσοις καὶ ἐμοῦνται. τὴν δὲ αἰτίαν τοῦ κάτω μὲν γίνεσθαι αὐτά, ἐπανιέναι δὲ πολλάκις καὶ ἐπὶ τὴν ἄνω κοιλίαν, ἐν ἐτέροις εἰρησθαν φησιν. ἐν γὰρ τοῖς προβλήμασι *). κάτω μὲν γὰρ καὶ ἐν τῇ κάτω κοιλίᾳ, δτι ἐκ σήψεως γίνεται. ἐνταῦθα δὲ ἡ σήψη. ἐπάνεισι δὲ ἐν τοῖς νόσοις καὶ ἐπὶ τὴν ἄνω κοιλίαν, δι᾽ ἃς ἐν ἐκείνοις αἰτίας λέγει. — Alexander fol. 131, a.

III, 25. Καὶ ζῷον οὐκ ἐγγίνεται τῇ πέψει, ὡς τινές φασι] Τοῦτο ὡς πρὸς τοὺς σῆψιν εἶναι τὴν πέψιν κατασκευάζοντας [τοῦτο] ἐκ τοῦ γενέσθαι ἔλμινθας ἐν τῇ γαστρὶ ὑπὸ σήψεως, λέγει. οὐ γὰρ γίνονται οἱ ἔλμινθες φησιν, ἔνθα γίνεται ἡ πέψις, τουτέστιν ἐν τῇ γαστρὶ, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἐντέροις. δταν δὲ μέλλῃ ἐμεῖσθαι, τότε ἀνέρχονται ἄνω. — Olympiodorus fol. 66, a.

IV, 1. Τῶν δὲ παθητικῶν τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ ληπτέον τὰ εἴδη] Μετὰ τὰ γενικώτατα τῶν συν-

*) In problematis, quae hodie supersunt, nihil tale reperitur. Problemata olim pleniora fuisse ac locupletiora ex unius Gellii scriptis abunde patet. cfr. Noct. Attic. I, 11. III, 6. XIX, 24. 6. Schol. Farnesin. Stob. Eclog. II, 9, 7. Tom. II, p. 464 Heeren, ut alia fragmenta, quorum magna superest copia, praeteream. Vide etiam Meteorol. vet. Graec. et Romanor. I, 4 p. 34. Ad nos nihil, nisi ἐγκύκλια προβλήματα venisse videntur, quorum hoc sub nomine mentionem fecit Gellius XX, 5 respiciens ad Problem. XXX, 10. Adde locum de generat. animal. IV, 7 p. 775, b, ubi ad' problemata provocatur in re, de qua nunc nihil in iis expositum deprehenditur.

θέτων, γένεσιν λέγω καὶ φθορὰν καὶ τὰ τούτων ποιητικὰ αἴτια, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, καὶ τὰ εἰδη πέψιν καὶ ἀπεψίαν, καὶ τῶν εἰδῶν τὰς διαφοράς, πέπανσιν, ὅπτησιν, ἔψησιν, καὶ πάλιν ἀπεψίαν, μόλυνσιν, στύθευσιν, τρέπεται νῦν ὁ φιλόσοφος καὶ ἐπὶ τὰς δέκα δικτὸν ἀντιθέσεις, ἃς ποιεῖ μὲν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, πάσχει δὲ τὸ ἔηρὸν καὶ τὸ ὑγρόν, δύο τινὰ προλαβάντων, πρῶτον μέν, ὅτι τῶν συνθέτων ὑλὴ ἐστὶ τὸ ἔηρὸν καὶ τὸ ὑγρόν, δεύτερον, ὅτι οὐ τὸ τυχόν ὑγρὸν καὶ ἔηρὸν ὑλὴ ἐστὶ τῶν συνθέτων, ἀλλὰ τὸ ἐν γῇ καὶ ἐν ὕδατι μόνον, οὐκέτι δὲ *) ἐν γῇ καὶ ἀέρι, οὐδὲ τὸ ἐν ἀέρι καὶ πυρὶ. καὶ κατασκευάζει τὸ πρῶτον, ὅτι ὑλὴ ἐστὶ τῶν συνθέτων τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ ἔηρόν, ἐκ τοῦ καθ' αὐτὸν τὸ ὑγρὸν καὶ διαρρεῖν καὶ ἀπόλλυσθαι, τὸ δὲ ἔηρὸν καθ' αὐτοῦ διαλύσθαι. δέονται γὰρ ἀλλήλων πρὸς τὸ συστῆναι. ἐπειδὴ οὖν οὐχ οἶν τε εἰσὶ καθ' αὐτὰ διαιμένειν, ἀλλὰ δέονται τῆς ἀλλήλων συνεισφορᾶς, δῆλον ἀεὶ ταῦτα ὑλὴ τῶν συνθέτων. ἀλλὰ μὴν καὶ Ἐμπεδοκλῆς τοῦτο οὐκ ἡγνόησεν, ὅτι δέονται ἀλλήλων συνάρροσεως. ἐφη γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῦ ὄρμασιν· Ἄλφιτον ὕδατι κολλήσας, τὸ ὑγρὸν λέγων καὶ τὸ ἔηρόν. ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐν ὕδατι καὶ γῇ ἔηρὸν καὶ ὑγρόν ἐστιν ὑλὴ τῶν συνθέτων, δῆλον, ἐπειδὴ ἐν τῷ κοιλοτάτῳ τόπῳ τοῦ παντός ἐστιν ἐν γῇ καὶ τὸ ὕδωρ, ἐνθα ταῦτα ὑπάρχουσιν. ὅτι δὲ οὔτε τὸ ἐν τῇ γῇ καὶ ἀέρι ὑγρὸν καὶ ἔηρόν ἐστιν ὑλὴ τῶν συνθέτων, δῆλον, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἀνωφερὲς ὅν, τὸ δὲ καταφερὲς, ἔμελλον χωρίζεσθαι ἀπ' ἀλλήλων, καὶ οὐκ ἔτι σύνθεσις ἦν τῶν συνθέτων, ἀλλὰ διάλυσις· οὔτε μὴν τὸ ἐν πυρὶ καὶ ἀέρι ὑγρὸν καὶ ἔηρόν, ἐπειδὴ τὸ ἐν πυρὶ ἔηρὸν δραστικώτατον ὅν ἀγήλωσεν ἀν τὸ ἐν ἀέρι ὑγρόν, καὶ οὐκ ἔτι γένεσις ἦν τῶν συνθέτων, ἀλλὰ φθορά. ἀλλ' ἀξιόν ἐστιν ἀπορίας, πῶς τὸ ἐν τὸ ἔηρὸν **) εἰδοποιητικὸν ὅν δραστικώτατον οὐ λέγομεν, τὸ δ' ἐν τῷ πυρὶ ἔηρὸν μὴ ὅν εἰδοποιὸν τοῦ πυρὸς δράστικον λέγομεν. ἢ δητέον, ὅτι αἱ ἐν τοῖς δραστικοῖς στοιχεοῖς ποιότητες, κανὸν μὴ ὁσιν εἰδοποιοί, δραστικῶτεραι τῶν ὑλικῶν στοιχείων εἰσὶ. πάλιν δ' ἀξιόν ἐστιν ἀπορίας, πῶς νῦν ὁ Αριστοτέλης ὕδωρ ἀπονέμει

*) Videtur excidisse τό.

**) Corrigas πῶς τὸ ἐν τῇ γῇ ἔηρόν εἴ π. s.

τῷ ὑγρῷ, ὡς ἀν τοῦτο εἰδοποιούμενον τὸν ἄρα. ἢ ὁητέον, ὅτι
 διττὸν τὸ ὑγρόν, τὸ μὲν ὡς καθ' αὐτό, τὸ δὲ ὡς πρὸς *)
 τὰ σύνθετα. ὡς μὲν καθ' αὐτό, ὅταν αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ
 ὑγροῦ τις ἔξετάξει· ὡς δὲ πρὸς τὰ σύνθετα, ὅταν τὴν πρὸς
 αὐτὰ γενομένην τοῦ ὑγροῦ ἐνέργειαν. ὅταν οὖν λέγῃ, ὅτι τὸ ὑγρὸν
 τοῦ ἄρεος ἔστι, τημικαῦτα τὴν καθ' αὐτὸ φύσιν τοῦ ὑγροῦ
 ἔξετάξει. πάντων γὰρ τῶν ἄλλων στοιχείων ὑγρότατός ἔστιν ὁ
 ἄηρ, ὡς ὁντὸς μᾶλλον τοῦ ὕδατος. ὅταν δὲ τῷ ὕδατι ἀπονέμῃ
 τὸ ὑγρόν, ὡς πρὸς τὰ σύνθετα ἀφορῶν τοῦτο λέγει. μᾶλλον
 γὰρ ἡμῖς ὑγρανεῖ τὸ ὕδωρ ἥπερ τὸ ἄηρ, ἐπειδὴ τὸ μὲν ὕδωρ
 κατωφεψές ὅν, ὥσπερ τὰ σύνθετα, ἐπὶ πλείονα χρόνον διαιτεῖ
 τοῖς σώμασιν, ἄτε δὴ σὸν αἴτοῖς. ὁ δὲ ἄηρ ἀνωφερής ἀν καὶ
 σπεῦδων ἐπὶ τὴν οἰκεῖαν φορᾷν οὐκ ἐμβραδύνει περὶ τὰ σώμα-
 τα. καὶ τούτου χάριν ἤττον ὑγρανεῖ τοῦ ὕδατος. ταῦτα προ-
 λαβὼν ὁ φιλόσοφος ἔρχεται τῶν ἣντιθέσεων καὶ διαλέγεται
 πρῶτον περὶ τοῦ μαλακοῦ καὶ τοῦ σκληροῦ· τοῦτο δὲ ποιεῖ
 εἰκότως. ἐπειδὴ ἀντίφασιν ταῦτα μιμοῦνται, καίτοι καταφα-
 τικὰ ὑπάρχοντα, ὥσπερ τὸ ἄρτιον καὶ τὸ περιττόν. καὶ δρισμοὺς
 τούτων παραδίδωσι. καὶ φησιν, ὅτι μαλακόν ἔστι τὸ ὑπεῖκον
 τῇ ἄφῃ, σκληρὸν δὲ τὸ μὴ ὑπεῖκον. ἀλλ’ ἐπειδὴ ὁ ἄηρ καὶ
 τὸ ὕδωρ ὑπείκει τῇ ἄφῃ, Ἀριστότελες, παρὰ τοῦτο μαλακός
 ἔστιν ὁ ἄηρ καὶ τὸ ὕδωρ. οὐκοῦν δεῖ **) προσθῆναι, οὐ τὸ ὑπεῖ-
 κον τῇ ἄφῃ κατὰ βάθος, ἀλλὰ ἀδιαιρέτον μενούσης τῆς ἐπι-
 φυνείας, οἷον ὁ κηρὸς καὶ τὸ στέιρο ἢ τι τοιοῦτον. ὁ μὲν γὰρ
 ἄηρ καὶ τὸ ὕδωρ οὐ μόνον κατὰ βάθος, ἀλλὰ καὶ κατὰ
 πλάτος ὑπείκει διαιρούμενα. τὰ δὲ μαλακὰ ἀδιαιρετα μένοντα
 ὑπείκει κατὰ βάθος. ἐντεῦθεν δὲ λαμβάνεται ὁ Ἀφροδισιεὺς
 τοῦ φιλόσοφου ***), ἐπειδὴ εἶπε τὴν ἄφῃ παντὸς σκληροῦ
 καὶ παντὸς μαλακοῦ αἰσθάνεσθαι. οὐ γὰρ παντός φησιν

*) Praepositio deest apud Aldum.

**) Ald. δῆ. Cfr. Comment. ad I, 3, 4. Vol. I p. 336.

***) In Alexandri commentariis, quales nunc habemus, nihil
 tale reperitur. Saltem, quamvis ibi (verba ad § 9 adscribemus) mo-
 neatur paria a paribus tactu percipi non posse, in Aristotelem non
 invehitur Alexander, sed quam proponit sententiam, eam ex ipsius
 Aristotelicis verbis, quod sane facile erat, eruit.

αἰσθάνεσθαι. οὐδὲ δίποι γὰρ τὰ ὅμοια τοῖς ὅμοιοις, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ ἀνομοίου; ὁ δὲ μέγις φιλόσοφος *) καλῶς ἔφη λέγειν τὸν Ἀριστοτέλην. οὐδὲ ὅμοιον ἔλεγεν εἶναι τὸ ἀπτὸν τοῦ ἀπτοῦ, ἐπειδὴ οὐχ οἱ **) δάκτυλοι εἰσὶν οἱ αἰσθανόμενοι τοῦ μαλακοῦ καὶ σκληροῦ, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἀπτικόν, ὅπερ ἐν αὐτοῖς ἐμπεριέχεται. τοῦτο δὲ οὔτε μαλακὸν ἔστιν, οὔτε σκληρόν, εἴγε οὔτε ὁ ἄρρ. ἀλλὰ μᾶλλον ἔδει λέγειν, ὅτι οὐ παντὸς θερμοῦ καὶ ψυχροῦ αἰσθάνεται ἡ ἄφή· οὐ γὰρ καὶ τοῦ ἀνομοίου· ὅθεν οἱ δάκτυλοι ἄμα γέ πως αἰσθάνονται ἀλλήλων καὶ οὐ κυρίως διὰ τὸ ὅμοιως κεκρᾶσθαι καὶ ἐλάχιστον εἶναι ἐν αὐτοῖς τὴν παρατροπήν. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ ὄρισμοῦ τοῦ μαλακοῦ καὶ τοῦ σκληροῦ καὶ τῆς ἀπορίας. ἐφ' οὓς φησιν, ὅτι τὸ μαλακὸν καὶ τὸ σκληρὸν πρός τι εἰσὶ τὰ τοιαῦτα. ὅλο γὰρ ἄλλῳ μαλακόν, καὶ ἄλλῳ ἄλλο σκληρόν. Ιδοὺ γοῦν ἀθλητής τις ἄφθη τὰ λεγόμενα βολίᾳ διαθρύξας κατοι σκληρὰ ὄντα τῇ ἄφῃ· ἀλλ' ὅμως ἐκείνῳ μαλακὰ γέγονεν. οὕτω δὲ καὶ ὁ Τυνεὺς Ἀπολλώνιος, τι ποτέ ἔστι λόγος ἔφη, ὃ τοῦτο εἴκει τὸν δάκτυλον κατὰ λίθον προσαγαγών, κατοι λίθον πρὸς τὴν ἄφην τοῦ δακτύλου ὑποχωρήσαντος. — Olympiodorus fol. 66, b.

IV, 1. Εἰσὶν δὲ αἱ μὲν ἀρχαὶ τῶν σωμάτων αἱ παθητικαὶ ὑγρὸν καὶ ξηρόν.] Παθητικὰς ἀρχὰς ἐκάλεσε τὰς ὑλικὰς ποιότητας. ἔθος γὰρ αὐτῷ μὴ μόνον τὸ ποιητικὸν αἴτιον ἀρχὴν καλεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑλικόν. τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῇ φυσικῇ πεποίηκεν ***). — Olympiodorus fol. 67, a.

*) Ammonius. cfr. Vol. I, p. 185.

**) Ald. ἥ.

***) Adscribimus explicationis gratia Trenelburgii verba ad Aristotelem de anim. I, 1, 1 p. 187 sq.: ἀρχή, quae vox apud Aristotelem late patet, principium est, a quo quid prosciscitur, principium, unde mouetur. Ita sit, ut latis his finibus nec materia, nec forma, nec finis seiungantur. Omnes enim hae notiones sive cunctae sive singulae eius modi sunt, unde ad rei naturam motus accedunt. Quae ex his cum maxime ad rem constituendam valere cogitatur, ἀρχή dicitur. Cfr. Metaphysic. IV, 1 p. 86 Br. p. 1012 Bekk. Phys. I, 6 p. 16 Sylb. p. 189 Bekk. τὸ γὰρ ὑποκείμενον ἀρχὴ καὶ πρότερον δοκεῖ τοῦ κατηγορουμένου εἶναι. Haec vero temporis, quo principium consequenti

IV, 2. Πάντα δὲ τὰ μὲν ἐντελεχεῖᾳ ἔσται, τὰ δὲ ἐν τῷ ἀντικειμένῳ] Πάντα δέ φησι τὰ πάθη τὰ ἐν τοῖς σώμασι τὰ μὲν ἐντελεχεῖᾳ ἔσται ἐν αὐτοῖς, τὰ δὲ δυνάμει. ἡ πάντα τὰ σώματα, ἡ τῷ ἐντελεχεῖᾳ εἰναι ἐν τῷ πάθει ὁρθήσεται σῶμα, ἦτοι ἐνεργείᾳ τοιοῦτον εἰναι, ἡ τῷ δύνασθαι τίνι δὲ διαφέρει τὸ ἐντελεχεῖᾳ καὶ τὸ δυνάμει δεικνὺς παρέθετο. ἔχει δὲ οὕτω τῆξις πρὸς τὸ τητόν. τητόν μὲν γὰρ καλεῖται τῷ δύνασθαι τίκεσθαι. τίκεται δέ, ὡς ἐνεργείᾳ ἡ τῆξις ἡδη πάρεστι^{*)}). — Alexander fol. 131, b.

Πάντα φησὶ τὰ σύνθετα τὰ μὲν δυνάμει ἔηρά, ὥσπερ λίθος, τὰ δὲ ἐνεργείᾳ, ὥσπερ γῆ. καὶ τὰ μὲν δυνάμει ὑγρά, ὥσπερ ὕδατα, νίτρον, τὰ δὲ ἐνεργείᾳ ὑγρά, ὥσπερ ὕδωρ. — Olympiodorus fol. 67, a.

IV, 4. Λέγεται δὲ τῶν στοιχείων ἰδιαίτατα, ἔηρὸν μὲν γῆς, ὑγρὸν δὲ ὕδατος] Τὸ δεύτερον πρόβλημα τὸ λέγον, ὅτι ἐν γῇ καὶ ὕδατι ὑγρὸν καὶ ἔηρόν, τούτους τέστιν ὕλη τῶν συνθέτων. τούτων γὰρ τῶν σωμάτων εἰσὶν αὗται ἰδιαίταται. ἐντεῦθεν δὲ Πορφύριος ὀφεληθεὶς τὸ ἰδιαίτατα, εἰπεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς διαφορᾶς ἐκ ταύτης τῆς λέξεως. καὶ ἡ ἀπορία συγκεκρότηται, πῶς λέγει νῦν ἰδιαίτατα τὸ ὑγρὸν τοῦ ὕδατος^{**)}). — Olympiodorus fol. 67, a.

IV, 5. Καὶ ἐν γῇ καὶ ἐν ὕδατι ζῶα μόνον ἔστιν.

prius est, notio postea extincta. *De generat. animal.* V, 7 p. 323: τὸ αὐτὴν μὲν αἴτιαν εἶναι πολλῶν, ταύτης δὲ ἄλλο ἄνωθεν μηδέν. Ita sit, ut anima animalis dicatur ἀρχή: anima enim continetur, qua sublata tollitur animal (cfr. *de anim.* II, 2, 6). In hanc enim sententiam dicitur ἀρχὴ γὰρ τὸ συναίρον. Quae verba leguntur *Metaphys.* V, 1 p. 213 Br. p. 1060 Bekk.

*) Bene h. l. dixit ἐνεργείᾳ non ἐντελεχείᾳ. Priorem enim, actionem propiorem, substantiva in *oīs* desinentia, posteriorem ad statum quendam iam vergentem substantiva in *μα* exenitia exprimunt, quamvis utriusque terminationis substantiva saepenumero confundantur (Cfr. Lobeck. ad Phrynic. p. 351), ut neque discrimin inter ἐντελεχείαν et ἐνεργείαν ab ipso Aristotele (*Phys.* III, 3) statutum, constanter servari solet.

**) Videtur etiam Porphyrius commentarios in Meteorologica conscripsisse. Quid voluerit, equidem non adsequor.

Ἐν ἀέρι δὲ καὶ πυρὶ οὐκ ἔστι] Διὰ γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν
ἐν ὑδατι μόνον καὶ γῇ γένονται ζῶα, ἐπειδὴ τὸ ἐν αὐτοῖς ὑγρὸν
καὶ ξηρόν, οὐκ ἔστι ζωογόνον. τοῦτο δὲ ἵσως καὶ πρὸς Πλά-
τωνα αἰνιττόμενος λέγει. Ἐλεγε γὰρ ὁ Πλάτων *), ὅτι εἰσὶ
καὶ πύρινα ζῶα καὶ ἀέρια, ὥσπερ αἱ νύμφαι αἱ λεγόμεναι
μακραιῶνες. οὐ γὰρ πᾶσα ψυχὴ εἰς γένεσιν ἔχομένη πάντως
χάτεσιν εἰς τοῦτο τὸ χωρόν, ἀλλ’ αἱ μὲν τελειότεραι μέχρι^{τῆς τοῦ πυρὸς σφιλρας, κἀκεῖθεν δὲ ἀναλαμβάνουσι πύρινον **)}
σῶμα δύσφιλατον· ἄλλαι δὲ μέχρι τοῦ ἀέρος καὶ ἀναλαμβά-
νουσιν ἀέριον σῶμα. καὶ δρος ἔστι ταῖς εἰς γένεσιν ἔχομέναις
τελειότεραις ψυχαῖς ἡ τοῦ ἀέρος σφιλρα. μή ποτε οὖν οὐ δοκεῖ
τοῦτο τῷ Αριστοτέλει ***). — Olympiodorus fol. 67, b.

*) Apud Platонem, quamvis bonas aliquot horas in loco quaerendo consumserim, epitheton nympharum μακραιῶνες non repperi. Deprehenditur autem apud Sophoclem *Oed. Tyr.* v. 1099. *Antigon.* v. 987, ubi μοῖραι μακραιῶνες. Schneiderus in *Cur. posterior.* ad Aristot. *Histor. animal.* V, 17, 12 Vol. IV p. 406 de hac Olympiodori, quam miram iure vocat, adnotazione ait: „Quae nymphae nullae aliae possunt esse, nisi quas in Fragmento Pindarico 43 p. 77 (150. ed. Heynii p. 147) memoratas olim illustravi.“ Adde Plutarch. *de defect. oracul.* §. 11.   **) Ald. πύριον.

***) At eandem sententiam habuisse videtur Aristoteles, si fides tribuenda Ciceroni *de nat. deor.* II, 15: Cum igitur aliorum animantium ortus in terra sit, aliorum in aqua, in aëre aliorum, absurdum esse Aristotelii videtur, in ea parte, quae sit ad gignenda animalia aptissima, animal gigni nullum putare. Sidera autem aetherium locum obtinent; qui quoniam tenuissimus est, et semper agitatur et viget, necesse est, quod animal in eo gignatur, id et sensu acerrimo et mobilitate acerrima esse. Quare cum in aethere astra gignantur, consentaneum est, in his sensum incesse et intelligentiam; ex quo efficitur in Deorum numero astra esse ducenda. Quo cum loco conferenda sunt verba Plut. *Plac. philos.* V, 20: ἐστὶ πραγματεῖα Αριστοτέλους, ἐν ἣ τέσσαρα γένη ζῶων φησι, χερσαῖα, ἔνυδρα, πτηνά, οὐράνια. Fortasse haec petita sunt ex alia, quam nunc habemus, recensione librorum *de caelo*. Etenim Stobaeus *Eclog. phys.* I, 23 p. 486, postquam exposuit nonnulla, quae hodie etiam in illis libris leguntur, pergit: οὐρεστάναι δὲ τὰ ἄστρα καὶ τὸν οὐρανὸν ἐκ τοῦ αἰθέρος, τοῦτον δὲ οὔτε βαρύν, οὔτε κοῦφον, οὔτε γεννητὸν ἢ φθαρτόν, οὔτε αὐξόμενον, οὔτε μειού-
μενον εἰς ἀεὶ διαμένειν ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον, παπερασμένον καὶ

IV, 8. Απλῶς μὲν οὖν . . . . τὸ πρὸς ἐκεῖνο τοι-
οῦτον] Ως μὲν καθόλου εἰπεῖν, τὸ ἀπλῶς μαλακὸν τοιοῦτον
ἐστι καὶ τὸ σκληρὸν ὅμοίως. ἀλλὰ διαφέρει αὐτοῦ τὸ σκληρὸν
καὶ τὸ μαλακὸν πρὸς τὴν δύναμιν τῆς ὄφῆς. ὅλο γὰρ ἄλλῳ
μαλακόν, καὶ ἄλλο ἄλλῳ σκληρὸν καὶ τὸ μαλακόν, ὥστε πρὸς
μὲν ἔαντα ἀόριστά εἰσι τὸ σκληρὸν καὶ τὸ μαλακόν, ὥσπερ τὸ
μέγα καὶ τὸ μικρόν. τὸ γὰρ πρὸς ἄλλο μέγα, πψὸς ἄλλο μικρόν.
πρὸς δὲ τὴν δύναμιν τῆς ὄφῆς δοξεῖται διὰ τὸ μὲν ὑπερβάλλον
αὐτὴν σκληρόν. τὸ δ' ἐλλεῖπον μαλακὸν εἶναι φαμεν. τούτον
τοῦ λόγου δραζέμενος δὲ Ἀρφοδισιεὺς κατεσκεύαζεν, ὅτι οὐ
παντὸς μαλακοῦ καὶ σκληροῦ ἀντιλαμβάνεται ἡ ἄφή, ἀλλ' ἡ

σφαιροειδῆ καὶ ἔμψυχον, κινούμενον περὶ τὸ μέσον ἐγκυκλίως. At
idem Ecl. I, 24 p. 502, ubi eadem recurrunt, praefigit: Ἀριστοτέλης . . .
λέγει γοῦν ἐν τοῖς περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως. Sed in physica auscula-
tione nihil tale reperitur. Factum etiam esse potest, ut Plutarchus
l. l. eundem respexerit libellum, quem Schol. Germanic. Phaenom.
427. Tom. II p. 88 ed. Buhle: Corvus ideo inter astra collocatus dicitur,
eo quod fuerit in tutela Apollinis a quo missus ad fontem, ut diis ad
libandum aquam deferret, cum vidisset arbores grossas ficus habentes,
volans consedit in eis, donec maturaer fierent, et aquam deferre distulit;
post paucos autem dies peracto sacrificio, cum ille ficus comedisset, et se
diis peccasse sensisset, denuo ad fontem, ut aquam hauriret, rediit, et ab
Hydro exterritus vas vacuum reportavit, dicens, excessisse aquam, quae
fuerat in fonte. Cognoscens Apollo, sibi Corvum peccasse, prohibuit cum
eo tempore aquam bibere, ut Aristoteles dicit in eo libro, qui de
bestiis scribitur (Pro scribitur mallem inscribitur.). Adde Eratosth.
Catasterism. c. 34, 41, quorum locorum de posteriore adi Schneider.
ad Oppian. p. 427. Caeterum, nisi magnopere fallor, eundem ad
librum respexit ipse Aristoteles de generat. animal. III, 11 p. 761, b:
τὰ μὲν φυτὰ θετητις ἀν γῆς, ὕδατος δὲ τὰ ἐνεδρα. τὰ δὲ πεζά ἀέρος.
τὸ δὲ μᾶλλον καὶ ἡττον καὶ ἐγγύτερον καὶ πορρώτερον πολλὴν ποιεῖ
καὶ θαυμαστὴν διαφοράν. τὸ δὲ τέταρτον γένος οὐκ ἐπὶ τούτων τῶν
τόπων δεῖ ζητεῖν· καίτοι φούλεται γέ τι κατὰ τὴν τοῦ πυρὸς εἰλαί-
ταξιν· τούτο γὰρ τέταρτον ἀριθμεῖται τῶν σωμάτων· ἀλλὰ τὸ μὲν
πῦρ ἀεὶ φαίνεται τὴν μορφὴν οὐκ ἴδιαν ἔχον, ἀλλ' ἐν ἐτέρῳ τῶν
σωμάτων. ἡ γὰρ ἀηρ ἡ καπνὸς ἡ γῆ φαίνεται τὸ πεπυρωμένον. ἀλλὰ
δεῖ τὸ τοιοῦτον γένος ζητεῖν ἐπὶ τῆς οσλήνης· αὕτη γὰρ φαίνεται
κοινωνῶσα τῆς τετάρτης ἀποστάσεως. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων
ἄλλος ἀν εἴη λόγος. Aliam sententiam proposuit Stahr. Aristot-
elia, Vol. II, p. 159 not. 2.

τοῦ ὑπερβάλλοντος αὐτὴν σκληροῦ ἢ τοῦ ἐλλείποντος μαλακοῦ. τούτου δὲ ὅμοίως αὐτῇ ἔχοντος σκληροῦ ἢ μαλακοῦ, οὐκ ἀντιλαμβάνεται διὰ τὴν ὅμοιότητα, ἀγνοῶν, ὅτι τὸ σκληρὸν καὶ τὸ μαλακὸν τῇ ὑφῇ κρίνεται καὶ οὕτε σκληρόν, οὕτε μαλακόν ἔστιν ἡ ὑφή. πνεῦμα γάρ ἔστι τὸ ἄπτόμενον, ὡς εἴρηται, ὅπερ οὕτε μαλακὸν οὕτε σκληρὸν δύναται εἶναι διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας. — Olympiodorus fol. 67, b.

IV, 9. *Δῆλον ὅτι καὶ τὸ σκληρόν . . . . . χρώμενοι τῇ ὑφῇ]* Τὰ μὲν οὖν πρὸς ἄλλα λεγόμενα σκληρὰ καὶ μαλακά, ἀλλὰ μὴ ἀπλῶς, ἀδριστά ἔστι. κατὰ γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ ἡττον τὸ ἀδριστον ἐν αὐτοῖς. τὰ δὲ ἀπλῶς σκληρὰ καὶ ἀπλῶς μαλακά, οὐκέτ' ἀδριστα. οὐ γὰρ ἦν ἀπλῶς τίνι συγκρίνεται καὶ τίνι δρᾶται λέγειν. ἐπεὶ γὰρ πάντων τῶν αἰσθητῶν ἡ οἰκεῖα αἰσθησις κριτήριον, δῆλον ὅτι καὶ τῶν σκληρῶν τε καὶ μαλακῶν ἡ ὑφή. αὕτη οὖν δρᾶται τὸ ἀπλῶς σκληρόν τε καὶ μαλακόν. λέγει δὲ καὶ πῶς δρᾶται. ἐπεὶ γὰρ ἡ ὑφή ἐν μεσότητι ἔστιν ἐκείνων ὃν αἰσθάνεται, (οὐ γὰρ οὗτος αἰσθάνεται τῶν ἄπτων ἡ ὑφή, ὡς ἡ ὄψις τῶν χρωμάτων. ἡ μὲν γὰρ τῷ μὴ ἔχειν οἰκεῖον χρῶμα, ἀντιληπτικὴ πάντων ἔστι τῶν χρωμάτων, τῷ δέχεσθαι αὐτῶν τὰ εἴδη· ἡ δὲ ὑφή οὐ τῷ ἔξω τῶν ἀπλῶν εἶναι παθῶν, οὗτος αὐτῶν τὴν ἀντίληψιν ποιεῖται· ἀδύνατον γὰρ ὥρισται τὸ σῶμα. σῶμα καὶ δι' οὗ ἡ ὑφή, ἀπτὸν ὕρα καὶ αὐτό) οὐ δὴ τῷ μὴ ἔχειν ταῦτα τὰ πάθη, ἀλλὰ τῷ ἐν μεσότητι αὐτῶν εἶναι, ἀμφοῦ τῶν ἐναντιώσεων ἐπ' ἵσης μετέχοντα καὶ ἔξ αὐτῶν κεκραμένη τῶν ὑπερβολῶν καὶ τῶν ἐκλείψεων *), τῆς μεσότητος ταύτης ἀντιλαμβάνεται. διὸ οὐ πάντων αἰσθάνεται τῶν ἄπτων ἡ ὑφή, ὥσπερ ἡ ὄψις πάντων τῶν χρωμάτων. οὕτε γὰρ τοῦ ὅμοίως Θερμοῦ, οὕτε τοῦ ὅμοίως αὐτῇ σκληροῦ, ἡ μαλακοῦ, ἡ ἔηροῦ, ἡ ὑγροῦ, ἡ ὑφὴ ἀντιληπτική, ἀλλὰ καθ' ἔκαστον τούτων, τοῦ ὑπερβάλλοντος αὐτὴν καὶ τοῦ ἐκδέοντος. καὶ ἐπὶ σκληροῦ δὲ καὶ μαλακοῦ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἔσται οὖν σκληρὸν μὲν ἀπλῶς τὸ κατὰ τοῦτο ὑπερ-

*) Quaenam ratio intercedat inter medium, excessum ac defectum, exposuit Aristoteles Magn. Moral. I, 9.

βάλλον τὴν τῆς ἀφῆς μεσότητα. καὶ οὕτως αὐτῇ ἀντιληπτόν,
ῶς μὴ ὑπεῖκον. πάλιν δ' αὖ μαλακὸν ἀπλῶς, οὗ ἡ αἰσθησίς
ἀντιλαμβάνεται, διὰ τὸ μᾶλλον αὐτῇ ὑπείκειν. ὥστε ἔσται τὸ
μὲν ἀπλῶς σκληρόν, οὗ ἡ ἀφή μαλακωτέρᾳ οὖσα ἀντιλαμβά-
νεται, τὸ δὲ ἀπλῶς μαλακόν, οὗ ἡ ἀφή σκληροτέρᾳ οὖσα ἀντι-
λαμβάνεται. καὶ ἡ μὲν ἀφή, καὶ κατὰ τοῦτο μεσότης· λέγονται
δὲ αἱ αἰσθήσεις μεσότητες καὶ καθόσον ἀμφοτέρων τῶν ἐναν-
τίων ἄλλιχοις εἰδῶν εἰσὶ δεκτικαί· τὸ γὰρ ἐναντίων δεκτικόν,
μέσον πως ἐκείνων. ἔτι δὲ καὶ κατὰ τοῦτο μεσότητες, καθόσον
ὑπὸ μὲν τῶν ἐνδειῶν καὶ τῶν ὑπερβολῶν τῶν αἰσθητῶν φε-
ρονται. ὑπὸ δὲ τοῦ συμμέτρου τε καὶ μέσου σώζονται· ἀπο-
δίδωσι δὲ καὶ αὐτίαν τοῦ πᾶν ὀρισμένον σῶμα ἡ σκληρὸν
εἶναι ἡ μαλακόν. ἡ γὰρ ὑπείκειν αὐτὸ τῇ ἀφῇ ἀνάγκη, ἡ μή. ὥν
τὸ μὲν μαλακοῦ, τὸ δὲ σκληροῦ. — Alexander fol. 132, a.

V. 1. Πήξεως οὖν πέρι ὁ ητέον] Ἐπειδὴ τὸ σκλη-
ρὸν καὶ τὸ μαλακὸν ὑπὸ τήξεως γίνονται καὶ πήξεως, εἰκότως
καὶ περὶ τήξεως καὶ πήξεως διαλέγεται ὁ φιλόσοφος. τὸ μὲν
γὰρ σκληρὸν ὑπὸ πήξεως *), τὸ δὲ μαλακὸν ὑπὸ τήξεως γίνεται.
ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ τηκτὸν καὶ πηκτὸν ὑγρῷ καὶ ἔηρῷ γίνεται, τὸ
μὲν τηκτὸν ὑγρῷ, τὸ δὲ πηκτὸν ἔηρῷ, τούτον χάριν καὶ περὶ¹
ἔηροῦ καὶ ὑγροῦ διαλέγεται· καὶ διδύσκει ἡμᾶς κατὰ πόσους
τρόπους γίνεται τὰ ἔηραινόμενα, κατὰ πόσους δὲ τὰ ὑγραινό-
μενα. καὶ φησιν, ὅτι ἔκατερον πενταχῶς. ἀλλὰ πᾶς μὲν ὑγραύνει
τὸ ὑγραινόμενον, ἡ ἐφεξῆς θεωρία παραστίσει. νῦν δ' ἔροῦμεν,
ὅπως ἔηραύνεται τὸ ἔηραινόμενον. πρῶτος μὲν γὰρ ἔηρότητος
τρόπος, ὡς ὅταν ὕδωρ παχὺ ὃν πρὸς τὴν οἰκείαν φύσιν, λεπτό-
τερον καὶ εὐδιαιφόροτον γένηται, καὶ διὰ τούτον ἔηραινθῆ.
δεύτερος τρόπος ἔηρότητος ἐπὶ οἴνου καὶ γάλακτος, δέρον, ἡ
τινος τοιούτου ὑγροῦ. τρίτος ἐπὶ τῶν μετάλλων. καὶ αὐτὰ γὰρ
ἐπειδὴ ὑγρότης ἔστι παγεῖσα, ἐπιδέχεται ὑγρότητα ὡς πρὸς τὰ
καταφροναττόμενα **) μέταλλα. τέταρτον ὡς ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν
ἔχοντων ὑγρῶν λίθων. ἐπὶ τούτων γὰρ πάντων γίνεται ἡ ἔηρό-
της, ὡς εἶναι διαιρεσιν τοιαύτην. πᾶν τὸ ἔηραινόμενον ἡ σύμ-

*) Ald. ψύξεως et mox μαλακόν.

**) Significatio vocabuli lexicis addatur.

φυτον ἔχει τὴν ὑγρότητα, ηδὶ διὰ βάθους αὐτὴν ἔχει, ηδὶ ἐπιπολῆς· διὰ βάθους μέν, ὡς τὰ βεβρεγμένα ἴματα· ἐπιπολῆς δὲ ὡς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν βεβρεγμένον μάρμαρον, ὅπερ διερὸν καλεῖ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς *). ἐφ' οἷς ὁ φιλόσοφος καὶ τὰς αἰτίας τῆς ἔηρότητος ἀποδίδωσιν. αἰτία γάρ φησιν τοῦ ἔηραινεσθαι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν. ἀλλὰ τὸ μὲν θερμὸν κατὰ πρῶτον λόγον, τὸ δὲ ψυχρὸν κατὰ συμβεβηκός· καὶ τὸ μὲν θερμόν, ἐκδιαφοροῦν τὴν ἐντὸς ὑγρότητα καὶ ἔξατμίζον, ποιεῖ τὴν ἔηρότητα· τὸ δὲ ψυχρὸν τῷ ἀντιπεριῆστασι καὶ ἀποκλεεῖν ἔνδον τὴν θερμότητα. αὕτη γάρ ἀποκλειομένη πολυπλασιάζει τὴν ἔνδον θερμότητα, ἵτις πολυπλασιασθεῖσα ἐκδαπανᾷ τὴν ὑγρότητα. ἐντεῦθεν πάλιν λέγει θερμότητος γίνεται ηδὶ ἔηρότητος. ὅθεν τὴν ψυχρότητα μᾶλλον παθητικὸν καλεῖ ὁ φιλόσοφος, ἐπειδὴ τοῖς παθητικοῖς μᾶλλον ὑπάρχει στοιχείοις γῇ καὶ ὕδατι, ἥπερ ποιητική· εἰ γάρ καὶ ποιεῖν λέγει, οὐ κυρίως ποιεῖ, ἀλλὰ ηδὶ κατὰ συμβεβηκός, ὡς ἥδη εἴρηται, ηδὶ ὡς φθαρτικόν. — Olympiodorus fol. 66, b — 67, a.

V. 2. Ἐστὶ δὲ τὰ αἰτία τὰ περὶ τὴν ὑλην δύο] Φησὶ δὴ τὰ περὶ τὴν ὑλην αἰτία δύο εἶναι, τό τε ποιοῦν καὶ τὸ πάθος, πάθος λέγων τὸ γινόμενον εἶδος ὑπὸ τοῦ ποιοῦντος ἐν τῇ ὑλῃ, ὡς εἶναι τὰ αἰτία τρία, ὑλην, εἶδος, ποιοῦν, ὡς τῷ εἶδει συναριθμουμένον καὶ τοῦ τέλους· δοκεῖ γάρ ἐν τοῖς γινομένοις φύσει τοῦτο εἶναι τέλος. εἰ δὴ ἐν πᾶσι τοῖς γινομένοις τοσαῦτά τε καὶ ταῦτα τὰ αἰτία, καὶ η πῆξις δὲ τῶν γινομένων εἴη ἄν καὶ πῆξεως αἰτία ταῦτα, ὅμοιως καὶ διαγένεσεως, ὅπερ ἐστιν ἐναρτίον τῇ πῆξει, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔηραινεσθαι καὶ τοῦ ὑγραίνεσθαι, δι' ὃν τὸ πίγγυνοσθαι τε καὶ διαχεῖσθαι. λέγει δὲ καὶ τίσι χρώμενον δυνάμεισι τὸ ποιοῦν ποιεῖ, ὅτι τῷ θερμῷ καὶ ψυχρῷ. αὗται γάρ ἡσαν αἱ δυνάμεις ποιητικαὶ, τῷ διὰ τούτων τὸ ποιοῦν ποιεῖν. θερμαῖνον γάρ ηψύχον ποιεῖ. εἰ δὲ οὕτω καὶ διὰ τούτων ποιεῖ τὸ ποιοῦν, εἴη ἄν καὶ τὸ ἐν τῷ πάσχοντι γινόμενον πάθος, παρουσίᾳ θερμοῦ γινόμενον ηψυχροῦ **). — Alexander fol. 132, b.

*) II, 12. **) Ex his verbis abunde patet, Alexandrum legisse περὶ τὴν ὑλην, non παρὰ τὴν ὑλην.

V, 9. Ἐντός, δταν ἀφαιρεθέντος ὑφ' ἡς ἔχει θερμότητος ἀναλωθῆ ἀποπνεούσης] Ἐηραινεται μὲν οὖν πάντα τὰ ἔηραινόμενα, ἢ ψυχόμενα, ἢ θερμαίνόμενα. καὶ πάντα ὡς ἐδείχθη θερμῶ· ἢ τῷ ἐκτὸς θερμαίνοντι καὶ ἔξατμίζοντι τὸ ἐν τοῖς ἔηραινομένοις ὑγρόν, ἢ τῷ ἐντός, ὃ διὰ τὴν ψύξιν ἔξατμίζόμενον ἐκ τοῦ ἔηραιγομένου συνεξατμίζει καὶ συνεξάγει καὶ τὸ ὑγρὸν τὸ ἐν αὐτῷ. ὑπὸ μὲν οὖν τῆς ἐκτὸς θερμότητος ἔηραινεται τὰ ἔηραινόμενα οὕτως ὡς τὰ ἐψόμενα, ὑπὸ δὲ τῆς ἐντός πάλιν οὕτως, ὡς δταν τῶν ἐψομένων ἀφαιρεθέντος τοῦ ἐκτὸς πυρός, τὸ ὑγρὸν τὸ ἐν αὐτοῖς ἀναλωθῆ ὑπὸ τῆς ἐν αὐτοῖς θερμότητος, ἀποπνεούσης καὶ συνεξαγούσης τὸ ὑγρόν. ψυχομένων γὰρ αὐτῶν, ἀποπνέον τὸ θερμὸν συνεξάγει καὶ τὸ ὑγρόν *). — Alexander fol. 133, a.

VI, 1. Τὸ δ' ὑγραινεσθαι..... πεπηγός.] Δεῖξας δο Ἀριστοτέλης πενταχῶς ***) γινομένην τὴν ἔηρότητα, δείκνυσιν οὗν ὅτι πενταχῶς ἡ ὑγρότης γίνεται. ὥσπερ γὰρ πρῶτος τρόπος ἡν τῆς ἔηρότητος τὸ παχὺ ὑγρὸν λεπτὸν γίνεσθαι καὶ διαφορεῖσθαι καὶ ταύτη ἔηραινεσθαι, οὕτω καὶ γῦν πρῶτος τρόπος ἐστὶν ὑγρότητος τὸ λεπτὸν ὑγρὸν παχύνεσθαι καὶ συντίτασθαι καὶ ὑγρότερον ἔαντοῦ γίνεσθαι, ὥσπερ ἡ τοῦ ἀέρος εἰς ὕδωρ μεταβολή. ὁ γὰρ ἀήρ μεταβάλλει εἰς ὕδωρ, ὑγρότερος ὡς πρὸς ἡμᾶς οὐ πρὸς τὴν ἔαντοῦ φύσιν. καὶ ὡς ἐκεῖ δεύτερος τρόπος ἡν ἔηρότητος ὁ ἀπὸ τῶν ὑγρῶν εἰδῶν τοῦ ὕδατος, καὶ τρίτος ὁ ἀπὸ τῶν ὕδωρ ἐχόντων ὥσπερ τὰ μέταλλα. ἐλέγομεν γάρ, ὅτι τὸ συμφυές ὑγρόν, ἡ ὕδατος εἰδη ἐστὶ καθάπερ οἶνος, γάλα, δρόσος, ἢ οὕτω καὶ ἐνταῦθα δεύτερος καὶ τρίτος τρόπος ἐστὶν ὑγρότητος ἡ τούτων πῆξις. δεύτερος μὲν οἶνον καὶ γάλακτος τῆξις ***). καὶ ὥσπερ ἐκεῖ τέταρτος καὶ πέμπτος τρόπος ἐστὶν

*) Hinc elucet, Alexandrum, uti diximus in commentariis, legisse ἀφαιρεθέντος τοῦ πυρός, quamvis in φήματι, verborum expositioni in Aldina editione praefixo, legatur: ἀφαιρεθέντος τοῦ ὑγροῦ, ἐφ' ἡς ἔχει θερμ. et q. s.

**) Ald. ποσαχῶς.

***) Desunt verba quaedam ad tertium humectationis modum spectantia. Etiam sequentia corrupta sunt. Evidenter correxerim: καὶ ὥσπερ ἐκεῖ τ. κ. π. τρ. ἐστὶ ἔηρότητος, οὕτω ὑγρότητος ἐστὶ τὸ διερὸν γίνεσθαι καὶ τὸ βεβραγμένον et q. s.

ὑγρότης τὸ διερὸν γενέσθαι καὶ ἡ βεβρογμένον τὸ ἔχον ἐπίκτητον τὴν ὑγρότητα. καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ πέντε τρόποι τῆς ὑγρότητος. εἰτα μετὰ τὸ διαλεχθῆναι περὶ ἔηρότητος καὶ δεῖξαι, πᾶς ἔκαστον τούτων γίνεται, ἐπειδὴ ἡ ἔηρότης καὶ ἡ ὑγρότης συγγενῶς ἔχουσι πρὸς πῆξιν καὶ τῆξιν, καὶ περὶ πῆξεως καὶ τῆξεως διαλέγεται ὁ φιλόσοφος καὶ παραδίδωσι τὰ αἴτια ἀμφοτέρων. καὶ φησιν, ὅτι ἡ μὲν πῆξις ὑπὸ τριῶν αἰτιῶν γίνεται, ὑπὸ θερμότητος καὶ ἔηρότητος καὶ ψυχρότητος. πᾶν γὰρ πηγνύμενον ὑπὸ ἑνὸς τῶν τριῶν τούτων γίνεται. ὑγρότης γὰρ οὐδέποτε πήγνυσι καὶ τῶν ὑπὸ θερμότητος πηγνυμένων παράδειγμα κέραμος. οὗτος γὰρ πηλὸς ἀν πάλαι ἐμβληθεὶς τῷ πυρὶ πήγνυται καὶ γίνεται ὄστρακον. τῶν δὲ ψυχρῶν πηγνυμένων παράδειγμα ὁ κρύσταλλος καὶ τὸ νίτρον. ταῦτα γὰρ ἔηρος πήγνυται ἡ θερμῶ. Θερευτὸν δὲ τὸ λύονται μόνον, εἴτε θερμὸν εἴη τὸ ὑγρόν, εἴτε ψυχρῶν εἴτε θερμῶν ἀπλῶς ἐπεπήγησαν. ἡ ἄλυτα εἶχον εἶναι ἡ ψυχρῶν μόνον λυόμενα. εἰ δὲ ψυχρῶν ἐπεπήγησαν, θερμῶν μόνον ἐλύοντο χωρὶς ὑγροῦ. ταῦτα μὲν οὖν εἰσι τὰ αἴτια τῆς πῆξεως, καὶ ταῦτα αὐτῶν παραδείγματα. τῆς δὲ τῆξεως δύο εἰσὶ τὰ αἴτια, θερμότης καὶ ὑγρότης. θερμότης, ὡς ἐπὶ τῶν μετάλλων. ὑγρότης δ' ᾧς ἐφ' ἄλλων καὶ νίτρου καὶ μέλιτος καὶ τῶν τοιούτων. ἀλλ' ἵνα μὴ κενεμβατῇ ὁ λόγος (πᾶς γὰρ λόγος ἀν ἀπῆ τὰ ἔργα, μάταιόν τι φαίνεται καὶ κενὸν κατὰ τὸν Παιανικα*)}, τούτου χάριν ὁ φιλόσοφος, μετὰ τὰ ποιητικὰ αἴτια πῆξεως καὶ τῆξεως, παραδίδωσιν ἡμῖν καὶ τὰ ὄλικά. καὶ ἐπὶ τούτων γυμνάζει τὸν λόγον τοῦ πήγνυσθαι καὶ τοῦ τήκεσθαι. καὶ φησιν, ὅτι τὰ πηγνύμενα ἡ ὄδωρ ἐστὶ μόνον, ἡ σύνθετα ἐκ γῆς καὶ ὄδατος. καὶ εἰ μὲν ὄδωρ ἐστὶ μόνον, πήγνυται, οὐ μὴν καὶ παχύνεται. εἰ δὲ σύνθετά εἰσιν ἐκ γῆς καὶ ὄδατος, καὶ παχύνεται καὶ πήγνυται. τὰ μὲν ψυχρῶν παχυνόμενα θερμῶ πήγνυται· τὸ ἀνάπαλιν τὰ θερμῶ παχυνόμενα ψυχρῶ πήγνυται. τούτων παραδείγματα. τὸ γὰρ ὄδωρ οὐ παχύνεται, ἀλλὰ πήγνυται ἀπὸ ψυχροῦ, καθάπερ ὁ κρύσταλλος.

*) 'Ως ἄπας μὲν λόγος, ἀν ἀπῆ τὰ πράγματα, μάταιόν τι φαίνεται καὶ κενὸν. Olympiac. p. 21, 19 ed. Reiske. Κατὰ Παιανικα πᾶς λόγος, ἀν ἀπῆ τὰ ἔργα, μάταιόν τι νομίζεται καὶ κενὸν. David. ad Categor. p. 11, a Brand.

καὶ οὗτος ὑπὸ ψυχροῦ πήγνυται, δηλονότι καὶ ὑπὸ Θερμοῦ λύεται. τῶν δὲ συνθέτων τὰ μὲν ὑπὸ ψυχροῦ παχνύμενα ὑπὸ Θερμοῦ πήγνυται, καθάπερ ὁ κέραμος· οὗτος γὰρ πηλὸς ἢν πήγνυται ὑπὸ ψύξεως· μεταὶ δὲ τὴν πῆξιν χαλασθεὶς ἐν τῇ καμίνῳ πήγνυται ὑπὸ τοῦ πυρός. τὰ δ' ὑπὸ Θερμοῦ παχνύμενα, ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ πήγνυται, καθάπερ τὸ ἐφθὸν μέλι· τοῦτο γὰρ ὑπὸ μὲν Θερμοῦ παχνύνεται ἐν τῇ ἐψήσει, ὑπὸ δὲ ψυχροῦ πήγνυται μετὰ τὴν ἐψησιν, εἰ γὰρ πολλάκις δρῶμεν, ὅτι μετὰ τὴν ἐψησιν ὑπὸ ψυχροῦ ὄντος πήγνυται, ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχρότητα. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ περὶ γάλακτος ὅητέον καὶ ὅσα τοιαῦτα. καὶ γὰρ αὐτὸ παχνύνεται πρῶτον μὲν ἐν τῇ ἐψήσει ὑπὸ τοῦ Θερμοῦ, ὃστερον δὲ πήγνυται ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ· τούτων δ' αὐτῶν τῷ Θερμῷ μὲν παχνυμένων, τῷ ψυχρῷ δὲ πηγνυμένων τὰ μὲν τῇ θέξει τοῦ ψυχροῦ πήγνυται, τὰ δ' αὐτῇ τῇ οὐσίᾳ τοῦ ψυχροῦ σώματος· τῇ μὲν θέξει, ὥσπερ τὸ μέλι· τοῦτο γὰρ μετὰ τὴν ἐψησιν ὄμιλησαν ψυχρῷ ὄντος πήγνυται, Θερμῷ δ' οὐ πήγνυται· τῇ δ' οὐσίᾳ, ὥσπερ σίδηρος. μετὰ γὰρ τὸ πυρακτωθῆναι αὐτόν, ἐμβληθεὶς ἐν ὄνται, εἴτε Θερμῷ εἴτε ψυχρῷ, πήγνυται οὐδὲν διὰ τὴν θέξιν ἀπλῶς, ἀλλὰ τὴν οὐσίαν διὰ τοῦ ὄντος ψυχρῶν οὖσαν. ἀλλ' εἰ καὶ λέγω, ὅτι ὑπὸ ψυχροῦ γίνεται πάχνησις καὶ πῆξις καὶ ὑπὸ Θερμοῦ, πλὴν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. τὸ μὲν γὰρ Θερμὸν ἐργάζεται τὴν πάχνησιν καὶ τὴν πῆξιν, ἐκδιαφοροῦν καὶ ἔξαναλίσκον τὴν ἐν τῷ πάσχοντι ὑγρότητα. τὸ δὲ ψυχρὸν οὐκ ἐν τῷ διαφορεῖν ἐργάζεται ταῦτα, ἀλλὰ τῇ πιλήσει καὶ τῇ πυκνώσει τοῦ πάσχοντος σώματος. ὑπὸ γὰρ τῆς πιλήσεως ἐκπυρηνίζεται τὸ ἐν τῷ σώματι Θερμόν, τοῦτο δ' ἐκπυρηνίζομενον συνέλκει μὲν μεθ', ἔαντοῦ τὴν ὑγρότητα, καὶ λοιπὸν ἔηρότερον γινόμενον τὸ πάσχον παχνύνεται ἡ πήγνυται. ἐφ' οἷς ὁ φιλόσοφος καὶ περὶ τῆςεως διαλέγεται καὶ ἀποδείκνυσιν, ὅτι δραστικῶτερόν ἐστι τὸ Θερμὸν τοῦ ψυχροῦ. καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές, δῆλον, ἐπειδὴ τὰ μὲν ψυχρῷ πηγνύμενα Θερμῷ εὔλυτά εἰσιν ἡ δύσλυτα· εὔλυτα μέν, ὥσπερ κρύσταλλος, κηρός, καὶ ὅσα τοιαῦτα, δύσλυτα δ' ὥσπερ ἄλες καὶ νίτρον. καὶ ὅρα, πῶς ἔνταῦθα κυρίως κέχρηται τοῖς πυραδείγμασιν ὁ Ἀριστοτέλης· οὐ γὰρ ὑπὸ Θερμοῦ πήγνυται οἱ ἄλες καὶ νίτρον, ὡς ἀνωτέρω ἐδεῖξαμεν, ἀλλ' ὑπὸ ἔηροῦ, ὅθεν

ὑγρῷ μόνον λύονται. καὶ οὐ μόνον θερμῷ ἢ ψυχρῷ ἀμέλει παρακατιῶν ἐπιλαμβάνεται ἔντοῦ, λέγων ἑηρῷ μᾶλλον πίγγυσθαι ταῦτα, οὐ μὴν θερμῷ. τὰ δὲ παντελῶς ἄλιτα, οἷον κέραμος ὅπτηθεὶς καὶ ὡὰ ἐψήθεντα καὶ ὅσα τοιαῦτα. εἰτ' ἐπειδὴ περὶ τῶν παχυνομένων καὶ πηγυνυμένων καὶ τηκομένων διειλέχθη, ἀπορεῖ περὶ τοῦ ἔλαιου, καὶ φησιν, διτι, ποῦ θετέον αὐτό, πότερον μετὰ τοῦ ὄδατος ἢ μετὰ τῶν συνθέτων ἐκ γῆς καὶ ὄδατος, ἔδει *) θερμῷ πίγγυνοσθαι. νῦν δ' ὁρῶμεν, διτι οὔτε θερμῷ πίγγυνται, οὔτε ψυχρῷ, ἀλλὰ μόνον παχύνεται. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ μολύνειν τὴν χεῖρα. τὸ δὲ πίγγυνοσθαι ἀμόλυντόν ἐστιν. εἶτα καὶ τῆς ἀπορίας ἐπάγει τὴν ἐπίλυσιν καὶ Φησιν, διτι ἢ λέγομεν σύνθετα ἐκ γῆς καὶ ὄδατός εἰσι καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν θερμῷ πήγνυμενα, ὅσα μᾶλλον ἔχει γῆς, τὰ δὲ ψυχρῷ, ὅσα μᾶλλον ἔχει ὄδατος. τὸ δ' ἔλαιον σύνθετόν ἐστιν, οὐκ ἐκ γῆς καὶ ὄδατος, ἀλλ' ἐξ ἀέρος καὶ ὄδατος. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ ἐπιπολάζειν αὐτὸν ἐν τῷ ὄδατι διὰ τὴν κονφότητα τοῦ ἐν αὐτῷ ἀέρος, διὰ ταύτην οὖν τὴν αἵτιαν τῷ μὴ μετέχειν γῆς οὐ πίγγυνται, οὐθ' ὑπὸ θερμοῦ, οὐθ' ὑπὸ ψυχροῦ. παχύνεται δὲ μόνον καὶ λευκαίνεται. τριά δ' εἰσὶν αἵτια τῆς παχύνσεως αὐτοῦ καὶ λευκάνσεως, θερμότης, ψύξις, χρόνος. ἡ μὲν γὰρ θερμότης παχύνει τὸ ἔλαιον, οὐ καθ' ἔντοῦ οὖσα ἀλλὰ μεθ' ὄδατος, ὥσπερ ἐν τῷ ὄδρελαιώ **). ἡ γὰρ κλινησίς ἡ γινομένη ἐν τῇ μίξει, ἐκδιαφορεῖ αὐτοῦ μέρος τι ὑγρότητος καὶ ἐντεῦθεν γίνεται παχύτερον. λευκαίνεται δὲ διὰ τὸ κατεργάζεσθαι τὸ ἐν αὐτῷ ἀερῶδες ὑπὸ τῆς κινήσεως. ὑπὸ δὲ ψύξεως παχύνεται πάλιν, ἐπειδὴ τὸν ἐν αὐτῷ ἀέρα παχύνει καὶ οἷον ὄδατώδη ποιεῖ. πέφυκε γὰρ ἡ ψύξις παλύνειν τὸν ἀέρα καθόλον καὶ εἰς ὄδωρ μεταβάλλειν. παχυνόμενος οὖν δὲν τῷ ἔλαιῳ ἀήρ καὶ οἷον ὄδατώδης γινόμενος παχύνει τὸ ἔλαιον. ὁρῶμεν γὰρ καὶ ἐν τῷ ὄδρελαιώ, διτι τὸ ὄδωρ παχυντικόν ἐστι τοῦ ἔλαιου. λευκαίνεται δ' ὑπὸ ψύξεως, ἐπειδὴ παχυνόμενος δὲν αὐτῷ ἀήρ, οἷον κιονώδης γίνεται λευκός. ἡ γὰρ χιὰν οὐδὲν ἐτερόν ἐστιν ἢ ἀήρ

*) Ald. εἰδει.

**) Cfr. Galen. *Method. ad Glaucon.* I, 16 p. 64 (IV p. 207 Bas.). *de simpl. medicam. fac.* III, 17 p. 594.

πεπηγώς μεταβλητὸς εἰς ὑδατος γένεσιν. ὑπὸ δὲ χρόνου πάλιν παχύνεται καὶ λευκαίνεται τῷ τρόπῳ καὶ ὑπὸ ψυχροῦ ταῦτα ἔπισχε. τῷ γὰρ χρόνῳ ἀπομαραύνεται τὸ ἐν αὐτῷ ἔμφυτον θερμὸν καὶ ἀποψύχεται. — Olympiodorus fol. 68, a b.

VI, 1. Τὸ δ' ὑγραίνεσθαι . . . . τὸ πνεῦμα] Εἶπὼν τίνα μὲν ἔγραινόμενά ἔστι καὶ πῶς καὶ ὑπὸ τίνος ἔγραινεται (ἔγραινεται γὰρ τὰ ὑγρά, ὡς εἶπε, τῷ θερμαίνεσθαι ἢ ψύχεσθαι ἀναλισκομένου καὶ φθειρομένου τοῦ ὑγροῦ ὑπὸ τῆς ἔξωθεν θερμότητος, ἢ ὑπὸ τῆς ἐν αὐτοῖς), μέτεισιν ἐπὶ τὸν περὶ τῶν ὄγραινομένων λόγον· ἐναντίον γὰρ τοῦτο τὸ πάθος τῷ ἔγραινεσθαι. λέγει δὴ τὸ ὄγραινεσθαι διχῶς γίνεσθαι. ἢ γὰρ ὅταν μεταβολὴ γένηται εἰς ὑδωρ ἐκ συνισταμένης τε καὶ πυκνονυμένης ἀναθυμιάσεως (ἔγραινεται γὰρ τότε μεταβάλλοντα εἰς ὑδωρ), ἢ ὅταν τὸ πεπηγός καὶ διὰ τοῦτο στερεόν ὃν τήκεται καὶ γὰρ τοῦτο ὔγραινεται. τὸ μὲν οὖν συνιστάμενον καὶ οὗτως ὄγραινόμενον, πνεῦμά φησιν εἶναι, λέγων πνεῦμα τὴν ἀναθυμιάσιν, ἥτις οὖσα ἀτμιδῶδης ἔχει τι καὶ τῆς καπνώδους καὶ ἔηρᾶς ἀναθυμιάσεως· ἐν ἣ γὰρ τὸ ἀτμιδῶδες πλέον αὐτῆς συνισταται. — Alexander fol. 133, a *).

VI, 2. Τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ θερμοῦ ἔγρον**) πατγέντα ὑπὸ ὑδατος λένεται, ὅ ἔστι ψυχρὸν ὑγράν] Τοῦτο λέγει, ὡς πρὸς τοὺς ἄλις ὄφορῶν, ὅθεν παρακατιῶν ἔρει, ὅτι οἱ ἄλες θερμῷ ἔγρῳ πήγνυνται. ἡμεῖς δὲ εἴπαμεν, ὅτι παχυμερῶς τοῦτο λέγει. οἱ γὰρ ἄλες ψυχρῷ μόνον πήγνυνται. — Olympiodorus fol. 68, b.

VI, 6. "Οσα μὲν οὖν μαλακὰ ***) μὴ ὑγρὰ οὐ παχύνεται, ἀλλὰ πήγνυνται] Νῦν τὰ ἔργα τοῦ θερμοῦ †)

*) Ex iis, quae eodem folio verso reperiuntur, hoc unum adnotamus (cum totum folium nihil contineat nisi satis ieunam ac sterilem Aristotelicorum verborum paraphrasin) quod l. 11 scriptum est τῷ μελλητι τῷ ἔφθῳ a nomine recto τὸ μελι. Quae tamen forma forlasse operarum incuriae tribuenda est, cum haec prae reliquis pagina minum quantum typothetarum erroribus scaleat ex. gr. λυχθῆσται πρὸ λυθῆσται, τινῶς πρὸ τίνος aliisque compluribus.

) Hunc verborum ordinem, et in sequentib; ψυχρὸν ὑγρὸν tinetur Aldus.   *) ἀλλὰ omittit Ald.   †) Ald. Θεοῦ.

διδάσκει, ποῖα μὲν θερμῷ πίγγυνται, ποῖα δὲ καὶ ὑγραίνεται ὑπὸ θερμοῦ. καὶ φησιν, ὅτι ὅσα πρώην δίνγρα δύτα ὑπὸ ψυχροῦ ἐπαχύνθη, ὡς μαλακὰ εἰναι, ἐκεῖνα πίγγυνται μόνον ὑπὸ θερμοῦ, ὥσπερ ὁ πηλὸς τοῦ κεράμου· ὅσα δὲ ὑγρὰ μέν ἔστι, μᾶλλον δὲ μετέχει τῆς ὑδατώδοντος οὐσίας ἥπερ τῆς γεώδους, ἐκεῖνα παχύνεται μόνον, ὥσπερ τὸ μέλι. ὅσα δὲ ὄντα *) δύτα μᾶλλον ὑγρά εἰσιν, ἐκεῖνα καὶ παχύνεται καὶ πίγγυνται **) ὑπὸ θερμοῦ, ὥσπερ τὸ γάλα. ὅσα δὲ πρῶτα δίνγρα δύτα ἐπαχύνθη ὑπὸ ψύξεως, ταῦτα πρῶτον ὑγραίνεται ὑπὸ τοῦ πυρός, εἰθ' οὗτοι πίγγυνται, ὥσπερ ὁ κέραμος. βληθεὶς γάρ ἐν τῇ καμίνῳ, πρῶτον ὑγραίνεται διὰ τὸ τήκεσθαι τὴν ὑγρότητα τὴν παχύνθεῖσαν ὑπὸ ψυχροῦ, εἰθ' οὗτοις πίγγυνται. — Olympiodorus fol. 69, a.

VI, 11. Καὶ αἱ μύλαι τήκονται ὥστε ὁ εἶν] Ζητητέον δὲ, τίνας λέγει καὶ τὰς μύλας. οὐ γὰρ λέγει τοὺς μυλιάους καλονυμένους λιθους. λέγει γὰρ περὶ τούτων μετ' ὀλίγον, ὅτι οὐ λίνονται. γίνεσθαι δὲ φησι τὸ ἀπορρέον ἀπ' αὐτῶν τῶν πυριψιάχων ***) πηγγύμενον τὸ μὲν χρῶμα μέλαν, ὅμοιον δὲ τῇ τιτάνῳ, τοιτέστιν τῇ ἀσβέστῳ †). τήκεσθαι δέ φησι καὶ πηλὸν καὶ γῆν δῆλον, τὴν ἔχουσαν ἐν αὐτῇ ὑγρότητος, δηοῖά ἔστιν, ἐξ ἣς ὕελος γίνεται ††). — Alexander fol. 134, a.

*) Ald. ὁρτά.

**) Ita Aldus: neque volui corriger pluralem numerum, prae-
sertim cum simile exemplum prostet in Geoponic. IV, 15, 18: ἐμβα-
πτόμενα καὶ κρεμώμενα φυλάττονται, εἰς δὲ τὴν κρῆσιν ἀπο-
λύνεται ubi vide Niclas. p. 308.

***) Ald. πυρωμάχων. Caeterum vix dubium videtur, quin ante
verba γίνεσθαι δέ φησι et q. s. exciderint nonnulla, in quibus de
lapidibus, μύλαι ab Aristotele nuncupatis, disputatum erat.

†) Quod nomen posteriore aevo apud Graecos pro calce invaluit.
Cfr. Procop. Bell. Gothic. II, 27. Geoponic. VII, 8, 6 p. 479: τιτάνῳ,
τοιτέστιν ζώῃ ἀσβέστῳ. X, 25, 8 p. 713. Dioscorid. V, 132 p. 800 sq.

††) Cfr. Theophrast. de Lapid. p. 398 ed. Heinsii: αἱ δὲ
τῆς γῆς διαφοραὶ ἐλάττονες μέν, ἴδιωτεραι δέ. τὸ μὲν τήκεσθαι καὶ
ἀλλοιοῦσθαι καὶ πάλιν ἀποσκληρύνεσθαι καὶ ταύτη συμβαίνει. τήκεται

Μύλη ειδός ἐστι μετάλλου λιθώδους. ἔτερον δ' ἐστὶ μάλη παρὰ τὸν μυλίαν λίθον. τὸ μὲν γάρ ἐστι λιθος ἄντικρος· τὸ δὲ μέταλλον· καὶ τὸ μὲν οὐ τήκεται, τὸ δὲ τήκεται, οὐ πήγνυται δὲ ὑστερον, ἀλλὰ μένει διαλελυμένον, ὥσπερ ἡ τίτανος. — Olympiodorus fol. 69, a.

VII, 2. *Ἀπορώτατα δ' ἔχει ἡ τοῦ ἔλαιον φύσις]* *Ἀπορώτατα δ' ἔχειν φησὶ τὴν τοῦ ἔλαιον φύσιν, πότερον ὕδατος ἢ γῆς ἔχει πλέον. εἰ μὲν γάρ ὕδατος εἶχε πλέον ἢ γῆς, ἔδει αὐτὸν ὑπὸ ψυχροῦ πήγνυσθαι, εἰ δὲ γῆς ὑπὸ θερμοῦ. νῦν δὲ οὐδετέρον μὲν πήγνυται, παχύνεται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ καὶ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ. αἴτιαν δέ φησιν εἶναι τούτου τὸ ἀέρος εἶναι τὸ ἔλαιον πλῆρες. τοῦ δὲ ἀέρος αὐτὸν πλῆρες εἶναι σημεῖῳ ἔχογεντο τῷ ἐπιπολάζειν αὐτὸν τῷ ὕδατι. αἴτιος γάρ αὐτῷ τούτου ὁ ἀήρ, ἐπιπολαστικὸς ὁν τῷ ὕδατι καὶ ἄνω φερόμενος, εἰ καὶ ἐναποληρθείη ποτὲ ἐν τῷ ὕδατι. δτι δὲ ὁ ἀήρ ὁ ἐν τῷ ἔλαιῳ αἴτιος αὐτῷ τοῦ ὑφ' ἔκατέρον καὶ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ παχύνεσθαι, ἐφεξῆς λέγει. τὸ μὲν γάρ ψυχρόν, τὸ πνεῦμα καὶ τὸν ἀέρα ψυχὸν καὶ εἰς ὕδωρ μεταβάλλον, παχύνει, ὅπερ καὶ ὁ ἐν τῷ ἔλαιῳ ἀήρ ἐν τῇ ψύξῃ συνιστάμενός τε καὶ παχύνομενος καὶ εἰς ὕδωρ μεταβάλλων, αἴτιος καὶ τῷ ἔλαιῳ τοῦ παχύνεσθαι. ἀεὶ γάρ, ὅταν μικρῇ ὕδωρ καὶ ἔλαιον, ἀμφοτέρων γίνεται τὸ μίγμα παχύτερον καὶ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀμικτοῦ ὕδατι ἔλαιον. οὐ πάντα δὲ ἡγητέον ἐξυδατοῦσθαι τὸν ἐν τῷ ἔλαιῳ ἀέρα ὑπὸ τοῦ ψύχους, ἀλλά τι μέρος αὐτοῦ. εἰ γάρ πᾶς οὐκέτ' ὁν ἡν τὸ υπολειπόμενον αὐτοῦ ἔλαιον, εἴγε τῷ ἔλαιῳ τὸ εἶναι ἐν τῷ πλήρει ἀέρος εἶναι. πάλιν δὲ ὑπὸ πυρός, ἀλλὰ καὶ τοῦ χρόνου παχύνεσθαι αὐτὸν καὶ λευκαίνεσθαι λέγει· λευκαίνεσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, ἐξατμίζοντος εἴ τι ἐνην ὕδωρ ἐν αὐτῷ, οὐ δὲ μέσις μελάντερον αὐτοῦ τὸ χρῶμα ποιεῖ, οὐ ἐξατμίζομένον ἄμα καὶ παχύνεται τὸ ἔλαιον. καὶ τὸ μὲν πῦρ*

μὲν γάρ τοῖς χυτοῖς καὶ ὀρυκτοῖς, ὥσπερ καὶ ὁ λίθος. μαλάττεται δὲ πλίνθους τε ποιοῦσιν. ὃν τὰς τε ποικιλλας καὶ τὰς ἄλλας τὰς συντεθεμένας· ἀπάσσας γάρ πυροῦντες καὶ μαλάττοντες ποιοῦσιν. Εἰ δὲ καὶ ἡ ὑελος ἐκ τῆς ὑελίτιδος, ὡς τινὲς φασι, καὶ αὕτη πυκνώσει γίνεται.
Addo Strabon. XVI p. 1099. Plin. Histor. nat. XXXVI, 26.
XXIX, 3.

οὗτως αὐτῷ καὶ τοῦ παχύνεσθαι καὶ λευκαίνεσθαι αἵτιον. ὁ δὲ χρόνος τοῦ παχύνεσθαι αὐτὸς γίνεται, οὐκέτι δὲ καὶ τοῦ λευκαίνεσθαι. μαρανομένου γὰρ τοῦ ἐν τῷ ἔλαιῳ τε ἀέρος καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ θερμοῦ ψυχομένου, ὃ ἀήρ εἰς ὕδωρ μεταβάλλων παχύτερον τὸ ἔλαιον ποιεῖ. ἀμφοτέρως οὖν τὸ αὐτὸς γίνεται πάθος, ἀμφοτέρως καὶ ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου· καὶ ἀμφοτέρως καὶ ὑπὸ τοῦ ἔξατμοῦ εσθαι τὸ ὕδωρ καὶ ὑπὸ τοῦ μεταβάλλειν τὸν ἐν αὐτῷ ἀέρα εἰς ὕδωρ. ὑπὸ ἀμφοτέρων γὰρ τούτων τὸ αὐτὸς γίνεται πάθος ἐν τῷ ἔλαιῳ, τὸ παχύνεσθαι αὐτό, καὶ διὰ τὸ αὐτό, διὰ γὰρ τὸ ὕδωρ, ἀλλ᾽ οὐχ ὠσιάντως, ἀλλ᾽ ὅπου μὲν διὰ τὸ ἔξατμοῦ εσθαι αὐτό, ὅπου δὲ διὰ τὸ γεννᾶσθαι. δύναται τὸ ἀμφοτέρως καὶ διὰ τὸ αὐτὸς εἰρῆσθαι καὶ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ χρόνου. ὑπὸ γὰρ ἀμφοτέρων παχύνεται τὸ ἔλαιον, τῷ γίνεσθαι ἐν αὐτῷ ὕδωρ ἐκ τῆς τοῦ ἀέρος μεταβολῆς, ἀλλὰ τοῦ μὲν ψυχροῦ ψύχοντος αὐτοῦ αὐτόθεν, τοῦ δὲ χρόνου καταμαραίνοντος τὸ ἐν αὐτῷ θερμόν. παχύνεται μὲν οὖν ὑπὸ ἀμφοτέρων, οὐ ἔηραίνεται δὲ ὑπὸ οὐδετέρου, διτὶ οὔτε ὁ ἀήρ, οὔτε τά γλισχρα τῶν ὕδάτων, οὔτε ὑπὸ ἡλίου, οὔτε ὑπὸ ψύχοντος ἔηραίνεται. ἢ τε γὰρ γλισχρότης κωλυτικὸν ἔηρότητος, ὃ τε ἀήρ οὐκ ἔστι τῶν ἔηραιομένων, ἀλλ᾽, ὡς εἶπεν, ὕδωρ καὶ ὅσα ὕδατος εἴδη. ταῦτα γὰρ ἢ ἔξατμοῦμενα ἔηραίνεται, ἢ πυκνούμενα, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ ἐν ἔλαιῳ ὕδωρ ἔξεψεται ὑπὸ πυρός, οὐδὲ ἔηραίνεται, διτὶ τὸ μὲν ὑπὸ πυρὸς ἔξατμοῦμενον ὕδωρ τῷ ἀτμοῖς τε καὶ μεταβάλλειν εἰς ἀέρα ἔηραίνεται. τὸ δὲ ἐν ἔλαιῳ ὕδωρ οὐκ ἀτμοῖσι οὐδὲ ἔξεψεται διὰ τὴν τοῦ ἔλαιον γλισχρότητα. — Alexander fol. 134, b.

VII, 6. "Οσα δὲ μικτὰ ὕδατας καὶ γῆς κατὰ πλῆθος ἔκατέρον ὕξιον λέγεται] Ἀπορίσας τῇ προτεραιᾳ περὶ τοῦ ἔλαιον ὁ φιλόσοφος, λέγων διτι *) μετὰ τίνος

*) Ne ὅτι deleas, vetant quae Matthiaeus monuit Gr. gr. §. 539, not. 1. §. 631, p. 1299. Prorsus similis locutio est Sophocleae Antigon. v. 2:

ἄρ' οἰσθ' ὅτι Ζεὺς τῶν ἀπ' Οἰδίπου κακῶν

ὅποῖσον οὐχὶ νῷν ἔτι ζώσαιν τελεῖ;

Adde Olymp. fol. 71, b (Exo. IV, 8, 6).

θετέον αὐτό, πότερον μετὰ τῶν ὑπὸ ὕδατος (ἄλλ' οὐ πάσχει τὰ ὕδατος· οὔτε γὰρ πήγνυται μὴ παχυνόμενον καθάπερ τὸ ὕδωρ ἀπὸ ψυχροῦ), ἀλλὰ μᾶλλον μετὰ τῶν συνθέτων ἐκ γῆς καὶ ὕδατος (ἄλλ' οὐ πήγνυται ὑπὸ θερμοῦ, ὥσπερ ὁ κέραμος καὶ τὰ φύλα καὶ ὅσα τοιαῦτα), νῦν τὴν ἀπορίαν τὴν ἐναντίαν ἀπορεῖ ἐπὶ τοῦ οἴνου λέγων, πῶς ὁ οἶνος καὶ τὰ ὕδατα πάσχει· πήγνυται γὰρ ὑπὸ ψυχροῦ μὴ παχυνόμενος. καὶ τὰ ἐκ τῶν συνθέτων ἐκ γῆς καὶ ὕδατος πάσχει. παχύνεται γὰρ ὑπὸ θερμοῦ, καθάπερ τὸ μέλι. καὶ λέει τὴν ἀπορίαν λέγων, ὅτι οὐχ ὁ αὐτὸς οἶνός ἐστιν ὁ πάσχων τὰ ὕδατα καὶ τὰ τῶν συνθέτων ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, ἀλλὰ τὰ μὲν ὕδατος πάσχει ὁ παλαιὸς οἶνος· οὗτος γὰρ ἀποθεῖς τὰ ἐν αὐτῷ παχυμερῆ πνεύματα καὶ τὴν γεώδη οὐσίαν, λεπτομερέστερος γέγονε παραπλησίως τῷ ὕδατι· καὶ διὰ τοῦτο ὡς παρακείμενος τῷ ὕδατι κατὰ τὴν λεπτομέρειαν πάσχει τὰ ὕδατα καὶ ψυχρῷ· πήγνυται μὴ παχυνόμενος ὡς τὸ ὕδωρ. τὰ δὲ ἐκ τῶν συνθέτων γῆς καὶ ὕδατος πάσχει ὁ νέος οἶνος ὁ γλενκίτης *). οὗτος γὰρ καὶ διὰ τὸ πολὺ ἔχειν τὸ γεῶδες ἔτι καὶ τὸ βροτὸν παχύνεται ἐψόμενος ὑπὸ θερμοῦ μὴ πηγανόμενος καθάπερ τὸ μέλι. ὅθεν καὶ ὁ τοιοῦτος ἐψημα **) προσαγορεύεται διὰ τὸ ἐψόμενος παχύνεσθαι. εἰτα πάλιν τὴν αὐτὴν ἀπορίαν ὁ φιλόσοφος ἀπορεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ αἵματος καὶ ἐπὶ τοῦ γάλακτος. Ἰδοὺ γάρ φησι ταῦτα καὶ τὰ ὕδατα πάσχοντας καὶ τὰ ἐκ τῶν συνθέτων γῆς καὶ ὕδατος. τὸ γὰρ αἷμα καὶ παχύνεται ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ, καθάπερ ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, ἀλλὰ καὶ πήγνυται ὑπὸ ψυχροῦ μὴ παχυνόμενον, καθάπερ τὸ ὕδωρ. ὄσσαντας δὲ καὶ τὸ γάλα πήγνυται ὑπὸ ψυχροῦ, μὴ πηγανόμενον ὥσπερ καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ πάλιν παχύνεται καὶ πήγνυται ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἐν τῇ τυρῷ ***), ὑπὸ δὲ θερμοῦ ἐν τῇ ἐψήσει. εἰτα καὶ τούτων τὴν ἐπίλυσιν ἐπάγει λέγων οὐ τὸ αὐτὸ οἷμά

*) Lexicis addatur.

**) Cfr. Plin. *Histor. nat.* XIV, 9: *Syraeum, quod alii ἐψημα nostri sapam appellant, ingenii, non naturae opus est, musto ad tertiam mensurae partem decocto: quod ubi factum ad dimidiam est, defrutum vocamus.* Pierson. ad Moerid. p. 310 ed. Koch.(***) Ald. *πυρώσει.* Emendatio nostra adeo certa, ut vocabulum τίρωσις lexicis, in quibus deest, inferre non dubitemus.

ἔστι τὸ πάσχον τὰ ἀμφοτέρων, οὐδὲ τὸ αὐτὸ γάλα. ἐκεῖνο γὰρ αἷμά ἔστι τὸ πάσχον τὰ ὄντας *), τουτόστι πηγνύμενον ὑπὸ ψυχροῦ, μὴ παχυνθέν, μὴ ἔχον ἵνας. αἱ γὰρ ἵνες γεώδεις οὐσίαι ὑπάρχουσαι παχύνονται τὸ αἷμα. τὸ οὖν αἷμα τὸ λεπτὸν καὶ ὁντὸν μὴ ἔχον ταύτας τὰς ἵνας, η̄ ἐλάχιστα ἔχον οὐ παχύνεται, ἀλλὰ ὁνέν ἀπὸ τῶν ἀγγελων πήγνυται ὑπὸ τῆς ψύξεως, ὥσπερ τὸ τῶν ἐλάφων. ὅθεν καὶ δειλαὶ εἰσιν αἱ ἐλαφοί διὰ τὸ ἔχειν αὐτὰς τοιοῦτον αἷμα. τοιοῦτον δ' ἔστι καὶ τὸ τῶν νοσηλευομένων αἷμα διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς δυνάμεως· τὸ δ' ἔχον ἵνας αἷμα καὶ ὃν ὄγκες, ἐκεῖνο πάσχει τὰ τῶν συνθέτων ὑπὲ γεώδους οὐσίας ἔχον. καὶ παχύνεται πρῶτον, εἰθ' οὕτως πήγνυται **). ὑμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ γάλακτος ὁντέον. οὕτε γὰρ τὸ αὐτὸ γάλα ἔχει τὰ ἀμφότερα, ἀλλ' ὃ μὲν ὀρρὸς πάσχει τὰ ὄντας μὴ παχυνόμενος ***), ὡς ὑπὲ ὄντας ὄντας καὶ λεπτός. τὸ δὲ τυρῶδες καὶ παχύνεται καὶ πήγνυται, ὥσπερ τὰ σύνθετα, γεῶδες μᾶλλον ὑπάρχον. αὗται μὲν αἱ ἀπορίαι καὶ αἱ τούτων ἐπιλύσεις. ἐφ' οἷς ὁ φιλόσοφος καὶ περὶ τῶν πηγνυμένων διαλαμβάνει καθολικῶτερον καὶ φησιν, ὅτι τὰ μὲν εἰσὶν εὔλυτα, τὰ δὲ δύσλυτα· εὔλυτα μέν, οἷον νίτρον, ἀλες, κρύσταλλος καὶ ὅσα τοιαῦτα, δύσλυτα δέ, μέταλλα καὶ αὐτὸς ὁ σίδηρος. βούλεται γὰρ τὸν σίδηρον τήκεσθαι, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα μέταλλα, οὐ πάντα σίδηρον, ἀλλὰ τὸν ἀκάθαρτον τὸν πολλὴν σκωρίαν ἔχοντα. τῶν δὲ ἀλύτων τὰ μὲν εἰσὶ μαλακτά, τὰ δὲ ἀμάλακτα †). μαλακτὰ μὲν οὖν εἰσιν, οἷον σίδηρος καὶ ὅσα τοιαῦτα. πλὴν ἐνταῦθα σίδηρον παραλαμβάνει μαλακτὸν ἀτηκτον τὸν καθαρόν, τὸ στόμα ††) τὸ λεγόμενον. ἀμάλακτον δ' οἷον κέραμος

*) Ald. inepte verba quaedam repetit hunc in modum: ἐκεῖνο γὰρ αἷμά ἔστι τὸ πάσχον τὰ ἀμφοτέρων, οὐδὲ τὸ αὐτὸ γάλα. ἐκεῖνο γὰρ αἷμά ἔστι τὸ πάσχον τὰ ὄντας. Superflua delevimus.

**) Supra Ald. εἰθ' οὕτω πήγνυται absque σ̄ paragogico fol. 69, a (Exc. IV, 6, 6). At talia apud Olympiodorum vix commemoratione digna.

***) Ald. παχυνόμενον εἴ τοι ἄτερ pro ἄτε, unde etiam corrigi potest ἄτερ. Deinde πυρῶδες pro τυρῶδες Ald.

†) Ald. μαλακά, τὰ δὲ μαλακτά.

††) Videlur corrigendum esse τὸ στόμαμα.

λίθος καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐφ' οἷς *) ἀπορεῖ, δι' ἦν αἰτίαν τὰ μὲν τῶν πηγνυμένων λύονται, τὰ δ' οὐ λύονται. ἀλλ' ἡμεῖς διὰ τὸ συφέστερον ποιῆσαι τὸ λεγόμενον, ἀναμνήσωμεν τῶν λεγομένων τῇ προτεραιᾳ. λέγομεν οὖν ὅτι τρία εἰσὶ τῆς πήξεως, θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ἔηρόν, δύο δὲ τῆς τήξεως **). οὐκοῦν ἀποδώσωμεν ὅρτι τὰς αἰτίας τῶν λυομένων. τούτων τὰ μὲν εὐχερῶς λύονται, τὰ δὲ δυσχερῶς. ὅσα μὲν ἡ ψυχρῷ μόνῳ ἡ ἔηρῳ μόνῳ, ἐκεῖνα εὔλυτά εἰσιν. ἡ γὰρ θερμῷ λύονται ἡ ψυχρῷ μόνον, ὥσπερ ὁ κρύσταλλος, ἔηρῷ δὲ μόνον, ὥσπερ οἱ ἄλεις καὶ τὸ νίτρον. εἰ καὶ μὴ βούλεται ὁ νῦν Ἀριστοτέλης ἔηρῷ μόνον πίγρυνθαι τοὺς ἄλις, ἀλλὰ ἔηρῷ θερμῷ. παρακατιῶν γὰρ διαρρόωσει τὸν λόγον. ὅσα δ' οὐ μόνον ὑπὸ ψυχροῦ ἐπάγησαν, ἀλλὰ καὶ ἔηροῦ, ἐκεῖνα δύσλυτά εἰσιν, ὥσπερ τὰ μέταλλα. εἰπὲ δὲ καὶ ὄλλως τὴν διαίρεσιν τῶν λυομένων. ὅσα γὰρ δι' ὕδατος ὅντος ἐπάγησαν ὑπὸ ψυχροῦ ἡ ἔηροῦ, ἐκεῖνά εἰσιν ὥσπερ νίτρον, ἄλεις, κρύσταλλος καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅσα δέ ἔστι †) σύνθετα ὅντα ἐκ γῆς καὶ ὕδατος ἐπάγησαν ψυχρῷ καὶ ἔηρῷ, ταῦτα δύσλυτά εἰσιν, ὥσπερ τὰ μέταλλα. ταῦτα μὲν γὰρ διὰ τὸ ἐπιμιξίαν ἔχειν γεώδους οὐσίας, τούτου χάριν οὐ μόνον ψυχρῷ ἐπάγησαν, ἀλλὰ καὶ ἔηρῷ. ὅθεν διὰ τὸ θερμὸν μόνον λύεται, οὐκ ἔτι δὲ καὶ ὑγρῷ, διὰ τοῦτο δύσλυτά εἰσι. καὶ ὁ αὐτὸς λόγος τῶν λυομένων ἔστιν. ἔλθωμεν καὶ ἐπὶ τὰ ἄλυτα. ταῦτα γὰρ μόνῳ θερμῷ πίγρυνται, εἰ καὶ θερμῷ καὶ ψυχρῷ. θερμῷ μόνον, ὅσα ἐνεργείᾳ τὴν ὑγρότητα ἔχουσιν, ὥσπερ ὥλι, δοκεῖς, ἐγκέφαλος, ἡπαρ καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἀλλ', εἰ δοκεῖ, ζητήσωμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἦν ἄλυτα ††) ταῦτά εἰσιν. ἐπειδὴ γὰρ τὰ ὑπὸ μιᾶς δραστικῆς ποιότητος πηγνύμενα ἔλυετο ὑπὸ τῆς ἐναντίας, τὰ μὲν ὑπὸ ψύξεως τῇ θερμότητι, ὥσπερ κρύσταλλος καὶ τὰ μέταλλα, τὰ δὲ ὑπὸ θερμότητος ψύξει, ὥσπερ οἱ ἄλεις καὶ τὸ νίτρον (εἰ καὶ ψευδές ἔστι τὸ παράδειγμα· τὰ γὰρ ὑπὸ θερμότητος πηγνύμενα ἄλυτά εἰσι), νῦν δὲ καὶ ὑπὸ θερμότητος καὶ ψύξεως τῆξις γέγονε πῆξις, τι ἀν ἔσται τὸ λύσον; οὐτε γάρ ἔστιν ἔτέραι δραστικὴ ποιότης ἡ λύονσα. οὐκοῦν ἄλυτά

*) Ald. praepositionem omittit.

**) Ald. πήξως.

†) εστι delendum videtur.

††) Vocabulum de meo adieci.

εἰσιν. ἀλλὰ ζητητέον, πῶς καὶ ὑπὸ ψυχροῦ καὶ ὑπὸ θερμοῦ πήγνυται τὰ τοιαῦτα. ἵδον γὰρ ὁ σέρφαμος πρῶτον ὑπὸ ψυχροῦ πήγνυται ἔτι πηλὸς ὥν, ἐπειτα ὑπὸ θερμοῦ παγεῖς ἄλυτός ἐστιν. ἀλλὰ καὶ ὁ σίδηρος ὑπὸ τῶν δύο πήγνυται, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἀλλὰ τὸ ἀνάπαλιν. πρῶτον μὲν ὑπὸ θερμοῦ ἐν τῇ καμίνῳ, ἐπειτα δὲ ὑπὸ ψυχροῦ. καὶ μὴ ἀπορήσῃς, πῶς ὑπὸ θερμοῦ εἰπον πήγνυσθαι τὸν σίδηρον ἐν τῷ πυρι. εἴγε δὴ μᾶλλον ἀραιοῦται καὶ διαχεῖται. κατὰ τοῦτο γὰρ ἔφη αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πυρὸς πήγνυσθαι, καθὸ τὸ πῦρ ἀραιοῦν αὐτὸν καὶ διαφοροῦν τὴν σύμφυσιν, ἀτμιδώδη ὑγρότητα. εἰ καὶ μὴ πᾶσαν ἐνεργῆ αὐτὸν ποιεῖ τῷ ὑγρῷ καὶ εὐπαθῆ πρὸς τὸ σκληρυνθῆναι ὑπ’ αὐτοῦ καὶ παγῆναι. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν λέγεται καὶ ὑπὸ τοῦ πυρὸς πήγνυσθαι ὁ σίδηρος κατὰ συμβεβηκός. ὅτεν ἄλυτός ἐστιν ὡς ὑπὸ τῶν δύο δραστικῶν παγεῖς. ὑπὸ μὲν γὰρ θερμοῦ οὐ λύεται, ἐπειδὴ ὑπ’ αὐτοῦ τὴν πῆξιν, ἣτοι τινὰ μορφὴν τῆς πῆξεως ἔλαβεν. ἀλλ’ οὔτε ὑπὸ ψυχροῦ, ἐπειδὴ ἔναγκος ὑπ’ αὐτοῦ πέπηκται, λείπεται ὑπὸ ὑγροῦ εἰ καὶ ἄρα λύεσθαι. ἀλλ’ οὐ δυνατὸν τοῦτο διεισδῦναι εἰς τοὺς πόρους ἐκείνους, δι’ ᾧ διεφορήθη τὴν ἀτμιδώδη ὑγρότητα, ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ παχυμερὲς ὃν οὐ δύναται διεισδῦναι διὰ τοιούτων πόρων. τι φῆς, Ἀριστότελες, οὐ δύναται διεισδῦναι τὸ ὕδωρ εἰς ἐκείνους τοὺς πόρους, δι’ ᾧ τὸ ἀτμιδῶδες ἔξεκρθη; τι οὖν διὰ πόρων γίνεται ποιεῖν καὶ πάσχειν; καὶ πῶς ἐν τῇ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἔλεγες, ὅτι οὐ γίνεται τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν διὰ πόρων; ἐπειδὴ γὰρ δι’ ὅλου τοῦ σώματος ποιεῖ τὸ ποιοῦν καὶ πάσχει τὸ πάσχον, εἰ διὰ πόρων γίνεται ταῦτα, εὑρεθήσεται πόρος ὅλου τὸ σῶμα. ταύτην τὴν ἀπορίαν ἐπιλυόμενος ὁ μέγας φιλόσοφος Φησιν, ὅτι πόρους νῦν λέγει Ἀριστοτέλης οὐ τῷ ὅντι πόρους, ἀλλὰ τὰ εὐπαθέστερα μόρια τὰ ἐν τῷ σιδήρῳ πόρους ἐκάλεσε. τὸ αὐτὸ δὲ ἠγητέον καὶ ἐπὶ κεράμου. καὶ γὰρ ἐκεῖ διὰ τὸ μὴ εἰσδέχεσθαι τὸ ὕδωρ ἐντός, τούτον χάριν οὐχ ὑγραίνει οὐδὲ λύεται. ἀλλ’ ἐπειδὴ ἔλεγομεν ἀνωτέρω, ὅτι τούτων τῶν ἀλύτων τὰ μὲν μαλακά εἰσιν, ὡς κηρὸς καὶ σίδηρος, ζητήσωμεν τούτων τὴν αἰτίαν, καὶ φαμεν, ὅτι ἐν οἷς ἐν τῇ πῆξει μεμένηκεν ἀμυνδρὸν ἵχνος ὑγρότητος, τούτοις ἐν πυρὶ πάλιν θερμανομένοις ἀνακινεῖται πάλιν ἡ ἀπολειφθεῖσα ὑγρότης κινούμενη ὑπὸ τοῦ

πυρός εἰς τὸ διαφορηθῆναι. καὶ ἐντεῦθεν ὑγρότερα γινόμενα μαλάττονται, ὥσπερ σίδηρος καὶ αηρός. ὅτεν δὲ πολλάκις ἐκκαεῖς σίδηρος οὐδὲ μαλάττεται οὐδὲ θρύπτεται διὰ τὸ ἀνηλῶσθαι πᾶσαν τὴν ἐν αὐτῷ ὑγρότητα. δοσα δὲ ἐν τῇ πήξῃ ἀπασαὶ αὐτοῖς ἀνηλώθη ἡ ἀτμιδώδης ὑγρότης, ὡς μὴ μεῖναι ὅλως ἔχος ὑγρότητος, πλὴν τῆς συνεκτικῆς τῶν μορίων, ταῦτα παντελῶς ἀμάλακτά εἰσι. Θραύσονται γάρ, ὥσπερ κέραμος, λίθος καὶ τὰ τουαῦτα. τὰ μὲν οὖν ὁρτέον περὶ τῶν πηγανυμένων καὶ τήκομένων, ἐξ ᾧν ἐστι πόρισμα κερδῶνται, ὅτι πάντα τὰ ὑπὸ σελίγην ἐκ τοῦ ἔηροῦ καὶ ὑγροῦ σύγκειται, τοντέστι γῆς καὶ ὕδατος. εἰ γὰρ ποτὲ μὲν πήγανυνται, ποτὲ δὲ τίκονται, τὸ δὲ πήγανυσθαι καὶ τήκεσθαι τοῦ ἔηροῦ καὶ ὑγροῦ ἐστι, δῆλον ὅτι ἀπὸ ἔηροῦ καὶ ὑγροῦ σύγκεινται. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πήγανυσθαι καὶ τὸ τήκεσθαι οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν ἔχουσιν, ἀλλ' ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, δῆλονότι ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων εἰσὶ συγκειμέναι. ἀλλ' ἅπορος ὁ λόγος. εἰ γὰρ ποιητικὰ μέν εἰσι τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν, ἀεὶ δὲ τὸ ποιοῦν ἔξαιρεσθαι δεῖ τοῦ γινομένου, πᾶς λέγομεν, ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ἔηροῦ σύγκειται τὰ σώματα; οὐ γὰρ δεῖ τὰ ποιητικὰ αἴτια συγκαταριθμεῖσθαι ἐν τῷ συνθέτῳ· ἡ ὁρτέον, ὅτι ποιητικὰ αἴτια λέγει τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν, ὡς δρῶντα εἰς ἔηρον καὶ ὑγρόν. οὐ μὴν ποιητικὰ αἴτια τῆς φύσεως τῶν σωμάτων. ὅργανα γάρ εἰσι τῆς τοῦ δημιουργοῦ φύσεως, καὶ ὡς ὁργάνοις ἡ φύσις κεχρημένη τῷ θερμῷ καὶ ψυχρῷ, δρᾷ εἰς τὸ ἔηρον καὶ ὑγρόν. ἡ εἰπὲ καὶ ἄλλως, ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων λέγεται συγκεῖσθαι τὰ σώματα, οὐχ ὅτι ἐκ τῶν τεσσάρων σύγκεινται, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν τεσσάρων συνδρομῆς γέγονε. σύγκειται μὲν γὰρ ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, μεταβύλλονται δ' ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. ἀλλ' εἰ καὶ λέγω, ὅτι πάντα τὰ ὑπὸ σελίγην σύγκειται ὑπὸ ἔηροῦ καὶ ὑγροῦ, προσδιορισμοῦ δεῖται ὁ λόγος. οὔτε γὰρ πάντα ἀπλῶς σύγκειται ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, ὥσπερ γάρ τὰ τῶν ζῴων μόρια καὶ τὰ τῶν φυτῶν, τὰ δ' ἐκ τῶν ἀναλογούντων τῇ γῇ καὶ ὕδατι, τοντέστι τῆς διττῆς ἀναθυμιάσεως, ὥσπερ τὰ μέταλλα. ἀναλογεῖ μὲν γὰρ ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις τῇ γῇ, ἡ δ' ἀτμιδώδης τῷ ὕδατι. πλὴν εἴ τι *) ἐκ γῆς καὶ ὕδατος

*) Ald. εἰ τε.

σύγκειται, ἐκ τῶν ἀναλογούντων γῇ καὶ ὑδατι σύγκειται. ἐκ παθητικῶν καὶ ποιητικῶν ποιοτήτων τὰ σύνθετα· ποιητικῶν μέν, λευκοῦ, μέλανος, ὁσφραντοῦ, γευστοῦ, ψοφητικοῦ, ὄπτοῦ. ταῦτα γὰρ ποιοῦσιν εἰς τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις· τὸ μὲν λευκὸν διακρίνον, τὸ δὲ μέλαν συγκρίνον τῇ ὄψει καὶ τὰ ἄλλα ὅμοίως ἔκαστον. ἄλλὰ περὶ μὲν τούτων οὐ διαλέγεται τὰ νῦν ὁ φιλόσοφος. ἐν ἑτέρᾳ γὰρ πραγματεἴᾳ περὶ τούτων διαλαμβάνει, τουτέστιν ἐν τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθήτοῦ *). νῦν δὲ περὶ τῶν παθητικῶν ποιοτήτων διαλαμβάνει, τουτέστιν ἐν τούτῳ, ἐπειδὴ περὶ ὑλικῶν ἐστὶν αὐτῷ ὁ λόγος καὶ περὶ **) παθητικῶν. σύνεστι δὲ οὐεὶ τὸ πάθος τῷ πάσχοντι, τὸ δὲ ποιοῦν οὐκ ἀεί. οὐκοῦν εὐλόγως περὶ τῶν παθητικῶν μόνων ἐνταῦθι διαλέγεται καὶ παραδίδωσι τὰς δεκιοκτὼ ἀντιθέσεις, ἃς ποιεῖ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν (πάσχει δὲ τὸ ἔηρὸν καὶ ὑγρόν), ἃς κατὰ τὴν λέξιν μαθησόμεθα. παρέλιπε δὲ ἐν ταύταις τὸ μαλακὸν καὶ τὸ σκληρόν, ἢτε διαλεχθεὶς περὶ αὐτῶν διὰ τῶν ἐν τοῖς προλαβοῦσι. μέμνηται δὲ πάλιν τοῦ πηκτοῦ καὶ τηκτοῦ, οὐχ ὡς μὴ πάλιν αὐτῶν μνημονεύσας, ἀλλ' ἵνα τὰ διὰ πολλῶν εἰρημένα περὶ αὐτῶν διὰ τῶν προλαβόντων, νῦν ἐπιτομῇ τινι καὶ συνόψει περιλάβῃ. — Olympiodorus fol. 69, a — 70, a.

VII, 7. *Ἡ γὰρ ἀτμὶς συνίσταται ..... τοῦτο γῆς]* Ἀπὸ πάντων δὲ λέγει τῶν τοιούτων ἔηραινομένων τὸ ὑδωρ ἀπέρχεσθαι. τῶν τοιούτων· τῶν μεμιγμένων ἐξ ὑδατός τε καὶ γῆς καὶ πλέον γῆς ἔχοντων, ἂν πὸ θερμοῦ ἔηραινεται. ἔηραινομένων γὰρ τούτων τὸ ὑδωρ ἀπέρχεται. ἡ γὰρ ἀτμὶς ἡ ἀναφερομένη, ἔηραινομένων αὐτῶν ὑδωρ ἐστίν. οὗ σημεῖον παρέθετο τὸ εἰς

*) Confirmatur h. I. Trendelenburgii sententia (ad *de anim. Prooem.* p. 118), olim multo pleniorē lectū esse librum *de sensu et sensili*, in quo nūc nihil de auditu reperitur, quamvis ea de rectū esse ab Aristotele in hoc libello pateat ex loco *de generat. animal.* V, 7 p. 786. Hodie περὶ ψοφητικοῦ nihil reperitur, nisi verba περὶ δὲ ψόφου καὶ φωνῆς εἰρηται πρότερον ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς (cap. 4), quae spectant ad *de anim.* II, 8.

**) Verba καὶ περὶ de meo adieci. Ald., qui ea omisit, post ἐν τούτῳ punctum pōsuit.

ἴδωρ αὐτὴν ἡθροισθεῖσαν συνίστασθαι. ἡ γοῦν ἐπὶ τοῖς τῶν χαλκείων πώμασιν ἀθροιζομένη ὕδωρ ἔστιν. ὅσοις δὴ τῶν ἔξατμιζομένων ἐπὸ πυρὸς ὑπολείπεται τι μηκέτ' ἔξατμιζεσθαι δυνάμενον, τοῦτο γῆς ἡγητέον εἶναι. Σὲ γὰρ τῷ ὕδατι, ὅταν καθ' αὐτὸν ὄν ἀτμίζηται καὶ ἔηραίνηται, οὐδὲν ὑπολείπεται, οὐ μὴ δύναται ἔξατμισθῆναι. — Alexander fol. 135, a.

Πίγγυνται μὲν ὑπὸ ψυχροῦ· ἔψυται δὲ τουτέστι παχύνεται διαφορούμενον τοῦ ἐν αὐτῷ ὕδατώδοντος καὶ ὄντοῦ, πάσχει ταῦτα. καὶ δτι ἀληθές ἔστι, τοῦτο δὴ παράδειγμα δίδωσιν αὐτός. ἐὰν γάρ φησι καὶ ἐπὶ τῶν ἐψομένων ἐκπρεμάσαι τις σπόγγον ὑπεράνωθεν, εἰτα ὑστερον πιέσῃ αὐτόν, εὑρήσει αὐτὸν πλήρη ὑγροῦ, ἢ δηλονότι τὸ λεπτομερές καὶ τὸ ἀτμιδῶδες διεφορίζῃ *). — Olympiodorus fol. 70, b.

VII, 10. Καὶ λίθων δ' ἐκ τινῶν συνίστανται τοιούτων] Καὶ λίθους δὲ φησὶ τινας ἐξ ὑγρῶν τινῶν συνίσταμένων γίνεσθαι, ὥσπερ καὶ τοὺς ἄλιτρα. τοιαῦτα δέ ἔστι τὰ τῶν ὕδατων ἐν τῇ ὁύσει πώρους **) τινὰς καὶ λίθους ἐπιγεν-

*) Loquitur Olympiodorus, quasi alia prorsus verba, in quibus de spongia sermo erat, in suo codice reperisset. Et re vera factum esse potest, ut ad verba ἐάν τις βούληται συλλέγειν quaedam olim explicationis gratia addita fuissent. Erat autem notissimus apud veteres spongiae usus, in vino num merum sit an cum aqua permixtum periclitando, quamvis non tam spongia quam oleum, in quod mersa erat, aquam ex vino extraheret. Vide omnino Geoponica VII, 8. Nemes. de natur. homin. c. 3. p. 94 (ed. Oxonii 1671): ή κράσις τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ὕδατος ἀμφότερα συνδιαφθίζει· οὕτε γάρ ὕδωρ ἔστι καθαρὸν τὸ κράμα οὔτε οἶνος· καίτοι τῆς τοιαύτης κράσεως κατὰ παράθεσιν γινομένης λανθάνουσαν τὴν αἰσθησιν διὰ τὸ λεπτομερές τῶν κεκραμένων. δῆλον δὲ ἐκ τοῦ πάλιν ἀπ' ἀλλήλων δύνασθαι χωρίζεσθαι· σπόγγος γοῦν ἐλαιωθεὶς ἀνιμάται καθαρὸν τὸ ὕδωρ καὶ πάπυρος. Stob. Eclog. phys. p. 378: ἐάν οὖν σπόγγον ἐλαιούμενον καθῆ τις εἰς οἶνον ὕδατι κεκραμένον, ἀποχωρεῖ τὸ ὕδωρ τοῦ οἴνου, ἀναδραμόντος τοῦ ὕδατος εἰς τὸν σπόγγον. Aliud experimentum docuerunt Cato [de re rust. c. 111. Plin. Hist. nat. XVI, 35. Geoponic. VI, 17 p. 462.

**) πῶρος calcariae terrae genus quoddam. Herodot. V, 62: οἷα δὲ χρημάτων εὗ ἱκοντες (de Alemaeonidis sermo est templum Delphicum exstructuris) καὶ ἔοντες ἀνδρες δόκιμοι ἀνέναθεν ἔτι, τόν τε νηὸν ἔξεργάσαντο τοῦ παραδείγματος κάλλιον, τά τε ἄλλα καὶ

νῶντα. ὑδατα δ' εἴη ἄν καὶ αὐτὰ γῆς ἔχοντα πλέον. — Alexander fol. 135, a.

Ἐγτεῦθεν ἀπορεῖ, ὡς *) καὶ ἐπὶ τοῦ οἴνου ἡπόρησε. καὶ Φησιν, ὅτι καὶ ταῦτα **) ἐκ γῆς καὶ ὑδατός εἰσιν, ὥσπερ καὶ πᾶν ὑγρόν, ἐξ οὖ παχυμερὲς γίνεται, ὥσπερ ἄλες καὶ νίτρον, καὶ λίθοι οἱ πῶροι λεγόμενοι. πῶς οὖν ταῦτα κοινὰ ὅντα ἐκ γῆς καὶ ὑδατος ὥσπερ καὶ τὰ αὐτὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ πήγνυται καὶ παχύνεται. τὸ αὐτὸν καίτοι, ἀλλὰ οὐχ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ πήγνυται καὶ παχύνεται. ἀλλὰ τὰ μὲν ὑπὸ θερμοῦ, τὰ δὲ ὑπὸ ψυχροῦ. ταῦτα δὲ μόνον ὑπὸ ψυχροῦ ἀμφότερα πύσχει. — Olympiodorus fol. 70, b.

VII, 20. Ὁ δὲ σίδηρος τακεὶς ὑπὸ θερμοῦ ψυχρεὶς *** τήκεται] Σίδηρον νῦν, οὐ τὸν καθαρὸν λαμβάνει, ἀλλὰ τὸν ὁνταρόν. οὗτος γὰρ τίκει. ὁ δὲ καθαρὸς μαλάττει μόνον. — Olympiodorus fol. 71, a.

VIII, 6. Περὶ μὲν οὖν πηκτοῦ καὶ ἀπήκτον καὶ τηκτοῦ καὶ ἀτήκτον εἰρηται μὲν καθόλον πρότερον, ὅμως δὲ ἐπανέλθωμεν καὶ νῦν] Τὸ περὶ πηκτοῦ καὶ τηκτοῦ πάλιν διφύλαξοφος ἐπανακεφαλωῦται, οὐχ ὡς τινες ἀνθησαν βουλόμενος ἐπιτομὴν ποιήσασθαι τῶν ἀνωτέρω περὶ αὐτῶν ἐργαδῶς εἰρημένων. ἀλλὰ ταῦτα ποιεῖ χάριν τοῦ ἐπαναρθώσασθαι τὸ παχυμερῶς εἰρημένον ἐν τοῖς προλαβοῦσι. ταῦτὸν δὲ εἰπεῖν, ὅτι ἔλεγε τὸν ἄλις καὶ τὸ νίτρον θερμῷ πήγνυσθαι καὶ ψυχρῷ λύεσθαι. ἐστὶ δέ ἡ ἐπανακεφαλαίωσις †) τοιαύτη. τῶν πηγνυμένων τὰ μὲν ὑδατός ἐστι, τὰ δὲ γῆς· καὶ ὅσα μὲν ὑδατός ἐστιν, ἐκεῖνα ψυχρῷ πήγνυται. ἀπονοσίᾳ δὲ ὑγρῶν

συγκειμένου σφι πωρίνου λίθον ποιειν τὸν νηόν, Παρίον τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔξεποίσαν. Theophr. de lapidib. §. 7. p. 688: τὴν κονφότητα ἔχων τοῦ πώρου, ibique Schneider. Tom. IV p. 544. Pausan. V, 10, 2. VI, 19, 1. Geoponic. VII, 12, 10, ibique Niclas. p. 485. Plin. Histor. nat. XXXVI, 17: Paro similis candore et duritie, minus tamen ponderosus, qui porus vocatur. — Mirum est apud utrumque huius loci interpretem mentionem iniicii pori lapidis, idcircoque, praesertim collatis Olympiodori verbis vero simile, in textu Aristotelis hoc nomen olim lectum esse.

*) ὡς de meo adieci.   **) Sc. αἷμα καὶ γάλα.

***) Ita enim Olymp. pro ψύχει.   †) Lexicis addatur.

πήγνυται, τουτέστι ξηρῶ. ἀλλ' ἵνα τῷ μὴ ποιεῖν ὑλικὴν αἰτίαν
ἀπονέμει ὁ Ἀριστοτέλης, τουτέστι τὴν πῆξιν τῇ ξηρότητι, τὴν
αἰτίαν τῆς ἀποστασίας τοῦ ὑγροῦ παρατίθεται. καὶ ταύτη δίδωσι
τὴν πῆξιν, τουτέστι τὴν θερμότητα. ἡ γὰρ θερμότης ξεικμά-
σσα τὴν ὑγρότητα ποιεῖ τῇ ἀποστασίᾳ τοῦ ὑγροῦ ξηρότητα,
ἥτις πήγνυσι τοὺς ἄλας καὶ τὸ νίτρον· ὡς εἶναι τὰ δύο
πίγνυντα ταῦτα αἴτια, θερμότητα καὶ ξηρότητα. ἀλλὰ πόρρω
μὲν αἴτιον ἡ θερμότης, προσεχῆς δὲ ἡ ξηρότης· εἴτα ἐπειδὴ
περὶ πηκτοῦ καὶ τηκτοῦ καὶ ἀτήκτου ἀρκούντως διειλέχθη,
λείπεται δ' ἔτι τὸ ἅπηκτον *) τῷ λόγῳ. περὶ τούτου διαλέγεται
καὶ παραδίδωσι τὰ τούτου ποιητικὰ αἴτια. καὶ φησιν, ὅτι τρία
εἰσὶ τὰ ποιοῦντα τὸ ἅπηκτον, θερμότης, ἀερώδης καὶ ὑδατώδης
οὐσία, γλισχρότης· θερμότης μὲν, ὡς ἐπὶ τῆς τοῦ βράζοντος
ὑδατος καὶ ἐπὶ τοῦ ζέοντος γλεύκους. ταῦτα γὰρ διὰ τὴν
παρούσιαν τῆς θερμότητος οὐ πήγνυται. ἀερώδης δὲ καὶ ὑδα-
τώδης οὐσία, ὡς ἐπὶ τοῦ ἔλαιου. διὰ γὰρ τὴν ἀερώδη οὐσίαν
οὐ πήγνυται, ἐπειδὴ ὑγροτάτη ἐστὶν ἡ τοιαύτη. ὅθεν παχύνεται
μόνον, οὐ πήγνυται καὶ διὰ τοῦτο μολυντὸν γίνεται. μολύνει
γὰρ ἀπομένοις τὴν χεῖρα τὸ πεπαχυμένον ἔλαιον. καὶ ὅτι
ἐστὶν ἐν αὐτῷ ἀερώδης οὐσία, δῆλον. ἐπινήχεται γὰρ τῷ ὑδατι-
ἀλλ' ἀξιόν ἐστιν ἀπορίας, πῶς ὁ ὑδράργυρος, καίτοι ἀερώδονς
καὶ ὑδατώδονς ὑπάρχων οὐσίας, βρίθει καὶ βαρύτατός ἐστιν.
ἢ λέγομεν, ὅτι εἰ καὶ ἀερώδονς ὑπάρχει οὐσίας ὁ ὑδράργυρος,
ἀλλ' οὖν πολλὴ καὶ συμπεπιλημένη ἐστὶν ἐν αὐτῷ ἀερώδης
οὐσία. καὶ διὰ τοῦτο πολλὴν ἔγει τὴν ὀλκήν. ἀμέλει πυρού-
μενος μέχρι τῆς ὀροφῆς ἀναβράσσεται διὰ τὸ ἀναλύεσθαι τὴν
ἀερώδη οὐσίαν τὴν ἐν αὐτῷ συμπεπιλημένην καὶ χωρεῖν ἐπὶ
τὸ συγγενές. οὕτω μὲν οὖν τὸ ἔλαιον οὐ πήγνυται διὰ τὴν ἐν
αὐτῷ ἀερώδη οὐσίαν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὰ γλισχρότητα ἔχοντα
πήγνυται, οἷον ὑγρὰ πίσσα καὶ ἴξος **). εἴτα μετὰ τὸ συμ-
πληρῶσαι τὸν περὶ πηκτοῦ καὶ ἀτήκτου καὶ τηκτοῦ καὶ ἀτήκτου
λόγον, μέτεισιν δὲ φιλόσοφος καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ μαλακτοῦ ***)

*) Ald. ἀτηκτον.

**) Hinc patet, utrumque vocabulum etiam Olympiodorum
in fine §. 11 legisse.

***) Ald. μαλακοῦ.

ἀντίθεσιν. καὶ φησιν, ὅτι ἐκεῖνά εἰσι τὰ μαλακτά, ἀπερ μήτε ὑδατός εἰσι μόνως, μήτε γῆς μόνως, ἀλλ' ἐκ γῆς καὶ ὑδατος, ὥστε συμμέτρως ἔχειν πρὸς ἀμφοῖν· τὰ μὲν ὑδατος μόνως ἀμάλακτά εἰσιν, οἶνον κρύσταλλος· ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς γῆς μόνως, οἶνον κέραμος καὶ ὄλες καὶ νίτρον καὶ ὅσα τοιαῦτα. τὰ δὲ συμμέτρως ἔχοντα γῆς καὶ ὑδατος, ἐκεῖνα μαλακτά εἰσι ταῦτα δὲ τριτὰ ὑπάρχουσιν. ἡ γὰρ ἐλκτά, ἡ θλαστά, ἡ καμπτά. ἡ ἐλκτά διχῶς, ἡ ἴδιψ υγρῷ ὅντα τοιαῦτα, ἡ ἀλλοτρίω. ἴδιψ μέν, ὥσπερ ἵμας, νεῦρον, μέλι, ἵξος· τοῦτα γὰρ διὰ τὴν σύμφυτον υγρότητα μαλάττονται. οὗτω δὲ καὶ δέρμα καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἀλλοτρίω δέ, ὥσπερ τὸ στέαρ. τὰ γὰρ ἀλευρα φυραθέντα ὑδατι καὶ μαλαχθέντα γίνεται ἔλκιμα *). τὰ δὲ ἐλατὰ ἡ χειρὶ τοιαῦτά εἰσιν, ἡ πληγῇ, πυρὶ ἄμα καὶ ὑδατι. χειρὶ μὲν ὥσπερ κηρός· οὗτος γὰρ μαλαττόμενος τῇ χειρὶ ἐλαύνεται. πυρὶ δὲ ὁ σίδηρος· οὗτος γὰρ πυρωθεὶς ἐλαύνεται ὑπὸ πληγῆς. οὗτω δὲ καὶ ὁ χρυσός καὶ ὁ ὄργυνδος καὶ ὁ μόλυβδος καὶ κασσίτερος καὶ ὅσα τοιαῦτα. πυρὶ δὲ καὶ ὑδατι, ὥσπερ οἱ λαμπτήρες, τουτέστι τὰ διαφανῆ κέρατα, ἐν οἷς ἐντίθενται αἱ λαμπάδες νύκτωρ **). τὰ γὰρ κέρατα πρῶτον μὲν βρεχόμενα, ἐπειτα δὲ πυρὶ διμιλοῦντα μαλάττονται. ἀλλὰ μὴ ἀπορήσῃς λέγων ταῦτα εἶναι μαλακτά καὶ τηκτά, ἐπειδὴ συμβαίνει τοῖς ἐλατοῖς μαλακτοῖς μὴ μόνον ἐλαύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τίκεσθαι, ὥσπερ καὶ τῷ χαλκῷ καὶ τῷ χρυσῷ καὶ ὅσα τοιαῦτα. εἰ γὰρ καὶ μαλάττονται καὶ τίκονται ταῦτα, ἀλλ' οὖν ἀλλῷ μὲν μαλάττονται, ἥτοι ἐλαύνονται, ἀλλῷ δὲ τίκονται ταῦτα. μαλάττονται μὲν πληγῇ, τίκονται δὲ πυρὶ. εἰ δὲ εἴπῃς, ὅτι καὶ πυρὶ τὰ αὐτὰ πάσχουσιν, ἀλλ' οὖν οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ. ἀλλὰ τῷ μὲν μαλακῷ μαλάττονται, τῷ δὲ σφραδῷ τίκονται. ταῦτα μὲν οὖν εἰσι τὰ ἐλατὰ μαλακτά. τὰ δὲ καμπτά, ὥσπερ λύγος καὶ κάλαμος χλωρὸς καὶ σανίδες καὶ ὅσα τοιαῦτα. καὶ αὐτὰ γὰρ μαλάττεσθαι λέγονται τῷ κάμπτεσθαι τῇδε κάκεῖσε. ταῦτα εἰπὼν περὶ μαλακτοῦ καὶ ἀμαλάκτου ὁ φιλόσοφος, καὶ ἐπὶ ἐτέρων ἔρχεται ἀντίθεσιν τὴν τοῦ ἀτέγκτου καὶ τεγκτοῦ. καὶ

*) Lexicis addatur.

**) Ut poterat h. I. Beckmannus Beitr. zur Gesch. der Erfind. I. p. 63 sqq.

μή τις νομίσῃ ταῦτὸν εἶναι τηκτὸν καὶ ἀτηκτὸν ἢ τεγκτὸν καὶ ἀτεγκτὸν. ἐκεῖνο γάρ ἔστι τὸ τεγκτόν, ὅπερ εἰσδεξάμενον ἀλλοτρίαν ὑγρότητα μὴ διαλύεται, ἀλλὰ συνίσταται. ὅπερ δὲ εἰσδεξάμενον διαλύεται, ἐκεῖνο τηκτόν ἔστιν, ὥσπερ γῆ πηλός. καὶ διτὶ οὐ ταῦτὸν ἔστι τεγκτὸν καὶ ἀτηκτὸν, οὐδὲ μὴν τηκτὸν καὶ ἀτηκτὸν δῆλον. ἐπειδὴ εἰστὶ τινα τεγκτὰ μέν, ἀτηκτα δέ, ὥσπερ ἔριον καὶ πλίνθος ὀπτωμένη. ταῦτα γὰρ βρέχονται μέν, οὐ λύονται δέ. τοιαῦτα δὲ εἰσὶ καὶ τὰ Αἴγυπτια ὄστρακα *), ἄτινα μικρᾶς ρυτίδος ἀψάμενα κατὰ τὸν πυθμένα μέχρι τοῦ χελους, ἀναδίδοται αὐτοῖς ἡ ὑγρότης. ὅθεν ἡπόρησεν ὁ μέγας Ἀσκληπιόδοτος φιλόσοφος **), διτὶ πῶς ***)) ταῦτα Ἐλκουσι τὴν ὑγρότητα, πότερον ἐλκτικῇ τινι δυνάμει, ἢ ἐτέρῳ τινι. καὶ ἔλυσε τὴν ἀπορίαν ἐν τῷ ὑπ’ αὐτῷ γεγραμμένῳ εἰς Τίμαιον ὑπομνήματι. ταῦτα μὲν οὖν καὶ δσα τοιαῦτα τεγκτὰ μέν, ἀτηκτα δέ. ἀλλὰ δὲ τὸ ἀνάπαλιν τηκτὰ μέν, οὐ τεγκτὰ δέ, ὥσπερ οἱ

*) Haec sunt vasa, uti iam monuit Schneid. *Ecl. phys.* Tom. II p. 91, quae commemorantur apud Galen. *Compos. medic. sec. loca I, 5:* τὰ ουσύη τὰ ἀλεξανδριώτικα τὰ καλλάνα παλούμενα. V, 9. Aēt. VI, 65: τὰ κλαηνὰ ὄστρακα (cfr. not. Cornarii p. 306. 430), Plin. *Histor. nat.* XXXI, 10: *Faciunt ex his (nitri acervis) vasa, neο non frequenter liquatum cum sulphure coquentes in carbonibus.* — Sed nitrum sulphuri concoctum in lapidem vertitur. Etiam apud Suidam reperitur κέραμος καλλάνος, sed absque explicatione. Adde etiam Beckm. *Beitr. zur Gesch. der Erfind.* Vol. V p. 566 sq. Nomen aegyptiaci idiomatis frisse patet ex nota Hesychii s. v. Κάλλαιοι· παρ’ Αἴγυπτοις χρῶμα Καλλάνον, ubi vide Interpp. Tom. II, p. 123. Adde Jablonski. *Opus.* Tom. I p. 100 sq. ed. Te Water. Nitrum, quo utebantur ad haec vasa conficienda, imprimis abundabat prope Alexandriam, quamvis longe deterius quam in caeteris locis. Cfr. Plin. I. I. Diosc. V, 131. Geop. VI, 16, 6 p. 461. Spumae simile erat, indeque ἀφρόνιτρον vocari solebat. cfr. Plin. Diosc. I. I. Geop. XVI, 18, 3 p. 1129. Cyprian. *Epp.* 76. Mart. *Epigr.* XIV, 58.

**) Vixit sub Anastasio Dicoro, longeque igitur diversus est ab Asclepiodoto Stoico, Posidonii auditore, de quo vide Senec. *Quaest. nat.* II, 26, 5. II, 30, 1. V, 15, 1. VI, 17, 4. Procli discipulorum longe erat optimus, Damascii magister. Vide Suidam v. ἀδαίμονες, δεισιδαιμονία, Phot. in excerptis ex Damascii opere *de vita Isidori* Cod. CCXLII et Jonsium *Hist. phil.* III, 18.

***) ὅτι non delendum. Cfr. supra ad Exc. IV, 7, 6.

ἄλεις. τίκονται μέν, οὐ τέγγονται δέ, ἐπειδὴ παρουσίᾳ ἔτέρας ὑγρότητος διαλύονται. ἐκεῖνο δὲ λέγομεν τεγκτὸν τὸ μὴ διαλύ-
μενον. ἔτερα δὲ καὶ τεγκτὰ καὶ ὕτηκτα, ὥσπερ λίθος ὡμή.
αὕτη γὰρ πρῶτον μὲν τέγγεται, οὐ τέτηκται δέ, ὥσπερ κέραμος
λίθος, καὶ καθόλου φάναι ἐκεῖνα μέν εἰσι τεγκτά, δσα λοξοὺς
ἔχοντι τοὺς πόρους. τὸ γὰρ ὑγρὸν ἐπὶ τούτων μὴ διαλῶς
διόλου χωροῦν τέγγει μέν, οὐ τίκει δέ. τηκτὰ δὲ εἰσὶν, δσα
εὐθεῖς ἔχει τοὺς πόρους. τὸ γὰρ εἰσερχόμενον ὑγρὸν διαλῶς
διόλου εἰσερχόμενον τίκει. τοῦτο δὲ λέγω οὐ περὶ πάντων
τηκτῶν, ἀλλὰ περὶ μόνων τῶν ἀλλοτρίων ὑγρῷ τηκομένων.
τηκτὰ δὲ καὶ τεγκτά εἰσιν, δσα καὶ λοξοὺς ἔχει τοὺς πόρους.
οὔτε τηκτά, οὔτε τεγκτά, δσα μήτε λοξοὺς μήτ' εὐθεῖς ἔχει
τοὺς πόρους, ἢ πάνυ σμικροτύτους, ὥσπερ ὁ κέραμος ὅπτη-
θείς. ταῦτα μὲν περὶ τεγκτῶν καὶ ὕτηκτῶν ὅγετον. ἐφ' οἷς
οἱ φιλόσοφος καὶ περὶ ἔτέρας ἀντιθέσεως λέγεται. φημὶ δὴ τοῦ
καμπτοῦ καὶ ἀκάμπτου. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ εὐθυντὸν καὶ τὸ
ἀνεύθυντον ταῦτόν ἐστι τῷ καμπτῷ καὶ ἀκάμπτῳ, ζητητέον
τι δίποτε μὴ μᾶλλον περὶ εὐθυντοῦ διελάβομεν, ἀλλὰ περὶ
καμπτοῦ καὶ ἀκάμπτου. ἢ ὅγετον, ὅτι ἐργωδέστερόν πως καὶ
ἀσαρέστερόν ἐστι τὸ περὶ καμπτοῦ καὶ ἀκάμπτου διαλεχθῆναι,
καὶ τούτον χάριν ἵνα διαρθρώσῃ τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον. καὶ
φησιν, ὅτι ἐκεῖνά εἰσι καμπτὰ καὶ εὐθυντά, δσα ἐξ εὐθύτητος
εἰς περιφέρειαν οὖν τ' εἰσι μεταβάλλειν, ἢ ἀπὸ περιφερείας εἰς
εὐθύτητα, οἷον λύγος, κάλαμος χλωρός, καὶ δσα τοιαῦτα.
ἀκαμπτα δὲ καὶ ἀνεύθυντα, δσα μὴ οὖν τ' εἰσὶ μεταβάλλειν
εἰς ταῦτα, οἷον κέραμος, λίθος. καὶ ταῦτα μὲν κάμπτεσθαι,
ἢ μὴ κάμπτεσθαι λέγονται. ἀνακάμπτεσθαι δέ, δσα οὐκ ἀπὸ
τοῦ εὐθέος εἰς τὸ περιφερές μεταβάλλει εἰς τὸ ἀνύπαλιν, ἀλλ'
δσα μὲν ἀπὸ περιφερείας εἰς ἔτέραν περιφέρειαν μεταβάλλει
ἐναντίαν τῇ πρώτῃ, ὥσπερ ἔνθα, ἢν πρῶτον ἡ κυρτότης, ἐκεῖ
γινεσθαι τὴν κοιλότητα, ἔνθα δ' ἢν ἡ κοιλότης, ἐκεῖ γινεσθαι
τὴν κυρτότητα. καὶ τούτον παράδειγμά εἰσιν οἱ παῖδες οἱ ἐπὶ
σκευῆς ἐπιδεικνύμενοι. οὗτοι γὰρ μεταβάλλουσιν εἰς ἐναντίας
περιφερείας, ποτὲ μὲν ἐπὶ τὰ πρόσω, ποτὲ δὲ ἐπὶ τὰ ὅπλα.
πάλιν ἀπορητέον, πῶς λέγονται ἀνακάμπτεσθαι, δπότε ἐκ τοῦ
εὐθέως μεταβάλλουσιν εἰς τὸ καμπύλον, ἢ ἐπὶ τὸ πρόσω ἢ

ἐπὶ τὸ δόπισω χωροῦντες. ἀνακάμπτεσθαι δὲ λέγομεν εἶναι τὸ ἀπὸ περιφερέας εἰς ἐναντίον περιφέρειαν μεταβάλλειν. καὶ ἔλυσεν ὁ μέγας φιλόσοφος Ἀμμάνιος *) λέγων, ὅτι οὐ σώζεται ἐπὶ τῶν παιδῶν τὸ εὐθὺ σχῆμα. φυσικῶς γὰρ ἐπὶ τὰ πρόσωπα ἔσμεν κεκλιμένοι διὰ τὸ καταβιαρεῖν τὰ ὕγια μόρια καὶ φέπειν ἐπὶ τὰ κάτω. οὐκοῦν ἐπειδὴ οἱ παιδες ἀπὸ τῆς ἔμπροσθεν φυσικῆς κάμψεως ἀνακάμπτονται ἐπὶ τὰ δόπισω, τούτον χάριν ἀνάκαμψις λέγεται ἐπὶ τούτων, οὐ κάμψις. — Olympiodorus
fol. 71, a — 72, a.

IX, 3. Ἐνια δὲ τεγκτὰ ὅντα οὐτε τηκτά εἰσιν,
οἷον ἔρια **) καὶ οἱ καρποί] Παράδειγμα λαμβάνει τῶν τεγγομένων, μὴ τηκομένων δέ, τὰ ἔρια καὶ τοὺς καρπούς. ἀλλ’ ἄξιόν ἐστιν ἀπορίας ἐπὶ τινῶν καρπῶν. δρῶμεν γάρ, ὅτι ὁ καρπὸς τοῦ μεγάλου καρύον τοῦ βασιλικοῦ ***) οὐ μόνον τέγγεται, ἀλλὰ τήκεται. ἐν γὰρ τῷ κάεσθαι ἀποστάζει τινὰ ἔλαιωδη ὑγρότητα. πῶς οὖν λέγει μὴ τήκεσθαι τοὺς καρπούς; ἡ λέγομεν, ὅτι κατ’ ἀλήθειαν οὐ τήκεται ὁ καρπὸς τοῦ καρύον, ἀλλὰ τήκεται, ὥσπερ αἱ δᾶδες τήκονται. τήκεσθαι γὰρ ἐκεῖνο κυρίως λέγομεν τὸ λυόμενον μόνον, μὴ μέντοι δαπανώμενον ἡ καύμενον, ἀλλ’ ὅλην μὲν τὴν οὐσίαν ἀναλυόμενον. συνιστάμενον δὲ καὶ μὴ καύμενον, ὥσπερ χρυσός, χαλκός, μόλυβδος καὶ ὅσα τοιαῦτα. διὰ τοῦτο καὶ τὸ θεῖον οὐ λέγομεν τήκεσθαι, ἡ τὸν κηρόν, ἐπειδὴ κάνονται ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ δαπανῶνται, ἀλλὰ μᾶλλον λύεσθαι καὶ κάεσθαι. — Olympiodorus
fol. 72, b.

IX, 4. Ἐστὶ δὲ τεγκτὰ μέν, ὅσα γῆς ὅντα ἔχει
τοὺς πόρους μείζους τῶν τοῦ ὑδατος ὅγκων]

*) Ald. δαιμονίως. Nomen necessarium, quia paulo ante Asclepiodotum magnum philosophum vocaverat.

**) Ita enim Aldus.

***) Dioscorid. I, 178: Κάρυα βασιλικά, ἂ ἔνιοι Περσικά καλοῦσι. Pollux Onomastic. VI, 80: Κάρυα Περσικά, ἂ νῦν βασιλικά. Geoponic. X, 73, 1. Plinius Hist. nat. XV, 22: Iuglandes e Perside a regibus translatas, indicio sunt Graeca nomina. Optimum quippe earum Persicon atque Basiliicon vocant. Macrob. Saturnal. II, 14 p. 371. Theophrast. Histor. plant. III, 6, 2. 14, 4.

Ωσπερ ἐπὶ τῶν ἀτέγκτων ἔλεγεν, ὅτι ἐκεῖνά εἰσιν ἀτεγκτα τὰ ἐλάττονας ἔχοντα πόρους ἢ κατὰ τὸν τοῦ ὑδατος ὅγκον, οὗτοι
νῦν τὸ ἀνάπαλιν λέγει, ὅτι ἐκεῖνά εἰσι τεγκτὰ τὰ μεῖζονας
ἔχοντα πόρους ἢ κατὰ τὸν τοῦ ὑδατος ὅγκον. οὗτοι δὲ οἱ
πόροι σκληρότεροι εἰσιν ἢ κατὰ τὸ ὑδωρ, ὅθεν οὐ λύεται τὸ
τεγγόμενον. καὶ ἐντεῦθεν στοχάσαι, ὅτι πόρους λέγει τὰ ἀσθενέ-
στερα μόρια, οὐ τοὺς ὄντας πόρους. ὁ γὰρ ὄντας πόρος
ἀσώματος ἦν, οὐδὲ σκληρός ἐστιν οὐδὲ μαλακός. — Olympiodorus fol. 72, b.

IX, 10. Καὶ τὰ μὲν κατακτὰ ἢ Θραυστὰ ἡμια
ἢ χωρίς] Ἔκτην ταύτην ἀντίθεσιν παραδίδωσιν ὁ φιλόσοφος
τὴν τοῦ κατακτοῦ καὶ ἀκατάκτου, ἢ παράκειται ἐτέρᾳ ἀντί-
θεσις τοῦ Θραυστοῦ καὶ ἀθραύστου. διαφέρει γὰρ κατακτὸν *)
Θραυστοῦ, ὅτι τὸ μὲν κατακτὸν εἰς μεῖζονα μέρη διαιρεῖται
τῷ εἰς μεῖζονα διαστήματι ἔχειν τοὺς πόρους. τὸ δὲ Θραυστὸν
εἰς ἐλάχιστα τῷ πυκνοτέρους ἔχειν τοὺς πόρους κατὰ τὸ διάστη-
μα, ὥστε τὸ μὲν εἰσι μόνως κατακτά, ὅσα ἐκ διαστήματος ἔχει
τοὺς πόρους, ὥσπερ τὸ ἔνδον. τινὰ δὲ μόνως Θραυστά, ὅσα
ἐξ ἐλάττονος διαστήματος ἔχει τοὺς πόρους, ὥσπερ κίσσηρις **),
τίτανος, κέραμος ***) καὶ ὑελος. ἀλλ' ἄξιόν ἐστιν ἀπορίας,
πῶς δυνατὸν τὸ αὐτὸν εἶναι καὶ κατακτὸν καὶ Θραυστόν, εἴγε
τὰ μὲν ἐκ μεῖζονος διαστήματος ἔχει τοὺς πόρους, τὰ δ' ἐξ
ἐλάττονος. μὴ ἄρα †) δυνατόν, τὸ αὐτὸν καὶ ἐκ μακροῦ διαστή-
ματος ἔχειν τοὺς πόρους καὶ ἐκ βραχέος. ἢ λέγομεν, ὅτι δυνατὸν
κατ' ἄλλα μὲν μόρια ἔχειν ἐκ μακροῦ διαστήματος, κατ' ἄλλα
δ' ἐκ βραχέος, καὶ ἐν οἷς μὲν μορίοις οἱ πόροι μήκοθέν εἰσι,
κατ' ἐκεῖνα κατάγεσθαι, ἐν οἷς δὲ πλησίον εἰσί, Θραύεσθαι.
καὶ ἵδον ἔχεις ἐν ταύτῳ ἔκτην καὶ ἐβδόμην ἀντίθεσιν κατακτοῦ
καὶ ἀκατάκτου, Θραυστοῦ καὶ ἀθραύστου. εἴτι διαλέγεται καὶ
περὶ τῆς ὁγδόης ἀντιθέσεως ὁ φιλόσοφος, λέγω δὴ Θλιαστοῦ

*) Ald. καμπτόν.

**) γῆ ἀργιλλώδης, ψηφίδας καὶ κισσήρας ἔχουρα. Geoponio. XII,
5, 2 p. 80. κίσσηρις est rumech, de quo Theophrast. de lapp. § 21.
p. 691. Dioscorid. V, 124 p. 792.

***) Ald. ante κέραμος inepte repetit ὥσπερ.

†) Ald. ἄρα.

καὶ ἀθλάστου, ἢ πιράκεινται ἔτεραι τρεῖς ἀντιθέσεις ἢ τε τοῦ πλαστοῦ καὶ ἀπλάστου καὶ πιεστοῦ καὶ ἀπιέστου, καὶ πιλητοῦ καὶ ἀπιλήτου. καὶ φησιν, ὅτι θλαστὸν ἐκεῖνό ἐστι τὸ ὑπεῖκον τῇ ἄφῃ κατὰ βάθος, ἀλλὰ διαιρεῖται. ὥσπερτος δὲ οὐτε λίθος οὐτε ἔνδιον διαιροῦνται. ἄφῃ δὲ λέγω ἐνταῦθα ὑπείκειν διὰ χειρὸς γινομένη, ὥσπερ ἐπὶ τῶν εὐθλάστων. Ιστέον γάρ, ὅτι τῶν θλαστῶν τὰ μὲν εὐθλαστά εἰσι, τὰ δὲ δύσθλαστα. εὐθλαστα μέν, ὅσα ὑπείκει τῇ χειρὶ μὴ διαιρούμενα, οἷον κηρός, ἔρια καὶ ὅσα τοιαῦτα, δύσθλαστα δέ, ὅσα πληγῇ ὑπείκει μὴ διαιρούμενα, οἷον σίδηρος, χαλκός, καὶ ὅσα τοιαῦτα. — Olympiodorus fol. 72, b.

IX, 14. Τὰ δὲ μὴ εὐθλαστα, ὡς λίθος καὶ ἔνδιον] Ζητητέον, πῶς ἔνδιον καὶ λίθον θλαστὰ λέγει διφλόσσοφος. οὐτε γάρ ὑπείκει εἰς βάθος ἢ τούτων ἐπιφάνεια, ὥσπερ ἐλέγομεν ἐπὶ τῶν θλαστῶν. ἢ λέγομεν, ὅτι οὐ περὶ παντὸς λίθου λέγει, οὐ περὶ παντὸς ἔνδιον, ἀλλὰ λίθον μόνον τοῦ κορυαλίου *), ὅπερ ἐστὶ βρύον θαλάσσιον καὶ πεπηγός.

*) *Corallium* (*κοραλλιον*, *κοράλλιον*) veterum esse *Isidem nobilem* Pallas (*Charakteristik der Thierpflanzen, übers. von Wilkens p. 285*) monuit Sprengel ad *Dioscorid.* V, 137. Tom. II p. 653, apud quem scriptorem haec leguntur: τὸ δὲ κοράλλιον, ὅπερ ἔνιοι λιθόδενδρον ἐκάλεσαν, δοκεῖ μὲν εἶναι φυτὸν ἐνάλιον, στερροποιεῖσθαι δέ, ὅταν ἐκ τοῦ βυθοῦ ἐλκυσθῇ, ἔξαλον γινόμενον, καὶ βαπτόμενον ἦτος πηγανύμενον, ὥσπερ ὑπὲρ τοῦ περικεχυμένου ἡμῖν ἀέρος· εὑρίσκεται δὲ πλειστον ἐν τῷ κατὰ Συρακούσας ἀκρωτηρίῳ τῷ καλούμενῳ Παχίνῳ. Ἀριστον δὲ ἐστι τὸ πυρφὸν τῇ χρόᾳ, καὶ ἐμφερὲς οανδαράχῃ ἢ σάνδυκῃ πατακορεῖ, εὐτριβές τε ώσαντως καὶ δμαλὸν δι' ὅλης τῆς συγκρίσεως· ἔτι δὲ ὑσπήν βρυώδη καὶ φυκίοις ἐμφερῇ ἔχον. πρὸς δὲ τούτοις πολὺνον καὶ κινναμωματίζον τῷ τύπῳ τῶν θαυμάσιων· τὸ δὲ λιθῶδες τῇ συγκρίσει καὶ ψωρὸν αἰσηραγγωμένον τε καὶ χαῦνον, φαῦλον οἰητέον εἶναι. Theophrast. de lapid. §. 38, p. 696. Saepenumero apud veteres deprehenditur narratio de curalio sub undis molti, ac post eius in aërem transitum demum durato. Cfr. Ovid. Metam. XV, 416 sq.:

— *Curalium, quo primum contigit auras*

Tempore, durescit: mollis fuit herba sub undis.

IV, 749 sqq.:

Nunc quoque curaliis eadem natura remansit,

Duritiem tacto capiant ut ab aëre; quodque

Vimen in aequore erat, fiat super aequora saxum.

τοῦτο γάρ πως κοιλαίνεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν ἔύλοις τὸ σύκινον *). καὶ τοῦτο γάρ ὑπεκει τῇ ὑφῇ ἡρέμα πως. — Olympiodorus fol. 73, b.

IX, 30. Καὶ τὰ μὲν κανστά εἰσι **), τὰ δὲ ἄκανστα] Ἐπὶ τὰς λοιπὰς δύο ἀντιθέσεις ὁ Ἀριστοτέλης μετάγει τὸν λόγον καὶ διαλέγεται περὶ κανστοῦ καὶ ἄκανστον, καὶ θυμιατοῦ καὶ ἀθυμιάτου. εἴτα μετὰ τὸ συμπληρῶσαι τὸν περὶ τῶν ιῆ ἀντιθέσεων λόγον, πάλιν ἐπαναλαμβάνει τὸν κανστοῦ καὶ ἄκανστον καὶ θυμιατοῦ καὶ ἀθυμιάτου λόγον. τοῦτο δὲ οὐ μάτην, ἀλλ’ ἵνα δεῖξῃ καὶ τὸ θυμιατὸν κανστὸν ὑπάρχον. ἐδόκει γὰρ δοσφραντὸν εἶναι. καὶ ἵνα τοῦτο δεικνύῃ, ἥποδεῖξει τὰς ιῆ ἀντιθέσεις ἀπτὰ εἶναι πάθη, ἵνα πάντα τὰ ἦπον σελήνην μὴ ἐκφύγῃ εἶναι ἀπτά. πᾶσαι γὰρ αἱ ἄλλαι ἀπταὶ ἥδαν δμολογουμένως. μόνη ἡ τοῦ θυμιατοῦ ἐδόκει μὴ εἶναι ἀπτή, ἀλλ’ δοσφραντή. καὶ φησιν, ὅτι κανστόν ἐστι τὸ ἔχον πόρους παθητικὸν πρὸς τὸ δέξισθαι ἔνδον τὸ πῦρ. ίδον γὰρ ἡ σαλάμανδρα ***)) διὰ τὸ ἐστηρησθαι τῶν τοιούτων πόρων,

Claudian. de nupt. Honor. et Marc. v. 169 sqq.:

— — — vellitque coralia Dot.

Vimen erat, dum stagna subit. Processerat undis:

Gemma fuit.

Addē Auson. Mosell. 69. Sidon. Apollin. Carm. XI, 110. Quam famam falsam esse auctore Donati (*Storia dell' Adriatico* p. 46) asserit Sprengel: at corallia cum plantis corallinis (*Corallina Opuntia, rubens, officinalis; Millepora coriacea* et al.) confuderunt veteres, quae sensim sensimque obdurescunt, ut ex parte molles, parte durae appareant. Cfr. Schweigger, *Naturhistorische Bemerkungen auf Reisen* (Berlin 1819, 4.) p. 19 sqq. — Adi praeterea de Curalio Plin. *Histor. nat.* XXXII, 2, 11. Beckmann. *Histor. nat. vet.* III, 3 p. 144, Niclas ad *Geoponic.* XV, 1, 31. p. 1051, Bernhardi ad *Dionys. Perieg.* 1103 p. 815.

*) Ortum debet latino vocabulo succinum.

**) Singularem numerum tuerit Aldus.

***) *Geoponic.* XV, 1, 34: ὁμοίως δὲ καὶ ἡ σαλάμανδρα τὸ ἐλάχιστον ζῷον ἐκ τοῦ πυρὸς ἔχει τὴν γένεσιν καὶ ἐν τῷ πυρὶ βιοῦ οὐ καιόμενον ὑπὸ τῆς φλογός. *Fabulam de salamandra ignicola exornavit Aristoteles Hist. animal.* V, 19 p. 532, b: ὅτι δὲ ἐνδέχεται μὴ καίσθαι συστάσεις τινὰς ζώων ἡ σαλαμάνδρα ποιεῖ φανερόν· αὕτη γάρ, ὡς

οὐ κάεται ὑπὸ τοῦ πυρός, ἀλλὰ τούναντίον σβέννυσι καὶ τὰς καμίνους. ὅθεν πολλὴ φροντὶς παρὰ τοῖς ὑελέψαις *) τοῦ τινάσσειν τὴν πάπυρον, χάριν τοῦ μὴ εὑρεθῆναι ἐνδον σαλαμάνδραν καὶ σβέσαι τὴν κάμινον. ζημιῶδες γὰρ αὐτοῖς τὸ τοιοῦτον καθέστηκεν. ἀλλ’ οὐ μόνον τὸ ἔχειν πόρους τοιούτους ἀπόχρη πρὸς τὸ εἶναι κανατόν, ἀλλὰ δεῖ ὑγρότητα ἔχειν παθητικὴν ὑπὸ πυρός, τοντέστιν ἀερώδη καὶ οὐχὶ ὑδατώδη. ἵδου γοῦν τὰ χλωρὰ ἔντα, ἐπειδὴ πολλὴν ἔχουσι τὴν ὑδατώδη ὑγρότητα, οὐ κάονται, ἀλλὰ σβέννυσι τὸ πῦρ, ἐπεὶ οὐχ οἵτις τε ἐστὶ κρατηθῆναι ὑπὸ πυρὸς ἡ τοιαύτη. τὰ δὲ ἔηρὰ ἔντα, ἐπειδὴ οὐκ ἔχουσι τὴν ὑδατώδη ὑγρότητα, κάονται. καὶ ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐστιν ἡ ἀερώδης ὑγρότης δῆλον, ἐπειδὴ μάλιστα ταῦτα ἐπινήκονται τῷ ὑδατί. καὶ ταῦτα περὶ τοῦ κανστοῦ καὶ ὀκαντού· ἐφ' οἷς λοιπὸν ὁ φιλόσοφος καὶ ἐπὶ τὴν τελευταίαν ἀντίθεσιν μετέρχεται, λέγω δὴ τὴν τοῦ θυμιατοῦ, καὶ φησιν, ὅτι θυμιατόν ἐστιν οὗ ἐκκρίνεται μέρος γῆς καὶ ὑδατος ὑπὸ πυρός. καλῶς δὲ πρόσκειται τὸ ὑπὸ πυρός. ἐπειδὴ γίνεται τούτοις διαφόρησις καὶ ὑπὸ χρόνου, ἅπερ οὐκ ἔτι εἰσὶ θυμιατά, ἀλλὰ κοπρώδη. διαλύονται γὰρ καθάπερ γῆ τὰ χρόνια θυμιάματα, μὴ ἔχοντα θυμίασιν. τὸ δὲ ὑπὸ πυρὸς ἐκκρίνον μέρος γῆς καὶ ὑδατος, ἐκεῖνό ἐστι θυμιατόν. ὅθεν τὸ ὑδωρ οὐκ ἄν εἴποιμεν θυμιατόν, ἐπειδὴ θερμαινόμενον ἀτμίδα μόνον ὑδατώδη

φασι, διὰ πυρὸς βαδίζοντα κατασβέννυσι τὸ πῦρ. Eam traditionem inter posteros fuerunt, qui crediderint v. c. Theophrastus de igne p. 736 Schn. Nicander Theriac. 819 sq. Galenus de temperantia. III, 4 p. 674 Kühn (qui tamen ad certum usque terminum tantummodo eam ab igne nihil pati perhibuit, ut autem si longiore spatio igni sit admota), quamvis non defuerint, qui eandem pro iure fabulis adnumerarent, quemadmodum Sextus Niger apud Plinium Hist. nat. XXIX, 23, Dioscorides Mat. med. II, 67, quem ad l. nonnulla de fabulae origine disputavit Sprengel Tom. II p. 443. Addit. Harduin. ad Plin. X, 67, Allatum ad Eustath. Hexaëm. p. 193, Niclas ad Geponio. l. I. p. 1055 sq., Beckmann. ad Antigono. Caryst. c. 91 p. 140 sq.

*) Ald. ὑελέψαις. Hesychius: ὑελέψεις ὑελοτέχναι. ὑαλεψις ἐστιν ἡ περὶ τὸν ὕαλον καταγνωμένη [τέχνη]. Philopon. in Porphyry. Isagog. p. 11, a Brand. Cfr. Plin. Hist. nat. XXXVI, 26.

ἐκκρίνει, οὐ μὴν καὶ γεώδη οὐσίαν. καὶ ὅτι γεώδη οὐσίαν
ἐκκρίνει τὸ θυμιάμενον δῆλον, ἐπειδὴ τὰ παρακείμενα οὐ
διαινεῖ, τουτέστιν οὐχ ὑγραίνει, ἀλλὰ μόνον χρωματίζει. μελαίνει
γὰρ αὐτά. ἡ γὰρ ὑγρότης ἔξικμαζομένη ἀναλίσκεται ὑπὸ τοῦ
πυρός. εἰτα, ὥσπερ ἐαυτοῦ ἐπιλανθανόμενος ὁ φιλόσοφος
Φησιν, ὅτι τὰ θυμιάτα διαινεῖ. καὶ ἅποφος ὁ λόγος. δοκεῖ γὰρ
ἀντιφύσει περιπεπτωκέναι ὁ φιλόσοφος, ποτὲ μὲν λέγων αὐτὸν
διαινεῖν *). ἡ δητέον, ὡς ἐπιλύσατο ὁ μέγας φιλόσοφος, ὅτι
οὐκ ἀντιφύσει περιπεπτωκεν ὁ Αριστοτέλης. τὰ γὰρ θυμιάματα
καὶ διαινεῖ καὶ οὐ διαινεῖ· διαινεῖ μὲν τὴν οἰκείαν ἐπιφύγειαν
ἔξατμιζομένου τοῦ ἐν αὐτοῖς ὑγροῦ, καθάπερ οἱ κέραμοι τὴν
ἀρχὴν ἐμβληθέντες ἐν τῇ καμίνῳ. ὅθεν ἐλέγομεν αὐτοὺς καὶ
διαστρέφεοθαι **). οὐ διαινεῖ δὲ τὰ παρακείμενα, ἀλλὰ μόνον
μελαίνει. οὕτω τοίνυν ἐπιλύονται τὴν ἅποφοιν. ταῦτα δὲ τὰ
θυμιάματα τριτά εἰσιν· ἡ γὰρ ἐκ ξυλώδεσι γίνεται ἡ θυμίασις
καὶ καλεῖται καπνός, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ξύλων, ἡ ἐν λιπαροῖς
καὶ γίνεται κυίσσα, ὥσπερ ἐπὶ ἔλαιου ἡ στέατος ἡ λίπον, ἡ
ἄλλον τινὸς τοιούτου, ἡ ἐν πλοσὶ καὶ λέγεται λιγνύς ***), ὥσπερ
ἐπὶ σαρκὸς λῖπος ἔχοντος, ἡ λιβάνου, ἡ γλυκέος οἴνου. καὶ
γὰρ οὗτος πίων ἔστι καὶ λιπαρός †), καθάπερ τὸ μέλι, διὰ
τὸ γεώδη πολλὴν ἔχειν οὐσίαν, ὅθεν οὕτε μεθύσκει διὰ τὸ
ἀπολωλέναι αὐτὸν τὴν οἰνώδη ποιότητα. ἀλλὰ ζητητέον, τί
διαφέρει τὸ λιπαρόν ‡‡). ἐνεργείᾳ ἔχει τὴν ὑγρότητα καὶ προ-
φανῶς, ὥσπερ τούλαιον καὶ ὥσπερ τὸ λῖπος †††). τὸ δὲ πῖον
οὐκ ἐνεργείᾳ οὕτε προφανῶς, ἀλλὰ μίγμα ἔστι στερεωτέρουν
σώματος καὶ ὑγροῦ, ὥσπερ ἐπὶ τῆς σαρκὸς τῆς λῖπος ἔχοντος.
ἀλλὰ καὶ ὁ ποιητής οἶδε τὴν τούτου διαφοράν. περὶ γὰρ τοῦ

*) Videtur scribendum esse ποτὲ μὲν λέγων αὐτὰ μὴ διαινεῖν,
ποτὲ δὲ αὐτὰ διαινεῖν.

**) Vide Exc. IV, 1, 4, p. 171. Comment. ad IV, 6, 7.

***) Ald. λίπος.

†) Ald. λίπος.

††) Scribendum est: ζητητέον, τί διαφέρει τὸ λιπαρὸν τοῦ πλοροῦ.
καὶ τὸ μὲν λιπαρὸν ἐνεργείᾳ et q. s. Decepit scribam duplex λιπαρόν.

†††) De accentu vocabuli adi Hermannum de emendand. Gr.
gr. rat. p. 429 et Passo v. Lex. s. v.

λιπαροῦ φῆσι· χρῆσε δὲ λίπ' ἔλαιῳ *), περὶ δὲ τοῦ πλονός φῆσιν ὁ αὐτὸς ποιητὴς πίονα πενταέτηρον **). καὶ ταῦτα μὲν περὶ θυμιατοῦ. εἰτα πάλιν ἀνακεφαλαιοῦται τὸν περὶ τοῦ καυστοῦ λόγον. τρία περὶ τούτου παραδίδωσι, τὸν ὄρισμόν τὴν διαιρεσίν, τὴν πρὸς τὸ τηκτὸν σύγχροσιν. καὶ φῆσιν, ὅτι καψτόν ἐστι τὸ εἰς τέφραν διαλυόμενον. τί φῆς Ἀριστότελες πᾶν καυστὸν εἰς τέφραν διαλύεται; οὐκοῦν κατὰ σὲ οὐκ ἐστὶ τὸ ἄχυρον καυστόν, ἐπειδὴ καύμενον οὐκ εἰς τέφραν διαλύεται, ἀλλ' εἰς λιγνύν. εἴρηται, ὅτι ἡ τοιαύτη λιγνύς οὐ κνημίως ἐστὶ λιγνύς, ἐπειδὴ οὐκ ἀπὸ πλονός ἐστιν, ἀλλὰ μετρίᾳ τέφρα πρὸς τὴν τοῦ ἄχυρον σύστασιν. ἀλλὰ πάλιν καὶ ἡ ἀσβεστος οὐ καυστή, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ εἰς τέφραν διαλύεται, ἀλλ' οὐχ διμολαρ τῇ τῶν ἔνδησιν, ἀλλ' ἐτέρᾳ τινί. καὶ γὰρ ἡ κονία οἶον τέφρα τίς ἐστιν. ἀλλὰ πάλιν καὶ ἡ πυρίμαχος λίθος οὐ καυστός, ἐπειδὴ οὐ διαλύεται εἰς τέφραν. τούταντίον δὲ πήγυνται τὸ ἀποστάζον. ὅητέον δὲ καὶ πρὸς τοῦτο, ὅτι τῷ δοντὶ οὐ καυστός ἐστιν οὗτος, ὅθεν πυρίμαχος λέγεται. ὁ μέντοι μυλίας καυστός ἐστιν, ἐπειδὴ τὸ ἀποστάζον εἰς κόνικ διαλύεται, καθάπερ ἡ τίτανος. καὶ θρίπτεται γάρ. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ ὄρισμοῦ τοῦ καυστοῦ. λοιπὸν εἶπωμεν καὶ τὴν τούτου διαιρεσίν. τῶν γὰρ καυστῶν τὰ μὲν φλοιοστά εἰσι, τὰ δὲ ἀφλόγιστα. καὶ τῶν φλοιοστῶν τὰ μὲν καθ' ἑαυτά εἰσι φλοιοστά, τὰ δ' οὐ καθ' αὐτά, ἀλλὰ μετ' ἄλλων. καὶ τῶν καθ' αὐτὰ φλοιοστῶν τὰ μὲν ἀνθρακεντά εἰσι, τὰ δ' οὐκ ἀνθρακεντά. αὕτη μὲν ἡ διαιρεσίς. λοιπὸν εἶπωμεν παραδείγματα. καυστὰ μὲν γὰρ ἀφλόγιστά εἰσι, τούτοις μὴ ποιοῦντα φλόγα, ὅσα μὴ ἔχει ἀερώδη ὑγρότητα, ὥσπερ τὰ ἔνδησιν. τούτων δὲ τῶν φλοιοστῶν, ὅσα ἐνεργείᾳ ἔχουσι τὴν ὑγρότητα, οὐ κάονται καθ' αὐτά, ἀλλὰ μετ' ἄλλου σώματος, ὥσπερ τοῦλαιον καὶ ἡ πίττα. ταῦτα γὰρ χωρὶς τοῦ συνεκφλογωθῆναι ἐτέροις οὐ κάονται καθ' αὐτά, ἀλλὰ μετ' ἄλλου σώματος, ὥσπερ ἔλαιον μετὰ τοῦ στυπείου ἡ ἐν ταπινῷ. καὶ αὐτὰ γὰρ οὐκ ἐκφλογοῦται. ὅσα δὲ μῆδ' ἐνεργείᾳ ἔχουσι

*) Cfr. II. x', 577. ξ', 174. σ', 350. Odyss. γ', 466. ζ', 96. 227. x', 364. 450. τ', 505.

**) II. β', 403. Od. ξ', 419.

τὴν ὑγρότητα, ταῦτα κίνονται καὶ φλογοῦνται, ὥσπερ τὰ ἔνδια.
 πάλιν δὲ τούτων τῶν καθ' αὐτὸν ἐκφλογονυμένων, ὅσα μὲν
 μᾶλλον γεώδους οὐσίας μετέχουσι, ταῦτα καὶ ἀνθρακας ποιοῦσι
 καὶ ἀνθρακευτὰ λέγονται, ὥσπερ τὰ στερεώτερα ἔνδια· ὅσα δὲ
 μᾶλλον ἀερώδους, ταῦτα οὐκ ἀνθρακεύεται, ὥσπερ πάπυρος,
 χόρτος καὶ ὅσα τοιαῦτα· οὐ ποιοῦσι γὰρ ἀνθρακας κυρίως, ἀλλὰ
 τάχιον διαλύονται. εἶτα καὶ ἐπὶ τὴν σύγκρισιν τοῦ φλογιστοῦ
 καὶ τοῦ τηκτοῦ μετέρχεται ὁ φιλόσοφος. τῶν γὰρ ὑπὸ πυρὸς
 παραχόντων τὰ μὲν φλογιστά εἰσι μόνως, οἷον τὰ ἔνδια, τὰ δὲ
 τηκτά μόνως, ὥσπερ ὁ χαλκός. τὰ δὲ καὶ φλογιστὰ καὶ τηκτά,
 ὥσπερ ὁ λιβανωτός· οὗτος γὰρ καὶ τίκεται καὶ ἐκφλογοῦνται.
 τὰ δὲ οὔτε φλογιστὰ οὔτε τηκτά, ὥσπερ κέραμος, σίδηρος
 καὶ ὅσα τοιαῦτα. ὅσα μὲν γὰρ ἀερώδη πολλὴν ἔχει οὐσίαν καὶ
 ἀθρόων, τουτέστιν ὑγρότητα, ἐκεῖνα φλογιστά εἰσιν. ὅσα δὲ
 ἡ πολλὴν ἡ μὴ ἀθρόων, ἀλλὰ διεσπαρμένην, ἐκεῖνα ἄμφω
 καὶ τίκονται καὶ φλογοῦνται, ὥσπερ ὁ λιβανωτός. ἐκ τούτων
 οὖν πάντων ἀναφεύνεται, ὅτι κανονικόν ἐστι τὸ θυμιατόν· καὶ
 ταῦτα μὲν ὁγητέον περὶ τῶν η̄ ἀντιθέσεων. ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα
 ἕξ ὄλης καὶ εἴδους γίνονται, ὄλης μὲν ἔηδον καὶ ὑγροῦ, εἴδους
 δὲ τῶν ποιητικῶν αἰτίων θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, αὗται δὲ γίνονται
 ἐν τοῖς ὅμοιομερέσι, διττὰ δὲ τὰ ὅμοιομερῆ, ἡ γὰρ ἀπὸ τῶν
 στοιχείων γίνονται, ἡ ἀπὸ τῆς διττῆς ἀναθυμιάσεως, ὥσπερ
 χαλκὸς καὶ τὰ λοιπὰ μέταλλα, διττὰ δὲ καὶ τὰ ἀπὸ τῶν στοι-
 χείων ὅμοιομερῆ, ἡ γὰρ ἐν ζῷοις ἐστίν, ὥσπερ νεῦρα, δοτᾶ
 σάρκες καὶ τὰ ὅμοια, ἡ ἐν φυτοῖς, ὥσπερ φλοιόν, ἔνδια.
 ἔτιδα, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἐφεξῆς ὁ φιλόσοφος τὴν τούτων
 διάγνωσιν ἔμας διδάσκει, τίνα μὲν ὑπὸ θερμοῦ πάσχει, τίνα
 δὲ ὑπὸ ψυχροῦ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ διάγνωσις ἡ ἀπὸ τῶν ποιητικῶν
 αἰτίων ἐστί, τοντέστι τοῦ εἴδους, ἡ ἀπὸ τῶν ὄλικῶν (ἐστὶ δ'
 ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ εἴδους διάγνωσις, ἀπόδειξις· ἡ δ' ἀπὸ τῆς
 ὄλης, τεκμήριον *). ἀπὸ γὰρ τοῦ πάθους τοῦ ποιοῦντος
 τεκμαρόμεθα· κυριωτέρα δ' ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις τοῦ τεκμηρίου,

*) De significatione vocabuli ἀπόδειξις apud Aristotelem cfr.
 Trendelenburg ad de anim. I, 1, 2 p. 195 sqq.: de τεκμήριον
 vide Comment. nostr. ad III, 4, 25.

δσον καὶ τὸ ποιητικὸν τοῦ παθητικοῦ), τούτου γάριν δὲ φιλόσοφος προτάττει τὴν ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος διάγνωσιν, εἰθ' οὕτως ἐπάγει καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ὑλῆς. τί δέ ἐστιν αὐτῇ, η ἐφεξῆς ἡμῖν θεωρίᾳ πυραστήσει. — Olympiodorus fol. 73, b — 74, b.

IX, 33. Ἐστὶ δὲ πνεῦμα ὁνειρικός συνεχῆς ἐπὶ μῆκος ἀέρος] Πνεῦμα νῦν λέγει οὐ τὸν ἄνεμον. ἀνωτέρῳ γὰρ κατέτρεχεν Ἰπποκράτους ὡς λέγοντος τὸν ἄνεμον, ἀέρος εἶναι ὁνειρικός καὶ χεῦμα *). ἀλλὰ πνεῦμα νῦν λέγει τὴν λιγνὺν τὴν ἐκ τῶν θυμιαμένων ἐκκρινομένην ἐκ τῆς γεώδους καὶ ἀερώδους οὐσίας τῆς ἐν αὐτοῖς. περὶ γὰρ τούτων ἦν καὶ διάλογος. — Olympiodorus fol. 74, b.

IX, 34. Ἐστὶ δέ ἡ μὲν ἔντλωδον σώματος θυμίασις καπνός] Ἐντεῦθεν τὴν διαφορὰν παραδίδωσι τῶν θυμιαμάτων, ὅτι τὰ μὲν ἔντλωδη ὄντα καὶ καπνώδη ἔχει τὴν θυμίασιν, ὥσπερ ὀστᾶ, τρίχες, ὄνυχες καὶ τὰ τοιαῦτα. ταῦτα γὰρ ἀναλογεῖ τοῖς ἔντλοις, ὡς γεώδους ὄντα καὶ ἀερώδους οὐσίας. ὅθεν καὶ Ἐμπεδοκλῆς μετὰ τῶν ἔντλων τὰ τοιαῦτα λέγων· ταῦτα δέ ἐστι τρίχες καὶ φύλλα καὶ οἰωνῶν πτερὰ πυκνὰ καὶ φολιδονίδες **) γίνονται ἐπὶ στιβαροῖς μελέεσσιν. ὅσα δὲ εἰσι λιπαρὰ τῶν θυμιαμάτων, κνισσώδη ἔχουσι τὴν θυμίασιν, ὡς λῖπος, ἔλαιον, καὶ τὰ τοιαῦτα. ὅσα δὲ πίονά εἰσι, ταῦτα λιγνώδη, ὥσπερ σάρκες, γλεῦκος, μέλι, καὶ τὰ τοιαῦτα. — Olympiodorus fol. 74, b.

X, 1. Τούτοις δὲ τοῖς παθήμασι .... χρώμασιν] Πολοις παθήμασι; τῷ ψύχεσθαι, τῷ παχύνεσθαι καὶ μὴ παχύνεσθαι, τῷ κάεσθαι ἡ θυμίασθαι. ὅπερ εἰσὶν ἀπτικὰ πάθη. τούτοις τοῖς πάθεσι διαφέρουσι τὰ διμοιομερῆ. ποῖα;

*) Vide ad Exc. I, 13, 1. II, 4, 23. Vol. I p. 241. 293.

**) Ita Aldus. Fortasse scribendum φολίδες pro λεπίδες. Aristot. de part. animal. IV, 11 p. 691, a: ἐστὶ δέ ἡ φολίς ὄμοιον χώρᾳ λεπίδος, φύσει δὲ σκληρότερον. Cfr. Eustath. ad Dionys. Perieg. v. 441 p. 183. Beckmann. ad Aristot. de mirabil. auscultat. 178 p. 351. Schneider. Cur. post. ad Arist. Hist. animal. I, 6, 2. Vol. IV p. 284.

τά τε ὑπὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων γεγενημένα, οἷα τὰ ἐν τοῖς ζῷοις καὶ τοῖς φυτοῖς, τά τε ἐκ τῆς διττῆς ἀναθυμιάσεως, οἷον τὰ μέταλλα. οὐ μόνον δὲ τούτοις διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς γενοτὰς καὶ ὁσφραντὰς ποιότητας. περὶ ὧν οὐ νῦν καιρὸς λέγειν. εἴρηται γὰρ ἐν τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητικῷ, ἀλλὰ περὶ μόνων τῶν ἀπτικῶν παθῶν. ἀλλὰ τὴν διάγνωσιν ποιησόμεθα ἐκ τε τῶν ποιούντων, ἐκ τε τῶν πασχόντων, ὡς εἴρηται, ποῖα μὲν τῶν ὅμοιομερῶν τῆς γῆς μόνον, ποῖα δὲ ὕδατος μόνον, ποῖα δὲ γῆς καὶ ὕδατος *). — Olympiodorus fol. 75, a.

Εἶπὼν περὶ πασῶν τῶν ἀντιθέσεων τῶν κατὰ δύναμιν ἢ ἀδυναμίαν λεγομένων, καθ' ἂν τὰ ὅμοιομερῇ σώματα διαφέρειν εἴπεν ἀλλήλων, τούτοις τέ φησι τοῖς πάθεσι διαφέρειν ἀλλήλων [τὰ ὅμοιομερῇ σώματα διαφέρειν εἴπεν ἀλλήλων] καὶ ταύταις ταῖς ἀπταῖς διαφοραῖς. πᾶσαι γὰρ αἱ εἰρημέναι ἀντιθέσεις ἀπταῖ. καὶ πρὸς τούτοις εἶπὼν χρυμοῖς τε καὶ ὅσμοῖς, οὐκέτι προσέθηκε καὶ τὸ τὰ μὲν ψοφητικὰ αὐτὰ εἶναι, τὰ δὲ ἄψοφα, ἢ τῆς ἀκοῆς κρίνειν. τοῦτο δὲ ἢ ὅτι μὴ προηγουμένως ἐστὶν αὐτῷ ὁ λόγος τὴν διαφορὰν τῶν αἰσθητῶν εἰπεῖν, ἢ ὅτι ἐναργέσ καὶ τῶν ψόφων αἰσθητικὸν κριτήριον. εἰπε δὲ καὶ περὶ τούτων πρὸ δὲλγον. καταριθμεῖται δὲ καὶ τίνα ἐστὶν ὅμοιομερῇ τῶν σωμάτων, τά τε γὰρ μεταλλευόμενα καὶ ὅσα ἐκ τούτων τῇ ἔκκρισει γίνεται. τὰ μὲν γὰρ ἐκ μολιβδον γίνεται, τὰ δὲ ἐξ ἄλλου τῶν δρυκτῶν. ἔτι δὲ τὰ ἐν τοῖς φυτοῖς τε καὶ ζῷοις, ἐξ ὧν ἡ σύστασις τῶν ἀνομοιομερῶν. καὶ τὰς ἴνας δὲ τὰς ἐν τοῖς φυτοῖς ἐν τοῖς ὅμοιομερέσιν ἔθηκεν. — Alexander fol. 138, b.

XII, 1. Εἶπὼν τί ἐστι τὸ ὑποκείμενον τοῖς ὅμοιομερέσι σώμασι καὶ τίνος ἔκαστον αὐτῶν μᾶλλόν ἐστιν, ἐφεξῆς, ἐπεὶ ἐν τοῖς ὅμοιομερέσι σάρξ τε καὶ ὀστοῦν καὶ νεῦρον καὶ τὰ τοιαῦτα (ἐκ γὰρ τούτων τὰ ἀνομοιομερῇ τοῦ ζῶον, ἐξ ὧν τὸ ζῶον), περὶ

*) Desinit his verbis Olympiodori commentarius. Plurima tamen deesse, uti etiam monuit Aldus, donec ēλλείταις ἡ τελευταῖα πρᾶξις καὶ θεωρία, tum ex his ipsis verbis patet, tum ex iis, quae adscriptissimis ad Exc. IV, 9, 30: τι δ' ἐστὶν αὕτη, ἡ ἐφεξῆς θεωρία παραστήσει.

τούτων εἰπεῖν προτίθεται, τι ἐστιν ἔκαστον αὐτῶν, οὐ κατὰ τὸ
ὑποκείμενον (τοῦτο μὲν γάρ εἰρηται), ἀλλὰ κατὰ τὸν λόγον.
ἔχειν γάρ φησιν ἡδη τὰ γένη τῶν ὅμοιομερῶν, οἷον ἐκ τίνος
ἔκαστον αὐτῶν ἐστι, γῆς ἢ ὕδατος, ἢ ἐξ ἀμφοῖν. λαβόντες
τοῦτο διὰ τῆς γενέσεως αὐτῶν, ἐξ οὗ ὑποκείμενον γίνεται, ἐξ
τούτου καὶ ἐστι γενόμενον, ἐξ ᾧ ἡ τῶν ὄντος ὅμοιομερῶν φύσις.
ἐκ γάρ τῶν ὅμοιομερῶν τὰ ὄντος ὅμοιομερῆ, ἐκ δὲ τούτων ὡς
ὑποκείμενων τε καὶ ὑλῆς τὰ δια τῆς φύσεως ἔργα, οἷον φυτά,
ζῷα. ὡς ὑλῆς δὲ ἐκ τούτων εἶπε. τὸ γάρ εἶδος αὐτῶν, καθ' ὃ
μάλιστά ἐστιν, ἢ ἐστιν, οὐ τοιοῦτον. εἶναι δέ φησι πάντα τὰ
ὅμοιομερῆ, ὡς μὲν ἐξ ὑλῆς, ἐκ τῶν εἰρημένων, ὕδατός τε καὶ
γῆς. ὡς δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ εἶναι, ὃ ἐστιν ἔκαστον
αὐτῶν, τῷ λόγῳ. τουτέστι τῷ λόγῳ καὶ τῷ εἶδει ἔκαστον αὐτῶν
ἐστιν, ὃ ἐστιν. ὅτι δὲ κατὰ τὸν λόγον ἐστὶν αὐτοῖς τὸ
εἶναι, ἢ ἐστι, δῆλον εἶναι φησιν ἐπὶ τῶν ἔστερων μᾶλλον,
ἔστερα λέγων τὰ ὄντος ὅμοιομερῆ· ἔστερα γάρ ταῦτα τῶν ὅμοιο-
μερῶν, εἴγε ἐξ ἐκείνων σύγκειται. καὶ διλας φησὶν ἐπὶ τούτων,
ἢ οἷον ὅργανά ἐστι τῶν σωμάτων, καὶ ἔνεκά τίνος χρέας ἡμῖν
δοκεῖ δεδόσθαι. τούτοις γάρ προφανῶς τὸ εἶναι ἐστὶν ἐν τῷ
λόγῳ. ἐν γάρ τῷ δύνασθαι τὸ εἶναι τούτοις ἐστὶν· ὅτι δὲ μᾶλ-
λον δῆλον κατὰ τὸν λόγον καὶ τοῖς ὅμοιομερέσι τὸ εἶναι ἔδειξε
λαβὼν τὸν νεκρὸν ἄνθρωπον. γνωριμώτερον γάρ, ὅτι ὁ νεκρὸς
ἄνθρωπος λέγεται ὅμωνύμως καὶ οὐ κυρίως ἄνθρωπος· οὗτος
δὲ ἐστιν, ὡς ὁ λόγος ἐφαρμόζει. οὐκ ἐφαρμόζει δὲ ὁ λόγος ὁ
τοῦ ἄνθρωπου τῷ νεκρῷ. οὐδεὶς γάρ διέξεται τὸν νεκρὸν ἄν-
θρωπον, ζῶν λογικὸν θνητόν. ἐπὶ δὴ τούτον γνωριμώτερον ἥ
ἐπὶ αἵματος καὶ ἐκάστον τῶν ὅμοιομερῶν. ἐστὶ μὲν γάρ καὶ
ἐπ' ἐκείνων τὰ τῶν νεκρῶν ὅμωνύμως τοῖς τῶν ζώντων λεγό-
μενα. πλὴν οὐ φανερὸν ὅμοίως ἐπ' ἐκείνων. ὡς δὲ ὁ νεκρὸς
ἄνθρωπος ὅμωνύμως ἄνθρωπος, οὗτος καὶ ἡ χεὶρ τοῦ νεκροῦ
ὅμωνύμως χεὶρ· ἥρξατο δὲ ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου. τοῦτο δ' ἦν τὸ
τέλειον ζῶν. εἰτ' ἐπάνεισιν ἐπὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ, ὡν προσεχῇ μὲν
τοῖς τελείοις ἐστὶ τὰ ὄντος ὅμοιομερῆ. πρὸ δὲ τούτων τὰ ὅμοιομερῆ·
ὅτι δὲ τὰ τίνος ἔνεκεν ὅντα, ὅταν μηκέτι δύνηται τοῦτο ποιεῖν,
μόνον δὲ φυλάσσῃ τὸ σχῆμα, ὅμωνύμως λέγεται, ἔδειξεν ἀπὸ
τῶν λιθινῶν αὐλῶν· ὡς γάρ οἱ αὐλοὶ ὅργανα, οὕτω καὶ χεὶρ

καὶ πάντει τὰ μόρια τοῦ ζώου ὅργανά τινά ἔστιν ὑπὸ τῆς φύης, χρείας τινὸς χάριν γεγονότα. ἡττον δέ φησι δῆλον εἶναι ἐπὶ σιρκὸς καὶ ὀστοῦ καὶ τῶν ὁμοιομερῶν, ὅτι καὶ ταῦτα ὅργανα καὶ ἐπὶ τῶν χρείαν τὴν ἀναφορὰν ἔχει, ἢ ἐπὶ χειρὸς καὶ προσώπου καὶ ποδὸς καὶ τῶν ἀνομοιομερῶν μερῶν· ἔτε δὲ ἡττον ἐπὶ τῶν ἀπλῶν σωμάτων, ἢ καὶ στοιχεῖα λέγομεν, οἷον πυρός, ὕδατος, τῶν λοιπῶν. ἐλάχιστα γὰρ ἐπὶ τούτων δῆλοι, τὸ τένος χάριν ἔκαστον ἔστιν αὐτῶν, ἐν οἷς πλεῖστον τὸ τῆς ὑλῆς ἔστι, τοντέστιν ἐν τοῖς ἐγγυτέρω τῆς ὑλῆς. ἐγγυτάτῳ δὲ τῆς ὑλῆς ἔστι τὰ πρῶτα ἐκ τῆς ὑλῆς γινόμενα, ἄπερ ἔστι καὶ στοιχεῖα. διὸ καὶ ὑλῆς ταῦτα λόγον ἐν τοῖς συνθέτοις ἔχει· ὥστε εἰ τὰ ἐσχάτα ἐξ ᾧ τὸ συναμφότερον κατ' ἴδιαν ληφθείη, ταῦτα δὲ ἔστιν ἃ τε ὑλὴ καὶ τὸ εἰδος, οὐτε ἡ ὑλὴ ἄλλο τι ἔστι πιον αὐτήν· αὐτὴν γὰρ ἡ ἐσχάτη ὑλὴ, ἡτις ἔστι τὸ πρῶτον ὑποκείμενον τοῖς σώμασιν· ἀπλῆ γάρ τις φύσις ἡ τοιαύτη, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ εἰδός τε καὶ ἡ οὐσία. τὸ γὰρ εἰδος οὐσίαν λέγει, ἐπεὶ κατὰ τοῦτο τὸ εἶναι ἐκάστῳ τῶν συνθέτων. καὶ τοῦτο δὴ οὐδὲν ἄλλο πιον τὸν λόγον, καθ' ὃν ἡ ὑλὴ εἰδοποιεῖται. τὰ δὲ μεταξύ τε εἰδη καὶ ἐκ τούτων ἀνάλογον τούτων ἔστι μᾶλλον, οἷς ἔστι μᾶλλον. ὃν τὰ μὲν τῆς ὑλῆς ἐγγυτέρω, ὑλικώτερα, τὰ δὲ τῆς οὐσίας τε καὶ τοῦ λόγου, εἰδικώτερα *). ἔστι δὲ τοῦ λόγου μὲν καὶ τοῦ εἰδούς ἐγγυτέρω, δοσα ἐξ εἰδοπεποιημένων ἦδη σύγκειται, καθ' ὃσον εἰδοποιεῖται. οἷον τὸ πρόσωπον ἐξ ὁμοιομερῶν τινῶν σύγκειται, καθόσον ἔστιν εἰδοπεποιημένα. ἐκ γὰρ διφθαλμῶν, καθ' ὃσον εἰσὶν διφθαλμοί. καὶ ὁμοίως ἐκ τῶν ἄλλων. τῆς δὲ ὑλῆς τὸ ὑποκείμενον ὑλην ἔχει χωρὶς εἰδους. τοιοῦτον γὰρ τὸ τοῖς στοιχείοις ὑποκείμενον, ἐπεὶ καὶ τῶν ἀπλῶν τε καὶ πρώτων σωμάτων ἔκαστον φησιν ἐνεκά τον καὶ οὐχ διπλωσοῦν ἔχον ἔκαστον αὐτῶν, τὸ μὲν ὑδωρ ἔστι, τὸ δὲ γῆ, τὸ δὲ ἄλλο τι, ἀσπερ οὐδὲ σάρξ, ἢ ἡ παρ. ἀλλ' ὡς ταῦτα, ὅταν τὸ αὐτῶν παρέχηται, οὕτω κάκεῖνα, ὅταν ἔκαστον αὐτῶν σώζῃ τὴν οἰκείαν φύσιν καὶ τὸ ἴδιον ἔργον. τούτων δέ φησιν ἔτε μᾶλλον σιρκός τε λέγων καὶ ἐκάστον τῶν σπλάγχνων καὶ ὅλως τῶν ὁμοιομερῶν, τὸ ἐνεκά τον ἔχειν φανερώτερον, πρόσω-

*) Ald. εἰλικώτερα.

πον καὶ χεῖρα καὶ ἔκαστον τῶν ἀνομοιομερῶν. — Alexander
fol. 140, a.

XII, 13. *Ἄηλωθέντων δὲ τούτων ..... τὰ τοτε
αῦτα] Ἐκ τούτων δῆλον, ὅτι τῷ βιβλίῳ τούτῳ ἐπεσθαι δοκεῖ
τὰ περὶ τῶν ζώων μορίων. ἐν γὰρ τῷ δευτέρῳ περὶ ζώων
μορίων, περὶ ᾧν ἐνταῦθα ἔφη δεῖν εἰπεῖν, εἰπε. λέγει γὰρ ἐν
αὐτῷ πρῶτον μὲν περὶ τῶν ὁμοιομερῶν μορίων, ἐπειτα περὶ¹
τῶν ἀνομοιομερῶν, ἃ εστιν ἐξ τούτων *).* — Alexander
fol. 141, a.

---

*) Uti poterat hisce verbis Titze in iis, quae de ordine physi-
corum Aristotelis operum, prorsus ex mente Alexandri dispu-
tavit,

C O M M E N T A R I U S
I N
A R I S T O T E L I S   M E T E O R O L O G I C O R U M
L I B R U M   T E R T I U M.

A C C E D I T

E X P L I C A T I O   L O C O R U M   H U I U S   L I B R I   M A T H E M A T I C O R U M
A U C T O R E
I O S E P H O   B L A N C A N O.

Blank page retained for pagination

COMMENTARIUS IN METEOROLOGICORUM

L I B R U M T E R T I U M.

C A P U T P R I M U M.

Quae in hoc capite continentur, arctissime cohaerent cum iis, quae in ultimo antegressi libri exposuerat, ita ut melius fecisse videretur qui primus totam hanc φυσικῆς πραγματείας partem, quae Meteorologica inscribitur, in libros et capita divisit, si tertium librum ab initio cap. II exorsus esset. Nos non cunctaremur decimum statuere libri secundi caput, quod et initium capitie noni: περὶ δὲ ἀστραπῆς καὶ βροντῆς, ἔτι δὲ περὶ τυφῶνος καὶ πρηστήρος καὶ κεραυνῶν λέγωμεν et finis nostri: περὶ μὲν οὖν βροντῆς καὶ ἀστραπῆς καὶ ἐκνεφίου, ἔτι δὲ πρηστήρων τε καὶ τυφῶνων καὶ κεραυνῶν εἴρηται, καὶ ὅτι ταῦτα πάντα, καὶ τίς ἡ διαφορὰ αὐτῶν, expostulare videntur, nisi religio quaedam et confusionis timor vetarent, quamvis Schneideri exemplum nos videatur exhortari, ut pristinum ordinem restituamus et quamvis minime dubitemus, quin a sciolo quodam scriba, qui novi quidam afferre volebat, genuinus ordo sit immutatus, veluti Diodori Siculi aetate, ut priorum saeculorum fraudes seniorumque Peripateticorum ineptias taceam, adeo mos ille invaluit libros aliorum aliter, quam ab auctore ipso factum

erat, in partes dividendi, pro libera cuiuscunque voluntate immutandi, quae inutilia videbantur resecandi, quae utilia, si Dis placebat, futura addendi idque saepenumero ineptis locis, ut is quem diximus scriptor, quae sua in bibliotheca esset dicturus, in fronte totius operis exposuerit, ne quis, ut ipse addidit (I, 5) non advocatus scioli ingenii homunculus illud aut truncaret aut ineptiis augeret aut in lacinias disperget. Caeterum, uti nos, sensit iam *Vicomercatus*, qui tamen ultimum caput superioris libri ad tertium librum trahere maluit. Alia quae veteribus de electricis in atmosphaera nostra phaenomenis innotuere, iam supra monuimus, cum ad interpretationem capitis noni libri superioris nos accingeremus, alia monebimus, ubi ipsa Aristotelis verba occasionem nobis praebebunt. Pauca tamen, quae exponendi in ipsis commentariis nullus erit locus, hic adferemus pro consilio nostro omnia, quaecunque novimus, in hoc opere colligendi, quae ad Meteorologiam veterum spectant. Quao etsi iam in *Meteorol. veter. Graec. et Roman.* VII, 35 — 38 fere omnia a nobis collecta sunt et illustrata, duplex tamen causa est, cur eadem, quamvis alio ordine hic repetamus; altera, quia opusculum illud nimis mature compositum prorsus superfluum reddere optamus, altera idcirco, quod nonnulla caue non exigui momenti et exempla et argumenta pluresque scriptorum locos addituri sumus. Itaque a gravissima quaestione ordiamur, num veteres fulminum noxas averruncandi methodum quandam norint, quod quamvis alii affirmare sint ausi, prorsus negamus. Atque inter argumenta quidem, quae aut prolata sunt, aut possunt proferri, primum obtinet locum cultus Iovis Elicii, quem spectavit *Manilius Astronom.* I, 104, ubi de humana solertia loquitur:

*Eripuit... Iovi fulmen viresque tonandi
et Ovidius Fast. III, 327:*

Eliciunt caelo te Iuppiter, unde minores

Nunc quoque te celebrant Eliciumque vocant.

Quid tamen de conatibus fulmina et eliciendi et avertendi sit cogitandum, satis elucet ex verbis *Plini Hist. natur.* II, 54: *Exstat Annalium memoria, sacris quibusdam et preicationi-*

*bus vel cogi fulmina vel impetrari. Vetus fama Etruriac est, impetratum, Volsinios urbem agris depopulatis subeunte monstro, quod vocavere Voltam. Evocatum et a Porsenna suo rege. Et ante eum a Numa saepius id factitatum, in primo Annalium suorum tradit L. Piso, gravis auctor, quod imitatum parum rite Tullum Hostilium ictum fulmine (cfr. Liv. I, 31). Tali arte fulmina avertendi imprimis Etruscos polluisse notum est, quorum in ritualibus libris — de quibus cfr. Ammian. Marcellin. XXIII, 5 ibiq. Lindenbrog. p. 393 (ed. Gronov. Lugd. Batav. 1693, 4.), cuius etiam collige notam ad Censorin. *de die natali* c. 11, p. 60 — expositum fuisse dicitur, quae in talibus rebus fuerint agenda. — Aliud argumentum pro sententia eorum, qui methodi cuiusdam fulmina averruncandi notitiam veteribus tribuunt, repeti potest, quod equidem antea factum esse non scio, ex loco Geponic. ex Zoroastr. VII, 11 p. 482, ubi haec leguntur: Σλδηρος τοις πώμασι τῶν πίθων ἐπιτιθέμενος ἀπερύκει τὴν ἄπο τῶν βροντῶν καὶ ἀστραπῶν βλάβην, cui alias adiungi potest locus Geponic. ex Leontin. XIV, 11, 5, p. 1004: Άλλὰ μὴν καὶ σιδήρου ἔλασμά τι ἐντιθέασιν ἢ κεφαλὰς ἥλων. — δοκεῖ γάρ ἀλεξιφάρμακον εἶναι πρὸς τὰς Διοσμείας. Si quis autem his ex verbis colligere velit, veteribus cognitum fuisse modum, fulminum noxas vi conductrice metallorum avertendi, is conferat verba Columellae *de re rust.* VIII, 5, 12 Schn. Plinii *Histor. natur.* XXXIV, 15 et ipsa Geponic. VII, 27. XIV, 7, 11, unde elucet, plerosque veterum censuisse, ferro vim quandam inesse, omnia mala, ut veneni, ita fulminum noxas avertendi. At veteribus re vera rationem, qua nunc utimur, fulgura averruncandi, cognitam non fuisse probari potest tum exinde, quod ineptiora remedia quam plurima pro superstitione sua conquisiverunt, veluti tutelam arborum quarundam, quas nunquam a fulmine laedi opinabantur, ex. gr. lauros cfr. Plin. *Hist. natur.* XIV, 30: *Manusatarum receptarumque in domos, fulmine sola non icitur [laurus].* Adde Geponic. VII, 11, p. 482. XI, 2, 7, p. 792. XIV, 11, 51, p. 1005. Plutarch. *Quaest. Symposiac.* IV, 2.*

p. 664 C. VI, 9, p. 684. Isidor. *Origg.* XVII, 7, p. 1243. Nonn. de *morbor. curat.* c. 259, p. 294, ubi dicit: τὰ δὲ φυλάσσοντα ἀπὸ κεραυνῶν εἰσὶ ταῦτα· ἐν μὲν τοῖς φυτοῖς δάφνη καὶ συκῆ et q. s. Quam opinionem minime veram esse, exemplis allatis docuerunt Harduinus ad Plin. I. l. Tom. I. p. 210 et Krafft *Praelect. physic.* Vol. III p. 310, quamvis adeo apud veteres, praesertim Romanos, divulgata fuerit, ut Tiberius coelo nubibus tecto caput laurea corona involverit, timens, ne Tulli Hostiliī sorte afficeretur. (Sueton. *Tiber.* c. 69. Plin. *Histor. natur.* II, 55.) *) Potest tamen surgere aliquis, qui hoc argumentum nullius ponderis esse censeat idcirco, quia in ipsa Franklini patria, America septentrionali, fagus ab incolis tamquam certissimum refugium, ubi tonitrua audiunt, petitur (cfr. *Edinburgh new philosophic. Journal* Vol. II, Octobr. 1826 — Apr. 1827, p. 392. Rüder *Allg. landwirthschaftl. Zeit.* 1830, Febr. p. 64). Aliis eius modi superstitionis remediis usos esse veteres, minoris etiam momenti est, veluti phocarum pellibus (cfr. Sueton. *August.* c. 90: *Tonitrua et fulmina paullo infirmius expavescens, semper et ubique pellem vituli marini circumferebat pro remedio.* Plin. *Histor. nat.* II, 55), suffitu Achatarum (cfr. Plin. *Hist. natur.* XVII, 10. *Persis vero suffitu*

*) Orta videtur tota haec de lauro, fulmina, ut ita dicam, responsive fabula, ex detestatione illa, qua manifesto crepitū ignes abdicat. Verbis usus sum Plinii *Histor. natur.* XV, 40. Noti sunt versus Lucretii VI, 153 sq.:

*Nec res ulla magis, quam Phoebi Delphica laurus
Terribili sonitu, flamma crepitante, crematur.*

Cfr. Theocrit. *Idyll.* II, 23 sqq.:

— — — ἐγὼ ἐπὶ Λέλφιδι δάφναν
αἴθω· χ' ὡς αὐτὰ λακεῖ μέγα καπνυρίσσασα
ηὔκαστλης ἄφθη κούδε αποδὸν εἰδομές αὐτᾶς.

Theophr. *de igne* 68, p. 729: καὶ τὰ φύλλα δὲ τὰ τῆς δάφνης καὶ τοῦ κιτροῦ καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα πηδῷ διὰ πυκνότητα καὶ διὰ τὸ ἔχειν πολὺ τὸ ὑγρόν· οὕτε γὰρ ἐξάγει πολύ, καὶ οὐ δεῖσι τῇ πυκνότητι· διὸ καὶ ὁ ψόφος. Ovid. *Fast.* IV, 742:

Et crepet in mediis laurus adusta focis.

Achatarum tempestates avertit et practerea fulmina. Adde Ctes. apud Phot. Bibl. p. 67 ed. Hoeschel), aliisque. cfr. Columell. de re rust. X, 346:

Utque Iovis magni prohiberet fulmina Tarchon,

Sepe suas sedes praecinxit, vitibus albis. —

Omissis vero omnibus hisce, non desunt argumenta, ex quibus certissime potest evinci nullam fulgura averruncandi methodum veteribus cognitam fuisse, qualia praebent locus Senecae Quaest. natur. VI, 1, 6, ubi remedia malorum ex aëre in nos irruentium recenset: *adversus tonitrua et minas caeli subterraneae domus et defossi in altum specus remedia sunt*, — Lucretii de rer. natur. VI, 405 sqq.:

Praeterea si vult caveamus fulminis ictum,

Cur dubitat facere, ut possimus cernere missum?

Si nec opinantes autem vult opprimere igni,

Cur tonat ex illa parte, ut vitare queamus?

Cur tenebras ante, et fremitus et murmura concit?

Plinii Histor. nat. II, 54: *Imperari naturae audacis est credere* — proverbium denique illud notissimum, quod inter alios reperitur apud Macrobius Saturnal. V, 3, p. 315: *Impossible vel Iovi fulmen, vel Herculi clavam, vel Homero versum substrahere* *). —

Hac igitur disquisitione absoluta transeamus ad phaenomena quaedam atmosphaerica electricae originis, quorum apud Aristotelem quidem nulla fit mentio, quae tamen apud alios scriptores saepenumero comminemorantur. Quorum primum

*) Huc etiam pertinet quaestio, utrum acumina quae in tectis templi a Salomone Hierosolymis constructi erecta erant, fulminibus averruncandis inservierint, ut complures docti viri voluerunt (vide Michaëlis in Götting. Magazin Jahrg. III St. 5 et Bendavid in Berlinisches Archiv der Zeit und ihres Geschmackes 1797. Vol. II p. 328 — 342, 525 — 529, qui paulo etiam ultra progressus est), an avibus detinendis ac propellendis, ut alii maluerunt cum Iosepho. Quodsi enim Hebraei neverunt modum fulmina ad terram absque damno deducendi, vix dubitare licet, quin et Graecis et Romanis aequae notus fuerit.

est, quod si aëre satis humido lucidae redduntur pluviae omnes, quae destillant, guttae, quocum cohaeret alterum illud, quod nos ignem St. Elmi appellamus, veteres Αἰός κούρος vocare solebant, quando singulae res, praesertim acumine quodam praeditae, in quas materies electrica subducitur, claro lumine splendent *). Cuius phaenomeni exempla plura apud veteres commemorantur, veluti apud Plinium *Histor. natur.* II, 37: *Vidi nocturnis militum vigiliis inhaerere pilis pro vallo fulgorem effigie ea: et antennis navigantium, aliisque navium partibus, ceu vocali quodam sono insistunt, ut volucres sedem ex sede mutantes: graves, quum solitariae venere, mergentesque navigia: et, si in carinae ima deciderint, exurentes: geminae autem salutares et prosperi cursus prae nuntiae: quarum adventu fugari diram illam ac minacem adpellatamque Helenam ferunt. Et ob id Polluci et Castori**) id numen adsignant: eosque in mari deos invocant. Homi num quoque capita vespertinis horis magno praesagio circumfulgent. Omnia incerta ratione et in naturae maiestate abdita. Audiatur etiam Seneca *Quaest. nat.* I, 1: In magna tempestate apparent lumina, quasi stellae velo insidentes. Adiuvari se tunc periclitantes existimant Pollucis et Castoris numine. Causa autem melioris spei est, quod iam apparet strangi tempestatem et desinere ventos. Aliquando feruntur ignes, non sedent. Gylippo Syracusas petenti visa sunt*

*) Exemplorum copiae, quam attuli in *Meteorol. veter. Graeo. et Roman.* VII, 35. not. 12. p. 164 adde *Revue encyclopédique* Tom. XIII p. 484 sqq.

**)

— Quorum simul alba nautis
Stella resulsa,
Defluit saxis agitatus humor
Conoidunt venti, fugiuntque nubes,
Et minax (quod sic voluere) ponti
Unda recumbit.

Horat. Carm. I, 12, 27 sqq. Adde Mitscherlich ad *Horat.* Carm. I, 3, 2. Hemsterhus. ad Lucian. II p. 331 ed. Bipont.

*ardere pila, ignibus scilicet in illa delapsis *), qui saepe, fulminum more, animalia ferire solent et arbusta. Sed si minore vi mittuntur, defluunt tantum et insident, non feriunt nec vulnerant. — Qua in re errasse arbitror Senecam. Quantum equidem novi, nunquam phaenomeno tali suborto, neque arbusta neque animalia interiere. Confudit procul dubio Seneca plura phaenomena more eorum, quibus explicandi deest ratio. Certum est fulmina interdum prodire ex humo, et loco incidentia animalia eorum vi interfici ac nonnunquam statim post mortem electrica luce suffusa lucere, quod nescio an hoc spectet. cfr. Plin. *Histor. natur.* II, 53 **). Quod factum est interdum, ut hominum viventium capita electrica luce suffusa splenderent, non tam ad electricitatem atmosphaericam, quam ad electricitatem animalem spontaneam pertinet. Ita Ascanii capillos innoxiam flamمام fudisse refert Virgil. *Aen.* II, 682 sqq.:*

*Ecce levis summo de vertice visus Iuli
Fundere lumen apex, tactuque innoxia molli
Lambere flamma comas, et circum tempora pasci.
Nos pavidi trepidare metu, crinemque flagrantem
Excutere et sanctos restinguere fontibus ignes.*

Quod non narravisset Virgilius, nisi phaenomeni aut ipse exemplum vidisset, aut a fide dignis viris narratum audivisset. Repetit etiam similem narrationem de Lavinia *Aen.* VII, 73 sqq., ubi addit flamمام

— — totis Vulcanum spargere tectis.

Quod an unquam factum sit, nescio; an fieri possit, dubito. Ita notum est, a comis Servii Tullii, Romanorum regis, ignem emicuisse, cum puer dormiret (*Liv.* I, 39). Exemplorum tam veterum quam recentiorum copiam attulit Hemmer in *Act. Academ. Theodoro-Palatin.* Tom. VI. Part. phys. p. 120 sqq. ***)

*) Cfr. Dionys. Halicarnass. *Antiq. Rom.* V, 46.

**) Exempla repertis in *Annales générales des sciences naturelles* Vol. VII p. 398. Gilb. *Annal.* LXIX p. 109.

***) Adde Damasco. *vit. Isidori* apud Phot. *Bibl. ood.* 242 p. 1039:

Vicomercatus Comment. ad Meteorolog. p. 294 ait:
"Fama stabilisque apud vulgares opinio recepta est, aliquorumque etiam sapientum sententia comprobata, fulmen lapidem esse, quo tresses interdum ictae disiiciuntur, arboresque finduntur: quam opinionem acceperunt, cum lapides quosdam veluti adustos iis in locis, ubi fulmine aliquid ictum est, invenissent, ab aliis lapidibus prorsus dissimiles, et, quemadmodum testatur Avicenna, ferro et igni similes (cfr. Fronaldi Meteorol. II, 7 p. 83). Huiusce opinionis satis tritae nostra etiam aetate inter rusticos agrestesque homines, certa vestigia apud veteres scriptores nulla reperiuntur non magis, quam alterius illius, fulmina nihil esse aliud, nisi sulphur in nubibus colliquatum, quamvis odorem et lucem cum sulphureo comparare non dubitaverit Plinius Hist. nat. XXXV, 15. Ad priorem tamen sententiam possit aliquis trahere Caecinae *abterranea fulmina*, quorum mentio fit apud Senecam Quaest. natur. II, 49, verba Scholiastae ad Persii Satir. II, 27: *Haruspices fulmina transfigurata in lapides infra terram abscondunt, praeeunte Salmasio Excercitat. Plinian.* p. 803 F, et versus Lucani Pharsal. I, 606:

— — *Arruns dispersos fulminis ictus*

Colligit et terrae moesto cum murmure condit.

At, ut Ruhkopfii (*Seneca's physikalische Untersuchungen*, Lips. 1794, p. 88; ad Senec. Tom. V p. 134) interpretatione

---

οἱ Σεβήροι ἵππος φηκόμενος σπινθῆρας ἀπὸ τοῦ σώματος πολλούς τοὺς καὶ μεγάλους ἡφίσι, ἔως αὐτῷ τὸ τέρας εἰς τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν ἐν Ῥώμῃ κατηγνόθη. Ἀλλὰ καὶ Τιβερίων ὄνος, ὃς Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεὺς φησιν, ἔτι μειρακιψ ὅντι καὶ ἐν Ῥόδῳ ἐπὶ λόγοις ἀντορικοῖς διατρίβοντι τὴν βασιλείαν διὰ τοῦ αὐτοῦ παθήματος προσμήνυσεν. Ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ Ἀττῆllαν εἰς ὃν ὁ Βαλέμερος ἀπὸ τοῦ οἰκείου σώματος ἀπέπαλλε σπινθῆρας. λέγει δὲ καὶ περὶ ἑαυτοῦ ὁ συγγραφεὺς, ὃς καὶ ἐμοὶ ἐνδυομένω τε καὶ ἐκδυομένω, εἰ καὶ σπάνιον τοῦτο, συμβαίνει δ' οὖν, σπινθῆρας ἀποκηδᾶν ἐξαισιόνες, ἕσθ' ὅτε καὶ πτύπον παρέχοντας, ἐνιότε δὲ καὶ φλόγας ὅλας καταλάμπειν τὸ ἴματιον μή μέντοι καίουσας· καὶ τὸ τέρας ἀγνοεῖν, εἰς ὃ τελευτήσει. ἴδεν δὲ λέγει καὶ ὑπθρωπὸν τινα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀφιεντα σπινθῆρας, ἀλλὰ καὶ φλόγα ἀνάπτοντα, ὅτε βούλοιτο ἴματιῷ τινι τραχεῖ παρατριβομένης.

nem taceamus, qui de fulminibus cogitavit, quae ex terrae sinu prodierint (exemplis paulo ante laudatis adde, quae Maffei disseruit in *Journal des savans d'Italie* Tom. I p. 188. cfr. Idele *Ueber den Hagel*. Lips. 1833. 8. p. 23), facere malumus cum Böttigero (Gilb. *Annal.* LXXII p. 317 sq. cfr. quem laudat Micali *l'Italia avanti il dominio dei Romani* sec. ed. Tom. II p. 73), qui locos laudatos et verba Lucretii *de rer. nat.* VI, 384:

— — — *ignis, qui per loca septa
Insinuavit — —*

de canalibus, vi fulminum sub terra effossis, explicuit. Vis enim fulminum corpora, in quae delabuntur ac penetrant, calefaciundi, bene iam nota Manilio dicenti (*Astronom.* I, 853):

*Et calidas reddunt ipsis in fontibus undas
saepenumero tanta est, ut materiae, quae alioquin difficillime
liquefiunt, fundantur* (cfr. Gilb. *Annal.* I p. 87. *Annales de
Chim. et de Physiq.* Vol. XXXVII p. 319. Poggend. *Annal.*
XIII p. 117). Unde sit, ut non solum in rupibus altorum
montium vestigia deprehendantur fusionis vi fulminum patra-
tae, qualia observaverunt Saussure (*Voyages dans les Alpes*
§ 1153. 1994), Ramond, Alex. ab Humboldt (Gilb.
Annal. LXXI p. 340 sqq.) aliique, sed canales effodiantur a
fulminibus in ipsis illis locis, in quae decidere (cfr. *Trans-
actions of the geological society* Vol. II p. 328. Gilb. *Annal.*
LXXII p. 111. LXXIV p. 325. *Philos. Transact.* LXXX
p. 294. Schweigg. *Journ.* LVI p. 481). — Sed haec hactenus.

1. τὸν ὑφηγημένον ἥδη τρόπον illustravimus ad I,
1, 3. Vol. I p. 324. — Pro διαχέόμενον E. praebet μαχόμενον,
Ol. sol. 45, b διερχόμενον, omissis deinde verbis καὶ πολλάκις
γυρόμενον et ὅν post λεπτομερέστερον, cuius in locum λεπτότε-
ρον exhibit A. Vic. B. Verba κατὰ μικρὰ μὲν καὶ αποράδην
διαχέόμενον dicta sunt, ut supra I, 4, 6: κατὰ μικρά τε καὶ
πολλαχῆ διεσπαρμένα *). — Ad verba βροντὰς ποιεῖ καὶ ἀστρα-

*.) Quo loco διεσπασμένα poterat defendi verbis fragmenti περὶ

πάς, de quibus conferatur Commentar. ad II, 9. Vol. I p. 613 sq., adeas etiam Laurent. Lyd. de mens. III p. 54: βροντὴ γίνεται εἰληθέντος πνεύματος ἐν νέφει παχεῖ τε καὶ νοτιωτέρῳ καὶ ἔξωσθέντος βιαλῷ δι' αὐτοῦ, δθεν δίγνυται τὰ συνεχῆ πιλήματα τοῦ νέφους, καὶ βρόμου (ἥγουν ἥχον) καὶ πάταγον μέγαν ἀπεργύζονται, ὅπερ βροντῇ λέγεται, ὥσπερ ἐν ὑδατὶ πνεῦμα σφροδρῶς ξλαννόμενον· κατὰ δὲ τὴν τοῦ νέφους ἔκρηξιν πνωθὲν τὸ πνεῦμα λάμψαν ἀστραπῇ λέγεται. — γίνεται ἄνεμος inverso ordine F. — βιαλῷ pro βίαιος Alex. sol. 113, a. A. διὸ καὶ βίαιος. Cfr. Theophrast. de igne §. 1, p. 705: ἔτι δὲ αἱ γενέσεις τοῦ πνρὸς αἱ πλεῖσται οἷον μετὰ βίας· καὶ γὰρ ἡ πληγὴ τῶν στερεῶν, ὥσπερ λιθῶν· ἡ θλίψει καὶ πιέσει, καθάπερ τῶν πνρείων, καὶ ὅσα ἔχει φοράς, ὥσπερ τῶν πνρουμένων καὶ τηκομένων· ἐκ δ' αὗτοῦ ἀέρος καὶ τοῖς νέφεσι συστροφαὶ καὶ θλίψεις· βίαιοι γὰρ δὴ αἱ φοραὶ, δι' ᾧ δὴ οἱ πρηστῆρες καὶ κεραυνοὶ γίνονται.

2. Paulo difficultior est intellectu haec paragraphus, in qua iterum, ut saepenumero antea factum est, provocat ad theoriam, quam supra exposuimus (cfr. ad I, 12. Vol. I, p. 435. 440 sq.), ἀντιπεριστάσεως oppositorum. Vult enim demonstratum ire easdem ratione fieri ventorum turbines, qua pluvias copiosiores. Quando enim vi (ἰσχὺ), quae ex celeritate (τάχει) nascitur, accedunt copia secretionis et continuitas, id quod ex siccis vaporibus secernitur ἐκνεφλας vocatur, quod ex humidis ὅμβρος. Vides iam ad ὁρμήσῃ supplendum esse ἡ ἐκκρισις ac deinde, uti fecimus, pro vulgato ταῦτα esse scribendum ταῦτα. Utraque enim secretio ait, pro facultate eadem est, secundum materiem i. e. prout alterutra materies (ἀραθνητασις aut ἀτμος) sit substrata. Quodsi igitur vis illius, quae secretionem provocat, qualecumque principium reperitur (sive solis motus, sive aliud quidpiam eius modi), aut pluvia progenitur, aut turbo pro vaporis alteriusutrius, quae nubibus inest, quantitate. Hinc satis perspicitur male a me explicata esse haec verba in

---

ἀκοντῶν p. 803, b: τραχύνεοθαι δὲ συμβαίνει τὰς φωνάς, ὅταν ἡ πληγὴ μὴ μία γένηται, ἀλλὰ πολλαχῇ κατὰ μικρὰ διεσπασμένη.

Meteorol. vet. Graec. et Roman. VI, 31 p: 153 sq. Nobiscum facit Alexander fol. 113, a: at perquam inepte Olympiodorus fol. 45, b: ὅταν μὲν οὖν ἐκφριθῇ ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις ἀμετάβλητος, ἀθρόος γίνεται ὁ ἐκνεφλας· διὰ γὰρ τοῦ ἀκολουθῆσαι τὴν συνέχειαν ἐσήμανε τοῦ πνεύματος. ὅταν δ' ἐκφριθῇ ἐκ τοῦ νέφους ἀμετάβλητος, ἀλλὰ φθάσῃ κατενεχθῆναι ἔτι οὖσα ἐν τῷ νέφει (τοῦτο γὰρ λέγει τὸ ἐκ τοῦ ἐναντίου δρμῆσαι), τότε γίνεται ὁ ὑετός καὶ ὕδατος τὸ πλῆθος. Probat tamen hanc explicationem *Vicomercatus*, cuius haec verba adscribo: His verbis, quae obscure prolatā sunt, Olympiodorus hoc tradi putat. Cum nubes vi et potestate et ventum et pluviam in se continent, utrius illorum principium fiat, quia plus humidae exhalationis contineatur, siccā quoque mutari, et una cum imbre excerni: itaque totam nubem in pluviam converti: contrarioque modo, si ventus coepert excerni. Quae expositio probabilis quidem est: et ortui ecnephiae et imbris consentanea, sed non facile verbis accommodatur, quoniam id aiunt excretum consequi, cuius maior exhalationis copia fuerit. Nec miretur aliquis, maiorem siccae exhalationis copiam in nube esse, quac ex vapore humido constat. Aut enim cum humida illa, quae nondum in nubem concrevit, sicca exhalatio confertur, aut cum ea quae in aquam verti parata est. — μέν ab initio prim. man. omitt. E. Alexander fol. 113, a. A. Vic. B. — τὸν αὐτόν om. pr. E. ante τρόπον ponit N. τρόπον γίνεται inverso ordine F. — Verba καὶ ὕδατος omittit Olympiodor. fol. 45, b. — ταῦτα ἄμφω διννάμει mutato verborum ordine F. H. N. Mox post κατὰ τὴν ὑλὴν Ol. addit ἐκνεφλας καὶ ὑετός, ac deinde γένηται collocat post ὄποτερασοῦν. — συγκρινόμενον pro συνεκχριτόμενον E. F. — ὄποτέρον δ' ἂν H. E. ἂν γὰρ πλῆθος ἐνυπάρχον F. P. ἐνυπάρχει E. ὑπάρχῃ A. Vic. Alex. fol. 113, a. B. — πλέον pro πλεῖον E. cfr. ad I, 4. 6. Vol. I, p. 368. — καὶ ante γίνεται omittit F. — τῆς ἐτέρας ἀναθυμίασις εἰς dixit, cum ἀναθυμίασις vocabulum εἰς generale (cfr. I, 4, 2: ἀναθυμίασιν ἀναγκαῖον γενέσθαι μὴ ἀπλῆν, ἀλλὰ διπλῆν), quamvis deinde ab Aristotele arctiore significatione fere

ubivis sit positum, ut siccum vaporem significet. — Seneca *Quaest. nat.* V, 12 disputat de ecnephia, in quo explicando non consentit cum Aristotele. Ait enim, ut potissima adscribam: *Quum magna inaequalitas ac dissimilitudo corporum, quae vapor terrenus emitit, in sublime eat, ut alia ex his corporibus sicca sint, alia humida: ex tanta discordia corporum inter se pugnantium, quum in unum conglobata sunt, verisimile est, quasdam cavae effici nubes, et intervalla inter illas relinquere fistulosa, et in modum tibiae angusta. His intervallis tenuis includitur spiritus, qui maius desiderat spatium, quum everberatus cursu parum libero incaluit: et ob hoc amplior fit, scinditque cingentia, et erumpit in ventum, qui fere procellosus est, quia superne demittitur, et in nos cadit vehemens et acer: quod non fusus, nec per apertum venit, sed laborat, et iter sibi vi ac pugna parat. Hic fere brevis flatus est. Quia receptacula nubium, per quae serebatur, ac munimenta perrumpit; ideo tumultuosus venit aliquando non sine igne ac sono caeli.* Quibuscum consentit stoicus libri de mundo auctor c. 4. p. 394, b: οἱ δὲ κατὰ ὄχησιν νέφους γενόμενοι καὶ ἀνάλυσιν τοῦ πάχους πρὸς ἑαυτοὺς ποιούμενοι ἐκνεφλαι καλοῦνται. Plin. *Hist. nat.* II, 48: *Repentini flatus — exhalante terra (ut dictum est) coorti rursusque deiecti, interim obducta nubium cutes multiformes existunt. Vagi quippe et ruentes torrentium modo (ut aliis quibus placere ostendimus) tonitrua et fulgura edunt. Maiore vero illati pondere incursusque, si late siccam ruperint nubem, procellam gignunt, quae a Graecis vocatur Ecnephias. Sin vero depresso sinu arctius rotati effregerint, sine igne, hoc est sine fulmine, vorticem faciunt, qui Typhon vocatur, id est vibratus Ecnephias.* — Praeterea cfr. quae de ecnephias ipse dixerat Aristoteles supra II, 6, 22.

3. Inde a § 3 ad § 8 de typhone agit, de quo multis est. Seneca *Quaest. nat.* V, 13. Aristotelem, uti in omnibus fere, quae de meteoricis phaenomenis proposuit (cf. Comment. ad I, 6, p. 381), ante oculos habuit Arrianus Stoicus, cuius apud Stobaeum *Eclog.* I, 30 p. 604 sqq. haec sunt

Verba: Ἐκνεφίας δὲ ἄνεμος, ἐπὰν δινούμενος ἐκπέσῃ, νέφους ἔμαγέντος, τυφῶν κληρίζεται. Γίνεται δ' ἡ δίνη ὅδε. ἐπειδὴν κολλωμα ἐν τῷ νέφει ἐκτριφθῇ, τῷ μὴ οὐκ ἐπ' εὐθὺν ἐκπεσεῖν τὴν πνοήν, ἀναστρέφεται τε καὶ ἀνειλεῖται εἰς αὐτήν. Εἴργεται δὲ ὑπὸ πάχους νεφέλης ἐπ' εὐθὺν ἐκπεσεῖν, ἢ κρόνους ἀποστρέψαντος, ἢ ἀντιπεσούσης ἄλλης πνοῆς. Οὕτω τοι καὶ πρὸς ἄλλοτε ἄλλῃ αἱ θύελλαι ἀναστρέφονται τε καὶ ἀνειλούμεναι αὐθίς ἄνω ἀναφέρονται, ἐπειδάν γε ἐκρίψας τόπος τις γῆς ἀνακόψῃ τῆς πνοῆς τὴν ἐπ' εὐθὺν δρμήν. Καὶ αἱ δῖναι ἐν τοῖς ποταμοῖς ταῦτὸ τοῦτό εἰσι. φερόμενον γὰρ εὐθείᾳ τὸ ὅδωρ, οὖποτ' ἀν δινηθείη· ἀντιπεσόντος δὲ ἄλλοτε ἄλλου πρὸς τὴν φοράν, ἀναστρέφει ἡ ὁρή, ἀναστραφεῖσα δὲ ἐξ κύκλου ἐπικύμπτει ἐπὶ τῇ ὁρμῇ, ὅτι μὴ δίνα τε ἐπὶ τὸ εὐθὺν ἐξ τὸ ἔμπαλιν ἐκφέρεσθαι. Οἱ δὲ τυφῶνες καὶ τῆς νεφέλης τὸ πολὺν ἐξ τὸ κάτω σὸν ἔλικι ἐπύγουσιν ἄμα σφιστέ. καὶ προσπεσόντες τῇ γῇ ἀναρπάζουσιν διτρῷ ἀν ἐντύχωσιν, ἀντικοπομένης τῆς ὁρμῆς, ὡς δὲν τῇ αὐτῇ ἔλικι ἀναστρέφεσθαι. ὥστε καὶ ναῦς ἥδη ἄμα τῷ φόρτῳ ἐκπεσόντες ἔξηραν ἐπὶ μέγα ἔξω τῆς θαλάσσης. — Quae Aristoteles hac paragrapho ac sequentibus disseruit, succincte exposita reperiuntur apud eos, qui philosophorum platicā composuerunt, veluti apud Sto baeum Eclog. I, 30 p. 596 sqq., cuius haec adscribimus verba: Ἀριστοτέλης ἐξ ἀναθυμιάσεως καὶ τὰ τοιαῦτα γίγνεσθαι τῆς ἔηρᾶς. "Οταν οὖν ἐντύχῃ μὲν τῇ ὑγρᾷ, παραβιάζηται δὲ τὴν ἔξοδον, τῇ μὲν παρατρέψει καὶ τῇ ὁρέει τὸν ψόφον, τῇ δὲ ἔξαψει τῆς ἔηροτητος τὴν ἀστραπὴν παρίστησι. — — Ἀριστοτέλης τυφῶνα μέν, ὅταν ἐκνεφίας δινούμενος καταφέροται. Τὸ γὰρ πνεῦμα κωλυόμενον μὲν εἰς ὁρδὸν λέναι παρ' ἀντίπνοιαν, ἢ ψυχος, ἢ πάχος, ἢ τινα ἄλλην αἰτίαν, ζλιανθόμενον δὲ ὑπὸ τοῦ κατόπιν ἐπεισόντος, ἀναστρέφει εἰλούμενον ἐν τῷ νέφει κύκλῳ καὶ συγκατάγει ἐπὶ γῆν ἑαυτῷ τὸ νέφος· εἰθ' διτρῷ ἀν ἐντύχῃ, φερόμενον σφρόντις ἀναρπάζειν, καὶ πάλιν ἀπορρίπτειν· τοῦτο γὰρ εἶναι τὸ πάθος, οἷον ἐκνεφίας, ἄπεπτον. Πρηστῆρας δέ, ὅταν βιαλῶς κατιδὼν ἐκπυρωθῇ τὸ πνεῦμα κατὰ τὴν φοράν, συνεμπίπρασθαι γὰρ τὸν ἀέρα πυρώσει χρωματιζόμενον, διὸ καὶ νυκτὸς ἐκλάμπειν. Ἀναρπάζειν τε καὶ περιτρέπειν δμοῖς καὶ τούτους,

ῶσπερ πυρώδεις ὄντας τυφῶνας. Κεραυνὸν δέ, ὅταν πολὺ καὶ λεπτὸν περιληφθὲν ἐν τοῖς νέφεσι πνεῦμα πυρωθὲν ἐκθλιφθῆ, καὶ μετ' ἴσχυρῷς ἐπὶ γῆν κατασκήψῃ φορᾶς, ἐὰν μὲν ἢ πάντα λεπτόν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπικαῖον, ἀργῆτα λέγεσθαι κατὰ τοὺς ποιητάς, ἐὰν δ' ἡττον ἐπικαῖον ψολοέντα. Τὸ μὲν γὰρ διὰ τὴν λεπτότητα, καὶ πρὸν ἐκπνωδῶσι φερόμενον οἴχεσθαι διὰ τάχονς· ὡς μηδ' ἐπιμελῶνται τι τῶν ὑποκειμένων· τὸν δέ οἶον καὶ βραδύτερον ἐπιχρῶσαι μὲν ὥστ' ἐπ' αἰθάλον παρενέχθηνται δὲ μηδὲν ἀφανίσανται. Λιὸν καὶ τὰ μὲν ἀντιτυπήσαντα φλέγεσθαι, τὰ δ' εἰς τὰς ἔαντῶν ἀραιότητας ὑποδεξάμενα μηδὲν πάσχειν. Ἡδη γοῦν ἀσπίδος πληγείσης τακῆναι μὲν τὸ κύλκωμα, τὰ δὲ ἔνδον μηδὲν παθεῖν, φθάσαντος διὰ τὴν τῆς ὕλης μανότητα πρὸ τῆς καύσεως, ἀλλ' οἶον τρῆχος ἐποίησε. — στενήν προ στενόν Olymp. Aldi fol. 45, b. — ἣν ἐν πύλαις ἢ ὁδοῖς F. P. — Apodosis periodi inchoatae verbis ὅταν δὲ.... ἀντιτυπήσῃ non incipit a verbis ἐπὶ τε τῆς γῆς...., sed desideratur, uti monuit etiam Vicomercatus, et post ἐν πύλαις ἢ ὁδοῖς supplendum πνεύματος δίνῃ γίνεται. At ipse procul dubio Aristoteles, uti saepenumero fecit, periodum inceptam non absolvit. De usu particulae οὖν post parenthesin adi Matth. Gr. gr. p. 1274. 1298. Omittunt autem, quod F. H. N. Bekk. praebeant, τε post ἐπὶ, E. A. Vic. Alex. fol. 113, a. P. B. — Post ἀέροντος A. Vic. B. addunt οὖτω. — δι' ἢ ὑπείκει προ διὰ τὸ μὴ ὑπείκειν Olymp. fol. 46, a. — Pro ἀντιτυπεῖν exhibitent ἀντιτυπεῖν E. F. posterior supra posita πνεῦν. — Articulum ante πλάγιον omittit F. — ἢ οὐ πρὸ ἢ οὐ N. — Pro ἔως ἢν ἐν γένηται E. exhibitet ἐὰν γένηται, Ol. fol. 46, a: ἔως ἐν γένηται omissio ἢν. — τοῦτο ἐστὶ x. omissio δὲ A. Vic. P. τοῦτο ἐστὶ κύκλος B. — Quod ait οὖν γὰρ μὲν φορὶ σχήματος ..... κύκλον εἰναι elucet ex iis, quae disseruit de caelo I, 2. Mechanic. Probl. c. 1: ὃ δὲ κύκλος συνέστηκεν ἐκ τοιούτων· εὐθὺς γὰρ ἐκ πινονυμένου τε γεγένηται καὶ μένοντος ἦν ἡ φύσις ἐστὶν ὑπεναντίᾳ ἀλλήλοις. de anim. III, 10, 8. — Caeterum de totius loci nexu et explicatiōne optime disseruit Vicomercatus, cuius verba huc pertinentia adscribenda censemus: Easdem ob causas fieri ait

vortices in nubibus, quibus in terra fieri dictum est, nempe ob spiritum prima sui parte repercutsum, aliarumque sequentium illius partium cum ea collationem, et in latus delationem, donec pars illa prima, principio, unde excerni incepit, incurrens, unum cum ea fiat, orbisque unus efficiatur. Atque hoc videtur esse, quod ait κατὰ τὴν ἀρχήν quod nos vertimus principii ratione. Quasi diceret: vortices hi qui in terra sunt, similes sunt inter se, quia cum principio coniunguntur, quemadmodum in circulo principio finis coniungitur, vel κατὰ τὴν ἀρχήν, quoniam vortices eius modi similiter in principio, ob eam, quae dicta est, causam efficiuntur. Differunt tamen in fine, quoniam qui in nubibus fit, tandem in gyrum ad terram defertur, quia calore deficiente nubes densetur, unde vorticis in terram delatio consequitur: quod quidem in vortice, qui in terra in portis aut viis fiat, minime evenit. Atque hanc vorticum horum differentiam tradere videtur, cum ait πλὴν ὅτι ὁ σπερ. Quamquam Olympiodorus et alii per multi censem, eo in loco inter ecnephiam et typhonem discrimen tradi, quia videlicet ecnephias nubem, ex qua excernitur, secum non trahat, typho trahat et in se absumat. Quae expositio ab Aristotelis et verborum eius sensu palam aberrare perspicitur: siquidem discrimen, quod ponit, ad ea pertinere luce clarius est, quae κατὰ τὴν ἀρχήν similiter se habere tradidit. Inquit enim eodem modo et in nubibus principii ratione habita, sed differunt quae etc. Tantum vero abest, ut inter ecnephiam et typhonem in hisce verbis discrimen ponatur, ut etiam similitudinem, quae inter ea est, attingat, et ex eius modi similitudine et convenientia inter vorticem, qui in nubibus fit, et eum, qui in terra, discrimen ponat. Similitudo autem ecnephiae et vorticis est, quod, quemadmodum cum ecnephias oritur, spiritus est, nube secretio continuata continuatum illum facit, ita in ortu typhonis, primae spiritus secretioni nubes, ex qua excernitur, continenter consequitur, cum ob nubis densitatem non queat spiritus ipse per se ab ea liberatus excerni. Hanc igitur inter ecnephiam et typhonem similitudinem Aristoteles tradit, seu discriminis

inter vortices illos, qui dicti sunt, ponendi gratia, quemadmodum hactenus exposuimus, seu (si fortasse expositio haec, quia de vortice, qui in terra sit, nihil ultra subiiciatur, minus placeat) propter se: ut, cum discriminem inter ecnephiam et typhonem tradiderit, differreque ea docuerit, quia ecnephias recte excernatur, nullo spiritus facto repercussu, vortex autem in gyrum, ob spiritus a nube repercussum, subiicere deinde voluerit, quamquam inter se eo modo differant, convenire tamen, quia in utroque continuata sit secretio, uterque enim tandem ad terram e nube mittatur, quamvis vortex, quia ob nubis densitatem excerni spiritus ab ea non potest, in orbem primum contorqueatur. Aut hoc igitur, aut eo, qui dictus est, modo locus hic exponendus: minime autem, ut Olymp. et alii exposuerunt. Haec *Vicomercatus*. — τοῦτο ἀνάγκη omissis καὶ αὐτό F. — ἀνάγκη ἐν εἶναι. E. N. — αἱ δῖναι H. N. ut in Arriani l. l. δίνοι B. — Verba δτι ὥσπερ om F. δταν ὥσπερ inverso ordine N. γίγνεται P. — τοῦ νέφους πρ τὸ νέφος H. — συνεχῆς δὲ ὑπεμος addito articulo H. N. — ἀεὶ ἐνταῦθα mutato verborum ordine F. καὶ ἐνταῦθα ἀεὶ H. N. —

4. Verba διὰ τὴν εἰρημένην αἴτιαν apte explicat Olymp. fol. 46, b: τοῦ προσπταλειν μορίοις πλεοσι τοῦ νέφους ἀντιτύποις, ἔτι ἐντὸς αὐτοῦ οὖσα. — κάτω δὲ φέρεται inverso ordine F. H. N. Alex. fol. 113, b, Ol. fol. 46, a. A. Vic. B. P.

5. *Typhonis prima mentio apud Hesiодum Theogon.*
869—882:

'Ἐκ δὲ Τυφωέος ἔστ' Ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων
νόσφι Νότου, Βορέω τε καὶ ἀργέστεω Ζεφύροιο·
αἱ γε μὲν ἐκ θεόφιν γενεῇ, θνητοῖς μέγ' ὄντειαι·
αἱ δὲ ἄλλαι μαφαῶσι ἐπιπνέοντι θάλασσαν,
αἱ δή τοι πλητονται ἐξ ἡροειδέα πόντον,
πῆμα μέγα θνητοῖσι, κακῇ θύοντιν ἀέλλῃ·
ἄλλοτε δὲ ἄλλαι ἕεισι διασκιδᾶσι τε νῆας,
ναύτας τε φθείροντι, κακοῦ δὲ οὐ γίγνεται ἀλλῇ
ἀνδράσιν, οὐκέτης συναντῶσιν κατὰ πόντον·
αἱ δὲ αὖ καὶ κατὰ γαῖαν ἀπειρίτον ἀνθεμόεσσαν

ἔργον ἔρατὰ φθείρουσι χαμαιγενέων ἀνθρώπων,

πιμπλεῦσαι κόνιός τε καὶ ἄργαλέον κολοσυρτοῦ.

Apud Sophoclem *Antigon.* 418 legitur τυφῶς et additur ὄνδρινον ὑχος. Cfr. de mundo c. 4 p. 395, a: τὸ δὲ ἀστράψαν ἀναπνυρωθέν, βιαλως ὑχοι τῆς γῆς διεκθέον, κεραυνὸς καλεῖται. Σὰν δὲ ἡμίπνυρον ἥ, σφοδρὸν δὲ ἄλλως καὶ ἀθρόον, πρηστήρ. Σὰν δὲ ἄπνυρον ἥ παντελᾶς, τυφῶν. Lucian. Tom. IV p. 227: ὁ λεγόμενος τυφῶν ἀνεμώδης, ὃν τινες στρόβιλον ὀνομάζουσιν. Gellius Noct. Attic. XIX, 1 parum accurate τυφῶνας vocat *figuras quasdam nubium metuendas.* Apud sequioris aevi scriptores τυφῶν *fulmen* significat. cfr. Heliodor. *Aethiop.* p. 22. Achill. Tat. I, 12. — Quid sit πέψις et ἀπεψία explicatur IV, 2, 3. 8. ἀπεψία δ' ἐστὶν ἀτέλεια δι' ἔνδειαν τῆς οἰκείας ὑγρότητος. Quomodo autem τυφῶν vocari possit ἐκνεφλας ὑπερπτος explicat deinde § 7 verbis: γίνεται μὲν οὖν τυφῶν, ὅταν ἐκνεφλας γινόμενος μὴ δύνηται ἐκκριθῆναι τοῦ νέφους et iis, quae deinceps sequuntur. — ἀν ἥ ἀχρωμάτιστον inverso ordine Olymp. fol. 46, a. — βορεῖοις E. οοιοις N. βόρειοις Olymp. — Verba βορείοις (verte *aquilonia tempora*) ..... ἐκνεφλας bene interpretatur Alexander fol. 113, b: τοντέστιν, ὅταν ψύχος ἥ καὶ χιόνες, οὐ γίνεται τυφῶν, οὔτε ἐκνεφλας. Fortasse apud Aristotelem ante verbum ἐκνεφλας excidit οὔτε, suspicante iam Vicomercato p. 288. — Aëris tempestates ipsosque maris aestus superveniente nivis atque grandinis lapsu cessare docuit Leopoldus a Buch *Reise durch Norwegen und Lappland* Vol. I p. 268. cfr. Meteorol. veter. Graecor. et Roman. III, 13. p. 86. not. 56. Caeterum vertit haec verba Plinius Hist. nat. II, 49: Non sit autem aquilonius (legit βόρειος, ut Olympiodorus) typhon nec nivalis, aut nive iacente Ecnephias. — εἶναι ταῦτα F. H. N. quorum codicum prior pro πνεύματα exhibit ὑγρὰ καὶ ψυχρά, postremus θερμην εἶναι καὶ ἔηράν transpositis vocabulis. — ψόφος pro ψῦχος mendo typographicō Alex. Aldi fol. 113, b. εὐθύς omittit E. καὶ ante εὐθύς addit Alex.

6. ὅτι γὰρ κρατεῖ E. F. — οὐδὲ γάρ pro οὐ γάρ H. — ἦν post νιφετός ponit F. qui deinceps transponit verba εἶναι κρατούσης.

7. Describit phaenomenon, quod nos *Wasserhose* dicere solemus, quodque apud Gallos audit *trombe*. Vide Lucret. VI, 425 sqq.:

*Nam fit, ut interdum tamquam demissa columnā
In mare de caelo descendat, quam freta circum
Fervisunt graviter spirantibus incita slabris:
Et quaecunque in eo tum sunt deprensa tumultu
Navigia, in summum veniunt vexata periculum.
Hoc fit, ubi interdum non quit vis incita venti
Rumpere, quam coepit, nubem; sed deprimit, ut sit
In mare de caelo tanquam demissa columnā
Paulatim; quasi quid pugno brachiique superne
Coniectu trudatur et extendatur in undas:
Quam cur discidit, hinc prorumpitur in mare venti
Vis, et fervorem mirum concinnat in undis.
Vorsabundus enim turbo descendit, et illam
Deducit pariter lento cum corpore nubem:
Quam simul ac gravidam detrudit ad aequora ponti,
Ille in aquam subito totum se immittit, et omne
Excitat ingenti sonitu mare, fervore cogens.*

*Fit quoque, ut involvat venti se nubibus ipse
Vortex, corradens ex aëre semina nubis;
Et quasi demissum caelo prestera imitetur.
Hic ubi se in terras demisit dissoluitque,
Turbinis immanem vim provomit atque procellat.
Sed quia fit raro omnino, montesque necesse est
Obficere in terris, adparet crebrius idem
Prospectu maris in magno, caeloque patenti.*

Plin. *Histor. nat.* II, 48 sq., ubi de typhone haec leguntur: *Desert secum aliquid e nube gelida, convolvens versansque, et ruinam suam illo pondere aggravans, et locum ex loco mutans rapida vertigine: praecipua navigantium pestis; non antennas modo, verum ipsa navigia contorta frangens; tenui remedio aceti in advenientem effusi, cui frigidissima est natura (cfr. Macrobi. *Saturnal.* VII, 12, *).* — *Fit et*

*) Fabella ad instar narrationis conficta, qua oleo, cui calidis-

caligo belluae similis, nube dira navigantibus. Vocatur et columna, cum spissatus humor rigensque ipse se sustinet. Ex eodem genere, et in longum, veluti fistula nubes aquam trahit. Schol. Arati *Dioscm.* 785, Tom. I p. 184 ed. Buhle: τὰ γὰρ πνεύματα, ἡ σίφωνας καλοῦσιν οἱ ναῦται, συστρεφόμενα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀνιψῶνται τὸ ὕδωρ. καὶ συνιστάμενα παχέα καὶ ξοφώδη γίνεται καὶ ἀποτελοῦσι πιλώσεις νεφελώδεις, ἃς ἦν φέρεται καὶ ὁ ὑετός. σίφωνας δὲ αὐτοὺς λέγοντιν οἱ ναῦται, ἐπειδὴ πολλάκις καὶ αὐταρδον τὸ σκάφος μετὰ τοῦ ὕδατος ἀνιψῶνται εἰς ὑψος. καὶ πάλιν ἔξασθεντος ἀφιᾶσι κάτωθεν. ἐκ γῆς τούννα πολλαὶ ἀναθυμιάσεις γίνονται, αἵ τὸν ὄέρα μεταβάλλοντι. — Articulum ante τυφών addunt F. H. P. — ἐπὶ τῆς γῆς H. N. cfr. not. ad Exc. I, 6, 1. Vol. I. p. 182. ἐπὶ γῆν F. B. Alex. fol. 43, b et in textu et in paraphrasi, P. ἐπὶ τὴν γῆν Ol. fol. 46, b. — εὐθυγεωρίαν E. εὐθυγεωρία, ut εὐθυπορία de visu sonoque rectis meatibus incedere solitis praeprimis frequenter occurunt apud Aristotelem. Cfr. Schneider. ad *Eclog. phys.* Tom. II p. 177. Vide de vocabulo, quod ex ionica dialecto fluxit, Bache ad Cleomed. II, 1 p. 391 sq. — πνεῖ pro ἐκπνεῖ F. ἐκτείνει A. Vic. B. et ita etiam Alex. in textus repetitione, qui tamen in paraphrasi vulgatam tueretur.

8. τοῦτο δ' ἔστιν, ὃν omittit E. — γίνηται pro γένηται N. — ἐμπίμποροι pro συνεκπίμποροι E. συνεμπίμποροι F. — πνηνώσει pro πνρώσει F. — Totam deductionem Aristotelis secutus est Seneca *Quaest. natur.* V, 13, cuius verba adscribenda sunt: *Hoc loco, si tibi videatur, quaeri potest, quare turbo fiat, qui in flatibus evenire solet, ut quamdiu sine impedimento feruntur, simplex et rectum illis iter sit: ubi incurrere in aliquod saxum ad latus ripae prominens, retorqueantur, et in orbem aquas sine excitu flectant, ita ut circumlatae in se sorbeantur, et vorticem efficiant. Sic ventus, quamquam nihil obsistit, vires suas effundit. Ubi aliquo promontorio repercussus est, aut vi locorum coëuntium in canalem convexum tenuemque collectus, saepius in se volatatur, similemque illis, quas diximus converti, aquis facit*

vorticem. Hic ventus circumactus, et eundem ambiens locum, et se in ipsa vertigine concitans, turbo est. Qui si pugnacior est, ac diutius volutatur, inflammatur et efficit, quem πρηστῆρα Graeci vocant. Hic est igneus turbo. Hi fere omnia pericula venti erupti de nubibus produnt, quibus armamenta rapiantur et totae naves in sublime tollantur. — *πρηστῆρες igitur sunt fulmina cum ingenti procella coniuncta, quae eas, in quas incident res comburant. Vide Xenoph. Hellenic. I, 3, 1: ὁ νεῶς ἐνεπρίσθη πρηστῆρος ἐμπεσόντος. Herodot. VII, 42: βρονταὶ τε καὶ πρηστῆρες ἐπισπίπτονται καὶ τινα αὐτοῦ ταύτη συχνὸν δμιλον διέφθειραν. Lucret. de rer. natur. VI, 423 sqq.:*

*Quod super est, facul est ex his cognoscere rebus,
Πρηστῆρας Graeci quos abs re nominitarunt,
In mare qua missi veniant ratione superne.*

Hinc metaphorice dicebatur πρηστήρος ὄψεως, veluti apud Helliodorum *Aethiop.* I, 2, p. 4 Cor., quamvis, ubi res quaedam fulguris instar lucere tradebatur, alias Graeci aut ἀστραπῆ aut verbum inde derivatum ἀστράπτειν usurpare solerent. Cf. Porson. ad Eurip. *Phoeniss.* 108. Interpp. ad Xenophont. *Cyropaed.* VI, 4, 1. *Anabas.* I, 8, 8.

9. *αὐτῷ τῷ νέφει omissa ἐν E. — ἐκληφθῆ pro ἐκθλιβῆ pr. manu F. — ἦν pro λάv F. H. N. — ἐπικῶν ad πνεῦμα relatum hic et paulo deinceps F. H. N. Alex. fol. 114, a, qui hanc lectionem in verborum etiam explicatione ante oculos habuit, A. Vic. B. P. At ἐπικάw, uti nos dedimus cum E., quem secutus est Bekkerus, correxit iam Koenigmann. *Geogr. Aristotel.* p. 58, qui etiam sequentia conjectura feliciter sanavit, probata deinde ex MSS. — ἀργῆτα κεραυνόν explicuimus in not. ad Exc. I, 3, 21. Vol. I. p. 165. *Claræ fulminea* vocarunt Romani. Cfr. Wakefield. ad Lucret. I, 1002. Tom. I p. 169, ubi adde locum Plinii *Hist. nat.* II, 55 ad § 11 laudandum. — ἦν δὲ F. ψολοεὶς κεραυνός plus semel apud Homerum occurrit, sed tantum in extremis Odysseae libris (cfr. Spohn. *de extr. Odyss. parte* p. 158) et apud Hesiodum. Cf. Stanley ad Aeschyl. *Prometh.* 359.*

p. 82 ed. Schütz. Adde *Auctor. Priap. LXVIII*, 5 apud Weber. *Corp. poët. latin.* p. 1402, b. — De re cfr. *Ariean. Stoic.* apud Stob. *Eclog. I*, 30, p. 604: κεραυνὸς δὲ καθότι πνεῦμά ἔστι, ἀπὸ τῶνδε τεκμηριῶσαι πιρέχει· ὁ γῆγνος τε ἔστι τινὰ τῶν ἐντυχόντων καὶ περιδιηθῆναι οἵν τε καὶ διοχνεῖται, ὅτερον οὐκ ἄν τι ἄλλο, ὅτι μὴ πνεῦμα, διέλθοι. ‘Ως δὲ ἔμπνυρον πνεῦμά ἔστι, δηλοῖ μὲν τοῦτό γε καὶ η ὄψις, ὅτῳ ἐγγὺς κατέσκηψε· πῦρ γὰρ φαίνεται.’ Ἡδη δὲ καὶ ἀφ’ ἀντρὸς ἐργάζεται ἐδήλωσε. περιφλέγει γὰρ ἔστι τινὰ τῶν πελασάντων, τὰ δὲ καὶ ἔξαπτει πάντη καὶ ἀπολείπεται ἀπ’ αὐτοῦ ἵχνη, οἷον δὴ ἐπὶ πυρὶ ἐκκαύσαντι ἐσβεσμένῳ et p. 608: *Κεραυνῶν δὲ πολλαὶ ἰδέαι τε καὶ ὀνόματά εἰσιν.* Οἱ μὲν αὐτῶν ψολόεντες, οἱ δὲ ἀργῆτες κλητίζονται, σκηπτοί τε ὅσοι κατασκήπτονται, καὶ αὐγίδες ὅσοι ἐν συστροφῇ πυρὸς καταφέρονται, Ἐλικες δέ, ὅσοι εἰς ἐλικοειδῆ γραμμὴν διάπτουν. — — τούτων ἔνυπάντων οἱ μὲν λαμπροὶ ἀργῆτες· ὅσοι δὲ κατασκαλώσαντες τὰ πελάσαντες σφισιν ἐπαύσαντο, οὗτοι δὲ ψολόεντες ἐπὶ τῷ ἔργῳ ἐκλίθησαν· καὶ οἱ μὲν εὐθείᾳ κατασκήψαντες ἐς τὸ ἔμπαλιν τῇ αὐτῇ εὐθείᾳ ἀνηγξαν· οἱ δὲ ἐκ πλαγίου ἐκπεσόντες πρὸς ἴσον γωνίαν ἄνω ἀναφέρονται. καὶ οἱ μὲν ἄπλοι οἱ δὲ διπλοὶ κατέσκηψαν. *Chrysippus* apud Stob. l. l. p. 591: ὅταν ἡ τοῦ πνεύματος φορὰ σφραγότερα γένηται καὶ πνρώδης κεραυνὸν ἀποτελεῖσθαι. ὅταν δὲ ἄθρον ἐκπέσῃ τὸ πνεῦμα καὶ ἥττον πεπυρωμένον, πρηστῆρα γίνεσθαι· ὅταν δέ τι ἥττον ἡ *) πεπυρωμένον τὸ πνεῦμα τυφῶνα, qua in re non secutus est Zenonem magistrum, qui τυφῶνα dixit κεραυνὸν πολύν, βίαιον καὶ πνευματώδη, ἡ πνεῦμα καπνώδες ἐρρωγότος νέφους secundum Diogen. Laërt. VII, 153. *Seneca Quaest. nat.* II, 40 tria fulminum genera distinguit, primum quod terebrat, alterum quod discutit, tertium quod urit. Primum prorsus congruit cum eo, quod Aristoteles h. l. ἀργῆτα κεραυνόν vocat. Ait enim Seneca: *Quod terebrat subtile est et flammeum, cui per angustissimum fuga est, ob sinceram et puram flammæ tenuitatem .... per id foramen, quod ingressum est,*

*) Ita Heeren. Sed cum codices omnes habeant ἡ, vide ne scribendum sit: ἐὰν δ' ἔτι ἥττον ἡ πεπυρωμένον et q. s.

redit et evadit. Quem ψολόεντα vocat Aristoteles est is, quem Seneca ait res, quibus incidit, discutere, cuius vis late sparsa sit, ut icta rumpat, non perforet. Fulminum hoc genus dicit esse conglobatum et admixtam habere vim spiritus coacti et procellosi. Laurent. Lyd. de mens. III, 15 p. 53 sq.: "Οτι τοὺς κεραυνούς φασὶ γίνεσθαι, ὅταν ὁ ἥξις νεφῶν γένηται (Epicur. apud Diogen. Laërt. X, 103: πυρὸς ὁ ἕξαντος τὸ νέφος. Lucret. VI, 282: fulmen percindit nubem. cfr. v. 292. Ovid. Met. XV, 70: Iupiter an venti discissa nube tonarent.) τῆς γὰρ παρακειμένης αὐτοῖς γεώδους οὐσίας ἔξαφθείσης, τὸ ἔξαφθὲν ὑπὸ τῆς ὁπῆς ἐπὶ τὴν γῆν μετὰ ὁλῶν φέρεται. καὶ ἐάν μὲν ὑγρότερα τνγχάνει τὰ νέφη, ὅμα τῇ καταφορᾷ σβέννυται· εἰ δὲ γεωδέστερα, πνωδεις ἐκθλίβονται. δύο δὲ εἴδη κεραυνῶν εἶναι φασι, ὃν ὁ μὲν ὄξες καὶ μανὸς καὶ διάπυρος ἀργῆς ὀνομάζεται, ὃ δὲ βραδὺς καὶ καπνώδης ψολόεις· καὶ ὁ μὲν διὰ τὴν λεπτότητα (καὶ πρὸιν ἐκπνηρῶσαι) φερόμενος οἴχεται διὰ τύχους, ὡς μηδὲ ἐπιφλέξαι τι τῶν ὄωμοτέρων· ὃ δὲ βραδύτερος ἵκανὸς μὲν ἐπιχρῶσαι ὡς ἀπ' αἰθάλου, καὶ καῦσαι δέ τινα τῶν ὑποπεσόντων, βολβῶν καὶ συκῆς καὶ φάλης καὶ ὑλινῆς μενόντων ἀβλαβῶν, ὃν καὶ τις δορυῖς περιδιφθεροῦσθαι τὰ ιστα τῶν νηῶν διὰ τοὺς κεραυνούς. Eadem, iisdem verbis repetuntur IV. Dec. 2. p. 127. — Aristoteles, qua fiat ratione, ut fulmina non solum comburant, sed etiam percutiant, ita explicare conatur, ut flatus (*πνεῦμα*) singula fulmina praecedat et comitetur, qui percussionis sit causa. Hinc Euripides in fragm. apud Plutarch. Quaest. Symp. IV, 2, 4 p. 721 ed. Wyttensb. dixit βροντῆς πνεῦμα: inde Virgilius Aen. II, 649: fulminis afflavit ventis, quae verba minime intellexerunt interpretes, inter quos etiam Meierotto (*de rebus quibusdam ad auctores classicos pertinentibus dubia*. Berol. 1783, 8. p. 56). Hinc etiam explicatur, quid sibi velint *vapores* in *versibus Claudioiani de VI. cons. Honor.* 344:

— — hic tabescente solutus

*Subsistit galea, liquefactaque fulgure cuspis
Canduit, et subitis fluxere vaporibus enses.*

Sed tota ista de spiritu, fulgurum origine, theoria Aristotele longe antiquior. Ita de Anaximandro Stob. l. l. p. 590: Ἀναξίμαρδος ἐκ τοῦ πνεύματος ταῦτ' εἶπε συμβιτεῖν· ὅταν γὰρ περιληφθὲν νέφει παχεῖ βιωσάμενον ἐκπέσῃ τῇ λεπτομερείᾳ καὶ κονφότητι, τότε ἡ μὲν ὄχισις τὸν ψόφον, ἡ δὲ διαστολὴ παρὰ τὴν μελανίαν τοῦ νέφους τὸν διαγασμὸν ἀποτελεῖ. Non assimilis fuit Metrodori sententia, quam his verbis commemorat Stobaeus p. 591: Μητρόδωρος, ὅταν εἰς νέφος πεπηγός ὑπὸ πυκνότητος ἐμπέσῃ πνεῦμα, τῇ μὲν συνθραύσει τὸν κτύπον ἀποτελεῖ, τῇ δὲ πληγῇ καὶ τῷ σχισμῷ διαγάζει, τῇ δ' δεξύτητι τῆς φορᾶς, προσλαμβάνον τὴν ὑπὸ τοῦ ἥλιου θερμότητα, κεραυνοβολεῖ. τοῦ δὲ κεραυνοῦ τὴν ἀσθένειαν εἰς προστῆρα περιῆστησιν. Etiam Diogenem Apolloniatam dixit Stob. l. l. p. 594 spiritum inter causas fulminum recensuisse. Addi possunt verba, quae in cod. Reg. 1603 adduntur in fine libri *de mundo* p. 401 Bekk.: ὅρα γὰρ τὸ ἐν απολαμβανόμενον πνεῦμα, ὡς εἴρηται, νέφους πυκνότητα καὶ μὴ ἔχον διέξοδον θλίβεται, θλιβόμενον δὲ ἐκπυρροῦται καὶ βιαίως ὀγκύνει τὸ νέφος, καὶ τὸ μὲν ἐκπυρώμενον ἔξιδν ἔξαπτει, τὸ δὲ νέφος ὀγκυρόμενον ἥχει ἦτοι βροντᾶ.

10. Mirandum est, ait Vicomercatus p. 291 sqq., cuius verba adscribenda censemus, secundum fulgurum genus nigrore quidem id, in quod incidit, inficere, non tamen incendere, statim subiici. Inquit enim, fulmen illud, quod tenuissimo constat spiritu, ob tenuitatem ferri, hoc est, sese insinuare, et transire, et prae celeritate maxima, qua fertur, antea rem illam, in quam incidit, penetrare, quam ut mora aliqua facta adurere, aut etiam nigrore possit inficere: id vero, quod e crassiori est spiritu, colore quidem inficere, antea tamen transire, quam adurat. Ita manifeste secum pugnare Aristoteles videtur, qui secundum fulminum genus et incendere et non incendere pronuntiat. Hac difficultate interpretes atque expositores nonnulli fortasse ducti (neque enim id per incuriam iis accidisse arbitror, nempe perspectu facillimam) locum illum, in quo dicitur, fulmen minus tenui spiritu constans incendere, ita verterunt et exposuerunt, quasi dixerit

*Aristoteles, illud non incendere. Cum enim dicitur ἔτει
δ' ἥπτον, ἐπικάων, δύν ψολόεντα καλοῦσσιν, ita reddiderunt:
sin minus adurit, quod psoloenta vocant. In qua
versione cum nulla sit sententia, ita tamen ab illis posita est,
quasi Aristoteles dixerit, sin spiritus ille non adurat,
fulmen id esse, quod Psoloenta nominant. Sed
perspicuum est, aliam esse verborum illorum sententiam,
superioribus correspondentem, nempe hanc, si spiritus minus
tenuis fuerit, eum adurere, esseque id fulminis genus, quod
poëtae psoloēnta vocant. Seu igitur per incuriam locum hunc
ita exposuerint, seu etiam cum eo, quod sequitur, quod illi
ex diametro adversatur, conciliare volentes, foede admodum
lapsi sunt, coque magis, quod Alexandrum habuerunt, quem
ducem, ut nos sequi poterant: nec Alexandrum solum, sed
etiam Olympiodorum, ambos Graecos interpretes, Graeciae
locutionis peritos. Quid igitur in locis hisce pugnantibus, quae
Alexander non animadvertisit, dicendum est? An fulmen illud
minus tenue, quod primum adurere Aristoteles protulit, non
adurere deinde adiecit, quoniam interdum non adurat, cum
videlicet in ea incidit, quae, cum rara sint, non reluctantur,
sed transitum facilem praebent? Quasi dixerit, fulmen illud,
quamquam ex materia non admodum tenui constet, ita ut ex
se posset adurere, non tamen semper comburere, sed tantum,
si corpore, in quod incidit, reluctante, aliquantulum temporis
in eo inhaereat. Atque hoc ab altero genere differre, quod in
quamcumque materiam incidat, adeo tenue est, ut celerrime
transeat, non solum non adurens, sed nec etiam calore ullo
insiciens. Porro adurere, si in materiam reluctantem fulmen
illud crassius inciderit, Aristoteles quoque subiicit, cum ait,
quae reluctantur, aliquid perpeti, quae non reluctantur, non
perpeti. Quod etiam exemplo scuti declarat, quod cum ful-
mine ictum quondam fuisse, ita perpessum est, ut cius aes,
quia materia solida et compacta constans, reluctantum sit, liqua-
tum fuerit: lignum vero, quia rarum et spiritui transitum
praebens, nihil perpessum. Vestium etiam fulmine protri-
tarum quidem, non tamen exustarum exemplum aliud adiicit,*

quoniam spiritus transeundo in pilas redigere eas potuerit: non tamen immoratus sit, ut adusserit. Quamquam hoc exemplum ad exustionem probandam accommodatum non sit: sed ad id tantum, quod, quae reluctantur, aliquid perpetuantur. Liquatio autem aeris, adustioni proportione respondet: perspicue etiam in verbis, quae sequuntur, fulmen adurere docebit, ut negare non possimus, fulmen aliquid esse, ex Aristotelis sententia, quod adurat: quod aliud esse non potest, nisi id, quod minus tenui constat spiritu, cum in materiam obluctantem, aduri idoneam inciderit. Nec enim iis assentio, qui aiunt, fulminis hoc genus, quod adurit, tertium genus esse, quod Aristoteles in generibus illis commemorandis, ut manifestum, et ex duobus aliis consequens praeterierit, sed postea exemplo de seculo declaraverit. Perspicuum namque est, exemplum ad illud secundum genus pertinere: quod si materiam invenit, quae transitum illi praesbeat, illam non ferit: si reluctantem, percutit et adurit, si aduri sit apta. Itaque Olympiodorus aberrat, qui Aristotalem ait tradere, fulmen non habere τὸ καῖον, hoc est, non adurere, quoniam tenui constat exhalatione incensa, ob eamque causam esse κεραυνός, παρὰ τὸ εὐκραῖς εἶναι καὶ μὴ φλόγειν. Perspicue enim fulmen aliquod adurere, Aristoteles tradit, quod etiam ipse deinde fatetur. Utrum autem illa sit vocabuli κεραυνός etymologia, dictum inquam esse, quia recte sit temperatum, nec adurat, nolim contendere: cum praecepsit temperatum esse fulmen possit, ac interdum non adurere, si videlicet materiam reluctantem non inveniat. Atque haec mihi in hac verborum Aristotelis pugnantia videntur dicenda. — γύρο ab initio omittit N. — τίν deest in H. N. — διεύών pro διεξιών F. P. — ἐπιτρόψας pro ἐπιδιατρόψας N. — μέλαναι Λ. μελάναι V. B. P. — διὰ τὴν βραδύτητα pro βραδύτερος F. — ἔφθατε διελθεῖν N. — διεύών omittunt F. II.

11. Pertinent luc exempla allata a Seneca *Quaest. nat.* II, 31: *Caeterum mira fulminis opera sunt.* — *Loculis integris ac illaesisis conflatur argentum. Manente vagina, gladius liquecit. Et inviolato ligno, circa pila omne ferrum destillat.* — *Stat fracto dolio vinum, nec ultra triduum rigor*

iste durat; ubi vide notam Mureti *). Plinius *Hist. nat.* II, 52: *Tertium [genus fulminum] est, quod clarum vocant, mirificae maxime naturae, quo dolia exhauriuntur intactis experimentis, nulloque alio vestigio relicto. Aurum et aes et argentum liquatur intus, sacculis ipsis nullo modo ambustis, ac ne confuso quidem signo cerae. Marcia princeps Romanarum icta grava, partu exanimato, ipsa citra ullum aliud incommodum vixit. In Catilinariis prodigiis Pompeiano ex municipio M. Herennius decurio sereno die fulmine ictus est — et alio loco addit (II, 55): Unum animal hominem non semper extinguit, caetera illico: hunc videlicet natura tribuente honorem, cum tot belluae viribus praestent. Omnia contrarias incubant in partes: homo, nisi convertatur in percussas, non exspirat. Superne icti considunt. Vigilans ictus conniventibus oculis, dormiens patentibus reperitur. Hominem ita exanimatum cremari fas non est **): conditerra religio tradidit. Nullum animal, nisi exanimatum, fulmine accenditur. Vulnera fulminatorum frigidiora sunt reliquo corpore. Arrian. apud Stob. Eclog. I, 30, p. 608: "Οσοι μὲν καὶ πάντη ὀξέως ἐκπεσόντες ὑλῇ ζεντυχον καυσίμῳ, ἔκαυσάν τε αὐτὴν ὑπὸ τῇ διατριβῇ καὶ αὐτῷ κατεσχέθησαν τῷ ἔργῳ. "Οσοι δὲ ξὺν πολλῷ τῷ τάχει κατέσκηψαν, οὗτοι πολὺ ἔκκαυσαι διῆξαν, ὥστε ἡμιπνυρά ἐστιν ἢ ὑπελείφθη. οἱ δὲ καὶ*

*) P. 764 ed. Iust. Lips. ubi sequentia leguntur: *Miki hoò contigit, ut paucis mensibus antequam Hippolytus, Cardinalis Ferrarensis, qui ita de me meritus est, ut eius perpetuo animae ipsis bene precari debeam, ex hac vita discederet, fulmen, in palatum ipsius decidens, ad mea usque cubicula pervenerit. Ibi gladii qui ad lectum unius e famulis meis pendebat, mucronem ipsum ita colliquefecit, ut in globulum converterit, vagina prorsus illaesa.*

**) *Qui de caelo tangitur, salvis est, ut nullo igne decinerescat,* ait Tertullianus *Apolog.* c. 48, p. 39. Laurent. Lyd. *de mens. l. ad § 9 l. p. 54:* τῶν μέντοι κεραυνοβλήτων τὰ σύμματα ἄταχτητος ἀναρπαζομένης ὑπὸ τοῦ πυρός, ὥσπερ ἀποπτηθέντα διαμένειν πέψυκε. Eurip. *Suppl.* v. 936 sqq. Adde Zoëg. *de origine et usu obeliscorum.* IV, 1, 15, p. 294.

αἰθαλώσαντες μόνον διῆλθον. Οἱ δὲ ἔτι καὶ τῶνδε δέξύτεροι οὐδὲ ἐν ἐξεργάσιοι ἐφθασαν, ἀλλ' ἀραιῷ μὲν ὅλῃ, εἰ καὶ πάνυ κανούμων ἐντυχόντες, διεκάρησαν μόνον. ἀντιτίπω δέ, εἰ πελάσειεν ἐνεχθέντες, κατειργάσαντὸ τε αὐτὴν καὶ διέφευραν· ὥστε κυτίδος μὲν ἔνδον μιλθακοῦ ἀψάμενοι διῆξαν, ἀπαθῇ ἀπολιπόντες, τὸ δὲ χρυσίον ἐτηξαν τὸ ἐνόν, ὅτι ἐσχέθησαν ἐν τῷ χρυσίῳ. Καὶ χιτῶνα ἥδη οὐκ ἔκανσαν (quibus verbis firmatur lectio οὐκ ἔκανσεν), ἀλλὰ ἐτρύχωσαν μόνον. καὶ διὰ μὲν κεράμου διῆλθον, τὸ δὲ ἐνὸν ἐν αὐτῷ διεφόρησαν. Plutarch. Quaest. Sympos. IV, 2, 3 p. 716 ed. Wytt.: Ἐγὼ γοῦν οἶδα κεραυνοῦ πιστὸν ἡμῖν ἐς οἰκίαν ἐμπεσόντος, καὶ πολλὰ θαυμαστὰ δράσαντος (οἰνόν τε γὰρ ἐκ πιθοῦ διεφόρησε, τοῦ κεράμου μηθὲν παθόντος, ἀνθρώπον τε καθεύδοντος διαπτόμενος οὔτε αὐτὸν ἥδικησεν, οὔτε τῆς ἐσθῆτος ἔθιγε, ζώνην δὲ χαλκοῦς ἔχονσαν ὑπεζωσμένου διέτηξε τὸ νόμισμα πᾶν καὶ συνέκεν) — — Άκούω δὲ καὶ στρατιώτον φυλάττοντος ἐνεψόντος τοῦ Ρώμης κεραυνὸν ἐγγὺς πεσόντα διακαῦσαι τῶν ὑποδημάτων τοὺς ίμάντας, ὅλο δὲ μηθὲν κακὸν ἐργάσασθαι. καὶ λυχνίων ἄργυρῶν ἔντονοῖς ἐγκειμένων ἐλύτροις τὸν μὲν ἄργυρον συνιζῆσαι τακέντα, τὸ δὲ ἔνδον ἄθικτον καὶ ἀπαθὲς εὑρεθῆναι — — πάντων δὲ θαυμασιώτατον, ὃ πάντες ὡς ἔπος εἰπεῖν ἴσμεν, ὅτι τῶν ὑπὸ κεραυνῶν διαφθαρέντων ἀσηπτα τὰ σώματα διαμένει. Imprimis hoc pertinent, quaeo ibid. § 4 p. 720 leguntur: τὰ μὲν οὖν πυκνὰ τῶν σωμάτων, χαλκός, ἄργυρος [χρυσός, quemadmodum vero similiter lacunam explevit Amyot] ἀποστέγει καὶ φθείρεται καὶ τήκεται πάσχοντα τῷ περιμάχεσθαι καὶ ἀντερείδειν. τῶν δὲ ἀραιῶν καὶ πολυπόρων καὶ χαλώντων ὑπὸ μανότητος, ἀψανστὶ διεκθεῖ, καθάπερ ίματίων καὶ ἔνδων αἵων. τὰ δὲ χλωρὰ καίει, τῆς ὑγρότητος ἀντιλαμβανομένης καὶ συνεξαπτομένης. Recentiores physici, etsi idem proponere solent, differunt tamen ab antiquis in eo, quod hideriores materias fulmini plus impedimenti obstruere dicunt, quam eas, quae minorem densitatem habeant; nos vero non a densitate et raritate, sed a varia vi singulorum corporum electricum fluidum conducendi pendere dicamus, quae quum in metallis maxima sit, fere ad contrariam propositionem

pervenimus, deneiora corpora minus laedi, quam rariora, — οὐδη̄ omittit F. — ἐτάκει pro ἐτάκη Alex. — οὐκ ἔχωνσεν pro eo, quod P. Bekk. praebent οὐ κατέκανοσεν, exhibuimus auctoribus Arriano (l. l.) E. H. N. Alex. A. Vic. B. Cfr. similem lectionis varietatem IV, 7, 5. — πάντα omittunt H. N. — καὶ post δῆλον deest in F. — Post τοιούτων N. addit ἐστίν servato tamen, quod sequitur initio sequentis paragraphi ἐστι.

12. *Ἐν τοῖς ὅμιλοις E.* — Templi Dianaë Ephesiae descriptio servata est apud Dionysium Halicarnassensem *Antiq. Roman.* IV, 25, p. 702. Cfr. Sainte-Croix *Sur les gouvernemens fédératifs* p. 152. Poleni *Dissertazione sopra il tempio di Diana d'Efeso* in *Memorie dell' Academia di Cortona* Vol. I Part. II. Hirt *Vorlesung über den Tempel der Diana zu Ephesus* (Berl. 1809, 4.) et in libri: *Geschichte der Baukunst der Alten* inscripti Vol. II (Berlin 1822, 4.) p. 60 sqq. et quos laudat Jacobs *Vermischte Schriften* Part. III (*Leben und Kunst der Alten* P. II) p. 475 sq. De Alexandri voluntate post Herodstrati flagitium vide Strabon. XIV p. 949 B; de ipso flagitio adi Interpp. ad Gell. *Noct. Attic.* II, 6. — Notum est accidisse templi Ephesii conflagrationem circa idem tempus, quo Alexander natus est i. e. circa Ol. 106, 1 (cfr. Ideler *Handbuch der Chronolog.* I p. 406 *). Quamvis autem non ante Ol. 108, 1 Aristoteles Athenas reliquerit secundum Apollodorum (cfr. Stahr *Aristotelia* I p. 73) inque Asiam ad Hermiam se transtulerit, non dubitavimus tamen pro συρέβαινε, quod praebent F. Alex. Ol. p. Bekk., cum E. H. N. A. Vic. B. restituere ἡθεωροῦμεν, ex quo non necessario concludendum, adfuisse ipsum Aristotelem, etsi accurata descriptio incendii talem suspicionem admittit. Quod paulo ante praecesserit ἡθεωρεῖν, nullius est ponderis. cfr. Commentar. ad I, 3, 16, Vol. I p. 352. — περὶ

*) Ubi loco ex Arriani *Exp. At.* VII, 28 laudato addi poterant verba Ciceronis *Philipp.* V, 17: *Macedo Alexander, cum ab ineunte aetate res maximas gerere coepisset, nonne tertio et tricesimo mortem obiit? quae est aetas nostris legibus decem annis minor, quam consularis.*

ναὸν τὸν ἐν Ἐφέσῳ transpositis verbis P. — πολλαχοῦ pro πολλαχῇ N. — ἐφέρετο ἡ φλόξ inverso ordine F. ἐφαίνετο N. — ὅτι μὲν γε pro ὅτι μὲν γάρ Alex. omissa deinde τε, et ita etiam A. Vic. B. τε deest etiam apud P. — πνεύματα pro singulari numero F. — Ad verba ὅτι γὰρ ὁ καπνὸς πνεῦμα et q. s. cfr. IV, 9, 41: διὸ τοῦτο ἡ φλόξ πνεῦμα ἡ καπνὸς ἔστι καόμενος. *de generat. et inter.* II, 4 p. 331, b: μάλισται μὲν γάρ πῦρ ἡ φλόξ, αὕτη δ' ἔστι καπνὸς καόμενος (ubi Bekkeri inconstantia καόμενος exhibuit), ὁ δὲ καπνὸς οὐκ ἀέρος καὶ γῆς, quod ad idem reddit; nam secundum IV, 9, 33: ἐγεῖται πνεῦμα φύσις συνεχῆς ἐπὶ μῆκος ἀέρος. Fumum incendi dixerat etiam I, 4, 4 ubi vid. Commentar. Vol. I p. 367. — καλεται ut solent, F. H. N. vide Comm. ad I, 4, 1 Vol. I p. 362. — ἐν ὄλλοις pro ἐν ἐτέροις H. N. πρότερον ἐν ἐτέροις, mutato verborum ordine F. Respicit autem ad locos paulo ante laudatos. —

En. καιομένης F. H. N., quorum duo posteriores exhibent ἐγένετο pro ἐγίνετο. — καὶ ἐξέπνει pro ἡ ἐξέπνει N., qui mox ἐργάζεται exhibet pro ἐφέρετο, ut § 12. — ὃν pro ἄνω ψ. manu E. — πυρούμενον pro πεπυρωμένον F. — εἰσέπιπτεν pro εἰσπληντεν E. N. — εἰς omisit F.

14. ἐπακολούθειν pro συνακολουθεῖν F. — εἶναι omittit N. — ᾧ exhibuimus ex coniectura Koenigmanni Geogr. Aristot. p. 58, accedente B., ita ut post πατάξιν supplendum sit ὁ κεραυνός, et κανεῖται coniungendum cum illo ᾧ. Omnes reliqui cum Bekkerio exhibent ἡ.

15. βρονταλ τε καὶ ἀσφαλαλ scripsimus, cum omnes pro τε exhibeant δέ; quia unum tantum φαινομένον significatur. Ita Latini fluxus maris et refluxus, ubi nullum vocabulum habent, quod utrumque comprehendat. Vertendum: die Gewitter. Verba καὶ ἀσφαλαλ omiserunt Olymp. F. N. bene animadvertisentes de uno tantummodo agi φαινομένον καὶ αἱ ἀσφαλαλ margo codicis H. — καὶ τὸν ψόφον deest apud Olympiodor. fol. 46, b. — παρατάξῃ pro πατάξῃ E. — ἔκανος pro ἐπέκανος H. N.

16. ἔτι δὲ περὶ πρηστήρων H. P. De formula ἔτι δέ,

qua utuntur Graeci, quando a priore argumento ad aliud oratio transducitur, adi Hemsterhus. ad Lucian. Tonēn. I p. 198. cfr. IV, 1, 3. Imprimis frequens est apud Aristoxitatem. — πάντων αὐτῶν dedimus cum E. F. Alex. fol. 114, a. A. Vic. P. Omisit Bekkerus cum reliqua. itt

CAPUT SECUNDUM.

Excerpta ex capitibus II—V reperiuntur apud Stobaeum Eclog. I, 31, 2, p. 616—632, nullo tamen in iis exscribendis a scriptore certo ordine observato. De Salonicis disputavimus Meteorol. vet. Gr. et Roman. IX, 46 ap. 194—197. Cfr. imprimis Schol. Arati Diensem. 79 p. 186 Buhle, qui sua fortasse ex Posidonio deprompsit, ex quod plurima hausit, quae aliis in locis de aëriis phaenomenis disseruntur: τῶν γινομένων καὶ ἐν τῷ μετεώρῳ συνισταμένων, μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τὰ μὲν κατ' ἔμφασιν μέν, οἷον λόγοι ρητορίδες, παρήλιος· κατ' ὑπόστασιν δέ, κομῆται, παγωλαι, λαμπάδες, διάτοντες (B. ὕπτοντες. Caeterum cfr. Comment. ad I, 1, 2. Vol. I p. 321). τὰς δὲ ἀλωὰς τῷ σχήματι κύκλοτερεῖς διαγράφουσι, καὶ ἔστιν ἄλλος περὶ τὴν σελήνην κύκλος, καὶ αὐτὴ ἐν μέσῳ ἀμυνδροτέρᾳ φαίνεται. ἡ τοινυ δύψις κατὰ τὴν ἔνστασιν τοῦ ἀέρος, τραχέσι μὲν προσπεσοῦσι, αὐτοῦ πονηταπαίνεται, μηκέτι λαμβάνουσα ἐτέρας φορᾶς ἀρχήν. λεῖοι δὲ καὶ ὄμαλοις προσφερομένη, οἵνις τὸ ἔσοπτρα καὶ ὄδατα, ἤτοι ἐνδοτέρῳ διαδίνεται, οἵονει ἐγκατακλωμένη· ἡ εἰπερ τοῦτο ἀδυνατεῖ ποιεῖν δι' ἀντιτυπίαν τῶν σωμάτων, ἀνακλῆται, ἐμφανίζονται τὰ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον ὅρώμενα, ὥφ' οὖ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνακλάσεως ποιεῖται. ὅταν τοινυ περὶ τὸ ὄστρον νέφη συστῆ συνεχῆ καὶ κοῖλα, ἐνταθῆ δὲ ὁ ἀήρ περὶ ταῦτα, εἶται κατάκλασιν σχῆμας αὐτὸν τὸ ὄστρον, ἐμφαίνεται τοῦτο καθ' ἐκάστην ἀνάκλασιν· καὶ οὕτως ἡ ἄλως ἀποτελεῖται· καὶ τὸ μὲν πλησίον τοῦ ὄστρον φαίνεται λευκόν, διὰ τὴν τοῦ φωτὸς ἐπικράτειαν· τὸ δὲ ἔξω τούτου, μέλαν, διὰ τὴν πόλην τὰ νέφη παράγεσιν. — — ὅρζεται δὲ οὕτως ἄλως· ἔστιν ὑγρὸς τοῦ ἀέρος ἐπικειμένου καὶ παχέος ὄντος φαντασία φαῖται.

κυκλοειδοῦς, περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην συνισταμένη. Senecam Quaest. natur. I, 2 sqq., qui nominis causam hunc in modum reddit: *Ob hoc [quia rotundi sunt] tales splendores Graeci areas vocavere, quia sere terendis frugibus loca destinata sunt rotunda.* Qui usus notissimus est ex Homeri carminibus. cfr. *Iliad.* XX, 495 sqq.:

'Ως δ' ὅτε τις ζεύξῃ βόας ἄρσενας εὐρυμετώπους,
τριβέμεναι κοῖ λευκὸν ἔυκτιμένη ἐν ἀλωῇ.
φίμφα τε λέπτ' ἐγένοντο βοῶν ὑπὸ πόσσος ἔριμάκων.
ὣς ὑπὸ Ἀχιλλῆος μεγαθύμον μάνυχες ἵπποι
στείβον ὅμοιον νέκυάς τε καὶ ἀσπίδας. — —

Il. XXI, 346 sqq.:

'Ως δ' ὅτ' ὀπωριὸς Βορέης νεοαρδέες ἀλωὴν
αἷψ· ἀναξηράνη· χαίρει δέ μιν ὅστις ἐθείρη.
ὣς ἔξηράνθη πεδίον πᾶν — — —

Saepe deinde occurrit apud Scriptores R. R. veluti apud Catonem c. 91. 129. Varronem I, 51 sq. Columellam II, 20. Palladium I, 36, 1. Iun. 1. Cfr. Virg. *Georg.* I, 178 ibique Heyne et Voss. Eundem morem nunc quoque servant Europae meridionalis incolae. Cfr. Carter *Itinerar. Tom. II* p. 227, Dodwell *Classical and topographical tour through Greece Vol. II* p. 10.

1. Post ὁύβδων Alex. fol. 114, b. A. Vic. B. addunt καὶ τῶν ἄλλων τῶν συμβαινόντων. — καὶ γὰρ ταῦτα πάντα γίνεται inverso ordine Olympiodorus fol. 50, b. — τὰς προειρημένας αἰτίας pr. m. F. — λαβεῖν δεῖ mutato ordine F. δεῖ λαμβάνειν E.

2. οὖν omittit N. — Quod ait περὶ τὰ λαμπρὰ τῶν ἀστρῶν apparere saepenumero coronas, id et alii veterum testantur. cfr. Ptolemaei *Tetrabibl.* ex paraphr. Procli II, 14 p. 146: οἱ συνιστάμενοι ἄλως περὶ τε τοὺς πλανῶντος ἀστέρας καὶ τοὺς τῶν ἀπλανῶν λαμπρούς. Arati *Diosem.* v. 209:

ἢ καὶ πού τις ἄλωα μελαινομένην ἔχει ἀστήρ. Plin. *Hist. nat.* II, 28: Existunt eaedem coronae circa lunam et circa nobilia astra, caelo quoque inhaerentia. XVIII, 35, 80: Circouli novi circa sidera aliqua

pluviam [nuntiant]. Senec. Quaest. nat. I, 2, 10: Hæ coronae noctibus fere circa lunam et alias stellas notantur. Schol. Arati Diensem. 79, p. 182: οὐ μόνον δὲ περὶ σελήνην, ἀλλὰ καὶ ἥλιον γίνεται καὶ ὀστέος. Apud nos rarissime circa alias sidera, quam solem lunamque apparent, quamvis et ipse circa Iovem serena nuper nocte viderim. Saepenumero circa Venerem aliasque maiores stellas, eius modi coronas observavit in America meridionali Alexander ab Humboldt (v. Zach Monatl. Correspondenz I p. 410. Gilb. Annal. VI p. 190. Voyage aux régions équinox. Tom. II p. 308), at nusquam circa fixa sidera. — εἰωθεν pro ἔωθεν E. — ἐλαττονάνις F.

3. Cum non praecesserit ἥλιος vide ne ad δύνοντος μὲν καὶ ἀνατέλλοντος Aristoteles addiderit ἥλιον, quod deinde ex textu excidit, qua re nihil facilius, cum notum sit in codicibus MSS. hoc vocabulum compendio indicari, qua de re illiusque signi sensu multiplici post Gaisfordum ad Poët. minor. Graec. Vol. I p. 113 egit Bake ad Cleomed. II, 4 p. 455. — μεγίστη ἡ ἄψις..... ἐλάττων ἡ ἄψις omisso utroque in loco particula δέ H. N. ἄψις h. l. et sqq. A. Vic. — αἰρονμένον pro αἴρομένον E., qui mox praebet περὶ μὲν τὴν ὄπ. — μετοπωριήν F. Alex. fol. 114, b. A. Vic. B. P. — ἡ μὲν ταῖς addito μὲν F. — βραχυτάταις H. — ἐν δὲ ταῖς θεριναῖς δελῆς μόνον, οὐκέτι δὲ καὶ περὶ μεσημβρίαν Ol. fol. 50, a. — Quod ait, aestate numquam fieri circa meridiem arcum caelestem, recte se quidem habere potest, cum, sole admodum elevato, exigua tantum iris supra horizontem altitudinem sub Graeciae climate habere queat: attamen fieri potest, quod non nisi idcirco raro tantummodo accidit, quia vix umquam in tanta terrae vicinia nubes deprehenduntur imbreui demittentes. Quod addit deinceps: οὐδὲ δυοῖν πλεῖονς γίνονται ἕριδες aperte falsum esse, elucet ex iis, quae adnotavimus ad Exc. III, 4, 9, p. 129. — οὐ δὴ δυοῖν N. οὐδὲ δὴ δυεῖν H. δέ et δὴ coniunctae stare possunt. cfr. Comment. ad I, 4, 9. Vol. I p. 371. Herod. II, 33. δυεῖν praebent etiam Alex. A. Vic. P. Quae forma secundum Eustathium ad

Iliad. x' p. 802, 26 ed. Rom. rebentior est. Cfr. quos laudat *Matthiaeus Gr. gr.* § 138, p. 262.

4. τρίχως pro τρίχρως E. — τὰ δὲ χρώματα pro καὶ τὰ χρ. F. qui deinde τῆς ἐκτός exhibit pro ἐν τῇ ἐκτύς, καὶ ἀπεντύτια pro καὶ ἐξ ἐκτύτιας, et φοινικέλιαν pro φοινικίλιαν. — ἀνὰ λόγον exhibuimus pro eo, quod omnes praebent, ἀνάλογον. Cfr. ad I, 14, 5, Vol. I p. 477. cum Add. p. 659. Vide III, 3, 32: οὐδὲ ἔχομένη καὶ η̄ τρίτη κατὰ λόγον.

5. ταῦτα post χρώματα omittit *Olympiodorus* fol. 50, b. — γραφεῖς pro γραφῆς F. H. N. corr. E. Alex. A. Vic. B. P. Vide interpp. ad *Sophoc. Aiac.* v. 186, ad *Thuc.* I, 67. *Olymp.* exhibit καταγραφεῖς. Γραφεῖς omnium codicium consensu editum est *Ethic. Nicomach.* X, 10 p. 1180, b. — ἀλόγον pro ἀλογόν E. — κεραννυμένων pro κεραννύμενον N. — Ad verba οὐ γίνεται κεραννύμενον supplendum est νῦν τῶν γραφέων. Temperatione enim revera fiunt. Cfr. *de color.* c. 2 p. 792, a. b., ubi tamen res longe aliter explicatur, quam *de sens. et sensili* c. 3 p. 439, b sq. — Cum offenderet scribas omissio articuli in altera enuntiationis parte, alii etiam priorem omiserunt, veluti E., alii alterum addiderunt, ut H. N. At cfr. ad I, 3, 5, Vol. I p. 338.

6. ὁύθδοι Alex. *Olymp.* hic et in sqq. ubique. — οὐδὲ pro οὐτε H. cfr. ad I, 8, 8, Vol. I p. 416. — πρὸς τῆς γῆς E. — οὐδὲ ἐξ ἐκτύτιας H. N. — Pro οὐδὲ δὴ νύκτωρ F. exhibit νύκτωρ δημολως οὐδαμᾶς, quae paraphrasin sapiunt. — οὐδὲ ἐπαιρομένου δεὶ η̄ et q. s. F. — τὰ δὲ πλεῖστα mutato verborum ordine H. N. — μεσονυρανοῦντος i. q. μεσημβριάζοντος. Grammaticorum est commentum, cum vocabulum Alexandrinae esse dialecti tradunt, cuius opinionis patrocinium suscepit Bakke ad *Cleom.* I, 10, p. 365. Adde Kuhn. ad *Polluc.* IV, 157. Sturz. *de dial. Alex.* p. 45. — σπάνιον εἰ γέγονεν H. N. σπάνιον γέγονεν omissio τι F. — Ad verba οἶον ἐν Βοσπόρῳ ποτὲ συνέπεσεν cfr. *Plac. Phil.* ap. Plut. III, 5 p. 83 ed. Corr. παραπλησίως δὲ φυσιολογεῖται (*Anaxagoras*) τὰ καλούμενα παρήλια, γινόμενα δὲ κατὰ τὸν Πόντον. Adde locos ex *Cleomedes* et Schol. ad *Arat.* laudatos ad III, 6. Obiter

monere volumus, uti Graeci dicebant, si quid mirum et praeter vulgi accedit opinionem, id in Bosporo aut Ponto vel in Africa accidisse, ita medii aevi scriptores de patria nostra loqui fuisse solitos. Hodie in America talia accidisse vulgo perhibentur aut in Siberia. — δι' ὅλης ἡμέρας omisso articulo Alex. fol. 115, a. A. Vic. δι' ὅλης γὰρ ἡμέρας B.

7. τύδ' ἔστιν E. — ταῦτόν pro ταῦτό N. quod fere prae-tulisse. cfr. Elmsl. ad Eurip. *Med.* 550. — πάντα γὰρ ταῦτα ἀνάκλ. ἔστιν Olymp. fol. 50, b. — γίνεσθαι τὴν ἀνά-κλασιν transposito verbo F. H. Olymp.

8. ὡς οἱ μὲν ἀρχαῖοι transposito μὲν N. οἴονται pro φῶντο F., qui hanc ob causam exhibit deinde οὐ γίγνεται pro οὐκ ἐγίνετο. — οὖν ἐγίνετο ἵρις margo codicis H. — ἐλάνθανε δ' αὐτούς E. — De re cfr. Senec. *Quaest. nat.* I, 3, 1: *Arcus in nocte non sit, nisi admodum raro, quia luna non habet virium tantum, ut nubes transeat, et illis colorem suffundat, qualem accipiunt sole perstrictae.* Fit tamen: atque imme-rito Gassendus ad Diogen. Laërt. X p. 1127 Aristotelem iridem lunarem cum halone lunari confudisse iudicavit. Exemplorum copiam composui in *Meteorolog. veter. Graec. et Roman.* IX, 45 not. 4 p. 194. Peculiarem de iride lunari libellum composuit Alfeldius. Giessae 1750. Vicomercatus p. 305: *Non ita tamen raro, ut ex hisce verbis oobligi potest, arcum hunc apparere Albertus affirmat. A se enim et multis aliis arcum lunae in aquilone, cum luna esset ad meridiem, visum esse testatur, idque non plenilunio, sed cum luna esset ἀμφίκυνθος, hoc est, utrinque gibba. Rursus eodem anno bis visum fuisse. Sunt etiam qui ferunt in Germania bis una aetate apparuisse.* En ablegatos nos ad Germaniae nostrae portenta (cfr. § 6)!

9. τε et articulum ante σκότει omittit F. — ὅλη pro ὅλλα inepit B. — ἐν τοῖς πανσελήνοις Olymp. fol. 50, b. — ἀνάγκη γενέσθαι inverso ordine Alex. A. Vic. B. P. — γίνεσθαι pro γενέσθαι ac deinceps εἰ μέλλει ἔσεσθαι pro τὸ μέλλον ἔσεσθαι F. qui etiam verba ὑπὲρ τὰ in margine posuit. — Idem ἔτυχε pro ἐνετύχομεν.

10. In primis praetereundum non est, Aristotelem de aspectus repercussu et in speculis res videndi ratione sic loqui, quasi cum quid cernimus, aspectus ab oculis prodeat, seu ad rem, quam recta conspicimus, proficisciens, seu ad corpus, quod speculi habet rationem, a quo ad rem, quae cernitur, reflectatur. Quae opinio sui temporis Mathematicorum erat, quam aliqua ex parte Plato quoque amplectebatur *). Ipse autem in libro de sensu et sensili eam damnavit, et tam in eo, quam in libris de anima (II, 7), colores et omnino omne spectabile videri tradidit, quia medium, quod actu (*ἐνεργείᾳ*)

*) Erat autem haec sententia Democriti et Epicuri, a Plutarcho *Plac. phil.* IV, 13 hunc in modum exposita: *Δημόκριτος, Ἐπίκουρος κατὰ εἰδάλων εἰσηρίσεις φόντο τὸ δρατικὸν συμβατνεῖν* (cfr. Diogen. Laërt. IX, 44. Plutarch. *Quaest. Sympos.* VIII, 10). Eadem amplexus est etiam Plato totamque in *Menone* expressit ac probavit, aliis tamen in locis paulo aliter explicuit. Cfr. Plutarchi *Plac. phil.* I. 1.: *Πλάτων κατὰ συναύγειαν τοῦ μὲν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν φωτὸς ἐπὶ πόσον ἀπορρέοντος εἰς τὸν ὄμογενῆ ἀτρα, τοῦ δὲ ἀπὸ τῶν σωμάτων φερομένου ἀπορρεῖν τὸν δὲ μεταξὺ ἀτρα εὐδιάχντον ὅτα καὶ εὑρεπτον, συνεκτείνοντος τῷ πνωράδει τῆς ὄψεως. αὕτη λέγεται Πλατωνικὴ συναύγεια.* *Quaest. Sympos.* I, 8: *πνεῦμα τὸν ὄμμάτων αὐγοειδὲς ἐκπίπτον ἀποκρνᾶται τῷ περὶ τὰ σώματα φωτὶ, καὶ λαμβάνει σύμπτηξιν, ὥστε ἐν ἐξ ἀμφοῖν σῶμα διόλου συμπαθὲς γενέσθαι. Κεράννυται δὲ ἔτερον ἐτέρῳ συμμετρίᾳς λόγῳ τε καὶ ποσότητος. οὐ γὰρ ἀναιρεθῆναι δεῖ θάτερον ὑπὸ θατέρου κρατηθέν, ἀλλ' ἀπ' ἀμφοῖν ἐξ τι μέσον ἀρμονίᾳ καὶ ποιωνίᾳ συναρθέντων μίαν δύναμιν ἀποτελεσθῆναι.* Etiam Empedocles eandem opinionem habuit, quamvis visum non hac tantummodo ratione, sed etiam radiis ex oculis ad corpora transeuntibus indeque ad oculos redeuntibus fieri arbitraretur. Cfr. Aristotel. *de sens. et sensili* c. 2, p. 437, b: *Ἐμπεδοκλῆς δ' ἔοικε νομίζοντι ὅτε μὲν ἐξιόντος τοῦ φωτὸς — βλέπειν (sequuntur versus Empedoclei) ..... ὅτε δὲ ταῖς ἀπορροαῖς ταῖς ἀπὸ τῶν ὄφωμάτων, quam priorem sententiam probaverunt deinde Hipparchus aliquique complures. Fuere etiam inter Peripateticos, qui magistri sententia derelicta ad veterem opinionem consugerunt, inter quos Hieronymus Rhodius, auctore Plutarcho *Quaest. symp.* I, 8. Visus theorias Platonis et Aristotelis exponit Galenus *de plac. Hippocrat. et Platon.* VIII, p. 630. 643. *de usu part. corp. humani* X, p. 815 sqq. Cfr. Vol. I, p. 384.*

perspicuum est, moveant et illud aspectum. Illorum itaque speciem ad aspectum potius perduci, quam vim adspiciendi ad illa. Sed quamquam a se damnatam sententiam illam et opinionem, perinde tamen ac verum hoc in loco ponit, iridisque et coronae rationem ea posita et constituta reddit, quoniam (ut Alexander ait) ad reflexionis, ex qua haec ortum habent, rationem nihil interest, utro modo fiat aspectus, siquidem utroque a speculis reflexio aliqua efficitur: aspectus quidem seu radiorum eius, si radius ab oculis ad rem, quae cernitur, ex euntibus videamus: speciei autem rei visae ad aspectum, si altero modo. Utravis autem re a speculo reflexa, seu videlicet ratio aspectus seu rei, quae cernitur, specie, rem in speculo cernere contingit. Itaque cum nihil interesset, utro modo aspectum fieri poneret, Mathematicorum, quae tunc celebris erat et apud omnes sere in pretio habebatur, opinionem sequi maluit, ne sua, quam nondum demonstraverat, quaeque fortasse non ita probabatur, posita, tota haec disputatio insermo ac debili arguento nisi videretur *). Nemo igitur existimet, quia eam hoc in loco statuat, ab ipso probari, eumque de adspiciendi ratione pugnantia docere, aut opinio- nis suae absurditatem, quemadmodum septimo de placitis censem Galenus, animadvertisse. Non enim, quia aliorum sententiam sua veriorem esse cognoverit, sed quia tunc in hominum animis magis imbibitam, magisque (ut dictum est) celebrem videbat, ea est usus: nullumque propterea periculum imminet, ut suarum quaestionum libri omnes (quod ille obiicit) fidem amittant. *Vicomercatus.* — Nos ea de re disseruimus in Commentar. ad I, 6, 3, Vol. I p. 385. — ἀπὸ τοῦ ὄδατος N. ἀπὸ ὄδατος A. Vic. P. — τε post περὶ addit F. post ἐκ ponunt Alex. fol. 115, a. A. Vic. P. — διὰ pro διότι N. — ἐν ante ἐντοῖς μὲν omittunt H. N. ἐν οἷς μὲν Ol. fol. 51, a. —

*) Exemplis a nobis in Comment. ad I, 6, l. l. laudatis addet, quam *Ethic. Nicomach.* I, 13, p. 1102 proposuit animae divisionem, de *anim.* III, 9, 2 sqq. aperte refutatam, ubi nulla alia fuit causa, cuius opinione a se ipso damnata uteretur, nisi ut in re longe diversa disertae expositioni supersedere posset.

Pro καὶ τὰ σχήματα H. N. Alex. A. Vic. B. exhibent οὐ μόνον τὰ χρώματα, ἀλλὰ καὶ τὰ σχήματα.

11. *αἰσθητὴν διαιρεσιν* dixit, cum omne corpus unde-
quaque sit divisibile. cfr. *de caelo* I, 1, p. 268, a: *συνεχὲς μὲν οὖν ἔστι τὸ διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά, σῶμα δὲ τὸ πάντῃ διαιρετόν.* Similis autem illi, quae h. l. *de speculis*, argumen-
tatio de stellis deprehenditur *Meteorel.* I, 6, 12, ubi ad-
dendum erat in *Commentario Vol. I* p. 396, fuisse Ephorum
Cumaeum, qui contenderet *cometam in plures stellas disces-
sisse, antea in unum stellis multiplicibus congregatum.*
Verba sunt Senecae *Quaest. nat.* VII, 16 et Ammiani
Marcellini XXV, 10, ubi cfr. Vales. et Lindenbrog.
Tom. III p. 121 sq. ed. Erfurdt. Adde Marx *Ephori fragm.*
p. 250. Caeterum, cur color solus reddi queat a speculis, quae
nullam sensibus perspicuam divisionem admittant, elucet ex
iis, quae disputata sunt de *sens. ac sensili* c. 6, p. 445, b sqq.,
quae confer. Adde *Problem.* I, 51 p. 865, b: *ἐνοπτρον γίνεται ἄπαν μᾶλλον ὑγρὸν χρόας δὲ λιγον ἢ πολὺ ὅν· ἐν μὲν γὰρ τῷ πολλῷ ὑγρῷ τὰ σχήματα ἐνορᾶται, ἐν δὲ τῷ δὲ λιγῷ τὰ χρώματα. οἶον καὶ ἐπὶ τῆς δόρσου καὶ τῶν ḥανδῶν.* Plut. *Plac. phil.* III, 5 p. 82 Cors.: *εἰσὶ δὲ αἱ ḥανδεῖς οὐ σχήματος μορφαὶ, ἀλλὰ χρώματος.* — *δόξει γὰρ ἂν εἴναι addito ἦν F. — ἄμα τε δοκεῖ omisso deinde τε F.* — Post ἔχειν H. N. addunt πάντα, Alex. A. Vic. B. πάντῃ. — Verba τοῦτο. δ' ἀδύνατον λεπτεῖαι coniunxit B.

12. Hyperbaton in verbis τὸ δὲ χρῶμα ὅτε μὲν λαμπρὸν φαίνεται τῶν λαμπρῶν bene iam animadvertisit Olympiodor. fol. 51, a. cfr. ad III, 6, 7. — φαίνεται λαμπρόν inverso ordine F. qui mox praebet τῷ μίγνυσθαι τὸ τοῦ ἐνόπτρου. Ol. 51, a: ὅτε δὲ ἡπτον τῷ μίγνυσθαι et q. s. — ἔστι pro ἔστω F. — περὶ τοῦτο E. — διότι pro διό Olymp. Aldi. — λέγομεν H. Olymp., qui deinde cum N. exhibent χρησόμεθα. F. λέγομεν. —

CAPUT TERTIUM.

Quomodo halo circularem formam induere possit, demon-
strare aggreditur mathematicis usus rationibus. Aristote-

les enim, si quis alias veterum philosophorum, quam arcte optica cohaereat cum geometria intellexerat, quod patet tum ex aliis locis, tum ex verbis *Analyt. post.* I, 7, p. 75, b, ubi opticam affinem geometriae, sicuti harmonicam arithmeticas diserte praedicavit. Huc etiam pertinent verba *Anal. post.* I, 13, p. 79, a: ἔχει δὲ καὶ πρὸς τὴν ὀπτικήν, ὡς αὗτη πρὸς τὴν γεωμετρίαν, ἄλλη πρὸς ταύτην· οἷον τὸ περὶ τῆς Ἰριδός, τὸ μὲν γὰρ ὅτι φυσικοῦ εἰδέναι· τὸ δὲ διότι ὀπτικοῦ, ἢ ἀπλᾶς ἢ τοῦ κατὰ τὸ μάθημα. *Phys.* II, 2, p. 194, a: δηλοῖ δὲ καὶ τὰ φυσικάτερα τῶν μαθημάτων, οἷον ὀπτικὴ καὶ ὀρμονικὴ καὶ ἀστρολογία· ἀνάπαλιν γὰρ τρόπον τιν' ἔχουσι τῇ γεωμετρίᾳ. — In ed. B. inscriptio reperitur "Οτι ἡ ἄλως κύκλος ἐστὶ καὶ τι σημαίνει.

1. τε post διάτι omittunt E. F. in lacuna N. — διὰ πάντων pro ἐπὶ πάντων F.

2. ὁμαλός pro ὁμαλής F. N. Alex. sol. 115, b. A. Vic. B. P. Aequaliter densata, quia si inaequali modo densata esset nubes (quod Theophrastus *de caus. plant.* V, 1, 12, p. 538 ita exprimit: μέχρις οὖν ὃν δὲ ἀηρ ὁμαλίζῃ), varii colores redderentur, quemadmodum in iride, aut in omnē parte sidus ambiens, quae melior videtur interpretatio, cum III, 4, 22 sqq. alio modo colorem iridis explicet. μικρούς μερής quia, nisi talis esset, non solum sideris splendor ac color, sed etiam figura appareret. Caeterum cum adderet vocabulum ὁμαλής, simul intelligi voluit, nubem non nimis posse densari, ne in nigro puniceus color appareat, aut totum sidus penitus occultetur. Isque est genuinus vocabuli usus. Cf. Theophrast. *de vent.* § 40, p. 773: ὁ ζεφυρός.... ὁμαλος διὰ τοῦτο ἐστι (διὰ τὸ ἐφ' ὑγροῦ βεβηκέναι) i. e. quamvis sit frigidus, calorem tamen secum fert tantum, ut calidioribus aliquo modo accenseri possit. Theocrit. *Idyll.* XIV, 56. — Idem vocabulum ὁμαλής exprimere procul dubio voluit Seneca *Quaest. natur.* I, 2, 11, cum diceret: *Debet aér nec tam spissus esse, ut excludat ac summoveat a se lumen immisum, nec tam tenuis et solutus, ut nullam venientibus*

radiis moram praebeat *). — συνισταμένης προ συνισταμένη Ή.

3. Cfr. Theophrast. *de sign.* II, 6: αἱ ἄλωνες περὶ τὴν σελήνην πνευματώδεις μᾶλλον ἢ περὶ τὸν ἥλιον· σημαίνονται δὲ πνεῦμα ὁμοία περὶ ἄμφω, καὶ ἡ ἀν ὁμοίη, ταύτη πνεῦμα. Arat. *Diosem.* v. 79 εἴδ.

εἰ δέ κέ μιν περὶ πᾶσαν ἄλων κυκλώσονται
ἢ τρεῖς, ἡὲ δύω περικείμεναι, ἡὲ μὲν οἵη,
τῇ μὲν ἡῆ ἀνέμοιο γαληνάης τε δοκεύειν·
ὅγγινον μένη ἀνέμοιο· μαραινομένη δὲ γαλήνης.
ταὶ δύο δ' ἀν χειμῶνι περιτροχάοιτο σελήνη·
μείζονα δ' ἀν χειμῶνα φέροι τοιέλικτος ἄλων.
καὶ μᾶλλον μελανεῖσα· καὶ εἰ ὁγγινύατο, μᾶλλον.

Geoponic. I, 3, p. 16 ex Arato: έὰν δὲ περὶ πᾶσαν τὴν σελήνην ἄλωνες δύο ἢ τρεῖς ὁσι, μέγιστον χειμῶνα ἔσεσθαι δηλοῦσι καὶ μάλιστα εἰ μελαινότεραι ὑπάρχουσι. Plin. *Hist. nat.* XVIII, 35. Procli paraphr. in *tetrabibl. Ptolem.* II, 14: ἔτι δὲ παρατηρητέον καὶ τὰς καλονυμένας ἄλως, ὅταν περὶ αὐτὴν γένωνται. τούτων γὰρ εἰ μὲν μία γένηται καὶ αὐτὴ καθαρὰ καὶ διάλυτος ὑπομαραινομένη, ἐνδίων σημαίνει. εἰ δὲ δύο ἢ τρεῖς, χειμῶνας δηλοῦσιν. ἀλλ' ἔὰν μὲν ὑπόπνυροι φαίνωνται καὶ διασχιζόμεναι, μετὰ σφοδρῶν ἀνέμων, δηλοῦσι χειμῶνας. εἰ δὲ ζοφώδεις καὶ παχεῖαι, τοὺς μετὰ χιόνος δηλοῦσι χειμῶνας. εἰ δὲ ὑπόχλωροι ἢ μέλαιναι ἢ περισχιζόμεναι, ἀμφοτέροις σημαίνονται τοὺς χειμῶνας, τοὺς τε μετὰ ἀνέμων καὶ χιόνος. οἷον δὲ πλειονες ἄλως συνιστάμεναι φαίνονται, τοσοῦτον καὶ μείζονες προδηλοῦνται χειμῶνες. Senec. *Quaest. nat.* I, 2, 8: — Coronae quum dilapsae sunt aequaliter, et in semet ipsis evanuerint, significatur aëris quies: est omnium tranquillitas et tunc aquam exspecta. Quum ab una parte cesserunt, illinc ventus est, unde sinduntur. Si ruptae pluribus locis sunt, tempestas sit. Quare id accidat, ex his quae iam

*) Videtur etiam alia subesse causa, cur aërem δυαλῆ tamquam coronae conditionem requirat Aristoteles, quippe cum bonaes areae prima sit conditio δυαλότης. Inde Theophrastus *Histor. plant.* IX, 3, 1, p. 287: ὅταν πατασκενάσωσιν δυαλῆ τόπον, ὥσπερ ἄλω ποιήσαντες .....

exposui, intelligi potest. Nam si facies universa subsedit, appareat temperatum esse aëra, et sic placidum. Si ab una parte intercissa est, appareat inde aëra incumbere, et ideo illa regio ventum dabit. At cum undique et concerpta et lacerata est, manifestum est a pluribus partibus in illam impetum fieri, et inquietum aërem hinc atque illinc adsilire. Itaque ex hac inconstancia caeli tam multa tentantis, et undique laborantis, futura tempestas ventorum plurium appareat. — σημεῖον i. q. ἐπισημασία. Secundum Aristotelem *Probl. XXVI*, 12, p. 941, b ἐπισημαῖνειν est μεταβολὴν τοῦ ἀέρος ποιεῖν, uti latinum significare v. c. apud Columellam *IX*, 2: *Siderum occasus tempestates facit, interdum tantum significat.* Cfr. de utroque verbo et de substantivis inde derivatis ἐπισημασίᾳ et significatio Harduin. ad Plin. *Hist. nat. XVIII*, 64, p. 512. Ideler *Handb. der Chronolog.* Tom. I p. 315. — καὶ μαράνσεις pro ἡ μαράνσεις F., qui deinde praebet ἐὰν γὰρ μηκέτι καταμαρανθῆ et ἀπολαβεῖν pro ἀπολαμβάνειν. — Articulum ante αὐτῆς omittunt F. P. ἔαντης pro αὐτῆς H. N. Alex. fol. 115, b. A. Vic. B. P. — ὑδατος σημεῖον εἰνότως ἔστιν inverso ordine verborum F.

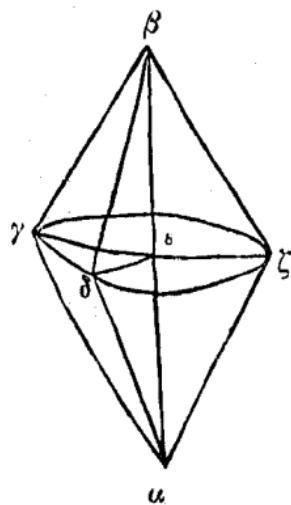
4. δέ pro γάρ statim ab initio F. — μέλαναι pro μέλαιναι A. B.

5. ὅτι pro διότι Ol. Aldi fol. 51, b, qui omittit ἡ κυρία. — γένηται pro γίνηται N. Ol. — διάστασις pro διάσπασις F. Ol., qui tamen in commentario nostram lectionem tuetur.

6. ἀπομαρανομένης Vic. hypothetae, ut videtur, errone. — εἰ γὰρ μὴ δὲ διέκειτο (supra posito ἔχει) πως F. διέκειτο habet etiam Ol. fol. 52, a, quod nescio an verum sit. — τοῦ ἐν απολαμβανομένον θερμοῦ sc. ὑπὸ τῆς ἀτμίδος καὶ τῆς ἀναθυμιάσεως. Bene enim Vicomercatus: Cum autem aequaliter dilabitur, et in semet ipso evanescit, serenitatis ob hanc causam indicium esse ait, quo declaretur, vaporem a calida et sicca exhalatione nondum esse separatum, aëre vide licet interceptum calorem, quia adhuc validus sit, vincere non valente, nec item in aqueam concretionem densari. — ἔρχηται pro ἔρχεσθαι E. — πύκνωσιν ὑδάτων pro π. ὑδατώδη Ol. —

δ ἀνὴρ (supra posito διάτμις) ἀποκέχοιται τῆς ἔηρᾶς καὶ πυρώδους ἀναθυμιάσεως F. ἀπὸ τῆς ἔηρᾶς κ. π. E. H. N. A. Vic. B. — ὡς pro πῶς E.

7. ὑπὸ τῆς σ. ἀχλ. pro ὑπὸ τῆς σ. ἀχλ. Olymp. fol. 52, a. — Articulum ante λοις omittunt F. Alex. fol. 116, a. Vic. B. p. — ἀνάγκη κύκλου εἶναι F. ἀναγκαῖον κύκλου εἶναι receperimus ex E. Alex. (qui typothetae errore κυκλονμένης habet pro κύκλου μέρος) A. Vic. B. P. — Bekk. cum reliquis κύκλου ἀναγκαῖον εἶναι. — γραμμαῖς pro γραμμῇς N. — γραμμαῖ pro γραμμῇς ἀεὶ Ol.

8. ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου addito αὐτοῦ F. — διὰ τὸ δβ̄ pro διὰ τὸ αδβ̄ P. — τε post αὗται omittit E. — αἱ πρὸς τῷ β̄ H. — Verba οἷον αἱ γβ̄, ζβ̄, δβ̄, quae re vera superflua sunt, desunt in E. Alex. fol. 116, a. A. Vic. B. Unde delenda videntur. — διὰ τὸ αεβ̄ F. — ἵσαι καὶ ὅμοια Alex. A. Vic. B. — ἐπὶ τῆς αεβ̄ ἵσης transpositis verbis F. καὶ γὰρ ἐπ’ ἵσης τῆς αεβ̄. ἕγχθωσαν δέ et q. s. P. — δέ pro δή post ἕγχθωσαν F. B. — διὰ τὸ δ̄ pro διὰ τὸ δ̄ N. —

9. ἵσαι δὲ αὗται F. N. Alex. fol. 116, a. P. — ἐν ἐνὶ ἐπιπέδῳ πᾶσαι, videlicet in eodem plano γδεξ̄, quod est nubis. Additur autem mox mathematicum argumentum, quia in eodem punto ē eiusdem lineae αβ̄ perpendiculares sunt. Cfr. Euclid. *Element.* XI, 5. — ὁρθίν pro ὁρθάς F. P. — ἔστι pro ἔσται F. N. — ἀναγραφομένη pro simplici γραφομένῃ, ad quod ex § 7 repetendum γραμμή, H. N. — Seneca *Quaest. nat.* I, 2, 2 aliam protulit causam, cur rotunda sit halo, quam a Stoicis recepisse videtur: *Quum in piscinam lapis missus est, videmus in multos orbes aquam discedere, et fieri primum angustissimum orbem, deinde latiorem, ac deinde alios maiores, donec evanescat impetus, et in planitiem immotarum aquarum solvatur. Tale quiddam cogitamus fieri etiam in aëre, quum spissior factus, plagam sentire potest; lux*

solis aut lunae vel cuiuslibet sideris *incurrens recedere illum*
in circulos cogit. Nam humor et aér et omne, quod ex ictu
formam accipit, in talem habitum impellitur, qualis est eius,
quod impellit. Omne autem lumen rotundum est: ergo et
aér in hunc modum, percussus lumine, exibit. Adde I, 2, 7.
 Bene monuit ad l. l. Ruhkopfius in explicatione originis
 cometarum similia docuisse Stratonom (S to b. *Eclog. phys.*
 I, 29, p. 578), multosque saepenumero eodem usos esse exem-
 plo, veluti Vitruvium V, 3 aliosque. — Cum notissimum
 sit catoptrices theorema, angulos incidentiae et reflexionis
 esse aequales, quod hac in re fieri nequit, cum non sit $\beta\gamma\varepsilon =$
 $\alpha\gamma\varepsilon$, $\beta\delta\varepsilon = \alpha\delta\varepsilon$, $\beta\zeta\varepsilon = \alpha\zeta\varepsilon$, quia $\gamma\beta$, $\delta\beta$, $\zeta\beta$ linea $\bar{e}$, quamvis
 inter se aequales, inaequales tamen sint linea $\bar{e}$ $\alpha\gamma = \alpha\delta = \alpha\zeta$,
 cum praeterea suppositum sit ab Aristotele, perpendiculara
 $\gamma\varepsilon = \delta\varepsilon = \zeta\varepsilon$ intra ipsa triangula $\alpha\gamma\beta$, $\alpha\delta\beta$, $\alpha\zeta\beta$ cadere neque
 incidere in basis $\alpha\beta$ prolongationem (quod accidat necesse est
 in triangulis, quae obtusum habent angulum), Vicomercato
 errorem, cum supponeret, a speculo quidem plano angulos
 reflexionis et incidentiae aequales fieri, cum radius rectus et
 reflexus fuerint aequales, sed a speculo obliquo aequales an-
 gulos fieri posse, etsi radiorum alter longitudine alterum
 vincat. — ξστω δέ iterum mutato δή in δέ F. H. Vic. P. ξστω
 δ B. — Post ἥλιον addit ὠδε E, ubi versus quatuor patent
 diagrammati.

10. δεῖ δέ μὴ ἐννοεῖν F. perperam: intellige continua-
 ita, ut unum quasi speculum efficiatur, quod in inumeras par-
 ticulas dividi possit. Tale enim est, quod dicitur συνεχές.
 cfr. *Phys.* III, 1. V, 3. VI, 1. — συμιχρότητα F. H. N. P. —
 δοκεῖν loco verbi finiti F.

11. φαινεται δή mutato δέ in δή F. — Facimus deinde
 cum Vicomercato, qui verba πρὸς τῇ γῇ ..... στάσιν
 φανερόν iure posuit post ea, quae sequuntur: παρὰ δὲ τοῦτο
 ..... μελαντέρα. In omnibus codd. et edit. loco suo
 pulsa sunt. — διὰ τοῦ νηνεμώτερον εἶναι E. Dubium ma-
 xime hoc videtur, quod de loco tradit, in quo halo seu

corona appareat. Nam nubes in loco superiore concrescunt, in media videlicet aëris regione, vaporibus frigidis plena, radiorum nimirum solis reflexum non sentiente: loca item inferiora, ac terrae propiora, non minus, imo magis, quam superiora ventis agitantur, unde etiam tradidit in altissimis montibus ventos non esse (*Meteor.* I, 3, 17, ibiq. *Comment.* Vol. I p. 354. et not. ad *Exc.* III, 2, 1. Vol. II p. 114). Falsa igitur et conclusio et conclusionis probatio, seu causa allata videtur esse, cum halo in nube appareat et prope terram validiores sint venti. An nubes, quamquam in illa media aëris frigidi regione plurimum cogantur, interdum tamen et inferius fiunt, vapore in eas ob aliquam antiperistasin coacto, quo modo etiam prope terram gignuntur, in quo vento quoque sedato, ad aliquod tempus perseverant. Venti autem, etsi in altissimis montibus non spirent, paulo tamen infra, ubi nix et pluvia oriuntur, aërem agitant, calida exhalatione, quae illorum est materia, cum frigido illo et denso aëre decertante, in inferius detrusa. Atque haec est agitatio, quae in loco illo sempiterna est, interdum, cum videlicet vehemens est, et materia multa suppetit, ad terram usque, hoc est loca plana et humilia, descendit, interdum insimam mediae illius aëris regionis partem non praetergreditur, calore potissimum solis, cuius radii reflexi eo usque pertingunt, exhalationem dissolvente. Unde nobis interdum montes condescendentibus, cum aërem quietum ad illorum radices habuissemus, omnia ventis agitata versus eorum medium ac summitates deprehendimus. Ita sit, ut loca terrae propiora minus ventis infestentur, quam superiora. Superiora autem dico, non omnia, sed quae paulo infra altissimorum montium summitates habentur. Et huius quidem dubitationis solutio haec esse potest, non ea quam quidam attulerunt, nempe in inferiore mediae regionis parte aream seu coronam fieri, quia illa minus ventis agitetur, quam superior, atque etiam suprema aëris regio. Illam enim supremam caeli motu agitari, mediaeque regionis partem superiorem illum motum participare, ita perenniter moveri. Sed illam supremi aëris agitationem, ventum sive πνεῦμα

Aristoteles nunquam vocavit, neque re vera ventus est, nisi ventum aërem agitatum esse contra Aristotelis sententiam dicamus *). Media autem aëris regio tota in perpetuo, ob eam, quae dicta est, causam motū versatur: quem motū calida exhalatio sursum contendens, et deorsum pulsa, nunquam non efficit: quod sane experiuntur, qui montes adscendunt. Cum enim in locis humilibus et ad montium radices nullum ventum sentiant, ubi illos adscendere incipiunt, aërem ventis agitatum inveniunt. Et haec satis de areae loco. Sed illud advertendum, haec, quae de eius loco scribuntur, in exemplari Graeco illis inserta esse, quae de eius colore candido et nigro proxime sunt tradita, nempe inter ea, quae de eius colore candido, et ambitu nigro dicebantur. Quae lectio cum obscurior esset, idque a scriptoribus imperitis fortasse insertum putassent, huius loci interpretes quidam eam immutaverunt, ut suo loco omnia posuerunt, quorum sententiam probavimus. **Vicomercatus.** — φανεράν pro φανερόν E. A. V. B. P. — μελαγωτέρα pro μελαντέραι H. N.

12. δείκνυνται προ γίνονται F. — γίνεται προ γίνονται E. N. Alex. fol. 116, a. A. Vic. B. P (qui διά ante τὰς αὔτας omittit). — σημειώδεις προ σημειώδεις A. Vic. P. — μονιμοντις προ γονίμους Alex. fol. 116, a: at fol. 117, a vulgatam tueretur lectionem: παρὰ δὲ τοὺς ἄλλους ἀστέρους γίνεσθαι μὲν καὶ αὐτός φησιν ἄλως. οὐ μὴν σημειώδεις αὐτὰς ὅμοιως εἶναι ἡ νετῶν, ἡ ενδιαζ, ἡ ἀνέμων, ὃν προεῖπε σημεῖα τὰς ἄλως εἶναι ἡ πυκνούμενας, ἡ μαρανομένας, ἡ διασπωμένας, ὅτι ἀπὸ συστάσεων ἔτι λοιπῶν γίνονται καὶ οὕπω γονίμων, τοντότινοι οὕπω πεπυκνωμένων, μηδ' εἰς ὕδωρ μεταβαλλοντῶν. At μονιμοντις legunt etiam A. vetus interpres apud P. qui stabiles vertit.

*) Quod minime contra Aristotelis stat sententiam, uti exposuit in Comment. ad I, 13. Vol. I p. 446. II, 4, p. 542 sqq., quamvis propter ventorum theoriam male intellectam Wakefieldus, qui impudentiae et scelestae libidinis optimos interpres accusare non erubuit, et ad taedium usque detractiones suas repetiit, Aristotelem somniatorem vocare non dubitaverit ad Lucret. VI, 685.

CAPUT QUARTUM.

Capite hoc et sequenti quomodo iris fiat declarat, quando appareat, cur dimidiā tantum circuli partē efficiat, exponit et reliqua, quae huc pertinent, persequitur. Non sine volupitate quadam perleges decem, quae in *Antholog. latin.* Burmanni V, 17 reperiuntur, scholasticorum poëtarum de iride tetrasticha longiora, quam quae huc transscribi possint: et elegantem arcus caelestis descriptionem in *epist.* 44 Magni Basilii ad Gregor. Nyssen. Addatur Ammianus Marcellinus XX, 11 p. 282 sq., qui plures quam tres colores enumerat: luteum, flavescentem sive fulvum, puniceum, purpureum et postremum ex caeruleo et viridi concretum. Quae de iridis origine proponit, ea prorsus inepta sunt. Iridis caelestis descriptionem, de eius origine et coloribus disputacionem, deprehendis etiam apud Galenum, qui dicitur, *hist. philos.* Vol. XIX p. 289 sqq. — Paulo difficultiora sunt, quae de iride disseruit Aristoteles; ingeniosi tamen interpretis vices egit Vicomercatus, quem in plurimis secuti sumus. Iuvat etiam adire librum Fleischeri, *de Iridibus doctrina Aristotelis et Vitellionis certo modo comprehensa* Viteberg. 1571. 8.; Bergmanni dissertationem *de arcus caelestis explicationibus* in *Opuscūl. physic. chemic.* Vol. I (Lips. 1788. 8.) p. 314 sqq. et Alexandri Piccolominei tractatum *de Iride*, in quo quam plurima tum Aristotelis, tum etiam Alexandri Aphrodisiensis ac Olympiodori dicta dilucidantur, qui reperitur in libro inscripto: *Alexandri Aphrodisiensis in quatuor libros Meteorologicorum Aristotelis commentatio* Alexandro Piccolomineo interprete. Venet. apud Hieronym. Scot. 1548. fol. 51 sqq. — Valde dolendum est, quod nihil nobis de Democriti Abderitae opinionibus ad iridem et optica in atmosphaera phaenomena spectantibus sit servatum. Scriptis enim is philosophus auctore Diogene Laërtio IX, 7 duos libros, in quibus de opticis disciplinis disseruit: ἐκπεισματα et ἀκτινογραφίην. Quorum operum quod priore loco commemoratum est, quamvis Chrysost-

mus Magnenus (*Democritus reviviscens* p. 18) nil nisi explicationes mathematicas continuasse affirmet, optici tamen argumenti fuisse non dubitamus cum Fabricio (*Biblioth. gr.* Tom. II p. 638 ed. Harles) ad Vitruv. VII *praef.* provocante, Montucla (*Histoire des mathématiques* Tom. I p. 141), Wilde (*Ueber die Optik der Griechen.* Berl. 1832. 4. p. 4). — Anaximenis theoriam servavit nobis Theon ad Arati *Diosem.* 208, p. 348 ed. Buhle: τὴν ἵριν Ἀραξεῖται φησὶ γίνεσθαι, ἥντικα ἀν̄ ἐπιπέσωσιν αἱ τοῦ ἡλίου ἀνγαλεῖς παχὺν καὶ πυκνὸν ὑέρα. ὅτεν τὸ μὲν πρότερον αὐτοῦ τοῦ ἡλίου φοινικοῦν φαίνεται, διακαΐμενον ὑπὸ τῶν ἀκτίνων. τὸ δὲ μέλαν κρατούμενον ὑπὸ τῆς ὑγρότητος καὶ νυκτός φησὶ γίνεσθαι τὴν ἵριν ἀπὸ τῆς σελήνης, ἀλλ᾽ οὐ πολλάκις διὰ τὸ μὴ πανσέληνον εἶναι διὰ παντός, καὶ ἀσθενέστερον αὐτὴν φῶς ἔχειν τοῦ ἡλίου. Nisi ante verba: καὶ νυκτός φησι et q. s. Aristotelis nomen excidit, hunc plura ab Anaximene mutua sumpsisse patet. Addit Schol. Arati l. l. p. 210: Μητρόδωρος δὲ τὴν ἵριν αἰτιολογῶν φησίν, ὅταν ἐξ ἐγνατίας τῷ ἡλίῳ ἐνσταθῆ νέφος πεπυκνώμενον, τηνικαῦτα ἐμπιπτούσης τῆς αὐγῆς τὸ νέφος κυανοῦν διὰ τὴν κρᾶσιν γίνεται, τὸ δὲ περιφανόμενον τῇ αὐγῇ φοινικοῦν, τὸ δὲ ὃν κάτω λευκόν. τοῦτο εἶναι ἔθεσιν ἡλιακὸν φῶς. Άριστοτέλης δὲ κατοπτικὴν (corr. κατοπτρικὴν) ἐποίήσατο ἔμφασιν. πέρινε γὰρ τοῦτο ἀσσεῖν τὴν ὄψιν προσπίπτουσαν τοῖς λείοις σώμασι καὶ κατακλωμένην καὶ ἀνακλωμένην. τοιοῦτον δὲ εἶναι τὸν ἀέρα καὶ τὸ ὑδωρ. ἐπὸν τούνναν ἀντικρὺ τοῦ ἡλίου νέφος συστῆ, συνεστῶς κατὰ ὁσιτία, ἔγγίνεσθαι τὴν ὄψιν καθ' ἐκάστην ὁσιτία, καὶ τὴν ἐπὶ τὸν ἡλιον ἀνάκλισιν ἴσχειν. δόξαν δ' ἐμποιεῖν τοῦ συνεχοῦς εἶναι τὰς ἐμπράσεις, καὶν ὑπόσηην ἔχωσι διάστασιν διὰ τὸ ἄφ' ἥμανγκεπ' ἐκείνοντος τοὺς τόπους διάστημα. Ansam huic disputationi dederunt versus Arati:

Πολλάκι δ' ἐρχομένων ὑετῶν νέφεα προπάροιθεν
Οἴα μάλιστα πόκοισιν ἔοικότα Ἰνδάλλονται.

"Η διδύμη ἔζωσε διὰ μέγαν οὐρανὸν ἵρις.
Eadem ex Arato repetita prostant in *Geoponic.* I, 1, p. 18:
ἵρις δὲ διπλῆ φανεῖσα ὅμβρον δηλοῖ. Qua in re,^{si non}

ipsum Aristotelem, certe auctorem habuit eius discipulum Theophrastum *de sign.* I, 22, p. 788: ὅταν ἵσις γένηται, ὑδωρ σημαίνει· έάν τε πολλαὶ ἵσιδες γίνωνται, ὑδωρ ἐπὶ πολύ. Cfr. Homer. *Il.* 9', 547 sqq.:

ἡῦτε πορφυρήν ἵσιν θητοῖσι τανύσσῃ
Ζεὺς δὲ οὐρανόθεν, τέρας ἔμεναι ἢ πολέμοιο,
ἢ καὶ χειμῶνος δυσθάλπεος, ὃς ὃά τε ἔργων
ἀνθρώποις ἀνέπαυσεν ἐπὶ γῆν, μῆλα δὲ κήδει.....

Tibull. I, 4, 43:

*Quamvis praetexens picea caligine caelum
Venturam admittat imbrifer arcus aquam.*

Ovid. *Metamorph.* I, 271:

Concipit arcus aquas. — — —

Inde explicandi sales Plautini (*Curcul.* I, 2, 41):

— *Taceo, ecce autem bibt arcus; pluet
Credo hercle hodie.*

Addo Voss. ad Virg. *Georg.* I, 380, p. 170 et coll. Plin. *Histor. nat.* II, 59: *Arcus vocamus, extra miraculum frequentes et extra ostentum. Nam ne pluvios quidem, aut serenos dies, cum fide portendunt. Senec. Quaest. natur.* I, 6, 1: *Non easdem [arcus], undecunque apparuit, minas affert. At meridie ortus magnam vim aquarum vehet. Vinci enim non potuerunt valentissimo sole; tantum est illis virium. Si circa occasum refuslit, rorabit et leviter impluet. Si ab ortu circave surrexit, serena promittit. Aliter quam Graeci ac Romani statuebant Hebraei (vid. Genes. IX, 13. Ps. LXXXIX, 38. Ezech. I, 28), quibuscum nostri consentiunt agricolae. De origine ac natura iridis saepenumero disputavit παρόδῳ Plutarchus, quem cfr. de Isid. et Os. p. 358, F. Amator. p. 765, E. de fac. in orb. lun. p. 921, A. — Cum physici veteres bene phaenomenis κατ' ἔμφασιν adnumerarent irides, populus tamen aliquid sibi conspicere visus, quod re vera existeret et admiratione fulgoris et colorum captus, miras nugas commentus est, quod et nostra aetate agricolae facere solent. Ita putabant plantas, quibus extremae iridis partes superstructae fuerint miro fragrare odore, quam opinionem*

superstitiosam sane commemoraverunt Theophr. *de caus.* pl. VI, 17, 7. Plin. XXI, 7, 18. XII, 24, 52 et Plut. *Quaest. Symp.* IV, 2, p. 714, praeeunte ipso Aristotele *Hist. an.* V, 22 p. 553, b, *Problem.* XII, 3, p. 906, b, qui ne tales quidem aliquando fabellas adspersnatus est, cum dicat in eius modi locis mella frequentissime reperiri. Quasi non aliam quisque iridem conspiceret! *) — De iride haec leguntur apud auctorem libri *de mundo* c. 4 p. 395, a: συλλήβδην δὲ τῶν ἐν ὑπερφαντασμάτων τὰ μέν ἔστι κατ' ἔμφασιν τὰ δὲ καθ' ὑπόστασιν. κατ' ἔμφασιν μὲν ἵριδες καὶ ὄψιδοι καὶ τὰ τοιαῦτα, καθ' ὑπόστασιν δὲ σέλα τε καὶ διάττοντες καὶ κομῆται καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. Ἰρις μὲν οὖν ἔστιν ἔμφασις ἥλιον τημήματος ἡ σελήνης, ἐν τέφει τοτερῷ καὶ κολῷ καὶ συνεχεῖ πρὸς φαντασίαν ὡς ἐν κατόπτρῳ θεωρουμένη κατὰ κύκλου περιφερειαν **). — Caput in editione B. inscribitur περὶ ἵριδος, πολα

*) Obiter aliam rem tangamus. Apud Stobaeum *Eclog.* I, 31, p. 612 verba leguntur: Πλάτων φησὶ (Theaetet. Tom. II p. 76 ed. Bip.) Θαύμαντος αὐτὴν [τὴν ἱριν] γενεαλογίσαι τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὸ θαυμάσαι ταύτην. (cfr. David. ad Categor. p. 19, a Brand.) Quod genus genealogiarum exposuit Ilgen. ad Homeri *Hymn.* p. 229. Exemplis a me in *Meteor. vet.* VI, 28. not. 27, p. 143 (cfr. *Addenda*) laudatis adde Athenaei locum I, 6, p. 15 Schw. *Καλλιφάνης ὁ τοῦ Παραβρόνκοντος κληθεὶς.* Buttmann in *Mus. der Alterthumsw.* II, p. 380 sqq. Petersen in censura libri mei (*Allg. Litt. Zeit.* 1833. Dec. nr. 211 p. 466), cum miraretur me nullum, praeter Diodori Siculi (III, 50, p. 218 sq.) locum, ad phaenomenon, quod recentiores Fata Morgana vocant, pertinentem asserre potuisse (accedat nunc Olymp. fol. 52, b. cfr. *Exc. ad III, 4, 4*), conjecturam proposuit, Thaumantem, Iridis patrem (cfr. etiam Hesiod. *Theog.* v. 237. Apoll. I, 2) huc spectare, qua in re prorsus adsentio viro doctissimo.

**) Quam saepenumero in commentariis nostris proposuimus conjecturam, librum *de mundo* a stoico quodam philosopho conscriptum esse, eam et h. l. stabilire videtur comparatus cum verbis Seneca *Quaest. nat.* I, 3, 12, quo dubium esse nulli posse ait, *quia arcus imago solis sit roscida et cava nube suscepta.* Quodsi perpendimus Senecam multa a Posidonio mutua sumsisse, et Scholia ad Aratun, ubi meteorologica spectant phaenomena, fere omnia hausisse ex Posidonio (verba nostra cum iis, quae adscriptimus ex Schol. ad Arat. *Diosem.* 79 ad III, 2, ad verbum tenus congruent), a veritate non

τις ἀνάκλασις ζοτι, καὶ πῶς καὶ διὰ τί ἔκυστα γίνεται τῶν περὶ αὐτήν, οἷον χρώματα, καὶ πῶς τῆς ὅλω διαφέρει.

1. *ποῖα δέ τις* Vic. — *περὶ αὐτήν* F. quod, nisi is solus haberet, fortasse non esset contemnendum. —

2. Totum locum vertit Seneca *Quaest. nat.* I, 3, 7 sq.: *Aristoteles idem iudicat: „Ab omni, inquit, laevitate acies radios suos replicat. Nihil autem laevius aqua et aëre. Ergo etiam ab aëre spisso visus noster in nos cedit. Ubi vero habes et infirma est acies, quolibet aëris ictu deficit. Qui-dam hoc genere valetudinis laborant, ut ipsi sibi videantur occurrere, ut ubique imaginem suam cernant. Quare? quia infirma vis oculorum non potest in proximum quidem sibi aërem prorumpere, sed resistit.“ Itaque quod in aliis efficit densus aér, in his facit omnis. Satis enim valet qualiscun-que ad imbecillum aërem repellendum: longe autem magis visum nostrum nobis remittit, qui crassior est et pervinci non potest, sed radios lumen nostrorum moratur, et eo, unde exierint, reflectit. — Quodsi veteres novissent inter-dum in nubibus peregrinatores umbras observasse corporum suorum, caput corona irideis coloribus fulgente cinctas, quod viderunt Bouguer (*Mémoires de l'Académie de Paris* 1744.), Macfait (*Edinburgh Essays* Vol. I p. 198) aliquo, tale phænomenon huc trahere non dubitassent. — μὲν ab initio omittit F. — *πυκνώσεως* pro συστάσεως F. P. τῷ pro τινὶ F.*

---

abhorrente videbitur, Posidonium huius de mundo libri esse aucto-rem. Qui, ut Peripateticorum, imprimis Aristotelis (a quo auctor multis in locis dissentit) ingenio prorsus est alienus, ita Posidonii, quantum quidem licet coniicere ex fragmentis, quae hodie super-sunt, mirum quantum convenit. Quin vero eundem esse cogitemus ac μετεωρολογικὴν στοιχείωσιν sive, ut alibi vocatur, μετεωρολογικῶν ἔργων, laudatam Diogeni VII, 138, et in compendium redactam a Geminō, cuius fragmentum servavit nobis Simpl. ad Arist. Phys. p. 64 sq., id unum quam maxime vetat, quod necesse est, maioris ambitus illa opus fuerit. At ipsius liber Posidonii περὶ κόσμου eidem scriptori laudatur VII, 142, unde nulla relinquitur dubitatio. Quidquid dicat Weissius mihi saltem nunquam persuadebit, librum, de quo diximus, Aristotelis, aut, si mavis, unius ex proximorum discipulorum cohorte, esse foetum.

tivl Θασίω pro tivl legit Sext. Empiric. p. 23 ed. Fabric.
*— Antipherontis nomen fuisse illi viro, contendunt Alexander et Olympiodorus, non nisi patria differentes. At Victorius *Var. Lect.* XXV, 22, p. 404 (Florent. 1553 fol.) abunde docuit, petitum esse illud nomen ex loco male intellecto *de memoria* c. 1. p. 451, a: ubi de Antiphente Orita, animo quidem imbecillo, non oculis loquitur Aristoteles. Stetit a parte interpretum Mercurialis *Var. Lect.* V, 7, qui refutatum ibat, infirmitate oculorum laborantes imaginem suam ubique posse conspicere. Etiam *Vicomercatus* p. 319 probat suppositionem interpretum, eundem fuisse et hunc hominem et Antipherontem illum Oritam. Addit deinde: *Quamquam hoc admirandum videtur fuisse, tamen Aristotelis referentis et interpretum comprobantium auctoritas, ut credamus, nos movet. Cum prae-assertim Vitellio libro decimo perspectivae, cuidam noto sibi id ipsum quadam nocte evenisse testetur. Illum enim, cum antea per multos dies insomnis fuisset, noctu equitantem imaginem suam, hoc est, virum alium secum equitantem vidisse, qui sane vir eadem omnia ageret, quae ille agebat: tum flumine traecto, ubi illum vidisset, mox ubi ad aërem serenum et perepicuum venisset, imaginem illam evanuisse.**

Cfr. etiam Schneider. *Eclog. phys.* Tom. II p. 240 sq.

3. ὃ ante πλησιον ἀήρ omitunt F. P. — ἡδύνυτο F. H. Alex. fol. 117, a. Olympiod. 52, a. Vic. P. — ὥσπερ ὃ πόρρω καὶ ὃ πυκνός F. ὥσπερ οἱ πόρρω Ol. 52. a.

4. Furlanus, ex insula Creta oriundus (ad Theophrast. p. 121) phaenomenon, de quo agit Aristoteles, ita describit: *Affecto aëre aut a terrae vaporibus exhalationibusque matutinis aut a vento aliquo, aliter atque aliter a longe intuentibus apparent promontoria. Saepe videoas ea in longum protensa acutioribusque angulis nonnumquam ita a mari revulsa, ut in aquas pendere videantur: aliquando obtusis angulis atque contractis, saepe etiam altiora atque maiora quam sint. Flantibus auris matutinis *), quae a*

*) Diximus de auris matutinis *Meteorol. veter. Gr. et Roman.* III,

*terra sunt, aëreque non multum caligine obscurato, in longum protenduntur promontoria: austris vero eurisve a terra flantibus, revelluntur et tamquam suspensa apparent, mari tamen placido et tranquillo: hoc vero turbato iisdemque flantibus, maiora et altiora apparent: accidit etiam, ut mari turbato a ventis, qui promontorio sint oppositi, si paulo turbidiores sint, angulis obtusis ac latioribus promontoria videantur, quod nos aquilonibus persaepe spirantibus observavimus caelo aliquantum obscuro ac nubilo. Plura huc pertinentia composuit Schneid. *Ecl. ph.* II, p. 241 sq. (adi Gilb. *Ann.* XVII p. 176 sqq. XX p. 351. XXIII p. 372), quae quivis physices non ignarus innumeris fere aliis exemplis adpositis, adaugere potest. Nos, qui ipsi phaenomenon in littore baltici maris prope Gedanum plus semel vidimus, huic rei amplius non immorabimur. — διό προ διόπερ Φ. — Θαλάσση προ θαλάττη Φ. — ὅταν εὑροι πνέωσι. Cfr. *Problem.* XXVI, 53, p. 946, a: διὰ τι, ὅταν ὁ εὑρος πνεῖ, μετ' ω φαινεται τὸ πάντα; ή ὅτι ζοφωδέστερον τὸν ἀέρα ποιεῖ; Idem etiam aliis in locis sit aliis ventis spirantibus, qui magnam humiditatis quantitatatem secum advchunt, sicuti austro et africo in Helvetia (cfr. Al. ab Humboldt, *Mémoire sur l'accroissement nocturne de l'intensité du son* p. 12. *Voyage aux rég. équinox.* Tom. I p. 195. Gilb. *Annal.* XXX p. 104. Schübler *Grunds. der Meteorolog.* Lips. 1831. 8. p. 30). Quo etiam*

13, p. 79, ubi laudavimus Theophrast. *de vent.* § 24. p. 767: αἱ τε ἀπὸ τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν αὔραι καὶ ὅλες αἱ ἀπόγειοι πνέουσιν ἔωθεν, ἀναψυχομένης τῆς ἀτμίδος διὰ τὴν ἀπόλεψιν τοῦ θερμοῦ. τὴν γὰρ αὔραν ταύτην αὐτὴν γίνεσθαι κατ' ὀλίγον εὔλογόν ἔστι, διὰ τε τὸλλα καὶ τὴν εὐδίαιν. Occasione oblata alios quosdam locos, qui laudari poterant, adiiciamus, ac primum quidem Homer. *Odyss.* 6, 469: αἴρα δ' ἐκ ποταμοῦ ψυχρὴν πνέει ἡμέτερος πρό, deinde Maxim. Tyr. *dissertat.* XXXVI, 1: αὔραι δὲ ἐκ ποταμῶν ὥρᾳ θέρος ἀποπνέουσιν ἀνέψυχον αὐτοῖς τὰ σώματα, uti locum emendavit Wakef. ad Lucret. VI, 475, Schol. Soph. Aiac. v. 683, denique Lyd. *de mens.* IV. Aug. c. 3. p. 121: αὔραι καὶ αὐταὶ φύσεις ὀλέων τυγχάνουσιν οὖσαι καὶ οὐκ ἀλόγως ἀνεμοι παλοῦνται, ὅτε η ἀπὸ λιμνῶν η ποταμῶν φέρονται. ὅμοιοι δὲ τούτων εἰσὶ καὶ οἱ ἀπόγειοι, ὅπερ εὐλόγως ἀέρος ἡρεμοῦντος τὸ πατάστημα καλεῖται νηνεμία.

spectat, quod post alios monet Alexander Aphrodisiensis *Problem. I*, 120, magis pellucidum esse aërem cessante pluvia ita, ut omnes res maiores et astra longe splendidiora nobis videantur. Eurus enim desinens in Graecia et Italia imbræ affretre solet. Vid. *Commentar. nostr. ad II*, 6, 19, Vol. I p. 580. Similia his, quae de lumine diximus, de sono valere monuimus ad *Exc. III*, 4, 4, p. 124. — Caeterum, quomodo quæ hac § dicta sunt, cum antegressis cohaereant et quid sibi velit illud διόπτρο, expositu difficillimum est, neque quidquam sani ea de re proponere valuerunt interpretes. Aristoteles enim antea de reflexione locutus est, quæ sit a laevigatis corporibus, veluti aqua ac spissso aëre: et reflexionis quidem a concreto aëre exemplum attulit. Fortasse interscribendum in mentem ei venit, quod sane proprius erat, quam de reflexione cogitare, totum illud phænomenon, cuius mentionem fecerat, oculorum deceptui esse tribuendum, aliaque deinceps proferre voluit exempla, quibus probaret oculos aëris numero in talem incidere errorem, quamvis, quae attulit non tam ad reflexionem luminis, quam ad refractionem pertineant. Quam interpretationis rationem fortasse veram esse, aliquis concludat ex verbis *Senecae Quaest. nat. I*, 3, 10: *Et quare quum unus color sit, imaginum diversus est?* Ut et haec quæ proposuisti refellam, et alia, quæ non minus refellenda sunt, illud dicam oportet: nihil acie nostra fallacius, non tantum in his, a quibus subtiliter pervidendis illam colorum diversitas summovet, sed et in his quoque, quæ ad manum cernit. Remus integer in tenui aqua fracti speciem reddit. Poma per vitrum adspicientibus multo maiora sunt. Columnarum intervalla porticus longiores iungunt. Ad ipsum solem revertere: hunc quem toto orbe terrarum maiorem probat ratio, acies nostra sic contraxit, ut sapientes viri pedalem esse contenderent *). Quem velocissimum omnium esse scimus, nemo nostrum videt moveri (*Saturnum*): nec ire crederemus, nisi appareretisse. Mun-

*) Cfr. *Commentar. ad I*, 3, 2, Vol. I p. 332.

dum ipsum praecepiti velocitate labentem et ortus occasusque intra momentum temporis revolventem, nemo nostrum sensit procedere. Quid ergo miraris, si oculi nostri imbrium stillicidia non separant, et ingenti spatio intuentibus minutarum imaginum discriminem interit? Ut ne igitur tritis uteretur exemplis (cfr. Lucret. IV, 380 sqq. Sext. Empir. Pyrrhonic. Hypotyp. I, 119. Goorenz ad Ciceron. Acad. quaest. IV, 7. Ruhkopf ad Senec. Quaest. natur. I, 6, 5, p. 45 sq.), exquisitora quaedam proferre conatus est. Sed totam rem aliis diiudicandam relinquo, neque quidquam addo, nisi mihi videri nonnulla post § 3 excidisse, aut totam § 4 undequivavis in textum irrepsisse, quod tamen antiquitus iam factum sit necesse est, cum verba, qualia nunc habemus, iam olim legerint Alexander et Olympiodorus. — οἶον δὲ ἡλίος F. οἶον καὶ ἀστρα ἀντοχούτα H. N. De re vide quae notavimus ad Exc. III, 2, 1, p. 99. Tunc rubicunda ac fere punicea astra apparere solent. Adi de sens. et sensili c. 3. p. 440, a: οἶον δὲ ἡλίος (articulus itaque cum cod. F. h. l. fortasse retinendus) καθ' αὐτὸν μὲν λευκὸς φαίνεται, διὰ δὲ ἀχλίος καὶ καπνοῦ φωτικοῦς. cfr. Commentar. ad I, 5, 3. Vol. I p. 378.

5. καὶ ἀρχομένου omissa praepositione F. — η̄ ἀέρος omisso ἀπό Olymp. fol. 52, a. — η̄ ψεκάς συνισταμένων inverso ordine verborum H. N. — ψεκάς habet etiam F. cfr. ad I, 9, 7. Vol. I p. 427. — μᾶλλον εἶναι F.

6. εἰρηται πρότερον. III, 2, 11. — τὸ δὲ σχῆμα ἀδηλον. Fuerunt, qui in singulis stillicidiis imaginem solis reddi dicerent, inter quos fuerunt Democritus, Epicurus (cfr. Diogen. Laërt X, 48—51. Lucret. IV, 103 sqq.:

Sunt igitur tenues formarum dissimilesque
Effigies, singillatim quas cernere nemo
Quum possit, tamen assiduo crebroque repulsi
Reiectae reddunt speculorum ex aequore visum),

Posidonius, aliisque Stoici. cfr. Senec. Quaest. nat. I, 5. I, 9. I, 3, 5: *Quidam ita existimant arcum fieri: dicunt in ea parte, in qua pluit, singula stillicidia pluviae cadentis, singula specula esse: a singulis ergo reddi imaginem solis:*

deinde multas imagines, imo innumerabiles et devexas, et in praeceps transeuntes confundi, itaque et arcum esse multarum imaginum solis confusionem. Eandem sententiam a Seneca deinde pluribus exornatam, sui temporis mathematicis tribuit Plutarchus *de Isid. et Osirid.* Vol. IX p. 127 sq. ed. Hütten. De Aristotelis sententia, quam is a Pythagoraeis repetit cfr. Macrob. *Saturnal.* VII, 14. — ἀρχηται ὦντιν exemplis illustravimus Comment. ad II, 4, 17, Vol. I p. 554, quibus adde *de generat. et inter.* II, 11, p. 338, b: καὶ εἰ μὲν νέφος ἔσται, δεῖ ὄσται, καὶ εἰ ἔσει γε, δεῖ καὶ νέφος εἶναι et plena locutionis *Phys.* II, 8, p. 198, b: ὥσπερ ὅντες οἱ Ζεύς. Adde Larcher. ad *Herodot.* II, 13. Vol. II, p. 189 ed. nov. — φεκάδας F. H. N. — μῆπω δ' ὦντιν F. H. Alex. fol. 118, a. A. Vic. B. P. (qui maiore interpunctione post ἀληθεία distinguit). — λαμπρὸν οὖτως inverso ordine verborum F. — Verba πρὸς τὸ λαμπρόν . . . . . γίνεσθαι omisit pr. man. scriba codicis E., repetitione verbi γίνεσθαι deceptus. — τε omittunt F. H. N. Al. 118, a. A. Vic. B. — οὐ σχίματος pr. m. omisit E.

7. ὄντων pro ἐνόπτεων E. — τοῦτων pro αὐτῶν F. — τοῦ αὐτοῦ . . . . . ἐνόπτεων (§. 8.) margo F.

8. τὸ ἑαυτοῦ pro τὸ αὐτό H. N. τὸ αὐτοῦ Alex. fol. 118, a. Vic. — εἰ ταῦτ' ἐνδ. E. — ἔχη τοῦτον F. H. N.

9. καὶ ἄλλως ἔχόντων omissa negatione H. — Articulus ante ἵστις deest in N. Alex. fol. 118, a. A. Vic. B. (quae etiam articulum paulo post omittit) cfr. III, 3, 7. III, 4, 26. — ἄλλη ἡ μὲν ἐξ ἐναντίου ἀ. γ. pro διὸ καὶ ἐξ ἐναντίου ἀ. γ. H. N. — ἀεὶ omittit Ol. fol. 53, b. — ἡ δ' ἄλλως ἀεὶ addito adverbio H. — ἀνάκλασις pro ἀνακλάσεις Ol. fol. 54, a. — περὶ αὐτήν Alex.

10. Deest apud Aristotelem gravissima argumentationis pars ea, qua demonstrandum erat, iridem reflexione radiorum solis in nube fieri. Supponens enim eam alio modo fieri non posse, exposuit tantum, qualis sit illa reflexio. Seneca hunc defectum supplevit *Quaest. nat.* I, 4, 2 pluraque argumenta attulit arcus sic nascentis, inter quae ponit repentinam generationem et aequa subitam abolitionem. Deinde refert, adiecisse Artemidorum, quale sit speculum, a quo

solis imago reddatur, necesse sit: concava scilicet nubes, quod et ipse probavit Seneca *Quaest. nat.* I, 3, 12: *Illud esse dubium nulli potest, quin arcus imago solis sit, roscida et cava nube concepta.* ... ἀλλ' οὐ μὲν τῇ τῶν χρ. π. H. N. γε prorsus omittit Olymp. — καὶ πόρρωθεν οὐ ἐγγέθει Ol. fol. 54, a. — διαφέρει οὐθέν οmissο γύρος E. διαφέροι A. Vic. (qui interpungit διαφέρει γύρος οὐθέν φοιτικοῦν et ita etiam B.). — φοιτικοῦν post μέλανι ponit F. φοιτικοῦ N. διὰ τοῦ μέλανος μὲν φοιτικοῦν Ol. fol. 54, a, qui tamen ipse in sequentibus tueretur verba ἐν τῷ μέλανι, quae omissa sunt. — De re cfr. ad I, 5, 2 sq. Vol. I p. 376 sq. — Nigrum nubis colorem potissimum esse causam punicei, qui in iride appareat, coloris iam Anaximenes tradiderat. cfr. Plutarch. *Plac. philos.* III, 5 (p. 83. ed. Corsini): *Ἀναξιμένης ιστιν γένεσθαι κατ' αὐγασμὸν ἥλιον πρὸς νέφει πυκνῷ καὶ παχεῖ καὶ μέλανι, παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὰς ἀκτῖνας εἰς τὸ πέραν διακόψαι ἐπισυνισταμένας αὐτῷ.* Origen. *Philosoph.* p. 65 ed. Wolf. Seneca *Quaest. nat.* I, 3, 1 etiam ἀνωμαλίαν nubium (vide Comment. ad III, 3, 2.) causam esse diversitatis colorum praedicat: [Nubes] formam arcus discoloris efficiunt, quia aliae partes in nubibus tamidiores sunt, aliae submissiores: quae-dam crassiores, quam ut solem transmittant; aliae imbecilliores, quam ut excludant. Haec inaequalitas alternis lucem umbramque permiscet, et exprimit illam mirabilem arcus varietatem. — Caeterum cfr. quae de consensu Aristotelicas theoriae cum ingeniosa Goethii colorum originem explicandi ratione exposuit Trendelenburg ad Aristotel. *de anim.* II, 7, 1, p. 371 sqq.

11. ἡς ἔχει τὴν φλόγα λευθρόν. II. N. — τῷ ante καπνῷ omittunt II. N.

12. χροιάν pro χρόαν H. N. Inter χρόαν et χροιάν ambigitur etiam *de sens. et sensili* c. 3, p. 439, a, ubi Bekk. ex quatuor codicibus inter septem collatos praetulit posterius. — γύρος in parenthesi omittit F. — Articulus ante ἄλω deest in E. H. N. ἄλλος pro ἄλω N.

13. μὲν om. F. — Quam in verbis ἔτι δὲ περὶ.....

διαλίνεται causam reddit, cur iris circa solem non appareat, eandem alii de coronis protulere, veluti Seneca Quaest. nat. I, 2, 10: Hae coronae noctibus fere circa lunam et alias stellas notantur, interdiu raro: adeo ut quidam ex Graecis negaverint eas omnino fieri, quum illos historiae coarguant. Causa autem raritatis haec est, quod solis fortius lumen est, et aëris ipse agitatus ab illo, calefactusque solutior est: lunae autem inertior vis est, et ideo quia facilis a circumposito aëre faciliter sustinetur: aequa sidera caetera infirma sunt, nec perrumpere aëra vi sua possunt. — διατοιβὴ τοιωτη συστάσεως Olymp. fol. 54, a. — ξγγίνεται τις χρόνος F. — Loco verborum τούτου γὰρ ..... αἱ ἄλλῃ F. P. ἐπεὶ εἰ μὴ ξγγίνετο ἢν ἦν κεχρωματισμένη ἡ ἄλως.

14. De particulis νῦν δὲ vide Commentar. ad I, 6, 7, Vol. I p. 388, ubi addas III, 4, 20. Herodot. III, 25. Xen. Cyropaed. III, 5. Thucydid. IV, 104. Aristophan. Vesp. 210. Matth. Gr. gr. § 607 laudat praeterea Platon. Phaed. p. 108, A. Isocrat. Archidam. p. 116, A. — συντοτατο προ συντοτατο Vic. B. P. — οὐδα omittit E. — γένοιτ' ἀπὸ τοῦ ὕδατος F. — λέγομεν pro ἐλέγομεν E. F. N. — ὥλη pro ὥλῃ N. — ὕσπερ ἢ π. τ. λ. P. — Expressit hunc locum Seneca Quaest. nat. I, 2, 4: *In balneis quoque circa lucernam tale quiddam adspici solet ob aëris densi obscuritatem: frequentissime autem austro, quum caelum maxime grave et spissum est.* Cfr. Schneider ad Eclog. phys. Tom. II p. 243.

15. νότιων ὄντων cfr. III, 6, 6: μᾶλλον ὁ παρίλιος ὕδατος σημεῖον τῶν ὁὔθδων· μᾶλλον γὰρ συμβαλνει τὸν ὑέρα εὐεργῶς ἔχειν πρὸς γένεσιν ὕδατος. ὁ δὲ νότιος τῶν βροείων μᾶλλον, ὅτι μᾶλλον ὁ νότιος ἀήρ εἰς ὕδωρ μεταβάλλει τοῦ πρὸς ἀρκτον. Locis in Comment. ad II, 4, 26, Vol. I p. 557 compositis adde Valer. Flacc. II, 506: *nubifer Notus.* — Articulum ante λοις addit N. — Quod deinde ait μάλιστα ..... ἀνακλᾶται cluet etiam ex iis, quae disseruit de generat. animal. V, 1, p. 779, b. 781, a. *Humorem adventitium, adspectum infirmum reddere Hippocrates tradit (Aphorism. Tom. III, p. 617) cum dixit, Austros hebetare*

auditum et visum caliginosum reddere. Quod propterea eos facere inquit Galenus, quia cum calida et humida sint natura, caput sensuumque instrumenta plurima implent humiditatem, ad motumque inepta reddunt, eadem sane causa, quam Aristoteles attulit (loco paulo ante laudato). Cum igitur oculi humidi imbecillem aspectum faciant, aspectusque imbecillis celeriter reflectatur, et reflexu illo imbecillior fiat color, qui ad nigredinem accedit, videlicet purpureus, in aere lumen ambiente apparet. Vico mercatus. Potest addi locus Hippocratis de morb. sacr. Opp. Sect. III p. 91, 40 sqq. Poës., ubi de austro traditur: διαλίνει ἐν οἷς ὑγρὸν ἔρεστιν. ζοτὶ δὲ ἐν παντὶ, ἐν μὲν τῷ πλέον, ἐν δὲ τῷ ἔλασσον. ἀπαντά δὲ ταῦτα αἰσθάνεται τοῦ πνεύματος τούτου· itaque etiam oculi. Addit deinceps: τὸν δὲ ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τὰ ὄστρα πολὺ ἀμβλυώτερα καθίστησι τῆς φύσιος [ἢ ρότος].

16. De iride circa lucernas adi Theophrast. *de sign.* I, 13 p. 786: ὡς δ' ἐπιτοπολὺ ἴρις περὶ λύχνου ἢ διὰ λύχνου διαφανομένη, νότια σημαίνει ὕδατα. — ἀπό τε τοῦ ἀέρος δι' ὑγρότητα E. — Quid sit λιγνύς explicat IV, 9, 42: ξύλων μὲν οὖν ἡ θυμιασίς καπνός, κηροῦ δὲ καὶ λιθανωτοῦ καὶ τῶν τοιούτων καὶ πίτης καὶ δοσα ἔχει πίτην ἢ τοιαῦτα, λιγνύς. — Articulum ante φλογός omittit H. — καὶ ante μιγνυμένης deest in codice E. — ὁμηριμένης pro μιγνυμένης prima manu F. — διὰ τὴν μελανίαν omisso καὶ H. — τὸ δὲ τοῦ λύχνου καὶ τῆς ἀνγῆς φῶς H. N. τότε τοῦ λυχν. φῶς Alex. fol. 118, b. A. P.

17. Fromondus *Meteorolog.* VI, 4 laudat Ioviani Pontani versus, quos quamvis in re nota adscribimus:

*Ac memini, dum castra sequor Mavortiaque arma,
Qua p̄aeceps sese Tyburna rupe volutus
Fert Anio, multaque cadens aspergine sudat;
Fumosa fulgere super conspergine claram*

Irin et aurato iacentem spicula cornu. —

τῶν ἀνακλωμένων pr. F. pro τῶν ἀραφερομένων. — τῷ δὲ χρῶματι pro τῷ δὲ χρῶμα H. N. — φοινικῆ E. pro φοινικῆν. N. φοινικοῦν.

18. μικροτέρων pro μικροτάτων Alex. fol. 118, b. Vic. — γίνεται καὶ ἐν ταῖς λεπταῖς ὁμοίσιν H. N. — φύλη omittunt F. H. N. Alex. A. P. — Pro εἰς, quod sequitur, N. praebet ξάν, H. ξάν ἢ. — τῇ θέσει pro τὴν θέσιν H. N. — Articulum ante ἥλιον omittit F. — ἀνέχῃ pro ἀνέχει E. idemque mox σκιάζῃ pro σκιάζει.

19. ἐντός pro ἐκτός E. — ὅπον pro ἡ margo F. — ὁ τρόπος δὲ inverso ordine A. Vic. P. — χώρα pro χώρᾳ Alex. fol. 118, b. A. Vic. qui intelligit de positione adversus solem. cfr. Senec. Quaest. natur. I, 3, 2: *Videmus, quum fistula aliquo loco rupta est, aquam per tenuē foramen elidi: quae sparsa contra solem oblique positum, faciem arcus repræsentat. Idem videbis accidere, si quando volueris observare fullonem: quum os aqua implevit, et vestimenta ridiculis diducta leviter aspergit, apparet variōs edi colores in illo aëre asperso, quales in arcu fulgere solent.* Stob. Eclog. phys. I, 31, p. 616: εἴ τις στὰς ἀντικρὺ τοῦ ἥλιου λύθη ἕδωρ καὶ πινσῆ, αἱ δὲ ὁμοίδες ἀνάκλασιν πρὸς τὸν ἥλιον λύθωσιν, εὑρίσει εἰςγιγνομένην τὴν ἴριν. καὶ οἱ ὀφθαλμιῶντες δὲ τοῦτο πάσχοντιν, ὅταν εἰς τὸν λίχνον ἀποβλέψωσιν. Eadem reperiuntur apud Plutarch. plac. phil. III, 5, p. 82 Cors. Cfr. etiam IV, 19, p. 115, ubi Epicurus eadem comparatione a fullonibus vestimenta inslantibus petita, quamvis alia in re, utitur.

20. δῆλον ἐκ τῶνδε N. — ὥσπερ εἴρηται πρῶτον καὶ ὑποθεμένονς transposito vocabulo Olymp. fol. 54, a. — ἀποτεινομένη pro ἐκτεινομένη F. Alex. fol. 119, a. Olymp. fol. 54, a (qui hanc lectionem etiam in sequentibus tuetur) A. Vic. B. P. Cfr. §. 31. III, 5, 20. — δέ post τρίτον omittit F. — In verbis οἶον ἀπόφασις ἔστιν addidit οἶον, cum nigrum color re vera sit, sed tenebris proxime tamen accedat. Atque de tenebris quidem dicit de anim. II, 7, p. 418, b: δοκεῖ δέ τὸ φῶς ἐναντίον εἶναι τῷ σκότῳ. ἔστι δὲ ὁ σκότος στέρησις τῆς τοιαύτης ἔξεως ἐκ διαφανοῦς, ὥστε δῆλον, ὅτι καὶ ἡ τούτου παρονόμια τὸ φῶς ἔστι. de colorib. c. 1. p. 791, a: τὸ δὲ σκότος ἐκλείποντος τοῦ φωτὸς γίνεται. τριχῇ γὰρ τὸ μέλαν ἥμιν φαίνεται. ἡ γὰρ δλως τὸ μὴ ὄρώμενόν ἔστι τῇ φύσει μέλαν, ἡ

ἀφ' ᾧν μηδὲν ὅλως φέρεται φῶς πρὸς τὰς ὄψεις. τὸ γὰρ ὅρωμενον, ὅταν ὁ περιέχων τόπος ὁρᾶται, φαντασίαν ποιεῖ μέλανος et q. s. — ἐκλείπειν pro ἐκλιπεῖν F. H. N.

21. Ex verbis ἐκ τῶν περὶ τὰς αἰσθήσεις συμβαινόντων, minime patet Aristotelem ea de re in libro de sensu ac sensibili loqui voluisse, ac re vera nihil ea de re nunc in illo libello, cæterum non integro uti docuit Trendelenb. ad Aristot. de anim. Prooem. p. 119 sqq. (vide ad I, 3, 19, Vol. I p. 358), deprehenditur. — οὐν omittit F. — ἐκ τοῦ περὶ τὰς αἰσθήσεις pro ἐκ τῶν περὶ τὰς α. σ. Olymp. fol. 54, a, qui aperte de libro in quo talia essent exposita, verba intellexit. — N. pro δ' οὐν habet γοῦν. — μελανωτέρα N. ut III, 3, 11.

22. Nihil interesse ait Aristoteles, utrum id, quod cernitur, mutetur, an adspectus, id est, utrum id, quod cernitur, longinquius fiat et e longinquo magis loco cernatur, an adspectus magnum spatiū consiciens, usque ad speculum videlicet, et a speculo ad rem visam mutetur. Utroque enim modo idem accidere, videlicet ipsius imbecillitatem, quia longe protendatur. *Vicomercatus.* — ταῦτό receperimus ex E. H. pro eo, quod Bekk. exhibit ταῦτόν. Cfr. III, 2, 7, ubi ipso Bekk. ταῦτό.

23. Cfr. III, 6, 2: φαίνεται γὰρ αὐτὰ μὲν ὀχρωμάτιστα τὰ νέφη κατ' εὐθυνούσιν εἰσβλέπουσιν, ἐν δὲ τῷ ὅμοιοις ὁρῶσιν τὸ νέφος· πλὴν τότε μὲν ἐν τῷ ὅμοιοις δοκεῖ τὸ χρῶμα τοῦ νέφους εἶναι, ἐν δὲ ταῖς ὁρῶσις ἐπ' αὐτοῦ τοῦ νέφους. — μηδέ pro μηδέν F. H. — αὐτὸν τοῦτο E. H. N. Alex. fol. 119, b. A. Vic. B. P. — μελάντερον omisit E. post ποιεῖ ponit N.

24. ὄψις margo F. — Quid sit ἔχομένη patet ex Phys. V, 3, p. 227, a: ἔχόμενον δ', δ' ἀν ἐφεξῆς ὃν ἀπηγται. ἐπεὶ δὲ τὸ πλεῖστον F. H. — οὐκ ἔτι B. P. — Verba ἐν τοῖς τρισίν, ὕσπερ καὶ τῶν ἄλλων τὰ πλεῖστα satis illustrantur loco de casio I, 1, p. 268, a, ubi haec leguntur: Συνεχὲς μὲν οὖν ἔστι τὸ διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά. σῶμα δὲ τὸ πάντη διαιρετόν. μεγέθους δὲ τὸ μὲν ἔφ' ἐν γραμμῇ, τὸ δ' ἐπὶ δύο ἐπίπεδον, διὰ δ' ἐπὶ τρία σῶμα. καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ὄλλο μέγεθος, διὰ τὸ τὰ τρία πάντα εἶναι καὶ τὸ τρίς πάντη. καθάπερ γάρ

φασι καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, τὸ πᾶν καὶ τὰ πάντα τοῖς τρισὶν ὥρισται. τελευτὴ γάρ καὶ μέσον καὶ ἀρχὴ τὸν ἀριθμὸν ἔχει τὸν τοῦ παντός, ταῦτα δὲ τὸν τῆς τοιαδος. διὸ παρὰ τῆς φύσεως εὐληφότες, ὡσπερ νόμους ἐκείνης καὶ πρὸς τὰς ὑγιστείας τῶν θεῶν χρώμεθα τῷ ἀριθμῷ τούτῳ. ἀποδίδομεν δὲ καὶ τὰς προσηγορίας τὸν τρόπον τοῦτον. τὰ γὰρ δύο ἄμφω λέγομεν καὶ τοὺς δύο ἄμφοτέρους, πάντας δ' οὐ λέγομεν. ἀλλὰ κατὰ τῶν τριῶν ταύτην τὴν προσηγορίαν φαμὲν πρῶτον. ταῦτα δ', ὡσπερ εἴρηται, διὰ τὸ τὴν φύσιν αὐτὴν ὁὖτως ἐπάγειν ἀκολουθοῦμεν. — Adde Plutarch. Quaest. Sympos. IX, 3. Gell. Noct. Attic. I, 20 ibiq. interpp. Macrob. Somn. Scip. I, 6. et imprimis Laurent. Lyd. de mens. II, 5, p. 18—21, qui locus longior est, quam quem hic transferre possimus. Hinc factum est, quod in Meteorol. veter. Graec. et Roman. p. 42, not. 13. p. 113, not. 9. ac saepius monui, ut, quoties de temporis spatio, quo hoc illudve fiat, agatur, tres fere semper dies commemorentur: et quod tria recenseantur, ubi de multis erat agendum. Cfr. Eustath. ad Dionys. Perieg. v. 476, p. 191 Bernh.— ὡσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις τ. πλ. Olymp. fol. 53, b: at in sqq. tuetur τούτων. Idem mox paululum inverso ordine exhibet: ἀπὸ γὰρ μεγίστης et paulo post: πλεστη ὅψις προσπίπτει et ita etiam fol. 54, b, nisi quod ibi ἀπὸ μεγίστης γάρ scriptum est. — τῶν ἄλλων omissio δέ E. — ἀνασθητον N. — τρίχως pro τρίχως N. P.

25. ἡ μὲν ἡ πρῶτη P. — φοινικῶν pro φοινικῆν F. Ol. fol. 53, b et 54, b φοινικεῖαν. — Articulum ante ἡ ὅψις omittunt E. H. N. — ἀνὰ λόγον scripsimus, de quo diximus ad I, 14, 5. cfr. ad III, 2, 4.— εἰ περὶ τὰ τῶν χρωμάτων N.— μόνον pro μόνοις E.

26. τὸ φοινικοῦν γάρ transposito γάρ P. — Constructio-
nem σημεῖον δέ sive ut plenior h. l. deprehenditur σημεῖον
δὲ τούτον, sequente γάρ, illustravimus ad I, 8, 17. Vol I p. 419.
Exemplorum copiae ibi congestae addo praeter hunc nostrum
locum, Hist. an. V, 22, p. 554, a, quamvis ibi paulo diversa sit
loquendi ratio, IX, 40, p. 627, b: σημεῖον δέ· οὐκ ἀποπέπον-
ται γάρ et q. s. Ethic. Nicomach. VI, 11, p. 1143, a: σημεῖον

δέ· τὸν γὰρ ἐπεικῆ μάλιστά φαμεν εἶναι συγγνωμονικόν.
Hippocrat. de aëre, aq. et loc. §. 55: τεκμήριον δέ, ὅτι
 οὕτως ἔχει· τὸ γὰρ οὐρον λαμπρότατον εὑρέοντι οἱ λιθιῶντες
 πρὸς τὸν γυνόμενον ὀρρόν et q. s. ac prorsus similem construc-
 tionem *de generat. et inter.* I, 6, p. 322, b: ἀρχὴν δὲ λάβωμεν
 τὴν δε. ἀνάγκη γὰρ τῶν ὄντων, ὅσοις ἐστὶ μῆις, εἶναι ταῦτ'
 εἶναι ἀλλίλων ἀπτικά. *Discrimen, quod observatur ab Ari-*
stotele inter σημεῖον et τεκμήριον, exponitur a Phi-
lopono ad de anim. I, fol. 7, b: τεκμήριον δέ ἐστι τὸ
 ἀλυτον σημεῖον, ὡς τοῦ πυρὸς ὁ καπνός, ὡς τοῦ σφαιρικὴν
 εἶναι τὴν σελίγην τὸ οὔτω φωτίζεσθαι. τὸ δὲ λυτόν, οὐ τεκ-
 μήριον, ἀλλὰ σημεῖον λέγεται· τοῦτο δέ ἐστιν, ὅταν μὴ
 πάντας ἔπηται τῷ αἰτιατῷ τὸ αἴτιον. οἶον ὡχρά ἐστιν, ἐπειδὴ
 τέτοκεν· οὐ πάντας οὖν τῇ ὡχρότητι ἔπειται τὸ τετοκέναι. cfr.
Trendelenburg ad de anim. II, 11, 3, p. 405. — *Articulum*
 ante λοις omittunt E. H. N. Vic. B. cfr. ad III, 3, 9. — *Σανθό-*
τερον pro Σανθότατον F. H. N. A. Vic. B. P. — τοῦ τε φοινι-
 κοῦ καὶ τῶν πρασίνον N. quod minime necessarium. cfr. ad
 III, 2, 5. — Deinde Koenigmann *Geogr. Aristotel.* p. 48
 scribendum censet: διὰ τὴν μελανίαν οὖν τοῦ κύκλου νέφους
 ὅλον αὐτῆς (sc. τῆς ἵριδος) φαίνεται τὸ φοινικοῦν λευκόν· ἐστι
 γὰρ πρὸς ἐκεῖνο λευκόν, qua correctione non opus est. αὐτοῦ
 sc. τοῦ νέφους: puniceus enim color cum supra nubem
 atram appareat, ei re vera inesse videtur. — γάρ pro οὖν
 H. N. prorsus omittit E. — φοινικοῦν E. et ita quoque § 28.
 32, 33. — ἐκεῖνο pro ἐκεῖνα corr. E.

27. ἔγγύτατα recentiore manu E. prior enim omisit. —
 καὶ τὸ φοινικοῦν Olymp. fol. 56, a. — μεταπίπτει pro μετα-
 βάλλει Alex. fol. 119, b. A. Vic. B. P.

28. Erravit Aristoteles, quum lunarem iridem semper
 albam putaret. Quamvis enim raro, ut raro omnino apparet,
 colorum varietate splendeat, hoc tamen plus semel observa-
 tum est. — ὅντι post ζοφερῷ omittunt E. H. N. — ὥσπερ οὖν
 πῦρ παρὰ μέλαν ποιεῖ H. et corr. N. in quo prima manu ὥσπερ
 οὖν παρὰ μέλαν πῦρ. Vulgatam corr. E. ἐν μέλανι παρὰ
 μέλαν Alex. fol. 120, a. A. Vic. B. παρὰ μέλαν om. P. —

Proverbio πῦρ ἐπὶ πῦρ ipse Aristoteles iterum utitur de respirat. c. 4. p. 472, b: ὅλεύζοντες δὲ πολλάκις ἀναπνέουσιν, ὡς ἀναψύξεως χάριν ἀναπνέοντες, ὅτε τὸ λεγόμενον ποιεῖ πῦρ ἐπὶ πῦρ. Idem reperitur apud Platonem de leg. II p. 666 A: οὐ χρῆ πῦρ ἐπὶ πῦρ ὀχετεύειν εἰς τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν. Zenob. Centur. V, 69: πῦρ ἐπὶ πῦρ· παρομία, ἡς μέμνηται Πλάτων· καὶ κακὸν ἐπὶ κακῷ. Suid. Cent. XII, 41 ed. Schott. Plutarch. de sanit. tuend. Vol. VII p. 375 Hutton. Coniug. praece. p. 424. de discr. adul. et amic. 28. p. 197. — τοῦτο δ' ἔστι τὸ φοινικοῦν sc. τὸ ἥδιμα λευκόν.

29. τὸ πάθος quod vulgo editur post τοῦτο omisimus cum E. Bekkerus cum reliquis servavit. — κατὰ τὸ φαύνεοθαί ἐπὶ τῶν ἀνθῶν Ol. fol. 56, a. — ἔντα omittunt F. H. N. P. (apud quem etiam deest sequens articulus τῶν), — Articulus ante πορφυρᾶ deest in E. ἡ πορφύρα Ol. fol. 56, a. — Quod deinde dicit ἐν αὐγῇ τοιᾳδὲ ἡ τοιᾳδὲ alium aliumque apparere purpurae colorem, id spectat ad solitum illud periculum, in quod purpuras vocabant emtores, quod dicebatur πρὸς αὐγὰς ἀνασκοπεῖν, qua de re cfr. Hemsterhus. ap. Ruhnken. ad Tim. Lex. p. 265 (ed. II). Hinc Plinius Hist. nat. IX, 38: *Laus ei summa color sanguinis concreti, nigricans aspectu, idemque suspectu resulgens.* Senec. Quaest. nat. I, 5, 12: *Purpuram Tyriam, quo melior saturiorque est, eo oportet altius teneas, ut fulgorem suum ostendat.* Non tamen ideo non habet illa colorem, quia quem optimum habet, non quomodounque explicetur ostendit. Augusto emtae purpurae obscuritatem conquerenti venditor respondit: *Eridge altius et suspice!* teste Macrobius Saturnal. II, 4. Cfr. denique Senec. Quaest. nat. I, 3, 13: *Varietas autem non ob alias causam sit, quam quia pars coloris a sole est, pars a nube illa: humor autem modo caeruleas lineas, modo virides, modo purpurae similes, et luteas aut igneas dicit, duabus coloribus hanc varietatem efficientibus, remisso et intento. Sic enim et purpura eodem conchylio non in unum modum exit. Interest, quamdiu*

macerata sit, crassius medicamentum, an aquatius traxerit; saepius mersa sit an excocata, an semel tincta. Non est ergo mirum, cum duae res sint, sol et nubes, id est, corpus et speculum, si tam multa genera colorum exprimantur, quae in multis generibus possunt aut excitari aut relanguescere. — ἔστι δὲ ἐν αὐγῇ pro ἔτι δὲ ἐν αὐγῇ E. N. — ἡ τοιᾳδὲ om. pr. E. — καὶ λανθάνειν λαμβάνοντες pr. F. A. Vic. B. P.

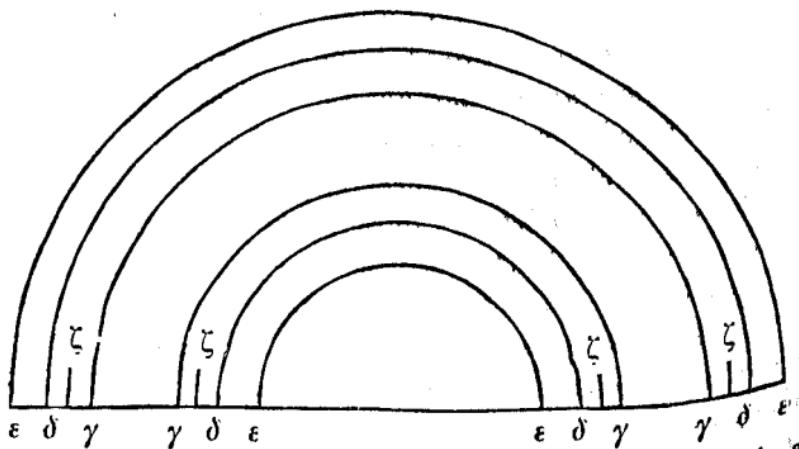
30. μόνον pro μόνων E. μόνη N. quod post λοις posuit.

31. μακροτέρα E. H. N. Alex. fol. 120, a. Ol. fol. 56, a. A. μακρότερον F. Vic. B. P. cfr. Matth. Gr. gr. §. 425. — ὥσπερ verte: quasi. Utī nos fecimus cum Bekkero, locum iam interpungendum esse censuit Koenigmann l. l. — δρᾶται pro δρᾶ E. H. N. — ἄνωθεν pro ἔξωθεν omissio qui sequitur articulo Alex. fol. 120, b. A. Vic. B.

32. Duplicem in fine tractat quaestionem, priorem cur imbecillior appareat exterior arcus interiore, alteram cur quamvis eosdem colores, inverso tamen ordine praebent. Quod eadem ratione explicat, qua in interiore arcu, scilicet visus infirmitate, quam tamen causam in interiore propter differentem circulorum ambitum ac magnitudinem, in exteriore propter differentem distantiam circulorum a sole et oculis valere contendit. Hinc patet novam iam inferri hypotheticam suppositionem, interioris arcus colores non in eodem esse plano (quia hac tantum ratione a sole aequaliter possunt distare), exterioris in eodem. — δὲ pro δῆ E. — πλεῖω pro πλεῖον F. H. N. et corr. E. — οὖσα omittit E. — ὥστε om. pr. E. — αὐτῆς pro αὐτῇ F. — Articulum ante τρίτη omisit E.

33. ἔστω γὰρ ἡ ἔξω λοις et q. s. Vic. B. — τὸ ante βὲ et deinde ante αὲ omittit F. — ἡ ἔστω ἡ πρώτη λφ' ὥ τὸ αὲ H. N. A. Vic. — λφ' ὥν τὸ γὲ F. ε pr. manu N. pro γ, ut mox γ' prima manu pro δ. — ε ἀλονργόν, omissis priore manu λφ' λφ' ὥ E. — θὲ pro ε F. et pr. N. — τὸ δὲ ἔστων transposito δὲ F. — ειτ λφ' ὥ ζ omisso etiam articulo E. — Quod deinde ειτ τρεῖς δὲ οὐκέτι γίνονται et q. s. falsum esse demonstravimus ad Exc. III, 4, 9, p. 128 sq. Caeterum videntur haec verba prorsus congruere cum recentiore iridem explicandi ratione,

cum Aristoteles de triplici reflexione loquatur. At quid sibi velint philosophi verba, elucet ex iis, quae disseruit

Vicomercatus p. 346, cuius verba hoc pertinentia adscribimus: Difficultatem facit, quod Aristoteles, cum arcum numerum constituit, tertium arcum esse non posse docet, quia tertia reflexio imbecillis omnino efficeretur, nec ad solem posset perduci, quasi secundus arcus et secunda reflexione exoriatur. Sed secundam aut tertiam reflexionem non ita intelligit, quasi in secundo duae siant reflexiones, in tertio tres, ita ut in secundo unus idemque aspectus bis reflectatur, in tertio arcu, si fieret, tertia quoque aliorum rursus aspectus radiorum ex remotiori adhuc intervallo reflexio efficeretur. Secunda igitur aut tertia reflexio non ita dicitur, quia iidem radii bis aut ter reflectantur, sed quod alii et alii ex propinquiori aut remotiori intervallo, primum quidem, qui ex propinquiori, secundo qui ex remotiori, tertio qui adhuc ex longinquiore reflectuntur.

CAPUT QUINTUM.

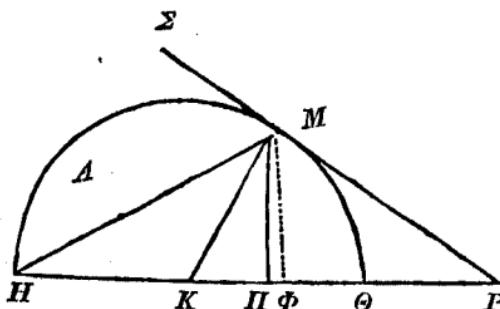
Inscriptio capitinis in editione B. περὶ ἀδιωτικῶν τὴν οὐδὲ nimis vaga est. Agitur enim de forma arcus caelestis, quando dimidiae parti circuli aequalis, quando maior quando minor sit. Multas autem hoc caput præbet difficultates, quas partim Blancanus (vide explicationem locorum mathematicorum in

hoc libro obviorum, quam commentario nostro in hunc tertium librum subiungendam censuimus), partim *Vicomercatus*, cuius verbis hic illic in verborum explicatione usi sumus, removerunt. Alias nos sustulimus, ut iam omnia aperta ac manifesta videantur, excepta §. 16, quam aliunde illatam censem *Vicom.* neque nos, quamvis alio modo eius originem explicuerimus, ab ipsius *Aristotelis* manu profectam arbitramur.

1. γενέσθαι pro γίνεσθαι H. N. — Articulum ante συμβιωντων omittit E. — Vocabulo διάγραμμα de figuris mathematicis utuntur etiam Plato *Phaedon*. p. 73 B. Xenophon *Memor. Socr.* IV, 7, 3. cfr. Heindorf ad Plat. *Theaetet.* 67, p. 372. Wyttbach. ad Plutarch *de discr. adulator. et amici* p. 56 D. ad *praecept. diactet.* p. 133 A. Bake ad *Cleomed.* I, 8, p. 357.

2. ἐφ' οὐ τὸ ἄ E. — ἐφ' οὐ τὸ η̄ H. — ἀν pro ἔαν recepimus ex cod. E. ut ipse fecit Bekkerus aliis in locis v. c. § 13. 14. cfr. §. 3. — Articulum ante ἀπὸ τοῦ καὶ γραμματικῶν omittunt E. H. N. Alex. fol. 121, b. Ol. fol. 56, a. A. Vic. B. — ἐκπίπτωσι pro ἐκπίπτονται E. quod ingenio scribae debetur, pro ἐκπίπτονται legentis ἐκπίπτονται. ἐμπίπτονται H. N. Ita inter ἐκπιπραμένης et ἐμπιπραμένης dubitatur I, 8, 21. Vol. I p. 423. — ποιοῦσιν pro ποιῶσιν E. — ὁσπερι pro ὁσπερ F. H. N. Alex. Vic. B. P. ὡς περι A. quod ad idem redit. — ἕξορά τι pro ἕξορα τίν, nescio an hypothetae errore P. Koenigmann *Geogr. Aristotel.* p. 15 pro ἕξορα restituendum esse censuit ἕξορος, ut ne ἕξων dimidiā diametri partem significaret, cum infra (§ 17) totam diametrum i. e. talem lineam, quae ab oriente aliquo astro eodemque supra horizontem deinceps procedente, ad oppositum caeli punctum per centrum terrae ducitur. Quia in re agnoscas virum mathematicarum disciplinarum non satis peritum. Non enim de radio (η̄) circuli aut de dimidia sphærae axi agitur, sed de axi coni, qui lineis ημι et κμ ad nubem ductis oritur. Proprieτη dicenda erat axis (μφ normalis est a puncto μ in diametrum ηφ ducta); idcircoque Aristoteles non dixit τίν ἐφ' η̄ η̄ i. e. τίν η̄, uti habent N. Olympiod. fol. 56, a, sed τὴν

Ἐφ' ἦν ἡ ηγετική, cuius partem quandam efficit ηγετική. Caeterum ὕξων nondum ea significatione apud Aristotelem occurrit, qua apud auctorem libri de mundo c. 2. p. 391, b: πόλοι.... δι' ᾧ εἰ νοήσαιμεν ἐπιζευγγνυμένην εὐθεῖαν, ἢν τινες ὕξοντα καλοῦσι, διάμετρος ἔσται τοῦ κόσμου, et apud senioris aevi scriptores. — Ἐφ' ᾧ pro Ἐφ' ἦν E. Ἐφ' ἦν Alex. A. Vic. — Quod sequitur καὶ deest in E. καὶ ἀνὰ ἄπο τοῦ καὶ addito ἦν Ol. — μι omittit in lacuna N. — ἐπὶ τὰ μὲν B. hypothetae procul dubio errore, nisi omnia ista σημεῖα, quae una comprehendit Aristoteles, intelligere et significare praetulit. — Mutavimus deinde interpunctionem a Bekkerio servatam: ἐπὶ τὸ ηγετική, ἐπὶ τὴν μετέωρα γωνίαν πρὸς κύκλου περιφέρειαν προσπεσοῦται αἱ ἀπὸ τοῦ καὶ. Inde enim a verbis πρὸς κύκλου incipit apodosia: πρὸς μετέωρα γωνίαν sc. obtusum angulum μηδη, quamvis Olympiodorus angulum μηδη intelligentum esse censeat. In Aristotelis expositione plura sunt, quae dubitationis ansam praebere possunt, commemorata et enucleata iam ab Olympiodoro et Vicomercato. Scilicet in figura, quam

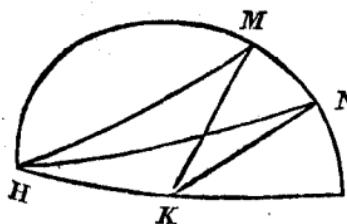

posuit Aristoteles, est $\eta = \mu$ (utpote eiusdem circuli radio), quod tamen fieri nequit, cum sol nube longinquius ab oculo distet: deinde $\eta\mu\sigma < \mu\eta\delta$, cum tamen aequales esse debeant anguli, secundum

notum illud theorema, aequales esse angulos incidentiae et reflexionis. Quidquid dicant interpretes (cfr. Olymp. fol. 48, a, cuius verba adscripsimus in Exc. ad III, 2, 1, p. 97 sq. et Vicomercatus p. 344 sq.), error, quem commisisse videtur Aristoteles, facile tolli potest. καὶ enim non re vera est centrum universi, sed horizontis apparentis. Quod si distanciam solis et nubis inaequalem esse respiciamus, oculumque ponamus in puncto π : tunc $\eta\pi > \mu\pi$ et $\eta\mu\sigma = \mu\eta\delta$, uti theorematum poscunt. ἀπὸ τοῦ ηγετικῆς absque articulo, et καὶ mutato in ηγετικῆς.

3. ἀπ' ἀνατολῆς N. — ἐν pro ζύν H. N. — ἀεὶ ἔλαττον inverso ordine F. H. N. quorum postremus deinde exhibet ἡμικυκλίουν.

4. ἔστω γάρ omittit pr. E. — ἐπ' ἀνατολῇ H. — ἐπίπεδον absque articulo posuit N. — Bekkerus cum reliquis distinxit: κύκλος οὖν ἡ τομὴ ἔσται τῆς σφαίρας· δὲ μέγιστος ἔστω ὁ ἐφ' ϕ α, satis inepte. Ut nos, fecerat iam Vicomercatus. — Verba ἐν ᾧ τὸ α omittunt H. N. et pr. E. — ἡ τὸ μὴ ἔσται P. — ἐφ' ϕ α sine articulo E. — δποιοροῦν Alex. fol. 121, b. A. Vic. P. — κατὰ τὸ τριγωνον τὸ κμη sc. ex omnibus istis triangulis, quae conum efficiunt, inter se ipsa aequalibus, ut nihil intersit, utrum eorum sumas literisque ηκμ signes, an illud. Litera enim μ (μέλιν νέφος) omnibus nubis punctis convenit, cum reliqua duo η (ἱλιος) et κ (χέντρον) sint fixa. — τὸ κμη omittit E. — ἐπίπεδον omisso articulo H. — ἀπὸ τοῦ ηκ N. ἀπὸ τῆς ηκ E. — κέντρον pro η, κ exhibit H. — ἀγόμεναι pro ἀναγόμεναι Olymp. fol. 56, b. B. P. Constructio verborum paulo difficilior ita adornanda est:

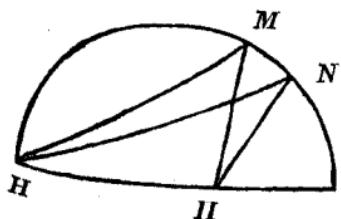
αἱ ἀπὸ τῶν η, κ (sc. σημεῖων) πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο σημεῖον (ex. gr. ν) τοῦ ἐφ' ϕ α ἡμικυκλίου ἀγόμεναι γραμμαὶ (ην, νκ) ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ (sc. ἐν ϕ ημ καὶ μκ) οὐ συσταθήσονται, i. e. nunquam esse potest:

$$\eta\mu : \mu\kappa :: \eta\nu : \nu\kappa$$

quod satis manifestum est, quia tum foret:

$$\eta\mu : \eta\nu :: \mu\kappa : \nu\kappa \text{ (Eucl. V, 16).}$$

Hoc vero fieri nequit, quia $\mu\kappa = \nu\kappa$, ideoque necesse foret, ut esset $\eta\mu = \eta\nu$, quod ineptum est, quia in triangulis $\eta\kappa\mu$ et $\eta\kappa\nu$ latera $\eta\kappa$ et $\eta\kappa$, $\kappa\mu$ et $\kappa\nu$ aequalia, at inclusorum angulorum

$\eta\kappa\nu > \eta\kappa\mu$, ideoque etiam $\eta\nu > \eta\mu$ (Eucl. I, 19). Quod si oculum non in centro κ positum censemus cum Olympiodoro, sed ex. gr. in puncto π, non magis fieri potest, ut:

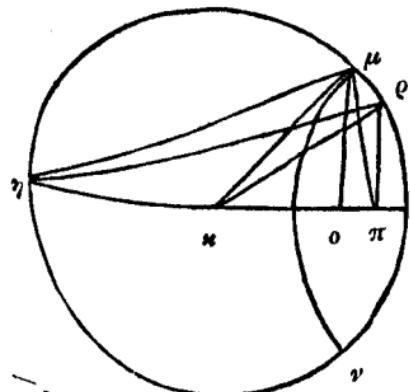
$$\eta\mu : \mu\kappa :: \eta\pi : \pi\kappa$$

quod et per se facile demonstratu est, et Vicomercatus diserte iam demonstravit. — $\bar{x}\eta$ pro $\bar{\eta}$, $\bar{x}$ E. P. — $\bar{\eta} \bar{\eta}\bar{x}$ δεδομένη H. E. pr. man. om. $\bar{\eta}$. — $\kappa\bar{u}\lambda$ λόγος omissio articulo H. N. — πρὸς μικ omissio τῆν E. F. H. N. A. Vic. B. — δέ pro δή F. — τὸ νῦ F. — ή τομὴ τῶν περιφερειῶν sc. eius, de qua disputatum erat, et circuli, qui basin efficit coni radiorum ad solem reflexorum (vide figur.). Ita locum etiam Vicomercatus intellexit, cuius haec sunt verba: Per ambitum intelligere eum Alexander tradit, cuius centrum est $\bar{x}$, in quem antea (§. 2) sumsit lineas ab ipso incidere et ad $\bar{\eta}$ reflecti. Ille inquit sit $\mu\nu$, linea $\bar{x}\mu$ in puncto μ eum attinget, ob eamque causam ambituum sectio data erit, eius videlicet, qui est $\mu\nu$, et semicirculi horizontis, qui in puncto μ se secant. Quibus ita ostensis et positis, secundam hypothesis in verbis superioribus sumtam repetit, nimirum ad aliud ambitus $\mu\nu$ punctum ab iisdem $\bar{\eta}$, $\bar{x}$ punctis in eodem plano lineas ducinon posse, quae eadem sint ratione, quam inter se habeant lineae $\bar{\eta}\mu$ et $\mu\bar{x}$.

Deinde cum Alex. fol. 122, b. A. Vic. B. scripsimus: πρὸς ἄλλο δέ γε (sc. σημεῖον) τῆς μν περιφερείας: quod enim Bekkerus exhibuit codicum auctoritatem secutus: πρὸς ἄλλη δὲ τῇ πρὸς τῇ μν περιφερείᾳ prorsus ineptum est. — ἀπὸ τῶν σημείων omissio αὐτῶν E.

6. Totum locum inde a §. 3 usque ad §. 14 nulla meliore ratione explicare possumus, quam Vicomercati explicacionem integrum adscribentes, qua in re nihil aliud egimus, nisi quod latinas quibus Vicomercatus usus est literas in graecas textui Aristotelis graeco congruas mutavimus. Ait autem: Quoniam lineae $\bar{\eta}\mu$ ad lineam $\mu\bar{x}$ proportio data est, extra (inquit) videlicet descriptionem iam factam, linea $\bar{\delta}\beta$ ponatur, quac ita dividatur, ut linea $\bar{\delta}$ eam habeat rationem ad lineam β , quam habet linea $\bar{\eta}\mu$ ad lineam $\mu\bar{x}$: et quia maior est linea

$\mu\eta$ quam μx , quandoquidem ad trianguli $\mu\eta\pi$ maiorem angulum, qui est ad x , porrigitur, cum sit linea ab μ ad η in turbine reflexio, reflexionesque turbinis ad maiorem angulum efficiantur: maior quoque erit linea δ quam β : tum adiiciatur ad lineam β linea ζ , qua lineae ζ additione linea fiat $\beta\zeta$, quae ad lineam δ eandem proportionem habeat, quam δ linea ad lineam β habeat: quod erit, si exempli gratia linea δ sit sex, β quatuor, ζ addita quinque. Ita enim cum linea δ ad lineam β proportionem sesqualteram habeat, tota $\beta\zeta$, videlicet novem, ad δ eandem proportionem habebit. Ita igitur se habentibus hisce lineis, quae proportio est lineae $\mu\eta$ ad μx , eadem est lineae δ ad lineam β et totius $\beta\zeta$ ad δ . Quoniam et linea ζ , quae ad lineam $\eta\pi$ proportionem habet (siquidem tota $\beta\zeta$ eam ad δ habet, quam $x\eta$ ad μx , lineaque μx lineae $x\eta$ aequalis sit, cum a centro ducantur), quam inquit linea ζ ad lineam $\eta\pi$ habet, eam linea β ad aliam quandam ab ipso x in rectum ductam, quae sit $x\pi$ habeat. Deinde a puncto π ad punctum μ linea $\pi\mu$ ducatur. His ita constitutis effici ait, ut circuli, in quem lineao omnes a centro x ad μ turbinis in modum ductae incident, qui antea per $\mu\nu$ indicatus est, polus seu vertex π habeatur. Etenim quod linea ζ ad lineam $x\eta$ est, itemque linea β ad lineam $x\pi$, lineam quoque δ ad lineam $\pi\mu$ necessario esse, ita ut sint hae inter se proportionales lineae, videlicet ζ, β, δ et $x\eta, x\pi, \pi\mu$. Nisi enim linea δ ad lineam $\pi\mu$ id sit, quod linea ζ ad $x\eta$ et β ad $x\pi$, oportere esse aut ad maiorem, aut ad minorem, quam sit $\pi\mu$: ad utramvis autem sit, consequi, ut in eodem semicirculo a punctis iisdem ad aliud et aliud punctum lineae in eadem proportione ducantur: quod esse impossibile antea monstratum est. Sumit autem ad minorem, quam sit $\pi\mu$, eandem habeat rationem, quam alias ad alias habent, videlicet ad $\pi\rho$: siquidem nihil intersit, seu

ad minorem, seu ad maiorem proportionem eius modi habeat, quando utroque modo impossibile, quod dictum est, consequitur. Quam igitur rationem lineae ζ , β , δ inter se habent, eam inquit habebunt lineae ηx , $x\pi$, $\pi\varrho$. Quoniam autem linearum ζ , β , δ haec erat inter se proportio, ut quam rationem habet δ ad β , eam et $\zeta\beta$ ad δ haberet: reliquae igitur ita inter se erunt affectae, ut quam habet $\varrho\pi$ ad πx , eam tota $\eta\pi$ ad $\pi\varrho$ habeat. Aristoteles autem (ut Alexander etiam notavit) proportionem invertens dixit, quod est $\eta\pi$ ad $\pi\varrho$ id est $\varrho\pi$ ad πx . Atque cum harum linearum inter se haec sit proportio, si a punctis η et x ad punctum ϱ lineae $\eta\varrho$ et $x\varrho$ ducantur, eas inquit eam inter se habere rationem, quam inter se habent $\eta\pi$ et $\pi\varrho$, ita ut $\eta\varrho$ et $x\varrho$ eam habeant rationem, quam $\eta\pi$ ad $\pi\varrho$. Hoc autem eo ostendit, quod cum duo triangula ab huiusmodi lineis $\eta\varrho$ et $x\varrho$ ductis orta sint, unum maius, alterum minus, et maius quidem $\pi\eta\varrho$, minus vero $x\pi\varrho$, atque amborum idem sit communis angulus ad π latera triangulorum illorum communem eum angulum continentia, quae similis inter se sint rationis, proportionem inter se habeant, similisque rationis latera sint, quae aequabilibus angulis subtenduntur (Euclid. *Elem.* VI, 4). Sunt autem ad illum angulum latera maioris quidem trianguli $\eta\pi$ et $\pi\varrho$, minoris vero $x\pi$ et $\pi\varrho$, similisque rationis sunt, $\eta\pi$ maioris trianguli, et $\pi\varrho$ minoris, quoniam cum proportiones sint, pro antecedentibus in utraque sumuntur: similes item rationis maioris trianguli $\pi\varrho$ et minoris $x\pi$: siquidem in proportionibus pro consequentibus sumuntur; ut cum hunc in modum dicimus: Quam in maiori triangulo rationem habent $\eta\pi$ ad $\pi\varrho$, eam in minore $\pi\varrho$ ad $x\pi$ etiam habet perspicuum est, $\eta\pi$ maioris trianguli et $\pi\varrho$ minoris in utraque proportione antecedentia esse, consequentia vero $\pi\varrho$ maioris et $x\pi$ minoris. Similis igitur rationis, seu (ut Graeci dicunt) lineae διμόλογοι dicuntur. Quoniam ergo latera haec, quae similis rationis sunt, proportionem inter se habent, communemque angulum continent, latera etiam, quae angulo illi communi subtenduntur, similis sunt rationis, eamque inter se habeant proportionem necesse est, quam reliqua rationis similis inter se habent.

Sunt autem reliqua latera maioris quidem trianguli $\eta\varrho$, minoris vero $x\varrho$. Eandem igitur rationem $\eta\varrho$ ad $x\varrho$ habebit, quam $\eta\pi$ maioris ad $\pi\varrho$ minoris: itemque $\varrho\pi$ maioris ad $x\pi$ minoris habet. Quoniam vero eam habere $\eta\pi$ ad $\pi\varrho$, quam tota $\zeta\beta$ ad δ dictum est, itemque totam $\zeta\beta$ ad δ id esse, quod erat δ ad β , sumtumque etiam est, δ ad β id esse, quod linea $\eta\mu$ ad lineam $\mu\pi$, efficitur, ut quam habet $\eta\mu$ ad $\mu\pi$, eam etiam habeat $\eta\varrho$ ad $\varrho\pi$. Inquit enim Euclides (*Element.* V, 11): Quae uni et eidem eadem sunt rationes, inter se quoque easdem esse. Una autem est ratio δ ad β , quae eadem sit lineac $\eta\mu$ ad $\mu\pi$, item lineae $\eta\varrho$ ad $x\varrho$, certe necesse est, ut eadem ratio sit lineae $\eta\mu$ ad $\mu\pi$, quae est $\eta\varrho$ ad $\varrho\pi$: quod quidem esse impossibile antea ostensum est, cum ab iisdem punctis in eodem semicirculo ad aliud aliudque punctum ducentur. Fieri igitur non potest, ut δ eandem rationem, quam ζ ad $\eta\pi$ et β ad $x\pi$ habet, ad minorem, quam sit $\pi\mu$, habeat. Quoniam vero nec ad maiorem eodem modo potest monstrari, relinquitur, ut ad $\pi\mu$ proportionem eius modi habeat. Quare, quae lineae $\mu\pi$ in maiore triangulo ad lineam $\pi\pi$ in minore ratio est, eadem est lineae $\pi\eta$ in maiore ad lineam $\mu\pi$ in minore: eadem praeterea et reliquae lineae ad reliquam, vide-licet $\eta\mu$ ad $\mu\pi$. Quibus ita se habentibus, si quis π , ut polo, et intervallo $\pi\mu$ utens circulum describat, fore inquit, ut omnes angulos attingat, quos lineae a punctis η , x , vel verius a puncto x ductae et ad punctum η reflexae efficiunt: reflexae, inquam, eadem ratione. Ac nisi contingat, consequi, ut quae ad aliud et aliud in eodem semicirculo punctum coeunt, eadem inter se rationem habeant, quam illae habent, quae ab eo continguntur: quod impossibile esse iam dictum est. Cum enim aliquae in eo semicirculo contingantur, si et aliae sint, quae non contingantur, eadem ratione reflexae, id profecto, quod dictum est, impossibile consequitur. Haec Vicomercatus. — $\xi\kappa\xi\epsilon\iota\sigma\theta\omega$ i. e. $\chi\acute{\epsilon}\sigma\theta\omega$ $\xi\kappa\tau\delta\varsigma$ $\tau\omega\delta$ $\delta\alpha\gamma\varphi\acute{a}\mu\mu\alpha\tau\omega\varsigma$. — $\pi\varrho\delta\varsigma$ $\tau\delta\mu\pi$ Olymp. sol. 56, b. — Verba η δ ..... $\mu\pi$ repetito $\mu\pi$ decepti omittunt N. et pr. E — $\xi\mu$ pro $\mu\pi$ F. H. — Articulum ante $\mu\epsilon\zeta\omega$ γωνιαν omittunt Vic. B. — $\tau\eta\pi$ ante $\tau\omega\delta$

καὶ τριγώνου ομ. E. — μην H. Alex. P. — Verba μετώνυμα καὶ ἡ δὲ τῆς βῆσθαι margo E. F.

7. Loco τὴν βῆσθαι E. recentiore manu τὸ βῆσθαι; prima enim omisit. — εἰφέντος τὸ ζῆσθαι i. e. ἡ γραμμή, εἰφέντος τὸ ζῆσθαι. — δοτός pro ὀδοτός Alex. fol. 122, b (omissis deinceps verbis πρὸς τὴν βῆσθαι) A. — Articulum ἡ, quem Bekkerus exhibet ante τὸ βῆσθαι, omisimus cum Alex. A. Vic. P. Natus est ex antegresso καὶ. — πρὸς καὶ omissio articulo τὴν E. cuius in locum τό praebet F. — ἐπὶ μὲν τὸ μῆ addita particula F. H. — πμ̄ pro μπ̄. P.

8. πρὸς καὶ et mox πρὸς καὶ omissio, utroque in loco, τὴν E. F. — πρὸς τὴν καὶ καὶ ἀπὸ τοῦ παῖ καὶ ἡ βῆσθαι et q. s. pr. F. — πρὸς πμ̄ omissio articulo E. F. N. — μπ̄ pro πμ̄ F. H. — ἔστω γάρ pro γὰρ ἔστω F. — μπ̄ pro πμ̄ F. — οὐδέ pro οὐδέν H.

9. ἔστω γὰρ πρὸς πρὸ addito γάρ H. N. Alex. fol. 122, b. Vic. B. P. τὴν πρὸ A. Vic. P. — καὶ πρὸ omissio articulo E. Alex. — Verba αἱ δὲ διβίσθαι om. E. ζεῦδι bis ponit pro διβίσθαι P. — διπερ γρ F. — διπερ E. H. N. διπερ ἄρα F. — πρὸς πρὸ omissio τὴν E. qui et deinceps omissio articulo πρὸς πκ̄ exhibet. — ἡ πρὸ omissio τό F. — καὶ pro πκ̄ N. πη Alex. A.

10. ηπ̄ pro πη F. H. — Articulum ante πρὸ omittit E. — □ F. pro τριγώνον. — τοῦ καὶ πρὸ omissio καὶ N. — αἱ τοῦ pro τοῦ E. — ἡ οἱ pro ἡ πρὸ E. ἡ ηρ Alex. fol. 122, b. A. Vic. — πρὸς καὶ et mox πρὸς πρὸ omissis articulis E. A. Vic. — πκ̄ pro καὶ N. — λόγον δὲν καὶ et q. s. F. Alex. διπερ αἱ ηπ̄ B. P. — ἡ τὸ ηπ̄ addito τό E. H. N. — ηνπ̄ pro ἡ ηπ̄ P. — ηρ pro πρὸ Alex. B. P.

11. πρὸς μην omissio τὴν F. H. N. — τοῦτον τὸν λόγον H. N. τοῦτον λόγον F. pro τὸν αὐτὸν λόγον. — διπερ γάρ addito γάρ B. — ἡ τὸ δεκαπέντε pro ἡ τὸ δέκαπέντε N. — πρὸς τὴν βῆσθαι E. H. N. — πρὸς τὴν μν F. N. — περιφέρειαν H. N.

12. Ἐλαττον pro Ἐλαττω H. N. — τοῦ πμ̄ pro τῆς πμ̄ H. qui cum F. N. habet μπ̄ et ita A. P. — δειχθήσεται pro δειξομεν F. H. N. P. — ἡ μὲν μπ̄ addito μέν Alex. — πρὸς πκ̄ omissio τὴν E. F. — καὶ pro πκ̄ N. — ἡ πη omissio τό F. H.

N. — πρὸς μὲν omissio articulo Vic. B. — Verba καὶ λοιπή ..... μη omittunt E. F. N. — πρὸς τὴν μη addito articulo Alex. Vic. P.

13. έάν pro ἄν N. — τούτῳ pro τῷ Olymp. fol. 57, b. — ἐφ' ᾧ π. πόλων omissio τό E. Alex. fol. 122, b. A. Vic. — δέ post διαστήματι om. F. — ἐφ' ἵσ τὸ μπ E. — μα pro μη E. H. prorsus omittit N. κη exhibitent Alex. A. Vic. B. omissio deinde κύκλου. μν Olymp. omissis etiam articulo et κύκλον. — κι omittit E.

14. έάν pro ἄν N. — περιαγάγης τε ὡς ἡμικύκλιον supra posito τό F. — ηκ pro ηκπ N. ή κπ Ol. fol. 57, b. Vic. ἐφ' ή κπ B. — γ pro μ correxit N. — ποιήσονται pro ποιοῦσι F. H. N. ποιήσονται omissio deinde articulo ante ηπ et verbo ἀελ Olymp. fol. 58, a. — Verba ἀελ ..... έπι τῆς ηπ duplīci ηπ deceptus omittit pr. E. — κπ pro ηπ exhibuimus cum Alex. fol. 122, b. A. Vic. B.

15. κπ pro ηπ E. — και' quod sequitur omittunt N. A. — ισα ή τῷ B. — καὶ κμ pr. omisit E.

16. Verborum huius paragraphi nulla expositio deprehenditur in commentario Alexandri omisitque ea Vico mercatus, cum perspicuum esset, propria huius loci non esse, quandoquidem rationem reddant, cur tota semicirculi superficies colorata non appareat, sed solus ambitus, pars videlicet ea, quae magis a terra sublata sit, et quamobrem arcus a luna tam raro appareat, quod utrumque iam supra sit expositum. Sed iam Camotius (in interpretatione latina commentariorum Alexandri fol. 42, a) docuit, quomodo haec verba cum antegressis cohaerent: Quum per diagrammata, ait, mathematica ostendere philosophus instituerit, ex qua causa iris adspectus non orbem impleat, sed semiorbem tantum adsumat: eo produxit disciplinam suam, ut semiorbis circumactis triangulos supra ηπ et κπ sidentes ipsis ηπ et κπ paros constitui doceret circa ipsum diametrum permanentem. Ne intelligas tamen diametrum ita permanere, ut non moveatur: movetur enim, sed aptissime ubique movetur ad triangulos constituendos, et propter hoc diametrum permanentem dici-

mus. Ratio quoque est, quia si linea perpendicularis ab signo μ demissa in signum $\circ$ debet incurrere, et triangulus circumagatur et $\circ$ supra diametro consistit: moveri ipsam quidem necesse est, sed manentis cuiusdam lineae instar obtinere. Quum itaque trianguli in orbem circumagantur, et lineae radiorum nostrorum egressae ab signo $\times$ et in μ nubium regionem immissae inde ad solem re torqueantur, ad angulos quidem circumrotabiles suas ipsorum replicationes efficiunt. Ex quo sequitur, ut seu sit solis luminis reflexio in nubem ad oculos nostros, ut quibusdam placet, seu visus noster a nube resiliens soli improperet, ut communis multorum opinio tenet, aspectus iridis in arcum curvetur. — — Quum itaque planum cuique fecerit Aristoteles, iridis faciem in arcum duci, et causa quaerendi adhuc subesse videretur, quae in limite, atque in vicinia horizontis haec tam pulchra facies iridis abscindatur et interrumpatur: nunc huiusce rei causam explicat docetque, quam ob rem fiat internecio arcus in horizonte, in alia autem parte non fiat, ut puta in sublimi iridis curvatura, vel in parte decliviore. Cognoscendum itaque prius est, non quamlibet nubis naturam habilem esse atque idoneam ad hoc opus peragendum. Oportet enim nubes ipsa neque tantae densitatis sit altique nigroris, ut in se lumen solis non transmittat, neque porro tam tenuis raraque esse debet, ut a sole facile supereretur statim tenere ipsam convenit ad hoc, ut valeat tam mirabilem aspectum naturae reddere. Quia igitur circa sinucentem circulum moram faciente ipso sole in ortu seu in occasu continet, ut quidam ab eius aspectu radii, ii praesertim, qui perpendicularares omnium valentissimi habentur, terris immissi ictu valido nubes eas feriant, quae proximae in horizontem cadunt: propter hanc causam ictae nubes illae lumine valentis solis diffusae superataeque sparsim evanescunt. Quibus evanidis redditis ubi imago arcus cohaereat, locum non habet. Itaque arcus ab horizonte abscondi dicitur, ideoque per eam regionem radii solis perpendicularares itinere suscepto in nubes terrae proximas recta incurvant, easque nullo negotio dispel-

lunt atque dissipant. Radios autem solis, ubi ad libramentum orbi terrarum incident, esse valentissimi vigoris atque virtutis satis ex eo constat, quod aestate sublimem quasi caeli verticem invadens sol flammis urit molestissimis orbem terrarum. At radii perpendiculares sive aspectus nostri sive luminis solaris ex ea causa plurimum virium habent, quia a medio recta iter suscipiunt, neque deslexu ullo infirmatam labantemque virtutem amittant suam. Quin ipsa virtus radiorum rei signum, quod plerique dum longe acuteque pervidere quid student, manibus oculis superpositis virtutem videndi colligentes neque ipsam disfluere ac latius vagari permittentes valentissimam ipsam reddunt et acute pervident. Sunt et qui in altissimo interdum puto abditi media die sidera mundi intuentur: hac videlicet de causa, quam diximus, quia virtus oculorum suorum rectis radiorum lineis emissis res visibles valenter appetit. E contrario radii a perpendicularibus longius vagantes minus possunt, qui autem sibi magis appropinquant vel ab ipsis recedunt, ex proportione multum parumve possunt. Ergo inquit philosophus radii solares per horizontem iter habentes nubes in terram pronas dissipant atque dispellunt, adeo ut arcus ibi fieri desinat: elatiore vero non evincit sol. Quare ibi arcus oritur, ubi minus radii possunt. Minus autem in sublimi curvatura possunt. Ideoque natura iridis orbem non implet, quod ab horizonte scilicet, quo radii ad libramentum improperant, totus absconditur. Dicit deinceps iridem perraro nasci circa lunam, cuius rei geminam afferre rationem videtur: tum quia non semper pleno lumine luna fulgescit, ob idque non multum virium neque aptitudinem ullam habet ad arcum progenerandum. Positum enim est a rotundo lumine oriri iridem, propter hoc etiam, quia luna quasi luce lucens aliena vires non habet ad aërem pertundendum. Ex quo visus noster inunctus adversus lumen lunae nubibus immissus in lunam reflectitur et retorquetur. Sed h. l. animadvertisendum est, Olympiodorum quasi adsentiri huic rationi, ut dicat verum noctu assidue nasci circa lunam,

quod frequentissime luna nubibus superatur: sed cur non fiat arcus, colores ipsos nocti paene similes in causa esse: ipsi enim nocturnis tenebris occultantur. Itaque facies arcus facile evanescit. Sunt tamen quidam, qui verba Aristotelis aliter interpretantur, et ego quoque in ea sententia sum, ut adducar verba dicta: ἀσθενεστέρα τε τὴν φύσιν ὥστε χρωτεῖν τοῦ ἀέρος non ut sentiat philosophus quia luna superare nubes non potest, idecirco noctu nasci iridem. Hoc enim modo frequentissime arcus nasceretur: frequentissime enim superatur luna. Sed docet philosophus, quia noctu perraro arcus nascatur, ex eo videlicet, quod in ipso arcu generando non omnino sol superari a nube debet. Sed oportet, ut ipse sol quidpiam agat in ipsam nubem, non eo tamen, ut ipsam superet: sed eo usque, ut lucem in se transfundat suam. Cui rei illud argumentum est, quod in atras caliginosasque nubes quia nil agit, sed omnino superatur, ideo arcus eo tempore non oritur. — Lunam igitur dicendum est, quia superare et afflicere aërem non potest, ut tamen transmittat suum, perraro progignere iridem. Iris enim, quamquam ibi maxime coaguntur, ubi superatur sol, ipsa tamen a solis lumine in se admisso neque excluso quodammodo affici debet, ad hoc videlicet, ut ex eius fulgore admisso constitui valcat. — Haec Camotius. Quod si tamen vera est Trendelenburgii sententia, quam de origine operum Aristotelis exposuit in Commentar. ad de anim. p. 115, non dubitamus, quin hic quoque locus unus sit ex numero eorum, in quibus discipulorum operam ac studium, eadem scripta repetita vice retrahantium agnoscamus. (Vide Stahr *Aristot.* II p. 70 paulo aliter statuentem.) Qua in opinione nos confirmat oratio indirecta huius paragraphi, quamvis in aliis etiam locis ab Aristotele (sive mavis eius discipulis) saepenumero illata. — Cum verbis ἀσθενεστέρα τε τὴν φύσιν ὥστε χρωτεῖν τοῦ ἀέρος collige verba Theophrasti de vent. §. 17, p. 764: ποιεῖ δὲ καὶ ἡ σελίγη ταῦτά, πλὴν οὐχ ὅμοιως. οἶον γὰρ ἀσθενῆς ἥλιός ἐστι. — τὰ μὲν γάρ et q. s. N. — τῶν μὲν ..... ἵκμᾶς ἐνέμεινεν ad finem usque paragraphi recentiore

manu margo E., unde prorsus desunt in edd. A. B. — πρὸς τὴν γῆν στηριζομένων γῆς E. προσπεριζομένων pro στηριζομένων F. et recentiore manu E. περιζομένων II. N. προσπεριζομένων P. διασκορπιζομένων margo H. — συμβαίνειν pro συμβάλλειν P. — γένεσθαι δὲ καὶ νέφος νυκτῶν Οlymp. fol. 58, a. — De οὐτε .... τε cfr. Blomfield. ad Aeschyl. Pers. 660. Matth. Gr. gr. §. 606, p. 1226. Ex verbis οὔτε γὰρ ἀεὶ πλήρης sc. ἡ σελήνη petita sunt verba Plinii Histor. natur. II, 59: Noctu [non sunt irides], quamvis Aristoteles prodat aliquando visum (v. supra III, 2, 9), quod tamen fatetur idem non nisi quarta decima luna posse. — Articulum ante ἵκμαν addit F. P. ἐνέμεινεν omittunt H. N. Verba μάλιστα ..... ἐνέμεινεν neque apud Olympiodorum deprehenduntur, facileque adducor, ut certe postrema πλεότη γὰρ ἐν αὐτῇ ἵκμαν ἐνέμεινεν ab ineptiusculo homine addita arbitrer. Etenim, quis tandem in iride, phaenomeno κατ' ἔμφασιν, cui nulla certe subest substantia, humiditatem remansisse, potest affirmare? Certo scribendum erat πλεότη γὰρ αὐτῇ (sc. ὅπου μάλιστα κρατεῖται ὁ ἥλιος) ἵκμαν ἐνέμεινεν, quamvis nullam ego sciam locum, ubi αὐτῇ eadem significatione positum sit, qua αὐτοῦ ταῦτη (Valkenaer ad Herodot. IV, 135).

17. Iam accedit ad demonstrationem, iridem quo altius sol supra horizontem sit sublatus, eo minorem videri arcum dimidia circuli parte. — τὰ μὲν ἄλλα πάντα sc. angulos linearum reflexarum circuli ambitum attingere, atque περί eius circuli polum esse, o centrum. Male Olympiodorus fol. 58, b: τὰ ἄλλα ποῖα; τὸ σχῆμα τῆς ἵριδος, ὅτι κυκλικὸν καὶ ὅτι κατὰ ἀνάκλασιν. ταῦτα γὰρ ἀπεδείχθη καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῆς νῦν πτώσεως, ὅταν ἐλάττων ἐστὶν ἥμικνηλον δειχθῆσθαι. — Particulam ante ὁρίζων omittunt F. N. — τό post οὖν om. E. — αγ̄ pro αβ̄γ̄ B. — ἐφ̄ οὖν τὸ ηπ̄ F. H. N. — τοῦ κύκλου omittunt II. P. — ἐφ̄ ᾧ π̄ omisso articulo N. — ἀρθέντος Alex. fol. 123, b. — ἐφ̄ οὖν τὸ ηπ̄ F.

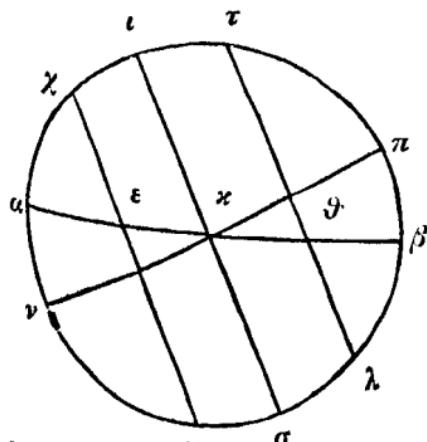
18. τὸ κέντρον τοῦ κύκλου sc. arcus apparentis centrum o, non horizontis x. — τοῦ ὁρίζοντος νῦν τὴν ἀνατολήν, quippe quia antea punctum η coincidit cum

puncto, quo sol oritur, *a*. Opponuntur enim §. 19 verba τοῦ ὁρίζοντος πρότερον. Tota autem difficultas, quam tetigit iam Olympiodorus, eoque teste iam summovere conabatur Ptolemaeus, in eo posita est, quod Aristoteles omnia, de quibus agitur puncta, adeoque omnes lineas in eodem plano positas esse supposuit, quod, cum falsum sit, non nisi idcirco fecit, ut figuræ adpietas simpliciores intuentibus redderet.— αὐτὸς pro οὗτος E.

19. ἐπάνω post ἐπεὶ δέ ponit P.— ὑπὸ τὸ κάτω πρὸ ἐποκάτω N.— τοῦ ἐφ' ὧ ψω E. H.— τὸ γὰρ ψω ἡμικύκλιον ἡν, quod supra §. 11 litteris μν signaverat.— νω omittit F. ω deest in E. H. N.— γ pro γάρ N.— ψων pro ψω E.— ὑπὸ τοῦ αγ̄ ὁρίζοντος H. N.— ον pro νω F. H. N.— αὐτοῦ om. F. ante ἐπαρθέντος ponunt H. N— ἡλιον ἐπὶ ἔλαχιστον E. ἐπεὶ ἔλαχιστον pro ἔλαχιστον δέ et mox κατωτέρῳ pro κατώτερος Alex. fol. 123, b. A. Vic. B.— ἔλαχιστον om. δέ P. qui deinde habet κατώτερός τε ὁ πόλος.— μεσημβριαν pro μεσημβρίαν N.— ὅσον pro ὅσῳ H.— ἕσται omittit E.—

20. Articulum ante μετοπωρινήν omittunt E. Alex. fol. 124, a. Vic. B.— ἀεὶ deest in E.— τῆς ἐτέρας omittunt H. N.— τὴν ἴσημεριν omittit E.— Articulus ante ἐτέραν deest in N.— περὶ μεσημβριῶν H. N. utrumque omittit E.— λοις deest apud Alex. A. Vic. B.— αὐτιον δ' ὅτι addito δέ E.— τμῆματα sunt arcus, quos diurno itinere sol conficit. Hinc intelligitur, quo iure dixerit τὰ πρὸς ἄρκτον τμῆματα πύντα μεῖζω ἡμικυκλίον καὶ ἀεὶ ἐπὶ μεῖζω. Scilicet aequinoctiis verno et autumnali, arcus diurnus solis dimidiam circuli partem aequat ($\alpha = 90^\circ$); quando vero sol amplius progreditur versus tropicum cancri τὸ arcus diurni maiores fiunt, donec in ipso tropico circulo maximam amplitudinem attingant ($\alpha > 90^\circ$). Arcus nocturnus (τὸ ἀφανὲς τμῆμα) tum temporis

longe minor. Recedente deinde sole ad aequatorem eumque transeunte, rursus diminuitur amplitudo arcus diurni, augetur

nocturni, donec posterior maxima fiat in tropico capricorni. Verba Aristotelis paulo obscuriora videntur, quia in verbis τὰ δὲ πρὸς μεσημβρίαν τμήματα τοῦ ἴσημερινοῦ circulos parallelos, quibus sol incedere videtur, cum aequatore, quem unum eumque maximum parallelorum iure ἴσημερινόν vocare poterat, confudit. Unde

patet, Bekkerum perperam post τὸ δ' ὑπὸ γῆν μέγα maiore, post καὶ ἀεὶ δὴ τὰ πορρωτέρω μεῖζῳ minore distinxisse interpunktionem, cum posteriora verba antegressis eadem ratione addita sint, qua supra καὶ ἀεὶ ἐπὶ μεῖζῳ dixerat post verba τὰ πρὸς ἄρκτον τμήματα πάντα μεῖζῳ ἡμικυκλῶν; deinde apparet τὸ μέσον τοῦ τμήματος nihil esse aliud, quam quod punctum culminationis vocamus, in meridiano circulo situm. Verba enim καὶ ἐπὶ τὸ μεσημβρινὸν τὴν τὸ η̄ non nisi explanationis gratia (καὶ ἐπεξήγησιν) addita sunt antegressis πρὸς τὸ μέσον θλεῖν τοῦ τμήματος. — Caeterum cfr. Plin. Histor. natur. II, 59: Fiunt [arcus caelestes] maxime ab aequinoctio autumnali die decrescente. Quo rursus crescente ab aequinoctio verno non existunt nec circa solstitium longissimis diebus: bruma vero, hoc est, brevissimis diebus frequenter. — Aestate — per meridiem non cernuntur, post auctumni aequinoctium quacunque hora, nec unquam plures simul, quam duo. Senec. Quaest. natur. I, 8, 7: Temporibus aestivis supra nostrum verticem fertur [sol]. Itaque medio die excelsissimus terras rectiore adspicit linea, quam ut ullis nubibus possit oriri. Omnes enim tunc sub se habet. — καὶ ἀεὶ ἐπὶ μεῖζῳ omissa ἡμικυκλῶν, quod Bekk. praebet, exhibuimus cum E. A. Vic. Alex. B. — τὰ πορρώτερον μεῖζῳ E. μεῖζῳ τὰ πορρωτέρω F. μεῖζῳ τὰ πορρώτερα H. N.

21. πρὸς θερινὰς τροπάς omissis articulo E. F. A. Vic. P. — τοῦ τμήματος omittunt Alex. fol. 124, a. A. Vic. B. — τὸ μεσημβρινόν N. — ἵδη abest apud A. Vic. B. — τελέως παντελῶς F. H. N. — Idem ἡ τὸ π addito priore articulo. — μέρος pro μέγεθος N.

22. τοὺν ναυτῶν pro τοὺν ναυτῶν B. — τῆς δὲ ἐφ' ὧ τὸ η addito τε F. τῆς γῆς ἐφ' ὧ τὸ η E.

CAPUT SEXTUM.

De virgarum phænomeno disseruit Seneca Quaest. nat. I, 9: — Virgae nihil aliud quam imperfecti arcus sunt. Nam facies quidem illis est picta, sed nihil curvati habent. In rectum iacent. Fiant autem iuxta solem fere in nube humida et iam per se spargente. Itaque idem est in illis, qui in arcu color, tantum figura mutatur: quia nubium quibusque, in quibus extenduntur, alia est. Idem Seneca virgas pluviarum esse signa monet. Adde Plutarch. Plac. philos. III, 6, p. 83 Cors: Τὰ κατὰ τοὺς ὄάβδονς καὶ ἀνθηλίον συμβινούτα μέξει τῆς ὑποστάσεως καὶ ἐμφύσεως ὑπάρχειν, τῶν μὲν νεφῶν ὁραμένων, οὐ κατ’ οἰκεῖον δὲ χρῶμα, ἀλλ’ ἔτερον, ὅπερ κατὰ τὴν ἔμφασιν φαίνεται. Εν δὲ τούτοις πᾶσι τὰ τε κατὰ φύσιν καὶ κατὰ ἐπίκτησιν ὅμοια συμβινέναι πάθη. — Supra III, 2, 6: παρήλιοι δὲ καὶ ὄάβδοι γίνονται ἐκ πλαγίας ἀεὶ καὶ οὔτ’ ἀνωθεν οὔτε πρὸς τῇ γῇ οὔτ’ ἐξ ἐναντίας, οὔτε δὴ νύκτωρ, ἀλλ’ ἀεὶ περὶ τὸν ἥλιον, ἔτι δ’ ἡ αἰρομένου ἡ καταφερομένου. τὰ πλεῖστα δὲ πρὸς δυσμάς· μεσουρανοῦντος δὲ σπάνιον τι γέγονεν, οἶον ἐν Βοσπόρῳ ποτὲ συνέπεσεν. δι’ ὅλης γὰρ τῆς ἡμέρας συνανασχύντες δύο παρήλιοι διετέλεσαν μέχρι δυσμῶν. Quod ad verbum fere transtulit Plinius Histor. nat. II, 31: Et rursus plures soles simul cernuntur: nec supra ipsum, nec infra, sed ex obliquo: numquam iuxta nec contra terram: nec noctu, sed aut oriente, aut occidente. Semel et meridie conspecti in Bosporo produntur, qui a matutino tempore duraverunt in occasum. Soles vulgo apud Romanos parhelia vocabantur. Cfr. Senec. Quaest. nat. I, 11: Historici soles vocant et binos ternosque apparuisse memoriae tradunt.

Vide Liv. XXII, 1; XXVIII, 11; XXIX, 14. Ex iis, quae sequuntur apud Senecam, verbis concludere aliquis possit, cum toties Aristotelica ad verbum reddidisset ille auctor, apud nostrum pro παρίλιοι legendum esse παρίλια. Dicit enim: *Graeci parhelia appellant: quia in propinquuo fere a sole visuntur, aut quia accedunt ad aliquam similitudinem solis.* At Posidonium potius, quam Aristotelem, ibi ante oculos habuit Seneca, de quo Schol. ad Arati *Diosem*. v. 149, p. 196 (Buhle): παρίλια δὲ ὁ Ποσειδώνιός φησι νέφη εἶναι στρογγύλα περὶ τὴν τοῦ ἡλίου Ἑλλαμψιν ἐκ τοῦ ἡλίου λαμπόμενα. οὐ γὰρ ιδίῳ φωτὶ κέχρηται, ἀλλὰ τῷ τοῦ ἡλίου, ὥσπερ καὶ η σελήνῃ· διὸ καὶ παρίλιοι εἴρηται τῷ τε στρογγύλᾳ εἶναι καὶ τῷ ἑλλάμψεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου. ὅμοια οὖν αὐτὰ γίνεται παρεπόμενα τῷ ἡλίῳ, παρὸ δόσον ἐκ πλαγίων αὐτοῦ ὀρᾶται. διὸ καὶ λευκὰ φαίνεται. περὶ γὰρ Ἑλλαμψιν τοῦ ἡλίου τὰ τοιαῦτα αὐτῷ συμπίπτει. πέρυσκε γὰρ ἐκ πλαγίων τοῦ ἡλίου ταῦτα γίνεσθαι, ἐπεὶ τὰ μὲν ὑπὸ τὸν ἡλιον νέφη ταχεῖαν λαμβάνει τὴν διάλυσιν· τὰ δὲ πολὺ ἀπηρτισμένα οὐ δύναται τὴν ἀνάκλασιν τῶν ἀκτίνων ποιεῖσθαι. ἐκ δὲ τῶν πλαγίων ὁρδίαι τὴν Ἑλλαμψιν συμβαίνει γίνεσθαι. δθεν καὶ δυομένον ἢ ἀνιότος τοῦ ἡλίου ταῦτα συνίσταται τῷ λοξὸς ἐμπίπτειν εἰς αὐτὰ τὰς ἀκτίνας μὴ οὖσας καθετικάς. συνίσταται δὲ ταῦτα ἐκατέρωθεν τοῦ ἡλίου πολλάκις. *Parhelios* vocavit etiam magistrum secutus *Theophrastus*, qui de iis tamquam de signis tempestatum resert (*fragm. VI*, 1, 22, p. 788): ἐὰν παρίλιοι δύο γίνωνται καὶ ὁ μὲν νοτόθεν, ὁ δὲ βορράθεν καὶ ἄλως ἡμέα, ὕδωρ διὰ ταχέων σημαίνοντοι et *VI*, 2, 4, p. 790: παρίλιος, ὕδωρθεν ἀν ἦ, ὕδωρ ἢ ὕνεμον σημαίνει. — De parheliosis denique conferantur, praeter ea, quae monuimus ipsi *Meteorol. vet. Graec. et Roman.* *IX*, 47, p. 197 sqq., *Scaliger Anmadvers.* ad *Euseb. Chronic.* p. 159, *Casaubonus ad Strabon.* *VII* p. 444, 19. *Bake ad Posidon.* p. 78. *Sext. Empiric. adv. Mathemat.* c. 21. Adde Cleomed. *Meteor.* II p. 293: οὐκ ἀν εἴη ἀδένατον ἥδη καταδεδυκότος τοῦ ἡλίου καὶ ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα ὄντος, φαντασίαν ἡμῖν προσπεσεῖν, ὡς μηδέπω καταδεδυκότος αὐτοῦ, ἢ νέφους παχυτέρου πρὸς τῇ

δύσει δύτος καὶ λαμπρυνομένου ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καὶ ἥλιον ἡμῖν φαντασίαν ἀποπέμποντος, ἢ ἀνθηλίον γνομένου. καὶ γὰρ τοιαῦτα πολλάκις φαντάζεται ἐν τῷ ἀέρι, καὶ μάλιστα περὶ τὸν Πόντον. Procul dubio Cleomedes nullum aliud phaenomenon intellexit, quam quod Aristoteles et reliqui a nobis laudati auctores, quamvis παρῆλια, ut ipse ait Aristoteles (III, 2, 6) numquam adversa fiant soli et ἀνθήλια nihil sint aliud, nisi imagines solis a nube, quemadmodum ab aqua reflexae, quod phaenomenon, quamvis raro, observatum tamen est (vide *Philosoph. Transact. abridged.* XI p. 532. L. Howard *Climate of London* II p. 11). Geminati solis saepenumero mentio iniicitur apud veteres (cfr. Ciceron. *de nat. deor.* II, 5; *de republ.* I, 10): trinae lunae commemorantur apud Plinium *Hist. nat.* II, 32. Dion. Cass. XLV, 17, Vol. I p. 431 Reim.: τὸ φῶς τοῦ ἥλιον ἔλαττον σθατὲ τε καὶ σβέννυσθαι τότε δὲ ἐν τρισὶ κύκλοις φαντάζεσθαι ἐδόκει· καὶ ἔνα γε αὐτῶν στέφανος σταχύων πυρώδης περισκεπτον. XLVII, 40, p. 519: τότε δὲ μέγας καὶ τριτὸς ἔξεργαντο καὶ ποτὲ καὶ νυκτὸς ἔξελαμψε (quod ad auroram borealem spectat). Iul. Obseq. de prodig. c. 128: *Soles tres fulserunt, circaque solem imum corona spicæae similis in orbem emicuit: et postea in unum circulum sole redacto, multis mensibus languida lux fuit* (quibus verbis siccām nebula m̄ intelligi vult): sed plures quam tres ad suum usque aevum numquam visas esse, idem testatur Plinius II, 31. Quod mirum profecto accidit, cum notissimum sit Scheinerum Jesuitam quinque soles Romæ observasse (cfr. Cartes. Meteor. X, 6, p. 239; Hugen. *Opera rell.* II p. 12) idemque deinde phaenomenon saepenumero deinceps apparuerit (Gilb. Annal. III p. 359; Frauenhofer in Schumacher Astron. Abhandl. III p. 37 sqq.). Quando parhelia apparent, solet etiam crux apparere, a quavis solis parte porrecta, cuius phaenomeni explicationem dedit, quem laudavimus Frauenhofer. Talem crucem vidit, si quid omnino vidit, Constantinus M. Alludunt ad hoc visum Eusebius in *Panegyric. Constantin.* c. 21, p. 309 ed. Bip. Lactantius *de morte*

persecutor ad Donat. c. 44. Tom. II p 408 ed. Bip. Rem narrant Eusebius *vita Constantini*. I, 26. Socrates *Histor. ecclesiast.* I, 1. Philostorgius *Hist. ecclesiast.* I, 6. Cfr. omnino I. C. Wernsdorf *de viso Constantini M.* in Stosch *Mus. critic.* Vol. II p. 131. — Notum est praeterea, recentiores physicos parheliorum originem non infeliciter ex refractione et reflexione radiorum a parvulis glaciei crystallis in aëre circumlati explicuisse; cuius explicationis vestigia reperimus in Scholio ad Arati *Diosem*. v. 148, p. 197 (ex tribus vel etiam pluribus consarcinato): γίνεται δὲ τὰ παρίλια ἀπὸ τοῦ περὶ τὴν θάλασσαν ὑγροῦ ἀέρος, ὃς ἀναδιδόμενος εἰς νέφη διαφορεῖται. ψυχρὸς δὲ ὑνεμος ἐμπεσὼν πίγνυσιν αὐτά, κακεῖται, ὅτε δὴ καὶ τὰς ἀκτῖνας δυνάμενα δέχεσθαι, ἐρυθραίνονται. διὸ καὶ ἀνέμων φρσὶν αὐτὰ σημεῖα. Ὡλης δὲ πυκνῆς δεῖται ἡ τούτων σύστασις καὶ πολλῆς. διὰ τοιοῦτο καὶ ἀμφὶ τὸν Εὔξεινον Πόντον τὰ πολλὰ φαίνεται συνιστάμενα, σπανίως δὲ κατὰ τὴν Ἑλλάδα (Cfr. hac de re Bernhardi ad Dionys. *Perieg.* v. 634, p. 697 sq.). σημεῖον δέ ἔστιν ἐναργὲς χειμῶνος.

1. ταύτας τὰς αἰτίας Olymp. Aldi fol. 60, a. — περὶ ante παρηλίου omittit N. quod inde factum, quia scriba mox exhibuit παρ' ἥλιων. — παρηλίων exhibit F. H. — τὰς εἰρημένας E. quod quamvis deterius, aliquo tamen modo ferri potest. — Post πρὸς τὸν ἥλιον E. recentiore manu addit: ἀπὸ τίνος ὑποχειμένον νέφους, quorum verborum prima ἀπὸ τίνος servaverunt A. B. P. — Alex. Aldi post προσπίπτειν ponit punctum fol. 124, b. — τὴν δψιν τοιαύτην transpositis vocabulis et omisso οὖσαν N. cfr. ad I, 8, 10, Vol. I p. 417. — γίγνεσθαι ἀεὶ mutato verborum ordine N. Post ἀεὶ γίγνεσθαι Olymp. addit πρὸς τὸν ἥλιον.

2. Cfr. III, 4, 22: πρὸς δὲ τούτοις δεῖ μὴ λεληθέναι καὶ τόδε. συμβαίνει γὰρ ὅταν ἢ τοῦ ἥλιον νέφος πλησίον, εἰς μὲν ἀντὸν βλέποντι μηδὲν φαίνεσθαι κεχρωματισμένον, ἀλλ' εἶναι λευκόν, ἐν δὲ τῷ ὅδατι ταύτῳ τοῦτο θεωροῦντι χρῶμά τι ἔχειν τῆς ἵριδος. — De vocabulo εὐθυνωρίᾳ cfr. ad III 1, 7.

3. ὅταν ἀνώμαλος ἢ τοῦ νέφους ἡ σ. transposito verbo et articulo F. σύστασις ἢ H. N. ἢ τοῦ νέφους σύστασις Olymp. Tom. II.

cfr. ad III, 3, 2. — πυκνότερον pro positivo F. H. N. — τοῦ ἥλιον post τὸ σχῆμα omittunt E. F. cfr. III, 2, 10. 4, 6. — Mox verba διὰ μικρότητα τῶν ἐνόπτων desunt in E. F. Posterior in margine τῶν ἐνόπτων ὅτων μικρῶν. — σμικρότητα τῶν ἐνόπτων Alex. fol. 124, b. διὰ τὴν σμικρότητα A. V. B. P. τῶν ἐνόπτων etiam A. — διὰ δὲ τό et q. s. addita inepte particula δέ F. H. N. — Praepositionem ante ἀναμέλῳ omittit E. — φαινικοῦν h. l. et mox §. 4. E. cfr. ad III, 4, 6.

4. Verba ὁρᾶν ἢ ἀπὸ τούτων omisit prima manus E. — ἀνακλώμενον pro ἀνακλωμένην voluit Koenigmann *Geogr. Aristotel.* p. 52, quia ad illud verbum mox referantur ὅμοιον et φαινικοῦν. At perperam, uti nobis quidem videtur. Ad ὅμοιον et φαινικοῦν ex verbo φαίνεται eruendum est τὸ φαινόμενον.

5. Ad verba ὁμαλὸς ἢ ὁ ἀντρός καὶ πυκνὸς ὁ μολὼς cfr. Senec. *Quaest. nat.* I, 13, 2: *Debet autem haec nubes, quae hoc praestant, densa esse, laeves, splendidae, plane naturae solis. Ob hoc omnia, quae huius modi sunt simulacra, candida sunt, et similia lunaribus circulis: quia ex percussu oblique accepto sole resplendent.* — τὸν ἄχλιν pro τὸν ἥλιον exhibit E. F. utrumque τὸν ἥλιον τὸν ἄχλιν coniungit H. — διὰ τὸ ὑπάρχον addita praepositione E. F. — ἀνακλωμένης pro κλωμένης margo F. Obiter moneamus lexicis addendum esse verbum ἔγκατακλῖν, quod deprehenditur apud Schol. ad Arati *Diosem.* 79, p. 181 ed. Buhle.

6. διὰ δὲ τοῦτο pro διὰ δὲ τὸ αὐτό Olymp. — σηματνει pro συμβαύνει Alex. et in ὁγματι et in commentario, ubi haec leguntur fol. 125, a: διὰ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτό φησι καὶ μᾶλλον ὕδατος σημεῖον εἶναι τὸν παρήλιον τῶν ὁὔβδων. τὸ αὐτὸ τοῦτο λέγων τὴν πυκνότητα καὶ ὁμαλότητα τῆς συστάσεως. σημεῖον γὰρ ἡ τοιαύτη σύστασις τοῦ τὸν ἀέρα ἐπιτηδεῖως ἔχειν πρὸς μεταβολὴν καὶ γένεσιν ὕδατος. Ita etiam A. Vic. De re cfr. Senec. *Quaest. nat.* I, 13, 3: *Pluviarum autem et hi soles, utor enim historica lingua, indicia sunt: utique si a parte austri constituerunt, unde maximaes nubes ingravescunt: quum utrinque solem*

cinxit effigies, si Arato credimus, tempestas surgit. Versus sunt Arati Diosem. v. 148 — 159:

Σκέπτεο δ' ἢ ἀνιόντος ἢ αὐτίκα δνομένοιο,
εἴ πού οἱ νεφέων τὰ παρήλια κικλήσκονται,
ἢ νότου, ἢ εἰ βορᾶς ζρεύθεται, ἢ ἔκάτερθεν,
μηδ' οὕτω σκοποὶ γραντῆρα φυλάσσειν·
οὐ γάρ ὅτε ἀμφοτέρωθεν ὄμοῦ περὶ μέσσον ἔχωσιν
ἡέλιον, καεῖναι νεφέλαι σχεδὸν Ὁκεανοῖο
γίγνεται ἀμβολῆι διόθεν χειμῶνος ἰόντος·
εἴγε μὲν ἐκ βορέω μὲν οὖῃ φοιτίσσοιτο
ἐκ βορέω πνοιάς κε φέροι, τοτὶ δὲ νότοιο.
ἢ καὶ πον ὁιδύμιγγες ἐπιτροχόωσ' ὑετοῖο.
ἔσπεροις καὶ μᾶλλον ἀληθέα τεκμήραιο.
ἔσπερόθεν γάρ ὄμῶς σημαίνεται ἐμμενὲς αἰελ.

7. περὶ τε δυσμάς omissio τὰς receperimus cum E. H. N. Alex. fol. 125, a. A. Vic. Bekkerus cum reliquis περὶ τε τὰς δυσμάς. cfr. ad I, 3, 15. Vol. I p. 351, et supra ad III, 2, 5. — καὶ τὰς ἀνατολάς omissa in altero membro praepositione dedimus cum E. cfr. ad I, 12, 20. Vol. I p. 444. — Ad verba οὐτὸν ἡνωθεν οὐτε κάτωθεν cfr. Senec. l. l.: *Ex percussu oblique accepto sole resplendent: Nam si infra solem nubes fuerit et propior, ab eo dissipatur: longe autem posita radios non remittit, nec imaginem efficit. Quia apud nos quoque specula, quum a nobis procul abducta sunt, faciem non redditunt, quia acies nostra non habet usque ad nos recursum.* — εὐθύς pro ἐγγύς E. — διαλύσει pro διαλύει E. Alex. B. — ἀπὸ μικροῦ ἐνόπτερον omissio γάρ E. ἀπ. μ. γάρ ἐνόπτερον F.

8. Totus locus inde a §. 7, quo de situ pareliorum agit, paulo obscurior, quam reliqua. Demonstrare enim conatur, parelia non nisi a latere solis posse apparere, idcircoque causam praemittit, cur neque nimium distare, neque nimis vicina esse queant. Quod si enim longo distarent intervallo, nulla fieri posset reflexio: quod si nimium forent propinqua, concretio solis calore dissolveretur. Huc usque omnia clara. Difficultas latet in eo, quod §. hac demonstravit, supra fieri

non posse parhelia, neque cum nimis propinquae sint nubes, neque cum nimium remotae; quippe quum hoc ex iis, quae antea monuerat, per se pateat: non item clarum sit, cur media quadam, ut neque diluatur concretio, neque reflexio impediatur, qua sieri possunt distantia supra solem non siant, quod exponere neglexit et in anterioribus iam diserte explicata amplius persequi maluit. Quod tetigit Vicomercatus. Ait enim: *Sed conveniens, inquiet aliquis, distantia esse potest, ut illorum incommodorum neutrum sequatur.* Haec vero esse non potest, propterea quod sol semper progrediatur. Itaque si ante se concretio illa praeeat, ad eam sol statim accedit: si vero subsequatur, ab eo longius recedit, illaque protinus conveniens distantia tollitur. Alia deinde difficultas inest verbis: *ἐν δὲ τῷ πλαγίῳ . . . φερομένην,* in quibus cum Alexandro, duplicem explicationem proponente, hyperbaton agnoscimus. Alexandri verba huc pertinentia sunt: εἰπὼν δέ, ὥστε μήτε τὸν ἥλιον διαλῦσαι τῇ γῇ φυιν ἀθρόαν ἐλθεῖν, προσέθηκε, διὰ τὸ πρὸς τὴν γῆν φερομένην μὴ διέκνεῖσθαι, ὥσπερ δι' ἀχαροῦς φερομένην. Οὐ εἴη ἀνίσου τῷ (i. e. perinde ac si dixisset) εἰ γὰρ μὴ ἣν ἡ προειρημένη σύστασις σύμμετρον ἀφεστῶσαι τοῦ ἥλιου, καὶ ἐκ πλαγίων αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸς τῇ γῇ ἐφέρετο, μὴ δύνασθαι τὴν ἀνάκλασιν ἀπ' αὐτῆς διέκνεῖσθαι πρὸς τὸν ἥλιον, ὥσπερ δι' ἀχαροῦς φερομένην, διὰ τὸ τῆς ἀποστύσεως μέγεθος. δύναται καὶ ἐν ὑπερβατῷ ἡ λέξις εἰρηθεῖν, ὡς εἶναι τὸ ἔξης καὶ τὸ ἀκόλουθον οὕτως ἔχον. Εἰ ἀν δὲ πόρῳ, ἐλάττων ἡ ὄψις οὖσα ἡ ὥστε ποιεῖν ἀνάκλασιν, οὐ προσπεεῖται διὰ τὸ πρὸς τὴν γῆν φερομένην μὴ δύνασθαι διέκνεῖσθαι ὥσπερ δι' ἀχαροῦς φερομένην. τότε γὰρ δῆλον πόρῳ ἔσται τοῦ ἥλιου ἡ σύστασις, ὡς μὴ δύνασθαι ἀπ' αὐτῆς πρὸς τὸν ἥλιον τὴν ὄψιν ἀνακλᾶσθαι, ὅταν ἡ πρὸς τῇ γῇ. ἀπὸ γὰρ τῆς πρὸς τῇ γῇ φερομένης συστάσεως, ὡς δι' ἀχαροῦς ἡ πρὸς τὸν ἥλιον ἀνάκλασις. εἴτα μετὰ τὴν λέξιν ταύτην τακτέον, ἐν δὲ τῷ πλαγίῳ τοσοῦτον ἔστιν ἀποστῆναι τὸ ἔνοπτρον, ὡς μήτε τὸν ἥλιον διαλῦσαι, τῇ γῇ τε ὄψιν ἀθρόαν διελθεῖν. — Hyperbati

ab Aristotele frequentati exemplum habuimus, quamvis minus durum supra III, 2, 12. — αἱ ἄλως N. Alex. fol. 125, a. B. — ἐλάττων οὖσα ἡ ὄψις N. transposito participio, quod omittit H. — Verba ὑπὸ τὸν ἥλιον quae Bekkerus posuit cum E. A. B. P. aliisque editionibus post ἐν δὲ τῷ πλαγίῳ omisimus cum F. H. N. Vic. Quamvis in ὄψιμα deprehendantur apud Alexandrum, desunt tamen in commentario fol. 125, a: ἐν δὲ τῷ πλαγίῳ φησὶν ἔστιν εὐρεῖν σύμμετρον ἀπόστασιν. — ἔστι διὰ τὸ τοσοῦτον B. — ἀπωσθῆναι pro ἀποστῆναι N. — διαλύσαι B. — διελθεῖν dedimus cum E. Bekkerus cum reliquis ἐλθεῖν. — διασπᾶσθαι pro δικνεῖσθαι E. δύνασθαι δικνεῖσθαι recentiore manu F. H. δύνασθαι ἀφικνεῖσθαι N. et prima manu H. — δι' ἀχαροῦς vide Commentar. ad I, 3, 10. Vol. I p. 343.

9. ἦν post διαλύεσθαι omittit E. — τὸ πλησίον μὲν τῆς γῆς de oriente et occidente sole intelligendum est, quibus verbis respondent: ἦνδε μεσουραντος ὄντος [τοῦ ἥλιου], ita ut eavendum sit, ne ἦν eadem accipias significatione, qua supra positum erat ἦνθεν §. 7. 8. Illud de situ parelii respectu solis, hoc de situ solis respectu hominis in terrae superficie solem observantis exponendum est. — ἦνδε μεσουραντος διὰ τὸ τὴν ὄψιν διασπᾶσθαι H. N. ἦ. δ. μ. τὴν ὄψιν διασπᾶσθαι prorsus omissa ὄντος F. — διασπᾶσθαι i. e. ἀσθενῆ γίνεσθαι διὰ τὸ μῆκος τοῦ διαστήματος, uti explicat Alexander fol. 125, b. — ἐκ πλαγίου F. H. N. — ὑπὸ τὴν γῆν i. e. γγύς sive πρὸς τῇ γῇ. Omissa articulo ὑπὸ γῆν A. Vic. cfr. ad Exc. I, 6, 1. Vol. I p. 182. — οὐ πρὸς γῆν B.

CAPUT SEPTIMUM.

Non dubitavimus, quae hoc capite complectimur, divellere ab antegressis, quibuscum in novissima etiam editione coniuncta sunt, praesertim cum librum claudant, ita ut confusionis timor (qui alias mutandi libidinem in nobis cohibuit, ut I, 10. III, 1) nos hoc certe loco in novandi, si ita vis appellare, studio prohibere non potuerit. Sunt autem tam diversa

rebusque in sexto capite tractatis tam aliena, ut, si divisio librorum in singula capita ab ipso Aristotele profecta est, qua de re dubitamus, ipse philosophus novum caput statueret, necesse fuerit. Transitum autem efficiunt aut ad libellum de metallis (cuius mentionem facit Olympiodor. fol. 2, a. cfr. not. ad Exc. I, 1, 1, Vol. I p. 133), aut ad quartum, qui sequitur librum, qua de re in dissertatione commentario in illum librum praemissa nostram sententiam aperiuiimus.

1. ὑπέρ τὴν γῆν F. Alex. fol. 125, b. B. P. ὑπέρ γῆν Olymp. fol. 60, a. — σχεδόν explicuimus ad I, 1, 3. Vol. I p. 324. — ἐγκατακλειομένης pro ἐγκατακλειομένῃ F. H. Alex. A. Vic. B. τῇ ἐγκατακλειομένοις τ. τ. γ. μ. P. — Articulum ante τῆς γῆς μέρος (ita enim exhibet) omittit N. — τῷ διπλῇ περιφυκέναι pro διὰ τὸ δ. π. H. N.

2. Articulus ante ἀναθυμίσις deest in E. H. N. — οὐτι pro εἰστὶν H. omittit F. — καὶ quod sequitur abest in F. — ἥδη pro εἰδῇ Alex. fol. 125, b. — τῶν εἰρημένων pro τῶν ἐν τῇ γῇ γινομένων E. — τὰ μεταλλευτά omissio δέ E.

3. ἀναθυμίσις ἐκπυροῦσα ποιεῖ dedimus cum E. Alex. Olymp. A. Vic. B. Bekkerus cum reliquis ἀναθυμίσις ἔστιν ἥτις ἐκπονροῦσα ποιεῖ. — Ad verba ποιεῖ τὰ δρυντὰ πάντα cfr. Problem. XXIV, 11, p. 937, a: διὰ τὸ ὑπὸ τῶν θερμῶν ὑδάτων μᾶλλον ἡ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν πήγαννται λιθοί; πότερον ὅτι τῇ τοῦ ὑγροῦ ἐκλείψει γίνεται λιθος, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἡ τοῦ ψυχροῦ ἐκλείψει τὸ ὑγρόν, καὶ ἀπολιθώνται δὴ διὰ τὸ θερμόν, καθάπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς φησι τὰς πέτρας καὶ τοὺς λιθοὺς καὶ τὰ θερμὰ τῶν ὑδάτων γίνεσθαι ἡ τὸ θερμὸν ἀπολιθοῖ· καὶ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ δὲ λιθοῦται διὰ τὸ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πάγου τὸ ὑγρὸν ἀναλίσκουσαν σκληρύνειν; δῆλον οὖν ἐξ τῆς ὑπερβολῆς καὶ τὸ ἀπλῶς. Plutarchus Quaest. Sympos. VI, 5 (cfr. VII, 2) lapides nihil esse aliud dicit, nisi terrenam materiam frigore geluque condensatam ac compressam, quo maiore frigore formatam, eo densorem. Ipse Aristoteles libro quarto, quod inter fossilia et metalla h. l. statuit discriminem neglexit. cfr. IV, 8, 2: ἐκ μὲν οὖν ὑδατος καὶ γῆς τὰ ὁμοιομερῆ σώματα συνισταται, καὶ

ἐν φυτοῖς καὶ ἐν ζῷοις καὶ τὰ μεταλλεύμενα, οἷον χρυσὸς καὶ ὑργυρος καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, ἐξ αὐτῶν τε καὶ τῆς ἀναθυμάσεως τῆς ἐκατέρου ἐγκατακλειομένης, ὥσπερ εἴρηται ἐν ἄλλοις. IV, 10, 2: λέγω δ' ὅμοιομερῇ τά τε μεταλλεύμενα, οἷον χρυσόν, χαλκόν, ὑργυρον, καττίτεφον, σίδηρον, λίθον καὶ τὰλλα τὰ τοιαῦτα, καὶ ὅσα ἐκ τούτων γίνεται ἐκκριτόμενα ετ. q. s. IV, 10, 14: εἰ οὖν ὑπάντα μὲν ἡ ὑγρὰ ἡ πεπηγότα, τούτων δὲ τὰ ἐν τοῖς εἰρημένοις πάθεσι, καὶ οὐκ ἔστι μεταξύ, ὑπάντ^τ ἄν εἴη εἰρημένα οἷς διαγνωσθεία πότερον γῆς ἡ ὕδατος ἡ πλειόνων κοινόν, καὶ πότερον ὑπὸ πνοὴς συνέστηκεν ἡ ψυχροῦ ἡ ἀμφοῖν. χρυσὸς μὲν δὴ καὶ ὑργυρος καὶ χαλκὸς καὶ καττίτεφος καὶ μόλυβδος καὶ ὑελος καὶ λίθοι πολλοὶ ἀνώνυμοι ὕδατος· πάντα γὰρ ταῦτα τίκτεται θερμιδ. Caeterum, uti bene monuit Olympiodorus (qui tamen utriusque philosophi differentiam etiam subtiliter exposuit), Platonem huius sententiae auctorem habuit Aristoteles, potius quam quem aliis in locis appresse sequi solet (vide Commentar. ad I, 4, 3. Vol. I p. 365) Hippocratem, cuius de aëre, aq. et loc. §. 35 haec sunt verba: ὅκου θερμὰ ὕδατά ἔστι ἡ σίδηρος γίνεται, ἡ χαλκὸς ἡ ὑργυρος ἡ χρυσὸς ἡ θεῖον ἡ στυπτηρή *), ἡ ὄσφαλτον, ἡ νίτρον. ταῦτα γὰρ πάντα ὑπὸ βίης γίνονται τοῦ θερμοῦ. Et ita etiam Diodor. Sicul. II, 52: τὸν χρυστάλλους λίθους ἔχειν τὴν σύστασιν ἐξ ὕδατος καθαροῦ παγέντος, οὐχ ὑπὸ ψύχους, ἀλλ' ὑπὸ θείου πνοὴς δυνάμεως, δι' ἣν ἀσήπτους μὲν αὐτοὺς διαμένειν, βαφῆναι δὲ πολυμόρφως ἀναθυμάσει πνεύματος. Discremen ab Aristotele inter δρυκτά et μέταλλα statutum, si unum exceperis Theophrastum, a nemine fere antiquitatis scriptore observatum est, cum quidquid sub terra inquireretur effodireturque ad hominum utilitatem ac comoditatem, veteres metalli nomine notare solerent. Cfr. Blasium Caryophilum de antiq. marmor. p. 58. Verba Theophrasti de lapid. 1.

*) Ne de eo alumine, quod hodie ita vocamus, cogites, velant ea, quae disseruit Beckmann in Commentat. Soc. Gotting. Vol. IX. Beiträge zur Gesch. der Erfind. Vol. II, p. 92—108. cfr. Niclas ad Gepon. VII, 12, 29. Sprengel ad Dioscorid. Vol. II, p. 649sq.

p. 686 haec sunt: τῶν ἐν τῇ γῇ συνισταμένων τὰ μὲν ἔστιν ὕδατος τὰ δὲ γῆς· ὕδατος μὲν τὰ μεταλλεύμενα, καθάπερ ἄργυρος καὶ χρυσός καὶ τῦλλα, γῆς δὲ λίθος τε καὶ ὅσα λίθων εἴδη περιττότεραι, καὶ εἴ τινες δὴ τῆς γῆς αὐτῆς ἴδιώτεραι φύσεις εἰσὶν ἡ χρώμασιν ἡ λειότησιν ἡ πυκνότησιν ἡ ἄλλῃ τινὶ δυνάμει. — Caeterum de gemmarum lapidumque studiis apud veteres cfr. Bernhardy ad Dionys. *Perieges.* p. 506 sqq; de metallorum fabrica Schneideri *Analecta ad histor. metallurg. veterum.* Traiect. ad Viadr. 1788. 4. — καὶ ὅσα τητά pro τὰ ὑπηκτα Olympiodor. fol. 60, a. — σανδαράχη pro σανδαράκην F. P. cfr. Dioscorid. V, 120 sq. qui ab arsenico probe distinguit (*de venen. c. 29, p. 37*). Strabon. XII, p. 841. Galen. *de simplic. medicament. facult.* IX, Tom. XII p. 235. Theophrast. *de lapid.* 40, p. 696. §. 50, p. 699, ubi constanter iungitur ac simul distinguitur ab arsenico. Auctore Sprengelio ad Dioscorid. l. l. Vol. II p. 649 ἀρσενικόν est arsenici minera sulphurata citrea (*gelbes Rauschgold*), σανδαράκη s. σανδαράχη arsenicum sulphuratum rubrum, *Realgar* recentioribus appellatum. — ὄχραν pro ὄχραι N. ὄχραι Alex. Olymp. Aldi. B. P. A. Vic. cfr. Dioscorid. V, 108. Galen. in *Hippocrat. progn. comment.* II, Tom. XVIII. Part. I p. 167. — μίλτον A. Vic. B. P. rubrica. cfr. Plin. *Hist. nat.* XXXV, 6, 14. ibiq. Harduin. Dioscor. V, 111 sq. ibique Saracen. Salmas. ad Solin. p. 1156. Prae reliquis celebrabantur Cea, Lemnia (Galen. *de simpl. medic. facult.* IX, 2. Tom. XII p. 169. Theophrast. *de lapid.* §. 52, p. 699) et Caramania. Adi, quos laudat Bernhardy ad Dionys. *Perieg.* 1178, p. 831 sq. — θύρον pro θεῖον Δ. vide imprimis Dioscorid. V, 103, p. 790 sqq. — ἔστι post ὄρυκτῶν omittit Olympiodorus, qui deinceps praebet γέγονε pro γεγονώς. — κεχρωματισμένα pro κεχρωματισμένη N. — Inverso ordine ἐκ τουτῆς συστάσεως γεγονώς F. N. — οἶον κινναβύρι omissio articulo H. N. Alex. A. Vic. κιννάβαρον B. κιννάβαρι P. cfr. ad Exc. III, 4, 32, p. 148.

4. καὶ ὅσα μεταλλευτά N. — καὶ ἔστι χυτά Olymp. fol. 60, b omissio ἡ ut Bekkerus paulo post fecit in verbis οἶον

δρόσος ἡ πάχνη. — χρυσός, χαλκός mutato ordine F. H. N. Alex. Olymp. A. Vic. B. P. — ἡ ἀτμιδώδης ἀναθυμίασις N. ἔγκατακλειομένη sc. τοῖς τῆς γῆς μέρεσι. — ἐν τοῖς χλοίς pro ἐν τοῖς λιθοῖς pr. man. E. — πηγημένη B. — οἶον ἡ δρόσος ἡ πάχνη addito altero ἡ H. N. — ὅταν δ' ἀποκριθῇ addito δέ E. — καὶ ποὶ ἀποκριθῆναι Olymp. — γεννᾶται ταῦτα ἐστιν A. Vic. — De re cfr. I, 10, 2: πάχνη μὲν ὅταν ἡ ἀτμὶς κριθῇ πρὶν εἰς ὕδωρ συγκριθῆναι πάλιν — — δρόσος δ' ὅταν συγκριθῇ εἰς ὕδωρ ἡ ἀτμὶς *).

5. διὸ ἐστι μὲν ταῦτα ἐστιν ὡς ὕδωρ E. διὸ ταῦτα ἐστὶ μὲν ὡς ὕδωρ F. Alex. B. P. — ἦν post ὕδατος om. Olymp. fol. 60, b. — Post oὐκέτι maiore interpunctione, uti fecimus, distinguendum. Bekkerus comma posuit. — οὐδ' ἐξ ὕδατος (sc. ταῦτά ἐστιν) γενομένου διὰ τι πάθος ὥσπερ οἱ χυμοὶ. cfr. de sens. et sensili c. 4. p. 440, a et Commentar. nostr. ad II, 3**). γενομένου pro γενομένου N. — διὰ τὸ πάθος E. βάθος

*) In verbis commentario ad illud caput praemissis Vol. I p. 428 dicendum erat, saepenumero veteres, contra theoriam ab Aristotele propositam, rorem delabi censuisse, veluti, ut silentio transeam poëtas v. c. Theocrit. Idyll. XV, 132, apud Hippocratem de aere, aqua et loc. §. 25 legitur: δρόσοι πληττονται, in Geoponic. X, 6, 2, p. 654: τοῖς δρόσοις ὑσσοθαι. Atque similiter ipse Aristoteles Problem. XXV, 5, p. 938, a.

**) Ubi cum de salsedine aquae marinae ageremus, addenda erant verba Geoponic. II, 6, 4, p. 89 sq.: τὰ μὲν οὖν πεδία δι' ὅλης ἐπέχοντα τῆς ἴμερας τὸν ἥλιον, ἐξαμέλγειν τὸ ὑγρὸν καὶ ἐξατμίζειν, ὅθεν τὰ μὲν τελέως ἄνυδρα ὑπάρχει. ἐν οἷς δὲ λείπεται τίτα τῶν ὕδατων, ὀλμυρὰ εὑρίσκεται πάντως, τοῦ ἐλαφροῦ καὶ γλυκέος ἐξ αὐτῶν ἀναλισκομένου, καθάπερ καὶ περὶ τὴν θάλασσαν συμβέβηται et Nicephori Blemmidae Epitom. Physic. c. 17, p. 127 sq. Praeterea ad II, 8, 8 (ut occasione oblata omissa in similibus enotemus), in disputatione de fluxu et refluxu prope Euboeam maris, utendum erat verbis Schol. Farnesin. ad Stob. Eclog. I, 4. Tom. II p. 447: τὸ πέλλαιος τὸ Ἰώνιον διὰ πολλῆς εὐρυχωρίας ἐν τῇ Εὐβοίᾳ στενούμενον καὶ καθάπερ διὰ στομίου τινὸς εἰς Κρισσαῖον κόλπον εἰσερχόμενον, ἐμμίζεται πρὸς τὴν Αἴγαιον Θάλατταν, ἐπειγόμενον ὑπὸ τοῦ Πελοποννησίου ὰσθμοῦ τῆς πρόσω φορᾶς ἀνακόπτεται προμηθίᾳ τῶν κρειττούνων, καὶ ἔοικεν ἐπικλήσει τὴν ἀντίθετον προβολῇ τοῦ αὐχένος

inepte Olymp. — οὐτε γὰρ οὗτω F. H. N. — ἐκάστης pro
ἔκασται.

6. αὐτῶν ἀπάντων F. N. πάντων omissio αὐτῶν E. — σχε-
πτέον loco compositi ἐπισκεπτέον F. N. — περὶ ἐκάστου γένους
N. —

ἀποτελεῖσθαι μενον. Κακ τούτου δὲ παλιρροας κατὰ τὸ εἰκὸς γένομ-
νης καὶ περὶ τόνδε πορθμὸν πλέον ἢ κατὰ τὸν ἄλλον κόλπον φί-
βομένης, τοῦ ἐπιφεύγοντος ἐπὶ τῷ ἀνατρέχοντι πολλάκις βρασμὸν τε
ἴσχει τὸ ὕδωρ καὶ καῦμα φλεγμαῖνον ἐγείρει πρὸς τῆς ἀντιτυπίας εἰς
κλυδῶνα κορυφούμενον. In commentario ad eandem Meteorologicorum
partem, qua de terrae motibus agitur, in p. 583 l. 29 post censuerint
adde, si placet: veluti Plinius *Hist. nat.* II, 82, 80. Cfr. Euseb.
Chron. gr. p. 42, l. 25. Aristid. *Aegypt.* Tom. III, p. 617 Cant.
Tom. II, p. 489, 15 Dind. Strabo XVII, 1, 816. Cosmas Indopl.
Topogr. christ. ap. Montfaucon *Coll. nov.* *Patr.* II, p. 121 C.
Letronne, *Stat. vocale de Memnon* (Paris. 1833, 4.) p. 23 sqq.
qui inter recentiores de terrae motibus in Aegypto narrationes ablegat
ad Abd-Allatif *Relat. de l'Egypte*, p. 414 trad. de Silv. de Sacy;
Cailliaud, *Voyage à Méroé*, Tom. I, p. 123. Adde v. Hoff,
I. l. II, p. 276. — De aurora boreali in Aegypto visa ad I, 5;
Vol. I, p. 374 laudandus erat Denon, *Voyage* p. 111 (ed. in 4.). —
Vol. I, p. 394, l. 14. adde: Vide etiam Diodor. *Sicul.* II, 30,
quo ex loco patet, Chaldaeos adeo in hac astronomiae parte esse
progressos, ut cometarum orbitas definire conarentur. — Praeterea
ad totum caput secundum libri secundi conferendus erat Lucretius
VI, 607 sqq. et qui poëtae argumenta summatim et eleganter decla-
ravit, Isidorus *Orig.* XIII, 14. Alia alio dabimus loco.

EXPLICATIO
LOCORUM MATHEMATICORUM
IN
METEOROLOGICORUM LIBRO TERTIO
AUCTORE
JOSEPHO BLANCANO *).

Cap. II, § 7.]

Quia suppono aream sive halonem fieri per refractionem, ut vult etiam Vitellio, propterea praemittendum est principium quoddam, quo tractatio de iride innititur: est autem huius modi: ea, quae videntur per refractionem, sive sub aliquo refractionis angulo, manentibus nobis et astro, et medio iisdem in locis, non possunt videri sub diverso angulo a priori, nec per consequens alibi apparere v. g. sol (ut in praesenti figura) videatur ab oculo A, media nube CDF, sub angulo refractionis BCA vel BFA, et aliis similibus angulis in eadem nube; manente igitur circulo A et astro B, nec non nube CDE, eodem in loco impossibile est solem videri ab eodem oculo sub diverso angulo a priori, nec consequenter alibi apparere, quam in B. Nunc ad textus explicationem, in quo continetur geometrica demonstratio rotunditatis areac, quam sic breviter prius veteres excogitarunt: viderunt primo

*) Petita sunt sequentia ex libro inscripto: *Aristotelis loca mathematica ex universis ipsius operibus collecta et explicata. Aristoteliae*

Cap. II, § 7.]

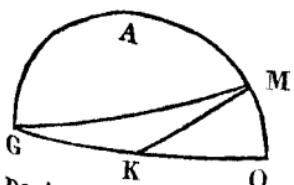
solem in area apparere in orbem et consimiliter: hinc intulerunt necesse esse apparere etiam per consimiles, sive aequales refractionis angulos; quia diversi anguli diversam etiam apparentiam efficiunt: atqui consimiles sive aequales refractionis angulos necesse est in circulum constitui, ut mox constabit; causa igitur rotunditatis huius est angularum refractionis aequalitas. Sed iam textum Aristotelis qui geometricam huius rei continet demonstrationem, explicemus. Supponit igitur primo Aristoteles lineas visuales a sidere B ad oculos nostros A per nubem roridam CDE procedentes in nube refrangi, id est, undique circa solem lunamque facere angulos refractionis aequales, quod etiam patet ex 10, 48 Vitellionis; ut in figura, in qua sidus B, oculus A, nubes CDF, radii visuales tres refracti in nube sint BCA, BDA, BEA, aequales in punctis C, D, F: atque hoc est consimilem facere refractionem. Supponit secundo lineas a sidere ad nubem usque extensas esse aequales, ut sunt BC, BD, BF: similiter reliquas tres a nube ad visum A pares esse CA, DA, FA: his suppositis, si deinde protrahatur recta AB ab oculo ad sidus, exsurgunt tria triangula omnino aequalia et similia, cum duo latera unius sint aequalia duobus alterius utrumque utriusque et angulus angulo, et praeterea basis sit communis; ideo per quartam primi sint omnino aequalia. Ducantur nunc ex angulis C, D, F tres perpendiculares ad rectam AB, quae sint CE, DE, FE in figura; quae tres necessario erunt aequales, cum sint ductae ab angulis aequalibus aequalium triangulorum ad communem basin et divident necessario basin in eodem punto E, cum dividant triangula aequalia proportionaliter; eruntque pro-

---

videlicet expositionis complementum hactenus desideratum. Accessere de Natura Mathematicarum scientiarum Tractatio; atque Clarorum Mathematicorum Chronologia. Autore Iosepho Blancano etc. Bonon. 1615.
4. p. 113 — 131. Qui liber cum paulo sit rarer, non dubitavimus ea adscribere, quae ad tertium librum pertinent. Quae idem de mathematicis priorum librorum locis commentatus est, eius modi sunt, ut exiguum ac fere nullum inde fructum lector capere possit, quam ob rem ea omisimus.

pterea haec tres rectae in eodem plano, quod in nube concipitur ex 11, 5 *). Quare, si concipiamus superficiem, sive planum delineari circa E, ad intervallum linearum aequalium CE, DE, FE descriptus erit circulus per 3, 9, cuius circumferentia CDF. Ex quibus patet tria illa puncta C, D, E, per quae sol transparet, esse in orbem disposita. Causa igitur rotunditatis areae, est similitudo angulorum refractionis, quibus sol transparet: vel ideo rotunda est, quia similes anguli necessario in orbem constituuntur, ut ostensum est. Eadem ratione omnia alia puncta eiusdem circumferentiae sunt puncta, per quae sol videtur refracte; et hoc modo ad similitudinem trium linearum ACB, ADB, AFB, refratarum, infinitae undique intelligendae sunt, quarum aliae refrangantur in circumferentia praedicta, aliae vero in alia peripheria maiori, aliae etiam in minori, ita ut ex tota nube siant refractiones circulares plurimae, ex quibus in nube area constituatur. Atque haec curhalonis figura orbicularis videatur, rationem reddunt, unaque textui lucem afferunt.

Est in figura horizon GKO, cuius centrum K, in quo est visus noster, sitque hemisphaerium nostrum in arcu GAMO repraesentatum, sitque nubes rorida, in qua iris appareat, ubi

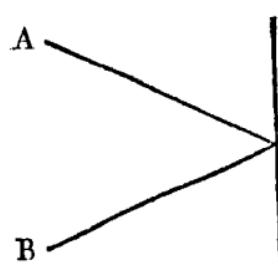
M, quod punctum M nubem referens in figura ponitur in hemisphaerii ambitu, quod caelum repraesentat, cum tamen nubes a terra parum subvehantur; id enim ad demonstrationem fere perinde est: in Oriente G sit astrum. Si ergo lineae visuales a K ad M nubem tendentes reflectantur super maiorem angulum MKG ad G, erit reflexarum una veluti MG. Porro omnes lineae visuales, quae ad nubem M incident, necessario, ut probabo, cadent in ambitum circularem. Debemus enim innumeras lineas imaginari a K, in coni figuram excidentes, cuius vertex sit in K, et axis GKO, quas omnes repraesentat una KM, meliusque repraesentabit, si cogitamus axem GKO circa polos G, O, manentes circumvolvi, secumque lineam

) Sc. elementorum Euclidis.

Cap. V, § 4.]

KM circumducere. in hac etiam gyratione linea KM transibit per omnes illas lineas, quas imaginabamur, describetque conum, quem illae conformare debebant. In praedicta autem axis volutatione extremum M lineae KM necessario describit circulum, qui est circulus iridis, et est basis memorati coni. Si igitur oriente vel occidente astro fiat iris, iris erit semicirculus, id est illa semissis circuli praedicti (quem horizon bisarlam dividit), quae supra terram exstabit. Si autem astrum elevatum supra horizontem fuerit, quando sit iris, erit semper arcus iridis semicirculo minor, tuncque minimus, cum astrum meridianum circulum occupaverit. Haec tria sunt, quae deinceps probanda recipit.

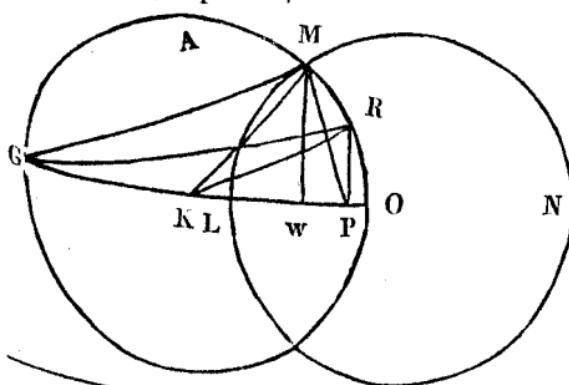
Eorum omnium, quae demonstranda sunt, praemittenda sunt duo necessaria fundamenta. Primum est, ea quae viderimus per reflexionem sub quopiam angulo, manentibus nobis, speculo, et obiecto in iisdem locis, non possunt videri sub alio diverso angulo, nec alibi consequenter apparere, v. g. in superiori figura, quam textui restituimus, existente sole in G, oculo in K et nube in M, ex qua radius solis GM reflectatur ad visum in K per lineam MK, sub angulo GMK, impossibile est, manentibus illis, ut dixi, videri solem in nube M, sub diverso angulo a priori, nec alibi apparere. Alterum est apud Opticos vulgatum; ea scilicet, quae per reflexionem (de quorum numero est iris) videntur, videri tunc solum, quando angulus incidentiae fuerit aequalis angulo reflexionis, quia tunc brevissimis lincis fit visio; quibus solis natura (si fieri potest) utitur. V. g. in figura praesenti sit speculum CDE, obiectum A,

C oculus B, linea incidentiae est AD, et angulus pariter incidentiae est ADC. Linea vero DB est linea reflexionis, et angulus pariter reflexionis est BDE, qui duo anguli nisi fuerint aequales, nunquam videbitur obiectum A, ab oculo B; hinc est, quod aliquando posito speculo, obiectum, quamvis illi adversum, a nobis pariter ante speculum constitutis, videri

nequit, quia scilicet in tali positione speculi, obiecti et nostri, nulla linea incidentiae, id est, quae ab obiecto in speculum tendit, facere potest angulum cum speculo, qui dicitur angulus incidentiae, aequalem angulo illi, quem facit linea eadem reflexa a speculo ad oculum, quem dicunt angulum reflexionis. Cum ergo in iride videamus colorem solis per reflexionem, tunc solum apparebit iris, quando sol, nubes, et oculus fuerint in ea constitutione, qua radius incidentis nubi et radius a nube repercussus faciunt pares angulos. Et quia, quando nubes roscida perpendiculariter opponitur soli et nubis, possunt fieri praedicti anguli aequales non in uno loco nubis, seu in pluribus, constitutis tamen in circuli peripheria, hinc sit, quod solis color reflectatur ex pluribus locis in orbem constitutis, quae reflexio est ipsius iridis arcus ex Vitellion. 10, 63. Tam autem figurae iridis demonstrationem sic breviter puto adinventam esse. Cum sol in iride videatur in orbem atque consimiliter, necesse est id provenire ex angulis reflexionum consimilibus sive aequalibus: dissimiles enim anguli dissimilem utique efficiunt solis apparentiam. Atqui consimiles anguli, sive aequales, non nisi in orbem possunt constitui *); igitur angulorum aequalitas causa erit rotundationis arcus. Haec est summa totius discursus, quem pluribus et nimis obscure Aristoteles explicat.

Aggreditur igitur Aristoteles probare unum ex tribus illis, quae supra proposuit, nimirum tunc iridem esse semicirculum,

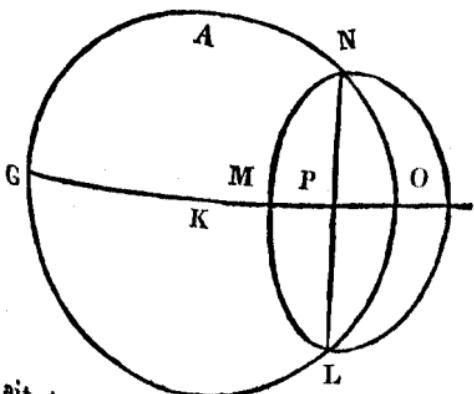
*) Sc. supra eadem linea constructi.

quando astrum fuerit in oriente, sive in horizonte, ubi G. Si igitur per triangulum GMK intelligamus planum extensum, in quo A in figura, adeo magnum, ut totum secet hemisphaerium, faciet in

[Cap. V, § 4.]

superficie haemisphaerii sectionem, quae erit portio maximi circuli per 6. Theodosii, cum planum secans hemisphaerium transeat per centrum ipsius, quae sectio sive circuli portio repraesentatur in figura per semicirculum, in quo A, sive in quo GAMRO. Nihil autem refert quodcunque intelligas planum super axem GKO, transiens sive per triangulum GKM, sive per aliud illi simile. Praemittendum praeterea non posse in semicirculo superiori, quod est planum et sectio trianguli GKM, poni alias duas lineas v. g. GR, KR ad aliud punctum, uti est R, quae habeant eandem invicem proportionem, quam habent priores duae GM, KM, quod probatur, quia sint ut GM ad KM, ita GR ad KR, cum GR sit centro K propinquior quam GM, erit etiam eadem GR longior ipsa GM per 3, 15 et tamen deberet esse aequalis illi, quemadmodum KM est aequalis alteri KR. Nequeunt autem duae lineae inaequales invicem habere eandem rationem ad duas invicem aequales; ergo non habent eandem rationem GM et KM, quam habent GR et KR. Quodsi punctum R sumatur supra M, erit similis demonstratio, si litterae M et R loca permutent. His positis ait: ἐπεὶ γὰρ τὰ τε η̄, καὶ σημεῖα δέδοται et q.s. id est, data sunt positione, cum notum sit, ubi sint (G enim est in ortu, K vero in centro horizontis), sequitur, quod etiam linea GK, cuius ipsa sunt extrema, data sit positione et magnitudine per 26 datorum Euclidis. Eadem quoque ratione data erit KM linea; sive quia est aequalis ipsi GK, sive quia per astrolabium possumus ipsius longitudinem et positionem investigare; quare et punctum M datum erit per 27 datorum, quare et linea GM, data erit, quoad situm et magnitudinem per 26 datorum. Quare per primam datorum erit data portio linearum GM, MK, punctum itaque M tanget ambitum datum, qui basis est coni, quem linea KM describit in revolutione axis GKO, super polis G, O. Cum enim data sit KM positu et magnitudine, eaque sit latus praedicti coni, sequitur peripheriam vel ambitum basis coni esse datum per similem definitionem 5. definitioni datorum. Sit autem ambitus ille in figura sequenti notatus litteris LMN. Qui ambitus LMN

non est concipiendus in eodem plano semicirculi GANO, quemadmodum falso pingitur in figura: sed debemus ipsum concipere tamquam erectum ad angulos rectos, cum praedicto semicirculo, nec non cum horizonte GKO. Iam si triangulum GMK prioris figurae circumvolvatur circa axem GKO, punctum ipsius M describit praedictum ambitum LMN. Hunc ambitum

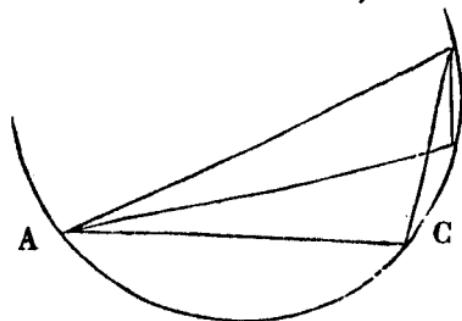
ait Aristoteles linea KM attinget, eritque his ambitus datus, ut dictum est. Erit praeterea sectio circumferentiarum horizontis et huius ambitus data, cuius extrema puncta essent L et N. Si enim concipiamus in figura non solum horizontis diametrum GKO, sed etiam circumferentiam (in qua circumferentia essent duo illa puncta L et N, ut in praesenti descriptione melius intelligetur, in qua horizon GNOL et ambitus praedictus est MNL, qui debet intelligi elevatus supra horizontem perpendiculariter), tunc sectio ipsius mutua cum horizonte linea esset NPL, cuius extrema puncta sunt L, N, quae data erunt, cum sint extrema lineae KM circumlatae, et quemadmodum dabatur superius punctum M, eadem ratione ex datis dabitur punctum N et L; quam etiam sectio NPL, quae inter data puncta continetur, data erit ex 26. datorum.

Illud nunc in memoriam revocandum, quod paulo ante probavi, nimirum proportionem linearum GM, KM non posse servari in aliis lineis, quae sint in eodem plano trianguli GMK, si ducantur ab iisdem punctis G, K. Potest tamen servari in aliis duabus, quae cadant in praedictum ambitum sive circumferentiam LMN, quaeque sint in alio piano, quam in piano trianguli GMK, quod tamen transeat per axem GKO, sitque unum ex planis illis, de quibus supra dictum est. Verum enim vero ad quid probatio haec: πρὸς ἄλλη δὲ τῇ πρὸς τῇ MN περιφέρεια et q. s.? Existimo Aristotelem idcirco haec

[Cap.V,§4.5.]

probasse, quia si aliae duas lineae habentes eandem rationem, possent collocari in codem plano, essent permutando illae duas (in priori figura) GR, RK, utraque utriusque aequales prioribus GM, MK, per quas videtur iris. Cum enim KR sit aequalis ipsi KM, erit et GM aequalis ipsi GR, per 5, 7 et in eius scholio. Quare natura ageret tam per lineas brevissimas agendo tam per has, quam per illas, hocque pacto per has etiam iris videri posset. Cum ergo consit, non posse has esse prioribus proportionales, sed maiorem vel minorem alteram illarum, quam sit GM, sequitur, quod non faciunt angulum aequalem angulo GMK, sub quo videtur iris, nimirum angulum GRK, qui sit aequalis angulo GMK. Habet enim iris hunc angulum determinatum, ita ut sub maiori vel minori videri nequeat, ex Io. Baptista Porta. Si autem punctum R esset infra M, angulus GRK esset minor angulo iridis GMK: si vero supra, esset maior eodem, quod vel ad sensum patere potest in quovis circulo. Idque sufficiat, ne longior evadat haec tractatio. Forte etiam addi potest, quod alibi existente puncto R, quam in M, non possent anguli incidentiae et reflexionis esse aequales, quae causa esset, cur sub alio angulo, quam praedicto GMK, iris non appareret.

Praedicta omnia sunt secundum Aristotelis discursum et configurationem dicta: nam secundum veritatem possunt in eadem nube constitui plures anguli aequales, nec tamen in eodem orbe, sed unus supra alterum; ut in figura praesenti, si nubes esset ubi BD, oculus in C, sol in A, essent duo anguli ABC,

B ADC, aequales per 3, 33, qui tamen non sunt in gyrum constituti: possit igitur per illorum utrumque sol iridem efficere. Atque animadversio haec videtur magni momenti esse, ad

iridis demonstrationem constituendam: cum hinc usitatae demonstrationes infringantur. Forte configendum est ad

illud, quod Maurolycus *) et Io. Baptista Porta **) observarunt; debere nimurum distantiam ab oculo ad centrum iridis esse aequalem altitudini, sive semidiametro iridis; ita ut non solum requiratur idem angulus, sed etiam tanta iridis altitudo, quanta requiritur, ut angulus in orbem constituantur, ex quo iris possit apparere. Haec a nemine hactenus animadversa placuit addere, ut ex iis demonstratio iridis omnibus numeris absolvri possit, quod infra (ni fallor, faveinte Deo) praestabimus ***).

Hucusque ostendit lineas visuales cadere ad M punctum in iridis peripheriam, pergit deinceps investigare polum, et postea centrum eiusdem ambitus; utraque autem existere in horizonte reperit, ut hinc inferat iridis portionem illam, quae oriente sole supra horizontem apparet, esse semicirculum, ut proposuerat. Dissert autem polus circulo a centro eiusdem circuli. Polus est punctum extra planum circuli, ex quo tamen ut centro adhibito circino circuli peripheria describi potest; sic polus aequatoris idem est, qui polus mundi: centrum vero est in plano sui circuli, sic centrum aequatoris est idem cum centro mundi, cum aequator per illud incedat. — Dicit itaque Aristoteles cum data sit proportio linearum KM et MG in superiori quarta figura, quam nunc iterum inspicere oportet, exponatur alia linea recta BD, quae dividatur in partes B et D, proportionales cum lincis KM, GM per 6, 10. Cum ergo

F   B   D   KM

KM sit minor quam GM per 1, 19, quia in triangulo GMK opponitur minori angulo, erit quoque B minor quam D. Addatur iam ipsi B linea F, ita ut sit tota FB tertia proportionalis ad duas B et D per 6, 11, hoc ordine, ut FB ad D, ita

*) Photismi de lumine et umbra ad prospectivam radiorum et incidentiam facientes. Lugd. 1613, 4. p. 57 sqq.

**) De refractione p. 202 sqq.

***) Omisimus omnia, quae non ad explicationem verborum Aristotelis spectarent, quamvis non insitiemur, quae Blanckanus afferat de iridis phaenomeno melius explicando, in historia physices non exigui esse ponderis.

[Cap. V, § 8. 12.]

D ad B. Deinde, ut se habet F ad GK, ita sit B ad aliam, quae sit KP in eadem figura, per 6, 12 et a puncto P ad M iungatur recta PM. Dico P esse polum circuli, quem dixi iridis, et in quem lineae a K procedentes turbinis formam effingunt; probatur autem ab Aristotele in sequentibus.

Incipit, ut dixi, probare P esse polum praedicti ambitus, sic. Primo enim sciendum in praemissa constructione esse, ut F ad GK, et B ad KP, ita D ad PM. Nam si non sit eadem ratio D ad PM cum aliis praedictis, erit eadem ratio eiusdem D ad aliam maiorem vel minorem ipsa PM. Sit ad minorem PR. Nihil enim refert sive dixeris habere eandem rationem ad minorem, sive ad maiorem, ergo permutando erunt GK, KP, PR proportionales cum F, B, D. Sed lineae F, B, D erant proportionales componendo hoc modo, ut FB ad D, ita D ad B: quare similiter erunt, ut GP ad PR, ita PR ad PK, per 5, 18. Si igitur a punctis G et K iungantur lineae ad R, quae sint GR et KR, erit ut GR ad KR, ita GP ad PR, quia orta sunt duo triangula GPR, KPR, quae habent eundem angulum ad P et latera proportionalia circa dictum angulum. Est etiam ut GP ad PR in maiori triangulo, ita PR ad KP in minori, ex constructione: quare, per 6, 6, erunt illa duo triangula acquiangularia: ergo, per 6, 4, erunt latera circumaequales angulos proportionalia; quare erit ut GP ad PR, ita GR ad RK: erat autem ut KM ad GM, ita B ad D, et ita etiam GP ad PR: ergo, per 5, 11, ut KM ad MG, ita KR ad RG intra eandem circumferentiam et in eodem plano: quod esse impossibile supra ostendimus. Hoc autem impossibile sequitur, si neges esse, ut F ad GK, et B ad KP, ita D ad PM.

Quoniam igitur, inquit, linea D neque ad minorem neque ad maiorem quam P, habet eam rationem, quae est ipsius F ad GK, aut ipsius B ad KP. Similiter enim demonstratur absurdum sequi. Palam est, quoniam erit D ad PM, ut praedictae ad praedictas: quare componendo et permutando, erunt tandem ut GP ad PM, ita PM ad PK, et ita GM ad MK. Assumpsimus enim in constructione esse GM ad MK, ita FB ad D et D ad KP; erunt per 5, 11 ut GM ad MK, ita GP ad

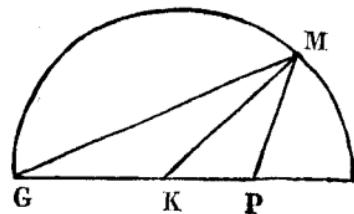
PM, et PM ad PK. Si quis igitur utens puncto P, tamquam polo et intervallo PM, circulum describat, omnes angulos reflexionis attinget, quos faciunt lineae productae a K et reflexae ab M ad G. Harum enim infinitam multitudinem debemus imaginari a K, ad infinita puncta M, produci in ambitu illo constituta, reflectique ad G. Si enim non attingat omnes illos angulos, sequitur, ut supra, in eodem semicirculo constitui posse duas alias rectas proportionales prioribus GM, MK, quod est impossibile. Porro sub angulo GMK linearum GM, MK, iris apparere: quare apparebit etiam sub aliis omnibus, quae a punctis GK duci possunt ad extremum lineae PM, quia erunt in eadem ratione cum illis; cum non desinant in eundem semicirculum, sed in ambitum iridis MN, in quo M, punctum imaginatur circumduci. Ex quibus patet P esse polum iridis, ex quo per puncta M, ubi sit reflexio, describitur arcus attingens omnes iridis reflexiones.

Hac ultima textus parte concludit iridis portionem supra horizontem astro oriente existentem esse semicirculum, hoc modo. Si igitur imaginatione circumducas semicirculum, in quo A, circa diametrum horizontis GKP, in hac circumvolutione duae lineae, GM et MK, in omnibus planis constitui possibilibus circa praedictam diametrum, quae supra etiam fieri a triangulis infinitis diximus, successive erunt; sive percurrunt similiter omnia illa plana, et facient ubique angulum iridis KMG eundem: pariter dum lineae, KP et PM, facient undique eundem angulum KPM. Quare omnia triangula in praedictis planis imaginata, et constituta super linea GP, similia ipsi GMP et aequalia erunt; si igitur ab angulis ipsorum, in quibus M, ductae sint perpendiculares ad latus GP, omnes cadent in idem punctum w, ut in figura; quarum una erit Mw, quao tamen caeteras omnes repraesentabit eisque omnibus in volutatione axis GKw coincidit; erunt autem omnes aequales, quandoquidem sunt triangulorum aequalium, eruntque in eodem eiusdem circuli plano, et punctum w erit centrum ipsius. Similia dicta sunt in halone. Cum ergo ipsius centrum w sit in diametro horizontis GKwPO, mani-

[Cap.V, § 14.17.]

festum sit portionem eius, quae supra horizontem cminet, esse semicirculum, qui in figura notatur lineis LMN. Atque hoc accidit sole, vel luna in horizonte existentibus: quod erat primo loco demonstrandum.

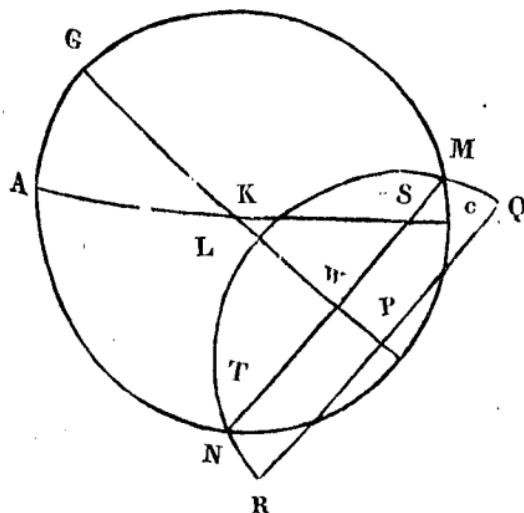
Porro sciendum, posse nos brevius polum praedictum invenire, si nimirum ad M ducatur MP faciens angulum KPM, aequalem angulo GMK, per 1, 23: erunt enim duo triangula acuangulara GPM, KPM; angulus enim P est communis, angulus vero MKP est aequalis duobus G et GMK, per 1, 32;

ergo etiam duobus ad M, sive toti GMP, et reliquo KMP reliquo, quare per 6, 4 latera circa angulos aequales proportionalia erunt, et homologa GM ad MK, ita GP ad PM, quae aequalibus angulis sub-

tenduntur. Easdem autem proprietates habebant etiam triangula Aristotelis in figura, de qua paulo ante dicebam.

Demonstrat propositionem secundam nimirum sole supra horizontem elevato, ambitum iridis esse minorem circuli portionem, sive semicirculo minorem. Sit igitur in figura superiori, quam textui congruentem restituimus, linea Ac horizontalis, supra quam sol sit elevatus in circulo altitudinis in loco G, axis autem coni, quem reflexae faciunt, sit GKwP. Alia igitur omnia, quae supra existente in ortu astro ostensa sunt, hic pariter ostendi possunt, scilicet iridem fieri tantum per lineas proportionales et aequales lineis GM, MK, quia iris videri nequit, nisi in tali, ac determinata reflexione et angulo, ut initio supposui; et quia lineac illis proportionales non possunt alibi constitui quam in ambitu circulari, et in diversis planis, sequitur, ut supra iridem esse circularem MNL, eiusque polum P et centrum w, inveniemus similiter in axe GKwP, et quia axis hic secat horizontem in K, in hac ultima figura propter elevationem solis supra Ac, in G, sequitur

partem axis, in qua w et P existunt, infra horizontem deprimi. Et quia (ut patet ex 10, 64 Vitellionis) et P, polus, et centrum w iridis et centrum K circuli horizontis, cuius scilicet diameter esset AKS, et sol, sunt in eadem linea GKwP, si centrum iridis w sit infra horizontem, patet

minorem circuli portionem, quam sit semicirculus supra horizontem eminere, in qua posui literas SLT, nam QSLTR est semicirculus, cuius pars contenta inter duos arcus QS et TR, est infra horizontem. Debemus autem hunc semicirculum et hanc portionem ipsius SLT, extantem supra horizontem imaginari erectum esse, ut planum ipsius circuli faciat angulos rectos, sive sit perpendicularare cum axe GKP; et circulum altitudinis AGMN modo fungi vice horizontis. Sic enim sola portio SLT appareret nobis, essetque rationabiliter constituta. Ex quibus secunda Aristotelis propositio manifesta est.

Probat tertiam propositionem, nimirum sole existente in meridie minimam omnium esse iridis arcus portionem: ratio autem est, quia tunc G, sive Sol, est altissimus supra horizontem, et consequenter w, centrum iridis est depressissimum, quare tunc maxima circuli iridis portio abscondetur, et proinde minima apparebit, quod erat ultimo demonstrandum *). — —

---

* Reliqua, utpote nullius momenti, consulto omisimus.

COMMENTARIUS
IN
ARISTOTELIS METEOROLOGICORUM
LIBRUM QUARTUM.

PRAEMITTITUR DISSERTATIO DE FIDE ET AUCTORITATE
HUIUS LIBRI, AC DE NEXU, QUI INTER HUNC AC
RELIQUOS PHYSICOS LIBROS INTERCEDIT.

DISSERTATIO

de fide et auctoritate quarti Meteorologicorum libri,
ac de nexu, qui inter eum ac reliqua Aristotelis
physica scripta intercedit.

Anteaquam nostram de quaestione, utrum iure quartus Meteorologicorum liber inscribatur is, quem explicare aggredimur, an tertius liber *de generatione et interitu* sit censendus, an, quod alii maluerunt, singularis sit liber, *de mixtione* inscribendus, fusius aperiamus sententiam, ac rationem exponamus, qua reliquos, in quibus tum de communib^s materiei qualitatibus, tum de elementorum natura variaque affectione deque phaenomenis transitu alterius in alterum provocatis disseruerat philosophus, iure subsequatur, alios, quibus corporum ex similaribus partibus constitutorum natura tum singularium partium, tum universa exponenda erat, merito antecedat, Vico mercati, uti facere consuevimus, verba huc pertinentia adscribenda censemus. Ac duobus quidem is in locis eandem haec quaestione tractavit, tum in praefatione ad librum primum, tum in verbis, quae huic nostro libro praemisisit. Priore loco sequentia reperiuntur: *Quaestio est de horum librorum quarto, cuius tractatio cum sit de quatuor qualitatum primarum actionibus et passionibus (ut ipse Aristoteles initio eius docet) ad hanc inscriptionem, seu ad Meteorologiam nihil videtur attinere. Idecirco Alexander cum libris de ortu et interitu coniungendum esse iudicat, quippe cum in illis de iisdem qualitatibus disseratur, elementorumque principia esse ostendantur, eaque omnia explicantur,*

quae initio quarti horum librorum epilogo quodam repetuntur. Quae Alexandri sententia valde probabilis videtur, in eamque nulla hæsitatione discedendum esset, nisi quarti libri finis obstaret, qui eius modi est, ut cum libris de animalium partibus (ut ipse quoque Alexander docet) non cum Meteorologicis eum indicet cohaerere: quem tamen librum si ad opus de ortu et interitu pertineret, cum Meteorologicis, qui proxime subsequuntur, cohaerere oporteret. De rebus praeterea ex elementorum perfecta admixtione ortis, ut de similaribus, quas vocant, plantarum et animalium partibus, de metallis item et lapidibus agit, quae omnia res in sublimi genitas sequuntur, utpote ex elementorum veluti balbutiente admixtione ortas. Quibus de causis libros Meteorologicorum consequi videtur. In qua sententia fuerunt Olympiodorus atque Philoponus. Quam si quis tueri velit, inquit Aristotelem, cum de affectionibus clementorum in tribus superioribus libris disseruisset, metallorumque et lapidum, quae in corporibus similaribus numerantur, generationis, quia ex eadem materia, ex qua illae constant, nempe ex duplice exhalatione in fine tertii meminisset, eamque communiter tradidisset, ea omnia in quarto libro explicare voluisse, quae tum in ipsa rerum metallicarum, tum in omni similarium omnium partium generatione communiter cernerentur. Itaque veluti ex accidenti ad Meteorologiam librum quartum attinere. Si cui autem Alexandri sententia probatur, is negare poterit, libri quarti finem cum libris de animalium partibus cohaerere: eo nam in loco ordinem tantum rerum agnoscendarum doceri. Itaque cum de partibus similaribus agere incepisset, earumque naturam explicasset, subiecisse, post illarum cognitam generatim naturam, particulatim quoque cognoscendum esse, tum ad dissimilarium cognitionem, demum ad ea, quae ex dissimilaribus concreta sunt, accedendum. Quo ordine minime effici, ut libri de animalium partibus, in quibus similares illae partes singulatim explicantur, statim consequantur. Imo vero cum stirpium animaliumque partes ex elementis

perfecte mixtis oriantur, idque quod imperfectum est, perfectum ordine doctrinae antecedat, ea primum tractari oportere, quae caloris et frigoris efficientia, humoris et siccitatis perpassione, quorum ratio in quarto libro explicata est, ex imperfecta elementorum admixtione gignuntur. Nec in quarto illo admixtionem solum perfectam, verum etiam imperfectam, et qualitatum primarum omnem efficiem et passionem, seu in perfecte seu in imperfecte mixtis declarari. Atque haec fortasse verior est et probabilius sententia. Qui autem aiunt, librum separatum esse, qui de mixtis inscribatur eumque tres Meteororum libros consequi, difficultates quidem quae existunt, magis quodammodo effugiunt, sed tamen nec auctorem aliquem, nec codicem veterem, qui librum hunc a reliquis ita distinxerit, cuius auctoritate niti possint, ostendunt. Postiore loco ait Vicomercatus: Elementa, e quibus inferior hic mundus constat, ita natura comparata sunt, ut non solum ex iis mundi coagmentatio esse posset, quae nulla vi dissolveretur, sed etiam, ut stirpes et animantes, et omnino omnia, quae eo continentur, ex eorum admixtione facile procrearentur. Cumque perfecte inter se admisceri, ita ut diversum quid ab iis exoriretur, non possent, nisi vicissim agerent et paternentur, suasque sibi naturas communicarent, qualitatibus donavit. Itaque, cum elementa quatuor, quae inter se mutuo quodam nexu conspirarent, esse voluisse, quatuor principes illis qualitates distribuit, binas singulis, quarum una agendi maxime esset praedita, altera patiendi. Quarum etiam qualitatum vi non procreari solum res ipsas ex elementorum admixtione statuit, sed omnia, quaecunque in illis insunt, aut iisdem eveniunt, fieri. Qualitates sunt calor, frigus, humor et siccitas: prima videlicet illa rerum initia ab Hippocrate primum quodammodo inventa, tum ab Aristotele siccitas explicata, quorum color et frigus agendi, humor et siccitas perpetiendi vim habent. Ex iis elementa constant, vique earum ex elementis res procreantur, et illae quidem

innumerae pro illarum varia temperatione. Ab earum actione et perpessione, varioque temperamento, qualitates caeterae omnes, et affectiones in corporibus existunt, colores, sapores, odores, durities, mollities, concretio, liquatio, et eius generis alia, quae tum patibilitatem quandam significant, tum actiones in sensus. De quarum qualitatum primarum numero, et vi, et quemadmodum elementorum sint initia, et earum beneficio inter se admisceantur, in libro de ortu et interitu Aristoteles disseruit. De earundem autem effectione et perpessione, et quaenam opera ab illis proficiuntur, quarumque affectionum in corporibus mixtis causae sint, particulatim in hoc libro disserere instituit. Quam ob causam libri huius praeclari quidem, et longe utilissimi propositum ac scopus eius modi est, ut ad Meteorologiam, hoc est, rerum sublimium rationem ac disputationem pertinere nullo modo (ut libri primi initio dictum est) videatur, immo vero (ut Alexander commonefacit) ad libros potius de ortu et interitu, ut tertius in illis numeretur, atque opus, quod de rebus sublimibus inscriptum est, antecedat. Nam (ut diximus) in his, qui de ortu et interitu sunt, qualitatum eius modi primarum numerus et ratio explicatur, duasque ex illis agendi vi, nempe calorem et frigus, duas patienti, humorem et siccitatem, praeditas esse traditur, idque ex earum definitionibus et operibus ostenditur. Quae omnia huius libri initio, quasi proxime pertractata, epilogo quodam repetuntur, tum activarum facultates et opera, patibulumque species omnes pertractandae proponuntur, deinde ordine quodam pertractantur. Eorum autem, quae in sublimi sunt, complura, imo potius omnia, praeterea ut aquae et exhalationes, seu fossilia, ut lapides et metalla, de quibus omnibus in tribus Meteorologicorum disputatum est, caloris et frigoris actione, humoris et siccitatis perpessione oriuntur, ut ratione consonum sit, harum facultatum naturam, affectionesque et perpessiones, et quaecunque earum vi efficiuntur, generaliter antea exponi, quam ad rerum commemoratarum tractationem accedatur. Sed huic ordini duo obsistunt. Unum est,

totius huius libri tractationis ratio: alterum, eiusdem cum libris de plantis et animalibus continuatio. Disseritur enim quidem in eo de quatuor qualitatum primarum actionibus et per pessimum: sed ita, ut ad res duntaxat perfectiore quadam admixtione constantes, et terminis suis definitas, quales sunt lapides, metalla, plantarumque et animalium partes, pertinere videatur. Quo in rerum genere eae, quae in sublimi sunt, non numerantur, cum res evanidae sint, et ex imperfecta admixtione ortae, quae etiam elementorum potius sunt affectiones, quam ex illorum admixtione procreatae. Eorum enim, quae ex elementis oriuntur, quaedam ex imperfecta illorum constant admixtione, quaedam ex perfectiore et utriusque generis alia et alia inveniuntur: omnino autem imperfecta mixta ea sunt, quae ex uno elemento potissimum constant, nec alia est eorum substantialis forma, quam illius elementi, sed aliter tamen affecti, ita ut elementorum affectiones potius dicantur, quam ex illorum admixtione constantia, quemadmodum ros, pluvia, maris aqua, quae ab aqua parum differunt: item nix, grando, pruina, paulo quidem magis ab ea differentia, sed tamen et ipsa, quaedam illius affectiones. Perfectiore autem admixtione constant lapides et metalla, quamquam ea omnino ex terra videantur esse: quoniam tamen formam quandam habent ab elementis diversam, perfecte mixta nuncupantur. Omnium perfectissimae animalium et stirpium sunt partes. De quibus unis in hoc libro disseri videtur, non de caeteris mixtis. Quae praeterea in fine eius traduntur, cum tractatione de plantis et animalibus cohaerent: siquidem similium partium, quae in illis insunt, natura explicata, inquirendum esse docent, quae sint partes illae, tum quae ex iis constant, dissimiles et instrumenti vim habentes, dominum animalia ipsa et plantae. His de causis videtur liber hic scientiam, quae de rebus in sublimi ortis est, consequi, eumque locum, quem habet, merito habere. Sed eae tolli possunt, si dicamus, quod vere dici potest, in hoc quarto

non ea solum, quae in admixtionem perfectam convenient, declarari, verum etiam ea, que in imperfectam, qualitatemque primarum efficientiam omnem et perpessionem, quae in omnibus, seu perfecte, seu imperfecte mixta sint, cernuntur. Quod enim alia sunt, rerum aquearum seu terrearum coagulationes, solutiones, exsiccationes, et eius generis alia, quam calidi, frigidi, humidi et sicci actiones et perpessiones, omnibus omnino rebus admixtionem aliquam habentibus communes. Libri autem finis, etsi cum libris de animalium partibus cohaerere videatur, non tamen necessario cohaeret. In eo enim ordo tantum doctrinae traditur, qui est inter similarium partium materiam et formam, tum inter similares et dissimilares, ac demum inter dissimilares et ea, quae illorum coagmentatione oriuntur. Qui ordo minime efficit, ut libri de animalium partibus, in quibus similes illorum partes explicantur, statim consequuntur: immo vero cum partes illae ex elementis perfecte mixtis oriuntur, idque quod imperfectum est, ordine doctrinae, quod perfectum est, antecedat, ea primum tractare convenit, quae qualitatum primarum efficientia et perpessione, quarum ratio in hoc libro explicatur, ex imperfecta elementorum admixtione procreantur, cuiusmodi sunt res in sublimi loco genitae. Quod si de animalium partibus libri hunc statim sequuntur, illud quoque incommodum accidet, ut metallorum ac lapidum tractatio eundem antecedat, quorum tamen perfecta est, quamquam non ut stirpium et animalium, admixtio, eademque caloris et frigoris efficientia, humoris et siccitatis perpessione procreantur. Hunc in modum Alexандri de huius libri ordine sententia, quae probabilior videtur, potest defendi. Si quis tamen eum, quem nunc habet, tueri ordinem et locum velit, is ita cum superioribus connectere eum potest, ut inquit, cum de elementorum affectionibus, quae in sublimi efficiuntur, in illis disseruisset, metallorumque et lapidum, quae in corporibus similaribus numerantur, quia ex eadem materia, qua illae constant, ortum breviter explicasset, atque haec omnia, quemadmodum et ea, quae

tractanda restabant, qualitatum primarum actionibus et perpessionibus oriantur, in hoc quarto actiones eius modi et perpessiones omnes, totamque similarium partium rationem complecti voluisse, ne quid eorum, quae iam tradita erant, inexplicatum maneret. Aliquo igitur modo ad Meteorologiam hunc librum spectare. Qui autem aiunt, librum separatum, qui de mixtis inscriptus sit, esse, eumque tres superiores consequi, ii, quamquam libri scopum sere attingunt, cum de mixtorum affectione in eo disseratur, tamen nec auctorem aliquem, aut codicem veterem, cuius auctoritate nisi possint, ut in primo dictum est, proferunt, nec eas omnino difficultates vitant, in quas incidentur ii, qui cum illis connectunt, nisi quod causa iis redditiva non est, quare in tractatione de rebus sublimibus comprehendatur, cum tamen de illis non agat. Sed quicunque tandem sit eius locus et ordo, praeclarus (ut diximus) admodum est et longe utilissimus, infinitamque rerum in se habet cognitionem, non ad omnium tantum rerum naturae ortus et interitus, mutationemque omnem agnoscendam utilem, verum etiam ad artes multas vitae humanae necessarias, ut aedificatoriam, fabriliam, fusoriam, sed cum primis ad medicinam. Ea enim ad morbum pellendum humores crassos et viscosos extenuare et incidere, crudos concoquere, putridos evacuare, partes item corporis rariores et moliores constipare et durare, constipatas et duras rarefacere et emollire, et alia eius generis innumera praestare enititur, in iisque adsequendis omnem operam ponit. Quae omnia medicus perperam efficiet, nisi cruditatis, concoctionis, densationis, putredinis, emollitionis, durationis, et aliarum eius generis affectionum actionumque rationem tenuerit, earum item rerum, quae concoqui, tenuari, densari, emolliri, durari, aliisque affici qualitatibus aptae sunt, naturam et constitutionem noverit, quam sane cognitionem omnem liber hic exhibit. Ut interim mittamus, rationem in eo tradi, qua similarium corporum seu metalla sint et lapides, seu stirpium animantiumque partes, constitutio ac temperamentum dignoscatur: quod

tum naturali philosopho, tum medico est pernecessarium.
In tres autem partes divisus est. Prima de caloris et frigoris
actionibus operibusque agit. Altera de patibilibus omnibus
qualitatibus et facultatibus, facultatumque privationibus,
quae per humorem et siccitatem similaribus corporibus con-
veniunt, et ut illa inter se differant, efficiunt. Postrema
similarium corporum constitutionis agnoscendae rationem
docet. Et haec quidem de libri scopo, ordine, utilitate et
divisione praefationis loco dicta sint. — Haec de quarto
libro Vicomercatus. Qua de disputatione comparanda
sunt Schneideri verba Epimetr. III. ad Aristotel. Hist.
animal. Vol. I, p. CXXIII sq.: Paenc oblitus eram de quarto
libro Meteorologicorum admonere, de quo olim fuit dubita-
tum *). Argumentum enim libri plane esse videtur a Me-
teorologia alienum, contra cognatum atque adeo aptum et
connexum cum libris duobus de ortu atque interitu; cum
quibus iam olim coniungendum censuit Alexander Aegeus,
qui vulgo Aphrodisiensis falso vocatur, ita ut hunc demum
libri tres Meteororum sequantur. Quo facto tollitur ille
nexus cum libris historiarum de animalibus [de quo quid sit
statuendum deinceps exponemus], neque inter caput extre-
mum libri tertii atque initium historiarum commissurae
commodae et aptae vestigium appareat. Conatus est tamen
Vicomercatus ordinem et seriem librorum vulgo nunc rece-
ptum defendere; et rationes ab eo positae satis mihi quidem
firmae videntur esse, ut contrarias pondere elevent. Acce-
dit, quod in ipso initio libri primi verba: ὅσα τε θεῖνται
ἄνθρωπος εἶναι κοινὰ πάθη καὶ ἄδυτος, ἔτι δὲ γῆς ὅσα μέρη
καὶ εἴδη καὶ πάθη τῶν μερῶν, satis manifesto argumentum
libri quarti indicant atque complectuntur.

Quae quamvis probabiliter et apte disputata esse non insi-
tiemur, haud tamen quaquam sufficiunt. Itaque altius ordia-
muri; atque ita quidem, ut neglecta atque in aliud tempus dilata
quaestione de omnium physicorum Aristotelis librorum nexu

---

*) In editione Aldina libro quarto signum + praefixum est.

atque ordine, quam post Dan. Furlanum (*Commentar. in librum Aristotelis de partib. animal. I. Venet. 1574. 8.*) Schneiderus (*Epimetr. III. l. I. p. XCIV sqq.*) et Titze (*de Aristotelis operum serie atque distinctione liber singularis*) tractaverunt, id tantum quaeramus, quis locus nostro, de quo agimus, libro sit attribuendus.

Videamus primo loco, utrum iusto modo omnia cohaerent, si tertium esse librum de generatione et interitu statuimus nostrum, an secus. Tres olim exstitisse περὶ στοιχείων libros ex Diogene Laërtio V, 23 p. 281, scimus. Quod si verum est, hos libros nullos esse alios, nisi quos hodiendum habemus, duos illos de generatione et interitu (cfr. Comment. ad II, 3, 45. Vol. I p. 537 et locum *de anima* II. 11, 10, p. 423, b, ubi respicit ad *de generat. et inter.* II, 2, p. 329, b), hinc non sine veritatis quadam specie aliquis concluderet, quartum Meteorologicorum librum duobus illis de ortu et interitu esse adiungendum, ut tres numero evadant, nisi exigua tantum fides tribui possit numeris ac titulis a Diogene Laërtio compositis et undequavis conflatis (de quo librorum indice cfr. Stahr *Aristotel.* II p. 67 sq. *). Vide etiam Trendelenburg. in Prooem. Comment. ad Aristot. *de anim.* p. 123. At, ut praeteream illud, non solos libros de generatione et corruptione significari, ubi librorum περὶ στοιχείων mentio iniicitur, sed totam illam φυσικῆς πραγματείας, quae libros de caelo, de ortu et interitu et Meteoro-

*) Stahr ex Hermippi scriptis de Aristotele (cfr. Schneider l. I. p. cxxiv sq. Athen. XIII p. 291, 7. Stahr. Vol. II p. 283) indicem fluxisse ait. Obiter oblata occasione monere volumus, Hermippi nomen nobis restituendum videri Luciano Demon. §. 56. Tom. II p. 393 ed. Reiz, ubi haec leguntur: καὶ μὴν καὶ πρὸς τὸν Ἐρμῖνον τὸν Ἀριστοτελεῖκὸν ἄξειν ἀπομνημονεῦσαι. εἰδὼς γὰρ αὐτὸν παγκάκιστον μὲν ὄντα, καὶ μνησικὰ ἐφυαξόμενον, τὸν Ἀριστοτέλη δὲ διὰ στόματος καὶ αὐτοῦ τὰς δέκα κατηγορίας ἔχοντα, Ἐρμῖνε ἔφη, ἀλλοθῶς ἄξεις εἰ δέκα κατηγορῶν. Perperam igitur Harles ad Fabricii Bibl. gr. Vol. III p. 211 not. p. p. ex hoc Luciani loco Hermini nomen substituendum censuit pro Hermia apud Boëthium ad *Categor.* II p. 151.

logica comprehendit et in qua de elementorum natura agitur partem *), contra opinionem illam monendum est, iustum librorum ordinem, ea probata, prorsus inverti. Postquam enim eo pervenit, ut (*de generat. et interit. II, 11*) de circulari ageret generatione, nulla meliore ratione transitum parare sibi poterat ad explicationem meteororum, quae hoc modo fiunt, phaenomenorum: eumque hoc voluisse, indicium esse potest etiam exemplum, quo utitur, aquae in aërem transeuntis, aërisque rursus in aquam revertentis. Accedit, quod simili exemplo paulo ante in verbis: εἰ μὲν νέφος ἔσται, δεῖ καὶ ὕστε· καὶ εἰ ὕστε γέ, δεῖ καὶ νέφος εἶναι usus erat. Hinc patet, Aristotelem verbis (*Meteor. I, 1, 2*) καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐγκυκλίων, uti vidi Alexander a nobis laudatus Vol. I p. 323, ad postrema secundi de ortu et interitu libri verba respexisse: hinc deinde elucet, quomodo, quam in fine librorum ac capitum addere solet, clausulam in fine illius libri omittere potuerit ita, ut primo intuitu non prorsus absolutus videatur. Quod si contra tertium librum de generatione et interitu esse statuimus eum, qui Meteorologicorum quartus antiquitus nominatus est, res longe aliter se habet. Tunc secundus de generatione liber in fine mutilus; tunc nulla perspicci potest causa, cur initio libri (*Meteor. IV, 1, 1—4*) succincte repetierit omnia ista, quae non solum in duobus prioribus de generatione et corruptione libris, sed etiam in duabus posterioribus de caelo exposuerat, quod iuro fecit post tantum, quo de meteoris egerat, intervallum: tunc denique nullus transitus a similarium ac dissimilarium partium tractatione (*Meteor. IV, 8 sqq.*) ad meteora, quae simplicium corporum, elementorum, alterius in alterum transitu, provocantur. Idque aperte pugnat cum sententia Aristotelis, quam professus est *de part. animal. II, 1*, p. 646, a ubi, de ordine

*⁴) Cfr. Galen, *de elem. sec. Hippocrat.* I, 9. Tom. I, p. 487 ed. Kühn: Αριστοτέλει δ' ἐν τε τοῖς περὶ οὐρανοῦ καὶ τοῖς περὶ γενήσας καὶ φθορᾶς ὁ περὶ τῶν στοιχείων λόγος ἐξειργασται, ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ οὐρανοῦ Χρυσίππῳ. ἀλλ' οὐδὲ τούτων οὐδέτερος ἐπιγράψει τὰ βιβλία περὶ στοιχείων.

agens, quo tota de naturae operibus disputatio procedere debeat, primo loco elementorum posuit tractationem, deinde similarium partium doctrinam, quam tertio denique loco dissimilarium partium methodus excipiat et subsequatur. Verba haec sunt: τριῶν δ' οὐσῶν τῶν συνθέσεων πρώτην μὲν ἦν τις θεῖη τὴν ἐκ τῶν καλονυμένων ὑπό τινων στοιχέων, οἷον γῆς ἄρδος ὕδατος πυρός· ἔτι δὲ βελτιον ἵσως ἐκ τῶν δυνάμεων λέγειν, καὶ τούτων οὐκ ἐξ ἀπασῶν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἔτεροις εἴρηται καὶ πρότερον. ἴχθὸν γὰρ καὶ ἔηρὸν καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ὅλη τῶν συνθέτων σωμάτων ἐστίν· αἱ δ' ἄλλαι διαφοραὶ ταύταις ἀκολουθοῦσιν, οἷον βάρος καὶ κονφότης καὶ πυκνότης καὶ μακρότης καὶ τραχύτης καὶ λειότης καὶ τὰλλα τὰ τοιαῦτα πάθη τῶν σωμάτων. δευτέρᾳ δὲ σύστασις ἐκ τῶν πρώτων ἡ τῶν ὁμοιομερῶν φύσις ἐν τοῖς ζῷοις ἐστίν· οἷον ὅστον καὶ σιρφὸς καὶ τῶν ὄλλων τῶν τοιούτων· τρίτῃ δὲ καὶ τελευταῖα κατ' ἀριθμὸν ἡ τῶν ἀνομοιομερῶν, οἷον προσώπουν καὶ χειρὸς καὶ τῶν τοιούτων μορίων. Alio quodam argu-
mento, quod obvium est, non utimur, quum nimis sit debile,
silentio tamen ne hoc quidem praeterire volumus. Etenim
Meteor. IV, 8, 2 ait: ἐκ μὲν οὖν ὕδατος καὶ γῆς . . . . συν-
τεται . . . τὰ μεταλλευόμενα, οἷον χρυσὸς καὶ ὄργυρος καὶ
ὅσα ὄλλα τοιαῦτα, ἐξ αὐτῶν τε καὶ τῆς ἀναθυμιάσεως τῆς
ἐγκαταλειμένης ὥσπερ εἴρηται ἐν ὄλλοις. Quibus verbis
respicere videtur ad *Meteor.* III, 7. At, ut illud transeamus,
necessere non esse ut ad h.l. respiciat, qua de re in Commentariis
monebimus, iamiam docuit Ritterus, libros Aristotelicos, qui
in aliis scriptis tamquam testes vocantur, ad haec ipsa saepe-
numero provocare (*Gesch. der Philosoph.* Vol. III, p. 29), ita
ut ex ipsis Aristotelicis libris nihil fere de ordine, quo scripti
sint, profici possit. Tetigit hanc eandem quaestionem Tren-
delenburg. ad Aristotel. *de anim.* p. 115: *Haec locorum*
inter se contentio difficilime componetur, si, ut sunt, intactos
ab Aristotele manasse concesseris. Est tamen ratio, qua
suspicionem amoveas, sive duplēcē aliquam recensionem ab
Aristotele institutam admiseris sive libros, id quod veri-
similius est, tamquam commentarios e scholarum, quas ha-

buit, ordine ipsorum fortasse discipulorum opera natos esse statueris. Aristotelem enim tam longo annorum, per quos docebat, spatio non semel disciplinas, in quibus elaborabat, discipulis tradidisse tibi persuadcas. Itaque si hic liber prima vice, quae disciplinae tradebantur, conscriptus est, ille altera vel tertia, sieri potest, ut liber, etsi ipso disciplinarum ordine posterior, tamquam alio prior, si ad priorem studiorum decursum retuleris, significetur. Raro tam aperta de ordine, quem sequi instituerit, testimonia deprehenduntur, quam quod de loco, quem libri de anima et de sensu ac sensili obtineant, legitur de generat. animal. V, 1, p. 779, b: ἔτι δ' ἐνδέχεται τῶν χρωμάτων τὴν αἰτίαν ἀποδοῦναι καὶ καὶ ὅλον τρόπουν ἀλλ' εἴπερ ἔστιν, ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον ἐν τοῖς περὶ τὰς αἰσθήσεις *) καὶ τούτων ἔτι πρότερον ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς διαφωτίζονται. Quo tamen ex loco, quod propter sequentia monemus, nequaquam consequitur libros de anima anto eos de generatione animalium conscriptos esse.

Anteaquam ad illam quaestionem proficiscimur, quocum opere liber noster in sine cohaeret, ad quem in extremis capitibus transitus paretur, ut hinc quoque aliquid de loco concludere conemur, quem inter Aristotelis physica scripta antiquitus obtinuerit, superest ut diligenter inspiciamus locum de part. anim. II, 9, p. 655, b, in quo quum diserte respicere videatur ad Meteorologicorum quartum librum, eum cum libris de generatione arcte cohaerere profiteri videtur. Verba haec sunt: ἔτι δὲ περὶ γονῆς καὶ γάλακτος ἀπελπομεν ἐν τῇ περὶ τῶν ὑγρῶν καὶ διμοιομερῶν θεωρίᾳ. τοῖς γὰρ

*) Quo ex loco aliquis concludere possit, librum *de sensu et sensili* non aliter quam περὶ αἰσθήσεως inscriptum fuisse. At is, quem hodie in fronte gerit, titulus περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν defenditur Galeni auctoritate de instrum. odorat. c. 5. Tom. II p. 871 Kühn (V p. 359 Chart.): ἔστις δέ τι τοιοῦτον καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τε τῷ δευτέρῳ περὶ ψυχῆς πάντα τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν. Ἐπιγράφεται δὲ τοῦτο καὶ δι' ἔτερον τρόπον φέδε, περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητηρῶν, ἐπειδὴ τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα παλεῖν οὐτως ἔστι καὶ Ἀριστοτέλης. Vide Vol. I, p. 650 not.

$\pi\epsilon\varrho\dot{\imath}$ γενέσεως λόγοις ὑρμόττονσαν ἔχει τὴν σκέψιν. τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀρχὴ τὸ δὲ τροφὴ τῶν γενομένων ἔστιν. Ibi nostrum librum videtur appellare τῶν ὑγρῶν καὶ ὄμοιομερῶν Θεωρίαν, eiusque argumentum pertinere ad libros de generatione, quibus libros de generatione et interitu intellexisse videtur, quum dicat: τὸν μὲν αὐτῶν ἀρχὴ τὸ δὲ τροφὴ τῶν γενομένων ἔστιν non τῶν ζῴων ἔστι. Nihilo tamen secius respicit ad libros de generat. animal. *) I, 16, p. 721, a: τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν γένεσιν ὄργανα τοῖς ζῷοις, περὶ δὲ οὐκ ἐλέχθη πρότερον, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. τῶν δὲ ὄμοιομερῶν ἀπελείφθη περὶ γονῆς καὶ γάλακτος ἐν τοῖς ἔχομένοις (de generat. animal. IV, 8, p. 776, a sqq.). Quamvis non negandum sit, non inepte hunc Meteorologicorum quartum librum singulari titulo περὶ τῶν ὑγρῶν καὶ ὄμοιομερῶν Θεωρίαν vocari potuisse, melius saltem quam περὶ μήξεως ut alii voluerant. Nonnulli enim, ut supra iam auctore Vicomercato monuimus, interpretes, singularem librum statuebant hunc nostrum, de mistione inscribendum (inter quos v. c. Gesnerus Meditat. physic. libr. III p. 136. V p. 27), qui tres Meteorologicorum libros proxime subsequeretur et transitum efficeret ab iis libris, in quibus de elementorum natura, deque phaenomenis transitu alterius in alterum provocatis agitur ad eos, in quibus disseritur de natura metallorum, plantarum animaliumque, omnino corporum ex similaribus partibus constitutorum. Qualem librum ipse commemorat philosophus de sensu ac sensili c. 3. p. 440, b: εἰ δὲ ἔστι μῆις τῶν σωμάτων μὴ μόνον τὸν τρόπον τοῦτον, ὅνπερ οἴονται τινες, παρ’ ἄλληλα τῶν ἔλαχιστων τεθεμένων, ἀδίλων δὲ ἵμεν διὰ τὴν αἰσθησιν, ἀλλ’ ὅλως πάντῃ πάντως, ὃσπερ ἐν τοῖς περὶ μήξεως εἴρηται καθόλου περὶ πάντων. At ibi ad nostrum non respici librum, neque ad singularem quendam, quem ea de re conscripsérunt

*) Libros de generatione animalium etiam aliis in locis breviter τοὺς περὶ τῆς γενέσεως λόγους vocavit, v. c. de part. animal. IV, 11, p. 692, a. II, 3, p. 650, b.

Aristoteles libellum, sed ad locum de generat. et corrupt.
 I, 10, p. 327, b quisque intelligit. Saepenumero enim factum est, ut in Commentar. ad II, 3, Vol. I p. 538 monuimus, ut singula quaedam capita sub peculiaribus titulis commemorentur ita, ut librum eadem de re, quae in iis tractatur, philosophus conscripsisse videatur. Qua occasione oblata, obiter monere volumus, in locis de anim. II, 5, 1. de generat. anim. IV, 3, p. 768, b, ubi mentio iniicitur scripti περὶ τὸν πύρον καὶ τὸν πεπονθέντα, minime respici ad de generat. et interit. I, 7, util. l. perhibuimus, sed ad Categorias, momente Tredelenburgio ad Aristotel. de anim. p. 123; de Aristot. Categor. p. 15.

Iam videamus, quem librum Meteorologicorum quartus proxime antecedat, utrum de anima libros, quod post Sylburgium voluit Bekkerus, an historiam animalium, quae Furlani erat et Schneideri sententia, an denique libros de partibus animalium, quod saltem de primo voluit Titze, de toto opere Alexander fol. 141, a laudatus in Exc. ad IV, 12, 13 *). Ac de Bekkeri sententia prius, quippe quae facillime possit refutari. Obstat enim disertum Aristotelis testimonium Meteor. I, 1, 3, ubi de ordine naturalis scientiae tractandae egit; obstat practerea philosophi sententia, quam ita exponit Galenus de usu part. IV, 17, Tom. III, p. 328 Kühn (I p. 416 Bas. IV p. 390 Chart.): ἀλλὰ γὰρ καὶ περὶ τούτων Αριστοτέλει καλῶς εἴρηται τά τ' ἄλλα καὶ ὅτι κατὰ βραχὺ τῶν φυτῶν ἡ φύσις ἀποκωροῦσα ἐτέρον ἔτέρον ἔργον ἔργον τελείστερον, ἥως πρὸς τὸ πάντων ἀφίκηται τελείστατον, ὃντερ οὐ νῦν ἡμῖν πρόκειται λέγειν, scilicet ad hominem. De nexu cum animalium historia ita Schneiderus l. l. p. CXXI: *Caput postremum arctissime coniunctum haeret cum initio*

*) Qui Meteorologicorum quartum esse voluit librum tertium de generatione et interitu, is hunc statim subsequi libros de partibus animalium iure censere non potuit, nisi omnem nexus tollere in animo erat. Quod tamen fecit Alexander, propter opinionum diversitatem iamiam vituperatus a Furlano. cfr. Schneider l. l. p. cv sq. not.

historiarum; prae preparat enim lectorem explicanda ratione et origine partium ὁμοιομερῶν et ἀνομοιομερῶν, et quae hinc componuntur, δργανικῶν in structura corporum animalium. Itaque librum concludit his verbis, quae transitum faciunt ad historiam: Ἐπεὶ οὖν ἔχομεν, τίνος γένους ἔκαστον τῶν ὁμοιομερῶν, ληπτέον καθ' ἔκαστον, τί ἔστιν, οἷον τί αἷμα ἡ σάρξ ἢ σπέρμα καὶ τῶν ἄλλων ἔκαστον. Οὕτω γὰρ ἴσμεν ἔκαστον, διὸ τί καὶ τί ἔστιν, ἐὰν τὴν ὑλὴν ἢ τὸν λόγον ἔχομεν. μάλιστα δέ, ὅταν ἄμφω, τῆς τε γενέσεως καὶ φθορᾶς καὶ πόθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κυνήσεως. Αηλωθέντων δὲ τούτων, ὁμοίως τὰ μὴ ὁμοιομερῆ θεωρητέον, καὶ τέλος τὰ ἐκ τούτων συνεστῶτα, οἷον ἄνθρωπον, φυτόν, καὶ τὰλλα τὰ τοιαῦτα. Aptè itaque atque ordine historiae de animalibus initium capiunt ab explicandis partibus animalium ὁμοιομερέσι et ἀνομοιομερέσι, atque hinc ad organicarum partium interpretationem pergunt. Liber autem primus de partibus animalium, ubi causas rerum explicare ingreditur philosophus, comparat viam et rationem tractandae historiae physicae, quam Aristoteles ingressus est, cum antiqua, atque omnes utriusque doctrinae modi diligenter inquiruntur atque aestimantur. Ipsa etiam diversarum partium historiae physicae dignitas atque usus expenditur et comparatur; ubi capite 4. extremo est: πῶς μὲν οὖν ἀποδέχεσθαι δεῖ τὴν περὶ φύσιν μέθοδον, καὶ τίνα τρόπον γίνοιτο ἂν ἡ θεωρία περὶ αὐτῶν ὄδιψ καὶ φῶστα, ἔτι δὲ περὶ διαιρέσεως .... εἰρηται. Capite sequenti partes doctrinae physicae duae constituuntur; quarum altera naturam rerum divinarum et aeternarum investigat; altera vero terrestres atque humanas considerat. Priorem eamque difficultiorem sed angustiorem doctrinam explicatam ait a se libris superioribus; nunc aggredi se philosophiam de natura animalium: ἐπεὶ δέ περὶ ἐκείνων διήλθομεν λέγοντες τὸ φαινόμενον, λοιπὸν περὶ τῆς ζωϊκῆς φύσεως εἰπεῖν, μηδὲν παραλιπόντας εἰς δύναμιν μήτε ἀτιμότερον μήτε τιμώτερον. Caeterum lectores admoneo, quicunque rationem et viam, qua Stagirites historiam primum, deinde vero omnem philosophiam de animalibus aggressus explicuit, accurate cognoscere, intelligere, et de

ea iudicare velint, ante omnia librum hunc primum de partibus animalium diligenter ut legant et intelligentia percipere conentur. Libri enim ipsi historiarum de animalibus veluti capite et fine truncati nunc apparent. Statim enim aggrediuntur rerum et partium enarrationem, neque antea lectorem de ratione et via, qua res tractandae sint, admonent, sed in rem praesentem adducunt. Finis autem nescio quo fato intercidit; libri etiam scripti indicium faciunt, turbatum in fine fuisse a librariis antiquissimis. Haec Schneiderus. Cui etsi satis lubenter concedimus (l.l. p. LXXIX), historiam animalium pertinuisse ad exotericos libros (cfr. Stahr *Aristotel.* Vol. II p. 97), altera tamen in re cum viro docto consentire nequimus, ut volumina de animalibus conscripta omnia iis adnumeranda arbitremur, quae de re neminem dubitare posse ait Schneiderus. Quicquid viri docti statuerint de discriminis inter exotericos et acroamaticos libros *), mihi saltem liquet, acroamaticos sive

*) Cfr. Victor. *Var. Lect.* VII, 18, p. 105 (ed. Florent. 1553. fol.). Salmas. ad *Simplic.* p. 226—244. Zeidler *de gemino veterum docendi modo esoterico et exoterico*, quae dissertatione praemissa est libro inscripto: *Introductio in lectionem Aristotelis.* Regiomont. 1685. 4. (cuius ex cimelii bibliothecae regiae Goettingensis copiam mihi fecit benevolentia Illustr. Reussii). Piccart. *Isagog. in. Aristotel. philosoph.* Altorf 1617. 8. Patric. *Disc.* Tom. I, p. 63. Menag. ad Diogen. V, 27, Tom. II, p. 197. ed. Meibom. Buhle *de distribut. libror. Aristot. in exoterico et acroamat.* (Goetting. 1786. 8.) in Arist. Opp. Tom. II, p. 239 sqq. Wyttensb. *Opusc.* Vol. II, p. 24—30. 605. Weisse *Aristot. Physik* p. 516 sq. *Von der Seele etc.* p. 373—375. Stahr Vol II, p. 239 sqq. Ritter *Gesch. der Philos.* Vol. III, p. 21 sqq. Quam Stahr l. l. p. 278 probavit sententiam Scaligeri *adv. Robert. Titium* III, 22 de libris ἔγκυκλοις, quos Diogenes Laertius V, 26 commemorat, nos veram esse non censemus, quamvis verendum sit, ut ab iis, qui cum Scaligero faciunt, πάσης ἔγκυκλον παιδείας ἀπειροτας dicamur. Sunt problemata, quae hic illic hoc nomine nuncupata sunt. Vide ad Exc. IV, 3, 21. Totam praeterea quaeestionem, qui libri inter Aristotelicos esotericis adnumerandi sint, qui exoterici, si non prorsus ineptam, tamen superfluam censemus cum Lobeckio, in *Aglaopam.* Vol. I, p. 162 sq. quem adeas velimus.

esotericos fuisse eos, quibus uteretur in discipulorum institutione, exotericos, quos publicum in usum destinatos omnium manibus tradidisset. Hinc satis patet, historiam animalium exotericis, reliqua de animalium historia conscripta volumina esotericis esse adnumeranda, quum posterioribus in expositione φυσικῆς πραγματείας, ad quam proprio iure pertinebant, carere nequiverit: carere autem potuerit historia animalium. Unde factum, ut tot tantaque repetita sint in libris de partibus et de generatione animalium, quae in historia iam exposuerat: hinc explicandum, quomodo factum, ut nunquam in historia ad reliquos libros aut scribendos aut iam conscriptos provocaverit, quod toties in libris de partibus animalium factum esse videamus. Cfr. II, 1, p. 646, a: ἐκ τίνων μὲν οὖν μορίων καὶ πόσων συνέστηκεν ἔκαστον τῶν ζώων, ἐν ταῖς ἰστορίαις ταῖς περὶ αὐτῶν δεδήλωται συφέστερον. δι' ἂς δ' αἰτίας ἔκαστον τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ἐπισκεπτέον νῦν, χωρίσαντας καθ' αὐτὸν ἐν ταῖς ἰστορίαις εἰρημένων. II, 3, p. 650, a: δεῖ δὲ ταῦτα θεωρεῖν ἐξ τε τῶν ἀνατομῶν καὶ τῆς φυσικῆς ἰστορίας. II, 17, p. 660, b: εἴρηται δὲ περὶ αὐτῶν ἐν ταῖς ἰστορίαις ταῖς περὶ τῶν ζώων. III, 5, p. 668, b: τὰ δὲ μετ' ἀκριβείας ὡς ἔχονσιν αἱ φλέβες πρὸς ἀλλήλας, ἐκ τε τῶν ἀνατομῶν δεῖ θεωρεῖν καὶ τῆς ζωϊκῆς ἰστορίας *). IV, 10, p. 689, a: ἐκ τε τῆς ἰστορίας τῆς περὶ τὰ ζῷα φανερὸν καὶ τῶν ἀνατομῶν, καὶ ὑστερον λεχθήσεται ἐν τοῖς περὶ γενέσεως. Ex omnibus hisce locis, praesertim ex postremo patet, historiam animalium non effecisse partem τῆς φυσικῆς πραγματείας. Nemo enim anatomicos libros ad eam pertinuisse arbitrabitur, neque ulli unquam, quantum eidem scio, in mentem venit. Quod autem in alterum librorum, quorum mentionem fecit, cadit, de utroque valeat, necesse esse, ex eo potissimum elucet, quod tam arcte in aliis etiam locis coniungantur. Et omnino longe aliis verbis ad animalium

^{*)} Apollon. Dyscol. Histor. mirabil. c. 27: Ἀριστοτέλης δ' ἐν τοῖς ζωϊκοῖς (δύο γὰρ εἰσιν αὐτοῦ πραγματείαι, η̄ μὲν περὶ ζώων, η̄ δὲ περὶ ζωϊκῶν) οἱ φθειρεῖς φησιν ἐν τῇ κεφαλῇ ἐν ταῖς μακραῖς οὐ φθινονται νόσους, μελλόντων τελευτᾶν πασχόντων. Quia de re quid statuendum sit, alii videant.

historiam provocasset, si ad libros de naturali disciplina in usum discipulorum instituendorum conscriptos pertinuisse, quod videmus, ubi alios eius modi libros laudat, qua in re constanter utitur verbis ὥσπερ εἰρηται πρότερον, περὶ τούτων ὑστερον ἔροῦμεν, περὶ τούτων ἄλλος ὁ λόγος, ὥσπερ εἰρηται ἐγ^{τι} ἄλλοις, ac similibus, quemadmodum ubi in libris *de part. animal.* II, 2, p. 649, a. II, 4, p. 650, b. III, 5, p. 668, b provocat ad *Meteorol.* IV, 6, 2 sqq. IV, 7, 13. IV, 7, 14, quae ad loca vide Commentar. nostr.

Demta igitur ex numero librorum, qui *γνωικὴν πραγματεῖαν* efficiebant, historia animalium, quod et ipse titulus arguit a tali scriptorum genere alienus, omnia iusto conexu cohaerent, et ea, quam Titze validis argumentis sustulitam proposuit sententiam, ut primus de partibus animalium liber omnino primus sit omnium, quos de animalibus conscripsit philosophus (id quod secundum nostram, quam exposuimus opinionem *de libris* tantum ad *πραγματεῖαν* pertinentibus valet), probatur novoque argumento stabilitur. Quod si primum illum librum in fronte historiae animalium ponimus, non video, qua ratione incommodum evitari possit illud, quod veteres eundem iam ordinem singulorum librorum agnoverunt, qui hodienum in libris scriptis et editis servatur. Ita, ut uno exemplo defungamur, Gellius *Noct. Attic.* XIII, 7 verba laudat ex animalium historiae sexto, quae re vera deprehenduntur VI, 31, p. 579, a sq.

Hucusque nunc progredi voluimus: sed et certiora de reliquorum librorum ordine statui posse arbitramur, quam quae hucusque a viris doctis proposita videmus. Qua de re agendi melior nobis aliquando sese offeret occasio, quam ob rem, quam extremis tantum labris nunc attigimus quaestionem in illud tempus differimus absolvendam. Genuinum esse librum nostrum, quod propter Patricium monemus, docet Philochori apud Athenaeum *Deipnosoph.* XIV, p. 656 laudatio verborum, quae deprehenduntur IV, 3, 22, docet praeterea Galeni, quatuor Meteororum libros agnoscens, disertum testimonium, qua de re vide Prolegom. Vol. I p. VII.

Fuere praeterea, qui quarti libri argumentum practenue ac tanto philosopho minime dignum censuerint. Quibus ne longae immoremur disputationi, nihil obiciimus, nisi aurea illa ipsius Aristotelis verba de part. animal. I, 5, p. 645, a: δεῖ μὴ δυσχεραίνειν παιδικῶς τὴν περὶ τῶν ἀτιμοτέρων ἐπίσκεψιν. ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς φυσικοῖς ἔνεστι τι θαυμαστόν. καὶ καθάπερ Ἡράκλειτος λέγεται πρὸς τὸν ξένοντα εἰπεῖν τὸν βούλομένον αὐτῷ, οὐ ἐπειδὴ προσιόντες εἰδον αὐτὸν θερόμενον πρὸς τῷ ἵππῳ ἔστησαν (ἐκέλευε γὰρ αὐτὸν εἰσιέναι θαρροῦντας· εἶναι γὰρ ἐνταῦθα θεούς), οὕτω καὶ πρὸς τὴν ζῆτησιν περὶ ἔκάστου προσιέναι δεῖ μὴ δυσωπούμενον ὡς ἐν ἅπασιν ὅντος τινὸς φυσικοῦ καὶ καλοῦ. τὸ γὰρ μὴ τυχόντως ἀλλ' ἔνεκά τινος ἐν τοῖς τῆς φύσεως ἔργοις ἐστὶ καὶ μάλιστα· οὐ δ' ἔνεκα συνέστηκεν ἢ γέγονε τέλος, τὴν τοῦ καλοῦ χώραν εἴληφεν. Tantum absumus, ut horum virorum sententiae subscribamus, ut Aristotelem admireremur, qui tam idoneum a meteoris ad animalium tractationem transitum sibi paraverit.

Restat, ut, ne quid videatur desicere, Patricii et Accoramboni verba hoc pertinentia adscribamus. Et Accorambonus quidem in fronte adnotacionum, quas in quartum librum conscripsit (*Vera mens Aristotel.* p. 488), haec posuit: *Putat Alexander quod hic liber immediate subsequi beat librum de generatione et corruptione. Sed hoc falsum est, quia ibi Aristoteles agit de communi generatione naturali, hic autem de generatione partium similarium tractat, quae spectant ad tractatum de animalibus et de plantis, quia haec constituuntur ex partibus similaribus: sed ante tractatum de animalibus opus fuit prius tractare de mixtis imperfectis in Meteoris, ideo post librum de generatione et corruptione sequuntur tres libri Meteorum, quos hic liber quartus sequitur, qui medius est inter Meteora et tractatum de animalibus, ut confirmatur ex auctoritate Aristotelis, qui in fine huius libri proponit se acturum de animalibus. Praeterea omnia, quae hic traduntur, convenient animalibus et plantis, non autem meteoris, neque mineralibus; ut est concoctio, maturatio, assatio, elixatio et huius modi, quae*

siunt in animalibus et plantis, non autem in meteoris. Idque iure efficit Aristoteles. Cum enim in libro de generatione et corruptione egerit universaliter de generatione in communi omnium rerum naturalium tam simplicium, quam mixtarum, postea aggressurus tractatum de animalibus et plantis, quae componuntur et constant primo ex partibus similaribus, ex quibus postea dissimilares et instrumentales partes animalium et plantarum consciuntur, ideo prius in hoc libro agit de generatione partium similarium, quarum partium postea historiam recenset in libris de historia animalium et historia plantarum, causas vero earum adsignat in libris de partibus animalium et in libris de causis plantarum *): coniungit vero hunc tractatum cum Meteoris, quia hae partes similares a natura siunt, et producuntur a naturali calore et frigore, ut etiam meteora et ea, quae sub terra siunt, ab eadem natura procreantur, et a calore vel frigore naturali. Non possum vero non admodum mirari Olympiodorum, tantum philosophum, dicere in prooemio huius libri quod in tertio Meteororum Aristoteles agit de his similaribus particulariter, quae siunt a duplice illa exhalatione secca et humida, nunc vero agit universaliter de partibus omnibus similaribus, quae constant ex quatuor elementis; idque agit iuxta consuetam Aristotelis methodum, procedens a particularibus ad universalia: nec memor fuit Olympiodorus dictorum Aristotelis in prooemio Physicorum textu quarto, et multis aliis in locis, quod est procedendum ab universalibus

---

*) Possunt haec verba lectorem in errorem inducere, quasi putasset Accorambonus *Historiam plantarum* et *libros de causis plantarum* non a Theophrasto, sed ab Aristotele profectos esse. Cui tamen opinioni aperte repugnant ea, quae ipse Accorambonus de genuina historiae plantarum a Theophrasto origine dixit p. 697. Cum vero discipuli toti sere penderent a magistri vestigiis, quemadmodum ex ipsis librorum titulis videre licet (cfr. Brandis in *Rhein. Mus.* I, 4, p. 267 sqq. Stahr *Aristot.* II p. 80 sqq. p. 295), inversa etiam ratione ex titulis librorum, ab Aristotelis discipulis profectorum de titulis operum ipsius philosophi deperditorum concludi posse Accorambonus censebat.

ad particularia, et hanc viam semper Aristoteles et ubique observat *). Quod enim Aristoteles hic intendat solum agere de partium similarium animantium generatione et corruptione patet, cum ipse dicit hic (IV, 1, 7): *Finis enim hic est omnium aliorum putrefactio, nisi aliquid vi corrumpatur eorum, quae natura constant: potest enim et caro, et os comburi, quorum finis corruptionis naturalis est putredo.* Et paulo superius dixit, quod omnis corruptio naturalis est via ad putredinem, ut senectus et sideratio (*αύγροις*): *senectus autem est animalium partium, sideratio vero est plantarum; quare de horum partibus similaribus tantum loquitur hic Aristoteles: nam haec sola, praeter elementa et mixta imperfecta, habent similares partes: post mineralia namque ordine naturae sequuntur plantae et animalia, quae sola re vera habent partes similares, quae constituunt partes dissimilares, et a toto differunt. Elementa vero et mixta imperfecta tota sunt similaria: partes enim horum non distinguuntur a toto.* Considerat itaque Aristoteles generationem et corruptionem, et reliqua huius modi accidentia, ut siunt et quatuor elementorum qualitatibus in animalibus et plantis et eorum partibus, ut clare ipse testatur hic in prooemio, cum inquit (IV, 1, 5): *Prius itaque simplex generatio, et naturales mutatio sunt opus harum quatuor qualitatum, et contraria corruptio secundum naturam: haec itaque insunt plantis et animalibus et eorum partibus.* Quare haec considerantur ab Aristotele ut insunt animalibus, plantis, et partibus horum, non universaliter, ut siunt in partibus quibuscumque similaribus, ut clarissime patet in progressu huius libri, ubi omnia exempla et inductiones affert Aristoteles ex animalibus et plantis, de concoctione, assatione, elixatione, et reliquis affectibus, quos in hoc volumine declarat.

Haec Accorambonus. Cuius etiam verba, quae in

^{*)} *Phys.* I, 1, 184, a: *ἐκ τῶν καθόλου ἐπὶ τὰ καθ' ἔχαστα δεῖ προεῖναι.* Cfr. *Analyt. poster.* I, 2, p. 72, a. 1, 24, p. 85, b sq. *Metaphys.* Z, 10, p. 1034, b. Alios locos compositus Accorambonus l.l. p. 380.

fine adnotacionum in quartum Meteorologicorum librum posuit
 p. 491 adscribenda videntur: *Clare hic (IV, 12, 12 sq.) Aristoteles coniungit hunc librum cum libro de animalium historia, in quo prius distinguit animalia secundum partes, et nomina omnium partium singillatim explicat: statim enim in principio illius libri explicat, quod animalium partes aliae sint simplices, aliae compositae; mox distinguit animalia iuxta diversas eorum generationes; postremo agit de natura singularum specierum animalium; quibus peractis in libris postmodum de partibus animalium reddit causam cur diversae partes sint positae in diversis animalibus; in libris vero de anima eorum forma et ratio, quae est anima, declaratur; et in libris de generatione animalium causam animalium efficientem determinat. Quapropter hunc librum debent sequi libri de animalibus, ut clare hic Aristoteles ordinem librorum explicat. Cum enim dicit, sumendum est singulatim quid sit, ut sanguis, caro etc. proponit historiam partium quoad vi est; mox insert libros de partibus et de anima, cum dicit: Sic enim sciemus unumquodque cur, et quid sit, si materiam et rationem habeamus. In libris enim de partibus agit de materia animalium, et in libris de anima de forma et ratione. Ultimo proponit libros de generatione animalium, dicens: Maxime vero ambo generationis et corruptionis, et unde principium motus: de causa enim efficiente animalium egit in illis libris, quae omnia etiam singillatim in libris de historia tractat historic; de partibus, de anima, de generatione, et tandem de animalium speciebus. Habemus enim hic quod Aristoteles tractat de temperatura et causis tam materialibus, quam efficientibus partium similarium animalium, praecipue quas postea explicat in libris de animalibus: et licet interdum adducat etiam exempla mineralium, id agit, ut clarius per ea, quae iam explicata sunt in tertio Meteororum, hasc explicet, quae hic traduntur, utque hunc librum cum illis coniungat, est enim medius (ut diximus) inter libros Meteororum et libros de animalibus.*

Longior est Francisci Patricii dissertatio (*Discuss. Peripatet.* Tom. I, Lib. IX, p. 112 — 125): De physicorum librorum ordine maxime semper fuit inter Peripateticos omnes controversia. Quam rem propositum est hoc loco quam diligentissime discutere: non equidem interpretum, qui nimis multi sunt, opiniones et argumenta recensendo aut reprobando: sed quodnam Aristotelis fuerit propositum, demonstrando. Ac sane ut nemo fere est, qui *Physices* libros octo praecedere non affirmet: consequi quatuor de coelo: post vero sequi duos de generatione et corruptione: quibus proxime iungantur Meteorologici, non concedat: atque in hac re omnes ad unum concordes esse videantur, sic ab his, maxima inter omnes fuit semper dissensio. Namque Simplicius prooemio Physicorum, post Meteorologicos, disponit libros de metallis si superessent *): de historia animalium, de generatione ac de partibus. Post hos librum de incessu, de somno et aliis: ultimo loco libros de plantis. Philoponus vero prooemio librorum de generatione et corruptione, longe aliter. Nam post Meteoros ponit libros de animalibus multiplices. Post hos libros de plantis, de metallis et quartum Meteororum. Prooemio vero Physicorum longe etiam a se ipso differt. Nam post Meteoros, hoc ordine disponit. Metallicos, de plantis, de animalium historia, de generatione, de partibus, de motibus eorum, de somno, de vita et morte, et postremo libros de anima. Atque haec est inter Graecos,

*) Fortasse non abs re erit adscribere Accoramboni verba, in quibus de Aristotelis (III, 7, 6) verbis: κοινὴ μὲν οὖν εἰσηται περὶ πάντων αὐτῶν· ἴδιᾳ δ' ἐπισκεπτέον προχειριζομένοις περὶ ἔναστον γένος agit p. 485: Clare hic nos docet Aristoteles, quod ea, quae de mineralibus tractare intendebat, hic egit, nec alium librum de illis construxit, ut aliqui putant; dicit enim, quod satis est universaliter egisse hic de illis, particulariter vero agere de eorum speciebus relinquunt illis artificibus, qui singulas horum species tractant: ut de argento ad argentarios, de auro ad aurifices, de ferro atque aere ad fabros aerarios tractare spectat: philosophus enim universales rerum causas primas prospicere debet.

qui ad nos pervenerunt *), discordia. Inter duos Arabas Avicennam et Averroëm **) non minor est, cum neuter cum altero, vel cum Graecis concordet. Avicenna post Meteorologicos Metallicos statuit, post hos libros de *anima*. Averroës vero post Metallicos, libros de plantis ordinat [eosque quidem, quos hodienum habemus, *suppositilios*], quos sequi ait animalium historiam, quam subsequantur libri de partibus et de anima. Latinorum autem interpretum, quum Graecos illos non vidissent, pars illi Arabi, pars huic adhaesit. Franciscus autem Caballus ***) qui inter primos Aristotelicæ philosophiae professores, graecos interpretes in scholis nominavit et est secutus, duos libros de ordine physicorum Aristotelis librorum conscripsit. Visusque est sibi Aristotelis sententiam penitus perspexisse. Atque ex eius mente ita collocat, ut post Meteuros primo loco Historiam animalium locet, quam sequantur libri de partibus, post libellum de ingressu, quem de partibus ad motum utilibus uti nos appellat: post hunc libros de anima, ac deinde libellos de sensu, de memoria, de somno, de animalium motu, de animalium generatione, de vitae longitudine, de iuventute et senectute, de respiratione, de vita et morte, ac postremo de sanitate et morbo. Libros vero de plantis, quia adhuc non exierunt, nullo ordine locavit: quos tamen in reliquis omnibus cum secutus Marcus Antonius Janua †),

*) Scilicet dolendum interiisse libros, in quibus de ordine operum Aristotelis agebatur, Andronici Rhodii (Schneider I. l. p. XCV sqq. Stahr *Aristotel.* I, p. 159 II, 129 sqq.), Ptolemaei (Bran-dis in *Rhein. Mus.* I, 3 p. 249 not.), Adrasti Aphrodisaei (*iστορεῖ Ἀδραστός ἐν τῷ περὶ τῆς τάξεως τῶν Αριστοτέλων συγγεναμάτων* et q. s. Simplic. ad *Categor.* fol. 4, b. Schneider I. l. p. XCIV), Hermippi Smyrnaei (Schneider I. l. p. CXXIV. Stahr I. II p. 283), aliorumque.

**) Averroës sententiam expositam repertis in editione latina Oper. Aristotel. Iustin. (Venet. 1550 fol.) Vol. IV, fol. 3, a sq. Vol. V, fol. 181, b sq.

***) De quo cfr. Furlan. I. l. p. 10 sq. ac Patric. *Disc. peripat.* Tom. I, Libr. XIII p. 163.

†) Vide Furlan. I. l. p. 20.

quem nos aliquot annis audivimus, post omnes de animalibus collocavit. In hac tanta sententiarum tam magna confusione, quam etiam librariorum licentia suo quodam ordine Aristotelicos libros imprimendum adauget, non aliis quam Aristoteles ipsem idoneus accesserit index. Qui etiam litium istarum causa fuit. Ac prius remedia ex eo tentemus afferre, quam morbi causam horreamus. Testimonia ergo ex ipsius libris (quod nemo superiorum satis plene fecit) adducenda nobis sunt, et quam fieri potest accuratissime expendenda. Id ante omnia admonentes physicorum librorum ordinem quatuor locis esse interruptum, quae loca suis locis indicabimus. Primo itaque loco cum locamus librum, qui Physicorum primus est. Secundo loco cum, qui secundus, praeposito tamen illi primo et tertio capite minoris A Metaphysicorum qui a Graecis fuit appellatus. Quae sententia quamvis nova sit, non tamen est ab Aristotele aliena. Nam sine illius primi (p. 192, b) πάλιν δὲ ἄλλην ὑχῆν ἀρξάμενοι λέγωμεν non dissimiliter principium minoris A cohaeret (p. 993, a): ἵνα περὶ τῆς ἀληθείας θεωρίᾳ τῇ μὲν χαλεπῇ τῇ δὲ φαδίᾳ. Nam re vera hoc aliud quoddam principium, id est universalius est. Atque aptissimum, quod subiungatur tantis et tot antiquorum de principiorum veritate controversiis. Quibus illa verba aptissime coniunguntur (p. 993, b): τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὴν περὶ τῆς ἀληθείας ἀποφημανένων παρὰ γὰρ ἐτίστη παρειλίφαμέν τυπας δόξας, οἵ δὲ τοῦ γενέσθαι τούτοις αἴτιοι γεγόνασιν. Quod vero cap. II causarum infinitas non admittatur, apte locabitur post causarum quatuor tractationem et ante caput de fortuna, atque ita prooemium secundi, quod et Sadoletus Cardinalis, et Joannes Franciscus Beatus sunt arbitrati, efficietur et pars. Hunc tertio loco sequatur is qui secundus ad haec usque tempora est habitus. Quarto loco qui tertius, quinto vero qui quartus fuit. Atque hi quinque physici Aristotelico nomine appellabantur. Quintum vero qua ratione antiquiores quidam interpres et cum iis Simplicius inter physicos potius quam inter libros de motu locarint, sane non video, cum nihil aliud hoc libro contineatur, quam tres de motu considerationes:

scilicet ut Simplicius idem ait, prima de partibus subiectis motui; secunda, quomodo motus sit unus genere, specie, numero; postremo, quo pacto motus motui opponitur et quies quieti. Quapropter hunc librum, si alium quemquam (quod et Porphyrium ait Simplicius sensisse) inter libros de motu collocabimus, et primo quidem loco. Secundo loco, qui proxime cum sexto loco sequebatur. Tertio non is, qui septimus fuit, sed qui octavus est habitus. Nam optime videtur fini sexti cohaerere, ubi cum conclusisset, motum non esse infinitum ita ut terminis careret, proponit inquirendum, an tempore possit esse infinitus: unus scilicet, non autem eo modo, quo post localem sequatur alteratio atque augmentatio, has consequatur generatio. Sic enim multi motus sunt non unus. Sed si quis tempore infinitus sit, is procul dubio circularis est. Sic enim eo fine scriptum est (p. 241, b): ὅτι μὲν οὖν οὔτως οὐκ ἔστιν ἄπειρος μεταβολή, ὅστε μὴ ὀρθῶς πέρασι, φανερόν. ἀλλ' εἰ οὔτως ἐνδέχεται ὅστε τῷ χρόνῳ εἶναι ἄπειρον τὴν αὐτὴν οὖσαν καὶ μίαν, οὐκέπερον. μὴ μιᾶς μὲν γὰρ γνομένης οὐθὲν ἵσως κωλύει, οἷον εἰ μετὰ τὴν φορὰν ἀλλοίωσις τέη καὶ μετὰ τὴν ἀλλοίωσιν αἴξησις καὶ πάλιν γένεσις· οὕτω γὰρ μὲν μὴ ἔσται τῷ χρόνῳ κτήσις, ἀλλ' οὐ μία διὰ τὸ μὴ εἶναι μίαν ἐξ ἀπασῶν. ὅστε δὲ γίνεσθαι μίαν, οὐκ ἐνδέχεται ἄπειρον εἶναι τῷ χρόνῳ πλὴν μιᾶς· αὐτῇ δ' ἔστιν ἡ κύκλῳ φορά. Cui recte cohaeret inquisitio principio octavi proposita: an is motus factus aliquando fuerit, et quae sequuntur multa theoremeta ad huius motus infinitatem temporaneam et aeternitatem pertinentia. At septimo libro omnia ab hac consideratione aliena, cum nihil aliud in eo discutiat, ut Simplicius est testis, quam quatuor problemata, haec scilicet. Quidquid movetur, ab aliquo movetur. Quaecunque moventur loco, reducuntur ad primum motum. Quod motor omnis simul est cum eo, quod movetur. Postremo quo pacto, et qui motus inter se sint comparandi. Neque scio qua ratione paulo ante dixerit idem Simplicius, quod eadem quaestiones et earum demonstrationes atque eodem ordine habeantur in hoc, quae etiam octavo habentur: quum octavo nullum eorum

problematum, praeter primum, neque id eodem ordine tractetur. Quapropter Eudemus Aristotelis auditoris, cuius testimonio in Aristotelis libris legitimis inveniendis usi sumus, minime invalidiori testimonio, etiam in reprobandis utamur. Eum testatur Simplicius, hunc librum omnino omisso, cum alia omnia reliquis contenta prosecutus esset *). Cuius auctoritati adsensit Alexander Aphrodisiensis, aliquique antiquiores interpretes, quibus etiam accessit Themistius maiore eius libri parte. Quorum omnium iudicio et auctoritati non est Simplicii unius auctoritas preferenda. Itaque cum de hoc numero efficiemus, ac tertio loco de motu cum, qui octavus physicae auscultationis fuit, statuemus. Quique illi physici vel de natura, vel etiam de principiis, uti etiam antea monuimus, appellabuntur. Hi vero tres de motu. Post quos interpretes omnes sequi eos qui de caelo dicuntur, concordes asserunt: neque absque ratione. Nam quum de principiis naturalium rerum, carumque communibus accidentibus egisset, his libris ipsasmet naturales res aggreditur, quae res corpora et corporea sunt, corporum autem prima simplicia sunt: inter quae caeli et excellentia et virtute primum tenent locum. Atque ideo duobus primis libris de caelo deque caeli partibus et passionibus agit: duobus vero sequentibus de elementis, quae post caelum etiam simplicia corpora sunt: ideoque de elementis, non amplius de caelo sunt appellandi, quorum prior est ille, qui incipit: περὶ μὲν οὖν τοῦ πρώτου οὐρανοῦ καὶ τῶν μερῶν, ἐτι δὲ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ φαινομένων ἀστρῶν, ἐκ τινῶν τε συνεστῶσι καὶ ποῖα ἄττα τὴν φύσιν ἔστι, πρὸς δὲ τούτοις ὅτι ἀγέννητα καὶ ἀφθαρτα διεληλύθαμεν πρότερον. Et paulo post haec: περὶ μὲν οὖν τοῦ πρώτου τῶν στοιχείων εἴρηται καὶ ποῖον τη τὴν φύσιν, καὶ ὅτι ἀφθαρτον καὶ ἀγέννητον. λοιπὸν δὲ περὶ τῶν δυοῖν εἰπεῖν. Duo appellans nostratio haec clementa ob motus duos, quibus sursum et deorsum moventur. Quod autem post hos sequantur libri de generatione et corruptione

II, *) Cfr. Brandis in *Rhein. Mus.* I, 4, p. 281 sqq. Stahr. *Aristot.*
p. 82 sqq. p. 100. Weisse *Phys.* p. 300.

clare indicant verba, quae subiungit: ἄμα δὲ συμβήσεται περὶ τούτων λέγονται καὶ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς διασκέψιοθαι. Quod idem fine secundi appetet. Ait enim: περὶ μὲν οὖν βαρέος καὶ κούφου καὶ τῶν περὶ αὐτὰ συμβανόντων ἀφωρίσθω τοῦτον ἡμῖν τὸν τρόπον. Et initio librorum de generatione: περὶ δὲ γενέσεως καὶ φθορᾶς τῶν φύσει γνομένων καὶ φθειρομένων, ὅμοιως κατὰ πάντων τάς τε αἰτίας διαιρετέον καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν. Quod vero ad hos iungantur Meteorologici ex initio ipsorum clarum sit, in quo quaecunque hactenus peregit, commemorat: περὶ μὲν οὖν τῶν πρώτων αἰτίων τῆς φύσεως, καὶ περὶ πάσης κινήσεως φυσικῆς, ἐτι δὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἄνω φορὰν διακεκοσμημένων ἀστρων καὶ περὶ τῶν στοιχείων τῶν σωματικῶν, πόσα τε καὶ ποῖα καὶ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς καὶ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τῆς κοινῆς, εἰρηται πρότερον. Omnibus scilicet libris, quos commemoravimus *). Post quae omnia proponit quae sibi sint exsequenda usque ad finem propositae de naturali philosophia methodi. Atque ut eo ordine quo praecedentia tractavit, repetiit: ita ratione consentaneum est eum, eo ordine sequentia quoque proponere, quo ordine agere in animo habuerat: sic autem proponit. Se de meteoris acturum, quae longiore sermone quot et qualia sint enumerat, post ea subdit: διελθόντες δὲ περὶ τούτων θεωρήσωμεν, εἴ τι δυναμεθα **) εἰπεῖν κατὰ τὸν ὑφηγημένον τρόπον περὶ ζῴων καὶ φυτῶν, καθόλον τε καὶ χωρὶς σχεδὸν γὰρ τούτων ὁρθέντων, τέλος ἀν εἰη γεγονός τῆς ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν προαιρέσεως πάσης. Quibus ultimis verbis magnopere est animadvertisendum, cum propositum habuisse de tota rerum natura tractare: quod sibi putat absolutum fore, postquam de

*) Patricius nempe verba περὶ μὲν τῶν πρώτων αἰτίων τῆς φύσεως ad quinque Physicos, περὶ πάσης κινήσεως φυσικῆς ad tres de motu, περὶ τῶν κατὰ τὴν ἄνω φορὰν διακεκοσμημένων ἀστρων ad duos de caelo, περὶ τῶν στοιχείων τῶν σωματικῶν ad duos de elementis, περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τῆς κοινῆς ad duos de generatione et interitu libros refert.

**) Ita, ut corrigere voluimus, aperte exhibet Patricius: et ita etiam infra p. 122.

animalibus et plantis et universaliter et particularius pertracta-
verit. Atque hic quidem universalis est reliquorum librorum
ordo: agendum esse de meteoris, de animalibus, de plantis.
Particularem vero explicat hoc eodem loco, ordinem meteo-
rum. Animalium et plantarum reticet hic: sed animalium
ordinem libris de animalibus exponit, plantarum vero ut
videtur nullibi. Meteora sic disponit: λοιπὸν δέ τι ταύτης τῆς
μεθόδου θεωρητέον, ὃ πάντες οἱ πρότεροι μετεωρολογίαιν
ἐκάλουν. ταῦτα δ' ἔστιν, ὅσα συμβαίνει κατὰ φύσιν μὲν, ἀτακto-
τέραιν μέντοι τοῦ πρώτον στοιχείου τῶν σωμάτων περὶ τὸν
γειτνιῶντα μάλιστα τόπον τῇ φορᾷ τῶν ἄστρων, οἷον περὶ τε
γάλακτος καὶ κομητῶν καὶ τῶν ἐκπυρωμένων καὶ κινούμένων
φασμάτων, ὅσα τε θείμεν ἀν ἀέρος εἶναι κοινὰ πάθη καὶ ὑδα-
τος. ἔτι δὲ γῆς ὅσα εἴδη καὶ μέρη καὶ πάθη τῶν μερῶν, ἐξ ᾧ
περὶ τε πνευμάτων καὶ σεισμῶν θεωρήσαιμεν ἀν τὶς αἰτίας καὶ
περὶ πάντων τῶν γινομένων κατὰ τὰς κινήσεις τὰς τούτων, ἐν
οἷς τὰ μὲν ἀποροῦμεν, τῶν δ' ἐφαπτόμεθά τινα τρόπον, ἔτι δὲ
περὶ κεραυνῶν πτώσεως καὶ τυφώνων καὶ πρηστήρων, καὶ τῶν
ἄλλων τῶν ἐγκυκλίων, ὅσα διὰ πῆξιν συμβαίνει πάθη τῶν αὐτῶν
σωμάτων τούτων. Quae quidem omnia videntur exsequi tribus
libris sequentibus: etiamsi ordine aliquatenus diverso quam
proposita fuerunt: apteque fines priorum cum principiis
sequentium copulantur*). Sed unum omisisse videtur, tracta-
tionem scilicet de terrae speciebus et partibus, et caetera,
quae confusius proposita fuerant inter meteorologicas passio-
nes. Ac forte correctius legeretur, si verba illa in hunc
modum disponenterentur: ἐξ ᾧ περὶ τε πνευμάτων καὶ σεισμῶν
θεωρήσαιμεν ἀν τὰς αἰτίας. ἔτι δὲ περὶ κεραυνῶν πτώσεως καὶ
τυφώνων καὶ πρηστήρων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐγκυκλίων. ἐν οἷς
τὰ μὲν ἀποροῦμεν, τῶν δ' ἐφαπτόμεθά τινα τρόπον, ἔτι δὲ γῆς
ὅσα τε εἴδη καὶ μέρη καὶ πάθη τῶν αὐτῶν σωμάτων τούτων.

*) Mihi, ut semel hoc moneam, illud tenendum videtur princi-
pium, quod ubi de ordine agit librorum quos iamiam conscripserat,
audiendus Aristoteles, ubi de conscribendorum serie ac nexu,
nulla, aut exigua saltem philosopho fides tribuenda.

Quod autem haec lectio magis librorum tractatibus respondeat, inde apparet, quod primo libro, id quod primo proposuerat tractat *), ordine inverso de ignitis passionibus, cometis, de lacte et communibus aquae et aëris passionibus: secundo deinde libro, non de terrae speciebus vel partibus, vel partium passionibus, sed de ventis et terrae motibus. Tertio demum de fulminibus, typhonibus, presteribus, nostrae lectio-
nis ordine. Post quae agendum erat de terrae speciebus et partibus et partium passionibus, quod etiam sine libri tertii indicavit (III, 7, 1): ὅσα μὲν οὖν ἔργα συμβαίνει παρέχεσθαι τὴν ἐκκρισιν ἐν τοῖς τόποις τοῖς ὑπὲρ τὴν γῆν σχεδὸν ἔστι τοσαῦτα· ὅσα δ' ἐν αὐτῇ τῇ γῇ ἐγκατακλειμένη τοῖς τῆς γῆς μέρεσιν ἀπεργύζεται λεκτέον. Sane respondet illis verbis primi: γῆς ὅσα εἰδη καὶ μέρη (I, 1, 3) haec: ἐν τοῖς τῆς γῆς μέρεσιν et quae paulo post: δύο δὲ καὶ τὰ εἰδη τῶν ἐν τῇ γῇ γινομένων τὰ μὲν ὄρυκτὰ τὰ δὲ μεταλλευτά. Ex quibus verbis eorumque recto ordine secure affirmare possumus, post tres hos libros meteororum sequi libros fossilium, librum de lapide, libros de metallis. Haec enim sunt terrae species, et partes et partium passiones, quae in terrae partibus ex inclusa exhalatione generantur; de quibus sine hoc tertii libri generaliter quedam tangit, proponit tamen separatim de uno quoque agere: κοινῇ μὲν οὖν εἰργται περὶ πάντων αὐτῶν, ἵδη δὲ ἐπισκεπτέον προχειρίζομένοις περὶ ἔχουστον γένος. Quorum quidem generum, testatur Laërtius eum de lapide librum conscripsisse: Philoponus autem et Simplicius etiam de metallis affirman. Qui libri si unquam resurgent post tertium Meteororum collocandi erunt. Ita enim et propositio prior

*) Quis hinc suspicetur Patricium librum Meteorologicorum primum supposititum esse arbitratum, quod tamen fecit *Disc. Peripat.* Tom. I. Lib. III p. 23? Sed haec opinionum varietas et inconstantia Patricio, quamvis ubi silet odium contra Aristotelem, oculatissimo homini, propria videtur. Non iniquum de Patricio iudicium tulit Jourdain p. 228 vers. germ. Quam infeliciter graece doctus fuerit exemplo probavit Stahr *Aristotel.* II, p. 213, quibus sexcenta alia addi possunt.

et ultima conclusio requirunt. Atque hic series naturalium librorum primo loco est interrupta: in quo desunt tractatio fossilium, lapidum et metallorum. Quem vero Peripatetici omnes Meteororum quartum nominarunt, Meteorus non est. Neque enim materia illi, sicuti tribus aliis, et his quibus caremus, exhalatio vel humida vel sicca est: sed pertinet ad id quod his verbis propositum initio primi fuerat: καὶ περὶ τῶν γηγομένων κατὰ τὰς κινήσεις τούτων, ὅσα διὰ πῆξιν συμβαίνει πάθη τῶν αὐτῶν σωμάτων τούτων, scilicet elementorum. Quorum motiones quid aliud sunt quam actio et passio ad se invicem. Ideoque duo activa, duo passiva esse constituit statim initio quarti: ἐπειδὴ τέτταρα διώρισται αἵτια τῶν στοιχεῶν, τούτων δὲ κατὰ τὰς συζυγίας, καὶ τὰ στοιχεῖα τέτταρα συμβέβηκεν εἶναι, ὃν τὸ μὲν δύο ποιητικά, τὰ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, τὰ δὲ δύο παθητικά, τὸ ξηρὸν καὶ τὸ υγρόν. Quarum activarum et passivarum paulo post ait esse inquirendas operationes: διωρισμένων δὲ τούτων ληπτέον ἄν εἴη τὰς ἔργαστας αὐτῶν, αἷς ἔργάζονται τὰ ποιητικὰ καὶ τῶν παθητικῶν τὰ εἰδη. Quae quidem verba respondent illis: καὶ περὶ πάντων τῶν γηγομένων κατὰ τὰς κινήσεις τὰς τούτων. Hic enim motus dixit, quas ibi ἔργαστας. De motibus ergo et operationibus activorum et passivorum agendum esse ait: quas quidem enumerat statim: πρῶτον μὲν οὖν καθόλου ἡ ἀπλῆ γένεσις καὶ ἡ φυσικὴ μεταβολὴ τούτων τῶν δυνάμεων ἔστιν ἔργον, καὶ ἡ ἀντικειμένη φθορὰ κατὰ φύσιν. αὗται μὲν οὖν τοῖς φυτοῖς ὑπάρχονται καὶ ζῷοις καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτῶν. Atque de his quidem generatione et corruptione naturali primo capite huius libri egit, quod fine indicat: τι μὲν οὖν ἔστι γένεσις καὶ φθορά, εἴρηται. Post quas dicendum esse ait de reliquis omnibus quae ab his activis et passivis efficiuntur, secundo capite: λοιπὸν δὲ εἰπεῖν τὰ ἔχομενα εἰδη, ὅσα αἱ εἰρημέναι δυνάμεις ἔργάζονται ἐξ ὑποκειμένων τῶν φύσει συνεστώτων ἦδη. Easque statim enumerat, actionem caloris esse concoctionem, et huius species maturationem, elixationem, assationem: frigiditatis vero inconcoctionem: huius species, cruditatem, inquinationem, tostionem. Atque haec omnes sunt ἔργασται,

quae *κατὰ τὰς κινήσεις elementorum* fiunt. In quibus explicandis usus etiam est verbis motum significantibus: ὅρίζονσαι, συμφύνονται, μεταβάλλονται τὰ ὄμογενη καὶ μὴ ὄμογενη, ὑγρανοῦνται, ἔηρανονται, σκληρύνονται, μαλάττονται, γεννῶσι, ἐργάζονται. Atque haec toto capite quarto pertractantur, quae ex motione et operatione elementarium potentiarum proveniunt, tum activarum tum passivarum. Quinto vero incipit ea omnia tractare, quae his verbis illa: ὅσα διὰ πῆξιν συμβαίνει πάθη τῶν αὐτῶν σώματων τούτων sequentibus proposuerat: ἀνάγκη δὲ σκληρὸν η̄ μαλακὸν εἶναι τὸ ὄρισμένον σῶμα οἰκεῖο ὄρῳ· η̄ γὰρ ὑπείκει η̄ μή. ἔτι πεπηγὸς εἶναι τούτῳ γὰρ ὅριζεται. ὡστε ἐπεὶ πᾶν μὲν τὸ ὄρισμένον καὶ συνεστηκός η̄ μαλακὸν η̄ σκληρόν, ταῦτα δὲ πήξει ἔστιν, ὥπατα ἢν εἴη τὰ σώματα καὶ τὰ σύνθετα καὶ τὰ ὄρισμένα οὐκ ἄνεν πήξεως πήξεως οὖν πέρι ḥητέον. De qua fuse satis disputat totis capitibus V. VI. VII: octavo vero, etiamsi inserat verba haec: ἐκ μὲν οὖν ὕδατος καὶ γῆς τὰ ὄμοιομερῆ σώματα συνισταται καὶ ἐν φυτοῖς καὶ ἐν ζῷοις, καὶ τὰ μεταλλευόμενα, οἷον χρυσὸς καὶ ἀργυρος, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ἐξ αὐτῶν τε καὶ τῆς ἀναθυμίσεως τῆς ἐκατακλειομένης, ὥσπερ εἴρηται ἐν ἄλλοις. Quae ad aliam rem spectare videntur pertractatam iam et fine tertii et libris de metallis, attamen persequitur inceptum: περὶ μὲν οὖν πηκτοῦ καὶ ἀπήκτον καὶ τηκτοῦ καὶ ἀτίκτον εἴρηται καθόλον μὲν πρότερον, ὅμως δ' ἐπέλθωμεν καὶ νῦν. Eaque prosequitur capitibus integris IX. X. XI. Namque dixerat prius omne terminatum et constitutum, vel molle vel durum: ταῦτα δὲ πήξει ἔστιν. Itaque quaecunque his capitibus disputatione: πήξει ἔστι. Ex quorum numero sunt etiam τὰ ὄμοιομερῆ quae sunt in plantis et animalibus. Haec enim vel mollia vel dura sunt, atque πήξει ἔστι. De quibus capite duodecimo proponit dicendum: ληπτέον καθ' ἐκαστον τὸ ἔστιν, οἷον τὸ αἷμα η̄ σùρεξ η̄ σπέρμα καὶ τῶν ἄλλων ἐκαστον. Haec autem esse testatur ex elementis: ἐκ μὲν γὰρ τῶν στοιχείων τὰ ὄμοιομερῆ. Quod capite VIII. sic dixerat: ἐκ μὲν οὖν ὕδατος δὲ καὶ γῆς τὰ ὄμοιομερῆ σώματα συνισταται ἐν φυτοῖς καὶ ἐν ζῷοις. Post quae in fine capitinis ait etiam de non similaribus et aliis

agendum: δηλωθέντων δὲ τούτων ὅμοιως τὰ μὴ ὅμοιομερῆ θεωρητέον καὶ τέλος τὰ ἐκ τούτων συνεστῶτα, οἷον ὄνθρωπον, φυτὸν καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, quae octavo capite sic expresserat: τούτοις δὲ διαφέρει ὁστοῦν καὶ σὰρξ καὶ νεῦρον καὶ ἔνδον μὲν φλοιὸς καὶ λίθος καὶ τῶν ἄλλων ἔκαστον τῶν ὅμοιομερῶν μὲν φυσικῶν δὲ σωμάτων. Quac autem sint ista corpora, enumeravit eodem octavo capite per octo et degem iugationes: εἶπωμεν δὲ πρῶτον τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ὅσα κατὰ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν λέγεται. Quibus tum plantarum, tum lapidum, tum animalium, tum aliorum omnium similares partes efficiuntur: suntque ea, congelabile et non congelabile, fusile et non fusile et reliqua eo loco ab eo enumerata. Atque his expoistis partium similarium expositionem aggreditur initio, uti diximus, capititis duodecimi: λέγωμεν τὸ σὰρξ ἢ ὁστοῦν ἢ τῶν ἄλλων τῶν ὅμοιομερῶν, de quibus atque aliis quibusdam quum quaedam tetigisset, nec tamen perfecisset eorum tractationem, sic in fine capitinis et libri concludit: δηλωθέντων δὲ τούτων, ὅμοιως τὰ μὴ ὅμοιομερῆ θεωρητέον καὶ τέλος τὰ ἐκ τούτων συνεστῶτα, οἷον ὄνθρωπον, φυτὸν καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα. Itaque recte dicemus, hunc librum non de meteoris, vel exhalationibus tractare, ut tres illi libri, ut liber metallorum et fossilium: sed de iis, quae per motus activos et passivos elementorum fiunt, et etiam de iis, quae ex his iisdem elementis fiunt per concretionem, atque ideo liber hic non est inter Meteorologicos posthac numerandus. Quod et Alexander Aegeus commentariis suis, qui sub Aphrodisei feruntur, est attestatus. Sed quum duas habeat partes, alteram de iis, quae per motus elementorum fiunt, quae capitibus quatuor continetur: alteram vero de iis, quae per concretionem fiunt, quae octo capitibus est comprehensa, videretur ex hac maiore libri parte inscriptio vera desumenda: περὶ τῶν πήσεων γνομένων vel περὶ πηγανμένων. Sed cum elementorum operationes causa sint etiam concretorum, suntque ambabus partibus communes, περὶ τῶν στοιχείων ἔργασιῶν liber videtur rectius inscribendus nosque posthac eo nomine utemur. In eius calce, cum primo de similaribus partibus dicat agendum,

postea de dissimilaribus, ultimo de constantibus ex his: clarius luce est, hunc librum sequi debere eum, qui de similaribus partibus agit. Nempe libri de partibus animalium in quibus ὁμοιομερῇ primo, postea etiam ἀνομοιομερῇ tractantur. Id autem Aristotelis mentem fuisse magis etiam confirmatur ex initio ipsius de partibus tractationis, quae est libro secundo, ubi post pauca quaedam, quae de historia memorat, ita scribit: τριῶν δ' οὐσῶν τῶν συνθέσεων, πρώτην μὲν ἄν τις θεῖη τὴν ἐκ τῶν καλούμενων ὑπό τινων στοιχείων, οἷον γῆς, ὕδρου, ὄμβρους, πυρός, ἔτι δὲ βέλτιον ἵσως ἐκ τῶν συνάμεων λέγειν. καὶ τούτων οὐκ ἐξ ἅπασῶν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἐτέροις εἰρηται καὶ πρότερον. ὑγρὸν γὰρ καὶ ἔηρὸν καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ὑλη τῶν συνθέτων σωμάτων ἔστι. αἱ δὲ ἄλλαι διαφοραὶ τούτοις ἀκολουθοῦσι, οἷον βάρος καὶ κονφότης καὶ πυκνότης καὶ μακρότης καὶ τραχύτης καὶ λειότης καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα πάθη τῶν σωμάτων. δευτέρᾳ δ' ἡ σύστασις ἐκ τῶν πρώτων ἡ τῶν ὁμοιομερῶν φύσις ἐν τοῖς ζῷοις ἔστιν· οἷον δοστοῦ καὶ συρκὸς καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. τρίτῃ δὲ καὶ τελευταῖα καὶ ἀριθμὸν ἡ τῶν ἀνομοιομερῶν, οἷον προσώπου καὶ χειρὸς καὶ τῶν τοιούτων μορίων. Quae certe respondent verbis capitinis XII libri de elementorum actionibus: τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα μόρια θερμότητι καὶ ψυχρότητι καὶ ταῖς τούτων κινήσεσιν ἐνδέχεται γίνεσθαι πηγανύμενα τῷ θερμῷ καὶ τῷ ψυχρῷ, λέγω δ' ὅσα ὁμοιομερῇ, οἷον σύρκον, δοστοῦν, τρίχας, νεῦρα καὶ ὅσα τοιαῦτα· πάντα γὰρ διαφέρει ταῖς πρότερον εἰρημέναις διαφοραῖς, τάσει, ἔλξει, τραύσει, σκληρότητι, μαλακότητι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις, αὐτὸν δ' ὑπὸ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ καὶ τῶν κινήσεων γίνεται μιγνυμένων. τὰ δ' ἐκ τούτων συνεστῶτα οὐθενὶ ἂν δόξειε τὰ ἀνομοιομερῆ· οἷον κεφαλή, ἢ χείρ, ἢ ποὺς, ἀλλ' ὥσπερ καὶ τοῦ χαλκὸν ἢ ἄργυρον γενέσθαι αἰτίᾳ ψυχρότητος καὶ θερμότητος καὶ λιηστίας, τοῦ δὲ προτονα ἢ φιάλην ἢ κιβωτὸν οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν τέχνη, ἐκεῖ δὲ φύσις, ἢ ἄλλη τις αἰτία. Επεὶ οὖν ἔχομεν τίνος γένους ἔκαστον, ληπτέον καθέκαστον τί ἔστιν. Quod quidem libris de partibus, uti legentibus est manifestum prosequitur. Toto enim hoc primo capite secundi libri, de qualitatibus, de similaribus, de dissimilaribus quaedam proponit, distinguit,

describit generaliter: secundo vero sic aggreditur: τῶν ὁμοιομερῶν μορίων ἐν τοῖς ζῷοις ἔστι τὰ μὲν μαλακὰ καὶ ὑγρά, τὰ δὲ σκληρὰ καὶ στερεά. Deinde omnibus capitibus usque ad decimum de similaribus partibus agit. Post quae decimo capite initium est tractationis de dissimilaribus et organicis, de quibus sine XII. capitio libri de elementorum motionibus proposuerat se acturum, post similarium partium tractationem: ὅηλωθέντων δὲ τούτων ὁμοίως τὰ μὴ ὁμοιομερῆ θεωρητέον. De quibus sane reliquo toto secundo et sequentibus duobus libris agit. Quorum sine post hos vocat libros de animalium generatione, his verbis: περὶ μὲν οὖν μορίων διὰ τίνα αἰτίαν ἔκαστόν ἔστιν ἐν τοῖς ζῷοις εἴρηται περὶ πάντων τῶν ζώντων καθ' ἔκαστον. τούτων δὲ διωρισμένων ἐφεξῆς ἔστι τὰ περὶ τὰς γενέσεις αὐτῶν διελθεῖν. Quod quidem (etiam si obscurius aliquanto) proposuerat sine duodecimi illius capitio de similaribus partibus loquens: ληπτέον καθέκαστον τι ἔστι, οἷον τι αἷμα ἢ σάρξ ἢ οπέρια καὶ τῶν ὄλλων ἔκαστον. οὗτω γὰρ ἵσμεν ἔκαστον διὰ τι καὶ τι ἔστιν, ἐάν τὴν ὑλὴν ἢ τὸν λόγον ἔχωμεν, μάλιστα τῆς ψυχής τε γενέσεως καὶ φθορᾶς καὶ πόθεν ἡ ὀρχὴ est libro primo de generatione animalium, connectens eius initium cum fine librorum de partibus iam allato: ἐπεὶ δὲ περὶ καθέκαστον γένος περὶ τῶν ὄλλων χωρίς, τίνα πρότον διὰ ταῦτην αἰτίαν ἔκαστον, λέγω δὲ ταῦτην ἔνεκα τοῦ, ὑπόκεινται γὰρ αἰτίαι τέσσαρες: et paulo post: παντὶ μὲν τῷ ὄλῳ τὰ ἀνομοιομερῆ, τοῖς δὲ ἀνομοιομερέσι τὰ ὁμοιομερῆ, τούτοις δὲ τὰ καλούμενα στοιχεῖα τῶν σωμάτων. Omnia itaque consona et conformia sunt principio libri secundi de partibus, et medio capituli duodecimi libri de elementorum actionibus, et fini propositionis primi Meteororum factae: λοιπὸν δὲ τῶν μὲν μορίων τὰ πρὸς τὴν γένεσιν συντελοῦντα τοῖς ζῷοις, περὶ ᾧ αὐτῆς, αἰτίας πρότερον, περὶ αἰτίας τε τῆς κινούσης, τῆς tractentur, partes ad generationem animalium et movens causa generationis. Quae autem sit agens haec causa exponit

secundo capite sequente: καθάπερ γὰρ εἴπομεν τῆς γενέσεως ἀρχὰς ἢν τις οὐχ ἡκιστα θεῖη, τὸ ἀρρεν καὶ τὸ θῆλυ, τὸ μὲν ἀρρεν ὡς τῆς κινήσεως καὶ τῆς γενέσεως ἔχον τὴν ἀρχήν. De quibus principiis toto progressu primi et secundi capitum agitur, reliqua libri parte, et sequentibus tribus libris omnium generum animalium, tum partes generativas, tum etiam causas corruptio-
nis animalium, his verbis: εὐλόγως δὲ πάντων οἱ χρόνοι καὶ τῶν γενέσεων καὶ τῶν κινήσεων καὶ τῶν βίων μετρεῖσθαι βούλονται κατὰ φύσιν περιόδοις. λέγω δὲ περίοδον ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτὸν καὶ τὸν χρόνον τοὺς μετρουμένους τούτοις. Et paulo post de luna loquens: διὸ συμβάλλεται εἰς πάσας τὰς γενέσεις καὶ τελειώσεις. καὶ γὰρ θερμότητες καὶ ψύξεις μέχρι συμμετρίας τινὸς ποιοῦσι τὰς γενέσεις, μετὰ δὲ ταῦτα τὰς φθοράς· τούτων δὲ ἔχοντι τὸ πέρας τὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς τελευτῆς αἱ τούτων κινήσεις τῶν ἀστρων. Post libros quinque de generatione (quod eiusdem scientiae sit contraria specu-
lari) sequetur liber qui hactenus pro decimo historiae est circumlatus: quem Theodorus Gaza fragmenta vocavit, voluit-
que libris de generatione adiungi, alii nothum vel hypomne-
maticum sunt arbitrati. Ego vero quod causas exponat, cur
generatio impediatur, puto eum esse, quem Laertius περὶ τοῦ μὴ γεννᾶν appellat: quod etiam Franciscus Caballus animad-
vertit, debereque non adiungi, sed opponi libris de genera-
tione. Quem postea puto sequetur liber περὶ πορείας, non
quod vel ab illius, vel librorum de generatione calce sit
vocatus, aut initium ipsius illis cohaereat: sed quia nullo
alio commode cadit loco: et quia, si hoc loco ponatur,
omnia quam aptissime consequentur. Nam sine ipsius libris
de anima vocat: τῶν μὲν οὖν μορίων τῶν τ' ἄλλων καὶ
αὐτῶν τῶν περὶ πορείαν τῶν ζώων καὶ περὶ πᾶσαν τὴν κατὰ
τόπον μεταβολήν, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. τούτων δὲ διω-
ρισμένων ἔχόμενόν ἔστι θεωρῆσαι περὶ ψυχῆς. Post libros
de anima sequitur liber de sensu. Quem sic orsus est:
ἐπειδὴ περὶ ψυχῆς καθ' αὐτήν διώρισται πρότερον καὶ περὶ^{τούτης}
τῶν δυνάμεων ἔκάστης κατὰ μόριον αὐτῆς, ἔχόμενόν ἔστι
ποιέσασθαι τὴν ἐπίσκεψιν περὶ τῶν ζωὴν ἔχόντων ἀπάντων,

τίνες εἰσὶν ἴδιαι καὶ τίνες κοινὰ πράξεις αὐτῶν. Quas actiones enumerat: φαίνεται δὲ τὰ μέγιστα καὶ τὰ κοινὰ καὶ ἴδια τῶν ζώντων κοινὰ τῆς τε ψυχῆς ὅντα καὶ τοῦ σώματος, οἷον αἴσθησις καὶ μνήμη καὶ θυμὸς καὶ ἐπιθυμία et cætera ibi enumerata. In fine eius libri ait, se dicturum de memoria: τῶν δὲ λοιπῶν πρότονον σκεπτέον περὶ μνήμης καὶ τοῦ μνημονεύειν, et hunc librum incipiens sic ait: περὶ μνήμης καὶ τοῦ μνημονεύειν λεκτέον τι ἔστι. Post quem videntur sequi debuiisse tractationes earum rerum, quas post memoriam initio de sensu proposuerat: videlicet de animositate, concupiscentia et omnino appetitu: et post hanc tractatio de voluptate et dolore, quem librum, de voluptate scilicet, asserit Laërtius Aristotelem scripisse, qui tamen ad nos non pervenit. Atque hic secundus est locus, quo naturalium librorum series interrumpitur. Post hos enumerat etiam alia quaedam: πρὸς δὲ τούτοις τὰ μὲν πάντων ἔστι τῶν μετεχόντων ζωῆς κοινά, τὰ δὲ τῶν ζώντων ἔντοις, τυγχάνοντοι δὲ τούτων τὰ μέγιστα, τέσσαρες οὖσαι συγγένη τὸν ἀριθμὸν μόναι, οἷον ἐγρήγορσις καὶ ὑπνος καὶ νεύης καὶ γῆρας καὶ ἀναπνοὴ καὶ ἐκπνοὴ καὶ ζωὴ καὶ θάνατος, περὶ δὲ τῶν θεωρητέον τι τε ἔκυστον αὐτῶν καὶ διὰ τίνας άλλας συμβιβλούνται. φυσικοῦ δὲ καὶ περὶ ὑγιειᾶς καὶ νόσου τὰς πρώτας ἔδει ἀρχάς. Itaque harum coniugationum quum prima sit ea, quae somnum et vigiliam comprehendit, de somno et vigilia post librum de voluptate agendum esset. Qui quia periit, simul cum eo qui de appetitu fuit, vel esse debuit, post librum de memoria, de somno librum collocabimus. In quo somno cum et insomnia fiant et divinationes etiam aliquando, existimo eos libellos, qui sub his titulis de insomniis et divinatione feruntur, non esse separatos, sed partes libri de somno *). Quod ut credam due rationes

*) Quo ex libro petita esse, quae de Eudemio somnio narrat Cicero *de divinat.* I, 25 mihi persuasum habeo. Etenim, quum commemorata esset res ab Aristotele, uti Cicerone auctore discimus, vix dubium, quin illo in loco eius narrationis mentio facta fuerit, in quo de divinatione per somnum ageret. Alii ex Eudemio dialogo petitam esse narratiunculam prohibuerunt, ut Stahr *Aristotel.* Vol. II,

faciunt: altera quod eo fine libri de somno, libri de insomniis, nihil suo more repetit tria haec unita his verbis: τὸν μὲν ὁ
ὕπνος καὶ ἐνύπνιον καὶ διὰ τὴν αἰτίαν ἐκάτερον αὐτῶν γίνεται,
ἔτι δὲ περὶ τῆς εἰς τῶν ἐνύπνιων μαντικῆς εἰρηται. περὶ δὲ
τῆς κοινῆς κινήσεως τῶν ζώων λεκτέον. In fine cuius repetit
fere omnia quae a primo de partibus egit: περὶ μὲν τῶν μορίων
ἐκάστου τῶν ζώων καὶ περὶ ψυχῆς, ἔτι δὲ περὶ αἰσθήσεως καὶ
μνήμης καὶ ὅπνου καὶ τῆς κοινῆς κινήσεως εἰρήχαμεν τὰς αἰτίας
λοιπὸν δὲ περὶ γενέσεως εἰπεῖν. In quibus verbis tria sunt
animadvertisenda, primum quod dicat de partibus omnium ani-
malium actum esse: sub eo nomine comprehendisse etiam
librum illum, qui de ingressu animalium inscribitur: nam
inscribi etiam potest de partibus ad motum utilibus, ut ex
eius initio patet: περὶ δὲ τῶν χρησίμων μορίων τοῖς ζώοις
πρὸς τὴν κίνησιν τὴν κατὰ τόπον. Secundum, quod dixit
de somno, non etiam de insomniis et divinatione, quia illius
libri partes essent. Tertium, quod ait de generatione esse
relicuum, ut tractetur, tamquam non fuerit de ea hactenus
tractatum. Sed necesse est aut hoc loco esse mendum, aut
fine quarti de partibus. Ibi enim etiam habet haec verba:
περὶ μὲν οὖν μορίων διὰ τὴν αἰτίαν ἐκαστόν ἔστιν ἐν τοῖς
ζώοις, εἰρηται περὶ πάντων τῶν ζώων καθέκαστον. τούτων
δὲ διωρισμένων ἐφεξῆς ἔστι τὰ περὶ τὰς γενέσεις αὐτῶν διελθεῖν.
Quare necessario est dicendum altero locorum mendum esse.
Meo autem iudicio reponenda loco secundo pro voce illa
γενέσεως contraria vox φθορᾶς. Nam toto libro qui de longi-
tudine vitae inscriptus est, causas corruptionis tractat velut

p. 162, de quo vide Interpp. ad Plutarch. Dion. c 22. (Tom. V,
p. 290 Reiske), ad Diogen. Laërt. V, 22. Ad quem ablegasse
lectores Aristotelem, quum de anim. I, 4, 1 provocaret ad τοὺς
ἐν κοινῷ γνωμένους λόγος volunt interpretes graeci, Simplicius
fol. 14, a: ἐν κοινῷ δὲ γνωμένους λόγους τοὺς συμβέρως καὶ τοῦ
πολλοῖς ἡρωτημένους καλεῖ, αἰνιττόμενος μὲν τοὺς καὶ τοὺς ἐν Φα-
δωνι (p. 89 sqq.), λέγων δὲ καὶ τοὺς ὥπ' αὐτοῦ ἐν τῷ διαλόγῳ τῷ
Ἐνδήμῳ γραφέντας ἐλεγκτικὸς τῆς ἀρμονίας — Philoponus,
Sophonias. At vero similius respexit Aristotelem ad Plato-
nem. Cfr. Trendelenburg. p. 265.

sine ipso concludit, περὶ μεγέθους ζωῆς. Nam hic liber necessario illum sequitur, quum nullus praeter hunc, et eum quem hic sine suo vocat, de iuventute et senectute, et alius ab hoc vocatus, de respiratione supersint. Vocat autem hic liber suo sine eum qui de iuventute et senectute est his verbis: λοιπὸν δὲ ἡμῖν θεωρῆσαι περὶ νεότητος καὶ γήρως καὶ ζωῆς καὶ θανάτου. Quae praeter primam de somno et vigilia iugationem, duo aliae iugationes sunt initio libri de sensu enumeratae. Quarta vero fuerat de respiratione et expiratione, quem sine illius proponit: τῶν δὲ ζώων ἐπεὶ τὰ μὲν ἔννοδά ἔστι τὰ δ' ἐν τῷ ἀέρι ποιεῖται τὴν δίαιταν ἐκ τούτων καὶ διὰ τούτων πορέζεται τὸν κατὰ ψύξιν τὰ μὲν τῷ ὑδατὶ τὰ δὲ τῷ ἀέρι. τίνα δὲ τρόπον καὶ πῶς λεκτέον ἐπιστήσασι τὸν λόγον. Quod sequenti libello de respiratione peragit, ad finem cuius quum pervenisset ita conclusit: καὶ περὶ μὲν οὖν ζωῆς καὶ θανάτου καὶ τῶν συγγενῶν ταύτης τῆς σκέψεως σχεδὸν εἴρηται περὶ πάντων. περὶ ὑγείας δὲ καὶ νόσου οὐ μόνον ἔστιν λατροῦ ἄλλα καὶ φυσικοῦ μέχρι τοῦ τὰς αἰτίας εἰπεῖν. Qui libellus si superesset, post hunc de respiratione ponendus esset. Nam tribus locis eum loco ultimo statuit, initio scilicet de sensu uti vidimus: initio etiam libelli de longitudine vitae: περὶ μὲν οὖν ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως εἴρηται πρότερον, περὶ δὲ ζωῆς καὶ θανάτου λεκτέον ὑστερον, ὅμοιως δὲ καὶ περὶ νόσου καὶ ὑγείας ὅσον ἐπιβάλλει τῇ φυσικῇ φιλοσοφίᾳ, et fine, uti diximus, libelli de respiratione. Atque hic est tertia horum librorum interruptio. His expeditis (dixerat sine libelli de longitudine vitae) methodum de animalibus fore absolutam. λοιπὸν δ' ἡμῖν θεωρῆσαι περὶ νεότητος καὶ γήρως καὶ ζωῆς καὶ θανάτου. τούτων γὰρ διωρισθέντων τέλος ἦν περὶ τῶν ζώων ἔχοι μέθοδος: respiratione scilicet ad vitam et mortem pertinente. Sed quanam ratione dicit ipse: his pertractatis methodum de animalibus finem habituram, quum adhuc historia animalium non sit tradita? Scio Aristotelicos omnes contendere, historiam alios omnes de animalibus libros praecedere, quia scilicet τὸ ὅτι prius et notius nobis esse censem, quam τὸ διότι, esseque a notioribus nobis exordiendum. Quod si verum est, cur

tot propositionibus, tot repetitionibus, in finibus, in initiosis tot librorum historia nunquam est nominata? nusquam in sequelam vocata? praeterquam uno tantum loco, scilicet initio secundi de partibus: ἐκ τίνων μὲν οὖν μορίων καὶ πόσων συνέστηκεν ἔκαστον τῶν ζώων ἐν ταῖς ιστορίαις ταῖς περὶ αὐτῶν δεδήλωται σαφέστερον, dixit declaratum est manifestius, non autem declaratum est prius vel ante. Quod etiam si dixisset, non statim sequeretur, historias praecedere debere. Saepe enim illud πρότερον non ordinem, sed tempus, quo libri scripti sunt, declarat. Veluti libro primo de syllogismo (*Analyt. pr. I*, 1, p. 24, b): καθάπερ ἐν τοῖς Τοπικοῖς εἴρηται, cum procul dubio Analytica praeceperint Topicos libros. Et *de caelo* II, 2, p. 284, b: διάρισται μὲν οὖν περὶ τούτων ἐν τοῖς περὶ τὰς τῶν ζώων κινήσεις, cum tamen ordine hi multo posteriores sint libris de caelo. Tertio etiam Meteoro (III, 2, 12): ἔστω δὲ περὶ τούτων ἡμῖν τεθεωρημένον ἐν τοῖς περὶ τὰς αἰσθήσεις δεικνυμένοις, quum tamen liber de anima secundus et etiam liber de sensu ordine sint Meteoris posteriores. Non est itaque ex his citationibus ordo librorum eliciendus, nisi cum principiis fines alligat, et finibus principia. In quibus certe adhuc historia non est appellata: atque id verissima ratione, quum librorum de animalibus ultima esse debeat: tum ratione ordinis Aristotelicae philosophiae, tum etiam mente et proposito ipsius Aristotelis. Hoc itaque videamus primo, an verum sit. Proposuit primo Meteoro sic: διελθόντες δὲ περὶ τούτων θεωρήσωμεν *) εἰ τι δυναίμεθα εἰπεῖν κατὰ τὸν ὄφρηγό μένον τρόπον, περὶ ζώων καὶ φυτῶν καθόλου τε καὶ χωρίς σχεδὸν γὰρ τούτων ἀγθέντων τέλος ἀν εἴη γεγονός τῆς ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν προαιρέσεως πάσης. In quibus clarum est eum prius posuisse de animalibus, postea de plantis **); ac prius univer-

*) Exhibit *θεωρήσαιμεν*.

**) Vereor ne Aristotelis vita non sufficerit, ut quam instituere voluit de plantis tractationem, eam ipse absolvere potuerit. Quamvis enim provocet *Histor. anim.* V, 1, p. 539, a ad plantarum historiam, tamquam ad librum iamiam conscriptum, quamvis laudetur apud

saliter et postea separatis. Quem etiam ordinem fine libri de elementorum actionibus repetit particularius aliquanto: ἐπεὶ οὖν ἔχομεν τίνος γέρους ἔκαστον τῶν ὁμοιομερῶν ληπτέον καθέκαστον τὸ ἀστιν, primo itaque de similaribus partibus; postea: δηλωθέντων δὲ τούτων ὁμοίως τὰ μὴ ὁμοιομερῆ θεωρητέον: postremo καὶ τέλος τὰ ἐκ τούτων συνεστῶτα, οἷον ἀνθρώπων, φυτόν, καὶ τὰ ὅλα τὰ τοιαῦτα. Tria itaque proponit se tractaturum, partes similares, partes dissimilares et composita ex his: Priores illas procul dubio tractare incipit (ut vidimus) secundo libro de partibus animalium: cum in fine primi methodum tradidisset, qua usurum se fore ostendit ἐν τῇ ζωϊκῇ φύσει. Ac primum commemorat similares partes: οὐκ ἔστι γὰρ ἀνεν πολλῆς δυσχερείας ἰδεῖν, ξεῖν ὡν συνέστηκε τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, οἷον αἴμα, σάρκες, δοστᾶ, φλέβες καὶ τὰ τοιαῦτα μόρια. Neque hanc solum materiam, sed totam etiam compositionem et figuram: quibus partes dissimilares innuit, quas secundo loco proposuerat loco citato, se tractaturum, prout etiam his libris de partibus tractat. Tertio loco, non statim composita ipsa aggreditur, ut prius promiserat, sed ante haec, ait, quoniam hae dissimilares partes instrumenta quaedam sint, instrumentum autem omne operationis gratia sit, post instrumentorum explicationem, ait necessario esse de actionibus tractandum: quum etiam totum corpus actionis cuiusdam plenae et perfectae gratia constitutum sit: ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν ὄγανον πᾶν ἔνεκα τοῦ, τῶν δὲ τοῦ σώματος μορίων ἔκαστον ἔνεκα τοῦ, τὸ δὲ οὖν ἔνεκα πρᾶξις τις,

---

Diogen. Laërt. V, 25. Athen. XIV, 18, p. 652. Schol. Nicandri v. 645, p. 42, Alexander tamen Aphrodisiensis ad Aristot. de sens. c. 4 extr. sua aetate nullos Aristotelis de plantis libros amplius extitisse auctor est. Videtur Theophrastus magistri opus, morte fortassis interruptum ad finem perduxisse, quum historiam plantarum et libros de plantarum causis adderet: ac vero simile est, quum tanta antiquitus confusio in veterum Peripateticorum libris laudandis existere, Theophrastei operis particulam pro Aristotelico opere habitam esse iis, qui posterius laudarent. De Aristotele botanico vide Sprengel Hist. rei herbar. (Amstelaed. 1807) Tom. I, p. 55 sqq.

φανερὸν ὅτι καὶ τὸ σύνολον σῶμα συνέστηκε πρόξεως τίνος ἔνεκα πλήρους. Et postea: λεκτέον ἡρα τὰς πρόξεις πρώτον τὰς τε κοινὰς πάντων καὶ τὰς κατὰ γένος καὶ τὰς κατὰ εἶδος. Quod autem sint actiones istae paulo inferius exponit: λέγω δὲ πάθη καὶ πρόξεις, γένεσιν, αὔξησιν, ὀχεῖαν, ἐγρίγορσιν, ὕπνον, πορεῖαν καὶ ὄποσα ἄλλα τοιαῦτα τοῖς ζῷοις ὑπάρχει. Ex quo proposito, statim libro sequenti, et aliis duobus, partes primo similares, postea dissimilares explicat, deinde harum actiones. Inter quas prima posita fuerat generatio, quam sequentibus libris exponit: deinde alias aliis sequentibus, tum actiones, tum etiam passiones, usque ad libellum de sanitate et morbo. Post quem tota integra, quae ex similaribus atque etiam dissimilaribus partibus constant, quaeque actiones praedictas agunt, vel passiones patiuntur. Ipsa scilicet composita et integra animalia, quae sine libri de elementorum operationibus ultimo loco tractanda promiserat. Quam rem libris de animalium historia exsequitur. Itaque quod proposuit rite etiam prosequitur. Estque animalium historia non primo loco, ut omnes Peripatetici sensere, collocanda: sed Aristotelica auctoritate postremo. Sed car dixerat sine libri de longitudine vitae: τούτων γὰρ δια φισθέντων τέλος ἢν η περὶ τῶν ζῴων ἔχοι μέθοδος? Quo modo finem est habitura, si animalium historia non est adhuc expedita? Aio methodum de animalibus, libello de sanitate et morbo terminari: historiam methodi non esse partem. Historiam re vera τὸ ὅτι tractare, methodum vero τὸ διότι. — — — Ante quos de animalium historiis libros locandi forte essent, si superessent, libri anatomici, in quibus partium historia est perscripta. Et hoc loco dis rumpitur iam quarto naturalium librorum ordo. Postremo loco hi quos de integris compositis habemus. Hunc itaque assero tot Aristotelis testimoniis esse verum et genuinum Aristotelicorum naturalium librorum ordinem si ad hos libri de plantis addantur, quos Aristoteles et initio primi Meteororum et fini libri de elementorum actionibus post *integra animalia* posuit, eorumque tractationem in locum alium reiecit de

generat. animal. I, 1: περὶ μὲν οὖν φυτῶν αὐτὰ καθ' αὐτὰ χωρὶς ἐπισκεπτέον. Libro vero *de vit. longitud.* c. 6: ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων δὲ καθ' αὐτὰ ἐν τοῖς περὶ φυτῶν διορισθήσεται, post tractationem scilicet omnium animalium expletam. Post hos omnes de natura et de animalibus libros locandus est liber de mundo ad Alexandrum. Quem superioribus libris [Disc. Peripatet. Tom. I, Lib. VI, p. 69] pro Aristotelico recepimus. Qui totius naturalis philosophiae ac etiam sapientiae quadamtenus videtur esse epitome et compendium, atque hoc nomine ab antiquioribus multis vocatum fuisse superioribus ostendimus. Post quem si essent superstites libri medicinales essent collocandi. —

Haec Patricius. Transeamus iam ad singulorum explicationem.

COMMENTARIUS

I N

METEOROLOGICORUM LIBRUM QUARTUM.

CAP. I.

De elementorum natura ex mente Aristotelis cum satis egisse nobis videamur in Comment. ad I, 2, 2, Vol. I, p. 328 sqq. paucis h. l. ubi omnia ista, quae in libris *de caelo* (III, 5, p. 304, a) ac *de generat. et interit.* (II, 2, p. 329, b. II, 3, p. 330, a) exposuerat, succincte repetit, verbis defungimur. Auctorem theoriae de elementis eorumque quatuor causis, calido ac frigido, sicco ac humido, Galenus *de element. sec. Hippocrat.* I, 9. Tom. I, p. 481 sq. Hippocratem iure praedicat: νῦν δὲ περὶ τῶν ἀνωτέρω στοιχείων, ἢ τὴν αἵσθησιν διαφεύγει, πρόκειται διελθεῖν, ὃπερ ὁν καὶ Ἰπποχόμητης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ διελεκται, τὰ μὲν ἴδια καὶ προσεχῆ τοῦ σώματος ἡμῶν στοιχεῖα τοὺς τέσσαρας φάμενος εἶναι χυμούς, τὰ δὲ κοινὰ πάντων ὑγρὸν καὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν

καὶ ψυχρόν. ἀπὸ γὰρ τῶν ποιοτήτων ὄνομάζει τὰ στοιχεῖα, δι'
ὅς καὶ στοιχεῖα γέγονε. Θερμότητος γὰρ ἄκρας ἐγγινομένης τῇ
ἔλῃ, στοιχεῖον ἔσται τὸ σύμπαν ἥδη· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον
καὶ ψυχρότητος, ἕγροτητός τε καὶ ἔηρότητος. οὐ γὰρ δὴ τῷ
ἔανθρον, ἡ λευκόν, ἡ μέλαν ὑπάρχειν, ἡ τῷ κοῦφον ἡ βαρὺ τὸ
στοιχεῖον κρίνεται· κατὰ ταῦτα οὐδὲ τῷ πυκνόν, ἡ μανόν, οὐδὲ
τῷ θλίψειν, ἡ τέμνειν, ἡ θλῆν οὐδὲ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἐτέρᾳ τινὶ
ποιότητι πλὴν τῶν εἰρημένων τεττάρων. αὗται γὰρ μόναι, τὴν
ὑποκειμένην οὐσίαν ἀλλοιοῦσαι, τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς τῶν
στοιχείων εἰσὶν αἰτίαι, καὶ φυτῶν καὶ ζώων δημιουρογοι. Cfr.
Galen. in Hippocrat. de natur. hominis I. Tom. XV,
p. 119 sqq. de natural. facult. I. Tom. II, p. 5 sqq. Prae-
terea adscribam locum ex libro Hippocratico de carnibus
(quem et ipsi spurium iudicavimus, et iam olim Galenus,
quamvis ea de re hic illic dubitet, de quo cfr. Historiam litterar. Hippocrat. Tom. I, p. CLV Kühn, ab alio conscriptum
esse suspicatus est), in quo haec continentur Tom. I, p. 425:
δοκεῖ δέ μοι ὃ καλέομεν θερμόν, ἀθάνατόν τε εἶναι καὶ νοεῖν
πάντα καὶ δρῆν καὶ ἀκούειν καὶ εἰδέναι πάντα καὶ τὰ ὄντα καὶ
τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. τοῦτο οὖν τοῦ πλεῖστον ὅτε ἐταράχθη
πάντα, ἔξεχώρησεν εἰς τὴν ἀνωτάτω περιφορήν. καὶ ὄνομῆναι
μοι τοῦτο δοκέοντιν οἱ παλαιοὶ αἰθέρα. ἡ δευτέρα μοῖρα κάτω-
θεν αὐτῇ καλέεται μὲν γῆ ψυχρὸν καὶ ἔηρὸν καὶ πουλὸν κινοῦν·
καὶ ἐν τουτέῳ ἐνī δὴ πουλὺ τοῦ θερμοῦ. ἡ δὲ τρίτη μοῖρα καὶ
τοῦ ἱέρος μέσον χωρίον εἰληφε θερμόν τι ὅν *). ἡ δὲ τετάρτη
τοῦ ἐγγυτάτω πρὸς τῇ γῇ ὕγρότατόν τε καὶ παχύτατον. Quae
Heracliteam magis et Anaxagoricam redolent originem,

*) Obiter moneamus, etiam illud docero, librum *de mundo a Stoico scriptore esse profectum*, quod aër frigidus perhibetur. Qua de re, cum supra dixerimus, nunc laudamus Galeni locum de *simpl. medicum. facultat.* II, 20, Tom. XI, p. 510: ἀλλα ἀπαντα θερμόν οὖν ὑπάρχειν τὴν φύσιν, ὡς δῆλοι καὶ ή γένεσις αὐτοῦ. λεπτυνθὲν οὖν καὶ λυθὲν ὑπὸ θερμότητος ὕδωρ, ἀλλα γίνεσθαι. καὶ δῆλον ὡς ἐνεεύθεν αὐτοὺς διαδέχεται μέγιστον ζήτημα, τὸ καὶ τοῖς ἐνδοξοτάτοις φιλοσόφοις ἡμαρτιβητημένον, Αριστοτέλους μὲν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ θερμὸν ὑπολαμβανόντων εἶναι τὸν ἀλλα, τῶν δ' ἀπὸ τῆς στοᾶς ψυχρόν.

quam Hippocraticam et Aristotelicam. Praeterea de sicceti et humidi natura, deque singulis singularum qualitatum nominibus advenndus etiam est Galen. *de temperam.* I, 6. Tom. I, p. 538 sqq. I, 7, p. 552 sqq. — Sed hacc hactenus. Caput in editione B. et apud Gesnerum inscribitur: "Οτι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ποιητικά, τὸ δὲ ξηρὸν καὶ τὸ ύγρὸν παθητικά. καὶ ὅτι ἡ ἀπλῆ καὶ φυσικὴ γένεσις τούτων [τῶν δυνάμεων] ἔστιν ἔργον. Καὶ ὅτι τῇ ἀπλῇ γενέσει ἐναντίον μάλιστα καιρὸν σῆψις ἡ συνρρότης. τοῦτο γὰρ τέλος ἐπάντων, εἰ μή τι βίᾳ φυσιοῖ καὶ περὶ σίψεως ἐφεξῆς πλείω.

1. G. p. 27 cum apodosin desideraret periodi incepitae verbis ἐπεὶ δὲ διώρισται, aut hyperbaton statuendum esse censuit, ut hoc referatur, quod sequitur §. 4: διωρισμένων δὲ τούτων et q. s. aut corrigere maluit: ἥδη δὲ τέτταρα et q. s. At apodosis concipitur verbis φανερόν, ὅτι τὰ μὲν ποιητικά, τὰ δὲ καθητικά, in quibus post tantum spatiū conclusionis particulās μὲν οὖν addidit. — ἐπειδὴ pro ἐπεὶ δὲ Olymp. fol. 61, a et 61, b. — ὁρισται pro διώρισται E. F. posterior etiam inverso verborum ordine αὕτια ὁρισται. — τέτταρα τὰ αὕτια διώρισται mutato verborum ordine additoque articulo Olymp. fol. 61, b. — Articulum ante συζητίας omitunt F. II. N. συζητίαν H. N. In eadem re exponenda de generat. et interit. II, 3, p. 330, a usus est verbo συζεύξεις. — τὰ δὲ δύο παθητικὰ τὸ ξηρὸν καὶ ύγρὸν. Galenus tum alibi, tum libro I *de natural. facultat.* Tom. II, p. 5 sqq. quasi contra Aristotelem contendit, non solum calidum et frigidum, sed etiam humidum et siccum, qualitates esse efficiētes: quod tamen Aristoteles non negat simpliciter, sed comparatione harum qualitatum inter se facta, has efficiētes, illas patibiles dicit. — καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ύγρόν E.

2. Adscribenda sunt verba Vico mercati: Illud mirandum fortasse videbitur, quod calori tantum et frigori vim efficiendi, humoris et siccitatis vim patiendi attribuat, cum tamen qualitates haec omnes effectrices sint et patibiles, nec aliter humidum in siccum et siccum in humidum agat, quam calidum in frigidum et frigidum in calidum. Ita

elementa vicissim oriuntur, ita ad res procreandas inter se esse admiscentur, eorum videlicet facultatibus omnibus vicissim agentibus atque patientibus. Quam etiam ob causam in libris de ortu et interitu, eiusmodi qualitatibus omnibus; ut activis et patibilibus est usus. Quamquam et ibi secundi libri initio [II, 2, p. 329, b: δεῖ δὲ ποιητικὰ καὶ παθητικὰ εἶναι ἀλλήλων τὰ στοιχεῖα· μέγρυνται γὰρ καὶ μεταβάλλει εἰς ἄλληλας. Θερμὸν δὲ καὶ ψυχρὸν καὶ ἔηρὸν καὶ ὑγρόν, τὰ μὲν τῷ ποιητικῷ εἶναι, τὰ δὲ τῷ παθητικῷ λέγεται. Θερμὸν γάρ ἐστι τὸ συγχρήνον τὰ ὄμογενη· τὸ γὰρ διακρίνειν, ὅπερ φασὶ ποιεῖν τὸ πῦρ, συγκρίνειν ἐστὶ τὰ ὄμόφυλα· συμβαῖνει γὰρ ἔξαιρεῖν τὰ ἀλλότρια. ψυχρὸν δὲ τὸ συνάγον καὶ συγκρῖνον ὄμοιως τὰ τε συγγενῆ καὶ τὰ μὴ ὄμόφυλα. ὑγρὸν δὲ τὸ ἀδριστὸν οἰκεῖον ὄρῳ εὐόριστον ὅν. ἔηρὸν δὲ τὸ εὐόριστον μὲν οἰκεῖον ὄρῳ, δυσόριστον δέ.] calidum et frigidum activa, humidum et siccum patibilia esse tradiderit, ut in eo ipso opere et libro secum pugnare Aristoteles videatur. Hanc dubitationem in primo de naturalibus facultatibus Galenus (l. l.) cum animadvertisset, ita diluit, ut diceret, calorem et frigus in plantis et animalibus magis agere, minus humorem et siccitatem. Atque hoc si quis pronuntiet, Hippocratem consentientem se habiturum, sed si in omnibus rebus ita habere existimaverit, non Hippocratem solum, sed Aristotelem quoque id negaturum. De hisce igitur facultatibus, quatenus in plantis et animalibus agunt et patiuntur, hoc pronuntiatum esse sensit Galenus. In caeteris vero, veluti in elementis, omnes aequaliter agere et pati. Quae Galeni sententia cum huius libri proposito consentit, quando in eo de hisce qualitatibus agitur, qua in plantis maxime et animalibus, seu earum similaribus partibus agunt et patiuntur. Unde paulo post dicit, ortum naturalem, et illi adversum interitum caloris et frigoris actionem esse primam, cumque plantarum esse et animalium eorumque partium. Quin et concoctio eiusque species, quas secundo loco a calore tradet prodire, ad stirpes maxime et animalia pertinent. Quod si in angustum nimis, qualitates huius modi in hoc libro consi-

deratas videamur adducere, cum in lapidibus quoque et metallis, et aliis non animatis, ut melle, oleo, sale, actiones earum et perpessiones considerentur, concedere non gravabimur, in omnium similarium partium corporibus ex elementorum admixtione ortis, caloris et frigoris efficientiam actionemque magis propriam esse, humoris et siccitatis perpessionem. Omnium enim materia humor est et siccitas, agentes causae calor et frigus, et imprimis calor. Sed hanc responsionem id videtur labefactare, quod ait, humidum et siccum, tum ipsa per sese, tum etiam admixta determinari, aliaque perpeti a calido et frigido, ut non solum in rebus ex elementorum admixtione ortis, verum etiam in ipsis simplibus elementis, in quibus humidum et siccum per se sunt et solitaria, ea perpeti ac non agere, dictum videatur. Quod eo etiam confirmatur, quia in secundo de ortu et interitu, ubi elementorum mutuum tradit ortum, hoc ipsum, quod hic, hisce qualitatibus, ut antea diximus, tribuit. An dicendum est, quamquam hae qualitates omnes agendi et patiendi vim habeant, calidi tamen et frigidi magis proprium esse agere, quam pati, humidi et sicci magis proprium pati, quam agere, quemadmodum et in agentibus calor magis agit, quam frigus, et humidum magis patitur, quam siccum. Est enim calor veluti forma, frigus et aliae qualitates veluti materia, quod de igne, cuius proprius calor est, ab Aristotele nonnunquam est traditum, unde et ignis omnia in se convertit, elementisque frigidis terra et aqua alitur: quare calor agendi vim maximam obtinet et longe maiorem, quam frigus. Humidum autem a calore et frigore facilis patitur, quam siccum, sed inter se collata, facilis siccum ab humido afficitur, quam humidum a siccо: quemadmodum pumex appropinquatus aquae, citius ab illa humectatur, quam illa ab eo exsiccatur, cum tamen aqua vi caloris citius absumatur. Ita igitur hae qualitates affectae sunt, ut duae ex iis patiendi, duae agendi vim magis habeant. Atque hoc quidem, cum ubique verum sit, seu in simplicibus, seu in mistis, magis tamen in mistis cernitur, in quibus humidum et siccum a calido et frigido plura perpeti apta sunt.

Hanc igitur earum naturam Aristoteles, tum in secundo illo de ortu et interitu, tum hoc in loco aperuit, duobusque modis confirmavit, inductione et earum definitionibus. — Haec *Vicomercatus*. Quid sit ἐπαγωγή patet ex locis *Analyt. poster.* II, 19, p. 100, b: *Δῆλον δῆ, ὅτι ἡμῖν τὰ πρῶτα ἐπαγωγῆ γνωρίζειν ἀναγκαῖον. καὶ γὰρ καὶ ἡ αἰσθησις οὐτω τὸ καθόλον ἐμποιεῖ.* *Analyt. poster.* I, 13, p. 81, a: *φανερὸν δὲ καὶ ὅτι, εἴ τις αἰσθησις ἐκλέκοιπεν, ἀνάγκη καὶ ἐπιστήμην τινὰ ἐκλεκτέναι, ἦν ἀδύνατον λαβεῖν, εἴπερ μανθάνομεν ἡ ἐπαγωγὴ ἡ ἀποδεῖξει.* έστι δ' ἡ μὲν ἀπόδειξις ἐκ τῶν καθόλου, ἡ δ' ἐπαγωγὴ ἐκ τῶν κατὰ μέρος. *Analytic. prior.* II, 21, p. 67, a: *ὅμοιως δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ Μένωνι λόγος, ὅτι ἡ μάθησις ἀνάμνησις. οὐδαμοῦ γὰρ συμβαίνει προεπισταθαι τὸ καθέκαστον, ἀλλ' ὅμα τῇ ἐπαγωγῇ λαμβάνειν τὸν τῶν κατὰ μέρος ἐπιστήμην, ἀσπερ ἀναγνωρίζοντας.* Potissimum de inductione locus est in *Analytic. prior.* II, 23, p. 68, b: *ἐπαγωγὴ μὲν οὖν έστι καὶ ὁ ἐξ ἐπαγωγῆς συλλογισμός, τὸ διὰ τοῦ ἑτέρου θάτερον ἄκρον τῷ μέσῳ συλλογίσασθαι. οἶνον εἰ τῶν α., γ μέσον τὸ β., διὰ τοῦ γ δεῖξαι τὸ α τῷ β ὑπάρχειν. οὐτω γὰρ ποιούμεθα τὰς ἐπαγωγάς. οἶνον έστω τὸ α μακρόβιον, τὸ δ' ἐφ' ϕ β τὸ χολὴν μὴ ἔχον· ἐφ' ϕ δὲ τὸ γ τὸ καθέκαστον μακρόβιον, οἶνον ἀνθρώπος καὶ ἵππος καὶ ἥμιονος. τῷ δὲ β ὅλῳ ὑπάρχει τὸ α· πᾶν γὰρ ἄκρον μακρόβιον.* *Topic.* I, 12, p. 105, a: *ἐπαγωγὴ [έστιν] ἡ ἀπὸ τῶν καθέκαστον ἐπὶ τῶν καθ' ὅλον ἔφοδος.* Hinc sit, ut ὁρισμός et ἐπαγωγή sibi opponantur v. c. *Magn. Moral.* I, 1, p. 1182, b. *ἐπαγωγὴ et συλλογισμός v. c. Ethic. Nicom.* VI, 3, p. 1139, b. Cfr. omnino Zeidler *Introduct. in lection. Aristotelis* p. 305 sqq. qui inductionem plurimis exemplis ex Aristotele petitis illustravit, Ritter *Gesch. der Philosoph.* Vol. III, p. 98 sqq. et Trendelenburg ad Aristotel. *de anim.* I, 1, 2, p. 194 sqq. de verbis ἀπόδειξις, ὁρισμός, ἐπαγωγή, dialiectis late disputantem. Addimus verba *Vicomercati:* *Hac probandi ratione maxime utitur, cum res adeo non late habeat, nec tam incerta est, ut demonstrationem, ad eius fidem faciendam adhibere necesse sit: eius modi haec sunt, quae*

sub sensum fere cadunt, et ab omnibus ita se habere proponendum intelliguntur. Est autem inductio perspicua, et ab his actionibus et perpessionibus, quae ob oculos perpetuo observantur, ducta: quae facile intelligitur, si quae commemoratae sunt actiones et perpessiones singillatim expendamus. Quo utitur vocabulo πίστις, id frequentare in talibus solet dictionibus Aristoteles v. c. *Phys.* V, 1, p. 224, b. — τὰ δὲ ὅμοιογενῆ addito τε H. N. . Verba καὶ τὰ μὴ ὅμοιογενῆ omittit E. τὰ μὴ ὅμοιογενῆ Alex. fol. 126, a. A. Ita etiam de *anim.* I, 1, p. 402, b ambigitur inter ὅμοιοιδῆς et ὅμοιοιειδῆς. Adde V. L. ad I, 5, 4, Vol. I, p. 379. καὶ μὴ ὅμοιογενῆ omisso articulo B. — σκληραιτρούσαι F. — πάθη om. P. — καθέστηκεν pro συνέστηκεν Alex. A. Vic. B. P.

3. Statim ab initio pro ἔτι N. praebet ὅτι. — οἷς δριζόμενα: sequitur iam singularum qualitatum διορισμός. — καὶ τὸ ψυχρόν addito articulo H. N. — τὸ μὲν γὰρ συγκρ. addito μὲν H. — ὅπερ pro ὥσπερ E. Alex. fol. 126, a. A. Vic. B. (sed in margine ὥσπερ) — τι post ποιητικὸν omittit E. — τὸ δὲ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν παθητικά H. N. — Verba καὶ δυσόριστον omittit E. — τὸ πάσχειν pro τῷ πάσχειν N. — De verbis εὐόριστον καὶ δυσόριστον cfr. Ioann. Philopon. ad Aristotel. *de generat. et interit.* fol. 48, b sq.: δεῖξας διὰ τῶν δρῶν τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ, ὅτι ποιητικὰ εἰκότως λέγεται, λοιπὸν τοὺς τοῦ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ προχειριζόμενος ὕδατος, δείκνυσιν ὅτι παθητικὰ ταῦτα. τὸ εὐόριστον γὰρ καὶ τὸ δυσόριστον παθῶν ὀρόματά ἔστιν. ἀπορήσειε δ' ἢν τις πρὸς γάρ δρον τοῦ ξηροῦ, πῶς φησιν αὐτὸν εὐόριστον οἰκεῖῳ δρῳ. Ιδοῦ εἰ καὶ μὴ περιώρισται ἡ τέφρα καὶ μένει τὸν οἰκεῖον δρον φυλάττοντα, ἀλλ' οὖν δύναται σωρευθῆναι. ὅπερ οὐχ ὑπάρχει τῷ ὑγρῷ. καὶ ἄλλως δὲ ἔχει τινὰ καὶ σύστασιν οἰκείων καὶ οὐ πᾶσα διαπίπτει, ὡς καὶ ἡ ψάμμιος. καὶ περὶ τῆς φλογὸς δὲ ἀποροῦσι τινες, ὡς ξηρᾶς οὖσης καὶ ἀλλοτρίῳ δρῳ σχηματιζομένης ἐν τοῖς καμίνοις. ὁρτέον δέ, ὅτι πρῶτον μὲν οὐδέποτε οὖσα καὶ οὐχ ὅλῳ συσχηματιζομένη τῷ περιέχοντι. Θάττον γὰρ

ἄν οὕτως ἀποσβεσθεὶ τῇ μὴ διαλαμβανομένῃ κενοῖς ἔκατέρωθεν,
κενοῖς δὲ φῆμι πυρός. ἄλλως τε καὶ εἰ συγχωρηθεὶ δρᾶσθαι
τοῖς περιέχονσιν, ἄλλ’ οὖν καὶ οἰκεῖῳ συνέχεται σχήματι. οὐ
γὰρ διαπίπτει καὶ χεῖται, ἀλλὰ συνεχῆς μένουσα ἐπὶ τὸ ἄνω
χωρεῖ. τὸ μέντοι ὑγρὸν τοῖς περιέχονσιν ἀκριβῶς συσχηματί-
ζεται. εἰ οὖν ἐν κεράμῳ παγεῖη ὥδωρ, εἴτα καταθραύσεις τὸν
κέραμον, ὅψει συνεσχηματισμένον αὐτῷ. *Addē Aristotelis*
verba de generat. et interit. I, 10, p. 328, b: διὸ τὰ εὑόριστα
τῶν διαιρετῶν καὶ παθητικῶν μικτά (διαιρεῖται γὰρ εἰς μικρὰ
ταῦτα ὁμοίως. τοῦτο γὰρ ἡν τὸ εὐόριστῳ εἶναι), οἷον τὰ ὑγρὰ
μικτὰ μάλιστα τῶν σωμάτων· εὐόριστον γὰρ μάλιστα τὸ ὑγρόν
τῶν διαιρετῶν, ἐὰν μὴ γλισχρὸν ἦ.

4. *Omnia fere, quae hoc in libro tractare instituit his*
verbis proponit, caloris et frigoris actiones et opera, humoris
et siccitatis naturam ac facultates patibiles earumque pri-
vationes, quae rebus ex eorum admixtione procreatis insunt,
et earum ipsarum rerum constitutionem. Quae omnia duobus
capitibus quodammodo complectitur, cum ait facultatum
efficientia opera sumenda esse itemque patibilium species.
Vicomercatus. — ἄν εἴη omittit Olymp. fol. 61, b; at
tuetur verba fol. 62, a, ubi ante ἐργάζονται inserit οὕτως
(quod etiam fecit P.) et articulum ante παθητικῶν omisit.
— ἂς ἐργάζονται H. N. — τῶν παθητικῶν τὰ εἰδή.
cfr. *de generat. et interit.* I, 1, p. 314, b: τὰ γὰρ πάθη,
καθ’ ἄφαμεν τοῦτο συμβαίνειν, διαιροφαὶ τῶν στοιχείων
εἰστ. λέγω δ’ οἷον θερμόν, ψυχρόν, λευκόν, μέλαν, ἔηρόν,
ὑγρόν, μαλακόν, σκληρόν καὶ τῶν ἄλλων ἔκαστον. Caeterum
de sicco et humido dignus est qui comparetur locus *de part.*
animal. II, 3, p. 649, b: ἐχόμενον δὲ καὶ περὶ ἔηροῦ καὶ ὑγροῦ
διελθεῖν ἀκολούθως τοῖς εἰρημένοις. λέγεται δὲ ταῦτα πλεοναχῶς
οἷον ταῦτα μὲν δυνάμει τὰ δ’ ἐνεργεῖται. κρύσταλλος γὰρ καὶ πᾶν τὸ
πεπηγός ὑγρὸν λέγεται ἔηρον μὲν ἐνεργεῖται καὶ κατὰ συμβεβήκοσι
ὄντα δυνάμει καὶ καθ’ αὐτὰ ὑγρά, γῆ δὲ καὶ τέφρα καὶ τὰ
τοιαῦτα μικτά ὑγρῷ ἐνεργεῖται μὲν ὑγρὰ καὶ κατὰ συμβεβήκοσι
καθ’ αὐτὰ δὲ καὶ δυνάμει ἔηρά· διαιριθέντα δὲ ταῦτα τὰ
μὲν ὕδατος ἀναπληστικὰ καὶ ἐνεργεῖται καὶ δυνάμει ὑγρά, τὰ

δὲ γῆς ἅπαντα ἔηρά, καὶ τὸ κυρίως καὶ ἀπλῶς ἔηρὸν τοῦτον
μάλιστα λέγεται τὸν τρόπον. ὅμοιως δὲ καὶ θύτερα τὰ ὑγρὰ
κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει τὸ κυρίως καὶ ἀπλῶς, καὶ ἐπὶ^{τερμῶν} καὶ ψυχρῶν.

5. φυσικὴν γένεσιν h. l. intelligit, per quam corpora
ex elementorum permixtione progenita et plantae potissimum
et animalia eorumque partes, quae vera et perfecta constant
illorum admixtione, eduntur in lucem: non nam, quae de
generat. et interit. I, 3. 4. fuit explicata et trifariam divisa,
ut cuiusvis substantiae simplex generatio uno modo diceretur:
altero, substantiae nobilioris ex minus nobili procreatae, ut
ignis ex terra: tertio, rei magis sensibilis ex minus sensili, ut
ignis ex aëre. Quae triplex simplicis generationis ratio latius
patet, quam ad praesens attinet institutum: nam elementorum
quoque est communis, de quorum generatione nullus in hoc
libro est sermo. Videsis etiam *Phys.* V, 1, p. 225, a: ἡ μὲν
οὐν ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς ὑποκειμένον μεταβολή κατ' ἀντί-
φασιν γένεσίς ἐστιν. ἡ μὲν ἀπλῶς ἀπλῆ· ἡ δέ τις τινός· οἷον
ἢ μη λευκοῦ εἰς λευκόν, γένεσις τούτου· ἡ δ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος
ἀπλῶς εἰς οὐσίαν, γένεσις ἀπλῶς, καθ' ἣν ἀπλῶς γίνεσθαι,
καὶ οὐ τι γίνεσθαι λέγομεν. ἡ δ' ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκειμένον
φθορά· ἀπλῶς μὲν ἡ ἐκ τῆς οὐσίας εἰς τὸ μὴ εἶναι. τὶς δὲ
ἡ τὶς τὴν ἀντικειμένην ἀπόφασιν, καθάπερ ἐλέχθη καὶ ἐπὶ τῆς
γενέσεως. Verba φυσικὴ μεταβολή ac deinde κατὰ
φύσιν addidit, ut violentas generationes et transmutationes
excluderet, de quibus agit *Phys.* V, 6, p. 230, a: ἦρα οὖν
καὶ γενέσεις εἰσὶν ἔναι βίαιοι καὶ οὐχ είμαρτεναι, αἵς ἐναρτίαι
αἱ κατὰ φύσιν, καὶ αὐξήσεις βίαιοι καὶ φθίσεις· οἷον αἰξίσεις
τῶν ταχὺ διὰ τροφὴν ἥβώντων καὶ οἱ σῖτοι οἱ ταχὺ ἀδρυ-
νόμενοι καὶ μὴ πιληθέντες. — Ad αὗται Alexander supplet
τυς, ἡ ἀπλῆ γένεσις καὶ ἡ ἀντικειμένη φθορά, et ita etiam
nos verbum interpretandum esse arbitramur. — καὶ τοῖς
ζόοις H. Olymp. sol. 62, b, quod non necessarium. cfr. ad
I, 3, 5.

6. καὶ ἡ φυσικὴ γένεσις addito articulo H. N. — De re cfr. *Metaphys.* Z, 7, p. 1032, a: αἱ δὲ γενέσεις αἱ μὲν φυσικαὶ αὗται εἰσιν ᾧν ἡ γένεσις ἐκ φύσεώς ἐστιν. τὸ δ' ἐξ οὗ γίγεται, ἦν λέγομεν ὑλην· τὸ δ' ὑφ' οὖν, τῶν φύσει τι δυντων· τὸ δὲ τί, ὄνθρωπος ἡ φυτὸν ἡ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἢ δὴ μάλιστα λέγομεν οὐσίας εἶναι. ὑπαντα δὲ γινόμενα ἡ φύσει ἡ τέχνη ἔχει ὑλην: δυνατὸν γὰρ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἔκαστον αὐτῶν, τοῦτο δ' ἐστὶν ἐν ἐκάστῳ ὑλῃ. καθόλου δὲ καὶ ἐξ οὗ φύσις καὶ καθὸ φύσις. τὸ γὰρ γινόμενον ἔχει φύσιν, οἷον φυτὸν ἢ ζῶον. καὶ ὑφ' οὖν, ἡ κατὰ τὸ εἶδος λεγομένη φύσις ἡ ὄμοιειδής, αὕτη δ' ἐν ἄλλῳ· ὄνθρωπος γὰρ ὄνθρωπον γεννᾷ. οὗτω μὲν οὖν γίγεται τὰ γινόμενα διὰ τὴν φύσιν, αἱ δὲ ἄλλαι γενέσεις λέγονται ποιήσεις. πᾶσαι δὲ εἰσὶν αἱ ποιήσεις ἡ ἀπὸ τέχνης ἢ ἀπὸ διανοίας. τούτων δέ τινες γίγενται καὶ ἀπὸ ταῦτομάτου καὶ ἀπὸ τύχης παραπλησίως ὥσπερ ἐν τοῖς ἀπὸ φύσεως γιγνόμενοις. ἔνια γὰρ κάκετ ταῦτα καὶ ἐκ σπέρματος γίγενται καὶ ὄντεν σπέρματος. — μεταβολὴ omittit E. καὶ μεταβολὴ Olymp. — δταν ἔχωσι λόγον. Scilicet non temere conflata esse elementa, ut hoc vel illud efficiatur, aliis in locis saepenuntiero monuit. Cfr. *de anima* I, 5, 6, p. 410, a: οὐ γὰρ ὄπωσον ἔχοντα τὰ στοιχεῖα τούτων ἔκαστον, ἀλλὰ λόγῳ τινὶ καὶ συνδέσει, καθάπερ φησὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὸ δοτοῦν.

ἡ δὲ χθῶν ἐπίηρος ἐν εὐστέρνοις χοάναισιν
τὰ δύο τῶν δκτῶν μερέων λάχε νήριδος αἴγλης
τέσσαρα δ' Ἡφαίστοιο· τὰ δὲ δοτέα λεῦκ' ἐγένοντο.

Metaphys. I, p. 34 sq. Br. I, 10, p. 993, a Bekk.: Ἐμπεδοκλῆς τὸ δοτοῦν τῷ λόγῳ φησὶν εἶναι, ubi Alexander Aphrodisiensis, laudatus Trendelenburgio ad *de anima* l. l. p. 279 ait: δτι δὲ ταῦτα ἔλεγον οὐ διαρθροῦντες Ἐμπεδοκλῆς κλέοντις μέμνηται λέγοντος τὸ δοτοῦν κατὰ τὸν λόγον δοτοῦν εἶναι, οὐ κατὰ τὴν ὑλην. ἡ μὲν γὰρ ὑλη κοινὴ καὶ τοῖς ἄλλοις κατ' αὐτὸν (τὰ γὰρ τέσσαρα στοιχεῖα), δοτοῦν δὲ ἐν τῇ ποιητούτων καὶ ποσῆι κρύσσει φησὶ γίγεσθαι, λέγων (sequuntur versus laudati). *de generat. et interit.* II, 6, p. 333, a: ὄποιον δὴ φαίνεται, εἰ τὰ σώματα ἀμετάβλητα δύτα, μη ἀναλογή.

οὐμβλητά ἔστιν, ἀλλὰ μέτρῳ τῶν δυνάμεων, καὶ τοῦ εἶναι τὸν θεομόν, ἢ ὅμοιον πυρὸς τοσονδὶ καὶ ἀέρος πολλαπλάσιον· τὸ γὰρ αὐτὸν πλεῖστον τῷ ὅμοιγενὲς εἶναι, τοιοῦτον ἔξει τὸν λόγον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ αὐξῆσις ἀν εἴη κατ' Ἐμπεδοκλέα, ἀλλ' ἢ ἡ κατὰ πρόθεσιν. πυρὶ γὰρ αὔξει τὸ πῦρ.

αὔξει δὲ χθῶν μὲν σφέτερον γένος, αἰθέρα δ' αἰθήρ· ταῦτα δὲ προστίθεται. δοκεῖ δ' οὐχ οὖτας αὔξεσθαι τὰ αὐξανόμενα. Adi etiam eiusdem capitinis finem, ubi alia plura de compositionis ratione deprehenduntur. Quod omnino de omni naturali motu docuit *Phys.* VII, 5, p. 249, b sq., non temere hoc agere in illud, sed certam quandam quantitatem in aliam aequam certam. Addimus verba *Vicomercati*: *Etiam Hippocrates de mulieribus, quae concipiunt, loquens, ait, Quotquot per humidos habent uteros, eas non parere rationem enim seu proportionem in iis extingui: rationem inquam humoris ad calorem, quo ex humore, qui in utero est, conceptum fieri oportet* *). ἐκ τῆς ὑλης τῆς ὑποκειμένης ἐκάστη φύσει (ita enim construendum, quod propter interpretes nonnullos latinos adiicio). Cfr. *Metaphys.* II, 4, p. 1044, a: περὶ δὲ τῆς ὑλικῆς οὐσίας δεῖ μὴ λανθάνειν, ὅτι εἰ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πάντα πρώτου ἢ τῶν αὐτῶν ὡς πρώτων καὶ ἡ αὐτὴ ὑλη ὡς ἀρχὴ τοῖς γινομένοις, ὅμως ἔστι τις οἰκεῖα ἐκάστου. οἷον φλέγματός ἔστι πρώτη ὑλη τὰ γλυκέα ἢ λιπαρά· χολῆς δὲ τὰ πικρά, ἢ ἀλλ' ἄττα. Quomodo φύσις sit intelligendum vide in *Commentar. ad I, 4, 3, Vol. I*, p. 367. — αὗται δ' εἰσὶν sc. ἡ ὑποκειμένη ὑλη ἐκάστη φύσει. — γεννῶσι sc. τὴν ὑλην i. e. τὰς παθητικὰς δυνάμεις. Caeterum

*) Locum procul dubio ante oculos habuit *Aphorism.* II, p. 1255 Poës. Tom. III, p. 747 Kühn: Ὁκόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μῆτρας ἔχουσι, οὐ κνήσκουσι, καὶ ὀκάσαι καθύγρους ἔχουσι τὰς μῆτρας, οὐ κνήσκουσι. ἀποσθέννυται γὰρ αὐταῖς ὁ γόνος. καὶ ὀκόσαι ἔηρας μᾶλλον δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τὴν κρᾶσιν ἔχουσι οὐμετρον, αἱ τοιαῦται ἐπίτεκνοι γίνονται. Cfr. Galen. in *Hippocrat. de nat. hominis* I. Tom. XV, p. 47 sq. *Comment. in Hippocrat. Epidemior. secund.* III. Tom. XVII, Part. I, p. 442. in *Aphorism.* V. Tom. XVII. Part. II, p. 864 sq.

cum *Phys.* I, 9, p. 192, a ὅλην explicet hac ratione: λέγω γὰρ ὅλην τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἐκάστῳ, ἵστι οὖ γίνεται τι ἐνυπάρχοντος μὴ κατὰ συμβεβηκός. εἴτε φθείρεται τε, εἰς τοῦτο ἀφίξεται ἔσχατον. ὥστε ἐφθαρμένη ἔσται πρὸν φθισθῆναι et illud πρῶτον ὑποκείμενον cuivis corpori elementa esse dicat, ex quo omnia constant corpora et in quae denique dissolvantur (*de generat. et interit.* II, 1, p. 329, a), quo factum sit modo, ut h. l. ξηρότητα et ὑγρότητα, passivas facultates, tamquam ὅλην statuerit et qua explicandum ratione, quod calorem et frigus causas originis huius materiae esse contenterit, exponere conatus est *Vicomercatus*, cuius subtilis et ingeniosa hoc de loco disputatio quae perlegatur digna est. — καὶ τὸ ψυχρόν F. cfr. ad §. 5. — κρατοῦντα intellige metabóλοντα καὶ δρᾶστα, quorum posterius patet ex §. 8. — κατὰ μέρος δὲ φθορά (opposita τῇ καθόλον §. 5) γίνεται, ὅταν μὴ κρατῇ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν. τοῦτο δὲ μάλυνσις ἐστι καὶ ἀπεψία. Alexander fol. 127, a, cur verba κατὰ μέρος addiderit Aristoteles, hunc in modum explicat: εἰπὼν δὲ τὴν κατὰ μέρος ἀσθένειαν τοῦ ποιούντος τὴν ἀπεψίαν ποιεῖν λέγει, ὅτι τῇδε οὐ τινὶ γενέσει οὐδὲ κατὰ μέρος, ἀλλ᾽ ἀπλῆ ἐναντίον καὶ κοινὸν σῆψις. ὥσπερ γάρ πᾶσα γένεσις ἀπλῆ τε καὶ κατὰ φύσιν γίνεται τῷ ὑπὸ τῶν ποιούντων τὰ πάσχοντα πάσχειν τῶν μὲν κρατούντων τῶν δὲ κρατούμενων, οὕτω καὶ πᾶσα φυσικὴ φθορὰ μὴ κρατούντων τῶν ποιητικῶν τῆς ὕλης κατὰ σῆψιν γίνεται. πᾶσαν γάρ φησι τὴν κατὰ φύσιν φθοράν, ὅδὸν εἰς σῆψιν εἶναι. — μάλυνσις pro μάλυνσις F. H. N. et ita Alex. Olymp. A. Vic. B. P. Etiam *Bekkerus* IV, 3, 26 retinuit μόλυνσις, quod ibi defenditur auctoritate codicis E., qui IV, 3, 24 præbet μαλύνσει. Forma substantivi lexicis, in quibus deest, accedit. Verba μαλύω, μολύνω do imperfecta elixatione usurpari solent. Ita κρέα πρὸς ὀλύγον τῷ πνοήμεμολυμένα apud *Heliодор.* *Aeth.* II, p. 91. *Poët. de virib. herbar.* c. 7, v. 101 μαλυθεῖσα πνοὴ μαλερῷ (cfr. v. 138). Quid significet μάλυνσις secundum Aristotelem infra explicatur IV, 3, 18 sqq.

7. *De generat. animal.* III, 11, p. 762, a, ubi de generatione aequivoca loquitur, de putredine ait: ἥ δὲ σῆψις καὶ τὸ σηπτὸν περίττωμα τοῦ πεφθέντος ἔστι. Ad Aristotelicam de putredinibus origine theoriam conferendus etiam est locus *Problem.* II, 33, p. 870, a: σήπεται πᾶν τὸ σηπόμενον ὑπὸ ἀλλοτρίου θερμοῦ, ἡπόδε τοῦ οἰκείου πέπεται. ἐν μὲν οὖν τῷ θέρει τὸ ἀλλοτρίον ἴσχύει· διὸ σήπεται [πάντα] μᾶλλον ἐν αὐτῷ. ἐν δὲ τῷ χειμῶνι τὸ οἰκεῖον· διὸ οὐ σήπει ὁ χειμών. Omnino veteres putredinibus causam calorem et humorem statuebant. Vide *Macrob. Saturnal.* I, 17. VII, 16. — τὸ ἐναυτὸν P.

— Verba εἰς τοῦθ' ὅδός ἔστιν post οἶον γῆρας καὶ αἴνασις ponit N. — αἴνασις, αὐτήν της et similia cum spiritu aspero scribenda censet Schneiderus ad Aristot. *Hist. animal.* III, 10, 5, p. 150. — De verbis οἶον γῆρας καὶ αἴνασις cfr. *de respirat.* c. 17, p. 478, b: ἔστι μὲν οὖν πᾶσι τοῖς ζῷοις κοινὸν γένεσις καὶ θάνατος. οἱ δὲ τρόποι διαφέρουσι τῷ εἶδει. οὐδὲ γάρ ἀδιάφορος ἡ φθορά, ἀλλ' ἔχει τι κοινόν. θάνατος δ' ἔστιν ὁ μὲν βίαιος, ὁ δὲ κατὰ φύσιν. βίαιος μέν, ὅταν ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν ἦ, κατὰ φύσιν δ' ὅταν ἐν αὐτῷ. καὶ ἡ τοῦ μορίου σύστασις ἐξ ἀρχῆς τοιαύτης, ἀλλὰ μὴ ἐπίκτητόν τι πάθος. τοῖς μὲν οὖν φυτοῖς αἴνασις, ἐν δὲ τοῖς ζῷοις καλεῖται τοῦτο γῆρας. *Problem.* XXXVIII, 9, p. 967, b: διὰ τὸ οἱ γηράσκοντες μελάντεροι γίνονται; ἢ ὅτι πᾶν σηπόμενον μελάντερον γίνεται, πλὴν ἐνράπτος; τοῦτο δ' ἔστι γῆρας καὶ σαπρότης. *Exsiccationem* (αἴνασιν) plantarum eiusque causas tetigit etiam *de iuvent.* ac *senect.* 6, p. 470, a. Cfr. *praeterea Galen. de temperament.* II, 2. Tom. I, p. 581: δικαίως Ἀριστοτέλης εἰκάζει τὸ γῆρας αἴνανομένῳ φυτῷ. καὶ γάρ οὖν καὶ τα φυτὰ νέα μὲν θντα, μάλακά τ' εἰσὶ καὶ ὑγρά· γηρῶντα δέ, ἀεὶ καὶ μᾶλλον φαινεται ἔηραινόμενα· τελευτῶντα δέ, τελέως ἀποέηραινεται, καὶ τοῦτ' ἔστιν αὐτοῖς ὁ θάνατος. — τέλος γάρ pro τέλος δέ E. et ita Alex. fol. 127, a (qui post γάρ addit τοῦ) B. Vic. (qui post γάρ ponunt τοῦτο), τέλος δὲ τοῦτο A. — πάντων τῶν ἄλλων τούτων σαπρότης F. H. N. — έάν pro ἄν N. cfr. ad III, 5, 2. — τε pro τι quod sequitur F. H. Neutrūm praebet E. — ἔστι σῆψις inverso ordine F.

8. διὸ καὶ εἰ τὰ pro εἰτα Olymp. Aldi sol. 62, b. — γίνεται δὲ φθορά Olymp. qui etiam κατακρατῆ exhibet pro κρατῆ. — ἐκ τούτων i. e. τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. Ad verba ὡρίσθη τῷ ὑγρῷ τὸ ἔηρὸν ἐργαζομένων τῶν ποιητικῶν cfr. IV, 4, 3: ἐπεὶ δὲ ἐστὶ τὸ μὲν ὑγρὸν εὐόρυστον, τὸ δὲ ἔηρὸν δυσόριστον, ὅμοιόν τι τῷ ὄψῳ καὶ τοῖς ἥδισμασι πρὸς ἄλληλα πάσχουσιν. τὸ γὰρ ὑγρὸν τῷ ἔηρῳ αἵτιον τοῦ ὁρίζεσθαι, καὶ ἐκάστερον ἐκατέρῳ οἷον κόλλα γίνεται, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐποίησεν ἐν τοῖς φυτικοῖς. ἄλλατα ὕδατα κολλήσας. καὶ διὰ τοῦτο ἐξ ἀμφοῦ ἐστὶ τὸ ὠρισμένον σῶμα. — Verba ἐργαζομένων τῶν ποιητικῶν illustrantur iis, quae leguntur IV, 5, 3: ποιεῖ δὲ τὸ ποιοῦν δυσὶ δυνάμεσι καὶ πάσχει τὸ πάσχον παθήμασι δυστήν, ὥσπερ εἴρηται. ποιεῖ μὲν θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, τὸ δὲ πάθος ἢ παρονοσά ἢ ἀπονοσά θερμοῦ ἢ ψυχροῦ. — διὰ τὰ περιέχοντα bene explicat Vico-mercatus: Hoc autem [τὸ κρατεῖν τὸ δομιζόμενον τοῦ δομιζοντος] ambientis vi et opera efficitur, quod calore efficitum, nativum rei intereuntis calorem, quo maxime materia determinabatur, ad se trahendo dissolvit, ita ut illa absque determinante remaneat. Quoniam autem naturalis calor in humore naturali sedem habet, tum, cum ab externo trahitur, una cum humore a re exit. Itaque sit, ut res, quae natura-liter intererit, humida primum, tum sicca et arida reddatur. Atque, cum hoc in rebus putrescentibus fieri cernatur, efficitur, ut putredo naturalis interitus sit finis: quod Aristoteles in his verbis demonstrare instituit. Alexander sol. 127, a: διὰ τὸ περιέχοντα τῷ τὴν ἐν τῷ περιέχοντι πλειῷ θερμότητα ἀναλίσκειν τὴν ἐν τῷ φθειρομένῳ ἐλάττω οὖσαν. Veram esse hanc horum verborum interpretationem elueet ex §. 10, ubi ad putredinem opus esse dicit alieno calore, quem τοῦ περιέχοντος esae ait. Conferenda etiam sunt verba Aristotelis de respirat. c. 8, p. 474, b: φθορὰ δὲ πυρός, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, σβέσις καὶ μάρανσις. σβέσις μὲν ἡ ὑπὸ τῶν ἐναντίων διόπερ ἀθρόον τε ὑπὸ τῆς τοῦ περιέχοντος ψυχρότητος καὶ θύττον, διὰ σβέννυται διασπώμενον. αὕτη μὲν οὖν ἡ φθορὰ βίαιος. ὅμοιώς ἐπὶ τῶν ἀψύχων καὶ τῶν ἐμψύχων ἐστι. καὶ

γὰρ δργάνοις διαιρουμένον τοῦ ζῶον καὶ πηγνυμένον διὰ ψύχονς ὑπερβολήν, ἀποθνήσκουσιν. ἡ δὲ μάρανσις διὰ πλῆθος θερμότητος. καὶ γὰρ ἂν ὑπερβάλῃ τὸ περὶξ θερμὸν καὶ τροφὴν ἄν μὴ λαμβάνῃ, φθείρεται τὸ πυρούμενον οὐ ψυχόμενον, ἀλλὰ μαρανόμενον. ὥστε ἀνάγκη γίνεσθαι κατάψυξιν, εἰ μέλλει τεύξεσθαι σωτηρίας. τοῦτο γὰρ βοηθεῖ πρὸς τὴν φθοράν. *de long. et brev. rit. c. 5. p. 466, a:* δεῖ λαβεῖν, ὅτι τὸ ζῷόν ἐστι φύσει ὑγρὸν καὶ θερμόν, καὶ τὸ ζῆν τοιοῦτον. τὸ δὲ γῆρας ψυχρὸν καὶ ξηρόν. καὶ τὸ τεθνηκός· φαίνεται γὰρ οὕτως. ὥλη δὲ τῶν σωμάτων τοῖς οὖσι ταῦτα τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, καὶ τὸ ξηρόν καὶ τὸ ὑγρόν. ἀνάγκη τοίνυν γηράσκοντας ξηραίνεσθαι. διὸ καὶ μὴ εὐξήρωντον δεῖ εἶναι τὸ ὑγρόν. καὶ διὰ τοῦτο τὰ λιπαρὰ ὕσηπτα. αἵτιον δ' ὅτι ἀέρος· ὁ δ' ἀηρ πρὸς τὰλλα. πῦρ δ' οὐ γίνεται σαρόν. οὐδὲν μὲν ὀλίγον δεῖ εἶναι τὸ ξηρόν. εὐξήρωντον γὰρ τὸ ὀλίγον. Hinc explicationem nanciscitur ex mente Aristotelis, quod eodem libro c. 1. p. 465, a commemoratur: εἰσὶ γὰρ ἵνθρωποι οἱ μὲν μακρόβιοι, οἱ δὲ βραχίβιοι, ξεροι καθ' ἔτερον τόπους διεστῶτες· τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς θερμοῖς τῶν ἱθνῶν μακροβιώτερα, τὰ δὲ ἐν τοῖς ψυχροῖς βραχυβιώτερα· καὶ τῶν τὸν αὐτὸν δὲ τόπον οἰκούντων, διαιρέονται διοιώσ τινὲς ταύτην πρὸς ἀλλίλους τὴν διαφοράν. Quam caloris externi et interni necessariam, ut ita dicam, reciprocationem, saepenumero tangit Aristoteles ex. gr. *de part. animal. III, 6, p. 669, a, de anim. II, 8, 10 etc.*

9. ίδιώς γε Alex. fol. 127, a. A. Vic. B. P. — Postquam qua latiore significatione vocabulum σῆψις accipiendum sit, scilicet tamquam oppositum naturali generationi exposuit, iam quo sensu proprio ac vulgo accipiatur, docet. κατὰ μέρος φθείρεσθαι videtur intelligere ea, quae non omnino intereunt, sed a natura tantum sua et constitutione recessant (*χωρίζονται*) et alterantur (*ἀλλοιοῦνται*) possuntque etiam ad illam interdum reduci, quomodo et res ex parte gigni putantur, quae non absolute generantur, sed cum genita sunt, tales aut tales redundunt. Qua in re ad exemplum elementorum, excepto igne provocat, quae cum minime intereant, κατὰ μέρος tamen interire dici possunt, alterationem quandam

subeuntia, quam putredinem vocant. Male igitur Alexander fol. 127, a: ὅταν χωρισθῇ καὶ ἐκστῇ τῆς οἰκείας φύσεως, τουτέστι τῆς ἐν αὐτοῖς κινητικῆς ἀρχῆς. τοιοῦτον δὲ τὸ ἡ ἐκάστῳ θερμόν. — De re cfr. Problem. XXV, 20, p. 939, b ubi etiam aër putredini obnoxius esse negatur: διὰ τὸ ὄδωρο μὲν καὶ γῆ σήπεται, ἀλλο δὲ καὶ πῦρ οὐ σήπεται; ἢ ὅτι θερμότατον γίνεται τὸ σηπόμενον ἄπαν, πυρὸς δὲ οὐδέτερον; ἢ ὅτι ψυχθῆναι δεῖ πρότερον; τὸ δὲ πῦρ ἀλλ θερμόν· ὃ δὲ ἀλλο πυρὸς πλήρης. σήπεται δὲ οὐδέτεν θερμόν, ἀλλὰ ψυχθὲν. γῆ δὲ καὶ ὄδωρ καὶ θερμὰ καὶ ψυχρὰ γίνεται. de long. et brevit. vit. c. 5, p. 466, a: πῦρ δ' οὐ γίνεται συπρόν. Aquam putrescere notissimum. Quales autem aquae quando ac qua ratione putrescant, docet Hippocrates de aëre, aq. et loc. §. 43 sqq.: περὶ δὲ τῶν ὄμβρίων καὶ ὄκδσα ἀπὸ χιόνος φράσω ὄκως ἔχει· τὰ μὲν οὖν ὄμβρια κονφότατα καὶ γλυκύτατά ἔστι καὶ λεπτότατα καὶ λαμπρότατα· τὴν τε γὰρ ἀρχὴν ὁ ἥλιος ἀνάγει καὶ ἀναρπάζει τοῦ ὄδατος τὸ τε λεπτότατον καὶ κονφότατον. δῆλον δὲ αἱ ἄλεις ποιέουσι. τὸ μὲν γὰρ ἀλμυρὸν λείπεται αὐτέον ὑπὸ πάχεος καὶ βάρεος καὶ γλυκετοῦ ἄλεις, τὸ δὲ λεπτότατον ὁ ἥλιος ἀναρπάζει ὑπὸ κονφότητος. ἀνάγει δὲ τὸ τοιοῦτο οὐκ ἀπὸ τῶν ὄδατων τῶν λικνατῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ θαλάσσης καὶ ἐξ ἀπάντων, ἐν ὄκδσοις ὑγροῖς τί ἔστι. .... Διὰ ταῦτα δὲ καὶ σήπεται τῶν ὄδατων τάχιστα ταῦτα καὶ διμήν ἵσχει πονηρὴν τὸ ὄμβριον, ὅτι ἀπὸ πλειστων ἔχνηται καὶ συμμέμικται, ὥστε σήπεσθαι τάχιστα — τὰλλα πάντα pro πάντα τὰλλα F. H. N. simplex ὅλα praebet Olymp. — καὶ γὰρ δὴ καὶ ὄδωρ E.

10. φθορὴ τι ἐν ἐκάστῳ ὑγρ. F. H. — Verba ὑπ', ἀλλοτρίας θερμότητος δοσunt apud Olympiodorum Aldi neque lecta sunt ab ipso Olympiodoro, qui τὴν τοῦ περιέχοντος explicat τὴν ἀλλοτρίαν θερμότητα. — Cfr. de generat. animal. V, 4, p. 784, b: γίνεται δ' ἡ σῆψις ὑπὸ θερμότητος μὲν πᾶσα, οὐ τῆς συμφύτου, ὥσπερ εἴρηται ἐν ἐτέροις (quisibus verbis aperte ad h. l. provocat). ἔστι δ' ἡ σῆψις καὶ ὄδατος καὶ γῆς καὶ τῶν σώματικῶν πάντων τῶν τοιούτων. διὸ καὶ τῆς γεώδους ἀτμίδος οἷον ὁ λεγόμενος εὐρώς. καὶ γὰρ ὁ

εὐρῶς ἔστι γεώδονς ἀτμίδος σαπρότης. *Problem. XXII, 14,*
p. 931, a: σῆψιν ποιεῖ ταχέως, ἄτε θερμὰ ὄντα.

11. πάσχει sc. τὰ σηπόμενα. — τὸ ἐνδεές δὲ ὅν τ. H.
et omissio τὸ F. N. η δὲ ἐνδεές E. scilicet ή δ' ἐνδεές, quod
aperte exhibent Alex. fol. 127, b. G. p. 28. τὸ δὲ ἐνδεές
ἢ P.

12. Ad quaestionem, cur si siccus in furno siccentur
duriores siant, quam si exemptae foris refrigerentur, quam
proponit *Probl. XXII, 10*, p. 930, b, respondet: ή ὅτι ἐν μὲν
τῇ καμίνῳ ἔξατμίζει πᾶν τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ. ἔξω δὲ
περιεστήκως ὁ ἀηρ ψύχων, κωλύει τὸ ὑγρὸν ἔξιεναι καὶ συνί-
στασθαι. μᾶλλον γὰρ ἔξατμίζει. Quae causa ab ea, quam
h. l. in quaestione paulo aliena, simili tamen, assert, non
abhorret. — διὰ γὰρ τοῦτο transposito γάρ N. — συνεξατμί-
ζεται pro συνεξατμίζει F. H. N. — ἐπάξιον E. pro σπῶν et ita
etiam A. B. Alex. fol. 127, b in verborum repetitione. Reti-
nimus tamen cum Bekkerο vulgatam, tum quia ipse
Alexander in commentario utatur verbo ἐπισπᾶσθαι, tum
quia σπῶν aperte exhibeat Olympiodorus, tum denique
propter locum *de iuvent. ac senect. c. 6*, p. 470, a: τὸ σπώ-
μενον ἐκ τῆς γῆς ὑγρόν. — οὐκ ἔστιν pro οὐκετ' ἔστιν F. H. N.
ἔσται pro ἔστιν F.

13. Quod tempestate frigida, ab externo internus calor
superari facile non possit, non tantum externi ipsius debilitas
facit, sed interni maius robur, ut qui antiperistases beneficio
magis sit coactus, atque eum perdere volenti, efficacius queat
resistere. Quam ob causam Hippocrates in aphorismis
dicebat, ventres hieme et vere calidiores esse, quam aestate *).

*) Tom. III, p. 710 ed. Kühn: αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ τῆς
θερμότατοι φύσει καὶ ὑπνοι μακρότατοι. Adde Galen. *de placit*
Hippocrat. et Platon. VIII. Tom. V, p. 704. *de causis pulsuum III.*
Tom. IX, p. 129. *in Hippocrat. de nat. homin. I.* Tom. XV, p. 89. *in*
Hippocrat. de sal. vict. rat. Tom. XV, p. 180. *in Hippocrat. de humorib.*
II. Tom. XVI, p. 252. *in Epidemior. sext.* IV. Tom. XVII. Part. II,

Vicomercatus. Cfr. locum ex *Problemat.* II, 33, p. 870,^a ad §. 7 laudatum. Inde explicandum, cur flantibus ventis aquilonis res minus putrefiant, quam austrinis, docente Hippocrate de morbo sacro. Tom. I, p. 608 et Galeno in Hippocratis *Epidem. I. Comment.* I. Tom. XVII. Part. I, p. 59. Adde *Problem.* XXVI, 17, p. 942, a: διὰ τὸ ὄντος δυσάδης; οὐτὶ γρῖα καὶ θερμὰ ποτὲ τὰ σώματα (cfr. Galen. in Hippocrat. *de humorib. Comment.* III. Tom. XVI, p. 411), ταῦτα δὲ σήπεται μάλιστα. Utramque hanc conditionem, qua opus est, ut corpora putrescant, assert etiam Galenus. Etiam putredinis causam calorem esse externum dicit, non innatum *de method. med.* XI. Tom. X, p. 753. In Hippocrat. *de aliment.* *Commentar.* III. Tom. XVI, p. 297; omnem putredinem fieri ex materia humida ac perfecte siccum putredine nonquam corrupti in Hippocrat. *Epidem. III. Comment.* III. Tom. XVII. Part. I, p. 651, in *Aphorism. III.* Tom. XVII. Part. II, p. 582; ex imbris fieri ac post multas pluvias in Hippocrat. *de humorib.* III. Tom. XVI, p. 372. in Hippocrat. *Epidem. I. Comm.* I. Tom. XVII. Part. I, p. 32. in *Epidem. III. Comment.* III. p. 652. in *Aphorism. III.* Tom. XVII. Part. II, p. 580. 602; in humidis et calidis corporum locis, qualis os est, putredinem cito accedere *de compos. medic. sec. locos VI.* Tom. XII, p. 951. Omnino de putredinis causa et natura adi *de meth. medendi* XI. Tom. X, p. 745. 753 sq. Adde *de febr. different.* I, 5. Tom. VII, p. 287: ἐποιήσατα σήπεται πάνθ' ὅσα θερμὰ καὶ γρῖα, καὶ πολλὰ κατὰ θερμὸν χωρῶν, εἰ μὴ τύχῃ διατροφῆς τε ἀμια καὶ ἀναιρόμενως (posteriorus repetit II, 11, p. 375). de *simpl. medicam.* V, 15. Tom. XI, p. 755: τὰ γὰρ ὄντας σηπτικὰ γραύνοντα μετὰ τοῦ θερμαίνειν ἔστιν. .... πλεῖον μὲν οὖν εἰσιν οἱ τῶν φθειρομένων τρόποι. τὰ τε γὰρ ὄπερ ψυχήσαντα καὶ ὑπερθερμανθέντα καὶ ὑπεργραυθέντα καὶ ὑπερθηραυθέντα (itaque in quibus ratio non servatur cfr. ad §. 6)

p. 205. in *Aphorism.* Tom. XVII. Part. II, p. 415. in Hippocrat. *de humorib.* III. Tom. XVI, p. 430.

φθείρεται, ἀλλ' οὐ πάντα γε τὰ φθειρόμενα σήπεσθαι φαμεν, ἀλλ', ὅσα μετὰ δυσωδίας τοῦτο πάσχει. — ἀέρι post περιέχοντι om. E. — πλεῖον recipimus pro πλέον ex F. H. N. A. Vic. cfr. ad I, 4, 6.

14. *Vicomercatus* monet, Aristotelem omisisse aliam, cur congelata corpora non putrescant, causam, nimirum quia solida sint atque compacta. Quae prae reliquis putredine non affici docuit *Galenus de simpl. medic. facult.* XI. — καὶ ὁ ἀὴρ θεομόν E. H. Alex. fol. 127, b. — Verba κρατεῖται τὸ δὲ κινοῦν omisit prima manu E. Paulo autem difficultiora sunt intellectu, cum non perspiciatur primo obtutu, quale sid illud κινοῦν, quod obtinet. Agitur autem ex quatuor motuum (*Metaphys. A*, 2, p. 240 Br. p. 1069, b. N, 1, p. 292 Br. p. 1088, a. *de anim. I*, 3, 3, p. 406, a), sive trium omissa generatione et interitu (uti in aliis locis facit Aristoteles v. c. *Metaphys. K*, 11, p. 234 sq. Br. p. 1068, a. *Phys. V*, 1, p. 225, a. V, 2, p. 226, b. *de caelo IV*, 3, p. 310, a. *de anim. II*, 4, 6, p. 415, b) generibus de illo, quo humor alterationem (ἀλλολωσιν) subit talem, ut ex liquido statu in rigidum transeat inque eo diutius perseverare valeat. — τό ante ζέν omittit pr. E. — ὥστ' οὐδὲ κρατεῖ οὐδὲ ποιεῖ N. — μέν pro οὐδεμίᾳν E.

15. ὄμοίως δὲ τὸ κινούμενον omissio καὶ N. — καὶ τὸ ἔτον addito articulo H. Olymp. fol. 63, a. — Verbum ἀκινητίζειν lexicis accedat. Cacterum alias sententiae esse videtur *Problem. XXII*, 4, p. 930, a cum quaerat: διὰ τὰ περικάρπια καὶ τὰ κρέα καὶ ὅσα τουαῦτα ἐν τοῖς ἀσκοῖς ἀσηπτα γίνεται, ὅταν σφρόδρᾳ φυσησῶσι· καὶ τὰ ἐν τοῖς ἀκριβῶς περιπλανατιζομένοις ὠσαύτως; et respondeat: ή διότι σήπεται μὲν κινούμενα πάντα; τὰ δὲ πλήρῃ ἀκίνητα. ἀδύνατον γὰρ ἀνεν κενοῦ κινηθῆναι. ταῦτα δὲ πλήρῃ. Huc etiam pertinet *Problem. XIV*, 7, p. 909, b: διὰ τί οἱ μὲν ἐν τοῖς ἐντρόοις τόποις βραδέως γηράσκονσιν, οἱ δὲ ἐν τοῖς κοίλοις καὶ ἐλώδεσι ταχέως; ή τὸ γῆρας σηπεδών τις ἐστι; σήπεται δὲ τὸ ἡρεμοῦν. τὸ δὲ ἐν κινήσει ὃν ή ὅλως ἀσαπτὲς ή ἥπτον τοῦτο πάσχει, οἷον τὸ ὑδωρ. ἐν μὲν οὖν τοῖς ὑψηλοῖς διὰ

τὴν εὔπνοιαν ὁ ἀηρ ἐν κινήσει ἔστιν, ἐν δὲ τοῖς κολλοῖς μένει. Εἴτε δὲ ἔκει μὲν διὰ τὴν κίνησιν ἀεὶ καθαρὸς ὁ ἀηρ καὶ ἔτερος γίνεται, ἐν δὲ τοῖς ἑλώδεσι μένει. *Problem.* XXXVII, 3, p. 966, a: τὸ μὲν γάρ μένον σήπεται, ὥσπερ καὶ ὑδωρ τὸ μὴ κινούμενον. *Plato Theaetet.* 27, p. 153 C: αἱ μὲν ἡρυχταὶ σήπουσι καὶ ἀπολλύουσι, τὰ δὲ ἔτερα σώζει. — ἀκινήτον ζῶντος πρὸ ἀκινητίζοντος Olymp. — προϊπαρχούσης sc. θερμότητος, quod propter Alcyonium et Gesnerum monemus, qui supplerunt κινήσεως.

16. ἐν γὰρ τῷ πλεῖον ..... δυνάμεις. *Cfr. de generat. animal.* V, 4, p. 785, a: τὸ δὲ πολὺ οὐκ εὐσηπτον. Omnia Aristoteles aequaliter numero contendit maiores copias minus facile pati, quam minores: minores facilius quam maiores eiusdem rei acervos. *Vide de caelo* III, 6, p. 305, a: τὸ ἔλαττον σῶμα τοῦ μείζονος εὐφθαρτότερον ἔστι. *de generat. et interit.* I, 10, p. 328, a: καὶ μικρὰ δὲ μικροῖς παρατιθέμενα μηγνύται μᾶλλον. ὅπον γὰρ καὶ θάττον ἄλληλα μεθίστησι: τὸ δὲ πολὺ καὶ ὑπὸ πολλοῦ χρονίως τοῦτο δρᾷ. *de long. et brev. vitae* c. 5, p. 466, a: εὐξήρωντον γὰρ τὸ δλίγον. *de part. animal.* II, 3, p. 650, a: ἡ μὲν πρώτη φανερὰ τοῖς ζῷοις λειτουργίᾳ διὰ στόματος οὖσα καὶ τῶν ἐν τούτῳ μορίων, δῶσῃ ἡ τροφὴ δεῖται διαιρέσεων. ἀλλ’ αὕτη μὲν οὐδεμίας αἰτία πέψεως, ἀλλ’ εὐπεψίας μᾶλλον. ἡ γὰρ εἰς μικρὰ διαιρέσις τῆς τροφῆς ὁπα ποιεῖ τῷ θερμῷ τὴν ἔργασιν. *Problem.* XX, 20, p. 925, a: τὸ γάρ πολὺ ἔργον πεπάνθαι, τὸ δὲ μέτριον ὁποιον. XXV, 8, p. 938, b: μᾶλλον γὰρ σύττεται κατὰ μικρὸν σαπόμενον ἄπαν ἡ ἀθρόον. — ἡ αντεώστητε εἰς τοῦτο omittunt E. Alex. fol. 127, b. A. Vic. B. — κρατεῖτε πρὸ κρατεῖν E. — περιέχοντει πρὸ περιεστῶτε H. N.

17. καὶ post διό omittunt E. H. N. — Θύλαττα pro θύλασσα F. N. *De aqua marina* ponitur etiam apud Theophrast. *de igne* §. 67, p. 728. *Geoponic.* VII, 23, 1, p. 541: θύλασσα ἐψημένη. — μένος πρὸ μέρος aperto mendo Alexander Aldi. — διαιρουμένη omittit E.

18. *Cfr. Sext. Empiric. Pyrrhonic. Hypotyp.* I, 14, 40, p. 12: τῶν ζώων τὰ μὲν χωρὶς μῆξεως γίνεται, τὰ δὲ ἐκ

συμπλοκῆς· καὶ τῶν μὲν χωρὶς μῆξεως γενομένων τὰ μὲν ἐκ πυρὸς γίνεται [πνεύμα Diogen. Laërt. IX, 79. cfr. quae monebimus ad IV, 4, 5], ὡς τὰ ἐν τοῖς καμήνοις φαινόμενα ζῷόφυτα· τὰ δ' ἐξ ὑδατος φθειρομένου, ὡς κάρωπες· τὰ δ' ἐξ οὐροῦ τρεπομένου, ὡς σκύπτες· τὰ δ' ἐκ γῆς [ὡς μύες, quod procul dubio ex textu excidit. Cfr. Aristot. *Histor. animal.* VI, 37, p. 580, b. Macrobius *Saturnal.* VII, 16, p. 447. Fabulam de muribus ex limo Nili in Thebaide oriundis, tamquam argumentum, omnia animantia primitus in Aegypto originem cepisse, tradit Diodor. Sicul. I, 10, ubi cfr. Wesselink]. τὰ δ' ἐξ ίλνος, ὡς βάτραχοι [cfr. verba St. Augustini *contra Faustum* VI, 8, ubi *ranas repente ex una pluvia terram generare* ait, ideoque *caeli et terrae filias* non sine elegantia quadam appellat]. τὰ δ' ἐκ βροβόρου, ὡς σκώληκες [Aristot. *hist. anim.* V, 19]. τὰ δ' ἐξ θυρῶν, ὡς κάνθαροι· τὰ δ' ἐκ λαχάνων, ὡς κάμπαι· τὰ δ' ἐκ καρπῶν, ὡς οἱ ἐκ τῶν ἐργίνεων ψῆνες [cfr. Harduin. ad Plin. XV, 19]. τὰ δ' ἐκ σηπομένων, ὡς μέλισσαι ταύρων [cfr. Voss. ad Virg. *Georg.* IV, 541 sqq.] καὶ σφῆκες θηρῶν [Harduin. ad Plin. XI, 20]. Addi poterant pedunculi. Cfr. *Probl.* XX, 12, p. 924, a quem locum adscribimus ad IV, 2, 7. Talos generationes statuit adhuc Linnaeus *Amoenitat. academ.* Tom. V, p. 94. Omnino de generatione *aequivoca*, quam αὐτόματον γένεσιν vocavit Aristoteles *de anim.* II, 4, 2, ubi cfr. Trendelenburg. p. 353, adi etiam Aristot. *Hist. animal.* V, 1. p. 593. V, 19, p. 551, a sqq. *de generat. animal.* III, 11, p. 761. *Geoponic.* XV, 1, 20, p. 1046: Θεόφραστος καὶ Άριστοτέλης φασὶ τὰ ζῶα οὐ μόνον ἐξ ἀλλήλων γεννᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτόματα γίνεσθαι καὶ ἀπὸ τῆς γῆς σηπομένης. Laurent. Lyd. *de mens. Apr.* c. 6, p. 99. Huc pertinent animalcula in nive genita, quorum saepenumero mentio sit apud veteres v. c. apud Strabon. II, p. 150. Theophrast. *de igne* §. 18, p. 711. Cfr. Beckmann ad *Antigon.* Caryst. c. 90, p. 138 sqq. Schneider *Eclog. phys.* Tom. II, p. 150; ad Aristot. *hist. animal.* V, 7, 12, p. 406. Hodie, post Ehrenbergii

de animalculis infusoriis observationes, generatio *aequivoca* iure negari solet: atque ita iam olim fecisse videtur *Macrobius*, cum diceret *Saturnal.* I, 8, p. 157: *Ad animalium vero alternam propagationem ad Venerem generandi facultas ex humore translata est, ut ex coitu maris feminaeque cuncta deinceps gignerentur.* — τό ante τὴν ἀποκεχριμένην . . . συνεστάναι omittit Alex. fol. 127, b qui etiam ἀποκριμένην exhibit et ita prorsus B. (qui in margine posuit διὰ τὸ διὰ τὴν ἀποκριμένην, quod non magis quadrat) A. Vic. — συνεστάναι pro συνιστάναι F. H. N. Alex. B. Vic. P. — ἔστι om. H. N. — γένος pro γένεσις N. — καὶ φθορά omisso tūl H. N. — Verba τῇ μὲν οὐν ἔστι . . . . . εἰρηται ad sequens caput traxit B.

CAP. II.

Actionum, quae a calore et frigore prosciscuntur, in humorem et siccitatem, veluti in materiam receptarum, alia sunt eius modi, ut per eas in lucem, cum antea non esset, res perducatur, aut cum esset, in interitum abeat (cuius modi sunt naturalis ortus atque interitus), aliae in rebus, quae in rerum universitate et natura constant, versantur, et eorum quantitatis diversae sunt causae. Priorē hactenus fuerunt expositae, posteriores explicare aggreditur. *Vicomercatus.* — *Inscriptio capitinis apud B. et G.: περὶ πέψεως καὶ ἀπεψίας.*

1. ἐξ ὑποκειμένων sc. ὑγρότητος καὶ ἔηρότητος. Unde perspicitur, non esse idem, ac si dixisset ἐν τοῖς ὑποκειμένοις. — ἔστι θεῷ omisso δή E. ἔστι δὲ θεῷ Alex. fol. 127, b. A. Vic. B. Ad θεῷ G. supplet ἔργα, ad πέψεως vocabulum εἴδῃ. At nihil esse supplendum ex natura genitivi patet. — De re cfr. *de anim.* II, 4, p. 416, b: πᾶσαι δ' ἀναγκῶν τροφὴν δύνασθαι πέττεσθαι, ἔργάζεται δὲ τὴν πέψιν τὸ θεῷ πέττει. διὸ πᾶν ἔμψυχον ἔχει θεῷτητα. — ἔτι, quod Bekkerus præbet ante ὄπτησις omisimus cum E. Alex. A. Vic. B. propter alterum enuntiationis mem-

brum. — δέ ante ἀπεψία deest in N. — μόλυνσις pro μώλυσις F. H. N. cfr. ad IV, 1, 6.

2. Hunc locum respicit IV, 3, 2: διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον, δύναματα καθ' ἐκάστην τελείωσιν περὶ τὰ δριζόμενα ὑπὸ τῆς φυσικῆς θερμότητος καὶ ψυχρότητος. Aristotle de penuria vocabulorum saepe numero esse conquestum vidimus ad I, 4, 3. Tom. I, p. 366. Locis ibi laudatis addantur Categor. c. 7, p. 7, a: ἔνιοτε δὲ καὶ δύναματοποιεῖν ἵσως ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ κείμενον ἢ δύναμα πρὸς ὁ οἰκεῖος ἄν διποδοθεῖ. de anim. II, 7, p. 419, a: ἔνια ἐν μὲν τῷ φωτὶ οὐχ δρᾶται, ἐν δὲ τῷ σκότει ποιεῖ αἴσθησιν, οἷον τὰ πυρώδη φαινόμενα καὶ λάμποντα· ἀνώνυμα δέ ἔστι ταῦτα ἐν δύναματι, οἷον μόνκης, κέρας, κεφαλαὶ ἰχθύων καὶ λεπίδες καὶ διφθαλμοί. ἀλλ' οὐδενὸς δρᾶται τούτων τὸ οἰκεῖον χρῶμα, ubi cfr. Trendelenburg. p. 378. Histor. animal. IX, 40, p. 623, b: καὶ περὶ μὲν τούτων τῶν ζῴων τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. ἔστι δέ τι γένος τῶν ἐντόμων, ὃ ἐνὶ μὲν δύναματι ἀνώνυμον ἔστιν, ἔχει δὲ πάντα τὴν μορφὴν συγγενικήν. ἔστι δὲ ταῦτα δσα κηριοποιά, οἷον μέλιτται καὶ τὰ παραπλήσια τὴν μορφήν. de part. animal. I, 4, p. 644, b. Cur Aristotle usitatoria nomina in aliam significationem deflectere maluerit, quam inusitatis uti, aut prorsus nova singere, clucet ex Topic. VI, 2, p. 140, a, ubi inter τόπους τοῦ ἀσαφές refert etiam εἰ μὴ κείμενοις δύναμασι χρῆται. οἷον Πλάτων ὁ φρυσικῶν τὸν διφθαλμόν, ἢ τὸ φαλάγγιον σηψιδακές, ἢ τὸν μυελὸν διστεογενές. πᾶν γὰρ ἀσαφές τὸ μὴ εἰωθός. Addimus denique locum Sophist. Elench. I, 1, p. 165, a: τὰ μὲν γὰρ δύναματα πεπέρανται, καὶ τὸ τῶν λόγων πλῆθος· τὰ δὲ πράγματα τὸν ἀριθμὸν ἅπειρού ἔστιν. ἀναγνωστὸν οὖν πλείω τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τοῦτομα ἐν σημαίνειν. Adde Galen. de symptom. caue. III, 8. Tom. VII, p. 248, ubi de ischuriæ generibus: καλοῦσι δὲ οὐδὲν ἵττον οἱ πολλοὶ τῶν ιατρῶν ισχονορέαν κάκεινο τὸ σύμπτωμα, κατοιγε οὐκ ἦν ισχονορέα, ἐπειδὴ μηδόλως εἰς τὴν κύστιν ἀφικνεῖται τὸ οὖρον, ἀπολλυμένης τῶν νεφρῶν τῆς ἐνεργείας. καὶ συγχωρητέον γε αὐτοῖς δύναμάζειν οὕτως ἀποροῦσι προσηγορίας οἰκείας· οὐ μὴ ἀγνοεῖσθαι προσήκει γε τὴν

διαφορὰν τῶν διαθέσεων. Cfr. locum ad §. 8 laudandum. De vocabulorum penuria nemo non conquestus est eorum, qui primi patria lingua philosophicam terminologiam aut procreare aut constituere conati sunt. Inde Lucretius I, 137 sqq.:

*Nec me animi fallit, Graiorum obscure reperta
Difficile inlustrare latinis versibus esse,
(Multa meis verbis praesertim cum sit agendum)
Propter egestatem linguae et rerum novitatem.*

Quamvis deinceps Cicero tantam novorum vocabulorum in lingua latina copiam effinxisset et graecorum suos in usus traduxisset, ut dicere posse sibi videretur (*de natur. deor.* I, 4): *Eoque me minus instituti mei poenitet, quod facile sentio, quam multorum non modo dicendi, sed etiam scribendi studia commoverim: complures enim Graecis institutionibus eruditae ea, quae didicerant, cum civibus suis communicare non poterant, quod illa, quae a Graecis receperissent, Latine dici posse diffiderent, quo in genere tantum profecisse videmur, ut a Graecis ne verborum quidem copia vinceremur — tamen postrema longe a veritate abesse quivis Graecae et Latinae linguarum indolis non prorsus imperitus facile valet diiudicare. — δὲ ab initio omittit E. — Quid sit κυρτός illustratur verbis *de anim.* II, 5, 7, p. 418, a: ἐπεὶ δὲ ἀνώνυμος αὐτῶν ἡ διαφορέ, διώρισται δὲ περὶ αὐτῶν, ὅτι ἔτερα καὶ πᾶς ἔτερα χρῆσθαι ἀναγκαῖον τῷ πάσχειν καὶ ἄλλοιοῦσθαι ὡς κυρίοις ὀνόμασιν, ubi Tredelenburgius p. 368 adnotat: *Quemadmodum κύριος νόμος, qui ἀκύρως oppositus est, legem, quae rata viget, nec vel abrogata est vel in desuetudinem abiit* (cfr. Buddeus *Comment. gr. ling.* 1557. p. 51 *)): *ita hic κύρια ὀνόματα, quatenus eorum autoritas valet.* Cfr. *Poët.* c. 21, p. 1457, b: λέγω δὲ κύριον μὲν [ὄνομα], φῶ χρῶνται ἔκαστοι. Aliis in locis, uti praesertim apud Grammaticos fieri solet, κυρτός opponitur verbis κατὰ μεταφορὰν. vid. *Top.* VIII, 3, p. 151, b: τῶν δὲ*

*) Adde Viger. p. 102 ed. Hermann.

ὅρων μυστηριώτατοι πάντων εἰσὶν, ὅσοι κέχρηνται τοιούτοις ὀνόμασιν, ἢ πρῶτον μὲν ἄδηλά ἔστιν, εἴτε ἀπλῶς εἴτε πολλαχῶς λέγεται, πρὸς δὲ τούτοις μηδὲ γνώριμα πότερον κυρίως ἢ κατὰ μεταφορὰν ὑπὸ τοῦ ορισμένου λέγεται. — οὐ γάρ pro ἀλλ' οὐ H. N. Puncto post ὀνόματα posito pergunt τοῖς πράγμασι γὰρ οὐ κεῖται A. Vic. B. Alex. fol. 128, a (qui deinde exhibet ομοιώς). — ταῦτα pro ταῦτα Alex. fol. 127, b. A. Vic. B. ita ut Aristoteles dicere voluerit πέψιν, πέπανσιν, ἔψησιν, ὅπτησιν, quas calor provocet, et ἀπεψίαν, ὡμότητα, μώλυσιν, στάτενσιν, quae a frigore provocentur, non esse easdem, sed differentes. Sed iure nostram lectionem defendit Vicomerc. — εἴπομεν pro εἴπωμεν H.

3. Verba πέψις μὲν οὖν ἔστι τελείωσις reper-tuntur Problem. XX, 24, p. 925, b, ubi quaerit, cur myrtorum enucleatoria sint minora et palmulae nucleo paene careant, quae minutae adoleverunt, et uvarum acini, qui passim constiterunt exigui, vinacea vel nulla contineant, vel pauciora minoraque, ac deinde respondet: ἢ διὰ τὸ ἀτελέστερα εἶναι, οὐκ ἔχει ἀποκεκριμένον; τέλος γὰρ ὁ πυρὴν ἔχει τὸ σπέρμα. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐλάττους εἰσὶν, ὡς δύντα παραφυάδες καὶ ἀτελῆ, καὶ ἡττον δὲ γλυκέα τῶν ἔχόντων πυρῆνας. ἀπεπτότερα γάρ ἔστιν. ἢ δὲ πέψις τελείωσις ἔστι. — ἢ δὲ πέψις ἔστι pro πέψις μὲν οὖν ἔστι F. — Ad verba ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ οἰκείου Θερμοῦ cfr. Probl. II, 33, p. 870, a: σήπεται δὲ πᾶν τὸ σηπόμενον ὑπὸ ἀλλοτρίου Θερμοῦ, ὑπὸ δὲ τοῦ οἰκείου πέττεται. *de long. et brev. vitae* c. 5, p. 466, b: ὥσπερ ἡ πολλὴ φλὸς κατακύνει καὶ φθείρει τὴν ὀλίγην, τῷ τὴν τροφὴν ἀναλίσκειν, οὕτω τὸ φυσικὸν θερμόν, τὸ πρῶτον πεπτικόν, ἀναλίσκει τὴν ὕλην, ἐν ἦν ἔστιν. Concoctricem facultatem naturae tribuit Galenus *de naturalibus facultat.* I. Tom. II, p. 9. — ἐκ τῶν ἀντικειμένων παθητικῶν i. e. ὑγροῦ καὶ ξηροῦ, quod patet ex sequentibus ταῦτα δ' ἔστιν ἡ οἰκεῖα ἔκάστω ὕλη, ut supra dixerat IV, 1, 6, de ortu naturali locutus: ἔστι δ' ἡ ἀπλῆ καὶ φυσικὴ μεταβολὴ ὑπὸ τούτων τῶν δυνάμεων (ψυχροῦ καὶ Θερμοῦ), ὅταν ἔχωσι λόγον ἐκ τῆς ὑποκειμένης ὕλης ἔκάστη

φύσει i. e. uti explicuiwas, ἐξ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ. Cum plura sint ἀντικειμένων genera, ut ipse ait *Metaphys.* A, 10, p. 101 Br. p. 1018, a: ἀντικείμενα λέγεται ἀντίφασις καὶ τάνατλα καὶ τὰ πρός τι καὶ στέρησις καὶ ἔξις καὶ ἐξ ὧν καὶ εἰς ἡ ἔσχατα, h. l. ἐναντλα intelligenda sunt. Vide quae paulo post verba modo laudata ait: τὰ δ' ἄλλα ἐναντλα λέγεται τὰ μὲν τῷ τὰ τουαντα ἔχειν, τὰ δὲ τῷ δεκτικὰ εἶναι τῶν τοιούτων, τὰ δὲ τῷ ποιητικὰ ἢ παθητικὰ εἶναι τῶν τοιούτων, ἢ ποιοῦντα ἢ πάσχοντα ἢ ἀποβολαὶ ἢ λήψεις, ἢ ἔξεις ἢ στερήσεις εἶναι τούτων. — ἡ οἰκεία ἐκάστῳ ὅλῃ dedimus cum Alex. A. Vic. B. P. cfr. IV, 2, 8. *Phys.* II, 1, quem locum adscripsimus ad §. 5. H. N. exhibitent ἡ οἰκεία ἐν ἐκάστῳ ὅλῃ, Bekk. cum reliq. ἡ οἰκεία ἐκάστη ὅλῃ.

4. τελειότητος pro τελειώσεως H. N. — ὑπὸ θερμότητος οἰκείας omisso articulo F. Alex. fol. 128, a. A. Vic. B. — καὶν διά τινος τῶν ἐκτὸς βοηθείας συνεπιτελεσθῆ veluti a sole (cfr. *Problem.* XX, 35, p. 926, b: ὁ ὥλιος ἀφαιρεῖ τὸ ὄδακτῶδες καὶ τὸ λοιπὸν συμπέπτει), a somno, uti auctor est Galenus in *Hippocrat. Epidem.* VI. Comment. IV, Tom. XVII. Part. II, p. 191. cfr. *de symptomat. caus.* Vol. VII, p. 140. *de caus. puls.* III. Tom. IX, p. 132. in *Hippocrat. de acut. rictu Comment.* II. Tom. XV, p. 598. συμπέπτει καὶ διὰ λοντρῶν καὶ δι' ἄλλων F. H. N. cfr. *Problem.* XXIV, 14, p. 937, a: διὰ τὸ τὸ ἐν τῷ ὥλιῳ θερμανόμενον ὄδωρ ὥστε λούεσθαι, οὐκ ἔστιν ὑγιεινότερον; πότερον ὅτι διὰ τὸ ψύχεσθαι· καὶ ἔτι ἐπεὶ τὸ σωμάτιον φύλτειν ποιεῖ; ἢ ποιεῖ μὲν καὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πολλάκις λούνται τις, νοσερόν ἔστι; τὸ μὲν γὰρ θερμὸν ὄλως πεπτικόν ἔστι καὶ ξηραντικόν, τὸ δὲ ψυχρὸν σταλτικόν. ὥστε ἀμφώ ποιεῖ τι ἀγαθόν. — ἐν αὐτῷ sc. τῷ πέσοντι καὶ τρεφομένῳ.

5. Verba τὸ δὲ τέλος ..... φύσις ἔστι desunt apud A. Cfr. *Polit.* I, 2, p. 1252, b: ἡ φύσις τέλος ἔστιν. *Phys.* II, 2, p. 194, a: ἡ δὲ φύσις τέλος καὶ οὖν ἔνεκα. — οὐαί pro οὐσίαι N. De re cfr. *Phys.* II, 1, p. 193, a: Ἐνα μὲν οὖν τρόπον ἡ φύσις οὗτοι λέγεται ἡ πρώτη ἐκάστῳ ὑποχειμένῃ ὅλῃ τῶν ἔχοντων ἐν αὐτοῖς κανήσεως ἀρχὴν καὶ μεταβολῆς.

ἄλλον δὲ τρόπον ἢ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος τὸ κατὰ τὸν λόγον.
ῶσπερ γὰρ τέχνη λέγεται τὸ κατὰ τέχνην καὶ τὸ τεχνικόν, οὗτο
καὶ φύσις τὸ κατὰ φύσιν λέγεται καὶ τὸ φυσικόν. II, 2, p. 194,
a: ἡ φύσις διχῶς τό, τε εἶδος καὶ ἡ ὥλη. II, 8, p. 199, a:
ἔπει ἡ φύσις διτή, ἡ μὲν ὡς ὥλη, ἡ δ' ὡς μορφή, τέλος
δὲ αὐτῆς, τοῦ τέλους δὲ ἔνεκα τὰ ἄλλα, αὐτῇ ἀν εἴη ἡ αὐτία
ἡ οὖ ἔνεκα. de part. animal. I, 1, p. 641, a: τῆς φύσεως
διχῶς λεγομένης καὶ οὐσης, τῆς μὲν ὡς ὥλης, τῆς δ' ὡς
οὐσίας. καὶ ἔστιν αὐτῇ καὶ ὡς ἡ κινοῦσα καὶ ὡς τὸ τέλος.
Vide etiam, quae ait p. 640, b: ἡ γὰρ κατὰ τὴν μορφὴν φύσις
κυριωτέρα τῆς ὑλικῆς φύσεως. — φύσιν pro μορφήν F. —
τοιόνδε pro τοιοῦτον δή F. — ὅπτόμενον pro
ὑπερώμενον F. qui mox pro πεπέφθαι φαμέν exhibit peperethai
μέν. πύον pro πῦον A. Vic. P. Alex. fol. 128, a idemque mox
λάμη pro λήμη fol. 128, b. Apud Hippocratem dicitur
λήμη et γλήνιον. Vide etiam Geoponic. XVII, 20, 1, p. 1160, a:
λήμιας ἔχει lippit. Plin. Histor. natur. XXV, 13. Cels
VI, 6 qui pituitam vertit. Praeter Hesychii verba, apud
quem λήμιαι explicantur αἱ περὶ τοὺς καρδοὺς τῶν ὁφθαλμῶν
πεπηγνῖαι συστάσεις, ἡ ἐκρέονσα τῶν ὁφθαλμῶν ἀκαθαρσία,
Galeni verba adscribimus Comment. I in Hippocrat.
Prognost. p. 124, 54 ed. Basil.: αἱ γε μὴν λήμιαι γίνονται μὲν
ὡς ἴσμεν καὶ διὰ τὸ τῶν ὁργάνων πάθος, ὡς ἐν ὁφθαλμίαις
τε καὶ ἄλλως οὐδένα κίνδυνον δηλοῦσαι. γίνονται δὲ καὶ διὰ
ἀρρωστίαν τῆς διοικούσης τὰ κατὰ τὸν ὁφθαλμὸν δυνάμεως
φυσικῆς, ἀδυνατούσης ἐκπέπτειν τὴν τροφὴν τῶν ὁφθαλμῶν.
ἔδειχθη γὰρ ἡμιπέπτον τροφῆς ἡ λήμη περίττωμα. κατὰ μὲν
οὖν τὰς ὁφθαλμίας, διὰ τε τὸ πλήθος τῆς παρὰ φύσιν ἴγρο-
τητος καὶ διὰ τὰ πάθος τῶν ὁργάνων, εἰκός ἔστι μὴ πέτεσθαι
καλῶς τὴν τροφὴν αὐτῶν. ἔνθα δ' ἔνδεια σαφής ἔστι δηλού-
μενη διὰ τῆς κοιλότητος ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ πλήθους αὐτία παν-
τάπαισιν οἴχεται. καταλείπεται δὲ ἡ τῆς δυνάμεως ἀσθένεια
μόνη καὶ οὐδὲ ἡ τυχοῦσά τις. αὐτῇ γε ἀλλ' ἰσχυρὰ πάντα, μηδὲ
τὴν ὀλιγίστην τροφὴν τῶν ὁφθαλμῶν ἵκανῶς πέττειν ἰσχύουσα.
Adde Hippocrat. de crisib. II, p. 211 sqq. Kühn. —
Denique adscribenda censemus Vicomercati verba: Con-

coctarum rerum duo haec genera apud Hippocratem et Galenum multis in locis leguntur, praesertim in libro de ratione victus in morbis acutis *). Nam cum in eo concoctionis morbi, et excrementorum Hippocrates meminisset, Galenus in commentario inquit, excrements, quamvis non alant, γενικώτερον tamen concoqui, et concocta nominari. Est autem animadvertisendum, quemadmodum putredine concoctionem fieri Aristoteles doceat, veteres, ut videtur, imitatus, qui, ut Galenus autor est, σῆψιν πέψιν, id est putredinem concoctionem nominabant **). Ita enim docet ille in sexto libro Aphorismorum, cum ait, veterem consuetudinem illorum fuisse ἀσηπτα καλεῖν, quae nos ἀπεπτα καλοῦμεν, quod quidem non de ea solum concoctione, quae in tuberculis et aliis eius generis putrescentibus rebus sit, usurpatum videtur, sed etiam in ciborum concoctione: unde quidam apud Atheneum nocturna somnia p[re]diurnis magis ea re commendat, quod diurnae nocturnae compotationes magis concoquuntur, quam diurnae. Siquidem luna, qua res putrescunt, noctu dominatur, et concoctio [putredo] est quaedam. Docet tamen Olympiodorus discrimen esse inter putredinem et concoctionem, quod putredo ab externo et adscitito calore oriatur, concoctio a nativo, non rci quidem, quae concoquuntur, sed eius, a qua sit concoctio. Quod autem ait, idem esse concoctionem et putredinem, sed ad ncs relatam dici concoctionem, ad rem autem ipsam putredinem, id non omnino probandum est. Et haec quidem de putredine, qua concoctionem fieri dicitur. Varium autem concoctionis seu rerum concoctarum finem esse, inferius Aristoteles docebit, cum de elixatione disseret. Rerum enim elixarum, et omnino concoctarum eundem finem non esse inquiet, sed alia ad esum praeparari, alia ad sorbitiōnēm, alia ad aliū usum, ut pharmaca. Sed de his dubium est, quorum finem essentiam seu naturam esse ait. Illa enim, cum antea non essent, videntur generari, quandoquidem ortus in essentiam

*) Cfr. Galen. *Opp.* Tom. XV, p. 596 sq.

**) Cfr. Foës. *Oeconom.* Hippocrat. p. 100, a.

desinit: cum tamen de his tantum caloris et frigoris muneribus nunc agatur, quae in rebus iam natura constantibus versantur. An dicendum est, alimentum concoctione non omnino et simpliciter fieri, etsi essentiam aliquam, qua ex parte alimentum est, acquirit? quippe quod rei alendae idoneum reddatur, cum antea non esset. Haec *Vicomercatus*.

6. Cum duplēcēm rerum concoctarum seu concoctionis finēm proxime tradiderit, eas, quarum finis est, ut tales et tantae concoctione evadant, hunc finem assequi tunc ait, cum materia et humor a calore fuerit victus. Etenim calore, qui inest, humorem ipsum terminari, et eo usque calorem et naturam esse, dum rationem eam ad humorem habuerit, ut moveat et vincat. Praeterea excrementorum concoctiones sanitatis indicia esse, ut, ex quibus intelligatur, calorem naturalem et naturam perseverare, materiaque et humore potentiorem fuisse. Quod ante Aristotelem *Hippocrates* tradiderat, cum Epidemiarum primo concoctionem diceret, celerem et firmam ac salubrem iudicationem indicare, cruda autem et non cocta, et in malos abscessus secedentia, iudicationis difficultatem, aut labores extremos, aut mortem, aut recidivos *). Cum vero urina et alvi deiectio primum locum in excrementis habere viderentur, ea Aristoteles nominatim commemoravit, reliqua omnia generaliter adiiciens. Roboris autem venarum et caloris, qui in eis continetur, urinae concoctio, indicium est, quod eius alimenti, cuius concoctio in iis efficitur, excrementum sit, videlicet sanguinis. Alvi concoctae deiectiones ipsius alvi robur et sanitatem indicant, quomodo et sputum, si concoctum excernatur, eius sanitatis est signum, quae ad respirationis pertinet instrumenta. Id quod *Galenus* praeclare exposuit libro primo de crisibus **). Excrementorum enim tria haec genera posuit, quorum quodque eius partis

*) Tom. III, p. 395 Kühn: πεπασμοὶ ταχύτητα κρίσεως καὶ ἀσφαλίην γετην οηματνοσιν ὡμὰ δὲ καὶ ἄπεπτα καὶ ἐς κακὰς ἀποστασίας τρεπόμενα, ἀκρισίας ἢ πόνους ἢ χρόνους ἢ θανάτους ἢ τῶν αὐτῶν ὑποστροφάς.

**) Tom. IX, p. 611. Cfr. etiam Comment. in Hippocrat. de humorib. I. Tom. XVI, p. 70. II, p. 236. 248.

robur ac sanitatem indicaret, a qua concoctum (ut concoqui possunt) excernitur. Nec cuiusque horum concoctionis signa praeteriit, cum eorum qualitatem et quantitatem monstrasset: si quidem talia et tanta, quae concocta sunt, esse Aristotele docente oporteat. — *Vicomercatus.* — τοῦτο sc. τὸ πέπεφθαι. — ἦν ante ἐνī omittunt Vic. B. P. (qui exhibet αὐτῆς pro ἐν αὐτῇ). — Ad verba διὸ καὶ ὑγιείας σημεῖα ..... cfr. *Problem.* I, 51, p. 865, a: διὰ τὸ δεῖ σκοπεῖν τὰ περὶ τὸν οὐρον σημεῖα, ἀπολαμβάνοντα τὴν οὐρησιν, εἰ ἥδη πέπεπται, ἢ μὴ μᾶλλον καὶ συνεχῶς οὐροῦνται; ἢ διότι σημεῖον μὲν τοῦ πεπέφθαι, ἐὰν ἢ πυρρόν, τοῦτο δὲ γίνεται μᾶλλον διαλαμβάνονται; ἢ διότι ἔνοπτον γίνεται ἄπαν μᾶλλον ὑγρὸν χρόνας ὀλίγον ἢ πολὺ ὅν; ἐν μὲν γὰρ τῷ πολλῷ ὑγρῷ τὰ σημεῖα ἐνορᾶται. ἐν δὲ τῷ ὀλίγῳ τὰ χρώματα οὖν καὶ ἐπὶ τῆς δρόσουν καὶ τῶν ψυρίδων καὶ ἐπὶ τῶν δακρύων τῶν ἐπὶ τοῖς βλεφαρίσι. συνεχῶς μὲν οὖν ἀφιέμενον γίνεται πλεῖον. διασπώμενον δὲ δέχεται μᾶλλον. ὥστε κανὸν ἢ αὐτὸν τοιοῦτον ἥδη διὰ τὴν πέψιν, καὶ φαίνεται μᾶλλον τῆς ἀνακλάσεως γυνομένης καὶ ἐνόπτηρον ἔνοπτον δια τὴν διαίρεσιν. — τὰ περιττώματα sunt nihil aliud, quam urina et alvi dejections, quibus accedit sudor. Prae reliquis autem hoc spectant excrements nutrimenti, de quibus in libro *de part. animal.* II, p. 653, a: τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς ἔστι τὸ τε τῆς κύστεως ὑπόστημα καὶ τὸ τῆς κοιλίας. In libris περὶ τῆς τροφῆς disertius de hisce se acturum pollicetur, quibus de lib:is vide *de somn.* et *vigil.* c. 3, p. 456, b: εἴρηται δὲ περὶ τούτων ἐν τοῖς περὶ τροφῆς *de anim.* II, 4, 16, p. 416, b: τύπω μὲν οὖν ἡ τροφὴ τὸ ἔστιν εἴρηται. διασυφητέον δ' ἔστιν ὑστερον περὶ αὐτῆς ἐν τοῖς οἰκείοις λόγοις, ubi cfr. *Trendelenburg.* p. 362 (coll. p. 124), qui locum paulo ante ex libro *de part. animal.* laudatum neglexit. Adde Galen. *de usu part. corpor. humani* IV, p. 328. — Verba καὶ λέγεται omittit F. — πεπέφθαι omittit E. — τοῦ ὑγροῦ pro τοῦ ἀορίστου Alex. sol. 128, a. A. B. P. quae est explicatio.

7. Quae de rerum, quae concoquuntur, crassitie Aristoteles tradit, in nonnullis quidem ita se habere perspicuum

est, sed tamen et in aliis contrarium accidere cernimus. Ita quidem se habere, in ipsis primum excrementis, quae antea commemoravit, patet. Nam urinae concoctionis signum crassities est, temperata tamen et moderata, ut tradit Galenus. Etenim nimiam aut tenuitatem, aut crassitiem cruditatis signum esse censem, atque concoctionis aut nondum inchoatae, aut certe nondum perfectae. Nam concoctione durante inflantes quidem admiscentur spiritus, qui urinam turbantes, crassitiem quandam in eam inducunt, ut vinis novis ebullientibus accidit. Quae turbatio concoctione perfecta desinit, et ad crassitiem mediocrem urina reducitur. Quod in his dignosci potest, quae excernuntur tenuibus urinis. Nam ob cruditatem, quam habent, aut perpetuo tenues remanent, aut paulo post turbidae efficiuntur, tenues quidem perseverant, quarum concoctio nondum est inchoata, sed quae concoqui iam coepierunt, turbidae ob eam, quae dicta est, causam efficiuntur. Sic patet urinas concoctione fieri crassiores. Alvi etiam deiectiones, si coctae fuerint et salubres, molles quidem esse, sed consistentes, Hippocrates et Galenus docent: hic quidem in primo de crisibus, ille in secundo praesagiorum. Nec aliter sputum se habet, et alia excrements, quippe quae concocta crassiora omnia conspicuntur. Id ipsum in sanie seu pure, quod in tuberculis inest, cernimus. Etenim concoctum, puse que iam factum crassius est, quam antea. In ophthalminia principio copiosus humor, et tenuis defluit, deinde parcior, crassiorque notam quandam concoctionis accipiens, postea temporis processu copia decrescente et ad crassitiem spectante, adeo concoctionis signa augentur, ut etiam palpebrae dormientium inde conglutinentur. De qua re Galenus in libro de totius morbi temporibus. Iam si alimentum, quod vere concoquit, consideremus, illud quoque concoctione crassius evadere intelligemus. Sed dubitatio est, quoniam alimentum in ventre tenuius redditur, item de fructibus acerbis, qui melliores et humidiiores, ideoque minus crassi sunt concoctione. Humores praeterea, qui in animalibus sunt crudi, crassitiem habent, quam concoctione deponunt, tenuiores

facti. Problematum etiam sectione vigesima quinta res concoctas non concoctis molliores esse traditur. Quamobrem et humidiores, si quidem mollius id est, quod humidius, durius quod siccus. Quibus omnibus dubitationibus breviter respondendum, si tamen prius id exponamus, quod Aristoteles hic tradit, eorum, quae concoquuntur, crassitiem et corpulentiam a calore proficisci, siquidem natura eius est, crassitiem in id inducere, in quod agit. Hoc autem efficit calor, quod humorem, qui tenuitatis est causa, educere consueverit, quo quidem educto siccae partes coagmentantur, unde spissatio et crassities oritur. De qua re Aristoteles abunde in progressu disseret, his una commemoratis, quae spissari et concrescere caloris efficientia apta sunt, his deinde, quae frigore, et his quae utroque. Sed ut crassitiem et corpulentiam calor inducit, sic calorem. Agens enim quodque in id, quod patitur, sibi similes qualitates inducere, et omnino sibi simile efficere contendit. Ideo alimentum omne, quod actu alit, actuque est alimentum, calidum est. Excrements etiam sunt calida, quemadmodum urinae et alvi dejectiones, perinde atque omnia combusta. Dubitationem vero ingerit, quod dicitur, calore crassitiem induci, cum pleraque habeantur, quae calor extenuat, veluti aër, qui calore sit tenuis, frigore crassior. Est praeterea in secundo de ortu et interitu Aristotelis sententia, caloris proprium esse, raritatem inducere, frigoris spissitudinem *). Sed haec praesenti sententiae non adversari docendum est, deinde et dubitationes antea allatae solvendae. Dicendum itaque, raritatem atque tenuitatem in simplicibus corporibus a calore proficisci, in mislis crassitiem et densitatem. Ideo aërem atque etiam aquam calore rarefieri ac tenuari: quae autem concoquuntur, quia mixta sunt, crassa et densa, caloris efficientia evadere. Cuius diversitatis causa

*) II, 2, p. 329, b: θερμόν ἔστι τὸ συγκρῖνον τὰ ὄμογενῆ. τὸ γὺρ διακρίνειν ὅπερ φασι ποιεῖν τὸ πῦρ, συγκρίνειν ἔστι τὰ ὄμόγυνα. συμβαίνει γὺρ ἐξαιρεῖν τὰ ἀλλότρια. φυχὴν δὲ τὸ συνάγον καὶ συγκρῖνον ὄμοιως τὰ τε συγγενῆ καὶ τὰ μὴ ὄμόφυλα.

est, quod a rebus mixtis tenuitate praeditis humorem calor evocat, qui tenuitatis est causa: siquidem tenue ad humidum pertinet, ut secundo libro de ortu est proditum *). Humore igitur evocato atque exsiccato in reliquis partibus crassities relinquitur, utpote terreis et siccis, cum crassities ad siccum non aliter pertineat, quam tenuitas ad humidum. Hoc itaque pacto res mixtae crassiores efficiuntur, qui modus rebus simplicibus, veluti aëri, non convenit. Etenim aér sua natura est humidus, simplexque corpus. Quo sit, ut calore humor eius evocari non possit, partibus terreis et siccis illo educto remanentibus. Ideo non densatur, sed potius rarefit, humore aqueo, si aliquem admixtum habeat, dissoluto, qui densorem illum faciebat. Terra similiter non densatur aut crassescit calore, sed humecta praeter densationem concrescit, quomodo lateres fiunt, et fictilia omnia. Sunt qui calorem naturalem, qui animae est instrumentum **), crassitatem adducere et densitatem inquiant, elementarem, raritatem, quanquam et hunc ipsum interdum densare, sed ex accidenti, ut cum carnis meatus igne constipantur, consumo humore, qui inerat. Sed non animadverterunt, calorem quoque naturalem hoc modo densare et crassum efficere, humorem absumendo. Unde constantiores, densiores, crassioresque et minus humidæ iuvenum partes et membra, quam puerorum conspicuntur, quod calore, qui auctus est, illorum humor fuerit absumptus. Quae autem de alimento in ventriculo et caeteris, quae concoquuntur, non crassescerentibus dubitavimus, tolli ita possunt: Alimentum quidem in utero dividi, et ex crasso et solido in chylum mutari, sed tamen crassitatem quandam et extremum, cum partibus, quas alit, assimilatur, accipere. Quin et in

*) *De gen. et interit. II, 2, p. 329 b sq.: ἐπεὶ γὰρ τὸ ἀναπληστικόν ἐστι τοῦ ὑγροῦ, διὰ τὸ μὴ ὡρίσθαι μὲν, εὐόριστον δὲ εἶναι καὶ ἀκολουθεῖν τῷ ἀπτομένῳ (τὸ δὲ λεπτὸν ἀναπληστικόν· λεπτομερὲς γὰρ καὶ τὸ μικρομερὲς ἀναπληστικόν. ὅλον γὰρ ὅλον ἀπτεται, τὸ δὲ λεπτὸν μάλιστα τοιοῦτον) φανερόν, ὅτι τὸ μὲν λεπτὸν ἔσται τοῦ ὑγροῦ, τὸ*

**) Cfr. *de anim. II, 4, 16, p. 416, b.*

ipso ventriculo, nisi corpulentia quadam constet, concoctum non dici. Humor etiam, qui in acerbis fructibus inest, aqueus est et tenuis, ac concoctione crassescit, partibus terreis digestis et cum humore illo temperatis. Nec si quid molle est, idcirco tamen crassum esse non potest. Quemadmodum lumen molle, quod multis durioribus rebus, ut glacie crassius est. Humores autem crudi, qui in animalis sunt corpore, saepenumero crassi sunt, et concoctione dicuntur tenuari, quoniam, ut concoquantur, tenuantibus medicamentis incidi debent, et a viscositate liberari, quo tandem a natura crassitiem convenientem accipient; quod de urinis etiam dictum est, quae initio crassiores sunt, quam par sit. Humorum itaque tenuatio, praeparatio potius est ad coctionem, quam ipsa sit concoctio. Quod Averroës in collectaneis indicavit, cum duplum præparationem esse tradidit, unam ab arte, quae tenuando progreditur, alteram a natura, quae humorem ad mediocrem, ut aiunt, consistentiam reducit. Nec aliter Galenus videtur sensisse. Illud autem, quod ab Olympiodoro traditur, non omnino probaverim, primum quidem de hac humorum concoctione, quae a naturali sit facultate, Aristotelem non locutum, sed de maturatione: deinde non omnes humores crudos attenuari, sed crassos solum. Carnem enim, et quaecunque actu sunt humida, ea concoctione crassescere: quae autem potestate, ea dissolvi. Etenim et de omni concoctione locutus est, et omnia, quae concoquuntur, seu actu, seu potestate sint humida, crassescere tradidit. Quorum aliqua si initio confectionis videntur tenuari, ad extremum tamen, ut ipse fatetur, congruam et temperatam et concoctioni convenientem accipiunt crassitiem. — *Vicomercatus.* — τὰ πεπτόμενα E. περιττώματα pr. manu F. — ξηρότερα pro θερμότερα F. qui verba εἰναι ..... ξηρότερον in margine posuit.

8. οὐν omitit E. — ἀπεψύλα ..... θερμότητος.

Huc etiam pertinet locus *Problem. XX*, 12, p. 924, a, ex quo sequentia adscribimus: περὶ δὴ τούτου καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα δεῖ λαβεῖν, ὅτι οὐχ ἀπαντα ἐξ τῆς αὐτῆς ὑλῆς γίνεται, οὐδὲ αὐξέται, ἀλλ’ ἔνιοι ἐξ ἄλλων φθορᾶς καὶ ἐξ ἀρχῆς γίνεται

καὶ αὐξεται, οἶον οἱ φθεῖρες καὶ αἱ τρίχες ἐν τῷ σώματι, διαφθειρομένης τῆς τροφῆς καὶ ἀεὶ τὸ χεῖρον ἔχοντες. ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ἐν σώματι ἔνα γίνεται ἐκ περιττώματος τροφῆς. τοῦτο δὲ ζετὸν ἀπεψία, καὶ οὐ μὴ ἡδύνατο κρατῆσαι ἢ φύσις, τὰ μὲν προχειρότατα εἰς κύστιν καὶ κοιλίνιν ἀποκρίνεται. ἐξ ἐνίων δὲ ζῆται γίνεται, δι’ ὃ καὶ αὐξάνονται ταῦτα ἐν γηρᾳ καὶ νόσοις. οὕτως ἐν τῇ γῇ τὰ μὲν ἐκ πεπεμμένης τῆς τροφῆς γίνεται καὶ αὐξάνεται, τὰ δὲ ἐκ περιττωμάτων καὶ ἐναντίως ἔχοντων. — Differentiam inter ἀπεψίαν, δυσπεψίαν εἶ βραδυπεψίαν statuit Galenus, *de symptom. different.* c. 4. Tom. VII, p. 66 Kühn: ἐπὶ δὲ γε τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως ἐν τῇ γαστρὶ τὸ μὲν μηδ' ὄλως ζετὸν, ὅταν οὔπερ ἐλήφθη τὰ σιτία τοιαῦτα διαμένῃ κατὰ πᾶσαν ποιότητα· τὸ δὲ ἀρρώστως, ἴδιον δυναμά κέκτηται τὴν βραδυπεψίαν. ὥσπερ καὶ τὸ πλημμυλῶς, εἰς ἀλλόκοτον ποιότητα τῶν σιτίων μεταβολήν. ὥστε γενέσθαι τὰ σύμπαντα συμπτώματα τοῖα περὶ τὴν μίαν ἐνέργειαν ἀποτυγχανομένην. καλεῖται δὲ ἡ μὲν ἐνέργεια πέψις, ἀλλοίωσις οὖσα τῶν σιτίων εἰς τὴν οἰκείαν τῷ ζῷῳ ποιότητα· βραδυπεψία δὲ ἡ ἐν χρόνῳ πλείονι καὶ μόγις εἰς τὴν αὐτὴν ποιότητα μεταβολή· τὸ δὲ ἀλλοιοῦσθαι μὲν εἰς ἑτέραν ποιότητα, μὴ μέντοι κατὰ φύσιν, ἀπεψίαν δυναμάζονσιν· διμωνύμιας δὲ αὐτῇ προσογορεύεται καὶ ἡ στέρησις τῆς ἐνέργειας. καίτοι συφέστερον ἦν ταύτην μὲν μόνην ἀπεψίαν δυναμάζεσθαι, δυσπεψίαν δὲ τὴν πλημμυλῆν μεταβολήν, βραδυπεψίαν δὲ τὴν ἀρρώστον ἀλλοίωσιν· ἀλλὰ γάρ, ὅπερ ὁ Πλάτων ἐλεγει, ἀγνοοῦντες οἱ παλαιοὶ τὰ πλεῖστα τῶν πραγμάτων τὰ μὲν οὐδὲν ὄλως, τὰ δὲ οὐκ δρθῶς ἀνόμιασαν. οὕκουν ἔξαπατεύσθαι χρὴ τοῖς δυνόμαισιν, ἀλλ’ εἰς αὐτὴν ἀποβλέπειν τῶν πραγμάτων τὴν οὐσίαν. — Loco verborum ἡ δὲ ἐνδεια τῆς θερμότητος E. nihil habet nisi ὅ, quod sensu cassum. ἡ δὲ ἐνδεια τῆς ψυχρότητος θερμότης ζετὸν A. Vic. — ζετὸν post ψυχρότης omittit F. — ἐκάστη φύσει P. ὑλη φύσει inverso ordine N.

CAP. III.

Iam singula concoctionis et inconcoctionis genera perse-
quitur. Inscribitur caput apud G. B.: δτι τοῖα εἰδη πέψεως,
πέπανσις, ἐψησις καὶ ὑπτησις καὶ τοῖα τάναντία τούτοις.

1. Verba ab initio paulo aliter deprehenduntur in codice N. πέπανσις δὲ πέψις ἔστιν· ηγάρ ἐν τοῖς περικαρπίοις π. π. λ. — περικάρπιον est fructus pars, quae semen ambit, ut in leguminibus siliqua, in castaneis (*Aesculus hippocastanum* L.) echinatus cortex, in nucibus testa s. putamen, in malis et pirus quod edule est, bene explicante Trenck de Lenburgio ad Aristot. *de anim.* II, 1, 6, p. 332, quem vide Vulgo, quod περικάρπιον hoc et aliis in locis ab Aristotele vocatur v. c. *Probl.* XX, 3, p. 923, a. 25, p. 925, b. XXII, 4, p. 930, a. 5; p. 930, b ac saepius (imprimis cfr. Theophrast. *de caus. plantar.* I, 16, 1 sqq. *Hist. plant.* I, 2, 1, p. 8: καρπὸς δ' ἔστι τὸ συγχειμένον σπέρμα μετὰ τοῦ περικαρπίου), καρπός a Graecis vocatum est. cfr. *de plant.* I, 4, p. 819, b. II, 9, p. 828, b. II, 10, p. 829, b ac saepius. Galen. *de facultat. aliment.* II init. Rarior est usus vocabuli περικάρπιον, ut solum fructus corticem designet. cfr. Alciphron. *Epp.* III, 60. Tom. II, p. 158 ed. Wagner, ubi περικάρπια τῶν φρούρων. At ipse Aristoteles *de generat. animal.* I, 18, p. 724, b nullo alio pacto fructum a semine differre ait, nisi prioris posteriorisque ratione: σπέρμα δὲ καὶ καρπὸς διαφέρει τῷ ὑστερον καὶ πρότερον. καρπὸς μὲν γὰρ τῷ ἐξ ἄλλον εἶναι, σπέρμα δὲ τῷ ἐκ τούτου ἄλλο. ἐπειδὴ ἀμφω ταῦτάν ἔστιν. — In *Problem.* XXII, 13, p. 931, a, ubi de maturatione arte operata, ope palearum loquitur, vocabulo πέπανσις non utitur, sed vocabulum πέψις adhibuit, additque τῇ μὲν οὖν θερμότητι πέττει. *De sensu et sensibili* c. 4, p. 441, a utitur vocabulo ἔφειν: ὅρῶμεν γὰρ μεταβάλλοντας ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τὸν χυμοὺς ἀφαιροῦμένων τῶν περικαρπίων εἰς τὸν ἥλιον καὶ πυρονυμένων, ὡς οὐ τῷ ἐκ τοῦ ὑδατος ἔλκειν τοιούτους γινομένους, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ περικαρπίῳ μεταβάλλοντας καὶ ἔξικμαζομένους δὲ καὶ κειμένους, διὰ τὸν χρόνον, αὐστηροῦς ἐψομένους; εἰς πάντα τὰ γένη τῶν χυμῶν ὡς εἰπεῖν μεταβάλλοντας. Nomen πέπανσις, ut hoc etiam moneamus, a πέπων derivatum est, quod maturos fructus significat. Ita σίκνοι πέπονες *Problem.* XX, 32, p. 926, b cucumeres,

qui maturi comeduntur, cum σίκνοι crudī edantur. cfr. Athen. II, 78. Galen. de facultat. aliment. II. Tom. VI, p. 565 Kühn. — πέψις καὶ σῆψις Alex. probante Gesnero p. 30. — τις post τελείωσις omittit F. — δύναται pro δύνηται P. — τέλειν pro τέλειον N. — Μόx τοιοῦτογ pro οὗτο F. — Ad verba καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ..... λέγομεν confer de anima II, 4, 15; p. 416, b: ἐπεὶ δὲ ἀπὸ τοῦ τέλους ἄπαντα προσαγορεύειν δίκαιον, τέλος δὲ τὸ γεννῆσαι, οἶνον αὐτό, εἴη ἂν ἡ πρώτη ψυχὴ γεννητική, οἶνον αὐτό. Politic. I, 2, p. 1252, a: ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῷοις καὶ φυτοῖς φυσικὸν τὸ ἐφίεσθαι, οἶνον αὐτὸ τοιοῦτον καταλιπεῖν ἔτερον. Generatio enim necessaria, ne desiciat species. Cfr. de gener. et interit. II, 11, p. 337, b sq. Plat. Sympos. p. 207 D sqq.: ἔνταῦθα τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ λόγον ἡ θνητὴ φύσιν ζητεῖ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀεὶ τε εἰναι καὶ ἀθανάτος. δύναται δὲ ταύτῃ μόνον, τῇ γενέσει, ὅτι ἀεὶ καταλείπει ἔτερον νέον ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ. ἐπεὶ καὶ ἐν ἔκαστον τῶν ζῷων ζῆν καλεῖται καὶ εἰναι τὸ αὐτό, οἶνον ἐκ παιδιάριον ὁ αὐτὸς λέγεται ἔως ὃν πρεσβύτης γένηται· οὗτος μέντοι οὐδέποτε τὰ αὐτὰ ἔχων ἐν ἑαυτῷ ὅμιας ὁ αὐτὸς καλεῖται, ἀλλὰ νέος ἀεὶ γινόμενος, τὰ δὲ ἀπολλύς, καὶ κατὰ τὰς τρίχας καὶ σύρκα καὶ δοστᾶ καὶ αἷμα καὶ ἔνμπαν τὸ σῶμα· καὶ μὴ ὅτι κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν· οἱ τρόποι, τὰ ἡθη, δόξαι, ἐπιθυμιαι, ἡδοναι, λῦπαι, φόβοι, τούτων ἔκαστα οὐδέποτε τὰ αὐτὰ πύρεστιν ἔκάστῳ, ἀλλὰ τὰ μὲν γλυκεῖται, τὰ δὲ ἀπόλλυνται. πολὺ δὲ τούτων ἀτοπάτερον ἔστιν ὅτι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι μὴ ὅτι αἱ μὲν γλυκονται, αἱ δὲ ἀπόλλυνται ἡμῖν, καὶ οὐδέποτε οἱ αὐτοὶ ἔσμεν οὐδὲ κατὰ τὰς ἐπιστήμας, ἀλλὰ καὶ μία ἔκάστη τῶν ἐπιστημῶν ταῦτὸν πάσχει. Ὁ γὰρ καλεῖται μελετῶν, ὡς ἔξιούσης ἔστι τῆς ἐπιστήμης. λίθη γὰρ ἐπιστήμης ἔξοδος, μελέτη δὲ πάλιν καινὴν ἐμποιοῦσα ἀντὶ τῆς ἀπούσης μηῆμην σώζει τὴν ἐπιστήμην, ὥστε τὴν αὐτὴν δοκεῖν εἶναι. τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ πᾶν τὸ θνητὸν σώζεται, οὐ τῷ παντάπασι τὸ αὐτὸν ἀεὶ εἶναι, ὥσπερ τὸ θεῖον, ἀλλὰ τῷ τὸ ἀπιὸν καὶ παλαιούμενον ἔτερον νέον ἐγκαταλείπειν οἶνον αὐτὸν ἡ νταύτη τῇ μηχανῇ, ὡς Σώκρατες, ἔφη, θνητὸν ἀθανασίας μετέχει, καὶ σῶμα καὶ τὰλλα πάντα· ἀθανάτον δὲ ἄλλη. μὴ

οὖν θαύμαζε, εἰ τὸ αὐτοῦ ἀποβλάστημα φύσει πᾶν τιμᾶ· ἀθανασίας γὰρ χάριν παντὶ αὐτῇ ἡ σπουδὴ καὶ ὁ ἔρως ἐπεται. Theophrast. *de caus. plant.* I, 16, 1, p. 365: ἵσως δ' αὐτὸ τοῦτο πρότερον εὖ ἔχει διελεῖν, ὅτι πέψις ἔστιν ἡ μὲν οὖν τῶν περικαρπίων, ἡ δ' αὐτῶν τῶν καρπῶν· καὶ ἡ μὲν πρὸς τὰς ἡμετέρας τροφάς, ἡ δὲ πρὸς γέννησιν καὶ διαμονὴν τῶν δένδρων· οἱ γὰρ καρποὶ καὶ τὰ σπέρματα τούτων χάριν. Huc etiam pertinet locus *Phys.* VII, 3, p. 246, a: ὅταν λάβῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀρετήν, τότε λέγεται τέλειον ἔκαστον· τότε γάρ ἔστι μάλιστα τὸ κατὰ φύσιν. Cum igitur ex locis paulo ante laudatis patet, ex mente Aristotelis propriam virtutem viventium esse, sui similes generandi, iure h. l. τελείωσιν vocat maturationem, qua virtus illa ac facultas nititur.

2. πέπονα καὶ ὄλλα πολλά inverso verborum ordine F. H. N. — πεπαμμένων pro πεπεμμένων E. — μεταφορᾶς pro μεταφορᾷ N. Oppositum autem est μεταφορᾶς vocabulo κυρίως, quo usus erat IV, 2, 2, ad quem locum respicit verbis καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον. — τὰ δριζόμενα intelligit ὑγρότητα καὶ ξηρότητα. — καὶ ψυχρότητος omittit E.

3. ἔτι δὲ ἔστιν ἡ φ. et q. s. F. — φύματα sunt minuti abscessus explicante Celso II, 8, sive tubercula V, 18, 16. Vide omnino eundem Celsum V, 28, 9. VI, 18, 2. Arist. *de gen. anim.* I, 18, p. 724, b. Galenum de arte curandi ad Glaucon. II, 1. in Hippocr. Aphorism. Tom. XVII. Part. II, p. 636. — φλέγμα, pituita. cfr. *de gener. animal.* I, 18, p. 725, a: τῆς μὲν οὖν πρώτης τροφῆς περίττωμα φλέγμα καὶ εἴ τι ὄλλο τοιοῦτον. καὶ γὰρ τὸ φλέγμα τῆς χρησίμου τροφῆς περίττωμά ἔστιν· σημεῖον δ' ὅτι μιγνύμενον τροφῆς καθαρῆ τρέφει καὶ πονοῦσι καταναλίσκεται. Schneider. ad Veget. *Mulomedic.* p. 60 sq. — ορίζειν sc. calorem: μὴ κρυπτοῦν sc. τοῦ ὑγροῦ.

4. Articulum ante πνευματικῶν omittunt E. A. Vic. Post ὕγει addit F. ὅταν τρέφηται. — Sensum verborum καὶ τὰ μέν .... ἐκβάλλει optime adsecutus est Vicomercia-

tus, cuius haec verba adscribimus: Concoctionis quemadmodum duplice finem esse voluit, quorum alter esset natura, alter ut res concoctae tales et tanta fierent, ita et maturationis duplice statuit, cum ait, naturam maturatione alias res in se adducere, alias expellere. Etenim eas in se adducit natura, quae proprie maturescunt, quarum concoctionis finis quodammodo natura est, cuius modi sunt fructus, qui maturatione in naturam adducuntur, quod naturam, hoc est procreandi, et omnino motionis vim efficientem accepisse tum dicuntur, cum maturuerunt. Quamquam non ita in naturam desinunt, quod formam ac speciem mutent, quemadmodum alimentum. Quas autem natura eiicit, translatione sola maturescere dicuntur, talesque ad tanta maturatione efficiuntur. Id quod pituita et sanies tuberculorumque docet excrementum, quae tum a natura expelluntur, cum maturatione talia et tanta evaserunt.

5. Ὡμότης h. l. contrarium statuitur esse maturationi (*μετάντεως*), quamvis vulgarem loquendi usum secutus Aristoteles *Probl.* XX, 4, p. 923, a opponat ἐψανά *) et ἀμά (cfr. Homer. *Odyss.* XII, 396:

— — κρέα δ' ἄμφ' ὄβελοῖς ζμειύκει,
δπταλέα τε καὶ ὡμά. — —)

Cruditatem esse ἀπεψιλαν, patet etiam ex *Problem.* XX, 6, ubi dicit: ὅσα γὰρ καὶ ὡμὰ ἀπέπτους ἔχει τοὺς χυμούς. — τι λοτιν εἴρηται H. N. mutato verborum ordine. — ἀόριστος γρότης, quia actionem caloris nondum accepit, cuius efficientia solet terminari: ἵ ἀσύντατος, ut explicat Alexander fol. 129, a. — νδατώδης, ut in vino: ὁ γὰρ οἶνος ὑγρός ἐστι τὴν φύσιν *Problem.* III, 16, p. 873, a; πνευματώδης, ut in oleo: τὸ γὰρ λιπαρὰ ἀέρος ἐστί, ut ipse ait de long. et brev. c. 5, p. 466, a. — τῶν ἄμφοιν omissa præpositione E.

6. ἱ ἀτέλεια addito articulo F. H. N.

*) Vocabulum ἐψανά formatum est, ut ὄπτανός *Probl.* XX, 5, *μετάντεως* *Analect.* Brunckii II, 306. Artemidor. I, 75.

7. οὐθὲν γὰρ ὑγρόν. F. — ὕδωρ καὶ οὐ παχύνεται posito καὶ pro γάρ Alex. fol. 129, a. — Verba οὐ παχύνεται omittit N., qui deinceps praebet μόνων pro μόνον. — De re cfr. IV, 6, 4: ὕδωρ δὲ τῶν ὑγρῶν οὐ παχύνεται μόνον. ὅσα δὲ κοινὰ γῆς καὶ ὕδατος καὶ ὑπὸ τοῦ πυρὸς πάγγυται καὶ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ παχύνεται δ' ὑπ' ἀμφοῖν, ἔστι μὲν ὡς τὸν αὐτὸν τρόπον, ἔστι δ' ὡς ἄλλως. *de sensu et sensibili* c. 4, p. 441, a; ubi de origine saporum tradit: λείπεται δὴ τῷ πάσχειν τὸ ὕδωρ μεταβάλλειν. ὅτι μὲν τοιννού οὐχ ὑπὸ τῆς τοῦ θερμοῦ μόνον δυνάμεως λαμβάνει ταύτην τὴν δύναμιν, ἢν καλοῦμεν χυμόν, φανερόν. λεπτότατον γὰρ πάντων τῶν ὑγρῶν τὸ ὕδωρ ἔστι καὶ αὐτοῦ ἔλαιον. ἄλλ' ἐπεκτέλεται ἐπὶ πλέον τοῦ ὕδατος τὸ ἔλαιον διὰ γλισχρότητα. τὸ δὲ ὕδωρ ψαθυρόν ἔστι. διὸ καὶ χαλεπώτερον φυλάξαι ἐν τῇ χειρὶ τὸ ὕδωρ ἢ περ ἔλαιον. ἐπεὶ δὲ θερμαινόμενον οὐθὲν φαίνεται παχυνόμενον τὸ ὕδωρ αὐτὸν μόνον, δῆλον, ὅτι ἐτέρᾳ τις ἄν εἴη αἰτία. *de general animal.* II, 2, p. 735, a: οὐ γὰρ παχύνεται τὸ ὑγρὸν θερμῷ (loco ad IV, 7, 2 laudato). — μόνων pro μόνον N. — τὸ ante θερμόν omittunt F. II. N. — τῷ in altero enuntiationis membro deest in F. — τὸ ὄριζόμενον i. e. ὑγρόν, quod addunt A. Vic. B. — καὶ γὰρ διὰ τοῦτο F. pro διὸ καὶ. Ad verba διὸ καὶ λεπτοὶ ..... ἅποτοι cfr. *Problem.* XX, 4, p. 923, a: διὰ τὸ τῶν φυομένων τὰ μὲν ἐψανά, τὰ δὲ ὡμὰ βρωτά; ἢ ὅσων οἱ χυμοὶ μὲν ἐδάμιμοι εὐθύς, τούτων πυρωθέντων, γλυκύτεροι γίνονται ὑπὸ τοῦ θερμοῦ. ὅσων δὲ εὐθύς, καὶ ὡμὰ ἐδάμιμα. XX, 6: διὰ τὸ δὲ τὰ μὲν ἀβρωτά ἔστι, τὰ δὲ βρωτά; ἢ διὰ τοὺς χυμούς; ὅσα γὰρ καὶ ὡμὰ ἀπέπτους ἔχει καὶ πυρούμενα μη μεταβάλλει, ἀβρωτα. ὅσων δὲ βρωτὸς ὁ χυμός, ἵσχυρότερος δέ, ταῦτα ἡδύσμιατά ἔστι. τὰ γὰρ ἐμικρῷ ἔχοντα πολλὴν δύναμιν τῶν βρωτῶν, ἡδυτικὰ τῶν ἐπολλῆ.

8. λέγεται δὲ ἡ ὡμή. omissio καὶ N. — Verba καὶ οὐδα omittit in ὕμιατι Alex. fol. 129, a: at patet ex commentario eum hoc verbum in suo iam codice reperisse. Ita tamen etiam B. — Quomodo humores corporis crudi aut cocti dicantur, ut et περιττώματα, fusissime exponit Galenus in *Hippocr.*

de rat. vict. in morb. acut. Comment. II. Tom. XV, p. 596.
in Hippocrat. de humorib. Tom. XVI, p. 186 sqq. Etiam
 abscessus nondum maturos, partus immaturos, qui abortione
 lucem vident, ὡμούς vocarunt. Cfr. Foës. *Oeconom. Hippocr.*
 p. 692, b. Hinc ὡμοτοκεῖν, ὡμοτομεῖν. — κατάρρεοι des-
 niuntur a Galeno *introduct.* Tom. XIV, p. 742. *in Hippo-*
crat. prognost. comment. II, Vol. XVIII. Part. I, p. 180.
definit. med. Tom. XIX, p. 418. Foës. *Oeconom. Hippocr.*
 p. 321, a. διὰ τὸ αὐτον omissio αὐτό E. — τῷ γὰρ μὴ
 κεκρατῆσθαι ..... προσαγορεύεται. Contraria ra-
 tione τῷ μὴ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τῆς ψυχρότητος senectus
 cruda (Virg. *Aen.* VI, 304: *cruda deo viridisque senectus*),
 ὡμὸν γῆρας apud Hom. *Od.* XV, 357, Hes. *Op.* v. 707. Plut.
Moral. I, p. 407 A; ὡμογέων *Il.* XXIII, 791 (cui oppositum
 est ὁ πέπονες *Il.* II, 235. Hesiod. *Scut. Herc.* v. 350, quod
 quomodo explicandum sit, dubito an multi perspexerint) dici
 videtur, cum *de long. et brev. vitae* c. 5, p. 466, a dicat: δεῖ
 γὰρ λαβεῖν, ὅτι τὸ ζῷόν ἐστι φύσει ὑγρὸν καὶ θερμόν, καὶ
 τὸ ξῆρον τοιοῦτον τὸ δὲ γῆρας ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ τὸ τεθνήκος;
 et *Problem.* XXX, 1, p. 953, b: τὸ δὲ γῆρας κατάψυξίς τις.
 Atqui, uti supra docuimus ad IV, 1, 15 (cfr. ad IV, 1, 7)
 loco ex *Problem.* XIV, 7, p. 909, b laudato, γῆρας σηπεδών
 τις ἐστι, putredo autem omnis fit, corpore vi caloris domito,
 unde eluet, ὡμότητα iure etiam senectuti tribui posse. —
 συνιστάναι pro συνεστάναι N. — ὡμὰ τὰ πάντα addito arti-
 culo Vic. B. P.

9. κεραμὸς ὡμός, unde ὡμαλός Geoponic. X,
 21, 1 ac saepius: καὶ ἄλλα πολλά, ut πίσσα Geoponic.
 VI, 5, 4; μέλι ibid. XV, 7, 4; ἄλφιτα XX, 16. — At etiam
 aqua, quod in sequentibus negat Aristoteles, apud Grae-
 cos interdum ὡμή vocatur, sed alio sensu, quam ut ὡμὸν ὑδωρ
 opponatur ἐφθῶ. Vide Geoponic. II, 6, 2, p. 89: ξάν μή τινων
 ἡ γεῦσις φθείρηται διὰ τὴν τῶν ἐπικειμένων ὑδάτων ἰδιότητα,
 ὡμῶν ἡ ἀλμυρῶν ὑπαρχόντων, ἡ νιτρωδῶν, ἡ στυπη-
 ὅτι ἔχοντων, ἡ θεῖον, ἡ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. — Ad verba
 ὅτι οὐ παχύνεται cfr. §. 7 et quae ibi monuimus.

10. *Verba πέπανσις* ..... διὰ τὸ ἔστιν in margine posuit F. — ἔστιν post διὰ τὸ omittunt H. N. cfr. §. 21. — Articulum ante ἔψησις addit F. — ἐπὶ τῶν ἐψομένων μόνον H. ἐπὶ τῶν ἐψομένων μόνων N. — ἀօρίστον ἦν γρῷ i. e. τῆς ἀօρίστου ὑγρότητος, uti locutus erat §. 5, quo etiam respicit verbis ὥσπερ εἰρηται. Nulla igitur alia re differunt πέπανσις et ἔψησις, nisi quod illa fiat a calore naturali, haec a calore externo, quae proprie πέψις dici nequit, cum omnis concoctio sit τελεώσις ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ οἰκείου θερμοῦ (IV, 2, 3). — ἀντὶ γρῷ pro ἀντὶ εἴη N. — ἡ ὑδατῶδες omittit E.

11. ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ὑγρῷ πυρός intellige ignem ac calorem, adventitium, non naturalem, qui, cum omnibus corporibus insit πῦρ, adeoque etiam humoribus omnibus (cfr. de generat. et interit. II, 8, p. 335, a) hic quoque deprehendatur necesse est. — τὰ γάρ ..... ὅπταται E. Alex. fol. 129, b. A. Vic. P. . De vocabulo τύγανον cfr. Interpp. ad Moerid. p. 330 sq. ed. Koch. — ἔξω pro ἔξωθεν E. — πυρός pro θερμοῦ F. — εἰς ἑαυτὸν ἀναλαμβάνοντες, addito postremo vocabulo. αὐτόν Vic. ut et mox §. 12 αὐτά pro αὐτά et ita B. P.

12. ὄψόμενον P. ut dubites, num fortasse voluerit ὅπτάμενον, cuius in locum saepenumero ὅπτίμενον scriptum reperitur. cfr. ad IV, 6, 6. — τὰ ὅπτὰ τῶν ἐφθῶν E. contra nexum sententiarum, quamvis primo obtutu verius videatur. — θερμασίαν Aristoteles *Probl* I, 6, p. 859, b explicat excessum caloris: ἡ δὲ θερμασία ὑπερβολὴ θερμότητος οὐσία ποιεῖ πυρετούς. At recte, ni fallor, Bekk. codicum auctoritate (excepta unius Vatic. 1253, X^a signati) φλεγμασία recepit. — ἑαυτά pro αὐτά F. H. N. — αὐτήν pro ἑαυτήν A. Vide Matth. *Gr. gr.* I, p. 278. — Tota paragraphus paulo difficilior, quam ob rem Vicomercati verba adscribimus haec: Hoc elixatio ab assatione dissidet, quod a calore haec sicco, illa ab humido efficitur. Illud etiam requiritur, ut elixandae rei indefinitus humor, seu aëreus fuerit seu aqueus, ab humido illo calore superatus educatur. Ita ferum elixarum

succi cum humido externo, in quo elixantur, miscentur, ob eamque causam saepe rebus elisis, ius, in quo coctae sunt, praestat: quare a rebus differunt, quae in satagine friguntur. Illae enim in humore calido, seu oleo, seu alia pingui materia coquuntur, verum ab ea non vincuntur, quin potius calefactae eum, quicunque sit, humorem vincunt, cundemque victum ad se attrahunt, et id quidem non naturali earum calore, ut quidam putavit, sed eo, quem ex frixione contraxerunt, cum praesertim pingue facile admodum a calido trahatur. Eum autem attrahi humorem, argumento illud est, quod exsiccari facile et quoddammodo exsugi conspicitur. Neque id impedit, quod humor calidus, in quo res elixantur, perinde ut frixum imminuat et exsiccat. Nam in vaporem aqua convertitur, non a re elixa attrahitur: oleum autem et pingua omnia pree lentore suo vaporem non edunt, sed (quod in progressu explicabitur) suffitum solum. Eorum itaque immunitio ex eo potissimum accidit, quod a rebus frixis caloris efficientia attrahantur. Unde et res frixae illis resertae sunt, et suavitato iis praestant. Est vero et argumentum, quod de rerum elixarum ampliori, quam assarum siccitate Aristoteles attulit. Quod de rerum earum interioribus partibus, non exterioribus intelligendum est. Assarum enim rerum partes exteriores sicciores sunt, quam elixarum, utpote a calore sicco exsiccatae: e quarum partium siccitate evenit, ut interiores magis sint humectae, humore intus concluso, qui meatibus siccitate constipatis exire non potest. Quod rebus elisis non accidit, quarum partes exteriores ab humore semper ambiuntur, ob eamque causam non constipantur, ut qui intus est humor, facile possit educi. Intelligendum autem, ut Alexander ait, de assis, quae elixa prius non fuerunt: siquidem illa et intus et extra siccitate sunt affecta. Haec Vicomercatus. Addantur Aristotelis verba ex *Problem. XX.*, 5, p. 923, a: διὰ τὸ τὰ μὲν ἐψαρά, τὰ δὲ ὄπτανά (sc. βρωτά, quod ex antegresso problemate repetendum est); ἢ δὲ τὰ μὲν ἐγρότερα οὐ τοσοῦτον (excidit ni fallor ἵγκανθῆναι, quod etiam in sua versione agnovit Gaza; aut saltem, ut saepe-

numero factum est, contrarium ex contrario ἔηρανθῆναι verbum supplendum. Cfr. Kühner *Gramm. gr.* Vol. II, p. 604 sq. Non offendit, quod ἔηρανθῆναι in posteriore enuntiationis membro sit possum. Cfr. Eurip. *Orest.* 608: ὃ πλὴν γνωσκός οὐνεκα στρατηλατεῖν, τὰλλ' οὐδέν, ubi in priore membro ad στρατηλατεῖν ex οὐδέν in posteriore supplendum δεινός), τὰ δὲ ἔηρότερα οὐ μᾶλλον ἔηρανθῆναι δεῖ; ἐψόμενα δὲ πάντα ὑγρότερα καὶ μαλακώτερα· τὰ δὲ ἡπτον ὑγρά, ἀν πυρωθῆ, γίνεται ἔηρος.

13. οἶον λέθοις omissa praepositione E. Cfr. *Problem.* XXIV, 11, p. 937, a: τῇ τοῦ ὑγροῦ ἐκλείψει γίνεται λέθος. Etiam in lignis tam exigua tantum humoris inest quantitas, ut Aristoteles IV, 7, 20 ea terrae aërisque esse dicat. At Plutarchus *Quaest. Sympos.* VI, 9 humiditatem addidit, quae, cum adurantur ligna, ab igne consumatur, cui alimentum sit, cum aëreæ partes profligentur tamquam fumus, terrenaeremaneant tamquam cinis. — ἔστι pro ἔνεστι E. — ἐν ἔύλοις omissio articulo F.

14. λέγεται δὲ χρυσὸς ἐψεσθαι cfr. *Platon. Politic.* c. 41, p. 188 ed. Fischer, ubi aurum excoquendi ratio obiter exponitur, de qua adi Schneider, *Analect. metalli veter.* p. 4 sqq. *), καὶ τὰ μέν pro κατὰ μέν F. prima manu. — Negationem ante τὴν αὐτήν omisit pr. manu E. — μεταφορᾶς pro μεταφορᾷ pr. manus F. recentior enim διαφορᾶς. Metaphorice ex. gr. lina coqui dicuntur, cfr. *Theophrast. de igne* §. 43, p. 720: τινὰ δὲ τοσαύτης δεῖται θερμότητος, ἵνα λεπτοτέρῳ γίνεται τοῦ ὄντος, ὥσπερ τὰ λίνα καὶ οἱ στήμονες οἱ ἐψήμενοι. Huc pertinent *cruda līna* Plinii *Histor. natur.* XIX, 1. Cfr. quae de ὁμολίνῳ Schneiderus in *lex. s. v.* — οὐ γὰρ ὕρτια κεῖται τὰ ὄνόματα Alex. sol. 129, b. A. Vic. P. οὐ γὰρ κεῖται ὄνόματα ὕρτια, et q. s., quod fortasse verum esse evincitur scriptura codicis E., qui prima manu κρατεῖται exhibet pro κεῖται, addito deinceps ante ὄνόματα articulo. — ὅνομα pro ὄνόματα H. N. — Caeterum ad verba οὐ γὰρ κεῖται . . . διαφορᾶς cfr. ad IV, 2, 2.

*) Ὁ ἐψημένος χρυσὸς opponitur τῷ ἀπίνοῳ, de quo vide Beckmann, ad Aristot. *de mir. ausc.* c. 45, p. 88. Cfr. in *Antigon. Caryst.* p. 234 ed. Beckm. notam Locellae.

15. ὅταν ἐν τῷ ὑγρῷ ὁ χυμός, transposito articulo E. F. N. Alex. Aldi fol. 130, a. Vic. B. — κύκλῳ καὶ ἔξωθεν cfr. Comment. ad I, 12, 11. Vol. I, p. 441 cum Add. p. 657. Adde Arrian. *Anabas*. I, 5: καταλαμβάνει τὰ κύκλῳ ὅρη τοῦ πεδίου.

16. τέλος natura, qua forma est. cfr. ad IV, 2, 5. τὸ προταῦτό F. — τὰ φάρμακα ἔψειν μὲν λέγομεν, addito μέν H. Ita et Latini *remedia coquere*. cfr. Macrobius. *Saturnal*. VII, 16, p. 640, nisi de pictorum coloribus dictum est, ut apud Aristophan. *Ecclesiaz*. 720:

Nῆ Δια μέλαινά γ' οὐδ' ἀν εἰ τὸ φάρμακον

ἔψουσ' ἔτυχες, ᾧ Λυσιφράτης μελαίνεται.

Cfr. Interpp. ad Moerid. p. 363 ed. Koch. Caeterum vix dubium esse potest, quin hic quoque locus, eaque quam obiter commæmorat, loquendi ratio φάρμακα ἔψειν idoneam veteribus philosophi detractoribus occasionem praebuerit, qua oblata fabellam de Aristotele, post divitiarum a patre sibi derelictarum profusionem pharmacopola confirmarent atque commendarent, de qua vide Athen. VIII, 13, p. 354 Cas. Aristocles. Messen. ap. Euseb. *Praepar. Evang.* XV, 2. Cfr. Stahr *Aristotel*. Tom. I, p. 38 sq.

17. καὶ βαρύτερα A. Vic. B. — εἰς τε ὄρρον addito τε F. H. N. vide, quae monebimus ad IV, 7. — πνεύμαν pro πνύτλαι N. et ita codd. in *Hist. animal.* πνύτλαι F. πνύμαν Vic. B. P. cfr. *Histor. animal.* III, 21, p. 522, b: ἡ δὲ πνύτλα γάλα ἔστι· τῶν γὰρ ἔτι θηλαζόντων ἔστιν ἐν τῇ κοιλίᾳ. γίνεται οὖν ἢ πνύτλα, γάλα ἔχον ἐν αὐτῇ πῦρ, ὃ ἐκ τῆς τοῦ ζώου θερμότητος, πεπτόμενον τοῦ γάλακτος, γίνεται. Cfr. etiam *de Part. animal.* III, 15, p. 676, a, ubi iterum omnes codd. exhibent πνεύμαν, Schneider. ad Vicandri *Alexipharm.* v. 373. Galen. *de simpl. medicam. facult.* X, p. 274. Adscribimus etiam verba Sprengelii ad Dioscorid. II, 85, p. 446: πνήμα derivatur a πήσειν, πήγτειν, ut πνήμα melius scribatur (Theodor. Gaza grammatis. p. 629 ed. Neophyt. Hinc et Suidas: πνήμα, ὁ ὄπος ὁ τυρεύων τὸ γάλα). Alii, dum πνύτλαι scribunt, a πνός colostrum, τὸ πρῶτον γάλα nasci perhibent. ὄρρος quoque non de sero Tom. II.

tantum lactis, sed etiam de coagulo dictum esse censem Niclas ad Antigon. Caryst. c. 24, p. 39 ed. Beckm. — εἰστιν πάσχει· οὐδὲ γὰρ παχύτερον, οὐδὲ λεπτότερον, οὔτε βαρύτερον, οὔτε κονγότερον γίνεται, ὥσπερ τὰ ἐφόμενα. δληγοῦται δὲ μόνον. Verba sunt Olympiodori fol. 66, a.

18. οὐθὲν διαφέρει dedimus cum B. Iis, quae monuimus ad I, 8, 3. Vol. I, p. 413 adde Lobeck. ad Phrynich. p. 182, Trendelenburg. ad Aristot. *de anim.* I, 1, 5, p. 201 sq. — τεχν. καὶ φυσικοῖς, mutato ᾧ in καὶ H. καὶ τεχν. καὶ φυσικ. N. φ. καὶ τ. F. ὅργανα φυσικά animalium partes vocantur, quae cum vitae sint quasi instrumenta, id agunt, ut alicui inserviant consilio. cfr. *de part. animal.* I, 1, p. 642, a: οὗτως καὶ ἐπειδὴ τὸ σῶμα ὄργανον (Ἐνεκά τινος γὰρ ἔχουστον τῶν μορίων, δμολως δὲ καὶ τὸ δλον), ἀνάγκη ὅρα τοιοῦτο εἶναι καὶ ἐκ τοιωνδή, εἰ ἐκεῖνο ἔσται. Trendelenburg. ad *de anim.* II, 1, 6, p. 331 laudat in hac re *de part. animal.* I, 4. II, 1. IV, 1, *de incess. animal.* c. 4. *de generat. animal.* II, 4. Caeterum, quamvis de naturali elixatione proprie h. l. esset disserendum, exempla tamen ab artifciali magis concoctione repetiit, quae cum ars imitetur naturam, tamquam exempla valere possunt elixationis a natura ipsa operatae. Quocirca etiam addidit verba: διὰ τὴν αὐτὴν γὰρ αἰτίαν πάντα ἔσται. — έάν τι γίνηται addito τι H. N. qui praeterea exhibet γένηται. — ἀπαρτα pro πάντα H. N.

19. Ab ordine inchoato Aristoteles non discedens, post tractationem de elixatione disserit de mutatione illi contraria, quam μόλυνσιν appellat. Ut autem varias docuit esse elixationes, alias quidem veram et propriam ab humore calido proficiscentem, alias similitudine duntaxat et translatione dictas, sic imperfectas elixationes plures innuere videtur: unam, quae prima sit et verae elixationi aduersetur, quam etiam definit: alias, quae aliis elixationibus opponantur, quae etsi non nominat, ex prima tamen (ut ait Alexander) intelligere facile est. Primam vero sic posuit, ut eius antea videntur meminisse. Quod cum nusquam fecerit, lectionem reddit

obscuram. Nam inquit: Erit autem contraria, quae prima dicta est, inconcoctio etc. Sed fortasse λεχθεῖσα dictum est ἀντὶ τοῦ λεγομένη, ut sit sensus, eam μόλυνσιν, quae primum dicitur, elixationi adversari, inconcoctionem esse etc. Quamquam Alexander potestate traditam esse μόλυνσιν primam inquietat, cum de prima et propria elixatione ageretur. Eum enim, qui definit elixationem veram ac propriam potestate quoque mutationem illi oppositam definire. Nonnulla exemplaria (A. B. P. G. p. 31 legendum censet: εἴη δ' ἄν ἐναρτίᾳ τῇ πρώτῃ ἔψήσει ἀπεψίᾳ) hunc in modum habent: εἴη δ' ἐναρτίᾳ ἢ τῇ πρώτῃ λεχθεῖσα ἀπεψίᾳ etc. Quorum verborum talis est sensus: Ea μόλυνσις, quae dicta est: primae videlicet elixationi, contraria erit inconcoctio etc. Sed utro modo legamus, eadem est obscuritas. Vico mercatus. Atqui omnia clara: ἡ πρώτη λεχθεῖσα ἀπεψίᾳ est quae vulgo ἀπεψίᾳ dici solet, infimus inconcoctionis gradus. De usu aoristi videantur Hermannus de emend. rat. Gr. gr. p. 186 sqq. ad Viger. nr. 162, p. 746 sqq. Matthiaeus Gr. gr. §. 506, de anim. II, 10, 14 appellatur infimus gradus, in quo animans cernitur, ac necessaria reliquarum facultatum conditio. cfr. Trendelenburg. p. 316 sq. Quod si lectorem ad superiora quaedam verba allegare voluisse Aristoteles, procul dubio dixisset: ἡ πρότερον λεχθεῖσα ἀπεψίᾳ, quamvis apud seriora praesertim aevi scriptores πρῶτος pro πρότερος non ita raro occurrat. cfr. Abresch Dilucidat. Thucyd. p. 513. Bernhardy ad Dionys. Perieges. v. 889, p. 770. — μόλυνσις pro μάλυνσι F. H. N. μάλυνσιν sive μόλυνσιν etiam Theophrastus de caus. plantar. IV, 9, 6, p. 516 opponit τῇ ἔψήσει. cfr. Schneider. ad Aristot. Histor. animal. X, 7, p. 278. Imprimis autem conferendus est locus de gener. animal. IV, 7, p. 775, b sq.: περὶ μὲν οὖν τῆς τοῦ πάθους (mola) αἰτίας εἰρηται ἐν τοῖς προβλήμασιν. πύσχει γὰρ ταῦτα τὸ κόνημα ἐν τῇ μήτρᾳ διερ έν τοῖς ἔψημένοις τὰ μολυνόμενα, καὶ οὐδὲ διὰ θεομότητα, ὥσπερ τινές φασιν, ἀλλὰ μᾶλλον δι' ἀσθέτειαν θεομότητος. ξοκε γὰρ ἡ φίσις ἀδυνατεῖν καὶ οἱ

δύνασθαι τελειῶσαι οὐδὲ ἐπιθεῖναι τῇ γενέσει πέρας. διὸ καὶ συγκαταγηράσκει ἡ πολὺν ἔμμενει χρόνον· οὐτε γὰρ ὡς τετελειωμένον οὖθ' ὡς πάμπαν ἀλλοτριον ἔχει τὴν φύσιν. τῆς γὰρ συληρότητος ἡ ἀπειρία αἰτία· ἀπειρία γάρ τις καὶ ἡ μόλυνσις ἔστιν. — μέν omittit E. — ἐναρτίᾳ δ' ἐψήσει, addito δέ et omissio articulo F. Alex. fol. 130, b. Vic. P. — εἴη δ' ἐναρτίᾳ omissio ἦν F. II. N. A. Vic. — τῷ ἐν τῷ σ. a. E. ἐν σώματι omissio articulo B. — τὸ πέριξ pro τῷ πέριξ N.

20. ἐκφρούεται γὰρ πέττονσα E. ἡ γὰρ πέττονσα ἐκφρούεται F. — ἡ πέττονσα sc. θερμότης. — πλῆθος sc. ἕγροτητος. Dubium videtur, ait Vicomercatus, quid per multitudinem intelligat, quae in re inest elixanda, sic, ut calorem humoris ambientis superet, seu plurimum humorum in se contineat, qui calore ambiente terminari non possit, calor is est defectio. Ad humorum tamen referendum esse, quemadmodum Alexander exponit, existimo. Sed id advertendum, non tantum in hac affectione seu in concoctione, paucitatem, ab Aristotele referri, quamquam humor concoquendus modum, quod ad se attinet, non superet. Neutro enim modo inter calorem et humorum proportio servatur, quam superius reperiri docuit, cum de concoctione et ortu dissereret (IV, 1, 6). Re igitur aliqua in humore, ut concoquatur, posita, sic ea, quae dicta est, calor is et humoris proportio non fuerit, μόλυνσις sequitur. Tum enim evenire ait, ut calor, qui in humore inest, ad elixandum assidente amplior sit, quam ut humorum, quem res elixanda obtinet, movere non queat: parciō autem, quam ut illum concoquat, atque aequabilem rei illi afferat concoctionem. Ex eo autem fieri, ut μεμολυνσμένα, id est, imperfecte elixa, rebus elixis sint duriora, atque humida magis sint distincta. Quae illata conclusio difficultatem habet, breviterque admodum et concise conclusa est. Reliquum, quod de calor is ait motione et concoctione, clarum est et evidens, ut nihil magis. Difficultas autem est, quod leviter elixae et coctae carnes, molliores videntur et humidiores, quam quae perfecte. Id vero eo confirmatur, quod elixatione humor extrahitur, ut illud

humidius, ideoque mollius manere necesse sit, quod minus elixum est, quale est τὸ μεμολνσμένον. Illud etiam intellectu difficile, quod ait, humida magis distincta esse. Sed hoc Alexander exponit de inaequalitate concoctionis, quae rebus humidis, quae elixantur, accidit, ut lacti. Haec enim propter inaequalitatem dividuntur, et alia quidem parte concrescent, alia disfluunt, quomodo lac partim in caseum concrescit, partim fluidum manet, quae seri est natura. Ad eam, quae allata est, difficultatem dici potest, carnes imperfecte elixas, imo eas, quae omnino sunt crudae, humidores ac molliores videri propterea quod crudus humor, qui in iis inest, a partibus terreis atque siccis magis discretus sit, minusque cum illis contemperatus, quam in coctis et perfecte elixis. In his etenim partium, tum siccaram, tum humidaram in minimas partes quandam veluti divisionem, atque inter se temperationem et admixtionem concoctione perfecta fieri, ideoque minus humidas ac molles videri. Rerum autem imperfecte elixerum partes siccas et terreas dividi et cum partibus humidis temperari, ut aequalis quaedam et sibi similis constitutio ex partibus eius modi fieret, ob caloris imbecillitatem non posse, ob eamque causam duriores manere, quam perfecte elixerum. Nec obstat, quod elixatio humorem extrahat, ut Aristoteles docet, siccitatemque afferat, atque adeo duritatem. Nam, quae elixationi assertur, siccitas atque durities, minor est, quam quae in rebus crudis, aut imperfecte coctis inest. Est etenim rerum crudarum proprie durities. Ideo Hippocrates in quinto Aphorismorum cruditatem mollitiae opponit. Mollies, inquit, de tumoribus loquens, boni, crudi vero mali. Quare crudum et durum, quod proprie molli adversatur, sint idem. A crudis autem parum absunt τὰ μεμολνσμένα, hoc est, quae dixi imperfecte elixa. Nam non ideo imperfecte elixa nominantur, quod iam elixari coeperint et ab igne seu calore humido antea fuerint remota, quam perfectam elixationem acciperent. Non enim haec est τῶν μεμολνσμένων ratio, quorum humorem a calore ambiente non vinci Aristoteles tradit. Eo itaque vocabulo appellantur, quod aliud

commodius non habeatur, quo affectio illa exprimatur. Similis enim quodam modo imperfectae elixationi videtur, ut quae fiat in calido humore. Sed cum res maneat inconcocta et veluti cruda, durior, quam cilia ab Aristotele merito ponitur. Haec *Vicomercatus*. — ὥστε κινῆσαι omissa negatione F. — ὅμαλίναι A. Vic. P. — μεμολυνσμένα a verbo μολύνειν H. N. A. Vic. B. P.

21. μόλυνσις F. εἰρηται καὶ μόλυνσις H. N. — ζετεῖ post διὰ τὸ omittit N. cfr. §. 10. — ὄπτησις etiam de panis concoctione, ac iure quidem ex mente Aristotelis, reperitur in *Geopon.* II, 32, 2. Ar. *Probl.* XXI, 12, p. 928, a, quamvis vulgo, et in ipsis *Geoponic.* II, 33, 5 [εὐπεπτος ἄρτος] πέψις usurpetur, uti alibi etiam ἔψειν v. c. *Geopon.* II, 35, 2: ἴψημένον ἄρτον. cfr. Zell ad Aristot. *Ethic.* *Nicom.* III, 3, 16, p. 91. — καὶ pro καὶ N. — ποιεῖ pro ποιῆι E. N. — Articulum ante ὑγροῦ omittit E. — ὑπὸ τῆς τοῦ πνεροῦ, humoris nempe defectione. — ὑγρά et ξηρά θερμότης quid significent, docet Galenus *de assuetudinibus* laudatus *Vicomercato*. — τελευτῆθη pro τελεσθῇ F. — Negationem ante ἐφθόν pro omittit A. ἐφθέν pro ἐφθόν N. — προσκεκλύσθαι pro προσκεκαῦσθαι E. — λύεται pro γίνεται A. — Verba δταν ξηρότερον γίνηται omittit F.

22. Locum ante oculos habuit *Philochorus Athenaei Deipnosoph.* XIV, p. 656: Ἀθηναῖοι δ', ὡς φησι Φιλόχορος, ταῖς Θραις θύνοντες οὐκ ὀπτῶσιν ἀλλ' ἔψονται τὰ κρέατα παριτούμενοι τὰς θεὺς ἀπείργειν τὰ περισκελῆ καύματα καὶ τὸν αἷχμον, μετὰ δὲ τῆς συμμέτρου θερμιστὰς καὶ ὑδάτων ὠραῖων ἐπιτελεῖν τὰ φυόμενα. τὴν μὲν γὰρ ὄπτησιν οὐ μόνον τὴν ὡμότητα περιιρεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ σκληρὰ μαλάττειν δύνασθαι, καὶ τὰ λοιπὰ πεπανεῖν, ἕτι δὲ εὐμενέστερον καὶ ἀκινδυνότερον πεπαίνει τὴν τροφήν. Διόπερ ἐφθόνον ἐποπτῶν οὐ φασι δεῖν, οὐδ' ἐφέρειν· τὸ μὲν γὰρ ἀνάλυσιν ἔχειν δοκεῖ τοῦ βελτίονος, ὡς φησιν Αριστοτέλης· τὰ δὲ ὄπτα τῶν ἐφθῶν ὡμότερα καὶ ξηρότερα, quae ad verba mirum de hoc nostro loco iudicium tulit *Schweighaeuserus* Tom. VII, p. 634. Cfr. Stahr *Aristotel.* I, p. 70 not. II,

P. 96. 288. Cfr. *Problem. XXXVII*, 3, p. 966, a: οὐ δεῖ πυκνοῦν τὴν σάρκα πρὸς ὑγειαν, ἀλλ' ἀραιοῦν. ὥσπερ καὶ πόλις ὑγειανή ἐστι καὶ τόπος εὔπνοις (διὸ καὶ ἡ θάλαττα ὑγειανή), οὐτως καὶ τὸ σῶμα εὔπνοιν, μᾶλλον ὑγεινόν ἐστι τοῦ ἔναντίως ἔχοντος. δεῖ γὰρ η̄ μὴ ὑπάρχειν μηθέν, η̄ τούτου ὡς τάχιστα ἀπαλλάττεσθαι. καὶ δεῖ οὕτως ἔχειν, ὥστε λαμβάνον εὐθὺς ἐκκρίνειν τὴν περίττωσιν, καὶ εἶναι ἐν κινήσει ἀτὶ καὶ μηδέποτε ἡρεμεῖν. τὸ μὲν γὰρ μένον σήπεται, ὥσπερ καὶ ἔδωρ τὸ μὴ κινούμενον· σηπόμενον δὲ τόσον ποιεῖ. τὸ δὲ ἐκκρινόμενον πρὸ τοῦ διαφθαρῆναι χωρίζεται. τοῦτο οὖν πυκνομένης μὲν τῆς σαρκὸς οὐ γίνεται (ὥσπερεὶ γὰρ ἐμφράτ-
τονται *) οἱ πόροι), ἀραιομένης δὲ συμβαίνει. διὸ καὶ οὐ δεῖ ἐν τῷ ἡλίῳ γυμνὸν βαδίζειν (συνίσταται γὰρ η̄ σùρξ καὶ κομιδῇ ἀποσαρκοῦται. τὸ μὲν γὰρ ἐντὸς ὑγρὸν διαμένει, τὸ δὲ ἐπιπολῆς ἀπαλλάττεται ἔξατμιζόμενον, ὥσπερ καὶ τὰ κρέα τὰ δητὰ τῶν ἐφθαντῶν μᾶλλον τὰ ἐντὸς ὑγρά ἐστιν), οὐδὲ δεῖ τὰ στήθη γυμνὰ ἔχοντα βαδίζειν ἐν ἡλίῳ (ἀπὸ γὰρ τῶν ἀρισταὶ φύκοδο-

*) Monendum nobis erat ad I, 8, 4. Vol. I, p. 414 vocabulum *ἀντιφράττειν* Anaxagoricum esse, cuius usum diligenter exposuit Trendelenburgius ad *de anim.* II, 4, 3, p. 468, docens, adhibitum esse verbum et substantivum inde derivatum in una maxima re, si quod corpus cælestis inter lumen id, quod collustratur, ita interponitur, ut lumen intercipiatur, qua in re laudat *Analyt. poster.* II, 2, p. 90, a. *de cacto* II, 13, p. 293, b. *Meteor.* II, 8, 31. Stob. *Ectog. phys.* I, 27, 1. Tom. I, p. 560 Heeren (Schaubach fragm. p. 168). Verbo *ἀποφράττειν* eadem significatione, qua Aristoteles *ἐπιφράττειν* posuit, utitur Plato *Tim.* p. 91: τὸ πνεῦμα τὰς τοῦ σώματος διεξόδους ἀποφράττον. Theophrastus *de igne* §. 15, p. 710: ἐμφράττον τοὺς πόρους. Ar. *Problem.* III, 13, p. 872, b. Pariter monendum erat ad II, 9, 6, etiam verba *σιζεῖν* καὶ *ψοφεῖν*, quibus utitur Aristoteles *Analyt. poster.* II, 10 posteriores illos Pythagoraeos, de quibus illo in loco sermo est, ab Anaxagora deprompsisse, saepenumero iisdem uso. Vide Arist. *Probl.* XI, 33, p. 903, a: *πότερον*, ὥσπερ Ἀναξαγόρας φησι, διὰ τὸ τῆς μὲν ἡμέρας *σιζεῖν* καὶ *ψοφεῖν* τὸν ἀέρα θερμαινόμενον ὑπὸ τοῦ ἡλίου (cfr. Schaubach p. 189 sq.). — Vox Democritea *διαθιγῆ*, quae occurrit apud Aristotelem *de generat. et inter.* I, 2, p. 315, b. I, 9, p. 327, a ac saepius, hodiernum in lexicis deest, quibus accedit.

μημένων τοῦ σώματος ὁ ἥλιος φέρεται, ὁ ἥκιστα δεῖται ἀφιερόσεως), ἀλλὰ μᾶλλον τὰ ἐντὸς ἔηραντέον. ἐκεῖθεν μὲν οὖν διὰ τὰ πόρρω εἶναι, ἐὰν μὴ μετὰ πόνου, οὐκ ἔστιν ἴδρωτα ἄγειν, ἀπὸ τούτων δέ, διὰ τὸ πρόχειρα εἶναι, ψύδιον ἀναλῶσαι τὸ ὑγρόν. — χειροτυήτων pro χειροκυήτων E. — μᾶλλον pro μεῖζον H. N. Alex. fol. 130, b. A. Vic. B. prorsus omittit F. — χαλεπὸν γὰρ καὶ τὰ et q. s. addito καὶ F. — τὰ ἐκτὸς καὶ τὰ ἐντός, mutato verborum ordine F. H. N. τὰ ἐκτὸς καὶ ἐκτὸς καὶ τὰ ἐκτός P. — αἱεὶ B. P. et ita ubique in Aristotele scribendum esse censuit Goetlingius ad Aristot. *Politic.* I, 5, p. 303. — ἐγγύτερα pro ἐγγύτερον N. — θερμαίνεται pro ἔηρανται E. — Conferantur praeterea ad hanc paragraphum verba Theophrasti de igne §. 74, p. 731: καὶ γὰρ ἐνταῦθα [ἐπὶ τῶν κακῶς ὀπτωμένων] τὸ μὲν ἔξω κάεται, τὰ δ' ἐντὸς ἀμά, πυκνούμενων καὶ οὐ διέντων τῶν πόρων. διὸ καὶ μαλακότητα καὶ συμμετρίαν τινὰ ζητοῦσι πρὸς τὴν ὀπτησίην, καὶ ἐργωδέστερον φασι τὸ καλῶς ὀπτῆσαι, καὶ μᾶλλον τέχνης, ἢ τὸ ἐψῆσαι.

23. Dubitatio est, quoniam calore aperiri potius, quam coire videntur meatus, frigus autem ad eorum constrictiōnēs esse aptissimum. Etenim densare frigoris est munus, caloris laxare, ut Aristoteles docet in quinto de animalium procreatione: compertumque esse et ab omnibus comprobatum videatur *). Quod animalium corpora experiuntur, quorum meatus hieme astringuntur, aestate laxantur, ob eamque causam per aestatem sudores educuntur, qui frigido atque hiberno tempore educi non possunt **). Cuius rei gratia, cum sudorem medici volunt educere, aegrotum calidum esse et optime tectum iubent. Id quoque huius rei argumentum est evidens,

*) V, 3, p. 782, a: σκληρύνει μὲν οὖν καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν. ἐξατμίζεσθαι γὰρ ὅπ' ἀμφοτέρων συμβαίνει τὸ ὑγρόν. ὅπό μὲν οὖν τοῦ ψυχροῦ καθ' αὐτό· ὅπό δὲ τοῦ ψυχροῦ κατὰ συμβεβηκός μετὰ τοῦ θερμοῦ γὰρ συντεξέρχεται. οὐδὲν γὰρ ὑγρὸν ἄνευ θερμοῦ. ἀλλὰ τὸ μὲν ψυχρὸν οὐ μόνον σκληρύνει, ἀλλὰ καὶ πυκνοῖ· τὸ δὲ θερμὸν μανότερον ποιεῖ.

**) Vide Problem. II, 33 et 42, p. 869, b. p. 870, b.

quod, quae calida sunt, aperiendi vim habent, quae frigida astringendi. Oportebat igitur, rerum assarum meatus per igneum calorem aperiri potius et laxari, quam coire, ideoque aequabiliter concoqui. Sed dici potest, calorem alium humidum esse, alium siccum, ut Galenus etiam docet in libro de assuetudinibus. Ac calorem quidem humidum laxare ac meatus aperire, quomodo calida balnea atque etiam hypocausta *) facere intuemur. Eum autem, qui siccus est, quamvis, cum temperatus est et initio, aperiat meatus, qui tamen vehementior est, qualis est ignis, et tempore procedente, illos constringere, sicciores reddendo: siquidem contractius omne id redditur, quod siccus. Sic assarum rerum meatus ignis claudit et densat, qui idem in rebus elixis aperiuntur, ut quae in calore humido concoquantur. Sic in animalium corporibus humores trahit, ut libro quarto Aphorismorum docet Galenus, cum causam reddit, cur Hippocrates prohibeat, purgationes fieri sub Cane. Calor, inquit, aestivus contrarium habet actionem, atque purgationes habeant: siquidem extrahit, illis intus trahentibus. Quod si aestatis tempesties calida et sicca, solis praeterea aestivus calor cum siccitate coniunctus obiiciatur, respondendum est, Solis calorem aestivum, si validior sit, ut in Aethiopia, aut etiam si diu corpori inhaeserit, idem, quod ignis, efficere, siccare videlicet, adurere atque adstringere. Unde Galenus in libro, quem nominavi, de assuetudinibus, docet calidam causam, veluti solem, cum alicui corpori diu inhaeserit, contrarium ei, quae a principio, affectionem in illud inducere, ac in principio quidem humores evocare, cutim deprimere, molliorem ac rariorem carnem reddere, procedente tempore duram et aridam, potissimum si nudus in eo quispiam moretur. Quod messoribus et nautis accidere videmus, quorum dura siccaque fit cutis **). Similiter ei, quae solidorum est animalium. Quamobrem constat, solis calore siccitatem fieri, perinde atque

*) Schneider ad Vitruv. V, 10.

**) Cfr. *de generat. animal.* V, 3, p. 782, a.

igneo. Sed non omnem calorem exsiccare, ut quidam putaverunt, ab humido etiam calore siccitatem fieri arbitrantes, docnit Galenus in fine secundi de temperamentis. Sic sublatam esse arbitror eam, quae suboriebatur, difficultatem. **Vicomercatus.** — τὸ ξυνπάροχον omissō ὑγρόν E.

24. **Vicomercatus** legit ἐστὶ δέ, ὡσπερ λέγομεν, τὰ εἰδη καθόλον ταῦτα (quod pro ταῦτά exhibent etiam H. Alex. fol. 131, a. A. B., qui prorsus consentiunt cum Vico-mercato) καὶ φύσει ὅμοια τὰ γινόμενα πάθη. Ex vetere translatione assert lectionem nostrae proxime accedente: ἐστὶ δέ, ὡσπερ λέγομεν, τὰ εἰδη τὰ ταῦτα καὶ φύσει ὅμοια γὰρ et q. s., quam longe a vera huius loci sententia abesse censuit, siquidem ponat has species, id est elixationem et assationem esse in natura, quod tamen Aristoteles hic non tradat, sed similes quasdam affectiones, quas ars sit imitata, quae nomine careant. At omnia recte se habent, ubi cum Bekkerio ex codicium auctoritate, uti fecimus, ταῦτά legimus. Etenim in antegressis exempla omnia ferme a rebus arte comparatis repetiit: quod non nisi perspicuitatis gratia fecit, quam ob rem nunc monet, easdem affectiones observari posse in ipsis naturalibus corporibus, at nomine fere omnes carere, indeque iis imponenda esse nomina ab operationibus artifcialibus de-
promta. — τὰ εἰδη ταῦτα καθόλον inverso verborum ordine F. — μιμεῖται γὰρ ἡ τέχνη τὴν φύσιν. Cfr. omnino *Physic.* II, 2, p. 194, a: εἰ δὲ ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν, τῆς δὲ αὐτῆς ἐπιστήμης εἰδέναι τὸ εἶδος καὶ τὴν ὑλην μέχρι τον (ολογ) λατροῦ ὑγιειαν καὶ χολὴν καὶ φλέγμα, ἐν οἷς ἡ ὑγιεια, ὅμοιως δὲ καὶ οἰκοδόμον τό τε εἶδος τῆς οἰκίας καὶ τὴν ὑλην, ὅτι πλινθοὶ καὶ ξύλα· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων), καὶ τῆς φυσικῆς ἀν εἴη τὸ γνωρίζειν ἀμφοτέρας τὰς φύσεις. ἔτι τὸ οὖν ἔνεκα καὶ τὸ τέλος τῆς αὐτῆς, καὶ ὅσα τούτων ἔνεκα. ἡ δὲ φύσις τέλος καὶ οὖν ἔνεκα· ὃν γὰρ συνεχῶς τῆς κινήσεως οὖσην ἔστι τι τέλος κινήσεως, τοῦτο ἔσχατον καὶ τὸ οὖν ἔνεκα. διὸ καὶ ο ποιητὴς γελοιώς προηχθῇ εἰπεῖν.

ἔχει τελευτήν, ἡσπερ οὖνεκ' ἐγένετο.

βούλεται γὰρ οὐ πᾶν εἶναι τὸ ἔσχατον τέλος, ἀλλὰ τὸ βέλτιστον, ἐπεὶ καὶ ποιοῦσιν αἱ τέχναι τὴν ὑλὴν αἱ μὲν ἀπλῶς αἱ δὲ εὐεργόν, καὶ χρώμεθα ὡς ἡμῶν ἔνεκα πάντων ὑπαρχόντων. ἐσμὲν γάρ πως καὶ ἡμεῖς τέλος· διχῶς γὰρ τὸ οὖν ἔνεκα· εἴρηται δ' ἐν τοῖς περὶ φιλοσοφίας. δύο δὲ αἱ ὕρχουσαι τῆς ὑλῆς καὶ αἱ γνωρίζουσαι τέχναι, ἡ τε χρωμένη καὶ τῆς ποιητικῆς ἡ ἀρχιτεκτονική· διὸ καὶ ἡ χρωμένη ἀρχιτεκτονική πως, διαφέρει δὲ ἡ ἡ μὲν τοῦ εἰδούς γνωριστική, ἡ ἀρχιτεκτονική, ἡ δὲ ὡς ποιητική τῆς ὑλῆς· ὁ μὲν γὰρ κυθερνήτης ποιόν τι τὸ εἶδος τοῦ πηδαλίου γνωρίζει καὶ ἐπιτάττει, ὁ δ' ἐκ ποίου ἔνδον καὶ πολῶν κινήσεων ἔσται. ἐν μὲν οὖν τοῖς κατὰ τέχνην ἡμεῖς ποιοῦμεν τὴν ὑλὴν τοῦ ἔργου ἔνεκα, ἐν δὲ τοῖς φυσικοῖς ὑπάρχει οὖσα (cfr. *de generat. et interit.* II, 9, p. 335, b); *Theophrast. de lapid.* §. 60, p. 702: τὰ μὲν μιμεῖται τὴν φύσιν ἡ τέχνη, τὰ δὲ καὶ ὕδια ποιεῖ. — ἐν σώματι omissio articulo F. — ἔστιν ἐψήσει transposito ἔστιν F. — ἐν τῷ ὑγρῷ addito articulo H. N. — Θερμότητος in margine posuit F. — γίνονται pro γίνεται H. N. — καὶ ante ἀπεψιλι omittit F. *Cruditates* intelligit, indigestione provocatas, de quibus vide *Macrob. Saturnal.* VII, 4, p. 587 sqq. *Columell.* VI, 6. *Veget.* III, 37. *Geponic.* XIV, 22, 2. XVII, 17. *Galen. de symptom. caus.* III, p. 206. *de composit. medic.* secund. loc. VIII, p. 195. — μωλύνσει E. μολύνσει F. H. N. — Totum autem hunc laudavit locum eoque contra *Erasistratum* argumento usus est *Galenus de natur. facult.* III, 7, Vol. II, p. 166 sq. (V, p. 62 ed. Charter. I, p. 111 ed. Bas.): πολὺ δ' εὐηθέστερος ἔστι καὶ γελοιώτερος ὁ Ἐρασιστρατος, ἡ μὴ νοῶν, ὅπως εἴρηται πρὸς τῶν παλαιῶν ἡ πέψις ἐψήσει παραπλήσιον ὑπάρχειν, ἢν ἐκῶν σοφιζόμενος ἔαντόν. ἐψήσει μὲν οὖν φησὶν οὗτος, ἐλαφρὰν ἔχουσαν θερμαστὰν οὐκ εἰκὸς εἶναι παραπλησίαν τὴν πέψιν, ὥσπερ ἡ τὴν Αἴτνην δέον ὑποθεῖναι τῇ γυστρὶ, ἡ ἀλλως αὐτῆς ἀλλοιῶσαι τὰ σιτα μὴ δυναμένης, ἡ δυναμένης ἀλλοιοῦν μέν, οὐ κατὰ τὴν ἔμφυτον δὲ θερμασίαν, ὑγρὰν οὖσαν δηλονότι, καὶ διὰ τοῦθ' ἔψειν, οὐκ ὅπτῶν εἰρημένην. ἐχρῆν δ' αὐτόν, εἴπερ περὶ πραγμάτων ἀντιλέγειν ἐβούλετο, πειραθῆναι δεῖξαι, μάλιστα μὲν καὶ πρῶτον

τὴν γαστέρα, ὡς οὐδὲ μεταβάλλει τὴν ἀρχήν, οὐδ' ἀλλοιοῦται κατὰ ποιότητα πρὸς τῆς γαστρὸς τὰ σιτία· δεύτερον δέ, εἰπερ μὴ οἶστος τε ἦν τοῦτο πιστώσασθαι, τὸ τὴν ἀλλοίωσιν ἀχρηστον εἶναι τῷ ζῷῳ· εἴ δὲ μηδὲ τοῦτ' εἶχε διαβάλλειν, ἔξελγεται τὴν περὶ τὰς δραστικὰς ἀρχὰς ὑπόληψιν, καὶ δεῖξαι, τὸς ἐνεργείας ἐν τοῖς μορίοις οὐ διὰ τὴν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ἕηροῦ καὶ ὑγροῦ ποιὰν κρᾶσιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ δι' ἄλλο τι· εἰ δὲ μηδὲ τοῦτ' ἐτόλμησε διαβάλλειν, ἀλλ' ὅτι γε μὴ τὸ θερμόν ἐστιν ἐν τοῖς ὑπὸ φύσεως διοικουμένοις τὸ τῶν ἄλλων δραστικῶταν· ἢ εἰ μηδὲ τοῦτο μήτε τῶν ἄλλων τὰν ἐμπροσθεν εἶχεν ἀποδεικνύναι, μὴ ληρεῖν ὀνόματι προσπαθαίσοντα μάτην, ὥσπερ οὐ σαφῶς Ἀριστοτέλους ἐν τῷ ἄλλοις πολλοῖς κανὸν τῷ τετάρτῳ τῶν μετεωρολογικῶν, ὅπως ἡ πέψις ἐψήσει παραπλήσιος εἰναι λέγεται, καὶ ὅτι μὴ πρώτως μηδὲ κυρίως ὁ νομαζόντων, εἰρηκότος. ἀλλ' ὡς ἔδη λέλεκται πολλάκις, ἀρχὴ τούτων ἀπάντων ἐστὶ μία, περὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ἕηροῦ ὑπάρχειασθαι, καθάπερ Ἀριστοτέλης ἐποίησεν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ἀποδεῖξας ὅπερι σας τὰς κατὰ τὸ σῶμα μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις ὑπὸ τούτων γίγνεσθαι. ἀλλ' Ἐρασίστρατος οὔτε τούτοις οὔτε ἄλλῳ τινὶ τῶν προειρημένων ἀντειπάν, ἐπὶ τούνομα μόνον ἐτράπετο τῆς ἐψήσεως. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς πέψεως εἰ καὶ τἄλλα πάντα παρέλιπε, τὸ γοῦν, ὅτι διαφέρει τῆς ἐκτὸς ἐψήσεως ἡ ἐν τοῖς ζῷοις πέψις, ἐπειράθη δεικνύναι. *Ubi nisi simul respexit ad IV, 2, 2: δεῖ δ' ὑπολαμβάνειν μὴ κυρίως ταῦτα λέγεσθαι τὰ ὀνόματα τοῖς πράγμασιν, quae ad singula quae recensuerat concoctionis genera spectare videntur magis, quam ad ipsam concoctionem, dubitari nequit, quin nostrum locum paulo pleniorē ante oculos habuerit Galenus.* Cfr. etiam Galen. in Hippocrat. de aliment. commentar. III, 7. Tom. XV, p. 247: ὁ δ' Ἐρασίστρατος γέλοιός τε καὶ ἀμαθῆς ἐστι. σαφῶς γὰρ Ἀριστοτέλους λέγοντος τὴν πέψιν ἐψήσει παραπλήσιον ὑπάρχειν, ὅπως τοῦτο λέγεται, οὐχ οἶστος τε ἦν εἰδέναι. φησὶ γὰρ οὐκ εἰκὸς εἶναι τὴν πέψιν παραπλήσιον τυγχάνειν τῇ ἐλαφρὸν ἔχονσῃ θερμασίαν, ὥσπερ ἀεὶ πῦρ καὶ φλόγα ὑποτεῖναι τῇ γαστρὶ, ὥσπερ καὶ λεβητὶ, ἢ ἄλλως αὐτῆς

ἀλλοιῶσαι τὰ σιτα μὴ δυναμένης. ἀλλὰ περὶ τούτων εὐηθείας τε καὶ ἀμαθίας εἴρηται μοι ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν.

25. Totus hic locus mancus nobis esse videtur, ut plures alii ex prioribus libris, de quibus suo loco diximus (cfr. Prolegom. Vol. I, p. XII sq. *). Ut illud taceamus, quod paulo ante monuimus, pleniorē olim legisse hunc locum Galenum, quam quemadmodum hodie deprehenditur, aliud etiam adest argumentum plura h. l. intercidisse, interruptus sententiarum nexus. Videtur enim deesse enuntiatio quaedam, qua dicendum erat, quosdam philosophos discrimen statuisse inter alimentorum in corpore naturali concoctionem et artificialem illam, de qua hucusque egerat, eiusque rei argumentum attulisse, quod vermes quidam nasci soleant in ventre et excrementis, qui facilius ex putridis, quam ex concoctis alimentis procreari posse videantur, ut non tam concoctionem quam putrefactionem fieri dixerint. Contra quod argumentum, quod non nisi obiter tangit, disertius alio in loco se ea de re egisse profitens (ni fallimur in libris, qui interciderunt, περὶ τροφῆς, de quibus vide supra ad IV, 2, 6, cum in operibus eius, qualia hodie supersunt, nihil, quod hoc pertineat, deprehendatur) h. l. id tantummodo monet, concoctionem fieri in

*) Ubi tamen non erat tacendum, non magni ponderis esse in locis veterum, quos senioris aevi scriptores ubiores ante oculos habuisse videntur, ponderandis, quod eius modi allegationes saepenumero non ex ipsorum operum inspectione profluerent, sed aliorum scriptorum mentioni originem deberent. Qua de re conferendus est Schneider ad Arist. Hist. animal. Vol. I, p. XVIII: *Itaque, ubi Aristoteles appellatur a senioribus scriptoribus, meminisse debemus, notitias saepe ex rivulis satis lutulentis, quam ex ipso fonte haustas tradi. Quod vel in Plinii historia naturali locum habet; qui raro aut numquam Aristoteles libros inspexisse et interpretatus esse, sed quaecunque Aristotelem antestatus refert, ex Fabiani Papirii vel Pompeii Trogi libris de animalibus, ex Aristotelicis conversis, transtulisse videtur.* Cfr. Stahr Aristotel. II, p. 98 sq. Quod quamvis in hunc nostrum locum non quadret, de nonnullis tamen valet eorum, quos I. I. mancos ex veterum scriptorum auctoritate suspiciati sumus.

superiore ventre, putredinem quandam in inferiore: vermes nasci in inferiore, nec nisi raro in superiore adscendere, ut re vera animalibus, quae ex putridis substantiis oboriantur, adnumerandi sint (cfr. ad IV, 1, 18), concoctio autem alimentorum nihil secius fiat in corporibus animatis, de qua *egit de part. animal.* III, 14, p. 674, a. — De partitione ventris in superiore et inferiore diximus in *Comment. ad II, 4, 15,* Vol. I, p. 553. Vide etiam de utriusque officio Aristot. *de part. animal.* II, 3, p. 650, a. *Galen. in Hippocrat. de humorib. Comm. II. Tom. XVI,* p. 340. *in Hippocrat. de acut. vici. Comm. IV. Tom. XV,* p. 896, qui et de nomiūnum varia apud veteres acceptione egit. — De vermis, praesertim lumbricis, alvum occupantibus adi *Histor. animal.* V, 19, p. 551, a: [Γίνεται] τὰ δ' ἐν τοῖς περιττώμασι καὶ τούτων τὰ μὲν ἐκ κεχωρισμένων, τὰ δ' ἐν τοῖς ζῷοις, οἷον αἱ καλούμεναι ἔλμινθες. ἐστὶ δὲ αὐτῶν γένη τρία, αἱ τε ὀνομαζόμεναι πλατεῖαι καὶ στρογγύλαι, καὶ αἱ τρίται καλοῦνται ἀσκαρίδες. ἐκ μὲν οὖν τούτων ἐτερον οὐθὲν γίνεται. ἡ δὲ πλατεῖα προσπέφυκε μόνῳ τῷ ἐντέρῳ καὶ ἀποτίκτει τι, οἷον σικόνον σπέρμα. ὡς γινώσκουσι σημείῳ οἱ λατροὶ τοὺς ἔχοντας αὐτήν. *Problem. XX, 12,* p. 924, a. *Theophr. Hist. plantarum* IX, 18, 8, p. 323. *Dioscorid. Eupor.* c. 66 sqq. *Tom. II,* p. 281 sqq. *Galen. in Hippocrat. Aphorism.* *Tom. XVII. Part. II,* p. 635 sq.: ἔλμινθες δὲ καὶ ἀσκαρίδες ἀνὰ λόγον ζούσαι γίνεσθαι τοῖς ἄλλοις ζῷοις, δσα τὴν γένεσιν οὐκ ἐπερμάτων, ἀλλ' ἐκ σηπεδόνος ἔχει μόνον. μόνη γὰρ οὐκ ἴκανὴ ταῦτα γεννῆσαι σηπεδών, ἀλλὰ καὶ θερμασίας πολλῆς προσδεῖται. διαφθείρεται μὲν οὖν ἡ τροφὴ πολλάκις ἐν τῇ γαστρὶ καὶ μάλιστα ἐν τῇ κάτω τοῖς παιδίοις. ἀλλ' ἡ θερμασία τοῖς μὲν πάνυ νέοις οὐδέπω τῆς ὑλῆς ἐγκρατής ἐστι. τῶν δὲ τηλικούτων καὶ τὴν ὑλὴν ἐπέχει τὴν ἐπιτήδειον εἰς ζῷων τοιούτων γένεσιν, ἐπ' αὐτῇ τε τὴν θερμασίαν προσεληφεν. ἀσκαρίδες μὲν οὖν εἰσι λεπταὶ τινες ἔλμινθες, ἐν τῷ κάτω μάλιστα τοῦ παχέος ἐντέρου μέρει γεννώμεναι καὶ φαίνονται γε πλεῖσται σαφῶς ἐπὶ τῶν ἀπεπτούντων ὑποζυγίων γεννώμεναι. τὴν δ' ἀπεψιν αὐτῶν ἡ δυσωδία τῶν διαχωρημάτων ἐκδείκνυται. τὸ

δ' ὅλο γένος τῶν ἐλμύνθων αἱ στρογγύλαι γεννῶνται μὲν ἐν τοῖς ἄνω μᾶλλον ἐντέροις, ὅπου καὶ εἰς αὐτὴν ἐπιβαίνονται ἔστιν ὅτε τὴν γαστέρα πολὺ δὲ πλείονς αὗται τῶν ἀσκαρίδων ἐν τοῖς παισὶ γίνονται· σπαριωτέρα δὲ ἡ τῆς πλατείας ἐλμύνθος γένεσις ἔστιν, ἥτις καὶ μακροτάτη γίνεται, παρεκτεινομένη πολλάκις ἀποστολή τοῖς ἐντέροις. Schneider ad *Histor. animal.* Cur. Post. Vol. IV, p. 404. Cels. *de medic.* IV, 17. Plin. *Histor. natur.* XX, 14. — Adscribimus etiam Vicomercati verba, quae ad huius paragraphi explicationem faciunt, haec: Cur hanc animalium in alvo inferiori procreationem in hunc locum inseruerit, non facile est videre, cum nulla re propemodum cum his convenient, quae hactenus sunt tradita. Nisi fortasse eius meminerit, ut cum alimenti concoctionem elixationi similem esse docuisse, practerea alias esse incoctionis pravae elixationi similes, obiectioni tacitae responderet, qua concoctionem illam, elixationem non esse, sed potius putredinem obici poterat, cum animalia in ea innascantur, quae ex sola putredine ortum ducunt. Obiectionem igitur hanc tollens, animalia haec tradit in alvo inferiori generari, in qua alimenti excrementum putrescit, non in superiori, in qua eiusdem efficitur concoctio. In eam autem, cum genita sunt, ex inferiori concendere. Est vero alvus inferior, pars ea, quae inter umbilicum et pudenda interiacet. Qua in parte intestina sunt collocata, in quae alimenti excrementum siccum recipitur. Superior inter septum transversum et umbilicum est posita, ventriculumque continet, in quo sit alimenti concoctio. Sic alvum Galenus ex Hippocratis sententia saepenumero partitur. Quamquam etiam superiorem alvum pro ea parte interdum Hippocrates interdum acceperit, quam a thorace circumscriptam, pulmones apprehendunt, ut cum libro septimo Aphorismorum ait, *destillationem in ventrem superiorem viginti diebus putrescere* *); Cum igitur in alvum

*) Ventris superioris nomine apud Hippocratem saepenumero thoracem appellari, disertus auctor est Galenus in *Hippocrat. Aphorism.* Commentar. VII. Tom. XVIII. Part. I, p. 141.

inferiorem excrementa concoctionis descendant, eaque ipsa facile putrescant, in eius modi alvo animalia gignuntur. Putrescere autem facile excrementa illa protuli, quod auctore Galeno excrementorum omnium id sit commune, ut si in corpore diutius retineantur, putrescant, alia quidem spatio breviori, alia longiori. Cuius ratio haec videtur esse, quod, cum a calore naturali non superentur (siquidem cibi excrementum ea sit particula, quam naturalis calor vincere non potest), ab externo atque adventitio evincitur, quae putredinis est ratio, ut antea est traditum. Alimento autem, seu etiam excremente externum et adventitium eum omnem dicimus, qui ad illius concoctionem a natura institutus non fuit. Cum igitur id excrementum putret, quod in alvo inest inferiori, animalia ex eo saepenumero gignuntur, potissimum in pueris, quorum insitus calor copiosus est, qui ad ea generanda praetor putredinem requiritur, ut in tertio Aphorismorum Galenus tradit. Quo in loco animalia haec ex corruptione docet procreari, quae corruptio seu putredo in alvo fiat, potissimum inferiori. Eandem enim horum esse rationem, quae animalium est, e re putrida extrinsecus genitorum. Cum autem animalia haec, quae ἔλμυρθες et ἀσπαρόδες a Graecis, lumbrici a Latinis dicuntur, in alvo inferiori, hoc est, in intestinis gignantur, eorum quaedam in parte inferiori crassi intestini generantur, ut in iumentorum non concoquentium excrementis complura ex iis cernuntur, quorum inconcoctionem foetor demonstrat, alia in intestinis superioribus, ut rotundiores lumbrici, sunt sic, ut in ventriculum usque interdum ascendunt, ut Aristoteles hic tradit. Latitudinem lumbrici, quae omnium sunt longissimi, per omnia extenduntur intestina, eorumque paucissimi et aliorum plurimi generantur. Sed cum in intestinis omnes procreentur, in ventriculum bifurcam ascendunt, aut per se vicinitatis merito, aut cum excremente ipso, quod interdum in ventriculum retrocedit ab inferioribus intestinis pulsum, quando constrictio, quae in illis inest, ab inferiore parte exorditur: quemadmodum his evenit, qui humorum aliquem acidum ad sedem delatum vi quadam retinent,

nec excernunt, quod aut in foro sint, vel actione aliqua occupati, ut excernere non queant. His humor eius modi rursus ascendit, ab interioribus intestinis pulsus ad superiora. De qua re Galenus libro ultimo de symptomatum causis. Cibi etiam gratia animalia haec ventriculum petere aliqui existimant, ut Albertus et Avicenna. Adscendere autem excrementum eius modi, et qui ex iis fiunt, lumbricos, ex vomitibus patet, quibus interdum vomuntur. Nam cum vomitus, veluti et nausea atque lienteria, expultricis ventriculi facultatis inordinata sit motio, cum lumbricos et excrementum quispiam vomuerit, in ventriculo ea habuisse, tum cum vomuit, necesse est. Sic perspicuum est id, quod Aristoteles tradit, animalia in alvo inferiori fieri, et in superiore, in qua sit concoctio, interdum adscendere. — ἔψήσει pro πέψει F. — ἀλλὰ τῇ omissa praepositione F. — εἰτα omittunt E. A. Vic. B. — πεπέρθαι pro πέττεται H. N. — ἐν ἑτέροις εἴρηται inverso verborum ordine F.

26. ὡς ante ὄπτήσει omittunt F. H. et pr. manu N. — δμοιον pro δμοιως N. δμογενῶς F. — οἶον pro δμοιον F. H. N. — σάτενσις pro στάτενσις N. Proprie στατεύειν s. σταθεύειν i. q. ὄπταν. Cfr. Schol. Aesch. Prometh. v. 22. — διὰ πλῆθος omisso articulo H. N. — ἐπιομένῳ pro ὄπτομένῳ N. — πλεῖον pro πλεῖων E. A. Vic. πλεῖον F. — ἐλάττῳ pro ἐλαττον E. N. B.

Cap. IV.

Περὶ ξηροῦ καὶ ύγροῦ καὶ τῶν ἐπομένων (ἀκολουθούντων G. B.) αὐτοῖς παθῶν ἐν τοῖς μικτοῖς, σκληροῦ καὶ μαλακοῦ G. B. — De humidi et sicci notionibus disseritur de part. animal. II, 3, p. 649, a, unde verba huc pertinentia adscribimus: ἔχόμενον δὲ καὶ περὶ ξηροῦ καὶ ύγροῦ διελθεῖν ἀκολούθως τοῖς εἰρημένοις. λέγεται δὲ ταῦτα πλεοναγῶς, οἶον τὸ μὲν δυνάμει λέγεται ξηρὸν μὲν ἐνεργείᾳ καὶ κατὰ συμβεβηκός, δύτα δυνάμει καὶ καθ' αὐτὰ ύγρά, γῇ δὲ καὶ τέφρα καὶ τὰ τοσαῦτα μιχθέντα ύγρῷ ἐνεργείᾳ μὲν ύγρὰ καὶ κατὰ συμβεβηκάς, καθ' αὐτὰ δὲ

Tom. II.

καὶ δυνάμει ἔηρά. διακριθέντα δὲ ταῦτα τὰ μὲν ὑδατος ἀναπλη-
στικὰ καὶ ἐνεργεῖαι καὶ δυνάμει ὑγρά, τὰ δὲ γῆς ἀπαντα ἔηρά,
καὶ τὸ κυρίως καὶ ὑπλῶς ἔηρὸν τοῦτον μάλιστα λέγεται τὸν
τρόπον. ὅμοίως δὲ καὶ θάτερα τὰ ὑγρὰ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον
ἔχει τὸ κυρίως καὶ ὑπλῶς καὶ ἐπὶ θερμῶν καὶ ψυχρῶν.

1. εἰδὴ quomodo dici queant affectiones, quas in
sequentibus recenset, humidi et siccii, elucet ex iis, quae de
specie disputavit *Metaphys.* I', 9, p. 1058, a et de discrimine
speciem inter et differentiam (διαφοράν) intercedente *Topic.*
VI, 6, p. 144, a. Genera posuit, quae proprie materia dicenda
sunt, humidum ac siccum, quippe cum genus a materia suman-
tur, aut certe materiae sit simile vid. *Metaphys.* A, 28,
p. 1024, b. — ὑγρῶν καὶ ἔηρῶν pro ὑγρὸν καὶ ἔηρόν ad σωμά-
των relatum N. — τὰ δ' ἄν μᾶλλον μικτά H. N. — τούτον
omittit E. — μᾶλλον deest in E. F. — φυσικήν pro φύσει E.

2. πάντα δὲ ταῦτα addito ταῦτα Alex. sol. 131, b. A.
Vic. B. — ἔστι pro ἔσται F. omittit P. — τῷ ἀντικειμένῳ
i. e. δυνάμει cfr. quae monebimus ad IV, 12, 5. — περὶ τὸ
τηκτόν προ πρὸς τὸ τηκτόν F. et fortasse prima manu E. —
τηκτόν omissio articulo H. N. — τηκτικόν pro τηκτόν E.

3. τὸ μὲν ὑγρὸν εὐόριστον cfr. ad IV, 1, 3. —
ἡ δύσματα sunt condimenta, quibus sal, piper aliaque eius
modi adnumerantur. Eadem significazione recurrat *Problem.*
XX, 6, p. 923, a. — αἴτιον τῷ ἔηρῷ inverso ordine F. —
γίγνεται κόλλα transposito γίγνεται F. De glutine (κόλλα) cfr.
locum ex *Histor. animal.* III, 17, p. 517, b: ἔνεστι δ' ἐν τοῖς
δέρμασι πᾶσι γλισχρότης μυξώδης· ἐν μὲν τοῖς ζλάττων, ἐν δὲ
τοῖς πλείων, οἷον ἐν τοῖς τῶν βοῶν, ἐξ ἵσ ποιοῦσι τὴν κόλλαν·
ζνιαχοῦ δὲ καὶ ἐξ ἰχθύων ποιοῦσι κόλλαν. Vide *Dioscorid.* III,
91: κόλλα, ἦν ἔνιοι ἔνδοκόλλαν καλοῦσι ἢ τανροκόλλαν, καλλιση
ἔστιν ἡ φοδιαγή, ἐκ τῶν βοείων βυρσῶν σκεναζομένη. ἔστι δὲ
λευκὴ καὶ διανγήσ ἡ τοιαίτη· ἥ δὲ μέλαινα ἡττων. Alius collae
ex similitudine et polline farinaceo consciendae mentionem facit
Galenus de fac. simpl. medicam. VII, p. 33 Kühn. De
colla ex piscibus (vesica natatoria *Acipenseris Husonis*)
comparata vide *Dioscorid.* III, 92 ibiq. Sprengel. Vol. II,

p. 534 sq. — ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς omissio καὶ F. — ἐν τοῖς φυσικοῖς. Versus, qui apud Sturzium est 25 (cfr. p. 548) assertur tum a commentatoribus, Olympiodoro fol. 66, b et Alexandro fol. 131, b, tum ab ipso Aristotele *Probl. XXI*, 22, p. 929, b, ubi dicit id ab Empedocle ἐν τοῖς Περσικοῖς esse scriptum, eamque hoc etiam in loco lectionem praebet E. quam etsi in codice optimo repertam iure reiecit Bekkerus. Etsi enim Aristoteles apud Diogen. Laërt. VIII, 57, p. 529. Eudoc. p. 170 praeter alia poëmata tribuit Empedocli τὴν τοῦ Εἵρος διάβασιν sive τὰ Περσικά (qui titulus nescio an alterutri horum locorum aut utrique iam antiquitus corrupto originem debeat), non dubito, quin ibi cum Sturzio p. 86 rescribendum sit ἐν τοῖς φυσικοῖς. Idem enim titulus Empedoclei operis seu carminis etiam alibi reperitur, quemadmodum apud Simplicium ad Aristot. *Phys.* I, fol. 7, b. II, fol. 74, b, Schol. Horatii Crucq. *Art. poët.* 638. Neque aliud opus intelligere voluisse Aristotelē existimo, cum Empedoclem ἀποδεῖξεις καὶ ἔπη (*Ethic.* Nicomach. VII, 5, p. 1147, a) et κοσμοποιῶν (*Phys.* II, 4, p. 196, a ibique *Simplic.* fol. 74, b) scripsisse referat. —

4. Videlur pugnare hic locus cum verbis Aristotelis de generat. et interit. II, 3, p. 331, a: οὐ μὴν ἄλλ' ἀπλῶς γε τέσσαρα ὄντα ἐνὸς ἔκαστόν ἐστι· γῆ μὲν γὰρ ἔηρον μᾶλλον ἢ ψυχροῦ, ὅδωρ δὲ ψυχροῦ μᾶλλον ἢ ὑγροῦ. ἀηρ δὲ ὑγροῦ μᾶλλον ἢ θερμοῦ. πῦρ δὲ θερμοῦ μᾶλλον ἢ ἔηρον. At conseruantur verba Ioannis Philoponi ad h. l. fol. 51, b sq.: τεττάρων διὰ ὄντων τῶν εἰδοποιούντων τὸ σῶμα, θερμοῦ, ψυχροῦ, ἔηροῦ καὶ ὑγροῦ, ἔκαστον τῶν ἀπλῶν σωμάτων φησὶν ἀπλῶς καὶ κυρίως ἐνὶ χαρακτηρίζεσθαι. συμπληροῦται μὲν γὰρ ἔκαστον ὑπὸ συζυγίας ποιοτήτων, ὡς εἴρηται. κυριώτερον δέ φησι χαρακτηρίζεσθαι ἔκαστον κατὰ μίαν ποιότητα. δτι μὲν οὖν ὑπὸ συζυγίας ποιοτήτων ἔκαστον κατέχεται, ἐκεῖθεν δῆλον. ἢ μὲν γὰρ μεταβλητικά ἐστιν εἰς ὄλληλα, ταύτη ἐναντίων αὐτὰ χρὴ ποιοτήτων μετέχειν. ἢ δὲ γειτνιάζουσιν ὄλληλοις, ἀνάγκη καὶ κοινωνεῖν αὐτὰ κατά τι, οἷον τὸ πῦρ τῷ ἀέρι γειτνιάζει. καὶ

καθ' ὃ μὲν γειτνιάζει, κοινωνήσει αὐτῷ κατά τινα ποιότητα,
οἷον τὴν θερμότητα. καθ' ὃ δὲ ἐκάτερον εἰς τὸ ἔτερον μετα-
βάλλει, ἀνάγκη αὐτὰ κατ' ἄλλην διαιρέσειν ποιότητα, οἷον τὴν
ξηρότητα. καθ' ὃ δὲ ἐκαστον καθ' αὐτὸν θεωρεῖται, κατὰ
μίαν φησὶ μάλιστα κυρίως χαρακτηρίζεται· τὸ μὲν πῦρ κατὰ
θερμότητα, ἀλλὰ δὲ κατὰ ὑγρότητα, ὅδωρ δὲ κατὰ ψυχρό-
τητα, γῆ δὲ κατὰ ξηρότητα. καὶ ἀποροῦσί τινες, τί δύποτε
τῷ ἀέρι τὴν ὑγρότητα ἀπένειμε, καὶ οὐχὶ τῷ ὕδατι, ὑγραντι-
κωτέρον ὅντος τοῦ ὕδατος, ὡς ἐστιν ἐκ τῆς ἐνεργείας ἀμφο-
τέρων ἰδεῖν. ὁρῶμεν δὴ τὸ ὕδωρ πολλῷ πλέον ἡμᾶς τοῦ ἀέρος
ὑγραῖνον. πρὸς οὓς ὁρτέον, ὅτι ἀμέθοδόν ἐστι, μὴ διορισμένον
πρότερον τί ποτὲ ἐστι τὸ ὑγρόν, ἐκ τοῦ ὑγραντικοῦ ποιεῖσθαι
τὴν ἀπόδειξιν. ἴδωμεν οὖν τί ποτε τὸ ὑγρόν ἐστι κατὰ θερ-
μοτέλην. τὸ δυσόριστόν φησι οἰκείῳ ὅρῳ. τοῦτο δὲ τὸ
μᾶλλον ἵπάρχει; ἢ δηλονότι τῷ ἀέρι μᾶλλον ἥπερ τῷ ὕδατι;
ὅ γὰρ ἀλλὰ μᾶλλόν τε τοῦ ἀέρος κέχυται καὶ διαρρεῖ καὶ
δυσοριστότερος ὑπάρχει. τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ κανὸν σώσῃ ποτὲ
τινα ὅρον ὄφρεμενον ἄνωθεν, ὡς συνηγμένον πως αὐτὸν κατα-
φέρεισθαι. ὃ δὲ ἀλλὰ διαρρεῖ τε καὶ διαχεῖται ὁμοίως· εἰ τοίνυν
ὑγρόν ἐστι τὸ δυσόριστον, μᾶλλον ἀν εἶη ὑγρὸς ὁ ἀέρος. ξητη-
τέον δὲ λοιπόν, πῶς μᾶλλον τὸ ὕδωρ ὑγραῖνον φαίνεται τὸ
σῶμα. ὁρῶμεν δέ, ὅτι καὶ ὁ ἀέρος αὐτὸς παχυνόμενος καὶ πρὸς
τῷ ὕδατι γινόμενος, ὑγραντικάτερος ἀποτελεῖται. τοῦτο δὲ
συμβαίνει διὰ τὸ τὸ ὕδωρ παχυμερέστερον ὃν ἀντιληπτικού
είναι τῶν ἐν ἡμῖν πόρων, τοῦ ἀέρος ὑπὸ λεπτότητος ὁμοίως
διαρρέοντος. τοῦτο δὲ εὐλόγως συμβαίνει. τὸ γὰρ ὕδωρ συμφυῶς
ἔχει πρὸς τὴν γῆν. καὶ ὁμοίως αὐτῇ συνδυάζεται, συμβαλλο-
μένης εἰς τοῦτο τῆς ὁπῆς, τοῦ ἀέρος ἀσυνδυάστως πρὸς
ταύτην ἔχοντος. διὰ τοῦτο τοίνυν γῆνα ὄντα τὰ ἡμέτερα
σώματα, καὶ ταύτης μᾶλλον μετέχοντα ὑπὸ τοῦ ὕδατος μᾶλλον
ὑγραίνεται, πεφυκότος ὁμοίως ἐγκαταμήγνυσθαι καὶ μὴ διαρρεῖν
καθάπερ ὁ ἀέρος. Adscribenda etiam sunt Vico mercatī ad
h. nostrum locum verba: Dici potest, humidi duo esse pro-
pria, unum propriis terminis non claudi, alterum alienis
facile contineri: quae duo in eius definitione ab Aristotele
sunt posita. Qua igitur suapte natura indefinitum est et fluit,

aëris magis proprium esse. Etenim aër magis, quam aqua, funditur et fluit, atque ideo propriis terminis minus continetur. Aquam interdum cernimus quadam figura praeditam, ut patet in guttis et pluvia cadente. Quod aëri numquam contingit. Aquae autem maxime proprium humidum dici potest, qua ex parte termino alieno facile definitur. Alienum enim terminum minus, quam aër aqua elabitur, quod crassior haec sit, et quandam in se, quae in aëre non inest, tenacitatem habeat. Ob hanc proprietatem cum sicco humidum ipsum permisceatur, non ut est suapte natura indefinitum. Ideo hoc in loco huius proprietatis duntaxat meminit, quippe qui humidi et siccii commixtionem pertractet. Ex hac solutione intelligi potest, eur in secundo de ortu dixerit, aquam tantum inter elementa facile terminari, cum humidum aëri tribuisse, quod dixerat aëre, in ipsa permixtione rerumque generatione, quam tum docebat. Haec *Vicomercatus*. Sed restat alia etiam difficultas, quae tollenda est. Ait enim Aristoteles *de generat. et interit.* II, 8, p. 334, b: ἀπαντα δὲ τὰ μικτὰ σώματα, ὅσα περὶ τὴν τοῦ μέσου τόπου ἔστιν, ἐξ ἀπάντων σήγχειται μῶν ἀπλῶν. γῆ μὲν γὺρος ὑπάρχει πᾶσι, διὰ τὸ ἔκαστον εἶναι μάλιστα καὶ πλεῖστον ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. ὕδωρ δὲ διὰ τὸ δεῖν μὲν ὄφεσθαι τὰ σύνθετα, μόνον δὲ εἶναι τῶν ἀπλῶν εὐόριστον τὸ ὕδωρ. ἔτι δὲ καὶ τὸ τὴν γῆν ἔνευ τοῦ ὑγροῦ μὴ δύνασθαι συμμένειν, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι τὸ συνέχον. εἰ γάρ εἴαιρεθεὶη τελέως ἐξ αὐτῆς τὸ ὑγρόν, διαπλητοὶ ἦν. γῆ μὲν οὖν καὶ ὕδωρ διὰ ταύτας ἐννούρχονται τὰς αἰτίας. ἀήρ δὲ δὲ πῦρ, ὅτι ἐναρτλα ἔστι γῆ καὶ ὕδωρ. γῆ μὲν ἀέρι, ὕδωρ πῦρι ἐναρτλον ἔστιν, ὡς ἐνδέχεται οὐσίαν οὐσίᾳ ἐναρτλα εἶναι. Omisit autem h. l. aërem et ignem, quippe quae non tam patiendi vim habeant, quam efficiendi; adeoque ex solis terra et aqua elementis corpora composita constare ait. — Articulum ante στοιχεῖων omittit E. — ἴδιώτατα pro ἴδιωτα E. sed cfr. Thom. Mag. p. 466. Dobree ad Aristophan. *Equit.* v. 1162, qui de similibus egit comparativis ac superlativis. Etiam apud Theophrastum *Hist.*

pl. III, 1, 6, p. 68 editum est ἴδιώτερον. At de igne §. 1, p. 705. §. 9, p. 708. ἴδιαιτάτας δυνάμεις, et ita plus semel hist. plant. I, 12, 4. 13, 5. 14, 3. VI, 3, 1. Adde V. L. ad de mirabil. auscult. c. 48, p. 833, b. — ξηρὸν μὲν γῆς pro ξηροῖ μὲν γῇ F. ξηροῦ μὲν ἡ γῆ N. ξηρὸν μὲν γῆς, ὑγρὸν δὲ ὕδατος Alex. fol. 131, b. A. Vic. B. P. Ad genitivos suppleas στοιχεῖον. Vide praeterea IV, 10, 3: ὑλη μὲν τὸ ξηρὸν δὲ καὶ ὑγρόν, ὥστε ὕδωρ καὶ γῆ (ταῦτα γὰρ προφανεστάτην ἔχει τὴν δύναμιν ἐκάτερον ἐκατέρου). — ὑγρῷ pro ὑγροῦ F. — τὸ ὕδωρ addito articulo N. — καὶ διὰ τοῦτο F. διὰ τοῦτο δὲ H. P. — ἅπαντά γε τὰ εἴ τοι s. H. N. — ὀπότερον pro ὀποτέροις E. — ἦν ante πλεῖον inserunt H. N. — κατὰ φύσιν pro κατὰ δύναμιν N.

5. Verba ἐν ἀέρι δὲ καὶ πνῷ οὐκ ἔστιν omittunt H. N. correxit F. — De re cfr. de generat. et interit II, 3, p. 330, b: διὸ καὶ οὐδὲν οὔτ' ἐκ κρυστάλλου γίνεται, οὐτ' ἐκ πνοός. de anima I, 5, 18, p. 411, a: διὰ τίνα γὰρ αἰτιῶν ἐν μὲν τῷ ἀέρι ἡ τῷ πνῷ οὖσα ἡ ψυχὴ οὐ ποιεῖ ζῆσθαι, ἐν δὲ τοῖς μικτοῖς καὶ ταῦτα βελτίων ἐν τούτοις εἶναι δοκοῦσα; Quamvis ipse Aristoteles de aëris animalibus loquatur de generat. animal. III, 11, p. 761, b (locum adscriptissimum ad Exc. ad h. l. p. 200), et de animalibus ex igne natis inque igne vitam degentibus (πνοιβλοῖς cfr. locum Sexti Empirici Pyrrhonic. Hypot. I, 14, 40, p. 12 laudatum ad IV, 1, 17) in Histor. animal. V, 19, p. 552, b. Addantur Seneca Quaest. nat. V, 6: *Ignis, qui omnia consumit, quaedam etiam creat: et quod videri potest non simile veri, sed tamen verum est, animalia igne generari:* Plinius Histor. nat. XI, 36: *Gignit aliqua et contrarium naturae elementum. Siquidem in Cypri aerariis fornacibus ex medio igne, maioris muscae magnitudine volat pennatum quadrupes: appellatur pyralis, a quibusdam pyrausta. Quamdiu est in igne, vivit: cum evasit longiore paulo volatu, emoritur. De salamandra ignicola, haud tamen in igne genita, diximus ad* Exc. IV, 9, 30, p. 227.

6. τῶν δὲ τῶν σ. Ε. — ὑπάρχειν ἀνάγκη transposito ὑπάρχειν F. — Verbis ταῦτα πρῶτα ἀνάγκη ὑπάρχειν videtur obloquū iis, quae dixerat Phys. Auscult. IV, 9, p. 217, b: δύο ἔστιν ἐφ' ἔκατέρουν τοῖς τε πυκνοῦ καὶ τοῦ μανοῦ. τό τε γὰρ βαρὺ καὶ τὸ σκληρὸν πυκνὰ δοκεῖ εἶναι. καὶ τάνατία μανά, τό τε κοῦφον καὶ τὸ μαλακόν: αἱ paucis deinde interpositis: οὕτω δ' ἡ τοῦ βαρέος καὶ κοῦφου ὑλη, ἢ τοιαύτη, τὴν ἄν τὸ κενόν· τὸ γὰρ πυκνὸν καὶ τὸ μανὸν κατὰ ταύτην τὴν ἔναντιώσιν φορᾶς ποιητικά· κατὰ δὲ τὸ σκληρὸν καὶ μαλακόν, πάθονς καὶ ἀπαθείας καὶ οὐ φορᾶς, ἀλλ' ἐτερώσεως μόνον. Adde Phys. VIII, 7, p. 260, b: πάντων τῶν παθημάτων ἀρχὴ πύκνωσις καὶ μάνωσις· καὶ γὰρ βαρὺ καὶ κοῦφον, καὶ μαλακὸν καὶ σκληρόν, καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν πυκνότητες δοκοῦσι καὶ ἀραιότητες εἶναι τινες. πύκνωσις δὲ καὶ μάνωσις σύγχρονις καὶ διάκρισις, καθ' ἃς καὶ γένεσις καὶ φθορὰ λέγεται τῶν οὐσιῶν. At bene h. l. addidit τῷ ὄρισμένῳ, quo ex verbo differentia, quam statuit, facile perspici potest. — Ad verba ἀνάγκη ..... μαλακόν cfr. de generat. et interit. II, 2, p. 329, b: τὸ δὲ λεπτὸν καὶ παχὺ καὶ γλίσχρον καὶ κραῦφον καὶ σκληρὸν καὶ μαλακὸν καὶ αἱ ἄλλαι διαφοραὶ ἐκ τούτων (ξεῖνοῦ καὶ ἔηροῦ) ..... ἔτι τὸ μὲν μαλακὸν τοῦ ὑγροῦ· τὸ δὲ σκληρὸν τοῦ ἔηροῦ. σκληρὸν γάρ ἔστι τὸ πεπηγός, το δὲ πεπηγός ἔηρόν. Problem. XXII, 10, p. 931, a: ἔστι δὲ τὰ μὲν ἔηρα σκληρά, τὰ δὲ ὑγρὰ μαλακά. Quid autem sit μαλακόν et σκληρόν explicat de caelo III, 1, p. 299, b: μαλακὸν μὲν τὸ εἰς ταῦτα ὑπεῖκον, σκληρὸν δὲ τὸ μὴ ὑπεῖκον. de generat. et interit. I, 8, p. 326, a: τὸ ὑπεικτικὸν μαλακόν. — ξεῖνοῦ καὶ ἔηροῦ transpositis verbis F. H. N.

7. εἰς αὐτό pro εἰς αὐτό A. Vic. B. P. Solum αὐτό praebet Alex. fol. 132, a in ὁμιατι: at in commentario ait: τὸ μὴ ὑπεῖκον εἰς αὐτὸν κατὰ τὸ ἐπίπεδον, τοτέστι τὸ μὴ εἶκον κατὰ τὴν ἐπιφύνειαν τῇ ἀφῆ: — Secundum Galenum aqua mollis est. Cfr. de different. puls. III. Tom. VIII, p. 686 sqq. — ἀλλ' ἀντιπερισταται cfr. IV, 9, 13, ubi in eadem re exponenda utitur verbo ἀντιμεθισταται.

8. ἀπλῶς ..... πρὸς ἔτερον cfr. *Metaphys.* A, 15, p. 1021, a. — τὸ ἀπλῶς omittit E. — τὸ μᾶλλον καὶ ἡττον H.

9. κρίνομεν πάντα transposito πάντα F. — τὸ μαλακὸν καὶ τὸ σκληρόν F. σκληρόν absque articulo exhibent Vic. B. — ὡς μεσότητι χρώμενοι τῇ ἀφῇ. Quo pertinent verba *de anim.* II, 11, 9 sqq. p. 423, b: ὅλως δ' ἔουκεν η̄ σύδες καὶ η̄ γλῶττα, ὡς ὁ ἀηρ καὶ τὸ ὑδωρ πρὸς τὴν ὄψιν καὶ τὴν ἀκοήν καὶ τὴν ὄσφρησιν ἔχοντον οὕτως ἔχειν πρὸς τὸ αἰσθητήριον, ὡσπερ ἐκείνων ἔκαστον. αὐτοῦ δὲ τοῦ αἰσθητηροῦ ἀπτομένου, οὗτ' ἐκεῖ οὗτ' ἐνταῦθα γένοιτο ἀν η̄ αἰσθησιν οἶον εἴ τις σῶμα τὸ λευκὸν ἐπὶ τοῦ ὅμιματος θεῖη τὸ ἔσχατον. η̄ καὶ δῆλον, ὅτι ἐντὸς τὸ τοῦ ἀπτοῦ αἰσθητικόν. οὕτω γὰρ ἀν συμβιάνοι ὄπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐπιτιθεμένων γὰρ ἐπὶ τὸ αἰσθητήριον οὐκ αἰσθάνεται, ἐπὶ δὲ τὴν σύρκην ἐπιτιθεμένων αἰσθάνεται. ὥστε τὸ μεταξὺ τοῦ ἀπτικοῦ η̄ σύρξ. ἀπτοῦ μὲν οὖν εἰσὶν αἱ διαφοραὶ τοῦ σώματος, η̄ σῶμα. λέγω δὲ διαφοράς, αἱ τὰ στοιχεῖα διορίζουσι, θερμὸν ψυχρόν, ἔξεδρον ὑγρόν, περὶ ᾧν εἰρήκαμεν πρότερον ἐν τοῖς περὶ στοιχείων. τὸ δὲ αἰσθητήριον αὐτῶν τὸ ἀπτικόν, καὶ ἐν φῃ̄ η̄ καλούμενη ἀφῇ ὑπάρχει πρώτῳ, τὸ δυνάμει τοιοῦτόν ἐστι μόριον. τὸ γὰρ αἰσθάνεσθαι πάσχειν τι ἐστιν. ὥστε τὸ ποιοῦν οἶον αὐτὸ διεργείᾳ, τοιοῦτον ἐκεῖνο ποιεῖ δυνάμει ဉν. διὸ τοῦ δμοίως θερμοῦ καὶ ψυχροῦ η̄ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ οὐκ αἰσθανόμεθα, ἄλλα τῶν ὑπερβολῶν, ὡς τῆς αἰσθήσεως οἶον μεσότητός τινος οὐσῆς τῆς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐναντιώσεως καὶ διὰ τοῦτο κρίνει τὰ αἰσθητά. τὸ γὰρ μέσον κριτικόν γένεται γὰρ πρὸς ἐκάτερον αὐτῶν θάτερον τῶν ἄκρων. καὶ δεῖ ὡσπερ τὸ μέλλον αἰσθήσεσθαι λευκοῦ καὶ μέλανος μηδέτερον αὐτῶν εἶναι ἐνεργείᾳ, δυνάμει δ' ἄμφῳ, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων καὶ ἐπὶ τῆς ἀφῆς μήτε θερμὸν μήτε ψυχρόν. Simili modo factum est, ut et alios sensus, praesertim sensum compositionem, μεσότητας vocaret. Cfr. *de anim.* III, 7, 3. — τὸ μὲν ὑπερβάλλον αὐτῆς. De constructione verbi egimus ad I, 3, 17. Vol. I, p. 355. E. N. Olymp. fol. 67, a praebeant tamen αὐτὴν pro αὐτῆς, atque ita etiam legisse videtur Alex.

fol. 132, a, cum dicat: ἀλλὰ καθ' ἔκαστον τούτων, τοῦ ὑπερβάλλοντος αὐτὴν καὶ τοῦ ἐνδέοντος. — αὐτῆς i. e. τῆς ἀφῆς dictum est pro τῆς σκληρότητος τοῦ αἰσθητηροῦ τῆς ἀφῆς. A duritie enim mollitieque carnis et cutis pendet, num aliquis leni tactu res percipiat an difficilius. Cfr. de anim. II, 9, 5: οῆμεῖον δὲ τὸ καὶ ἐν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων παρὰ τὸ αἰσθητήριον τοῦτο εἶναι εὐφυεῖς καὶ ἀφυεῖς, παρ' ἄλλο δὲ μηδέν. οἱ μὲν γὰρ σκληρόσαρκοι ἀφυεῖς τὴν διάνοιαν, οἱ δὲ μαλακόσαρκοι εὐφυεῖς, ubi Trendelenburg. p. 398 laudat de part. animal. II, 16: μαλακωτάτη ἡ σάρξ ἡ τῶν ἀνθρώπων ὑπῆρχε· τοῦτο δὲ διὰ τὸ αἰσθητικώτατον εἶναι τῶν ζῴων τὴν διὰ τῆς ἀφῆς αἰσθησιν. Idem de oculis valet secundum Aristotelem, ut qui duriores habet, omnes res, quae molliores, percipere non valeat, ideoque hebetiore oculorum acie utatur, quam qui habet molliores, quod saepenumero commemoratur v. c. hist. animal. IV, 10, p. 537, b: ἀπάντα γὰρ ἀμυνδρῶς βλέπουσι τὰ σκληρόφθαλμα et locos a Trendelenburgio laudatos ad de anim. II, 9, 2, p. 398. Similia iam Plato tradiderat, cum in Tim. p. 36 A dixit, omnia dura esse, quibus caro nostro cedat, mollia, quibus cedentib[us] resistat. Quem Platonis locum simul ac nostrum ante oculos habuit Galenus de simpl. medic. facultat. V, 4. Tom. XI, p. 715: ἔύσαντες τὰ λοιπὰ πάντα οῆμανόμενα περὶ τῶν πρὸς τὸν ἄριστα κατεσκενασμένον ἀνθρωπον ἐπισκεψάμεθα μαλακῶν καὶ σκληρῶν, ὅν δὴ κανόνα καὶ μέτρον ἐποιησάμεθα τῶν οὐτω λεγομένων ἀπάντων, οὐδὲ τοῦτον πρὸς τὸ ἐπιτυχὸν μόριον, οἷον ὁστοῦν ἡ πιμελήν, ἀλλὰ τὸ μέσον τῇ ϕράσει, τὸ δέρμα καὶ τούτον μάλιστα τὸ κατὰ τὰς χεῖρας, ἵνα περ ἡ ἀπτικὴ δύναμις ἀκριβοῦται· συμβαίνει δ' εἰς ταῦτα καὶ τὸ κατ' ἐπικράτησιν, ὡς πρὸς τὴν ὅλην οὐσίαν, οὗτως ὀνομάζεσθαι μαλακὸν ἡ σκληρόν, ἐπειδὴ μεσότης τις ἐστιν ἡμῶν ἡ ἀφή, καθ' ὃ καὶ Ἀριστοτέλης ἐδίδασκεν. οὗτοι δέ πως καὶ οἱ Πλάτων ἔοικε γιγνώσκειν ὅταν ἔφη· σκληρὸν μὲν ἀστοῖς ἡ μῶν σάρξ ὑπεικῇ, μαλακὸν δ' ὅσα ἀν ὑπεικῇ τῇ σαρκὶ. τὸ γὰρ δέρμα τοῦ ἀνθρώπου κατ' αὐτὰ τοῦτο τὸ σύγγραμμα τὸν Τίμαιον ἐδείκνυεν εἶναι τῷ γένει σάρκα. καὶ μὲν δὴ καὶ

Ἄριστοτέλης, ὅταν εἶπε μαλακὸν μὲν εἶναι τὸ ὑπεῖκον εἰς αὐτό^ν
(editur etiam apud Kühnium αὐτό), σκληρὸν δὲ τὸ μὴ
ὑπεῖκον, ὡσαύτως ἔοικεν ἀποφανεσθαι τῷ Πλάτωνι, καὶ μάλιστα
ὅτι πρὸς τὴν ἄφην τὰ τοιαῦτα κρίνεσθαι φησιν, ὡς πρὸς
μεσόγητα. τὸ δὲ ἐν τῇ πρὸς ὅτιοῦν παραβολῇ σκληρὸν ἢ
μαλακὸν ἐν τῷ μᾶλλον ἢ ἡττον ὑπείκειν ἢ μὴ ὑπείκειν φα-
νεται κρίνεσθαι. καὶ δὴ καὶ αὐτὸ τὸ δέρμα τὸ ἴμετερον ἢ
τὸν μῦν ἢ τι μόριον ἔτερον, ὅταν εἴπωμεν ἐσκληρώνθαι, τῇ
κατὰ φύσιν αὐτοῦ καταστύσει τὴν ἐπίκτητον διάθεσιν προβάλ-
λοντες οὕτως ὀνομάζομεν. — λεπον pro ἐλλεῖπον exhibit F.
unde natum est λεπτόν in E. λεπτὸν καὶ μαλακόν H. N.

CAP. V.

Inscriptio capitinis in editione B.: ὅτι ἀνάγκη σκληρὸν ἢ
μαλακὸν εἶναι, καὶ πεπηγὸς πᾶν τὸ ὁρισμένον σῶμα. καὶ περὶ^ν
πῆξεως καὶ αἰτιῶν αὐτῆς. Similia G.

1. σκληρὸν εἶναι ἢ μαλακόν transposito εἶναι N. —
ὑπείκει pro ὑπείκειν, quod Bekk. exhibit, dedimus cum E.
N. A. Vic. B. ὑπεῖκεν P. — τοῦτο pro τούτῳ F. P. τούτῳ
Alex. fol. 132, a. Supple τῷ πεπηγὸς εἶναι. Facile autem
perspicitur πηγνύναι et τὸ πεπηγός h. l. alio sensu esse acci-
pienda, qua aliis in locis fieri solet. Etenim, cum vulgo
significetur his verbis, quod ope ac vi frigoris induratum et
congelatum est, qua significatione sumitur a Galeno de
simplic. medic. facultat. I. Tom. XI, p. 411, laudato iam a
Vicomercato; h. l. omnem materiam designat, quae initio
humida, accedente sicco concreta est ac terminata et quasi
tunc demum in formam redacta. Unde patet Aristotelem
non contradicere iis, quae de generat. et interit. II, 2, p. 329,
b dixerat, verbis, quae proxima subaequuntur ea, quae ad-
scripsimus ad IV, 4, 6: λέγεται δὲ ἔηρὸν καὶ ὑγρὸν πλεοναχῶς·
ἀντίκειται γὰρ τῷ ἔηρῷ καὶ τὸ υγρὸν καὶ τὸ διερόν. καὶ πάλιν
τῷ ὑγρῷ καὶ τῷ ἔηρὸν καὶ τὸ πεπηγός· ἀπαγτα δ' ἔστι ταῦτα
τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ ἔηροῦ τῶν πρώτων λεχθέντων. ἐπεὶ γὰρ
ἀντίκειται τῷ διερῷ τῷ ἔηρόν, καὶ διερὸν μέν ἔστι τὸ ἔχον ἀλλο-
τρίαν ὑγρότητα ἐπιπολῆς, βεβρεγμένον δὲ τὸ εἰς βάθος, ἔηρὸν

δὲ τὸ ἐστερημένον ταύτης, φανερόν, διὰ τὸ μὲν διερὸν ἔσται τοῦ ὑγροῦ, τὸ δὲ ἀντικείμενον ἔηρὸν τοῦ πρώτου ἔηροῦ. πάλιν δὲ τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ πεπηγός ὡσαύτως. ὑγρὸν μὲν γάρ ἔστι τὸ ἔχον οἰκεῖαν ὑγρότητα ἐν τῷ βάθει· πεπηγός δὲ τὸ ἐστερημένον ταύτης. ὥστε καὶ τούτων ἔσται τὸ μὲν ὑγροῦ, τὸ δὲ ἔηροῦ. Quod si enim idem intellexisset verbo πεπηγός h. l. et illo, quem laudavimus, et concretum contrarium humido, quod molle est, duris adnumerandum, et omnia corpora dura non minus, quam mollia, si terminata sunt, humido ac sicco concreta diceret, quod utrumque fieri nequit. At difficultas ea, quam diximus, ratione facile removeri potest, neque opus est longa ac subtili, qualem *Vicomercatus* adiecit, disputatione. — πᾶν omittit F. — μὲν deest in E. F. — συνεστῶς pro συνεστηκός margo N., qui prima manu cum H. verba καὶ συνεστηκός prorsus omittit. — καὶ μαλακόν pro ἡ μαλακόν H. N. — πῆξις pro πῆξει F. N. — Articulum ante σύνθετα omittunt E. F. καὶ τὸ σύνθετα Alex. A. Vic. B. P. — ὕρισμένα καὶ οὐκ ἄνευ πῆξεως καὶ διαχώσεως pr. manu F. — Alterum πῆξεως omittunt E. F. — πέριξ pro πέρι Alex. — Post ἔγειρον addit ἔστιν E.

2. δῆ pro δέ H. N. — Cfr. omnino *Phys.* II, 3, p. 194, b sq. quod totum caput in hoc argumento versatur (eadem repetuntur *Metaphys.* A, 2, p. 1013, a sqq.). Adi etiam de generat. et interit. II, 9, p. 335, b sq. *Metaphys.* A, 3, p. 1070, a, qui loci scripturam codicum E. N. probatam *Vicomercato*: παρὰ τὴν ὑλὴν pro περὶ τὴν ὑλὴν commendare videntur, ita enim ut tres causas recenseat Aristoteles τὸ ποιητικὸν αἴτιον, ὡς ὅθεν ἡ κίνησις, τὸ πάθος ὡς εἶδος, et materiam, ὡς τὸ ὑποκείμενον. At ni fallor utraque lectio ad idem redit. — Ad verba ὥστε καὶ πῆξεως ..... ὑγραύνεσθαι supple δύο εἶναι ἐναντία. — τὸ μὲν οὖν ποιοῦν F. H., cuius scripturae originem intelligimus ex codice N. qui τὸ μὲν οὖν omisso deinde ποιοῦν præbet.

3. δυσὶ Aristoteles dixit auctoritate Thucydidis VIII, 101. cfr. Lobeck. ad Phrynic. p. 211. — τὸ πάσχον omittunt H. N. — δυσὶ παθήμασιν inverso ordine

F. H. N. — ὡς εἴρηται E. cfr. IV, 1, 8, ubi hunc nostrum locum apposuimus. — ἀπονοστα ἢ παρονοστα transpositis vocalibus E. H. N. Nominativos voluit Alex. cum diceret fol. 132, b: εἰ δὲ οὖτω καὶ διὰ τούτων ποιεῖ τὸ ποιοῦν, εἴη ἄν καὶ τὸ ἐν τῷ πάσχοντι γινόμενον πάθος παρονοσία θερμοῦ γινόμενον ἢ ψυχροῦ et ita A. B. Sed bene iam dativos Vicomercatus defendit. Ait enim: Efficiens quaevis causa quidpiam sibi simile in id, quod patitur, inducere emititur. Quoniam ergo, quod calidum est, aut frigidum, agunt aut certe actionis sunt instrumenta, formam sibi similem actione sua procreabunt. Quo sit, ut quae calore concrescant, calida omnia videantur, quae frigore frigida. Sed cum caloris aut frigoris absentiam aut praesentiam, concretionis et fusionis formam statuere fortasse tutum non sit, non procul (ut reor) a vero aberraremus, si harum affectionum formas seu species caloris et frigoris praesentia seu absentia comparari, non ipsammet absentiam esse aut praesentiam exponeremus, ut vocabula illa παρονοστα καὶ ἀπονοστα dantis sint casus, non recti. Cfr. IV, 8, 8: ὥστε τὸ μὲν ὑγροῦ ἀπονοστα τὰ δὲ θερμοῦ τοῦτο πάσχει IV, 6, 3: τῷ ἀπέναι τὸ θερμὸν πήγνυται, ὥστε δῆλον, ὅτι τῷ εἰσιέναι λαθήσεται.

4. De usu Aristotelico vocabulorum ξηραίνεσθαι et πήγνυσθαι cfr. Schneider Cur. Poster. ad *Histor. animalium* III, 13, 1. Vol. IV, p. 328. — πῶς A. — ἢ ante ὑγρόν et ante τούτων omittit E. — Verbis τιθέμεθα δὲ ὑγροῦ σῶμα ὕδωρ, ξηροῦ δὲ γῆν, quae spectant ad IV, 4, 4, nihil aliud dicere voluit, nisi humidi et siccii notiones non esse absolutas. Cum enim de terminato corpore loquatur, absque humido autem nullum corpus terminari, absque sicco nullum existere possit, humidum nunc illud corpus intelligit, quod absolute humido magis quam sicco, siccum quod absolute sicco magis quam humido accedit. — ἐκ τῶν ὑγρῶν καὶ τῶν ξηρῶν addita praepositione H. N. Verba καὶ ξηρῶν omittunt A. Vic. — Articulum ante ξηρῶν, quem Bekkerus exhibet, omisimus cum E. B. cfr. ad I, 3, 4. III, 2, 5. III, 4, 26. III, 6, 7. IV, 1, 5 ac saepius. — Articulus ante ψυχρόν deest in E. —

*ἐν τούτοις γάρ ἐστι. Etenim terra et aqua frigida sunt
sapte natura.* Cfr. *de generat. et interit.* II, 3, p. 330, b. —
καὶ ἡ γῆ et q. s. omissa γάρ E. N.

5. *ποιητικὸν τοῦ ψυχροῦ, ὡς φθαρτικόν.* cfr.
IV, 1, 11. — *ἐντοτε δὲ καὶ κάειν λ. F. καλεῖν pro κάειν F. H.
N.* cfr. ad I, 4, 1. Vol. I, p. 362. *De usu verbis κάειν, quem
h. l. attingit Aristoteles, ad Hutchinson ad Xenoph.
Anabas.* IV, 5, 3. Valkenaeer. *Adoniazus.* p. 224 C.
Coray ad Hippocrat. *de aëre, aq. et locis* Tom. II,
p. 316. Adde Theophrast. *de caus. plantar.* V, 13, 6,
p. 571 (locum laudavimus ad I, 10. Vol I, p. 428). *Histor.
plant.* IV, 14, 11, p. 168: *ἄλλὰ δὲ παρ' ἑκάστοις πέφυκε
πνεύματα ἀπολλύναι καὶ ἀποκάειν, οἷον ἐν Χαλκίδι τῆς
Εὐβοίας ὁ Ολυμπίας, ὅταν πνεύσῃ μικρὸν πρὸ τροπῶν ἢ μετὰ
τροφῆς χειμερινὰς ψυχρός. ἀποκάει γάρ τὰ δένδρα καὶ οὖτας
αὖτα ποιεῖ καὶ ἔηρά, ὡς οὐδ' ἄν ὑφ' ἥλιου καὶ χρόνου πολλοῦ
γένοιτο ἄν. Λιὸς καὶ καλοῦσι κανθυμόν. *de igne* §. 14,
p. 710: *ἐκ ταύτης δὲ τῆς αἰτίας καὶ τὸ ψυχρὸν ἐνιαχοῦ δοκεῖ
τὸ αὐτὸν ποιεῖν τῷ θερμῷ καὶ ἀπλῶς καὶ ταῖς ὑπερβολαῖς.
πέττειν τε γάρ τοὺς καρπούς φασι τὸ ψύχη καὶ ἀποκάειν καὶ
τὸ καῦμα καὶ τὸ ψῦχος, οὐκ ἀληθῆ λέγοντες. ἀποκάει γάρ
οὗτον καὶ πέττει τὸ ψῦχος, οὐ προηγούμενος, ἀλλὰ κατὰ
συμβεβηκός, ὅτι συστέλλει καὶ συνάγει τὸ θερμὸν ἐπὶ τὸ ἔργα-
ζόμενον ἐκεῖνο. *de caus. plantar.* II, 7, 5, p. 404: *δοκεῖ δὲ
καὶ διμήχλη τις ἀνεν πνοῆς ἐκβαίνειν, ἢ ὅταν ἀψηται τῶν ἀνθῶν
ἀποκάει. διὸ καὶ μάντεις θύοντιν, ὥστε μὴ ἐκβῆναι. καὶ
φασι κωλύειν. Quem locum cūm laudarem *Meteorol. vet. Gr.
et Roman.* II, 9, not. 3, p. 48 ac *de sicca explicare* nebula,
non praetereunda erant, quae omisi, verba *Geoponic.* V, 5, 1,
p. 325: *διὸ τὸ λεληθότως τὴν ὑγρασίαν ἀνατρέχουσαν ἐκ τῆς
θαλάσσης τρέφειν τὰ φυτά. — τῷ συνάγειν καὶ ἀντι-
περιστάναι τὸ θερμόν.* Saepenumero in exempla incur-
rimus huiusc rationis, qua frigoris vis calor condensatur et
quasi in arctum contrahitur v. c. *Probl.* III, 5. VIII, 14. 15.
18. 21. et c. *Macrobi. Saturnal.* VII, 8, p. 606 sq. ἀντι-
περιστασθαι F.***

6. Quid sit concretio cum absque diserta de exsiccatione dissertatione exponi nequeat (concretum enim quodammodo siccum est), in sequentibus primo loco, quae exsiccati queant, deinde quas ob causas, quae sicca fiunt, exsiccentur tradit, utrumque, prout res ferebat, obiter tantum attingens. *Εἰς*, quae ἐπακτὸν ὑδωρ habent, distinguit in διερά et βεβροεγμένα de generat. et inter. II, 2, p. 330, b: τὸ διερόν μέν ἔστι τὸ ἔχον ἀλλοτριαν ὑγρότητα ἐπιπολῆς· τὸ δὲ βεβρογμένον τὸ εἰς βάθος. — Quod siccum est, durum etiam est, non tamen durum et siccum (quo intelligit τὸ πεπηγός, quod δυνάμει humidum est), monente Galeno, quem confer omnino de corporum duritie disserentem de temperam. II, 3, p. 589 sqq. et de Aristotelica duri et mollis definitione de differ. puls. III, p. 687, de simpl. medicam. facultat. V, p. 716.

7. ὁρός pro ὁρός E. H. — μὴ δὲ γλισχρότητα E. — ἐντοις γὰρ αὐτιον omissio μέν F. H. N.

8. ἐκτός pro ἔξω F. — ὅταν pro ξύν F. — κεκροισμένον αὐτὸν καθ' αὐτό i. e. ἐπακτόν, μὴ συμφνέσ. — ὑγρόν omissio articulo H. N. Alex. Aldi fol. 132, b. A. Vic. B. — τοῦ θερμοῦ τοῦ ἐντός F.

9. ὡς πυρελόγηται pro ὄσπερ εἰρηται H. — πύντα pro ἄπαντα F. H. — Verba ἢ τῷ ἐκτός, quae tamen probavit, in suo codice non reperit G. p. 33. — ὅτε pro ὅταν H. — ἐφ' ἣς ἔχει A. B. Alex. fol. 132, b in φίματι. At ex commentario elucet, eum legisse ὑπό (vide ad Exc. p. 204). Vicomercatus in suis exemplaribus reperit ἀφαιρεθέντος τοῦ ὑγροῦ, ἀφ' ἣς ἔχει et q. s. (ὑγροῦ addunt etiam P., ὕδατος A.): at dubium esse ait, quid per humorē sublatum intellexerit Aristoteles, nisi de humorē loquatur, in quo res elixa concoquitur, qui si auferatur, ab exteriori calore non amplius res illa exsiccabitur, sed ab interiori, qui cum exspirat, humorē secum elicit. Maluit tamen facere cum Alexandro, qui aperte legit ἀφαιρεθέντος τοῦ πυρός, ita ut sensus sit, sublato igne, a quo elixa elixabantur, a calore interiori, cuius expiratione humor iis insitus assumitur,

exsiccatur. Porro calore humor extruditur, quoniam eius virior evadit, et in vaporem convertitur, qui rarer factus est et levior, inque vaporem calidum conversus, supra migrat et a terrenis partibus, si quae sint, quae maneant, excernitur. At recte se habet, quam cum Bekkerio dedimus, lectio ἀφαιρεθέντος sc. τοῦ ὑγροῦ: repetit enim eadem, quae iam §. 8, exemplo vestis usus, exposuerat. — ὥφ' ἡσ ἔχει θερμότητος i. e. ὑπὸ τῆς θερμότητος, ἦν ἔχει, qua in attractione explicanda non est, cur longa disputatione moremur. — Caeterum, ad rem quod attinet explicandam cfr. *Problem. XXII*, 10, p. 931, a, ubi quaerit, cur siccus, quae in furno siccantur, duriores efficiantur, quam si exemptae foris refrigerentur, ac deinde respondet: η δτι εν μὲν τῇ καμίνῳ ξεστμίζει πᾶν τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ, ξέω δὲ περιεστηκὰς ὁ ἄνθρωπος ψύχων κωλίει τὸ ὑγρὸν ξειέναι καὶ συνιστασθαι; μᾶλλον γάρ ξεστμίζει. έστι δὲ τὰ μὲν ξηρὰ σκληρά, τὰ δὲ ὑγρὰ μαλακά.

CAP. VI.

Inscribitur caput in editione B. et apud G.: "Οσα πήγνυται, η ὕδατος εἰναι, η γῆς καὶ ὕδατος. καὶ περὶ διαφόρων τρόπων τοῦ πῆξαι καὶ λύειν.

1. Apertum est, Aristotelem de humectatione disserere, quatenus sit medius status aggregationis, uti recentiores physici loqui solent. Cum enim aër suapte natura sit humidus atque calidus, omissio, vi frigoris externi, calore suo, in aquam transeat necesse est humidam ac frigidam (cfr. *de generat. et interit. II*, 4, p. 331, a. *Meteor. I*, 3). Quam mutationis viam quum bene explicuissest Aristoteles, alteram ex statu solidi in liquidi conditionem minus bene intellexit, ita ut ipsius clementorum theoria*) longe recedat a notionibus,

*) Iamiam typis erant expressa, quae de verbis δῆλον γὰρ ὅτι η ἀτμὴ θερμότερον ὕδατος. έχει γὰρ τὸ ἀνάγον ἔτι πῦρ *Meteor. I*, 10, p. 347, a monuimus Vol. I, p. 430, in quibus ἀνάγον illud πῦρ comparavimus cum calore latenti recentiorum physicorum, uti antea iam feceramus *Meteorol. veter. Graec. et Roman. IV*, 14, p. 94.

quas recentioris aevi physici habent de transitu ex rigido in fluidum. Praeterea silentio plura humectationis genera præterivit Aristoteles: veluti modum, quo aquae species gignantur, uti lotii aut seri secretio, tum illum, quo alieno humore res humectantur aut madesiunt, ut lana idque genus alia. Quod consulto fecit, tum quia ex modis, quos antegresso capite tradiderat exsiccationis, facile possint suppleri haec aliaque humectationis genera, tum quia verus nativusque humor non fiat, sed extrinsecus tantummodo accedat. — Verba εἰς ὑδωρ omisimus cum E. N. F. (qui in margine ea posuit), utpote superflua. — καὶ περὶ πήξεως addita præpositione H. N., quod Aristotelicae loquendi rationi repugnat. cfr. ad I, 12, 19. Vol. I, p. 444.

2. οὐσια πήγγυνται A. Vic. — ἡ θερμὴ ἡ ψυχρῶν ἡ ξηρῶν E. et ita Vatablus, qui vertit: *idque vel frigore vel calore vel sicco.* ἡ ψυχρῶν ἡ θερμῶν ἡ ξηρῶν F. P. ἡ ψυχρῶν ἡ θερμῶν ξηρῶν mutatis membris A. Vic. Alex. Aldi fol. 133, a. B. De sicco calore dictum est ad IV, 3, 21. — De re cfr. Theophrast. *de lapid.* §. 3, p. 686: ἡ δὲ πῆξις τοῖς μὲν ἀπὸ θερμοῦ, τοῖς δ' ἀπὸ ψυχροῦ γίνεται. καλύνει γὰρ ἵσως οὐδὲν ἔντα γένη λιθῶν ὃντες ἐκατέρων συντσυσθαι τούτων· ἐπεὶ τά γε τῆς γῆς ἄπαντα δόξειεν ὅντα πυρός. ἐπειπερ τοῖς ἐναντίοις ἐκάστων ἡ πῆξις καὶ ἡ τῆξις. — Ad verba λύεται τοῖς ἐναντίοις cfr. *Politio.* V, 8, p. 1307, b: πρῶτον μὲν οὖν δῆλον, δτι εἶπερ ἔχομεν, δι' ὧν φθείρονται αἱ πολιτεῖαι, ἔχομεν καὶ δι' ὧν σώζονται. τῶν γὰρ ἐναντίων τὰ ἐναντία ποιητικά. — Alterum ὅπό ante ψυχροῦ omittunt Alex. A. Vic. B. cfr. ad §. 1. — θερμοῦ ξηροῦ ut paulo ante θερμῶν ξηρῶν A. Vic. B. P. — ὅπό τοῦ ὑδατος addito articulo B. — Verba ὅπὸ ὑδατος .....

V, 15, p. 96, not. 3, ubi legimus ea, quae contra monuit Kämitz in *Allgem. Litterat. Zeit.* 1833. Dec. nr. 211, p. 470, b. At eandem, quam illic proposimus sententiam, etiamnum tuemur, neque scripta retractare in animo est, quae quomodo sint intelligenda ac concilianda cum Aristotelica elementorum theoria ex hisce nostris verbis abunde patet.

ὑπὸ ψυχροῦ παγέντα, duplici παγέντα deceptus omittit N. — ὅπερ pro simplici ὁ F. — ψυχρόν omittit F. — ὡς τὸ μέλι pro οἷον τὸ μέλι F. N. Cum IV, 8, 10 dicat: ἄπηκτα δὲ ὅσα μὴ ἔχει ὑγρότητα ὑδατώδη, μηδ' ὑδατός ἐστιν, ἀλλὰ πλεῖον θερμοῦ καὶ γῆς, οἷον μέλι καὶ γλεῦκος, ut contradicere sibi videatur, hanc difficultatem summovet *Vicomercatus* in adnotatione ad illum locum p. 87: *Quod ad mel attinet, dici potest, suapte quidem natura minime crescere, quod neque calore neque frigore concrescat: frigore quidem, quod natura calidum sit, et (ut hic dicitur) quasi effervescat, sed neque calore, cum terrea tantum et aquea calore coagulentur, humoris evaporatione, quod melli non convenit. At vero elixum mel coagulatur, si in aquam frigidam mittatur. Eius namque partes calore rariores et laxiores redduntur, vi frigoris rursus densantur et aliquo modo coagulantur.* Esse tamen mella quaedam, quae quodammodo concreta dicere possis, patet ex verbis *de mirabil. ausc.* c. 17, p. 831, b: *Περὶ Καππαδοκίαν ἐν τισι τόποις ὕνευ κηρίου φασὶν ἔργαζεσθαι τὸ μέλι, γίνεσθαι δὲ τὸ πάχος ὅμιοιον ἔλατῳ ..... φασὶ δὲ καὶ ἐν Λυδίᾳ ἀπὸ τῶν δένδρων τὸ μέλι γίνεσθαι πολύ, καὶ ποιεῖν ἀπ' αὐτοῦ τοὺς ἐρυκοῦντας ὕνευ κηροῦ τροχίσκους, καὶ ἀποτέμνοντας χοῖσθαι διὰ τρίψεως σφροδροτέρους. γίνεται μὲν οὖν καὶ ἐν Θράκῃ, οὐχ οὖτω δὲ στερεόν, ἀλλ' ὥσπερ ἀμιῶδες. ἀπαν δὲ μέλι πηγήν μεν τὸν ἵσον ὄγκον ἔχειν φασὶν, οὐχ ὥσπερ τὸ ὑδωρ καὶ τὰ ἄλλα ὑγρά *).* Conferendus etiam de natura mellis locus Aristotelis *Hist. animal.* V, 22, p. 554, a: *οννίσταται δὲ τὸ μέλι πεττόμενον. ἐξ ἀρχῆς γὰρ οἷον ὑδωρ γίνεται καὶ ἐφ' ἡμέρας μὲν τινας ὑγρόν ἐστιν, ἐν εἴκοσι δὲ μάλιστα οννίσταται. Mel concoctione prorsus corrumpi auctor est Plutarchus Quaest. Sympos. VIII, 5. Idecirco in *Geoponic.* XV, 7, 4, p. 1093 praecipitur: τὸ μὲν οὖν χεῖρον μέλι ἔψει, ἔμεινον*

*¹) Quod Dioscoridi dicitur μέλι πεπηγός (II, 104) nihil esse aliud, nisi saccharum nostrum, facile est loco inspecto videre. De saccharo veterum locos diligenter composuit Schneiderus ad Theophrast. *de melle* (fragn. VIII) Tom. IV, p. 822 sqq.

γὰρ ἔσται· τὸ δὲ ἄριστον ἔσθιε ὀμόν. *De natura mellis conferas praeterea Galen. de antidot. I, 2. Vol. II, p. 425:* τὸ μέλι λέγομεν ἄριστον εἶναι τὸ γλυκύτατόν τε καὶ δριμύτατον τῶν ἄλλων ἀπάντων . . . . . κατὰ συμβεβηκός δέ τι καὶ παρεπόμενον τῇ οἰκείᾳ ἀρετῇ κατὰ χροιὰν καὶ σύστασιν καὶ δομήν, καὶ τὴν οἶον ἀλληλουχίαν τῶν μοφῶν. ὠχρὸν μὲν οὖν ἐστι τῇ χροιᾷ. τῇ συστάσει δὲ οὐτε παχὺ καὶ θρομβώδες, οὔτε λίαν ὑγρόν, ἡνωμένον τε δι' ὅλου καὶ γλισχρον, ὡς ἐάν γε βιστάσας ἀπ' αὐτοῦ τῷ δικτύλῳ ἰεῖν ἐπιτρέψῃς κατατείνεσθαι συνεχὲς αὐτό, καθάπερ ἵξον, οὐ διασπώμενον οὐδὲ ἀπορρηγνύμενον. ἀλλ' οὐ διὰ ταῦτ' ἔστιν ἄριστον, ἀλλ' διὰ τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἄριστον μέλι ταῦτ' ἔχει συμβεβηκότα διὰ παντὸς ἑαυτῷ καὶ διὰ τοῦτο γνωρίσματα γίνεται τοῦ φελτίστου. *Method. curand. VII, p. 109:* τὸ μὲν οὖν μέλι τὸ ἔστιν τὴν χροιὰν καὶ ἥδη τὴν δομήν, καθαρὸν οὖτας, ὡς ὅλου διανγεῖσθαι καὶ γενομένους ἐπ' ὅλιγον δριμὺν καὶ ἥδιστον, εἰς τοσοῦτό τε συνεστός, ὡς ἐπαρθὲν τῷ δικτύλῳ καταρρέει χάμαιζε, συνεχὲς ἑαυτῷ διαμένον, ἀπάντων ἄριστον. *de sanitate tuenda IV, p. 620:* μέλι τὸ κάλλιστον· εὐῶδες δήπον τοῦτο καὶ ἔστιν ὑπάρχον γλυκύτατόν τε ἄμα καὶ δριμύτατον καὶ τῇ συστάσει μήτε παχύ, μηδὲ ὑγρόν, ὡς ἀποσπάσθαι αὐτοῦ τὸ συνεχές, ἀλλ' ὡστε καταθέντα τὸν δάκτυλον εἰς αὐτό, κάπειται καταστήσαντα μετέωρον ἀπορρέον ὅραν αὐτοῦ τὸ μέλι μέχρι πλείστου συνεχὲς ὃν ἑαυτῷ. *Dioscorid. II, 101:* ἔστι δὲ δοκιμώτερον τὸ γλυκύτερον καὶ δριμύν, εὐῶδεστερον, ὑπόξεινθον, οὐχ ὑγρόν, ὅλκιμον δὲ καὶ εὔτονον καὶ ἐν τῷ ἔλκυσθηναι ἀνατρέχον ὡς ἐπὶ τὸν δάκτυλον. *Macrobi. Saturnal. VII, 12. Geoponic. XV, 7, 2 sq.:* ἔστω δὲ εἴδει διανγές καὶ ὑπόξεινθον καὶ ἀψαμένω λεῖον καὶ ἔλκοντι ἐπιπολὸν συναρφές ἑαυτῷ μενέτω, καὶ μετέωρον ἄριστος ἡσυχῆ ἀπορρείτω καὶ εἰς λεπτότητα ἐλθὸν καὶ βραδὺ ἀποσπισθὲν παχὺ ἀγαρερέσθω καὶ προσέστω τὸ εὐῶδες. πολλῷ δὲ τῷ χρόνῳ παντὸς μέλιτος ἔηραινομένον, τὸ Ἀττικὸν μέλι ὑγρὸν διαμένει τὴν δὲ χροιὰν μελαίνεται. *Plin. Hist. natur. XI, 15: Maxime laudabile est etiam omne rutilum . . . . In aestimatu est e thymo coloris aurati, saporis gratissimi . . . . Thymosum*

non coit, et tactu praetenuia fila mittit: quod primum gravitatis argumentum est. Abrumpi statim et resilire guttas, vilitatis indicium habetur. Sequens probatio, ut sit odoratum, et ex dulci aere, glutinosum, pellucidum. Addas denique Aristot. Histor. animal. IX, 40, p. 626, b.

3. Huc non pertinere patet, quae ιδιαν ὑπόστασιν habent, veluti aquam marinam, eamque etiam alia de causa, quia suapte natura calida est (II, 3) ita, ut siccat potius quam madefiat. Cf. Galen. de natur. facultat. II, p. 129. de simplic. medicam. facult. I, 6, p. 392. V, 22, p. 709 *). — οὐν omittit F. — Verba λύεται γὰρ ὑπὸ πυρός om. E. — τὸ δ' αὐτῷ τῷ αὐτῷ mendo, ut videtur, typographico Vic. Cfr. de generat. et interit. II, 10, p. 336, a: φανερόν, ὅτι μῆς μὲν οὔσης τῆς φορᾶς, οὐκ ἐνδέχεται γίνεσθαι ἄμφω, διὰ τὸ ἐναντία εἶναι. τὸ γὰρ αὐτὸν καὶ ὠσαντως ἔχον ἀεί, τὸ αὐτὸν πέφυκε ποιεῖν. Quo loco comparato simul intelligitur vis praepositionis κατά in verbis κατὰ ταῦτο. — ἔσται pro ἔστιν H. — ἀπεῖναι pro ἀπιέναι F. H. N. — τὸ εἰσιέναι pro τῷ εἰσιέναι F. — ὡς δὲ ποιοῦντος ὑπὸ ψυχροῦ πήγνυται E.

4. οὐν παχύνεται et q. s. Crassum enim ad siccum, tenuem ad humidum, qua ratione pertineant, exponit de generat. et interit. II, 2, p. 329, b: ἐπεὶ τὸ ἀναπληστικόν ἔστι τοῦ ὑγροῦ, διὰ τὸ μὴ ὠρίσθαι μέν, ἀόριστον δὲ εἶναι καὶ ἀκολουθεῖν τῷ ἀπτομένῳ (τὸ δὲ λεπτὸν ἀναπληστικόν. λεπτομερὲς γὰρ καὶ τὸ μικρομερὲς ἀναπληστικόν. ὅλον γὰρ ὅλον ἀπτεται· τὸ δὲ λεπτὸν μάλιστα τοιοῦτον), φανερόν, ὅτι τὸ μὲν λεπτὸν ἔσται τοῦ ὑγροῦ, τὸ δὲ παχὺ τοῦ ἔηροῦ. — καὶ post diό addunt F. H. N. — ταῦτα pro τὰ τοιαῦτα F. — Quod dicit ὑδωρ τῶν ὑγρῶν οὐν παχύνεται μόνον illustravimus ad IV, 3, 7.

5. ὑπὸ τοῦ πυρός addito articulo F. P. — πυρός i. e. θερμότητος, cum πῦρ sit ὑπερβολὴ θερμότητος, ut ipse

*) Quae Galenus disputat de aqua maris mortui bituminosa de simplic. medicam. facult. V, 20, p. 690 sqq. addenda erant iis, quae disseruimus ad II, 3, 39. Vol. I, p. 534.

explicat *de generat. et interit.* II, 3, p. 330, b. — ὑπό ante τοῦ ψυχροῦ, quod Bekkerus exhibit, omisimus cum E. Alex. fol. 133, a. A. Vic. B. — Articulus ante ψυχροῦ deest in E. H. N. B. — παχύνεται δὲ καὶ ὑπὸ ἀμφοῦ addito καὶ F. — ξεστι μὲν οὖν ὡς τ. a. τρ. addito οὖν F. — τοῦ θερμοῦ addito articulo F. — ἔξαγαγόντος pro ἔξαγοντος F. — ξε. τοῦ ὑγροῦ γάρ transposita particula E. — Articulum ante ψυχροῦ omit-tunt E. H. N. ἀπὸ δὲ ψυχροῦ mutato etiam ὑπό in ἀπό B. — τοῦ θερμοῦ ἐκλυθέντος pro τῷ θερμὸν ἐκθλίψοντος H. qui fortasse voluit τοῦ θερμοῦ ἔξεληλυθόντος N. τοῦ θερμοῦ ἐκβληθέντος. — συνεξατμίζοντος ad θερμοῦ relatum, perper-ram, cum ἔξατμίζοντος scribendum fuisset, quamvis defendi posse videatur verbis §. 8: καὶ τοῦ θερμοῦ συνεξατμίζοντος ἄπαντος A. Vic. B. G. p. 34, qui tamen alteram scripturam non improbavit, in ὄγματi Olymp. Alex., qui tamen in com-mentario fol. 133, b ait μεθ' οὗ (sc. τοῦ θερμοῦ) συνεξατμίζει καὶ τῷ ὑγρόν. — Totum locum ante oculos habuit Aristoteles *de part. animali* II, 4, p. 650, b loco ad IV, 7, 13 a nobis adscribendo.

6. ὁπτόμενος pro ὁπτώμενος hic et sequenti paragrapho F. — κέραμος, qui alibi κεραμῖτις γῆ vocatur, uti *Geoponic.* VI, 3, 4, apud Platon. *de legg.* VIII, p. 429, Plutarchum *de aere alien.* vit. p. 201, κεραμῖς γῆ apud Theophrastum *de caus. plantar.* II, 4, 1, p. 394, creta singularis apud Columellam aliasque, apud hodiernos Italos pancone dicta. Vide Victor. *Var. Lect.* XXXI, 15. Locos veterum de artis singularis et inventione et usu et methodo compositi Schneiderus *Eclog. phys.* IX, 29 – 35, p. 148 sqq., quem adi. Adde Plutarchi verba huc pertinentia *Quaest. Sympos.* III, 8: τὸ πῦρ τὸν κέραμον, ἦν μὴ ἢ μέτριον, συγκρατύνει καὶ πήγνυσιν, ἦν δὲ ὑπερβολῇ πλήξῃ, συνέτηξε καὶ ὅτιν ἐποίησεν.

7. καὶ ante διαστρέφεται omittit E. — ἐν ταῖς καμίνοις N. Atque τῇ καμίνῳ absque lectionis varietate deprehenditur *Problem.* XXII, 10, p. 931, a ac saepius, quamvis hic illic in antiquis codicibus de substantivi genere dubitetur. — De

re cfr. Olympiodor. fol 61, b (Exc. ad IV, 1; 4): ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ψυχρὸν αἰτιόν ἐστι φησὶ γενέσεως, ὥσπερ ἐπὶ τῶν κεράμων. δεῖ γὰρ πρῶτον ὑπὸ ψύξεως παγῆναι τὸν πηλόν, εἰδὼς οὐτως ἐν τῇ καμίνῳ ὀπτηθῆναι. εἰ μὴ γὰρ ἐπάγῃ πρῶτον, οὐκ ἡδύνατο ὁνθμισθῆναι τὸ σχῆμα τοῦ κεράμου, ὅπου γέ καὶ μετὰ τὸ παγῆναι κατ’ ἀρχὰς ἐν τῇ ὀπτήσει διαστρέφεται πολλάκις χεομένης τῆς ἐν αὐτῷ ὑγρότητος. ὕστερον δὲ διαφορούμενης ταύτης, ἐν τῇ τελείᾳ ὀπτήσει κατορθοῦται τὸ σχῆμα. Theophrast. de lapid. §. 10, p. 688 sq.: πολλοὶ οἱ ὄηγνύμενοι καὶ διαπηδῶντες ὡς ἀπομαχόμενοι τὴν πύρωσιν, ὥσπερ ὁ κέραμος. ὃ καὶ κατὰ λόγον ἐστίν, οἴ τινες ἔξυγρασμένοι τνγχάνουσι· τὸ γὰρ τηκτὸν ἔνικμον εἶναι δεῖ καὶ ὑγρότητα ἔχειν πλεῖω, ubi nostri loci oblitus est Schneiderus. Veram, cur argilla figuralis in fornacibus emittat vapores, emolliatur et torqueatur causam cognitam Theophrasto, uti ex verbis paulo ante laudatis patet, minime adsecutus esse videtur Aristoteles: humorum quantitatem, quam antea in se receperat. Quam proprietatem cretae singularis bene etiam noverat Plato (l. l. ad §. 6), de quo Plutarchus de aer. al. ritand. p. 201: 'Ο Πλάτων ἐν τοῖς Νόμοις οὐκ ἔξι μεταλαμβάνεται ὑδατος ἀλλοτρίου τὸν γείτονας, ἢν μὴ παρ' ἑαυτοῖς ὀρύξαντες ἀχρι τῆς κεραμίτιδος καλουμένης γῆς ὕγονον ἔνρωσι νάματος τὸ χωρίον. ἡ γὰρ κεραμίτις φύσιν ἔχονσα λιπαράν καὶ πυκνήν στέγει παραλαβοῦσι τὸ ὑγρὸν καὶ οὐ δίησι. Adde Niclas ad Geopon. II, 5, 3, p. 80. cfr. VI, 3, 1, p. 433 sqq.

8. πλέον pro πλείων N. πλέων E. — Articulum ante γῆς addit F. — προσιόντος pro εἰσόντος H. N. — Articulum ante πηλός addit F. — συνέξατμιζοντος pro συνέξατμισαντος F. N. — δή pro δέ F. H. N. P. — εἰ μὴ ὑπερβ. addito εἰ H. N. ὑπερβαλούσῃ Alex. fol. 134, a.

9. καὶ post δέ omittit F. — Locus hic unus est ex eorum numero exiguo, in quibus aliquid de metallurgia veterum memoriae proditum est. Vix enim, praeter ea, quae apud Diod. Sicul. III, 13, p. 182, Agatharchid. apud Phot. Bibl. p. 1342, Hippocrat. de rat. vict. I. Sect. IV, p. 13, Plinium Hist. nat. XXXIII, 4, 21 leguntur aliquid, quod

maioris sit momenti, deprehenditur. Noster locus saepe numero tractatus est, a Listero in *Philosoph. Transact.* nr. 203, Schneidero *Anal. ad hist. rei metall. veter.* p. 28. ad *Elog. phys.* IX, 94. Tom. II, p. 94, Beckmanno ad Aristot. *de mirabilib. auscult.* p. 97, quos adi. Is, quem postremo loco laudavimus, Beckmannus haesit in verbo ὑφίσταται, quod ad ferrum, non ad scoriam spectare ait, cum illud subsideat, haec vero supernatet atque detrahatur. At perperam: ὑφίστασθαι enim est vox media, ut saepenumero perspicuitatis gratia, ubi eadem, qua hoc nostro in loco significatione ponitur, addatur ἐπάνω. v. c. *de mirabilib. auscult.* 141, p. 845, a: ὅτιν δὲ καὶ τοῦτο σαπῆ, τὸ ὑφίσταμενον ἐπάνω τοῦ αἵματος, δή ζετιν ὑδατῶδες, μηγνόνοσι τῷ τῆς ζεύδηντος ἵχῳ καὶ οὕτω ποιοῦσι θανάσιμον. Theophrast. *de lapid.* §. 58, p. 701: γίνεται δὲ τὸ μὲν ὑφίσταμενον κάτω κυρραβάρι, τὸ δ' ἐπάνω καὶ πλεῖστον πλύσμα. Ne quis perperam intelligeret hoc verbum de cinere subsidente, quod fieri nequit, ad verbum ἀποκαθαίρεται addidit κάτω, ita ut sensus sit: supernatet enim et demitur, ut ferrum sincerius fiat, *cinis*. — καὶ πάλιν πήγνυσθαι. Ut durius evaderet ferrum etiam veteres excocatum ac fere liquatum in aquam frigidam immerserunt, qui usus iam Homero *Odyss.* IX, 390 sqq. innotuit. Cfr. Sophocl. *Aiac.* 720. Iustin. *XLIV*, 4. Lucret. VI, 968:

Humor aquae porro ferrum condurat ab igne.
 Plutarch. *de defect. oracul.* 47. Vol. IX, p. 378 ed.
 Hutton. Salmasius *Excerc. Plin.* p. 763 laudat titulum operis chemici cuiusdam graeci περὶ βαρῆς Ἰνδικοῦ σιδήρου. (Vide Bernard. Praef. ad *Gloss. chem.* in fine Palladii *de febr.* p. 116). Huc etiam pertinet βαρῆ τοῦ σιδήρου apud Theophrastum *Hist. plant.* V, 3, *de caus. pl.* I, 22, 5 et verbum βάντειν durare apud Dioscorid. V, 138, p. 806. Ne prorsus liqueficeret ferrum candens, fabri marmoris aliorumque lapidiūm paryula ramenta inspergebant. cfr. Plut. *de prim. frigid.* 19. Vol. XIII, p. 119. Quaest. *Sympos.* IV *praef.* XI, p. 158. — στόμωμα est *acies, chalybs.* Cfr.

Daimachum apud Stephan. Byzantin. p. 714: ἐκ τῆς χαλύβων χώρας δὲ σιδηρος δὲ πρὸς τὰ στομάτα ἐπαινούμενος ἔξυγεται. Polluc. Onomast. VII, p. 764: Χαλυβικὸν στόματα. Eustath. ad Dionys. Perieges. 767, p. 244 Bernh. (p. 101 Steph.) de Chalybibus loquens: ἀφ' ὧν σιδηρός φασιν ἔξυγεται δὲ πρὸς τὰ στόματα ἐπαινούμενος, ἥγονν τὰ στομάτα. Quid sit στόματα minime intellexerat Plinius Hist. nat. XXXIV, 11: *Squamae est alterum genus subtilius, ex summa scilicet lanugine decussum, quod vocant στόματα, quamvis errorem his verbis subesse insitetur Beckmannus Beitr. zur Gesch. der Erfind. Vol. V, p. 81 not. comparans, quos iam Harduinus laudaverat, locos Oribasii XIII, p. 233, Cels. VI, 6, quibus addit A. e. t. X, 11: λεπὶς τοῦ στομάτος σιδήρου, quibus tamen nihil proficitur. Alium modum, quo veteres usi sunt, ferrum purgandi, narrat Diodorus Siculus V, 33, p. 356: Κελτίβηρες ἔιφη ἀμφίστομα καὶ σιδήρῳ διαφόρῳ κεχαλκεύμενα φοροῦσιν. ἴδιον δέ τι παρ' αὐτοῖς ἔστι περὶ τὴν τῶν ὅπλων καὶ ἀμυντηρῶν κατασκενήν. Ἐλάσματα γάρ σιδήρου κατακρύπτουσιν εἰς τὴν γῆν καὶ τοῦτο (ni fallor scribendum ταῦτη) ἔωσι μέχρις ἢν δύτον διὰ τὸν χρόνον τοῦ ιοῦ περιφαγόντος τὸ ἀσθενές τοῦ σιδήρου καταλειφθῇ τὸ στερεώτατον. Εἰς οὖν κατασκενάζοντι διάφορᾳ ἔιφη καὶ τἄλλα τὰ πρὸς πόλεμον ἀνίκοντα. Τὸ δὲ οὐτω κατασκενασθὲν ὅπλον πᾶν τὸ ὑποπεσὸν διαιρεῖ. ἀφ' οὗ οὔτε θυρεὸς οὔτε κράνος οὔτε διστοῦν ἀπομένει τὴν πληγὴν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς τοῦ σιδήρου. Cfr. etiam Plutarchum de garrulit. p. 510. Polyb. apud Suid. v. μάχαιρα. — στόματα pro στομάτα A. — σκορδα pro σκωρδίᾳ H. — Articulum post τοῦτο autē στόματα addunt E. H. N. — Cum tota paragraphe conferas Aristotelem de mirabilib. auscult. c. 48, p. 833, b: λέγεται δὲ ἴδιατάτην εἶναι γένεσιν σιδήρου τοῦ Χαλυβικοῦ καὶ τοῦ Ἀμισηροῦ. συμφένεται γάρ, ὡς γε λέγουσιν, ἐκ τῆς ἄμμου τῆς καταφερομένης ἐκ τῶν ποταμῶν. ταύτην δ' οἱ μὲν ὑπλῶς φασὶ πλύναντας καμηνεύειν, οἱ δὲ τὴν ὑπόστασιν τὴν γενομένην ἐκ τῆς πλύσεως πολλάκις πλυνθεῖσαν συγκάνειν, παρεμβύλλειν δὲ τὸν πνεύμαχον καλούμενον λιθον. εἶναι δὲ τῇ χώρᾳ πολύν. οὗτος δὲ ο*

στόδηρος πολὺ τῶν ὄλλων γίνεται καλλίων. εἰ δὲ μὴ ἐν μιᾷ καμίνῳ ἔκάετο, οὐθὲν ἄν, ὡς ἔοικε, διέφερε τάργυρον. μόνον δέ φασιν αὐτὸν ἀνίστον εἶναι, οὐ πολὺν δὲ γίνεσθαι.

10. κάθαρσιν pro ἀποκάθαρσιν H. N.

11. Pyrimachus lapis quis sit, dictu difficillimum est. Praeter locum ex libro *de mirabil. auscult.* c. 48 ad §. 9 laudatum cfr. *Theophrastum de lapid.* §. 9, p. 688: κατὰ δὴ τὴν πύρωσιν οἱ μὲν τίκονται καὶ ὁέονται, ὥσπερ οἱ μεταλλευτοί. ὅτε γὰρ ἄμμα τῷ ἀργύρῳ καὶ τῷ χαλκῷ καὶ σιδήρῳ καὶ ἡ λίθος ἡ ἐκ τοιούτων, εἴ τ' οὖν διὰ τὴν ὑγρότητα τῶν ἐν παρχόντων, εἴ τε καὶ δι' αὐτούς. Ωσαύτως δέ καὶ οἱ πυρομάχοι (ita enim exhibet Schneiderus) καὶ οἱ μυλλαί (de quibus postea §. 12) ὁέονται, οἵς ἐπιτιθέασιν οἱ κάνοντες. Οἱ δὲ καὶ δλως λέγονται πάντας τῆκεσθαι πλὴν τοῦ μαρμάρου. τοῦτον δὲ κατακάνεσθαι καὶ κονίαν ἐξ αὐτοῦ γίνεσθαι. Plinius *Hist. natur.* XXXVI, 19 pyriten vocavit, sed ab homonymo lapide, hodienum ita vocato, probe distinxit. De nostro enim pyrimacho aperte valent sequentia verba, quae in pyriten non quadrant: *Molarem quidam pyriten vocant, quoniam sit plurimum ignis illi: sed est alius etiamnum pyrites similitudine aeris. In Cypro eum reperiri volunt, et in metallis, quae sunt circa Acarnaniam, unum argenteum colore, alterum aureo. Coquuntur varie: ab aliis iterum tertioque in melle, donec consumatur liquor: ab aliis pruna prius, dein melle, et postea lavantur, ut aes. Ususque eorum in medicina est calfacere, siccare, discutere, humor rem extenuare et duritias nimias mollire. Utuntur et crudis tuisisque ad strumas atque ferunculos.* Beckmannus, quum ad Aristot. *de mirabil. auscult.* l. l. p. 97 nihil certi statuere auderet, in libro *Beitr. zur Gesch. der Ersfind.* III, p. 552 de fluore Agricolae sive spato fluvialili recentiorum cogitavit. — Mox cum codice N. exhibuimus τὸ δὲ ϕέρον δταν πηχθῆ, uti etiam in suo codice reperit Accorambonus, quam lectionem probavit Schneiderus ad *Theophrast.* IV, p. 537. 546. Bekkerus cum reliquis omnibus τὸ δὲ πηγνύμενον δταν ϕνῆ, nisi quod G. p. 36 legit: τὸ δὲ δταν

ὅντι πηγνύμενον πάλιν, quod nihil differt. — σκληρὸν γίνεται F. inverso ordine. — αἱ μύλαι iidem lapides, qui §. 12 μυλίαι vocantur et vulgo οἱ μύλοι audiunt cfr. Pierson. ad Moerid. p. 235 ed. Koch. Verba ὥστε ὁτῖν ..... δύμοιον δὲ γίνεται in margine posuit F. ρέειν A. Vic. B. — τῷ τιτάνῳ N. Veteres sibi non constabant, cum mox gypsum, mox calcem hoc nomine nuncuparent. Cfr. omnino Schneider. Eclog. phys. Tom. II, p. 89 sq. In Geoponic. VII, 8 τίτανος explicatur ζῶσα ἄσβεστος. cfr. ad Exc. in h. l. p. 209. — δὲ post τίχεται omittit F.

12. ξηροῦ θερμοῦ transposito θερμοῦ F. H. N. cfr. ad §. 2. — Pro λυτά, quod dedimus cum E. B., Bekkerus cum reliquis λύεται. Potioris codicis auctoritatem hoc quoque in loco sequendam esse duximus. Cfr. IV, 7, 15: τὰ μὲν λυτά ἔστιν, οἷον νήρων, τὰ δὲ ὄλυτα, οἷον κέραμος. — δσα pro δσοι ad γένη relatum F. — καθείσης pro συγκανθείσης F. — αἱ μυλίαι Alex. fol. 134, a, nisi voluit αἱ μύλαι ut §. 11. In commentario tamen vocat τοὺς μυλίους λίθους. De lapide illo pumicoso, e crateribus montium ignivomorum, Aetnae, Vesuvii aliorumque cieco cfr. praeter locum Theophrasti ad §. 11 laudatum Strabon. VI, p. 413 (p. 260 ed. Sieb.): 'Ο δὲ ὄντας εἰς πῆξιν μεταβάλλων ἀπολιθοῖ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἐφ' ικανὸν βάθος, ὥστε λατομίας εἶναι χρεῖαν τοῖς ἀνακαλύψαι βουλομένοις τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπιφάνειαν. τακείσης γάρ ἐν τοῖς κρατῆρσι τῆς πέτρας, εἰτ' ἀναβληθείσης τὸ ὑπερχυθὲν τῆς κορυφῆς ὑγρὸν πηλός ἐστι μέλας ρέων κατὰ τῆς ὀρευνῆς. εἴτα πῆξιν λαβὼν γίνεται λίθος μυλίας τὴν αὐτὴν φυλάττων χρόνον, ἦν δέων εἰχε. Sulpic. Sever. Aetn. v. 392 sqq. (Wernsdorf Poët. lat. minor. IV, p. 168):

Pars oculis manifesta iacet, quae corpore duro est

Ac lapis in pingui servent incendia succo.

Quin etiam vario quaedam sub nomine saxa

Toto monte liquant: illis custodia flammae

Vera tenaxque data est: sed maxima causa molaris

Illius incendi lapis: is sibi vindicat Aetnam.

*Quem si forte manu teneas et robora cernas,
 Nec servare putas ignem nec spargere posse.
 Sed simul ac ferro quaeres, respondet, et ictu
 Scintillat calor. Hunc multis circumdato flammis
 (Et potes extorquere animos atque exue robur),
 Fundetur ferro citius: nam mobilis illi
 Et metuens natura mali, ubi cogitur igni.
 Sed simul atque hausit flamas, non tutior haustis
 Ulla domus; servans aciem duransque tenaci
 Septa fide: tanta est illi potentia victo.
 Vix unquam redit in vires atque evomit ignem.
 Totus enim denso stipatus robore tarda,
 Per tenues admissa vias, incendia nutrit,
 Cunctanterque eadem pigreque accepta remittit.*

Cfr. v. 450. 530. Multa de molari lapide composuit diligentia Schneideri ad Theophrast. Tom. IV, p. 546 sqq. ubi etiam plura de discrimine disputantur, quod inepte inter μύλας §. 11 et μυλίονς λιθοντος statuebant Vicomercatus et Furlanus ad Theophr. l. l. qui ἄλντα de liquatione intellexerant, quod de solutione erat explicandum. — ἄλντοι ad μυλίαι relatum F. H. A. Vic. Alex. P. — νήρων est, quod hodie vocatur Natrum. Cfr. Beckmann. ad Arist. de mirabil. ausc. p. 111, ad Antigon. Caryst. p. 216. Schneider. ad Eclog. phys. Tom. II, p. 90 sq. Coray ad Hippocrat. de aëre, aq. et loc. Tom. II, p. 109 sq. ad Xenocrat. et Galen. de alim. ex aquat. p. 199 sqq. Multa de eo reperiuntur apud Plinium Histor. nat. XXXI, 10, qui sua ex Theophrasti deperdito quodam opere hausit — ἄλες de omni sale intelligendum est. Cfr. Aristot. de mirab. auscult. c. 136, p. 831, a: γίνεσθαι φασιν (prope Uticam) ἄλας ὀρυκτοὺς ἐπὶ τρεῖς ὀργυιὰς τὸ βάθος, τῇ δὲ λευκοὺς καὶ οὐ στερεούς, ἀλλ' ὅμοιονς τῷ γλισχροτάτῳ γλοιῷ. καὶ ὅταν ἀνεχθῶσιν εἰς τὸν ἥλιον ἀποστερεοῦσθαι καὶ γίνεσθαι ὅμοιονς τῷ Παρέῳ λιθῷ. Adde locum ex problematis ad sequentem paragraphum adscribendum. — οὐ παντὶ δέ, ἀλλὰ ψυχρῷ. Ne quis putet, Aristotelem

ignorasse, nitrum ac salia calida aqua melius ac citius solvi, quam frigida, is diligenter inspiciat verba ἔλατῳ οὐ τίκεται. Etenim ἔλαιον, ἐρεγγελη frigidum est ideoque frigidis, qui solvunt, humoribus adnumerandum foret, nisi facile perspici posset, Aristotelem id potissimum ante oculos habuisse, quod oleum δυνάμει καὶ φύσει calidum est, quia multum in se aëris continet natura calidi (vide not. ad IV, 1, 1), aqua autem, etiam calefacta, δυνάμει frigida, quae una cum humiditate propria eius est natura.

13. τίκονται loco singularis numeri, quem exhibet Bekkerus, exhibuimus auctoritatem secuti Alexandri, codicis E., editionum A. Vic. P. Vide not. ad I, 3, 1. Vol. I, p. 330 et, quem laudavimus in not. ad Exc. IV, 6, 6, p. 209, Niclas ad Geopon. IV, 15, 18, p. 308, qui exempla composuit neutrius plurali numero positi cum verbis pluralis et singularis numeri in eadem enuntiatione coniuncti, uti h. l. factum est. — ἔλαια pro ἔλατῳ N. Verba ἔλατῳ δ' οὐ τίκεται in margine posuit F. — Alterum θάτερον omittunt F. H. — τῶν ἐναντίων αἵτια transposito posteriore vocabulo F. — De verbis τὰναντίᾳ ἔσται αἵτια τῶν ἐναντίων cfr. quae monuimus ad §. 2. 3, ubi addas IV, 7, 16: αἵτιον δ' ὅτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων αἵτια, ὥστ' εἰ πήγανται δνοῦν, ψυχρῷ καὶ ἔηρῷ, λέσσθαι ἀνάγκη θερμῷ καὶ ὑγρῷ. Probl. III, 16, p. 873, a: τὰναντίᾳ οὖν ποιεῖ οὐ ταῦτά, ἀλλὰ τὰ μὴ ὄμοιώς ἔχοντα, ὥσπερ καὶ τὸ πῦρ τὰ μὲν ἔηρανται, τὰ δὲ ὑγραίνει, ἀλλ' οὐ ταῦτά, καὶ τίκει τὸν κρύσταλλον καὶ πήγανσι τὸς ἄλις.

C A P. VII.

Inscribitur caput in editione B.: Πάλιν ὅτι τὰ μὲν υπὸ πυρός, τὰ δὲ υπὸ ψυχροῦ παχύνεται, καθόσον η̄ ὕδατος η̄ γῆς πλέον ἔχει. G. addit: καὶ ίδιως περὶ ἔλαιον διὰ τὸ παχύνεται μὲν ὑπὸ ἀμφοῦν, πήγανται δὲ ὑπὸ οὐδετέρου.

1. Verba huius paragraphi pluribus dubitationibus ansam præbuerunt interpretibus, quas tollere conatus est Vico-mercatus, cuius verba huc pertinentia adscribenda censemus: Locus ambiguus admodum videtur, et diversas accipit

interpretationes, propter particulam $\mu\circ\nu\nu$, quae aliter atque aliter potest construi. Primum adiici potest verbo crassescere, ut sit sensus ea, quae plus aquae continent, quam terrae, crassescere duntaxat, non item concrescere: quae autem plus terrae, concrescere. Quae vera horum verborum videtur, etsi dubitationem habeat, ut post docebo. Potest etiam exponi, ut particula $\mu\circ\nu\nu$ excludat res eas, quae plus aquae quam terrae continent, ut sit sensus: Ea tantum, quae plus aquae habent, quam terrae, crassescunt, videlicet cum coagulantur: quae autem plus terrae, coagulantur, videlicet absque crassitie. Quae expositio his, quae antea tradita sunt, quoquo modo accommodatur, et veluti corollarium eorum videtur: siquidem dictum est, mollia non crassescere, veluti sistic, quod terreum esse, nemo dubitat: liquida autem mixta, ut lac crassescere, cum coagulatur. Sed hanc expositionem, lactis constitutio removet, quippe quod terreum est magis, quam aqueum, ut post dicetur, ut falsum sit, ea duntaxat, quae aquae plus habent, crassescere, cum igne coagulantur. Praeter terea dictum est, caloris efficientia non concrescere res aquae, sed potius solvi. Alia est huius loci expositio, quam quidam sequuntur, ut particula $\mu\circ\nu\nu$ ad ignem referatur, et talis sit sensus: Quae plus aquae habent, quam terrae, igne solo crassescunt: quae plus terrae, concrescunt. Sed utrumque falsum est. Nam sistic, quod plus terrae habet, quam aquae, frigore concrescit, quamquam non perfecte et omnino. Oleum frigore concrescit, quod plus aquae continet quam terrae. Itaque expositio prior magis probatur, ut quae pauciores difficultates coniunctas habeat, et cum verbis superioribus cohereat. Nam, cum dixisset, quae sunt terrea simul et aquae, frigore et igne concrescere, et utroque etiam concrescere; sed aliter atque aliter, mollia item, ut sistic, igne non crassescere, liquida mixta crassescere, quadam autem esse intelligeret, quae ignis efficientia solum crassescerent, non item crassescerent, alia vero concrescerent, eorum constitutionem voluit indicare. Itaque crassescere duntaxat tradidit, quae plus aquae habent, quam terrae: concrescere, quae terrae. Sed quae

sint ea, quae plus aquae habentia, crassescant tantum, non concrescant, non facile potest assignari, nisi lac illud ex iis esse, cum Alexandro statuamus, in quo parum casei inest, et seri multum. Nam reliquum lac calore concrescere Aristoteles statuit, atque ad terram pertinere inferius docbit. Dubitatio autem est de sero, et aliis aquae generibus, in quibus plus aquae inest, quam terrae, quae tamen calore non crassescunt. Verum dicendum est, de his rebus nunc agi, quae terrae et aquae plurimum cum habeant, aquae tamen plus acceperunt, quale est id lac, quod diximus. Itaque ad hunc locum aquae species non pertinere. Aut dici potest, illa quidem duntaxat crassescere, quae plus aquae habent, verum non omnia. Sic enim antea dictum est, quae ex aqua et terra communiter constant, ea calore et frigore concrescere, et utroque etiam crassescere, cum tamen aliqua minime crassescerent, veluti fictile. Cum autem dicitur, concrescere ea, quae terrae plus habent, concrescere tantum, Alexander inteligit, quomodo et tantum crassescere, quae aquae plus continent. Sed de omni concretione videtur exponendum, seu fiat crassescendo, seu absque crassitie. Nam quae igne concrescunt, seu hoc, seu illo modo, terrea dicuntur. Terreae enim partes igne humorem eliciente coagulantur. Addidit autem, nitrum, saltem, lapides et fictile ad terram magis, quam ad aquam ob eam causam pertinere, quod igne concrescant. Quod dictum Alexandro quidem favet, cum absque crassitie haec omnia cogantur, sed non ideo haec sola commemorantur, quod de iis tantum agatur, quae sine crassitie concrescunt, verum quod ea, quae non crassescunt, ad aquam referri viderentur, ut quae sola ex humidis minime crassescat. Quod si de rebus, quae, dum coagulantur, non crassescunt, Aristotelem locutum cum Alexandro velimus, ideoque haec tantum commemorata, quae hoc modo concrescunt, dicendum erit, tradi quidem ea, quae sic concrescunt, terrea esse, sed non negari, quin et alia terrea sint, quae dum concrescunt, crassescant, cuiusmodi est lac. — Haec Vicomercatus. Cum IV, 6, 3 dixisset ea, quae aquea

tantummodo sunt, vi ignis non concrescere (*πήγγυνοσθαι*), deinde vero addidisset §. 4, omnia humida ope caloris crassescere (*παχύνεσθαι*), ipsa aqua excepta, cum praeterea §. 5 eas materias, quae communes aquae et terrae sunt, duplice ratione crassescere tradidisset et frigore et calore, patet h. l. μόνον referendum esse ad *παχύνεται*, ita ut, quod sequitur verbum *πήγγυνται* de operatione intelligendum sit, quae humidas (humor enim omnibus fere inest rebus) materias magis etiam condensat, quam *πάχυνσις*, ita ut *πῆξις* tamquam validior *πάχυνσις* proponatur. Patet autem ad verba δσα γῆς non supplendum esse λστι, sed πλεῖον ἔχει ἢ ὑδατος. — ὑπὸ τοῦ πυρός addito articulo A. Vic. Alex. sol. 134, a. B. P. — ἔχει πλεῖον H. N. transposito πλεῖον. — Verba καὶ οἱ ὄλες omittit F.

2. Cum iis, quae de olei natura, omninoque de varia concretione ac coagulatione materiarum, ex aqua et terra, aut alterutra consistentium h. l. monet, conferendus est locus de gener. animal. II, 2, p. 735, a sqq., ubi de semine agit, et oblate occasione simul explicat olei naturam. Adscribimus verba huc pertinentia: περὶ δὲ τῆς τοῦ σπέρματος φύσεως ἀπορήσατεν ἦν τις. τὸ γὰρ σπέρμα ἐξέρχεται μὲν ἐκ τοῦ ζῷου παχὺ καὶ λευκόν· ψυχόμενον δὲ γίνεται ὑγρόν, ὥσπερ ὕδωρ, καὶ τὸ χρῶμα ὕδατος. ἀπόπον δὴ ἦν δόξειεν. οὐ γὰρ παχύνεται ὕδωρ θερμῷ, τὸ δ' ἐσωθεν ἐκ θερμοῦ ἐξέρχεται παχύ. ψυχόμενον δὲ γίνεται ὑγρόν. καίτοι πήγγυνται τε τὰ ὕδατάδη, τὸ δὲ σπέρμα οὐ πήγγυνται τιθέμενον ἐν τοῖς πάγοις ὑπαιθριον, ἀλλ' ὑγραΐσται ὡς ὑπὸ τοῦ ἐναντίου παχυνθέν. ἀλλὰ μὴν οὖν ὑπὸ θερμοῦ παχύνεσθαι εὔλογον. ὅσα γὰρ γῆς πλέον ἔχει, ταῦτα συνισταται καὶ παχύνεται ἐψόμενα, οἷον καὶ τὸ γάλα. ἔδει οὖν ψυχόμενον στερεοῦσθαι. νῦν δ' οὐδὲν γίνεται στερεόν, ἀλλὰ πᾶν ὥσπερ ὕδωρ. ἡ μὲν οὖν ἀπορία αὕτη. εἰ μὲν γὰρ ὕδωρ, τὸ ὕδωρ οὐ φαίνεται παχυνόμενον ὑπὸ θερμοῦ. τὸ δ' ἐξέρχεται παχύ καὶ θερμὸν ἐκ θερμοῦ τοῦ σώματος. εἰ δὲ ἐκ γῆς, ἡ μικτὸν ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, οὐκ ἔδει ὑγρὸν πᾶν γίνεσθαι καὶ ὕδωρ, ἡ οὐ πάτα τὰ συμβαίνοντα διερήκαμεν; οὐ γὰρ μόνον παχύνεται τὸ ἐξ ὕδατος καὶ γεώδους συνιστάμενον ὑγρόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ὕδατος

καὶ πνεύματος· οἶον καὶ ὁ ἀφρὸς γίνεται παχύτερος καὶ λευκός.
 καὶ ὅσῳ ἄν ἐλάττους καὶ ἀδηλότεραι αἱ πομφόλυγες ὡσι, τοσούτῳ
 καὶ λευκότερος καὶ στιφρότερος ὁ ὅγκος φαίνεται. τὸ δ' αὐτὸ καὶ
 τὸ ἔλαιον πάσχει. παχύνεται γὰρ τῷ πνεύματι μιγνύμενον. διὸ
 καὶ τὸ λευκαινόμενον παχύτερον γίνεται τοῦ ἐνόντος ὑδατώδοντος
 ὑπὸ τοῦ Θερμοῦ διακρινομένου καὶ γινομένου πνεύματος. καὶ
 ἡ μολύβδαινα, μιγνυμένη ὑδατι ἡ ἔλαιω, ἐξ ὀλίγου τε πολὺν
 ὅγκον ποεῖ καὶ ἐξ ὑγροῦ στιφρὸν καὶ ἐκ μέλανος λευκόν. αἵτιον
 δ', ὅτι ἐγκαταπίγνυται πνεῦμα, ὃ τόν τε ὅγκον ποιεῖ καὶ τὴν
 λευκότητα διαφαίνει, ὥσπερ ἐν τῷ ἀφρῷ καὶ τῇ χιόνι, καὶ γὰρ
 ἡ χιών ἐστιν ἀφρός. καὶ αὐτὸ τὸ ὑδωρ τῷ ἔλαιῳ μιγνύμενον
 γίνεται παχὺ καὶ λευκόν. καὶ γὰρ ὑπὸ τῆς τρίψεως ἐγκατακλείεται
 πνεῦμα, καὶ αὐτὸ τὸ ἔλαιον ἔχει πνεῦμα πολύ. ἐστὶ γὰρ οὐτε
 γῆς οὐτε ὑδατος, ἀλλὰ πνεύματος τὸ λιπαρόν. διὸ καὶ ἐπὶ τῷ
 ὑδατι ἐπιπολάζει. ὁ γὰρ ἐν αὐτῷ ὡν ἀήρ, ὥσπερ ἐν ἀγγειῷ,
 φέρει ἄνω καὶ ἐπιπολάζει καὶ αἵτιος τῆς κονφότητός ἐστι. καὶ ἐν
 τοῖς ψύχεσι δὲ καὶ πάγοις παχύνεται τὸ ἔλαιον, πήγνυται δ' οὐ.
 διὰ μὲν γὰρ Θερμότητα οὐ πήγνυται (ὅ γὰρ ἀήρ Θερμὸν καὶ
 ἄπηκτον), διὰ δὲ τὸ συνίστασθαι αὐτὸν καὶ πυκνοῦσθαι, ὥσπερ
 ὑπὸ τοῦ ψύχοντος, παχύτερον γίνεται τὸ ἔλαιον. διὰ ταύτας τὰς
 αἵτιας καὶ τὸ σπέρμα ἔσωθεν μὲν ἐξέρχεται στιφρὸν καὶ λευκόν,
 ὑπὸ τῆς ἐντὸς Θερμότητος πνεῦμα πολὺ ἔχον Θερμόν. ἐξελθόντος
 δὲ, ὅταν ἀποπνεύσῃ τὸ Θερμὸν καὶ ὁ ἀήρ ψυχθῆ, ὑγρὸν γίνεται
 καὶ μέλαν. λείπεται γὰρ τὸ ὑδωρ καὶ εἴ τι μικρὸν γεῶδες, ὥσπερ
 ἐν φλέγματι καὶ ἐν τῷ σπέρματι ἔηραινόμενον. ἐστὶ μὲν οὖν
 ἀτμὸς κοινὸν ὑδατος καὶ πνεύματος· τὸ δὲ πνεῦμά ἐστι Θερμὸς
 ἀήρ. διὸ ὑγρὸν τὴν φύσιν, ὅτι ἐξ ὕδατος. — *De olei natura
 longior, quam quem adscribamus, locus est Galeni de
 simplici medicam. facult. II, 20. Vol. XI, p. 509 sqq. qui con-
 ferri meretur. Adi praeterea Plutarch. de prim frigid.
 c. 13. Vol. XIII, p. 109: τῶν δ' ἄλλων ὑγρῶν διαφανὲς
 μάλιστα τοῦλαιόν ἐστι, πλείστῳ χρώμενον ἀέρι. τούτον δὲ
 τεκμήριον ἡ κονφότης, δι' ἣν ἐπιπολάζει πᾶσιν, ὑπὸ τοῦ ἀέρος
 ἀναφερόμενον. ποιεῖ δὲ καὶ τὴν γαλίνην ἐν τῇ θαλάττῃ τοῖς
 κύμασιν ἐπιφραινόμενον (cfr. supra ad III, 1, 7 not.), οὐ διὰ
 τὴν λειότητα τῶν ἀνέμων ἀπολισθαίνονταν, ὡς Ἀριστοτέλης*

Ἐλεγεν· ἀλλὰ παντὶ μὲν ὑγρῷ τὸ κῦμα διαχεῖται πληττόμενον·
ἰδίως δὲ τούλαιον αὐγὴν καὶ παταφύνειαν ἐν βυθῷ παρέχει,
διαστελλομένων τῷ ἀέρι τῶν ὑγρῶν· οὐ γὰρ μόνον ἐπιπολῆς
διανυκτερεύονταν, ἀλλὰ καὶ κάτω τοῖς σπουγοθήραις διαφυνώ-
μενον ἐκ τοῦ στόματος ἐν τῇ θαλάττῃ φέγγος ἐνδίδωσιν. οὐ
μᾶλλον οὖν τῷ ἀέρι τοῦ μέλανος ἢ τῷ ὕδατι μέτεοτιν, ἣτιον
δὲ τοῦ ψυχροῦ· τὸ γὰρ ἔλαιον, ἀέρος πλείστον τῶν ὑγρῶν
μετέχον, ἥκιστα ψυχρόν ἔστι, καὶ πίγγυνται μαλικῶς ὁ γάρ
ἀήρ ἐγκεκριμένος οὐκ ἐξ σκληρῶν γενέσθαι τὴν πῆξιν· βελόνας
δὲ καὶ πόρπις σιδηρᾶς καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἔργων οὐχ ὕδατι
βάπτουσιν, ἀλλ’ ἔλαιῳ, τὴν ὄγαν ψυχρότητα φοβούμενοι τοῦ
ὕδατος, ὡς διαστρέφουσιν. Quaest. Symp. VI, 9. Vol. XI,
p. 275, ubi de discrimine agitur, quod oleum inter et reli-
quos humores intercedat. Olei naturam frigore gaudere
traditur in Geoponic. IX, 19, 10. p. 616: κάλλιστα γὰρ φυλάξει
τὸ ἔλαιον ὑελος, ψυχρὰ φύσει οὖσα· χαίρει γὰρ τῷ ψυχρῷ ἦ
τοῦ ἔλαιον φύσις. Ne tamen putas ex hisce elucere, olei
naturam esse frigidam, vetant diserta veterum testimonia
ex. gr. Theophrasti de caus. plantar. V, 15, 6,
p. 577. Cfr. etiam quae monuimus ad IV, 6, 12. — ἀποώ-
τατα pro ἀπορώτατα E. ἀπορώτατα A. Vic. — Verba ἔχει
πλέον omittunt E. H. N. A. Vic. B. sequenti ἔδει decepti.
Desunt etiam in ὄγματι apud Alexandrum fol. 134, b. At in
commentario ait: εἰ μὲν γὰρ ὕδατος εἶχε πλέον ἢ γῆς, ἔδει et
q. s. — Verba ὡς οἱ πάγοι desunt in E. H. N. — πλέον pro
πλεῖον N. — ὡς ὁ κέραμος omittunt E. H. N. — οὐδετέρου
A. sed §. 5 praebet οὐδετέρου. — παχύνεται δὲ πάλιν ὅπι
ἀμφοῖν Alex. Aldi fol. 134, b. A. Vic. B. P.

3. Ad verba καὶ γὰρ ὁ ἀήρ φέρεται ἄνω, in qui-
bus γάρ omittit E. cfr. de caelo IV, 4, p. 311, a: ἀήρ μέν,
ὄπόσος ἄν ἦ, ἐπιπολάζει ὕδατι, ὕδωρ δέ, ὄπόσον ἄν ἦ, ἀέρι
ὑφίσταται. Problem. XXV, 13, p. 939, a: ὁ ἀήρ ἄνω φέρεται.
Quam potissimum h. l. assert causam, cur ex aëre aqua fiat,
τὸ ψυχρόν, attulerat iam de generat. et inter. II, 4, p. 331, b.
— Post τὸ μὲν οὖν ψυχρόν H. N. addunt τὸ ἔκτος. — παχύ pro
παχύνει Alex. Aldi. — ἔλαιον καὶ ὕδωρ transpositis verbis F.

4. Cfr. *Problem. XXXVIII*, 1, p. 966, b: διὰ τὸ τὸν μὲν κηρὸν καὶ τοῦλαιον λευκαίνεται ὁ ἥλιος, τὴν δὲ σάρκα μελαίνει; ἢ ὅτι τὰ μὲν λευκαῖνει, ἀπάγων τὸ ὄδωρο. φύσει γὰρ τὸ ὑγρὸν μέλαν ^{*)}, διὰ τὴν μῆσιν τοῦ γεώδους ὄδυτος· τὴν δὲ σάρκα ἐπικάئι. Quod ait ὑπὸ χρόνον illustratur comparatione loci *Problem. XXI*, 4, p. 927, a: διὰ τὸ οἱ ἄρτοι λευκότεροι φαίνονται ψυχροὶ ὄντες ἢ θερμοί; ἢ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τρόπον τινὰ [δι' ἣν] καὶ τὸ ἔλαιον λευκότερον τοῦ προσφάτου τὸ παλαιόν; αὐτιον γὰρ τῆς μελανίας τὸ ὄδωρο. τοῦτο δὲ ἐν ἀμφοτέροις πλεῖον προσφάτοις οὖσι. χρονιζομένοις δὲ διὰ τὸ ἔξατμίζειν λείπεται ἔλαττον τὸ ἐπιπολῆς. ἔξατμίζεται δὲ τοῦ μὲν ἔλαιον ἢ ὁ χρόνος ἢ ὁ ἥλιος. Tertiam rationem, qua oleum candescat, scilicet per ablutionem, exposuit Galenus de *simpl. medic. facult.* II, 15. Vol. XI, p. 497 sqq. cfr. II, 18, p. 504 sq. — Alterum λευκαίνεται omittit E.

5. οὖν omittit F. — ὠσαύτως est, quod IV, 6, 3 dixerat κατὰ ταῦτα. — Verba παχύνεται ..... ἀμφοτέρων omisit pr. manu E. — οὐ γὰρ ὁ ἥλιος posito οὐ pro οὔτε E. H. N. — οὐδὲ pro altero οὔτε H. οὐδὲ γάρ N. — γλισχρόν perverso accentu B. — ἀλλὰ καὶ pro ἀλλὰ καὶ διότι H. N. ἀλλ, ὅτι καὶ F. — οὐ ξηραίνεται δὲ τὸ ἔλαιον dedimus cum F. H. N. atque ita aperte iam olim legerat Albertus M., dubitanter tantum proposuit Vicomercatus. Bek-

^{*)} Plutarch. *de prim. frigid.* c. 13. Tom. IV, p. 848 Wytt. Hinc origo statuenda opinionis Anaxagorae, nivem nigram esse contentis. Quam rem cum tangerem in *Meteorol. vet. Graec. et Rom.* VI, 29, p. 147 ac laudarem Fabric. ad *Sext. Empiric. Pyrrhonic. Hypotyp.* I, 13, p. 11 addendus erat locus Laotantii *Institut. div.* III, 23: Quid enim dici potest de illo, qui nigram esse dixit nivem? quam consequens erat, ut etiam picem albam esse diceret! Hic est ille, qui se idcirco natum esse dicebat, ut caelum ac solem videret, qui in terra nihil videbat sole lucente. At nihil de hac Anaxagorae opinione innotuisse videtur Aristoteli, qui eius procul dubio, uti in talibus solet, mentionem fecisset in *Categor.* 10, p. 12, b: ἐπὶ δὲ τούτων ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν καὶ οὐκ ὄπότερον ἐτυχεῖν. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται τὸ πῦρ ψυχρὸν εἶναι οὐδὲ τὴν χιόνα μέλαιναν. Vix enim hic Anaxagorae nomen obtineisset Aristoteles.

kerus cum discedere nollet ab auctoritate codicis E. (quam aliis in locis iniuria in levioribus rebus respuit v. c. IV, 6, 12) hic, eum secutus dedit τὸ ὕδωρ, quod prorsus ineptum est. Neque enim subtili Vicomercati disputatione efficitur, ut aquam oleo admistam (cfr. IV, 5, 7) intelligere possimus. — ξψεται pro ἔξεψεται F. H. N. ψύχεται E. — οὐ κατατυλλεται pro οὐκ ἀτυλλεται E. Similis lectionis varietas erat III, 1, 11.

6. οἶον τὸ γλεῦκος, cui multum inesse humoris, qui ut merum fiat expellatur necesse sit, veteres arbitrabantur. Cfr. Plutarch. *Quaest. Symp.* III, 7, ubi quae commemo- rantur Aristotelis verba hodie in eius scriptis non repe- riuntur. Vide etiam Galen. *de simpl. med. facult.* II, Vol. VI, p. 575 sqq. — πήγνυται. Vinum enim congelascere non posse, nisi ingenti frigore, constans erat apud veteres opinio. Vide Plin. *Histor. natur.* XIV, 27. Gell. *Noct. Attic.* XVII, 8. Macro b. *Saturnal.* VII, 12, p. 620 sqq. Alexand. Aphrodis. *Problem.* I, 10. Exempla tamen hic illuc obvia, v. c. apud Xenophont. *Anabas.* VII, 4, 3: ἦν δὲ χιλίη πολλὴ καὶ ψῦχος οὗτως, ὥστε τὸ ὕδωρ, ὃ ἰφέρετο ἐπὶ δεῖπνον ἐπίγνυτο καὶ ὁ οἶνος ὃ ἐν τοῖς ἀγγελοις. Virgil. *Georg.* III, 364:

— — *caedunt securibus humida vina.*

Ovid. *Trist.* III, 10, 23 sq.:

*Udaque consistunt formam servantia testae
Vina, nec hausta meri, sed data frusta bibunt.*

Caeterum quaestiones ad vinum pertinentes Aristoteles uberioris tractaverat in libro de vini natura, laudato apud Plutarchum *Quaest. Symp.* III, 5, qui idem fortasse, atque ille, quem περὶ μέθης composit, laudatus apud Macro b. *Saturnal.* VI, 6, p. 600 (cfr. Meurs. *ad Apollon. Dysc. Mirab.* c. 25), longe autem diversus est a tertia Problematum sectione, in qua multa ad vinum ac vinolentiam pertinentia exposuit. — Mustum elixari dixerat iam supra IV, 3, 15, cfr. Schneider. *Eclog. phys.* Tom. II, p. 137 sqq.

7. ἀπὸ πάντων τῶν τοιούτων sc. οὐα μικτὰ ὑδατος καὶ γῆς. — ἦν τις βούληται F. H. N. — Praeterea animadvertis apertam mentionem operationis, quam hodie destillationem vocare solemus. Cfr. Alexander ad Meteor. II, 3, 23, fol. 97, b (verba in excerptis adscribenda erant, iniuria a nobis omissa): οὗτοι γοῦν καὶ ποιοῦσι τινες πότιμον ὑδωρ ἀπὸ τοῦ θαλασσίου. ὑποκιλοντες γὰρ πολλῷ πυρὶ πλήρεις ὑδατος τοιούτον λέβητας καὶ τὸν ἄτμὸν ἐν τοῖς ὑπεροχειμένοις αὐτῶν πάμισι ἀθροίζοντές τε καὶ δεχόμενοι, τούτῳ εἰς ὑδωρ μεταβάλλοντι χρῶνται ποτῷ. οὐ μόνον δέ φησι τὴν θύλασσαν ἄτμισασαν ἀποβάλλειν τὸν οἰκεῖον χυμόν, καὶ ὑδωρ γίγνεσθαι, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἄλλα ὑγρά· καὶ γὰρ οἶνος καὶ τὰ ἄλλα τὰ χυμοὺς ἔχοντα καὶ ἄτμιζοντα ἐν τῇ τοῦ ἄτμοῦ εἰς ὑγρὸν πάλιν μεταβολῇ ὑδωρ γίγνεται. Quibuscum verbis conferas Dioscoridis Mat. med. V, 110: ὑδράργυρος δὲ σκευάζεται ἀπὸ τοῦ ἄμμον λεγομένου, καταχρηστικῶς δὲ καὶ τούτου κινναβύρως λεγομένου. Θέντες γὰρ ἐπὶ κοπάδος κεραμίας κόγχον σιδηροῦν ἔχοντα κινναβύρι, περικαθάπτουσιν ἄμβρικα, περιαλείψαντες πηλῷ, εἴτα ὑποκαλοντιν ἀνθραξιν. ἡ γὰρ προσίζοντα τῷ ἄμβρικι αἰθάλῃ ἀποξυσθεῖσα καὶ ἀποψυχθεῖσα, ὑδράργυρος γίνεται.

8. ὡσπερ εἴρηται IV, 6, 5. — Deditus cum Alessandro in ἔγματι fol. 134, b et in commentario fol. 135, a: τὸ γὰρ ψυχρὸν οὐ μόνον πίγμνοι καὶ ἔηραντε, ἀλλὰ καὶ παχύνει. πίγμνοι καὶ ἔηραντε μὲν τὸ ὑδωρ et q. s. Proxime accedunt A. Vic. B. P. Cas. qui exhibent: οὐ μόνον πίγμνοι καὶ ἔηραντε, ἀλλὰ καὶ παχύνει. ἔηραντε μὲν τὸ ὑδωρ et q. s. Bekkerus cum codicibus: οὐ μόνον πίγμνοιν, ἀλλὰ ἔηραντε μὲν τὸ ὑδωρ et q. s. Quae si nulla esset lectionis varietas, stare possent. At, quis non videt, scribas codicum repetitione verbi ἔηραντε esse deceptos? — Articulum ante ὑδωρ omittunt E. F. —

9. Cum tota paragrapho cfr. quae dixerat IV, 6, 3. — De reliquis, quas exempli gratia assert, substantiis aut in antegressis iam disputatum est, aut in sequentibus disputabitur. De aceto autem cfr. Plutarch. Quaest. Sympos.

III, 5. Vol. XI, p. 130 sq. Galenus (*de simpl. medicam. facult.* IV, 3, p. 629) sententiam Aristotelis et Theophrasti de calore aceti ita tradidit, ut acetum vini nativum calorem omisisse, alium deinde vi putredinis adeptum esse censerent. Locus Theophrasti est *de igne* §. 25, p. 714. — *xorla* est *lixivium*. Vide Theophr. l. l. §. 65, p. 728; *Geopon.* X, 29, p. 697. XII, 8, 2, p. 857. cfr. Niclas ad XII, 5, 2, p. 853. Polluc. VII, 11, 39 sqq. Diosc. I, 186. Adde Beckmann *Beitr. zur Gesch. d. Erfind.* Vol. IV, p. 10 sqq. ubi inter alia laudantur etiam verba Pauli Aeginetae: *xorla, τὶ οἷον περιπλύμα τῆς τέφρας ὄνομάζεται.* — De verbis *ὅσα δὲ παχίνεται . . . . . ἀέρος* bene egit Vicomercatus, cuius verba adscribimus: Illud advertendum, id, quod dicitur de rebus crassescientibus, valde ambiguum esse variamque admittere interpretationem. Etenim de rebus frigore crassescientibus exponi potest, ut Alexander interpretatur: ut idem sit, crassescere vaporem ignis efficientia non reddendo, quod frigore crassius fieri. Ideoque alterum loco alterius positum sit, quomodo si loco frigoris, non calidum poneretur. Quod fieri solitum est, in contrariis medio parentibus, qualia fere sunt frigus et calor. Cum igitur duobus modis crassities inducatur, aut frigore, aut calore, qui evaporationis est causa, huius secundi negatione primum expressisse potest intelligi. Aliam interpretationem hic locus accipit et ad crassitiem, quam calor facit, resque calore crassescentes, potest referri, ut sit sensus: Quaecunque ignis efficientia vaporem non reddendo crassescunt, alia sunt terrea etc. dictumque erit, vaporem non reddendo propter aquam et res aquae, quae in vaporem ignis vi abeunt, nec crassescunt. Harum expositionum utram accipere aliquis maluerit, non valde procul a vero aberrabit: siquidem quae commemorantur, aut terrea, aut aquae simul et aërea, tam calore quam frigore crassescant. Quod si secundam quispiam eligat, non ideo vaporem ignis vi non reddendo crassescere, dictum esse, animadverat, quod, cum igne crassescunt, vaporem aliquem non mittant. A vero enim, qui id arbitraretur, longius

discederet, cum crassitatem fieri, antea dictum sit, humore exeunte, ac terreis partibus densatis. Caloris praeterea proprium est, humorem ad se allicere. Illud itaque dictum est, ut res illae seiungerentur, quae totae in vaporem solvuntur, re nulla aut certe exigua manente. Quales sunt res aquae. Sed illud cavendum est, ne, si de crassitate, quam calor affert, exposuerimus, calore duntaxat ea, quae commemorantur, crassescere arbitremur. Similiter, si de rebus frigore crassescientibus Aristotelem locutum putaverimus, non propterea credendum est, tolli, quominus calore quoque crassescant. Nam oleum et mel, quae commemorant, interdum calore, interdum frigore crassescunt. De oleo antea dictum est: de melle in progressu dicetur. Quare frigore aut calore crassescere et terreum esse, aut commune aëris et aquae, non reciprocantur. Sed haec latius patent, quam illorum alterutrum. Non igitur sibi Aristoteles adversatur, qui oleum et mel frigore crassescere interdum ait, interdum tam frigore quam calore. Adversari quidem sibi videtur, quod h. l. (expositionem primam sequentibus) inquit, quae frigore crassescant aut terrea esse, aut aëris et aquae communia: in progressu autem terrea. Sed controversia ex eo tollitur, quod hic omnia, quae frigore crassescunt, comprehendat, seu calore etiam siant crassiora, seu non siant, post de his tantum loquatur, quae solo frigore crassescunt. Nam ibi separatim ponuntur, quae ab utroque sint crassiora. Hanc difficultatem fugiunt, qui secundam expositionem accipiunt. — Articulum ante ψυχροῦ omittit F. — οἴρον καὶ οἶνος mutato verborum ordine N. — ὁρός hic et in sequentibus constanter exhibit E. — ὕδατος καὶ ἀέρος κοινά transposito κοινά F. — μέλι μὲν οὖν γῆς F. — Post ἀέρος in fine paragraphi καὶ ὕδατος addunt A. Vic. B. P. Cas. et ita Alex. Aldi in ὄψιμα sol. 134, b et in commentario fol. 135, a: ἔλαιον δὲ ἀέρον δῆλος καὶ ὕδατος. Nihilo tamen secius non admittenda videtur haec lectio, quae paraphrasin sapit ac fortasse ex διττογραφίᾳ negligentioris scribae orta est, ut saepenumero factum videmus in antiquis codicibus. Adi Jacobs Additam. Animadw. in Athen. p. 87.

Ruhkopf ad Senec. *Quaest. nat.* II, 22, p. 103. *Eius modi διττογραφία exemplum in ipsis Meteorologicorum codicibus I, 8. Vol. I, p. 421.*

10. καὶ ἔδατος omittunt F. H. N. Ad verba κοινὰ καὶ ὄδατος cfr. Theophrast. *de sens.* ac *sensili* §. 10, p. 651: ἐν τούτῳ (sc. τῷ αἷματι) μάλιστα κερδῶσθαι ἔστι τὰ στοιχεῖα τῶν μερῶν: imprimis autem IV, 10, 18: αἷμα δὲ καὶ γονὴ κοινὰ γῆς καὶ ὄδατος καὶ ἀέρος. τὸ μὲν ἔχον ἴνας αἷμα μᾶλλον γῆς. διὸ καὶ ψύξει πήγνυται καὶ ὄγρῳ τίκτεται. τὸ δὲ μὴ ἔχοντα ἴνας ὄδατος. διὸ καὶ οὐ πήγνυται. De lacte vide inter alios Plinium *Histor. natur.* XI, 40: *Omne lac igne spissatur, frigore serescit.* — καὶ ἄλες γίνεται transposito γίνεται H. N. — καὶ ἔδατος omittit F.

11. ἐκκαλεται F. — Ad verba τὸ δὲ γεῶδες συνταται καὶ ὑπὸ τοῦ ὁποῦ cfr. *Histor. animal.* III, 20, p. 522, b: πήγνυσι δὲ τὸ γάλα ὅπός τε συκῆς καὶ πνεύμα. ὁ μὲν οὖν ὅπος εἰς ἔριον ἔξοπισθεὶς ὅταν ἐκπλυθῇ πάλιν τὸ ἔριον εἰς γάλα ὀλίγον. τοῦτο γὰρ κεραυνόμενον ἐκπίγνυσιν. Res ab antiquissimis inde temporibus nota: vide Homer. Il. 6, 902 sqq.:

‘Ως δ’ ὅτ’ ὅπος γάλα λευκὸν ἐπειγόμενος συνέπηξεν ὄγρὸν ἐόν, μάλα δ’ ὅκα περιστρέφεται κυκώντι’

‘Ως ἄρα καρπαλίμως ἵσατο θοῦρον Ἀρηα.

Hippocrat. *de morb.* IV, p. 510 Foës. Theophrast. *de caus. plantar.* I, 16, 7, p. 368. Varro. *de re rust.* II, 11, 4. Columell. VII, 8, 1. Plin. *Histor. natur.* XI, 40. XXIII, 7, 63. Pallad. VI, 9, 1. Dioscorid. I, 183. Athen. XIV, p. 658. Plutarch. *Quaest. Sympos.* VI, 10, p. 697. Geop. XVIII, 12, 2. XVIII, 19: οἱ πολλοὶ πήσσονται τοὺς τυρούς, ὁ πρῶτόν τινες ὅπὸν καλοῦσιν, οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν γεωγῶν πιτύναι αὐτὸν ὀνομάζουσιν. κάλλιον δὲ ἔστιν ἀπὸ τῶν ἐριφῶν. καὶ ἄλες δὲ φρυκτοὶ πήσσονται γάλα καὶ συκῆς ὅπος et q. s. Ast ad *Theologum. Arithmet.* II, p. 163. De vocabuli ὅπος significatione omnino conferendus est Galenus *de simpl.*

medic. facultat. VIII, p. 274 sqq. *). Secundum Moeridem p. 266 ed. Koch. ὁ πός atticum erat, πυτία vulgare nomen. Apud Dores lactis coagulum τάμισος vocabatur. Cfr. Theocrit. VII, 16 ac saepius. Lac coagulare Graecis dicebatur τρέφειν (cfr. Theocrit. Idyll. XXV, 106), unde τροφαλίς, de quo vide Interpp. ad Moerid. p. 337 ed. Koch. — Articulum ante λαρρόν omittit E.

12. De partibus, ex quibus lac constet, disseruit Aristoteles *Histor. animal.* III, 20, p. 521, b sq. unde sequentia excerpimus: πᾶν δὲ γάλα ἔχει ἄχωρα ὑδατῶδη, ὃς καλεῖται ὀρρός, καὶ σωματῶδες, ὃ καλεῖται τυρός. ἔχει δὲ πλεῖστον τὸ παχύτερον τῶν γαλάκτων. τὸ μὲν οὖν μὴ ἀμφοδόντων γάλα πήγνυται. διὸ καὶ τυρεύεται τῶν ἡμέρων. τῶν δ' ἀμφοδόντων οὐ πήγνυται, ὥσπερ οὐδὲ ἡ πιμελή. καὶ οἵτι λεπτὸν καὶ γλυκύ. — ὑπὸ μὲν οὖν τοῦ ψυχροῦ οὐ πήγνυται τὸ γάλα, ἀλλὰ διορροῦται μᾶλλον. ὑπὸ δὲ τοῦ πυρός πήγνυται καὶ παχύνεται. — — πήγνυται δὲ μάλιστα οὐ μόνον τὸ τυρὸν ἔχον πλεῖστον, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐχμηρότατον πλέον ἔχον. Hesychius ὀρρόν explicat τὸ ὑδατῶδες καὶ ἀφιστάμενον τοῦ γάλακτος. Butyrum, oleagineam lactis partem, probe novit Hippocrates (*de morb.* IV, p. 357 Kühn. Sect. V, p. 67 Foës. *de nat. mul.* Sect. V, p. 137. *de morb.*

*) Plato in Tim. p. 59 sq. ubi quatuor humidorum genera distinguit, haec habet, quae cum sis conferri merentur, quae in nostro capite disseruit Aristoteles: τὰ δὲ δὴ πλεῖστα ὑδάτων εἰδῆ μεμιγένεα ἀλλήλοις, ἔνυπταν μὲν τὸ γένος, διὰ τῶν ἐν τῆς γῆς φυτῶν γῆθημένα χυμοὶ λεγόμενοι. διὰ δὲ τὰς μίξεις ἀνομοιότητα ἔκσποι οὐκόντες τὰ μὲν ἄλλα πολλὰ ἀνώνυμα γένη παρέσχοντο, τέτταρα δὲ οὐαὶ ἔμπυρα εἰδῆ, διαφανῆ μάλιστα γεννόμενα εἴληφεν ὄνόματα αὐτῶν. τὸ μὲν τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος θερμαντικὸν οἶνος, τὸ δὲ λιποῦν διακριτικὸν ὄψεως διὰ ταῦτα τε ἰδεῖν λαμπρὸν καὶ στέλλον λιπαρὸν τε φανταξόμενον ἔλαιηρὸν εἶδος, πίττα καὶ κίκι καὶ ἔλαιον αὐτὸς τὸ ἄλλα τῆς αὐτῆς δυνάμεως. οὗσον δὲ διαχντικὸν μέχρι φύσεως τῶν περὶ τὸ στόμα ἔννοδων, ταίτη τῇ δυνάμει γλυκύτητα παρεχόμενον, μέλι τὸ κατὰ πάντων μάλιστα πρόσοργμα ἔσχε. τὸ δὲ τῆς σαρκὸς διαλυτικὸν τῷ οὐδειν ἀφρῶδες γένος ἐκ πάντων ἀφορισθὲν τῶν χυμῶν ὁ πός ἐπονομάσθη.

mulier. II. Sect. V, p. 235, 191). Aristoteles non nisi obiter commemoravit l. l. p. 522, a: ὃ πάροχει δ' ἐν τῷ γάλακτι λιπαρότης, ἢ καὶ ἐν τοῖς πεπηγόσι γίνεται ἔλαιονδης. Parandi modus accurate describitur a Dioscoride II, 81, p. 200 sq. Galeno de *simpl. medic. facult.* X, p. 272. Cfr. omnino de butyri apud veteres usū Beckmann. *Beitr. zur Gesch. der Erfind.* Vol. III, p. 270 sqq. Coray ad Hippocrat. de *aëre, aq. et loc.* II, p. 284. Sprengel ad *Dioscorid.* l. l. Vol. II, p. 445 sq. — καὶ ante ὁ ὄρρος ponunt F. H. N. — ἔκκαλεται F. N. — πυρός pro τυρόν Vic. B. Alex. Aldi fol. 135, a aperto mendo, cuius origo patet ex lectione cod. F. quem, uti facere solet, sequitur P. qui τυρός exhibet. — Verba μᾶλλον ..... πήγνυται (§. 13) in margine posuit F. Quod deinde ait de ἀτροφίᾳ lactis, cui caseus deest, illustratur loco *Hist. animal.* III, 21, p. 523, a: τροφιμώματον οὐν τὸ πλεῖστον ἔχον τυρόν· ὑγιεινότερον δὲ τοῖς παιδίοις τὸ ἔλαττον. Omnino lacte tamquam alimento non esse utendum, quia nimium nutriat, dicit Plutarch. *Praec. diaetet.* Vol. VII, p. 396.

13. Ad explicationem eorum, quae de sanguine h. §. et sqq. assert, multum faciunt verba *de part. animal.* II, 4, p. 650, b: τὰς δὲ καλούμένας ἵνας τὸ μὲν ἔχει αἷμα, τὸ δὲ οὐκ ἔχει, οἷον τὸ τῶν ἔλαφων καὶ προκῶν. διόπερ οὐ πήγνυται τὸ τοιοῦτο αἷμα. τοῦ γὰρ αἵματος τὸ μὲν ὑδατώδες μᾶλλον ψυχρόν ἔστι. διὸ καὶ οὐ πήγνυται. τὸ δὲ γεῶδες πήγνυται συνεξατμίζοντος τοῦ ὑγροῦ. αἱ δὲ ἵνες γῆς εἰσι. συμβαίνει δὲ ἔνιά γε καὶ γλαιφροφάτερον ἔχειν τὴν διάνοιαν τῶν τοιούτων, οὐ διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ αἵματος, ἀλλὰ διὰ τὴν λεπτότητα μᾶλλον καὶ τὸ καθαρὸν εἶναι. τὸ δὲ γεῶδες οὐδέτερον ἔχει τούτων. εὐκινητοτέρων γὰρ ἔχει τὴν αἰσθησιν τὰ λεπτοτέρων ἔχοντα τὴν ὑρότητα καὶ καθαρωτέρων. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τῶν ἀναίμων ἔνια συνετωτέρων ἔχει τὴν ψυχὴν ἐντὸν ἀναίμων, καθάπερ εἴρηται πρότερον, οἷον ἡ μέλιττα, καὶ τὸ τῶν μυρμήκων γένος καὶ εἴ τι ἔτερον τοιοῦτόν ἔστι. δειλότερα τὰ λιανίδατώδη· ὁ γὰρ φύβος καταψύχει. προσοδοποιεῖται οὖν τῷ πάθει τὰ τοιαύτην ἔχοντα τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ κρῦσιν. τὸ γὰρ

ῦδωρ τῷ ψυχοῷ πηκτόν ἐστι. διὸ καὶ τὰ ὄλλα τὰ ἔναιμα δειλότερα τῶν ἀναίμων ἐστὶν, ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, καὶ ἀκινητίζει τε φοβούμενα καὶ προέεται περιττώματα καὶ μεταβάλλει ἔναι τὰς χρόνις αὐτῶν. τὰ δὲ πολλὰς ἔχοντα λίαν ἴνας καὶ παχείας καὶ γεωδέστερα τὴν φύσιν ἐστί, καὶ θυμώδη τὸ ἥθος καὶ ἐνστατικὰ διὰ τὸν θυμόν. Θερμότητος γάρ ποιητικὸς δὲ θυμός. τὰ δὲ στερεὰ θερμανθέντα μᾶλλον θερμαίνει τῶν ὑγρῶν. αἱ δὲ ἴνες στερεὸν καὶ γεῶδες, ὡστε γίνονται οἷον πυρίαι ἐν τῷ αἵματι καὶ ζέσιν ποιοῦσιν ἐν τοῖς θυμοῖς. διὸ οἱ ταῦροι καὶ οἱ κάπροι θυμώδεις καὶ ἐκστατικοί. τὸ γάρ αἷμα τούτων ἴνωδεστερον καὶ τό γε τοῦ ταύρου τάχιστα πήγνυται πάντων. ζειραριθμένων δὲ τούτων τῶν ἴνων οὐ πήγνυται. καθάπερ γάρ ἐκ πηλοῦ εἴ τις ἔξελοι τὸ γεῶδες, οὐ πήγνυται τὸ ὕδωρ, οὔτω καὶ τὸ αἷμα. αἱ γάρ ἴνες γῆς. μὴ ζειραριθμένων δὲ πήγνυται, οἷον ὑγρὰ γῇ ὑπὸ ψύχους. τοῦ γάρ θερμοῦ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἐκθλιβομένου συνεξατμίζει τὸ ὑγρόν, καθάπερ εἴρηται πρότερον *), καὶ πήγνυται οὐχ ὑπὸ θερμοῦ, ἀλλ᾽ ὑπὸ ψυχροῦ ζηραινόμενον. ἐν δὲ τοῖς σώμασιν ὑγρόν ἐστι διὰ τὴν θερμότητα τὴν ἐν τοῖς ζῷοις. πολλῶν δὲ ἐστὶν αἰτία ἡ τοῦ αἵματος φύσις καὶ κατὰ τὸ ἥθος τοῖς ζῷοις καὶ κατὰ τὴν αἰσθησιν ἐνδύγως **). ὑλη γάρ ἐστι παντὸς τοῦ σώματος. ἡ γάρ τροφὴ ὑλῆς τὸ δὲ αἷμα ἡ ἐσχάτη τροφή. πολλὴν οὖν ποιεῖ διαφοράν, θερμὸν δὲν καὶ ψυχρόν, καὶ λεπτὸν καὶ παχύ, καὶ θολερὸν καὶ καθαρόν. ἵχωρ δέ ἐστι τὸ ὄδατῶδες τοῦ αἵματος διὰ τοῦ μή πω πεπέφθαι ἡ διερθάρθαι, ὡστε δὲ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἵχωρ, δὲ δὲ αἵματος χάριν ἐστι. — καὶ τὸ αἷμα δὲ δομοῖς πλεῖον γῆς H. N. — ψυχόμενον, cum sanguis natura sit calidus. Cfr. praeter locum mox laudatum de part. animal. III, 4. III, 5: αὕτη δὲ ἐστὶν αἰτία καὶ τῷ αἵματι τῆς ὑγρότητος καὶ θερμότητος. Adde Histor. animal. III, 19, p. 520, b: [τὸ αἷμα] ἐν μὲν τῷ ζῷῳ θερμὸν καὶ ὑγρὸν ἀει. ἔξιον δὲ ἔξω

*) Quibus verbis respicit ad Meteorol. IV, 6, 5. In libris enim de partibus animalium nihil tale dixerat.

**) Unde et nonnulli veteres philosophi sedem animae in sanguine quaesiverant. Vide de anima I, 2, 18.

πήγνυνται πάντων, πλὴν ἐλύφον καὶ προκός, καὶ εἰ τι ἄλλο τοιαύτην ἔχει τὴν φύσιν. τὸ δὲ ὄλλο αἷμα πήγνυνται, οὐν μὴ ἔξαιρεθῶσιν αἱ ἵνες. τάχιστα δὲ πήγνυνται τὸ τοῦ ταύρου αἷμα πάντων. — ψυχρά pro ψυχρότατa H. N. — Bekkerus post ψυχρότατa addit ταῦτα, quod omisimus cum E. A. Vic. Alex. Aldi. B. — ἵνας et ἵνες h. l. et in sqq. ubique A. Vic. B. — Articulum ante γῆς addit F. — ὥστε ἔξαιρεθεισῶν omittedo καὶ H. N. — διέξαιρεθεισῶν F.

14. τοῦτο δὲ ἔσται τὸ F. H. N. De futuro ἔσται cfr. Bernhardy Synt. p. 378. Hipp. de aëre, aq. et loc. §. 9: ἡτοι μὲν πόλις πρὸς τὸ πνεύματα κέεται τὸ θερμά (ταῦτα δὲ ἔσται μεταξὺ τῆς τε χειμερινῆς ἀνατολῆς τοῦ ἥλιου καὶ τῶν δυσμένων τῶν χειμερινῶν) etc. Platon. Phaed. p. 78 A: ταῦτα μὲν δῆ, ἔφη, ὑπάρχει. Caeterum A. Vic. distinguunt: ὥστε καὶ ἔξαιρεθεισῶν οὐ πήγνυνται (τοῦτο δὲ ἔσται, ὅτι οὐ ἔχονται τετραγώνα), ὥσπερ τὸ γάλα τοῦ τυροῦ ἔξαιρεθέντος. Quod ad sensum attinet, utraquο ratio fere ad idem reddit. — ὡς τὸ γάλα F. H. W. Lac et sanguinem secundum singulatum partium compositionem comparat Galenus de elementis sec. Hippocrat. II, 2. Tom. I, p. 495 sq.: ἐν μὲν τι φαίνεται τὸ αἷμα, καθάπερ καὶ τὸ γάλα. διδύσκει δὲ ὁ λόγος οὐχ ἐν ὑπάρχειν αὐτό, καθότι μηδὲ τὸ γάλα. τὸ μὲν γάλον ἔστιν ἄκρως δραστήρ καὶ λεπτὸν ἐν τῷ γάλακτι, τὸ δὲ ἄκρως τυρῶδες καὶ πυχνός. ταῦτα δέ, ἔως μὲν ἐκέρατο πρὸς ὄλληλα, μέσον ἀπειργάζετο τὸ γάλα τυροῦ καὶ δραστήρ. διακριθέντα δέ, τὴν οἰκεῖαν ἰδέαν ἐνεδείχατο, καὶ τὴν τοῦ γάλακτος ἐδίδαξε φύσιν, ὡς οὐκ ἄρα ἐν ἦν ἀκριβῶς, ἀλλ᾽ ἐξ ἐναντίων τε καὶ διαφερόντων συγκειμένων. ὡς οὖν ἐν τῷ γάλακτι τὸ μὲν ἔστιν δραστήρ, τὸ δὲ τυρός, οὕτω καὶ ἐν τῷ αἵματι τὸ μὲν οἶον ἱχώρον αἴματος ἀνὰ λόγον δραστήρ γάλακτος, τὸ δὲ οἶον ἴλυς τις καὶ τοῦδε ἀνὰ λόγον τῷ τυρῷ. καὶ μὲν δὴ καὶ ἵνας ἐμφερομένας τῷ αἵματι συφῶς ἔστι θεάσισθαι, καὶ τούτων ἔξαιρεθεισῶν, οὐ πήγνυνται τὸ αἷμα καὶ χωρισθὲν τῶν ἵνων τὸ αἷμα καὶ χροιᾶ καὶ συστάσει διαφέρει. Adde de simpl. medic. facultat. IV, p. 677. X, p. 266. de aliment. succ. Vol. VI, p. 766. de aliment. facult. III, p. 691. in Hippocr. Epidem. II. Comment.

III, p. 457. De partibus sanguinis adde *Hist. animal.* III, 2, p. 511, a ubi ἵχωρ et ἴνες commemorantur. — γάρ post νοσώδη omittunt H. N. contra loquendi morem Aristotelis. Cfr. Comment. ad I, 8, 7. Vol. I, p. 419. III, 4, 26, p. 298. καὶ γὰρ τὰ νοσώδη αἷμα. A. Vic. P. Alex. fol. 135, a. τὰ γὰρ νοσώδη B. — De sanguine aegroto vide *Hist. animal.* III, 19, p. 521, a: ἔξυγραινομένου λίαν [τοῦ αἵματος] νοσοῦσιν [οἱ ζῶοι]. γίνεται γάρ ἵχωροι εἰδὲς καὶ διορροῦται οὖτως, ὥστε ἡδη τινὲς ἴδισαν αἵματώδη ἴδρωτα. καὶ ἔξιδν ἐνίονται παντελῶς ἡ διωρισμένως καὶ χωρίς ..... γίνεται δὲ πεπτομένων ἐξ ἵχωρων μὲν αἷμα. ἐξ αἵματος δὲ πικελή· νενοσηκότος δὲ αἵματος αἷμορροῖς, ἡ τε ἐν ταῖς ρίσι καὶ περὶ τὴν ἔδραν, καὶ ἕξια. σηπόμενον δὲ γίνεται τὸ αἷμα ἐν τῷ σώματι πᾶν, ἐκ δὲ τοῦ πάνου πᾶρος ..... ἵχωρ δέ ἐστιν ἀπεπτον αἷμα, ἢ τῷ μήπω πεπέφθαι, ἡ τῷ διωρρῶσθαι. de part. anim. III, 5, p. 668, b: ἡδη δέ τισιν ἴδρωσαι συνέβῃ αἵματάδει περιττώματι διὰ καχέ-
σλαν, τοῦ μὲν σώματος ὄντος καὶ μαροῦ γενομένου, τοῦ δὲ αἵματος ἔξυγρανθέντος δι' ἀπεψίαν, ἀδυνατούσης τῆς ἐν τοῖς φλεβίοις θερμότητος πέσσειν δι' ὀλιγότητα. εἴρηται γάρ, ὅτι πᾶν τὸ κοινὸν γῆς καὶ ὄδατος παχύνεται πεσσόμενον *). ἡ δὲ φροφὴ καὶ τὸ αἷμα μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν. ἀδυνατεῖ δὲ πέσσειν ἡ θερμότης οὐ μόνον διὰ τὴν αὐτῆς ὀλιγότητα, ἀλλὰ καὶ διὰ πλῆθος καὶ ὑπερβολὴν τῆς εἰσφερομένης τροφῆς. γίνεται δὲ πρὸς ταύτην ὀλίγη. ἡ δὲ ὑπερβολὴ διττή· καὶ γὰρ τῷ ποσῷ καὶ τῷ ποιῷ. οὐ γὰρ πᾶν ὄμοιως εὔπεπτον. Schol. Homeri Iliad. ε', 340 ἵχωρα explicat ὑγρασίαν τῆς διεφθαρμένης σαρ-
κὸς ὑφαιμον. cfr. Blomfield. Glossar. in Aesch. Agamemn. 1456, p. 260. Apud Aristotelem saepenumero recurrit de variis corrupti sanguinis formis ac generibus, veluti de fluvio lochiorum *Histor. animal.* VII, p. 596, b de aqua inter mem-

*) Quibus verbis aperte ad hunc nostrum locum respicit. Caete-
rum cfr. cum verbis Aristotelicis *Theophrastea de sudoribus.* §. 12,
p. 814: ἡδη δέ τινες φασι καὶ αἵματι εἰκάσαι, καθάπερ Μονᾶς
φλεβῶν ὁ ἱατρός, δῆλον ὡς ἐπισπασθεῖσης πλείονος ὑγρότητος ἐκ τῶν
καὶ αὐτὸν τὸ αἷμα γίνεται ἀπεπτον.

branas fusa, quae alias ὕδωρψ dicitur *Hist. animal.* VII, 8, 1. cfr. Schneider. III, p. 551. Inde factum est, ut hic illio *pus* significet. ex. gr. apud Cels. *de medic.* V, 20: *Et sanies et pus quasdam species distinctas Graecis nominibus habent. Est enim quaedam sanies, quae vel ἵχωρ vel μελικηρα appellatur. ἵχωρ tenuis, subalbidus, ex malo ulcere exit, maximeque ubi nervo laeso inflammatio secuta est. Μελικηρα crassior est, glutinosior et subalbida mellique albo subsimilis* et q. s. Macro b. *Saturnal.* VII, 12. Deinde ἵχωρ de quovis humore positum deprehenditur, ut in *Geoponic.* IX, 19, 6: ὁ ἵχωρ ὁ ἐκ τῶν πνοιῶν. — φλέγμα h. l. uti alias saepius numero, idem significat quod ὕδωρ vel ἴχρον. cfr. *de part. animal.* IV, 2, p. 677, b. *de generat. animal.* I, 18, p. 725, a. Galen. *de differ. febr.* II, 6. Ita serum significat v. c. apud Galenum *de loc. affect.* V, 7, ubi τὸ φλεγματικὸν τοῦ ἀίματος idem est, qui VI, 2 λεπτὸς ἵχωρ ἀίματος vocatur. Adi, ut intelligas quanta sit incertitudo de ambitu significations vocabulorum ἵχωρ, φλέγμα, ὄρος, χολή, ἴχρον, Platon. *Tim.* IX, p. 416 Bip. Galen. *Comment. in VI Epidem.* II, 38. *Comment. in libr. de artic.* I, 30. *de differ. febr.* VII, p. 348. *de natural. facult.* II, p. 130.

15. Quae hac paragrapho ac sequentibus exponit, ea omnia fere in antegressis iam tradita sunt: at h. l. repetere ea voluit, ut, quemadmodum bene monet Vicomercatus, totam solutionis rerum concretarum rationem methodo quadam comprehendenderet, qua omnia, quae solvi possunt aut non possunt comprehendenderetur. Praeterea notum est, Aristotelem saepenumero ταυτολογεῖν cfr. Zell. ad Aristot. *Ethic.* *Nicom.* VII, 10, 4, p. 300 sq. — ὅτι pro ἔτι N. Alex. Aldi fol. 135, b. A. Vic. B. et ita procul dubio E. cum initio §. 16 δὲ omittat. cfr. V. L. ad I, 13, 10. IV, 9, 38. — Post κέραμος F. addit καὶ λίθος. Quod si omnino, quae in sequentibus commemorantur h. l. recensere voluit, scribendum erat οἷον κέρας καὶ κέραμος καὶ λίθος, quod fortasse verum est. — Verba κέρας τὰ δὲ ἀμάλικτα dupli oīor deceptus omisit E.

16. τὰ ἐναντία τῶν ἐναντιων αἵτια illustravimus ad IV, 6, 2. 3. 13. — δέ post αἵτιον omittunt E. Alex. A. Vic. B. propter mutatum §. 15 ἔτι in ὅτι. — δνοῦ pro δνοῖν N. Etiam in Theophrasti codicibus saepenumero variatur inter δνοῖν, δνεῖν et δνοῦ. cfr. Schneider. in indic. Tom. V, p. 354 et vide supra ad IV, 5, 3. III, 2, 3. δνοῦν δημιασι καὶ δνοῖν ἀκουῆς iunguntur Polit. III, 16, p. 1287, b probante Schol. ad Aristophan. Acharn. 97. Cfr. Göttling. ad h. l. p. 367 sq.

17. πῦρ et ὑδωρ opposita statuit, cum illud sit calidum ac siccum, hoc humidum et frigidum. Inde, cum contraria contrariis nutriantur (*de anim. II, 4, 9. Phys. Ausc. VIII, 7.* cfr. Camer. ad Ethic. Nicom. VIII, 8, p. 391), τὸ ὑγρὸν τῷ πυρὶ τροφή τοι cfr. ad II, 2, 8. — πυρὶ δὲ ὅσα ὑδατι μόνῳ posito ὑδατι pro ψυχρῷ H. N. — ὥστ' εἴ τι et q. s. F. ὥστ' εἴ τιν' H. N.

18. ταῦτα pro τοιᾶτα E. A. Vic. B. — Verba ὥστε μηδὲ ὑγρῷ διδύναι διοδον videntur, monente iam Olympiodoro, pugnare cum iis, quae disseruit de gener. et interit. I, 8, p. 326, b: ὅσοι μὲν οὖν διὰ τῆς τῶν πόρων κανήσεώς φασι τὰ πάθη συμβαίνειν; εἰ μὲν καὶ πεπληρωμένων τῶν πόρων, περίεργον οἱ πόροι. εἰ γὰρ ταύτῃ πάσχει τὸ πᾶν, καὶ μὴ πόρους ἔχον, ἀλλ᾽ αὐτὸν συνεχὲς ὄν, πάσχοι τὸν αὐτὸν τρόπον. ἔτι δὲ πᾶς ἐνδέχεται περὶ τοῦ διορῶν συμβαίνειν, ὡς λέγουσιν, οὔτε γὰρ κατὰ τὰς ὄφας ἐνδέχεται διέναι διὰ τῶν διαφανῶν· οὔτε διὰ τῶν πόρων, εἰ πλίρης ἔκαστος. τὸ γὰρ διοίσει τοῦ μὴ πόρους ἔχειν; πᾶν γὰρ ὅμοίως ἔσται πλῆρες, ἀλλὰ μήν, εἰ καὶ κενὰ μὲν ταῦτα, ἀνάγκη δὲ σάματα ἐν αὐτοῖς ἔχειν, ταῦτὸ συμβίσεται πάλιν. εἰ δὲ τηλικαῦτα το μέγεθος, ὥστε μὴ δέχεσθαι σῶμα μηδέν, γέλοιον τὸ μικρὸν μὲν οὔεσθαι κενον εἶναι, μέγα δὲ μή, μηδὲ δημιουροῦν, ἢ τὸ κενὸν ἄλλο τι οὔεσθαι λέγειν, πλὴν χώραν σώματος. ὥστε δὲ τὸ πόρους ποιεῖν περίεργον. εἰ μὲν γὰρ μηδὲν ποιεῖ κατα τὴν ὄφήν, οὐδὲ διὰ τῶν πόρων ποιίσει διέόν. εἰ δὲ τῷ τῶν πρὸς ἄλληλα τοῦτον τὸν τρόπον πεφυκότων. ὅτι μὲν οὐν

οῦτως τοὺς πόρους λέγειν, ὡς τινες ὑπολαμβάνοντιν, ἢ ψεῦδος
ἢ μάταιον, φανερὸν ἐκ τούτων ἔστι. διαιρετῶν δ' ὅντων πάντη
τῶν σωμάτων πόρους ποιεῖν γέλοιον. ἢ γὰρ διαιρεταὶ δύναται
χωρίζεσθαι. At bene iam monuit *Vicomercatus*, quam-
quam meatuum merito actio non siat, multum tamen eos ad rei
solutionem et actionem accipiendam conducere, ideoque res
in partes divisas magis perpeti, quam integras. Cfr. IV, 8, 9,
quem ad I. Olympiodorus fol. 72, a monet: ἀλλὰ πάλιν
πόρους ἄκουσον τὰ εὐπαθῆ μόρια, οὐα ἐκφυγῆς τὸ ἄπορον,
IV, 9, 4. 25. Adde Bake ad Cleomed. I, 1, p. 269.

19. Verba οὐδ' ὑπὸ ὑδατος omittit E.

20. ψυχθεὶς pro ψύχει E. H. N. — Verba ὥσπε ...
ἄλντον omittunt omnes codices a Bekkerō collati. — ἄλν-
τον est, quod difficile solvitur. Vis enim ἡ privativi saepe,
praesertim apud Aristotelem ea est, ut vicem teneat
adverbii inseparabilis δυς. — Ita de caelo I, 11, p. 281, a:
λέγεται δ' ἄφθαρτον καὶ τὸ μὴ ὁρατὸς φθειρόμενον. *de anim.*
II, 10, 3: ὥσπερ ὁ μικρὸς ψόφος ἀνήκουστος τρόπον τινὰ καὶ
δι μέγας τε καὶ ὁ βίαιος, ἀόρατον δὲ τὸ μὲν ὄλως λέγεται,
ὥσπερ καὶ ἐπ' ἄλλων τὸ ἀδύνατον, τὸ δ' ἐὰν πεφυκὸς μὴ
ἔχη ἢ φαύλως. ὥσπερ τὸ ἄπονν καὶ τὸ ἀπύρηγον, οὕτω δὴ
καὶ ἡ γεῦσις καὶ γενστοῦ δὲ καὶ ἀγεύστον. τοῦτο δὲ τὸ μικρὸν ἢ
φαῦλον ἔχον χυμόν, ἢ φθαρτικὸν τῆς γεύσεως. *de anim.* I, 2, 20.
I, 5, 4: ἀσώματον. II, 9, 4: ἀνόσφρακτον. Ita ἀπύρηγοι καρ-
ποὶ vocantur, non quibus nulla inest duritia granorum, sed
quibus minor, ut ait Senec. Epist. 85. Cfr. Geopon. X, 31.
XI, 7, 7. Columell. V, 10, 15. Martial. Epigr. XIII, 42.
Harduin. ad Plin. Histor. natur. XIII, 19, 34. Omnino
adi Metaph. A, 22, p. 1022, b (p. 114 Br.): καὶ δσαχῶς δὲ
αἱ ἀπὸ τοῦ ἡ ἀποφύσεις λέγονται, τοσανταχῶς καὶ αἱ στερή-
σεις λέγονται. ἄνισον μὲν γὰρ τὸ μὴ ἔχειν λούτητα πεφυκός
λέγεται, ἀόρατον δὲ τὸ ὄλως μὴ ἔχον χρῶμα, καὶ ἄπονν καὶ
τὸ ὄλως μὴ ἔχον πόδις καὶ τὸ φαῦλους. ἔτι καὶ τὸ μικρὸν
ἔχειν. ἔτι δὲ τὸ μὴ ὁρατὸς ἢ τὸ μὴ καλῶς, οἷον τὸ ἄτμητον
οὐ μόνον τῷ μὴ τέμνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ μὴ ὁρατῶς, ἢ μὴ
καλῶς. Eadem igitur ratione h. I. ἄλντον esse interpretandum,

elucet ex IV, 6, 9. Cfr. etiam ad IV, 9, 30. — γῆς καὶ ἀέρος τοτὲ transposito ἔστι H. N. De re cfr. ad IV, 3, 13. — διὸ καὶ κανοτὰ ἄλλ' οὐ τηκτά et q. s. F. — τῷ ὑδατὶ ἐπιπλεῖ omissa praepositione H. N. — ἐβένον Alex. sol. 135, b. — De re cfr. Theophrast. *Hist. plantar.* V, 3, 1, p. 180: πυκνότατα μὲν οὖν δοκεῖ καὶ βαρύτατα πύξος εἶναι καὶ ἐβενός· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐπὶ τοῦ ὑδατος ταῦτ' ἐπινεῖ. καὶ ἡ μὲν πύξος ὅλη, τῆς δὲ ἐβένον ἡ μήτρα, ἐν ᾧ καὶ ἡ τοῦ χρώματος ἔστι μελανία. τῶν δ' ἄλλων ὁ λωτός. Plin. *Histor. natur.* XVI, 40: Spississima ex omni materia et ideo gravissima iudicatur ebenus et buxus, graciles natura; neutra in aquis fluitat, nec suber, si dematur cortex, nec larix (Vitruv. II, 9). Causam, cur ligna innatent aquae, quaevisse videtur Aristoteles in aëris admixtione, qui sursum adscendere tendit. cfr. ad IV, 7, 3. Meliorem iam novit Seneca *Quaest. nat.* III, 25, 5 sq.: *Hoc est, cur quaedam tigna supra aquam paene tota efferantur: quaedam ad medium submersa sint: quaedam ad aequilibrium aquae descendant. Nam quum utriusque pondus par est, neutraque res alteri cedit, graviora descendant, leviora gestantur. Grave autem et leve est, non aestimatione nostra, sed comparatione eius, quo vehi debet.* Itaque ubi aqua gravior est hominis corpore, aut saxi, non sinit id, quo non vincitur, mergi: quem ad l. vide not. Ruhkopfii p. 191 sq. et nos ad II, 3, 36 sqq. Vol. I, p. 533. De ebeno adeas Theophrast. *Hist. plant.* IV, 4, 6, p. 132. Dioscorid. I, 129: ἐβενός κρατοτη̄ ἡ αἰθιοπικὴ καὶ μέλαινα καὶ μὴ ἔχονσα κτηδόνας, ἐμφερῆς κέρατι εἰργασμένῳ τῇ λειότητι, θλασθεῖσα δὲ πυκνή, δηκτικὴ ἐν τῇ γεύσει καὶ ὑποστήφονσα ..... ἔστι δέ τις καὶ ἴνδική, πλὴν βελτίων ἡ πρώτη, ubi cfr. Sprengel. Tom. II, p. 403 sq. qui in *Hist. rei herbar.* (ed. sec.) I, p. 71 comparat *Diospyrum ebenastrum*. Plin. *Hist. natur.* XII, 4, 9: *Duo genera ebeni: rarum id, quod melius, arboreum, truncō enodi, materia nigri splendoris ac vel sine arte protinus iucundi: alterum fruticosum, cytisi modo et tota India*

dispersum. Galen. *de simpl. medicam. facult.* VI, 5, p. 867 sq., ebenum, cuius tamquam remedii mentionem facit, cum lapidibus propter duritiem comparat. *De Aethiopia et India,* ebeni patriis terris cfr. *Herodot.* III, 97. 114. *Virg. Georg.* II, 117. Adde Salmas. ad *Solin.* p. 1040.

21. πλεῖω pro πλεῖον H. N.

22. μόνων pro μόνον E. prorsus omittunt H. N.

23. ἐστι omittit F. — τῆξις καὶ πῆξις mutato verborum ordine F. N.

CAP. VIII.

Inscribitur caput in editione Bas. et apud G.: Περὶ τῶν ἐν τοῖς τελείοις μηκοῖς παθῶν. εἰσὶ δὲ ἐννεακατέκα τῆς ἔξεως, καὶ ἄλλα τοσαῦτα τῆς στερήσεως, καὶ πάλιν περὶ πηκτοῦ καὶ ἀπήκτον καὶ τηκτοῦ καὶ ἀτήκτον.

1. ψυχροῦ καὶ θερμοῦ mutato verborum ordine F. — καὶ ante παχύνοντα addunt F. P. S. — ποιεῖ pro ποιεῖται F. N. — τοιούτων pro αὐτῶν H. N. — ἐν ὑποστὸν ἐστὶ θερμότης δόmissio μὲν E. H. N. Vic. B. — ἢ ἐκλείπει sc. ἡ θερμότης. — μετέχειν loco verbo finiti, quod dedit Bekkerus, exhibuitus cum cod. E.

2. Secundum Aristotelem corporis humani partes ex elementis constant necesse est, ut omne naturale corpus: sed, nisi prorsus praeterire quis velit membranas, vasa, nervos etc., generatio membrorum integrorum ex elementis intelligi nequit. Haec igitur omnia Aristoteles vocavit ὁμοιομερῆ, ὁμώνυμα, quae de *part. animal.* II, 1, p. 646, b ita definivit: ἐστὶ γὰρ ὡς ἐνίων τὸ μέρος ὁμώνυμον τῷ ὅλῳ, οἷον φλεβὸς φλεψ. Similares partes dissimilaribus in generatione priores (cfr. I. l. p. 646, a), quamvis utrasque eodem tempore gigni statuat de generat. *animal.* II, 1: ἡμα δὲ τὰ ὁμοιομερῆ γίνεται καὶ τὰ ὀργανικά (oppoununtur enim ὁμοιομερῆ et ὀργανικά tum h. l. tum alibi v. c. *Hist. animal.* I, 6, p. 491, a, ut haec eadem sint, quae alio loco vocat ἀνομοιομερῆ). Similares partes sensuum sunt organa, cum caeterae corporis functiones ab actione pendeant dissimilarium partium. cfr. *Histor. animal.*

I, 4, p. 489, a. Adde *de generat. et interit.* I, 5, p. 321, b
praeter innumeros fere alios locos, in quibus de similarium et
dissimilarium partium natura agit, et vide quae disseruerunt
Schneider. ad Aristot. Hist. animal. Cur. post. ad I, 6,
5. Tom. II, p. 287 sqq. Trendelenburg. ad Aristot.
de anim. II, 1, 6, p. 331. Praeterea ad fidum Aristotelis
secatorem, Galenum de constit. art. med. c. 6. Vol. I,
p. 241 sq. c. 9, p. 254 sq. Commentar. in Hippocrat. de nat.
hom. Prooem. Vol. XV, p. 7 sqq. in Hippocrat. de aliment.
Comm. III, 1, p. 252 sqq. in Hippocrat. de humor. I, p. 33.
in Hippocrat. Epidem. VI. Comment. I, p. 803. de method.
medendi I, p. 48 sq. de anim. morib. Vol. IV, p. 773. de
plac. Hippocrat. et Platon. VIII, p. 673. De similaribus
plantarum partibus adi Theophrast. Hist. plant. I, 1, 12,
p. 7: λέγω δὲ οὐχ ὅμοιομερές, δτι ἐκ τῶν αὐτῶν μὲν ὅπιον
μέρος σύγκειται, τῆς ὁὔτης καὶ τοῦ στελέχους, ἀλλ' οὐ λέγεται
στελέχος τὸ ληφθέν, ἀλλὰ μόριον, ὡς ἐν τοῖς τῶν ζῴων μέλεσιν
ἴστιν. ἐκ τῶν αὐτῶν μὲν γάρ ὅπιον τῆς κυήμης ἢ τοῦ ἀγκῶνος,
οὐχ ὅμιώνυμον δέ, καθάπερ σάρξ καὶ ὀστοῦν, ἀλλ' ἀνώνυμον.
ἄνδει δὴ τῶν ἄλλων οὐδενός, ὅσα μονοειδῆ τῶν ὄργανικῶν.
ἀπάντων γὰρ τῶν τοιούτων ἀνώνυμα τὰ μέρη. τῶν δὲ πολυ-
ειδῶν ἀνομασμένα, καθάπερ ποδός, χειρός, κεφαλῆς, οἰον
μέκτυλος, ὁὔτης, ὄφθαλμός. de plant. I, 3, p. 818, a: καὶ τινα
μὲν μέρη τοῦ δένδρου εἰσὶν ἄπλα, ὃς δὲ χυμὸς ὁ εὑρισκόμενος
ἐν αὐτοῖς, καὶ οἱ δεσμοὶ καὶ οἱ φλέβες· τινὰ δέ εἰσι σύνθετα
ἐκ τούτων ὡς ικλάδος καὶ λύγοι καὶ φύλλα· ταῦτα δὲ πάντα
οὐχ εὐρίσκομεν ἐν πᾶσι τοῖς φυτοῖς. τινὰ γὰρ τῶν φυτῶν
ἔχουσι καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα μέρη, λύγους καὶ φύλλα, ικλά-
δοὺς, ἄνθη καὶ βλαστούς, καὶ φλοιὸν τὸν περικυκλοῦντα τὸν
καρπὸν. καὶ καθώς εἰσι καὶ ἐν τοῖς ζῷοις μέρη ὅμοιομερῆ,
οὗτω καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς καὶ ἔκαστα τῶν μερῶν τοῦ φυτοῦ
σύνθετα εἰσὶν ὅμοια μέλεσι ζῷου. δὲ φλοιὸς τοῦ φυτοῦ
ὅμοιός ἐστι φυσικῶς δέρματι ζῷου· οἱ δὲ δεσμοὶ πάλιν ὅμοιοι
τεύχοις ζῷου. ὅμοιως καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐν αὐτῷ. καὶ τινὰ μὲν
τῶν μερῶν διαιροῦντα πως διὰ μερῶν ἀνομοίων, τινὰ δι'
ὅμοιων, οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ πηλοῦ. καὶ γὰρ οὗτος ἐν τρόπῳ
Tom. II.

διαιρεῖται διὰ τῆς γῆς μόνον καὶ ἀλλοτρίως διὰ τῶν στοιχείων· ὕσουτως καὶ ὁ πνεύμαων καὶ ἡ σὰρξ διαιροῦνται μὲν πρώτως· καὶ εἰσὶ μέρη τούτων σὰρξ καὶ πνεύμαν. ἄλλως δὲ διαιροῦνται καὶ διὰ τῶν στοιχείων. ὅμοίως καὶ αἱ τῶν φυτῶν ὁίζαι. πλὴν οὐδὲ διαιρεῖται καὶ ἡ χειρὶς εἰς ἄλλην χειρα, οὐδὲ ἡ ὁίζα εἰς ἄλλην ὁίζειν, οὐδὲ τὰ φύλλα εἰς ἄλλα φύλλα. ἐν ταύταις γοῦν ταῖς ὁίζαις καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς φύλλοις ἔστιν ἡ σύνθεσις.

— Caeterum patet Aristotelem eiusque ad seclas vocabulum ὅμοιομερῆ longe alia cepisse significatione, quam Anaxagoram, de quo cfr. *de caelo* III, 3, p. 302, b. *Metaphys.* A, 3, p. 984, a. Simplic. in Arist. *Phys.* fol. 33, b. 106, b. in Arist. *de caelo* fol. 148, b. 149, a (ed. Asulan. Venet. 1526. fol.), Sext. Empiric. *Pyrrhonic. Hypotyp.* III, 4, 33. 137.

— καὶ ζῷοις dedimus cum E. Bekkerus cum reliquis καὶ ἐν ζῷοις repetita praepositione, quam tamen ipse in verbis quae mox sequuntur ante τῆς ἀναθυμιάσεως omittit, ubi reperiatur a H. N. cfr. ad I, 12, 11. — τοιαῦτα ἄλλα inverso ordine F. — οὐδὲν τῶν sc. ὑδατος καὶ γῆς. — Verbis ὥσπερ εἴρηται ἐν ἄλλοις respicit aut ad III, 7, 1 aut ad singularem librum *de metallis*, quem ab Aristotele conscriptum testantur Olympiodorus fol. 3, a (cfr ad Exc. I, 1. Vol. I, p. 133), Pollux VII, 99.

3. διαιφέρει ἄπαντα transposito ἄπαντα N. — Verba τοῖς πρὸς τὰς αἰσθήσεις ἰδίοις illustrantur verbis *de anim.* II, 6, 2: λέγω δ' ὕδιον μὲν ὁ μὴ ἐνδέχεται ἐτέρᾳ αἰσθήσει αἰσθάνεοθαι καὶ περὶ ὁ μὴ ἐνδέχεται ἀπατηθῆναι, οἷον ὄψις χρώματος καὶ ἀκοή ψόφου καὶ γεῦσις χυμοῦ. *de sens.* et *sensil.* c. 4, p. 442, b: μέγεθος γάρ καὶ σχῆμα καὶ τὸ τραχὺ καὶ τὸ λεῖον, ἔτι δὲ τὸ ὄξεν καὶ τὸ ἀμβλὺ τὸ ἐν τοῖς ὄγκοις κοινὰ τῶν αἰσθήσεών ἔστιν· εἰ δὲ μὴ πασῶν, ἄλλ' ὄψεως γε καὶ ἀφῆς. διὸ καὶ περὶ μὲν τούτων ὀπιτῶνται. περὶ δὲ τῶν ἰδίων οὐκ ὀπιτῶνται. οἷον ὄψις περὶ χρώματος καὶ ἀκοῆς περὶ ψόφων. Adde *de anim.* III, 1, 5 sqq. p. 425, a. — καὶ ante τῷ ποιεῖν τι δ. omittunt E. H. N. — δύνασθαι τι transposito τι F. — Verba λευκὸν γάρ ..... γλυκύ καὶ θερμόν post δοσα τῷ πάσχειν λέγονται ponit N., qui verba καὶ ψυχρόν .....

τὴν αἰσθησίν έστι omittit. — καὶ ψυχρόν omittit E. — δύνασθαι omittit F. (qui post έστι prima manu posuit καὶ τῷ δύνασθαι), uncis inclusit, omissa qui sequitur articulo P. qui etiam deest apud Cam. S. — Verba καὶ ἄλλοις οἰκειοτέροις πάθεσιν respondent antegressis τοῖς δὲ πρὸς τὰς αἰσθήσεις ἰδοῖς, quae explicata erant verbis τῷ ποιεῖν τι δύνασθαι. Pendent igitur haec quoque a verbo διαφέρει, quod vix agnoscas in ea, quam Bekkerus secutus est, loci interpunctione. — πηκτὸν καὶ τηκτὸν mutato verborum ordine F. — τάχει pro πάσχειν aperto mendo A. — τὸ τηκτὸν καὶ τὸ πηκτόν, addito etiam in altero enuntiationis membro articulo Alex. fol. 136, a. A. Vic. Cam. B. P. S. cfr. ad I, 3, 5. Vol. I, p. 338. — πάντα ἀπαντα γάρ E. addito ἀπαντα, quod ex διττογραφίᾳ ortum est. cfr. ad IV, 7, 9. ἄλλα τοιαῦτα ἀπαντα· ἀπαντα γάρ τα τοιαῦτα Alex. Vic. B. — ὕσπερ καὶ τὸ ὑγρόν N.

4. τούτους δή pro τούτους δ' ἥδη, quod Bekkerus exhibet, dedimus cum E. Alex. A. Vic. B. cfr. V. L. ad I, 4, 5. Vol. I, p. 367.

5. Articulum ante ἀριθμόν omittit E.

6. τάδε et mox ἀπηκτον omittit E. — μαλακόν pro μαλακόν F. — Verba τεγκτόν ..... ἀκάτακτον omittit H. deceptus simililitudine litterarum in verbis ἀμάλακτον et ἀκάτακτον. τεγκτόν ..... ἀκαμπτον desunt in cod. N. — ἀνέλατον F. H. A. Vic. Cam. B. P. S. Cas. (et ita deinde ubique in sqq.), quorum F. haec ἔλατον ἀνέλατον ante θλαστὸν ἀθλαστον ponit. ἀκαντον om. E. — Cum tota §. cfr. Theophrast. de lapid. §. 359, p. 687: ἴδιότητες δὲ πλείους εἰσὶν ἐν τοῖς λίθοις. οἱ μὲν γάρ τῇ γῇ χρώματι τε καὶ γλισχρότητι καὶ λειώτητι καὶ ἀκυνθότητι καὶ τοῖς τοιούτοις αἱ πολλαὶ διαφοραὶ, κατὰ δὲ τὰ ἄλλα σπάνιοι. τοῖς δὲ λίθοις αὗται τε καὶ πρός ταύτας αἱ κατὰ τὰς δυνάμεις τοῦ τε ποιεῖν ἢ πάσχειν ἢ τοῦ μὴ πάσχειν. οἱ μὲν γάρ τηκτοι, οἱ δὲ ἀπηκτοι, καὶ κανοτοι, οἱ δὲ ἀκαντοι· καὶ ἄλλοι τούτοις ὅμοια.

7. ταῦτα μὲν οὖν πλεῖστα A. Vic. — τῶν σωμάτων σχεδόν F. — ἔχει τούτων transposito ἔχει N. — οὖν omittit E. —

Verba καὶ τηχτοῦ καὶ ἀτήχτου desunt in H. N. — ἐπέλθωμεν pro ἐπανέλθωμεν A. Cam. Vic. P. S. cfr. *Ethic. Nic.* X, 10, p. 1181, b: πειραθῶμεν ἐπελθεῖν.

8. πηγνύεται pro πήγνυται F. H. Alex. A. Vic. P. S. — ὥπο μὲν οὖν τοῦ θερμοῦ Cam.

9. De poris diximus ad IV, 7, 18. — ληφθῆναι pro λειφθῆναι F. H. N. — ταῦτα ὑγρῷ τήκεται posito ταῦτα pro πάντα F. P. — ὅλες καὶ γῇ F. P. S. — Articulum ante ἐκ πηλοῦ omittunt H. N. Alex. Vic. B.

10. μόλυβδος H. N. Vic. B. P. S. Cas. At ita ipse dedit Bekkerus IV, 10, 15, ubi A. Cam. praebebat μόλιβδος, ut et nostro loco. Cfr. ad Exc. I, 12, 18. Vol. I, p. 238. De scriptura μόλιβδος, quam prorsus damnat *Etym. M.* p. 590, 8. Passovius in *Lex. s. v.* provocat ad Eustath. ad *Iliad.* p. 1340, 30. Zonar. *Lexic.* Tom. II, p. 1366 Tittm. Jacobs ad *Anthol. Palat.* p. 137. Schneiderus apud Theophrast. *de lapid.* §. 56. *de igne* §. 17. edidit μόλυβδος, quum *de sens. et sensil.* §. 62 et *de odor.* §. 41, p. 747 μόλυβδος exhibuisset. Adde Fischer ad Weller. *Gr. gr.* I, p. 167. III, 2, p. 305. μόλιβδος codices omnes exhibent *de caelo* IV, 2, p. 308, b. — οὐν omittit F. — τηχτὰ καὶ πηχτά mutato verborum ordine cfr. V. L. ad IV, 7, 23. IV, 8, 3. — Loco verborum εἴρηται, καὶ ποῖα ἄτηχτα H. N. exhibent καὶ ἄτηχτα εἴρηται.

11. ἔχῃ pro ἔχει E. — ἦ μὴ ὑδατός ἔστιν pro μηδ' ὄδ. έστ. F. — γλυκὺς οἶνος pro γλεῦκος A. Vic. B. Alex. fol. 136, b in ὁγματι. At in commentario est: ὅποιόν ἔστι τό τε μέλι καὶ τὸ γλεῦκος. cfr. ad IV, 7, 6. IV, 9, 35. IV, 10, 8. — μέλη pro μέλι P. — ὡσπερ τὰ ζέοντα ἄτηχτα γύρῳ ἔστι F. — ὅσα μὲν ὑδατος addito μὲν N. — καὶ ἄπηχτα ὅσα ὑδατος μ. ἔχ. Alex. A. Vic. — καὶ δὲ ὁ ἀργυρος χυτός addito articulo F. καὶ ὑδράγρυρος H. N. Quod quamvis h. l. ad idem redeat, non tamen idem est, cum discriminem statuerint veteres inter ἀργυρὸν χυτόν (argentum vivum) et hydrargyrum, illud nativum, hoc ex minio ac cinnabari comparatum. De priore Plinius *Histor. nat.* XXXIII, 6: *Est lapis in his venis (argenti aurique),*

cuius vomica liquoris aeterni argentum vivum appellatur, venenum rerum omnium. Exest ac perrumpit vasa permanens tabe dira. Omnia ei innatant, praeter aurum: id unum ad se trahit. Ideo et optime purgat, caeteras eius sordes expuens crebro iactatu fictilibus in vasis, tam vitiis abiectis, ut ipsum ab auro discedat. In pelles subactas effunditur, per quas sudoris vice defluens, purum relinquit aurum. Ergo et cum aera inaurantur, sublitum bracteis pertinacissime retinet. Verum pallore detegit simplices aut praetenues bracteas. Quapropter id furtum quaerentes, ovi liquore candido usum eum adulteravere: mos et hydrargyro, de quo suo dicemus loco. Et alias argentum vivum non largum inventum est. De hydrargyro idem Plinius XXXIII, 8: Ex fecundario invenit vita et hydrargyrum in vicem argenti vivi, paulo ante dilatum. Fit autem duobus modis: aereis mortariis pistillisque trito minio ex aceto: aut patinis fictilibus impositum ferrea concha, calice coopertum, argilla superillita: dein sub patinis accensum follibus continuo igni, atque ita radicis sudore deterso, qui fit argenti colore et aquae liquore. Idem guttis dividi facile et lubrico humore confluere. Sed ex verbis Alexandri fol. 136, b: οὐτε ὁ χρύσος ἔργυρος. Λέγοι δ' ἀν τὸν ὑδρόγυρον patet, tum temporis neglectum esse, quod veteres inter utrumque statuerant, discrimen: neque novit tale amplius Dioscor. V, 110, p. 776, cuius verba adscriptimus ad IV, 7, 7 cum de destillatione ageremus. Noverunt veteres usum, aurum argentumque a terrenis quibus admista esse solent, substantiis separare, uti patet ex priore Plinii l. l. Isidoro Origg. XVI, 18. Vitruv. VII, 8, monente etiam Beckmanno Beitr. zur Gesch. der Erfind. I, p. 45 sq. Vitruvii verba haec sunt: Id autem (argentum vivum, de cuius ex minio parandi methodo ac pondere specifico in antegressis egerat) multis rebus est ad usum expeditum. Neque enim argentum, neque aës sine eo potest recte inaurari. Cumque in ueste intextum est aurum, eaque umenta contrita propter vetustatem usum non habeant honestiorem, panni in fictilibus vasis

impositi supra ignem comburuntur: is cinis coniicitur in aquam et additur ei argentum vivum: id autem omnes micas auri corripit in se, et cogit secum coire, aqua defusa; cum id in pannum defunditur et ibi manibus premitur, argentum per panni raritates propter liquorum extra labitur, aurum compressione coactum intra pannum invenitur. Commemoratur ὕργυρος χυτός ab Aristotele etiam de anim. I, 3, 9, p. 406, b, ubi obiter de Daedali statuis agitur, quae argento vivo infuso progredi videbantur, de quibus adi Politic. I, 4, p. 1253, b. Gediko Excurs. III ad Platon. Menon. c. 39, p. 76 sq. ed. Buttmann. At quanta cogitetur necesse est hydrargyri copia, ut illius huc illuc fluentis ac resfluentis operae statuae moveri potuerint? Causa motionis a philosopho procul dubio in explicationis gratiam excogitata est. Praeterea adi de hydrargyro Theophrast. de lap. §. 60, p. 702: φανερὸν δ' ἐκ τούτων, ὅτι τὰ μὲν μιμεῖται τὴν φύσιν ἡ τέχνη, τὰ δὲ καὶ ὕδατα ποιεῖ, καὶ τούτων τὰ μὲν χρήσεως χάριν, τὰ δὲ μόνον φαντασίας, ὥσπερ τὰς ἄλπεις· ἔνια δ' ἵσως ἀμφοῖν, ὥσπερ χυτὸν ὕργυρον. ἔστι γύρος τις χρεῖα καὶ τούτου· ποιεῖται δέ, ὅταν τὸ κυνάθρῳ τριφθῆ μετ' ὕσοντος ἐν ἀγγειῷ χαλκῷ καὶ δολινῷ χαλκῷ. Quam frigida via hydrargyri praeparationem explicuit Roloff Comment. metallurg. ad Strabon. libr. III de metall. Hispan. (Götting. 1808) p. 52, laudatus iam Schneidero Tom. IV, p. 586. De hydrargyro, quo tamquam remedio iam usi sunt veteres medici, adi etiam Galenum de simpl. medicament. faculi. IV, 19, p. 688. V, 19, p. 767. — καὶ ἤδος καὶ πλοσσα dedimus cum Olymp. Alex. fol. 136, b in ὁμιλιᾳ, probante paraphrasi: διὸ οὐτε πλοσσα οὐτε ἤδος (sc. πήγγυνται) A. Vic. Cam. B. P. S. Cas. Bekkerus cum codicibus verba καὶ πλοσσα omisit, quae addidimus iam idcirco, quia etiam eorum, quae magis caloris essent et terrae, quam aquae, ac deinde eorum, quae magis aëris, humore quamvis non careant, duo apposuerat exempla. — ἤδος, viscum, ita appellatur etiam Dioscoridi III, 93. Theophrasto Histor. plant. III, 16 audit ἤδη, sive fortasse mavis discriminem statuere inter ἤδη et ἤδον, ut illud plantam designet, unde viscum proveniat,

hoc viscosam substantiam inde comparatam, quod probatur loco *de caus. plantar.* II, 17, 8. Teste Sibthorp. apud Walpole p. 283, laudato a Sprengel. ad *Dioscorid.* Vol. II, p. 535, planta (*Loranthus europaeus*) apud hodiernos Graeciae incolas ὄξος vocatur. — Optimam picem Idaeam veteres prodiderunt, ut *Theophrastus Hist. plant.* III, 10. IX, 2. *Virgil. Georg.* III, 450. IV, 41. *Plin. Hist. natur.* XIV, 25. *Geoponic.* VI, 5. Alii aliam commendabant, ut Hispanam Scribon. Larg. 209. 256. 263 ac saep., alii Bruttiam cfr. *Plin. XVI*, 22. *Dioscorid.* I, 97. *Dionys. Halicarnass. Epitom.* XX, 7. *Geoponic.* VII, 12, 27 ibique Niclas p. 488 sqq. Omnino de picis natura ac probatione conferantur *Geoponic.* VI, 5 sqq.

CAP. IX.

Inscribitur caput in editione Bas.: Πέρι τῶν λοιπῶν παθῶν, τῶν ἥδη ἀπήριθμημένων, ἣτοι μαλακτοῦ, τεγκτοῦ, καμπτοῦ, κατακτοῦ, θραυστοῦ, θλαστοῦ, πλαστοῦ, πιεστοῦ, ἔλκτοῦ, ἔλατοῦ, σχιστοῦ, τμητοῦ, γλίσχρου, ψαθυροῦ (quod hic non pertinet, cum contraria omittantur. Habent etiam G. et S. qui p. 124 sq. eosdem exhibit capitum indices), πληγτοῦ, κανστοῦ, θυμιατοῦ καὶ τῶν ἐνατίων.

1. Cum per se iam mollia sint ea, quae humida (cfr. ad IV, 4, 6), patet humidis emollitionem tribui non posse. Itaque recte se habet, quod dicitur μαλακτά ..... ὅσα μὴ ἔχουσι. At necesse est, non omnis evanuerit humor; quod si factum esset, σχληρά forent: itaque iure addidit verba: καὶ μήτ' ἔξικμισται πᾶν τὸ ὑγρόν. — Verba πᾶς γὰρ κρύσταλλος recentiore manu E. prior enim cum F. H. N. omittit. Cfr. *Plin. Histor. natur.* XXXVII, 2: *Contraria huic (murrhae) causa crystallum facit, gelu vehementiore concreto. Non aliubi certe reperitur, quam ubi maxime hibernae nives rigent: glaciemque esse certum est, unde et nomen Graeci dedere.* Eustath. ad *Dionys. Perieges.* v. 780, p. 248. — ὅσα omittunt H. N. — ἀλλ' ἡ ἔλκτά H. N. et corr. E. qui et ἔλκτά corredit. Cam. ἔλκτά, ut dubium sit, volueritno ἔλκτά

scribere, an ἔλατά, quod mox sequitur. — ἀνωμάλως,
 ὥσπερ ὁ κέραμος cfr. IV, 6, 6. IV, 7, 2. IV, 8, 9. —
 οἶον νεῦρον, ἴμᾶς post ἔλατά addunt H. N. — ὄντος πρ
 ὄντα N. — Deinde Gesnerus *Medit. physic.* p. 39: *Hic*
coniicio in margine adscriptum fuisse, tamquam diversam
lectionem et magis usitatam Aristoteli μὴ ὄντα ὕδατος, quae
postea ab imperito aliquo librario, inepte in textum adiecta
est, post ἡ ἔλατά. Itaque factum, ut is locus, neque a
Graecis, neque a Latinis interpretibus intelligatur. Sic
igitur lego: ἀλλὰ εἰσὶν ἔλατά, μὴ ὄντα διαντύ· ἡ ἔλατά, ἡ
μαλακτὰ πυρός. Et mox, ut ad tres istas differentias tria
etiam exempla accommodentur, οἶον σόδηρος καὶ κέρας καὶ
κηρός. Est enim σόδηρος ἔλατόν. Cornu vero ἔλατόν nec
ἔλατόν, sed tamen μαλακτὸν πυρό. Κηρός vero, ut et pix et
alia pinguis vel resinosa solidiuscula, ἔλατὸν μὴ διαντόν.
Nam nervi, chordae ἔλατά et διαντά sunt, et molliuntur aqua,
non igne, quod hic omissum est. Qua in re prorsus adsen-
tientes nos habet Gesnerus. Nullum enim corpus ὕδατος
 ὅν, potest esse ἔλατόν. Difficultatem neque Alexander, in
 caeteris subtilissimus, ne speciosa quidem ratione submove-
 valuit. — ἀλλὰ μαλακτά, posito ἀλλά pro καὶ H. N. —
 ξύλον loco pluralis numeri N. Cuius generis lignum mollescat,
 non satis perspectum est. Alexander quaedam ligna esse
 inquit, quae calefacta flectantur atque mollientur. Illud certe
 cernimus, exsiccati potius lignum, et durescere vi ignis, quam
 humectari et mollescere. Sed antea quoque nec liquari ligna,
 nec molliri est traditum (cfr. IV, 7, 20). Albertus de lignis
 viridibus locum hunc exponit, quae ligna viridia ignis efficien-
 tia mollientur; sed minus quam cornu, et hoc ipsum minus
 quam ferrum. Etenim ligni humorem, ignis praesentia per
 meatus solos, non per totum fundi, ut siccum id, quod meatus
 interiacet, firmum quodammodo maneat, non solvatur. Id
 vero ferro non evenire, quod portio terrea humoris motionem
 accipiat propter perfectam tenuemque ipsorum admixtionem,
 quae sicciorum humidiorumque partium perfecta admixtio
 quamvis sit in cornu, minus tamen emolliri et liquari quam

ferrum, quod terream portionem humor sic vincat, ut solvat tantum, non cieat motione. Haec Albertus subtiliter quidem atque ingeniose: sed vix credi potest, viride lignum minus humoris habere, quam cornu et ferrum. In mixtionem igitur et qualitatem humoris referendam causam existimo, cur ferrum magis quam cornu, et hoc magis quam lignum mollescat. Est enim, ut concedit, humoris et siccitatis perfectior in ferro, quam in cornu, admixtio, et in hoc, quam in ligno. Ligni etiam humor eius est generis, ut exhalari et in halitum verti seu fumum, exsiccarique facile possit, quum pinguis non sit aut latus, ut in cornu et ferro: in quibus quod lentum sit, solvitur quidem caloris virtute, sed non siccatur. *Vicomercatus.* Evidem comparato loco IV, 7, 20: τὰ δὲ ξύλα ἔστι γῆς καὶ ἀέρος· διὸ κανοτὰ καὶ οὐ τηκτὰ οὐδὲ μαλακτά, nullus dubito, quin mendum antiquitus in h. l. obtineat, quamvis Alexander et Olympiodorus in suis codicibus ξύλα repererint, quod idcirco delere non ausus sum. At procul dubio ξύλα ex margine, in quo superior ille locus adscriptus erat, in textum invasit.

2. Articulum ante χαλκός addunt H. N. — τηκτὸν ὅν F. — Ad verba βρέχεται γάρ cfr. locum *de gener. et inter.* II, 2 laudatum ad IV, 5, 6. — οὐχ ὑπὸ ὑδατος δὲ τηκτόν. cfr. IV, 8, 10: τὰ δὲ θερμοῦ στεργήσει ὑπὸ θερμοῦ τήκεται οἷον χρύσταλλος, μολίβδος, χαλκός.

3. ἄλις pro ἄλες E. — μαλακόν pro μαλακώτερον F. — οἷον ἔρια constanter Olymp. fol. 72, b. Hic et in sequentibus οἷον omittit Cam.

4. Ad verba τοὺς πόρους μετζονες τῶν τοῦ ὕδατος ὕγκων cfr. IV, 8, 9 et vide quae monuimus ad IV, 7, 16. — ὕντων om. corr. F. — Quod sequitur δὲ omittunt E. H. N. A. Vic. B.

5. Totus locus ex problematis, olim longe locupletioribus (cfr. ad Exc. IV, 3, 21, p. 194), huc translatus esse videtur, quod quaestionis forma incipientis a verbis διὰ τὸ arguit, quamvis desit γέ, quo responsiones solent inchoari, de quo vide Trendelenburg. ad Aristot. *de anim.* I, 1, 11, p. 208 sq.

Qua observatione tollitur reprehensio Aristoteli ab aliis iure facta, nullum fere in singulis rebus h. l. exponendis ordinem esse servatum, qua de re *Vicomercatus*: Haec, quae Aristoteles de humectilibus et non humectilibus, non adeo ordinate tradita videntur. Nam cum tradidisset tam eliquabilium, quam ineliquabilium aliqua esse humectilia, aliqua non humectilia, in utroque genere, omnia erant separatim subiecta exempla: id quod non fecit. Sed eorum quae, cum liquabilia sint, non humectantur, exemplo allato eorum, quae humectantur, seu liqueuntur, seu non liqueuntur, exemplum coniunctum subiecit. Nam lana ex his est, quae non liqueantur: terra ex his, quae liqueantur. Tum cum eorum, quae humectantur, natura esset ostendenda, illa praeterita rediit ad exponendum, acs liquari quidem, sed non aqua. Ex his autem, quae aqua liqueantur, aliqua non humectari, ut sal et nitrum. Quod fortasse fecit, ne, cum aeris, quod solo igne liqueatur, exemplum posuisset, aliquis putaret, in his, quae aqua liqueantur, nihil esse, quod ea ipsa aqua, cuius vi liqueatur, non humectetur. Eo igitur explicato. aliqua esse humectilia, quae non solvuntur, separatim docuit, cuius exemplum coniunctum cum his, quae liqueantur et humectantur, superius attulit. Tum naturam eorum, quae humectantur, declaravit, et eorum, quae humore solvuntur. E quibus propositam de nitro et sale dubitationem dissolvit. — Quae quamvis subtiliter sint dicta, magis tamen speciosa quam vera sunt. — διὰ τὸ μὲν γῆ et q. s. omisso δέ E. διὰ τὸ δῆ oὖν A. Vic. B. — καὶ ante τὴν εἰσαγωγὴν οὐκέται οὐδὲν Η. — Alexander Aldi hic et in sqq. τέλευται προ τέλευται. — διόλον A. Vic. atque hoc modo omnia eius modi, ut non disiungantur, scribenda censuit Hemsterhus. ad Lucian. Tom. I, p. 354, b. — γε post ὥστε omittunt F. H. N. — διαιρεῖ προ διαιρεῖται Η. — εὐθύνη προ εὐθύνης F. H. S. — παραλλάξ, formatum ut ἐναλλάξ de anim. III, 7, 4. *Histor. animal.* IX, 10, p. 641, b, significat alterna vice. Cfr. Thucydid. II, 102: νῆσοι παραλλάξ καὶ οὐ κατὰ στοῖχον κείμεναι. Sophocl. *Aiac.* 1098: ἔρπει παραλλάξ ταῦτα. Infra §. 12 codem sensu ait: ὥστε πολλοὺς ἔχειν παραλλάττοντας

πόροις. Cfr. *Problem.* XXV, 9, p. 939, a: διὰ τὸ ὁ ἀήρ παχύτερος ἢν τοῦ φωτὸς διέρχεται διὰ τῶν στερεῶν; ή διότι τὸ μὲν φῶς καὶ εὐθεῖαν φέρεται μόνον, διὸ καὶ διὰ τῶν ἄραιῶν οὐ διορᾶ ἡ ὄψις, οἶον κισῆριδος; ἐπαλλάττονται γὰρ οἱ πόροι· ἀλλ' οὐκ ἐν τῇ ὑάλῳ ὁ δὲ ἀήρ οὐ κωλύεται διὰ τὸ μὴ εὐθυπορεῖν οὐδὲ διέρχεται. — Articulus ante πόρου deest in E. H. N. Alex. fol. 136, b. A. Vic.

6. τῶν σωμάτων omisit pr. manus E. et A. Vic. B. — καὶ εὐθυντά omittit F. — λύγκος Alex. fol. 137, a. A. Vic. Cfr. Niclas ad *Geoponic.* II, 4, 1, p. 74 sq. Schneider ad *Hist. plant.* I, Epimetr. Vol. III, p. 91 sqq. De variis arundinum, quae apud veteres commemorantur, generibus egit Spengel ad *Theophrast.* p. 176—182, ad *Dioscorid.* I, 114, p. 393 sqq.

7. ἔκαμπτα καὶ ἀρεύθυντα F. H. N. pro καμπτὰ καὶ εὐθυντά, addita deinde negatione, quam ante δύναται ponunt ita, ut F. exhibeat τὸ μῆκος οὐ δύναται, H. N. οὐ δύναται τὸ μῆκος. — ὅν pro ὅσων E. οἶον aperto mendo Alex. A. Vic. οἴων B. — Praepositionem ante εὐθύτητος omittit E. — συνίστασθαι pro μεθίστασθαι E. A. Vic. B. — γάρ omisit E. — Loco verborum καὶ τὸ F. exhibet γ.

8. εἰς κοιλότητα ἡ κυρτότητα mutato verborum ordine N. κοιλότητα et κυρτότητα re vera inter se minime separari neque aliter nisi cogitatione distingui posse, ait ipse Aristoteles *Ethic.* Nicom. I, 13, p. 1102, a: οἶον τὸ μὲν ἄλογον αὐτῆς εἶναι, τὸ δὲ λόγον ἔχειν. ταῦτα δὲ πότερον διώρισται, καθάπερ τὸ τοῦ σώματος μόρια, καὶ πᾶν τὸ μεριστόν, ἡ τῷ λόγῳ δύο ἔστιν ἀχώριστα πεφυκότα, καθάπερ ἐν τῇ περιφερείᾳ τὸ κυρτὸν καὶ τὸ κοῖλον, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ παρόν. *Physic.* Auscult. IV, 13, p. 222, b: ἔχοι ἂν ὕσπερ ὁ κύκλος ἐν τῷ αὐτῷ πώς τὸ κυρτὸν καὶ τὸ κοῖλον, οὕτω καὶ χρόνος ἐν ἀρχῇ καὶ τελευτῇ. — Caeterum paulo aliter explicuit κάμψιν de animal. incessu 9, p. 708, b: ἔστι γὰρ κάμψις μὲν ἡ ἐξ εὐθέος ἡ εἰς περιφερέας ἡ εἰς γωνιαν μεταβολή. εὐθυνσις δὲ ἡ ἐκ θατέρου τούτων εἰς τὸ εὐθύ. ἐν ἀπάσαις δὲ ταῖς ελεγμέναις μεταβολοῖς ἀνάγκη πρὸς ἐν σημεῖον τὴν κάμψιν ἡ τὴν εὐθυνσιν γίνεσθαι.

Quo in loco κοιλότητα et κυρτότητα uno περιφερείας vocabulo comprehendit. — καὶ ante εἰς τὸ εὐθύ omittit E. — Articulus ante εὐθύ deest in F. (cfr. §. 9), ante εἰς positus in N. — εἰη omissio ὡν E. F. Vic. B. Cam. S. P. cfr. ad IV, 2, 6.

9. πάντως pro πᾶν Alex. fol. 137, a. A. Vic. B. — εἰς κοῖλον omissio articulo B. — καὶ εἰς τὸ εὐθὺ κάμψις addito articulo F. — καὶ ὄλλο om. E. Alex. A. Vic. B. — ταῦτά ἔστι cassio sensu Alex. Vic. B. — Verba καὶ ἄκαμπτα καὶ ἀνεύθυντα omisit H.

10. ὡν post κατακτόν addit E. — θραυστὸν μὲν κατακτόν δ' οὐ N. — Deinde pro θραυστὸν καὶ κατακτόν N. exhibit θραυστὸν καὶ τακτόν F. κατακτόν καὶ θραυστόν Alex. A. Vic. B. Cam. S. P. κατακτόν μὲν ὡν, θρ. et q. s.

11. Verba μέν ἔστιν om. F. — Articulus ἦ deest in E. F. A. Vic. — διαιρεσίς καὶ χώρησίς N. et ita Cam. nisi quod χώρησίς exhibeat. χώρησίς καὶ διαιρεσίς H. — Articulum ἦ omittunt F. H. N. — καὶ ante πλεῖω δνοῦν om. E. δνεῖν Alex. fol. 137, a. cfr. ad IV, 7, 16.

12. πολλὸς μὲν ἔχειν H. — παραλλάσσοντας pro παραλλάττοντας F. — μέχρι γὰρ τούτων sc. τῶν πόρων maluit G. p. 42. — εἰς πολὺ est idem quod §. 5 dixerat δι' ὅλου. — ὅσα δ' ἄμφω sc. παραλλάττοντες καὶ εἰς πολὺ. — ἄμφοτερα i. q. ἀμφοτέρως.

13. θλάσις addit F. — μέν quod sequitur deest in F. H. N. — καὶ ante κατὰ μέρος addit E. — Ante μετύστασις E. ponit ἦ θλάσις. — τοιαῦτα omissio articulo E. — καὶ μαλακτὰ τὰ τοιαῦτα F. — ὄθλαστα καὶ ξηρά N. — τὸ γὰρ ὄδωρο omittunt Alex. (apud quem etiam deest ὄλλα αὐτεῖν αὐτοῖς) A. Vic. B. S. P. — ἀντιμεθίσταται i. q. eadem re expōnenda IV, 4, 7 notiore vocabulo ἀντιπεριστασθαι dixerat. Cfr. Senec. Quaest. nat. II, 7, 2: *Aquarum quoque similis facilitas est: nec de unitate illarum dubium est, quae sic corpora accipiunt, ut semper in contrarium acceptis refluant. Hanc nostri circumstantiam, Graeci autem περιστασθαι appellant, quae in aëre quoque sicut in aqua fit. Circum-*

14. ὅσα μένει ομίσσο μέν F. H. N. Vic. B. Cam. S. P. — ἄθλαστα χειρὶ pro εὐθλαστα χ. N. — ἡ εὐφθλαστα μέν, μὴ μένει δὲ ἡ φθλάσις E. — ταῦτα post οὐ πλαστά ponit N. Post ἔστιν F. — ἔστιν om. N.

15. εἰς ἔαντά H. εἰς ἔαντό F. εἰς αὐτά Cam. S. P. — διαιρομένου pro διαιρούμενου N. — μὴ μεθισταμένου addita negatione Alex. Aldi. A. Vic. B. S. P. — ἄλλω correxit E. — μορίω pro μορίον F. — σπόγγος pro ὕδωρ maluit G. p. 43.

16. Distinguit Aristoteles inter ὁσις, ἔπωσις et ὑπωσις *Phys.* VII, 2, p. 243, a, quo loco quatuor motus praecipua genera recenset, Ἐλξιν, ὁσιν, ὄχησιν et δίνησιν, quae ad duo, ὁσιν et Ἐλξιν aliis in locis redegit v. c. *de anim.* III, 10, 8. *de incess. animal.* c. 2. *de motu animal.* c. 10, p. 703, a: τὰ δ' ἔργα τῆς κινήσεως ὁσις καὶ Ἐλξις, ὁστε δεῖ τὸ ὄργανον αὐξάνεσθαι τε δύνασθαι καὶ συστέλλεσθαι. Ad verba πληγὴ δὲ, ὅταν ἀπὸ τῆς φορᾶς cfr. *de anim.* II, 8, 2: πληγὴ δ' οὐ γίνεται ὅτεν φορᾶς. *Problem.* XXIV, 9, p. 936, b: γίνεται δὲ πληγὴ, οὐκ ὁσις, διὰ τὸ ταχὺ φέρεσθαι τὸ θερμὸν κάτωθεν ἄνω. — ἔστι δ' ὁσις κίνησις omisso articulo F. H. N. ἔστι δ' ὁσις μὲν κίνησις posito μέν pro ἡ Alex. Vic. B. οὐ κίνησις A. — ὑπὸ τῆς ἄψεως H. — ὅταν omisit N. — κοινούς pro κενούς N. — συγγενεῖς pro συγγενοῦς H. — Ad κενούς verba συγγενοῦς σάματος addidit, cum vacuum negandum esse statuisse *Phys.* IV, 6. 7. 8. cfr. *de caelo* I, 9 et quae diximus in *Commentar.* ad I, 2, 2. Vol. I, p. 326. Quamvis aliis in locis ex veterum philosophorum sententia spatia aëre, qui conspici nequit, repleta vacua ipse vocet v. c. *de anim.* II, 8, 5: τὸ δὲ κενὸν ὄρθως λέγεται κύριον τοῦ ἀκούειν. Ita etiam hac in re de poris cogitari non poterat, omni materia destitutis ac prorsus vacuis, sed aëre saltem repletis. — κοινά pro κενά N. — ἐν αὐτοῖς pro ἔαντῶν utroque loco Alex. A. Vic. B.

17. Verba ἐντοτε ..... συνέρχεται omittit H. — Verba οἷον δὲ βεβρεγμένος σπόγγος F. ponit ante ἐντοτε et q. s. — πλήρεις omisit E. — μαλακωτέρων γὰρ ἡ αὐτό et q. s. addito

γάρ H. — εἰσιέναι pro συνιέναι N. — ἐντύ pro αὐτά H.
αὐτό N. cfr. §. 15.

18. Inter σπόγγος et κηρός Alex. fol. 137, a. B. inscrunt
ἔριον. — ὧσει omittit H. ὧσει exhibit Cam. ὡς Alex. A. Vic.
B. — ἐν ἑαυτοῖς pro ἑαυτῶν H. ἐν αὐτῷ E. Alex. A. Vic.
B. Cam. S. P. ut §. 16. — σκληροτέρους pro σκληροτέρων H.
qui ἔχειν omittit et ἦ ponit ante πλήρεις. — πᾶν omittit E.
ἄπαν F. quod post ὑγρόν posuit.

19. ἔστιν omisit N. — Verba εἰς τὸ πλάγιον illustra-
vimus in Comment. ad I, 4, 12. Vol. I, p. 373, ubi addendum
erat διάμετρον audiisse Graecis, quae nunc diagonalis
linea vocatur. cfr. Platon. *Menon.* p. 85 B. *Republic.* VI,
p. 510 D. Boeckh in Daubii et Creuzeri *Stud.* Tom. III.
Part. I, p. 86. — Verba τὸ γὰρ ἔλκεσθαι ..... ἐπίπεδον
omisit H. post συνεχὲς ὄν ponit N. post οἶον ὕδωρ καὶ λίθος
collocavit F. — Θρῆξ, cuius etiam natura fissilis est, quod
deinde non addidit, ut monuit in *Histor. animal.* III, 11,
p. 517, b: ἡ δὲ φύσις τῆς τριχός ἔστι σχιστή.

20. τὸ μὲν ἐλκτὰ καὶ πιεστὰ ταῦτα ἔστιν N. — οἶον
ἔριον omittit F.

21. ἔστι καὶ omissio δέ N. — ἀνέλατα hic et deinceps F.
H. A. Cam. B. S. P. (qui deinde constanter exhibit ἐλατα
per verso accentu) Cas. — τοιαύτη pro αὐτῇ H. — εἰς ante
βάθος omittit H. ἀνέλατα δέ ἔστιν, δσα ἀδύνατα Cam.

22. πάντα pro ἄπαντα F. H. — ἐπίπαν A. B. Cam. S.
— ἔρια loco singularis numeri H.

24. Prius διαιρεῖ omittunt E. H. διαιρεῖται A. B. —
Verba ὅταν ..... διαιρεῖ omittit F. Articulum ante τμῆσει
omittit P.

25. οὐτε μαλακὸν οὐδὲν σχιστόν. Quam deinde
addit restrictionem, ut excipiat τὰ μαλακά, inter quae et
ferrum, ea necessarium est: huc enim pertinent etiam ὄνυχες,
ὅπλα, χηλα, κέρατα, φύγχος, quae ab ossibus differre sit
Histor. animal. III, 9, p. 517, a: ταῦτα μὲν γὰρ καὶ καμπτὰ
καὶ σχιστά· δοτοῦν δ' οὐδὲν καμπτόν, οὐδὲ σχιστόν, ἀλλὰ
θραυστόν. *de part. animal.* III, 2, p. 663, a: ὅπλὴ καὶ χηλὴ

τὴν αὐτὴν ἔχει κέφατε φύσιν, ὥσθ' ἄμα καὶ τοῖς αὐτοῖς ἡ σχίσις γίνεται τῶν ὑπλῶν καὶ τῶν κεράτων. ἔτι δὲ ἡ σχίσις καὶ τὸ δίχηλον κατ' ἔλλειψιν τῆς φύσεώς ἐστιν. — καὶ οὐ πρὸς ἄλλα pro καὶ μὴ πρὸς ἄλληλα N. καὶ πρὸς ἄλληλα prorsus omissa negatione Cam. — ἐστὶ post πάντα omittunt F. H. N. — πάντα ἐστὶ σχιστά Alex. fol. 137, b. A. Vic. P. — μήτε θρυνοῦστά om. H.

26. Articulum ante συνεστώτων omittit E. — συνθέτων pro συνεστώτων pr. manus codicis F. — τῶν σκληρῶν addito articulo Alex. A. Vic. B. Cam. S. P. — περιηγεῖσθαι pro προηγεῖσθαι P. — τῆς διαιρέσεως omittit H. — ὅσα δὲ ἡ ὑγρὰ ἢ τοιαῦτα corr. F. ὅσα δὲ ὑγρὰ τοιαῦτα E. — ὅσα δὲ μὴ ὑγρὰ ἢ τὰ τοιαῦτα H. N. et pr. F. Cam. S. Nostram lectio-nem in pluribus codicibus M.

27. Pro δὲ F. pr. manu μέν. — ἐστὶ omittit F. — ἐπὶ τῷ πολὺ δὲ σχιστὰ μὲν κατὰ μῆκος F. — καὶ ante κατὰ τὸ πλάτος inserit F. — Articulum ante πλάτος omittit E. Alex. fol. 137, b. Vic. B. Cam. — διήρθρηται pro διαιρεῖται Alex. A. Vic. B. — μέκει pro μήκῃ H. N. μήκη τι A. μέκει τι Cam. — τὸ ἐν πολλά utroque in loco transposito πολλά N. — πλάτει pro πλάτη H. Cam. ταύτη omittit N.

28. ὅταν ἐλκτὸν ἢ ὑγρὸν ὃν μαλακὸν ἢ E. H. N. Alex. fol. 137, b. A. Vic. B. — ἐπάλξει pro ἐπαλλάξει E. ἐλξει corr. F. — σύγκειται pro σύγκειται N. — Ut oleum saepenumero in antegressis γλίσχρον vocaverat, ita aquam, oleo hac in re oppositam ψαθυρόν vocat de sensu ac sensili c. 4, p. 441, a: ἀλλ', ἐπεκτείνεται ἐπὶ πλεῖον τοῦ ὕδατος τὸ ἔλαιον διὰ τὴν γλίσχρότητα τὸ δὲ ὕδωρ ψαθυρόν ἐστι· διὸ καὶ χαλεπώτερον φυλάξαι ἐν τῇ χειρὶ ὕδωρ ἢ ἔλαιον. Aliis in locis de generat. et interit. II, 2, p. 329, b. de part. animal. II, 1, p. 645, b opponuntur γλίσχρον et κραυγόν. De ovorum crusta dicitur ψαθυρόν Hist. animal. V, 18, p. 549, b, ubi Schneiderus (ut et III, 10, 1. VI, 21, 1. cf. Tom. III, p. 455) exhibet ψαθυρός. γῆ ψαθυρά est apud Theophrastum de caus. plant. II, 4, 12, p. 398. Apud Aristot. Problem. XXI, 12, p. 938 iunguntur ψαθυρὸν καὶ ἔλαιφρόν, apud Theophrastum

de sens. et sensil. §. 73, p. 677: ψαθνρὰ καὶ εὐθρυπτα, *Hist. plant.* VII, 9, 4, p. 242: ἔλεαι ψαθνρὰ καὶ μαλικαῖ. *Adde de anim.* II, 8, 5: ἀλλὰ διὰ τὸ ψαθνρὸς εἶναι οὐ γεγωνεῖ, ἀν μὴ λεῖον η τὸ πληγέν. *Galen. in Hippocrat. predict. lib. I. Comment.* III, p. 760 et *Niclas. ad Geopon.* II, 33, 1, p. 175, qui praecipue duplēm significationem, qua et λιπαρῶ καὶ γλισχρῶ et σκληρῶ καὶ δυσδιαλύτῳ opponitur, explicuit.

29. Verba ἀπίλητα ..... πλεσιν margo F. omittit Alex. Aldi fol. 137, b duplii πλεσιν deceptus: agnoscit tamen in commentario. Deest etiam in A. Ante ταῦτα γάρ et q. s. ponit Cam. sed praepostere monente iam S. — μὴ πιεστά pro ἀπίλητα B. — η ante δσα ponit N. omisit H. — ἔχη pro ἔχει H. — οὐ μόνιμον pro μὴ μόνιμον Vic. B.

30. De combustibilibus iisque, quae cremari nequeant. Quomodo ignis agat in corpora, exposuit *de caelo* III, 5, p. 304, b. — ὑκανστα pro ὑκανστον H. Dictum est ea ratione, quam explicuimus ad IV, 7. 20. cfr. ad IV, 9, 36. — ἔστι δὲ καὶ κανστά F. — ὑγρότητα ἀσθενεστέραν πυρός, quae humore ignis utitur tamquam alimento. Cfr. *de generat.* et *interit.* II, 8, p. 335, a: ἐπει δ' ἔστιν η μὲν τροφὴ τῆς ὑλῆς τὸ δὲ τρεφόμενον συνειλημμένον τῇ ὑλῇ, η μορφὴ καὶ τὸ εἶδος, ἐνλογον ηδη μόνον τῶν ἀπλῶν σωμάτων τρέφεσθαι τὸ πῦρ, ἀπάντων έξ ἀλλήλων γινόμενον, ὥσπερ καὶ οἱ πρότεροι λέγονται. μόνον γάρ ἔστι καὶ μάλιστα τοῦ εἶδους τὸ πῦρ διὰ τὸ πεφυκέναι φέρεσθαι πρὸς τὸν δρον. *de iuvent. ac senect.* p. 470, a. — δσα δὲ μὴ ἔχει λογικοτέραν, utroque η omissio F. H. N. — κατ' εὐθυνωρίαν explicuimus ad III, 1, 7.

31. μὲν ἔχει transposito μέν H. — Ad verba ὥστε μὴ έξατμιζειν πυρονμένων χωρίς bene monet Vicomercatus: Quibus in verbis aliud genus corporum humorē habentium eumque, cum incenduntur, exhalantium subindicat illa videlicet, a quibus humor separatim, reliquo corpore remanente, in vaporem solvit, quae ob eam causam θυμιατά dici non possunt. Cuius modi est terra madefacta, seu lntum, cuius humor in vaporem abit, terreis partibus remanentibus. Ita nec aqua θυμιατόν dici potest, quoniam terreum nihil in

se habet, quod una cum vapore possit exhalari. — De explicatione ἀτμίδος cfr. ad I, 3. — ἐκκανστικοῦ pro κανστικοῦ E.

32. τὰ δὲ θ. καὶ χρόνῳ N. — γῆ omittit N. deceptus prima syllaba sequentis vocabuli. — οὐτε πνεῦμα γίνεται. At odores (ἀλκαλί, σωματικὴ ἀπορροή), qui huc pertinent, saepenumero aurae sive πνεύματα a veteribus appellati sunt. Cfr. Euripid. *Hippolyt.* 1408. Galen. de instrument. odorat. Vol. II, p. 865. Wakefield. ad *Lucret.* VI, 220, quamvis corpoream eorum naturam neget Aristoteles *Problem.* I, 48, p. 865, a: ἡ ὁδηγὴ οὐ σωματῶδες.

33. πνεῦμα ἔστι ἔνθρᾳ καὶ θερμῇ ἀναθυμίασις dixerat III, 1, 5. — ἀέρος ἐπὶ μῆκος, transposito ἀέρος F. H. N. φύσις Vic. — ἡ omittit N. — ἔκχρισις κοινή transposito adiectivo N. — τοῦ pro ὑγροῦ E. qui ἀέρος praebet cum H. N. pro ἀθρόως. Vic. B. ἀθρόος.

34. ἔηλάδονς B. quod perversae pronuntiationi ortum debet. — λέγω γάρ pro λέγω δέ E. H. N. — καὶ ante δοτᾶ omittit N. — τοιοῦτο absque articulo N. — De verbis οὐ γάρ κεῖται ὄνομα κοινόν cfr. ad IV, 2, 2. — ὕσπερ Ἐμπεδοκλῆς omisso καὶ N. — Longe aliam fuisse sententiam Empedocli, quam qualem versibus eius inesse censuit Aristoteles, patet ex loco de anim. II, 4, 7 arcte cum eo coniuncto. Etenim poëta philosophus nihil voluit aliud, nisi folia plantis pilorum vicem tenere, ut pennarum in avibus, squamarum in piscibus: ita etiam radicem plantarum congruere cum capite ore praedito animalium: Ἐμπεδοκλῆς δ' οὐ καλῶς εἰρηκε τοῦτο, προστιθεὶς τὴν αὐξῆσιν συμβαλεῖν τοῖς φυτοῖς κάτω μὲν συρριζουμένοις διὰ τὸ τὴν γῆν οὕτω φέρεσθαι κατὰ φύσιν, ἄνω δὲ διὰ τὸ οὐ γάρ αὐξῆσιν συμβαλεῖν τοῖς φυτοῖς κάτω καὶ τῷ παντὶ, ἀλλ' ὡς κεφαλὴ τῶν ζώων, οὕτως αἱ ἔξαι τῶν φυτῶν, εἰς χρή τὰ δρυγανα λέγειν ἔτερα καὶ ταῦτα τοῖς ἔργοις, ubi vide Themist. Alludit ad Empedoclem, quamvis suppresso nomine etiam de part. animal. VI, 10, p. 686, b: αἱ γάρ φέραι τοῖς φυτοῖς

στόματος καὶ κεφαλῆς ἔχονσι δύναμιν, τὸ δὲ σπέρμα τοῦγαντλον, quibus in verbis quam postremo loco tangit sententiam, ea iterum Empedoclea est, monente ipso Aristotele *de generat. animal.* I, 23, p. 731, a. — πυκνά omittit F. — λοιδεῖς E. quae recentior est forma, cfr. Interpp. ad Moerid. p. 267 ed. Koch. μέλεσιν H. pro μέλεσσιν. — κνίσα E. qui procul dubio κνίσα voluit, uti aperte exhibet §. 42: atque ita dedimus cum Dindorfio ad Aristophan. *Pac.* 1040. *Ran.* 1243. Cfr. Buttmann. ad Platon. *Alcibiad.* II, 21, p. 201 κνίσσα scribi iubentem, Bernhardy ad *Dionys. Perieges.* 611, p. 693. Adde Dracon. p. 21, 4 laudatum Passovio. — πλονα et λιπαρά aliis etiam in locis apud Aristotelem distinguuntur, ut *de colorib.* 4, p. 792, b: τὸ δὲ μέλαν χρῶμα συμβαίνει γίνεσθαι, ὅταν ὁ ἀὴρ καὶ τὸ ὑδωρ ὑπὸ τοῦ πυρὸς διακανθῇ, διὸ καὶ πάντα τὰ καύμενα μελανεῖται, καθάπερ ἔνδια καὶ ἄνθρακες σβεσθέντος τοῦ πυρός, καὶ ὁ ἐκ τοῦ κεράμου καπνὸς ἐκκρινομένον τοῦ ἐνυπάρχοντος ἐν τῷ κεράμῳ ὑγροῦ καὶ καομένον. διὸ καὶ τοῦ καπνοῦ γίνεται μελάντιτος ὁ ἀπὸ τῶν πιόνων καὶ λιπαρῶν, οἷον ἔλαιον καὶ πίττης καὶ δαῦδος, διὰ τὸ μάλιστα τοῦτο κάτεσθαι καὶ συντχειαν ποιεῖν.

35. Hic locus aperte videtur pugnare cum eo, quod antea (IV, 7, 2 sqq.) tradidit, ignis temporisque efficiētia oleum crassius candidiusque reddi: crassius quidem aëris in aquam mutatione: candidius autem aqua, si quidpiam eius insit, in vaporem soluta. Ad controversiam dissolvendam dicendum est, negari oleum ἀτμιστόν esse, quoniam in vaporem totum non abeat, nec ignis etiam vi vaporem mittat, quomodo ea, quae ἀτμιστά proprie dicuntur. Eam etiam crassitatem eidem negari, quae solius humoris redditione ab igne assertur, qualis est in rebus elixis. Nihil tamen impedit, quominus tempore humor ille evanescat. Aquam autem ait, in vaporem abire, halitum vero non reddere, quod siccitatē nihil habeat, cuius secretio humoris coniuncta, halitus est. *Vicomercatus.* — Articulum ante ἔλαιον omittunt F. H. — οὐχ ἔψεται margo codicis F. — οὐ παχύνεται ἀλλ᾽ οὐδὲ

ἔψεται ὅτι F. — ἀλλ' οὐκ .... θυμιατόν margo F. — οἶνος δ' ὁ μὲν γλ. Alex. Aldi fol. 137, b. Cam. P. S. — θυμιαταὶ i. e. θυμιατόν ἔστι. cfr. Theophrast. *de igne* §. 27: ὁ οἶνος ἐγχέμενος ἐπὶ τὴν φλόγα καθάπερ τοῖς σπένδοντιν ἐκλάμπει. Plin. *Histor. natur.* XIV, 6 de vino agri Faustini: *solum vinorum flamma accenditur.* — Accor ambonus pro γλυκύς legit γλεῦκος, ut supra IV, 3, 15. IV, 7, 6. IV, 8, 11. IV, 10, 8. — γάρ post πλων omittit H. — καὶ γάρ καὶ pro simplici καὶ quod sequitur F. H. καὶ γάρ P. — ταῦτα pro ταῦτά B. — τε post κάτεται omittit E. — ἔτι pro ἔστι E. Alex. A. Vic. B. — καὶ post διό omittunt F. H. N. sed paulo post διὸ καὶ ἀνήσι φλόγα exhibent Alex. fol. 137, b. A. Vic. Cam. P. S., quod videtur esse probandum. — De re cfr. *Problem.* III, 12. 13, p. 872, b sq. Dulcia vina odore sere carebant (cfr. Theophrast. *de caus. plantar.* VI, 24. Plin. *Histor. natur.* XIV, 9) καὶ βαρύνει τὴν κεφαλὴν ὄσμῃ πᾶσα, uti ait Aristoteles I. I. Adde Dioscorid. V, 9, p. 693 Spreng.: ὁ μὲν γὰρ γλυκὺς οἶνος ἀδρομερῆς ἔστι καὶ δυσδιάπνευστος, στομάχον πνευματικώτατος. κοιλίας δὲ καὶ ἐντέρων τυρακτικός, ὥσπερ καὶ τὸ γλεῦκος. ἦτορ δὲ μεθύσκει· κύστει δὲ καὶ νεφροῖς εὔθετος. ὁ δὲ αὐστηρὸς οὐρητικώτερος, κεφαλαλγίας τε καὶ μήθης ποιητικός. Galen. *de placit. Hippocrat. et Platon.* IX, p. 771. in *Hippocrat. de rat. vict. in morb. acut. Comm.* III, p. 630. Macrobius *Saturnal.* VII, 7, p. 603 sq. — ὁ τυχὼν οἶνος commune vinum, quod in fermentatione acidum accepit. Post haec verba apud Alexandrum ex margine scholion adscriptum μεθύσκει δηλαδή in textum irrepsit. In commentario deprehenditur fol. 138, a: τοῦ τυχόντος οἴνου τὸ μεθύσκειν, μικρὰν δέ φησι τὴν ἀπ' αὐτοῦ γίνεσθαι θυμιασιν et q. s. Hinc factum est, ut nexus gratia post μικρὰν additum sit δέ, quod praebent F. H. N. Prorsus cum Alessandro faciunt A. Vic. B. — θυμιασιν dedimus pro ἀναθυμιασιν, quod exhibit Bekkerus, cum E. N. A. Vic. Alex.

36. De nexu sententiarum audiendus est Vicomercatus, cuius haec sunt verba (p. 106): Quum explicare

antea incepisset, quae similium partium corpora cremari possint, quae minime, anteaquam totam tractationem de rebus eius modi absolveret, migravit ad dicendum, quae corpora halitum seu sussitum reddere apta essent, quae incepta. Quae de rebus halitum seu sussitum reddentibus insertio ideo facta est, quod in rerum cremabilium genere ea, quae halitum reddere idonea sunt, includi, ut antea diximus, videantur, quum a calore incendente halitus secernatur. Accedit, quod in rebus cremabilibus aliae sunt, quae flammam concipient, aliae, quae non concipient, ut mox tradetur: quac rerum duo genera explicari plane non poterant, his, quae halitum seu sussitum mittunt, prius non expositis, quod eae flamnam reddant, quae halitui mittendo sunt aptae. Illis igitur explanatis, ad res cremabiles revertitur, et eas, quae sint, alia via, quam prius, ingrediens exponit. Tum in res, quae flamnam faciunt, et eas, quae non faciunt, dividit, illasque ipsas in eas, quae carbones reddunt, et eas, quae non reddunt. Deinde omnia genera, quae sint, quamve habeant constitutionem, declarat: proxime res, quae flamnam edunt, cum liquabilibus rebus, et his, quae halitum reddunt, comparat, et quemadmodum inter se affectae sint, docet. Cumque aliae res flamnam per se edant, aliae non edant, nisi alicui rei siccae coniungantur, utrumque genus exponit, et omnium causam adducit. Sic rerum cremabilium totam rationem persequitur. — *πένητεν*
pro πήγνυται F. H. N. — *ἢ post πήγνυται* omittit E. — *ψυχροῦ τε καὶ θερμοῦ N.* — *ἄπαντα γὰρ φ. posito ἥπατα*
pro ταῦτα E. — Verba *ἥκιστα δὲ τῶν λιθῶν* pugnare videntur cum superioribus, ubi dictum est, lapides non esse cremabiles. Nisi dicamus, a cremabilibus rebus ideo sciunctos lapides fuisse, quod difficile cremenatur ob eorum humorem, qui facile vinci non potest. Quomodo et ferrum insolubile antea dictum est. Albertus inquit, latius hic res cremabiles, quam ante, definiri, omnesque eas cremabiles dici, quae ab igne evictae in cineres convertuntur: cum ante eas tantum cremari tradiderit, quae meatus habent, igni aditum præbentes, et humorem, qui ab illo evincatur. Sed non animadvertis, idem esse,

igni evinci et humorem debiliorem, quam ignis sit, continere. *Vicomercatus.* Cfr. ad IV, 9, 30. — σφράγις Alex. fol. 138, a. — καὶ ὁ καλούμενος ἄνθραξ H. Lapis, de quo agitur, est quem Romani carbunculum vocarunt. Cfr. Theophrast. *de lapid.* §. 18, p. 690: ἔττο δέ τι γένος ἐστὶ λίθων ὥσπερ ἐξ ἐναρτίων πεφυκός, ἀκανστον ὀλως, ἄνθραξ καλούμενον, ἐξ οὗ καὶ τὰ σφραγίδια γλύφονται (cfr. fragm. περὶ ἀκονοτῶν p. 801, b, quem locum neglexit Schneide-rus), ἐρυθρὸν μὲν τῷ χρώματι πρὸς δὲ τὸν ἥλιον τιθέμενον ἄνθρακος καομένου ποιεῖ χρίαν. τιμιώτατον δ' ὡς εἶπεν· μικρὸν γὰρ σφρόδρα τετταράκοντα χρυσῶν. ἔγεται δὲ οὗτος ἐκ Κιρκηδόνος καὶ Μασσιλίας. Diodor. Sic. II, 52: τὰς δὲ τῶν ἄνθρακων φύσεις φωτὸς δύναμιν ἐμπιληθεῖσαν τῇ πῆξει φυσὶν ἀποτελεῖν τῷ μᾶλλον καὶ ἔπιον τὰς ἐν αὐτοῖς διαφόρους. Plin. *Hist. natur.* XXXVII, 7: *Principatum habent carbunculi, a similitudine ignium appellati, quum ipsi non sentiant ignes, ob id a quibusdam apyroti vocati. .... Nascuntur et in Thracia coloris eiusdem, ignem minime sentientes. Theophrastus auctor est, et in Orchomeno Arcadiae inveniri et in Chio. Adde Senec. de const. sap. III, 7 et quae concessit Pinder de adamante (Berol. 1829. 8.) p. 32 sqq.*

37. ἔστι post φλογιστά omitunt Alex. Aldi. A. Vic. Cam. P. S. — ἀφλογα pro ἀφλόγιστα E. — Verba τούτων δ' ἔντια ..... ἀφλόγιστα margo F. — ἀνθρακιστά pro ἀνθρα-κετά E. — δύναται παρέχεσθαι transposito verbo finito H. δύναται παρασχέσθαι N. — ὅσα δ' ἀδύνατα E. N. ὅσα δ' ἀδυνατεῖ H.

38. ἡ ἔλαιον margo F. — Post φλογιστά F. addit ἔστι. — μᾶλλον pro μάλιστα H. — καπνόν pro καπνοῦ E.

39. ὅτι δ' ἔντιa N. cfr. V. L. ad I, 3, 10. IV, 7, 15. — Ab Alexandri inde expeditionibus ac deinde sub regno Ptolemaeorum paulo magis innotuit regio, quae thus praehebat. Arabes enim, ut bene monuit Beckmannus *Histor. natur. veter.* p. 144, cum soli hanc mercem, quam religio et hominum luxuria commendabant ac necessariam reddebat, haberent,

non solum sedulo naturam arboris celabant, sed etiam curiosis indagatoribus fabulas venditabant, quum dicerent regionem thuriferam montanam esse atque difficillimam, eamque habere aëra crassum et pestilentem, qua ratione arcebant indagatores et mercatores. Hinc Arrianus *Peripl. mar. rubri* p. 158: χώρα λιβυνωτοφόρος ὀρεινή τε καὶ δύσβατος ἀέρα παχὺν ἔχονσα καὶ δικλάδη κατὰ τῶν θενδρῶν φερομένων τὸν λιβυνωτόν. — ξπλνοσοι δὲ ἀεινῶς οἱ τόποι, καὶ τοῖς μὲν παραπλέοντι λοτικοῖ, τοῖς δὲ ἐργαζομένοις πάμποτε θαυματώδεις. ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς τροφῆς εὐχερῶς ἀπολλύμενοι. Adde, quem Beckmannus laudat, Cels. *Hierobot.* Tom. I, p. 237. Ipsos Romanos, quamvis res gesserint in Arabia, legatos etiam miserint, nihil de facie ac peculiari arboris natura exploratum habuisse, testatur Plinius *Histor. natur.* XII, 31. Cfr. Sprengel *Hist. rei herbar.* I, p. 172 et ad Diosc. I, 81. p. 376. Larcher. ad Herod. III, 107. Vol. III, p. 369 sqq. ed. rec. Creuzer. *Comment. Herod.* I, p. 40 sqq. Nostra demum aetate arbor plenius innotuit, *Boswellia thurifera* a Roxburghio appellata. Cfr. Colebrooke in *Asiatic Researches*. Vol. IX, p. 377.

40. τὰ ἔντλα omisso μέν H. — ἐστι post συνεχές addunt E. N. — διακατεσθαι loco verbi finiti F. H. N. Cam. P. S. — καὶ χαλκός pro ὁ δὲ χαλκός N. — παρ' ἔκστον μέρος omisso μέν N.

41. καιόμενος F. N. — κύπνος ἐστὶ καιόμενος mutato verborum ordine Alex. A. Vic. Cam. P. S. ἐστιν omittit B. — De flammae definitione cfr. Commentar. ad I, 4, 4. Vol. I, p. 367.

42. Fumum definivit Galenus mixtionem quandam ex aqua et terrea substantia *de method. medendi* VIII, p. 579. Idem de discrimine audiendus est, κυπνόν inter et λιγνύν intercedente *advers.* Lycon. Vol. XVIII. Part. I, p. 205. De thuris fuligine (promiscue autem utitur vocabulis αἴθάλη et λιγνύς) in usum medicum praeparanda agit Dioscorides I, 84 sq.; de fuligine ex pice liquida I, 96. Butyri, quo olei loco ad flaminam nutriendam usi sunt veteres (cfr. Beck-

mann Beitr. zur Gesch. d. Erfind. Vol. III, p. 294) fuliginem Dioscorides I, 81 λιγνύν vocavit, cum ex Aristotelis praecepto κνῖσα esset dicenda. — καὶ πίττης καὶ τῶν τοιούτων mutato perperam verborum ordine Alex. fol. 138, a. A. Vic. Cam. B. P. S. — Uti ad verba καὶ πίττης additum est καὶ ὅσα ἔχει πίτταν ἢ τοιαῦτα, ita ad verba κηροῦ δὲ καὶ λιθανωτοῦ adiecit καὶ τῶν τοιούτων. — κνῖσα dedimus cum E. cfr. ad §. 34. — καὶ ἔκπομπα κάτεται omissa ὅσα N. — κατέται pro κάτεται F. H. N. — μόρον pro μόρα E. — δλήγον ξηροῦ H. N. — Olim (atque ita adhuc factum est in editionibus A. B. Cam., quarum duo priores exhibebant etiam πῖον pro πῖον) post τοῦτο γύρῳ ἔστι τὸ πῖον addita erant verba: ἢ δὲ εἰς τὸ πῖον μεταβολὴ διὰ τοῦ ξηροῦ (ξηρὸν γύρῳ τοῦ πῖον) ξηρὸν λιπαρόν, quae supervacanea esse iam dixit *Vicomercatus*, et, cum fortasse in margine haberentur, ab imperito quopiam inserta esse. Poterant autem in margine esso loco illius: ἢ δὲ μεταβολὴ διὰ τοίτου, quandoquidem idem significant, et clarius et disertius. Omissa autem sunt iam in editionibus P. S.

43. Verba ὡς ἔλαιον καὶ πίττα, quao post ὑγροῦ μᾶλλον inserit Bekkerus, omisimus cum E. Alex. A. Vic. B. cum etiam ad sequentia τὰ δὲ καθίμενα ξηροῦ nullum exemplum apposuerit. — Praeterea ὡς ἔλαιον καὶ πίτταν exhibit N. — καθίμενα F. H. N.

CAP. X.

Περὶ τῶν ὄμοιομερῶν B. G. S. — Diximus de similari- bus ac dissimilaribus partibus in animalium ac plantarum cor- poribus ad IV, 8, 2.

1. τούτοις δὴ **G.** p. 48. — πάθεσι pro παθήμασι F. — διαφέρονσιν pro διαφέρει H. cfr. ad I, 3, 1, p. 330. — ἀλλήλων omittit N. — χυμοῖς καὶ ὀσμαῖς mutato verborum ordine F. H. N. σώμασιν pro χρώμασιν E. De corporum differentiis secundum sapores et odores egit de sensu ac sensibili c. 4, 5, p. 440, b sqq.

2. οἶον τὰ μεταλλεύμενα N. οἶον τὰ τε μετ. Alex. fol. 138, b. A. Vic. Cam. P. S. et ita B. nisi quod alterum οἶον

delevit. δύμοιομερῆ ὅντα ἦν τὰ μετ. H. quae est correctio librarii, qui duplex οἷον tolerare non potuit. — οἷον ante χρυσόν omittunt F. H. N. — χαλκόν, χρυσόν transpositis verbis F. cfr. III, 7, 4. *de caelo* I, 9, p. 278, a. — καὶ ante ὅσα omittit F. — ὅσα deest in E. — τοιούτων pro τούτων N. — νεῦρα pro νεῦρον F. H. — δέρμα omittit H. — σπλάγχνα loco singularis numeri N. — ἐν τοῖς φυτοῖς B. Cam. S. P. — Verba καὶ τὰλλα ..... φίλα omittit H. — Inter φύλλον et φίλα N. inserit ἵνες.

3. Verbis ὃντις ἄλλης αἰτίας συνέστηκεν intelligit vim illam formatricem (*πλαστικήν*), quae semini inest. Cfr. *de generat. animal.* I, 18, p. 722, a. b. p. 725, a sqq. — ὃντις ἄλλαις αἰτίαις H. — συνέσταται pro συνέστηκεν Alex. A. Vic. B. — Ad verba ὑλη μὲν ..... καὶ γῆ cfr. IV, 4, 5 ibid. Comment. — σκληρόν pro ξηρόν pr. manu E. — ὡς τὸ ὕδωρ pro ὥστε ὕδωρ H. — Articulum ante ψυχρόν, quem exhibet Bekkerus, omisimus cum F. H. N. secundum Aristotelicum loquendi morem, quem saepenumero tetigimus, praesertim cum paulo ante dederit τὸ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. — ἐξ ἐκείνων ἔκεινα Alex. A. Vic. B. Cam. P. S. vide Comment. ad I, 3, 1. Vol. I, p. 330.

4. τῶν δεδημιουργημένων σωμάτων F. — δύοσα pro ὅσα F. H. — σκληρὰ ἢ μαλακά mutato verborum ordine F. H. N. — ὅτι πήξει ἐστίν voluit G. p. 48, quia supra dixerat IV, 5, 1: ἀνάγκη δὲ σκληρὸν ἢ μαλακὸν εἶναι τὸ ὀφισμένον σῶμα οἰκεῖῳ ὅρῳ ..... ἔτι πεπηγός εἶναι.

5. ἢ ante γῆς omittunt E. N. cfr. III, 1, 3. IV, 5, 4 ac saepius. — ξύλον N. Reliqui ξύλα. cfr. IV, 9, 1. Sed altius latet vitium. Cum de liquidis substantiis sermo sit, quorum mel aëris ac terrae esse supra dixerat IV, 8, 10, non dubitavimus in textum recipere certissimam Vicomercati coniecturam μέλι pro ξύλῳ scribere iubentis.

6. τοῦτο γὰρ ἔξατμ. omisso καὶ H. N. — ὡσπερ οἵος omisso articulo E.

7. δῆλον ὅτι pro αἴτιον δ' ὅτι E. — οὐτε ἐν ἐνὶ εἴδει addita praepositione F. N. — λέγεται post οἶνος ponit F. —

Articulum ante oīnos om. E. — παχύν. τὸ θερμὸν μάλιστα N. μάλιστα τῷ θερμῷ F. H. — ὑπὸ ψυχροῦ omisso articulo N. — ὡσπερ ὁ ἐν Ἀρκαδίᾳ F. H. N. — ὡσπερ ὡστε ἔξαγόμενοι τήκεσθαι ἐν Ἀρκαδίᾳ et q. s. Cam. qui duplice lectionem confudit. — ἀποξηρανται F. H. — ὑπὲρ τοῦ καπνοῦ H. et γρ. F. — ἔξαγόμενος pro ξυόμενος H. ξυούμενος Vic. B. — πήγνυσθαι pro πλεοσθαι H. τήκεσθαι F. — Loquitur, nisi fallor, de eodem Arcadicō et Argolico vino, de quo agunt Theophrastus *Histor. plant.* IX, 18, 10, p. 324. Athen. I, p. 31. Plinius *Histor. natur.* XIV, 18: *Dicitur in Arcadia vinum fieri, quod secunditatem feminis importet, viris rabiem.* Aelian. *Var. Histor.* XIII, 6: ἐν Ἡραλῃ τῆς Αρκαδίας ἀκούω περιφέλους, ἐξ ὧν γίνεται οἶνος, ὃς τοῦ λογισμοῦ παράγει καὶ ἔκφρονας τοὺς Αρκάδας ποιεῖ, τὰς δὲ γυναικας τεκνοποιοῦς τίθησι. — εἰ δὴ ἄπας F. H. N. εἰ δὴ πᾶς Cam. — ἥλιν pro ἥλιν H. unde ὥλην factum est in Bas. G. qui tamen ἥλιν comprobavit. — οὕτω ταῦτα ἐκατέρουν et q. s. addito ταῦτα Cam. — αὐτῆς pro ταύτης E. ταύτης τ' F. — πλήθει pro πλῆθος E. Alex. A. Vic. B.

8. καὶ γλυκὺς οἶνος omisso articulo F. γλεῦκος Acco-
rambon. ut IV, 9, 35, probante Schneidero *Elog. phys.*
Vol. II, p. 138.

9. πάχνη, χάλαζα transposito πάχνη F. — κηρός pro
τυρός H. — καὶ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ H. N. — ταῦτα δὴ
ἀμφοῖν Vic. B.

10. ὅσον pro ὅσων N. Apodosis periodi inceptae verbis
ὅσον ... ἐξικμάσθη deprehenditur §. 12 in verbis ταῦτα
πάντα γῆς. — ἄπαξ pro ἄπαν F. H. — De electro (οἱ
ἥλεκτριανὸς λίθος ἦτοι σουχῆνος *Geoponic.* XV, 1, 29) multi
egerant, inter quos nominamus Salmasium de *Homonym.*
Hyl. iatric. c. 101, Gesnerum in *Comment. soc. reg. Götting.*
Tom. III (1753), p. 67 sqq., Buttmanum in *Abhandl.*
der Berl. Akadem. der Wissensch. 1818. *Cl. hist. phil.* p. 53
sqq. *Mythol.* II, p. 355 sqq. Antiqua narratio de Heliadibus
Phaëthonem fratrem lugentibus inque populos mutatis, qua-
rum lacrymae succinum praeberent, saepenumero recurrit apud

veteres poëtas et naturalium rerum scriptores. Vide Interpp' ad Apollon. Rhod. IV, 506. Ovid. *Metam.* II, 864. Diodor. Sicul. V, 23. Dioscorid. I, 110. Inde factum est, ut Ctesias electrum in arboribus reperiri narraret. Huius loci non est veterum de patria succini fabellas recensere: monere tamen volumus secundum Aristotelem Electridas insulas in mari Adriatico sitas esse. Cfr. *de mirab. auscultat.* c. 81, p. 836, a, ubi de origine electri verba leguntur: εἰναι δὲ ἐν αὐτῇ (ἐν λιμηνὶ πλησίον τοῦ Ἡριδανοῦ) αἰγείρους πολλάς, ἐξ ᾧ ἐκπίπτειν τὸ καλούμενον ἥλεκτρον. οἱ δὲ λέγοντιν ὅμοιον εἰναι κόμμι, διὰ τὸ ἀποσκληρύνεσθαι ὡσανεὶ λιθον, καὶ συλλεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων διαφέρεσθαι εἰς τὸν Ἑλληνας. Theophrastus *de lapid.* §. 16, p. 690. §. 29, p. 694 περὶ τὴν Λιγυστικήν inveniri auctor est. Alios fontes secutus est Plinius *Hist. nat.* IV, 30. Adde Dion. *Perieges.* 292, de Eridano fluvio locutum:

Κεῖθι δὲ Κελτῶν παῖδες ὑφῆμενοι αἰγείροισι
δάκρῳ ἀμέλγονται χρυσανγέος ἥλεκτροιο

ubi Eustathius p. 142 (ed. Bernhardy) haec monet: ἥλεκτρος δὲ νῦν οὐχὶ τὸ ἐκ χρύσου καὶ ἀργύρου κρῦμα (de quo diximus ad Exc. III, 7, 1, p. 163), λιθος δέ τις χρυσοειδής, ἐξ οὗ καὶ λαβαὶ μαχαίραις γίνονται, ἀχύρων ἐφελκνοτικαὶ, ὡς ἡ μαγνῆτις σιδήρου. ὅτι δὲ οὐκ ἄντικρον λιθος ζατὶν ὁ τοιοῦτος ἥλεκτρος, ἀλλὰ δένδρον δάκρυον πεπηγός εἰς σῶμα λιθοειδές, δεικνύοντος τινες τῶν παλαιῶν, inter quos Martianus Heracleota, cuius haec sunt verba in *Perieges.*

— — — ἥλεκτρον — —
ὅ φασιν εἶναι δάκρυον ἀπολιθούμενον
διανυέσ, αἰγείρων ἀποστάλαγμά τι.

Quam Eustathius in verbis laudatis tetigit electri facultatem, paleam ad se attrahendi, ut magnetem ferri ramenta, eam et alii commemorant, ut Plato *Tim.* p. 80 C. Strabon. XIV, 1 et tantopere miratus est Thales, ut animam succinotribuere non dubitaverit (Diogen. Laërt. I, 24), quemadmodum et magneti (*de anim.* I, 2, p. 405, a). Omnino

utramque vim confundere solebant veteres magis quam comparare. Cfr. Plin. *Hist. natur.* XXXVII, 3, 12. Isidor. Orig. XVI, 13, 3. Augustin. *de civit. Dei* XXI, 7 et adde Theophrast. *Hist. plant.* IX, 18, 2, p. 521. *de lapid.* §. 28, p. 693: ἔλκει γὰρ ὥσπερ τὸ ἡλεκτρον. οἱ δέ φυσιν οὐ μόνον κάρφη καὶ σύλον, ἀλλὰ καὶ χαλκὸν καὶ σίδηρον, ἐὰν ἦ λεπτός, ὥσπερ καὶ Διοκλῆς ἔλεγεν (quo de loco cfr. Buttmann. in *Mus. der Alterthumswissenschaft*. Vol. II. Part. I, p. 33). Galen. *de potent. nat.* I, 14. Vol. I, p. 93: πρὸς τῶν ἡλεκτρῶν τὰ κυρήβια ἔλκεσθαι. Alex. Aphrodis. *Problem. Prooem.*: Ἡ τε ἡλεκτρος λεγομένη μόνα τὰ κυρήβια καὶ τὰ κάρφη συναντοῦσα κολλωμένη τούτοις. Quae hoc nostro in loco commemoratur succini proprietas, ut parvula animalia contineat, eam plus semel tetigit Martialis. Cfr. *Epigr.* IV, 32:

Et latet, et lucet Phaëthonide condita gutta,

Ut videatur apis nectare clausa suo:

Dignum tantorum pretium tulit illa laborum,

Credibile est ipsam sic voluisse mori!

IV, 59:

Flentibus Heliadum ramis dum vipera serpit,

Fluxit in obstantem succina gemma feram:

Quae dum miratur pingui se rore teneri,

Concreto riguit vincita repente gelu.

VI, 15:

Quum Phaëthonæ formica vagatur in umbra,

Implicuit tenuem succina gutta feram.

De animalculis succino retentis ac servatis egerunt Sennelius *Histor. succinorum corpora aliena involventium* Lips. 1742. fol. Schweigger *Beobachtungen auf naturhistorischen Reisen* (Berlin 1819. 4.) p. 101 sqq. — De myrra vide Dioscorid. I, 77. Niclas. ad *Geponio*. VII, 36, p. 526, de resinosis plantarum succis et lacrymis omnino Theophrast. *Hist. plant.* IX, 1 sq. Cfr. Schneider *Elog. phys.* Vol. II, p. 320 sqq. — κόμη pro κόμη E. — *τὸν αὐτῷ ζῷα transposito ζῷα F.*

11. ὑπὸ δὲ τούτου τὸ ὑγρὸν ὥσπερ et q. s. corr. E. — ὑπὸ δὲ τοῦ ποταμοῦ inepte de Eridano interpretatus est G. p. 50. — ἔξιόν τε τὸ θερμόν F. — ὅταν εἰς ὕδωρ ἀφένται μηλῆ H.

12. καὶ λίθοι pro ἡ λίθοι F. — λίθων ἔνιοι H. cfr. §. 15. — πόροι exhibuimus cum E. H. Alex. A. Vic. B. Bekkerus cum reliquis πῶροι. Cfr. Niclas ad *Geopon.* VII, 12, 10, p. 484 sq. qui etiam de lapidis natura post Salmas. *Exercit. Plinian.* p. 129. 174, b. B., Boot *Gemmar.* et *lapidum histor.* II, 219 plura congessit. Vide, quae monimus ad Exc. IV, 7, 10 et adde Interpp. ad Polluc. VII, 123. Taylor Lect. *Lysiāc.* p. 619. Schneider ad Theophr. *de lapid.* §. 6. IV, p. 543 sq. Theophrasti de poris verba haec sunt: καὶ ὁ πόρος (ita enim Schneiderus quoque exhibit) ὄμοιος τῷ χρώματι καὶ τῇ πυκνότητι τῷ Παριῳ, τὴν δὲ κονφότητα μόνον ἔχων τοῦ πόρου. διὸ καὶ ἐν τοῖς σπουδαζομένοις οἰκήμασιν ὥσπερ διάζωμα τιθέασιν αὐτὸν οἱ Αἰγύπτιοι. ἔστι δὲ τις καὶ μέλις αὐτόθι διαφανής, ὄμοιος τῷ Χιῳ· καὶ παρ' ἄλλοις δὲ ἔτεροι πλείους. De stalagmis loqui Aristotelem h. l. vix dubium esse potest. Eorumdem mentionem fecit *de mirabilib. auscult.* c. 59, p. 834, b: ἔστι δ' αὐτόθι (in Demoneso prope Carthaginem insula) σπήλαιον, ὃ καλεῖται γλαφυρόν. ἐν δὲ τούτῳ κιόνες πεπήγασιν ἀπὸ τινῶν σταλαγμῶν. ἀποδηλοῦ δὲ τοῦτο ἐν τῇ ἀναγωγῇ τῇ πρὸς τὸ ἔδαφος· ἔστι γὰρ ταύτη στενώτατον. Plin. *Histor. natur.* XXXI, 2: *Destillantes quoque guttae durescunt in antris Coryciis: nam Miezae in Macedonia etiam pendentes in ipsis cameris, at in Coryco quum decidere. In quibusdam speluncis utroque modo: columnasque faciunt, ut in Phausia Chersonesi Rhodiorum in antro magno, etiam discolori aspectu.* — Articulum qui sequitur omittunt Alex. A. Vic. B. — ὄμοιοι dedimus cum E. Alex. A. Vic. B. Bekkerus cum reliquis ὄμοιοις. — γίνεται pro γίνονται N. πίγμηνται F. — ὡς post ἄλλα omittunt E. Alex. B. — ὑπὸ ψυχροῦ omissio articulo N. — Verba συνεξέρχεται ..... ὑπὸ τοῦ ἔξωθεν πυρός omittit F. — ἀπὸ τοῦ ἔξ αὐτοῦ ἔξιόντος ḡ. H. —

ὅσον πρὸ ὅσα Ν. δσων A. Vic. B. — δέ, quod sequitur omittit H. — δλον πρὸ δλα Ν. Alex. B. — γῆς μᾶλλόν ἔστι F. — λιθανωτοι E. — ἀτμοίζει sensu latiore de omni vapore, itaque etiam h. l. de sicco, ut sit idem, quod θυμαῖται.

13. οὐ πρὸ οὖν E. — ὑπὸ τοῦ πνεός addito articulo F. H. Cam. P. S. — ὑπὸ τοῦ ὑδατος F. — δέ post ταῦτα omittunt F. N. — μή προ μηδέ F. H. N. — ταῦτα omittunt E. Alex. A. Vic. B.

14. Rationem concludit, qua omnia ea docet exposita, quibus corporis cuiusque similaris constitutio queat dignosci. Ratione conclusa, magnam similarium corporum partem in verbis, quae sequuntur, nominatim recenset: et ex his, quae tradidit, epilogum veluti faciens, cuiusque eorum constitutionem particulatim exponit. Duobus autem enuntiatis ratio quam concludit, nititur: unum est, similaria omnia corpora aut liquida esse, aut concreta et compacta. Id quod etiam antea tradidit, cum diceret, omnia corpora esse, aut liquida, aut mollia, aut dura: duo autem haec posteriora genera coagulatione constare. Alterum enuntiatum est, ea quibus iam traditae affectiones convenient, videlicet liquatio et coagulatio, ex his esse corporibus liquidis aut concretis, nec ullum medium inveniri, sed quicquid liquatur aut coagulatur aut liquidum esse aut concretum. Ex his colligit, omnia ea prodita esse, quae cuiusque similaris corporis constitutionem indicent atque materiam. Quod quidem recte conclusum est. Etenim ostensum est, cuius naturae ea sint, quae liquantur et concrescent, praeterea, quae calore aut frigore, aut utroque efficiantur: et contra, quae ex his affectionibus et a quanibz congruant. Hoc autem de rebus humidis atque concretis traditum est, quibus duobus generibus corpora omnia similaria una comprehendantur, id concludi patet, quod dictum est. Ita igitur rationem suam Aristoteles conclusit, quam iudicio meo nec Alexander, nec ullus Latinorum interpretum intellexit, ut quisque facile potest ex eorum commentariis indicare. Vicomercatus. — εἰη τὰ εἰρημένα addito articulo H. —

οἵς δὴ γνωσθμεθα H. N. — γῆς ..... πότερον F. in
marginē, librario duplici πότερον decepto. — κοινῶν pro χοι-
νόν N. — ὑπὸ τοῦ πυρός F. Cam. S. addito articulo cfr. §. 13.

15. μόλιθδος F. H. Alex. μόλυβδος E. N. Bekk. ac
reliq. edit. praeter Aldinam, in qua exhibetur μολίθδος, quod
dedimus. Cfr. ad Exc. I, 12, 18. Vol. I, p. 238 et Comment.
ad IV, 8, 10. Adde Jacobs ad *Antholog. Pal.* p. 137.
Goeller ad *Thuc.* I, 93. Jacob ad *Luc.* Alex. 25,
p. 52. — ἥλος E. Cam. quod cum Bekkerō reiecimus,
quamvis haec communis dialecti forma omnium codicum con-
sensu defendatur *Problem.* XXV, 9, p. 939, a. Cfr. Interpp.
ad Moerid. p. 340 ed. Koch. ὕελον φύσει ψυχρὸν εἶναι
constans erat veterum sententia cfr. *Geoponic.* IX, 19, 10. —
ἀνώνυμοι ὄδατος πολλοὶ N. — τίκεται ante ταῦτα ponit H.
post θερμῷ F. — οἴνων ἔνιοι H. Cam. P. S. ut §. 12: λιθων
ἔνιοι. — ὄρος E. cfr. ad IV, 7, 9.

16. κέραμος pro κέρας N. — καὶ ὀστοῦν καὶ ὄνυξ F.

17. λιβανωτός pro λιβανός H. N. λιβανωτόν F. quam
vocabuli formam *Suidas* commemorat. — καὶ οἱ πᾶροι N.
pro καὶ πᾶρος, quod reliqui praebeant. — Articulum ante
χέδρον omittit F. χεδρωπά A. Alex. Aldi fol. 139, a. Vic.
B. G. χυδρωπά N. Etymologiam vocabuli docet *Nicander Theriac.* 652 sq. ut χέδρον sint quasi χειροδροπά. Verba
poëtae haec sunt:

Χειρόδροποι δ' ἵνα φᾶτες ἄτερ δρεπάνοιο λέγονται
ὅσπρια χέδροπά τ' ἄλλα μεσοχλόνον ἐντὸς ἀρούρης.
Vide Föös. *Oeconom.* Hippocrat. p. 676, a. Rhoer. ad
Porphyry. *de abstinent.* II, 6, p. 110. Praeterea cfr. de
part. animal. II, 7, p. 653, a: ὅτι δ' ἐστὶν ὁ ἐγκέφαλος
κοινὸς ὄδατος καὶ γῆς, δηλοῦ τὸ συμβαῖνον περὶ αὐτὸν. ἐψό-
μενος γὰρ γίνεται ἔχρος καὶ σκληρός, καὶ λείπεται τὸ γεῶδες
ἔξατμισθέντος τοῦ ὄδατος ὑπὸ τῆς θερμότητος, ὥσπερ τὰ
τῶν χειρόπων ἐψήματα καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν,
διὰ τὸ γῆς εἶναι τὸ πλεῖστον μέρος, ἔξιόντος τοῦ μιχθέντος
ἔγρον· καὶ γὰρ ταῦτα γίνεται σκληρὰ καὶ γενοῦ πάμπαν.

18. ὅσα ψύξει omissio μήτε F. — κοινὺν δὲ γῆς καὶ
ὄδατος καὶ ἀέρος αἷμα καὶ γονή mutato verborum ordine F. —

λνας ante αίμα ponunt F. Alex. A. Vic. B. P. S. Cam. qui ξχεν pro ἔχον exhibet improbante iam S. — διὸ ψύξει πήγνυται omisso καὶ F. H. N. cfr. ad IV, 9, 35. — ψύχει pro ψύξει H. — τὸ δὲ μὴ ἔχον loco pluralis numeri F. — De semine longe aliter praecepit Aristoteles *de generat. animal.* II, 2, p. 735, a: τὸ δὲ σπέρμα οὐ πήγνυται τιθέμενον ἐν τοῖς πάγοις νηαθροῖς, ἀλλ' ὑγραίνεται (totus locus cum nostro capite conferendus est). Quod ne quis miretur, monendum, Aristotelem discrimen statuere inter γονήν et σπέρμα, quod quale sit elucet ex verbis *de generat. animal.* I, 18, p. 724, b: γονή μὲν οὖν τὸ ἀπὸ τοῦ γεννῶντος καλεῖται αἴτιον, ὅσα συνδύζεσθαι πέφυκε, τὸ πρῶτον ἔχον ἀρχὴν γενέσεως, σπέρμα δὲ τὸ ἔξ ἀμφοτέρων τὰς ἀρχὰς ἔχον τῶν συνδυασθέντων, οἷον τὰ τε τῶν φυτῶν καὶ ἐντων ζῷων, ἐν οἷς μὴ κεχώρισται τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν, ὥσπερ τὸ γινόμενον ἐκ θῆλεος καὶ ἄρρενος πρῶτον μῆγμα, οἷον κύημά τι ὃν ἡ ζῆσσον· καὶ γὰρ ταῦτα ἡδη ἔχει τὸ ἔξ ἀμφοῖν. Adde *de part. animal.* IV, 10, p. 698, a. — τοῦ ὑγροῦ τοῦ μετὰ θερμοῦ F.

CAP. XI.

Περὶ κράσεων ἐν τοῖς μικτοῖς, ποῖα θερμὰ ἢ ψυχρά, καὶ πῶς. B. G. S. Comparandus autem est longior quam quem adscribamus locus *de part. animal.* II, 2, p. 648, b sq., ubi de calidi et frigidi variis acceptationibus agit, et Galenus *de simpl. medicam. facult.* III, 5 sqq. p. 547 sqq.

1. ἡ ψυχρὰ εἰν αἱ Cam. — χρῆ dedimus cum E. (qui exhibet χρεῖ) Alex. fol. 139, a. Vic. B. Bekkerus cum reliquis δεῖ. καὶ ἐπὶ τὸ πολὺ θερμά mutato ὡς in καὶ F. — πολὺ omisso articulo E. Alex. A. Vic. Cam.
2. καὶ ἐπὶ τὸ πολὺ θερμά mutato ὡς in καὶ F. — πολὺ omisso articulo E. Alex. A. Vic. Cam.

3. Ad verba ὑλην ψυχρότητά τινα εἶναι cfr. quae monuimus ad IV, 1, 4. — εἶναι τινα transposito pronome F. H. N. — τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ ξηρόν mutato verborum ordine F. ψυχρόν pro ξηρόν Alex. A. — ταῦτα δὲ παθητικά E. — σωμάτων pro σώματα N. — ταῦτα γὰρ ψυχρότητι F. H. N. — ξάν pro ἄν N cfr. ad III, 5, 13. 14. ac saepius. — ἡ τὸ διὰ τέφρας ἡ θημένον illustravimus ad II, 8, 29.

διὰ τῆς τέφρας N. διὰ τέφρας θερμότητα διηθ. E. ἡθοίμενον N. cfr. II, 3, 13. — ξστιν ἡ θερμότης addito articulo N. — ἡ πλεῖον ἡ ἐλαττον Alex. fol. 139, a. A. Vic. B.

4. De animalculis in rebus putridis progenitis vide quae monuimus ad IV, 1, 18, ubi addas de generat. anim. I, 1, p. 714, a. — φθείρουσα pro φθείρασα F. H. N. — θερμότητα et verba ὅσα δὲ κοινά initio sequentis paragraphi omittit E.

5. Verba ὅσα ..... θερμότητα duplii θερμότητα deceptus omisit N. — συνέστηκε pro συνέστη F. H. N. Cam. S. P. — σήψεις pro σήψις N. quod et reliqui antiquitus habuisse videntur, cum omnes codices a Bekero collati exhibeant εἰσὶν pro ξστὶν. — τηκτά pro συντηκτά pr. manu F. συμπηκτά H. συντάγματα E. συντίγματα Alex. A. Cam. B. Vic., quod fortasse verum est. — ὀπὸς καὶ μνελός mutato verborum ordine F. ὥπος pro ὀπός B. — De reliquis iam disputatum est, praeter medullam, de qua cfr. de part. anim. II, 6, p. 651, b. Histor. animal. III, 20, p. 521, b. — γῆ omittit E. — καὶ ὑδωρ F. N.

6. διὸ καὶ ἀμφότερα F. cfr. ad IV, 9, 35. IV, 10,¹⁸ ac saepius. — Post πηγνύμενα addit Cam. ψυχρόν.

7. Longe aliter legit Franc. Vatablus, quum vertet: *aes igitur perinde omnino habet, ut definitum est, quae prorsus inepta sunt.* — οὖν omisit E. — ὅλως pro ὅμιλος δ' F. H. ὅλως δ' Cam. S. — διώρισθαι P. — μάλιστα τοῦτο anteposito μάλιστα F. H. N.

8. δέ ab initio omittit Alex. — ψυχρότερα καὶ θερμότερα N. ψυχρότητα καὶ θερμότητα Alex. — στερεώτερα positio comparativo loco superlativi H. — ἄν pro ξάν dedimus cum F. H. N. cfr. ad §. 3. — καίει pro κάτι F. B. S. P. quamvis antecedat κάτι. — καὶ ὁ λιθος addito articulo N.

CAP. XII.

Περὶ ὅμοιομερῶν οἷον σαρκός, ὁστοῦ, καὶ τῶν ἄλλων· καὶ ὅτι σύγκειται ἐκ στοιχείων. καὶ ὅτι τὸ ἔξ αὐτῶν μέλη ἡ ὄργανα γνωριμώτερα αὐτῶν ξστι. B. G. S.

1. Corporum, quae similes habent partes, materia et constitutione, naturaque et temperamento expositis, docendum esse proponit, quae eorundem ratio sit, seu essentia, quae ab Aristotele λόγος nominatur. Etenim per hanc ipsa esse, ut per essentiam, perinde atque ex elementis, tamquam ex materia, eadem constituuntur. Hanc autem corporum, quae similibus partibus constant, rationem atque essentiam inquirendam esse, quod ut illa ex elementis, ita ex eis universa naturae opera conformatur. Est autem animadverendum, Aristotelem non proponere, de forma et ratione cuiusque singillatim similaris corporis dicendum esse, quod tractatio eius modi ad praesens opus pertineat, aut quod in hoc ipso opere hoc velit praestare. Neque etenim hoc facit, quem ad finem operis iam pervenerit: et, si id fecisset, omnes, quae sequuntur, naturalis philosophiae partes in unum confundisset: quae sua tractandi ratio non erat. Hoc igitur proponit, quae hanc consequantur tractationem indicans, simulque docens, quod explanandum restet, ad cuiusque similaris corporis, quorum materiam, constitutionem et temperamentum tradiderat, perfectam cognitionem habendam. Sed quamquam, quae proponit, ad libros, qui sequuntur attineant, commune tamen hoc similaribus corporibus omnibus mox tradit: universa naturae opera ex illis esse conflata. Quo in loco intelligendum est, nullas similares partes ipsas propter se in animalibus aut stirpibus ipsi naturae esse propositas, sed propter animalia et stirpes, quorum sunt partes. Itaque eas non esse, nec dici praecipua naturae opera, verum stirpes et animalia, quae ex illis conflantur. Est autem nota triplex illa corporum animatorum compositio, a philosophis et medicis tradita: prima ex elementis: secunda ex corporibus similium partium, quae ex elementis constant: tertia ex iis, quae dissimilium partium sunt, veluti brachium, pedes, ex quibus universum corpus conflatur. Quod quamquam ortu postremum est, ratione tamen et natura primum est, in quod natura, ut in scopum, actiones suas dirigit: quodque postremo dicitur nasci. Recte autem, quid sit unumquodque similare corpus

et quae cuiusque ratio atque essentia, scrutatur, cum materia cognita ad rei scientiam habendam satis non sit, quippe quae debilis admodum est et imbecilla. Formam itaque scire necesse est, in qua rei ratio tota est posita, quemadmodum Aristoteles multis in locis docuit, sed in secundo de naturali auscultatione potissimum *), et in primo de naturalium partibus. Id tantum nunc dicam, formae notionem necessario habendam esse, immo magis quam materiae, quod forma rei sit essentia et per formam constet, ratioque eius dicatur. Quam rationem Aristoteles, ut dixi, λόγον appellat, quo vocabulo id intellegitur, quod definitione declaratur. Illud autem perspicuum est, quod initio dicitur, similarium corporum materiam ex his, quae dicta sunt, intelligi: item quae illorum sint genera: praeterea ad quod genus referantur, ex eorum agnosci generatione. Etenim declaratum est, ex elementis illa constare, potissimum e terra et aqua, deinde humida esse et concreta, et ad aquam aut terram, aut ad utrumque aut etiam plura **) referri, prout aliter atque aliter aut coagulantur, aut liquantur, aut etiam crassescunt, quibus modis generari sunt solita. Genus autem physice, non quomodo apud logicos sumitur, accipit, cum dixit, ad quod genus referantur, hoc est, ad terram aut aquam, e quibus ut e subiecto constant: quod quidem ex generatione cognoscitur. — *Vicomercatus.* — λέγωμεν margo F. — ὅστα loco singularis numeri II. — ἀνομοιομερῶν pro ὁμοιομερῶν E. — S. coniunxit οὐρέστηκε τὰ γένη αὐτῶν.

2. ἐκ δὲ τούτων transposito δὲ F. H. N. — τὰ ὄλλα ἔργα τῆς φύσεως H. — Ad verba ὡς δὲ κατ' οὐσίαν τῷ

---

*) II, 3. Cfr. Trendelenburg. ad Aristotel. *de anim.* II, 1, 2, p. 324 sqq.

**) Corpus humanum, ut omnino corpora organica, ex veterum medicorum sententia, constat solidis (terrenis), fluidis (aqueis) et vitalibus (aëreis) partibus. Cfr. Hippocrat. *Epidem.* VI, 8, p. 199. Aretaeum *de caus. et sign. morb. acut.* II, 3, p. 16. Galen. *Method. med.* XI, 1, p. 737. Theophil. *de urin.* c. 17, p. 124 ed. Guidot (Lugdun. Batay. 1705, 8.).

λόγῳ cfr. locum ex *Metaphys.* VII, 1, p. 1042, a, adscriptum ad I, 2, 2. Vol. I, p. 328. *Metaph. B*, 3, p. 998, b. *Phys.* II, 1, p. 193, a. b.

3. ἀεὶ μᾶλλον δέ F. — δῆλον ὅτι κατὰ τὸν λόγον αὐτοῖς ἔστι τὸ εἶναι ἀπὸ τῶν ὑστέρων H. ἀπό pro ἐπί praebet etiam N. δῆλον οἶον ὅτι, addito οἶον F. — De verbo ὁμωνύμως adscribimus verba *Trendelenburgii* ad Aristot. *de anim.* II, 1, 8, p. 334: „Cfr. quae de constanti homonymorum et synonymorum discrimine scripsimus in libello: Platonis de ideis et numeris doctrina ex Aristotele illustrata p. 33. Aristoteles in categor. I in hanc sententiam definit: synonyma et idem vocari et idem esse (κατὰ τὴν οὐσίαν), homonyma (quasi aequivoca) eodem nomine vocari, re diversa esse: ὁμώνυμα λέγεται, ὃν ὄνομα μόνον κοινόν· ὃ δὲ κατὰ τοῦνομα λόγος τῆς οὐσίας ἐτερος. Συνώνυμα δὲ λέγεται, ὃν τὸ τε ὄνομα κοινὸν καὶ ὃ κατὰ τοῦνομα λόγος τῆς οὐσίας ὃ αὐτός. Quem usum exemplis comprobavimus, quibus haec addi possunt de generat. animal. II, 1 (bis). phys. VI, 3. VII, 3. VII, 4. de caelo I, 8. de generat. et interit. I, 1 (*συνώνυμος*). Analyt. posterior. I, 10. I, 21 (*ὁμώνυμος*). II, 3. Top. I, 13. II, 2 (*συνώνυμος*). VI, 10 sq. Ethic. Nicomach. V, 1. V, 2.“ Adde Zell ad Aristot. *Ethic. Nic.* I, 6, 12, p. 31. — Verba οὗτα τοῖνυν καὶ χεὶρ τελευτήσαντος ὁμονύμως duplice ὁμονύμως deceptus omisit H. Ad homonymiam illustrandam faciunt loci *de generat. et interit.* I, 5, p. 321, b: ἐπὶ δὲ τῶν ἀνομοιομερῶν τοῦτο μᾶλλον δῆλον, οἶον χειρός, ὅτι ἀνάλογον γῆσηται. ἡ γὰρ ὥλη ἐτέρα οὖσα δῆλη μᾶλλον τοῦ εἴδους ἐνταῦθα ἡ ἐπὶ συρκὸς καὶ τῶν ὁμοιομερῶν· διὸ καὶ τεθνεῶτος μᾶλλον ἢν δύξειν εἶναι ἔτι οὐρῷς καὶ δοστοῦν ἡ χεὶρ καὶ βραχίων. *de partib. animal.* I, 1, p. 640, b sq.: φησὶ γοῦν (*Ἀημόδορος*) παντὶ δῆλον εἶναι οἶνν τι τὴν μορφήν ἔστιν ὁ ἄνθρωπος, ὡς ὅντος αὐτοῦ τῷ τε σχήματι καὶ τῷ χρώματι γνωρίμουν. καίτοι καὶ ὁ τεθνεῶς ἔχει τὴν αὐτὴν τοῦ σχήματος μορφήν, ἀλλ' ὁμοιος οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος. ἔτι δὲ ἀδίνατον εἶναι χεῖρα ὁπωσοῦν διακειμένην, οἶον χαλκῆν ἡ ἔνλινη, πλὴν ὁμονύμως, ὥσπερ τὸν γεγραμμένον λατρόν. οὐ γὰρ δυνήσεται

ποιεῖν τὸ ἔαυτῆς ἔργον, ὡσπερ οὐδ' αὐλοὶ λίθινοι τὸ ἔαυτῶν ἔργον, οὐδ' ὁ γεγραμμένος λατρός· ὅμοιως δὲ τούτοις οὐδὲ τῶν τοῦ τεθνηκότος μορίων οὐδὲν ἔτι τῶν τοιούτων ἐστί, λέγω δ' οἶον διφθαλμός, χείρ. Μαν σὺν ἀπλῷ εἴρηται, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡσπερ ἂν εἰ τέκτων λέγοι περὶ χειρὸς ἔνδινης de generat. animal. II, 1, p. 734, b: οὐ γάρ ἐστι πρόσωπον μὴ ἔχον ψυχήν, οὐδὲ σάρξ, ἀλλὰ φθαρέντα ὄμωνύμως, λεχθίσεται τὸ μὲν εἶναι πρόσωπον, τὸ δὲ σάρξ, ὡσπερ καν εἰ ἔγινετο λίθινα ἢ ἔνδινα. Politic. I, 2, p. 1253, a: ἀναιρουμένον τοῦ ὅλου οὐκ ἐστι ποὺς οὐδὲ χείρ, εἰ μὴ ὄμωνύμως, ὡσπερ εἴ τις λέγει τὴν λιθίνην· διαφθαρέσσα γάρ ἐστι τοιαύτη. — καν αὐλοὶ N. posito καν pro καὶ N. — παντί pro ἄπτα Alex. fol. 139, b. A. Vic. B.

4. ἔτι δὲ πυρός omissa praepositione E. — γῆς omittunt F. H. N. καὶ γῆς Vic. B. S. [καὶ] γῆς P. — ὅπον δὲ πλεῖστον H. ὅπον δὴ πλεῖστον F. N. — εἰ καὶ τὰ ἔσχ. ληφθ. F. H. N. — τὰ ἔσχατα, a quibus motus proficiuntur, ad quae tendit, ultra quae progreedi non possis. Cfr. Tredelenburg. ad de anim. III, 10, 2, p. 531. — ἄλλο μᾶλλον ἢ λόγος addito μᾶλλον et omissio articulo H. Articulus deest etiam in F. N. — ἔχει pro ἐπει E. — καὶ οὐ παντὸς ἔχων ὕδωρ Cam. probante iam S. —

5. Ad verba: ἀπαντα δ' ἐστὶν ὀρισμένα τῷ ἔργῳ· τὰ μὲν γάρ δυνάμενα ποιεῖν τὸ αὐτῶν ἔργον ἀληθῶς ἐστὶν ἔκαστα cfr. Politic. I, 2, p. 1253, a: πάντα δὲ τῷ ἔργῳ ὀρισται καὶ τῇ δυνάμει· ὥστε μηκέτι τοιαῦτα ὄντα οὐ λεκτέον τὰ αὐτὰ εἶναι, ἀλλ' ὄμωνύμα. VII, 4, p. 1326, a: δεῖ δὲ μᾶλλον μὴ εἰς τὸ πλῆθος, εἰς δὲ δύναμιν ἀποβλέπειν· ἐστι γάρ τι καὶ πόλεως ἔργον, ὥστε τὴν δυναμικὴν τοῦτο μάλιστα ἀποτελεῖν. Alibi δύναμιν et ἐνέργειαν iungit v. c. Ethic. Nicom. IX, 7, p. 1168, a: ὃ γάρ ἐστι δυνάμει, τοῦτο ἐνεργείᾳ τὸ ἔργον μηνίει. Phys. VIII, 8, p. 262, a. de sens. ac sensili c. 3, p. 439, a: ἐστι μὲν οὖν ἔκαστον δικῆς λεγόμενον, τὸ μὲν ἐνεργείᾳ, τὸ δὲ δυνάμει. de part. animal. II, 3, p. 649, b. Metaphys. Θ, 6, p. 1048, a sq. K, 9, p. 1065, b. Α, 5, p. 1071, a. Sed ablegamus lectorem ad Tredelenburgii

de vocibus δύναμις, ἐνέργεια (ἔργον), ἐντελέχεια disputationem in Commentar. ad Aristot. *de anim.* II, 1, p. 295—312. — Ξαστον pro Ξαστα H. N. — οὗτον δρθαλμός omissio articulo E. N. — ὡς ἡ εἰκών addito articulo E. Alex. fol. 140, a. A. Cam B. Vic. P. S.

6. ἀλλ' ἔστιν ἡττον ἵσως δῆλον H. — ἄδηλον pro δῆλον E. — Quid est, quod ait, ignem, aut eius opus minus cognitionum esse naturaliter, quam carnis? An aliam eius cognitionem non naturalem concedit, qua magis cognitus esse possit? An vero ait naturaliter, hoc est, eo modo, quo physici res solent nosse ac explicare, hoc est per materiam et formam? Siquidem ignis forma occulta sit, ob eamque causam, et eius munus, quod eam consequitur, quamvis id sensu noscatur, quod calefacit atque incendit. Fortasse autem, ubi legitur φυσικῶς, legebatur τὸ [articulus enim, quem non addidit Vic. deesse nequit] τοῦ πυρός, fuitque locus a Tyrannione male emendatus, cum tineis corrosus fuisse: sensusque planus erit, ope ignis fortasse minus nosci, quam carnis. Sed utro modo legatur, praestat, non simpliciter pronuntiare, sed cum particula fortasse, ut intelligamus, ne Aristotelem quidem huius rei certum fuisse. *Vicomercatus.* Quocum de emendatione fere certa consentimus, de causa corruptionis, ad quam in talibus occasionibus recurrere solet (cfr. Vol. I, p. 325) dissentimus. Vide, ne longi simus, quae disseruerunt Titze *de Aristot. oper. ser. et distinct.* p. 5. Schneider ad Aristot. *Hist. anim.* I, p. LXXVI sqq. Brandis in *Rhein. Mus.* I, 3, p. 236 sqq. I, 4, p. 259 sqq. Kopp ibid. III, 1, p. 93 sqq. Stahr *Aristot.* Vol. II, p. 5 sqq.

7. Cum omnia naturae corpora terminata, seu similaria, seu dissimilaria, agendi aut patiendi constant facultate, eorum inquit rationes ἀχριθεῖς, quod nos diximus certas, non esse. Quod simpliciter nunc de omnibus profertur, quum antea compararet, quae magis et quae minus cognitae haberentur. Sunt itaque omnes incertae, nec exquisito cognitae, quamquam aliae magis, aliae minus, et in eorum cognitione non secus versamur, atque hi, qui noctu in tenebris ambulant.

Atque hoc est, quod dici solitum est, rerum ultimas differentias incognitas esse. Quando igitur eius modi rationes insint, aut non insint, non facile est, ut ait, perspicere, nisi extenuata admodum corpora, et depravata fuerint, solaque manserit figura, ut in cadaveribus vetustissimis, et fructibus longo tempore adservatis et conditis: item in rebus e lacte coagulatis. Haec enim omnia, antequam talia, ut dictum est, fiant, vere talia videntur, nec ab his dissidere, quae vere sunt talia. *Vicomercatus*. — πάντων πρὸ πάντα Alex. A. — ὥσπερ σάρξ omissō καὶ E.

8. ὥστ' εἰποτε Ε. ἵδεν πρὸ διῆδεν Η. διελθεῖν F. — ἦν quod sequitur omittit E. — μόνα ἢ λοιπά F. H. N. Vic. B. Cam. P. S. — οἶον πρὸ οἷα N. — ἢ ante ἔξαιρης omnes omittunt codices a Bekkero collati. — καρπός πρὸ καρποῦ H. unde mox φαίνεται exhibit. — παλαιούμενα πρὸ παλαιούμενοι F. H. Cam. (qui post τῷ σχήματι comma statuit, ut eo manifestius indicaret, participium se referre voluisse ad remotius substantivum σώματα) S. — Praepositionem ante τοῦ γάλακτος omittit N.

9. Θερμ. ἡ ψυχρ. N. — ταῖς ὑπὸ τούτων κινήσεσιν addita praepositione F. H. N. Cam. S. — πήγνυται τῷ ψυχρῷ καὶ τῷ θερμῷ καὶ τῷ θερμῷ N. loco verborum πηγνύμενα τῷ θερμῷ καὶ τῷ ψυχρῷ. — λόγῳ πρὸ λέγω H. — οἶον σύρκα καὶ δστοῦν καὶ νεῦρα καὶ τρίχας deditus cum E. — νεῦρον II.

10. τοσούτοις πρὸ τοιούτοις F. — ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ F. H. N.

11. ἀν ἔτι δόξειε F. N. ἀν ἔτι εἶναι δόξειε H. — ἡ κεφαλὴ πρὸ οἶον κεφαλῆ N. — αἵτια ψυχρότης καὶ θερμότης καὶ κίνησις H. N. αἵτια θερμ. καὶ ψυχρ. καὶ κίνησις F. αἵτια ψυχρότης, θερμότης καὶ κίνησις Cam. P. S. — φιάλην ἢ πρίονα mutato verborum ordine F. — Quid voluerit Aristoteles cum exemplum phialae assertet, magis patet comparato loco *Phys.* II, 3, p. 194, b: Σὺν μὲν οὖν τρόπον αἵτιον λέγεται τὸ ἐξ οὗ γίνεται τι ἐνταῦχοντος, οἶον δὲ χαλκὸς

τοῦ ἀνδριάντος καὶ ὁ ἄργυρος τῆς φιάλης καὶ τὰ τούτων γένη.
 Omnino parcus est Aristoteles in exemplorum copia saepe numero repetita vice recurrentium. Ita quod h. l. de serra posuit, deprehenditur *Phys.* II, 9, p. 200, a. Cfr. *de caelo* III, 8, p. 307, a. *de part. animal.* I, 5, p. 645, b (aliud exemplum de serra petitum est *de part. animal.* II, 7, p. 652, b). κιβωτός recurrit *Phys.* III, 6, p. 207, a. Aliis iam occasionibus monuimus placuisse sibi Aristotelem in ciusdem rei et enuntiati iterata repetitione. Ita in not. ad Excerpt. III, 2, 1, p. 96 exempla attulimus theorematis frequentati οὐδὲν μάτην ἡ φύσις ποιεῖ. Adde *de caelo* I, 4, p. 271, a: ὁ δὲ θεὸς καὶ ἡ φύσις οὐδὲν μάτην ποιοῦσιν. Quo in loco cum cod. F. pro ποιοῦσιν exhibeat ποιεῖ, non sine veritatis quadam specie coniiciat aliquis, ab Aristotele, uti reliquis in locis a nobis laudatis (quibus accedant *de caelo* II, 11, p. 291, b: ἡ φύσις οὐδὲν ἀλόγως οὐδὲ μάτην ποιεῖ. *de part. animal.* II, 13, p. 658, a. III, 1, p. 661, b), profecta esse verba: ἡ δὲ φύσις οὐδὲν μάτην ποιεῖ, ita ut verba ὁ δὲ θεός a christiano demum scriba addita sint.

12. εἰ pro ἐπει F. H. N. — ἔχομεν loco indicativi H. — τι post οἷον omittit E. — ἢ ante τὴν ὑλην addunt H. N. — ξὺν μὲν τὴν ὑλην F. — τῆς γενέσεως omissio τε E. F. —

13. δῆλον ad verba antegressae paragraphi traxit ac mox pro δηλωθέντων exhibit τεθέντων H. — τὰ ὄμοιομερῆ omissa negatione omnes codices a Bekkero collati Cam. S. Sed recte addita est praepositio ex auctoritate interpretum graecorum, quam secuti sunt A. B. τὰ [μὴ] ὄμοιομερῆ P. — ἀνθρωπος N. — καὶ φυτά pro φυτόν H.

S Y L L O G E

VARIARUM LECTIOMNUM ET ANIMADVERSIONUM

EX

ALBERTI MAGNI METEOROLOGICIS.

Tacuimus hucusque de Alberto Magno. Sed quum in verbis, quae commentariis in *physicam auscultationem* præmisit, haec monuerit: *Erit autem modus noster in hoc opere Aristotelis ordinem et sententiam sequi, et dicere ad explanationem eius et ad probationem eius, quaecunque necessaria esse videbuntur: ita tamen, quod textus eius nulla siat mentio — ex his iam elucet, in critico opere exsequendo non prorsus prætercunda esse Meteorologica Alberti.* Itaque omnia, quae mentione aliqua digna videri possunt (ac sane pauca sunt tantummodo), hoc loco coniungamus. Usi sumus editione principe (Lugdun. 1551 fol.) operum omnium, cuius in volumine secundo deprehenduntur Meteorologica.

Statim ab initio non sine acumine argumentum Meteorologicorum exponit ita, ut quomodo quartus liber cum antegressis cohaereat satis aperte eluceat. *In scientia naturali, ait, corpus mobile est subiectum, ut dictum est multoties.* *In natura autem duplex est mobile corpus, scilicet simplex et mixtum.* Et ideo scientia naturalis tres habet partes in genere. Quia quaedam eius pars est de corpore mobili simplici. Quaedam autem de simplici, quod est acceptum secundum viam et motum ad commixtionem. Quaedam autem de mobili commixto, sicuti minerali vel vegetabiliter vel aliter (fortasse scribendum: animaliter). Illa autem

pars quae est de mobili simplici, est duplex secundum duplarem modum simplicis corporis mobilis. Simplex enim, ut dixit Aristoteles in primo de generatione et corruptione, et nos diximus idem in primo de generatione et corruptione, capitulo 19, dicitur duplicitate. Est enim idem, quod universale, et etiam idem, quod substantia simpliciter. Unde una pars scientiae naturalis est de mobili corpore simplici, hoc est, universalis prout abstrahit ab omni corpore signato in natura, quae est scientia libri physicorum. Et alia pars eius est de mobili quod est corpus simplex, sive moveatur secundum situm tantum, sive moveatur ad formam. Quae autem est de mobili simplici corpore, duplex est. Quia est motus secundum situm, nihil varians in eo quod movetur. Et est motus ad formam, qui variat aliud in mobili. Mobile ergo simplex quoad potentiam ad situm et locum, qui nihil variat in eo quod movetur, determinatur in libro de caelo et mundo. Mobile autem simplex quoad potentiam et formam, quae variat essentiam in substantia vel esse in accidentibus, determinatum est in libro de generatione et corruptione, quae est prima pars naturalis philosophiae. Mobile autem simplex prout est in via ad commixtionem, determinatur in isto libro quem habemus praemaniibus, qui dicitur liber meteororum, qui continet secundam partem naturalis philosophiae. Mobile autem huiusmodi consideratur duplicitate, scilicet ex parte viae commixtionis, quae est secundum quod unum elementum movetur in regione alterius per hoc quod alteratur ad ipsum per vaporem vel inspissationem: vel consideratur ex parte ipsius commixtionis, quae fit per activam qualitatem unam vel plures, vel per passivas. Et mobile quidem simplex primo modo consideratum, determinatur in primis tribus libris meteororum. Mobile autem simplex secundum modum commixtionis factae per activas vel passivas qualitates determinatur in libro 4. huius scientiae. Deinceps autem in aliis libris determinatur de mobile mixto contracto ad speciem mineralis vel vegetabilem vel animalem, sicut patebit in

sequentibus quando tertia pars naturalis philosophiae determinabitur. — De nomine gracco μετεώρων, ineptire Albertum idcirco admonemus, ut inde eluceat, eum graecae linguae peritia prorsus caruisse adeo, ut vero simile sit, eum non nisi arabicis interpretationibus usum esse. Sunt autem vocabuli huius etymologia haec eius verba p. 2, b: *Dicitur autem hic liber meteororum quod est Graecum nomen, et compositum a meta quod est trans, et theorum quod est contemplatio, quasi contemplatio eorum, quae sunt trans, id est, in alto generata: quia de illis principaliter hic intenditur. Vel a meta quod est de, et theorein quod est videre: quia est de his quae visu accipiuntur in aëre generata, sicut galaxia et iris et huius modi. Et hoc est probabilius, quod meta Graeca praepositio idem est frequenter quod de, sicut metamorphoseos quod est idem quod defectus. Dicunt autem quidam, quod meteora idem sit quod de impressionibus: quod nullo modo est verum: quia hoc nomen nimis esset commune: quia impressiones superiorum corporum in omnibus sunt corporibus et simplicibus et compositis.*

Commemoratur p. 17, b *Constantinus* quidam philosophus, qui dicitur in Graeco commentatus esse super librum meteororum *Aristotelis**). — Ad I, 6, 3. Hippocratis Choi (ita enim exhibetur) discipuli Nichius et Paulus commemorantur, in quibus Aeschylum vix agnoscas. — I, 10, 7 legit ἐν δὲ τῇ Κορλυθῷ (cfr. p. 34). — Ad I, 13, 27 haec narravit p. 51, a quae si adscribo fortasse naturae scrutatorum gratiam mihi conciliabo: *Mirabile autem accedit in Alamania in loco qui dicitur Lonzen: ibi enim est aqua copiosi fluxus, Necarus nomine, quae exsiccata fuit per spatium milliaris per tres horas diei, ita quod colligebant pisces in fundo eius, et non caruit fluxu suo, nec diminuebatur supra, nec infra nisi in illo milliari, quod*

---

*) Albertus Magnus etiam Themistii et Porphyrii commentarios in Meteorologica ante oculos habuisse videtur, quos laudat p. 130, b.

est circa oppidum quod diximus: ego autem subito post veniens ad locum, consideratis loci dispositionibus, scivi quod fundus aquae illius solidissimus est, et illic fluit inter montes non multum altos, et habet altas ripas in illo loco, et ex vapore illo inclusa divisus et elevatus fuit fundus: propter quod aqua resedit in principio illius elevationis, et in fine eius exivit: et cum exhalasset vapor, resedit totus fundus in locum suum sicut fuit prius, et tunc fluxum habuit aqua sicut haberat antea. —

Atque haec quidem erant omnia, quae ex commentariis in duos priores libro commemoranda nobis videbantur. Quum commentarios conscripsimus in duos posteriores Meteorologorum libros remoti tunc temporis a regiae Berolinensis bibliothecae divitiis, nobis ad manum non erant neque Accoramboni *Vera mens Aristotelis*, neque editiones Iuntina, Camotiana aut Sylburgiana. Quare quae luc pertinente, una cum perpaucis illis, quae ex Alberti Magni commentariis adferenda videntur, adscribemus adiunctis praeterca notis quibusdam in librum tertium, petitis ex insigni libro Fleischeri, quem laudavimus iam ad III, 4, *De iridibus doctrina Aristotelis et Vitellionis certa methodo comprehensa, explicata et tam necessariis demonstrationibus, quam physicis et opticis causis aucta.* Witebergao 1571, 8., et aliis nonnullis, quae inter scribendum in mentem nobis venere.

Lib. III. Cap. I. §. 1. τρόπον ἡδη transposita particula Cam. — βιαλως Cam. — §. 2. γάρ post τό τε omittit Cam. — τοῦτα δυνάμει Bag. haec potentia. — Post κατὰ τὴν ὑλην Cam. addit ὁ ξενερφας καὶ ὑετός. — διοτέρον ὃν ἢ πλῆθος ἐνυπάρχον Cam. S. cuiuscunque fuerit multitudo inexistentis Bag. — Duplex πλεῖον reperit Bag. quorum alterum retulit ad συνεκχρινόμενον, alterum ad πλῆθος, vertens: cuiuscunque f. m. inex. amplior, amplius. — Procellam Servius ad Virg. Aen. I, 85 hunc in modum explicuit: *Procella est vis ventorum cum pluvia, dicta procella ab eo, quod omnia procellat.* — §. 3. βιάζεται Cam. — ἢ ἐν πύλας ἢ ὄδοις Cam. S. — δι' ἀ μὴ ὑπείκει Cam. pro διὰ τὸ μὴ ὑπείκειν. — τοῦτο

ἐστι κύκλος omissio δέ Cam. S. — Verba καὶ αὐτό non expressit Bag. — ἐπεὶ τῆς γῆς ἀν διὰ ταῦτα γίνονται Bag. quum vertat: super terram utique propter hoc sunt vertigines. τε omittunt etiam Cam. S. — γίγνεται pro γίνηται S. — §. 4. κάτω δὲ φέρεται Cam. S. — §. 5. διὰ τὸ πάντα εἰναι ταῦτα ὑγρὸν καὶ ψυχρόν Cam. qui πάντα ταῦτα ad βορεῖοις et νιφετῶν retulit. — §. 7. ὁ τυφών addito articulo Cam. S. — ἔτι δέ pro ἐστι δέ Cam. — ἐπὶ γῆν Cam. S. — §. 8. συνεμπίπρησι Cam. συνεμπίπρησι S. — §. 9. ἐκθλιψθῇ Cam. — ἐπικάνον Cam. S. et ita etiam deinceps. — §. 10. διεῶν pro διεξιῶν Cam. S. — ἐφθασε διεξιῶν praevenit pertransiens Bag. qui φθάνει διεξιῶν paulo ante interpretatus est: praevenit pertransire. Nisi utroque in loco διεῶν legit, quum postea διελθόν vertat iterum pertransiens. — §. 11. τι post πάσχει omittit Cam. — ὅτι γέ ταῦτα πάντα πνεύματα Bag. — §. 12. οἶον καὶ νῦν νυὸν περὶ τὸν ἐν Ἐφέσῳ συνέβιανε καιόμενον Cam. περὶ ναὸν τὸν ἐν Ἐφέσῳ καιόμενον S. — ὅτι μὲν ὁ τε καπνός omissio γάρ Bag. ὁ καπνός omissio τε Cam. — πρότερον ἐν ἐτέροις Bag. prius in aliis. — §. 13. πολλῆς καιομένης ὄλης multa ardente materia Bag. — §. 14. ἢ μέλλει πατάξειν qua debet percutere Bag. Cam. S. — §. 15. Verba καὶ ἀστραπαὶ non reddit Bag. — §. 16. περὶ ποηστήρων repetita praepositione Cam. S. cfr. ad I, 12, 11. — πάντων αὐτῶν Bag. omnium ipsorum Cam. S. —

Cap. II. §. 1. τι ἐκάτερον omissio τε Bag. — πάντα ταῦτα γίγνεται transposito πάντα Bag. omnia haec. — §. 3. μεταπωριήν Cam. S. cfr. III, 5, 20. — ἐν δὲ ταῖς θεριναῖς δελῆς μόνον, οὐκέτι δὲ καὶ περὶ μεσημβριῶν Cam. — διεῖν Cam. cfr. ad IV, 7, 16. — §. 4. ἀμυνδρότεροι δὲ τῆς ἐκτός videtur legisse Bag. cum vertat: hebetiores autem sunt eius qui extra est. — §. 5. γραφεῖς Cam. S. — §. 6. καὶ νύκτωρ ὄμοιος οὐδαμῶς pro οὐδὲ δὴ νύκτωρ Cam. — Post καταφερομένον additum reperit ἀεὶ B. — Verba τι γέγονεν non reddit Bag. — §. 7. πάντα γάρ ταῦτα ἀνάκλισις ἐστιν transposito ταῦτα Bag. omnia enim haec refractio sunt. — συμβάλνει γίνεσθαι τὴν ἀνάκλισιν Bag. quo accidit fieri reflexionem. — §. 9. ἀνάγκη γενέσθαι transposito ἀνάγκη Cam. S. — εἰ μέλλει pro τῷ μέλλον

Cam. si debeat fore Bag. — ἐν ἔτεσι (sic) πεντήκοντα Cam. — §. 10. ἐξ τε τῶν περὶ τὴν ὄψιν δεικνυμένων Cam. S. — οὐ μόνον τὰ χρώματα, ἀλλὰ καὶ τὰ σχήματα ἐμφαίνεται Bag. in quibusdam quidem non solum colores, sed et figurae apparent. ἐν ἑτοῖς μὲν τὰ σχήματα omisso καὶ Cam. — §. 11. τοιαῦτα δ' ἐστὶ τῶν ἐνόπτεων ὅσα μικρά Bag. — ἐν γὰρ τούτοις ἀδύνατον τὸ μὲν σχῆμα ἐμφαίνεσθαι Bag. — δόξει pro ἑστεῖ Cam. — Post διαιρεσιν ἔχειν Bag. videtur additum legisse πάντη, quum vertat: *divisionem habere omniquaque.* — ταῦτη δ' ἀδύνατον *hac autem impossibile* (nisi mendum est typographicum). — §. 12. τὸ τοῦ ἐνόπτεων Cam. — ἐστὶ pro ἑστεῖ Cam. — αὐτῷ post διό posuit Bag. — Quaestionem, cur in iride colores tantum, nec simul aliqua figura appareat, tractavit Fleischerus l. l. p. 95 — 100: Aristoteles ait in quibusdam eorum, quac ἐνοπτεῖ nominat, οὐ μόνον τὰ χρώματα, ἀλλὰ καὶ τὰ σχήματα ἐμφαίνεσθαι, in aliquibus vero τὰ χρώματα μόνον. Necesse est autem ad figurae generationem praecipue tria concurrere. Primum, ut nubes sit continua. Deinde, ut radii figuram efformantes, sint fortes. Tertio, ut nubes sit adeo terfa et polita, ne ab ea lumen aliquid coloris contrahat. Nam speculum impurum facit, ut res videatur obscurior. Hae causae adsunt in generatione παρηλίου καὶ παρασελίου. Nam haec fiunt in nube continua, solida, consistente, firma, polita, et ad latus solis vel lunae posita, ubi radii non longe protensi et ideo fortius reflexi, imaginem solis vel lunae effingunt. Et quamvis in huius modi corporibus figura generatur: tamen cum ea semper simul est color, vel potius ipse nativus corporis luminosi color: sicut παρίλιον est purum lumen solis sine umbrarum et nigredinis a nube contractae admixtione. Quod lumen cum sit fulgidum et album, etiam figura fulgida et alba apparet. Ut autem tantum color radiorum reflexione producatur, necesse est totidem superioribus illis prorsus contraria adesse. Primum, ut nubes non sit continua. Nam si continua est, sit reflexio a superficie tantum, nec adsunt causae diversorum colorum, de quibus iam dicetur. Deinde ad colores exprimendos necesse est, ut

radii debilitentur. Nam ex radiis debilitatis sunt *colores*, vel, ut Aristoteles loquitur, διὰ τὴν ἀσθέτειαν τῆς ὄψεως χρώματος ἐμποιεῖται φαντασία. Tertio colores iuvat *nigredo nubis*. Nam lumen colore nubis, a qua reflectitur, vel quam transit, inficitur. Haec tria etiam in iride ad colorum generationem concurrant. Nam supra demonstratum est, iridem nullo modo in continuo vapore gigni. Deinde cum vapor roridus ponatur e regione solis, radii multum extensi debilitantur, vel ὄψις, ut cum Aristotele loquamur, γίνεται ἀσθετέρα. Supra enim dictum est, hunc sentire, quod radii visivi ex oculo ad nubem deserantur, et ab hac ad corpus luminosum reflectantur. Idem igitur significatur, sive dicas radios luminosos, sive visivos, ex nimia protensione fieri debiliores. Tertio accedit etiam ad colores in iride provocandos, quod vapor roridus, in quo iris generatur, propter quandam naturam aquam, quam incipit assumere, aliquam habeat nigredinem. Ex his igitur satis manifestum est, cur in iridis generatione tantum colores et non simul figura apparet. Etsi autem forsitan in singulis corpusculis, quae habent rationem parvorum specularum, imagines solis, sicut videmus in singulis aquae guttulis accidere, exprimuntur: tamen, quia specula sunt parvissima, figura ad visum deferri non potest, sed potius imaginum confusio quaedam sit. Nam reflexio facta a parvo speculo subtilis est. Longe igitur protensa debilitatur, et antequam ad visum pervenit, evanescit, ut ita ad iridis generationem singula corpuscula nihil valeant. Quae Aristoteles de huius modi parvis corpusculis sphaericis, in quibus non σχῆμα generatur, ita scribit: τοιαῦτα δ' ἔστιν, ὅσα μικρὰ τῶν ἐνόπτεων καὶ μηδεμιαν αἰσθητὴν ἔχει διαίρεσιν. ἐν γὰρ τούτοις τὸ μὲν σχῆμα ἀδύνατον ἐμφανεσθαι. δόξει γὰρ εἶναι διαιρετόν. πᾶν γὰρ σχῆμα ἄμα δοκεῖ σχῆμά τε εἶναι καὶ διαιρεσιν ἔχειν πάντη. Quorum verborum hic est sensus. Si figura nominanda est figura, necesse est, ut videatur, cum ea alioquin extra visum nihil sit. Ut vero videri possit, requiritur, ut sit alicuius magnitudinis, seu ut in partes possit dividi. Nam si esset indivisibilis, certe non videretur. Figura autem

divisibilis, id est, ea quae in oculos incurrit, non in alio speculo, quam in divisibili, seu in eo, quae certae esse magnitudinis apparet, generatur. Quare, si in singulis vaporis roridi corpusculis figura debet generari, opus est, ut ea videatur, et ut speculum sit divisibile. Sed horum neutrum in iride sit. Nam figuræ solis vel lunæ non videmus, neque corpuscula præter horum a nobis distantiam, et visus imbecillitatem singula deprehendimus. Quare impossibile est in vapore rorido figuram solis vel lunæ produci. Hoc vero satis confirmato et concessò, relinquitur, in huius modi vapore colores solummodo apparere.

Cap. III. §. 1. περὶ τῶν ἄλλων ἀστρῶν omittedo τι Bag. et de aliis astris. — §. 2. δόμαλός Cam. S. — §. 3. εὐδίων Cam. — ἀπολαμβάνειν τὴν ἐντῆς φύσιν mutato verborum ordine leguisse videtur Bag. quum vertat: *sed permisso fuerit recipere propriam naturam.* Vide præterea, ne ἀναλαμβάνειν sit corrigendum. Cam. ἀπολαμβάνειν αὐτῆς. S. ἀπολαμβάνειν εἰντῆς. — §. 6. εὐθεῖας pro εὐδίᾳ Cam. mendo typographico. — Vetus interpres monente Morellio apud S. legit ὡς οὕτως ἦ ἀτμίς. — ἀποκέκριται ἀναθυμιάσεως omittedo articulo Cam. — §. 7. ὥσπερ ἵρις (sic enim ubique exhibent) absque articulo Cam. S. — ἀναγκαῖον κύκλον εἶναι Bag. necesse est circumulum esse. Cam. S. — γραμμαῖ pro γραμμῇς Cam. — §. 8. ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου Cam. — καὶ αἱ πρὸς τὸ εὖ ἀλλήλαις Cam. — ἕχθωσαν δύο κάθετοι posito numerali pro particula δή Cam. καὶ γὰρ ἐπ' ἵσης τῆς αεβ. ἕχθωσαν δὲ κάθετοι S. — §. 9. ἵσαι δὲ αὗται Cam. S. — πρὸς δρθὶν γὰρ πᾶσαι Cam. S. quarum prior exhibit deinde τὴν αεβ. loco dativi. — ἢ γραφομένη γραμμή Cam. posito inter utrumque vocabulum commate. — ἔστω δέ Cam. S. — §. 10. σμικρότητα Cam. — §. 11. Post αἰσθητὴν διαιρεσιν Bag. verba posuit: παρὰ δὲ τοῦτο ..... μελαντέρα, quae deinde excipiunt ista: πρὸς τὴν γῆν μᾶλλον ..... στάσιν φανερόν. Vertit enim: *Iuxta autem hoc nigra continua circumferentia, quae propter illius albedinem videtur esse nigrior: versus terram autem magis, quia tranquillior est: flatu enim existente, non est statio*

manifesta. Praeterea patet, eum pro φανερόν legisse φανερόν, uti aperte exhibet etiam S. Cam. praeberet: οὐκ εἶναι οἶον τε σύστασιν φανεράν. — §. 12. περὶ δὲ τὸν ἀστέρας γίνεται posito verbo in singulari numero Cam. — σημειῶδες Cam. S. — μονίμους Bag. *stabiles.* Cam. —

Cap. IV. §. 1. πολὺ δὲ ἀνάκλασις omissio τις Bag. — §. 2. ἀνακλᾶσθαι pro ἀνακλωμένῃ legisse videtur Bag. quum vertat: *refrangi* videtur. — Deinde Bag. legit πυκνώσεως pro συστάσεως quum vertat: *inspissatione* (etiam III, 3, 4 πύκνωσις reddiderat verbo *inspissatio*), et in margine monet: *a. l. coitione.* Aperte, ut Bag. exhibent Cam. S. — §. 3. καὶ πλησιον ἄγο S. absque articulo. — ἡδύνατο Cam. S. — §. 5. ψεκάς, ut ubique, Cam. S. — §. 6. ὡς εἴρηται πρότερον Cam. Sed Bag. *et dictum est prius.* — τὸ χρῶμα τὸ μόνον Cam. — μήπω δ' ὕει Cam. S. — τε post γνερθεῖ omittit Cam. — Post οὐ σχήματος Bag. comma ponit ac pergit ἐκάστον ὄντος τῶν ἐνόπτων μικροῦ καὶ ὑφάστον omissio δέ. Vertit enim: *non figurae, unoquoque speculorum existente parvo et invisibili.* Deinde a verbis τῆς δ' incipit novam enuntiationem. — §. 7. ὑπάρτων τούτων Cam. — ὁραμένον pro ὁραμένης Cam. — §. 8. αὐτῷ συνεχεῖ Bag. ipsi continuo. — §. 9. ὅτι μὲν οὖν ἡ ἵρις ἀνάκλασις Bag. Quod igitur iris sit refractio. — ἀλλ' ἡ μὲν ἐξ ἐνυπτίᾳ Cam. pro διὸ καὶ ἐξ ἐνυπτίᾳ. — ἀμφω ἀνάκλασις ambae refractio Bag. Cam. — §. 10. ἀλλ' ἡ μὲν χρωμάτων ποικιλίᾳ διαφέρει Sed haec quidem colorum varietate differt Bag. — διαφέρει γὰρ οὐδέν Cam. — §. 13. τῆς ὕδατος γενέσεως omissio altero articulo Cam. — Pro τούτον γὰρ μὴ συμβαίνοντος ἡσυ ἦν κεχρωματισμέναι οἱ ὄλως Bag. legit: ἐπει, εἰ ἐγίνετο, οὐ ἦν κεχρωματισμένη ἡ ὄλως (et ita aperte S. Cam. nisi quod posterior exhibeat εἰ μὲν ἐγίγνετο) quum vertat: *Quum, si fieret, esset utique colorata area.* At in margine nostram lectionem adnotavit: *a. l. hoc enim non eveniente essent utique coloratas areae.* Legisse autem Bag. verba ἐπει, εἰ ἐγίνετο non δι, εἰ συμβαίνοι aut alia eius modi, patet ex sequentibus, in quibus verba ἐπει, εἰ συνιστατο reddidit: *quum si consisteret.* —

§. 14. εἰ συνισται τὸ S. — καθάπερ λέγομεν Bag. sicut dicimus.

— §. 16. ἀπὸ τῆς τοῦ ἀέρος ὑγρότητος καὶ ἀπὸ ἀναθυμιάσεως καὶ ἀπὸ λιγνύσης et q. s. Bag. sit autem ab humiditate aëris et ab evaporatione et a fuligine. — τό τε pro τῷ δὲ Cam. S. —

§. 17. ὅμοιοτέρᾳ S. — φοινικῶν pro φοινικῇ Cam. — ἔχει τὴν χρόαν φιλνεται Bag. habere colorem videtur. — §. 18. φάληγ non reddidit Bag. omisit S. ante φαύλου posuit Cam. —

§. 19. ξετῷτι Cam. — ὅπον ξπαλλάττονσιν Cam. Sed etiam Bag.: quia permuntantur radii. — η δὲ κίνησις pro ὁ δὲ τρόπος Bag. motus autem, nisi mendum est typographicum. ὁ τρόπος δὲ Cam. S. — χώρα pro χρόᾳ Cam. — §. 20. Post τοιοῦτον Bag. additum repperit γίνεται. — ἀποτεινομένῃ Cam. S. cfr. III, 6, 7. — §. 21. τοσοῦτον non reddidit Bag. τοσοῦτον καὶ περὶ αὐτῶν Cam. — §. 23. ὅταν ἡ νέφος πλησίον τοῦ ἥλιου Bag. cum fuerit nubes prope solem. — αὐτὸν τοῦτο S. — οὕτῳ καὶ τῷ λευκῷ Bag. sic et album. οὕτῳ τῷ λευκῷ Cam. —

§. 24. ὄψις non reddidit Bag. — ξπεὶ δὲ πλεῖστον S. — Post η μεταβολή additum legit Bag. ξετόν. — §. 25. η μὲν οὖν η πρώτη Cam. — φοινικῶν pro φοινικῇ Cam. — §. 26. τῷ φοινικοῦν γύρῳ Cam. S. — Quam deinde vertat Bag. pura, dubium, an non pro ἄκρατος legerit potius καθαρό. — τῷ φοινικοῦν δοκεῖν ξανθότερον εἶναι Bag. puniceum videri magis flavum esse. ξανθότερον sed eo, quo nos posuimus loco, praebent etiam Cam. S. — πρὸς ξετόνον Cam. — De colore flavo adscribenda videntur Fleischeri verba l. l. p. 122 sq.: Quæstio est, unde ille quartus color sit, quem Aristoteles ξανθόν vocat, quemque dicit inter φοινικῶν et πράσινον saepe videri. De hoc igitur sciendum est, quod non sit distinctus color a reliquis tribus, de quibus diximus, sed quod ex appositione φοινικοῦ ad πράσινον oriatur. Nam id proprium est colorum, ut vicini a vicinis aliquid adsumant, et inter se nonnihil, quantum visus iudicat, commisceantur. Exempla huius rei ubique sunt obvia. Experientia testatur, colorem luminis a calore vaporis, cui incidit, aliquid adsumere, ut illud minus sit fulgidum. Videmus etiam colores corporum ab incidente impuro candelæ lumine aliquantulum a priori,

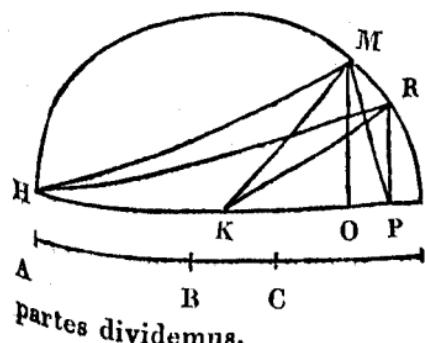
quam habuerunt, forma discedere. Ita quoque in iride $\xi\alpha\nu\vartheta\sigma$ videri iudicemus ex commixtione φοινικοῦ et πράσινον. Nam φοινικοῦ quidem habet aliquid nigredinis. Sed si cum eo, qui πράσινος dicitur, conferatur, minus niger putabitur. Quare φοινικοῦ aliquid de nigredine πράσινον vicini adsumit, et contra hic ab illo nonnihil albedinis mutuatur. Fit igitur medius inter hos duos colores, qui $\xi\alpha\nu\vartheta\sigma$ dicitur, quique ubi termini illorum coniunguntur, appareat. Quod autem inter πράσινον et ἀλουργόν medius color non sit, inde sine dubio fit, quod horum colorum maior sit differentia, quam φοινικοῦ et πράσινον, quam hoc collatus ad φοινικοῦ. Cuius diversitatis haec causa potest esse, quod tertius color fiat a radiis duplii umbra et a parte vaporis multum densi denigratis, cum radii medium colorem effingentes simplici umbra et nigredine vaporis minus densi et nigri inficiantur. — §. 27. μεταπίπτει pro μεταβύλλει S. — §. 28. τούτον pro τούτων Cam. — §. 29. πάμπαν διαφέρει Bag. quum vertat: valde differt. §. 28 enim λευκὴ πάμπαν reddiderat: alba valde et §. 33 πάμπαν ἀσθενῆ: valde debilis. Addo §. 3. — χρώματα legit Bag. pro ἔμμα τῶν χρωμάτων. Cam. τῶν χρωμάτων omisso ἔντι. S. χρωμάτων, omisso etiam articulo, ac paulo post ἐστὶ δ' ἡ αὐγῆ. — τοιαδὲ η τοιαδὲ Cam. S. — Post οἱ ποικιλταῖ Bag. posuit τῶν ἀνθῶν, quod in sequentibus omisit. Vertit enim: Variegatores florū. — Deinde videtur legisse verbum quoddam ante λαμβάνοντες aut σφύλλεσθαι aut λανθάνειν aut simile quoddam, quum vertat: et decipi accipientes alios pro aliis. Posterius aperte exhibent Cam. S. — §. 30. μόνον solum Bag. — De verbis διπλῇ (exhibit διπλεῖ) δὲ καὶ ἀμανηρότερα ..... altrius audiendus est Accorambonus Ver. mens Aristot. p. 484 sq. ubi haec leguntur: Dubium hic videtur, quia dixit Aristoteles superius, quod nigredo est negatio visus, ideo quae a longinquō videntur, et quae a debili visu videntur, nigriora apparent; cum itaque colores superioris iridis videantur magis a longe, et a debiliore visione, quam colores inferioris iridis, ita ut puniceus, viridis, et violaceus colores deberent esse magis fusci et magis ad

nigredinem tendentes in exteriori iride, quam in interiori; nunc vero e contra videntur magis clari et debiles in illa, quam in hac interiori. Praeterea inquit Aristoteles superius quod in prima interiori iride post puniceum colorem viridem videmus, quia illa pars nubis, in qua videtur viridis color, magis distat a nostro visu distat eius inferior superficies, quam faciat superficies exterior minoris iridis; cum itaque magis distet, deberet illius color ad viridem tendere; nunc autem puniceus appetet, sicut in exteriori parte minoris iridis. Quod vero interior superficies maioris iridis magis distet a visu, quam exterior minoris, patet per ea, quae hic dixit Aristoteles, quod refractio visus sit debilior a maiori iride, quia longius fit refractio; ideo partes omnes maioris iridis longinquiores a visu sunt, quam sint partes minoris; ideo proportionaliter propinquior pars maioris iridis magis distabit a visu nostro, quam propinquior pars minoris: sed pars maioris iridis propinquior visui est interior pars eius, propinquior vero pars minoris iridis est eius exterior pars; ideo interior pars maioris iridis magis distabit a visu nostro, quam exterior pars minoris iridis. Sed cum in iride longinquiores partes videantur nigriores, quam proximiores partes, pars itaque interior maioris iridis deberet videri nigrior, quam pars exterior minoris iridis; ideo deberet videri viridis, non punicea, et media pars maioris iridis consequenter deberet videri violacea, non viridis, quia haec etiam magis distat proportionaliter a nostro visu, quam media pars minoris iridis, ideo magis ad nigredinem tendere deberet videri, et ideo non viridis, sed violacea adspici deberet, ultima vero pars omnino nigra, vel admodum fusca se offerre deberet oculis nostris, cum magis distet a visione, quam interior pars minoris iridis, ideo nigra magis apparere deberet: nunc vero e contra accidit; debiliores enim et perspicui magis videntur colores in maiori iride, quam in minori. Praeterea, si iris per Aristotelem sit ex debilitate nostri visus ob refractionem et ob distantiam nubis; quomodo iris circa lumen vesperi apparere potest? In hac enim iride neque longinquitas nubis, neque visus debilitas, neque

refractionis debilitas inesse potest, quia illa iris sit immediate
 circa lumen lucernae, quae propinqua admodum nobis est.
 Praeterea refractio sit ad partes determinatas et determinatos
 angulos, non ubique, ut demonstratur in perspectiva: at
 ubicunque lucerna apponatur, et quomodocunque illam adspiciamus,
 iris appareat; ideo non potest ex refractione fieri.
 Ut vero huius rei veritas appareat, sciendum est quod iris non
 sit ex simplici refractione, quia tunc non esset res naturalis,
 neque ad naturalem, sed ad mathematicum simplicem specta-
 ret de ea agere; sed immiediat et naturalis causa iridis est
 lumen solis et humida obscuritas et diversitas partium nebulae,
 ideo in ea primo sit color puniceus, quia lumen solis valide et
 immediate admiscetur primae parti nebulae, quae nebulae
 pars, cum sit propinquior, et magis exposita radiis solaribus,
 est rario et minus humida, idcirco ob admixtionem luminis
 in ea sit puniceus color; secunda vero pars est viridis, quia
 lumen non ita valide illi admiscetur, neque immediate, sed
 mediante prima parte punicea: praeterea haec est pars nebulae
 crassior, quam prima, et humidior, cum sit minus soli oppo-
 sita: et ob eandem causam tertia pars iridis est violacea, quia
 modicum luminis ad illam penetrat, illi enim admiscetur
 mediante puniceo et viridi colore, et est crassissima et humili-
 dissima nebulae pars, plurimum enim distat a radiis solaribus;
 reliqui vero colores, ut roseus et alii, accidentur partim ob
 rationem, quam affert Aristoteles ob comparationem nigrorum
 colorum cum minus nigris, partim quia illa pars nebulae est
 ibi rario et perspicua magis, ideo cum multum luminis reci-
 piat, albiores reddit colores, et magis claros. Quod vero
 haec sententia consona sit cum rei natura, patet ex iride
 quae sit circa lucernam, in qua ea pars, quae est magis pro-
 pinqua lumini, habet partem rufam, secundam partem viridem,
 tertiam violaceam ob medii densitatem et humiditatem et lumi-
 nis vigorem magis agentem in propinquam, quam in remotam
 partem. Hoc idem dicendum est de oppositis coloribus in
 duabus iridibus: quia radius solis dirigitur per rectam lineam
 ad determinatas partes sibi oppositas per diametrum, ideo

diametraliter tendit inter duas irides sibi oppositas; ideo cum pars convexa minoris iridis, et concava maioris sint primo oppositae et viciniores rectis radiis solaribus, ambae colorantur eodem colore puniceo: reliquae vero partes maioris, et minoris iridis aequaliter magis distant a rectis radiis solis, ideo similibus coloribus colorantur viridi et puniceo. Languidores vero et rariores videntur maioris iridis colores, quia rarius est nebula et riorum partium, in qua sit maior iris, ut clare sensui patet. Accedit ad hoc etiam et debilitas visus ob refractionem, et alia, quae hic assert Aristoteles, cuius sententiam si quis ad amussim, ut littera hic sonat, tueri velit, solvat prius clare et dilucide dubia, quae a nobis sunt proposita. — §. 31. μακρότερα Cam. μακρότερον S. Bag. quum enim longius protenditur visus. — ἀπὸ τῆς ὕψη a superiori Bag. Sed in margine: a. l. exteriori. — §. 32. Articulum ante ψεως om. Cam. — ἀπὸ τῆς περιφερείας τῆς γύντάτω Bag. a circumferentia propinquissima.

Cap. V. Aristotelis demonstrationem, cur iris sit semicirculus, explanavit Fleischerus p. 148—162, cuius verba adscribimus: Linea HG reprezentet horizontis superficiem. K sit centrum mundi in superficiem horizontis cadens, H Sol in horizonte constitutus. HMG semicirculus altitudinis iridis,

qui summitatem iridis secet in puncto M. Et connectantur puncta H, M et K, M. Quia autem ἀπόδειξις longa est, et aliquot membra, quae a se in vicem commode divelli non possunt, continent, eam iuvandae memoriae causa in sex partes dividemus.

Prima pars inquirit quantitatem trium linearum HK, KM et HM, hoc modo. HK et KM sunt notae, cum sint semidiametri, id est, lineae ex centro K ad circumferentiam unius et eiusdem circuli altitudinis iridis ductae: cui utrique ideo seorsim sumtae e tabulis sinus integer debetur. Quan-

titas autem lineae HM ita inquirenda est. Primo arcus altitudinis iridis MG per instrumenta, ut per astrolabium vel quadrantem exploretur. Deinde huius arcus ex tabulis sinuum, sinus excerptatur, qui angulum GKM exhibebit. Tandem, quia GKM et MKH γωνίαι αἱ ἔφεξης duobus rectis angulis sunt aequales per XIII primi Elementorum, si angulus GKM, id est, sinus inventus, subtrahatur a duobus rectis, id est, a sinu integro duplicato, remanebit angulus HKM, vel ipsa linea HM. Sed hacc etiam adsumtis numeris demonstrabimus. Lineae HK semidiametro competit integer sinus 10 000 000. Sic idem sinus est lineae KM etiam semidiametro. Ut autem et quantitas lineae IIM innotescat, certo quodam instrumento altitudinem cuiusdam conspectae iridis venor. Eam altam deprehendo 30 gradus: cum quibus ingressus tabulas sinuum, exercebo sinum 5 000 000 anguli GKM. Hoc vero sinu subtracto ab integro sinu bis sumpto, id est ^a 20 000 000, remanent 15 000 000, sinus anguli HKM, scilicet idem est, latus HM, hunc angulum subtendens. Ut autem facilior sit sequentium calculus, sex cyphras a dextra in singulis numeris praetermittemus. HK igitur continet 10, KM 10, HM 15.

Secunda pars demonstrationis, qua aliquot linearum quantitas et inter se proportio inquiretur.

I. Quae proportio est lineae HM ad lineam KM, ea potest esse inter alias duas lineas per III primi Vitellionis. Quum autem notarum linearum IIM et KM proportio nota sit, ponantur duae lineae AB et BC illam candem habentes inter se proportionem. Sed HM est maior quam KM per XIX primi Euclidis, quum maiorem angulum subtendat. Quod ipsae etiam notae quantitates ostendunt. Nam altitudo iridis numquam ad quadrantem circuli extendi potest, ut infra indicabitur. Quare etiam AB maior est, quam BC. Si igitur alteri harum certa assignetur quantitas, de alterius quoque magnitudine constabit, per XVI sexti Elementorum.

Antequam autem ad sequentia progrediamur, prius calculus videamus. Cum ex praecedentibus HM 15, et KM 10

habeat, inter se cohaerebunt ratione sesquialtera. Eadem sit quoque inter AB et BC. Si igitur AB partibus sex constiterit, BC ex talibus 4 componetur, facta operatione per regulam proportionum.

II. Quia iam ostensum est, AB maiorem esse, quam BC, extendatur BC in D, ita ut se habeat BD ad AB, ut AB ad BC. Sed AB antea demonstravimus maiorem esse, quam BC. Erit igitur etiam BD maior, quam AB. Quare ex tribus cognitis lineis quarta BD nota fiet.

Haec in numeris ita se habent. Si linea BC extendatur D, lineae BD et AB debent eam proportionem habere, quae est inter AB et BC. Cohererent autem AB et BC, ut modo dictum est, proportione sesquialtera. Ergo quoque eadem proportione BD et AB constabunt. Sed AB ex praecedentibus continet 6, et BD est maior, quam AB. Senarius igitur numerus huius sesquialterae proportionis, id est, per duo cum dimidio multiplicatus, proferet 9 lineae BD competentia.

III. Quum BC et BD sint cognitae, etiam CD cognoscetur. Componitur autem BC ex partibus 4, et BD ex 9. Facta igitur subtractione prodeunt 5 partes lineae CD.

IV. Proportio HM ad KM est aequalis proportioni AB ad BC, et proportio AB ad BC aquat proportionem BD ad AB, ut antea ostendimus. Ergo per XI quinti Euclidis proportio HM ad KM, vel quod idem est, ad HK (aequales enim sunt) convenit cum proportione BD ad AB.

Tertia pars demonstrationis, quae versatur circa duas lineas: quarum una ex punto M demittitur in lineam KG, et altera intercipitur inter punctum K et inter id punctum, in quod demissa in lineam KG incidit. Ita autem demonstratio est pertexenda.

I. Nota est quantitas linearum CD et HK. Ergo etiam de proportione inter easdem constat. CD continet 5, HK 10: proportio est subdupla.

II. Quia proportio inter CD et HK est cognita, poterit constitui linea, quae hanc eandem proportionem ad lineam BC habeat per III primi Vitellionis. Cum igitur CD minor

sit, quam HK (nota enim est harum linearum quantitas) erit BC minor, quam illa nova linea. Abscindatur itaque huius modi linea proportionalis per III primi Elementorum a linea KG, quae sit KP. Est igitur KP cognita. Quae ita in numeris se habent. CD habet 5, HK 10, BC 4. Ergo per regulam proportionum KP 8.

III. Connectantur puncta M et P. Dico proportionem CD ad HK, vel BC ad KP aequalem esse proportioni AB ad PM. Quod iam statim demonstrabimus. Sed interim tamquam demonstratum in calculo ostendemus. Inter CD et HK, item inter BC et KP ex praemissis est proportio subdupla. Eadem igitur etiam erit inter AB et MP atque MP 12 partes continebit.

Quarta pars ἀποδεῖξεως demonstrat praecedentem proportionem διὰ ἀπαγωγῆς εἰς ἀδύνατον hoc modo: Si PM non est illa linea, ad quam habeat AB eam proportionem, quam habet CD ad HK, vel BC ad KP, erit minor vel maior constituenda. Sed sit primum minor PR et connectantur puncta HR et KR.

I. Posita itaque linea PR loco PM, erit iuxta praecedentem asseverationem proportio CD ad HK, vel BC ad KP, aequalis proportioni AB ad PR. Sunt autem CD et BC coniunctae linea BD. Sic HK et KP additae sunt linea HP. Quare sicut se habet BD ad HP: ita se AB habebit ad PR per XVIII quinti Elementorum et per XVI eiusdem, proportio BD ad AB aequalis erit proportioni PH ad PR.

CD 5	HK 10	subdupla proportio
BC 4	KP 8	subdupla
AB 6	PR 12	subdupla
BD 9	HP 18	subdupla
BD 9	AB 6	sesquialtera
PH 18	PR 12	sesquialtora.

II. Proportio HP ad BD aequalis est proportioni PR ad AB, ut modo ostendimus. BD vero se habet ad AB, sicuti se habet AB ad BC, ut supra demonstratum est. Sed iterum AB cohaeret cum PR ea proportione, qua BC cum KP, ex

hypothesi. Ergo proportio HP ad PR aequalis est proportioni PR ad KP, per XI quinti Elementorum bis repetitam.

$$\text{HP } 18 - \text{BD } 9 - \text{AB } 6 - \text{PR } 12$$

$$\text{PR } 12 - \text{AB } 6 - \text{BC } 4 - \text{KP } 8$$

III. Sunt igitur nunc duo triangula HPR et KPR, habentia angulum communem HPR, quorum bina latera hunc angulum inincidentia, sunt proportionalia. Ostendimus enim proportionem HP ad PR aequalem esse proportioni PR ad KP. Triangula igitur sunt aequiangula per VI sexti Euclidis: et per IV eiusdem sexti latera aequales angulos inincidentia, sunt proportionalia. Ergo sicuti se habet PH ad PR, vel PR ad KP, ita se habebit HR ad KR. Sed proportio HP ad PR aequalis est proportioni BD ad AB, et proportio HM ad KM, ut supra ostensum est. Ergo proportio HR ad KR convenit cum proportione HM ad KM per XI quinti Elementorum.

$$\begin{array}{c|c|c|c} \text{HR} & \text{HP } 18 & \text{BD } 9 & \text{HM } 15 \\ \text{KR} & \text{PR } 12 & \text{AB } 6 & \text{KM } 10 \end{array}$$

Quod est impossibile et contra LVI primi Vitellionis, quae docet, in dato semicirculo ad unum punctum circumferentiae duabus lineis, una a termino diametri, et altera a centro ductis ab iisdem punctis ad aliud quocunque punctum dati semicirculi, lineas duas prioribus proportionales duci nullo modo posse. Linea igitur non minor, quam est PM assumenda est, ut proportio inter CD et HK, vel BC et KB sit aequalis proportioni inter AB et illam assumtam.

Eodem etiam modo demonstrabimus, illam lineam non posse constitui maiorem linea PM, ut aequales proportiones inter eas lineas, quas nominavimus, habeantur. Quae omnino sicut se habet CD ad HK, vel BC ad KP, ita se habet AB ad PM.

Quinta pars demonstrationis. Si nunc pro PR sumatur PM, et demonstratio, quae ad impossibile ducebatur, ordine ab initio repetatur, tandem hoc sequetur, quod sint aequales proportiones HP ad PM, et PM ad PK, et HM ad KM.

HP 18	PM 12	sesquialtera
PM 12	PK 8	sesquialtera
HM 15	KM 10	sesquialtera.

Sexta pars demonstrationis. Super centro K ducantur multi altitudinum iridis circuli, qui omnes se invicem in punctis H et G intersecent. Et ex H punto communis intersectionis ad singulos horum circulorum singulæ ducantur lineæ, quae ipsi lineæ HM sint aequales. Ex punto etiam K communi centro ad singulos illos circulos protrahantur singulæ lineæ, quae acquent lineam KM. Similiter ex punto P, quod est in axe fixum, ad eosdem singulos circulos ducantur singulæ lineæ aequales ipsi lineæ PM. His ita factis, possumus in singulis circulis altitudinum latera triangulorum HMK et HMP, eodem modo, quo antea, demonstrare inter se proportionalia. Quod nullo modo scripi posset, si corpus luminosum extra punctum horizontis constitueretur. Si igitur P est centrum iridis, super eo et ad intervallum lineæ PM describatur circulus: vel si P non est centrum circuli iridis, sit huius polus, et super hoc polo, ad idemque intervallum PM efformetur circulus: qui necessario singulos ductos altitudinum circulos in punctis M, id est, in singulis incidentiarum seu reflexionum punctis secabit. Idem etiam ostendi potest, si HMG ponatur esse semicirculus horizontis, hisque *διαμέτρων* GH fixa circumducatur. In qua circumductione lineæ semper manebunt proportionales, et anguli a proportionalibus lateribus inclusi, aequales erunt, et punctum M ita circumvolutum, iridis circulum describet. Cum igitur P non sit centrum iridis, demittatur per XII primi Elementorum, perpendicularis MO, quae axem HG secet in punto O. Similiter a reliquorum omnium altitudinis circulorum punctis, in quibus hos circulus iridis intersecat, in idem punctum O demittantur perpendiculares. Quae omnes inter se sunt aequales per 4, 8, 26 primi Elementorum. Nam per praecedentem demonstrationem ostendi potest, in singulis altitudinum circulis triangulum MHG semper eandem angulorum servare rationem. Per definitionem igitur circuli, erit O centrum iridis. Quare

cum centrum iridis sit in axe horizontis, medietas eius erit supra horizontem, et medietas infra eundem. Sole itaque horizontem occupante, semicirculus iridis apparet. Quod demonstrandum proponebatur.

Quod autem obiici potest, visum non fieri ex centro universi, sed ex terrae superficie, et ideo sole posito in horizonte, tanto minus, quam est semicirculus, de iride videri, quanta inter centrum mundi et visum distantia est. Ad id ut concinne responderi possit, sciendum est, hanc diversitatem aliter in rebus astronomicis, aliter in iridis doctrina considerari. Quando enim caelum cum terra conferimus, proportio nulla est huius ad illud. Quare etiam ea distantia, quae inter centrum terrae et eiusdem superficiem numeratur, nullius, si cum caelo instituas collationem, censemur momenti. Verum si vaporem, in quo iris generatur, respicias, negari non potest, quod aliqua magnitudinis differentia sit in iride visa, vel in superficie, vel in centro terrae. Nam circulus, quem centrum iridis circa terram circumvolutum describit, certe habet sensibilem proportionem ad terram, cum a Vitellione propositione 60 libri decimi et ab aliis artificibus demonstratum sit, non adeo multis milliaribus nubes a superficie terrae distare. Sed qualiscunque haec est differentia, eam negligimus, quasi vix sensibilem, et ortam non ex iridis generatione, sed ex visus nostri loco. —

Haec Fleischerus, qui Aristotelis demonstrationem iridem semicirculo esse minorem, quando sol supra horizontem adscenderit, nulla diserta expositione illustravit.

§. 2. ξμπίπτονσαι S. — ὡς περὶ ἄξονα Cam. in quibus latet ὁσπερεῖ, quod exhibet S. — §. 4. ἐν ἧ τὸ κμ Cam. — ὅποιονοῦν Cam. S. — ἀγόμεναι pro ἀναγόμεναι Cam. S. ductae Bag. — πρὸς ἄλλο καὶ ὄλλο σημεῖον τοῦ ἐφ' ᾧ ἡ ἡμικυκλον Bag. — §. 5. ἔστω δὲ αὐτῇ Cam. — πρὸς ὄλλο δὲ σημεῖον τῆς μν περιφερεῖας et q. s. Bag. apud aliud autem punctum quod ipsius MN circumferentiae. Cam. πρὸς ἄλλῃ δὲ τῇ ημ καὶ τῇ μν περιφερεῖᾳ. S. prorsus cum Bekkero facit. — §. 6. μην pro κμ Cam. μη S. — §. 7. τὴν β πρὸς τὴν δ

Cam. — τὸ β̄ pro ἡ τὸ β̄ Cam. S. — §. 9. οὐτω γὰρ πρὸς τὴν πρὸ Cam. S. — ζεῦδ̄ pro δεῖ Cam. S. — §. 10. ὅνπερ οὐ ηπ̄ Cam. pro ὅνπερ η πη. Etiam S. exhibit ηπ̄. — η πρὸ Cam. S. Bag. pro η πρὸ. — §. 11. ὥστε ἀμφότεραι quare ambae Bag. omissio in fine praecedentis enuntiationis vocabulo ἀμφότεραι. — πρὸς τῇ μη περιφερεῖται Cam. — §. 12. δειχθῆσεται pro δεῖξομεν Cam. S. — Verba καὶ λοιπή ..... πρὸς μη non interpretatus est Bag. sed monuit in margine: a. l. (alius liber) addit haec verba, et reliqua quae MG (scilicet G posuit, ubi in textu η) ad eam, quae MK. πρὸς τὴν μη Cam. S. — §. 13. ἀπασῶν τῶν γωνιῶν ἐφάψεται Bag. omnes angulos attinget. — αἱ ἀπὸ τοῦ κῆρυκος omissio deinde χύκλου legit Bag. — Verba καὶ ἄλλοθι in suo non deprehendit Bag. καὶ ἄλλοθι pro αἱ ἄλλοθι καὶ ἄλλοθι Cam. — §. 14. έύν pro ἄν Cam. — ἀπὸ τοῦ κῆρυκος Cam. — ποιήσονται pro ποιοῦσι Cam. — κπ̄ pro ηπ̄ legit etiam Bag. — §. 15. καὶ κπ̄ omisit Bag. ut et paulo post verba καὶ κμπ̄. — ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος Cam. — §. 16. Huius paragraphi nulla interpretatio reperitur apud Bag. — προσπεριπορίζομένων pro πρὸς τῇ γῇ στερεοῖσμένων Cam. S. — συμβαίνειν pro συμβάλλειν Cam. S. — η ἵκμάς addito articulo Cam. S. — Falsum esse monui iam in Meteorol. veter. Graecor. et Roman. IX, 45, p. 193 sq. quod Aristoteles de raritate iridis lunaris tradiderat. Adscribo nunc Alberti Magni verba p. 128, b: *Dicam a me et a multis aliis visum fuisse arcum per noctem in Aquilone, luna existente in meridie: nec erat luna plena, sed erat amphitrios, hoc est satis plus quam dimidia, aliquantulum deficiens a plenitude; et erat luna in meridie ultra Zodiacum in signo Capricorni in principio signi illius, sol autem erat in fine Tauri circa initium Geminorum. Neque videtur verum quod in 50 annis non appareat nisi bis: quia veridici experimentatores experti sunt, quod in eodem anno iris noctis bis apparuerit. Adhuc autem ratio non esset quare non appareat nisi bis in 50 annis, cum hoc in nullo cursu sit superiorum, nec in coniunctione eorum, nec super hoc aliquid tradiderunt observatores astronomorum. Et ideo puto ego, quod istud*

Aristoteles recitaverit ex opinionibus aliorum, et non ex veritate demonstrationis vel experimenti, cum absque dubio experta sint a me, et ab aliis veridicis consideratoribus sociis meis ea quae sunt obiecta. Haec Albertus. Ipse ego superiore anno arcum nocturnum vidi, cuius dimidia tantum pars occidentem versus absoluta erat. Inferior pars prope terram coloribus splendebat, superior prorsus alba apparuit. Qua occasione oblata et alius cognati generis observationis mentio est iniicienda. Secundarii enim colores in iride, quod observandi nuper occasionem naetus sum, originem habent inde, quod aliae nubes pluviae guttas demittentes ante eas, in quibus iris conspicitur, paulo inferiores aut superiores rapido cursu praeterferuntur: unde fit, ut secundarii illi colores non certa sede, ut ipsa iris, remanere, sed hic nasci, illic evanescere videantur. — §. 17. ὁ ὄρλυν σc. τὸ διάγραμμα κύκλος. Omnes interpretes, quorum tamen longe maior pars difficultatem silentio transivit, de horizonte caeli cogitarunt, quod absurdum est, quum sol, quando adscenderit, amplius in horizonte esse nequeat. Prorsus ineptus est Olympiodorus, qui eruditione sua rem magis etiam confudit. Quod de horizontis in horas divisione ex Ptolemaeo sese hausisse contendit, in astronomi, qualia nunc exstant, operibus nusquam reperitur. De figura, quam adpinxerat, loquitur Aristoteles; prorsus eadem ratione, qua §. 6 dixerat: ἐκ κείσθω τις γραμμή, i. e. κείσθω ἔξω τοῦ διαγράμματος. — ἐφ' οὐ τὸ αὐ Bag. — ἀρθέντος Cam. — ἐφ' οὐ τὸ ηπτὶ σημείον Cam. — §. 18. δέ ab initio omittit Cam. — §. 19. ἐπάνω post τὸ κη omissit S. — τοῦ ὄρλυντος προτέρων Bag. sub horizonte priore eius. — ψυ pro priore ψυω legit Bag. — αὐτοῦ τοῦ ἡλίου ἀλύχιστον, ὅταν et q. s. omissio δέ ac mutata interpunctione S. — κατώτερός τε πόλος omissio articulo Cam. — §. 20. ἡμικυκλον etiam Bag. non interpretatus est. Legit quidem Cam. sed punctum post μείζω posuit. — ὑπὸ γῆς Bag. sub terra. — καὶ ἀεὶ ἐπὶ μείζω τὰ πορρώτερον Bag. et semper in maiores quae longius. — Adscribenda sunt praeterea Fleischeri verba p. 176 sqq.: Quod hieme irides creberrime fiant, causa

est, quod minor est solis altitudo, et ideo minor radiorum solarium rectitudo, et minor fortitudo, quam ut vapo^{res} dissipare et consumere possint: unde eo tempore plus est vaporum qui aestatis calore consumuntur. Eiusdem vero rei causam Aristoteles recitat his verbis: ὅτι δὲ ἐν μὲν ταῖς ἑλάττοσιν ἡμέραις ταῖς μετ' ἴσημεροιν μετοπωρινὴν ἐγδέχεται ἀεὶ γῆγνεσθαι ἵριν, ἐν δὲ ταῖς μακροτέραις ἡμέραις ταῖς ἀπὸ ἴσημεροις τῆς ἔτερας ἐπὶ τὴν ἴσημεροιν τὴν ἔτεραν περὶ μεσημβροιν οὐ γῆγνεται, αὔτιον ὅτι τὰ μὲν πρὸς ὄροτον τμήματα πάντα μείζω ἡμικυκλίου καὶ ἀεὶ ἐπὶ μείζῳ. τὸ δὲ ἀφανὲς μικρόν, τὰ δὲ πρὸς μεσημβροιν τμήματα τοῦ ἴσημερινοῦ τὸ μὲν ἄνω τμῆμα μικρόν, τὸ δὲ ὑπὸ γῆν μέγα. καὶ ἀεὶ δὴ τὰ πορρώτερα μείζῳ. Quorum verborum sensum ita exponendum esse iudico. Per circulos, quos se ipsos dicit intersecare, intelligit eos, quos sol quotidie circa terram raptus describit, et eos omnes, qui per utrumque mundi polum ducuntur. Sed ut facilior sit explicatio, assumo tantum meridianum. Hunc, inquam, circulus a sole descriptus, quotidie intersecat in duobus locis: in hemisphaerio superiori, quando tempus meridiei agitur: et in hemisphaerio inferiori tempore mediae noctis: ita ut meridiani duas prodeant partes, quarum altera habeat polum arcticum, altera antarcticum. Nunc quod Aristoteles dicit, intelligi potest. Quando sol in aequinoctiali versatur, segmenta sunt aequalia: sed quando est ultra aequinoctiale in signis meridionalibus, sectiones omnes meridionales sunt minores semicirculis et septentrionales maiores. Contrarium fit sole tenente signa septentrionalia. Haec quidem uno et eodem modo se in omnibus terrae locis habent. Sed in nostra zona habitata utruinque segmentum ab horizonte ita secatur, ut in meridionali sectione pars superior semper sit minor, inferior maior, et contrarium accidat in sectione septentrionali. Per haec autem Aristoteles nihil aliud intelligit, quam altitudinem solis, quae maior fit segmento superiori meridionali crescente, et septentrionali superiori decrescente: minor vero, quando illud decrescit, et hoc crescit. Si enim nimia est solis altitudo, generatio iridis impediri potest, quum huius generandæ

locus infra horizontem detrudatur. Atque haec de hieme in genere sint dicta. Sed quod Aristoteles scribit, quacunque hora in hieme irides generari posse, eius eadem sunt causae, quas iam recitavi. Nam etsi sol in meridiano est: tamen altitudo illius non potest prohibere, quo minus iris gignatur, nec est tanta radiorum vis et efficacitas, ut hi dissipare vapores possint. In aestate autem irides tantum tempore meridiano non generari Aristoteles ait: circa ortum aut occasum solis fieri non negat. Nam et in aestate multi colliguntur vaporei, qui sole oriente aut occidente dissipari nequeunt: in meridiis vero propter radiorum fortitudinem in aërem dissipantur. — §. 21. πρὸς θερινὰς τροπάς omissis articulo Cam. S. — τελέως pro παντελῶς Cam. — τὸ ψ Bag. pro τὸ π: sed in margine adnotavit: a. l. P. — §. 22. ὑπὲρ γῆν Bag. super terram.

Cap. VI. §. 1. τὰς δ' αὐτὰς ταῖς εἰρημέναις αἴτιαις easdem autem dictis causas Bag. — §. 3. ἀνώμαλος ἢ ἡ τοῦ ν. σ. Bag. cum inaequalis fuerit nubis consistentia. — διὰ τὴν συκρότητα Cam. S. ut III, 3, 10, addito etiam articulo. — τὸ σχῆμα μὲν οὐχ ὅραται omissis τοῦ ἥλιου Bag. qui neque verba διὰ συκρότητα τῶν ἐνόπτερων interpretatus est. — §. 5. ποιεῖ μέν τῆς ἐμφύσεως χρόνιαν Bag. facit unum imaginis colorem. — §. 6. σημαίνει pro συμβαίνει legit etiam Bag. significat. — §. 7. περὶ τε δυσμάς absque articulo Cam. — διαλύει pro διαλύει Bag. dissolvet: non inepte. — αἱ ἄλως Cam. — §. 8. Vetus interpres non legit ὑπὸ τὸν ἥλιον. M. — μὴ δύνασθαι ἀφικνεῖσθαι pro μὴ δύκνεῖσθαι Accoramb. p. 485, cuius haec praeterea verba adscribimus: Quae immediate supra posita sunt de halo, quae sit a latere solis, per interpositionem et parenthesin sunt posita, ita ut ordo litterae sic debeat iacere: Ideo halo non fiunt e regione solis, sursum enim si fiunt et prope, dissolvet sol; si vero a longe, parvior cum sit visus, ut refractionem efficere possit, non incidet, ad solem videlicet, eo quia ad terram latam non posse pertingere, velut per immensum latam. Postea sunt addenda illa verba, quae per parenthesin sunt interposita, haec scilicet: A latere vero tantum potest sub sole speculum distare, ut neque sol dissolvat,

et visus collectim et unite perveniat. Postea sequitur: *Sub sole vero non fit, quia si est prope terram, dissolvitur a sole; sursum vero medio tenente caeli sole, visus dispergitur: et omnino neque a latere in meridie fit ea parte, qua visus non fertur prope terram, quare parvus, et debilis pervenit ad speculum; unde visualis linea, quae refrangitur, fit omnino debilis: quia enim visus in meridie longe a terra ad speculum nabis, quod est in summitate caeli, fertur, debilitatur ob ea, quae superius dixit Aristoteles, quod quo longius fertur visus, eo parvior et debilior est, ideo non valet a nube ad solem refrangi, et producere speciem halo.* — §. 9. ἦντω δὲ μεσουραλού omisso ὄντος Bag. — ἐκ πλαγῶν Cam. — οὐκ ἐπὶ τὴν γῆν φέρεται non ad terram fertur Bag.

Cap. VII. §. 1. ὑπὲρ τὴν γῆν S. — ἐγκατακλεισμένη pro ἐγκατακλεισμένῃ Patric. Disc. Peripatet. Tom. I. Lib. XIII, p. 115. ἐγκατακλεισμένης Cam. S. — μέρησιν mendo typographicō Cam. — §. 2. μεταλλικά pro μεταλλευτά Patric. l. l. p. 166. Bag. metallica. — §. 3. Verba ἔστιν ἥτις non interpretatus est Bag. — σανδαράχην S. qui haec adnotavit de scriptura vocabuli: *Quum Hesychius σανδαράχην esse dicat τροφήν τινα τῶν μελισσῶν apud hunc ipsum Aristotelem nostrum; et apud Dioscoridem atque alios succedit hic terreus per χ scribatur σανδαράχη: utramque scripturam agnoscit etiam Plinius, sandaracam florem et sandaracham metallum.* — ὠχραν Cam. S. — μήτον Cam. S. — οἶον κινύβαρι omisso articulo S. — §. 4. χρυσός, χυλός Cam. S. aurum, aes Bag. — Vetus interpres legit συνθλιβούμενη καὶ ἐγκατακλεισμένη καὶ πηγνυμένη M. — Deinde idem ille vetus Morellii interpres verba: πολὺ ἀποκριθῆναι reddidit segregatim, ut legisse videatur ἀποκριδόν vel simile quiddam. — §. 5. διὸ ταῦτα ἔστι μὲν ὡς et q. s. Cam. S. quapropter haec sunt Bag. — §. 6. περὶ ἑκάστου γένους Cam.

LIBER QUARTUS.

Cap. I. §. 2. καὶ μὴ ὄμοιογενῆ (omisso etiam ut apud S. articulo) Cam. Inter ὄμοιοιδῶν er ὄμοιοιειδῶν ambigitur etiam de caelo I, 8. — οἱ ἀμφοῖν σωμάτουν Cam. — καθέστηκεν pro συνέστηκεν S. — §. 3. τὸ γὰρ ὕσπερ συγκρίνον ποιητικόν τι ἔστι Cam. — παθητικά pro παθητικόν Bag. — §. 4. αἰς οὐτως ἐργάζονται Cam. S. — §. 5. καὶ post γένεσις omittit Cam. — §. 6. μόλυνσις Cam. S. hic et in sequentibus: atque ita etiam Albert. Magn. qui græcca nomina generum concoctionis et inconcoctionis servavit. — Verba τῆς ὑλῆς ..... καὶ ἀπεψύλα bis posuit Cam. — §. 7. τὸ ἐραρτὸν addito articulo Cam. S. — ἀπάντων τούτων omnium horum pro τῶν ἄλλων ἀπάντων Bag. τῶν ἄλλων ἀπάντων τούτων Cam. S. — ἀν μήτε βίᾳ S. — §. 8. δρίσθη Cam. — §. 9. Post ὑλῶς Cam. S. addunt γε. — πάντα γὰρ ταῦτά ἔστιν ὑλὴ τῷ πνῷ Bag. omnia enim haec sunt materia igni. — §. 10. φθορὰ γὰρ ἐν ἐκάστῳ posito γὰρ pro τῆς Cam. φθορά τι ἐν ἐκάστῳ S. qui tamen in adnotatio critica p. 122, b probat τῆς. — §. 11. οὐδὲ ἐνδεές qua autem indigens Bag. ἐνδεές δὲ ὅν pro τὸ δ' ἐνδεές Cam. τὸ δ' ἐνδεές ὅν S. — §. 12. συνεξατμίζεται pro συνεξατμίζει Cam. ἐπάγον pro σπῶν Bag. inducens, cum mox ἐπύγει vertat: inducit. — §. 13. ἀλέαις aperte exhibet Cam. — §. 14. οὐτε ποιεῖ S. — συνεστάναι Cam. S. —

Cap. II. §. 1 δυνάμει mendo typographico pro δυνάμεις Cam. — ἔστι δὲ θερμοῦ Cam. — ἔτι ante ὅπτησις in suo non reperit Bag. — §. 2. τοῖς πράγμασι γὰρ οὐ κεῖται et q. s. legit Bag. rebus enim non posita sunt. — οὐ ταῦτά Cam. S. — §. 3. ἐκ τῶν εἰρημένων παθητικῶν Cam. cfr. §. 8. — ἐκάστῳ pro ἐκάστῃ Bag. unicuique. Cam. S. — §. 4. καὶ διὰ λούτρων καὶ ἄλλων τοιούτων Bag. et per balnea et per alia talia. — §. 5. φυσίμασι pro φύμασι Cam. cfr. IV, 3, 3. — πνον pro πνον Cam. S. — §. 6. ἀπασι τοῦτο πάσχειν Bag. omnibus hoc pati. — ἀντe ἐνῇ omittunt Cam. S. perperam. cfr. II, 2, 8. Sophocl. Oed. Col. 114. — κρατεῖν Bag. posuit ante τοῦ ἀορίστον, cuius in locum Cam. S. exhibent τοῦ ἴγρον. —

§. 8. ἐκάστη φύσει Cam. S. — τὸν τρόπον τοῦτον modo hoc Bag. contra loquendi morem Aristotelis, quamvis ita editum sit *Phys.* I, 1, p. 184, a, ubi recte cod. F. praebet τοῦτον τὸν τρόπον. —

Cap. III. §. 1. τοιοῦτο λέγομεν pro οὗτῳ λέγομεν Cam. — §. 2. καθάπερ εἴρηται πρότερον οmissο καὶ Bag. sicut dictum est prius. — §. 4. Post ἡ φύσις ὕγει Cam. addit ὅταν τρέφεται et ita Accorambonus *Vera mens Arist.* p. 488. — §. 7. τοῦτο post συμβαίνει δέ non interpretatus est Bag. — τὸ δριζόμενον ὑγρὸν πολὺ Bag. quod terminatur humidum multum. — συνιστάναι pro συνεστάναι consistunt Bag. cfr. IV, 1, 18. — §. 8. ὡμὴ τὰ πάντα Cam. S. — §. 11. τὰ γὰρ ἐπὶ τῶν τηγάνων ὄγκαται Cam. S. quae enim in sartaginibus assantur Bag. — εἰς αὐτό Cam. S. — §. 12. εἰς αὐτὰ Cam. S. — §. 14. κατὰ πὲν τὴν ὑδέαν τὴν αὐτήν secundum formam quidem eandem Bag. sed in margine adnotavit: a. h. non eandem. — οὐ γὰρ ὕρτια κεῖται ὀνόματα Bag. non enim paria posita sunt nomina. Cam. S. οὐ γὰρ κεῖται ὀνόματα ὕρτια. — §. 15. ὅταν ἐν τῷ ὑγρῷ ὁ χυμός transposito articulo Cam. — §. 17. πνεύτια Cam. πνέων S. qui de scriptura nominis hacc adnotavit: Pro eodem ex Dioscoride assertur πνέων: sed veriorem esse scripturam puto, quae apud Suidam exstat πνέων. Nam alludit ea ad verbum πήσσειν: ut Latini quoque coagulum a cogendo denominarent. — §. 19. ἀπεψία μὲν, ἐναντία δ' ἐψήσει Cam. Bag. inconcoctio quidem, contraria autem elixationi. Quae lectio si stare posset, necesse foret, ut ἐψήσις genus esset ἀπεψίας, quum contra πέψεως sit. — εἴη δ' ἐναντία omissο ὢν Cam. — ἡ τῇ πρώτῃ Cam. S. Bag. Vertit enim: erit autem contraria (neque hic ὢν legisse videtur, quia tunc utique adiecisset) primae dicta inconcoctio. — §. 20. πέπτουσα Cam. At mox §. 21 exhibet πέπτεσθαι. — μεμολυσμένα Cam. — §. 21. λέγεθαι pro λέγεται Cam. — λύεται pro γίνεται Cam. — §. 22. μεῖζον τὸ ὀπτῆσαι Bag. magis assasse. — τὰ ἔκτος καὶ τὰ ἐντός mutato ordine verborum Bag. cum vertat: exteriora et interiora. — αἱ τι Cam. S. — §. 24. καθόλον ταῦτα Cam. —

ἀλλ' ἀνώνυμα. De vocabulorum penuria cfr. etiam *Phys.* I, 5, p. 188, b. — Articulum ἡ post ἐπεὶ καὶ omittunt Cam. S. — §. 25. ἀποβριθέν pro ἀποκριθέν Cam. — §. 26. στάθενσις Cam. cum supra IV, 2, 1 exhibuisset στάτενσις. Huius loci scripturam, monente Sylburgio, confirmat alphabeticus ordo apud *Hesychium* et *Suidam*.

Cap. IV. §. 1. ληπτέον pro λεκτέον Cam. — §. 2. πάντα δὲ ταῦτα τὰ μὲν ἐντελεχ. Bag. *omnia autem haec, haec quidem actu.* ἔσται post ἐντελεχέται omisit S. — §. 4. ξηρὸν μὲν γῆς, ὑγρὸν δὲ ὄνδατος *siccum quidem terrae, humidum autem aquae* Bag. Cam. S. — διὰ τοῦτο δ' ἀπαντα addito δὲ S. — §. 6. τὸ ἐξ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ *quod ex humido et siccō* Bag. — §. 7. εἰς αὐτό, ut solent Cam. S. cfr. V. L. ad IV, 3, 11. 12. — §. 9. καὶ post δῆλον δὲ omittit Cam. — καὶ ἀπλῶς πρὸς τὴν ἀφίνετην et q. s. Bag. —

Cap. V. §. 1. τοῦτο γὰρ δοῦται S. — καὶ τὰ σύνθετα καὶ ὠρισμένα Cam. S. — §. 2. Vetus translatio legit: τὸ δὲ πάθος, ὃς δέθεν τὸ εἶδος, *passio autem, ut unde species M.* — §. 3. Dativi ἡ παρονοσίᾳ ἡ ἀπονοσίᾳ descenduntur etiam loco *Phys.* I, 7, p. 191, a: *ἰκανὸν γὰρ ἔσται τὸ ἔτερον τῶν ἐνυπτίων ποιεῖν τῇ ἀπονοσίᾳ καὶ παρονοσίᾳ τὴν μεταβολήν.* — §. 8. τῆς ἔκτος pro τῇ ἔξω Cam. S. — §. 9. Prius ἡ ante τῷ ἐντός omittit Cam. — Post ἀφαιρεθέντος Cam. S. addunt τοῦ ὑγροῦ.

Cap. VI. §. 2. ὅσα πίγμνυται Cam. — ἡ ψυχρῷ ἡ θερμῷ ξηρῷ mutato verborum ordine Bag. *aut frigido aut calido siccō.* ἡ ψυχρῷ ἡ ξηρῷ ἡ θερμῷ ὕμιν καὶ ξηρῷ Cam. ἡ ψυχρῷ ἡ θερμῷ ἡ ξηρῷ S. — ὑπό ante ψυχροῦ omittit S. — ὑπὸ θερμοῦ ξηροῦ Cam. S. — ψυχρόν post ὑγρόν non interpretatus est Bag. — §. 4. διὸ καὶ οὐ παχύνεται *qua propter et non incrassatur* Bag. vide Comment. ad IV, 9, 35. — §. 5. ὑπὸ τοῦ πυρός Cam. S. — συνεξατμίζοντος *cum quo .....* evaportante Bag. — §. 8. ταῦτα δὴ ἀλητα Cam. S. — §. 9. στωμάτα et mox στόματα Cam. — De modo liquationis ferri adscribimus Alberti Magni verba p. 179, b sq.: *Si limetur ferrum et proiiciatur desuper pulvis sulphuris et auripigmenti, et bene temperetur cum limatura ferri, et*

postea sit in forti igne, cito liquescit, quia sulphur iuvat adurendo, et solvendo grossum terrestre ab humido apprehenso in ipso: et hoc modo fit operatio alchimicorum, qui separando saepe terrestre et subtiliando humidum ferri, eliquant ex ferro tandem id quod simillimum est argento: efficitur enim curvabile subtile humidum, et incipit albescere terreo separato. De huius modi autem erit alibi tractatus. Eodem autem modo per calidum debile calefaciens chalybem mollescit chalybs: quia parum soluto humido quod est in chalybe, et non educto, eo, quod debile sit calidum, incipit discurrere humidum per partes siccas chalybis et mollificat ipsas: et hoc modo gladii et caetera incidentia remittuntur et mollificantur calefacta, et postea paulatim lento frigore infrigidata. Est etiam alias modus mollificationis, quem ponit Nicolaus Peripateticus in alchimicis. Si enim chalybs cavetur ad modum semisphaerae et siant pori in chalybe multi, et super chalybem candens plumbum mittatur, evaportabit plumbum, et non relinquit in chalybe nisi tincturam modicam: et humidum eius ad se trahit chalybs, quo imbibito mollificatur: et si saepissime fiat hoc, chalybs tandem efficitur mollis, ita quod comprehensibilis et formabilis erit manibus. Indurantur autem quando cendantia immerguntur aquae frigidae: quia tunc per frigus velox reprimitur calidum ferri in profundum, quod secum trahit humidum diffusum per ferrum: et cum congregatum fuerit in ipso calidum in centro frigidi, tunc ibi aduritur multum de humido: et sic induratur ferrum: et si esset aqua vehementis siccitatis, in qua ferrum extinguitur, tunc multum induraretur, ita quod postea confricatione aliorum corporum non cito consumeretur: et si esset gladius, secaret aliud ferrum fortiter, sicut si extinguqueretur saepius in aqua rafani commixta cum humore qui exprimitur de vermis qui dicuntur lumbrici terrestres. Sic indurant ingenatores axes, in quibus volvuntur rotae: et quidam milites hoc modo indurant acies gladiorum et acumina lancearum suarum. — §. 11. eter Cam. posteriore loco, quum priore dedisset q̄eīv. — §. 12. īpō

Σηροῦ θερμοῦ a sicco calido Bag. — λύεται, quod exhibent etiam Cam. S., defenditur interpretatione Bag. haec quidem insolubilia, haec autem solvuntur humido. — ἄλντοι pro ἄλντα Cam. S. — §. 13. τίκονται S. priore loco. — τῷ γὰρ θερμῷ ἐν ψ. ὑγρ. omissa ξηρῷ Cam. quod tamen, ut monet S., sequentia videntur omnino postulare: et fortasse etiam in sequentibus, ut contraria contrariis melius respondant, inverso ordine legendum ὑγρὸν ψυχρόν. — εἰ δὲ οὐν ξηρῆς θάτερον λύσει S. omissa altero θάτερον.

Cap. VII. ὑπὸ τοῦ πνεύματος Cam. S. cfr. V. L. ad IV, 6, 5. — §. 2. Verba ἔχει πλέον non interpretatus est Bag. ac iure, ut videtur. Ab Aristotelis enim manu non profecta esse, docet etiam forma πλέον, quum paulo antea et in sequentibus constanter usus sit forma πλεῖον. cfr. Comment. ad I, 4, 6. Vol. I, p. 368. — παχύνεται δὲ πάλιν ὅπ' ἀμφοῖν Cam. S. — §. 3. ὅτι πληρές ἔστιν ὑέρος Bag. quia plenum est aëre.

— In sequentibus Accorambonus p. 489 corrigit: τὸ μὲν οὖν ψυχρὸν τὸ ἐκτὸς ἐκ τοῦ ἐνόντος πνεύματος ὕδωρ ποιοῦν παχύνει: satis probabiliter. — §. 5. Non exsiccatur quidem aqua Bag. sed in margine posuit a. l. oleum, atque ita aperte Alb. Magnus cuius haec sunt verba p. 182, a: *Huius autem causa non est solum, quae dicta est, scilicet quod viscosum est, sed etiam quia est plenum aëre, et ille aër inspissatur, sicut dictum est tam a calido per accidens quam a frigido per se: et sicut oleum non siccatur, ita neque elixatur ab igne: cuius causa iam dicta est, scilicet quia non exhalat multum nec decurrit, ad exteriora humidum eius propter viscositatem: et quia aëre plenum est, et viscosum, ideo retinet lumen quod intrat in profundum eius: et ideo sparsum in tenebris aliquantulum illustrat: et ideo quaerentes anchoras in profundum aquae, emittunt sub aqua ex ore oleum. Cam. τὸ ἐν ἔλαιῳ ὕδωρ. — §. 6. Verba καὶ ξψεται desunt apud Cam. — §. 8. Bag. vertit: Non solum congelat et exsiccat, sed et incrassat; exsiccat quidem aquam, incrassat autem aërem, unde patet eum legisse: οὐ μόνον πήγνυσι καὶ ξηραύνει, ἀλλὰ καὶ παχύνει. ξηραύνει μὲν τὸ ὕδωρ· παχύνει δὲ*

τὸν ἀέρα et ita diserte Cam. S. — §. 9. οὐν̄ omittit Cam. — ἀέρος καὶ ὑδατος Bag. *aëris et aquae*. Cam. S. — §. 10. καὶ ante λίθοι omittit Cam. — §. 12. τυρός Cam. S. — §. 13. ταῦτα post ψυχρότατα, quod delevimus, neque Bag. agnoscit. Exhibit tamen Cam. S. — στερεοῦ pro οτερεόν legit Accoramb. p. 490. — §. 14. τοῦτο δ' ἔστι *hoc autem est* Bag. Exemplis in Comment. laudatis adde *Phys.* I, 2, p. 185, b: ταῦτα ἔσται. — καὶ γὰρ τὰ νοσώδη ἀέματα Cam. S. — §. 15. οἶνον κέραμος καὶ λίθος *velut fictile et lapis* Bag. Cam. S. — §. 16. ἀνάγκη λύεσθαι necesse solvi Bag. — §. 17. πνοὴ δὲ ὅσα ὑδατι μόνῳ Accoramb. l. l. pro ὑδατι δὲ ὅσα πνοὴ μόνῳ. — §. 20. ὑπὸ θερμοῦ ψυχροῦ πήγνυται *a calido frigido concrescit* Bag. — §. 22. Post κατὰ μικρόν Bag. addita reperit verba: ὥστε οὐδὲ ὑδατος λύεσθαι. Vertit enim: *quare neque aqua solvitur; neque enim aqua introitus habet et q.s.*

Cap. VIII. §. 1. καὶ ταῦτα δὲ Bag. et haec autem. — ταῦτα δὲ διαξηραίνοντα καὶ παχύνοντα καὶ πηγνύντα Cam. — ἀντῶν pro αὐτῶν Bag. operationem suam. — μετέχει exhibent etiam Cam. S. Bag. — §. 2. καὶ ἐκ τῆς ἀναθυμιάσεως repetita praeponitione Cam. — §. 3. ταῦτα δὲ πάντα Bag. haec autem omnia omissio deinde ἀπαντα post ἰδίοις. — τῷ ποιεύτι αἰσθησίν ἔστι omissio articulo et verbo δύνασθαι Cam. — Articulum omittit etiam S. — τὸ πηκτόν Cam. S. — §. 6. ἀνέλατον Cam. S. — §. 7. ἐπέλθωμεν S. — §. 8. πηγνύεται Cam. S. — ὑπὸ μὲν οὖν τοῦ θερμοῦ Cam. — §. 9. ταῦτα ὑγρῷ τήκεται Cam. S. — καὶ γῆ ἡ ἐκ πηλοῦ Cam. S. — §. 10. μόλιβδος Cam. μόλυβδος S. — §. 11. καὶ ὅσα ὑδατος μὲν ἔστι, ἔχει δὲ πλεῖον ἀέρος Bag. et quaecunque aquae quidem sunt, habent autem plus aëris, mutatis ἔστι et ἔχει. — οἶνον ἔστις καὶ πίσσα legunt etiam Bag. *velut viscum et pix.* Cam. S. Cum Bekkerio tamen facit Albertus Magnus, qui p. 189, ait: *Similiter autem si aliquid est humidum habens multum, hoc est viscosum multum, illud non erit coagulatum, sicut est gluten.* De pice autem tacet. Eodem praeterea in loco de argenti vivi exsiccatione haec tradit, de quibus suum cuique relinquatur iudicium: *In operibus autem*

alchimicis siccatur per multam adustionem et mixtionem sulphuris cum ipso non omnino adurentis ipsum. Dicitur etiam, quod si in fornace ardenti ponatur, et ligna viridia de corillo (corylo?) successive in ipso volvantur, quod induratur et coagulatur: quia corillus attrahit vehementer humidum: fornax autem caliditate sua ausert corillo humidum sibi connaturale, quo ablato attrahit alienum ex argento vivo: et ita diu vicissitudinari possunt ligna corilli, praecipue si decorticata sint, quod argentum vivum constabit, et coagulatur calido ustivo per nimiam siccitatem. Quod autem corillus p[ro]e aliis multis lignis attrahit humorem, patet ex hoc, quod si iuxta vitem plantetur, adurit eam attrahendo sibi humidum vitis. Nota autem, quod si hydrageros ita exsicetur per calidum non solvetur: et ideo haec exsiccatio potius est correctio argenti vivi quam coagulatio. Exsiccatur enim tunc terrestre quod in ipso est, et deducitur ad lateris naturam. Et ideo non est instantia quae inducta est de praedicto exemplo, quod coagulata quando solvuntur, et soluta quando coagulantur, in eadem specie manent, sicut aes coagulatum et liquidum in una specie: hydrageros autem praedicto modo constans non manet specie una, nec in eisdem componentibus. —

Quae ad reliquam libri quarti extremam partem ex Camotii et Sylburgii editionibus adnotandae erant variae lectiones, eas iam in commentariis adscripsimus. Restat, ut interpretationis latinae in editione Juntina diversitatem et Accoramboni correctiones cum animadversionibus quibusdam ex eodem libro petitis adseramus, et si quid practerea ex Alberti Magni Meteorologicis notatu dignum videbitur.

Cap. IX. §. 1. Comparanti mihi Alberti Magni huius paragraphi paraphrasin in mentem venit loco verborum ἡ λατά, μὴ ὄντα ὑδατος, quae incepta esse iamiam in commentariis monuimus, scribere: μηδὲ λατά, πλεῖον χοντρα ὑδατος ἢ γῆς. Adscribimus Alberti verba p. 189, b sq.: *Mollificabilia sunt de numero coagulatorum talia quaecunque per solutionem humidi proprii tactui inci-*

piunt cedere. Haec autem sunt quaecunque secundum suam materiam sunt magis terrestria et habent humidum proprium, quod non in toto potest extingui ab ipsis, sicut humidum nitri et salis bene in toto adstringitur. Oportet etiam, quod non habeant inaequaliter siccum, sicut habet later, qui multo plus habet de sicco quam de humido, et habet siccum strictioribus poris, quam in quibus solutum possit diffundi humidum, etiam si solubile humidum haberet. Oportet insuper, quod non sint tractiva; quia illa sunt terrestria viscosa: et ideo non mollificantur, ita quod cedant in profundo, sed cedunt extra se ipsum in longum, velut vermis et corrigia. Quinto etiam exigit, quod non sint madefactibilia humido alieno recepto in profundum vel in superficie sui: quia mollificabilia sunt, quae per proprium humidum moveri in terrestribus suis incipiunt, et non per alienum, quia per humidum alienum non contingit moveri quamlibet partem sicci terrestris, sicut facit humidum proprium: et ideo etiamsi diffluere faciat, non tamen necessario molliscat alienum. Molle enim et madefactum in hoc differunt: quia molle suo humido ubique laxat siccum: eo quod ibi plurimum humili naturalis est cum plurimo sicci naturalis eiusdem: sed madefactum habet alienum humidum in poris suis: et ideo non ibi plurimum alieni humili ubique potest esse cum plurimo sicci naturalis. Oportet etiam sexto, quod mollificabilia non sint ductibilia, quae habent plus aquae quam terrae. Si enim esset tantum terrae quantum aquae, vel sere, bene essent mollificabilia: quia tale est ferrum. Si vero haberent excellenter plus aquae, essent liquabilia et non mollificabilia, sicut plumbum et aes et argentum et aurum, quae omnia productibilia sunt et non mollificabilia: quia soluto humido ipsorum efficiuntur liquabilia et non mollia. Oportet autem, quod omnia talia non sunt mollificabilia nisi igne: et contingit, quod prius et posterius, et plus et minus. Cum enim mollities causetur ex humido soluto in sicco, quod siccum suum dat motum aliquantulum secundum aliquem defluxum

partium qui est a centro ad superficiem: et e converso contingit, quod hoc totum habet ferrum, et minus illo habet cornu, quia minus habet de humido: solam autem diffusio- nem humidi per siccum habet lignum viride, cum applicatur ad ignem, et non cedit in profundum: quia humidum in ipso non diffunditur nisi per poros: et id quod est inter poros, remanet stans firmum statu suo: sic autem non est in ferro: quia hoc undique accipit motum humidi propter subtilitatem commixtionis suae in ipso. In cornu autem licet bene sit commixtum, non tamen est vincens terrestre ut moveat, sed ut resolvat tantum: frigidum vero non est effectivum mollis: quia non resolvit, sed comprimit humidum. Haec ergo dicta sunt de proprietatibus mollificabilium. — Haec Albertus. Ex postremis elucet, quod iam in commentariis auctore Vicomercato monuimus, cum legisse ἔνδιλα, quod quamvis non sine ingenii acumine de viridibus lignis interpretetur, stare tamen nequit. — §. 3. ἄλλο non interpretatus est Bag. neque enim tingibile aliquid. — §. 4. δέ post ὕπτων non legit Bag. — §. 5. Monuimus in commentariis verba huius paragraphi petita nobis videri et hic incommodo intrusa ex problematis, genuinis illis, de quibus egimus ad Exc. IV, 3, 21, p. 194. Aut enim olim longe uberiora fuerunt problemata, quod ex locis quos laudavimus, coniicere licet, aut longe alium, quam quem hodie habemus, librum hoc titulo inscripsit Aristoteles, quod suspiceris sere, comparans locos *de somn. et vigil.* c. 2. p. 456, a. *de iuuentut. et senect.* c. 5. p. 470, a. *de partib. animal.* III, 15. p. 676, a. *de generat. animal.* II, 8. p. 747, b. IV, 4. p. 772, b. IV, 7. p. 775, b, quos iam composuit Patricius *Discuss. Peripatet.* Tom. I. Lib. IV, p. 44 sq. — §. 6. Verba τὸν σῶμάτων post ἄκαμπτα non interpretatus est Bag. — §. 7. In aliis libris pro μεθίστασθαι lectum esse συνίστασθαι constituit, in margine monuit Bag. — §. 13. Suspiceris Bag. pro μετάστασις legisse μετάβασις, quum vertat *transitus*: at §. 9 μετάβασις interpretatus erat verbo *transmutatio*. — μαλαχά pro μαλακτά Bag. *mollia.* — Verba τὸ γὰρ ὑδωρ

omittit Bag. Coniungit enim: *οἶνον ὑδωρ ὑπείκει μέν* et q.^{8.} *ut aqua cedit quidem.* — §. 15. καὶ μὴ μεθισταμένον Bag. *et non transfertur.* — §. 21. κατὰ τὸ ἐπίπεδον secundum *superficiem*, addita praepositione. — §. 27. Post verba οὐτὲ τὰ σκληρὰ πάντα ἔστι Bag. addidit σχιστά. — Deinde legit ἀλλ' ὅσα ὑγρά ἔστι omissio μήτε: *sed quaecunque humida sunt.* — §. 28. ὅταν ἐλκτὸν ἢ ὑγρὸν ὃν ἢ μαλακόν Bag. *quum trahibile aut humidum existens molle fuerit.* — §. 35. διὸ οὐ μεθύσκει Bag. omissio καὶ: *quapropter non inebriat.* — Post verba ὁ τυχῶν δ' οἶνος addidit μεθύσκει δηλαδή, ut et alii praebent libri. Verit enim: *quodcumque autem vinum inebriat procul dubio.* Deinde post μικράν, ut res secum ferebat, adiecit δέ. — διὸ καὶ ἀνήσι φλόγα Bag. *quapropter et emittit flammarum.* — §. 42. Verba καὶ πτῆται Bag. posuit ante καὶ τῶν τοιούτων. — Deinde legit ut nos exhibuimus, vertens: *transitus autem per hoc, cum altero autem citissime, hoc enim est pingue siccum, unctuosum.* — §. 44. Verba ὡς ἔλαιον καὶ πίττα, quae omisimus, neque Bag. interpretatus est. —

Cap. X. §. 2. *οἶνον* ante τὰ μεταλλευόμενα posuit etiam Bag. ac deinde omisit. — Mox legit χαλκόν, χρυσόν: *aes, aurum.* cfr. ad III, 7, 4. — §. 3. ἐξ ἐκείνων ἐκεῖνα Bag. *ex illis illa.* — §. 4. Mutato verborum ordine Bag. legit σκληρὰ ἢ μαλακά. — §. 5. *οἶνον* μέλι, quod deditus pro vulgato *οἶνον* ἔνδον aperte etiam legit Bag.: *aut terra et aëris, ut mel.* Adiecta est in editione Juntina alia etiam in libro quarto post singulos paragraphos praeter versionem Bagolini et Avicennae commentarium, interpretatio, quae unde petita sit expiscari non potui. Respicit magis verborum sensum, quam ut singula reddat verba. Huius auctor aperte legit *οἶνον* ἔνδον, quem dicat: *sed corpora, quae dissolvuntur secundum partem in vaporem et secundum partem perseverant, sunt tria composita ex terra et aqua, ut lac, et suum simile: et corpus compositum ex terra et aëre, ut lignum et canna: et corpora, composita ex aqua et aëre sunt sicut oleum.* Ex arabico autem fonte haustam esse hanc interpre-

tationem, tum alia demonstrant, tum quod §. 10 ἡλεκτρον redditur kakabre. — §. 7. πλήθει pro πλῆθος Bag. ut huius se habet multitudine. — §. 11. Loco verborum καὶ τὰ τουαῖτα Bag. legisse videtur καὶ τὰ ἄλλα, nisi hypothetae errore exhibitum est: et alia pro: et talia. — §. 14. Sensum verborum explanavit Accorambonus p. 490: *Cum omnes partes similares sint vel humidae, vel coagulatae, et non detur intermedium ita ut sit aliqua pars, quae nec sit humida, nec coagulata, sed omnes opus sit ut sint harum altera, aut humida, aut coagulata, omnes itaque supradictae passiones erunt in his partibus humidis, aut coagulatis, ex quibus cognoscemus an hae partes sint tales ob calidum, an ob frigidum.* — §. 18. Accorambonus l. 1. non inepte coniecit, scribendum esse γάλα pro γονή. cfr. IV, 7, 10: ἔστι δὲ καὶ τὸ γάλα καὶ τὸ αἷμα ἀμφοῖν μὲν κοινὰ καὶ ὑδατος καὶ γῆς, μᾶλλον δὲ τὰ πολλὰ γῆς. Videtur autem depravatio originem cepisse exinde, quod IV, 11, 5 coniunguntur: αἷμα καὶ γονὴ καὶ μύελος et q. s. ubi iure id factum est.

Cap. XI. §. 3. ψυχρότερά τινα Bag. frigidissima quae-dam. — §. 5. Apte monet Accorambonus p. 491: *Haec est causa quod in aliquibus dissentiant Galenus et Aristoteles in temperaturis partium corporis animalium: Aristoteles enim illas partes considerat, ut sunt in naturali dispositione, et ut in animali vivente operantur; at Galenus illas considerat, ut utimur illis ad medicamenta, quae tunc sunt extra corpus animalis, et extra naturam propriam. Praeterea ab Aristotele haec considerantur simpliciter et universaliter, ut a propria eorum natura consiciuntur; ideo si a calido consiciuntur, calida ea iudicat; si a frigido, frigida; si sunt terrea et aquea, frigida; se aërea et terrea, calida: at Galenus illa considerat, ut referantur ad corpus humanum tantum, et in illud agant. Nil mirum itaque, si in aliquibus dissentiantur: multa enim per se sunt calida, quae nobis frigida videntur, quia nostrum corpus refrigerant, et e converso*

572 SYLL. VAR. LECT. EX ALBERTI M. METEOR.

multa naturaliter frigida nobis sunt calida. — §. 7. ἔχει
μὲν οὖν οὕτως ὄλως, ὡσπερ διώρισται Bag. *Habet igitur sic*
omnino, ut determinatum est. —

Cap. XII. §. 3. ὄλως Bag. pro ὅμως, *omnino* vertens. —
§. 10. ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς Bag. *dictis differentiis*, *omisso*
πρότερον. — §. 11. Inverso ordine legit θερμοῦ καὶ ψυχροῦ
Bag. *calido et frigido.* — Mox in suo reperit Bag. *alīta*
ψυχρότης καὶ θερμότης καὶ κίνησις vertens: *causa frigiditas*
et caliditas et motus. —

ADDENDA ET CORRIGENDA.

In volumine priore:

P. IX. l. 13. Lege scripti pro scripta.

- X. l. 9. Lege ea pro eos.

- XII. not. 40. l. 4. Pro σύνοιδες lege συνοῖδες.

In fine adde: Aristotelem consulto deditaque opera obscuritati studuisse, ne nimis faciliter scripta ipsius a populo intelligerentur, multi contenderunt, inter quos Chalcidius in *Platon. Tim.* c. CCCXX, p. 394 Fabric.: *iuxta dicentem sit obscuritas, quum vel studio deditaque opera dogma suum velat auctor, ut fecerunt Aristoteles et Heraclitus, vel imbecillitate sermonis.* Qua de accusatione cfr. Lobeck. in *Aglaoph.* p. 163 sq.

- XVI. l. 18. — Post scripta adde commentarios.

- XVIII. l. 22. — Pro quo lege qua.

- XXXV. l. 2. — Pro et lege at.

- XXXVI. l. 25. — Lege Apollinis.

- 158 in not. f) adde: De ἀκαλήφη vide etiam *Porphyr. de abstinent.*

III, 20, p. 260 ed. Rhoer.

- 162 in not. *) fine adde: teste Zellio ad *Aristot. Ethic. Nicom.*

II, p. 30. Cfr. etiam Boissonnade ad *Herodian. Epimer.*

p. 236, et quos praeterea laudat Jacob ad *Luciani Alexandr.*

14, p. 34. Sunt, qui scribant ψιμύθιον. Ac de confusis, propter

cognatam soni naturam, ī et ū vide Quintil. *Instit. Orat.* I, 7.

Spanhem. *de usu et praest. numism. antiq.* Tom. I, p. 120.

Montfaucon, *Palaeogr. gr.* p. 236. 242. Schwarz, *de*

Aesculap. et Hygiea diis φιλανθρώποις (Altorf. 1742, 4.) p. 5.

Vocabuli etymologiam, ut obiter id moneamus, non absque iniuria

ex Aegyptiaco idiomate repetendam esse censuit Rossi *Etymol.*

Aegypt. (Rom. 1808, 4.) p. 338. Arbitratur enim, collato Plinii

loco in *Histor. natur.* XXXIV, 18, ubi cerussa fieri docetur

plumbi tenuissimis ramis, super vas aceti asperrimi impositis atque

ita distillantibus, ex πηγαντας, quod proprie significat minutum

plumbum, cerussae nomen graecum ψιμύθιον esse derivatum.

- P. 164. — — Dele not. ***). *Omnia enim sana sunt.*
- 171. not. *) l. 6. Adde: Vide Vol. II, p. 95.
  - 178. not. *) in fine adde: Imprimis adi Kopp, *de difficultate interpretandi ea, quae aut vitiouse vel subobscure scripta sunt* (Manhem, 1829, 4.) §. 281, Vol. I, p. 332. §. 284, p. 337 sq.
  - - not. †) in fine adde: Similiter apud Plutarchum de Isid. et Osiride §. 44, p. 368, F, Meziriaco iudice, cuius sententiam ut mihi videtur iniuria improbavit Wytttenbachius, ex margine scribae notula, nonnulla verba exhibere nolentis in textum irrepsit, unde factum est, ut spuria illa ἀπόρρητον την genuina Plutarchi verba ex textu expulerint.
  - 187. l. 17. Scribe: ἔψα καὶ ἐσπερία γίνεται.
  - 191. not. **). — Similiter apud Eustathium in *Iliad.* α', p. 31 Rom. Πρώτη est nomen proprium in verbis: Πρώτη δὲ τις Λιγύπτια γυνὴ καθηξουμένη ψφανεν· ἀφ' ἣς καὶ Λιγύπτιοι ἀθηγάναι ὄγαλμα καθημένης ἴδεναντο. In textu edito est πρώτη. Similia nomina, veluti Graecorum Πρότερος, Πρωτέρος, "Ἐτερος, Δευτέρα, Latinorum Primus, Secundus, Tertius, Quintus, Sextus, Septimus comparavit Kopp, *de diff. interpr.* §. 412, Vol. I, p. 501. Adde Fabric. *Bibl. Gr.* Vol. XII, p. 687 ed. prim. Sed de Nonni nomine falsum esse virum doctissimum, constat inter omnes.
  - 203. not. *) l. 12 adde: Nonn. *Dionysiac.* VIII, 76.
  - 204. not. in fine adde: De Eurípideo loco adeundus etiam Boeckh. *de græc. trag. princip.* p. 276 sqq.
  - 231. not. *) in fine adde: Cfr. etiam Olympiodor. fol. 38, b. p. 294 n. edit. Multa de hisce vasibus collegit Jablonskius in *Panth. Aegypt.* Vol. III, p. 145 sqq. ubi laudat Philostorg. *Excerpt. Histor. Eccles.* I, 4, aliaque seriorum scriptorum loca quam plurima. Adde quae disseruerunt Creuzer. in *Dionys.* p. 108 sq. et Letronne in *commentatione: Récompense promise à qui découvrira ou ramènera deux esclaves échappés d'Alexandrie etc.* (Paris. 1833, 4.) p. 18 not. Cfr. etiam Jacobs ad *Anthol. Gr.* Vol. X, p. 43. — Diversae originis est vox βαυκαλᾶν nutricum infantes cantu sopientium, de qua vide Interpp. ad Hesych. Tom. I, p. 709 et Wytttenbach. *Select. princip. histor.* p. 381, quamvis utraque ex soni imitamento profecta. Hinc oritur suspicio, etiam βαυκαλῶν nomen non ex Aegyptiaco sermone esse repetendum, quod Jablonskium secutus affirmavi in *Hermapione* meo.
  - 245. not. **) l. 4. — Pro II, 28 sqq. lege: II, 20 sqq.
  - 247. not. ***) in fine adde: Isocrat. *Panegyr.* Vol. I, p. 216 s. fin.
  - 248. not. *) in fine adde: Wesselink. ad *Herodot.* II, 16.

Interpp. ad Sallust. *Bell. Iugurth.* c. 17. Klausen ad Hecat. Miles. fragm. p. 13 sq.

- P. 250. not. †) in fine adde: Caeterum et ipse Nilus Χρυσορρόας vocabatur, uti auctore Lydo monuimus in Add. p. 643. Cfr. Creuzer. *Dionys.* p. 112. Fortasse non abs re erit monere, in Aegypto fluvium sive canalem quendam ab incolis vocatum fuisse πλευτὸν ἱπογῆ i. e. coloris aurei. Vide Zoëg. *Catal. Cod. Copt. Borg.* p. 336. Peyron in Lex. Copt. s. v. ἄγαπη, p. 8.
- ~ 258. not. *) adde: Vide etiam Serv. ad Virg. *Georg.* IV, 291. Etym. M. p. 602. Squire ad Plutarch. *de Isid.* p. 103. Spanhem. ad Callimach. p. 117. Te Water ad Jablonski *Opusc.* I, p. 443 sq. Coray ad Heliodor. VIII, 22. Vol. II, p. 314. Creuzer. *Dionys.* p. 112.
- ~ not. †) adde: Cfr. Etym. M. s. v. ἄκαινα: ἄκαινά ἐστι ϕάρδος τὸ καλούμενον βούνεντρον, ὀνόμασται δὲ οὕτως. Νεῖλος δὲ τῶν Λίγυπτιων ποταμός, ἀναβλύζων καὶ ἀνερχόμενος διὰ τοῦ θέρους, τὰ ὅρια τῆς τοῦ Λίγυπτιων γῆς τῇ ὑγρασίᾳ λόγων καὶ μηρυνών ἀπώλληντο. Τοτερον δὲ ϕάρδον λαβόντες τὰς ἑαυτῶν γᾶς ἔγειραμέτρουν. Καὶ γεωμετροῦντες ἔκαστος τὴν ἴδιαν γῆν ἀπελάμβανε δίχα μάχης καὶ φύνον. ἐκλήθη οὖν ἡ ϕάρδος, ἐν ἣ ἔγειραμέτρουν, ἄκαινα ἡ στρεφοῦσα αὐτὸν τοῦ καίνεν ἀλλήλοντος, ὅ ἐστι φρονεῖν. Λέγεται δὲ ὅτι Θεοσαλός τις εὑρεθεὶς ἐν Λίγυπτῳ ἐπενοήσατο τῇ ϕάρδῳ γεωμετρεῖν τὴν γῆν. Heron ap. Le Moyne *Faria Sacra* (Lugd. Batav. 1685, 4.) p. 502. Iul. Ascalonita ap. Harmonopoli. πρόχειρον νόμων II, 4. Hinc *aenua* sive *acna* mensura agraria Baetorum, cuius meminerunt Varro et Columella, nomen accepisse videtur, quamvis alias fuerit longitudinis ac Graecorum ἄκαινα. Vide Ideeler, *Über die Längen- und Flächenmaasse der Alten*, p. 48. 78 sq. 84 et cfr. denique ad Jablonski *Opusc.* ed. Te Water, Vol. I, p. 166, ubi et Olympiodori verba deprehenduntur.
- ~ 268. not. *) Adde: et p. 367 sq.
- ~ 281. not. **) in fine adde: Eodem modo h. l. laudat Wyttensbachius ad Plutarch. *de Ser. Num. Kind.* in Opp. Mor. Plut. Vol. VII. P. I, p. 438 not. ubi Olympiodori verba iterum tractavit.
- ~ 283. l. 4. Scribe: *ui* τὰ μέγιστα πλημμελήσασαι ψυχαὶ auctore Wyttensbachio l. l.
- ~ not. *) in fine adde: De discrimine inter *aiónios* et *ánthios* adi Plotin. p. 326 E, p. 328 G.
- ~ 318. l. 11 adde: De operis initio nonnulla monenda erant. Etenim verba περὶ μὴν οὖν et q. s. vix idonea videri possunt, a quibus liber, qui quamvis cum reliquis φυσικῆς πραγματιας arcto vinculo

coniunctus pro singulari tamen opere habendus est, exordiretur. At ita alii quoque fecere scriptores. De similibus enim exordiis egit Wytenbach. ad Plutarch. de S. N. V. p. 548 A, quem adi.

- P. 319, l. 5 adde: οὐρανοῦ διακόσμησις Dio Cass. XXXVII, 18. τῶν οὐρανῶν διακόσμησις Ioseph. Antig. Iud. I, 2, 3, p. 11. ἀστρων διάκοσμος Clem. Alex. Strom. VI, p. 633 Sylb.
- 331. l. 5 adde: Herodot. II, 96: πλοῖα . . . . οὐ δύνανται, ubi nonnulla Wesselink. quem adi etiam ad Diodor. V, 8.
- 334. l. ult. adde: Brachylogiam in comparationibus exemplis illustravit etiam Jacobs ad Anthol. gr. Vol. XII, p. 162. XIII, p. 98. ad Anthol. Pal. p. 63. 494. ad Aelian. Hist. anim. IV, 21, p. 143. in Socrat. XIII, 4. XV, 79.
- 335. l. 5 post exposuit adde: Vide omnino Jacob ad Lucianum Alex. §. 40, p. 77 compendiarium hanc dicendi rationem Graecis Latinisque scriptoribus tritissimam larga, uti solet, manu adumbrantem.
- 338. l. 3 a fine adde: Cfr. etiam Jacobs ad Aeliani Histor. anim. IV, 2, 6, p. 146. V, 50, p. 200. X, 24. XI, 26. XII, 2 eundemque in Additam. ad Athen. p. 274.
- 344. l. 7 a fine adde: Plutarch. de Isid. et Osirid. p. 373, B: οὐδὲν καθαρὸς οὐδὲ εἰλεκρυνήσ.
- 346. l. 10 adde: Schneider ad Platon. de republ. Vol. I, p. 197. Ast. ad Platon. Phaedon. p. 540. Krabinger ad Synes. de regno p. 249; de provident. p. 199.
- 351. l. 5 a fine adde: Ac vide omnino Creuzer, Dionys. p. 80 sq. neque nostri loci oblitum.
- 352. l. 18 post p. 30 adde: et ad Luciani Alexandr. §. 24, p. 51.
- — l. 26 adde: Herodot. II, 33: καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος αἴρεται. ἔτει γάρ et q. s.
- 357. l. 15: Adde quae leguntur apud Kopp., de difficult. interpret. ea quae aut vitiouse vel subobscure scripta sunt Vol. I, p. 63. Pompon. Mel. III, 7.
- 360. l. 18 adde: Wytenbach. ad Plutarch. de Isid. et Osir. p. 352, C.
- 362. l. 22: Adde Psell. Omnisar. doctr. c. 91, p. 134 sqq.: ἐκφοργούμενον, ὡς εἰσῆκαμεν, τὸ ὑπέκκανμα, εἰ κατὰ μῆκος μόνον ἐξαφθῆ καὶ ποιήσῃ ἀποσπινθησιμόν, οἱ λεγόμεναι αλγες γίνονται· μαλλοὶ γάρ ἐκφεμένοι οἱ ἀποσπινθησιμοὶ ἐδίκαστοι. εἰ δὲ οὐ ποιήσῃ ἀποσπινθησιμὸν τὸ κατὰ μῆκος ἐξαφθέν, δαλὸς διὰ τὸ σχῆμα κατονομάζεται. οἱ δὲ φαινόμενοι πίπτοντες ἀστέρες, οὓς διάπτοντας ὁ Ἀριστοτέλης καλεῖ, σπέρμα ἐπὶ πυρός, ἐξαφθείσης κατὰ τις μέρος τῆς καπνώδους ἀναθυμιάσεως καὶ κατὰ διάδοσιν,

πλαγίαν ποιησαμένης κληρού. λοξὴ δὲ γίνεται ἡ κίνησις δι’ αἰτίαν ἐτέρων, ὅταν ὑπὸ φύξεως ὠθούσης τὸ σχῆμα γένηται. ἐπειδὴ γὰρ πᾶν τὸ ἄνωθεν ἀκοντεῖόμενον κάτω φέρεται, φύσις δὲ ἔχει τὸ πῦρ τὴν ἄνω φορὰν διώκειν, τῆς μὲν θλίψεως ἐπὶ τὰ κάτω βιαζομένης φέρεσθαι, τῆς δὲ φύσιος ἐπὶ τὰ ἄνω ἀναγκαζούσης οὖν μῆδις τις γίνεται καὶ λοξὴ κίνησις.

- P. 364. l. 10 adde: *Act. Apostol.* XVII, 28: *ὡς καὶ τινες τῶν καθ’ ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι.* Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἔσμεν, quae verba unius sunt Arati.
- ~ 367. l. 6 adde: Wytttenbach. ad *Platon.* *Phaed.* p. 232 sq. Ast. ad *Platon.* *de legg.* p. 311. Jacobs ad *Aelian. Hist. anim.* V, 56, p. 204. Krabinger ad *Synes. de regno* p. 190. *de provident.* p. 132.
- ~ 368. l. 20: *Jensii Lect. Lucian.* p. 352.
- ~ ~ l. 25 adde: *Ioseph. Antiq. Iud.* I, 3, 8, p. 17: *σῶφρον γὰρ εἶναι τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς μηδὲ χαρίσασθαι τὸ ζῆν, ἢ δόντα τούτους διαφθείρειν.* Origo significationis patet ex loco Herodoteo II, 95 fin. Cfr. etiam *Locella ad Xenoph. Ephes.* p. 164. *Gra-* vert. ad *Aristid.* p. 96. Ellendt ad *Arrian.* Vol. II, p. 317.
- ~ 371. l. 15 adde: Baehr ad *Herodot.* II, 33.
- ~ 375. l. 15. Cfr. etiam *Psellum* l. l. c. 92, p. 136.
- ~ 391. l. 2. Lege pleniorem libri titulum hunc in modum: *Couplet Confuc.* *Append. Monarch.* *Sinic. Tab. Chron.* p. 15. Tria enim priora verba nescio quo modo exciderunt.
- ~ 392. l. 23 adde: *Νικόμαχος* qui vocatur *Plutarcho de amore* (*fragm. XXVI, 1*), *de virtut. mulier.* c. 1, p. 243 A, is *Νικόδηρα-* *τος* appellatur *Aelian. Var. Histor.* XIV, 47, ubi non audiendus Perizonius. Huc etiam pertinet, quod Ptolemaeus *Φιλοπάτωρ* tum in actis publicis tum in monumentis et auctoribus etiam *Εὐπάτωρ* vocatur. Cfr. *Ioseph. Antiq. Iud.* XIII, 3, 3. Letronne, *Recherches pour servir à l’histoire de l’Egypte* p. 125 sq. Neque erat tacendum, similia nomina saepenumero in veterum scriptis perversa siglorum interpretatione esse confusa, quod exemplorum copia probavit *Wesselingius* in *Dissert. Herodot.* cap. II, p. 18 sq.
- ~ 394. l. 25 adde: *De Diis Aegyptiis* *Heliodorus Aethiop.* III, 13, p. 125: *ἀτενὲς διόλον βλέποντες καὶ τὸ βλέφαρον οὕποτε ἐπιμύ-
οντες*, qua de re cfr. Lobeck. *Aglaoph.* II, p. 894. v. Bohlen, *das alte Indien* I, p. 185. *ἀτενὲς ἀποβλέπειν* legitur etiam apud *Lucian. Alex.* §. 14, *ἀτενῶς ὁρᾶν* apud *Aelian. Hist. anim.* XVII, 25 ubi cfr. Jacobs p. 578, quem etiam vide ad *Anth. Gr.* Vol. VI, p. 259.
- ~ 396. l. 14: *προσφιλονεικεῖν τοῖς πταισμασι* est apud *Ioseph. de bello iudaico* III, 2, 2, p. 221. Tom. II.

- P. 407. l. 18 adde: *Quatremère, Mémoires géogr. et physiques sur l'Egypte* (Paris 1811, 8.) Vol. II, p. 486 sqq.
- 411. l. 11: Ex Aristotele sua hausit Psellus *Omnifar. doctr.* c. 90, p. 134: "Οπερ ἐστὶν κομήτης περὶ ἔνα αἰστέρα, τοῦτό ἐστιν ὁ γαλαξίας περὶ ὅλον κύκλου. η̄ γὰρ αὐτὴν ὅλη γαλαξίου καὶ κομήτου καὶ ἐπει μέγιστος κύκλος ὁ γαλαξίας γίνεται, πολλὴ ἐξ ἀνάγκης η̄ ἔξαψις συμβαίνει. ὁ δὲ κύκλος αὐτοῦ συμβάλλει κατὰ τε τὸν Τοξότην καὶ τὸν Διδύμοντα, ἀπερ ἐκ διαμέτρου εἰσί. Καὶ ἵνα τὸ σαφὲς ἔχῃ ὁ ἀναγινώσκων περὶ τε κομήτου καὶ γαλαξίου γνωσκέτω, ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν οελήνην σῶμα ἐστιν, οὐ καθαρός μὲν πῦρ, ἀλλ' οἶον καπνόδες καὶ δυνάμενον ὑπὸ κινήσεως ἔξαρσθῆναι. ὅταν μὲν κινηθὲν τι μέρος τοῦ ὑπεκκανύματος ἔξαρσθῇ καὶ ἐμπέσοι εἰς μερικὴν παχεῖαν ὅλην καὶ ἐπισταλή, ποιεῖ κομήτην, ὅταν δὲ εἰς ὅλον κύκλον διενεκθῇ, ποιεῖ τὸν γαλαξίαν. φανεται δὲ λευκός, διότι οἶον ἔξαρσθεται ὑπὸ τῆς κινήσεως τὸ ὑπεκκανύμα καὶ ὑπολευκαίνεται.
- 412. l. 19 post p. 895 adde: *Ineptiori Pythagoraeorum de via lactea placito non absimilia sunt, quae Indi fabulabantur. Vide v. Bohlen, das alte Indien, II, p. 233. Weidler, histor. astronom.* p. 261.
- 413. l. 15 post esse adde: οὐδέν et οὐδέν.
- 414. l. 22. ἀντιφράττειν, ἀντιφράξεις de solis ac lunae defectibus posita multis exemplis illustravit etiam Wytenbach. ad Plut. de Isid. et Osir. p. 367, E (Vol. VII, P. I, p. 228).
- 418. l. 7. — Cf. omnino Creuzer Dionys. p. 73 sq.
- 420. l. 7. — Joseph. Antiq. Iud. I, 6, 1, p. 21: σημεῖον δὲ Τάρος γὰρ παρ' αὐτοῖς τῶν πόλεων η̄ ἀξιολογωτάτη καλεῖται. Coray ad Heliodor. VI, 5, p. 206.
- 421. l. 19 adde: Theophil. de urinis c. 5, p. 80 Guid.: οὔρον λεπτὸν διὰ τέλος.
- 432. l. 5 adde: Wetsten. ad Paul. Ep. ad Rom. I, 23. Rhoer ad Porphyri. de abstinent. I, 45, p. 76. Schweighauser Lex. Herod. Vol. II, p. 85 sqq. Jacob ad Luciani Alex. 21, p. 46. μάλιστα cum superlativo iunctum illustrant Lennep ad Phalarid. Epist. p. 283 ed. Schaefer. Jacobs ad Aelian. Hist. anim. Vol. II, p. 443. 581. Cfr. Phrynick. ed. Lobeck. p. 457.
- 433. l. 22 adde: Comment. ad II, 4, 17. Vol. I, p. 554. III, 4, 6. Vol. II, p. 292. ὕδατα ἐκ Διός habet etiam Plato de legg. VI, p. 761, b. Huc Romanorum Pluvium pertinere Iovem, Atticorum Ιημαλεὸν Δια facile intelligitur, de quo vide quae monuerunt Bergler ad Aleiphron. Epist. III, 35. Gataker. ad Marc. Antonin. V, 7. Reimar. ad Dion. Cass. Tom. II, p. 1183.

- Valkenaer. ad Herodot. V, 62. Walch in *Act. Societatis Lat. Jenens.* Vol. II, p. 211 sq. Hinc quaestio Graecis solita: τι γὰρ ὁ Ζεὺς ποτὶ; Aristoph. *Av.* v. 1501 ibiq. interpp. Vide etiam Jacob ad Luciani *Alex.* 13, p. 31.
- P. 443. l. 21. Vide etiam Clarke *Travels* Vol. I, p. 643, quem laudat Baehr ad Herodot. Vol. IV, p. 553.
- - l. 31. Cfr. Bernard. ad Pallad. *de febr.* c. 19, p. 67.
- 450. l. 10. Adi etiam Jacobs ad Aelian. *Hist. anim.* III, 37. XIV, 20. 23. XV, 4. De fluvii fontibusque ἀσύρματοι cfr. etiam van Goens ad Porphyry. *Antr. Nymph.* p. 101. van Rhoer ad Porphyry. *de abstinent.* p. 369.
- 452. l. 20 adde: Ita ex προκοπίᾳ eruendum κόμαι apud Aelian. *Histor. anim.* XVI, 10, ubi cfr. Jacobs.
- 465. l. 7. At Chreten a Chremete, argumentis non additis, diversum esse censem Alex. ab Humboldt, *Examen critique de l'histoire de la géographie du Nouveau Continent*, p. 93 sq.
- 467. l. 11. Aristoteles hoc in re una cum Eudoxo commemoratur etiam ab Eustathio in Homeri *Odyss.* A, p. 1505 Rom. ubi haec leguntur: ἐκ τῶν ἐν Αἰθιοπίᾳ γηνομένων Θέροντος σφοδρῶν νετῶν πληροῦται Νεῖλος, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης καὶ Εὐδόξος φασι λέγοντες (quod ad solum Eudoxum spectare potest, uti bene monuit Jablonski in *Panth. Aegypt.* III, 1, 6. Tom. II, p. 15) πεπνόθαι τοῦτο ἀπὸ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ιερέων. Addatur praeterea fragmentum Aristotelis hoc pertinens apud Anonym. *de vit. Pythag.* §. 23 (ad calcem Porphyrii *de vit. Pythag.* p. 66 sq.) laudatum hac in re Wyttbachio ad Plutarch. *de Isid. et Osir.* §. 39, p. 366, C (Vol. VII. Part. I, p. 224 sq.). Cfr. v. Bohlen, *das alte Indien* II, p. 214.
- 468. l. penult. adde: D'Anville in *Mémoires de l' Académ. des Inscript.* Vol. XXVI, p. 46 sqq.
- 469. l. 3 adde: Kircher, *Oedip. Aegypt.* Tom. I, p. 57 sq. Ludolf. *Histor. Aethiop.* I, 8. Jablonski *Panth. Aegypt.* IV, 1, 10. Tom. II, p. 161 sq. De Brucio exeunte superiore saeculo Nili fontes se reperisse gloriato adi Hartmann ad Edrisi *Afric.* p. XXXV. Larcher. ad Herodot. II, 28. Vol. II, p. 211 sq. ed. nov. Res ad hunc usque diem integra est.
- 471. l. 12 adde: Aristid. *Aegypt.* III, p. 598 ed. Cant. II, p. 354 Jebb, ubi inter quatuor Oceani profluvia (ἀπόρροες) recensetur τετάρτη ἐκ Βορέου καὶ Κασπίας πύλης, εἰς τοὺς παρ' ἡμῖν τόπους εἰσέχει Θάλαττα, ἢ καλεῖται Κασπία, εἰ δὲ βούλει, Τερκανία.
- 478. l. 7 adde: Ioseph. *contr. Apion.* I, 2, p. 438: τὸν δὲ περὶ τὴν Ἑλλάδα τόπον μυριαὶ μὲν φθοραὶ κατέσχον ἐξαλείφουσαι τὴν

μνήμην τῶν γεγονότων. ἀεὶ δὲ καιροὺς καθιστάμενοι βλοῦ, τοῦ παντὸς ἐνόμιζον ἀρχειν ἔκαστοι τὴν ἀφ' ἑαυτῶν.

P. 479. l. 6 adde: Cum olim celeberrimi essent regii circa Alexandriam horti. Vide Strabon. XVII, p. 556.

- - l. 9 adde: v. Prokesch, *Erinnerungen* I, p. 26.
- - l. 18 adde: Thucy did. II, 102. Herodot. II, 10.
- 480. l. 13. In parenthesi adde Strabon. XII, p. 810 C.
- - l. 7 a fine: Addatur locus prae reliquis hoc pertinens Plutarchi de *Isid.* et *Osrnid.* c. 40. p. 367, B sqq. Heliодор. *Aethiop.* IX, 22 ubi Nilus dicitur Λίγύπτου τῆς μὲν ἄνω οὐτῆς, τῆς κάτω δὲ καὶ πατηὴ καὶ δημιουργός. Vide etiam quae disseruerunt Jollois et Devilliers in descriptione Thebarum Sect. II. §. 2 (*de l'exhaussement de la plaine de Thèbes*) in *Description de l'Egypte. Antiq. Descript.* Vol. II, p. 167 sqq. cfr. *Etat moderne, Mémoir.* Tom. I, p. 272 sqq. *Hist. natur.* Tom. I, p. 1 sqq. Shaw *Travels through Africa* p. 183. Baehr *Excurs.* ad Herodot. IV. Vol. I, p. 901 sqq.
- - l. ult. adde: Baehr ad Herodot. II, 17. Exc. V. Vol. I, p. 904—908.
- 481. l. 1 adde: Aesch. *Pers.* v. 37, ubi Thebarum nomine Aegyptus intelligitur. Voss. ad Pompon. Mel. p. 79.
- 482. l. 4 adde: Jacobs ad Aelian. *Hist. anim.* X, 48. p. 368.
- 484. l. 24 adde: Tiedemann, *System der stoischen Philosophie*, Vol. II, p. 99.
- - l. 27: Ἐκπνωσεως dogma Aegyptiis tribuit Origenes contra Cels. I, 20; ab Indis repetendum esse patet ex iis, quae disseruit v. Bohlen, *das alte Indien* II, p. 219 sqq.
- 485. l. 19 adde: Larcher. ad Herodot. II, 54. Vol. II, p. 288 sq. ed. nov. Creuzer, *Ilistor. antiquiss. graeo. fragm.* p. 52.
- 486. l. 5 adde: Sturz de *dial. Alexandr.* (Lips. 1786, 4.) p. 10.
- 490. l. 26: Quatremère, *Mémoires historiques et géograph. sur l'Egypte* (Paris 1811, 8.) Vol. I, p. 174 sq.
- - l. 33 scribe: *Déscription de l'Egypte. Etat moderne.* Vol. I, p. 25—66.
- 493. l. 29: Vide Creuzer, *Historic. antiquiss. fragm.* p. 114.
- 496. l. 12 post IV, 8 adde: Istamen II, 23: οὐ γάρ τινα ἔγωγς οἴδα ποταμὸν Ωκεανὸν ἔοντα.
- 497. l. 2: Cfr. Jacob. ad Luciani *Tox.* p. 60 sq. ad *Alexandr.* c. 5, p. 17 et de Latinorum loquendi usu Victor. *Var. Lect.* XXI, 14. Lange, *Vindio. trag. Roman.* p. 64 (*Verm. Sochr.*), Aristides *Aeg.* III, p. 561 Cant. II, p. 335 Jebb: εἰ γένοιτο ἀν τούτου τραγικώτερον ψεῦσμα; Lucian. *Alex.* §. 12. 60.

- P. 506. l. 11: Hinc apud Herodotum I, 72. 142 ἄνω idem valet, quod *versus septentrionem*. Cfr. Schweighaeuser Lex. Herod. Vol. I, p. 61, b.
- 509 l. 3 a fine: Adde Plutarch. de Iside et Osir. p. 367, E: Οἱ δὲ Στωϊκοὶ τὸν μὲν ὥλιον ἐκ τῆς θαλάττης ἀνάπτεσθαι καὶ τρέφεσθαι φασι, τῇ δὲ σελήνῃ τὰ πρηγαῖα καὶ λιμναῖα νάματα γλυκεῖα ἀναπέμπειν καὶ μαλινὴν ἀναθυμίασιν.
- 514. l. 7. Cfr. etiam Rhoer. ad Porphyry. de abstinent. I, 55, p. 96.
- 519. l. 23 adde: Markland ad Max. Tyr. p. 709. Schweighaeuser. ad Appian. Prooem. cap. I. Vol. III, p. 110, quos laudat Wyttensbach. Select. histor. princip. p. 345.
- 521. l. 14 in parenthesis adde: Strabo I, 2. Vol. I, p. 49 sqq.: φιλεαδήμων γάρ οὐδεμίας προσίμιον δὲ τούτου τὸ φιλόμυθον. ἐντεῦθεν οὖν ἀρχεται τὰ παιδία ἀκροάσθαι καὶ πονωντεῖν λόγων ἐπὶ πλείον. Synesius Dion., p. 42 B: ἔοικε γάρ οὐδὲν ἄλλο τι γεγονέναι προσίμιον φιλοσοφίας, η̄ πολυπραγμοσύνη γνώσεως καὶ δὲν παιδίον ἡ φιλόμυθος φύσις ὑπόσχεται ἐστι φιλοσόφου τέλοντα. Adde locos, quos cum his composuit Krabinger ad Synes. de provident. p. 141.
- 523. l. 3 a fine: Utī Empedocles mare. ιδρῶτα γῆς vocavit, ita non absimiliter Aegyptii ἄφρὸν Τυφῶνας. Cfr. Wyttensbach. ad Plutarch. de Iside et Osir. §. 32, p. 363, E (Tom. VII, p. 215). Huc etiam pertinet fragmentum Aristotelis apud Porphyry. vit. Pythag. §. 41, in quo refertur, Pythagoram mare Κρόνου δάκρυον vocasse, quo de loco cfr. Stanley ad Aesch. Agamemn. v. 139.
- 535. l. 9. Adde Bochart. Geogr. sacr. Part. II. Lib. I, c. 34. Valkenaer ad Herodot. IV, 8.
- 538. l. 8. Adde in parenthesis: De scriptoribus περὶ εὑρημάτων vide Lobeck. Aglaoph. I, p. 168.
- 563 not. adde: Etiam Aelianus Histor. animal. XI, 10 ait: Καὶ γάρ τοι καὶ τὴν ἄνοδον τὴν τοῦ Νείλου ὑποδηλοῦν σημεῖόν φασι [Αἰγύπτιοι], καὶ τὸ τοῦ κόσμου σχῆμα, ἀλλ᾽ ὅψει τι καὶ σύμβολον, ως ἐκεῖνοι λέγοντειν, ὅπερ οὖν αἰγύπτεται τοῦ φωτὸς εἰναι τὸ σκότος πρεσβύτερον καὶ τὸ μῆρος εἰδὲς τῆς σελήνης κατηγορεῖ σχῆμα συνιέντι μέρος ἄλλο εἰ q. s. Quem ad locum Creuzerius in Comment. Herodot. I, p. 133 monet, tenebras ante lucem noctemque matrem rerum omnium ex Aegyptia doctrina praedicari etiam apud Ioh. Lyd. de mens. p. 13, qui addit, hinc a vespera numerandi diei initium facere Aegyptios.
- 573. l. 12 adde: Schol. Escorial. Hippocr. Vol. II, p. 351 sq. Dietz. et Psell. Omnisfar. doctrin. c. 110, p. 148 sqq.

- P. 575. l. 21 adde: Arrian. *Anabas.* V, 6.
- 580. l. 7 a fine: De nomine *Kaῦρος* adi Coray ad *Heliodor.* Vol. II, p. 345.
- 593. l. 24. Vide etiam de terrae motibus Lyd. *de ostentis*, cap. 53—58, p. 186—200 ed. Hase.
- 599. l. 15 lege ea pro eam.
- — l. 16 lege valet pro valent.
- 618. l. 10 a fine adde in parenthesi: Heinrich *Epimenides*, p. 43 sqq.
- 632. l. 12, a adde: *aἴτιας ἀποδοῦνται* est apud Ioseph. *contra Apion.* I, 1, p. 438. Psell. *de lapid.* p. 38 Bernard.
- 638. l. 6. *ἀλέα* praetulit Jacobs ad Aelian. *Hist. anim.* II, 1, p. 51, cum codices exhibeant *ἀλέα*.
- — l. 10 adde: Porson. *Adversar.* p. 101. Jacob ad Lucian. *Alex.* p. 35. Jacobs et Aelian. V, 42. VI, 16. XII, 7. ad Achill. *Tat.* p. 813. Hess. ad Plut. *Tim.* p. 82.
- 641. l. 6 adde: Letronne, *Matiériaux pour l'histoire du Christianisme en Egypte et Nubie* (Paris 1832, 4.) p. 101—110. Ideler, *Abhandl. der Berl. Akad.* 1842, *hist. phil. Kl.* p. 47. Kopp, *de diffic. interpr.* (Manhem. 1829, 4.) Vol. I, p. 194 sqq.
- — l. 19. Vide etiam Kopp, l. l. Vol. I, p. 346 sq. At non absimiliter Aristides *Aegypt.* II, p. 346 Jebb: *εἰναὶ φεύγουσα, ὅν τὸ μὲν ἔτερον γῆνον τὴν χρόαν, τὸ δὲ ἔτερον ἀτροφεύγει.* Cfr. *Meteorol. veter. Graec. et Roman.* I, 1, p. 16.
- 643. l. 14. De structura *αἰντεσσαθαι εἰς τι* cfr. Jacobs ad Aelian. IX, 36 hanc breviloquentiam explicantem.
- 644. l. 24 adde: Ioseph. *Antiq. Iud.* I, 3, 9, p. 18.
- 645. l. 6. Nescio, qua mea factum sit incuria, ut *ἀδυνατεῖν* in lexicis dixerim desiderari. Vox saepenumero apud Platoneum ex. gr. *de legg.* VI, p. 784, d et alibi (*Papyr. graec. Zöld.* I, lin. 21 ed. Peyron, p. 6. Turin. 1828, 4.) obvia.
- 647. l. 9. Cfr. etiam Larcher. ad *Herodot.* II, 46. Vol. II, p. 266 ed. nov.
- 648. l. 5 et 6 lege: *ἀσωμάτος.*
- 657. l. 11 adde: Galen. Vol. XVI, p. 362 Kühn.
- 658. l. 19 adde: Eadem sententiam professus est Bouhier, *Recherches et Dissertations sur Hérodote*, chap. XIX, p. 202.
- — l. 21. Adde Crinagoram in *Analect. veter. poëtar. graec.* II, p. 148 laudatum hac in re Larchero ad *Herodot.* II, 33. Vol. II, p. 232 edit. nov.
- 660. l. 5 a fine: De *θεολόγοις* qui vocantur Aristoteli aliasque scriptoribus vide *Plutarchum de animi procreat. ex Timaeo* p. 1030, A: *οἱ πάλαι θεόλογοι, πρεσβύτατοι φιλοσόφων* et

Wytténbachii adnotat. ad eiusdem Plutarchi librum de *Isid.* §. 25, p. 360, E (Tom. VII, p. 206). Adde Ioseph. contra Apion. I, 2, p. 439: ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς περὶ τῶν οὐρανῶν τε καὶ θεῶν πρώτους παρ' Ἑλλησι φιλοσοφήσαντας, οἵον Φερεκύδην τε τὸν Σέριον καὶ Πυθαγόραν καὶ Θάλητα, πάντες συμφώνως ὅμολογοῦσιν Αἴγυπτον καὶ Χαλδαῖων γενομένας μαθητὰς ὄλιγα συγγράψαι.

P. 663. l. 22 adde: Herodot. II, 10: ομικρὰ μεγάλοισι συμβαλέειν IV, 99.

In volumine altero:

- P. 5. l. 3. Post ὥν dele comma.
- 7. l. 20 lege: disruptis
- 48. l. 17 pro corporibus lege: corporeis.
- 92 in not. l. 6 post Iunonis adde (Augustin. de Civit. Dei X, 21).
- 95. l. 5 a fine adde: Vide Vol. I, p. 171.
- 96. not. **) l. 7 adde Apollon. Dyscol. histor. mirabil. §. 21: τῶν παρατετηρημένων δ' ἔστι, τὸ τὰ δίκηλα μόνα τῶν ζῷων εἰς τοὺς ὄπισθιοὺς πόδας ἀστραγάλους ἔχειν· ἀποδέδωκεν τὴν αἰτίαν Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Φυσικοῖς Ηροβλήμασιν, διὰ τὸ ἐν τοῖς ὄπισθιοῖς καὶ οὐκ ἐμπροσθῆσις· οὐδὲν γὰρ μάτην ηφύσιοις ἐποιησεν. Atqui aliam huius rei causam profert philosphus de part. animal. IV, 10.
- 104. n. l. 1 pro *At libros* lege: *Ad librorum.*
- 107. not. *) in fine adde: Hinc verba Eustathii Antiocheni Hexaëm. p. 76 ed. Allatii, in quibus de Manasse et Ephraïmo, Iosephi filius, loquitur: οὐκέ τενεν αὐτῷ Ασενέθ, θυγάτηρ Ηετεροφῆ Ήλίου (sc. ιερὸς) cum Jablonskio, Opusc. II, p. 213 ed. Te Water, corrupta pronuntiare nolle, quamvis Philo de Ioseph. Opp. Tom. II, p. 58 eadem de re locutus pleniore usus sit dictione: ἐγγνῷ πρὸς γάμον αὐτῷ τὴν τοῦ ἐπιφανεστάτου τῶν κατ' Αἴγυπτον ιερὸς Ήλίου θυγατέρα. De Asenethae nomine alibi dicetur.
- 114. not. **). Melius correxissem *μεινάσης.*
- - not. ***) l. 2. Cfr. Lucian. Ver. Hist. II, 32. Thucyd. III, 74. VIII, 26.
- 122. not. *) in fine adde: Psell. Carm. medic. v. 907 sqq. apud Boissonade Anead. gr. Vol. I, p. 213.

- P. 126. not. ***) in fine: ubi addi poterant, quae componerunt
 Silv. de Sacy, *Chrestomath. Arabe*, Vol. III, p. 38 sq. et
 Gesenius in Comment. ad Ies. Prophet. XXXV, 7. Vol. I,
 p. 926 sqq.
- 138. not. *) adde: Theon. *de musica*. c. XLI, p. 157 Bulliald.
 Lobeck. *Aglaoph.* I, p. 386 sq. Wytenbach. ad Plutarch.
de Isid. et Osir. p. 373 F.
- 160. not. *) in fine adde: De chrysocolla vide Theophrast. *de
lapid.* c. 26, p. 693. c. 40, p. 696. Dioscorid. V, 104, ubi
 Sprengel, Vol. II, p. 645 contra Agricolam et Matthio-
 lum, qui de borace cogitarunt, nativam cupri mineram, quam
 malachiten hodie vocant, significari monuit.
- 182. l. ult. ad γλεῦκος adde in nota: Cfr. Boissonade in
Notices et Extraits, Vol. XI. P. II, p. 195.
- 183. not. **) in fine adde: Herodotus (I, 190. III, 56) passiva
 forma utitur. Paulinum ην προέμοψ (epist. ad Roman. XIII,
 12) illustrant Wesseling. et Baehr. ad Herod. IX, 44.
- 184. not. *) in fine adde: Ita quod Aristoteles dicit *Histor.
animal.* V, 17: τὸ δὲ μέγεθος τῶν μικρῶν φῶν ἔστιν ἡλίκων
κεγχραύς, Herodotus II, 93 expprimit: τῶν γὰρ φῶν ἀπορ-
 ραλνούσεις κατὰ λόγον τῶν κεγχρών, secundum emendationem
 certissimam Coraei. *κεγχραύς* est apud Aeneam Gazam
 p. 67. Cfr. etiam Galen. in *Hippocrat. de articul. Comment.* III.
 Vol. XVIII. Part. I, p. 574 ed. Kühn.
- 209. not. **) in fine adde: Theophil. *de urin.* c. 21, p. 132
 Guidot: τὰ τοιαῦτα τῶν πιτύρων ἀδρομερότερα γίνοντας καὶ
καλεῖται κριμνάδη.
- 212. not. **) l. 1. Lege Siraeum.
- — — — in fine adde: Coray ad Xenocrat. *de alim. ex
aquat.* p. 211 (ed. Paris. 1814, 8. Sunt enim eiusdem viri in
 Xenocratem notae in editione Caietani de Ancora, quae
 prodiit Neapol. 1794, 8.).
- 227. l. 22 adde: Marbod. *de lapid.* §. 20, v. 320 sqq. ed. Beckm.
- 242. l. 21 in parenthesi adde: Bernard. ad Psell. *de lapid.*
 p. 34 sq.
- 246. l. 11. Ad verba nulla reperiuntur adde in nota: Vide
 tamen, quae leguntur apud Marbod. §. 28, v. 410—428,
 p. 55 sqq. de ceraunio lapide, quem inter fulgura de caelo labi
 tradit. Huc etiam pertinere videntur *κεραυνῖται*, quos inter
 mulierularum ornamenta recenset Clemens Alex. *Paedagog.*
 II, 12, p. 505.
- 247. l. 8 a fine adde: Multa de fulminum natura et electricis
 phaenomenis deprehenduntur etiam apud Laurent. *Lydum de*

- ostentis, cap. 44—52, p. 170 sqq. ed. Hase, quem adi. Ex Aristotele sua petiit, uti solet, Psellus *Omnifar. doctr.* c. 111 sqq., p. 159 sqq.
- P. 254. l. 4 a fine lego διασκιδνάστ.
- 256. Notae in ima pagina finis hypothetae incuria excidit. Integra autem ita erat exhibenda: Fabella ad instar narrationis conficta, Qua oleo, cui calidissima est natura, superfuso non solum aestus maris (Aristot. *Problem.* XXII, 4, p. 931, b. Plin. *Histor. nat.* XI, 103. Schol. Farnesin. Stob. *Eclog.* Tom. II, p. 448 sq. Psell. *Omnifar. doctr.* §. 133, p. 166), sed etiam tempestates marinæ sedari affirmantur (cfr. Theophylact. Simocat. *Quaest. phys.* I, p. 11 ex bibl. Andreeae Schotti 1599, 8.). Veterum sententias ea de re compositum Meister *De olei aquae superfusi effectibus opticis et mechanicis in Comment. Societ. Goetting. Class. mathem.* 1768, Tom. I. Cfr. Otto in v. Zach *Allgem. geogr. Ephemeriden*, II, p. 516 sqq.
- 266. l. 21. De loco, ubi veteris Ephesi rudera sint quaerenda, vide Michaud et Poujoulat *Correspondence d' Orient*, I, p. 287 sqq. paulo aliter ac vulgo fieri solet statuentes.
- 267. l. 10. a. f. lego ἀστραπατ.
- 271. l. 2 adde: Lobeck. ad Phrynic. p. 210. Seidler. ad Euripid. *Electr.* 95. Blomfield. ad Aesch. *Prom.* 893. Wellauer ibid. v. 180.
- 287 in fine notae adde: Osann (*Beitr. zur griechischen und römischen Litteraturgeschichte*, Darmst. 1835, 8. Vol. I, p. 141 sqq.) Chrysippum, aut unum ex eius discipulis libri auctorem fuisse voluit. Nobis de Posidonio res certa esse videtur.
- 294. l. 18 adde: Hinc factum est, ut apud senioris aevi scriptores ὥσπερ καὶ νῦν ἔστι significet: ut re vera res se habet. Cfr. Theophil. *Protospثار. de corp. humani fabrica* I, 3, p. 788 ed. Fabric. (*Bibl. gr.* Vol. XII ed. pr.) p. 5 ed. Morelli. Adde locum Sorani, boni scriptoris, *de pudendo muliebri* p. 59 (ad calcem Risi Ephesii ed. Turnebi, Paris. 1554, 8.): δεύτερον δὲ ἐπὶ τῶν παρθένων ἔχοντας ἀντικόπτειν τι τῇ μηλώσῃ· νῦν δὲ μέχρι βάθους ἄπεισιν η̄ μῆλη. Obiter moneo, paulo ante pro si θᾶττον καὶ θαρσέως ἔμειναν, quae verba prorsus inepta sunt, scribendum esse: η̄ θᾶττον καθόρσεις κίνεῖν. Ita enim, uti sententiarum nexus iubet, aperte legit Rasarius, latinus huius fragmenti interpres (cfr. Theophil. interprete Iunio Paulo Crasso. Paris. 1556, 8. ed. Morelli; et *Med. Collect.* col. 508 ed. Steph.), quum verteret: aut citius purgationes commovere.
- 356 in fine notae adde: De Chrysippo multis in rebus ab Aristotele dependente, quod h. l. obscurius significavit Galenus, cfr.

586 ADDENDA ET CORRIG. IN VOL. ALTERO.

Stahr, *Aristotel.* Vol. II, p. 88 sq. Brandis in *Rhein. Museum* I, 3, p. 246. Biense, *Philosophie des Aristot.* I, p. XXXIV. P. 363 in fine notae pro alii videant lege: ex superioribus patet.

- 391. l. 3 pro etiam lege idem.
- 427 in fine notae adde: Coray ad Xenocrat. *de aliment.* ex aquatil. §. 77, p. 179.
- 432 in fine notae adde: De χρήσιμῳ ἀπλεφθῷ vide etiam Bochart. *Geogr. sacr.* II, 27, ac praeprinis Guidot. ad Theophil. *de urinis*, p. 185 sqq. Jacobs ad *Anthol. Gr.* Vol. VI, p. 306.
- 433. l. 8 a fine lege Nicandri.
- 434. l. 2 adde: Bernard. ad Nonn. *de morbor. curat.* c. 177, p. 76.
- 439. in not. l. 12 adde: ἐμφράττει τὸν πόρον Alex. *de febr.* c. 24, p. 28 ed. Passow. Pallad. *de febr.* c. 8, p. 32 ed. Bern. φράττοντα τὸν πόρον Psellus *Carm. med.* v. 942, 1063 apud Boissonade, *Anecd. gr.* Vol. I, p. 214. 218.

Vol. I, p. 246 not. **) Adde imprimis Bentley, *de metris Terentianis*, p. XVIII (ed. Terentii Lips. 1791).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΦΡΟΔΙΣΙΕΩΣ

ΠΕΡΙ ΜΙΣΗΩΣ.

ALEXANDRI APHRODISIENSIS

D E M I S T I O N E

L I B E L L U S.

[fol. 141, b.]

Πῶς δ' ἀν παραδέξατό τις τὸ ἐν τῇ τοιαύτῃ κράσει τῶν σωμάτων ἔκαστον τῶν κιρραμένων φυλάττειν δύνασθαι τὴν οἰκείαν ἐπιφανείαν, ὡς ὅμοῦ μὲν μήτε τὸ τυχὸν αὐτοῦ μόριον εἶναι τε καθ' αὐτὸν κεχωρισμένον θατέρου, ὅμοῦ δὲ φυλάττειν ἔκαστον αὐτῶν, τὴν ἐπιφανείαν τὴν ἑαυτοῦ, ἦν εἶχε καὶ πρὸ τῆς κράσεως; τοῦτο γὰρ ὑπεραιρεῖ καὶ τὰς ἐν τοῖς μύθοις παραδοξολογίας. ὃ τιθησι Χρύσιππος ὅσον ἐν τούτῳ τῷ δύνασθαι τὰ κεκραμένα *) χωρίζεσθαι πάλιν. τοῦ τε γὰρ λέγεν τὸ δύνασθαι χωρίζεσθαι τὰ κεκραμένα, ἀλλ' ἡ καὶ τοῦ μηδ' ὅλως κιρραμένα τὰ δύνασθαι λέγεν μακρῷ παραδοξότερον καὶ παρὰ τὰς ἀπύντων ἐννοίας **), ἡ τὸ λέγεν ὅμοῦ μὲν δι' ὅλων ἀλλήλων χωρεῖν τὰ σώματα, ὡς μηδὲν αὐτῶν μόριον ἡ καθ' αὐτό, ὅμοῦ δὲ ἔκαστον αὐτῶν ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐπιφανείας περιέχεσθαι, ὑφ' ἣς περιέχετο καὶ πρὸ τῆς μίξεως. τό τε οὖν σῶμα διὰ σώματος ***), μηδεμιᾶς ἔλαττω διαφορὰν ἔχειν συμβέβηκε τῶν κατὰ φιλοσοφίαν δογμάτων καὶ τῶν περὶ μίξεώς τε καὶ κράσεως λόγων. οὐ γὰρ μόνον διενέχθησαν πρὸς ἀλλήλους περὶ τοῦδε τοῦ δόγματος, οὐ μίαν ὑλην ὑποκεῖσθαι πᾶσι τοῖς ἐν γενέσει σώμασι λέγοντες πρὸς τοὺς ἐκ διωρισμένων καὶ κεχωρισμένων σωμάτων ποιοῦντας †) αὐτήν. ὃν οἱ μὲν ἄτομα σώματα ὑπειρα τῷ πλήθει, κατὰ σχῆμα καὶ μέγεθος μόνον τὴν πρὸς ἄλληλα διαφορὰν ἔχοντα, τὰς ἀρχὰς

*) Ald. κεκραμένα.

**) Ald. ἐνοιας.

***) Si lectio certa, nimia brevitate usus est auctor. Sensus verborum est: Num corpus quoddam aliud corpus permeare valeat, quaestio est difficillimis philosophiae disquisitionibus nullo pacto inferior.

†) Ald. ποιοῦντες.

[fol. 141, b.]

καὶ τὰ στοιχεῖα φασιν εἶναι, καὶ τῇ τούτων συνθέσει τε καὶ ποιᾷ *) περιπλοκῆ, ἔτι τε τάξει καὶ θέσει τῶν γίνεσθαι ἐφ' ἣς δόξης πρῶτοι μὲν Λεύκιππός τε καὶ Δημόκριτος γενέσθαι δοκοῦσιν, ὑστεροὶ δὲ Ἐπίκουρός τε καὶ οἱ τὴν αὐτὴν τούτων ἐπιόντες **) [δόξαν]. οἱ δὲ αὐτῶν, οὐ κατ' ἄλλους, ὅμοιομερῆ δέ τινά φασιν ἀπειρα εἶναι σώματα, ἐξ ᾧ ἡ τῶν αἰσθητῶν γένεσις σωμάτων γίνομένη κατὰ σύγκρισιν καὶ σύνθεσιν ***). ἡς δόξης Ἀνυξαγόρας τε καὶ Ἀρχέλαιος δοκοῦσι γεγονέται. ἥδη δέ τινες καὶ ἀμερῆ τινα σώματα τὰς ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα τῶν πάντων προϊχθησαν εἰπεῖν. ἐστι δέ τις δόξα καὶ ἐξ ἐπιπλέων τὴν γένεσιν ποιοῦσα τῶν σωμάτων †) καὶ ἐξ ἀριθμῶν τις ἄλλη ‡‡). — Οὐ δὴ πρὸς ἄλλήλους μόνον, ὡς ἔφην, οὗτοι διηγέρθησαν κατὰ τὴν πρὸς τὰς ἀρχὰς διαφόρους οὖσας ἀκολούθων καὶ τὰς κράσεις διαφόρως γίνεσθαι λέγοντες, ἄλλα καὶ αὐτῶν τῶν ἡρωμένην τὴν ὑλὴν λεγόντων. καὶ πάλιν αὐτῶν διωρισμένη τε καὶ κεχωρισμένη ἐστί τις πρὸς ἄλλήλους διαφωνία. αὐτίᾳ δ' αὐτοῖς τῆς διαστάσεως τῆς τοιῆσδε ἡ χαλεπότης τοῦ δόγματος †††). ἐπεὶ μὲν γὰρ ἐναργές ἐστιν εἶναι κιρνᾶσθαι

*) Ald. ποιᾷ.

**) Ald. ἐπέντες. Quod sequitur δόξαν de meo addidi. Canin. verit: quique in eandem i vere sententiam.

***) Verba γίνομένη . . . σύνθεσιν non translata sunt apud Canin. Pro σύνθεσιν mallem διάκρισιν, seu ἔκκρισιν, seu ἀπόκρισιν. Ilisce enim verbis in eadem re exponenda promiscue utitur Aristoteles Phys. I, 4. de gen. et inter. I, 6.

†) Platonis sententia cfr. de gen. et inter. I, 8.

‡‡) Pythagoraeorum placitum, refutatum ab Aristotele Metaphys. XIV, 3. Conferantur de Pythagoraeorum, et qui ex hac fluxit, Platonis theoria numerorum Brandis de perditis Aristotelis libris de ideis et de bono sive philosophia Bonn. 1823, p. 48 sqq. Ueber die Zahlenlehre der Pythagoräer und Platoniker in: Rhein. Mus. 1818. Heft IV. Tredelenburg Platonis de ideis et numeris doctrina ex Aristotele illustrata p. 85 sqq. ad Aristot. de anima I, 2, 7, p. 223 sqq. Weisse Aristoteles Physik p. 272 sqq. p. 437 sqq. Aristoteles von der Secte und von der Welt p. 124 sqq. Jahrb. für wissenschaftl. Kritik. 1832. nr. 72, p. 571.

†††) Totum locum ex conjectura sanavi, secutus interpretationem Caninii: Ut autem inter eos tantae esset controversiae, placiti difficultas

[fol. 141, b]

τινα τῶν σωμάτων πρὸς ἄλληλα, πάντες σχεδὸν οἱ περὶ φύσεώς τε καὶ τῶν γινομένων φύσει φιλοσοφοῦντες ἥλθον ἐπὶ τὸ ζῆτεῖν τὴν αἰτίαν αὐτοῦ. τῷ δὲ εἶναι χαλεπήν αὐτοῦ τὴν εὑρεσιν καὶ ἐκάστη τῶν ἀποδιδομένων αἰτιῶν οἰκείας τινὰς ἔπεσθαι δυσχερείας, ἄλλη ἄλλην ἐφάπτετο. διὸ οὐ χεῖρον καὶ ἡμᾶς περὶ αὐτῆς διαλαχεῖν καὶ μηνῦσαι τὰ δοκοῦντα ἡμῖν εὐλογώτερα λέγεσθαι τῶν περὶ κράσεως εἰρημένων [καὶ] τοῦ δοκεῖν οὕτως ἔχειν παρεχόμενα τὰς αἰτίας *). Δημόκριτος μὲν οὖν ἡγούμενος τὴν λεγομένην κρᾶσιν γίνεσθαι κατὰ παράθεσιν σωμάτων τῶν διαιρουμένων καὶ κιρναμένων εἰς μικρὰ καὶ τῇ παρ' ἄλληλα θέσει τὴν μῆτιν ποιουμένων, οὐδὲ τὴν ἀρχήν φησιν εἶναι πρὸς ἄλληθειάν τινα κεκραμένα, ἀλλ' εἶναι τὴν δοκοῦσαν κρᾶσιν παράθεσιν σωμάτων ἀλλίλοις κατὰ μικρὰ σωζόντων αὐτῶν ἐκύστον τὴν οἰκείαν φύσιν, ἣν εἶχον καὶ πρὸ τῆς μῆτεως· δοκεῖν δὲ αὐτὰ κεκρᾶσθαι τῷ τὴν αἴσθησιν διὰ μικρότητα τῶν περικεμένων μηδενὸς αὐτῶν αἰσθάνεσθαι μόνον. φιλαλήθως τε καὶ φιλοσόφως οὐκ ὕκνησαν εἰπεῖν τὸ ἐπόμενον τοῖς οὕτῳ τὰς κρᾶσεις λέγονται γίνεσθαι. παραθέσει δὲ τοιαύτῃ τὰς κρᾶσεις ἀνύπτουσιν, οἱ τὰς δύμοιομερείας εἶναι ὑλην τῶν γινομένων λέγοντες. Ἐπίκονυρος δὲ φεύγειν βουλόμενος τὸ ὑπὸ Δημοκρίτου ἔηθέν, ἔπεσθαι βούλεται τοῖς παραθέσει τῶν κιρναμένων τὴν κρᾶσιν γίνεσθαι λέγονται, παραθέσει μὲν τινῶν σωμάτων καὶ αὐτὸς τὰς κρᾶσεις γίνεσθαι λέγων, ἀλλ' οὐκ αὐτῶν τῶν μιγνυμένων σωμάτων σωζόμενων ἐν τῇ διαιρέσει, ἀλλ' ἀναλυομένων εἰς **) τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς ἀτόμους, ἐξ ὧν ἔκαστον αὐτῶν συγκείμενόν πως, τὸ μὲν οὖν ἦν, τὸ δὲ ὑδωρ, τὸ δὲ μέλι, τὸ δὲ ἄλλο τι ἐπὶ τὰ ποιὰ τούτων τῶν σωμάτων, ἐξ ὧν ἦν τὰ κιρνάμενα πρὸς ἄλληλα, συνθέσει γεννώντων τὸ κεκραμένον

---

in causa fuit. Nam cum perspicuum sit ei q. s. Ald. η χαλεπότης τοῦ δόγματος μὲν γὰρ ἐναργές ἐστιν etc.

*) Ald. post εἰρημένων maiore interpunkione distinxit et sequentia traxit ad alteram enuntiationem. Videtur autem ante verba τοῦ δοκεῖν et q. s. excidisse καὶ, quod uncis inclusum addidimus.

**) Ald. εἰ.

[fol. 141, b]

σῶμα οὐ^{*)} συμμιγνύμενων ὑδατός τε καὶ οἶνον, ἀλλὰ τῶν
ὑδροποιῶν^{**}) ἀτόμων, ὡς ἂν εἴποι τις, ταῖς οἰνοποιοῖς φθο-
ραῖς, καὶ γενέσει τινῶν τὴν κρᾶσιν γίνεσθαι. λέγων γὰρ εἰς τὰ
στοιχεῖα ἀναλύσεις ἐκάστου, καὶ ξετινὲς ἐκ τῶν στοιχείων σύν-
θεσις, αὐτῶν δὲ φθεῖρα^{***}). τούτων μὲν οὖν, οὔτε οἱ τὴν
παρύθεσιν αἰτιώμενοι τῆς κρᾶσεως, οὐθ' οἱ τὴν εἰς τὰ στοιχεῖα
ἀνάλυσιν †), τὴν περὶ τῆς κρᾶσεως σώζουσι πρόληψιν, εἴτε ἡ
μὲν κρᾶσις εἶναι δοκεῖ ἐν ἐνώσει τῶν κεκραμένων, ὡς μηδὲν
μόριον τοῦ κράματος ἄμικτον εἶναι τίνος τῶν σωμάτων, εἴτε ἡ
τὸ κεκραμένον. οὔτε δὴ ἡ παρύθεσις ἔνωσις ‡‡), μῆτις ξετινὲς ἡ γὰρ μῆτις σωζομένων
γενέσθαι δοκεῖ. οὐ γὰρ αὐτὰ μιγνύονται οἱ τοῦτον τὸν τρόπον
τὴν κρᾶσιν γίνεσθαι λέγοντες, [fol. 142] ἀλλ' εἴς ἀν ξετινὰ ταῦτα
μιγνύονται. εἰ δὲ ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων οἶνόν τε ὑδωρ καὶ οἶνον
γενέσθαι τῇ ποιῷ συνθέσει τε καὶ περιπλοκῇ τῆς τῶν γιγνομένων εἴς
αὐτῶν διαφθορᾶς γενομένης *†), οὐδὲ δλως ἂν ἔτι κρᾶσις
τούτων γίνοιτο τῷ τῇ ἀναστοιχείωσει φθείρεσθαι ταῦτα, καθ' ἡ
κρᾶσις τῶν κιρραμένων γίνεται. γίνεται μὲν γὰρ ἡ κρᾶσις δια-

*) Negationem de meo addidi, *nexu sententiarum flagitante et probante etiam Caninio.*

**) Lexicis addatur.

***) Ald. καὶ ἡ ἐκ τῶν στοιχείων σύνθεσις αἰτῶν. τὸ δὲ φθεῖρα,
τούτων μὲν οὖν et q. s. Veram, quam dedimus lectionem ante oculos
habuit Caninius vertens; Cum dicat enim in elementa resolutiones
ouiusque fieri, et est ex elementis compositio, ipsorum autem corruptio.
Articulus ἡ, quem in verbum substantivum mutavimus, fortasse
indicium est excidisse vocabulum κρᾶσις. φθεῖρα, nisi φθορά cor-
rigendum videbitur, lexicis addendum est.

†) Ald. οὗτοι pro οὐθ' οἱ; deinde τὴν εἰς τὰ στοιχεῖα ἀνὰ τὴν
περὶ τῆς κρᾶσεως σώζουσι πρόληψιν. Pro ἐνώσει praebet ἐνώσας.

‡‡) Ald. ἔνωσις.

†††) Lexicis addatur. Mox ξετινὲς dedimus pro ξετινὲ, quod Aldus
exhibet. Ad σωζομένων supple τῶν στοιχείων, quod eruendum ex
verbo ἀναστοιχείωσε, qua de re cfr. Commentar. ad Meteor. I, 13,
11, Vol. I, p. 452. Adde p. 657. Vol. II, p. 579.

*†) Ald. γεννωμένης.

[fol. 142, a]

φερόντων τινῶν κατὰ ποιότητα, ἀγαιρεῖται δὲ ἡ κατὰ τοῦτο διαφορὰ τοῖς ἔχουσιν αὐτὴν ἐν τῇ τῶν αὐτῶν ποιῷ συνθέσει τῆς συνθέσεως αὐτῶν ἀναιρεθεῖσης. Ὡ*) ἵσως δὲ καὶ τοῖς ἐξ ἐπιπέδων γεννῶσι τὰ σώματα ἡ κρᾶσις γίνεται κατὰ ἀναστοιχείωσίν τινα· εἰ μὲν οὖν ἦν ἔχουσά τι ἥδε ἡ περὶ τῶν ἀρχῶν δόξα εὐλογον **), ἵσως ἐπὶ πλέον ἔδει τὴν ἔξετασιν ποιεῖσθαι τῆς τοῦτον τὸν τρόπον γίνεσθαι λεγομένης κράσεως· ἐλεγχομένης δὲ ἐκείνης περιττὸν τὸ ζητεῖν ἔτι, εἰ κατὰ παράθεσιν μερῶν ἡ μῆτιν ἀτόμων, ἡ ἐπιπέδων, ἡ ἀμερῶν τινων σωμάτων ἡ κρᾶσις γίνεται. διὸ περὶ μὲν οὖν τῆς τῶν τοιαύτωις ἀρχαῖς χρισμένων διαφωνίας τε πρὸς ἀλλήλους καὶ δόξης περὶ κράσεως οὐδὲν δεῖ μηνύειν τὸν λόγον. οὐ γὰρ ἐπίδειξις ἡμῖν ἴστορίας καὶ πολλῆς γνώσεως τὸ προκείμενον, ἀλλ᾽ ἔξετασίς τε καὶ ζήτησις τοῦ, πᾶς ἂν τις λέγων ***) γίνεσθαι τὰς κράσεις τῶν σωμάτων συμφώνως λέγοι ταῖς περὶ αὐτῶν αἰσθήσει τε καὶ προσλήψει. μετέλθωμεν δὲ ἐπὶ τὸν κοιτῶς ἡρῶσθαι τὴν ὑλην λεγοντας καὶ μίαν πᾶσι τοῖς γνομένοις καὶ τὴν αὐτὴν ὑποθέντας †). ὃν καὶ αὐτῶν παρατησάμενοι τὰς ἐπιπολαιότερον τε καὶ προχειρότερον ††) ἐρημένας, τὰς μάλιστα δοκούσας ἔχεσθαι τινος λόγου αὐτὰς ἔξετάσωμεν προχειρισάμενοι· τῶν δὴ ἡρῶσθαι τὴν ὑλην λεγόντων δοκοῦσι μάλιστά τε καὶ περὶ κράσεως οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς διαλαμβάνειν †††). οὔσης δὲ καὶ ἐν τούτοις πολυφωνίας (ἄλλοι γὰρ ὄλλως αὐτῶν τὰς κράσεις γίνεσθαι λέγουσιν), ἡ μάλιστα δοκοῦσα δόξα εὐδοκιμεῖν παρ' αὐτοῖς περὶ κράσεως ἐστὶν ἡ ὑπὸ Χρυσόππου λεγομένη· τῶν γὰρ μετ' αὐτῶν οἱ μὲν Χρυσόππῳ συμφέρονται, οἱ δὲ τινες αὐτῶν τῆς Ἀριστοτέλους δόξης ὑστερον ἀκοῦσαι δυνηθέντες *†), πολλὰ τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐκείνον περὶ κράσεως καὶ αὐτοὶ λέγουσιν· ὃν εἰς ἐστι καὶ Σωσιγένης, ἐταῖρος

*) ὁ superfluum est.

**) Ald. δόξα, εὐλογον ἵσως ετ q. *

***) Ald. λέγειν.

†) Ald. ὑποθέτας.

††) Ald. ἐπὶ πολαιότερον ετ προκειρότερον. Mox pessime distinxit ἔξετάσωμεν, προχειρισάμενοι τῶν δή .... λεγόντων.

†††) Ante διαλαμβάνειν Ald. repetit περὶ κράσεως.

*†) Postquam nimurum, quod puto Alexandrum intelligere voluisse, Aristotelis opera diu deperdita denuo in lucem prodierunt.

[fol. 142, a]

Αρτιπάτρον *). οἵς οὐδὲν δυνάμενοι πάντη συμφέρεσθαι διὰ τὴν
ἐν τοῖς ἄλλοις διαφωνίαιν ἐν πολλοῖς αὐτοῖς λέγοντες εὑρέσκονται
μαχόμενοι. ἐστὶ δὲ ἡ Χρυσόππου δόξα περὶ κράσεως ἥδε
ἡρῶσθαι μὲν ὑποτίθεται τὴν σύμπασιν οὐσίαν, πνεύματός
τυνος διὰ πάσης αὐτῆς διήκοντος, ὥφ' οὐδὲν συνάγεται τε καὶ
συμμενει καὶ σύμπαθες ἐστιν αὐτῷ. τῶν **) πάντων δὲ μηγνυ-
μένων ἐν αὐτῇ σωμάτων τὰς μὲν παραθέσει μίξεις ***) γίνεσθαι
λέγει, δύο τιναν ἥ καὶ πλειόνων οὐσιῶν εἰς ταῦτα συντεθεμένων
καὶ παρατιθεμένων ἀλλήλαις, ὡς φησιν †). καθ' ὅρμης σωζόν-

*) Cfr. ad Exc. III, 3, 1. Quodsi ex huius philosophi mentione aliquis concludere velit, ab eodem auctore profectos esse et hunc de mistione libellum et commentarios ad Meteorologica, qui sub Alexandri Aphrodisaci nomine, quamvis, uti nos censemus, iniuria circumferuntur, is solida probet argumentatione necesse est, hoc scriptum a medico Aphrodisiensi non esse compositum, quam tamen opinionem et scribendi et cogitandi ratio commendat. Omnino eius modi argumentum inire satis futile est. Cum tamen apud aliquem lectorum gratiam inire possit, aliud prorsus simile opponimus, quo doceamus commentarios illos, sive paraphrasin dicere mayis, non ab Alexandro Aphrodisiensi conscriptos esse. Hic enim in libris *de anima* II, 48 laudat **Angeli Caninii Angliarensis** (Venet. 1549 fol.) ante oculos habeamus, latīna verba huc pertinentia (fol. 62, b) adscribamus: *Jam vero de nomine sati Aristoteles mentionem facit in primo Meteororum hoc modo: Sed omnium horum causa censenda est, quia sunt per tempora fato decreta a certa, velut in temporibus anni, hiems. Ita ambitus cuiusdam magni pars est hiems; videtur enim autem dicere fatum naturam esse: hanc enim sunt tempora fato decreta a statuta, hiems et reliqua, quae naturales cum habeant mutationes, non habent ipsas inevitabiles et coactas.* — Quodsi idem scripsisset auctor libros *de anima* et commentarios in Meteorologica, non dubitasset eadem monere in interpretatione loci et afferre verba ex *Phys.* V, 6: ἀρά οὖν καὶ γένεσις ἔντας βλαστούς καὶ οὐχ εἴμαστεντας, αἵς ἐνταῖς αἱ κατὰ φύσιν αὐτοῖς βλαστούς καὶ φύσεις, quae de anima l. l. cum verbis ex Meteor. petitis componit. Itaque concludas, cum libri de anima omnium consensu ab Alexandro Aphrodisaeo conscripti sint, commentarios in Meteorologica ab alio quodam Alexandro profectos esse.

**) Ald. τό.

***) Ald. προσθέσαις μίξεις.

†) Canin. legit ὡς φασιν vertens: ut aiunt.

[fol. 142, a]

οης ἔκάστης αὐτῶν ἐν τῇ τοιαύτῃ παραθέσει κατὰ τὴν περιγραφὴν τὴν οἰκείαν οὐσίαν τε καὶ ποιότητα ὡς ἐπὶ κυάμων φέρει εἰπεῖν καὶ πυρῶν ἐν τῇ παρ' ἀλλήλους θέσει γίνεσθαι· τὰς δὲ τίνας συγχύσει *) δι' ὅλων τῶν τε οὐσιῶν αὐτῶν καὶ ἐν αὐταῖς ποιοτήτων συμφθειρομένων ἀλλήλαις, ὡς γίνεσθαι φησιν ἐπὶ τῶν ἴατρικῶν φραμάκων κατὰ σύμφθιρσιν τῶν μιγνυμένων, ἄλλου τινὸς δὲς αὐτῶν γεννωμένου σώματος. τὰς δὲ τίνας γίνεσθαι μῆξεις λέγει δι' ὅλων τινῶν οὐσιῶν τε καὶ τῶν τούτων ποιοτήτων ἀντιπαρεκτεινομένων ἀλλήλαις μετὰ τοῦ τὰς δὲς ἀρχῆς οὐσίας τε καὶ ποιότητας σώζειν ἐν τῇ μῆξει τῇ τοιᾶδε **). ἦν τινα τῶν μῆξεων κρᾶσιν ἰδίως εἶναι λέγει. τὴν γὰρ δόνο ***) ἢ καὶ πλειόνων τινῶν σωμάτων ὅλων δι' ὅλων ἀντιπαρέκτασιν ἀλλήλοις οὐτως, ὡς σώζειν ἔκαστον αὐτῶν ἐν τῇ μῆξει τῇ τοιαύτῃ τὴν τε οἰκείαν οὐσίαν καὶ τὰς ἐν αὐτῇ ποιότητας λέγει κρᾶσιν εἶναι μόνην τῶν μῆξεων. εἶναι γὰρ ἵδιον τῶν κεκραμένων τὸ †) δύνασθαι χωρίζεσθαι πάλιν ἀπ' ἀλλήλων, ὃ μόνως γίνεσθαι τάττεται τῷ σώζειν ἐν τῇ μῆξει τὸ κεκραμένα τὰς αὐτῶν φύσεις. τὸ δὲ ταύτας διαφορὰς εἶναι τῆς μῆξεως πειρᾶται πιστοῦσθαι διὰ τῶν κοινῶν ἐνροιῶν, μάλιστα δὲ κριτήρια τῆς ἀληθείας φησὶν ἡμᾶς παρὰ τῆς φύσεως λαβόντας, ἄλλην γοῦν φαντασίαν ἔχειν ἡμᾶς καθ' ὅρμὴν συγκειμένων, καὶ ἄλλην τῶν συγκεχυμένων τε καὶ συνεφθαρμένων, καὶ ἄλλην τῶν κεκραμένων τε καὶ ἀλλήλους δι' ὅλων ἀντιπαρεκτεινομένων οὐτως, ὡς σώζειν ἔκαστον αὐτῶν τὴν οἰκείαν φύσιν. ἦν διαφορὰν φαντασίων οὐκ ἀν εἴχομεν, εἰ πάντα τὰ διπωσοῦν μιγνύμενα παρέκειτο ἀλλήλοις καθ' ὅρμὴν. τὴν δὲ τοιαύτην ἀντιπαρέκτασιν τῶν κιρραμένων ὑπολαμβάνει γίνεσθαι χωρούντων δι' ἀλλήλων τῶν κιρραμένων σωμάτων, ως ηδὲν μόριον ἐν αὐτοῖς εἶναι μὴ μετέχον πάντων τῶν ἐν αὐτῷ τοιούτῳ μίγματι. οὐκέτι γὰρ ἂν, εἰ μὴ τοῦτο εἴη, κρᾶσιν, ἀλλὰ παράθεσιν τὸ γινόμενον εἶναι. τοῦ δὲ τοῦτο οἰεσθαι γίνεσθαι πλοτεῖς φέρουσιν οἱ προϊστάμενοι τῆςδε τῆς δόξης τὸ τε πολλὰ τῶν σωμάτων σώζειν τὰς ἔαντων ποιότητας ἐπὶ τὸ ἔλαττόνων ἐναργῶν δγκῶν καὶ ἐπὶ μειζόνων ὅντα, ὡς ὁρῶν ἔστιν ἐπὶ τοῦ λιθανωτοῦ, ὃς ἐν τῷ θυμῷσθαι λεπτυνόμενος ἐπὶ πλεῖστον τὴν

*) Ald. συγχύσεις. **) Ald. τοιᾶδε. ***) Ald. διό. †) Ald. τῷ.

[fol. 142, a]

αὐτοῦ φυλάσσει ποιότητα. ἔτι δὲ τὸ πολλὰ εἶναι, ἢ καθ' ἑαυτὰ
μὴ οἶντες τε ὅντα ἐπὶ τι ἐλθεῖν μέγεθος ὑπὸ ἄλλων βοηθούμενα
ἐπὶ αὐτὸν πρόβεισι. τὸν γοῦν χρυσὸν ὑπὸ τινῶν μιγνυμένων φαρμά-
κων ἐπὶ πλεῖστον χεῖσθαι τε καὶ λεπτύνεσθαι, ἐφ' ὅσον καθ'
αὐτὸν ἐλαυνόμενος οὐκ ἐδύνατο. καὶ ἡμεῖς δέ, ἢ καθ' αὐτοὺς
ὅντες οὐκ ἐσμέν οἶοί τε ἐνεργεῖν, σὺν ἄλλοις ἐνεργοῦμεν. τούς
τε γὰρ ποταμοὺς διαβαίνομεν, ἄλλήλων ἐφαπτόμενοι, οὖς οὐχ
οἶοί τε ἐσμέν διαβαίνειν καθ' αὐτούς. καὶ βάρη τινὰ φέρομεν
μετ' ἄλλων, ὃν τὸ ἐπιβάλλον ἡμῖν μέρος μόνοι γινόμενοι φέρειν
οὐ δυνάμεθα. καὶ ἄμπελοι καθ' αὐτὰς ζητοῦσθαι [b] μὴ δυνά-
μεναι ἀνίστανται ἐπιπλεκόμεναι. ὃν οὔτως ἔχοντων οὐδέν, φασι
θαυμαστὸν τὸ καὶ σώματά τινα βοηθούμενα ὑπὸ ἄλλήλων οὔτως
ἄλλήλοις ἐνοῦσθαι δι' ὅλων, ὡς αὐτὰ σωζόμενα μετὰ τῶν
οἰκειῶν *) ποιοτήτων ἀντιπαρεκτενεσθαι ἄλλήλοις δι' ὅλων ὅλα,
καὶ ἡ τινα ἐλάττω τὸν ὅγκον καὶ μὴ δυνάμενα καθ' αὐτὸν ἐπὶ
τοσοῦτον χεῖσθαι τε καὶ σώζειν τὰς οἰκείας ποιότητας. οὔτω γὰρ
καὶ τὸν κύαθον τοῦ οἴνου κιρνᾶσθαι τῷ ὕδατι τῷ πολλῷ βοη-
θούμενον ὑπὸ αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπὶ τοσοῦτον ἔκτυσιν. τοῦ δὲ τοῦθ'
οὔτως **) ἔχειν, ὡς ἐναργέσι χρῶνται μαρτυροῖς τῷ τε τὴν
ψυχὴν ἰδίαν ὑπόστασιν ἔχονταν, ὥσπερ καὶ τὸ δεχόμενον αὐτὴν
σῶμα δι' ὅλου τοῦ σώματος διέκειν ἐν τῇ μῆτει τῇ πρὸς αὐτὴν
σώζονταν τὴν οἰκείαν φύσιν. οὐδέν γὰρ ψυχῆς ἄμοιρον τοῦ τὴν
ψυχὴν ἔχοντος σώματος. δμοίως δὲ ἔχειν καὶ τὴν τῶν φυτῶν
φύσιν. ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξιν ἐν τοῖς συνεχομένοις ὑπὸ τῆς ἔξεως. ἀλλὰ
καὶ τὸ πῦρ ὅλον δι' ὅλου χωρεῖν τοῦ σιδήρου λέγοντι, σώζοντος
αὐτῶν ἔκατέρους τὴν οἰκείαν οὐσίαν. καὶ τῶν στοιχείων δέ φασι τῶν
τεσσάρων τὰ δύο, τό, τε πῦρ καὶ τὸν ὄφα, λεπτομερῆ τε καὶ κοῦφα
καὶ εὔτονα ὅντα, διὰ τῶν δύο, γῆς τε καὶ ὕδατος, παχυμερῶν
σώζοντα τὴν οἰκείαν φύσιν καὶ συνέχειαν αὐτά τε καὶ ἐκεῖνα.
δηλητήριά τε τὰ φύρμακα ***) καὶ τὰς δομάς, δοσαὶ τοιαῦται,
γροῦνται κιρνᾶσθαι τοῖς ὑπὸ αὐτῶν πύσχοντιν, ὅλα δι' ὅλων
παρατιθέμενα. καὶ τὸ φῶς δὲ τῷ ὄφει ὁ Χρίσιππος κιρνᾶσθαι

*) Ald. οἰκείων.

**) Ald. τόσοθ' οὔτως.

***) Ald. φθείροντα inepit. Can i n. medioamina.

[fol. 142, b]

λέγει. καὶ αὐτῇ μὲν ἡ περὶ κρύσεως δόξα Χρυσίππου τε καὶ τῶν
καὶ^τ αὐτὸν φιλοσοφούντων. Θαυμάσαι δ' ὃν τις αὐτῶν, πῶς
ταῖς κοιναῖς ἐννοιαῖς δεῖν χρῆσθαι λέγοντες πρὸς τὰς τῶν τιθε-
μένων ἀποδεῖξεις, ὡς οὖσαις φυσικοῖς τῆς ἀληθείας κριτηρίοις,
μᾶλλον *) ἡ τούτοις χρῶνται πρὸς τὰς θέσεις τῶν οἰκείων
δογμάτων. τὰ γοῦν περὶ κρύσεως ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα οὐ μόνον
οὐ προσχρῆται ταῖς φυσικαῖς ἐννοιαῖς, ἀλλὰ καὶ πλεῖστον ὅσον
ἄπιν δεῖ. τό τε γὰρ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν δλον δλω
παρεκτεινόμενον οὐ μόνον προσπίπτει κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοιαῖς,
ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον εἶναι προελληπται. φυσικὴ γὰρ ἐννοία τὸ **)
τὸ πλῆρες μηκέτ' ἐν αὐτῷ δύνασθαι δέχεσθαι τι. μὴ γὰρ ἔτι
πλῆρες εἰναι δύνασθαι τὸ χώραν ἔχον ἐν αὐτῷ δεκτικὴν δμοίουν
τινός, ὥφθησαν ἔχειν δεῖ. ἦν φυσικήν τε καὶ κοινὴν πρόληψιν
ἡδη δοκεῖ τισιν εὐλογον εἶναι τὸ τῶν σωμάτων δεκτικόν, δην
καλοῦμεν τόπον. πῶς γὰρ ὃν τις μὴ φωνὰς κενὰς βουλόμενος
λέγειν ἐπινοήσαι σῶμά τι πλῆρες αὐτοῦ καὶ μηδὲν ἔχον ἐν αὐτῷ
κενὸν διάστημα, δεχόμενον ἐν αὐτῷ ἄλλο σῶμα δμοίως πλῆρες
αὐτοῦ; εἰ μὲν γὰρ διὰ πόρων τινῶν χωρεῖν αὐτὰ δι' ἀλλήλων
ἔχει, ἢ κενοὺς ἔρει τοὺς πόρους τοὺς δεχομένους τὸ σῶμα, ἢ
ἄλλα τινὰ ἐν τῷ σώματι κενά ***). εἰ δὲ πλῆρες ἄλλον τινὸς
σώματος, εἰ μὲν ὑπεξιόντος τούτου καὶ παραχωροῦντος τῆς
χώρας τῷ ἐπεισχρινομένῳ σώματι, οὐδὲ^τ οὕτως ἔσται τὸ σῶμα,
καθὸ σῶμα, δεχόμενόν τι σῶμα ἐν αὐτῷ, εἴτε ὑποχωρεῖ θάτε-
ρον θατέρῳ. εἰ δὲ ὑπομένοντος, πῶς οὖν τε τοὺς πεπληρω-
μένους πόρους σώματος ἐν αὐτοῖς ἄλλο τι δέχεσθαι σώμα; καὶ
γὰρ διὰ τῆς αἰσθήσεως γνώριμον, ὅτι μηδὲ τὰ λεπτοτάταν
σώματος ἀγγεῖα πεπληρωμένα οὖν τέ ἔστι δέξασθαι σῶμα ἐν
αὐτοῖς τῷ κεκωλῦσθαι καὶ ἐπιπεφράχθαι τὰς τῆς μεταστάσεως

*) Ante μᾶλλον procul dubio excidit πᾶσι sive ἄλλοις sc. κριτηρίοις.

**) Ald. τῷ et paulo ante φυσικῇ γὰρ ἐννοίᾳ. In sequentibus pro
ἥφθησαν ἔχειν δεῖ, quod sensu caret, fortasse scribendum est ὥφθαλ-
μοῖς ἔστιν ἔδειν; et ita legisse videtur latinus interpres, cum veritat:
eulis ipsis patet.***) Locum conjectura sanavimus. Aldus absque sensu post σῶμα
maxima distinxit interpunctione et deinde exhibuit ἄλλα τὰ ἐν τῷ
σώματι κενά. Nobiscum facit interpretatio Canini.

[fol. 142, b]

αὐτῶν ὁδούς. διτὶ δεῖ *) διὰ πεπληρωμένων τῶν πόρων ἡ πάροδος τοῖς σώμασι, περιττόν ἐστι τὸ πόρους εἶναι λέγειν. δέχοιντο γὰρ ἄντα σώματα καὶ χωρὶς τῶν πόρων. καθόλου γὰρ ἡ διὰ τῶν πόρων πάροδος οὐ κρᾶσίς ἐστιν, οἷαν ἀξιοῦσιν, ἄλλὰ παράθεσις, ὡς αὐτὸι λέγουσι κατὰ ἀρχήν, εἰ μή τις πᾶν τὸ σῶμα πόρους ποιήσῃ. οὕτως γὰρ μόνως τὸ διὰ τῶν πόρων διερχόμενον διὰ παντὸς ἔρχομενον τοῦ σώματος, εἰ πᾶν εἴη πόρος· ἄλλὰ μὴν ἄποπον τοῦτο. τινὸς γὰρ ὁ πόρος (καὶ ἄλλο τὸ ἔχον καὶ τὸ ἔρχομενον), εἴγε ὁ πόρος διάστημά τι ἐστι κενὸν τοῦ ἔχοντος τοὺς πόρους τοῦ σώματος. ὥστ' εἰ πᾶν εἴη, οὕτως δ' ἄν οὐκ ἄν εἴη τι· μὴ ὅν δ' οὔτ' ἄν κιρρῆτο, ἔτι δ' οὐδὲ ἄν πόρους. εἰ δ' οὕτω μὲν οὐ φυσι τὰ σώματα ἄλληλα δέχεοθαι, καθὸ δὲ μεστά ἐστι αὐτὰ χωρεῖν δι' ἄλλήλων αὐτά φυσιν, πρῶτον μὲν ἐπιζητήτεον **), εἰ δίποτε οὐ τὸ τυχὸν σῶμα πάντῃ συναντήτικὸν ***) τοῦ ὄμοιον. τὰ γὰρ ποσύ, τὰ κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνθεσιν τὴν τοιαύτην, τὸ ἐξ αὐτῶν μεῖζον ἐκατέρον ποιεῖ τῶν συγκειμένων· γραμμικά τε γὰρ κατὰ στοιχεῖον ἄλλήλαις συντεθεῖσαι τὸ μῆκος αὐξονταιν. οὕτω γὰρ συντιθέμεναι ἐξ ἀνάγκης ἔξουσι τι πιρὸν τὴν ὑφήν. ἐπίπεδά τε τὸ αὐτὸν ποιεῖ, ἄν κατὰ τὴν γράμμην συντεθῇ, τὸ σῶμα, τὸ τριχῆ τε καὶ πάντῃ διεστάραι. καθὸ ἄλλῳ ὄμοιως αὐτῷ διεστῶτι συντεθῇ, ἐξ ἀνάγκης συναύξει τοῦτο. εἰ δὴ τοῦτο μὲν οὐκεῖτο τοῖς σώμασι καὶ ἴδιον αὐτῶν, οἱ δὲ λέγοντες σῶμά τι διὰ σώματος χωρεῖν καὶ ἐλαττόν ποτε καὶ λιστον τὸ ἐξ ἀμφοῖν ποιεῖν, ἀναιρεῖ τοῦτο †), ἀναιροῖεν

*) Fortasse scribendum καὶ ὅτε δίδοται διά et q. s.

**) Ald. ἐπιζητῆσαι. Mox idem τὸ τυχὸν σῶμα τὸ τυχόν.

***) Lexicis addatur,

†) Verba ἀναιρεῖ τοῦτο quid sibi velint, equidem non intelligo. Caninius vertit: illi vero, qui corpus aliquod per corpus penetrare asserunt et minus quandoque, aequale id, quod ex ambobus constat, reddere, hoo medio tollunt, tam dubio procul corporis naturam evertent. Quam interpretationem non magis intelligi posse opinor, quam ipsa verba Alexandri. Mihi videntur verba ἀναιρεῖ τοῦτο prorsus superflua esse atque ita in textum venisse, ut scriba quidam aut in margine, aut inter lineas de verbo quadam bis aut inepte scripto notaret ἀναιρεῖ τοῦτο (tolle hoc!); sicuti Vol. I, p. 178 monuimus, eodem modo πλεονάζει vocabulum in textum irrepisse. Cfr. Vol. II, p. 574.

[fol. 142, b. 143]

ἄν τὴν τοῦ σώματος φύσιν. συναναιρεῖται γὰρ ἀναιρουμένῳ τῷ
ἰδίῳ τινὸς τὸ πρᾶγμα, οὐδὲν διον τὸ ἀναιρούμενον. συμβίσσεται
δὲ κατ' αὐτοὺς καὶ κενὸν γίνεσθαι τὸν κατεχόμενον τέως τόπον
ὑπὸ τοῦ οὗτος ἐν τινὶ γινομένου σώματος, ὡς μηδένα προσεπι-
λαμβάνειν ἄλλον τόπον τὸ σῶμα, ἐν τῷ τοῦτο γίνεται, ἀλλ'
ἀρκεῖσθαι τῷ καὶ πρὸ τῆς τούτου μᾶξεως ὑπὸ ἐκείνου πεπληρω-
μένῳ. ὁ γὰρ ὅπ' αὐτοῦ κατεχόμενος τόπος κενὸς ἔσται τῶν δύο
σωμάτων εἰς τὸν θατέρου χωρησάντων τόπον. τί γὰρ ἔσται τὸ
ἔξ ἀνάγκης γινομένον ἐν τῷ τοῦ εἰς τὸ σῶμα μεταστάντος τόπῳ;
ὅσα δ' αὖ πάλιν ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα μῖξει τῶν κιρνῆσθαι λεγο-
μένων αὐξέται, αὐτόθεν ἥδη προσπίπτει τό, μὴ τὸ σῶμα εἶναι
τὸ σῶμα δεδεγμένον *) ἐν αὐτῷ, εἴγε ἄλλην τινὰ χώραν προσε-
ληφε καὶ οὐκ ἡρκέσθη τῇ [143] χώρᾳ τῇ τοῦ λεγομένου αὐτὸ-
ν ἀντῷ δέχεσθαι σώματος. διτὶ δὲ μὴ σῶμά ἔστι τὸ δεύτερον
ἐν αὐτῷ τὸ πρῶτον δεχόμενον τὸ σῶμα, δηλοῖ καὶ ἡ γινομένη
διαίρεσις ὅπ' ἄλλήλων τῶν κιρναμένων σωμάτων. τὰ γὰρ διαι-
ροῦντα διέστανται· διαρρούμενα δὲ χώραι ἔαντοις παρασκευάζει,
ὡς μὴ δυνάμενα διὰ συνεχοῦς καὶ ἀδιαιρέτον τοῦ ὑποκειμένου
σώματος εἰς τι **) προσελθεῖν. καθόλου δὲ ἔδει ***) μὲν τὸ
δεχόμενον σῶμα ἐν αὐτῷ ἄλλο σῶμα, μηδέν τι μεῖζον γίνεσθαι·
τοῦτο γάρ ἔστι τὸ δέξασθαι ἐν αὐτῷ τι. ἐπὶ μηδενός τινος
σώματος ἡ μῖξις τῶν σωμάτων οὐσον τηρεῖ τὸν ὅγκον ἐν τῶν
μιγγυμένων. ἐφ' ᾧ γὰρ οὐσον δοκεῖ μένειν, ἐπ' ἐκείνων οὐ σώμα-
τος μῖξις ἔστι, ἀλλ' ἡ εἰδός ἔστι καὶ ὑλὴ τὰ λαμβανόμενα, ὡς
ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, ἡ σῶμα καὶ πάθος, ὡς δὲ σίδηρος καὶ ἡ
θερμότης, ἡ μεταβολὴ τινος γίνεται, οἷόν ἔστιν ἄλλο, ὡς ἐπὶ
τῆς τέφραις. οὐτέ δὲ τὰ πάθη, οὐτέ τὰ εἰδῆ σώματα. οὐδὲ ἄν
ἄλλο σῶμα ἐν αὐτῷ δέχοιτο. καὶ γὰρ εἰ οὖν τε εἰη τὰ σώματα
ἄλληλα δέχεσθαι, οὐδὲ ἀν τι †) ἀντιπεριστάσεως ἔτι δέοι πρὸς
τὴν κίνησιν αὐτοῖς· οὐ γὰρ δὴ χωρὶς κινήσεως σῶμα δίεσι διὰ
σώματος. πρὸς δὲ τούτοις, πᾶς οὐκ ἄλογον καὶ τὸ λέγειν μὲν
θραχύτατον σῶμα παρισοῦσθαι τε καὶ παρεκτείνεσθαι τῷ

*) Ald. δεδεγμένον.

**) Ald. εἰς τό.

***) Ald. εἰ ἔδει, quod neque Caninius legit.

†) Ald. τις.

[fol. 143, a]

μεγίστῳ; ὡς τὸν κύαθον τοῦ οἴνου πολλοῖς ὑδατος μέτροις
 ἵσον γενόμενον κατὰ μέγεθος [αὐτῷ] *); οὗτος δ' ὁν ἄτοπον τὸ
 πειρᾶσθαι κατασκευάζειν διὰ τοῦ τὸν λιβανωτὸν καὶ τὸ ἄλλα τὰ
 θυμιώμενα ἐν τῇ θυμιάσῃ ἐπὶ πλεῖστον ὅρᾶσθαι καιώμενα. ὃ μὲν
 γὰρ λιβανωτὸς καὶ τὸ ὅμοιως τούτῳ θυμιώμενα καὶ εἰς ἄλλο τι
 σῶμα μεταβαλόντι λεπτότερον, οὕτως τὴν ἐπὶ πλέον δέχεται
 χόνσιν· τὰ δὲ κιρνάμενά τε καὶ μιγνύμενα καὶ κατ' αὐτοὺς
 σώζοντα τὴν οἰκεῖαν φύσιν κιρνᾶται, ὡς χωρισθῆναι δύνασθαι
 πάλιν. ὥστε οὐδὲν αὐτοῖς εἰς παραμυθίαν τῶν ἐπομένων ἀτόπων
 τοῖς κενῶς λεγομένοις ἡ τούτων συντελεῖ παράθεσις· τὸ δὲ οὖν
 σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν **), ὃ χρῶνται πρὸς τὴν τῆς κράσεως
 ἀπόδοσιν, ψεῦδός τε καὶ παρὰ τὰς κοινὰς προλήψεις καὶ τὰ
 φυσικὰ κατ' αὐτοὺς τῆς ἀληθείας κριτήρια. καὶ πολὺ μᾶλλον
 ἔτι τούτου τοιοῦτον, τὸ σώματά τινα λέγειν, δύο ἢ καὶ πλεῖστα,
 δύνασθαι πάντη παρεκτεινόμενα αὐτοῖς καὶ μιγνύμενα δι' ὅλων
 αὐτά τε σώζεσθαι τὰ ἐξ ἀρχῆς μένοντα, καὶ σώζειν τὰς οἰκεῖας
 ποιότητας. τοῦτο γὰρ ἡ κρᾶσις αὐτοῖς τῆς συγχύσεως διαφέρει,
 ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς συγχύσεως ἐν τι τὸ ἐκ τῶν συγχεομένων γίνεται,
 μηδενὸς τῶν ἐν αὐτῇ συγχύσει μήτε κατὰ τὴν οὐσίαν σωζομένου,
 μήτε κατὰ τὰς ποιότητας, ἐπὶ δὲ τῆς κράσεως ἔκάτερον τῶν ἐν
 τῷ κεκραμένῳ σωμάτων ἔτι σώζεται καὶ κατὰ τὸ ὑποκείμενον καὶ
 κατὰ τὰς ποιότητας, καίτοι δι' ὅλων ἀλλήλοις κεκραμένων τῶν
 σωμάτων. ἡ λέγουσι μὲν βουλόμενοι σώζειν τὸ δύνασθαι καὶ τὰ
 κεκραμένα χωρίζεσθαι πάλιν ἀλλήλων. ἀδυνάτον δ' οὗτος τοῦ
 λεγομένου, ἀδύνατον ἂν εἴη κατ' αὐτοὺς ἡ τὸ τὴν κρᾶσιν διὰ πάντων
 εἶναι, ἡ τὸ δύνασθαι χωρίζεσθαι τὰ κεκραμένα. εἰ μὲν γὰρ ὅλα δι'
 ὅλων τὰ κεκραμένα μέμικται καὶ μὴ ἔτερον αὐτῶν ἐν τῷ μιγματί^{τον}
 ἄμικτον θατέρον ἔχει ***) μόριον, ἀδύνατον αὐτῶν ἔκάτερον
 ὑπὸ ιδίαις ἐπιφανείας περιέχεσθαι· πᾶν γὰρ μόριον αὐτῶν, τὸ
 ὑπὸ οἰκείας ἐπιφανείας περιεχόμενον, ἄμικτον ἔσται θατέρον.

*) αὐτῷ, natum fortasse ex sequenti οὕτως, sensu cassum est.
 Neque Caninius id in suo reperisse videtur codice. In sequentibus
 scribendum videtur οὕτως δ' ἄν ἄτοπον.

**) Ald. κατέσιν ει paulo ante τότε οὖν σῶμα.

***) Ald. ἔχειν.

[fol. 143, a]

οὐ γὰρ οἶόν τε τὴν τοῦ οἴνου ἐπιφανεῖαν ὑδατος εἶναι, ἢ τὴν τὸν ὑδατος οἴνον. ὡς δὲ οὕτως, οὐκ ἔσται δι' ὅλων μῆξις ἡ κρᾶσις, ἀλλ' εἰεν ἀν παράθεσιν τὴν κρᾶσιν μορίων μορίοις λέγοντες· οἱ φυλασσόμενοι ὥλλο φιστ μῆξιν καὶ ὥλλο κρᾶσιν εἶναι. εἰ δὲ μηδὲν μόριον κατ' οἰκεῖαν περιγραφὴν καὶ ἐπιφανεῖαν εἴη τῶν μεμιγμένων, ἀλλ' εἴη πᾶν ὅμοιομερὲς γεγονός τὸ σῶμα, οὐκέτι μὲν ἀν εἴη παράθεσις, ἀλλὰ δι' ὅλων κρᾶσις· οὐ μὴν ἔτι οώζοιτο ἀν τὰ ἔξ ἀρχῆς σώματα τῶν μεμιγμένων, ἀλλ' εἴη ἀν συγκεχυμένα τε καὶ συνεφθαρμένα. εἰ δὴ ἔδει τὰ χωρισθησόμενα σώζεσθαι καὶ μὴ συγκεχύσθαι (τοῦτο γὰρ ἡ κρᾶσις κατ' αὐτὸὺς τῆς συγχύσεως διαφέρει), ἀναγκαῖον δὲ τοῖς δι' ὅλων μεμιγμένοις συγκεχύσθαι, ἀδύνατον δὴ *) τὰ δι' ὅλων μεμιγμένα κατ' αὐτὸὺς χωρίζεσθαι δύνασθαι. ἔτι δέ, εἰ ἀνάγκη μὲν τὰ κεκραμένα δι' ὅλων μεμιγθαι, τὰ δὲ δι' ὅλων μεμιγμένα ἀδύνατον μὴ συγκεχύσθαι, τὰ δὲ συγκεχυμένα τε καὶ συνεφθαρμένα οὐχ οἶον τε αὐτὰ σώζεσθαι, οὐδ' ἀν ἔξεις σώζοιτο αὐτῶν, εἴ γε ἐν μέν τι τὸ γεγονός ἐκ τῶν συγκεχυμένων καὶ συνεφθαρμένων. ἀνάγκη δὲ τὸ ἐν σῶμα ὑπὸ μιᾶς, ὡς φασιν, ἔξεις συνελέσθαι, ὥστε κατὰ τοῦτο ἀν ἀχώριστα ἄλλήλων εἴη τὰ κεκραμένα κατ' αὐτὸύς. εἰ δὲ κατὰ μὲν λεγόμενα ὑπὸ αὐτῶν ἀχώριστα ἄλλήλων ἀναγκαῖον εἶναι τὰ κεκραμένα (εἰ γὰρ μὴ οἶόν τε τὴν δι' ὅλων κρᾶσιν γενέσθαι χωρὶς συμφθάρσεως), ἀχώριστα δέ φασιν εἶναι τὰ συνεφθαρμένα (ὑρῶμεν δὲ ἐπ' ἐνίων χωριζόμενα), δῆλον, ὡς οὐκ ἀν ἡ κρᾶσις γένοιτο κατὰ τὸν ὑπὸ αὐτῶν εἰρημένον τρόπον. πρὸς δὲ τούτοις, εἰ ***) διαιρούντων ἄλληλα τῶν κιρραμένων ἡ κρᾶσις γίνοιτο (διὰ τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς ὑγροῖς ἡ κρᾶσις μάλιστα, διὰ ἐστὶν εὐδιαιρετα ταῦτα καὶ ὁμόδιος θάτερον θατέρου δίεισι διαιροῦν, αὐτὸς ὡς ὁρᾶται καὶ ὁ οἰνος ὁ εἰς τὸ ὑδωρ ἐπιχεόμενος, κιρράμενος αὐτῷ), εἰ μὲν οὖν διαιροῦντα ****) ἄλληλα ἀδιαιρετα ἄλλήλων καταλείπει τινὰ μέρη, οὐκέτι ἀν εἴη ἔκεινα τὰ μέρη κεκραμένα. ἀμιγῆ γὰρ καὶ ἄμικτα ἀναγκαῖον εἶναι τὰ μὴ διηρημένα μέρη, εἴγε ἡ κρᾶσις καὶ ἡ κατ' αὐτὴν μῆξις

*) Ald. δέ.

**) Ald. ᾧ.

****) Ald. διαιροῦν τὰ ἄλληλα. εἰ τοχ pro ἀδιαιρετα contrarium διαιρετά.

[fol. 143, b]

καὶ τὴν διαιρέσιν γίνεται καὶ ταῦτην ὅρον ἔχει. οὕτω τε πάλιν
γίνοιτο ἢν ἡ κρᾶσις γινομένη παραθέσει, ἀλλ' οὐχ ὅλων ἀλλήλων
[b] δι' ὅλου τῶν κεκραμένων διηκόντων. εἰ δὲ μηδὲν ἀδιαιρέστον
ἀλλήλων ἐν τῇ κράσει καταλελοπισιν, εἴη ἢν πάντη διηρημένα
καὶ οὐκ εἰς μέρη, ἀλλ' εἰς διαιρέσεις *), εἴγε μηδὲν αὐτῶν
μόριον περὶ τὴν διαιρέσιν καταλέειπται. καὶ ἔτι εἰ ἔκαστον, εἰς
ἢ διαιρεῖται ἔκαστον, ἐκ τούτων συντιθεμένων πάλιν γίνεται,
εἴη ἢν τὰ οὕτως διηρημένα ἐκ διαιρέσεων, οὐκ ἐκ μερῶν οὐδὲ ἐκ
σωμάτων συγκειμένα. ἡ γὰρ διαιρέσις οὐ σῶμα, ἀλλὰ πάθος
σώματος. ἔπειται δὲ τοῖς λέγονσιν ἐπ' ἄπειρον τὴν τομῆν καὶ
τὸ **) ἀδύνατον λέγειν πάντη διαιρεῖσθαι τι σῶμα ἐνεργείᾳ.
οὕτως δὲ καὶ *** μήγνυσθαι δι' ὅλων, τὸ εἰς ἄπειρα ἐνεργεῖα
διαιρεῖσθαι τὰ σώματα. εἰ μὲν γὰρ λέγονσιν ἐπ' ἄπειρον εἶναι
διαιρετὰ τὰ σώματα τῷ μηδέποτε ἐπιλείπειν τὴν τομήν, ἀλλ'
αἱεὶ ἐκ τῶν τεμνομένων περιλείπεσθαι τι τέμνεσθαι δυνάμενον,
οὐχ οὖλον τε ἔσται σώματι παντὶ διαιρεῖσθαι ὡς μηκέτι ὑπολεί-
πεσθαι τι ἐξ αὐτοῦ τομῆν ἀναδέξασθαι δυνάμενον. εἰ δὲ τοῦτο,
οὐδέποτε ἢν εἴη τὰ κιρνάμενα δι' ὅλων κεκραμένα. εἰ δὲ κίρνα-
ται μὲν ἀλλήλοις, καὶ παρεκτείνονται διαιροῦντα ἀλληλα †),
ὡς μὴ ὑπολείπεσθαι τινα αὐτῶν μέρη μὴ διηρημένα. κατὰ γὰρ
τὰ μὴ διηρημένα οὐδέπω ἢν ἀλλήλοις εἴη κεκραμένα ‡‡). εἰ δὲ
λέγοιεν ἐπ' ἄπειρον εἶναι τὰ σώματα διαιρετά, τῷ εἰς ἄπειρον
δύνασθαι διαιρεῖσθαι τὸ πᾶν διηρημένον σῶμα, καὶ τούτους εἴη
ἢν εἰς ἄπειρα ἐνεργείᾳ διηρημένα τὰ κεκραμένα ἀλλήλοις. εἰ γὰρ
πάντη κέκραται, πάντη διήρχηται. πάντη δὲ διηρημένα .....
.... †††), καὶ εἰ μὲν τὰ εἰς ἢ διήρχηται μεγέθη καὶ αὐτά, εἴη

*) Ald. ante εἴγε μηδὲν et q. s. exhibet verba ἡ μηγεγονῦτα (sic!),
quorum apud Caninium vestigium nullum deprehenditur.

) Ald. τὸ ἢ ἀδύνατον. * Sc. ἔπειται τοῖς λέγονσιν.

†) Ald. addit διηρηκένται, quod quid sibi velit, non intelligo; neque
apud Caninum legitur.

‡‡) Canin. addit, verborum et enuntiationum ordine non inter-
rupto: Deest forte aliquid, quasi haec verba ad ipsum contex-
tum pertinerent. At re vera lacuna in textu est.

†††) Lacunae nullum apud Ald. indicium reperitur. Canin. locum
integrum ante oculos habuisse videtur, cum verlat: Undique autem
divisa iam dividi amplius non poterunt, infinita ergo actu erunt.

[fol. 143, b]

ἀν ἔκαστον τῶν οὕτως μιγνυμένων ἀπειρον. τὸ γὰρ ἐξ ἀπείρων *)
 μέγεθός τι καὶ διάστασιν ἔχοντων συγκείμενον, ἀπειρον. γίνεται
 γὰρ ἐκάτερον τῶν κεκραμένων ἐξ ἀπειρον **) μέγεθός τι ἔχοντων,
 εἴγε εἰς ἄ τέμνεται τι καὶ συγκεῖσθαι αὐτὸν ἐκ τούτων ἀναγκαῖον.
 συμβαίνοιτ' ἀν οὗτῳ καὶ πλείω ἀν εἶναι σώματα ἄλλα ἀπειρα. εἰ δὲ
 μὴ μεγέθη τὰ ὑπολειπόμενα εἰς ἄ ἡ τομὴ τῶν πάντη διηρημένων
 (οὐ γὰρ δὴ ἐλάχιστά τινα ἔρουσιν εἶναι καὶ ἀδιάίρετα σώματα), εἴη
 ἀν αὐτοῖς τὸ μέγεθος οὐκ ἐκ μεγέθων συγκείμενον, ἢ ἐπειτα τὸ καὶ
 τῆς γραμμῆς μέρη λέγειν τὰ σημεῖα. πῶς δὲ σωζόντων ἐστὶ τὴν
 περὶ κράσεως κοινὴν πρόληψιν τὸ λέγειν καὶ τὴν ἔξιν τοῖς ἔχουσιν
 αὐτὴν μεμῆχθαι, καὶ τὴν φύσιν τοῖς φυτοῖς καὶ τὸ φῶς τῷ ἀέρι
 καὶ τὴν ψυχὴν τῷ σώματι, εἴγε κιρνᾶσθαι μὲν προείληπται καὶ
 ἴδιαν πρὸ τῆς κράσεως ὑφεστάναι δυνάμενα; διὰ τοῦτο γοῦν
 καὶ αὐτοὶ φασι τὰ κεκραμένα χωρίζεσθαι πάλιν δύνασθαι. καὶ
 ταῦτη διαφέρειν κρᾶσιν συγχύσεως τε καὶ φθάρσεως. οὔτε ἔξις
 τις χωρὶς τοῦ ἔχοντος αὐτὴν, ὡς καθ' αὐτὴν εἶναι δύναται **),
 οὔτε ἡ τῶν φυτῶν φύσις χωρὶς φυτῶν ὑποσταή ποτ' ἄν. τό τε
 φῶς τῶς οἰόντες ἐπινοῆσαι κεχωρισμένον τῶν διαφανῶν σωμάτων;
 ἀλλ' οὐδ' ἡ ψυχὴ τοιοῦτο, ὡς οἴόντες †). εἴγε εἰδος ἔνυλον
 οὐχ οἴόντες τε χωρὶς ὑλῆς τε καὶ σώματος. ἀλλ' οὐδὲ τὸ πῦρ τῷ
 σιδήρῳ, καθά φησι, μήγνυται, ὥσπερ οὐδὲ τοῖς χυμοῖς οὐδὲ
 τοῖς ἔνυλοις. ὅλως γὰρ ἀτοπον τὴν ὑλὴν τῷ εἶδει μήγνυσθαι
 λέγειν. ὑλὴ δὲ πυρὸς τὰ καιδμενά τε καὶ πεπυρωμένα πάντα,
 ἀλλ' ἡ μὲν ἀφθαρτος, ἡ δ' οὐ. διὸ καὶ μέχρι πολλοῦ σβεννύ-
 μενά τινα ταῦτα εἰδος τῷ ἐξ ἀρχῆς δύναται φυλάττειν, οὐ μὴν
 ἀμειλωτα ††) πάντη. καὶ γὰρ τούτων ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀναλίσκεται
 τι καὶ φθείρεται. διὸ καὶ ταῦτα χρονίζοντα ἐν αὐτῷ πλεῖστον
 ἀπύλλεται τε καὶ τοῦ οἰκείου εἶδοντος ἐξίσταται. Πῶς δ' οὐκ
 ἀτοπον τὸ λέγειν ἡνῶσθαι τὴν σύμπασαν οὐσίαν πνεύματός τινος
 διὸ πάσης αὐτῆς διήκοντος, ὑφ' οὖν συνέχεται τε καὶ συμμένει
 τὸ πᾶν καὶ συμπαθέεις ἐστιν αὐτῷ; τὴν γὰρ κυριωτάτην αἰτίαν
 τῆς τοῦ πυρτὸς ἐνώσεως οὐκ εἰδότες (αὐτῇ †††) δ' ἐστὶν ἡ τοῦ

*) Canin. legit ἀπειρον, quod verum videtur.

) Ald. ἀπείρον. * Ald. δύνασθαι. †) So. χωρίζεσθαι.

††) Ald. ἀμειλω τὰ πάντη. †††) Ald. αὐτῇ.

[fol. 143, b]

θείου τε καὶ κυκλοφορητικοῦ καὶ αἰθερίου σώματος φύσις, ἥτις περιέχουσα πᾶσαν τὴν ἔνυλόν τε καὶ παθητὴν καὶ μεταβλητὴν οὐσίαν τῇ συνεχεῖ τε καὶ διηνεκεῖ κινήσει καὶ ἄλλο τε ἀλλοίᾳ σχέσει πρὸς αὐτὰς τὰς εἰς ἄλληλα τῶν ἐν γένεσι σωμάτων μεταβολὰς ἐν ὡρισμένῃ τάξει ποιουμένη συνέχει καὶ σώζει τὸ πᾶν ταύτην) μήτ' ἰδόντες ἑαυτοῖς, μήτε τοῖς ἰδοῦσιν ἀκολούθησαι δυνηθέντες, διὰ τὸ ὑπὸ πολλῶν τινων δοξῶν προειλῆφθαι δεσμοῖς τισι καὶ .... αἰτίας καὶ τινι πνεύματι διὰ πάσης τῆς οὐσίας διήκοντι, ἀντιθέασιν αὐτοῦ τὴν ἔνωσιν. ἥτις δόξα, πρὸς τὸ κεχρῆσθαι τῷ ψευδεῖ, σῶμά τι *) διὰ σώματος διήκειν, καὶ διὰ τῶν ἄλλων, ὅτι ἐστὶ ψευδής, ἥδη ἐλέγχεται· φανερῶς γάρ ἔνια τῶν σωμάτων οὐκ οἶνται τε ἐνεργεῖται τινὶ ἔχειν πνεῦμα ἢ αὐτοῖς· τὸ γοῦν ὕδωρ τοσοῦτον ἀποδεῖ τοῦ ἔχειν διὰ παντὸς αὐτοῦ μεμιγμένον **) πνεῦμά τι, ὡς μηδ' ἀν τὸ τυχόν ἐν αὐτῷ γένηται ποτε ***) , ἥ ἀποπιγένετος ἐν αὐτῷ ζόντων τινὸς τῶν ἀναπνευστικῶν, ἥ καὶ δι' ἄλλην αἰτίαν τινὰ γενομένον, μηδ' ἐπ' ὀλίγον ἐν αὐτῷ δύνασθαι μένειν, ἄλλὰ παραχρῆμα μετὰ βίας ἀναφέρεσθαι τε καὶ ἐκκρίνεσθαι, καὶν ἐν βυθῷ γενόμενον τύχῃ. τούτον δ' οὕτως ἔχοντος, πῶς ἀν ἔτι ἀληθὲς εἴη τὸ πᾶν ἥνασθαι τε καὶ συνέχεσθαι, πνεύματός τινος διὰ παντὸς διήκοντος αὐτοῦ; ἐπειτα δ' εὐλογον μὲν ἦν, δοπίων τὴν ἀπὸ τοῦ πνεύματος συνοχὴν γενομένην ἐν πᾶσιν εἶναι τοῖς σώμασιν. οὐκ οὕτως δ' ἔχει. τῶν γάρ σωμάτων τὰ μέν ἐστι συνεχῆ, τὰ δὲ διωρισμένα. διὸ εὐλογάτερον, ἐκιστον αὐτῶν ὑπὸ τοῦ οἰκείου εἶδονσι συνέχεσθαι τε καὶ ἥνασθαι λέγειν πρὸς ἑαυτό, καθόλιστιν αὐτῶν ἐκαστῷ τὸ εἶναι, τὴν συμπάθειαν αὐτῶν σώζεσθαι τῇ πρὸς ἄλληλα, διά τε τῆς ὑλῆς κοινωνίαν καὶ τὴν τοῦ περικειμένον θείου σώματος αὐτῷ φύσιν, ἥ τῷ διὰ πνεύματος, ὃ φονός [144] συνδυόμενα †) τὴν τε συνέχειαν ἔχει τὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα μέρη καὶ συνῆπται τοῖς παρακειμένοις. φιλόμενον μὲν γάρ ὑπὸ τινος τὸ πνεῦμα, διὰ τὴν πρὸς τοῦτο εὐφυΐαν, τῷ μηδεμίᾳν ἀντίβασιν ἔχειν, τῷ κινοῦντι δ' εὐπάθειαν δύνασθαι, ὑπὸ τῆς ἀθρόους κινήσεως λογίν τινα λαμβάνει. ἀπαθὲς δὲ ὁ

*) Ald. σώματι.

**) Ald. μεμιγμένον.

***) Ald. γένηται τότε.

†) Ald. συνδούμενα.

[fol. 144, a]

κατὰ τὴν οἰκεῖαν φύσιν. ὑγρὸν δ' ἔστι καὶ εὐδιαιρέτον, ὡς καὶ τῶν ἄλλων, ἐν οἷς ἀνὴρ τοῦτο μεμιγμένον, κατὰ τοῦτο μάλιστά τε καὶ ἀρεστὴν γίνεσθαι τὴν διαιρέσιν. διὰ τοῦτο γοῦν οἱ μὲν κενόν τι αὐτὸς ὥρθησαν εἶναι καὶ φύσιν τινὰ ἀναιρῆ, οἱ δὲ πολλὰ ἔχειν ἐν αὐτῷ κενά. καὶ γὰρ εἰ τοῦ μὴ διαπίπτειν, ἄλλὰ συμμένειν τὰ σώματα, αἵτιον τὸ συνέχον αὐτὰ πνεῦμα, τὰ διαπίπτοντα τῶν σωμάτων δῆλον ὡς οὐκ ἀνὴρ ἔχοιτο πνεῦμα τὸ συνδέον. πᾶς δ' ἀνὴρ τὴν ἀρχὴν ἡ διαιρέσις σώζοιτο τῶν σωμάτων, εἴγε ἡ μὲν διαιρέσις χωρισμός ἔστι τῶν ἡρωμένων, μένει δέ, κατ' αὐτούς, τῶν ἡρωμένων ὅμοιως ἀλλήλοις πάντα, καὶν διαιρεθῆ; πᾶς δ' οὐκ ἀνὴρ πάντα φαίνετο τὰ παρακείμενα ἀλλήλοις καὶ ὁρθῶς χωρίζεσθαι δυνάμενα ὑπὸ αὐτοῦ καὶ ὅμοιως ἀλλήλοις ἡρῶσθαι *), τοῖς συνεχέσι τε οὖσι καὶ χωρὶς διαιρέσεως μὴ δυναμένοις τινὸς ἀλλήλοις χωρισθῆναι ποτε; πρὸς δὲ τούτοις, εἰ τὸ πνεῦμα γεγονὸς ἐκ πυρός τε καὶ ἀέρος διὰ πάντων πεφορτηκε τῶν σωμάτων τῷ **) πᾶσιν αὐτοῖς κεκρυπσθαι καὶ ἐκάστῳ αὐτῶν ἐκ τούτου ἡρτῆσθαι τὸ εἶναι, πᾶς ἀνὴρ ἔτι ἀπλοῦν τι εἴη σῶμα; πᾶς δ' ἀν., εἰ ὑστερον τὸ ἐκ τινῶν συγκείμενον τῶν ἀπλῶν, τὸ πῦρ ἀνὴρ καὶ δὲλτος εἴη, ἐξ ὧν μιγνυμένων τὸ πνεῦμα γίνεται, οὗν χωρὶς ἀδύνατον εἶναι τι σῶμα; εἰ γὰρ ἐξ ἐκείνων μὲν ἡ γένεσις τῷ πνεύματι, ἀδύνατον δὲ ἐκείνων εἶναι τι χωρὶς πνεύματος, οὐτ' ἀνὴρ ἐκείνων τι εἴη πρὸ τῆς πνεύματος γενέσεως, οὐτ' αὐτὸν πνεῦμα γίνοιτο, οὐκ ὄντων, ἐξ ὧν ἡ γένεσις αὐτῷ. πᾶς δ' ἀν τις ἐν τῷ ψυχρῷ ἐνεργείᾳ τι θεομόν εἶναι λέγοι; τις δὲ καὶ εἰς τὸν ἐναντίον ἄμμα κληησίς αὐτοῖς; οὐν καθ' ἣν συνέχει ***) τὰ ἐν οἷς ἀνὴρ, ἀν., ὃς φασι, πνεύματος κινούμενον †) ἄμμα ἐξ αὐτοῦ τε καὶ εἰς αὐτὸν καὶ κατά τι εἰδος κινήσεως λέγεται. κατ' οὐδὲν γὰρ οἶόν τ' ἔστι νοῆσαι τι ἄμμα εἰς τὰ ἐναντία κινούμενον καθ' αὐτό. ἀλλὰ γὰρ ἐσκαστιν, ὡς εἰπον οἱ οὐτω λέγοντες τῷ μὴ δυνηθῆναι διαλαλεῖν τῷ λόγῳ τῆς ὄλης τὸ εἰδος, καθὸ εἰδος ἐκαστόν τ' ἔστι τῶν ὄντων, ὃ ἔστι, καὶ πρὸς τὰλλα διαφορὰν ἔχειν κατὰ τὴν ὄλην, οὐδὲν ἀλλήλων

*) Ald. post ἡρῶσθαι addit λέγειν.

**) τῷ de meo addidi.

***) Ald. συνέχειν.

†) Ald. πνεῦμα κινούμενον. Mox pro κινήσεως mallem κίνησις.

[fol. 144, a]

διαφέροντα, καθὸς εἰδος ἔχει, καὶ τῷ σώζεσθαι τε καὶ μένειν
ταῦτα, ἢ ἐστι, πνεύματι ὡς διὰ πάντων διήκοντι, ἀνάπτειν
τὸ τε εἶναι ἐκάστον καὶ τὸ σώζεσθαι καὶ συμμένειν. αἰτιᾶσαι *)
δ' ἂν τις αὐτῶν, ἐνθάδε τοῦ λόγου γενύμενος, καὶ τὸ δύο ἀρχὺς
τῶν πάντων λέγοντας εἶναι ὑλην τε καὶ θεόν, ὃν τὸν μὲν ποιῶν
εἶναι, τὴν δὲ πάσχονταν, μεμῆχθαι τῇ ὑλῇ λέγοντι **) τὸν θεόν,
διὰ πάσης αὐτῆς διήκοντα καὶ σχηματίζοντα αὐτήν, καὶ μορ-
φοῦντα καὶ κοσμοποιοῦντα τούτῳ τῷ τρόπῳ. εἰ γὰρ θεός, κατ'
αὐτούς, σῶμα, πνεῦμα ὃν νοερόν τε καὶ ἄνδιον, καὶ ἡ ὑλη δὲ
σῶμα, πρῶτον μὲν ἔσται πάλιν διῆκον σῶμα διὰ σώματος,
ἔπειτα τὸ πνεῦμα τοῦτο, ἵτοι τι τῶν τεσσάρων τῶν ἀπλῶν
ἔσται σωμάτων, ἢ καὶ στοιχεῖά φασιν, ἢ ἐκ τούτων σύγκριμα.
ῶσπερ καὶ αὐτοὶ λέγονται (καὶ γὰρ ἀρχός καὶ πυρὸς ὑφίστανται
τὴν οὐσίαν ἔχειν τὸ πνεῦμα), ἢ ἅλλο τι εἴη, ἔσται τὸ θεῖον
αὐτοῖς σῶμα πέμπτη τις οὐσία, χωρὶς ἀποδείξεώς τινος καὶ
παραμυθίας λεγομένης τοῖς ***) πρὸς τὸν μετὰ τῶν οἰκείων
τιθέμενον τοῦτο ἀντιλέγονται, ὃς λέγοντα †) παρέδοξα. εἰ δὲ
ἢ τῶν τεσσάρων τι εἴη, ἢ τι ἐξ ἐκείνων σύγκριμα ἔσται, τὸ ἐκ
τῆς ὑλῆς γεννώμενον σῶμα, πρὸ τοῦ γενέσθαι, περφορτηκὼς δι'
αὐτῆς ††) καὶ τέκνων ἐξ ἐκείνης ὅμοιως τοῖς ἄλλοις καὶ ἑαυτῷ.
ἔτι δὲ ὑστερον ἀν δὲ θεός τῆς ὑλῆς εἴη, εἴγε πᾶν μὲν τὸ ἔνυλον
σῶμα τῆς ὑλῆς ὑστερον. τὸ γὰρ ἐκ τῆς ἀρχῆς ὑστερον. δὲ
θεός τοιοῦτο σῶμα. οὐ γὰρ δὴ τῇ ὑλῇ δὲ αὐτός. τοιοῦτος δὲ ἀν,
εἴη ἀν μέχρι φωνῆσαι δύο αὐτοῖς μόνοις †††). εἰ γὰρ γέγονε
(γέγονε δὲ ἐκ τῆς ὑλῆς), εἴτε τι τῶν ἀπλῶν ἔστι σωμάτων,
εἴτε ἐκ τούτων σύγκριμα· πρὸς δὲ τούτοις ἐπιζητήσαι *†) τις
ἄν, εἰ τῶν ἐκ τῆς ὑλῆς γενομένων οὖν τε δημιουργὸν λέγειν τὸν
διαπεφορτηκότα τῆς ὑλῆς καὶ ὅντα ἐν αὐτῇ θεόν. φέρουσι μὲν
γὰρ εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦδε τὸ μὴ ὅμοιως τοῖς φύσει γενομένοις
γίνεσθαι τὰς κατὰ τέχνας· τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀποτε-
λέσματα, οὐκ ἐπιφανεῖται **†), ἀλλὰ δι' ὅλων εἰδοποιεῖται τε

*) Ald. αἰτιᾶσαι.

**) Ald. λέγει.

***) Ald. τῇς.

†) Ald. λέγονται.

††) Ald. πεφορτηκώς τι αὐτῆς.

†††) Ald. μόνης.

*†) Ald. ἐπιζητῆσαι τις.

**†) Ald. inepit επὶ πολλῆς. Etiam Can in. verlit: non in superficie.

[fol. 144, a]

καὶ διαπλάττεται, καὶ τὰ ἔνδον αὐτῶν γλυφυρώτατα πεφιλοτέχνηται. τὰ δὲ τῶν τεχνῶν διαμεμόρφωται, ὡς ἐπὶ τῶν ἀνθραίντων ἔχει· τὰ γὰρ ἔνδον τούτων ἀδιάπλαστα. διὰ δὴ τοῦτο Φηγάντων τῶν μὲν γινομένων κατὰ τέχνην ἔξωθεν εἶναι καὶ κεχωρισμένον εἶναι τὸ ποιοῦν, ἐπὶ δὲ τῶν γινομένων φύσει ἐν τῇ ὑλῇ εἶναι τὴν δύναμιν τὴν μορφοῦσάν τε καὶ γεννῶσαν αὐτά. ταῦτα δὲ οὐχ ὁρᾶμεν τοῖς γινομένοις συνάρδοντα. ἐπὶ γὰρ πάντων γινομένων φύσει, ἔξωθεν τὸ τὴν ὄρχην τῆς γενέσεως αὐτῶν ἔχον καὶ τῆς πρώτης ἐν τῇ ὑλῇ μεταβολῆς αἴτιον. τύ τε γὰρ ἀπλὰ σώματα τῆς τε εἰς ἄλληλα μεταβολῆς ἔξωθεν ἔχει τὴν αἰτίαν. ψῆσις γὰρ καὶ Θεομότης ἥγονομένη διὰ τὴν τῶν οὐρανίων σωμάτων ἀλλοιαν πρὸς αὐτὰ σχέσιν, τῆς γενέσεως αὐτοῖς καὶ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς αἴτια. ἀλλὰ καὶ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων ἔκαστον ὑπό τινος ἔξωθεν ὄντος κεχωρισμένου τῆς ὑλῆς, ἐξ ἣς ἔκαστον αὐτῶν γίνεται, τὴν ἀρχήν τε τῆς γενέσεως λαμβάνει καὶ τὰ κατ' αὐτῆς πηγγύμενα πάντα. καὶ τὰ ἐν τοῖς μετεώροις συνιστάμενα κεχωρισμένα, κεχωρισμένον ἔχει τὸ ποιοῦν. οὕτε γὰρ τὸ Θεομανόμενον καὶ διὰ τοῦτο μεταβύλλον, αὐτὸς Θεομαίνει. [b] ψυχρὸν δὲ καθὸς Θεομαίνεται. ἀλλὰ καὶ οἷς ἡ γένεσις ἀπὸ σπέρματος, ἔξωθεν τὸ γεννῶν διὰ τῆς προθέσεως τοῦ σπέρματος *). εἰ δ' οὕτως τὰ ἐκ τῆς ὑλῆς γενόμενα γίνεται, πῶς ἂν ἔτι ὁ Θεὸς αὐτῶν εἴη διὰ τοῦ τὴν ὑλὴν μεμιγθαί τε καὶ κεκρᾶσθαι; τοῦ γὰρ οὕτως ἐν τοῖς γινομένοις φύσει ποιοῦντος ἄλλο τι πρῶτόν ἐστιν αἴτιον ἔξωθεν ὄν. οὐδὲν δὲ ποιητικὸν πρῶτον τοῦ Θεοῦ. ξοίκασι δὲ δι' ὧν λέγοντιν εἶδος τῆς ὑλῆς λέγειν τὸν Θεόν. εἰ γὰρ οὕτως ὁ Θεὸς μέμικται τῇ ὑλῇ, κατ' αὐτούς, ὡς ἐν τοῖς ζῷοις ἡ ψυχὴ τῷ σώματι, καὶ ἡ δύναμις τῆς ὑλῆς ἐστὶν ὁ Θεὸς (φάσι γὰρ τὴν ὑλὴν ποιεῖν τὴν ἐν αὐτῇ δυνάμει), εἶδος ὡς ἂν λέγοιεν αὐτῆς τὸν Θεόν **), ὡς τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος καὶ τὴν δύναμιν τοῦ δυνάμει. ἀλλ' εἰ τοῦτο, πῶς ἂν ἔτι ἡ ὑλὴ ἀνελθεος εἴη κατὰ τὸν αὐτῆς λόγον;

*) Ald. ante τοῦ σπέρματος repellit praepositionem διά.

**) Totus locus apud Aldum tam verborum corruptione quam prava interpunctione laborat. Ita enim exhibetur: ὁ Θεός, φύσει γὰρ τὴν ὑλὴν ποιεῖ τὴν ἐν αὐτῇ δυνάμει εἶδος, ὡς ἂν λέγοιεν εἰς τοῦ s.

[fol. 144, b]

εἶγε τὸ συμμένειν αὐτῇ, καὶ εἶναι ὑλὴ περὶ τῆς οὔσης ἐν αὐτῇ δυνάμεως. μάλιστα δ' ἐν τῇ ἐκπυρώσει φαίνεται κατ' αὐτοὺς ὁ Θεὸς τῆς ὑλῆς εἰδος ὡν, εἶγε ἐν τῷ πυρὶ, ὃ μόνον κατ' αὐτούς, τότε ἡ ὑλὴ καὶ ὁ Θεὸς σῶζονται μόνοι. εἴη γὰρ ὁ Θεὸς τὸ τε εἰδος τὸ ἐπὶ τῇ ὑλῇ τοῦ πυρός. εἰ δὲ τοῦτο, μεταβάλλει δὲ τὸ πῦρ εἰς ἄλλα σώματα, τὸ εἰδος ἀλλάσσον *), εἴη ἀν ὁ Θεὸς φθειρόμενος τότε, εἶγε κατὰ φθορὰν τοῦ προϋπάρχοντος εἰδόντος ἡ μεταβολὴ εἰς ἄλλο σῶμα τῇ ὑλῇ γίνεται. καὶ εἰ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς ὁ Θεὸς αἴτιος, εἴη ἀν ὁ Θεὸς κατ' αὐτοὺς φθείρων ἔντον. οὖν τί ἀν ἀτοπώτερον ὁρθεῖη ποτ' ἀν; πῶς δ' οὐκ ἀνύστια τῆς θείας προλήψεως τὸ τε τὸν Θεὸν διὰ πάσης τῆς ὑποκειμένης πᾶσιν ὑλῆς κεχωρηκέναι λέγειν καὶ μένειν ἐν αὐτῇ, ὅποια **) ποτ' ἀν ἦ, καὶ τὸ προηγούμενον ἔχειν ἔργον, τὸ ἀει τι γεννᾶν τε καὶ διαπλάσειν τῶν ἐξ αὐτῆς γενέσθαι δυναμένων καὶ ποιεῖν τὸν Θεὸν δημιουργὸν σκωλήκων τε καὶ ἐμπίδων, ἀτέχνως ὥσπερ κορόπλαστόν ***) τινα τῷ πηλῷ σχολάζοντα καὶ πᾶν τὸ δυνάμενον ἐξ αὐτοῦ γενέσθαι, τοῦτο ποιοῦντα; πρὸς δὲ τούτοις εἰ τὰ κιρνάμενα ἄλλήλοις σώματα ἀντιπάσχειν ὑπ' ἄλλήλων ἀνύκη (διὰ τοῦτο γὰρ οὐδέτερον αὐτῶν φθείρεται, ὅτι ἔκάτερον αὐτῶν πάσχον ὑφ' ἔκατέρου, ἐν τῇ πάσχειν ἀντιποιεῖ), τὰ δὲ δι' ἄλλήλων σώματα κιρνᾶται ἄλλήλοις, εἴη τ' ἀν ἄλληλα †). ταῦτα μὲν εἰπεῖν προήχθην διὰ τοὺς ἀντιλέγοντας τῷ Ἀριστοτέλει, περὶ τοῦ πέμπτου σώματος καὶ τοῖς νόμοις, κατ' ἀξιαν τῶν θείων εἰρημένοις, ἐνίστασθαι πειρωμένονς ††) διὰ φιλοτιμίαν, τῆσδε ἀτοπίας τῶν ὑφ' αὐτῶν λεγομένων μηδὲ τὴν ἀρχὴν συνιέντας, οἷς καὶ τὰ κυριώτατα καὶ μέγιστα τῶν κατὰ φιλοσοφίαν δογμάτων ἥρτηται, καὶ τὴν κατασκευὴν ἀπὸ τοῦ θαυμαστοῦ δόγματος ἔχει, τοῦ σῶμα χωρεῖν διὰ σώματος. διεγὰρ περὶ κρύσεως αὐτοῖς λόγος †††) οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ. ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τῆς ψυχῆς ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα ἐντεῦθεν ἥρτηται. ἡ τε πολυθρύλλητος αὐτοῖς εἰμαρμένη καὶ ἡ τῶν πάντων πρόνοια.

*) Ald. ἀλάσσον.

**) Ald. ὅποια.

***) Vocabulum lexicis addatur. Ald. κορόπλασθον.

†) Sc. τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πασχεῖν. Μοx Ald. προήχθω.

††) Ald. πειρωμένοις.

†††) Ald. ὅτα ετ λόγοις.

[fol. 144, b]

δὲ τὴν πίστιν λαμβάνοντος, εἴτε ὁ περὶ ἀρχῶν τε καὶ θεοῦ, καὶ
 ἡ τοῦ παντὸς ἔνωσις τε καὶ συμπάθεια πρὸς αὐτόν. πάντα γὰρ
 ταῦτ’ ἔστιν ὁ διὰ τῆς ὑλῆς διήκων θεός, τούτου δέ, τὸ σῶμα
 χωρεῖν διὰ σώματος, ἐξ οὗ σχεδὸν πάσης τῆς φυσιολογίας αὐτοῖς
 ἀνήρτηται τὸ πίσματα παρά τε τὰς κοινὰς προλίψεις λεγόμενον
 καὶ πυρὶ *) τὰς ἀπάντων δόξας τῶν φιλοσόφων τὴν πίστιν κατ’
 αὐτοὺς λαμβάνει. ὡς αἱ ἀπὸ ἐναργοῦς τοῦ τὸν σίδηρον, ὅταν
 ἡ πεπυρωμένος **) μέν, μὴ αὐτὸν ἐξάπτεσθαι τε καὶ πυροῦσθαι
 λέγειν δμοίως τοῖς, οὓς ὑλη τὸ πῦρ, ἀλλὰ διὰ παντὸς αὐτοῦ
 χωρεῖν τὸ πῦρ ὑπολαμβάνειν μετὰ τῆς ὑλῆς ἐκείνης, ἐφ’ ἣς ὅν
 γειτνᾶσαν τῷ σιδήρῳ ἐθέρμαινέ τε καὶ ἐξῆψεν αὐτόν. καίτοι
 πῶς οὐ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο παντάπασιν ἄτοπον, τὸ
 τὴν τῆς φλογὸς ὑλην, μὴ κατέχουσαν τὴν ἐξω μὲν χορηγίαν
 μὴ καταναλίσκεσθαι, σώζεσθαι ἐπὶ τοσοῦτον λέγειν ἐν τῷ
 πυρὶ τῷ μεμιγμένῳ, ἔως ἂν ὁ σίδηρος πεπυρωμένος μένῃ,
 ἐναργοῦς ὅντος τοῦ τὴν φλόγα συνεχοῦς δεῖσθαι τῆς κατὰ τὴν
 ὑλην χορηγίας, ὡς ἔχουσαν ἐν τῷ γλύνεσθαι τὸ εἶναι διὰ τὴν τῆς
 ὑποβεβλημένης ὑλῆς αὐτῇ ταχεῖν φθοράν. καὶ ὁ θεὸς κιρύ-
 μενος τῇ ὑλῇ εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἀντιπάσχων ὥπ’ αὐτῆς· οἷς
 ἐπεται τό τε τὸν θεὸν πάσχειν καὶ τὴν ὑλην ποιεῖν, ἀλλὰ ταῦτα
 ..... †). εἰ γὰρ μὴ ὁ σίδηρος ὑλη ποτὲ τῷ πυρὶ, τίνα
 λοιή τὴν καιομένην ὑλην λέγειν εἶναι; δλως δὲ ἐπεὶ ὁ σίδηρος
 ὑπὸ τίνος πυρὸς ἐξάπτεται ὅντος ἐφ’ ὑλης, ἢ διὰ τοῦ σιδήρου
 δίεισι τὸ πῦρ, δεῖ φυλάττειν αὐτὸν τὴν ὑλην, καὶ ††) ἐφ’ ὅσον
 ἐπλησταῖε τῷ σιδήρῳ χωρεῖν δι’ αὐτοῦ, ἀλλ’ οὐδὲ τὰ †*) ἐύλα,
 οὐδὲ οἱ ἄνθρακες, οὔτε τις ἄλλη τῶν ὑποκειμένων ὑλη τῷ πυρὶ
 τῷ πυροῦντι τὸν σίδηρον, ἐν τῷ σιδήρῳ γίνεται. λείπεται, δια-

*) Ille et paulo ante Ald. pro παρὰ exhibet περὶ et λεγομένου
 pro λεγόμενον.

**) ἡ πεπυρωμένος ex coniectura scripsi pro εἰπε πυρωμένος, quod
 Aldus praebet.

†) Fortasse excidit ἄτοπα aut similia quaedam. Apud Aldum
 nullum lacunae indicium deprehenditur.

††) καὶ deest apud Ald.

†*) Pro οὐδὲ τῷ apud Aldum legitur οὐ τὰ τε.

[fol. 144, b]

χωριζόμενον αὐτὸν τῆς ὑλῆς γίνεσθαι ἐν αὐτῷ. ἀλλ' εἰ χωρίζοτο,
ἀναγκαῖον αὐτὸν ἐν τῇ μεταβάσει ὑλην τινὰ μεταλαμβάνειν, καὶ
ἐστιν οὐκ ἄλλη τις ἢ ὁ σιδηρος αὐτός *). καθέσον γάρ ἡ ὑγρότης
ἐστὶν ἐν αὐτῷ, κατὰ τοσοῦτον ὑλη τῷ πυρὶ γίνεται **), σκλη-
ρότερος γοῦν ὁ πυρούμενος σιδηρος μετὰ τὴν σβέσιν, τοῦ
πρώτου γίνεται, ὡς ἀναλισκομένης ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῆς ὑγρότητος
τῆς ἐν αὐτῷ. καὶ ξένπετεται τε μέχρις ἂν ὑγρότης ἡ τις ἐν αὐτῷ,
ῶσπερ οὖν καὶ ἔνδια· ἄλλὰ τούτων μὲν ἀλις.

*'. Επανίωμεν δὲ ἐπὶ τὸν ξένης ἀρχῆς λόγον. εἰ γὰρ τὰ εἰρημένα
οὕτως περὶ κράσεως παντελῶς ἀτοπα, ἀναγκαῖον ἄλλως πως
τὰς κράσεις γίνεσθαι λέγειν. λείπεται δὲ παρὰ ταύτας, ἣν
ἀνάξιον ***) ποιεῖσθαι λόγον τινά, ἡ ἐπὶ Ἀριστοτέλους εἰρημένη
δόξα. εἴπωμεν δὲ καὶ περὶ ταύτης, καὶ δεῖξωμεν τίς πότερον
ἐπει μηδὲ γνώριμός ἐστι τοῖς πολλοῖς τῶν φιλοσοφούντων διὰ
συντομίαν τῶν περὶ αὐτῶν εἰρημένων ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου †).
πρῶτον μὲν δρίσωμεν, τίνα ἐστὶν ἄλλήλοις κιρρᾶσθαι λεγόμενά
τε καὶ [145] δυνάμενα. δρισθὲν γὰρ ἥμαν τοῦτο ἀποσκενύσαι
τε πολλὰ τῶν ἐνοχλούντων τὸν περὶ κράσεως λόγον. ἐστὶ δὲ δῆλον
ἡ μῆτρας τε καὶ ἡ κρᾶσις ἐν τοῖς καθ' αὐτὰ ὑφεστάνται φύσιν
ἔχουσαι. διὸ καὶ δοκεῖ δύνασθαι χωρίζεσθαι πάλιν ἄλλήλων τὰ
μεμιγμένα ὅτι ἐκ τούτων συνῆλθεν. εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο χωρίς τῶν
παρὰ τὴν οὐσίαν, οὐσιῶν ἡ μῆτρας τε καὶ ἡ κρᾶσις εἶη. εἰ δὲ
τοῦτο, οὐκ ἂν Ἀναξαγόρας εἴη καλῶς λέγων, πάντα ἐν πᾶσι
μεμιχθαῖ. οὔτε γὰρ τὰ πάθη χωριστά, ὡς καθ' αὐτὰ εἶναι
δύνασθαι. διὸ οὐδὲ μῆτρας τε καὶ κρᾶσις ἂν εἴη παθῶν πρὸς
ἄλληλα, ἡ παθῶν πρὸς τά, ἣν ἐστι πάθη. ἄλλ' οὐδὲ τὰ εἰδή
τῶν οὐσιῶν. καὶ γάρ εἰ οὐσίαι καὶ ταῦτα ††), ἄλλ' οὐ καθ'

*) Ald. αὐτῆς.

**) Ald. τῷ περιγίνεται.

***) ἀνάξιον pro ἄξιον, quod Ald. præbet, dedimus nexus senten-
tiarum efflagitante et probante Caninio, cum vertat: *praeter has
(opiniones), quae penitus negligendae ac pro nihilo facienda sunt.*

†) *De generat. et inter.* I, 10. coll. *de sensu ac sensitili o. 3.*
Stob. Eclog. phys. I, 18, p. 370: *Ἀριστοτέλης καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ τὰ
μὲν σώματά φασι θρυπτόμενα καὶ τὰ μικρὰ μόρια παρατίθεσθαι
ἄλλήλοις, τοὺς δέ ἀσωμάτους λόγους συγκρίνασθαι.*

††) Sc. τὰ εἰδή.

[fol. 145, a]

αὐτὰ συνυφίστανται. οὐ γὰρ οἶόν τε χωρὶς ὑλῆς εἶναι τι αὐτῶν. ἀλλ’ οὐδὲ ἡ ὑλὴ μικτή. οὐδὲ γὰρ αὐτῇ χωρὶς εἴδους ἐνεργεῖαι πότ’ ἔστι. οὐτ’ οὖν ἐν ἄλλοις τισίν, ἢ ἐν οὐσίαις ἡ μῆσις τε καὶ φρᾶσις, οὐδὲ ἄλλαι τινὲς τῶν οὐσιῶν εἰσὶ μικταὶ παρὰ τὰς χωριστάς τε καὶ κατ’ ἴδιαν ὑφεστάνται δυναμένας καὶ κατεχόντας τόπον. τοιαῦτα δὲ τὰ σώματα. τούτον τοίνυν διωρισμένον μετὰ ταῦτα ἄξιον ἐπιστῆσαι, πότερον ταῦτόν ἔστι μῆσις τε καὶ φρᾶσις, ἢ διαφορὰν ἔχει τινά. ἔοικε δὴ διαφέρειν, ἢ τὸ μὲν κοινότερον ἔστιν ἡ μῆσις, ἢ δὲ κρᾶσις ἴδικώτερον. ποιᾷ γὰρ μῆσις ἡ κρᾶσις. τῶν γὰρ μῆσεων ἡ μέν τις κατὰ παράθεσιν τῶν οὐσιῶν καὶ ἀφῆν γίνεται, ἥν λέγομεν τῆς μῆσεως γίνεσθαι κατὰ σύνθεσιν. οὐ πᾶσι μὲν γὰρ σύνθεσις μῆσις· σύνθεσις μὲν γὰρ καὶ τῶν ὅμοιων τε καὶ ὅμοειδῶν γίνεται. ἡ δὲ μῆσις ἐκ διαφερόντων τε καὶ ἐν διαφέροντι. διὸ ὁ μὲν τῶν πυρῶν σωρὸς κατὰ μόρην σύνθεσιν, ὁ δὲ τῶν πυρῶν τε καὶ κνάμων ἥδη τῇ συνθέσει καὶ τὴν μῆσιν προσείληφε. ἡ δὲ ὡς κρᾶσις μῆσις γίνεται, οὐ σωζομένων ἔτι τῶν μιγνυμένων καὶ οὕτως ἀλλήλοις παρακειμένων *), ἀλλ’ ἐνουμένων κατὰ τὸ ὑποκείμενον. διὸ ἐν τοῖς εὑρούστοις τε καὶ ὑγροῖς ἡ ὡς κρᾶσις μῆσις ἔστιν. ὥσπερ δὲ οὐχ ἡ τυχόντων σύνθεσις μῆσις ἦν, οὕτως οὐδὲ ἡ τῶν τυχόντων ὑγρῶν ἐνωσίς κρᾶσις τε καὶ μῆσις. οὐ γὰρ ὑδωρ ὕδατι κιρρῆται, καίτοι ἐνούμενον αὐτῷ, οὐδὲ ἔλαιον ἔλαιον, ἀλλ’ οὐδὲ ἔλαιον ὕδατι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν διὰ γλισχρότητα. ὅταν δὲ ἡ ταῦτα τὰ ἐνούμενα, ὡς ἔχειν ποιώτητας, καθ’ ἃς τὰ μιγνύμενα ποιεῖν τε καὶ πάσχειν ὅπ’ ἀλλήλων δυναμένοις, τότε καὶ τούτων κρᾶσις γίνεται **). διὰ τοῦτο γὰρ ἄμικτον πᾶν τὸ θεῖον σῶμα τὸ ποιητικὸν ὅν, μηκέτ’ ἀντιπάσχειν ὑπὸ τοῦ πάσχοντος ὅπ’ αὐτοῦ δύναται. μόνα γὰρ τὰ ἔννηλα πάσχει. διὸ ταῦτα μόνα τῶν ποιούντων ἀντιπάσχει ὅσι τῆς αὐτῆς ἐκκοινώνηκεν ***). ὑλῆς. ταῦτα δὲ τῶν τῆς τοιαύτης

*) Ald. περικειμένων.

**) Totus hic locus inde a verbis διὰ τοῦτο γὰρ ἄμικτον πᾶν τὸ θεῖον σῶμα ... usque ad ea, quae fol. 145, b iuit. reperiuntur: ... τοῦτον γίνεται τὸν τρόπον desunt in interpretatione Caninii.

***) Ald. ἐκκοινώνημεν. Formae ἐκκοινώνηκεν, et sequens ἐκκοινώνηκότες comparandaes forent cum formis ἐκκλησιάζετο (imperf.) apud Lysiam p. 430 Reisk. et ἐκκλησιάζον apud Demosthenem

[fol 145, a]

ὑλης ἐκκοινωνηκτῶν ὅπ' ἀλλήλων ἀντιπάσχειν οὐα τε, ὅσα
ἐναντίωσιν *) ἔχει τινὰ πρὸς ἀλληλα. οὐ γὰρ τὸ τυχὸν ὑπὸ τοῦ
τυχόντος οἶνον τε πάσχειν, οὔτε γὰρ τὸ δμοῖον ὑπὸ τοῦ δμοῖον.
ἀπαθῆ γὰρ ὑπ' ἀλλήλων τὰ δμοῖα. ἐνδιαφέρουσι γὰρ καὶ ὑπὸ
διαφέροντων τὸ ποιεῖν τε καὶ πάσχειν γίνεται. ἀλλ' οὐδὲ τὰ
ἔτερα πάντα πάσχει τι ὑπ' ἀλλήλων. οὐδὲ γὰρ παθεῖν οἶνον τε
φωνὴν ὑπὸ γραμμῆς **), τῷ μηδὲν ὑπ' ἀλλήλων ἀντιπάσχειν,
μηδὲ ***)) κοινὴν ὑποκεῖσθαι τινα φύσιν τῶν ἐκατέρων παθῶν †)
ἐπιδεκτικήν. διό ἐστιν ἐν τούτοις τὸ ποιεῖν τε καὶ πάσχειν, ὅσα
τὴν αὐτὴν ὑλην ὑποκειμένην ἔχοντα, ἐναντίωσιν τινα ἔχει πρὸς
ἀλληλα. οὐδὲ γὰρ ὑπὸ χρώματος τὸ γλυκύ, καθὸ γλυκύ, πάθοι
ποτ' ἄν, οὔτε ὑπὸ θερμοῦ τὸ ξηρόν, ἀλλ' οὐδὲ ὑπὸ ψυχροῦ
τὸ ὑγρόν, ὅτι μή ἐστι ταῦτα ἀλλήλοις ἐναντίοις, ἀλλ' ἐναντίοις
τε καὶ τοῖς μεταξύ. οὐ γὰρ μόνον τὸ θερμὸν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ
καὶ τὸ ψυχρὸν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ μεταβάλλεται τε καὶ πάσχει,
οὐδὲ τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ ξηροῦ καὶ τὸ ξηρὸν ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ, ἀλλὰ
καὶ τὰ μεταξύ ἐκατέρον τῶν ὕκρων, ὅτι κατὰ μεξίν ἴστι τῷ
πρὸς ἐκάτερον τῶν ἐναντίων τὸ μεταξύ τὸν θατέρον τῶν ἐναν-
τίων σιγέειν λόγον. τοῖς γὰρ προειρημένοις συμβέβηκε τὴν αὐτὴν
ὑλην ἔχουσιν, καὶ ἐναντίωσιν κατὰ τὸ εἶδος ἔχειν πρὸς ἀλληλα.
τῆς γὰρ ὑλης ὕδιον τὸ τὴν αὐτὴν εἶναι τῶν ἐναντίων ἐπιδεκτικήν.
πάντα γὰρ τὰ ἐν γενέσει τε καὶ φθορᾷ σώματα ἐπὶ τῆς αὐτῆς
ἀλλήλοις ἐστὶν ὑλης, ἡ δὲ διαφορὰ αὐτῆς κατὰ τε εἶδη καὶ
συμβεβηκότα πάθη. τὰ γοῦν τέσσαρα σώματα, ἡ στοιχεῖα
λέγεται, ἐστὶ ταῦτα· γῇ καὶ ὕδωρ, ἀήρ τε καὶ πῦρ, ἡ ὑλην τὴν
αὐτὴν ἀλλήλοις ἔχοντα κατὰ τὰ εἶδη τὴν πρὸς ἀλληλα σιγέει
διαφοράν. διαφέρουσι γὰρ ἀλλήλων τῷ τὸ μὲν αὐτῶν θερμόν
τε εἶναι καὶ ξηρόν (ἐν γὰρ τούτοις τὸ εἶναι τῷ πυρὶ ††). ἐστὶ
μὲν γὰρ καὶ ἐν τῇ ὑλῃ αὐτῷ τῇ ταῦτα δεδεγμένη †††), ἀλλ' ἐν

*pro coron. p. 315, 9, si lectio certa esset. At, praesertim cum verbum
ἐκκοινωνεῖν nusquam alibi occurrat, neque adsequi possimus, quid
significare queat tale compositum, scribendum videtur κεκοινωνηθεῖ-*

*) Ald. αἰτίωσιν.

**) Ald. ὑπογραμμῆς.

***) μηδὲ de meo adieci.

†) Ald. παθῶν.

††) Ald. exhibet πυρὶ.

†††) Ald. δεδεγμένη.

[fol. 145, a]

τούτοις ὥσπερετ τε καὶ τῶν ἄλλων διαφέροντι. κατὰ γὰρ τὴν ὑλην τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις τὰ τέσσαρα), τὸ δέ τι αὐτῶν ἐστιν ὑγρόν τε καὶ θερμόν (ἐν τούτοις γὰρ πάλιν τὸ εἶναι τῷ ἀλέρῃ), τὸ δὲ ψυχρόν τε καὶ ὑγρόν (τῷ γὰρ ὕδατι ἐν τούτοις τὸ εἶναι), τὸ δὲ ἔηρόν τε καὶ ψυχρόν (τοιοῦτον γὰρ ηγῆ). ἂς ἔχοντα διαφοράς τε καὶ ἐναντιώσεις πρὸς ἄλληλα, παιοῦντά τε καὶ πάσχοντα εἰς ἄλληλα ποιεῖται μεταβολάς, τῆς ὑλῆς μεταβαλλούσης εἰς τὸ τῶν παιούντων κρατοῦν. ὅταν γάρ τι αὐτῶν πλεονάσαι τινὸς τῶν ἐναντίωσιν ἔχοντων πρὸς αὐτόν, καὶ ἵσχε ταῖς ἐναντιώσεις ταῖς ἐν αὐτῷ ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς ἀποβάλλουσαν τὴν ὑποκειμένην ὑλην, ἣν πρότερον εἶχε ποιότητα, μεταλαβεῖν τὸ τοῦ κρατήσαντος εἰδος, τότε γίνεται τοῦ μὲν οὗτῳ μεταβάλλοντος φθορά, γένεσις δέ, εἰς ὃ γένονεν η μεταβολή. αἱ μὲν οὖν γενέσεις καὶ φθοραὶ τῶν σωμάτων, αἱ γυνόμεραι κατὰ μεταβολὴν, [b] τὴν κατὰ τὸ ποιεῖν τε καὶ πάσχειν, τοῦτον γίνονται τὸν τρόπον *). ἐπεὶ δὲ ἄλλο γένεσις τε καὶ φθορά, καὶ ἄλλο κρᾶσις (ἡ γὰρ κρᾶσις, σωζομένων τινῶν μῆσις εἶναι δοκεῖ· οὕτε γὰρ ὑπὸ τοῦ ἑτέρου φθαρέντος καὶ μεταβάλλοντος εἰς τὸ κρατῆσαν κρᾶσις, ἀλλὰ τοῦ μὲν αὐξῆσις, τοῦ δὲ φθορά. διὸ οὐδὲ ἡ τροφὴ λέγεται κιρρυσθαι καὶ τῷ τρεφομένῳ. οὕτ' , εἰ ἀμφοτέρᾳ παντάπασιν φθαρείη τὰ μιγνύμενα, τὰ μὴ μιγνύμενα κρᾶσις ἔτι· σωζομένων γὰρ τινῶν μῆσις η κρᾶσις), ἀκόλουθον ἄν εἴη τὴν τῆς κράσεως πρὸς τὴν γένεσιν τε καὶ φθοράν. κοινὸν μὲν γὰρ αὐταῖς ἔτει κατὰ τὴν ὑλην κοινωνία, καθ' ἣν ὥσπερ φθειρεταὶ τι, οὗτῳ καὶ κιρρύται, καὶ ἡ διὰ ἐναντίωσιν διὰ τοῦ ποιεῖν τε καὶ πάσχειν μεταβολή. Ἄδιον δὲ κράσεως πρὸς τὴν γένεσιν τε καὶ φθορὰν τὸ ἐπὶ μὲν τούτων τέλεον θάτερον εἰς θάτερον μεθίστασθαι καὶ μεταλαμβάνειν τὰς ἐναντιώσεις, καθ' ἂς παθὸν ἀπέβαλε τέλεον, ἂς εἴχε πρὸ τούτου. ἐπὶ δὲ τῶν κιρραμένων οὐ τοῦτον ἔτι γίνεται τὸν τρόπον. ἀλλ' ὅτε πλειω σώματα τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν ὑπὸ ἀλλήλων ἔχοντα δύναμιν ἀλλήλοις συνέλθῃ, ἔχει δὲ οὗτως, ὡς μὴ ὑπερέχειν κατὰ τὰς ἐναντιώσεις ἄλλο ἄλλον δύνασθαι ὡς φθεῖραν αὐτὸν εἰς τὴν ἐαυτοῦ μεταστῆσαι φύσιν, τότε ταῦτα διὰ τὴν τῶν δυναμένων

*) Hic rursus incipit interpretatio Caninii.

[fol. 145, b]

ἰσότητα, καθ' ἃς ποιεῖ καὶ πάσχει, ὅμοίως ὑπὸ ἀλλήλων ἀντι-
πάσχοντα μέχρι τούτου πρόεισιν, ἔως ἀποβάλλοντα καὶ τὰς
ἐναντιώσεις ὑπεροχάς, δι' ἃς ἔτερά τε ἦν ἀλλήλων καὶ ἐναντία,
καὶ μᾶς γενομένης τῆς ἀμφοτέροις ἢ πᾶσιν αὐτοῖς ὑλῆς ὑποκε-
μένης· γίνεται δὲ ἡ τοιαύτη μῆδις, ἥν κρᾶσιν καλοῦμεν, ἐν τοῖς
ὑγροῖς τῶν σωμάτων. καὶ γάρ η ἐν τοῖς ἔηροῖς γίνεσθαι δοκοῦσα
κρᾶσις οὐ γίνεται χωρὶς ὑγρότητος. ἐνοῦται γάρ τὰ ὑγρὰ συντι-
θέμενα καὶ οὐ φυλάσσει τὰς οἰκείας ἐπιφανείας, ἐὰν μὴ ἢ
γλισχρόν. "Οταν δὴ τοῖς κατὰ τὴν ὑλὴν διὰ τὴν ὑγρότητα κατὰ
τὴν παράθεσιν ἐνομένοις σώμασι προσῆκε τὸ ἐναντίωσιν ἔχειν
ἰσοκρατῆ, πρὸς ἄλληλα *) γίνεται αὐτοῖς κατὰ τὰς ποιότητάς
τε καὶ δυνάμεις ἔνωσις, ὅπερ ἐστὶν ἡ κρᾶσις. ἐκάτερον γάρ τῶν
οὕτως ἔχόντων, διὰ μὲν τὴν ἐνυπάρχουσαν ἐν αὐτοῖς ἐναντίωσιν
καὶ τὴν τῆς ὑλῆς κοινωνίαν μεταβάλλει τε καὶ πάσχει, διὰ δὲ
τὴν ἰσότητα τῶν ἐναντιώσεων οὐκ ἐπὶ τοσούτον ποιεῖ τὴν μετα-
βολήν, ὡς ταύτὸν γενέσθαι θατέρῳ θάτερον. ἀντιπάσχον γάρ
τὸ ποιεῦν ὑπὸ τοῦ πάσχοντος πρὸς αὐτοῦ καὶ μὴ μένον ὅμοιον
αὐτῷ, παύεται τοῦ ποιεῖν ἔτι δύνασθαι πρὸ τοῦ κρατῆσαι τέλεον
αὐτοῦ. καὶ τοῦτ' ἐστιν ἡ κρᾶσις. ἡ γάρ διὰ τοῦ ποιεῖν καὶ
πάσχειν τῶν περικειμένων ἀλλήλοις σωμάτων διὰ μεταβολῆς,
χωρὶς φθορᾶς αὐτῶν τινος ἔνωσις. συνεργεῖ **) δὲ τοῖς ὑγροῖς
πρὸς τὴν θάττω μεταβολήν τε καὶ κρᾶσιν καὶ τὸ εὐδιαιρετον.
διαιροῦν γάρ ἄλληλα πρὸς τῆς ἔνώσεως καὶ κατὰ μικρὰ περιτ-
θέμενα ἄλληλοις, ὁπον καὶ θάττον ἀντιπάσχοντα ὑπὸ ἀλλήλων,
ταχέως ἐν τι γίνεται σῶμα. καὶ κατὰ τὸ ὑποκείμενον καὶ κατὰ
τὴν ποιότητα, ἐνεργείᾳ μὲν οὐδὲν ὃν τῶν μεμιγμένων, δυνάμει δὲ
πᾶν τι ***) τοσούτῳ ἀπολειπόμενον τῷ καὶ ἐνεργείᾳ σώζειν τὰ
ἐν αὐτῷ μεμιγμένα, ὅσον διὰ τοῦ ποιεῖν τε καὶ πάσχειν ἀφήση-
ται διὰ τῆς δυνάμεως ἔκάστον. διὸ καὶ δλιγάκις δεῖται βοηθείας
τῆς πρὸς αὐτὴν εἰς ταύτην μεταβολήν ..... †). ἥν γε τοιαῦτα

*) Ald. ἄλλη.

**) Ald. συνέργεια.

***) Ald. παντὶ τοσούτῳ εἴ τις. Mox Ald. τό pro τῷ.

†) Lacuna nullum in editione Aldina vestigium appareret, neque
quidquam verborum, quae interierunt, remansit, nisi syllaba os,

[fol. 145, b]

χωρεῖ μὴ πάντα χωριστὰ πεπραγμένα. προσθήκης γὰρ δεῖται τίνος πρὸς τελειότητα, ἀλλ' οὐ παντελοῦς γενέσεώς τε καὶ μεταβολῆς. διὸ καὶ προσφερούμενων αὐτοῖς τινῶν, ἢ πρὸς τὴν τοιαύτην τελειότητα συνεργεῖν ἐστιν οἶνα τε, ὁμοίως ἐπὶ τὴν οἰκεῖαν ἀνατρέχει φύσιν. οὐ τοῦ πρότερον ὅντος ὕδατος, ἢ οὗνον τοῦ ἐκκρινομένου πάλιν. οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν ἐσώζετο ἐν τῷ μήγματι. παράθεσις γὰρ ἂν καὶ οὐ κρᾶσις ἦν. ἐν γὰρ τοῖς κεκραμένοις ἐν τε καὶ διοιομερὲς πᾶν τὸ γεγονός ἐκ τῆς κράσεως, ἀλλὰ δυναμένου ἀπὸ τοῦ τοιούτου κράματος εἰς ὕδωρ μὲν ὁμοίως μεταβάλλειν, μεταβάλλοντος εἰς τοῦτο ἀρχήν, μὴ μιχθὲν ἐκ τοιούτων ἐπὶ τοιαύτης ποιότητος. ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ γάλακτος ὅντος διοιομεροῦς σώματος, ἔχοντος δὲ ἐν αὐτῷ τι δυνάμει καὶ ὑγρόν τι καὶ στερεόν, διπεπρωμένος ἐμβληθεὶς λιθος ἐκάτερον αὐτῶν ἐξ αὐτοῦ διέκρινε γεννήσας τρόπον τινά, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ τυρὸν ἐποίησε, τὸ δὲ ὄρρον, οὐ μέρος τι ἐνυπάρχοντος αὐτῷ ἐνεργείᾳ χωρίσας, ἀλλὰ ἀπὸ παντὸς μορίου γεννήσας αὐτῶν ἐκάτερον. οὕτως ὑποληπτέον ποιεῖν καὶ τὴν καθημένην σπογγίαν εἰς τὸ ἀγγεῖον, τὸ ἔχον ἐν αὐτῷ κεκραμένον οὖν ὕδατι, τῇ γὰρ οἰκείᾳ ποιότητι ἀπὸ παντὸς τοῦ μήγματος γεννῶσα τὸ δυνάμενον ὁμοίως ὕδωρ καθαρὸν ὑπὸ αὐτοῦ γενέσθαι ὑπὸ τοσαύτης τε καὶ τοιαύτης δυνάμεως χωρίζον ἀναφέρει. ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ γλεύκους, διοιομεροῦ ὅντος σώματος, ἡ δλίγη πέψις προελθοῦσα ἐξ ἅπαντος αὐτῶν γεννᾶται καὶ διακρίνει πνεῦμά τε καὶ οἶνον. ὅτι γὰρ μὴ πρότερον ἦν ἐν αὐτῷ τεκτα ἐνεργείᾳ, δῆλον ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι μὲν οὕτως ὑγρῷ κατέχεσθαι ἐνεργείᾳ πνεῦμα, ὡς εἴρηται καὶ πρὸ *) δλίγου, ἀλλὰ τὸ γενόμενον ἐκκρινεσθαι παραχρῆμα πᾶν ἐπὶ τῆς πέψεως· οὕτως ὑποληπτέον καὶ τὸ χωρίζοντα ἀπὸ τῶν κεκραμένων, ἐξ ὧν κέκριται τινα, οὐκ ἐνυπάρχοντα ἐνεργείᾳ χωρίζειν, ἀλλὰ μεταβάλλοντα δυνάμει τινὶ καὶ τελειοῦντα τὰ δυνάμει διὰ τὴν κρᾶσιν ἐνυπάρχοντα

apud Aldum ὅς, quod inepte adnexum est sequenti enuntiationi, quo circea id quoque delevimus.

*) Ald. πρὸς. Ceterum totus loous mirum quantum in Aldina editione falsa interpunctione depravatus est.

[fol. 145, b]

αὐτοῖς. ὡς γὰρ ἐπ' ἔκεινων ἐπιπλαιός τυνος γένεσις γίνεται (οὐ γὰρ τοῦ γάλακτος εἰς ἐναντίας τινάς, αἷς εἶχε *), μεταβάλλοντος ποιότητας τὸ μὲν δρρὸς τὸ δὲ τυρὸς γίνεται, ἀλλὰ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ δυνάμει οὕτως, ὡς ὀλιγῆς τινὸς πρὸς τὸ ἐνεργείᾳ εἶναι δεῖσθαι βοηθείας, εἰς τὸ ἐνεργείᾳ εἶναι γίνεται), οὕτως μεταβολὴν ἡγητέον γίνεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν κεκραμένων. Σπεται δὲ τῇ ἐπὶ τῶν κεκραμένων τοιαύτῃ **) μεταβολὴν ἢ τὸ διακρίνεσθαι δύνασθαι δοκεῖν αὐτά, ὅτι καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκ μίξεως τοιούτων ἡ γένεσις τῷ ταῦτα πάσχοντι σώματι [146]. καὶ ἐστὶν δὲ χωρισμὸς λεγόμενος τῶν κεκραμένων, οὔτε ὅμοιος *** τῷ ἐπὶ τῆς ἀλλήλων περιθέσεως κειμένων †), οὔτε δὲ αὐτὸς πάλιν τῷ κατὰ φθορὰν καὶ γένεσιν καὶ τὴν εἰς τούναντίον μεταβολὴν ἀποκρινομένων, ὡς ξεῖνος δὲ διάδοσης εἰς ἀτέρα γινομένην ἀπόκρισιν. ἀλλ' ἐστὶ τὸ γινόμενον μεταξὺ τούτων. οὔτε γὰρ ἐνεργείᾳ ἐνυπάρχοντα διακρίνεται, οὔτε εἰς τὸ ἐναντίον τῷ ὑποκειμένῳ μεταβάλλοντα ἀποκρίνεται. ἐπὶ μὲν γὰρ τούτων ταῦτα κατὰ τὸ εἶδος μένει μετὰ τὴν ἀπόκρισιν τὸ ὑπομένον τῷ πρὸ τούτου, μόνον κατὰ πόσον ἐλαττούμενον. ἐπὶ δὲ τῶν κεκραμένων οὐχ ὁμοίως τῷ ἔκαστον τῶν ὄγτων δυνάμει ἐν τῷ ἐκ τοῦ κράματος γεγονότι σώματι ἐκκρίνασθαι, μεταβάλλον εἰς τὴν τελειότητα, ἡς ἀφηρέθη, διὰ τοῦ ἐπ' Ἰησος αὐτὰ ἀντιπαθεῖν δι' ἀλλήλων. δι' δὲ πάθος καὶ ἐπὶ τούτων τὸ χωρίζεσθαι κατηγορεῖται. εἰ οὖν τὰ τε διὰ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς τελειούμενα οὐ γενέσθαι, ἀλλὰ χωρίζεσθαι λέγειν εὐλογον, τὰ τε ἄλλα περὶ τῆς γενέσεως τῆς κράσεως εἰρημένα, ἀκόλουθά τε ταῖς ὑποκειμέναις ἀρχαῖς καὶ συνωδὰ ταῖς μεταβολαῖς τε καὶ γενέσει τῶν σωμάτων καὶ σώζοντα τὰς περὶ τῆς κράσεως κοινοὺς προλήψεις, μένος Αριστοτέλης εἴη ἀν τὸν ἀληθῆ περὶ τῆς κράσεως ἀποδεῖ δικιάς λόγον ††). ὅτι δὲ κιρράμενα διαιρεῖται τε πρῶτον ἄλληλα

*) Ald. ἔχει: sed recte Caninius iis, quas habebat.

) Ald. τοιαύτης. * Ald. ὁμοίως.

†) Ald. ἐπὶ τῆς ἀλλήλων περικειμένων ἵνεπτε. Utī nos legit eliam Caninius vertens: neō similis est segregationi, quae in vicino sītu congesta sunt. Mox Ald. οὐτ' αὐτὰ πάλιν oasso sensu.

††) Ald. λόγον.

[fol. 146, a]

καὶ τῇ κατὰ μικρὰ παραθέσει ὑπαθέστερα γινόμενα ἐνοῦται τε καὶ διμοιοῦται κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὰς διμοιότητας, καὶ κατὰ τὴν αἰσθησίν ἔστι γνώριμογ. Ἐως γὰρ ἔτι μένει τῶν κιρραμένων ἐκάτερον ἐπὶ τὰς οἰκείας οὐσίας, ἡ ὥπ' ἀλλήλων γινομένη διάχρισις αὐτῶν καὶ ἀπὸ τῆς τῶν χρωμάτων διαφορᾶς γίνεται γνώριμος· ὑγρὰ δύνται καὶ εὐδιαιρετα καὶ ἀνόμοια ὑπὸ τῆς πληγῆς τῆς κατὰ τὴν ἐπίχυσιν θατέρῳ θάτερον ἀρχὴν λαβόντα τοῦ διαιρεῖν ἄλληλα, δύνται καὶ ἀνισόρροπα, εἰ δύτως τέχη, τὸ μὲν βαρύτερον αὐτῶν διαιροῦν φέρεται κάτω, τοῦ δὲ κονφοτάτου τὰ μόρια ὑποχωροῦντα τοῖς βαρντέροις ἐπιπολῆς αὐτῶν σπεύδει γενέσθαι· ἦν τοπικὴν μετάβασιν αὐτῶν ἴστησι φθάνοντας ἡ κατὰ πάθη μεταβολή, ἐνοῦσα αὐτὰ τῇ κατὰ πάντα διμοιότητι. ὁ καὶ αὐτὸς τῇ ὄψει γίνεται γνώριμον. ἐπεὶ δὲ πρὸς κατασκευὴν τοῦ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν, χρῶνται καὶ ταῖς τῶν ζῴων διὰ τῆς τροφῆς αὐξήσεσιν,..... *). ἡ γὰρ αὔξησις τῇ προσθήκῃ τῆς τροφῆς **) πάντῃ καὶ αὔξεται τὰ αὐξανόμενα, πάντῃ ἂν ἡ τροφὴ προσκρίνοιτο τῷ προϋπάρχοντι σώματι. οὐχ οἶόν τε δὲ πάντῃ προσκριθῆναι τὴν μιαν, διὰ παντός τε καὶ προσενεχθεῖσαν ***). ἀλλὰ εἰ διὰ παντὸς ἡ τροφὴ τοῦ σώματος φέρεται, σῶμα οὖσα, ἀναγκαῖον εἶναι δόξει, σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν, εἴγε μόνιμος οὕτως οἶόν τε τὴν ἐκ τῆς τροφῆς προσθήκην παντὶ τῷ τρειρομένῳ γίνεσθαι σώματι. διτι οὖν μὴ οὕτως τὸ τρέφεσθαι τε καὶ αὔξεσθαι γίνεται (οὐδὲν γὰρ τῶν ἀδυνάτων γίνεται), φέρε καὶ ὅν ἐκθέμενος †) τὴν Ἀριστοτέλους δόξαν τὴν περὶ αὔξησεώς τε καὶ τροφῆς· ποιήσομαι δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τῶν κυρίων αὔξεσθαι λεγομένων (ἐπὶ τούτων γὰρ καὶ ἡ ἀπορία πρόεισιν). ἔστι δὲ ταῦτα τὰ διὰ τοῦ τρέφεσθαι τὴν προσθήκην λαμβάνοντα. τρέφεται δὲ ὅσα τῇ φρεπτικῇ δύναμιν ἔν αὐτοῖς ἔχει ‡‡).

*) Desunt verba apud Aldum talia, qualia καὶ περὶ τούτων διαλεκτέον, sive ζητητέον. Canin. vertit: id quoque discussiamus.

**) Ald. τροπῆς.

***) Ald. πρὸς ἐνεκθεῖσαν.

†) Fortasse scribendum est φέρε καὶ νῦν ἀποδειξώμεθα ἐκθέμενος εἰ φ. s. Caninius: age, Aristotelis exposita de incremento atque alimento sententia, ostendamus.

‡‡) Verborum ἔστι δε .... εν αὐτοῖς ἔχει nulla apud Caninum interpretatio reperitur.

[fol. 146, a]

τοιαῦτα δὲ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα. ὅσα δὴ τοῖς οὖτως αὐξανομένοις
 ὑπάρχειν καὶ ὅσα δεῖ *) φυλάττειν τοὺς περὶ αὐξήσεως λέγοντας,
 ἀνάγκη ταῦτα πρῶτον ἐκδέσθαι. ταῦτα γὰρ ἡμῖν γνώριμα συν-
 τελέσει πρὸς τὴν τῶν ὁηθησομένων κρίσιν. τὰ δὴ αὐξανόμενα
 πάντα προσιόντος γέ τινος αὐτοῖς, ἔξωθεν αὐξεῖται, εἴγε διὰ τοῦ
 τρέφεσθαι τὸ αὐξάνεσθαι γίνεται, ἕτι δὲ κατὰ μόριον τὴν ἐπίδο-
 σιν λαμβάνει. οὐ γὰρ ἐν τι ἡ αὐξήσης τοῖς αὐξανομένοις κατὰ
 φύσιν, ὥσπερ οἷς ἔξωθεν τι προσπλάσσεται. οὐ γὰρ τῶν αὐξα-
 νομένων τινὸς ὁ ποῦς αὐξεῖται μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντων μορίων
 ἐπίδοσις κατ' ἀναλογίαν γίνεται. καὶ γὰρ τοιοῦτον **) ὑπομένον
 τε καὶ σῶζον τὴν οἰκείαν φύσιν, τὸ αὐξόμενον τὴν προσθήκην
 λαμβάνει. οὔτε γὰρ μῆτρας ὑπομένοντος τοῦ αὐξέσθαι λεγομένου
 αὐξήσης τὸ γινόμενον εἰς ὄγκον μεταβάλλειν μεῖζον. διὰ τοῦτο
 γὰρ οὔτε τῶν κιρραμένων τι αὐξέσθαι λέγεται, μεταβαλλόντων
 εἰς ἄλλο τι σῶμα, ὃν ἐπ' ὄγκον μεῖζονος, ὡς ὁρῶμεν γινόμενον
 ἐκ τῆς ἐξ ὑδατος εἰς ἀέρα μεταβολῆς· ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν γένεσις
 καὶ φθορά, ὑδατος μὲν φθορά, γένεσις δὲ ἀέρος, ἐκεῖ δὲ μῆσις
 τε καὶ κρᾶσις. οὔτε τὸ τυχόν εἰς τὴν αὐξήσην ἐπιτελούντων
 αὐξεῖται, ἀλλὰ τὸ σωζόμενόν τε αὐτῶν καὶ ὑποκείμενον, καὶ ἔτι
 τὴν αὐξητικὴν τε καὶ θρεπτικὴν ἔχον δύναμιν ἐν αὐτῷ (διὰ
 ταῦτα γὰρ οὐχ ἡ τροφὴ αὐξανομένη, καίτοι καὶ αὐτὴ σῶμα
 καὶ γινομένη τῆς αὐξήσεως αὐτία), ἀλλ' ὡς ἡ τροφὴ προσκρένεται.
 ἡ μὲν γὰρ μεταβάλλει, τὸ δὲ σώζεται· καὶ ἡ θρεπτικὴ δύναμις
 ἡ μεταβλητικὴ δὲ καὶ προσκριτικὴ τῆς τροφῆς ἐστιν. ἐν τούτῳ
 τοῖνυν τοῖς αὐξανομένοις ὑπαρχόντων ζητεῖται, ἐπεὶ ἡ αὐξήσης
 προστιθεμένου γίνεται, τί ἐστι προστιθέμενον; ἡ γὰρ σῶμα,
 ἡ ἀσώματον εἶναι δεῖ τὸ προστιθέμενον. οὔτε δὲ ἀσωμάτῳ τὴν
 αὐξήσην εἶναι λέγειν εὐλογον, οὔτε σώματι εἶναι δοκεῖ. ἀσωμάτῳ
 μέν, ὅτι οὐκ ἀσώματος ἡ τροφὴ ἀκόλουθήσει τε τοῖς κατὰ
 ἀσωμάτου τινὸς προσθήκην τὴν αὐξήσην εἶναι λέγονται, κατέχειν
 τόπον. οὐ κατεῖχε δὲ τόπον τὸ αὐξῆσιν αὐτό. ὅν γὰρ ἐπιλαμβά-
 νει τὸ αὐξανόμενον, οὔτος ἐσται πρὸ τῆς αὐξήσεως αὐτοῦ κενός,

*) Ald. δῆ. Cfr. Commentar. ad Meteorolog. I, 3, 4. Vol. I,
 p. 336.

**) Ald. τρίτον inepit.

[fol. 146, a]

εἴγε μόνων σωμάτων τὸ κατέχειν τινὰ τόπον. εἴτε σώματι λέγοιτο ἡ αὐξησίς γίνεσθαι προστιθεμένῳ, έστὶ σῶμά τε διὰ σώματος χωροῦν καὶ γινόμενον σώματι, εἴγε καθὸ μὲν αὔξεται τι, κατὰ τοῦτο τὴν προσθήκην λαμβάνει. κατὰ πάντα δὲ τὸ αὔξημενον αὔξεται, ὥστε κατὰ πᾶν καὶ προσθήκην λήψεται [b]. ἀλλ’ εἰ σῶμα ὃν κατὰ πᾶν ἔαντὸ τὴν προσθήκην λαμβάνει, δεῖσει διὰ παντὸς αὐτὸς χωροῦν τὸ προστιθέμενον αὐτῷ (τοῦτο δ’ ἐστὶν ἡ τροφή) τὴν αὔξησιν αὐτοῦ ποιεῖσθαι. εἰ γὰρ λέγει τις διὰ τινῶν κενῶν γενέσθαι τὴν δίοδον τῆς τροφῆς, ἀνάγκη τοῦτο λέγειν· πᾶν τὸ τρεφόμενον σῶμα εἶναι κενόν. εἰ καθ’ ὃ μὲν ἡ πάροδος τῆς τροφῆς, κενὸν κατὰ τοῦτο, κατὰ πάντα δ’ αὐτοῦ ἡ πάροδος τῆς τροφῆς (εἰ δὴ κατὰ πάντα αὔξεται), κενὸν ὅρα κατὰ πάντα *). τῷ δὴ μέλλοντι φυλάττειν δὲ τὰ τοῖς αὔξανομένοις ὑπάρχοντα, καὶ λύσειν τὰ ἀπορούμενα ἀναγκαῖον· πρῶτον μὲν, τί ποτέ ἐστι τὸ αὔξημενον λέγειν, καὶ κατὰ ποῖα μόρια τῶν αὔξομένων τῆς προσθήκης γινομένης τὰ ὅλα αὔξεται. ἐπεὶ τοίνυν ἐν τοῖς αὔξομένοις ἐστὶ τῶν μερῶν τὰ μὲν ἀνομοιομερῆ, τὰ δὲ ὁμοιομερῆ (καὶ ἀνομοιομερῆ μὲν τὰ ἐκ διαφερόντων μερῶν συνεστῶτα, ὡς πρόσωπον καὶ χείρ, ὁμοιομερῆ δὲ σύρξ τις καὶ ὀστᾶ, μῆσ καὶ αἷμα καὶ φλέψ, ὅλως ὅν τὰ μόρια τοῖς ὅλοις ἐστὶ συνώνυμα), καὶ σύγκειται ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν τὰ ἀνομοιομερῆ, ἀλλ’ οὐκ ἀνάπαλιν (οὐ γὰρ εἰς πρόσωπον ἡ σύρξ, ἀλλ’ ἐκ σαρκῶν τε καὶ ὀστῶν τὸ πρόσωπον), ἡ αὐξησίς κατὰ τὴν τοῖς ὁμοιομερέσι προσθήκην γίνεται. τούτοις γὰρ αὔξομένοις ἐπεται καὶ ἡ τῶν ἀνομοιομερῶν ἐπίδοσις. οὐ γὰρ ἡ προσκρινομένη τροφή, πρόσωπον ἡ χείρ γινομένη, προσκρίνεται. ἀλλ’ εἰς καὶ σάρκα καὶ ὀστοῦν καὶ τῶν ὄλλων τῶν ὁμοιομερῶν ἔκαστον μεταβάλλοντο τε καὶ προσκρινομένη, τούτοις τῆς τοῦ παντὸς αὔξησεως σώματος αἰτίᾳ γίνεται. εἰ τοίνυν ἡ μὲν αὐξησίς τοῦ αὔξανομένου σωζομένον τε καὶ μένοντος (αὔξεται δὲ τὰ ὁμοιομερῆ), δηλονότι ταῦτα σώζεσθαι τε καὶ μένειν. διὸ

*) Verba *κενὸν ἄρα κατὰ πάντα*, quae desunt apud Aldum, addidi de meo, ut enuntiatio absolvatur. Videtur eadem *Caninus agnovisse*, cum addat: *totum igitur vacuum erit*. Poterant facile excidissem propter toties repetitum *κατὰ τοῦτο* et *κατὰ πάντα*.

[fol. 146, b]

ἀκόλουθον τοίνυν τούτοις ἰδεῖν, πῶς τις λέγων ὑπομένειν ταῦτα ἀληθεύσει. καθὸ γὰρ ὑπομένειν οἶόν τε ταῦτα, κατὰ τοῦτ' αὐτῶν καὶ τὴν αὔξησιν ἀναγκαῖον εἰναι λέγειν. πᾶν δὲ τὸ ἔξ ὅλης τε καὶ εἴδους συγκείμενον, καθ' ἐκάτερον τῶν, ἔξ ὧν ἔστιν, εἰναι λέγεται, καὶ γὰρ κατὰ τὴν ὅλην καὶ κατὰ τὸ εἶδος. ἐκ τούτων δὲ καὶ τὰ ὄμοιομερῆ, καθ' ᾧ λέγομεν τὴν τῶν ζῷων αὔξησιν γίνεσθαι. διὸ καὶ ταῦτ' ἔχει τὸ διττόν. καὶ λέγεται ἐκαστον αὐτῶν ποτὲ μὲν κατὰ τὴν ὅλην, ποτὲ δὲ κατὰ τὸ εἶδος. ὅταν μὲν γὰρ λέγωμεν τὴν σάρκα φέν καὶ εἰναι ἐν συνεχεῖ ἀποκρίσει τε καὶ προσκρόσει, κατὰ τὴν ὅλην σάρκα ταῦτα πάσχειν λέγομεν *). ὅταν δ' αὖ πάλιν λέγωμεν τὴν σάρκα τὴν αὐτὴν μένειν, αὐτὸν τοῦ εἶδος καὶ τὴν κατὰ τὸ εἶδος σάρκα λαβόντες, ταῦτα αὐτῇ μαρτυροῦμεν **). πάντα γὰρ τὰ ἐν ὅλῃ τὸ εἰναι ἔχοντα, κατὰ μὲν τὴν ὅλην ἄλλοτε ἄλλα γίνεται, διὰ τὸ μὴ μένειν ταῦτην κατὰ τὸν ἀριθμὸν μίαν, συνεχῶς κατὰ τὰ μόρια μεταβάλλονταν τε καὶ γινομένην ἄλλοτε ἄλλην. κατὰ δὲ τὸ εἶδος ἐν αὐτῷ κατ' ἀριθμὸν ἐκαστον μένει. κατὰ γὰρ τὸ εἶδος ἡ σάρξ ἡ αὐτῇ κατὰ τὸν ἀριθμὸν μένει. καὶ τὸ μὲν ἀπορρέητης ὑποβεβλητοῦντος ἐν αὐτῷ φυλάσσει τὸ τῆς σαρκὸς εἶδος τῇ κατὰ διάδοσιν μορῆι καλύπτον αὐτὸν τὴν παντελῆ φθοράν. οὐ γὰρ τὸ εἰναι τῇ σαρκὶ ἐντύς τόσῳ δὲ μεγέθει †) οὐ ταῦτὸ μένει διὰ τὴν τῆς ὅλης ἔρησιν. ἀλλ' ἐν τῷ εἶδει τῷ τοιῷδε οὐ ταῦτὸν μένει, ἐστ' ἀν σώζηται τι τῆς σαρκός. οὕτως τοίνυν τούτων ἔχοντων, κειμένουν δὲ καὶ τοῦ τὸ αὔξανόμενον δεῖν ὑπομένειν, ἀν κατὰ τὴν ὅλην τις λέγη γίνεσθαι τὴν τῆς σαρκὸς αὔξησιν, ἀναρρήσει τὸ αὔξανόμενον, τὸ αὐτὸν σωζόμενον κατ' ἀριθμὸν αὔξεσθαι αὐτῇ γὰρ ἄλλοτε ἄλλη. εἰ δέ τις κατὰ εἶδος λέγοι τὴν αὔξησιν γίνεσθαι, οὐκέτι ἀν ὁ λόγος ἐμποδίζειτο. τοῦτο γὰρ ὑπομένει. τοῦ δὲ ὑπομένοντος ἦν, κειμένου δὲ τοῦ τὰ αὔξανόμενα κατὰ τὸ εἶδος αὔξεσθαι, ἐπὶ τούτοις ἕξιον ἰδεῖν, πῶς τῆς τοῦ αὔξοντος αὐτὰ προσκρύπτεταις αὐτὰ γινομένης αὔξεται.

*) Ald. λέγωμεν.

**) Ald. μαρτυροῦμεν.

***) Ald. ἐστι.

†) Ald. μεγέθη.

[fol. 146, b]

εἰ μὲν οὖν κατὰ τὴν ὑλην ἡ αὐξῆσις τε καὶ ἡ πρόσκρισις
 ἔγινετο, ἀναγκαῖον ἂν ἦν λέγειν τὸ κατὰ πᾶν μόριον αὐξεσθαι
 τὰ αὐξανόμενα, λέγοντι κατὰ πᾶσαν τὴν ὑλην γενέσθαι τὴν
 προσθήκην τὴν ἀπὸ τῆς τροφῆς, ἥτις οὐκ ἄλλως ἐδύνατο
 γίνεσθαι, τῆς γε τῆς αὐτῆς ὑλῆς ὑπομενούσης, ἢ *) σώματος
 χωροῦντος διὰ σώματος, εἴγε σῶμα ἡ τροφή. ἐπεὶ δὲ κατὰ
 τὸ εἶδος ἡ αὐξῆσις, οὐκέτι ἀναγκαῖον, εἰ καὶ **) κατὰ πᾶν
 τὸ εἶδος αὐξεται, τοῦτο γίνεσθαι σώματος χωροῦντος διὰ
 σώματος. οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν προϋπάρχον ὑπομένει, ὥστε
 γίνεσθαι τῷ αὐξοντι σώματι δι' αὐτοῦ τὴν ὁδόν. ἄλλὰ γίνεται
 μὲν ἡ τροφὴ τῆς σαρκὸς ὑλη. προσκρινομένη δὲ κατὰ μέρη
 τινὰ τῆς σαρκὸς ***) τῆς προϋπαρχούσης ἔτι, μενούσης δὲ καὶ
 τὸ εἶδος φερούσης, εἰ μὲν εἴη ἐλάττων ἢ ἵση τῆς ἀπορρεούσης,
 σώζει †) οὐ μόνον τό, ὃ προσκρίνεται, τρέφουσα αὐτὸν καὶ
 κωλύοντα πᾶν διαφθαρῆναι τε καὶ φθαρῆναι, διὰ τὴν συνεχῆ
 ὕσιν. ὅταν δὲ πλείων ἡ ὑπὸ τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως κατεργα-
 τομένη τε καὶ προσκρινομένη ὑλη τῆς ἐπαναλισκομένης τε καὶ
 ἐπιρρεούσης, τότε μόνον σώζει τὸ ὑποκείμενον. ὅταν δὲ καὶ
 ὡς πόση πρὸς τὸ σώζειν καὶ συναύξειν ††), πάντη δὲ τῆς
 προσκρίσεως γινομένης, αὐξεται πάντα, ὅτι τῆς θρεπτικῆς
 δυνάμεως τῆς ἀλλοιούσης τε τὴν τροφὴν καὶ ἔξομοιούσης καὶ
 προσκρινούσης τῷ τρεφομένῳ, ἵδιον ὥσπερ τὸ σώζειν ὑπὸ^{τὸν}
 αὐτοῦ τρεφούμενον, οὕτω δὲ καὶ μετὰ τοῦ ἰδίου αὐτὸν τρεψεῖν
 σχήματος· μᾶλλον δὲ ἔπειται καὶ τούτῳ τὸ σώζειν. τότε γὰρ
 κυρίως σώζεται τι, ὅτ' ἀν τίρηται μετὰ παντὸς τοῦ κατὰ
 φύσιν ὑπάρχοντος αὐτῷ. ὃν ἔστι καὶ τὸ σχῆμα. πᾶν γὰρ
 ἐμψυχον αὐτό τε μετά τινός ἔστιν οἰκείου σχήματος, καὶ τῶν

*) ἡ de meo addidi.

**) Verba *sī καὶ*, quae sententiarum nexus efflagitat, desunt apud Aldum, absorpta a sequenti praepositione. Apparet etiam in editione Aldina lacunae vestigium.

***) Ita enim aperte legit Caninius ac iure quidem. Aldus nihil habet nisi τῇ loco verborum τῆς σαρκός.

†) Ald. σώζειν.

††) Ald. συναύξει et mox μὴ πάντη et q. s.

[fol. 146, b]

μερῶν ἔκαστον αὐτοῦ, ὃ φυλάσσεται· τό τε σχῆμα ὅτι ἀν
προσκρινόμενον ἐκ τῆς τροφῆς μὴ μένη *) τίν, καθὸ προσε-
τάθη, χώραν φυλάσσον καὶ κατὰ τοῦτο προσκείμενον, ἀλλὰ
προωθῆ τὸ πρὸ αὐτοῦ, κἀκεῖνο τὸ πρὸ αὐτοῦ πάλιν, μέχρι^{τοσούτον} [147], ἔως ἂν ἔκαστον τῶν μορίων αὐτοῦ κατ'^{ἀναλογίαν} προστιθεμένον καὶ τρέφοντός τε καὶ αὔξοντος ἵσην
ἐπίδοσιν λαβὸν ταῦτὸν ἔχον τὸ **) σχῆμα μένη, ὃ εἰχε καὶ
πρὸ τῆς προσκρίσεως τοῦ τρέφοντος. ὡς γὰρ τῆς γῆς βαρός
ὄντος σώματος καὶ κάτω τε καὶ ἐπὶ μέσον φερομένον καὶ
κατέχοντος μέσον τε καὶ κέντρον, ἀν βάρος ἐπ' αὐτῇ ἢ μεῖζον
τεθῆ κατὰ θάτερον ἡμισφαίριον, οὐ διὰ τῆς προϋπαρχούσης
γῆς διαδύεται, τῆς ***) ἐν τῷ μέσῳ μενούσης, ὡς τῆς ἴδιας
ὅπης τὸ κέντρον ἔχειν κατὰ τὸ τοῦ παντὸς μέσον, ἀλλὰ
ἄνωθεν τῇ προϋπαρχούσῃ γῇ μέχρι τοσούτον τὸ πρὸς αὐτὸ^ν
μόριον τῆς γῆς προωθεῖ, ἔως ἂν τὸ γενόμενον τοῦ τῆς γῆς
βάρον κέντρον διὰ τὴν προσθήκην τοῦ βάρους γένηται κατὰ
τοῦ παντὸς μέσον. τοῦτο γὰρ κατὰ φύσιν τοῖς βάρεστι τε
καὶ κάτω φερομένοις σώμασιν. οὐ γινομένον καὶ τὸ σχῆμα
ἄμα φυλάσσει †) ἢ γῇ τὸ σφαιρικόν, ὃ εἰχε καὶ πρὸ τοῦ.
οὕτως ὑποληπτέον καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν γίνεσθαι, τῶν
αὐξανομένων διὰ τὴν ἀπὸ τῆς τροφῆς πρόσκρισιν, εὐθὺς τῇ
προσκρίσει τε καὶ ἔξομοιώσει πρὸς τὸ τρεφόμενον τῆς τροφῆς
παρ' αὐτῶν τῶν μερῶν τοῦ τρεφομένου, πρόσοδον τινὰ
γενέσθαι καὶ μετάστασιν. ἀλλ' οὐ προοδοῦντος ἄλλο, ἔως ἂν
τὸ πᾶν, ἐν ᾧ πρότερον ἦν σχήματι, ἐν τούτῳ καὶ μετὰ τὴν
ἀπὸ τῆς τροφῆς προσθήκην γένηται. ὡς γὰρ αὔξεται τε καὶ
φυλάσσεται τὰ τῶν ἀνομοιομερῶν τοῦ τρεφομένου σχήματος
ἐν τῇ τῶν ††) ὁμοιομερῶν αὐξήσει, οὕτως καὶ τὰ τῶν ἀνο-
μοιομερῶν ὑποληπτέον φυλάσσεσθαι σχήματι τῆς κατὰ μόρια
προσκρινομένης αὐτοῖς τροφῆς ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῇ θρεπτικῆς
δυνάμεως εἰς πάντα αὐτὰ ἀγομένης ἀναλόγως. καθ', ἥν

*) Ald. μένει.

**) ἔχοντα Ald., qui deinceps exhibet μείνη et ἔχει.

***) Ald. τὸ ὑπὸ τῆς. †) Ald. φυλάσσειν. ††) Ald. τῆς.

[fol. 147, a]

ἀναλογίαν μετὰ τῆς τοῦ σώματος σωτηρίας ἔκαστον αὐτῶν πᾶν αὐξεται, καὶ διὰ τὸ γινόμενον ὑπὸ τῆς φύσεώς τε καὶ θρεπτικῆς δυνάμεως τοῖς διὰ τροφῆς αὐξανομένοις ὑπολιαβεῖν ὅμοιον εἶναι, ὡς ἀν εἰ οἴνον τις ἐπινοῆσαι *) διά τινος σωλῆνος φερόμενον, φυλάσσοντος μὲν τὸ σχῆμα ταῦτον, δι' ὑγρότητος δὲ καὶ μιλακότητος, ὅταν μὲν ἔλαττον ἢ τὸ δι' αὐτοῦ φερόμενον ὑγρόν, συστελλομένου τε καὶ τὸ σχῆμα ἐπὶ ἔλαττον σώζοντος ὄγκῳ, ὅταν δὲ πλεῖον ἢ τούτων, ἀνευρυνομένου τε πάντῃ καὶ μεῖζον τὸν ὄγκον λαμβάνοντος. ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ σωλῆνος τοῦ τοιούτου οὐ τὸ ὄδωρ τὸ αὐξανόμενόν ἐστιν, ὅ γε τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ὑπομένει, ἀλλὰ ἀλλο τι γίνεται, καὶ ποτὲ μὲν πλεῖον, ποτὲ δὲ ἔλαττον, τὸ δ' ἐπὶ τῷ ὄδατι σχῆμα ἐστι τὸ μένον καὶ τὴν ἐπιδοσίν τε καὶ τὴν συστολὴν λαμβάνον, οὕτως ὑποληπτέον γίνεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν αὐξανομένων φύσει· τὴν μὲν ὑλὴν, ἐφ' ἣς τὸ αὐξόμενον εἶδος, ἀλλοτε ὕλην εἶναι δεῖ διὰ τὰς συνεχεῖς ἀποκρίσεις, τὸ δὲ εἶδος τὸ μὲν ἐπὶ τῇ ὑλῇ τῇ ἁρούσῃ ἀναλόγως τῷ σωλῆνος σχήματι μειοῦσθαι μέν, ὅταν ἔλαττων ἢ ὑλη γένηται, αὐξεσθαι δέ, πλείονος τῆς κατὰ τὴν ὑλὴν προσκρίσεως γινομένης, μετὰ τῆς τοῦ οἰκείου σχήματος σωτηρίας. τὸ γὰρ ἐπὶ πλείονι ὑλῇ ταῦτὸν εἶδος μεῖζον τοῦ ἐπ' ἔλαττον, ὡς καὶ τὸ σχῆμα τοῦ σωλῆνος, τοῦ δι' ὑγρότητα σύμμετρα πίπτοντος τῷ δι' αὐτοῦ ὁέοντι. ἡ δὲ πρόσκρισις ἡ τῆς τροφῆς τοῖς τρεφομένοις γίνεται μὲν κατὰ μεταβολὴν ἐξομοιουμένης αὐτῆς τῷ τρεφομένῳ, οὐ γενομένη **) δὲ πρῶτον ἡ αὐτὴ τῷ τρεφομένῳ, ἐπειτ' αὐτῷ προσκρίνεται. γένεσις γὰρ τοῦτο σαρκός, ἀλλ' οὐ τροφή. ἀλλ' ἡ ***) ἐσχάτη τροφή, ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ τῶν ἔνακτιν τὸ αἷμα, ἐπὶ δὲ τῶν ἀλλων τὸ ἀνάλογον, ἐκάστῳ τῷ τρεφομένῳ διὰ τῶν ἀγγείων φερομένη †) τῶν καθηκόντων ἐπ' αὐτὰ καὶ ἐπιφρέσσα οὐ πό τῆς ἐν ἐκάστῳ δυνάμεως, μεταβάλλεται τε καὶ ἐξομοιοῦται τῷ τρεφομένῳ. καὶ δεῖ τὸ γινόμενον ἐπινοῆσαι, ὡς εἰ ‡‡) οἶνον, ὃ ἐπιχειρένη †††) ἔδατος

*) Ald. ἐπινοῆσαι.

**) Ald. γενομένην.

***) Ald. ἡ.

†) Ald. φερόμενα.

‡‡) Ald. ὡς εἰ.

†††) Ald. ἐπιχέον οὖν.

624 ALEX. APHRODISIENSIS DE MISTIONE.

[fol. 147, a]

ἡ ἐν τῷ οἰνῷ δύναμις, ἀεὶ τὸ ζυπηπτον εἰς αὐτὸν ὑδωρ οἴνον
ποιοῦσα, σώζεται καὶ αὔξει τὸν οἶνον. ὅπερ ὁρᾶται καὶ τὸ
πῦρ πριοῦν, ἐπειδὴν αὐτῷ γειτνιάσῃ τι τῶν καυστῶν. οὕτως
δὲ γινομένης τῆς αὔξήσεως, οἷμαι φανερὸν εἶναι, τὸ μὴ τὴν
αὔξησιν συντελεῖν τοῖς σῶμα διὰ σάματος *) χωρεῖν λέγον-
σιν, πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ παραδόξου καὶ θαυμαστοῦ
δόγματος.

---

*) Ald. *σάματα*.

LIBELLUS INDEX *).

I. INDEX GRAECUS.

A

- Ἄλξειν*] ... θερμόν, ὥσπερ καὶ
ὅταν ἀάξωμεν II, 8, 26.
- Ἀβρωτος*] χυμοὶ ἀβρωτοι IV, 3, 7.
- Ἀγαν]* ἄγαν ψυχρόν — ἄγαν
ξηρόν II, 8, 12.
- Ἀγγεῖον*] II, 3, 14. έάν τις ἀγ-
γεῖον πλάσας θῆ κίρρον εἰς τὴν
θάλατταν II, 3, 35. ἐξ ἀγγείου
ταμιεύμενον II, 1, 6. ὥσπερ
ἐξ ἀγγείου φέων ὁ ἄνεμος I, 13,
5. κινούμενον τοῦ ἀγγείου I,
13, 7.
- Ἀγειν]* εἰς αὐτὴν ἡ φύσις ἄγει
κατὰ ταῦτα IV, 3, 4. ἐκ τοῦ
κέντρου ἀγόμεναι γραμμαὶ II,
5, 10. ἀπὸ τοῦ .. ἥχθω διά-
μετρος II, 4, 6. ἥχθωσαν κάθε-
τοι ἐπὶ τὴν ... III, 3, 8.
- Ἀγονος]* νεφελη ἄγονος I, 9, 4.
- Ἀγώγιμος]* τὸ τῶν ἀγωγίμων
βάρος II, 3, 37.
- Ἀδηλος]* οὐκ ἄδηλον I, 3, 2. κατὰ
θάθοντος ἄδηλον ibid. ἐν πολλῷ
πλήθει θαλάττης ἄδηλον II, 1,
11. σῆμα ἄδηλον III, 4, 6.
- Ἀδήλως]* ἀναζηρατεοθαι ταχὺ καὶ
ἀδήλως II, 2, 19.
- Ἀδειαρετος]* ἀστέρες ἀδιαιρετοι
καθ' ἑαυτούς I, 6, 12.
- Ἀδυναμία]* ὅσα κατὰ δύναμιν καὶ
ἀδυναμίαν λλεγεται IV, 8, 5.
- Ἀδυνατεῖν]* ἀδυνατεῖν ἀφικνεῖ-
σθαι III, 4, 33.
- Ἄδυνατον]* I, 3, 11. 6, 6. 8, 5.
II, 3, 21. 5, 13. IV, 3, 3. 3, 13.
τῶν ἀδυνάτων φασί I, 6, 8.
ἀδυνατον κατὰ τὰ φαινόμενα
καὶ κατὰ τὸν λόγον II, 5, 13.
ἰδεῖν ἀδυνατον II, 3, 18.
- Ἄει]* τὰ ἀεὶ κινούμενα I, 2, 2.
τὸ ἀεὶ οὐμα θέον I, 3, 4. ἀεὶ¹
ἄλλο καὶ ἄλλο γίνεται I, 3, 18. ἀεὶ²
.. τῆς νυκτός quavis nocte I, 8,
3. ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ διαστήματι
I, 8, 8. καθ' ἔκαστην περιόδον
ἀεὶ I, 8, 20. οὐκ ἀεὶ I, 14, 1.
ἀεὶ ἔηρτερος δ τόπος φαινεται
γινόμενος I, 14, 11. μὴ ἀεὶ οἱ
αὐτοὶ τόποι ἔνυδροι I, 14, 32.
ἀεὶ νέος συνεχῶς II, 2, 9. ὡς
γινόμενον ἀεὶ φαίνεται καθ'
ἡμέραν II, 3, 2. ζέφιφοι διαδεχό-
μενοι συνεχεῖς ἀεὶ πνέοντε II,
5, 18. ἔτερον ἀεὶ γινόμενον II,
7, 3. ἀεὶ διαμένειν II, 3, 33.
ἀεὶ τὰ ἐγγύτερον τοῦ πνεός
ἔηρτεραι θάττον IV, 3, 22.
ἀεὶ μᾶλλον δῆλον ἐπὶ τῶν ἴστε-
ρων IV, 12, 3.
- Ἄέναιος]* ποταμὸς ἀέναιος — οὐκ
ἀέναιος I, 13, 7. ποταμὸς ἀέναιος
διὰ τέλους I, 13, 7. τὸν μὲν
ἀέναιον εἶναι τῶν ποταμῶν I,
14, 23. ἀέναιον ποιεῖν τὰς ὑγρό-
τητας τῶν τόπων I, 14, 23.
- Ἄήρ]* ἀέρος κοινὰ πάθη καὶ
ὑδατος I, 1, 2. ἀήρ πνεός
ἐγγίτατα I, 2, 1. ὁ καλούμενος
ἀήρ I, 3, 2. οοσι ... φασί ..

*) Indices hosce confecit C. H. Brandes, Phil. Dr., in bibl. Reg.
Berolin. Assist.
Tom. II.

τὸ μεταξὺ γῆς καὶ τῶν ἄστρων
ἀέρα I, 3, 5. ἀήρ διακρίθειται
I, 3, 7. ἀήρ εἴς ὑδάτος I, 3, 7.
3, 9. 3, 11. ὁ περὶ τὴν γῆν οὐ
μόνον ἀήρ εστιν ἀλλὰ οἷον ἀτμίς
I, 3, 11. — ὁ λεγόμενος ὑφ'
ἡμῶν ἀήρ I, 3, 15. ὁ διὰ τὴν
ψύχειν συνιστάμενος ἀήρ I, 4, 7.
ἡ τοῦ ἀέρος συγκρινομένου πῆξις
I, 4, 13. ὁ ἀήρ ἀνάκλασιν
δεχόμενος I, 5, 2. τὸ συνεχῦν
ὑπ' αὐτὴν (sc. τὴν ἀναθυμία-
σιν) ἀέρος πολὺ I, 7, 2. τὸ
ἔσχατον τοῦ λεγομένου ἀέρος I,
8, 11. πειραμένος ὁ ἀήρ I, 8,
12. ὅτι ἔηρότερος ὁ ἀήρ τοῦ
θέρους I, 12, 16. ἀήρ ὑγρός
I, 12, 16. ἀήρ υγραίνεται ibid.
ἀήρ κινούμενος καὶ ὁέων I, 13,
2. ἀήρ πάλιν συνιστάμενος I,
13, 2. ἀέρος σφαῖρα II, 2, 5.
πολὺ πλῆθος ἀέρος II, 4, 9.
ἀτμίζων ἀήρ II, 6, 20. ἀήρ
νότιος III, 6, 6. ἀήρ βορεῖος
ibid. ἀήρ πλήρης ψυχρᾶς καὶ
πολλῆς ἀτμίδος II, 8, 25. συστά-
σεις ἀέρος III, 3, 12 et saepius.
διαπεπνευκεν ὁ ἀήρ IV, 7, 21.
ὁ πλησίον ἀήρ III, 4, 3. ὁ
πόρρω καὶ πυκνὸς ἀήρ ibid.
ὁ ἥλιος ... διακεῖ τὸν ἀέρα
III, 5, 6. ἀήρ λευκότερος τὴν
φύσιν (sc. τοῦ ὑδάτος) III, 4,
10. ὁ ἐν τοῖς νέφεσιν ἀήρ III,
4, 6. ἀέρος πλῆθες [τὸ ἔλαιον]
IV, 7, 10.

ἄθλαστος] θλαστὸν ἄθλαστον
IV, 8, 6. ἄθλαστα οἷον πέρα-
μως καὶ ὑδρῷ IV, 9, 13.

ἄθρανστος] θραντὸν ἄθραν-
στον IV, 8, 6.

ἄθροιζεν] ἄθροιζεσθαι εἰς χώραν

I, 7, 11. εἴται ἄθροιζεσθαι ἡ
ἀναθυμίασις I, 10, 8. ἄθροι-
ζεται ἡ σύγκρισις I, 8, 16.
ἡθροισμένος ὅγκος II, 2, 2.
ἄθροισις] νειρῶν ἄθροισις I,
3, 10.
ἄθροισ] λαβρότερα λέγεται (τὰ
ὑδάτα) ὅταν ἀθρούτερα I, 12,
12. ὕσφι ἔγγυτερον καὶ ἀθροι-
τέρα γένηται ἡ πῆξις I, 12, 15.
σῶμα κείμενον ἀθρόον II, 2, 3.
πλῆθος ὑδάτος διαταθὲν καὶ
ἀθρόον II, 2, 18. συνεχῶς ἐσόν-
των ἀθρόων ὀῖς (τῶν ποταμῶν)
II, 2, 19. τόπος εἰς ὃν ἀθρόοι
ὅλουσι οἱ ποταμοὶ II, 3, 11.
πρὸιν γενέσθαι ἔκκρισιν ἀθρόαν
II, 5, 1. ἀνθισταμένον τοῦ
πνεύματος ἔξωθεν εἰσω ἀθρόον
II, 8, 15. ἄθροά ὠθονμένη ἡ
θάλαττα II, 8, 42. πνεῦμα
ἀθρόον φερόμενον II, 8, 24.
πνεῦμα ἀθρόον καὶ πυκνότερον
III, 1, 1. ἀθρόον χωρεῖν —
πολὺ ἀθρόον χωρεῖν de ventu
(πνεῦμα) dictum III, 5, 12, 13.
ἀθρόας τῆς ὄψεως III, 6, 5.
ώστε μὴ τὴν ὄψιν ἀθρόαν
διελθεῖν III, 6, 8. τὰ ἔντα
ἀθρόον ἔχει τὸ ὑγρόν IV, 9, 40.
ἀθρόως] ἔκκρισις ἔχον καὶ ὑγροῦ
ἀθρόως IV, 9, 33.

αἰγιαλός] ἐν τῇ θαλάττῃ περὶ¹
τοὺς αἰγιαλούς II, 8, 29.

αἴδιος] (ἢ τῆς κενήσεως ἀρχῆ)
αἴδιος καὶ τέλος οὐκ ἔχοντο I,
αἴδιος καὶ τέλος οὐκ ἔχοντο I,
2, 2. τὸ ὄλον αἴδιον I, 14, 31.
αἴδιον τὸ πᾶν II, 3, 2.

αἴθήρ] ὁ λεγόμενος αἴθήρ I, 3,
4. αἴθήρ περιποὸς φέρεσθαι
ἄνω II, 7, 2. ὁ ἄνωθεν αἴθήρ
II, 9, 10, 12.

*αἰθρία] αἰθρίας οὐσης I, 4, 9.
II, 8, 28, 9, 13. absque οὐσης
I, 5, 1. ἐν πάγοις καὶ αἰθρίαις
I, 6, 10. γίνεται αἰθρίας τε καὶ
νηνεμίας I, 10, 4. ἀνεμοὶ ποιοῦσι
αἰθρίαν II, 6, 16.*

*αἰθρίος] αἰθριώτατοι εἰσὶ τῶν
ἀνέμων II, 6, 16.*

*αἴμα] τὸ γόλα καὶ ἄλλα αἷμα κοι-
νὸν ὕδατος καὶ γῆς IV, 7, 10.
αἷμα πήγνυται τῷ ἔγχραινεσθαι
ψυχόμενον IV, 7, 13. τὰ ροσύδη
αἵματα IV, 7, 14. αἷμα καὶ
γονὴ κοινὰ γῆς καὶ πνεύματος
καὶ ἀέρος IV, 10, 18. τὸ ἔχον
ἶνας αἷμα ibid. οἶον αἷμα IV,
12, 12.*

*αἱματώδης] αἱματώδη χρώματα
I, 5, 1.*

*αἱνίττεσθαι] εἰπερ γίνεττο τὸν
Ὥκεανὸν οἱ πρότερον I, 9, 6.*

*αἱξ] δαλοὶ καὶ αἴγες I, 4, 1. 5.
6 (definitio).*

*αἱρεῖν] εἴλοντο .... ἄλιες ἀντὶ τῶν
ἰχθύων II, 3, 41.*

*αἱρεῖν] λίθος ὑπὸ πνεύματος
ἀρθεῖε I, 7, 9. αἰρομένον ἢ
καταφερομένου τοῦ ἥλιον III,
2, 6.*

*αἰσθησις] ἐν τοῖς περὶ αἰσθήσεως
[vid. Add. ad Vol. I, p. 650
not.] I, 5, 2. περὶ τῶν ἀφανῶν τῇ
αἰσθήσει I, 7, 1. οὐμεῖα τούτων
καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν αἰσθή-
σιν II, 8, 18. τὰ περὶ τὰς
αἰσθήσεις δεικνύμενα III, 2, 12.
τὰ περὶ τὰς αἰσθήσεις συμβα-
νοῦντα III, 4, 21. πρὸς τὴν
αἰσθήσιν κρίνομεν πάντα τὰ
αἰσθητά IV, 4, 9. διαφέρει ..
τοῖς πρὸς τὰς αἰσθήσεις ἴδοις*

*IV, 8, 3. τῷ σχήματι μὲν ..
τὴν δ' αἰσθησιν οὖν IV, 12, 8.
αἰσθητός] μηδεμίαν αἰσθητὴν
ἔχει διαίρεσιν (de speculo) III,
2, 11. cfr. III, 3, 11. πρὸς τὴν
αἰσθησιν κρίνομεν πάντα τὰ
αἰσθητά IV, 4, 9.*

*αἴτια] I, 4, 1. Θεωρίοιμεν ἀν-
τὰς αἴτιας I, 1, 2. πρώτη αἴτια
I, 2, 2. διὰ τὸν αἴτιαν I, 3, 9,
I, 8, 1. II, 7, 7. et saepius.
διὰ τίνα ποτ' αἴτιαν I, 3, 10.
αἴτια καὶ ἀρχή I, 3, 13 (cfr.
ad Exc. IV, 4, 1. Vol. II, p.
197). I, 5, 2. ταίτια δεῖ ὑπο-
λαβεῖν τὰς αἴτιας I, 5, 3.
οἰκειοτάτη αἴτια I, 8, 17. λη-
πτέον τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἴτιας
πάντων I, 9, 1. διὰ τὰς αὐτὰς
αἴτιας γίνεται τοῖς κάτω I, 11,
1. διὰ τὴν αὐτὴν αἴτιαν I, 12,
16, 19. et saepius. περὶ οὖν τὴν
αἴτιαν εἰπομεν II, 3, 7. ἅπο-
δονται τὴν αἴτιαν καὶ περὶ τῆς
ἀλμυρότητος II, 3, 22. ἔνιοι
... διὰ ταῦτην τὴν αἴτιαν
ἴζημινθησαν II, 3, 37. σημεῖον
τῆς εἰρημένης αἴτιας II, 8, 22.
αἴτια τοῦ κάτω φέρεσθαι τὸ
περικός ἄρω II, 9, 12. ἐπει
ταῦτ' ὅπ' ἄλλης αἴτιας συνέ-
στηκεν IV, 10, 3. τοῦ χαλκὸν
μὲν ἢ ἀργυρον γενέσθαι αἴτια
... κίνησις IV, 12, 11.*

*αἴτιαν] αἴτιατον I, 2, 2. δοσι
τὴν γῆν αἴτιονται τῆς ἀλμυρό-
τητος ἐμμιγνυμένην II, 3, 10.
ἐπει τὴν γῆν τις αἴτιοντο τοῦ
πάθον II, 8, 39.*

*αἴτιος] πρῶτα αἴτια I, 1, 1. τὸ
δ' οὔτως αἴτιον ως ὅθεν ἵ τῆς
κινήσεως ἀρχή I, 2, 2. αἴτιον
41 **

- ώς μὲν ὅλη ... ώς δὲ τὸ κινοῦν
I, 4, 13. τοῦ μὴ γίνεσθαι ...
αἴτιος ἡ .. κινησίς I, 7, 11.
μάλιστα δ' αἴτιον ὅτι .. ibid.
ὑπὸ τοῦ μάλιστ' αἴτιον τῆς
πηγέως I, 12, 9. τούτων αἴτιον
ὑποληπτέον I, 14, 20. τὸ αἴτιον
τῆς ἀπορίας II, 2, 4. φαίνεται
τὸ αἴτιον ταῦτὸν καὶ περὶ ...
etc. II, 3, 13. τὰ τῆς ἀλμυρό-
τητος αἴτια II, 3, 19. τούτου
αἴτιον τὸ μεταπίπτειν II, 4, 14.
τὰ κίματα τῶν ἀνέμων ἔστιν
αἴτια II, 8, 39. διὰ τοῦτο τὸ
ὑδρῷ αἴτιον τῆς κενήσεως ibid.
ἀποκεκριμένον τὸ αἴτιον ὃ εἰ II,
9, 14. ὅπερ αἴτιον δοκεῖ τοῦ
τοιούτου πάθους II, 9, 19. εὐδλας
αἴτιον III, 3, 6. αἴτια τῶν στοι-
χείων IV, 1, 1. τὸ ὑγρὸν τῷ
ξηρῷ αἴτιον τοῦ δρέπεσθαι IV,
4, 3. τὰ αἴτια τὰ περὶ τὴν
ὅλην IV, 5, 2. αἴτιον τοῦ μὴ
ὑφίστασθαι μηθέν IV, 5, 7. τὸ
αὐτὸν τῷ αὐτῷ κατὰ ταῦτὰ οὐκ
ἔστιν αἴτιον ἐναντίου IV, 6, 3.
ἄκαμπτος] οὐαμπτὸν ἄκαμπτον
IV, 8, 6. ἄκαμπτα καὶ ἀνέβ-
θυντα IV, 9, 9 (definitio).
ἄκαριτος] διὰ μηρὰς καὶ ἀκα-
ριαλας μεταβολάς I, 14, 19.
ἄκαττακτος] κατακτὸν ἀκάττακτον
IV, 8, 6.
ἄκανθος] κανατὸν ἄκανθον IV,
8, 6. τὰ σφόδρα χλωρὰ ἄκανθα
IV, 9, 30.
ἄκινησία] κινησίς καὶ ἀκινησία
I, 3, 13. τὸ θέρος καὶ ὁ χειμών
... ποιεῖ τὴν ἄκινησίαν I, 8, 12.
ἄκινητίζειν] τὸ κινούμενον ἥττον
σήπεται τῷ ἄκινητίζοντος IV,
1, 15.
- ἀκμάζειν] ἀκμάζειν καὶ φθίνειν
I, 14, 3.
ἀκμή] τὰ σώματα .... ἀκμὴν
ἔχει καὶ γῆρας I, 14, 2.
ἀκολονθεῖν] ὅσα τούτοις ἀκο-
λουθεῖ πάθη I, 3, 13. III, 1, 2.
ἀναθυμάσιος ἀκολονθεῖ τῇ ὄρμῃ
τῆς ἀρχῆς II, 8, 4.
ἄκρα] ἄκραί ἀνεσπασμέναι φαι-
νοῦται ἐν τῇ θαλάττῃ III, 4, 4.
ἄκρατητος] διὰ τὸ ἀπεπτον εἶναι
καὶ ἀκράτητον ὑπὸ τῆς φύσεως
IV, 7, 14.
ἄκρατος] μάλιστα ἄκρατος γίνε-
ται ἡ Ἱερις III, 4, 26.
ἄκριβεια] ως ἐνδέχεται λαμβά-
νειν τῶν τοιούτων τὰς ἀκριβειας
II, 5, 14.
ἄκριβής] οἱ λόγοι αὐτῶν οὐκ
ἀκριβεῖς IV, 12, 7.
ἄκριβον] βούλεται εἶναι φαινό-
μενον οὐκ ἀκριβοῦ δὲ II, 6, 8.
ἄκριβῶς] καθ' αὐτὸν καὶ ἀκριβῶς
λέγειν I, 3, 19.
ἄκριτος] ἄκριτος καὶ χαλεπός ὁ
Ὥριων II, 5, 4.
ἄκρόνυχος] ἀκρόνυχοι ἀνεμοι II,
8, 32.
ἄκτις] αἱ ἀπὸ τῆς γῆς ἀνακλώ-
μενοι ἀκτῖνες I, 3, 10. οὐκ ἀν
πόρρω ... ὁ κῶνος ὁ ἀπὸ τοῦ
ἡλίου ουμβάλλοι τὰς ἀκτῖνας I,
8, 6. αἱ τῶν ἀκτίνων διακλάσσεις
I, 12, 5. ἐμπεριλαμβανομένων
τῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων II, 9, 10.
ἡ ἀπὸ τῶν ἀκτίνων θερμότης
II, 9, 13. ἀπαλλάσσονται αἱ
ἀκτῖνες III, 4, 19.
ἄλειν] τῇν ἀλεῖν [ita enim ex-
hibendum pro ἄλεια] καὶ τῇν

θερμότητα I, 3, 20. μήθ' οὔτως
ἔχῃ ἡ ἄλλα I, 10, 2. ἐν τοῖς
ψύχεσι ὑπέτον σήπεται ἡ ἐν ταῖς
ἄλλαις IV, 1, 13.

ἀλειεινός] διὰ τὸ τὸν τόπον ἀλε-
εινότερον εἶναι I, 10, 2. ἐν ταῖς
ἀλειειναῖς χώραις I, 12, 5. ἐν
τε ταῖς χώραις καὶ ταῖς ὥραις
ταῖς ἀλειειναῖς I, 12, 19. ὁ νότος
καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ πνεύ-
ματι ἀλειεινότατος ἀνεμος II, 3,
26. διωρισμένων ... τῷ ἀλειεινῷ
τῶν πνευμάτων II, 6, 13. ἀνε-
μος μᾶλλον ἀλειεινός II, 5, 20.

ἀληθεία] τοῖς τὴν ἀληθείαν ζη-
τοῦσι II, 3, 4.

ἀληθίς] ἔστι τούτων τὸ μὲν
ἀληθές τὸ δ' οὐκ ἀληθές I, 14,
18. ἀληθές opp. ἄτοπον II,
3, 24.

ἀληθῶς] τὰ δυνάμενα ποιεῖν τὸ
αὐτῶν ἔργον ἀληθῶς ἔστιν IV,
12, 5.

ἄλλα] ἄλλα μήν οὐδέ ... γε I,
3, 7. ἄλλα μήν I, 3, 11. οὐ
μήν ἄλλα .... γε I, 3, 12. οὐ
μήν ἄλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ I, 7,
9. ἄλλα μήν καὶ III, 4, 9. οὐ
μήν ἄλλά IV, 1, 9. οὐδέ .. ἄλλη
II, 3, 33. οὐδέ .. ἄλλη ἡ IV,
12, 5. ὅσα μαλακά ἄλλα μῆ
νγρά IV, 6, 6. κατὰ μῆκος ἄλλα
μῆ κατὰ πλάτος IV, 9, 25. ἄλλ
οὐ I, 6, 11. II, 8, 40. IV, 2,
2 etc. οὐ μόνον ... ἄλλα καὶ
IV, 7, 5. 8 et saepius. οὐ μόνον
.. ἄλλά (absque καὶ) II, 4, 6.
εἰ μή ... ἄλλα καὶ I, 6, 13.
ἄλλη ὅμως II, 9, 17. εἰ γένοιτο
στάτευσις ἄλλα μῆ ὅπτησις IV,
3, 26. λυτὰ ὑγρᾶ οὐ πατεῖ δὲ
ἄλλα ψυχρῷ IV, 6, 12.

ἄλληλιν] ἡ εἰς ἄλληλα μετα-
βολή I, 1, 1. γίνεσθαι ἐξ ἄλλη-
λιν I, 3, 1. I, 3, 8. ἀπαντα εἰς
ἄλληλα συντέτρηται ὑπὸ γῆν II,
2, 20. ἀποβιαζόμενα ἄλληλα II,
8, 43. γίνεται .. διὰ τὰς αὐτὰς
αἵτιας ἄλληλοις III, 2, 1. διὰ
τὸ παρ' ἄλληλα φαίνεσθαι III,
4, 26. ὅμοιόν τι .. πρὸς ἄλληλα
πάσχονται IV, 4, 3. πρὸς ἄλληλα
ἀόριστα IV, 4, 8. ταῦτα δια-
φέρει ἄλληλων IV, 8, 3, 10, 1.
λέγω τῶν ἀπλῶς μαλακῶν καὶ
μὴ πρὸς ἄλληλα IV, 9, 25.
πύρον καθ' οὖς προσφύεται
ἄλληλοις IV, 9, 25.

ἄλλοθι] ἄλλοθι καὶ ἄλλοθι III,
5, 13.

ἄλλοῖς] τι ἄλλοισι τερον II, 9, 16.

ἄλλος] τὰλλα I, 3, 2 et saepius.
ἕτερος ἄλλο καὶ ἄλλο γίνεται I, 3,
18. II, 3, 21. ὡς ἄλλον καὶ
ἄλλον γινομένον πυρός I, 4, 8.
ἄλλα παρ' ἄλλα τιθέμενα χρώ-
ματα III, 4, 29. πρὸς ἄλλο
καὶ ἄλλο σημεῖον IV, 5, 4.
ἔστι κάμψις καὶ εὑθυννος ἄλλο
καὶ ἄλλο IV, 9, 9. μεθισταμέ-
νον ἄλλου ἄλλῳ μορίῳ IV, 9,
15. ἄλλος ἄλλως IV, 10, 7.
οὐδὲν ἄλλα πλήν .. II, 2, 3.
οὐδὲν ἄλλο παρά .. IV, 12, 4.
οὐδὲν ἄλλο ἡ .. ibid. τὸ τοιοῦ-
τον ἄλλο πάθος I, 8, 2. τὰλλα
τὰ τοιαῦτα III, 7, 4. it. IV, 12,
13. ὅσα ἄλλα τοιαῦτα IV, 8, 2.
it. 3. διαφέρει τοῖς ἄλλοις τοῖς
τοιούτοις IV, 12, 10. τῶν λού-
τρῶν καὶ ἄλλων τοιούτων IV,
2, 4. πάντα τὰλλα IV, 1, 9.
ἄλλα πολλά IV, 3, 2. δῆλον ὡς
ἀνάλογον ἔξει τὰλλα II, 5, 16.

- πάσχει δὲ καὶ τὰλλα ταῦτα II, 3, 31. ἄλλη αἰτία IV, 10, 3. ἐν ἄλλοις καιροῖς οἰκειοτέροις II, 3, 32. ὅταν ἄλλων ἐκπνεόντων ἀνέμων ἐμπίπτωσι ἔτεροι II, 6, 22.
- ἄλλοτροις**] φυθορὰ οἰκείας θερμότητος ὑπὸ ἄλλοτριας θερμότητος IV, 1, 10. ὑπὸ θερμότητος ἔηρας καὶ ἄλλοτριας IV, 3, 21. ἄλλοτρια θερμότητος IV, 11, 2, 3.
- ἄλλως**] ἄλλως τε καὶ II, 2, 25. ἄλλως ἔχειν II, 8, 2. οὐκ ἄλλως ἔχοντων III, 4, 9. ἄλλως πως IV, 2, 5. ἕστι μὲν ως τὸν αὐτὸν τρόπον ἔστι δ' ως ἄλλως IV, 6, 5. ἄλλος ἄλλως IV, 10, 7.
- ἄλμα**] τὸ φέγγος ἀπέτεντος οὗν ἄλμα I, 6, 10.
- ἄλμυροις**] II, 3, 14.
- ἄλμυρός**] de mari dictum II, 1, 1. 4. ἄλμυρός .. ὁ ἰδρώς II, 3, 13. ἄλμυρα ἀεύματα ποταμῶν II, 4, 44.
- ἄλμυρότητος**] ἄλμυρότητος τῆς θαλάττης II, 3, 1. αἰτία τῆς ἄλμυρότητος II, 1, 5. 2, 1.
- ἄλογος**] τὸ αὐτὸν συμβαίνει καὶ τούτοις ἄλογον II, 2, 11. ἄλογον εἰ μὴ II, 2, 13. οὐδὲν ἄλογον II, 8, 5.
- ἄλογως**] ἔχει οὐκ ἄλογως II, 5, 7.
- ἄλουργός**] τὸ ἄλουργόν III, 2, 5. 4, 24.
- ἄλυσις**] ὕσπερ αἱ ἄλνοσις σύγκειται IV, 9, 28.
- ἄλς**] ἄλεις IV, 6, 12. 8, 9, 10, 9, 18. ἄλεις οὐ χονδροὶ ἄλλα χαῖνοι καὶ λεπτοὶ ὕσπερ χιών II, 3, 41. ἄλων πλῆθος II, 3, 43.
- ἄλντος] ἄλντα τῇ ὑπερβαλλούσῃ θερμότητι IV, 6, 8. ἄλντα — λυτά IV, 6, 12. 7, 15. ἄλντα μάλιστα IV, 7, 17.
- ἄλφιτον**] ἄλφιτον ὕδατε κολλήσας IV, 4, 3.
- ἄλως**] αἱ ἄλω I, 1, 7. αἱ ἄλω περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην I, 7, 5. τῆς ἄλω τὴν αἰτίαν ἐροῦμεν I, 7, 8.
- ἄμα**] ἄμα τε I, 3, 4. ἄμα τε .. καὶ I, 3, 12. καὶ .. ἄμα I, 6, 6. ἄμα καὶ II, 8, 57. IV, 6, 1. ἄμα .. καὶ IV, 9, 8. 9, 21. ἄμα πᾶν I, 14, 3. ἄμα πάντες I, 6, 6. ὅταν ἀποσπινθηρίζῃ ἄμα καύμενον I, 4, 6. ὅταν .. ἄμα κάτωθεν συμπίπτῃ I, 7, 3. ἄμα .. ἀφανισθείη πᾶν II, 2, 18. ὁρῶμεν ἄμα πλεύοντας πινεούτας ἀνέμους II, 8, 5. ὅπον ἄμα κῦμα σεισμῷ γέγονεν II, 8, 40. ἄμα ἡ χωρὶς IV, 9, 10.
- ἄμιάλακτος**] μαλακτὸν ἀμάλακτον IV, 8, 6. τὰ μὲν μαλακτά .. τὰ δὲ ἀμάλακτα οἵον κέραμος IV, 7, 15. ἄτηκτα καὶ ἀμάλακτα IV, 10, 12.
- ἄμανρός**] ἀστήρ τις ἔσχε κόμην ἀμανρὸν μέντοι I, 6, 9. ὅταν (αἱ ἄλω) ἀμανρότεροι τὸ μῆγος I, 7, 9. γίνεσθαι τὸν ἥλιον ἀχλυώδη καὶ ἀμανρότεροι ἄνευ νέφους II, 8, 22. Ιοὺς ἀμανρότερα τοῖς κρούμασι III, 4, 30.
- ἄμανρον**] διὰ τὸ ἀμανροῦσθαι τὸ θερμόν II, 8, 32.
- ἄμεινων**] ἀμείνων αἰδηρος IV, 6, 10.
- ἄμπιωτις**] εἴσω γίνεται πάλιν ἡ ὄντις ὕσπερ ἄμπιωτις II, 8, 7.

- ἀμυδρός] ὁμοδρόν ἔγινετο τὸ φέγγος I, 6, 9. ἀμυδρότερα χεώματα III, 2, 4.
- ἀμύθητος] ἀμύθητον διαφέρειν III, 4, 29.
- ἀμφότερος] ἀμφότεροι οὗροι II, 6, 14.
- ἀμφοτέρως] I, 13, 13. III, 6, 4. ἀμφοτέρως ἔσται ταῦτα III, 4, 22. ἀμφοτέρως τὸ αὐτὸ γίνεται πάθος IV, 7, 5.
- ἀμφω] III, 1, 2. IV, 3, 5.
- ἄν] Θεωρήσαστες ἄν .... ἵσως ἄν ἐπανσαντο I, 3, 5. εἰ σιντοτηκε .... φροῦδον ἄν ἦν I, 3, 6. ἢ ἄγ ἔχῃ I, 4, 5. οὔτε .... δύναται ἄν I, 10, 4. οὐ γὰρ ἄν ἐπήγνυτο .... εἰ μὴ I, 11, 3. οὐ γὰρ ἄν ἐπάγῃ I, 12, 4. ὁ μὴ καὶ ὁ τυχῶν εἴποιεν I, 13, 1. δόξεις γὰρ ἄν εὑλογον εἶναι II, 2, 2. μαρτύριον ἄν εἶη II, 3, 39. σκεπτέον ἄν εἴη ὅποιον κινητικότατον ἄν εἴη τῶν σωμάτων II, 8, 2. ὥστ' οὐκ ἄν ἐλάνθανεν εἰ ... ἡσαν II, 1, 10. τούτον μὴ συμβαίνοντος ἡσαν ἄν ... III, 4, 13.
- ἄν] i. q. ξάν 1, 4, 5. II, 8, 39. III, 1, 1. 5, 13. IV, 11, 3. 8. ac scipius.
- ἄντι] ἀνὰ λόγον I, 2, 1. 14, 5. II, 5, 3. III, 2, 4. 4, 25. IV, 12, 4 (caeterum vide quae annotationata sunt in Vol. I, p. 477). οἱ ἀνὰ μέσον ὥραι II, 5, 3.
- ἀναβαίνειν] ὅταν κάτωθεν ομπίπτῃ ἀναβαίνειν εὐκρατον ἀναθυμίασιν I, 7, 3.
- ἀναβλέπειν] εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπειν I, 8, 18.
- ἀναβράττειν] λίθοι ἐν τοῖς λικνοῖς ἀναβραττόμενοι II, 8, 47.
- ἀνάγειν] ἐὰν εἰς τὸ δυνατὸν ἀναγάγωμεν I, 7, 1. ἀναγομένον τοῦ ὑγροῦ I, 9, 7. τὸ ἀνάγθεν ὑπὸ τοῦ ἥλιου ὕδωρ I, 13, 6:7. II, 3, 5. τὸ ἀναχθὲν ὄρδιμεν πάλιν καταβαίνειν ὕδωρ II, 2, 12. διὰ πονηρότητα ἀνάγεσθαι II, 2, 13. πάλιν ἀναχθῆναι δεήσει τὸ πότιμον II, 3, 5. τοῦ ὑγροῦ ἀναχθέντος ὑπὸ τοῦ ἥλιου II, 3, 9. ἀνάγεται τι μέρος (τῆς θαλάττης) II, 3, 30. τὸ ἀναγόμενον τοῦ ὑγροῦ II, 2, 8. αἱ ἀπὸ τοῦ ... ἀναγόμεναι γραμματα III, 5, 4.
- ἀναγκάζειν] ἀναγκάζεται εἰς τὸ πλάγιον φέρεσθαι (de vento agitur) III, I, 3.
- ἀναγκαῖος] ὁτιν ἀναγκαῖον τὸν ἀέρα I, 3, 16. ἀναγκαῖον γίνεσθαι I, 4, 2. II, 6, 10. 9, 4. ἀναγκαῖον χρῆσθαι I, 4, 3. ἀναγκαῖον φαίνεσθαι II, 1, 11. τοῦτο ἐξαίρειν ὅλον ἀναγκαῖον II, 2, 23.
- ἀνάγκη] ἐξ ἀνάγκης συνεχής I, 2, 2. οφοδρότατον μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης τὸ τάχιστα φερόμενον II, 8, 3. ἀνάγκη τὸν αὐτὸν ἔχειν λόγον I, 3, 7. ἀνάγκη τὰ βαρύτερα πρῶτα φέρεσθαι II, 3, 27. τοῦτο καὶ αὐτὸ ἀνάγκη πύκλον εἶναι III, 1, 3. ὅσον ἀνάγκη .... τοσοῦτον λέγωμεν III, 4, 21. εἰ ... εἰρηται καλῶς, ἀνάγκη .. εἶναι III, 4, 25. ἀνάγκη τὰ πεττόμενα παχύτερα εἶναι IV, 2, 7. ταῦτα πρῶτα ἀνάγκη ὑπάρχειν IV, 4, 6. ἐξ

- ἀνάγκης προηγεῖσθαι τῆς διαιρέσεως IV, 9, 26.
- ἀναγωγὴ] ἡ ὥπὸ οὐλίου ἀναγωγὴ τοῦ ὑγροῦ II, 2, 10.
- ἀναδιδόνται] ὕδατός τι πλῆθος, εἰς οὖ... ἀναδίδωσι πάντα II, 2, 20.
- ἀναδύνεται] οἱ ποταμοὶ ... πάλιν ἀναδύνονται II, 2, 23.
- ἀναθυμιᾶν] τὸ ἀναθυμιώμενον πῦρ I, 3, 18. ἡ γῆ ἀναθυμιᾶται II, 4, 17. τὸ ἀναθυμιώμενον I, 7, 3.
- ἀναθυμίασις] διὰ τὸ ἀτμίζειν τε καὶ ἀναθυμίασιν ἔχειν γῆς I, 3, 15. ἀναθυμιάσεως φύσις θερμὸν καὶ ὑγρόν ibid. ἀναθυμίασις μὴ ἀπλῆ ἀλλὰ διπλῆ I, 4, 2. cfr. II, 3, 20. III, 7, 2. ἀναθυμίασις ὥπὸ τῆς κινήσεως ἐκκαομένη I, 4, 7. ἡ ὥπὸ τοὺς λύχνους τιθεμένη ἀναθυμίασις I, 4, 8. ἐκκαομένης τῆς ἀναθυμιάσεως I, 4, 11. ἀναθυμίασις ξηρὰ καὶ θερμή I, 7, 1. III, 1, 15. εὔκρατος ἀναθυμίασις I, 7, 3. πλῆθος τῆς ἀναθυμιάσεως I, 7, 8. ἡ ἐξ ὕδατος ἀναθυμίασις I, 9, 4. ἡ ἐξ ἀέρος ἀναθυμιάσις I, 9, 4. ἐπταύ ἀθροίζεοθαι ἡ ἀναθυμίασις I, 10, 8. ἡ ἐν τῇ ξηρᾷ ἀναθυμίασις πάσσα II, 3, 24. μεμιγμένης οὖσης τῆς τε ἀτμιδύδοντος ἀναθυμιάσεως καὶ τῆς ξηρᾶς II, 3, 25. συμπεριλαμβάνειν πολλὴν ἀναθυμίασιν ξηράν II, 3, 27. ἀναθυμιάσεως διττῆς οὖσης τῆς μὲν ἀτμιδύδοντος τῆς δὲ καπνιώδοντος II, 4, 5. δὲ οὐλίος ... διθενεῖς καὶ ὀλίγας οὖσας τὰς ἀναθυμιάσεις μαραίνει II, 5,
1. cfr. III, 7, 5. ἀποσθεννυμένης τῆς ἀναθυμιάσεως ... ἡ παταμαραινομένης II, 5, 3. τῷ ἥδῃ ἐξεληλυθέναι τὴν ἀναθυμίασιν καὶ ἄλλην μῆπω ἐπιφερεῖν ibid. πρὸν γενέσθαι τὴν ἀναθυμίασιν II, 5, 5. ἐμπεριλαμβάνεοθαι τῆς ξηρᾶς ἀναθυμιάσεως εἰς II, 9, 5. ὅταν ἀναθυμίασις εἰς τὴν φλόγα συνεοτραμμένη φερται II, 9, 6. συνεχῆς οὖσα ἡ ἀναθυμίασις II, 8, 4. ἡ ξηρὰ ἀναθυμίασις ἐκπυροῦσα III, 7, 3. ἡ ἀναθυμίασις ἡ ἀτμιδύδης ἐγκατακλειομένη III, 7, 4. τῆς ἀναθυμιάσεως τῆς ἐκατέρου ἐγκατακλειομένης IV, 8, 2.
- ἀναισθητος] ἀναισθητος ἡ μεταβολή III, 4, 24.
- ἀνακάμπτειν] ὁ Καικίας ... ἀνακάμπτει εἰς αὐτόν II, 6, 17 (cfr. II, 6, 20 ἀνακάμπτειν πρὸς αὐτόν). τὸ ἀνακαμπτόμενον καὶ τὸ κατακαμπτόμενον IV, 9, 7.
- ἀνακλᾶν] αἱ ἀπὸ τῆς γῆς ἀνακλῶμεναι ἀκτῖνες I, 3, 10 [quod loco descendit ab apō II, 9, 19. vide Vol. I, p. 619]. ἀνακλωμένης τῆς ὄψεως ἀπὸ τῆς ἐλκομένης ὑγρότητος ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν οὐλίον I, 6, 3. cfr. III, 4, 3. τοσοῦτον ἀνακλισθῆναι I, 6, 8. τὴν ὄψιν ἀνακλᾶσθαι πρὸς τὸν οὐλίον I, 8, 10. cfr. III, 6, 1, 3. ἡ ὄψις ἀνακλᾶται ... ἀπὸ ὕδατος καὶ ἀπὸ ἀέρος καὶ πάντων τῶν ἐχόντων τὴν ἐπιφάνειαν λεῖται III, 2, 20. cfr. III, 4, 2, 15. ἀνακλωμένη ἡ ὄψις III, 4, 2, 6, 9. ἀνακλᾶται ἀπὸ τῆς ονυματαμένης ὁχλίσ

- ἡ ὄψις III, 3, 7. ἀς (*γωνίας*) ἀνακλώμεναι ποιοῦσιν αἱ γραμμαὶ ... III, 5, 13.
- ἀνάκλασις**] ἀνάκλασιν δεχόμενος δὲ ἡφέ I, 5, 2, γίνεται (ἡ κόμη) διὰ τὴν ἀνάκλασιν τοιαύτη τὴν χρόαν I, 7, 6. cfr. I, 6, 7. ἀφ' ὧν καὶ ὡς συμβαίνει τὴν ἀνάκλασιν γίνεσθαι πρὸς τὸν ἥλιον III, 2, 7. ἀνάκλασις τῆς ὄψεως πρὸς τὸν ἥλιον I, 8, 7. cfr. I, 8, 9. III, 3, 2. 4, 9. διὰ τὴν ἀνάκλασιν τὴν ἄλλῳ φαίνεσθαι I, 8, 12. αἱ περὶ τῆς ἀνάκλασις δόξαι II, 9, 19. ὅτι ἀνάκλασις ηἱ ἀστραπή II, 9, 20. ἀνάκλασις πρὸς τὸ λαμπρὸν ἐξ ἐναντίας III, 4, 6. ὅτω διὰ τὴν ἀνάκλασιν ἔμφασίς τις III, 4, 8. ἀνάκλασις τῆς ἥριδος III, 4, 12. διὰ τὴν ἀνάκλασιν ὀλίγῃ τῇ ὄψι τὸ θεωροῦνται III, 4, 22. ἀπὸ τῆς ἐξωθεντικῆς ἀνάκλασις γίνεται διὰ τὸ πορρώτερον ποιεῖσθαι τὴν ἀνάκλασιν III, 4, 3. ὥστε ἀνάκλασιν πάμπαν ἀσθενῆ γίνεσθαι III, 4, 33. ηἱ ἀνάκλασις τὸ ὑπάρχον τῷ ἥλιῳ ἔμφαίνεσθαι χρῶμα ποιεῖ III, 6, 5.
- ἀναλυμβάνειν**] ἀναλαβόντες τὰς ἐξ ἀρχῆς θέσεις I, 3, 1. ἀναλαβόντες τὴν ὑποκειμένην ἀρχὴν I, 8, 11. εἰς αὐτὸν ἀναλαμβάνον IV, 3, 11.
- ἀναλίσκειν**] ὅταν (τὸ ὑγρὸν) ὑφ' ἡς ἔχει θερμότητος ἀναλωθῆ IV, 5, 9.
- ἀναλογία**] κοινὴ ἀναλογία πρὸς τὰ σύνοτοιχα σώματα I, 3, 7. κατ' ἀναλογίαν IV, 9, 34.
- ἀναλογίζειν**] ἐκ τούτου ἀφέον ἀναλογίσασθαι ὅτι I, 14, 29.
- ἀνύλογος] ἀνάλογον καὶ δι' αὐτὰς αἵτις γίνεται τοῖς κάτω I, 11, 1. τὸ ἀνάλογον ἀποδώσει II, 5, 19. δῆλον ὡς ἀνάλογον ἔξει ταῦλα II, 5, 16.
- ἀναλύειν**] εἰς ὁ ἀναλύονται I, 3, 1.
- ἀναξηραίνειν**] πλῆθος ὕδατος ἀναξηραίνεται II, 2, 18. ἀναξηραίνεσθαι ταχὺ καὶ ἀδήλως II, 2, 19. ἀναξηραίνεται (ὁ οἶνος) ὑπὸ τοῦ καπνοῦ IV, 10, 7.
- ἀναπετανύναι**] τόπος πολὺ πλείων καὶ ἀναπεπταμένος II, 5, 20.
- ἀναποσθενύναι**] ἐναποσθεννυμένον πυρός II, 9, 11.
- ἀναριθμήτος**] ποταμῶν δεύντων ὀναριθμήτων II, 2, 17.
- ἀνιαριθμηγγύναι**] ἥδη καὶ ὕδατα ἀνερράγη γινομένων σεισμῶν II, 8, 39.
- ἀνιαριθμεῖν**] Χάρυβδις ἀναρρόφησσα II, 3, 3.
- ἀνασπᾶν**] ἄκραι ἀνεσπασμέναι φαίνονται ἐν τῇ θαλάττῃ III, 4, 4. οὐκ ἀνασπᾶ εἰς αὐτὰ τὸ ὑγρὸν τὰ ἐγόμενα IV, 3, 12.
- ἀνατέλλειν**] Ὡρίων δύρων καὶ ἐπιτέλλον II, 5, 4. ἄλλον τινὸς ἀνατέλλοντος σημείου III, 5, 2.
- ἀνατολή**] κομήτης ποιησάμενος τὴν ἀνατολήν I, 7, 10. ἐπὶ δυσμάς καὶ ἀνατολὰς ἀεὶ φέρεται ἥλιος II, 4, 20. περὶ Ὡρίωνος ἀνατολήν II, 5, 2. συμβαλλειν τὴν δύσιν καὶ τὴν ἀνατολήν II, 5, 4. ἀνατολή ἰσημερινή II, 6, 4. 6. ἀνατολή θερινή — κειμερινή II, 6, 4. 7. ἀπ' ἀνατολῆς πνεῖν II, 6, 12. ἀνατολή τοῦ ἄστρου III, 5, 3.

- ἀνατρέπειν] (ἢ γῆ) ἀνατρέπεται σειομένη II, 8, 39. τὰ περὶ Σίπυλου ἀνετράπη II, 8, 47.
- ἀνάτρεψις] ἡ ἔκχυσις ἀνάτρεψις τις ἐστι II, 8, 39.
- ἀναφέρειν] τὸ μὲν (ῦδωρ) ἀναφέρεται ταχὺ διὰ τὸν ἥλιον II, 2, 16. εἰς ὄφθον ἀναφέρεσθαι II, 4, 25. τῇ πύκλῳ κινήσις ὁ τυφῶν στρέψει καὶ ἀναφέρει III, 1, 7. ἡ ἀπὸ τῶν κωπῶν τῶν ἀναφερομένων ἐκ τῆς θαλάττης λρις III, 4, 17.
- ἀναφυσᾶν] τὸ ἐκ τῆς γῆς ἀναφυσώμενον II, 8, 21.
- ἀναφύσημα] II, 8, 19. τὰ ἀναφυσήματα II, 8, 21.
- ἀνελκτος] ἐλκτὸν ἀνελκτον IV, 8, 6. ἀνελκτα οἷον ὕδωρ καὶ λίθος IV, 9, 19.
- ἀνεμος] ἡ τῶν ἀνέμων γένεσις I, 3, 7. ἀνέμον πνέοντος I, 10, 4. περὶ ἀνέμων καὶ πνευμάτων πάντων I, 13, 1. ἀνέμον εἶναι κινησιν ἀέρος I, 13, 2. νότος .. ἀλεεινότατος ἀνέμος II, 3, 26. ἀνέμον σῶμα II, 4, 17. δταν ἀνέμοι κατέχωσι ibid. πρὶν φανερῶς ἐληλυθεναι τὸν ἀνέμον II, 4, 24. ἀνέμοι δθεν ἐκάστοτε πνέονται ἐλάχιστοι, προϊόντες δὲ πόρρω λαμπροὶ II, 4, 26. cfr. 27. ἀνέμος μετζῶν καὶ πλειον καὶ μᾶλλον ἀλεεινός II, 5, 20. ἀνέμοι μᾶλλον ψυχροὶ ἢ μέγαλοι II, 6, 17. ἀνέμοι ἀποφυσῶντες τὰ νέφη II, 6, 16. ἀνέμοι γίνονται II, 8, 32. ἀνέμος νότος II, 8, 21. ἐκνεφίας ἀνέμος III, 1, 1. συνεχῆς ἀνέμος III, 1, 3.
- ἀνεμώδης] ἀνεμώδη τὰ ἔτη II, 4, 10.
- ἀνέρχεσθαι] τὸ μὲν (ῦδωρ) ἀνέρχεται τὸ δὲ πάλιν συγκαταβαίνεται II, 3, 24.
- ἀνεν] ἀστέρες ἀνεν δύσεως ἡφαντισθησαν I, 6, 10. φόφος ἀνεν σειομοῦ II, 8, 21. ἀνεν συστάσεως ποεῖν ἀνάκλασιν III, 4, 2. οὐδὲν ὑγρὸν αντὸ κατ' αὐτὸ πεπαίνεται ἀνεν ἔγρον IV, 3, 7.
- ἀνεύθυντος] IV, 9, 9.
- ἀνέχειν] κομήτης τὴν τοῦ αἵματος ἔφοδον ἀνέσχε I, 6, 8. ὁ ἥλιος ἀνέχει III, 4, 18. ἥλιος καὶ ἀστρα ἀντοχοτα III, 4, 4.
- ἀνίλατον] ἐλατὸν ἀνίλατον IV, 8, 6. ἀνίλατα οἶον λίθος καὶ ἔνλον IV, 9, 20.
- ἀνθρακεντός] IV, 9, 37.
- ἀνθραξ] ὁ κολούμενος ἀνθραξ IV, 9, 36.
- ἀνθρώπινος] ἡ ἀνθρωπίνη σοφία II, 1, 3.
- ἀνθρωπος] οἱ πρότερον ἀνθρωποι I, 3, 3. δόξαι γνόμεναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις I, 3, 4. ὁ νεκρὸς ἀνθρωπος IV, 12, 3.
- ἀνιένει] (ἀνιέμι) ἡ ἀνιοῦσα ἀτμή I, 13, 3. ἀνήσει (τῇ τῆς γῆς) II, 8, 19.
- ἀνιέναι] (ἀνιημι) πνεῦμα τέφραν ἀνήκει II, 8, 19. ἀνιεμένον τοῦ πνευμάτος II, 8, 33. ὁ τυχὼν οἶνος ἀνήσι φλόγα IV, 9, 35. σσα καπνὸν ἀνήσι IV, 9, 38.
- ἀνίσχειν] vid. ἀνέχειν.
- ἀνύδος] II, 2, 8.
- ἀνομοιομερής] τὰ ἀνομοιομερῆ IV, 10, 2, 12, 11.

- ἀνταποδιδόναι] ἀνταποδίδωσι τὸ
ὅμοιον I, 11, 4.
- ἀντεστραμμένως] III, 4, 32.
- ἀντὶ] εἴλοντο ἄλλας ἀντὶ τῶν
ἰχθύων II, 3, 41. λαμβάνειν
ἔτερα ἀντὶ ἔτερων III, 4, 29.
- ἀντικεῖσθαι] ἀντικεῖται ἔτερα
ἀπορίᾳ II, 2, 4. η̄ ἀντικειμένη
ἄρα II, 5, 7. ἀντικειμένη φθορᾷ
IV, 1, 5. τὰ ἀντικείμενα παθη-
τικά IV, 2, 3. 8. τὸ ἀντικεί-
μενον IV, 3, 26. τὰ ἐν τῷ
ἀντικειμένῳ IV, 4, 2. ἀντικει-
ται τοῦτο μᾶλιστα IV, 11, 7.
- ἀντικρουσίς] ἀντικρουσίς τῆς δι-
νῆς III, 1, 7.
- ἀντικρύ] ἀντικρὺ τῇ θέσσι τῆς
ἐκροῆς II, 2, 21.
- ἀντιμεθίστασθαι] ἀντιμεθίστα-
μενον τοῦ πνεύματος II, 8, 15.
31. ὕδωρ ἀντιμεθίσταται IV, 9,
13, 15.
- ἀντιπεριῆστάναι ετ ἀντιπεριῆ-
στασθαι] ὁ βορέας διὰ τὴν
ψυχρότητα ἀντιπεριῆστάς I, 10,
7. ὅταν ἀντιπεριστῇ ἐντὸς τὸ
ψυχρόν I, 12, 13. ἀντιπεριῆστα-
θαι καὶ μεταβάλλειν II, 4, 15.
ὅταν ἀντιπεριστῇ εἰς αὐτὸν η̄
ψύξις II, 4, 18. μαλακὸν τὸ
ὑπείκον τῷ μὴ ἀντιπεριῆστασθαι
IV, 4, 7. οὐκ ὑπείκει ... ἀλλ᾽
ἀντιπεριῆσταται ibid. ἀντιπε-
ριῆστάναι IV, 5, 5.
- ἀντιπερίστασίς] γίνεται ἀντιπε-
ριστασίς I, 12, 11. ὕδωρ ταχὺ^ν
ψύχεται τῇ ἀντιπεριστάσει I,
22, 20.
- ἀντιπνεῖν] III, 1, 3.
- ἀντιστρέφειν] εἴλοντο ὡς μεντοι
- επὶ πᾶν εἰπεῖν ἀντιστρέφειν IV,
9, 22.
- ἀντιτυπεῖν] ὅταν τὸ πνεῦμα ἐτέρῳ
ἀντιτυπήσῃ III, 1, 3. η̄ (τὸ
πνεῦμα) ἀντιτυπήσῃ καὶ μὴ
φαδίως διελθῃ II, 8, 34. τὰ ἀντι-
τυπήσαντα τῷ κερανῷ III, 1, 11.
- ἀντίφραξις] II, 8, 31.
- ἀντιφράττειν] I, 8, 4. 6. cfr.
adnotat. Vol. I, p. 414. et Vol.
II, p. 441. μὴ διδόναι διαπνοήν
τῷ πνεύματι, ἀλλ᾽ ἀντιφράττειν
II, 8, 43.
- ἄγω] η̄ ἄνω φορᾷ I, 1, 1. I, 4,
13. αἱ ἄνω φοραὶ I, 2, 2. πᾶς
οἱ περὶ τὰς ἄνω φοράς κοσμός
I, 3, 3. τὰ ἄνω πλήρη πνέος
(secundum Anaxagoram) I, 3,
4. ὁ ἄνω τόπος I, 3, 6. 10. 16.
18. 21. 9, 3. τὰ διαστήματα
τῶν ἄνω I, 3, 11. τὸ ἄγω καὶ
μεχρὶ σελήνης σῶμα I, 3, 12.
η̄ ἄνω περιφορά I, 3, 13. τὸ
ἄνω στοιχεῖον I, 3, 17. ἄνω
φέρεσθαι I, 4, 10. 9, 2. IV, 7,
3. τὸ ἄνω τοῦ κύκλου I, 6, 4.
ἄνω κόμης I, 6, 7. ἀνωτέρω
δεῖ τῇ πηγῇ εἰναι II, 1, 7.
η̄ ἄνω γένεσις τοῦ ὕδατος I, 9,
1. ἄνω καὶ κάτω I, 9, 5. II, 2,
21. τὸ λεγόμενον ἄνω ποταμῶν
II, 2, 22. η̄ ἄνω κοιλία τοῦ
σώματος II, 4, 5. ὁ ἄνω πόλος
II, 5, 10. (γῆ) τυπτομένη
ἄγωθεν κάτω II, 7, 4. ἐπανέρ-
χεσθαι ἄγω IV, 3, 25.
- ἄνωθεν] η̄ θερμότης ἀπὸ τῶν
ἄγωθεν ἀστρων I, 3, 9. η̄
ἄνωθεν φλὸξ ἀπει τὴν κάτω-
θεν λύχνον I, 4, 8. περιφέρεια
η̄ ἄνωθεν τοῦ ὁρίζοντος I, 6, 5.
η̄ ἄνωθεν κίνησις I, 7, 3. τὸ

- ἄνωθεν ἐπιὸν ὕδωρ I, 13, 28.
 ἄνωθεν εἰσβάλλειν II, 2, 21.
 ἄνωθεν πατέρχεσθαι ἐν τῷ νο-
 μένῳ II, 3, 32. πῦρ πατερεύθεν
 ἄνωθεν κάτω II, 9, 10. ὁ ἄνω-
 θεν αἴθήρ II, 9, 10, 12. οὕτ'
 ἄνωθεν οὔτε κάτωθεν ἀλλ' ἐκ
 τῶν πλαγίων III, 6, 7.
- ἄνωθεν] ἐπὶ πλεῖστον ἀνωθεῖν I,
 12, 5.
- ἀνωμαλία] ἀνωμαλία τῶν νεφῶν
 II, 9, 7. ἀνωμαλία τοῦ ἐνόπτερου
 III, 6, 4.
- ἀνώμαλος] ἀνώμαλος ἡ τοῦ νε-
 φους σύστασις III, 6, 3. διὰ τὸ
 ἐν ἀνωμαλῷ φαίνεσθαι τὸν ἥλιον
 III, 6, 3.
- ἀνωμάλως] μὴ ἔχειν ἀνωμάλως
 IV, 9, 1.
- ἀνώνυμος] ἀνώνυμον τὸ ποιῶν
 ἐπὶ πάσῃς τῆς καπνώδοντος δια-
 κρίσεως II, 4, 1. ὅμοια τὰ γενό-
 μενα πάθη ἀλλ' ἀνώνυμα IV,
 3, 24. τὸ ἀντικείμενον ὅμοιως
 ἀνώνυμότερον IV, 3, 26. λιθοί
 πολλοὶ ἀνώνυμοι IV, 19, 15.
- ἀνωτέρω] vide ἄνω.
- ἀοίκητος] τὰ ὑπὸ ψύχους ἀοι-
 κητα II, 5, 11. μεχρὶ τῶν ἀοι-
 κήτων ἴσμεν τὴν οἰκουμένην II,
 5, 15.
- ἄξιος] πλειω τῆς ἀξίας II, 3, 8.
 ἀξιον λέγεσθαι IV, 2, 2.
- ἄξων] αἱ γραμμαὶ ... ποιοῦσι
 σύστερ ἄξονα III, 5, 2.
- ἀόριστος] διὰ μικρότητα ἀόριστον
 III, 3, 10. ἐνοπτέρου μικρὸν καὶ
 ἀόριστον III, 4, 7.
- ἀόριστία] μεταβολὴ ταραχώδεις
 διὰ τὴν ἀόριστιν II, 5, 4.
- ἀόριστος] ἀόριστος ὑγρότης IV,
 3, 5. πέψις τοῦ ἐνυπάρχοντος
 ἀοριστον ἐν τῷ ὑγρῷ IV, 3, 10.
 ἀπεψία τοῦ ἐν τῷ σώματι ἀο-
 ριστον IV, 3, 19. πρὸς ἄλλητα
 ἀόριστα τῷ μᾶλλον καὶ ἡττον
 IV, 4, 8.
- ἀπαθής] συνισταοθαι ὑπὸ θερ-
 μότητος ἀπαθή IV, 3, 9.
- ἄπιαξ] I, 3, 4. ἄπιαξ ἡ πολλάκις
 II, 3, 5.
- ἀπαντᾶν] ἀπαντᾶν εἰς ἐν II, 1, 6.
- ἀπαρκτίας] II, 6, 6.
- ἀπιροτίζειν] ἡ περιφέρεια ἡ ἀπαρ-
 τίζοντα τὴν γῆν I, 3, 16.
- ἄπιας] I, 3, 4, 16. IV, 10, 10,
 14. ἄπιας ὁ κύκλος I, 8, 3. τὸ
 ὄρθυμενον ἄπιαν I, 8, 8. ἡ ἄπια
 φορὶ ἄπιασ I, 8, 13. ἄπιας ὁ
 περὶ τὴν γῆν τόπος II, 1, 3. ἡ
 Θάλασσα ἐστιν ἄπιαν τὸ ποτά-
 μον ὕδωρ II, 3, 11. θάλασσα
 ἄπιασ IV, 1, 17.
- ἀπατημέω] ὅταν ἀπατημέω τὸ
 ὑγρόν II, 3, 41.
- ἀπειλή] ἀπειλήν τινος γελᾶν II,
 9, 6.
- ἀπειράκις] I, 3, 4.
- ἀπειρός] ἀπειρόν τι τῆς θαλάτ-
 της βάθος I, 13, 29.
- ἀπεπτος] τὸ ἀπεπτότατον I, I, 3,
 22. ἐκνεφίας ἀπεπτος III, 1, 4.
 διὰ τὸ ἀπεπτον εἶναν IV, 7, 14.
- ἀπεργάζειν] III, 7, 1.
- ἀπέρχεσθαι] πότερον ἀπελθόν-
 τος τινὸς ἢ συμμεχθέντος τινὸς
 II, 3, 13. ὅταν ἀπελθῇ μικρόν
 II, 5, 6. ἀπέρχεται ἀπό ...
 ἔηραινομένων τὸ ὕδωρ IV, 7, 7.
- ἀπέχειν] τὰ ... φερόμενα ...
 ὅμοιως καὶ ἵσον πρὸς ἡμᾶς

- ἀπέκουντα* I, 8, 9. τὰ πλεῖστον
ἀπέχοντα κατὰ τόπον II, 6, 3.
- ἀπεψία*] II, 3, 15. IV, 2, 1. definitio legitur IV, 2, 8. μάλισται καὶ ἀπεψία IV, 1, 6. ἀπεψία τῆς ἐν τῷ περικαρπίῳ τροφῆς IV, 3, 5. ἀπεψία τοῦ ἐν τῷ σώματι ἀφοίστου IV, 3, 19.
- ἀπηκτος*] πηκτὸν ἀπηκτον IV, 8, 6. ἀπηκτα IV, 8, 11.
- ἀπηλιώτης*] II, 6, 6.
- ἀπηλιωτικός*] τὰ ἀπηλιωτικά II, 6, 12. τῷ τόπῳ ἀπηλιωτικὸν εἶναι II, 6, 20.
- ἀπιέναι*] ὕγον ἀπιόντος IV, 6, 4.
- ἀπιέστος*] πιεστὸν ἀπιέστον IV, 8, 6. definitio legitur IV, 9, 18. ὅλως ἀπιέστα IV, 9, 29.
- ἀπίλητος*] πιλητὸν ἀπίλητον IV, 8, 6. definitio legitur IV, 9, 27.
- ἀπιστος*] πολλὴ καὶ τὸ μέγεθος ἀπιστος I, 12, 8.
- ἀπλανής*] τῶν ἀπλανῶν λαμβάνονται κόμην τινὲς I, 6, 9. τῶν πλανήτων πρὸς τοὺς ἀπλανῆς γνωσθαι συνόδους I, 6, 11. τῶν ἀστρων ἡ τῶν ἀπλανῶν ἡ τῶν πλανήτων I, 7, 5.
- ἀπλαστος*] πλαστὸν ἀπλαστον IV, 8, 6.
- ἀπλετος*] ποταμοὶ τὸ μέγεθος ἀπλετοι II, 2, 17.
- ἀπλοῦς*] λιαν ἀπλοῦν τὸ νομίζειν I, 3, 5. μὴ ἀπλῆν ἄλλὰ διπλῆν I, 4, 2. καθόλου ἡ ἀπλῆ γένεσις IV, 1, 5.
- ἀπλῶς*] αἰτίᾳ λιαν ἀπλῶς εἰρημένη II, 7, 3. ἀπλῶς οὐληρὸν τὸ ἀπλῶς τοιοῦτον IV, 4, 8. ἀπλῶς πρὸς τὴν ἀφήνωσιν
- μεν IV, 4, 9. λιγω τῶν ἀπλῶς μαλακῶν IV, 9, 25. ὅσα ἐκατέρουν ἀπλῶς τοῦ στοιχείου IV, 11, 3.
- ἄπνιος*] II, 1, 4. νήνεμα καὶ ἄπνιον II, 4, 27.
- ἀπό]* ἀφ' ἐσπέρας γινόμενος ἀστήρ I, 7, 9. κομήτης ἀφ' ἐσπέρας ποιησάμενος τὴν ἀνατολήν I, 7, 10. ὁ κῶνος ὃ ἀπὸ τοῦ ἡλίου I, 8, 6. ἴδροισης τῆς γῆς ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν I, 13, 11. ἀπὸ τῆς πρώτης εἰς τὴν ἐσχάτην I, 14, 9. ἀπὸ τοῦ βάρους καταδύνειν II, 3, 37. νότος ἀπὸ τοῦ ἔτέρου πόλον πνέων II, 5, 18. τὸ θερμὸν τὸ ἀπὸ τῆς σελήνης II, 8, 32. Ιρις ἀπὸ τῶν κυπαρῶν III, 4, 17. ἡ ἀπὸ τῆς σελήνης Ιρις III, 4, 28. πέψις γίνεται ἀπὸ τοῦ πυρός IV, 3, 11. κίνησις ὑπὸ τοῦ κινοῦντος ἡ γίνεται ἀπὸ τῆς ἄψεως IV, 9, 16.
- ἀποβιάζειν*] ἀποβιαζόμενον τοῦ ἀγνω ἐπιόντος ὕδατος I, 13, 28.
- ἀτερος* (ἄνεμος) πανοσται ἀποβιασθεις II, 6, 14. ὕδωρ ἀποβιαζόμενον ποιεῖν τὸν σεισμὸν II, 7, 5. ἀποβιάζεσθαι εἰς ἐλάττω τόπον II, 8, 14. ἀποβιαζόμενα ἄλληλα II, 8, 43. τὸ πλήθος τῆς θαλάττης ἀποβιάζεται II, 8, 48.
- ἀπόγειος*] ἀπόγειον τὸ πνεῦμα τὸ βρύσειον II, 5, 17.
- ἀποδεικνύναι*] νομίζομεν ἵκανῶς ἀποδεῖχθαι I, 7, 1.
- ἀποδέχεσθαι*] ἀποδεχόμεθα τὴν αἰτίαν ως εἰρημένην μετρίως I, 8, 19.
- ἀποδιδόναι*] ἀποδοῦναι τι περὶ

ζώων I, 1, 3. ἀποδιδόνται *red-dere* II, 2, 12. ἀποδοῦνται τὴν αἰτίαν περὶ τίνος II, 3, 22. τὸ ἀνάλογον ἀποδώσει II, 5, 19. ἔνοπτρον τὸ αὐτὸν ἀποδίδωσι κρῆμα III, 4, 8.

ἀποκαθαίρειν] ἀποκαθαίρεται κάτω ἡ σκωτία IV, 6, 9.

ἀποκάθαρσις] σιδηρος ἐλάττω ἔχων ἀποκάθαρσιν IV, 6, 10.

ἀποκρίνειν] τὸ βαρύτατον καὶ φυχέρότατόν ἐστι ἀποκεκριμένον I, 3, 14. σύστασις ἀποκρίνεται I, 8, 11. διὰ τὸ συνεχῶς ἀποκεκρίσθαι τε καὶ ἀποκρίνεσθαι τὴν τοιαύτην σύστασιν I, 8, 20. τὸ ἀποκεκριμένον ὕδωρ I, 13, 9. ἀποκεκριμέναι λίμναι I, 13, 10. ὥσπερ δὲ ἡ θυμοῦ τὸ γεῶδες ἀποκρίνεται II, 3, 36. ἀποκεκριμένον ἀναγκαῖον τὸ αἴτιον ἀεὶ καὶ ὠρισμένον II, 9, 14. ἀποκεκριμένη θερμότης φυσική IV, 1, 18. ὕδωρ ἀποκεκριμένον ἦδη παντελῶς III, 4, 18. οὕπω ἡ ἀτμὶς ἀποκρίνεται τῆς ἀναθυμιάσεως III, 3, 6. δρόσος ἡ πάχνη ὅταν ἀποκριθῇ III, 7, 4.

ἀπόκρισις] II, 4, 17. ἀπόκρισις σηπομένη ἐν τῇ κάτω κοιλίᾳ IV, 3, 25.

ἀπολαμβάνειν] θερμότης ἀπολαμβανομένη ἐν τοῖς νέφεσι II, 9, 13. τὴν φύσιν ἀπολαμβάνειν τινός III, 3, 3.

ἀπολείπειν] τῆς θαλάττης τὰ μὲν ἀπολειπούσης τὰ δὲ ἐπιούσης I, 14, 32. τῆς θερμότητος ἀπολιπούσης I, 9, 3. ὅταν ἡ πάμπαν ἀπολειπούσης τὸ φῶς II,

8, 31. ἡμικύκλιον ἀποληφθῆ-σεται τοῦ κύκλου III, 5, 3. ἀπόλειψις] ἀπόλειψις τοῦ θερμοῦ I, 9, 3. τῶν ποταμῶν γενέσεις καὶ ἀπόλειψις I, 14, 1. ἀπολύειν] ἔλιξ συνατάγονος τὸ νέφος οὐδὲν ἀπολυθῆναι III, 1, 7.

ἀπομαραύνειν] ἀστέρες ἡφαντομησαν . . . ἀπομαραύνεται I, 6, 10. τοῦ πνεύματος ἀπομαραυμένου II, 8, 28. ἀπομαραύνομενον τὸ τοῦ ἡλίου θερμόν II, 8, 31. ἀπομαραγομένης τῆς ἥριδος III, 4, 27. ἀπομαραγομένη ἡ σύστασις εὐδίας σημείου III, 3, 6.

ἀποπνεῖν] θερμότητος ἀποπνεύσης IV, 5, 9.

ἀπορεῖν] τὰ μὲν ἀποροῦμεν τῶν δὲ ἐφαπτόμεθά τινα τρόπον I, 1, 2. ἀπορήσειν ἄν τις I, 3, 2. ἀπορήσθω I, 3, 12. τοῦτο οἷτεν ἀπορηθῆναι προσηκόντως II, 2, 13. περὶ οὐδὲν ἀπορήσαι πρότερον ἀναγκαῖον II, 3, 20. ἀπορεῖν ποτέρωθεν ἡ ἀρχὴ τῶν πνευμάτων II, 4, 24. ἀπορῶσι τινες διὰ τι βορδαὶ γίνονται II, 5, 7. ἀπορήσειε δὲ ἄν τις περὶ οἶνου IV, 10, 6.

ἀπορία] αἴτιον τῆς ἀπορίας II, 2, 4. ζητεῖν τὴν ἀρχαίαν ἀπορίαν II, 2, 17.

ἀπορρεῖν] λιγνὺς ἀπὸ τῆς φλογὸς ἀπορρέουσα III, 4, 16. τὸ ἀπορρέον τῆς κρήνης II, 3, 47.

ἀπορρηγγύνω] ὑπὸ τῶν ἀπορρηγγυμένων κολωνῶν II, 7, 6.

ἀπορροή] ἡ ἀτμιδάδης ἀπορροή II, 8, 27.

- ἀπόρρευτος] II, 1, 9.
- ἀπορος] ἀπορώτατα ἔχει ἡ τοῦ ἔλαιου φύσις IV, 7, 2.
- ἀποσβεννύναι] ἀρχὴ πυρώδης οὐτως ἀσθενής ὥστε ἀποσβεσθῆναι I, 7, 3. τὴν ἀρχὴν ἀπεσβέσθαι τὸν πυρός II, 3, 44. ἀποσβεννυμένης τῆς ἀναθυμιάσεως II, 5, 3.
- ἀποσπᾶν] φλὸς ἀποσπωμένη χωρίς III, 1, 12.
- ἀποσπινθηρίζειν] I, 4, 6.
- ἀπόστημα] ἐν τῷ αὐτῷ ἀποστήματι I, 8, 8.
- ἀποστίλβειν] φαίνεται τὸ ὕδωρ ἀποστίλβον τῆς νυκτός II, 9, 18.
- ἀποσχίζειν] I, 13, 16.
- ἀποτείνειν] τὸ φίγγος ἀπέτεινε μέχρι τοῦ ... I, 6, 10. ὅψις ἀποτεινομένη III, 4, 20. μακροτέραν ἀποτεινομένη ἡ ὅψις III, 4, 31. πόρφωρ ἀποτεινόμενη ἡ ὅψις III, 6, 7.
- ἀποτελεῖν] IV, 3, 1. τοιοῦτον ἀποτελεῖ τὸ θερμόν IV, 2, 7.
- ἀποτος] χυμοὶ ἀποτοι IV, 3, 7.
- ἀπονοσία] ἀπονοσία τοῦ ἡλίου II, 8, 6. παρονοσίᾳ ἡ ἀπονοσίᾳ θερμοῦ ἡ ψυχροῦ IV, 5, 3. διὰ τὸ ἀπονοσαν γίνεσθαι πολλήν IV, 6, 10. ὑγροῦ ἀπονοσία IV, 8, 9.
- ἀποφαίνω] παραπλησίως τούτω ἀπεφύγαντο I, 6, 3. cfr. II, 7, 1.
- ἀπόφασις] τὸ μέλαν οἶον ἀπόφασις εστι III, 4, 20.
- ἀποχωρεῖν] ἡλιος ἀποχωρῶν II, 3, 6.
- ἀπραγμόνως] οὗτος ὁ λόγος ἀπραγμόνως εἰρηται λλαν II, 9, 14.
- ἀπτεῖν] ἡ φλὸς ἀπτει τὸν λύχνον
- I, 4, 8. ἀστέρες ἀψάμενοι οὐθὲν ἀν ἐποίησαν μέγεθος I, 6, 12.
- ἀπωθεῖν] ὅταν ἀπώσθη τὸ νέφος εἰς τὸν ἄνω τόπον I, 12, 5. cfr. 12, 10. II, 3, 27. ὕδωρ καὶ χών ἀπωθεῖται εἰς τοῦτο τὸ μέρος II, 6, 10. ἀπωθούμενος ἀγέρ II, 8, 21. ἀπωθεῖσθαι τάλιν εἴσω ibid. ἀποθεῖται (ἢ θάλαττα) εἰς τὴν γῆν II, 8, 10. vide praeterea III, 1, 3. IV, 3.
- ἀπώλεια] ἐθνῶν ἀπώλειαι καὶ φθοραὶ γίνονται I, 14, 7.
- ἀραιός] νέφη ἀραιότερα II, 6, 20.
- ἀργέστης] II, 6, 7.
- ἀργής] (κεφαννὸν) ὃν οἱ ποιῆται ἀργῆται παλοῦσι III, 1, 9.
- ἀργιλώδης] συστάσεις τῶν ὄρῶν ἀργιλώδεις I, 14, 23.
- ἀργύρος] ἀργυρος χυτός IV, 8, 11. τοῦ χαλκὸν μὲν ἡ ἀργυρον γενέσθαι ἡ αἰτία IV, 12, 11.
- ἀριθμός] ἀριθμῷ II, 3, 20. IV, 8, 5. ἵσα τὸν ἀριθμόν III, 2, 4.
- ἄρκτος] ἐν τῷ πρὸς ἄρκτον τόπῳ I, 6, 7. cfr. II, 1, 14. τροπὴ ἄρκτον II, 5, 10. τὰ περὶ τὴν ἄρκτον II, 4, 27. ἀπὸ τῶν ὑπὸ τὴν ἄρκτον τόπων II, 5, 8.
- ἄρμόζειν] ἀρμόσσει λέγειν I, 14, 31. ἡρμοτεν ὄργιζομένω τοιοῦτον εἰπεῖν μῆθον II, 3, 4. περὶ ἀμφοτέρων ὁ αὐτὸς ἀρμόσσει λόγος II, 9, 16. ὁ αὐτὸς οὐκ ἐπὶ πάντων ἀρμόσσει λόγος III, 3, 1.
- ἄρονρα] I, 4, 5.
- ἀρρωστεῖν] κίνησις τῶν ἀρρωστούντων II, 8, 17.

ἀρρωστία] ὄψις ἀσθενής ὑπὸ τῆς ἀρρωστίας III, 4, 3.

ἀρχαῖος] ἀρχαῖα τις ὑπόληψις τῶν πρότερον ἀνθρώπων I, 3, 3. ἡ Ἑλλὰς ἀρχαῖα I, 14, 21. οἱ ἀρχαῖοι II, 1, 2.

ἀρχεσθαι] ὥδ' οὖν ἀρχάμενοι I, 1, 3. ὅθεν ἡρξαντο ὁρέν (οἱ ποταμοὶ) II, 2, 21. ὅθεν ἀρχεται πνεῖν (ὁ νότος) II, 3, 27. ὕδωρ ἀρχόμενον γίνεσθαι III, 4, 5.

ἀρχή] τῆς ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν προαιρέσεως πάσης I, 1, 3. μια ἀρχὴ τοῦ σωμάτων I, 2, 1. αἱ τέτταρες ἀρχαὶ I, 2, 1. ἡ τῆς κινήσεως ἀρχὴ I, 2, 2. τὰς ἐξ ἀρχῆς θέσεις I, 3, 1. αἰτίᾳ καὶ ἀρχῇ I, 3, 13. cfr. I, 9, 1 [vide αἰτίᾳ] I, 4, 1. ἐπ' ἀρχῇ I, 4, 6. [Exemplis in Commentt. Vol. I. p. 368 laudatis adde Joseph. Antiq. Iud. I, 3, 8, p. 17. οὐρανὸν γὰρ εἶναι τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς μηδὲ χαρίσασθαι τὸ ζῆν ἡ δόντα τούτοις διαφέσειν et quae composuit Jensen, Lect. Lucian. p. 352. Origo significationis elucet ex loco Herodoteo II, 95 fin.] ἀρχὴ πυρώδης I, 7, 3. πυρὸς ἀρχὴ μικρὰ I, 7, 4. ἀρχὴ τῆς φυρᾶς ibid. διαδρομὴ ἀστέρος . . . ἔχοντος ἐν αὐτῷ πλεας καὶ ἀρχὴν 11. κυρίᾳ καὶ πρώτῃ τοῦ ἀρχῶν ὁ κύκλος I, 9, 2. αἱ ἐκ μιᾶς ἀρχῆς πάντα ἔλονται I, 13, 5. ἐξ ἀρχῆς εἰς τέλος I, 14, 7. τὸ τοῦ κερδονού μῆκος ἀφίγεται τὴν ἀρχὴν I, 14, 11. ἀρχαὶ καὶ φίλας γῆς καὶ θαλάττης II, 1, 2.

θάλαττα ἀρχὴ καὶ σῶμα τοῦ παντὸς ὕδατος II, 2, 1. στοιχείων ὑθροισμένος ὅγκος καὶ ἀρχὴ II, 2, 2. ἀρχὴ τοῦ ὑγρῶν ἔδοξεν εἶναι ἡ θαλάττα II, 2, 4. ἀρχὴ ὅθεν ἡρξαντο ὁρέν (aquaes) II, 2, 21. διὰ τὸ σαλίνειν ἀεὶ τὸ πρῶτον καὶ τὴν ἀρχὴν II, 2, 20. τῆς θαλάττης ἐκεῖθεν (ex fontibus) τὴν ἀρχὴν ἔχειν II, 2, 25. τελευτὴ μᾶλλον ὕδατος ἡ ἀρχὴ ἔστιν ἡ θάλαττα II, 2, 26. λέγωμεν ἀρχὴν λαβόντες τὴν αὐτήν II, 3, 19. ἀρχὴ πυρὸς II, 3, 44. ἡ ἀποθυμίασις ἀρχὴ τοῦ νομένου ὕδατος II, 4, 5. ἀρχὴ τοῦ πνεύματος III, 1, 13. ἀρχὴ τῶν πνευμάτων II, 4, 5. 6, 18. (ἀέρος πλῆθος) οὐκ ἔχον ἀρχὴν οὐδὲ πηγήν II, 4, 9. ἀρχὴ κινήσεως — γενέσεως — ὑλῆς II, 4, 25. ἐξ ἀρχῆς γίνεσθαι (πνεύματα) καλύνει II, 5, 2. τὸ ἐγδυμένον τῆς ἀρχῆς II, 6, 18. ἡ ἐξ μενον τῆς ἀρχῆς II, 6, 18. ἡ ἐξ ἀρχῆς γενέσεως τῶν ἀνέμων II, 6, 24. ἀρχὴ καὶ αἰτίᾳ τῶν στεμῶν II, 8, 5. εἴσω μεταβάλλουσα ἡ ἀρχὴ II, 8, 7. ἀρχὴ ἀφ' ἧς ἡ ἀναθυμίασις ἔγενετο II, 8, 35. ἀρχὴν λαμβάνειν ἀπό τυρος II, 8, 45. οὐ φάδιον οὕτω συνελθεῖν πολλὴν ἀρχὴν II, 8, 46. ἀρχὴ τῆς δυνάμεως III, 1, 2. γίνονται οἱ δῖνοι ὅμοίως διὰ τὴν ἀρχὴν III, 1, 3. ὀρχαὶ τῶν σωμάτων αἱ παθητικαὶ IV, 4, 1. πόθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως IV, 12, 12. ἀσθένεια] ἀσθένεια τῆς ὄψεως III, 2, 12. 4, 2.

ἀσθενής] ἀρχὴ πυρώδης . . . μῆδ' οὔτως ἀσθενής ὡστ' ἀποσβεσθῆναι I, 7, 3. τὴν δύναμιν

ἀσθενεστέροι (ἄλει) τῶν ἄλλων ΙΙ, 3, 42. **ἀσθενεῖς ἀναθυμιά-**σσοις ΙΙ, 5, 1. οὗτοι ἐπησαν εἰσὶν **ἀσθενεῖς** ΙΙ, 5, 9. πύρωσις **ἀσθε-**νής ΙΙ, 9, 8. ὅψις **ἀσθενής** καὶ λεπτὴ πάμπταν ΙΙΙ, 4, 3. ὅψις ἀποτεινομένη **ἀσθενεστέρα** γίνε-
ται ΙΙΙ, 4, 20. σελίνη **ἀσθενε-**στέρα τὴν φύσιν ΙΙΙ, 5, 16. ὅσα ἔχει ὑγρότητα **ἀσθενεστέραν** πυ-
ρός ΙV, 9, 30.

ἀσκός] [ἀνεμος οἶνον ἐξ ἀσκῶν ἀφιεμένος Ι, 13, 5.

ἀστήρ] αἱ διαδρομαὶ τῶν ἀστέρων Ι, 3, 21. οἱ διαθένοντες ἀστέρες Ι, 4, 1. 12. Ι, 5, 3. οἱ καλού-
μενοι δαλοὶ καὶ αἴγες καὶ ἀστέ-
ρες Ι, 4, 5. οἱ δοκοῦντες ἀστέρες διάττειν Ι, 4, 6. [ώστε] οἶνον
δαλοὺς φέρεσθαι καὶ ἀστέρας Ι,
5, 1. ὁ τοῦ Ἐρμοῦ ἀστήρ Ι, 6,
2. ἀστήρ τοῦ Διός Ι, 6, 11. αἱ
τῶν οποράδων ἀστέρων Ι, 7, 2.
ἡ τῶν ἀστέρων διαδρομὴ Ι, 7,
4. διαδρομὴ ἀστέρος *ibid.*

ἀστραπαῖος] ἀστραπαῖοι ἕνεμοι ΙΙ, 6, 21.

ἀστραπή] διὰ τὸ ψυχρὸν ἀστραπή γίνεται ΙΙ, 6, 21. **ἀστραπή** ἐκ-
κρίνεται συνιόντων τῶν νεφῶν *ibid.* τὴν ἀστραπὴν οὐκ εἶναι φασι ἄλλὰ φαίνεσθαι ΙΙ, 9, 18. πνεῦμα . . . βροντὰς ποιεῖ καὶ ἀστραπάς ΙΙΙ, 1, 1.

ἀστρολογία] τὰ περὶ ἀστρολογίαν θεωρήματα Ι, 8, 6.

ἀστρολογικός] τὰ ἀστρολογικὰ θεωρήματα Ι, 3, 2.

ἀστρον] τὰ κατὰ τὴν ἄνω φορὰν διακεκοσμημένα ἀστρα I, 1, 1.
ἡ φορὰ τῶν ἀστρῶν Ι, 1, 2. γῆς
Tom. II.

ὄγκος ἀστρων ἐνίσιν πολὺ ἐλάτ-
των Ι, 3, 2. τὸ μεταξὺ τῆς γῆς
καὶ τῶν ἐσχάτων ἀστρων Ι, 3,
5. ἡ θερμότης ἀπὸ τῶν ἄνωθεν
ἀστρων Ι, 3, 9. τὰ ἀστρα θερμά
Ι, 3, 10. ἀστρα τι καὶ σελίνην
καὶ ἥλιον Ι, 4, 13. ἀνισχοντα
τὰ ἀστρα καὶ δύρμενα ἐὰν ἦ
ναῦμα καὶ διὰ καπνοῦ φοινικᾶ
φαίνεται Ι, 5, 2. τῶν πλανητῶν
ἀστρων Ι, 6, 2. τὰ ἐν τῇ τοῦ
γάλακτος κύκλῳ φερόμενα ἀστρα
Ι, 8, 9. τὶ τῶν ἀστρων ἢ τῶν
ἐνδεδεμένων ἢ τῶν πλανωμένων
Ι, 8, 12. πυκνότατα καὶ πλεῖστα
καὶ μέγιστα τῶν ἀστρων Ι, 8,
13. cfr. 17. ἀστρων μεγίστων
καὶ λαμπροτάτων Ι, 8, 16. ἡ
τῶν ἀστρων φορά Ι, 8, 17. κύκλος
ἐν ᾧ τὰ πλεῖστα κεῖται τῶν
ἀστρων Ι, 8, 17. ἡ διαδρομὴ
τῶν ἀστρων Ι, 8, 21. τῶν ἄλλων
ἀστρων (*præter solem scilicet*)
παριδεῖν τὴν σωτηρίαν ΙΙ, 2, 11.
ἀσυμμετρία] γίνεται ἀτέλεια δι'
ἀσυμμετρίαν πρὸς τὸ ὑγεόν . . .
ΙV, 3, 6.

ἀσχιστος] σχιστὸν ἀσχιστον ΙV,
8, 6. ἀσχιστον οἶνον κεραμός
ΙV, 9, 23.

ἀτακτος] φύσις ἀτακτοτέρα Ι, 1,
2 [de comparativo vide Larcher
ad Herod. ΙΙ, 46. Vol. ΙΙ, p. 266.
ed. nov.].

ὅτε] ὁ βορεῖς ἀτεῖ ἀφ' ὑγρῶν
τόπων ἀτμιδώδης ΙΙ, 3, 27.

ἀτεγκτος] τεγκτὸν ἀτεγκτον ΙV, 8,
6. cfr. ΙV, 9, 2.

ἀτέλεια] definitio ΙV, 2, 8. 3, 6.
ἀτέλεια δι' ἐνδαινον οἰκοις θερ-
μότητος ΙV, 2, 8.

ἀτενίζειν] ἀτενίζοντος εἰς αἴτον ἀμυδρὸν ἐγίνετο τὸ φέγγος I, 6, 9.

ἄτερος] II, 6, 14. τοιοῦτον ἄτερον οἶον αὐτό IV, 3, 1.

ἄτηκτος] λιθων γένη τὰ ἄτηκτα III, 7, 3. τηκτὸν ἄτηκτον IV, 8, 6. ἄτηκτα καὶ ἀμάλακτα IV, 10, 12.

ἄτμητος] τμητὸν ἄτμητον IV, 8, 6.

ἄτμιδεῖν] τὸ ὑγρόν ... ἄτμιδον-μενον I, 9, 2.

ἄτμιδώδης] ὁ βορεας ἄτε ἀφ· ὑγρῶν τόπων ἄτμιδώδης II, 3, 27. ἄτμιδώδης ἀναθυμιασις II, 4, 5. ἡ ἄτμιδώδης ἀπορροή II, 8, 27.

ἄτμιζειν] *vaporem continere* I, 3, 16. ubi vide comment. p. 360 sqq. **ἄτμιζειν τὰ φρεάτα βορεούς μᾶλλον ἢ νοτίους** I, 10, 8. ὁ ἄτμιζων ἀήρ I, 13, 9. cfr. II, 6, 20. τὸ ἄτμιζον II, 3, 31. **ἄτμιζονσα** ἡ θάλαττα ibid. χυμοὶ ὅσοι ἀν ἄτμισαντες πάλιν εἰς ὕδωρ συστῶσιν ibid. ὅτι οὐκ ἄτμιζει (τὸ ἔλαιον) διὰ γλισχρότητα IV, 7, 5. λιβανωτὸς παραπληγοὶς τοῖς ξύλοις ἄτμιζει IV, 10, 12.

ἄτμις] ἀήρ, οἶον ἄτμις I, 3, 11, ἡ ἄτμις ὕδατος διάκρισις I, 3, 4. **ἄτμιδος φύσις** ὑγρὸν καὶ θερμόν I, 3, 15. **ἄτμις ψυχομένη** I, 9, 3, 11, 2. ἔστιν ἡ ἐξ ὕδατος ἀνα-ἄτμιδος ἄνω ἡεὶ ποταμός I, 9, 6. ὅταν ἡ ἄτμις παγῆ I, 10, 2. cfr. 11, 3. διὰ τὸ μὴ πόρρω μετεωρίζειν τὴν ἄτμιδα I, 10, 4. πνεῖν μετ' ὄλγης ἄτμιδος (de-

vento loquitur) II, 3, 26. ἡ ἀναχθεῖσα ἄτμις II, 4, 3. ὥλη καὶ ἄτμις II, 6, 20. οὕπω ἡ ἄτμις ἀποκλείται τῆς ἀναθυμιασιας III, 3, 9. ἄτμις συνισταται εἰς ὕδωρ IV, 7, 7. definitionem invenies IV, 9, 31.

ἄτμιστός] ὅτι θυμιατόν ἔστι τὸ ἔλαιον ἀλλ' οὐκ ἄτμιστόν IV, 9, 35.

ἄτοπος] οὐθὲν ἄτοπον εἰ χρωματίζεται I, 5, 1. ἄτοπον τὸ μὴ συννοεῖν I, 8, 3. ἄτοπον τὸ μόνον φροντίσαι τοῦ ἡλίου II, 2, 11. ἄτοπον εἰ τις μὴ νομίζοι II, 2, 15. ἄτοπον τὸ μὴ καὶ τοὺς ποταμοὺς ἀλμυροὺς εἰναι II, 3, 10. τὸ οὗτον εἰπεῖν ἄτοπον (opponitur ἀληθές).

ἄτροφος] IV, 7, 12.

ἄττα] ταῦτα ὄργανα ἄττα ἔστιν εἰναι IV, 12, 3.

ἄνανσις] γῆρας καὶ αὐγαστίς IV, 1, 7.

αὐλός] αὐλοὶ λιθινοὶ IV, 12, 3.

αὐλέσκειν] ὑπὸ ἡλίου θερμανοῦν .... τὸν ὅλον οὐφανδὸν αὐληθῆναι II, 2, 11.

αὐτόματος] τὰ μὲν αὐτόματα ὅτι τὰ ιρηναῖα II, 1, 8. αὐτόματον στάσιμον .... II, 2, 2.

αὐτόπτης] ὅσων μὴ συμβίβηκεν αὐτόπτες γενέσθαι τοὺς λέγοντας I, 13, 14.

αὐτός] ταῦτόν I, 3, 1. 4, 11, 2. II, 4, 14. αὐτό I, 10, 1. τὸ αὐτό I, 3, 4. II, 6, 19. ταῦτα πάντα ἔστι τὸ αὐτό I, 4, 1.

αὐτῇ δὲ αὐτή I, 7, 2. τὸ γάλα αἱ τὸ αὐτό ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔστιν αστροῖς I, 8, 5. cfr. μὴ αἱ οἱ

αὐτοὶ τόποι I, 14, 32. τοῦτο συμβαίνει γίνεσθαι τὸ αὐτό I, 8, 20. αὐτὸ δὲ τὸ ὕδωρ οὐ πήγυνται I, 11, 1. χιὼν καὶ πάχη ταῦτόν I, 11, 2. νέφη φερόμενα παρ' αὐτὴν τὴν γῆν I, 12, 7. γίνεται αὐτὸ τούναντίου τῆς αὐτῆς ἡμέρας πολλάκις I, 12, 19. προσπορήσαντες πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς I, 13, 1. τὸν ἀέρα κινούμενον ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι πάντα I, 13, 3. τὸ αὐτὸ τοῦτο I, 13, 9. αὐτὸ τὸ ἔργον I, 13, 11. cfr. II, 4, 6. τὸν αὐτὸν τρόπον II, 1, 1. κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον II, 2, 2. ἀεὶ τὸν αὐτὸν τόπον II, 2, 7. οὐ γάρ (ἢ φλὸξ) ἡ αὐτὴ οὖσα διαμένει II, 2, 9. cfr. II, 3, 33. τὸ αὐτὸ συμβαίνει II, 2, 12. τὸν ποταμὸν ὃδεν οὐκ ἐπὶ ταῖτόν II, 2, 22. φαίνεται τὸ αἴτιον ταῦτὸ καὶ περὶ ... II, 3, 13. ἀρχὴν τὴν αὐτὴν ην καὶ πρότερον II, 3, 19. ἀδύνατον μὴ τὸν αὐτὸν εἶναι περὶ πάντων τούτων λόγον II, 3, 21. πάσχει δὲ καὶ τάλλα ταῦτό II, 3, 31. ταῦτὸ τοῦτο II, 3, 38. cfr. II, 6, 21. ἡ ἐναντία ταῦτὸν ἐποίησεν II, 4, 14. cfr. II, 6, 19. ὅταν εἰς ταῦτὸν συνωσθῶσι τὰ νέφη II, 4, 18. κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν τόπον II, 4, 27. μετὰ τὰς Θερινὰς τροπὰς μᾶλλον ἢ ἐπ' αὐταῖς II, 5, 8. τοῦτο αὐτὸ II, 8, 13. διὰ τὴν αὐτὴν αἴτιαν τοῖς ἀνθρώποις II, 8, 26. κατὰ τὸν τόπον αὐτὸν καὶ τὸν γειτνιῶντα II, 8, 44. πάντα εἶναι ταῦτα τὴν οὖσαν ταῦτόν II, 9, 21. τάλλα τὰ τῆς αὐτῆς φύσεως τούτοις ὄντα II, 9, 21. ὑπάρχει ἄμφω δυνάμει ταῦτά III, 1, 2. τοῦτο καὶ αὐτὸ III,

1, 3. εἰρηγται δὲ ταῦτὸ πάντα III, 1, 16. ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου πρὸς τὸ αὐτὸ σημεῖον III, 3, 7. χρώματα ταῦτα III, 2, 4. αὐτὰ καθ' αὐτά IV, 1, 2. τοιοῦτον ἄτερον οἷον αὐτὸ IV, 3, 1. κατὰ τὴν αὐτὴν ἴδειν μεταφορῷ δὲ IV, 3, 2. εἰς αὐτὴν ἄγει ἡ φύσις IV, 3, 4. αὐτὸ καθ' αὐτό IV, 3, 7. cfr. 3, 17. 5, 8. τὰ εἰδη καθόλου ταῦτα IV, 3, 24. ἔστι μὲν ὡς τὸν αὐτὸν τρόπον, ἔστι δὲ ὡς ἄλλως IV, 6, 5. τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ κατὰ ταῦτὸ οὐκέτιν αἴτιον τοῦ ἐναντίου IV, 6, 3. λέγω ... πᾶν τὸ τοιοῦτον ἐν ταῦτῷ IV, 9, 34. ταῦτα ποιεῖ (ὁ οἰνος) τῷ ἐλαῖῳ IV, 9, 35. οὐθὲν ἄλλο παρ' αὐτήν IV, 12, 4. τὰ δυνάμενα ποιεῖν τὸ αὐτῶν ἔργον IV, 12, 5. αὐτός] καθ' αὐτὸ καὶ ἀκριβῶς λέγειν I, 3, 19. καθ' αὐτὸν γίνεται κομήτης I, 7, 7. αὐτὴ καθ' αὐτὴν γίνεται ἡ ἐκκρισίς I, 8, 12. ἀνακάμπτειν εἰς αὐτόν (de vento dictum) II, 6, 7. ἔλκων ἐφ' αὐτόν ibid. ἡ γῆ καθ' αὐτὴν ἔηρά II, 8, 1. ἡ γῆ ἔχοντα ἐν αὐτῇ νοτίδια ibid. ἀναθυμίασις φύσις θερμὴ καθ' αὐτήν II, 8, 25. τάλλα αὐτὰ καθ' αὐτά IV, 1, 2. ὑγρὸν αὐτὸ καθ' αὐτό IV, 3, 7. cfr. IV, 5, 8. ὑπεκον εἰς αὐτό IV, 4, 7. οσα ὠθούμενα εἰς αὐτὰ συνιέναι δύναται IV, 9, 15. αὐχμεῖν] ὅταν αὐχμώσῃ χωρὶς II, 4, 2.

αὐχμός] πνεύματα καὶ αὐχμοὶ I, 7, 8. ἐν τοῖς αὐχμοῖς II, 7, 6. ἐν πομφέσαις καὶ αὐχμοῖς II, 4, 28.

ἀφαιρεῖν] τὸ τοῦ χρόνου μῆκος ἀφῆρηται τὴν ἀρχὴν I, 14, 11.

- ἡμικύκλιον ἀφήρεται ὥπο τοῦ
ἔριζοντος III, 5, 15. ἀφαιρε-
θέντος ὑφ' ἡς ἔχει θερμότητος
IV, 5, 9.
- ἀφανῆς] τὰ ἀφανῆ τῇ αἰσθήσει
I, 7, 1. ἀφανὲς III, 5, 19.
- ἀφανίζειν] ἀστέρεες ἄνευ δίσεως
ἡφαντισθησαν I, 6, 10. ἐωράκα-
μεν ἀστέρα .... ἀφανίσαντα I,
6, 11. ἀνάγκη ... τὰς πηγὰς
ἀφανίζεσθαι I, 14, 5. ταχέως
ἀφανίζεσθαι II, 2, 15. ἅμα
διανοούμενοις ἀφανίζεσθαι II,
2, 18. διὰ τὸ .... τὸ φεγγός
τῆς ἡμέρας ἀφανίζειν .... τὸ
λαμπρὸν τῆς αἰσθαπῆς II, 9, 19.
τὰ θυμιατά .... ἀφανίζειν
IV, 9, 32.
- ἀφέψειν] τοῦ ὕδατος ἀφέψοντες
τι μέρος II, 3, 41. τὴν τέφραν
ἐμβαλόντες εἰς ὕδωρ ἀφέψονται
II, 3, 43.
- ἀφῆι] τὰ ὄμοιοιμερῆ ... διαφέρει
κατὰ τὴν ἀφῆν IV, 10, 1. ἀπλῶς
κατὰ τὴν ἀφῆν ὠφίκαμεν IV,
4, 9. μετάστασις ... ἀφῆ IV,
9, 13.
- ἄφθονος] ἄφθονον ὕδατος πλῆ-
θος II, 4, 12.
- ἀφίειν] (ἡ θερμότης) ἐγγὺς
ἀφίησι πάλιν I, 10, 5. ἀνεμος
οἷον ἐξ ὁσκῶν ἀφίειμενος I, 13,
5. ἀφήσαι (τὸ πότιμον) πάλιν
ἀποχωρῶν (ὁ ἥλιος) II, 3, 6.
παντοδαπὰς ἀφίησι φανάς II,
8, 38. μέλι σταυρὸν εἰς ὕδωρ ἀφεθῆ
IV, 10, 11.
- ἀφικνεῖσθαι] ἀφικνεῖται I, 3, 21.
ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὸν ἥλιον I,
6, 5. III, 14, 33. ἀφικνούμενον
μέλι πρὸς τὸν ἥλιον II, 2, 8.
πάλιν ἀφικνεῖται ὁ ψόφος τῆς
- καπηλασίας II, 9, 9. ὄψις ὀλίγη
ἀφικνεῖται πρὸς τὸ ἔνοπτρον
III, 6, 9.
- ἀφιστάνειν] πλησίον μὲν ὅντος
..... ἀφισταμένου δὲ I, 9, 6.
τοσοῦτον ἀποστῆναι ὥστε μή
.... III, 6, 8,
- ἀφλόγιστος] IV, 9, 37.
- ἀφορία] ἀφορίαι I, 14, 8.
- ἀφορίζειν] ὕδατος φύσις συνοιτη-
κυῖα καὶ ἀφωρισμένη I, 3, 2.
ὡς ἐξ ὀφωρισμένων κοιλιῶν I,
13, 24.
- ἀχανῆς] σχιζεσθαι εἰς ἀχανές I,
3, 10. ubi vide Comment. εἰς
ἀχανῆ καὶ πλατὺν τόπον II, 2,
19. τὸ ἀχανές ἐξω II, 8, 21.
ὄψις ὥσπερ δὲ ἀχανοῦς φερομένη
III, 6, 8.
- ἀγλύς] ἀγλός κανὸς ἢ νέφος ἢ ἀγλύς
II, 4, 24. ἡ ἐν τῷ αἴρει ἀγλύς
II, 8, 30. ἡ συνισταμένη ἀγλύς
περὶ τὸν ἥλιον III, 3, 7. φαίνε-
ται μείω τὸν ἐν τοῖς ἀγλύσι
III, 4, 4. ἔνοπτρον ... εἶνας
μᾶλλον τῆς ἀγλύσι III, 4, 6.
εἰς συνιστατο τοιαύτη ἀγλύς οἷα
ἄν ... III, 4, 14. πυκνῆς οὐσῆς
τῆς ἀγλύσι III, 6, 5.
- ἀχλυνόδης] τὸ γίνεσθαι τὸν ἥλιον
ἀχλυνόδη II, 8, 22.
- ἀχρωμάτιστος] de typhonc dicitur
III, 1, 5. οὐκ ὁρᾶται τὸ πυεῖμα
δικὶ τὸ ἀχρωμάτιστον εἶναι III,
1, 14. φαίνεται ἀχρωμάτιστο
τὰ νέφη. III, 6, 2.
- ἄχυρος] ἀχύρων θημών I, 7, 4.
- ἀψίς] μεγίστη ἡ ἄψις — ἐλάττων
ἢ ἄψις III, 2, 3. κίνησις η γίνε-
ται ἀπὸ τῆς ἄψιδος IV, 9, 16.
- ἄψυχος] τὰ ἄψυχα IV, 12, 7.

B.

βαδίζειν] τοῦθ' οὕτω κατὰ κύκλον ἀναγκαῖον ἀεὶ βαδίζειν II, 3, 8. εἶδωλον ἐδόκει προηγεῖσθαι βαδίζοντι αὐτῷ III, 4, 3.

βάθος] κατὰ βάθους ἄδηλον I, 3, 2. κατὰ πλάτος καὶ βάθος I, 4, 6. ὅπως ἀν τύχῃ κειμένη τοῦ πλάτους καὶ τοῦ βάθους I, 4, 12. τὰ χάσματα ποιεῖ τι βάθος ἔχειν δοκεῖν I, 5, 3. ἀπὸ τῶν καλουμένων βαθέων I, 13, 18. ἀπειρόν τι τῆς θαλάττης βάθος I, 13, 29. βραχύτης τοῦ βάθους II, 1, 13. ἐπιπέδου κατὰ μέρος εἰς βάθος μετάστασις IV, 9, 13. οὐχ ὑπείκει εἰς βάθος τὸ ἐπιπέδον ibid. εἰς βάθος τοῦ ἐπιπέδου παραλλότοντος IV, 9, 15.

βαθύς] ἀεὶ βαθυτέρα φαινεται οὖσα ἡ θάλαττα II, 1, 13.

βάρος] ὑφίστασθαι διὰ τὸ βάρος I, 4, 2. διὰ βάρος ὑπομένειν II, 2, 13. τὰ βάρος ἔχοντα τῶν ουμάτων II, 7, 3. πλῆθος ... καλύει τῷ βάρει II, 8, 48.

βαρύνειν] ὅ, τι ἀν βαρύνηται μόριον τοῦ ἀτρος I, 3, 18.

βαρύς] τὸ βαρύτατον καὶ ψυχρότατον γῆ καὶ ὑδωρ I, 3, 14.

βάσις] ... ποιοῦσι δύο κώνους, τὸν μὲν ἔχοντα βάσιν τὸν τροπικόν .... II, 5, 10.

βίᾳ] τὰ βίᾳ φερόμενα I, 3, 20. φέρεσθαι κάτω βίᾳ I, 3, 21. βίᾳ μὲν .... φύσις δέ I, 4, 12.

Φερμάτης βίᾳ φερομένη II, 9, 5.

βιάζειν] αν ἦ ἐξ ἐπιπολῆς ἦ κάτωθεν βιάζηται τὸ πνεῦμα

II, 8, 39. ὅταν ἐξ εὐρέος εἰς στενὸν βιάζηται ὁ ἄνεμος III, 1, 3. ἀναφέρει τὸ πνεῦμα ω ἀν προσπότῃ βιαζόμενον III, 1, 7. **βίαιος]** ἄνεμος βίαιος III, 1, 1. **βιώσκειν]** τόποι βιώσκονται I, 14, 4.

βλέπειν] βλέποντες ἐπὶ μικρόν I, 14, 7. συνέβαιντος ἥρεμα καὶ οὐκ ὄξενος βλέποντι III, 4, 2. φαινεται ... μελαντέρα βλέποντος εἰς τὸ ὑδωρ III, 4, 20, 21. cfr. III, 4, 23.

βοήθεια] διά τινος τῶν ἐκτὸς βοηθείας συνεπιτελεσθῆ IV, 2, 4.

βόθυνος] χάσματά τε καὶ βόθυνος καὶ αίματώδη χρώματα I, 5, 1.

βορέας] ἐν τῷ κόλπῳ βορέας κατεῖχεν I, 7, 10. βορέας γίνονται συνεχεῖς II, 5, 7. βορέας ἀπὸ τῶν ὑπὸ τὴν ὄρχον πνεᾶς τόπων II, 5, 8. βορέας εἰς τὴν ἔνταῦθα οἰκουμένην πᾶσαν ἐστι II, 5, 16. ἔως ὁ βορέας εἰς τὴν οἰκουμένην πνεᾶ II, 5, 17.

βόρειος] ξηρὸς ὁ κειμὼν καὶ βόρειος I, 7, 10. τὸ πνεῦμα τὸ βόρειον II, 5, 17. τὰ βόρεια II, 6, 12. βορείοις οὐ γίνεται τυφών III, 1, 5.

βούλεσθαι] τοῦτο .. βούλεται ποιεῖν ἡ φύσις II, 2, 6. ἡ διάμετρος βούλεται ..... εἴναι φαινόμενον II, 6, 8.

βραδύς] φορὰ βραδεῖα I, 3, 20. ὑπολείπεσθαι βραδύτατα τῷ χρόνῳ I, 6, 4.

βραδύτης] διαφέρειν ταχυτῆτι καὶ βραδυτῆτι τῆς μεταβολῆς II, 3, 21.

βραχύς] βραχὺ τὸ πλῆθος I, 11,
1. διὰ τὸν βραχὺν φέρεσθαι
τόπον I, 12, 15. (ῦδατα) βρα-
χῖα διὰ τὸν πηλὸν II, 1, 14. ἐν
ταῖς βραχυτέραις ἡμέραις III, 2,
3. ὅσα μηδεμίαν ἡ βραχῖαι
ἔχει ὑπόστασιν IV, 5, 7.

βραχυτής] βραχυτής τοῦ βάθους
II, 1, 13.

βρέχειν] τὸ ἴματια δύπτειν έάν
τις διασεῖη βρέξει II, 3, 39.
βρεχομένη ἡ γῆ καὶ ἔηραινομένη
II, 7, 6. ἔριν καὶ γῆ τεγκτόν·
βρεχεται γάρ IV, 9, 3. γίνεσθαι
βρεχόμενον IV, 9, 4. ὁ βρε-
γμένος σπόγγος IV, 9, 17.

βροντή] πληγή, ἡς ὁ ψόφος κα-
λεῖται βροντή II, 9, 5. ἔκκρισις
ποιεῖ τὴν βροντήν II, 9, 7.
βροντή πυρὸς σφέσις II, 9, 20.
πνεῦμα ... βροντὰς καὶ αὐτρα-
πὰς ποιεῖ III, 1, 1.

I.

γάλα] 1) *proprius: σύμφυτον* (ῦδωρ)
οἷον ἐν γάλακτι IV, 5, 6. εἰ δὲ
τι μὴ ἔχει τυφὸν γάλα ἡ ὀλίγον
IV, 7, 12. τὰ ἐκ τοῦ γάλακτος
πηγηνύμενα IV, 12, 8. 2) *trans-
late pro γαλαξίας circulus
lacteus, via lactea* cfr. Com-
ment. Vol. I, p. 411. I, 1, 2.
γάλακτος φανταστικός I, 3, 1. περὶ
τοῦ καλονυμένου γάλακτος I, 6, 1.
ὅπως καὶ διὰ τίνα αἴτιαν γίνεται
καὶ τι ἔστι τὸ γάλα I, 8, 1. ὁ
τοῦ γάλακτος κύκλος I, 8, 3.
φῶς εἶναι τὸ γάλα αὔτρων τετῶν
I, 8, 4. ἀνάκλασιν εἶναι τὸ
γάλα τῆς ἡμετέρας ὄψεως πρὸς
τὸν ἥλιον I, 8, 7. ἔστι τὸ γάλα

ἡ τοῦ μεγίστου διὰ τὴν ἔκκρισιν
κύκλου κόμη I, 8, 20.
γαλήνη] ὅταν γαλήνη ἡ II, 8, 29.
γάρ] γάρ δή I, 3, 4. εἰπερ γάρ
II, 3, 16. .. μὲν γάρ .. II, 4,
25. III, 7, 5. καὶ γάρ II, 2, 8
ac saepius. καὶ γάρ δή II, 8,
20. οὐδὲ γάρ IV, 12, 5.

γε] ἀλλὰ μὴν οὐδὲ .... γε I, 3,
7. ἐπει ..... γε I, 4, 10. πλήν
..... γε I, 6, 3. ὥστε .. γε IV,
9, 5.

γεηρός] ἐκ τῶν τοιούτων τὰ γεηρά
ονυισταται IV, 3, 4.

γειτνιῶν] περὶ τὰν γειτνιῶντα μά-
λιστα τόπον τῇ φορᾷ τῶν αὔτρων
I, 1, 2. κρῆναι αἱ πλεῖσται ὅρεοι
γειτνιῶσι I, 13, 11. οὐρας γειτνιῶν
τῷ νότῳ II, 6, 7. κατὰ τὸν
τόπον αὐτὸν καὶ τὸν γειτνιῶντα
II, 8, 44.

γειτνίασις] γειτνίασις τοῦ ἥλιον
II, 5, 20.

γελᾶν] διὸ καὶ γελῶσι II, 2, 6.
ἀπειλήν τενος γελᾶν II, 9, 6.
λέγονται .. τὸν Ἡφαιστον — τὴν
Ἐστιαν γελᾶν II, 9, 6.

γελοῖος] γελοῖον διὰ μικρὰς κατα-
βολὰς κινεῖν τὸ πᾶν I, 14, 19.
όμοιως γελοῖον εἰ τις εἰπών ...
II, 3, 12.

γελοίως] γελοῖως γράφουσι τὰς
περιόδους τῆς γῆς II, 5, 13.

γεμίζειν] γεμίζοντα πλοῖα II, 3, 37.

γένεσις] γένεσις καὶ φθορᾶ ἡ κοινή
I, 1, 1. cfr. IV, 12, 12. φθορᾶ
καὶ γένεσις II, 3, 21. ἡ τοῦ
ἀνέμων γένεσις I, 3, 17. κύκλος
αἴτια γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ
ἥλιον I, 9, 2. τῶν ποταμῶν

γενέσεις καὶ ἀπολείψεις I, 14, 1. η̄ φυσικὴ ἡ̄ περὶ γῆν γένεσις I, 14, 7. η̄ τοῦ κόσμου γένεσις I, 14, 19. η̄ ἐξ ὀρχῆς γένεσις II, 1, 1. περὶ τῆς γενέσεως αὐτῆς (sc. τῆς θαλάττης) εἰ̄ γῆγονε II, 2, 1. μεταβολὴ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ ἡλίου II, 2, 5. η̄ πρώτη γένεσις II, 3, 17. η̄ τοῦ ἥδατος γένεσις III, 4, 13. cfr. III, 6, 6. η̄ ἀπλῆ γένεσις IV, 1, 6. ἔχομεν, τίνος ἔκστον γένους, διὰ τῆς γενέσεως IV, 12, 1.

γεννᾶν] γεννᾶ I, 4, 7. η̄ ἀναθυμίασις . . . γεννᾶται ταῦτα III, 7, 4. αἱ δυνάμεις . . . γεννῶσι τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν IV, 1, 6.

γένος] αἵτια τούτον τοῦ γένους II, 7, 1. λίθων γένη τὰ ἄτηχτα III, 7, 3. λίθων ἐνίων γένη IV, 6, 12. cfr. IV, 10, 18. τὸ ἥλεκτρον τούτον τοῦ γένους ἔστεν IV, 10, 10.

γεώδης] δι’ ἡθμοῦ τὸ γεωδες ἀποκρίνεται II, 3, 36. τὸ γεωδες συνίσταται καὶ ὑπὸ τοῦ ὅποῦ IV, 7, 11.

γῆ] γῆς αἴδη καὶ μέρη I, 1, 2. τὸ πᾶσιν ὑφιστάμενον γῆ I, 2, 1. ἐν τῷ περιέχοντι κόσμῳ τὴν γῆν I, 3, 2. τὸ μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τῶν ἰσχάτων ἄστρων I, 3, 5. ὁ μεταξὺ γῆς καὶ οὐρανοῦ τόπος I, 3, 7. οἱ περὶ τὴν γῆν τόποι I, 3, 9. αἱ ἀπὸ τῆς γῆς ἀνακλώμεναι ἀκτῖνες I, 3, 10. ὁ περὶ τὴν γῆν ἀήρ I, 3, 11. ὁ περὶ τὴν γῆν κόσμος I, 3, 12. 7, 1. II, 2, 11. τὸ βαρύτατον καὶ ψυχρότατον γῆ καὶ ὕδωρ I,

3, 14. ὀναθυμίασις γῆς I, 3, 15. γῆ οὖσα ἔηρά I, 4, 2. εἰς θάλατταν καὶ τὶς γῆν I, 4, 6. ἀέρος ἔτε πολὺ συμπεφιάγεται περὶ τὴν γῆν I, 7, 2. τοῦ ἡλίου μήγεθος μετέξον ἐστιν, η̄ τὸ τῆς γῆς I, 8, 6. οὐκ ἀν πόρρω που ἀπὸ τῆς γῆς ibid. μηθενὶ [τῶν ἄστρων] τὴν γῆν ἀντιφέρατεν ibid. περὶ τὴν γῆν λέγωμεν I, 9, 1. μενούσις τῆς γῆς τὸ περὶ αὐτὴν ὑγρόν . . . φέρεται ἄττα I, 9, 2. εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς γῆς ἄττα μετεωρίζεσθαι I, 9, 3. ἀτμὶς φέρεται πάλιν πρὸς τὴν γῆν ibid. cfr. II, 2, 5. ποταμὸς κύκλῳ φέων περὶ τὴν γῆν I, 9, 6. τοῦ ὑγροῦ φερομένου κάτω πρὸς τὴν γῆν I, 9, 7. τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἔξατμος ἀντος ἐκ τῆς γῆς τὸ ὑγρὸν πυρός I, 12, 3. ἐπὶ τοῦ ὕδατος γῆ καὶ χυτούς . . . ἐπιπλέοντοι ibid. τὸ θερμὸν ἀναθεῖ ἀπὸ τῆς γῆς τὰς νεφέλας I, 12, 5. πληστον τῆς γῆς I, 12, 8, 9. τὰ κάτω τῆς γῆς I, 12, 11. ὑπὸ γῆν φέεν de aquis dicitur I, 13, 6. ὁ τῆς γῆς ὄγκος I, 13, 8. πολλαχῆ τῆς γῆς ibid. ὑπὲρ γῆς καὶ ἐν τῇ γῇ I, 13, 9. ὑπὸ γῆς ἐν τῇ γῇ ibid. ὑπὸ γῆν λίμναις ἀποκεκριμέναι I, 13, 10. πιδώσης εἰς δύ τῆς γῆς ibid. ὑδούσις τῆς γῆς ὑπὸ τοῦ ὑψηλῶν I, 13, 11. αἱ τῆς γῆς περιόδοι I, 13, 14. ὁ τόπος ὁ τῆς γῆς I, 13, 24. cfr. II, 2, 16. φάραγγες καὶ διαστάσεις τῆς γῆς I, 13, 20. πολλαχοῦ τῆς γῆς ibid. λίμνη . . . ἐκδίδωσιν ὑπὸ γῆν I, 13, 29. πόρρω τῆς γῆς I, 13, 30. τόποι τῆς γῆς I, 14, 1, 32, γῆ opp. θάλαττα ibid. bis. γῆ

τὰ ἔντος I, 14, 2. τὰ μέρη τῆς γῆς I, 14, 4. ή περὶ γῆν γένεσις I, 14, 6. δὲ τῆς γῆς ὅγκος καὶ μέγεθος οὐδέποτε λίγος τὸν ὄλον οὐρανόν I, 14, 19. ὑψηλότεραν οὖσαν τὴν θάλασσαν τῆς γῆς I, 14, 27. οὐ ταῦτα κεραυνίσται τῆς γῆς I, 14, 33. ἀρχαὶ καὶ φίλαι γῆς καὶ θαλάσσης II, 1, 2. ἄπας ὁ περὶ τὴν γῆν τόπος II, 1, 3. Θερμαινομένης ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῆς γῆς II, 1, 4. ἀλμυρότητος αἰτίαν τὴν γῆν εἶναι II, 1, 5. τὰ περὶ τὴν γῆν ὕδατα II, 1, 6. διὰ τὴν στενότητα τῆς γῆς II, 1, 11. κατὰ τὴν τῆς γῆς κοιλότητα χεῖ [ἡ θάλασσα] II, 1, 12. τῆς ὄλης γῆς II, 1, 14. τὸν ἥλιον μὴ φέρεσθαι ὑπὸ γῆν, ἀλλὰ περὶ γῆν II, 1, 15. τοῦ ὕδατος περὶ τὴν γῆν περιτεταμένον II, 2, 5. ἄπαντα εἰς ἄλληλα συντέρηται ὑπὸ γῆν II, 2, 20. διὸ οἵας ἐν τύχωσι ψέντα γῆς de fluviis dicitur II, 2, 22. ἄπαντος τοῦ ὑγροῦ τοῦ περὶ τὴν γῆν ὄντος II, 3, 9. ὅσοι τὴν γῆν αἰτιῶνται ἀλμυρότητος ἐμμιγνυμένην II, 3, 10. ἰδῶτα τῆς γῆς εἶναι τὴν θάλασσαν II, 3, 12. τὸ ἐκ τῆς γῆς συγκαταμιγνύμενον τῷ ὑγρῷ II, 3, 14. ὅταν ἔηραινομένη τύχῃ ἡ γῆ II, 3, 16. ὑγρᾶς οὖσης τῆς γῆς II, 3, 17. διὸ ἡς ἡθοῦνται γῆς τὰ φεύγατα II, 3, 44. καομένη διαδίδωται πᾶν εἰς τὴν γῆν II, 4, 3. ὑπάρχει ἐν τῇ γῇ πολὺ περιμότης II, 4, 6. [βορέαι] περὶ τὴν γῆν πνέονται II, 4, 23. ηγῆς ἔηρὰ ἀναθυμίασις II, 4,

25. τὰ πορρωτέρω τῆς γῆς ibid. δὲ ἡλιος αὐτὴν τὴν γῆν φθάνει ἔηραινον II, 5, 1. τῆς γῆς ἔηραινομένης II, 5, 6. τοιοῦτον σχῆμα τῆς γῆς II, 5, 10. ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς γῆς ibid. περὶ σεισμοῦ καὶ κινήσισες γῆς II, 7, 1. βρεχομένην τὴν γῆν ὀργυσθαι II, 7, 6. ὑπονοστούσαν φαίνεσθαι τὴν γῆν II, 7, 7. ὑπάρχει ἡ γῆ καθ' αὐτὴν μὲν ἔηρά II, 8, 1. οὐχ ὕδωρ οὐδὲ γῆ II, 8, 4. ὅταν εἰς τὴν γῆν ὀρμήσῃ (ἄνεμος) II, 8, 5. δοκεῖ διανθανεῖσιν ὑπὸ τὴν γῆν ἡ θάλασσα II, 8, 9. τὸ φεύγατα πάλιν εἰς τὴν γῆν II, 8, 10. ἐν τῇ γῇ τὸ πνεῦμα παραπλήσια (alique in nostro corpore) ποιεῖ II, 8, 15. ὁ ὑπὲρ τῆς γῆς τόπος II, 18, 8. γενομένου πνέος ἐν τῇ γῇ αἰτίᾳ II, 8, 20. ὑπονοστεῖν ἀφρομένου τοῦ πνεύματος εἰς τὴν γῆν II, 8, 23. ἐπιλειπούσης εἰς τὴν γῆν τῆς τοιαύτης δυνάμεως II, 8, 27. ὅπερ ἡ θάλασσα ποιεῖ περὶ τὴν γῆν II, 8, 30. ἀντιμεθισταμένου τοῦ πνεύματος εἰς τὴν γῆν II, 8, 31. φόροι ὑπὸ τὴν γῆν γενόμενοι II, 8, 35. μυκανθατεῖσι τὴν γῆν II, 8, 38. τὸ ὑπὸ τὴν γῆν ὠρμημένον πνεῦμα II, 8, 43. [πολὺ πνεῦμα] κινεῖ τὴν γῆν II, 8, 46. ἀναθυμίασις αἱ ἐκ τῆς γῆς II, 8, 48. τὴν αὐτὴν εἶναι φύσιν ἐπὶ μὲν τῆς γῆς ἄνεμον, ἐν δὲ τῇ γῇ σεισμόν II, 9, 21. ἐπὶ τῆς γῆς διὰ ταῦτα γίνονται οἱ δῖνοι III, 1, 3. οὕτη ἀναθεν οὔτε πρὸς τῇ γῇ III, 1, 6. cfr. 3, 11. ὄψις οὐχ ὑπὸ τὴν γῆν φέρεται III, 6, 9. ἐν τοῖς τόποις τοῖς ὑπὲρ τῆς γῆς

III, 7, 1. ἐν αὐτῇ τῇ γῇ ἐγκατακλισθεντα iibid. τὰ εἰδη τῶν ἐν τῇ γῇ γενομένων III, 7, 2. γίνεται τὰ σηπόμενα τέλος γῆ καὶ κόπρος IV, 1, 12. λέγεται τῶν στοιχείων ἴδιατατα ἔηροῦ μὲν γῆ, υγροῦ δὲ ὑδωρ IV, 4, 4. cfr. 5, 4. ἐν γῇ IV, 4, 5. κοινὰ γῆς καὶ ὑδατος IV, 6, 5. ὅσα ... κοινῶν γῆς καὶ ὑδατος, πλεῖον δὲ ἐχόντων γῆς IV, 6, 8. τήκονται καὶ ὁ πηλὸς καὶ ἡ γῆ IV, 6, 11. ὅσοι ὑπὸ πυρὸς τῆς γῆς συγκαυθείσης γίνονται IV, 6, 12. ὅσα ὑδατος πλεῖον ἔχει ἡ γῆ IV, 7, 1. μικτὰ ὑδατος καὶ γῆς IV, 7, 6 et similiter *sacerius in hoc et sq. capite.* γῆς εἰδη IV, 10, 3.

γῆρας] ἀκμὴ καὶ γῆρας I, 14, 2.
γῆρας καὶ αὔανοις IV, 1, 7.

γηράσκειν] ἔηραίνεται καὶ γηράσκει πάλιν I, 14, 4.

γίνεσθαι] τὰ γινόμενα κατὰ τὴν κίνησιν I, 1, 2. τέλος ἀν εἰη γεγονός I, 1, 3. γίνεσθαι ἐξ ἀλλήλων I, 3, 1. 8. δόξαι γινόμεναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις I, 3, 4. πλείους ἐνὸς (κομῆται) ἄμα γεγένηται πολλάκις I, 6, 6. οὐ φαίνεται τοῦτο γινόμενον I, 8, 5. ἡ ἀτμὴ ψυχομένη γίνεται ὑδωρ I, 9, 3. γίνεται αἰθρίας τα καὶ ηγεμίας I, 10, 4. ἔστι γινόμενα I, 13, 29. ἐγκάσσεις γινομένης I, 14, 28. γίνεται λίμνη καὶ χέρσος I, 14, 28. λόρον γενομένου iibid. περὶ τῆς γενέσεως (τῆς θαλάττης) εἰ γέγονε II, 2, 1. τὸ ὑπολειφθὲν γέγονος θάλαττα II, 3, 9. τὰ φυόμενα καὶ γινόμενα κατὰ

φύσιν II, 3, 24. γίνεσθαι κατὰ τινα τάξιν II, 3, 25. χειμῶνος μᾶλλον γίνεται τὰ ὑδατα II, 4, 3. τὸ πνεῦμα παύεται ὑδατος γενομένου II, 4, 16. εὐλόγιας ἀν ἐντεῦθεν γίνοιτο II, 4, 22. διὰ τὸ ψυχρὸν ἀστραπὴ γίνεται II, 6, 21. διό φαμεν γίνεσθαι τὰς τῶν σποράδων ἀστέρων διαδρομάς II, 7, 2. γίνεσθαι πολὺ τὸ πνεῦμα II, 8, 1. εἶσω πάλιν γίνεται ἡ ϕύσις II, 8, 7. τὰ θερμά ἀπὸ τοιαύτης τῆς αἰτίας γέγονεν II, 8, 9. τοιαῦτα γίνεσθαι περὶ τὴν γῆν II, 8, 15. τοῦ γενομένου πυρὸς ἐν τῇ γῇ ἡ αἰτία II, 8, 19. τὸ γινόμενον περὶ τὰς νῆσους II, 8, 20. γίνεται τοῦτο τὸ πάθος II, 8, 27. γίνεται ηγεμίας II, 8, 30. γίνονται ἄνεμοι II, 8, 32. γενομένων οεισμῶν II, 8, 39. εἰ θάτερα τούτων μὴ γίνεται ἀλλ᾽ ἔστι II, 9, 16. γίνεται ὑδατος πλήθος III, 1, 2. γενομένη ἔστι ἡ ἀρχή III, 1, 5. γίνεται ὁ τυφών, ὅταν ἐκνεφίας γινόμενος .... III, 1, 7. τῆς ἀλλα κύκλος γίνεται περὶ ἥλιον III, 2, 2. γίνεται μὲν γάρ, ὀλιγάκις δὲ γίνεται III, 2, 8. ἐντεῦθεν γίνεται ὁ ἄνεμος, ὅθεν ... III, 3, 5. ὑδωρ ἀρχόμενον γίνεσθαι III, 4, 5. ἐν τῷ μεταξὺ γίνεται τις χρόνος III, 4, 13. φαίνεται γενομένη ἡ ἱρις III, 4, 19. ἱρις γίνεται III, 4, 26. γίνεται τοῦτο, ὅτι .... III, 4, 28. ὅταν ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ γένηται τὸ ἀστρον III, 5, 3. τὰ ἐν τῇ γῇ γινόμενα III, 7, 2. τετελείωτα τα καὶ γέγονεν IV, 2, 3. ὅταν γένηται (τὰ ἐν τοῖς φύμασι συνιστάμενα) πῦρ IV,

2, 5. πέψις γίνεται ἀπὸ τοῦ πυρός IV, 3, 11. ὅσοι λέθοι ὑπὸ πυρός . . . γίνονται IV, 6, 12. γίνεται ἡ φθορά IV, 8, 1. ὅσα ἐκ τούτων γίνεται ἐκκρινόμενα IV, 10, 2. τὰ ψύξει γεγενημένα IV, 10, 17. τὰ μόρια θερμότητι ἐνδέχεται γενέσθαι αἰτίᾳ IV, 12, 9. ταῦτα ὑπὸ ψυχροῦ γίνεται IV, 12, 10. τοῦ χαλκὸν μὲν ἡ ἄργυρον γενέσθαι αἰτίᾳ IV, 12, 11.

γεγώσκειν] πρὸς τὸ γνῶναι τὴν φύσιν IV, 3, 12.

γλεῦκος] IV, 2, 5, 7, 6, 8, 11.

γλισχρος] διότι γλισχρον τὸ ἔλαιον

IV, 7, 5. γλισχρον φαῦνορν IV, 8, 6. εἴ τι γλισχρον οἶνον ἔξεις καὶ πίττα IV, 8, 11. γλισχρον ἔστιν ὅταν ἔλκτον ἢ ὑγρὸν ὃν ἡ μαλακόν IV, 9, 28.

γλισχρότης] IV, 5, 7. ὅτι οὐκ ἀτμίζει (τὸ ἔλαιον) διὰ γλισχρότητα IV, 7, 5.

γλυκύς] τὸ λεπτότατον καὶ γλυκύτατον ἀνάγεται II, 2, 5. γλυκὺ πόμα (*de fluviorum aqua*) II, 3, 13. οἶνος γλυκύς IV, 9, 25. cfr. 10, 7.

γλῶττα] τὸ ἔργον τῆς σαρκὸς ἥττον δῆλον ἢ τὸ τῆς γλώττης IV, 12, 6.

γονή] αἷμα καὶ γονὴ κοινὰ γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος IV, 10, 18.

γονὴ πήγυνται ψύξει ibid. cfr. IV, 11, 5.

γόνιμος] μικρὰ πάμπαν καὶ οὕπω γόνιμοι συστάσεις III, 3, 12.

γοῦν] I, 13, 29. IV, 10, 10.

γραμμή] ἀγόμεναι γραμματί II, 5, 10. γραμμῆς μῆκος εὐθύτητι

διηκριβώμενον II, 8, 28. ἡπλικύλου γραμμῆς κλασθίσονται III, 3, 7. γραμματί κατὰ κώνον ἐκπίπτονται III, 5, 2. ἀναγόμεναι γραμματί III, 5, 4. ἐκκείσθω τις γραμμῆς . . . καὶ τετμήσθω . . . III, 5, 6.

γράφειν] καθάπερ οἱ γραφεῖς γράφονται I, 13, 5. τὸ ἐν τῷ Φαιδρῷ γεγραμμένον II, 2, 19. γέγραπται ὁ κύκλος II, 6, 2. ἀν . . . κύκλος γραφῇ III, 5, 13.

γραφεύς] καθάπερ οἱ γραφεῖς γράφονται I, 13, 5.

γωνία] III, 5, 13.

A

δάκρυνον] δάκρυνον ὅταν γένηται λῆμη IV, 2, 5. τὸ ἔλεκτρον καὶ ὅσα λέγεται ὡς δάκρυνα IV, 10, 10. cfr. 10, 17.

δάκτυλος] οἱ ἐκ τῶν δακτύλων [ἐκθλιβόμενοι] πυρῆνες I, 4, 9. πυρῆνες οἱ ἐκ τῶν δακτύλων πηδῶντες II, 9, 4.

δαλός] οἱ καλοίμενοι ὑπὸ τειχῶν δαλοὶ καὶ αἵγες I, 4, 1, 4, 5. desinatio I, 4, 6. [ώστε] οἶον δαλοὺς φέρεσθαι καὶ ἀστέρας I, 5, 1. δαλοὶ ἐκπίπτονται ἐκ χασμάτων I, 5, 3. εἴ τις εἰς ἀκρίφων θημῶνται . . . ὤσεις δαλόν I, 7, 4.

δαψίλεια] δαψίλειαν ἔχειν τῆς τοιαύτης νοτίδος I, 6, 4.

δέ] δέ δῆ I, 3, 2, 4, 9. δέ in apodosi; cfr. Comment. Vol. I, p. 441.

δεῖ] δεῖ γοῖν I, 3, 13. δεῖ νοῆσαι I, 3, 15. 4, 4. δεῖ λαβεῖν I, 4, 9. IV, 11, 3. δεῖ ὑπολαβεῖν

- I, 5, 3. εἰ ... ἵσχοναι, ἔδει ποτὲ φαίνεσθαι I, 6, 7. οὐκ ἔδει, εἰ ἦν I, 8, 9. καίτοι ἔδει I, 12, 6. ἀναζητῆναι .. δεῖσις II, 3, 5. πλείονος δεῖται θερμότητος II, 5, 9. δέοι γὰρ ἀν ... εἶναι II, 5, 19. ἔδει τούτου συμβαίνοντος φαίνεσθαι II, 7, 7. δεῖ τούτους ὅτι ... IV, 4, 20. δεῖ ύπολαμβάνειν IV, 2, 2. πρὸς πῆξιν ἀμφοτέρων δεῖται IV, 7, 20.
- δεικνύειν**] τὰ νῦν δεικνύμενα διὰ τῶν μαθημάτων I, 3, 5. δεικνυσι ὁ λόγος ὅτι II, 5, 13. τὰ περὶ τὴν ὄψιν δεικνύμενα III, 2, 10. τὰ περὶ τὰς αἰσθήσεις δεικνύμενα III, 2, 12.
- δεκτικός**] ὅσα ἔχει πόρους δεκτικοὺς πυρός IV, 9, 30.
- δελφίς**] astrum I, 8, 9.
- δέρμα**] IV, 10, 2.
- δεῦρο**] δεῦρο κάκεῖσε ταλαντεύονται II, 1, 11. διήκειν δεῦρο II, 5, 16.
- δεύτερος**] ὁ τῇ θέσει δεύτερος τόπος I, 9, 1.
- δέξεσθαι**] ἀνάκλασιν δεχόμενος ὁ ἀἵρε I, 5, 2. τὸ δεχόμενον πᾶν τὸ ὕδωρ I, 13, 8. πολλῶν δέχονται (οἱ μεγάλοι τῶν ποταμῶν) φεύματα ποταμῶν II, 2, 24. οὐ τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἡ γῆ δέχεται II, 4, 22. (γῆ) δεχόμενη ὕδωρ II, 7, 5. χῶρας πολὺ δεχόμεναι πιεῦμα II, 8, 11. δποτέρως ἀν δέξηται τὸ ὕδωρ ὑπὸ τῆς γῆς IV, 9, 5.
- δή**] I, 2, 1. 3, 20 (vid. Comment. Vol. I, p. 545). δὲ δή I, 3, 2. οὖν δή I, 4, 5. ἀλλὰ .... δή I, 13, 24. δή που I, 14, 19. καὶ δή καὶ II, 3, 24. ἀπορία τι δή ποτε οὐκ ἔστι II, 2, 4. καὶ γὰρ δή II, 8, 20. οὐδὲ δή III, 2, 6.
- δῆλος**] ἴκανῶς δῆλον I, 6, 13. δῆλος ἥμην ἄπας ὁ κύκλος I, 8, 3. δῆλον πᾶς γίνεται II, 3, 13. δῆλον ὅτι II, 3, 20. IV, 12, 3. δῆλον ἐν τῷ εἰρημένῳ II, 3, 35. δῆλον καὶ ἐπὶ τῷ ἔργῳ II, 4, 26. δῆλον ὡς II, 5, 16. ἱρις μάλιστα δήλη γίνεται III, 4, 15. δῆλον περὶ τῶν ἀλλων χρωμάτων III, 4, 20. ἐκ τοῦ διαγράμματος ἔσται θεωροῦσι δῆλον III, 5, 1. ἐκ τῶν λόγων δῆλον IV, 1, 3. δῆλον ἐπὶ τῶν ἰστέρων IV, 12, 3. μᾶλλον δῆλον ibid. ἥκιστα δῆλον IV, 12, 4.
- δῆλον**] δῆλος ἡ γένεσις οὐσία τάχεια I, 11, 2. δῆλος ἐπὶ τῆς εἰρηοίας τῶν τριήρων II, 9, 9. δῆλωθεντῶν δὲ τούτων IV, 12, 13.
- δημιουργεῖν**] διὰ τὸ ὑπὸ τούτων δημιουργεῖσθαι IV, 8, 1. τῶν σωμάτων τῶν δεδημιουργημένων IV, 10, 4.
- δημιουργία**] ἡ τοῦ θερμοῦ δημιουργία IV, 11, 2.
- διά**] διὰ πῆξιν I, 1, 2. ὀπταὶ διὰ τῶν ἀστρολογικῶν θεωρημάτων I, 3, 2. διὰ συνήθειαν καλεῖν I, 3, 14. διὰ τὴν κίνησιν καλύεται συγχρίνεσθαι τὸ ὕδωρ I, 3, 17. φαντασία διὰ πολλοῦ χρόνου I, 6, 2 [cfr. Bachr ad Herod. II, 61. Spohn ad Isocrat. Panegyr. c. 12. Schaeff. ad Lamb. Bos. p. 548]. εἰ (οἱ κομῆται) διὰ τὴν ἀνάκλασιν τὴν κόμην ἵσχοναι I, 6, 7. cfr. I, 7, 6. διὰ τούτων ἴκανῶς δῆλον I, 6, 13. διὰ τὸν αἰτιαν I, 8, 1. I,

14, 33. II, 7, 7. διὰ τὴν τῶν ἀστρων φοράν I, 8, 17. διὰ τέλους I, 8, 18. διὰ τῶν ὑπαρχόντων θεωρεῖν δεῖ II, 1, 5. (ὑδατα) βραχία διὰ τὸν πηλόν II, 1, 14. ποιεῖν νύκτα διὰ τὸ ὑψηλήν εἶναι τὴν γῆν II, 1, 15. ἡθεοισμένος διὰ τὸ πλῆθος II, 2, 2. διὰ κονφότητα ἀνάσθθαι ορρ. διὰ βάρος ὑπομένειν II, 2, 13. 14. διὰ τῆς τέφρας ἡθούμενα ὕδατα II, 3, 13. τὸ διὰ τῆς κονίας ἡθούμενον ὕδωρ II, 3, 14. διὰ τὸ II, 3, 16. 12, 9. IV, 9, 5. φανερὸν διὰ πολλῶν σημείων II, 3, 22. διὰ τοῦτο (*hanc ob causam*) II, 3, 26. IV, 9, 35. διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν II, 3, 30. διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἔξημιώθησαν II, 3, 37. διὰ παντὸς φανερός II, 5, 10. οεισμοὶ γίνονται διὰ τοῦτον τὸν τρόπον II, 8, 45. ιερανὸς δι᾽ ἴματίων οὐκ ἔκανεν ἄλλ᾽ οἷον τρῆχος ἐποίησεν III, 1, 11. δὲ ἀχλίος δὲ ἥλιος φαίνεται φοινικοῦς III, 4, 11. εἰσόδους δι᾽ ὃν πνεῦμα ἐξῆλθεν IV, 7, 22. ἐν νήτρῳ δι᾽ ὅλου οἱ πόροι IV, 9, 5. δι᾽ ὅλου συνεχεῖς IV, 9, 40. τὸ διὰ τέφρας ἡθούμενον ὕδωρ IV, 11, 3. ἔχομεν .... διὰ τῆς γενέσεως (ex ortu nobis patet) IV, 12, 1.

διαγνωσκεῖν] οἵς διαγνωσόμεθα πρότερον IV, 10, 14.

διάγραμμα] III, 5, 1. vide Comment. Vol. II, p. 303.

διαδέχεσθαι] εὑροι καὶ ζέφυροι διαδεχόμενοι ἀεὶ συνεχεῖς πνεονται II, 5, 18.

διαδίδοναι] κατὰ μικρὸν ἐκ πολλῶν νοτίδων διαδίδωσιν ὁ τόπος

I, 13, 25. καταγίνεται ποταμὸς καὶ πάλιν ἀναδίδωσι καὶ ἄλλον τόπον I, 13, 30. τὸ κατόπιν ὕδωρ διαδίδοται πᾶν εἰς τὴν γῆν II, 4, 3.
διαδρομή] αἱ διαδρομαὶ τῶν ἀστέρων I, 3, 21. ὄλψεις τοῦ αὐτοῦ σώματός εἰσιν αἱ διαδρομαὶ I, 4, 8. αἱ τῶν σποράδων διαδρομαὶ I, 7, 2. ἡ τῶν ἀστέρων διαδρομή I, 7, 4. τελευτὴ τῆς διαδρομῆς ibid.

διαθεῖν] οἱ διαθέοντες ἀστέρες I, 4, 1. 5, 3. τῶν διαθέοντων ἀστέρων ἡ πλεύση λοξὴ γίνεται φορά I, 4, 12.

διαίνειν] (ἡ ἔκχρισις) οὕτα διαίνει οὕτα πνεῦμα γίνεται IV, 9, 32. οὐ διαίνει ἀλλὰ χρωματίζει μᾶλλον (ἡ θυμασία) IV, 9, 33.

διαιρεῖν] ξεται κάκεινο διελεῖν τὸν αὐτὸν τρόπον II, 6, 2. διὰ τὸ διηγῆσθαι τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν αἰτίαν II, 8, 5. Θάλαττα κατὰ μέρος διαιρούμενη IV, 1, 17. ὅστε γε διαιρεῖται εὐθὺς ὑπὸ τοῦ ὕδατος τὰ μόρια IV, 9, 5. εἰς βάθος τοῦ ἐπιπέδου παραλλάγγοντος οὐ διαιρούμενον IV, 9, 16. ἔστι σχιστὸν τὸ δυνάμενον διαιρεῖσθαι ἐπὶ πλεῖστον ἡ τὸ διαιροῦν διαιρεῖ IV, 9, 24. ἐπειδιαιρεῖται ἔκστον εἰς πολλὰ IV, 9, 27.

διαιρεσίς] μηδεμίαν αἰσθήτην διαιρεσιν ἔχειν (de speculo dictum) III, 2, 11. 3, 11. ἡ εἰς μογάλα μέρη διαιρεσις IV, 9, 11. προηγεῖται ἡ διαιρεσις IV, 9, 24.

διακάπειν] διακεκανθαῖται I, 8, 2. τὰ ἔνδια ἄθροον ἔχει τὸ ὑγρόν ὅστε διακάπειται IV, 9, 40.

διακεῖσθαι] διακεῖσθαι ἐναντίως ΙΙ, 4, 15.

διακόπτειν] διακόπτοντας τὸν κρύσταλλον Ι, 12, 18.

διακοσμεῖν] ἀστρα κατὰ τὴν ἄνω φορὰν διακοσμημένα Ι, 1, 1 (vide Comment. cum Addendis).

διακριβοῦν] γραμμῆς μῆκος εὑθύτητι διηκριβωμένον ΙΙ, 8, 28.

διακρίνειν] ὕδωρ ἐξ ἀέρος διακριθέντος Ι, 3, 7. ἀκτῖνες διακρίνονται τῇ θερμότητι τὰς συστάσεις Ι, 3, 10. τῇ κινήσει διακρίνεσθαι Ι, 3, 13. ἡ κινήσεις δύναται διακρίνειν τὸν ἀέρα Ι, 3, 20. ἡ τοῦ στερεοῦ κίνησις μάλιστα διακρίνει τὸν ἀέρα Ι, 3, 20. [ῶστε] καὶ διακρίνεσθαι καὶ διαλύεσθαι τὸ ἀτμίζον ὑγρόν Ι, 7, 8. κινήσεις διακρίνονται τὸ συνιστάμενον Ι, 7, 11. τῇ κινήσει διακρινόμενον τοῦ ἀέρος Ι, 8, 11. Θᾶττον διακρίνονται [sc. ἥλιος καὶ σελήνη] Ι, 8, 14. ὁ ἥλιος διακρίνει τὰς ἀναθυμιάσεις ΙΙ, 5, 1. πνεῦμα διαλύων τὸν ἀέρα καὶ συγκρίνων ΙΙ, 8, 23. τὸ θερμὸν διακρινόμενον ΙΙ, 9, 3. διὰ τὸ τὰ διακρινόμενα τὰ μὲν παχύνεσθαι τὰ δὲ λεπτύνεσθαι ΙV, 3, 17.

διάκρισις] ἡ ἀτμὶς ὕδατος διάκρισις Ι, 3, 11. πᾶσα ἡ καπνώδης διάκρισις Ι, 4, 3. πολλαπλασία ἡ διάκρισις ΙΙ, 8, 46. συγκρίσεις καὶ διακρίσεις ΙΙ, 9, 16.

διάλαμψις] διάλαμψις τοῦ πυρός ΙΙ, 9, 11.

διαλείπειν] ἐν τοῖς ἄλλοις διαλείπει φανερῶς Ι, 8, 19. διαλε-

ποντες πνέονται [οἱ ἄνεμοι] ΙΙ, 5, 9.

διαλύειν] ἐνταῦθα [τὸ φέγγος] διελύθη Ι, 6, 10. διαλυομένων τῶν κομητῶν Ι, 6, 11. ὁ τῶν ζῳδίων διαλύει τὴν τοιαύτην σύστασιν Ι, 8, 14. cfr. Ι, 10, 5. III, 6, 7. διαλυομένου καὶ συνισταμένου πάλιν ἀέρος ΙΙ, 2, 12. πνεῦμα διαλύων τὸν ἀέρα καὶ διακρίνων ΙΙ, 8, 23. διὰ τὸ τὸν ἥλιον διαλύειν τὰς συστάσεις τοῦ ἀέρος III, 3, 12. cfr. III, 6, 7. ὅσα εἰς τέφραν διαλύεται τῶν σωμάτων IV, 9, 36.

διαμένειν] εἰ δὴ τοῦτο διαμείνεις καὶ μὴ καταμαρανθείη Ι, 7, 4. [φλὸς] οὐ νέ αὐτὴ οὖσα διαμένει οὐδένα χρόνον ΙΙ, 2, 9. ὕστε διαμεῖναι ὅλην τὴν ἡμέραν ΙΙ, 2, 18. πότερον ἡ θάλαττα διαμένει τῶν αὐτῶν οὖσα μορίων ἀριθμῷ ΙΙ, 3, 20. ἀεὶ διαμένειν ΙΙ, 3, 33.

διάμετρος] κατὰ τὴν διάμετρον φέρεται τὰ τοιαῦτα Ι, 4, 12. τὰ κείμενα πρὸς ἄλληλα κατὰ διάμετρον ΙΙ, 6, 3.

διαμιστύγειν] III, 4, 29.

διανοεῖν] ἀμα διανοούμενοις ἀφανίζεσθαι ΙΙ, 2, 18.

διάνοια] ἔλαθον ταῦτην τὴν διάνοιαν κατὰ τῆς θαλάττης ἐκ τοῦ ... φαίνεσθαι ΙΙ, 3, 7.

διαντικός] IV, 9, 31.

διαντός] IV, 9, 1.

διαπιδᾶν] I, 13, 12. vide de forma Comment. Vol. I, p. 451.

διαπίπτειν] τὴν γῆν ὑπερυγγρατομένην διαπίπτειν ΙΙ, 7, 6.

- διαπνεῖν]** πνεῦμα διαπνέον ΗΙ, 1.
1. ἐκ τῆς ἐβένον διαπένυσκεν
οὐ ἀγρ IV, 7, 21.
- διαπνοή]** τὴν θάλατταν μὴ δι-
δόναι διαπνοὴν τῷ πνεύματι ΙΙ,
8, 43.
- διαρκεῖν]** διαρκεῖν καὶ μὴ προσ-
ναλίουσθαι I, 13, 7. ἐπὶ πολὺν
χρόνον διαρκεῖν I, 14, 3.
- διαρραιώνειν]** τὸν ἄκρα διαρραι-
νοῦσθαι τῇ κυνήσει I, 3, 21.
- διασείειν]** ΙΙ, 3, 39.
- διασκεδαννύναι]** η θερμότης δια-
σκεδαννυμένη πρὸς τὸν ἄνω τό-
πον I, 9, 3.
- διασπᾶν]** πνεῦμα μὴ διασπώμε-
νον τὸ μὲν ἔξω τὸ δ' ἐντὸς ΙΙ,
8, 24. ὅταν διασπασθῇ [ἢ σύστα-
σις] ΗΙ, 3, 5. τὴν ὄψιν δια-
σπᾶσθαι διά .... ΗΙ, 6, 7.
- διάσπασις]** ΗΙ, 3, 3.
- διασπείρειν]** κατὰ μικρὰ τε καὶ
πολλαχῇ διεσπαρμένα I, 4, 6.
Θερμότης εἰς τὸν ἄνω διασπεί-
ρεται τόπον ΙΙ, 9, 5.
- διάστασις]** φάραγγες καὶ διαστά-
σεις τῆς γῆς I, 13, 27.
- διάστημα]** διαστήματα πλήθη
πυρὸς I, 3, 6. τὰ διαστήματα
τῶν ἄνω I, 3, 11. διάστημα
τῶν ἄστρων πρὸς τὴς γῆν I, 8,
6. ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ διαστήματι
I, 8, 8. cfr. ΗΙ, 5, 13.
- διαστρέφειν]** οἰκραμος διαστρέφε-
ται ἐν τοῖς καμίνοις ΙV, 6, 7.
- διατελεῖν]** πλῆθος ὕδατος εἰς
πλάτος διαταθὲν ΙΙ, 2, 18. νε-
φέλιον λεπτὸν φαινεται καὶ δια-
τεῖνον καὶ μακρύν ΙΙ, 8, 28.
- διατελεῖν]** διατελεῖ πλῆθες ὃν I,
- 3, 18. οὐκ ἀεὶ διατελεῖν πάντα
τὸν χρόνον I, 14, 1. δύο παρή-
λιοι διατέλεσαν μέχρι δυσμῶν
ΗΙ, 2, 6.
- διατίκειν]** τά ... ὑγροῦ ἀπονοίᾳ
ὑπὸ ὑγροῦ διατίκεται ΙV, 8, 9.
- διατιμίζειν]** τὸ διατιμίζον ὑγρόν
I, 7, 8. τὸ διατιμίσαν ΙΙ, 1, 3.
- διατρίβειν]** οἱ διατριβοντες περὶ^{τὰς}
τοιούτους ΙΙ, 1, 2.
- διατριβή]** διατριβὴ τῆς συστά-
σεως ΙΙ, 4, 13.
- διάττειν]** οἱ δοκοῦντες ἀστέρες
διάττειν ΙΙ, 8, 9.
- διαυλωνίζειν]** δοκεῖ διαυλωνίζειν
ὑπὸ τὴν γῆν ἡ θάλαττα ΙΙ,
8, 9.
- διαφαίνειν]** διὰ πυκνοτέρου δια-
φαινόμενον ἔλαττον φῶς I, 5, 2.
- διαφέρειν]** διαφέρει οὐθὲν, οὐδὲ
εἴ τις φησι I, 3, 8. διαφέρει
τῷ μᾶλλον καὶ ἥττον I, 4, 1.
I, 11, 1. διαφέρει κατὰ τὴν
θέσιν I, 4, 5. δοκεῖ διαφέρειν
οὐθὲν διαφέροντα I, 13, 3. τί
διαφέρει κοιλην ἡ περιηγή ....
διαφέρει κατὰ τὴν διαφέ-
ρουσα I, 13, 13. δύναμις διαφέ-
ρουσα I, 14, 4. πλήθες καὶ
ὅλιγότητε διαφέροντα ΙΙ, 1, 7.
- διαφέρει τοσοῦτον ὥστε ΙΙ, 2, 8,
3, 37. οὐθὲν διαφέρειν τῷ
Λιόωπον μύθῳ ΙΙ, 3, 3. δια-
φέρει οὐθὲν ἄπαξ τοῦτον εἰπεῖν
ἢ πολλάκις ΙΙ, 3, 5. οὐθὲν
διέφερεν ἀλλ' ἢ ... ΙΙ, 3, 11.
- διαφέρειν ταχτῆτι καὶ βραδυ-
τῆτι τῆς μεταβολῆς ΙΙ, 3, 21.
τὴν ἀναθυμίασιν διαφέρειν ἀνα-
γκαῖον ΙΙ, 4, 6. πολὺ διαφέρει
τὸ μῆκος τοῦ πλάτους ΙΙ, 5, 4.
περὶ τόπους οὐδεμιᾷ διαφέροντας

ὑπεψολῆ παρὰ τοὺς ἄλλους II, 7, 7. διαφέρειν πλεῖστον II, 9, 14. διαφέρειν τοῖς τρόποις ἀπὸ τυπος III, 2, 7. τῶν χρωμάτων ποικιλίᾳ διαφέρει III, 4, 9. διαφέρειν οὐθὲν τὸ ὄρώμενον μεταβάλλειν ἢ τὴν ὄψιν III, 4, 22. ἀμύθητον διαφέρει τῇ φαντασίᾳ ἔντα τῶν χρωμάτων III, 4, 29. διοίσει οὐθὲν III, 5, 4. διαφέρειν ἄλλήλων IV, 8, 3. τούτοις διαφέρει οὐστοῦν καὶ σάρξ IV, 8, 4. τὰ πλεῖστα τῶν σωμάτων τούτοις διαφέρει τοῖς πάθεσι IV, 8, 7. ὅποτερως ἀν δέξηται διαφέρει τὸ πάθος IV, 9, 5. διαφέρει δ' αὐτῇ ἢ ἐκφράσις ὅτι ... IV, 9, 32. τὰ ὁμοιομερῆ τῶν σωμάτων διαφέρει ἄλλήλων κατὰ τὴν ἀφήν IV, 10, 1. πάντα διαφέρει ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς IV, 12, 10. διαφεύγειν] τὰ λεγόμενα αἴτια διαφεύγειν φαίνεται τὸν λόγον II, 3, 19.

διαφθείρειν] ὅπως μὴ διαφθαρῇ τὸ φεῦμα τοῦ ποταμοῦ I, 14, 27.

διαφορά] διαφορὰς ἔχειν I, 3, 12. τὰ πάθη καὶ τινες διαφοραὶ αὐτῶν I, 9, 7. διαφοραὶ τοιαῖται καὶ τοσαῦται τῶν ὑδάτων II, 1, 8. διαφορὰν ἴδιον ἔχειν II, 4, 12. δύο διαφοραὶ σωμάτων III, 7, 1. οὐ κεῖται δυόματα ταῖς διαφοραῖς IV, 3, 14. πάντα διαφέρει ταῖς ... διαφοραῖς IV, 12, 10.

διαχεῖν] πνεῦμα σποράδην διαχεύμενον III, 1, 1. (τὸν ἥλιον) διαχεῖν τὸν ἀέρα III, 5, 16.

διάχυσις] IV, 5, 2.

διδόναι] ἔξοιστας δοθείσης II, 3, 40. διὰ τὸ τὴν θάλατταν μὴ διδόναι διαπνοὴν τῷ πνεύματι II, 8, 43. ἐπεὶ τὰ ... σημεῖα δίδοται III, 5, 5. δεδομένης τῆς περιφερείας ibid. ὑγρῷ διδόναι διόδον IV, 7, 18.

δίδυμος] astrum. ἑωράκαμεν ἀστέρα τῶν ἐν τοῖς διδύμοις συνελθόντα τινὶ I, 6, 11.

διελθεῖν] διελθόντες θεωρήσαμεν I, 1, 2. ἐφθασε τὸ πνεῦμα διηθῆθεν καὶ διελθόν III, 1, 11. τοσοῦτον ἀποστῆναι ὕστε μὴ τὴν ὄψιν ἀθρόαν διελθεῖν III, 6, 8.

διεξελθεῖν] ὕδωρ οὐ δυνάμενον διεξελθεῖν II, 8, 34.

διεξιέναι] (δ' ἀργῆς) φθάνει διεξιῶν πρὸν ἐκπυρώσαι III, 1, 10. ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ διεξιόντος τοῦ Θερμοῦ IV, 10, 12.

διηθεῖν] διηθούμενον τὸ ἄλμυρὸν πότιμον γίνεσθαι II, 2, 4. διὰ τὸ ἡρδίως διηθεῖσθαι τὸ πνεῦμα II, 8, 38. διὰ μονάτητα ἐφθασε τὸ πνεῦμα διηθῆθεν καὶ διελθόν III, 1, 11.

διήκειν] ἐπὶ πλείω χάραν II, 4, 12. διήκειν δεῦρο II, 5, 16. πόρρω διήκειν de borea dicitur II, 5, 18.

διῆδεῖν] οὐ φέδιον διῆδεῖν IV, 12, 8.

διῆέναι] ἐπὶ πλεῖστον διῆναι de vento dicitur II, 8, 3. κεραυνὸς ἐφθασε διών III, 1, 10.

διήκνεῖσθαι] διὰ τὸ μὴ διήκνεῖσθαι τὴν ὄψιν III, 4, 20.

διῆστάναι] πεπερασμένους τόπους διέστηκε ἄλλήλων I, 2, 2. βροιταὶ καὶ ἀστραπαὶ διῆστάσιν οὐ

I. INDEX GRAECUS.

τῷ ψόφῳ III, 1, 15. μέχρι τούτου διεσπαται IV, 9, 12.
δίνη] κύκλος καὶ δίνη τοῦ πνεύματος III, 1, 3. ἀντίκρουσις τῆς δίνης III, 1, 7.
δῖνος] οἱ δῖνοι γίνονται III, 1, 3, διό] I, 14, 28. IV, 3, 9. 11, 6. διὸ καὶ II, 1, 3. III, 1, 1.
δίδοσ] [οἱ ποταμοὶ] εὑρίσκονται τὴν δίδον τοῖς βάθος I, 13, 28. ὑγρῷ διδόνται διόδον IV, 7, 18.
διονομάζειν] I, 13, 21.
διόπερ] I, 6, 5. 8, 14.
διορίζειν] διώρισται πρότερον ἡμῖν I, 2, 1. διώρισται τοῖς τόποις I, 3, 2. διώρισαν ὄνομάζειν I, 3, 4. πρὸς τὰ λεχθησόμενα διορίζοντες καὶ πρὸς τὰ νῦν εἰρημένα I, 3, 12. τούτων διωρισμένων I, 4, 1. τούτων οὕτω διωρισμένων II, 1, 9. τὰ κυριώτατα καὶ διωρισμένα πνεύματα II, 6, 10. διωρισμένων τῷ ψυχρῷ .... τῶν πνευμάτων II, 6, 13. ἐπει τέτταρα διώρισται αἵτια τῶν στοιχείων IV, 1, 1. περὶ τούτων διώγμοται IV, 12, 1.
διπλοῦς] διπλῆ κίνησις I, 2, 1. διπλῆ ἀναθυμίασις I, 3, 1. II, 3, 20. διὰ τὸ διπλῆ περινέναι τὴν ἔκκρισιν III, 7, 1.
διπλωμα] τοῦ γάλακτος I, 8, 17.
δίς] I, 3, 4. 6, 11. II, 3, 3.
διττός] τῆς ἀναθυμιάσσως διττῆς οὔσης II, 4, 5.
διώρυξ] I, 13, 11.
δοκεῖν] ἥγήσασθαι μοι δοκεῖ οημάνειν I, 3, 4. δόξειν ἂν I, 3, 4. cfr. IV, 6, 2. οἱ δοκοῦντες ἀστέρες διάττειν I, 4, 6. ὥστε

φλόγα δοκεῖν κάσσθαι I, 5, 1. ὅταν δόξωσι I, 6, 1. ἢ τοιαύτη φορὰ ἀστέρος φορὰ δοκεῖ εἶναι I, 7, 4. δοκεῖν διαφέρειν οὐδέτερον I, 13, 3. δόξεις γάλη ἀν εὐλογού εἶναι II, 2, 2. ὅπερ αἴτιον δοκεῖ τοῦ τοιούτου πάθους II, 9, 19. ἔκανθότατον εἶναι δοκεῖν τὸ φοινικοῦ III, 4, 26. κανοτὰ δοκεῖ εἶναι ὅσα .. IV, 9, 36. ἀμφότερα δοκεῖ τις IV, 11, 6. .... οὐθὲν ἂν δόξεις IV, 12, 11.
δύξι] I, 3, 3. φήσομεν ἀγαπητολεῖν δόξας I, 3, 4. παιδικὴ δόξα I, 3, 5. τῇ δόξῃ τῇ αὐτοῦ I, 6, 11. αἱ περὶ τῆς ἀνακλάσσως δόξαι II, 9, 19.
δρῦν] τοῦτο δρῶσι καὶ περὶ τὰς ταριχεῖται II, 3, 38.
δρόσος] III, 7, 4. δρόσος καὶ πάχνη I, 10, 1.
δύνειν] ἀντοχοντα ἀστρα καὶ δυδμένα I, 5, 2. ἀστήρειν εἰνθὲν ἔδυ I, 6, 10. θρίων δύνων καὶ ἐπετέλλων II, 5, 4. ἀστρα δύνοντα III, 4, 5.
δύναμις] δύναμις τοῦ κόσμου I, 2, 2. ἢ τῶν ἀστερων κινούμενων δύναμις ibid. δυνάμεις ὑπάρχειν I, 3, 1. ποῖον τι τῇ δύναμις I, ἔστι I, 3, 3. ἢ ἐκεῖ δύναμις I, 3, 4. ἵσα τὴν δύναμιν I, 3, 8. ἰσότης τῇ δυνάμεως ibid. ἀτρίδεις δυνάμει οἷον ὑδωρ, ἀναθυμίασις δὲ δυνάμει οἷον πῦρ I, 3, 15. δύναμις πυρός I, 8, 11. ἢ τοῦ θεομοῦ δύναμις I, 9, 7. δύναμιν διαφέρονταν λαμβάνειν I, 14, 4. συγκαταφερομένης τοιαύτης τινὸς δυνάμεως II, 3, 14. πλῆθος ταντῆς τῇ δυνάμεως II,

3, 25. ἔχει δυνάμει θερμότητα
ἐν αὐτοῖς II, 3, 29. τὴν δύναμιν
ἀσθενέστερος II, 3, 42. ἡ τοῦ
πνεύματος ἐναπολαμβανομένη
δύναμις II, 8, 15. ὅσην ἔχει τὸ
πνεῦμα δύναμιν II, 8, 16. ἐπι-
λειπούσης εἰς τὴν γῆν τῆς τοι-
αύτης δυνάμεως II, 8, 27. οὐδε-
μίαν ἔχειν δύναμιν II, 8, 49.
τῆς συγχρίσεως ἔχοντος ταῦτα
δυνάμει II, 9, 2. ὑπάρχει ἄμφω
δυνάμει ταῦτα κατὰ τὴν ὥλην
III, 1, 2. δυνάμει ἡ ὥλη ὕδατος
ἢν III, 7, 5. δυνάμεις παθητικαὶ
IV, 1, 6. διποτέρου πλεῖον κατὰ
τὴν δύναμιν τοῦτο ἔκαστον φα-
νεται IV, 14, 4. ὅσα κατὰ δύνα-
μιν καὶ ἀδυναμίαν λέγεται IV,
8, 5. προφανεστάτην ἔχει τὴν
δύναμιν ἔκατέρου IV, 10, 3.
πάντα γὰρ δυνάμει τινὲς ἔστιν
ἢ τοῦ ποιεῖν ἢ τοῦ πάσχειν IV,
12, 7.

δύνασθαι] Θεωρήσωμεν εἴ τι
δυνάμενα ἀποδοῦναι I, 1, 3.
οὐθεὶς καθιεὶς ἐδυνήθη πέρας
ὑρεῖν I, 14, 29. μὴ δύνασθαι
δέχεσθαι II, 7, 5. ὕδωρ οὐ
δυνάμενον διεξελθεῖν II, 8, 34.
διὰ πυκνότητα οὐ δυνάμενον
ἐκκριθῆναι τὸ πνεῦμα III, 1, 4.
ἔὰν δυνάμενα μεταβάλλειν καὶ
συντασθαι ὑπὸ θερμότητος
ἀπαθῆ ἢ IV, 3, 9. οὐ δύναται
ἐκπληνθῆναι τὸ ὑγρόν IV, 3, 23.
λευκόν ..... τῷ ποιεῖν τι δύ-
νασθαι τὴν αἰσθησίν ἔστι IV,
8, 3. τὰ δυνάμενα ποιεῖν τὸ
αὐτῶν ἔργον IV, 12, 5.

δυνατός] ἔὰν εἰς τὸ δυνατὸν
ἀναγάγωμεν I, 7, 1. πᾶς δυνα-
τόν I, 8, 10. cfr. II, 3, 11. οὐ
Τομ. II.

μόνον δυνατὸν ἀλλ' ἀναγκαῖον
II, 4, 6. τημένα τῆς δυνατῆς
οἰκεῖοθαι χώρας II, 5, 10. ταῦτα
οἰκεῖοθαι μόνα δυνατά II, 5, 11.
οὐ [ἄνεμον] οὐθὲν δυνατὸν
διήκειν δᾶρο II, 5, 16. ὅσων
δυνατὸν εἰς τὸ πλάγιον μεθι-
στασθαι IV, 9, 19.

δύο] δύο στοιχεῖων I, 3, 7. δύο
φοράς I, 4, 12. δύο τὰ εἰδη
III, 7, 2. πάσχει ... παθήμασι
δυοι IV, 5, 3.

δύσις] συμβαίνει ἡ δύσις καὶ
ἀνατολή II, 5, 4. δύσις τοῦ
ἄστρου III, 5, 3.

δυσμή] ἀπὸ δυσμῶν τῶν ἰσημε-
ρινῶν I, 6, 8. πρὸς δυσμὴν
ἰσημερινήν I, 13, 19. ἐπὶ δυσμὰς
καὶ ἀνατολὰς ἀεὶ φέρεται (δ
ῆλιος) II, 4, 20. δυσμὴ ἰση-
μερινή — δυσμὴ κειμερινή II,
6, 4, 6. ἀπὸ δυσμῶν πνεῖν de
vento dicitur II, 6, 12. τὰ ἀπὸ
τῆς δυσμῆς πνεύματα II, 6, 13.
τοῖς περὶ δυσμὰς οἰκοῦσι II, 6,
23. μικρὸν μετὰ δυσμάς II,
8, 28.

δυσόριστον] τὸ εὐόριστον καὶ
δυσόριστον τῷ πάσχειν IV, 1,
3, de quo loco vide Comment.
Vol. II. p. 395 sq. τὸ ὑγρὸν
εὐόριστον IV, 4, 3.

δυσχωρία] ἐγκαταλείπεσθαι ἐν
ταῖς δυσχωρίαις II, 8, 34.

E.

ἔαν] ἐν τοῖς νοτίοις ἔαται ἀθρο-
ζεσθαι ἡ ἀναθυμίας I, 10, 8.
εἰ δ' ἔάσσει τις εἶναι τὴν περι-
φοράν II, 3, 6.

έαυτοῦ] οὐκ ἔλειπεν τὸ ὄντωφ πρὸς
έαυτόν I, 6, 4.

ζεύενος] IV, 7, 20, 21.

ἔγγίνεσθαι] ώστε μηδένα ἵχθυν
ἔγγινεσθαι II, 3, 39. ἔγγινομένη
δύναμις πυρός II, 3, 45. τὸ
ἔγγινόμενον πνεῦμα II, 9, 17.
ἐν τοῖς νέφεσιν ἔγγινεται πῦρ
II, 9, 10. οὐκ ἔγγινομένου πυρὸς
ἄλλ' ἐνυπάρχοντος II, 9, 20.
ζῆται ἔγγινεται τοῖς σηπομένοις
IV, 1, 18. ζῆσιν οὐκ ἔγγινεται
ἐν τῇ πέψει IV, 3, 25. ἐν τοῖς
σαπροῖς ζῆται ἔγγινεται IV, 11, 4.

ἔγγύθεν] ἔγγύθεν πνεοντες ἄνεμοι
II, 6, 16. ἔγγύθεν μὲν .... πόρ-
ρωθεν δέ II, 8, 26. ἡ ἔγγύθεν
ἀνάκλαισις (opponitur ἡ πόρρω-
θεν) III, 4, 10.

ἔγγύς] ἀήρ πυρὸς ἔγγύτατα τῶν
ἄλλων I, 2, 1. οὐσιών ἔγγύτερον
καὶ ἀθρωτέραι γένηται η πῆξις
II, 12, 15. πᾶν ὕσχύνει μᾶλλον
ἔγγύς II, 4, 25. διὰ τὸ ἔγγυτάτω
τὴν ὕρμὴν τῶν ... ἀνέμων I,
6, 16. αἱ [νῆσοι] ἔγγύς τῆς
ἡπείρου II, 8, 49. ἀπομαραίνο-
μένης τῆς ἱριδος ἔγγυτάτω III,
4, 27. ἔγγυτέρω τῆς ὄψεως οὖσα
(ἡ Ἰωνίς) III, 4, 32. οὕπω οὔσης,
ὄντωφ ἔγγύς δ' ὄντας III, 6, 5.

ἔγκατακλείειν] ἐν αὐτῇ τῇ γῇ
ἔγκατακλειομένη η ἐκκρισις III,
7, 1. ἀναθυμίασις η ἀτειδιάδης
ἔγκατακλειομένη III, 7, 4. τῆς
ἀναθυμιάσεως τῆς ἐκατέρου ἔγ-
κατακλειομένης IV, 8, 2.

ἔγκατακλείπειν] ἔγκατακλείπεσθαι
ἀναγκαῖον [τὸ πνεῦμα] ἐν ταῖς
δυσχωρίαις II, 8, 34. οὐ δύνα-
ται ἐκκρίνεσθαι τὸ ἐνυπάρχον

ὑγρὸν ἄλλ' ἔγκατακλείπεται IV,
3, 23.

ἔγκυκλιος] τὰ ἔγκυκλα δοα διὰ
πῆξιν συμβαίνει I, 1, 2. δοογ
ὑπὸ τὴν ἔγκυκλιον ἐστι φοράν
I, 7, 1. cfr. I, 4, 3.

ἔγκωσις] ἔγκωσεως γνομένης I,
14, 28.

ἔδεσμα] II, 3, 46.
ἔδρα] πολλὰς ἔχον ἔδρας ἐν αἰς
ἔθνη κατοικεῖ .... de Caucaso
dicitur I, 13, 18.

ἔδωδήν] πρὸς ἔδωδήν ὄψειν IV,
3, 16.

ἔθνος] ἔδραι ἐν αἰς ἔθνη κατοι-
κεῖ I, 13, 18. ὅλων τῶν ἔθνων
ἀπώλειαι γίνονται I, 14, 7.

ἔθειν] τὸ εἰωθός ἐνιότε γίνεσθαι
σημεῖον II, 8, 27.

εἶλ] θεωρήσωμεν εἴ τι δυνάμεσθα
I, 1, 3. οὐθὲν ἀτοπον εἰ κρω-
ματιζεται I, 5, 1. εἰ μή ....
ἄλλα καὶ .. I, 6, 13. εἰ δή
τοῦτο διαμείνει I, 7, 4. εἰ τις
οἴοιτο I, 13, 26. οὐδ' εἰ ...
ἰξατμίσεις (eliamsi) II, 2, 10.
περὶ τῆς γενέσεως εἰ γέγονος II, 2
10. καν̄ εἰ vide καὶ r. — ἔξατμ-
ζοντος εἴ τι ἐνīην ὄντας IV, 3, 7.

εἰλέναι] λομεν τὴν οἰκουμένην II,
5, 15. λομεν ἔκαστον διὰ τὸ καὶ
τι ἐστιν IV, 12, 12.

εἰλός] γῆς εἰλή καὶ μέτη I, 1, 2.
οἰς ἐν ὅλῃς εἰλεῖ I, 2, 2. τῷ
εἰλεῖ καὶ τῷ ποσῷ μεταβαλλόν-
των τῶν μερῶν II, 3, 20. τὸ
εἰλος τοῦ πλήθους II, 3, 21.
εἰλή τῆς ἀναθυμιάσεως II, 4, 1.
εἰλός τῆς ἀναθυμιάσεως II, 4,
7. τὰ πλεῖστον ἀπέκοντα κατά
τὸ εἰλος II, 6, 3. δύο τὰ εἰδη

τῶν ἐν τῇ γῇ γενομένων III, 7, 2. φύσις ἡν λέγομεν ὡς εἰδος καὶ οὐσίαν IV, 2, 5. ὅταν δὲ ἐν τῷ ὑγρῷ χυμὸς εἰς εἰδός τι μεταβάλλῃ IV, 3, 15. ἔστι τὰ εἰδη καθόλου ταῦτα IV, 3, 24 τῶν παθητικῶν τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ λεκτέον τὰ εἰδη IV, 4, 1. ὅσα δοτὸν ὕδωρ ἡ ὕδατος εἰδη IV, 5, 6. ὕδατος εἰδη τὰ τοιάδε IV, 5, 7. cfr. IV, 6, 13. ποῖα γῆς εἰδη IV, 10, 3. οὐχ ἐν εἰδαι λέγεται δὲ οἶνος IV, 10, 7.

εἰδωλον] εἰδωλον ἐδόκει προηγεῖσθαι αὐτῷ III, 4, 3.

εἰκάζειν] ὡς εἰκάσαι πρὸς μικρὸν μεῖζον II, 8, 17. ὥσπερ εἰκάσαι μεῖζον μικρὸν πάθος II, 9, 6. *εἰκές*] ταῦτην εἰκός ὑπολαβεῖν αὐτιαν I, 8, 17. εἰκός γένεσθαι I, 14, 9. ταῦτα εἰκός οὕτω συμβαίνειν I, 14, 12. τὸ εἰκός λαβόντες II, 2, 8.

εἰκότως] ἴδατος εἰκότως οημεῖόν ἔστιν III, 3, 3.

ἐοικέναι] ἐοικασιν ὑπολαβεῖν I, 3, 4. ἐοικασι πάντες ὅμοιογεῖν II, 3, 2. τοῦτο παντάπαισιν ἐοικεν εἰρησθαι προχειρώς II, 9, 13. δραγανα ἄττα ἐοικεν εἶναι IV, 12, 3. ἥλεκτρον τούτου τοῦ γένους ἐοικεν IV, 10, 10.

εἰκών] IV, 12, 5.

εἰλεῖν] περὶ τὸ μέσον ἀλεῖσθαι II, 2, 20.

εἰλικρινής] IV, 10, 9. τὸ μὲν καθαρότερον, τὸ δὲ ἥπτον εἰλικρινές I, 3, 12.

εἰναι] αἰθρίας οὐσίας I, 4, 9 (alibi simpliciter αἰθρίας ut I,

5, 1). ἔστιν ἰδεῖν I, 14, 30. ἀπαντος τοῦ ὑγροῦ τοῦ περὶ τὴν γῆν ὄντος II, 3, 9. δὲ βορέας εἰς τὴν οἰκουμένην πᾶσάν ἔστι II, 5, 16. πνεύματος ὄντος II, 8, 5 bis. τὴν ἀστραπὴν οὐκ εἶναι ἀλλὰ φαίνεσθαι II, 9, 18. τοῦτο δὲ ἔστιν, ἀν — — γένηται III, 1, 8. πνεύματος ἥδη μὲν ὄντος οὕπω δὲ παρόντος III, 3, 5. δυνάμει μὲν γὰρ ἡ ὑλη ὕδατος ἦν, ἔστι δὲ οὐκέτι III, 7, 5. εἴς ἀμφοῖν ἔστι τὸ ὠρισμένον σῶμα IV, 4, 3. ὅσα ἔστιν ὕδατος IV, 6, 3. ἔστι μὲν ὡς τὸν αὐτὸν τρόπον, ἔστι δὲ ὡς ἄλλως IV, 6, 5. αἱ ἄλλες γῆς εἰσι μᾶλλον IV, 7, 1. ἀέρος ἔστι [τὸ ἔλαιον] IV, 7, 5. ὅσα μὴ ὕδατός ἔστι IV, 8, 11. ὅσα ὕδατος μὲν ἔχει, ἔστι δὲ πλεῖον ἀέρος ibid. τὸ ἥλεκτρον . . . φύξει ἔστιν IV, 7, 5. cfr. 7, 4. *εἰπεῖν*] ὡς εἰπεῖν I, 3, 7. cfr. 13, 24. εἰπεῖν περὶ τίνος I, 11, 4. πρὸς τὸν πορθμέα τοιοῦτον εἰπεῖν μῆθον II, 3, 4. ὡς ἐπὶ πᾶν εἰπεῖν II, 3, 30. τὰ παρὰ τῶν ἄλλων εἰρημένα I, 8, 1. περὶ τὸν εἰρημένον τόπον II, 8, 10. διὰ τὴν εἰρημένην αὐτιαν III, 1, 4. τὰ δὲ τοῖς εἰρημένοις πάθεσι IV, 10, 14.

εἰπερ] I, 3, 11, 8, 3. II, 2, 4, 23. εἰπερ καὶ . . . καὶ I, 8, 19. εἰπερ τοῦτο μόνον ἀλλὰ μὴ I, 13, 24. εἰπερ καὶ II, 3, 2. εἰπερ γὰρ καὶ τότε καὶ νῦν ἐχεῖν II, 5, 16.

εἰρεσία] τῶν τριήγρων II, 9, 9.

εἰς] ἐν τι καὶ ταῦτόν I, 3, 1. πλεῖον ἐνός I, 6, 6. αἰτία δὲ

- μία μὲν .... ἐτέρα δὲ I, 10, 5.
 ἔνα ἄνθρον εἶναι πάντας τὸν
 ἀνέμονες I, 13, 3. Θάλαττα
 πάντα μία ταῦτα συνεχής I, 14,
 28. εἰς γὰρ μόνος φαίνεται II,
 5, 10. ἔως ἂν ἐν γένηται III, 1,
 3. ... ποιεῖ χρόνον μίαν τῆς
 ἡμφάσεως III, 6, 5. ὑγραίνεσθαι
 λοτὶ ἐν τῷ ὕδωρ γίνεσθαι IV,
 6, 1. ἐπει ..... ἢ μίκη πολλὰ
 τὸ ἐν IV, 9, 27. οὐχ ἐνὶ εἰδεῖ
 λέγεται ὁ οἶνος IV, 10, 7.
- εἰς**] ἡ εἰς ἀλληλα μεταβολή I, 1,
 1. εἰς ὁ ἀναλύονται I, 3, 1.
 συγκρίνεσθαι εἰς ὕδωρ I, 3, 17.
 cfr. 3, 19 ac saepius. ἡ εἰς ὕδωρ
 σύγκρισις I, 9, 14. εἰς τὸν ἥλιον
 τιθέσαι τὸ ὕδωρ I, 12, 18. τὸ
 δεκόμενον πᾶν τὸ ὅλον ὕδωρ εἰς
 τὸν ἐνιαυτόν I, 12, 8. συνίστα-
 ται ὁ ἀτμίζων ἀηὴρ εἰς ὕδωρ I,
 13, 9. τὸ ἀλμυρὸν ἐν τοῖς πο-
 ταμοῖς ἔρχεται εἰς τὸν τόπον
 εἰς ὃν ἀθρόοι ἔρουσι II, 3, 11.
 δάν τις ἀγγεῖον θῆται εἰς θάλατ-
 ταν II, 3, 35. ἀπωθεῖσθαι εἰς
 τόπον II, 4, 14. εἰς τὸ πρόσθεν
 προϊέναι III, 1, 3. εἰς ἐν συ-
 θλιβομένη ἀναθυμίασις III, 7,
 4. .... τοῖς δὲ εἰς ὑπονεμένην
 μορφὴν τὸ τέλος λοτὶ τῆς
 πέψεως IV, 2, 5. εἰς εἰδός τι
 μεταβάλλεσθαι IV, 3, 15. οὐσ
 εἰς πολὺ (vide Comment. Vol.
 II, p. 508) IV, 9, 12. εἰς πλά-
 τος καὶ εἰς βάθος μεθίστασθαι
 IV, 9, 21.
- εἰσάπαξ**] οὐκ εὐθὺς οὐδὲ εἰσάπαξ
 πανεσθαι II, 8, 33.
- εἰσβάλλειν**] ποταμῶν εἰσβαλλόν-
 των (*in mare*) I, 13, 29. ἄνω-
 θεν εἰσβάλλειν II, 2, 21. ποτα-
- μὸν εἰς ὃν εἰσβάλλει (ἢ κρήνη)
 II, 3, 47.
- εἰσβλέπειν**] κατ' εὐθυνωρίαν εἰσ-
 βλέπειν III, 6, 2.
- εἰσελθεῖν**] ἐν τοῖς ζῷοις εἰσελθού-
 σης τῆς τροφῆς II, 2, 14.
- εἰσιέναι**] τῷ εἰσιέναι τὸ θερμόν
 IV, 6, 3. εἰσιόντος πάλιν τοῦ
 θερμοῦ IV, 6, 8.
- εἰσπίπτειν**] ἔκκρισις πρὸς τὴν
 πυκνότητα τῶν νεφῶν εἰσπί-
 πτονος II, 9, 7. ἐφαίνετο ἢ
 φρόξες εἰσπίπτειν εἰς τὰς οἰκλας
 III, I, 13,
- εἰσπλεῖν**] εἰσπλεόντων εἰς τὴν
 λίμνην I, 13, 18. cfr. I, 14, 29.
- εἰσρεῖν**] οὕτος τὸ ὕδωρ εἰσόδους
 ἔχει IV, 7, 22.
- εἰσώ**] ὅτε μὲν ἔξω ὅτε ... ὅτε
 δ' εἰσω ὅτε II, 8, 1.
- εἴτη**] πρῶτον μὲν οὖν .... εἴτα
 καὶ I, 6, 6. τὸ πρῶτον ....
 εἴτα .... μετὰ τοῦτο ... I, 14,
 30. μειοπώρου μὲν μίλιστα,
 εἴτη ἔσαρος II, 6, 22.
- εἴτε**] εἴτη .... εἴτη II, 2, 5. IV,
 5, 6.
- ἐκ**] ἐξ ὧν I, 1, 2. ἐκ προσαγωγῆς
 1, 14, 7. ἡ ἐξ ἀρχῆς γένεσις
 II, 1, 1. ἐδοξεν ἐκ ταύτης τῆς
 ἀπορίας II, 2, 4. ἐξ ἀρχῆς II,
 5, 2. τὸ ἐκ τῆς γῆς συγκατα-
 μιγνύμενον τῷ ὑγρῷ II, 3, 14.
 ἐξ ἐναντίας III, 6, 7. ἡ ἐκ τῆς
 τέφρας θερμότης IV, 11, 3.
- ἐκαστος**] ἐκαστον ἐν ἐκαστῳ,
 ὑπάρχειν φαμέν I, 3, 1. καθ'
 ἐκαστην ἡμέραν II, 2, 5. καθ'
 ἐκαστην χώραν II, 2, 12. κατὰ

τὴν ὥραν ἐκάστην II, 4, 10.
ἥπερ ἔστιν ἐκάστη φύσει ὅλη IV, 2, 8. ἐκαστον τῶν σωμάτων IV, 8, 4. τὰ δυνάμενα ποιεῖν τὸ αὐτὸν ἔργον ἀληθῶς ἔστιν ἐκαστα IV, 12, 5.

ἐκάστοτε] I, 13, 3.

ἐκάτερος] ἔτερον ἐκατέρας τὸ εἶδος II, 4, 7. περὶ δὲ ἄλλων καὶ ἔριδος τὸ ἐκάτερον III, 2, 1. cfr. III, 4, 24. ἐκάτερον ἐκατέρῳ IV, 4, 3. ὅσα ἐκατέρουν ἀπλῶς τοῦ στοιχείου IV, 11, 3.

ἐκβάλλειν] ή θάλαττα ὅταν κυμαίνονται ἐκβάλλῃ II, 8, 29. τὸ ἐπίπεδον ἐκβεβλήσθω III, 5, 4. ἂν ... ἐκβληθῆ τὸ ἐπίπεδον ibid. τὰ μὲν εἰς αὐτὴν ἄγει η̄ φύσις τὰ δὲ ἐκβάλλει IV, 3, 4.

ἐκδιδόναι] η̄ ... λίμνη ἐκδίδωσιν ὑπὸ γῆν I, 13, 29.

ἐκεῖ] η̄ ἐκεῖ δύναμις I, 3, 4. ἐκεῖ μὲν οὐ γίνεται, κάτω δὲ I, 3, 21. ἐκεῖ .... ἐνταῦθα I, 11, 4. δύμοις ἐνταῦθα κάκει I, 13, 5. οἱ ἐκεῖ I, 13, 29. ἔξω η̄ νότος, ἐκεῖ δὲ βορέας II, 8, 43. ἐνταῦθα μὲν ... ἐκεῖ δὲ IV, 12, 11.

ἐκεῖθεν] I, 2, 2. II, 2, 25. οἱ ἐκεῖθεν τόποι II, 5, 19. η̄ ὁσυστῆται ... ἐκεῖθεν τὸ αἴτιον II, 4, 25.

ἐκεῖνος] κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν τόπον II, 4, 27. ὑπὸ τὸν ἥλιον καὶ τὴν ἐκείνον φοράν II, 6, 10. πρὸς ἔτερον δὲ πρὸς ἐκεῖνο τοιοῦτον IV, 4, 8.

ἐκείνως] εἰ κακείνως καὶ οὔτως III, 6, 4. τῇ μὲν οὔτως ... τῇ δὲ ἐκείνως IV, 9, 40.

ἐκθλίψειν] τὸ θερμὸν ἐκθλιψό-

μενον εἰς τὸν ἄνω τόπον I, 3, 14. τὸ θερμὸν ἐκκρούεται καὶ ἐκθλίψεται I, 4, 7. ἔνια διὰ τὸ ἐκθλίψεσθαι ἀντεῖται I, 4, 9. τὸ πνεῦμα τὸ ἐκθλιψόμενον II, 9, 8. ἐὰν ἐν τῷ νέφει ... ἐκθλιψῇ πνεῦμα III, 1, 9. ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τὸ θερμὸν ἐκθλιψοντος IV, 6, 5. cfr. IV, 8, 8.

ἐκθλιψις] ἐκκρισίς ὑπὸ τῆς ἐκθλιψεως I, 4, 10. ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὴν ἐκθλιψιν II, 9, 14.

ἐκθυμιᾶγ] τὸ ἐκθυμιώμενα τῶν ὑγρῶν IV, 9, 43.

ἐκκάειν] ἐκκάεσθαι I, 4, 3. η̄ ἀναθυμίασις ὑπὸ τῆς κινήσεως ἐκκαομένη I, 4, 7. ἐκκαομένης τῆς ἀναθυμιάσεως I, 4, 11. ταχὺ καὶ ἐπὶ πολὺ ἐκκάειν I, 7, 3. δὲ δρός ἐκκάεται ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐψύμενος IV, 7, 11.

ἐκκαυσίς] η̄ φορὰ φίψει ἔοικε μᾶλλον ἀλλ' οὐκ ἐκκαύσει I, 4, 7. η̄ γένεσις οὐκ ἐκκαυσίς ἀλλ' ἐκκρισίς ὑπὸ τῆς ἐκθλιψεώς ἔστιν I, 4, 10,

ἐκκεῖσθαι] ἐκκεῖσθω τις γραμμὴ ὡς ... III, 5, 6. Vide Comment. Vol. II, p. 309.

ἐκκρίνειν] ἐκκρινομένης τῆς ἀναθυμιάσεως I, 4, 11. κίνησις ἐκκρίνεται τὸ θερμόν I, 7, 11. πός οὖν τε τοσοῦτον ὕδατος πλήθος ἐκκριθῆναι II, 3, 16. ἀστραπὴ ἐκκρίνεται συνιόντων τῶν νεφῶν II, 6, 21. η̄ ἐκκρινομένη θερμότης II, 9, 7. ἔηρα ἀναθυμίασις ἐκκρίνεται ibid. τὴν χάλαζαν ἐνυπάρχοντα πρότερον ὄστερον ἐκκρίνεσθαι II, 9, 15. ἀναθυμίασις ἐκκρινομένη II, 9,

21. πνεῦμα κατὰ μικρὰ ἐκφρανόμενον III, 1, 1. ἀν πνεῦμα ἥττον ἐκφράζῃ λεπτόν III, 1, 1. τὸ ἐκφρανόμενον πνεῦμα III, 1, 3. πνεῦμα οὐδυνάμενον ἐκφράθηναι ἐκ τοῦ νέφους III, 1, 4. ὅταν ἐκνεψίας μὴ δύνηται ἐκφράθηναι τοῦ νέφους III, 1, 7. ἐκφρίνεται ἐκ τοῦ ἐφομένου τὸ ὑγρόν IV, 3, 12. τὰ θυματὰ χρόνῳ εἰς ἀέρα ἐκφρίνεται IV, 9, 32. ὅσα ἐκ τούτων γίνεται ἐκφρανόμενα IV, 10, 2.

Ἐκφρισις] ἡ γένεσις οὐκ ἐκπανσις ἀλλ' ἐκφρισις ὑπὸ τῆς ἐκδήλιψεώς ἔστι I, 4, 10. ἡ τοιαύτη ἐκφρισις I, 8, 12. ἡ τοῦ μεγλοτού κύκλου διὰ τὴν ἐκφρισιν κόμη I, 8, 20. ἐκφρισις ἀνθρόα II, 5, 1. μικρὰν ποιεῖσθαι ἐκφρισιν II, 8, 29. ἐν τοῖς νέφεσι γενομένη ἡ τοῦ πνεύματος ἐκφρισις II, 9, 7. ἔργα τῆς ἐκφρίσεως III, 1, 1. τὸ τάχος τῆς ἐκφρίσεως ποιεῖ τὴν ἰσχὺν III, 1, 1. πολλὴ καὶ συνεχῆς ἐκφρισις III, 1, 2. ὅσα ἔργα συμβαίνει παρέχεσθαι τὴν ἐκφρισιν III, 7, 1.

Ἐκφρούειν] τὸ θερμόν ἐκφρούεται καὶ ἐκδηλίζεται I, 4, 7. ἐκφρίνεται ἡ πέττονσα [θερμότης] IV, 3, 20.

Ἐκλείπειν] πολλὰς ἐκλείπει φάσεις I, 6, 2. ὢ ἐκλείπει τὸ θερμόν διακρινόμενον II, 9, 3. ὢ τὸ συνεχὲς ἐκλείπει τῆς πυκνότητος II, 9, 7. ὢ ἐκλείπει ἡ θερμότης IV, 8, 1.

Ἐκλείψεις] περὶ τὰς ἐκλείψεις τῆς σελήνης II, 8, 31. πρὸ τῶν

ἐκλείψεων II, 8, 31, 32. μεσο-

νύκτιαι ἐκλείψεις II, 8, 32.

Ἐκνεφρίας] II, 6, 22. 8, 18. 9, 4. III, 1, 5. ἐκνεφρίας ἄνθρωπος III, 1, 1. ἐκνεφρίας ἄπεπτος III, 1, 4.

Ἐκπιμπράναι] ἡ φλόξ ἐκπιμπράναι I, 8, 21. ὅταν πνεῦμα κοπτόμενον ἐκπροσθῇ πρώτον II, 8, 20.

Ἐκπίπτειν] ἐν χασμάτων πολλάκις δαλοὶ ἐκπίπτονται I, 5, 3. (λίθος) ὑπὸ πνεύματος ἀρθεῖται ἐξεπεσεῖν I, 7, 9. ἐκπεσούντων τυνός αστρων I, 8, 2. ἐκπίπτον τὸ πνεῦμα II, 8, 9. ὢ ἐκπίπτει τὸ θερμόν III, 1, 4, γραμματαὶ κατὰ κῶνον ἐκπίπτουσαι III, 5, 2.

Ἐκπνεῖν] ὅταν ἄλλων ἐκπνεύντων ἀνέμων ἐμπίπτωσιν ἔτεροι II, 6, 22. ὢ ὢ ἔλεξ κατ' εὐθυναριαν ἐκπνεῖ III, 1, 7. ὢ ἐξέπνει τὸ πνεῦμα III, 1, 13.

Ἐκπτωσις] II, 9, 17.

Ἐκπυροῦν] ἐκπυρούμενα καὶ κινούμενα φάσματα I, 1, 2. τῇ κινήσει διακρινόμενον ἐκπυροῦται I, 3, 13. ὡς κίνησις δύναται διακρίνειν τὸν ἀέρα καὶ ἐκπυροῦν I, 3, 20. ὁ ἄνω τόπος οὐκ ἔστι θερμός οὐδὲ ἐκπεπυρωμένος I, 3, 21. τὰ μᾶλλον κινούμενα καὶ θάττοις ἐκπυροῦται I, 3, 21. συνιστάμενος ὁ ἄνω ἀήρ, ὥστ' ἐκπυροῦσθαι I, 5, 1. τὰ ἐκπυρούμενα φάσματα I, 5, 3. (ἀναθυμίασις) πολλάκις ἐκπυροῦται I, 7, 2. πνεῦμα τὸ ἐκθλιβόμενον ἐκπυροῦται II, 9, 8. ὅταν (ὁ τυφῶν) κατασκήνεις ἐκπυρωθῇ III, 1, 8.

- ἔνηρα ἀναθυμίασις ἐκπυροῦσα** III, 7, 3.
- ἐκπύρωσις**] I, 5, 1 [ἐκπυρώσεως mundanae dogma Heracliti et Stoicorum tetigimus plus semel in Comment. uti ad I. 14, 20, p. 484. I, 14, 24, p. 487. Adde Tiedemann *System der Stoischen Philosophie* Vol. II, p. 99. Aegyptiis originem tribuit Origenes contra Cels. I, 20; ab Indis repetendum esse docent ea quae disseruit v. Bohlen das alte Indien II, p. 219 sqq.].
- ἐκρεῖν**] ἀφ' οὗπερ [so. τοῦ μέσου] ἐκρέουσε οἱ ποταμοὶ II, 2, 22.
- ἐκρηγνύναι**] ἀναγκαῖον ἀθρόαν ὠθουμένην τὴν θάλατταν ἐκρήγνυσθαι II, 8, 42. ἐκρήξας ἐξῆλθεν ὁ κινήσας ἄνεμος II, 8, 18.
- ἐκριπτεῖν**] I, 8, 13.
- ἐκροῖ**] ἔχειν ἐκροᾶς ἐκ τῶν κοιλιῶν εἰς θάλατταν I, 13, 28. ἀντικρὸν τῇ θέσει εῆς ἐκροῆς II, 2, 21.
- ἐκρούς**] λίμνη οὐκ ἐκούσα δικρούν φανερόν I, 13, 29.
- ἐκρυστις**] de fluvio dicitur I, 13, 27.
- ἐκτείνειν**] ἐπὶ πολὺ ἐκτείνεσθαι IV, 9, 28.
- ἐκτέμνειν**] τοιοῦτον σχῆμα ἐκτέμνονται αἱ γραμμαὶ II, 5, 10.
- ἐκτμημα**] ἐκτμημα τοῦ κύκλου II, 6, 2.
- ἐκτός**] ἐκτὸς τῶν τροπικῶν I, 8, 14. χαλεπῶς, τὰ ἐκτὸς καὶ τὰ ἐντὸς ἐμαλῶς θερμαινεῖν IV, 3, 22.
- ἔκχυσις] II, 1, 14. 8, 39.
- Ἐλαιον**] IV, 5, 7, 8, 11. Ἐλαιον οὐχ ἔψεται αὐτὸ καθ' αὐτό IV, 3, 17. ἀπορώτατα ἔχει η τοῦ ἐλαον φύσις IV, 7, 2. Ἐλαιον οὐχ ἔψεται οὐδὲ παχύνεται IV, 9, 35.
- Ἐλαιώδης**] ἐλαιον καὶ ὅσα ἐλα-ώδη .... η ἀναθυμίασις IV, 9, 42.
- Ἐλατός**] ὅσα μεταλλεύεται ἔστιν η χυτὰ η ἐλατά III, 7, 4. ἐλα-τὸν ἀνήλατον IV, 8, 6. εἰοι ἐλατά μὴ ὄντα ὕδατος IV, 9, 1. ἐλατά οἷον χαλκός IV, 9, 20. κηρός μὲν καὶ πηλὸς ἐλατά IV, 9, 22.
- Ἐλάττων**] γῆς ὅγκος ἀστρων ἐνίων ἐλάττων I, 3, 2 [breviloquen-tia, qualem explicuimus Vol. I, p. 334 sq. Vid. Addend. p. 648 et adde Jacobs ad Achilleum Tat. pag. 747. in Socrate XIII, 4. XV, 79. ad Aelianī Hist. animal. IV, 21, p. 143]. Ἐλάττων φῶς opp. πυκνότερον I, 5, 2. πολλῷ ἐλάττων μεγύ-θει I, 14, 29. εἴτε πλείων εἴτε ἐλάττων II, 3, 16. ἐλάττων τὸ μέγεθος II, 8, 5. ἀνάκλασις ἐλάττων III, 4, 31. ἐν ταῖς ἐλάττοσιν ημέραις ταῖς μετ' ισημερίαιν τὴν μετοπωρινήν III, 5, 20. θερμότης ἐλάττων η ώστε πέψαι IV, 3, 26. γίνεσθαι ἐλάττω IV, 6, 10. θερμότης πλείων η ἐλάττων IV, 11, 3.
- Ἐλαττονύκις**] II, 8, 46. III, 2, 2.
- Ἐλαιφος**] (η) IV, 7, 13.
- Ἐλάχιστος**] ἐλάχιστοι ἄνεμοι II, 4, 26.

Ἐλθεῖν] τὸ ὕδωρ ἐλθὸν ἔκει I, 12, 5. ἔηραινόμενοι οἱ τόποις ἔρχονται εἰς τὸ καλῶς ἔχειν I, 14, 14. ἔρχεται εἰς τὸν τόπον, εἰς ὅν ... II, 3, 11. πρὸν φανερῶς ἐληλυθέναι τὸν ἄνεμον II, 4, 24. σύστασις ἐξ ἡς ἀναγκαῖον εἰς ὕδωρ ἐλθεῖν III, 3, 4. μὴ ἔρχεσθαι εἰς πύκνωσιν ὑδατώδη III, 3, 6.

Ἐλιξ] III, 1, 7.

Ἐλκειν] ἡ ἐλκομένη ὑγρότης ὑπὸ τοῦ κομήτου I, 6, 3. οὐχ ἔλκειν τὸ ὕδωρ πρὸς ἑαυτόν I, 6, 4. πλεῖον ἔλκει τὸ ἀλμυρὸν ἢ τὸ πότιμον ὕδωρ II, 3, 36. ὁ ἥλιος ἔλκει τὸ ὑγρόν II, 4, 4. ἔλκων ἐφ' αὐτὸν ὥστε καικίας νέφος proverbialiter dicitur II, 6, 17. ἐπάγει ἔλκουσα ἡ οἰκεῖα θερμότης IV, 1, 12. εἰ ἐκράτει ἡ ἐντὸς θερμότης εἶλκεν ἀν εἰς ἑαυτὴν IV, 3, 12. τὸ ἔλκεσθαι definitur IV, 9, 19.

Ἐλκτός] ἐλκτὸν ἀνελκτον IV, 8, 6. ἐλκτὰ μὴ ὄντα διεντά IV, 9, 1. definitionem exhibet IV, 9, 19.

Ἐλκύειν] τὸ γλυκό .... ἐλκυσθὲν εἰς τὰς σάρκας II, 2, 14.

Ἐλλείπειν] ἐν τῷ πλησίον τῆς γῆς ἀτμίζοντι ἡ χάλιξ ἐλλείπει I, 11, 4. οὐ πολὺ ἀν ἐλλείποι τὸ δεχόμενον I, 13, 8. [βορέας] ἐνταῦθα ἐλλείπει καὶ οὐ δύναται πόρρω διήκειν II, 5, 18. τὸ ἐλλείπον τῆς μεσότητος IV, 4, 9.

Ἐλλησποντίας] καικίας, ὅν Ἐλλησποντίαν ἔνιοι καλοῦσι II, 6, 19.

Ἐλξις] IV, 12, 10.

Ἐλος] I, 13, 23. ἔηραινόμενων τῶν ἐλῶν I, 14, 11.

Ἐλώδης] γινόμενα ἔηρὰ ἐξ ἐλωδῶν καὶ ἐνύγρων I, 14, 9.

Ἐμβάλλειν] ac fluvio dicitur εἰς ποταμὸν ἐμβάλλειν II, 2, 25.

ἐμβάλλειν εἰς λιμνην II, 3, 39.

Ἐμμένειν] πλείστη ἐν τῇ ἱριδὶ ἴκμας ἐνέμειντο III, 5, 16.

Ἐμμιγγνύναι] τὴν γῆν αἰτῶνται τῆς ἀλμυρότητος ἐμμιγγνύμενην II, 3, 10.

Ἐμπεριλαμβάνειν] ἀναγκαῖον ἐμπεριλαμβάνεσθαι τι πλῆθος ἀεὶ

ταύτης τῆς δυνάμεως II, 3, 25.

ὅση θερμότης ἐμπεριλαμβάνεται τῇς ἔηρᾶς ἀναθυμιάσεως II, 9, 5. ἐμπεριλαμβανούμενων

τῶν τοῦ ἥλιου ἀκτίνων II, 9, 10. ἐμπεριειλημένα ζῶα ἐν αὐτῷ τῷ ἥλεκτρῳ IV, 10, 10.

Ἐμπερίληψις] ἡ τοῦ πυρὸς ἐμπερίληψις II, 9, 12.

Ἐμπίπτειν] ὅταν ἄλλων ἐκπνεόντων ἐμπίπτωσιν ἔτεροι (ἄνθρωποι)

II, 6, 22. ἐμπίπτειν εἰς τὰ κάτω τῆς γῆς II, 7, 2. τὸ μεταβάλλον ἐμπίπτον II, 7, 5.

Ἐμποιεῖν] χρῶμα ἐν τῷ ἐνόπτεῳ ἐμποιεῖ φαγτασίαν III, 2, 12.

Ἐμφαίνειν] ἐν ὑδατὶ ἐμφαίνει τὸ γάλα θεραποῦσι I, 8, 10. τῶν ἐνόπτεων ἐν ἐνίοις τὰ σχήματα ἐμφαίνεται III, 2, 10. τὸ ὑπάρχον τῷ ἥλιῳ ἐμφαίνεσθαι χρῶμα ποιεῖ III, 6, 5.

Ἐμφασις] μέρος τῆς ἐμφάσεως I, 8, 8. ἐμφασις χρώματος οὐ σχήματος III, 4, 6. ἔσται διὰ τὴν

ἀνάκλασιν ἔμφασίς τις III, 4, 8.
χρόα τῆς ἐμφάσεως III, 6, 5.
ἔμφυτος] ἔμφυτος τοῖς ἵψοις
θερμότης II, 2, 14.
Ἐν] ἡ ἐν τῇ ἑρῷ [γῇ] ἀναθυ-
μίασις I, 6, 8. II, 3, 24. ἐν τοῖς
νοτίοις ἔσται ἀθροίζεσθαι ἡ
ἀναθυμίασις I, 10, 8. τὸ ἐν τῷ
Φαιδῶν γεγραμμένον II, 2, 19.
ἐν μήκει τινός ἔστι τὸ ἀλμυρόν
II, 3, 25. ἐν τῷ κειμῶν II, 4,
27. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ III, 5, 4.
πόροι οἱ ἐν τοῖς σπηλαίοις IV,
10, 12.
Ἐναντίος] αὐτὸν τούναντίον ἡ ὥς
.. I, 12, 13. ἐν τοῖς ἐναντίοις
opp. ἐνταῦθα II, 3, 27. ἐναντίοις
ἄνεμοι II, 6, 1. ἐναντία κατὰ
τόπουν .... ἐναντία κατ' εἶδος
II, 6, 3. τοῦτο ἐναντίον ἐξ ἐναν-
τίας II, 6, 4. ἡ ταῦτὸν πιοῦσσι
ἡ ἐναντίον II, 6, 10. εἰς τούναν-
τίον τῆς ἔξω πλημμυρίδος II, 8,
7. εἰς τούναντίον τῆς πικνότη-
τος II, 9, 4. πάλιν εἰς τούναν-
τίον ὄφελον III, 1, 2. τὰ ἐξ
ἐναντίας κείμενα κατὰ τὴν θέ-
σιν III, 2, 4. ἀνάκλασις πρὸς
τὸ λαμπρὸν ἐξ ἐναντίας III, 4,
6. ἡ ἱσις ἐξ ἐναντίων γίνεται,
ἡ δὲ ἄλλως περὶ αὐτὸν τὸν ὥλιον
III, 4, 9. λίνεται τοῖς ἐναντίοις
ὅσα λίνεται τῶν .... παγέντων
IV, 6, 2. τὸ αἵτο τῷ αὐτῷ
κατὰ ταῦτὸν οὐκ ἔστιν αἵτιον
τοῦ ἐναντίον IV, 6, 2. τῷ ἔηρῷ
θερμῷ ἐναντίον ψυχρὸν ὑγρόν
IV, 6, 13. οὕτω τάναντία ἔσται
αἵτια τῶν ἐναντίων IV, 6, 13.
οὐρ. IV, 7, 16.

Ἐναντίως] ἐναντίως διακείσθαι
II, 4, 15. ἵρις τρίχως φαίνεται

ἐκατέρᾳ μὲν ἐναντίως δὲ III,
4, 24. *
ἐναντίωσις] πνευμάτων I, 7, 10.
ἐναπολαμβάνειν] τῷ ἐναπολαμ-
βάνεσθαι .... τὴν ἀπόκρισιν
II, 8, 14. ἡ τοῦ πνεύματος
ἐναπολαμβανομένη δύναμις II,
8, 15. τὸ ἐναπολαμβανόμενον
θερμόν III, 3, 6.
ἐναπόληψις] II, 9, 16.
ἐναπολείπειν] τὸ ἐναπολειφθὲν
καὶ λιμνάσαν ὕδωρ I, 14, 18.
ἐναποσθεννύαι] ἐναποσθενν-
μένον πνεύμος II, 9, 11.
ἐνδεῖς] τὸ ἐνδεῖς τοιαύτης δυ-
νάμεως IV, 1, 11.
Ἐνδεῖα] κατ' ἐνδειαν πάσχειν
θερμοῦ IV, 1, 11. ἀτέλεια δι'
ἐνδειαν τῆς οἰκείας θερμότητος
IV, 2, 8. ἐνδεια φυσικοῦ θερ-
μοῦ IV, 3, 6. ἐνδεια τῆς ἐν τῷ
ὑγρῷ τῷ πέριξ θερμότητος IV,
3, 19.
Ἐνδεῖν] ὑπό τινος τῶν ἀστρων ἡ
τῶν ἐνδεδεμένων ἡ τῶν πλανω-
μένων I, 8, 12. *
Ἐνδελεχίς] ἐνδελεχές κατὰ τὴν
τάξιν I, 9, 6.
Ἐνδέχεσθαι] ἐνδέχεται κεχωρισμέ-
νην εἶναι I, 3, 2. ὅσον ἐνδέχεται
ἐλάχιστον I, 6, 10. οὐκ ἐνδέχε-
ται γενέσθαι I, 12, 4. ὡς ἐν-
δέχεται μετέχειν .... II, 3, 25.
κύκλῳ συνάπτειν ἐνδέχεται II,
5, 13. ἐνδέχεται συμβαίνειν III,
4, 8. θερμότητι ἐνδέχεται γί-
νεσθαι IV, 12, 9.
Ἐνδιατρίβειν] φακάδες ἐνδιατρί-
ψασαι ἐπὶ τοῦ ἀέρος I, 12, 3.

- περὶ τούτων σλεῖω τῆς ἀξίας
ἐνδιατέρῳ φεν δὲ λόγος ΙΙ, 3, 8.
- ἐνεῖναι] ἐνεστιν Ι, 3, 16. τῷ
νέφει ἐνεστι πολὺ τὸ θερμόν Ι,
11, 3. ἐν ὄσοις [ῦδαιοι] ἐνεστι
γῆς πλῆθος ΙΙ, 3, 28. η̄ ὑπό^{..} θερμοῦ τοῦ ἐνόντος ὑγροῦ
πέψις ΙV, 3, 3. cfr. ΙV, 7, 3.
11, 4. ἔξατμιζοντος εἰς τι ἐνήν
ὑδατος ΙV, 7, 4. .
- ἐνεκα] ΙV, 12, 3. 4.
- ἐνθα] ἐνθα νῦν ..... πάλιν ἐν-
ταῦθα Ι, 14, 1. ἐνθα μέν .....
ἐνθα δέ ΙI, 5, 15.
- ἐνιαυτός] ἕηροι καὶ πνευματώ-
δεις οἱ ἐνιαυτοί Ι, 7, 9. πᾶν
τὸ ψέον ὕδωρ εἰς τὸν ἐνιαυτόν
Ι, 13, 8. ἐν ταῖς καθ' ἐνιαυ-
τὸν ὥραις Ι, 14, 20.
- ἐνιοι] ἀστρων ἐνίων Ι, 3, 2.
ἐνια I, 4, 9. ἐνια τῶν ἐδεσμά-
των ΙI, 3, 46. ἐνιοι τῶν αὐτῶν
τούτων ΙI, 6, 21. τῶν ἐνόπτρων
ἐν ἐνίοις ΙII, 2, 10. οἶνοι ἐνεστ
ΙV, 10, 15.
- ἐνίοτε] Ι, 3, 6. ΙI, 4, 13. ΙII,
1, 12. ΙV, 5, 5. ἐνίοτε μέν .....
ότε δέ .. ΙI, 4, 10.
- ἐνισχύειν] διὰ τὸ ἐνισχύειν ἡτ-
τον τὸν ἥλιον ΙI, 5, 9,
- ἐνοπτρον] ἐνοπτρον τοιοῦτον
ώστε μὴ τὸ σχῆμα ἀλλὰ τὸ
χρῶμα φαίνεσθαι Ι, 5, 2. cfr.
ΙII, 2, 10. σημεῖον τοῦ ἐνόπτρου
Ι, 8, 8. ἐν ὕδατι καὶ τοιούτοις
ἐνόπτροις Ι, 8, 10. ἐνοπτρον
ἴγενετο δὲ πληγον δῆρ ΙII, 4,
3. ἐνοπτρον μᾶλλον τῆς ἀχλύος
ΙII, 4, 5. ὥστε γίνεσθαι ἐνο-
πτρον τὸ νέφος ΙII, 4, 6.
- ἐντελέχεια] τὰ μὲν ἐντελέχεια
ἔσται, τὰ δὲ τῷ ἀπεικούμενῳ
ΙV, 4, 2.
- ἐνταῦθα] (ἥιο αριδ ποσ) Ι,
3, 20. ἐκεῖ ..... ἐνταῦθα 1,
11, 4. ὁμολως ἐνταῦθα κάκοι Ι,
13, 5. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα δῆλον
πισ ΙI, 3, 13. opp. ἐν τοῖς
ἐναντίοις ΙI, 3, 27. η̄ ἐνταῦθα
οἰκουμένη πᾶσα ΙI, 5, 16. τὸ
πορφύτερον καὶ τὸ ἐνταῦθα
ΙII, 4, 31. ἐνταῦθα μέν ....
ἐκεῖ δέ ΙI, 12, 11. cfr. prae-
terea etiam ΙV, 4, 4. 12, 4.
- ἐντεῦθεν] Ι, 3, 6. ἐντεῦθεν ἀρ-
χάμενος Ι, 3, 13. εὐλόγως ἀν-
οῦν ἐντεῦθεν γίνοιτο ΙI, 4, 22.
ἐντεῦθεν .... ὅθεν ΙII, 3, 5.
- ἐντιμος] γῆ ἐντιμοτέρα [propter
fertilitatem] Ι, 14, 15.
- ἐντός] ἐντός τῆς περιφερείας
λαμβάνεσθαι Ι, 3, 16. τῆς γῆς
τὰ ἐντός Ι, 14, 2. ἐντός τῶν
Πρακλείων στηλῶν ΙI, 1, 12.
η̄ ἐντός ἀναθυμάσιος ΙI, 8, 14.
- ἐντυγχάνειν] ΙII, 2, 9.
- ἐνυγρος] τόποι ἐνυγροι Ι, 14, 1.
- ἐνυδρος] γινόμενα ἔηρα δὲ ἐλω-
δῶν καὶ ἐνύδρων Ι, 14, 9.
- ἐνυπάρχειν] ἐνυπῆρχε τοσοῦτος
χυμός ΙI, 3, 9. τὸ ἐνυπάρχον
ΙI, 3, 40. χάλαζαν ἐνπάρχοντα
πρότερον ύστερον ἐκεινούσθαι
ΙI, 9, 15. οὐκ ἐγγινομένου πυ-
ρός ἀλλ' ἐνυπάρχοντος ΙI, 9,
20. ὀποτέρου ἀν πλῆθος ἐνυ-
πάρχῃ πλεον ΙII, 1, 2. πέψις
τοῦ ἐνυπάρχοντος ἀσφεστον
τῷ ὑγρῷ ΙV, 3, 10. cfr. 3, 23.
- ἐξάγειν] ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τὸ ὑγρόν
ἐξάγοντος ΙV, 6, 5.

ἔξαλρειν] τοῦτο ἔξαλρειν δλον
ἀναγκαῖον II, 2, 23.

ἔξαιρεῖν] ἔξαιρεθεισῶν [τῶν ἵνων]
τὸ αἷμα οὐ πήγυνται IV, 7, 13.
ἔξαλφης] οὐκ ἔξαλφης οὐδὲ
ταχέως ἀλλ᾽ ἐκ προσαγωγῆς II,
8, 35. σώματα ἢ ἔξαλφης τέφρα
γίνεται IV, 12, 8.

ἔξανοιδαινεῖν] ἔξανόδη τι τῆς
γῆς II, 8, 19.

ἔξατμιζεῖν] τὸ ὑπόλοιπον τοῦ
ἔξατμισαντος ἐκ τῆς γῆς I, 11,
3. πᾶν θερμαῖνον ἔξατμιζει τὸ
ὑδαρ II, 2, 10. ὑπὸ τοῦ ἐντὸς
θερμοῦ ἔξατμιζοντος IV, 5, 8.
ἔξατμιζοντος τοῦ ὑγροῦ IV, 6,
5. ὥστε μὴ ἔξατμιζειν IV, 9,
31. τὸ θερμὸν ἔξατμιζει τὸ
ὑγρόν IV, 10, 11. τῶν ὑγρῶν
οὐα ἔξατμιζεται ὕδατος ἔστιν
IV, 10, 15.

ἔξειναι] ὁρᾶν ἔξεστιν II, 3, 29.
III, 4, 11.

ἔξειλησεῖν] διὰ τὸ ἔξειλησυθέναι
τὴν ἀναθυμίασιν II, 5, 3. τὰ
τῷ τὸ θερμὸν ἔξειλησυθέναι
πηγηνύμενα IV, 6, 8.

ἔξεψειν] οὐκ ἔξεψεται τὸ ἔλαιον
ὑπὸ πυρός IV, 7, 5.

ἔξειναι] ποταμοὶ εἰς τὴν θάλατ-
ταν ἔξεινται II, 2, 24. ἐκ τοῦ
σώματος ἔξειὸν ὑγρόν II, 3, 14.
ἔξειόντος οἰκείου θερμοῦ IV, 1,
12. ἔξιούσης τῆς θερμότητος
ὑπὸ τοῦ περιεστώτος ψυχροῦ IV,
5, 8. ὅταν τὸ θερμὸν ἔξειμάσῃ
ἔξιόν IV, 7, 18. cfr. IV, 10,
11, 12. ἔξειόντος τοῦ ὑγροῦ μετά
τοῦ θερμοῦ IV, 10, 18.

ἔξικράζειν] ὅταν τὸ θερμὸν
ἔξειμάσῃ ἔξιόν IV, 7, 8. μήτε

ἔξεικμασται πᾶν τὸ ὑγρόν IV,
8, 11. δοσιν ... ἄπαν ἔξεικμάσθη
IV, 11, 5.

ἔξιτηλος] οφόδρα ἔξιτηλον IV,
12, 8.

ἔξονσια] ἔξονσιας δοθεσης II,
3, 40.

ἔξω] τὰ ἄλλα ἔξω τοῦ φοινικοῦ
I, 5, 3. ἐν μὲν τῷ κόλπῳ ....
ἔξω δέ .. I, 7, 10. οἱ ἔξω
τόποι I, 10, 8. τὰ τῆς Ἰνδικῆς
ἔξω II, 5, 15. η ἔξω Λιβύας
θάλαττα II, 5, 18. ὅτε μὲν ἔξω
φετ .... ὅτε δ' εἰσα II, 8, 1.
ἔξω ἡν νότος, ἐκεῖ δὲ βορέας
II, 8, 43. η ἔξω Ιρις III, 4, 33.
η ἐν τῷ ἔξω ὑγρῷ θερμασία
IV, 3, 12.

ἔξωθεῖν] θάλαττα ἔξωθουμενη
ὑπὸ τῶν ποταμῶν I, 14, 6.

ἔξωθεν] ὑπὸ τοῦ ἔξωθεν πυρός
IV, 10, 12.

ἐπάγειν] ἐπάγει ἔλκουσα φοίνισα
θερμότης III, 2, 3.

ἐπιγωγή] πίστις τούτων δι τῆς
ἐπαγωγῆς IV, 1, 2.

ἐπιαρεῖν] ἐπαρθέντος αἵτοι τοῦ
ἡλίου III, 5, 19.

ἐπικτός] ὕδωρ εἴτε ἐπακτός εἴτε
σιμφυνές IV, 5, 6.

ἐπάλλαξις] IV, 9, 28.

ἐπαλλάττειν] γ ἐπαλλάττονος αἱ
ἀκτῖνες III, 4, 19.

ἐπαναφαίνειν] μικρὰν ἐπανα-
φαίνειν I, 6, 2.

ἐπανελθεῖν] ἐπανῆλθε [τὸ φέγ-
γος] μέχρι τοῦ .... I, 6, 10.
ὅταν εἰς τὸν ἄτρα ἐπανέλθῃ

[*opp. κατέλθη*] I, 12, 13.
ἐπανέρχεται ἄνω IV, 3, 25.
εἴρηται καθόλου πρότερον ὅμως
δ' ἐπανέλθωμεν καὶ νῦν IV,
8, 7.

ἐπει] ἐπει .... γε I, 4, 10. ἐπει
γάρ κεῖται *cum positum sit*
II, 3, 20. ἐπει ἡ πέψις τελείω-
σις τις ... τότε ἡ πέπανσις
τέλεια ἔστι IV, 3, 1.

ἐπειδήπερ] I, 6, 7.

ἐπείπερ] III, 5, 6.

ἐπέκεινα] τῶν τρόπων II, 5, 11.

ἐπελθεῖν] πρὸν ἐπελθεῖν τὸ ὅμ-
βριον I, 13, 7. ἐπεληλυθυῖα ἡ
θάλαττα I, 14, 18.

ἐπέχειν] ἐπέχειν τόπον II, 2, 16.
ἐπέχειν τόπους *de sole dicitur*
II, 4, 20. ὀλίγον ἐπέχει τόπον
[ἡ θάλαττα] II, 1, 11. ἐπέχειν
πολὺν τόπον *de exhalationibus*
dicitur II, 8, 48.

ἐπὶ] ἐπὶ τοῦ μέσου καὶ περὶ τὸ
μέσον I, 3, 14. τὸ κοίνὸν ἐπὶ¹
πάσης τῆς καπνώδους διακρίσεως
I, 4, 3. ἐπ' ἀρχήν I, 4, 6.
ὑπερβολὴ ἐπὶ μικρὸν I, 6, 2.
ἐπὶ Θερινᾶς τροπῆς ὅντος τοῦ
ἡλίου I, 6, 4. ἐπὶ Ἀστερού
ἄρχοντος *ibid.* ἡ διαδρομὴ δια-
δίδωσι ἐπὶ μῆκος I, 7, 4. ὡς
ἐπὶ τὸ πολὺ I, 7, 9. II, 8, 4. 6.
IV, 9, 27. 11, 2. ἡ λεγομένη
ἐπὶ Φαεθόντος φορά I, 8, 2.
γενιαθαι ἐπὶ τῆς χαλάξης I,
12, 4. χεὶς ἐπὶ τοῖς ὑψηλοῖς
γινομένῃ I, 12, 6. ἐπὶ τοῦ
κρυστάλλου σκηνοποιεῖσθαι I,
12, 18. ἐπ' ὀλίγον I, 13, 25.
ἐπὶ πλειώ χρόνον I, 14, 13. ἐπὶ²
τῶν Τρωικῶν *tempore belli*

Troiani I, 14, 15. ὁ ἐπὶ³
Δευκαλίωνος κατακλυσμὸς I, 14,
20. ἐπὶ πολὺν χρόνον διαρκεῖν
I, 14, 23. ἐπὶ τραπέζαν περι-
τείνειν ὕδωρ II, 2, 18. ἐπὶ⁴
πάντων φθορὰν εἶναι καὶ γέ-
νεσιν II, 3, 21. ὡς ἐπὶ πάν-
τεπεῖν II, 3, 30. IV, 9, 27.
συμβαίνει ἐπ' ἀμφοτέρων II, 3,
33. δῆλον ἐπὶ τῶν ἔργων (*re*
ipsa perspicuum est) II,
4, 26. μετὰ τὰς τροπὰς μᾶλ-
λον ἡ ἐπ' αὐτὰς II, 5, 8. ἐπὶ⁵
τοῦ μέσου τῆς γῆς II, 5, 10.
ἐπὶ πλάτος ὁρίζεσθαι II, 5, 13.
τὸ μόριον τῆς γῆς ἐφ', οὐ τυγ-
χάνομεν οἰκοῦντες II, 7, 2.
οεισμοὶ ἐπὶ μικρὸν τόπον II, 8,
44. ἐπὶ πλάτος .... ἐπὶ μῆκος
II, 7, 4. ὁ ἐπὶ τῆς γῆς ἄνεμος
II, 9, 21. ὁ αὐτὸς ἐπὶ πάντων
ἀρμόσσει λόγος III, 3, 1. ἐπὶ τῷ
πλεῖον οὐκ ἔτε III, 4, 24. πῦρ
ἐπὶ πῦρ III, 4, 28. ἐπὶ τῶν
ἀνθῶν γίνεται III, 4, 29. ἐπὶ⁶
δύσσεως τοῦ ἀστροῦ III, 5, 3.
λέγεται σῆψις ἐπὶ τῶν ... φθο-
ρομένων IV, 1, 9. *cfr.* 3, 1. 3,
10. γύλα ἐπὶ τῷ ὕδαι τοῦ πλεῖον
IV, 7, 20. διαιρεῖσθαι ἐπὶ πλεῖον
IV, 9, 24. ἐπὶ πολὺ ἐπεινεσθατ
IV, 9, 28. ὁντοὶ συνεχῆς ἐπὶ⁷
μῆκος ἀέρος IV, 9, 33.

ἐπιδηλος] ἐπιδηλον οὕτω ποιεῖν
II, 3, 11. ἀγρὸς ἐπιδηλος II, 4,
24. δι' ὀλιγότητα οὐκ ὁμοίως
ἐπιδηλον II, 8, 26.

ἐπιδήλως] I, 7, 9. II, 8, 36.
ἡττον ἐπιδήλως ποιεῖν II, 1,
12. πάννῳ ἐπιδήλως III, 4, 22.

ἐπιδιατρίβειν] III, 1, 10.
ἐπιδιδόναι] ἐπεδέδωκε τῇ προο-

- χώσει τῶν ποταμῶν τοσοῦτον** I, 14, 29.
ἐπίδοσις] I, 14, 10.
ἐπιέναι] τὸ ἄνωθεν ἐπιόν ύδωρ I, 13, 28. τῆς θαλάττης τὰ μὲν ἐπιλεπτούσης τὰ δ' ἐπισύνης I, 14, 32.
ἐπιζευγνύναι] III, 3, 8. γραμματ ἐπιζευχθεῖσαι III, 5, 2.
ἐπιζητεῖν] II, 5, 7.
ἐπικάνειν] [κεραυνὸς] οὐκ ἐπικάνω διὰ λεπτότητα III, 1, 9.
ἐπικεραυνύναι] αἱ ἐπικεραμέναι συστάσεις I, 14, 23.
ἐπικρατεῖν] ἐπικρατεῖ τὸ ψῦχος I, 11, 3.
ἐπικρεμαννύναι] σπόγγος πυκνὸς ἐπικρεμάμενος I, 13, 12.
ἐπιλανθάνειν] ἐπιλελῆσθαι διὰ κρόνου πλῆθος I, 14, 9.
ἐπιλείπειν] οὐκ ἐπιλείπει [ἢ θάλαττα] ὅπερ οἱ ποταμοὶ II, 3, 33.
ἐπίπαν] ὡς ἐπίπαν εἰπεῖν II, 3, 30. IV, 9, 27.
ἐπίπεδον] III, 3, 9. IV, 4, 7. ἐκβεβλήσθω ἐπίπεδον . . . . III, 5, 3. θλάσις ἐπίπεδον IV, 9, 13. εἰς βάθος τοῦ ἐπιπέδου παραλλάττοντος IV, 9, 15.
ἐπιπλεῖν] ἐπὶ τοῦ ύδατος διὰ μικρομέριαν ἐπιπλέονται I, 12, 3. ἐπιπλέονται τὰ φάλη II, 3, 38. ἐπιπλεῖν καὶ οὐ καταδύεσθαι II, 3, 39. τὰ ξύλα ἐπὶ τῷ ύδατι ἐπιπλεῖ IV, 7, 20.
ἐπιπολάζειν] πᾶσιν ἐπιπολάζον πῦρ I, 2, 1. ἐπιπολάζειν διὰ τὸ κουφὸν opp. ὑφίστασθαι διὰ τὸ βάρος I, 4, 2. τὰ ἐπιπολά-
ζοντα opp. τὰ κατιόντα II, 3, 34. τὸ ἐπιπολάζον τῆς γῆς ὑγρόν II, 4, 4. ἐπιπολάζει πλῆθος λίθων II, 8, 47. τὸ ἔλαιον ἐν τῷ ύδατι ἐπιπολάζει IV, 7, 3.
ἐπιπολή] τὰ ἐπιπολῆς II, 5, 9. ἀνὴρ κατ' ἐπιπολῆς ἢ κάτωθεν βιάζηται τὸ πνεῦμα II, 8, 39.
ἐπιπρόσθησις] χρώματα μιγνύμενα κατὰ τὰς ἐπιπρόσθησεις I, 5, 2.
ἐπιρρονσις] τὴν ἐπιρρονσιν ποιεῖν ἐφ' ἵκαστα τῶν φευμάτων II, 2, 20.
ἐπισκέπτειν] ἐπισκεπτέον περὶ ἐκάστον γένους III, 7, 6.
ἐπισημαίνειν] ἐπὶ δύο ἐπισημαίνειν II, 8, 33.
ἐπιτελεῖν] ὅταν ἔγραψερον γίνηται ἐπιτελεσθέν IV, 3, 21.
ἐπιτέλλειν] μέσων νεκτῶν ὁ δελφῖς ἐπιτέλλει I, 8, 9. [ἀνατέλλειν εἰ ἐπιτέλλειν quomodo differant docet Comment. Vol. I, p. 416]. Θρίων δύνων καὶ ἐπιτέλλων II, 5, 4.
ἐπιτολή] κυνὸς ἐπιτολή II, 5, 5.
ἐπιφάνεια] ἔχοντα ἐπιφάνειαν λείαν III, 2, 10.
ἐπιχειρεῖν] λέγεται Σέσωστρις ἐπιχειρῆσαι τῶν παλαίων I, 14, 27.
ἐπιχυσις] ποιεῖν τὴν ἐπιχυσιν τοῖς φεύμασιν II, 2, 21.
ἐπομβρία] ἐπομβρίας πολλαῖ II, 4, 11. αὐχμῶν τε περὶ καὶ ἐπομβρίας II, 4, 28. ἐν ἐπομβρίᾳ II, 8, 11.
ἐπομβρος] ἐπομβρα τὰ ἔτη II, 4, 10.

ἔργάζειν] ποικιλταὶ ἔργαζόμενοι πρὸς τὸν λύχνον III, 4, 29. ἔργαζομένων τῶν ποιητικῶν IV, 1, 8. cfr. 1, 4. ὅσα αἱ δυνάμεις ἔργάζονται ἐκ συνεστόντων IV, 2, 1. ὁ εἰργασμένος σιδηρος IV, 6, 9.

ἔργασιν] ἔργασται αἱς ἔργάζονται τὰ ποητικά IV, 1, 4. ἔργασια τῶν σωμάτων IV, 7, 1.

ἔργον] χώρα γεγοντία φανεταὶ καὶ οὖσα τὸν ποταμοῦ ἔργον I, 14, 26. [λιμνή] ἔργον ἐστὶ τῶν ποταμῶν I, 14, 29. cfr. I, 14, 31. ἐξ ἔργων δῆλον II, 14, 26. δῆλον καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων II, 4, 26. τὰ ὑπόλοιπα ἔργα τῆς ἡκηρίσεως ταύτης III, 1, 1. ἔργον ἐπὶ τῶν χειροκμητῶν τὸ ὄπερησαι μεῖζον ἢ ἐφῆσαι IV, 3, 22. ἐστιν ὀνόματι οἶνος, ἔργῳ οὐκ ἐστιν IV, 9, 35. τὰ ὅλα ἔργα τῆς φύσεως IV, 12, 2. ἀπαντά ἐστιν ὠρισμένα τῷ ἔργῳ IV, 12, 5. τὰ δυνάμενα ποιεῖν τὸ αὐτὸν ἔργον ibid. ἔργον τῆς σαρκός . . . . τῆς γλώττης IV, 12, 6.

ἔριον] ἐν λευκοῖς ἢ μέλαισι ἔριοις III, 4, 29. ἐπακτὸν ὕδωρ ὡς ἐν ἔριῳ IV, 5, 6. — IV, 9, 2. 3.

Ἐρμῆς] ὁ τοῦ Ἐρμοῦ ἀστὴρ I, 6, 2.

ἔρυθρός] ἐρυθρὰ [θάλαττα] II, 1, 10. ἐρυθρὰ φλόξ τῶν χλωρῶν ἔνδων III, 4, 11.

ἔσπεραι] ἀστὴρ γενόμενος ἀφ' ἔσπερας I, 7, 9. κομήτης ἀφ' ἔσπερας ποιησάμενος τὴν ἀνατολὴν I, 7, 10.

ἔσχατεύειν] οἱ ἔσχατεύοντες τῆς Σκυθίας τόποι II, 5, 14.

ἔσχατος] ἀναλόνονται ἔσχατοι I, 3, 1. τὰ ἔσχατα ἀστρα I, 3, 2. τὸ ἔσχατον τοῦ λεγομένου ἀέρος I, 8, 11. ἔσχατον πέρας II, 9, 2. εἰ τὰ ἔσχατα ληφθεῖν IV, 12, 4.

ἔσω] ἡ ἔσω ἱρις III, 4, 33. **ἔτερος**] οῶμα ἔτερον πνεὸς καὶ ἀέρος I, 3, 12. ἀεὶ ἔτερα I, 8, 5. δι' ἔτέραν τεν' αἰτίαν I, 8, 17. τοιοῦτον ἔτερον II, 3, 42. ἀπὸ τῆς θερινῆς τροπῆς καὶ οὐκ ἀπὸ τῆς ἔτέρας ἀρκτον II, 5, 10. ὅταν ἄλλων ἐκπούντων ἀνέμων ἐμπίπτωσιν ἔτεροι II, 6, 22. ἔτερον ἀεὶ γινόμενον II, 7, 3. ἡ ἔτέρα ἀναθυμίασις III, 1, 2. ὀργηται ἐν ἔτέροις πρότερον III, 1, 12. cfr. IV, 3, 25. 10, 12. λαμβάνοντες ἔτερα ἀνθ' ἔτέρων III, 4, 29. ἰσημερία ἡ ἔτέρα III, 5, 20. ταιοῦτον ἔτερον οἶον αὐτό IV, 3, 1.

ἔτησαι] οἱ ἔτησαι πικονοι μετά τροπάς II, 5, 5. 8. ἔτησαι αἰσθενεῖς II, 5, 9. ἔτησαι περιστανταὶ ταῖς περὶ δυομάς οἰκοῦσι II, 6, 22.

ἔτι] λοιπὸν δ' ἐστιν . . . . ἔτι I, 1, 2. ἔτι δὲ I, 1, 2. 5, 3, 12, 7. IV, 9, 30 et saepius. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι I, 8, 13. ἔτι ἐπει' II, 1, 10. μᾶλλον ἔτι ἢ III, 4, 5. ἔτι ἥττον IV, 12, 4. γινομένη ἔτι ἀρχῇ III, 1, 5.

ἔτος] ἐπομέρα . . . . ἀναμάδη τὰ ἔτη II, 4, 10.

εὐδία] opp. χειμών I, 10, 6. οημεῖον μᾶλλον εὐδίας ἢ ἔδατος III, 3, 6. τοῦτο εὐδίας αἴτιον III, 3, 6.

εὐδιειγός] εὐδιεινότερος τόπος I, 10, 3, 12, 2.

εὐεργῶς] τὸν ἀέρα εὐεργῶς ἔχειν πρὸς γένεσιν ὑδατος III, 6, 6.

εὐήθης] τὸ νομίζειν οὕτως ἔχειν εὐηθες II, 7, 3.

εὐθηγεῖν] μεταβάλλει καὶ πάλιν εὐθηνεῖ I, 14, 13.

εὐθλαστος] IV, 9, 14.

εὐθύνειν] IV, 9, 7.

εὐθυντις] ἐστὶ οὐμψις καὶ εὐθυντις ἄλλο καὶ ἄλλο IV, 9, 1.

εὐθυντός] IV, 9, 6, 7.

εὐθύς] ἀστιχὸς .... εὐθὺς ἔδν I, 6, 10. τὸ πρῶτον εὐθύς II, 3, 10. ἀχλὺς πάμπαν εὐθεῖα καὶ λεπτὴ II, 8, 30. ψῦχος οβένυσι εὐθὺς ἔτι γινομένην ἀρχῆν III, 1, 5. οὐμψις εἰς τὸ εὐθύ IV, 9, 8. τὸ εὐθὺ οὐκάμφατι ibid.

εὐθύτης] γραμμῆς μῆκος εὐθύτητι διηκριθώμενον II, 8, 28. εἰς εὐθύτητα ἐν περιφερεῖας καὶ εὐθύτητος εἰς περιφέρειαν μεταβάλλειν IV, 9, 7.

εὐθυνωρία] ἡ [ἡ ἔλιξ] κατ' εὐθυνωρίαν ἐκπνεῖ III, 1, 7. κατ' εὐθυνωρίαν εἰσβλέπειν III, 6, 2. ἐν τοῖς κατ' εὐθυνωρίαν πόροις IV, 9, 30. Caeterum cfr. Compend. Vol. II, p. 257.

εὐκαίρως] εὐκαίρως ἔχειν I, 4, 5.

εὐκραής] τόπος εὐκραεῖς I, 14, 14.

εὐκρατος] ἀναθυμιαστις I, 7, 3. cfr. 7, 2.

εὐλογος] I, 3, 20. εὐλογον γάρ ... I, 8, 13. δόξεις γάρ ἦν εὐλογον εἶναι II, 2, 2. μᾶλλον εὐλογον ... η II, 3, 8.

εὐλόγως] εὐλόγως συμβαίνει I, 3, 20. εὐλόγως ἂν ἐντεῦθεν γίνοιτο II, 4, 22.

εὐογχος] τοιοῦτον ἀποτελεῖ τὸ θερμὸν εὐογχότερον IV, 2, 7.

εὐόριστος] II, 4, 8. τὸ εὐόριστον καὶ δυσόριστον [definitio] IV, 1, 3. ἔστι τὸ μὲν ὑγρὸν εὐόριστον ..... τὸ δὲ ξηρὸν δυσόριστον IV, 4, 3. Vide etiam Vol. II, p. 395 sq.

εὐρόντος] II, 6, 7.

εὐρος] εὐροι καὶ ζέφυροι διαδεχόμενοι περιου II, 5, 18. cfr. III, 4, 4. εὐρος γειτνιῶν τῷ νότῳ II, 6, 7. cfr. 6, 19.

εὐρύς] ἐξ εὐρέος εἰς στενὸν βιάζεσθαι III, 1, 3.

εὐρυχωρία] τῶν τόπων II, 8, 21.

εὐσήμως] μᾶλλον εὐσήμως ἔχειν II, 6, 2.

εὐφυΐα] τοῦ ὑπεκκαύματος I, 7, 4.

εὐώδης] IV, 8, 3.

ἐφάπτεσθαι] τὰ μὲν ἀποροῦμεν, τῶν δ' ἐφαπτόμεθά τινα τρόπου I, 1, 2. κύκλος ἐφάγεται ἀπασῶν τῶν γωνιῶν III, 5, 13. ἐφεξῆς] III, 3, 10.

ἐφίμερος] ἡ οὐστασις I, 11, 2.

ἐφθός] ὕδωρ ἐφθόν μὲν λέγεται ὥμον δ' οὐ IV, 3, 9. ξηρότερα τὰ ἐφθά τῶν ὁπεῶν IV, 3, 12. cfr. 3, 21. οὐληρότερα τὰ μεμωλυμένα γίνεται τῶν ἐφθῶν IV, 3, 20. τὸ μέλι τὸ ἐφθόν IV, 6, 2.

ἐφοδος] ἡ τοῦ κύματος ἐφοδος I, 6, 8.

έφορῶν] καὶ ἡμεῖς ἐφεωράκαμεν
I, 6, 9.

έφυδρος] κοῦλος καὶ ὄφυδρος τόποι I, 10, 5.

έχειν] πῶς ἔχει τάξει I, 3, 2.
τὰ ἔχόμενα τούτων I, 3, 14.
προσήκουσαν ἔχει σκέψιν I, 13,
5. καλῶς ἔχειν *de regionibus fertilibus* I, 14, 14, 15. ὀφελεῖας
ἔχειν οὐ μικράς I, 14, 27. πέρας
ἔχειν I, 14, 31. τούτων
οὕτως ἔχόντων II, 3, 22. δυνάμει
θερμότητα ἐν αὐτῷ ἔχειν
II, 3, 29. μετρίως ἔχειν καὶ
πλευστικῶς (*de nivibus dicitur*)
II, 3, 37. διαιροφάν ἔχειν ἵδιον
II, 4, 12. ἡ τῆς ἔχομένης χώρας
ἀπαθυμιασίς II, 4, 14. ὅταν
ἔχῃ τὸ ἔηρδον ὑγρότητα II, 5, 6.
ἔχειν οὐκ ἀλόγως II, 5, 7. πῶς
ἔχουσι [οἱ ἄνεμοι] πρὸς ἀλλήλους II, 5, 21. μᾶλλον εὐσήμως
ἔχειν II, 6, 2. τὸ ἔχόμενον τῆς
ἀρχῆς II, 6, 18. αἰτία τοῦ πάθους
ἔχομένη II, 7, 1. οὕτως
ἔχειν ὥστε μή .... II, 7, 3.
cfr. IV, 11, 7. ἀλλως ἔχειν II,
8, 2. τὴν ἀρχὴν ἔχειν II, 8, 45.
συγκρίσεως ἔχοισης ταῦτα δυνάμει
II, 9, 2. οὕτως ἀεὶ τὸ ἔχόμενον III, 1, 3. πῶς ἔχοντος τοῦ
ἀέρος γίνεται ἡ ἀνάλλασσις III,
3, 6. εἰ μὴ ἔχει πῶς οὕτως ὁ
ἀήρ ὥστε ... ibid. ἡ ἔχομένη
περιφέρεια III, 3, 11. cfr. 4,
25. ἐν τοῖς τροῖσι τούτων ἔσχε
τέλος III, 4, 24. τὰ ἔχόμενα
εἰδή IV, 2, 1. ἔχει οὕτω τῆς
πρὸς τὸ τητόν IV, 4, 2. ἀφαιρεθέντος ὑφ' ἣς ἔχει θερμότητος
ἢν ἔχει vide Comment. Vol. II,

p. 463] IV, 5, 9. οἰδηρος δ'
ἐλάττω ἔχων ἀποκάθαρσιν IV,
6, 10. ὅσα ὑγρότητα ἔχει μὲν
οὕτω δ' ἔχειν ὥστε ... IV, 9,
31. ὁ λιβανωτὸς τῇ μὲν οὕτως
τῇ δ' ἐκείνως ἔχει IV, 9, 40.
τὰ ἔχοντα μὲν τὴν φύσιν θερμά
IV, 9, 7. ἔχομεν ἐξ ὧν συνέστηκε
IV, 12, 1. cfr. 12, 12.

έψειν] τὸ ὑγρὸν ἢ ὀπτώμενον ἢ
ἐψόμενον IV, 2, 5. ἔλαιον οὐκ
έψεται αὐτὸν κατ' αὐτό cfr. 9,
35. τὰ φάρμακα ἔψειν λέγομεν
IV, 3, 16. ἐκκάσται [ὁ ὄφεος]
ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐψόμενος IV, 7,
11. cfr. 10, 11.

έψησις] IV, 2, 1. definitur IV,
3, 10.

έψητος] ἔστεν οὐ πᾶν σῶμα ἐψητόν IV, 3, 13.

έωθεν] ὅτε μὲν γάρ μέσων οὐκ
τῶν ... ὅτε δ' ἔωθεν I, 8, 9.
ἔωθεν ἐλαττονάκις καὶ περὶ δύσην
III, 2, 2.

έως] πρὸς τὴν ἔω τὴν χαιμωριὴν
I, 13, 15. — τὴν θερινὴν I, 13,
17. τὰ ἀπὸ τῆς ἔω II, 6, 13.
πρὸ τῶν ἐψῶν II, 8, 32.

έως] ἔως ἂν sequente coniunctivo
I, 13, 9. II, 15, 9. ἔως ἂν έχῃ
... μεζηρὶ τούτον II, 2, 8.

Z.

ζέσις] ἴπερθολὴ θερμοῦ καὶ οἶον
ζέσις ἔστι τὸ πῦρ I, 3, 14. ἡ
φλόξ πνεύματος ἔηροῦ ζέσις I,
4, 4. ἔστιν ἡ στέξις μικρὰ ζέσις
II, 9, 17. ἔχειν τὴν ζέσιν ποιεῖν
τὸ πνῦμα II, 9, 17.

ζεφυρικός] τὰ ζεφυρικά II, 6, 12.

ζέφυρος] II, 5, 18. 6, 6.

- ζεῖν] τὸ ζεῖν ὕδωρ IV, 11, 3.
 ζημιοῦν] διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν
 ζημιώθησαν II, 3, 37.
 ζῆν] πῦρ ἔως ἀν̄ ἐχη̄ τροφὴν μέ-
 χρι τούτου ζῆ II, 2, 8.
 ζητεῖν] ἀλήθειαν ζητεῖν II, 3, 4.
 ζητεῖν τὴν ἀποφίλην II, 2, 7.
 ζοφερός] νέφος ζοφερὸν ὅν III,
 4, 28.
 ζωδίον] κύκλος τῶν ζωδίων I, 6,
 6. ὁ τῶν ζωδίων κύκλος I, 8, 3.
 ὁ τῶν ζωδίων I, 8, 14.
 ζώνη] τοῦ θερίωνος I, 6, 10.
 ζῷον] (ζῷον, ζωδίον ac similia
 dedimus cum ī subscripto. Cfr.
Jacobs ad Actian. Hist. animal.
 Vol. I. Praef. p. XXII.) περὶ
 ζῷων καὶ φυτῶν 1, 1, 3. ζῷα
 ἐγγίνεται τοῖς σηπομένοις IV,
 1, 18. ζῷον οὐκ ἐγγίνεται ἐν τῇ
 πέμψει II, 3, 25. ἐν τοῖς σαπροῖς
 ζῷα ἐγγίνεται IV, 11, 4.

H.

- ἢ] ἀναγκαῖον τοῦτο συμβαλνεῖν ἢ
 φθείρεσθαι II, 2, 7. ἄπαξ ἢ
 πολλάκις II, 3, 5. ἢ ..... ἢ
 I, 10, 2 et saepe. οὐθὲν μᾶλ-
 λον ἢ εἰ I, 13, 26. πλείων ἢ
 ὥστε .... ἐλάττων ἢ ὥστε IV,
 3, 26.

ἢγεῖσθαι] ταύτον ἡγήσασθαι I,
 3, 4.

ἢδη] ἢδη γάρ ὠπται I, 3, 2. διε-
 ἢδη I, 6, 11. πάντα ἢδη II,
 1, 12. προϊὸν ἢδη πνεῦμα γί-
 νεται II, 4, 27. ὅταν ἢδη πλη-
 σίον ἢ II, 8, 31. τὸν ὑφηγημέ-
 νον ἢδη τρόπον λέγοντες III, 1,
 1. cfr. 1, 11.

Tom. II.

- ἢδύνειν] ἄλες . . . ἡδύνονται II,
 3, 42.
 ἢδυσμα] IV, 4, 3.
 ἢθεῖν] ὕδωρ διὰ τῆς τέφρας ἡθού-
 μενον II, 1, 5. τὸ διὰ τῆς
 κοντας ἡθούμενον ὕδωρ II, 3,
 13. 14. IV, 11, 3.
 ἢθμός] ὥσπερ δι' ἡθμοῦ ἀπο-
 κρίνεσθαι II, 3, 36.
 ἢκιστα] ὅσα ἢκιστα κάσται IV,
 9, 42.
 ἢλεκτρον] IV, 10, 10. 17.
 ἢλιος] ἡ γινομένη θερμότης ἣν
 παρέχεται ὁ ἢλιος I, 3, 19. ἡ
 τοῦ ἢλιον φορά I, 3, 20. ὁ ἢλιος
 μάλιστα δοκεῖ εἶναι θερμός I,
 3, 21. ἀστρα τε καὶ σελήνη καὶ
 ἢλιος I, 4, 13. κεκαῦσθαι ὑπὸ¹
 τῆς ἢλιον φορᾶς I, 6, 4. ὁ ἢλιος
 ὑπὸ τὴν γῆν φερόμενος I, 8, 4.
 εἰς τὸν ἢλιον τιθέσαι τὸ ὕδωρ
 I, 12, 18. ἀναφέρεται διὰ τὸν
 ἢλιον ἄπαν II, 2, 16. ὁ ἢλιος
 ἔλκει τὸ ὑγρόν II, 4, 4. ὁ ἢλιος
 ἔηρανται θερματων II, 4, 4.
 ὁ ἢλιος τούτους μόνους οὐκ ἐπέρ-
 χεται τόπους II, 4, 21. διὰ τὸ
 πόρφων εἶναι τοῦ ἢλιον ἐνταχύειν
 ἤττον II, 5, 9. γειτνίασις τοῦ
 ἢλιον II, 5, 20. μετάστασις τοῦ
 ἢλιον II, 6, 18. ἀπονοία τοῦ
 ἢλιον II, 8, 6. ἢλιος ὅταν μά-
 λιστα ωραῖη II, 8, 6. τὸ σχῆμα
 τοῦ ἢλιον III, 6, 3. τῇ μὲν ὁ
 ἢλιος ἀνέχει τῇ δὲ οικάζει III,
 4, 18.

ἢλιοῦσθαι] I, 13, 18.

ἢμεῖς] ἡ ἡμῖν προσαίρεσις I, 1, 3.
 ὠπται ἡμῖν I, 3, 2. τὰ παρ̄
 ἡμῖν I, 3, 4. τὰ παρ̄ ἡμῖν γι-
 νόμενα I, 3, 20. καὶ ἡμεῖς ἐφεω-

φάναμεν I, 6, 9. οἱ καθ' ἡμᾶς ὡμοίενοι ἀστέρες I, 6, 10. ἡμεῖς δὲ φαμεν II, 9, 21. τοιαῦθ' ἡμῖν εἰρήσθω II, 1, 16. ἐν τῷ σώματι ἡμῶν II, 8, 15.

ἡμέρα] καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν I, 4, 9. 7, 9. II, 4, 3. ἡμέρας μὲν ..... νυκτὸς δέ I, 5, 3. καθ' ἡμέραν I, 10, 1. καθ' ἐκάστην ἡμέραν II, 2, 5. ἐν ταῖς ἐλάττοσιν ..... μακροτέραις ἡμέραις III, 5, 20.

ἡμικυκλίουν] dimidia zodiaci pars I, 8, 3. θάτερον ἡμικυκλίου I, 8, 17. μεῖζον ἡμικυκλίου τμῆμα III, 2, 3, 5, 1, 3.

ἡμισφαιρίουν] ἡμισφαιρίου ὄντος ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος κύκλου III, 5, 2.

ἥπειρος] αἱ (νῆσοι) ἐγγὺς τῆς ἥπειρον μόριον ἔστι τῆς ἥπειρου II, 8, 49.

ἥρεμα] παραβλέπειν ἥρεμα I, 6, 9. ἥρεματερον II, 8, 36. ἥρεμα καὶ οὐκ ὁὖν βλέποντι III, 4, 2. τὸ ἥρεμα λευκόν III, 4, 28.

ἥρεμεῖν] εἰ τὸ τε ὁρῶν ἥρεμοι I, 8, 8. πρὸς τὸ ὁρῶν καὶ ἥρεμον I, 8, 8. ἕντες ἥρεμῶσιν οἱ πάλαιμοι ἀνιεμένοι ψικατείχεστο ὁ ἀηρ καὶ ἥρεμει II, 8, 33.

ἥττοσθαι] ἥττηθέντος τούτου τοῦ πνεύματος II, 8, 42.

ἥττων] ἥττον εἰλικρινές I, 3, 12. διαφέρει τῷ μᾶλλον καὶ ἥττον I, 4, 1. cf. I, 11, 1. II, 3, 45. ὅταν ἥττον ἦ ψῦχος I, 12, 1. ἥττον ἀρμόττειν II, 3, 4. οὐδὲν ἥττον II, 3, 27. ἥττον ἀει φέναι γίνεσθαι II, 7, 8. ἥττον λεπτὸν III, 1, 1. ἥττον σίγηται IV, 1, 13.

ἥχεῖν] ἥχοῦσιν οἱ τόποι II, 8, 21. ἥών] ἥόνα ποιεῖ ὁ ἥος I, 14, 30.

Θ.

θάλαττα] εἰς θάλατταν καὶ εἰς γῆν I, 4, 9. ἡ ἕω θάλαττα [vid. Comment. Vol. I, p. 456] I, 13, 15, 21. θάλαττα πάντα μία ταῦτα συνεχής I, 14, 28. τὴς θαλάττης τὰ μὲν ἐπιλιποίσης τὰ δὲ ἐπιούσης I, 14, 32. οὐκ ἀει τὰ αὐτά ἔστι τὰ μὲν θάλαττα .... I, 14, 32. θάλαττα ἀρχὴ καὶ σῶμα τοῦ παντὸς ὑδατος II, 2, 1. θάλαττα τελευτὴ μᾶλλον ὑδατος ἡ ἀρχὴ II, 2, 26. έάν τις ἀγγεῖον θῆ κήρινον εἰς τὴν θάλατταν II, 3, 35. θαλάττης πλῆθος II, 5, 13. θάλαττα ύδωδης II, 8, 8. πλῆθος τῆς θαλάττης II, 8, 48.

θάτερον] ἐν θατέρῳ ἡμικυκλίῳ I, 8, 17. θάτερον τούτων II, 1, 9. θατέρα τούτων II, 9, 16. εἰ ἐπηῆθε θάτερον, θάτερον λύσει IV, 6, 13.

θαυμαστός] I, 4, 8.

θεῖον] (sulphur) III, 7, 3.

θεῖος] θεόν ... θεῖον φύσιν ὑπολαβεῖν I, 3, 4.

θεῖν] τὸ ἀει σῶμα θέον I, 3, 4 (etymologia nominis αἰθήρ).

θέλειν] ἔθελει γίνεσθαι sieri adsolet I, 9, 6. θέλει ἔντεῦθεν ἀει πνεῦν ἀγεμός II, 5, 9.

θεολογία] οἱ διατρίβοντες περὶ τὰς θεολογίας II, 1, 2.

θερινός] ἐπὶ θερινᾶς τροπᾶς [τοῦ ἥλιου] I, 6, 4. τοῦ ἥλιου ὄντος περὶ θερινᾶς τροπᾶς I, 6, 8. cf. II, 5, 7. θερινὴ τροπὴ II, 5, 10.

Θερμασία] ή ἐν τῷ ἔξω ὑγρῷ θερμασία IV, 3, 12.

Θερμαίνειν] θερμαινομένης τῆς γῆς ὑπὸ τοῦ ἡλίου I, 4, 2. cf. II, 1, 4. ubi eadem verba. τὰ θερμαινόμενα ἕδατα II, 2, 10. ὁ ἡλιος ἔηραινει θερμαίνων II, 4, 4. ὕδωρ μὴ θερμανθέν II, 4, 8. πυρὸς θερμαίνοντος IV, 3, 15. χαλεπῶς τὰ ἔκτος καὶ τὰ ἔντος ὄμαλῶς θερμαίνειν IV, 3, 22. ἔηραινεται πάντα ἡ θερμαίνομενα ἡ ψυχόμενα IV, 5, 8. 9. δοα θερμανθέντα ἔπειτα τῷ ψυχρῷ πήγυνται IV, 7, 16.

Θερμός] τὰ ἀστρα θερμά I, 3, 10. ὑπερβολὴ θερμοῦ καὶ οἷον ζεις ἐστὶ τὸ πῦρ I, 3, 17. τὸ θερμὸν ἐκθλίβεται εἰς τὸν ἄνω τόπον I, 3, 18. πάθος τὸ θερμὸν τῆς αἰσθήσεως ἐστὶν [quod non satis accurate ab Aristotle dictum esse puto] .... τὸ θερμὸν ἐκκρούεται καὶ ἐκθλίβεται I, 4, 7. τὸ θερμὸν ἄνω πέφυκε φέρεοθαι πᾶν I, 4, 10. ἡ ἀναθυμίασις θερμή I, 7, 1. ἡ τοῦ θερμοῦ δύναμις I, 9, 7. πολὺ τὸ θερμόν I, 11, 3. τὸ θερμὸν ἀπωθεῖ ἀπὸ τῆς γῆς τὰς νεφέλας I, 12, 5. οὐ μὴ ιρατήσῃ τὸ θερμόν II, 3, 23. τὰ θερμότατα κατὰ τὴν κοιλίαν ζῆται II, 3, 29. τὸ θερμὸν διακρινόμενον II, 9, 3. διωρισμένων τῷ θερμῷ τῶν πνευμάτων II, 6, 13. τὰ θερμά τὰ περὶ Λίδεψον II, 8, 9. ἔξιέντος οἰκείου θερμοῦ IV, 1, 12. πήγυνται .... θερμῷ ἔηρῷ ἡ ψυχρῷ IV, 6, 2. θερμὸν ἔηρόν IV, 7, 19. τὰ δὲ θερμοῦ στερήσαι ὑπὸ θερμοῦ

τήκεται IV, 8, 10. ἡ ὑπὸ θερμοῦ κανοτικοῦ .... ἔηρισις IV, 9, 31. cf. 9, 33. ἔξιέντος τοῦ ὑγροῦ μετὰ τοῦ θερμοῦ IV, 10, 18.

Θερμότης] ἡ θερμότης ἀπὸ τῶν ἄνωθεν ἀστρων I, 3, 9. θερμότητι διακρίνειν I, 3, 10. ἡ γινομένη θερμότης ἦν παρέχεται ὁ ἡλιος I, 3, 19. τὴν ἄλλαν καὶ τὴν θερμότητα I, 3, 20. ἡ ἄνωθεν θερμότης I, 9, 2. τῆς θερμότητος ἀπολιπούσης .... διασκεδαννυμένης .... οβεννυμένης I, 9, 3. βορέας ... οβίννυνοι τὴν θερμότητα I, 10, 6. δυνάμει θερμότητα ἐν αἰτῷ ἔχειν II, 3, 29. ἡ ἐν τῇ γῇ θερμότης II, 4, 6. θερμότης σύμμετρος II, 5, 6. οἰκεία [τῆς γῆς] θερμότης II, 5, 6. πλείων θερμότης II, 5, 9. ἡ ἔηρινομένη θερμότης II, 9, 5. ἡ ἀπὸ τῶν ἀκτίνων θερμότης II, 9, 13. ἡ ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ἀέρι θερμότητος κίνησις IV, 1, 15. ἀποκεκριμένη θερμότης φυσική IV, 1, 18. 3, 2. ἡ ἐν τῇ φύσει θερμότης IV, 2, 6. ἔνδεια θερμότητος IV, 3, 26. ἔχειν ἀλλοτρίαν θερμότητα IV, 11, 2, 3. θερμότης πλείων ἡ ἐλάττων IV, 11, 3. γίνεοθαι θερμότατα ἀλλοτρίᾳ θερμότητι IV, 11, 8. θερμότητες ἡ φθείρασα τὴν ἔκάστου οἰκείαν θερμότητα IV, 11, 4. ουνέστη τὰ πλείστα ὑπὸ θερμότητος πεψάσης IV, 11, 5.

Θέρος] ἔηρότερος ὁ ἀήρ τοῦ θερμοῦ I, 12, 16.

Θέρις] τὰς ἐξ ἀρχῆς θέσεις I, 3, 1. ἡ τοῦ πρώτου σώματος θέσις I,

- Σ. 9. διαφέρει καὶ τὴν θέσιν
ἡ κατὰ τὸ πλῆθος I, 4, 5. διὰ
τὴν θέσιν τῆς ἀναθυμιάσσως I,
4, 12. κύκλος τῇ θέσει κείμενος
οὗταις I, 8, 15. μηδεμίαν διὰ
τέλους ἔχειν φανερὰν θέσιν [de
astris loquitur] I, 8, 18. ὁ τῇ
θέσει δεύτερος τόπος I, 9, 1.
ἀντικρὺ τῇ θέσει τῆς ἐκροῆς II,
2, 21. θέσις τῶν ἀνέμων II,
6, 1. τῆς θέσεως τῶν ἀνέμων
οἱ λόγοι II, 6, 2. κατὰ θέσιν
τῶν τόπων II, 6, 6. τὰ ἐξ
ἐναντίας κείμενα κατὰ τὴν θέ-
σιν III, 2, 4. τῇ θέσει τὸν
αὐτὸν τρόπον γίνεσθαι III, 4,
17. τῇ θέσει τὰς χρόας ἔχειν
ἴξεντας κείμενας III, 4, 30.**
- Θεωρεῖν]** ἐστὶ θεωρητὸν I, 1, 2.
διελθόντες περὶ τούτων θεωρή-
σωμεν I, 1, 3. φαίνεται θεω-
ρεῦσι ήμεν I, 3, 5. θεωρεῖσθω
ἐκ τῆς ἴπογραφῆς I, 8, 18. II,
6, 2. νύκτωρ ἐν ὕδατι τὸ γάλα
ἐμφαίνεται θεωροῦσι I, 8, 10.
διὰ τῶν ὑπαρχόντων θεωρεῖν δεῖ
II, 1, 5. ἐκ τῶν ἐν τῷ ἀέρι
δεῖ θεωρεῖν γινομένων II, 8, 16.
τοῖς ὅμμασι θεωρεῖν III, 1, 12.
ἴστω περὶ τούτων τεθεωρημένων
III, 2, 12. ἐκ τοῦ διαγράμμα-
τος ἔσται θεωροῦσι δῆλον III,
5, 1. θεωρεῖσθω ταῦτα ἐκ τῶν
συμβιωνόντων III, 5, 1.
- Θεώρημα]** τὰ ἀστρολογικὰ θεω-
ρήματα I, 3, 2. ἐν τοῖς περὶ
τὸν ἄνω τόπον θεωρήμασιν I,
3, 6. τὰ περὶ τῶν ἀστρολόγων
θεωρήματα I, 8, 6.
- Θήκη]** ἐν ταῖς θήκαις IV, 2, 8.
- Θήρα]** αἱ τῶν ἰχθύων θήραι I,
12, 18.
- Θιγγάνειν]** ὅταν διὰ τὸ πλησον
ἔλθειν δύξωσι θιγγάνειν ἀλ-
λήλων I, 6, 1.
- Θλᾶν]** τῶν θλαστῶν ὅσα μένει
θλασθέντα IV, 9, 14.
- Θλάσις]** definitionem adfert IV,
9, 13. μὴ μένει ἡ θλάσις ὥς
περ ἐφεν IV, 9, 14.
- Θλαστός]** θλαστὸν ἀθλαστον IV,
8, 6. τὰ μὲν θλαστὰ οἷον γάλ-
κος καὶ κῆρος IV, 9, 13.
- Θλίψις]** οὐχ ὑπελκεῖτῇ θλίψιν [τὸ
ἴδωρ] IV, 4, 7.
- Θγήσκειν]** ὀφθαλμὸς τεθυεώς IV,
12, 5.
- Θρασκίας]** II, 6, 8.
- Θραύσιν]** ὅσα δύναται μήτε θραύ-
σεθαι διατρούμενα IV, 9, 26.
- Θραύσις]** IV, 12, 10. definitio
IV, 9, 11.
- Θραυστός]** θραυστὸν ἀθραυστον
IV, 8, 6. κατακτᾷ καὶ θραυ-
στά IV, 9, 10.
- Θρίξ]** IV, 9, 19. τρίχες IV, 10,
2, 16.
- Θυμιᾶν]** τύφεσθαι καὶ θυμιᾶσθαι
II, 5, 6. θυμιᾶται οὔτε τὸ πε-
πηγός οὔτε τὸ μηδὲν ἔχον ἔγ-
ρον ibid.
- Θυμιάσις]** definitio legitur IV, 9,
33. ἔστι ἔνδιόν σωμάτος θυ-
μιάσις καπνός . . . . η δὲ πλονος
θυμιάσις λιγνύς, η δὲ λιπαροῦ
κνῖσα IV, 9, 34. ὁ τυχών ολ-
ιος μικρὰν ἔχει θυμιάσιν IV,
9, 35. ἔνδιον η θυμιάσις IV,
9, 42.
- Θυμιατός]** θυμιατὸν ἀθυμιατον
IV, 8, 6 definitio IV, 9, 31.
ὅτι τὸ ἔλαιον θυμιατόν έστι,

άλλον οὐκ ἀτμιστόν IV, 9, 35.
σσα μὴ ὑγρὰ ὅντα θυμιατά ἔστιν
IV, 9, 39. τὰ θυμιατὰ χρόνῳ
ἐξ ἀέρα ἐκρούεται IV, 9, 32.
τὰ μὲν μαλακά τὰ δὲ θυμια-
τά IV, 10, 17.

J.

λατρός] οἶνον οἱ ἱατροὶ ὁπλίζοντες
IV, 7, 11.

λέβα] λέγεται κατὰ μὲν τὴν αὐ-
τὴν ἴδαιν μεταφορῇ δέ IV, 3, 2.
cfr. 3, 14.

λέδειν] ἔστιν τοῖς ὄμμασιν ἴδειν I,
8, 18, 14, 30. πολλάκις ἴδειν
τοῦτο γινόμενον ἔστιν I, 10, 7.
οὐ καλεπόν ἴδειν II, 2, 17. ἐν
προχειρῷ τούτου τὴν αἰτίαν ἴδειν
II, 3, 4.

λέδειν] ἴδιονος τῆς γῆς I, 13, 11.
ἴδειν ἡ γῆ II, 3, 10.

λέδιος] διαφοράν ἴδιον ἔχειν II,
4, 14. ἐκτίνων ἴδιοι οἱ περὶ¹
τούτων λόγοι III, 4, 21. κοινῇ
εἰρηται περὶ πάντων ἴδιᾳ . . .
III, 7, 6. λέγεται τῶν στοιχείων
ἴδιωτατα ἔχουσιν γῆ . . . IV,
4, 4. διαφέρει ἀλλήλων τοῖς
πρὸς τὰς αἰσθήσεις ἴδιοις IV,
8, 3.

λέδιως] ἴδιως λέγεται . . . IV, 1, 9.
ἰδρύειν] τὸ περὶ τὴν γῆν ἴδρυμα-
νον σῶμα I, 3, 2.

ἰδρώς] ἴδρως ἀλμυρός II, 1, 4.
ἴδρως γίνεται II, 3, 43. ἴδρως
δύναμις συνεκρινομένη ἐκ τῶν
σαρκῶν II, 3, 14.

ἰθαγενῆς] II, 6, 11.

ἰκανός] ἰκανή τοι παρεκεντάζειν
I, 3, 20. σημεῖον ἰκανόν I, 3,

21. τεκμήγοιον ἰκανόν I, 14, 26.
τόπος οὐχ ἰκανός I, 13, 24.

ἰκανῶς] τὰ νῦν δεικνύμενα ἰκα-
νῶς I, 3, 5. ἄμφω ταῦτ' ἔχει
ἰκανῶς I, 3, 20. ἰκανῶς δῆλον
I, 6, 13. νομίζομεν ἰκανῶς ἀπο-
δεδεῖχθαι I, 7, 1. ἰκανῶς . . .
οὐκ ἰκανῶς εἰπεῖν II, 3, 12.

ἰκμάς] πλειστη ἐν αὐτῇ [sc. τῇ
ἱριδι] ἰκμάς ἐνέμεναι III, 5, 16.

ἴλκης] εἰ δὲ πᾶς οἶνος ἔλιν ἔχει
IV, 10, 7.

ἴματς] IV, 9, 19.

ἴματιον] κεραυνὸς δέ ἴματιῶν οὐκ
ἐκανονεῖν III, 1, 11. τὰ τῇ φί-
ξει ἔηραινόμενα ὥσπερ ἴματιον
IV, 5, 8.

ἴξός] IV, 8, 11, 9, 19.

ἱρις] τῆς Ἱριδος οὐδέποτε γίνεται
κύκλος III, 2, 3. φαίνεται γι-
νομένη ἡ Ἱρις III, 4, 9. ἡ Ἱρι-
δος ὀντόκλασις III, 4, 12. Ἱρις
ὅλη ὥσπερ ἡ περὶ τοὺς λύχνους
III, 4, 14. Ἱρις ἀπὸ τῶν κόπων
τῶν ἀναφερομένων ἐκ τῆς Θα-
λάττης III, 4, 17. Ἱρις τρίχως
φαίνεται III, 4, 24. Ἱρις γίνε-
ται III, 4, 26. ἡ ἀπὸ τῆς σε-
λήνης Ἱρις III, 4, 28. ἡ ἔξω
. . . ἡ ἔσω Ἱρις III, 4, 33. Ἰστα-
ται ἡ Ἱρις, ὅπου . . . III, 5, 16.

ἱριώδης] φῶς Ἱριώδες III, 4, 16.

ἴς] τὸ αἷμα τοῦ ἐλάφου οὐκ ἔχει
Ινας IV, 7, 13. τὸ ἔχον Ινας
αἷμα . . . τὰ μὴ ἔχοντα Ινας
ἴδατα IV, 10, 18.

ἰσάζειν] ισάζει ὡς ἐπίπαν εἰπεῖν
II, 3, 30.

ἰσημερία] ὁπωρινή ισημερία III,
2, 3.

- ἰσημερινός]* ἀπὸ δυσμῶν τῶν *ἰσημερινῶν* Ι, 6, 8. *ἰσημερινὸς κύκλος* Ι, 7, 10. πρὸς δυσμὴν *ἰσημερινήν* Ι, 13, 19. δυσμῇ ..... ἀνατολὴ *ἰσημερινή* ΙΙ, 6, 4.
- ἴσος]* ἵσα τὴν δύναμιν Ι, 3, 8. καὶ ὁμοίως καὶ ἵσον πρὸς ἡμᾶς ἀπέκων Ι, 8, 9. τὸ ἵσον σώζεται ΙΙ, 2, 23. χρώματα ταῦτα καὶ ἵσα τὸν ἀριθμὸν ΙΙ, 2, 4.
- ἱσοταχῶς]* Ι, 8, 8.
- ἱσότης]* ἰσότητα τῆς κοινῆς ἀναλογίας ὑπερβάλλειν Ι, 3, 7. *ἱσότητε τῆς μυνάμεως* Ι, 3, 8.
- ἴσχειν]* εἰ διὰ τὴν ἀνάκλισιν τὴν κόμην ἴσχουσι Ι, 6, 7. τοὺς κυμοὺς καὶ χρόας ἴσχειν τὸ ἕδωφ ΙΙ, 2, 21.
- ἴσχιον]* τῶν ἐν τῷ ἴσχιῳ τοῦ κυνὸς ἀστήρ τις Ι, 6, 9.
- ἴσχύειν]* πᾶν ἴσχυν μᾶλλον ἔγγυς ΙΙ, 4, 25. cfr. ΙΙ, 8, 24. οὐδὲν —πλεῖον ἴσχύειν ΙΙΙ, 1, 13.
- ἴσχυρός]* πάγος ἴσχυρός ΙΙ, 5, 3. *ἴσχυροι πνέοντες* ἄνεμοι ΙΙ, 6, 16. *ἴσχυρότερος ὁ σεισμός* ΙΙ, 8, 7. *κρύος ἴσχυρόν* ΙΙ, 8, 22. *ἴσχυρὸς σεισμός* ΙΙ, 8, 33. *ἴσχυροτέρα φύσις* ΙΙΙ, 1, 13. cfr. ΙΙΙ, 9, 30. πολλῷ *ἴσχυρότερον* ἐγίνετο ΙΙΙ, 1, 13.
- ἴσχυρῶς]* διὰ τὸ ἀλεεινὴν εἶναι τὴν χώραν *ἴσχυρῶς* Ι, 12, 20. *ἴσχυρῶς κινεῖν* ΙΙ, 8, 14.
- ἴσχυρός]* τοσαύτην ἔχειν *ἴσχυν* ΙΙ, 6, 17. τὸ τάχος τῆς ἐκκρίσεως ποιεῖ τὴν *ἴσχυν* ΙΙΙ, 1, 1.
- ἴσως]* ἴσως ἀν ἐπαύσαντο τῆς δόξης Ι, 3, 5. σεμνότερον ὑπέλα-
- βον ἴσως εἶναι τὸ λεγόμενον ΙΙ, 1, 2. *ἴσως εἴρηκεν ἵκανως* ΙΙ, 3, 12.
- ἴχθυς]* αἱ τῶν ἴχθύων θήραι Ι, 12, 18.
- ἴχωρ]* ΙΙΙ, 10, 15.
- ἴχωροειδῆς]* de sanguine dicitur ΙΙΙ, 7, 14.

K.

- κάνειν]* οἱ φλόγες αἱ καόμεναι περὶ τὸν οἰχανόν Ι, 4, 1. καομένη φλὸξ ὥσπερ ἐν ἀρούρᾳ καλάμης Ι, 4, 5. ὥστε φλόγα δοκεῖν κάεσθαι Ι, 5, 1. διὰ τὸ κεκανθαῖν ὑπὸ τῆς ἡλίου φορᾶς Ι, 6, 4. τὰ καόμενα ΙΙ, 3, 23. ΙΙΙ, 9, 43. καομένη ἡ γῆ ΙΙ, 3, 45. κεφανοῦς δι᾽ ἴματίων οὐκ ἀκανθαῖν ΙΙΙ, 1, 11. ἐντοτε καὶ κάειν λέγεται καὶ θερμαλγεῖν τὸ ψυχόν ΙΙΙ, 5, 5. οὐχ (όολνος) ὑπὸ ψύχοντος πήγνυται κάεσται τε ΙΙΙ, 9, 35. ἡ φλὸξ πνεῦμα ἡ καπνὸς καόμενός εστιν ΙΙΙ, 9, 41. ὅσα ἡμιστα κάεσται ΙΙΙ, 9, 42. ταῦτα ... κάει μάλιστα ΙΙΙ, 11, 8. λιθος ὑδατος κάει μᾶλλον ΙΙΙ, 11, 8.
- καθάπερ]* καθάπερ δείκνυται Ι, 8, 6. καθάπερ γάρ ..... τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ΙΙ, 1, 5. καθάπερ ἐκ συμβόλων ΙΙ, 4, 8. καθάπερ καὶ ... ΙΙΙ, 7, 1. ΙΙΙ, 12, 3. καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον ΙΙΙ, 3, 2.
- καθαρός]* πῦρ καθαρόν Ι, 3, 5. — καθαρώτερον Ι, 3, 12. ἐν — καθαριάντι καθαρῷ Ι, 7, 7. ὑπεκκανύματι καθαρῷ Ι, 7, 7. ὅταν καθαρὸς γένηται ὁ σιδηρός ΙΙΙ, 6, 9.

- κάθεσις]** μέχρι τοῦ μέσου καθεσ-
σις II, 2, 21.
- κάθετος]** ὥχθωσαν καθετοὶ ....
III, 3, 8. αἱ καθετοὶ ἐπὶ τὸ
αὐτὸν σημεῖον πεσοῦνται III,
5, 15.
- καθίσθαι]** καθίστε I, 13, 29.
- καθόλον]** καθόλον τὰ καὶ χωρὶς
I, 1, 3. ορρ. ἐπὶ μέρους II, 4, 1.
καθόλον ἡ ἀπλῆ γένεσις IV, 1,
5. οὐκ εἰσται ταῦτα τὰ ὄντα
καθόλον τοῖς ὁμοῖοις IV, 2, 2.
τὰ εἰδὴ καθόλον ταῦτα IV, 3,
24. περὶ τηγτοῦ .... εἰρηταὶ
καθόλον πρότερον IV, 8, 7.
- καὶ]** καὶ ..... ἄμα I, 6, 6. το
... καὶ .... καὶ I, 8, 8. τε ....
καὶ I, 4, 6. 5, 1, 12, 19. II,
1, 10. 5, 13. III, 4, 26 τε καὶ
I, 1, 3. 10, 4. IV, 2, 3 αἱ
saepius. καὶ .... καὶ III, 2, 3
et saepissime. καὶ γάρ III, 3, 8.
IV, 3, 1. 3, 14. 7, 3 et saepius.
καὶ οὐ IV, 7, 20. καὶ δὴ καὶ
II, 3, 24. 6, 7.
- καικιας]** ἔλικων ἐφ' ἑαυτὸν ὥστε
καικιας νέφος proverbialiter II,
6, 17.
- καιρός]** ὅταν λέγειν ἢ καιρός I,
7, 8. ἐν ᾕλλοις καιροῖς οἰκεο-
τέροις II, 3, 22.
- καίτοι]** I, 3, 21. καίτοι ἔδει 1,
12, 6. καίτοι οὐκ ἔδει εἰ ἢ ....
I, 8, 9. καίτοι ἔχονται I, 12, 6.
- κάκεῖσε]** μεῖψο κάκεῖσος ταλαγ-
τεύσθαι II, 1, 11.
- καλάμη]** δρᾶται φλόξ ὕσπερ ἐν
σφρούφῃ καλάμῃ I, 4, 5.
- κάλαμος]** I, 12, 18. IV, 9, 6.
κάλαμος καὶ σχοῖνος II, 3, 43.
- καλεῖν]** ὁ καλούμενος ἀήρ I, 3, 2.
αἰθέρα καλεῖν ἐνόμισεν I, 3, 4.
τὸ καλούμενον γάλα I, 6, 1.
οἱ καλούμενοι Πυθαγόρειοι I,
6, 2. cfr. 8, 2. τοῦτ' ἐνὶν ἢν
καλούμενον ἀστραπήν II, 9, 8.
αἱ καλούμεναι δάβδοι III, 2, 6.
ὁ καλούμενος ἄνθραξ IV, 9, 36.
- καλῶς]** καλῶς ἔχειν de regioni-
bus fertilibus I, 14, 14. 15. οὐκ
ἄν υπολαμβάνοι καλῶς II, 2, 15.
εἰ τὰ περὶ τῶν χρωμάτων εἰρη-
ται καλῶς, ἀγάκη .... III,
4, 25.
- κάμινος]** ἐν τοῖς καμίνοις IV, 6, 7.
- κάνν]** κάννα εἰ τι .... ἔστιν I, 3,
2. 7. ὕσπερ κάννα εἰ I, 3, 8.
κάννα μή II, 2, 12. κάννα ἢ II,
3, 38.
- κάμπτειν]** τὸ ἀνακαμπτόμενον
καὶ τὸ κατακαμπτόμενον κάμ-
πτεται IV, 9, 7. εἰ κάμπτεται
πᾶν ἡ ἀνακάμψει ἢ κατακάμ-
ψει IV, 9, 9.
- καμπτός]** τὸ καμπτόν IV, 8, 3.
καμπτὸν ἄκαμπτον IV, 8, 6.
καμπτὰ καὶ εὐθυντά IV, 9, 6. 7.
- κάμψις]** definitio IV, 9, 8. ἔστι
κάμψις καὶ εὐθυνοῖς ἄλλο καὶ
ἄλλο IV, 9, 9.
- καπνός]** ἐκκάσθαι ὕσπερ τὸν
καπνὸν I, 4, 4. ἀστρα φίδι
καπνοῦ φοινικᾶ φαίνεται I, 5, 2.
ἐν τῷ μέλανι τὸ λευκὸν πολλὰς
ποιεῖ ποικιλίας οἷον ἡ φλόξ ἐν
τῷ καπνῷ I, 5, 3. ἐκ χλωρῶν
ἔύλων καπνός II, 4, 22. καπνὸν
ποιεῖν II, 5, 1. ὅτε ὁ καπνὸς
πνεῦμα καὶ κάστας ὁ καπνὸς
φανερόν III, 1, 12. ἔστι ἔύλω-
δονες σώματος ἀναθυμίασις κα-

πτέρις IV, 9, 34. ἡ φλόξ πνεῦμα
ἢ καπνὸς καόμενός ἐστιν IV,
9, 41. ξέλων ἡ θυμίασις καπνός
ἐστιν IV, 9, 42.

καπνώδης] ἀναθυμίασις καπνώ-
δης I, 4, 2. II, 4, 5. 4, 10.
καπνώδης διάκρισις I, 4, 3. κα-
πνώδης ἡ λιγύνης III, 4, 16.

καρπός] οἶον ἔριον καὶ οἱ καρποὶ
IV, 9, 3. καρπὸν μόνον τῷ
σχῆματι τὴν δὲ αἰσθησιν φα-
νούνται παλαιούμενα IV, 12, 8.

κατά] ἀστρα κατὰ τὴν ἄνω φο-
ρᾶν διακεκομένα I, 1, 1. γε-
νόμενα κατὰ τὰς κινήσιες I, 1,
2. κατὰ τὴν ὑφηγημένον μέ-
θοδον ἀποδοῦναι I, 1, 3. κατὰ
βάθους ἄδηλον I, 3, 2. κατὰ
τοῦτον τὸν τρόπον ὑπάρχει I,
3, 8. νέφη οὖν συνισταται κατὰ
τὸν ἄνω τόπον I, 3, 10. καθ'
αὐτὸν λέγειν I, 3, 19. χρώματα
μιγνύμενα κατὰ τὰς ἐπιπροσθή-
σις I, 5, 2. ubi vide Comm.
κατὰ μικρόν I, 6, 10. 14, 10.
II, 4, 26. 27. IV, 7, 22. κατὰ
μικρά I, 13, 12. οἱ καθ' ἡμᾶς
ώμημένοι ἀστέρες I, 6, 10. ἀστέ-
ρες ἀδιαιρετοι καθ' ἔαντος I,
6, 12. κατὰ τὴν λεγομένην ἐπὶ¹
Φαεθόντος φοράν I, 8, 2. ὁ καθ'
ῶν συμβαίνει τῶν ἀστέρων I,
8, 13. καθ' ἐκάστην περιόδον
I, 8, 20. κατὰ τὴν ταξίν γίνο-
σθαι I, 9, 6. cfr. II, 3, 25.
καθ' ἡμέραν I, 10, 1. 13, 8. ἡ
θερμότης καθ' αὐτὴν I, 10, 5.
ἐν ταῖς κατ' ἐνιαυτὸν ὥραις I,
14, 20. κατὰ τὴν χώραν ὁρῶντι
δῆλον I, 14, 26. κατὰ μικρὸν
κοινωνοῦ II, 1, 10. κατὰ τὰς
στενότητας ὁρουμι φαίνεται ἡ

θάλαττα II, 1, 11. cfr. 1, 12.
κατὰ μέρος II, 1, 14. κατὰ τὸν
αὐτὸν λόγον II, 2, 2. ἀεὶ καθ'
ἡμέραν II, 2, 3. καθ' ἐκάστην
ἡμέραν II, 2, 5. κατ' ἐνιαυτὸν
II, 2, 12. καθ' ἐκάστην χώραν
ibid. κατά τινα χρόνον γινόμε-
νον II, 3, 7. κατὰ κύκλον ἀεὶ²
βαθύζειν II, 3, 8. λαμβάνειν
διαγολαν κατὰ τινος de aliqua
re II, 3, 7. γενόμενα κατὰ
φύσιν II, 3, 24. καταδύεσθαι
κατὰ τοῦ ὑδατος II, 3, 39. λε-
γεται κατὰ τὴν ὑπεροχήν II,
4, 2. οὐ κατὰ μῆκος ἀλλ ἐπὶ
πλάτος II, 5, 13. ἀνεμοι καθ'
οὓς οὐκ ἔστιν ἐναντία πνεύματα
II, 6, 8. γίνεται τι κατὰ τὸν
օντανόν II, 9, 12. πνεῦμα κατὰ
μικρὰ ἐκφρινόμενον III, 1, 1.
ταῦτα ὑπάρχει κατὰ τὴν ὑλην
III, 1, 2. κατὰ λόγον III, 4,
32. φθορὰ κατὰ φύσιν IV, 1,
5, 7. κατ' ἐγδειαν πίσχειν
θερμοῦ IV, 1, 11. θάλαττα
κατὰ μέρος διαιρουμένη ταχὺ
σίγηται IV, 1, 17. διὰ τὸ μὴ
κατοθαι ὀνέματα καθ' ἐκάστην
τολεσίωσιν IV, 3, 2. λέγεται
κατὰ μὲν τὴν αὐτὴν ἰδεῖν με-
ταφορῇ δὲ IV, 3, 2. 14. ἡ κατὰ
τὴν ἔψησιν λεγομένη σῆψις IV,
3, 18. ὑπεικον εἰς αὐτὸν κατὰ
τὸ ἐπίπεδον IV, 4, 7. τὸ αὐτό
τῷ αὐτῷ κατὰ ταῦτὸν οὐκ ἔστιν
αἴτιον τοῦ ἐναντίου IV, 6, 3.
ὅσα κατὰ δίναμιν καὶ ἀδυνα-
μιαν λέγεται IV, 8, 5. ἡ ἐπι-
πέδον κατὰ μέρος εἰς βάθος
μετάδοταις IV, 9, 13. cfr. 9,
21. κατὰ μῆκος ἀλλὰ μὴ κατὰ
πλάτος IV, 9, 25. cfr. 5, 27.
κατ' ἀναλογίαν IV, 9, 34.

- πίττα ἡ ἔλαιον ... μᾶλλον μετ' ὅλων ἡ καθ' αὐτὰ φλογιστά IV, 9, 38. ληπτέον καθ' ἔκαστον τι ἔστιν IV, 12, 12.
- καταβαίνειν]** καταβαῖνει τὸ ὑδόνεν ὕδωρ I, 13, 10. cfr. II, 4, 22. τὸ καταβαῖνον ὕδωρ II, 2, 12.
- καταβολή]** γελοῖον διὰ μικρὰς καὶ ἀκαριαὶς μεταβολὰς κινεῖν τὸ πῦν I, 14, 19. ἔστι ἀνὴρ θύμη πάλιν ἡ καταβολή τῆς περιόδου I, 14, 24.
- καταδύεσθαι]** κατὰ τοῦ ὕδατος II, 3, 39.
- καταδύνειν]** ὥστε τὰ πλοῖα ἀπὸ τοῦ .... βάρους ... ὀλίγου καταδύνειν II, 3, 37.
- κατακάνειν]** κατακεκαυμένη γῆ II, 3, 24. τούτων [referendum ad κάλαμος καὶ σχῖνος] κατακάνοντος II, 3, 43. τὸ κατακαυθέν II, 5, 1. ὁ κατακεκαυμένος τέπος II, 5, 19. ἔστι σάφια καὶ ὀστοῦν καὶ ὀστοῦν κατακαύσαι IV, 1, 7.
- κατακάμπτειν]** τὸ ἀνακαμπτόμενον καὶ τὸ κατακαμπτόμενον IV, 9, 7.
- κατακτός]** κατακτὸν ἀκάτακτον IV, 8, 6.
- κατακλείειν]** ἥλιος κατακλείει τὴν ἀναθυμίασιν εἰς τὴν γῆν II, 8, 6.
- κατακλυσμός]** ὁ ἐπὶ λευκαλιῶν κατακλυσμός I, 14, 21. ποιῶν τὸν κατακλυσμόν II, 8, 42.
- καταλήγειν]** ἡ καταλήγει πρὸς τὸν ἄέρα I, 3, 12.
- καταμαραίνειν]** εἰ [τὸ ὑπέκανον] μὴ καταμαρανθεῖη διελθόν I, 7, 4. καταμαρανομένης τῆς ἀναθυμιάσεως II, 5, 3. καταμαρανομένου τοῦ πάθους (de terrae motu loquitur) II, 8, 35.
- καταντικρύ]** τῇ θέσει τῆς ἐκροής II, 2, 21.
- καταξηράνειν]** κατεξηράνθαι I, 3, 11.
- κάταξις]** definitio IV, 9, 11.
- καταπαύειν]** καταπαύει τὰ πνεύματα II, 5, 2.
- καταπίνειν]** οἱ καταπινόμενοι τῶν ποταμῶν I, 13, 27. καταπίνεται ποταμός I, 13, 30.
- καταπλύνειν]** καταπλύνοντος τὸ τοιοῦτον ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ἐξιόντος ὑγροῦ II, 3, 14*
- κατάρρονται]** κατάρρονται IV, 3, 8.
- κατασπᾶν]** ὅταν κατασπάμενον ἐκπυρωθῆ [τὸ νέφος] III, 1, 8.
- κατάσπισις]** τοῦ ἄνωθεν αἰθέρος II, 9, 12.
- κατατεφροῦν]** II, 8, 19.
- καταφανής]** γίνεται τοῦτο καταφανὲς καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθῶν III, 4, 29.
- καταφέρειν]** πάλιν καταφερόμενον τὸ ἀτμίζον I, 10, 1. μεγάλαι καταφέρονται φακάδες I, 12, 3. τὸ καταφερόμενον ὕδωρ II, 3, 28. πῦρ κατενεχθὲν ἄνωθεν κάτω II, 9, 10. αἰφομένον ἡ καταφερόμενον τοῦ ἡλίου III, 2, 6. *
- καταψύχειν]** ὕδωρ καταψύχει τὴν ἔηφαν ἀναθυμίασιν II, 4, 18. τὸ πλῆθος τῆς θαλάσσης καταψύχει τὰς ἀναθυμιάσεις II, 8, 48.
- κατελθεῖν]** ἄνωθεν ἐν τῷ ἰομένῳ κατέβρχεται ἄλλο γεγενημένον II, 3, 32.

κατέχειν] ἐν τῷ κόλπῳ βορείας κατεῖχεν I, 7, 10. ὃν ὁρῶμεν κατέχουσαν τόπον τὴν θάλατταν II, 2, 13. ἀνιεμένου φ κατεῖχετο δ ἀήρ II, 8, 33.

κατιέναι] ὅδωρ κατιόν I, 13, 13. cfr. II, 4, 3. τὰ κατιόντα [opp. τὰ ἐπιπολάζοντα] II, 3, 34.

κατοικισμός] I, 14, 9.

καττέτερος] IV, 10, 2. 15.

κάτω] δ κάτω κοσμός I, 3, 13. κάτω φέρεται I, 3, 18. 21. II, 9, 4. κάτω φίπτεῖται I, 4, 10, τὸ κάτω (sc. τοῦ κύκλου) I, 6, 4. πᾶσπερ ποταμὸν φέοντα κύκλῳ η τον ὅδυτος φορὰ η κάτω I, 12, 13. 14. ἄνω καὶ κάτω I, 9, 5. κινεῖσθαι ἄνω καὶ κάτω II, 2, 21, η κάτω κοιλίᾳ II, 4, 15. IV, 3, 25. [^{ὅδωρ}] κατενεκθὲν ἄνωθεν κάτω II, 9, 10. δ κάτω πόλος II, 5, 11. κάτω τῆς ὅλης σφαλμας II, 7, 2. τὰ κάτω τῆς γῆς II, 7, 2. κατώτερος δ πόλος III, 5, 19. ἀποκαθαίρεται κάτω η σκωρία IV, 6, 9.

κάτωθεν] η ἄνωθεν φλὸς ἀπτει τὸν κάτωθεν λύχνον I, 4, 8. εἰ [τὰ φεύματα] ἔστιν ἡρξαντο κάτωθεν, ἄνωθεν εἰσβάλλειν II, 2, 21. κάτωθεν ἄνω δι' ὅλης τῆς γῆς II, 7, 4. οὐκ ἄνωθεν δύτε κάτωθεν, ἀλλ' ἐκ τῶν πλαγῶν III, 6, 7.

καῦμα] ἀστρα ἀντοχοντα καὶ δυόμενα ἐὰν η καῦμα καὶ διὰ καπνοῦ φουνικῇ φαίνεται I, 5, 2. ὑπερβάλλει τὰ καύματα II, 5, 13.

καυματώδης] II, 6, 19.

καυστός] τὰ ἔντα ἔστι γῆς καὶ ἀέρος θιὸ καυστά IV, 7, 20. καυστὸν ἄκαυστον IV, 8, 6. καυστά [ἔστιν] ὅσα ἔχει πόρους δεκτικοὺς πυρός IV, 9, 30. definitio IV, 9, 36.

καυστικός] η ὑπὸ θερμοῦ καυστικοῦ εἰς ἀέρα καὶ πνεῦμα ἔκχρισις IV, 9, 31. cfr. 9, 33.

κεῖθεν] I, 11, 1.

κεῖσθαι] ὅπως ἂν τύχῃ κειμένη I, 4, 12. κύκλος τῇ θέσει κειμενος οὗτως I, 8, 15. ὁ κύκλος ἐν φ τὰ πλεῖστα κεῖται τῶν ἀστρων I, 8, 17. τὰ ὄνόματα κεῖται I, 9, 7. γῆς σῶμα περὶ ὃ πόντα κεῖται II, 2, 2. ἐπεὶ γὰρ κεῖται εἰς positum sit II, 3, 20. διὰ τὸ παραπλησίως κεῖσθαι πρὸς τὸν ἥλιον II, 4, 12. κεῖσθαι πρὸς ἀρχόντα II, 5, 17. οἱ κατὰ διάμετρον κείμενοι ἄνθραι II, 6, 8. κεῖσθαι πρὸς αἰλίγλονες de ventis dicitur II, 6, 14. τὰ ἐξ ἐναντίας κείμενα κατὰ τὴν θέσιν III, 2, 4. οὐ κεῖται τὰ ὄνόματα IV, 2, 2. cfr. IV, 3, 14. 9, 34 διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ὄνόματα καθ' ἐκάστην τολμίωσιν IV, 3, 2.

κενός] ὅσα πόρους έχει κενούς IV, 9, 16.

κενοῦν] ἔως ἂν κενωθῇ τὸ ἀγρεῖσον I, 13, 5.

κέντρον] II, 5, 10.

κέραμος] IV, 9, 6. 10, 9. κέραμος ὡμός IV, 3, 9. ὁ ὄπτωμενος κέραμος IV, 6, 6.. ὁ κέραμος τὸ πρῶτον ὄπτεύμενος IV, 6, 7.

κεραυνύναι] ὅταν οὕτω τύχῃ κεραμένος ὁ ἄλρ I, 8, 12. **κεραυνύουσι** [οἱ γραφῆς] τὰ χρώματα III, 2, 5.

κέρδις] IV, 6, 8.

κεραυνός] περὶ κεραυνῶν πτώσεως I, 1, 2. οἱ κεραυνοὶ κάτω πληπτουσιν I, 4, 10. quomodo sicut describitur III, 1, 9. **κεραυνὸς ἀργῆς** vid. s. v. ἀργῆς.

κερματίζειν] εἰς μικρὰ κερματίσθεντος τοῦ ἀέρος II, 8, 20.

κηρινός] ἀγγεῖον κηρινόν II, 3, 35. τὸ εἰσιόν διὰ τῶν τοίχων τῶν κηρινῶν ὕδωρ II, 3, 35.

κηρός] IV, 9, 13.

κιβωτός] IV, 12, 11.

κινεῖν] κινούμενα φάσματα I, 1, 2. τὰ μᾶλλον κινούμενα καὶ θάττον ἐκπυροῦται I, 3, 21. ὅταν ὑπὸ τῆς περιφορᾶς κινηθῇ πως I, 4, 5. αἴτιον ὡς μὲν ὑλη .... ὡς δὲ τὸ κινοῦν I, 4, 13. ἡ ἀναθυμίασις θερμὴ φερομένη καὶ κινούμενη I, 7, 2. εἰ κινοῦτο τὸ ἔνοπτρον καὶ τὸ ὄρῳμανον I, 8, 8. ἀστρα κινεῖται I, 8, 9. εἰ μὲν οὖν ὡς κινοῦσα καὶ πυρτα καὶ πρώτη τῶν ἀρχῶν ὁ κύκλος ἀστρί I, 9, 2. διὰ μικρὰς καταφολὰς κινεῖν τὸ πᾶν I, 14, 19. κινεῖσθαι ἄνω καὶ κάτω II, 2, 21. κινεῖται ἀλλὰ ὑπὸ τινος πτώσεως II, 4, 9. πλῆθος ἀναθυμιάσεως κινούμενον περὶ τὴν γῆν II, 4, 25. γῆν ὑπὸ ὕδατος κινεῖσθαι II, 7, 5. ἰσχυρῶς κινεῖ ὁ ἀνεμος II, 8, 14. ὁ κινήσας ἀνεμος II, 8, 18. κινεῖν ἐπιδίλλως II, 8, 36. τὸ πνεῦμα κινεῖ τὴν γῆν II, 8, 46. ἢ [ἢ

ἔλιξ] ἐκπνεῖ, ταύτῃ τῷ πνεύματι κινεῖ III, 1, 7. τὸ κινούμενον καὶ ὃλον ἡττον σῆπεται IV, 1, 15. εἰς εὐθύτητα ἡ περιφέρειαν μεθίστασθαι ἡ κινεῖσθαι IV, 9, 7. τὸ ἐπὶ τὸ κινοῦν μεθίστασθαι τὸ ἐπίπεδον IV, 9, 19.

κίνησις] πᾶσα κίνησις φυσική I, 1, 1. διπλῆ κίνησις ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ μέσου ἡ δὲ ἐπὶ τὸ μέσον I, 2, 1. ἡ τῆς κινήσεως ἀρχή I, 2, 2. τῇ κινήσει διακρίνεσθαι I, 3, 13. ὑπὸ κινήσεως καὶ ἀκινησίας I, 3, 13. διὰ τὴν κίνησιν κωλύεται συγκρίνεσθαι εἰς ὕδωρ I, 3, 17. ἡ ἀναθυμίασις ὑπὸ τῆς κινήσεως ἐκκαομένη I, 4, 7. συμπεριάγεται .... ὑπὸ τῆς κινήσεως ἐν κύκλῳ 1, 7, 2. διὰ τὴν ἄγνωστην κίνησον I, 7, 3. οἱ II, 4, 24. ὑπὸ τῆς κινήσεως συνλογαται ἡ ἀναθυμίασις I, 7, 5. ἡ τοῦ ἥλιου καὶ ἡ τῶν ἀστέρων κίνησις I, 7, 11. τῇ κινήσει διακρινομένου τοῦ ἀέρος I, 8, 11. ἀνεμον εἶναι κίνησιν ἀέρος I, 13, 2. σεισμὸς καὶ κίνησις γῆς II, 7, 1. οἱ τέταροι καὶ σπασμοὶ πνεύματός εἰσι κινήσεις II, 8, 17. μὴ δύνασθαι κρατεῖν τῆς κινήσεως τῶν ἀρρωστούντων II, 8, 17. ψόφος τῆς κινήσεως II, 8, 38. [ἢ ἔλιξ] τῇ κύκλῳ κινήσει στρέψει καὶ ἀναφέσει III, 1, 7. ἡ ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ἀέρι θερμότητος κίνησις IV, 1, 15. ἡ εἰς κινιότητα ἡ κοιλότητα κινήσας IV, 9, 8. ἔστιν ὅσις ἡ κινήσας ὑπὸ τοῦ κινοῦντος IV, 9, 16. θερμότητη καὶ ψυχρότητη καὶ ταῖς τούτων κινήσεσιν

- IV, 12, 9. cfr. 11. ὑπὸ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ καὶ τῶν κινήσεων μιγνυμένων IV, 12, 10. ἀφεκὴ τῆς κινήσεως IV, 12, 12.
- κινητός]** κινητικώτατον τῶν σωμάτων II, 8, 2.
- κινητικός]** III, 7, 3.
- κλῖν]** αἱ ἵσαι [γραμματί] κλασθήσονται ἐπὶ κύκλου γραμμῆς III, 3, 7. ὄψις κλωμένη III, 4, 22. ὕσπερ ἀπὸ χαλκοῦ λείου κλωμένης [τῆς ὄψεως] διὰ πυκνότητα III, 6, 5.
- κνῖσα]** IV, 9, 34. 42.
- κοιλία]** δεῖν οἷον ἐκ κοιλίας μεγάλης I, 13, 6. διὰ τὸ μεγεθός τῆς κοιλίας I, 13, 7. ἀφωρισμέναι κοιλία I, 13, 24. Θερμότατα κατὰ τὴν κοιλίαν ζῆτα II, 3, 29. ἡ ἄνω — ἡ κάτω κοιλία τοῦ σώματος II, 4, 15. cfr. IV, 3, 25. κοιλίαι τῆς γῆς II, 7, 5. πληρούμενων τῶν κοιλιῶν πνεύματος II, 8, 14. αἱ μεταξὺ [τῶν νεφῶν] κοιλίαι II, 9, 7.
- κοιλος]** ἀνάγεται [ἢ ἀτμὲ] ἐκ τῶν κοιλῶν καὶ ἐφύδρων τόπων I, 10, 5. κοιλη ἢ περιφέρεια I, 13, 13. τὰ περὶ Λιβύην ταπεινότερα φαινοται καὶ κοιλότερα I, 14, 28. οἱ ἐν κοιλῷ τῆς θαλάσσης οὖσης II, 1, 14. εἰς τὸ κοιλότερον ἡ φύσις II, 2, 16.
- [**ποταμοὶ]** μακράν φέοντες διὰ κοιλῆς II, 2, 24. διὰ τὸ προσπίπτειν στερεοῖς ὅγκοις καὶ κοιλοῖς II, 8, 38. ἡ εἰς τὸ κοιλον μετάβασις IV, 9, 9,
- κοιλότης]** ἡ τῆς γῆς κοιλότης II, 1, 12. ἡ εἰς κυρτότητα ἡ κοιλότητα μένησις IV, 9, 8.
- κοινῆ]** I, 6, 6. III, 7, 6. cfr. κοινός.
- κοινός]** γένεσις καὶ φθορὰ ἡ κοινή I, 1, 1. ἀέρος κοινὰ πάθη καὶ ὕδατος I, 1, 2. κοινὴ ἀναλογία I, 3, 7. τὸ κοινὸν ἐπὶ πάσῃ τῆς καπνούδων διακρίσεις I, 4, 3. τὰ μὲν κοινῆ . . . τὰ δὲ καὶ χωρίς I, 6, 6. κοινὸν τούτοις καὶ τοῖς τὴν σύναψιν λέγονοις I, 6, 9. κοινός ὕδατός τε τόπος καὶ ἀέρος I, 9, 1. cfr. 9, 5. κοινῆ μὲν εἰρηται περὶ πάντων ἴδιῃς ὁ ἐπισκεπτέον περὶ ἔκστον III, 7, 6. τῇ ἀπλῇ γενέσι οὐαντίον μάλιστα κοινὸν σῆψις IV, 1, 7. κοινὸν τὸ πάθος ἡ σῆψις IV, 1, 11. ὅσα κοινὰ γῆς καὶ ὕδατος IV, 6, 5. ὅσα τῶν κοινῶν γῆς καὶ ὕδατος IV, 6, 8. τὰ κοινὰ πάντων IV, 8, 1. κοινή ἐκκρισις ἕηροῦ καὶ ὑγροῦ ἀθρόως IV, 9, 33. οὐ κεῖται ὄνομα κοινόν IV, 9, 34. τὸ ἕηρὸν ἔχει κοινὸν τῷ πυρὶ IV, 9, 41. κοινὰ πλειόνων IV, 10, 8. γῆς ἢ ὕδατος ἢ πλειόνων κοινόν IV, 10, 14. cfr. 10, 15. 18, 11, 5.
- κοινωνοῦν.]** [**θάλασσα ἐρυθρά]** κατὰ μικρὸν κοινωνοῦσα πρὸς τὴν ἔξω στηλῶν II, 1, 10.
- κόλλα]** ἐκάτερος ἐκατέρῳ οἷον κόλλα γίνεται IV, 4, 3.
- κολλᾶν]** ἄλφιτον ὕδατι κολλᾶσσε IV, 4, 3.
- κόλπος]** ἐν κόλπῳ βορείας κατεῖχεν ἔξω δὲ νότος I, 7, 10.
- κολωνός]** ὑπὸ νῶν ἀπορρηγνυμένων κολωνῶν II, 7, 6.

κόμη] [τὸν κομήτην] τὴν κόμην οὐκ ἔξ αὐτοῦ φασιν ἔχειν I, 6, 3. λαμβάνειν κόμην de cometa dicitur I, 6, 5. cf. 6, 9. ὁ ἔχει περὶ ἓντα ἐστὶ πάθος ἡ κόμη I, 8, 20. οὗτος περὶ ἥλιου οὗτος περὶ σελήνην γίνεται κόμη I, 8, 14.

κομῆτης] κομητῶν I, 1, 2. I, 3, 1. περὶ τῶν κομητῶν λέγομεν I, 6, 1. διαλυομένων τῶν κομητῶν I, 6, 11. μὴ εἶναι ἀνδριαντίν τινα τὸν κομῆτην I, 7, 7. κομῆται μᾶλλον ἐκτὸς τῶν τροπικῶν ἡ ἐντός I, 7, 11.

κόμμιμι] IV, 10, 10.

κόμψευμα] τὸ κόμψευμα ἀν εἰη τοῦτο φεῦδος I, 13, 5.

κονία] IV, 7, 9, 10, 15, 11, 2. τὸ διὰ τῆς κονίας ἡθούμενον ὕδωρ II, 3, 13. κονία καὶ τεφρα II, 3, 44. κονία κεχρωματισμένη III, 7, 3.

κόπρος] τὰ σηπόμενα [γίνεται] τέλος γῆ καὶ κόπρος IV, 1, 12.

κόπτειν] ὅταν πνεῦμα κοπτόμενον ἐκπρησθῇ πρῶτον II, 8, 20.

κορυφῆ] μεζει τῆς ἐσχάτης κορυφῆς I, 13, 18. [τοῦ κώνου] II, 5, 10.

κοσμεῖν] τοῦτον τὸν τρόπον κακούμοιται τὸ πέριξ I, 4, 3.

κόσμος] δ περὶ τὴν γῆν κόσμος I, 2, 1. cf. I, 3, 12. 7, 1, 8, 21. ἐν τῷ περιέχοντι τὴν γῆν κόσμῳ I, 3, 2. πᾶς δ περὶ τὰς ἄνω φορὰς κόσμος I, 3, 3. δ κάτω κόσμος I, 3, 13.

κούφος] ἐπιπολόζειν διὰ τὸ κούφον I, 4, 2.

κονφότης] διὰ κονφότητα ἀνάγεσθαι II, 2, 13, 14.

κρᾶσις] ποῖοι χυμοὶ ἐν ποίων γίνονται κράσεων II, 3, 47. κύκλων συνάπτειν ἐνδέχεται διὰ τὴν κρᾶσιν II, 5, 13.

κρατεῖν] οὐ μὴ κρατήσῃ τὸ θερμόν II, 3, 23. ἥλιος ὅταν μάλιστα κρατῇ II, 8, 6. κρατεῖν τῆς κινήσιως II, 8, 17. πλῆθος τῆς θαλάττης οὐ σείσται κρατουμένης ὑπὸ τῶν πνευμάτων II, 8, 48. ἢ τὸ προσπῖπτον κρατεῖ σφεννύμενον II, 9, 17. τὸ ψυχός διὰ τὸ κρατεῖν σβέννυσι σύθις τὴν ἀρχὴν III, 1, 5. κρατούσης τῆς ψυχρότητος III, 1, 6. ὅπου μάλιστα κρατεῖται ὁ ἥλιος III, 5, 16. [αἱ δυνάμεις παθητικαὶ] γενῶσι τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν κρατοῦντα τῆς ὑλῆς IV, 1, 6. ὅταν κρατῇ τοῦ ὀρίζοντος τὸ ὀριζόμενον IV, 1, 8. ὅταν κρατηθῇ ἡ ὑλη καὶ ἡ ὑγρότης IV, 2, 6. λέγεται πεπέφθαι ὅτι δῆλος κρατεῖν τὴν θερμότητα τὴν οἰκείαν τοῦ ἀριστού IV, 2, 6. ἀδύνατον ὀρίζειν μὴ κρατοῦν IV, 3, 3. τῷ μὴ κεκρατησθαι ὑπὸ τῆς θερμότητος IV, 3, 8. κρατεῖ ἡ ἐξωθεν θερμότης τῆς ἐντός IV, 3, 12. [τὸ ὑγρὸν] ἀδύνατον κρατηθῆναι διὰ πυκνότητα IV, 3, 13. ταῦτα φαίνεται κρατούμενα ὑπὸ τοῦ περός IV, 9, 36.

κρηταῖος] τὰ κρηταῖα καὶ ποταμιᾶ II, 1, 8.

κρήνη] ἐκ κρηνῶν ὁδῶν I, 13, 26. κρήνη ὑδατος ὁξεῖος II, 3, 47. θεύματα κρηνῶν II, 3, 44.

κρίνειν] πρὸς τὴν αἰσθησιν κρίνομεν πάντα τὰ αἰσθητά. IV, 4, 9.

κρύος] ἰσχυρόν II, 8, 22.

κρύσταλλος] ἔστιν ἡ χάλαζα κρύσταλλος I, 12, 1. cfr. 12, 9. ὅταν ἐπὶ τῷ κρυστάλλῳ σκηνοποιῶνται I, 12, 18. Θηρεύοντες τὸν κρύσταλλον ibid. χρῶνται τῷ κρυστάλλῳ, ἀσπερ τῷ μολίβδῳ ibid. cfr. praeterea IV, 8, 10. 9, 10. 10, 9.

κύαθος] ὕδατος κύαθος II, 2, 18.

κυάνεος] ἀναρρηγνυμένου φωτὸς ἐν κυανέου καὶ μέλανος I, 5, 3.

κύκλος] τὰ ἐν κύκλῳ φερόμενα σώματα I, 2, 1. 3, 13. ἡ κύκλῳ φορά I, 3, 16. ὁ κύκλῳ ἄγρος I, 3, 16. cfr. II, 4, 23. κύκλῳ ὁδῶν I, 3, 17. τὸ ἄνω τοῦ κύκλου I, 6, 4. κύκλος τῶν ζωδίων I, 6, 6. cfr. 8, 3. ὁ τοῦ γάλακτος κύκλος I, 8, 3. cfr. 8, 9. ἄπας ὁ κύκλος I, 8, 3. τὸν ἥλιον τοῦτον τὸν κύκλον φέρεσθαι (de via lactea loquitur) I, 8, 2. μέγιστος κύκλος I, 8, 5. οὐτος ὁ κύκλος ἐν ᾧ τὸ γάλα φαίνεται I, 8, 15. ἡ ὡς κινοῦσα καὶ κυρία καὶ πρώτη τῶν ἀρχῶν ὁ κύκλος ἔστιν I, 9, 2. ὁ τοῦ ἥλιον κύκλος I, 9, 2. ἡ κύκλῳ θερμότης I, 12, 11. [θάλασσαι]

περιουκόμεναι κύκλῳ II, 1, 10.

κύκλῳ περιάγειν II, 2, 21. κατὰ κύκλον βαδίζειν II, 3, 8. γέγραπται ὁ κύκλος II, 6, 2. κύκλος καὶ δίνη τοῦ πνεύματος III, 1, 3. στρέφεται κύκλῳ τὸ πνεῦμα III, 1, 4. ἡ κύκλῳ κίνησις III, 1, 7. τῆς ἄλλω κύκλος

ὅλος III, 2, 2. [ἥλιος] κύκλῳ ἐν ἑκάστῳ φαινόμενος τῶν ἐνόπτηρων III, 3, 11. μελανία τοῦ κύκλῳ νέφους III, 4, 26.

κυκλοτερής] γράφουσι κυκλοτερῇ τὴν οἰκουμένην II, 5, 13.

κύμα] ἡ τοῦ κύματος ἔφοδος I, 6, 8. τὸ κύμα δί ἐναντίων ἐγένετο πνευμάτων I, 7, 10. ἄμα κύμα σεισμῷ γέγονεν II, 8, 40. ὑπόστασις τοῦ κύματος II, 8, 43.

κυμαίνειν] κυμαίνων ὁ Τάρταρος II, 2, 22. ὅταν [ἡ θάλασσα] κυμαίνουσα ἐκβάλλῃ II, 8, 29.

κύριος] κυρία καὶ πρώτη τῶν ἀρχῶν ὁ κύκλος I, 9, 2. τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα τῶν πνεύμάτων II, 4, 22. cfr. II, 6, 10. φορὰ κυρία τῆς γῆς II, 4, 25. ὅθεν ἀν ἡ κυρία γένηται διάσπασις III, 3, 5.

κυρίως] δᾶ ὑπολαμβάνειν μὴ κυρίως ταῦτα λέγεσθαι τὰ ὄντα πάντα τοῖς πρόγυμασιν IV, 2, 2. ad quem locum vide Comm. Vol. II, p. 412. et cfr. IV, 3, 10.

κυρτός] κυρτὴ περιφέρεια I, 13, 13. ὡς οὖσης κυρτῆς καὶ σφαιροειδοῦς τῆς γῆς II, 7, 3. ἡ εἰς τὸ κυρτόν . . . μετάβασις IV, 9, 9.

κυρτότης] ἡ εἰς κυρτότητα κίνησις IV, 9, 8.

κύστις] τὸ εἰς τὴν κύστιν περιττώμα οὐλλεγόμενον II, 3, 13. (vid. Comment. Vol. I, p. 525.)

κυάνην] canicula. τῶν ἐν τῷ ἴσχλῳ τοῦ κυνὸς ἀστήρ τις I, 6, 9. κυνὸς ἐπιτολὴ II, 5, 5.

κωλύειν] ἀκτῖνες κωλύονται τέφη συνιστασθαι I, 3, 10. οὐδὲν κωλύει .... κωλύεσθαι συνιστασθαι τέφη I, 3, 16. κωλύεται συγκρίνεσθαι εἰς ὅδωρ I, 3, 17. κωλύεσθαι ὑπὸ τῶν τοῦ ἡλίου αἰτίων I, 8, 4. [πνεύματα] ἐξ ἀρχῆς γίνεσθαι κωλύει II, 5, 2. κωλύειν τῷ βάρος II, 8, 48. **κῶνος]** ὁ κῶνος ὁ ἀπὸ τοῦ ἡλίου I, 8, 6. γραμματαὶ κατὰ κῶνον ἐκπίπτονται III, 4, 2. **κώπη]** ἵψε ἀπὸ τῶν κωπῶν τῶν ἀναφερομένων ἐκ τῆς θαλάττης III, 4, 17. τῇ χειρὶ κώπῃ χειρίται ὁ δακνων III, 4, 19. **κωπηλασία]** φόρος τῆς κωπηλασίας II, 9, 9.

A.

λαβρός] ὕδατα λαβρότερα I, 12, 12, 13.

λαμπρύνειν] φαμὲν εἶναι ληπτέον I, 2, 1. τίνα χεὶ λαβεῖν I, 3, 2. εἴληφε τὴν προσηγορίαν I, 3, 4. ἐντὸς τῆς περιφερείας λαμβάνεσθαι I, 3, 16. πῶς δεῖ λαβεῖν περὶ τοῦ μεταξὺ τόπου I, 3, 19. λαμβάνονται τὸ ὄμοιον ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν γινομένων I, 3, 20. λαμβάνειν οὐδηγρα
cometa dicitur I, 6, 5. cfr. 6, 9. τοῦτο δεῖ λαβεῖν γινόμενον περὶ ὅλον τὸν οὐρανόν I, 8, 13. ληπτέον δὲ καὶ τούτων τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας I, 9, 1. τὴν δύναμιν τὰ μέρη τῆς γῆς λαμβάνειν διαφέρονται I, 14, 4. πᾶν τὸ ληφθεῖν II, 2, 12. περὶ θαλάττης τὴν πρώτην λαβεῖν ὑπόληψιν II, 2, 4. δι' ἡς τὸ εἰκός

λαβόντες .... ὑπέλαβον II, 2, 8. λαβον ταύτην τὴν διάνοιαν κατὰ τῆς θαλάττης ἐκ τοῦ .... φαίνεσθαι II, 3, 7. λέγομεν ἀρχὴν λαβόντες τὴν αὐτήν II, 3, 19. ὡς ἐνδέχεται λαμβάνειν τὰς ἀκριβεῖας II, 5, 14. ἐκ τῶν δεικνυμένων δεῖ λαμβάνειν τὴν πίστιν III, 2, 10. τὸ συνεχὲς λαμβανούσης τῆς πυκνώσεως III, 3, 4. δεῖ λαβεῖν τὴν ὑλην ψυχρότητά τινα εἶναι IV, 11, 3. εἰ τὰ ἔσχατα ληφθεῖν IV, 12, 4. ληπτέον καθ' ἔκαστον τὸ ἔστιν IV, 12, 12.

λαμπρός] ἄνεμοι .... λαμπροὶ II, 4, 26. προϊὸν πυρῦμα γίνεται λαμπρόν II, 4, 27. ἀνακλωμένης τῆς ὄψεως πρὸς τι τῶν λαμπρῶν II, 9, 19. τὰ λαμπρὰ τῶν ἀστρῶν III, 2, 2. ὁ ἥλιος ἢ ἄλλο τι οὐτω λαμπρόν III, 4, 6. cfr. III, 2, 7.

λαμπρότης] φανταστα τῆς λαμπρότητος II, 9, 18.

λανθάνειν] λανθάνει ταῦτα γενόμενα I, 14, 7. ὥστ' οἷς ἀνθλάνθανον αἱ πηγαὶ II, 1, 10. διὰ τὸ λανθάνειν τὰ νυκτερινά II, 4, 3. ἐν αὐτίαι λανθάνει τὰ χρώματα III, 2, 9. δεῖ μὴ λαληθέναι καὶ τόδε III, 4, 23.

λέγεται] εἰργται πρότερον I, 1, 1, 3, 3. τούτων φημένων I, 1, 3. ἀρξάμενοι λέγωμεν I, 1, 3. τὰ λεγόμενα στοιχεῖα I, 3, 2. δὲ λεγόμενος αἰθίρ I, 3, 4. λέγωμαν τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὸν I, 3, 6. [cfr. Wyttensbach in Bibl. Crit. Vol. III. Part. I. p. 35. et in Select. princ. histor. p. 358 ad Thucydideum illud: τὸν

πόλεμον .... ώς ἐπολέμησαν.] εἰρηται καὶ πρότερον I, 3, 6 αἱ σαερίαι. λέγωμεν διορίζοντες I, 3, 12. τὰ λεχθησόμενα I, 3, 12. εἰρήναμεν πρότερον I, 3, 13. .... τοσαῦτα εἰρῆσθαι I, 3, 19. λεκτέον καὶ τοῦ I, 3, 19. λέγωμεν διαπορήσαντες I, 6, 1. ἡ λεγομένη ἐπὶ Φαεθόντος φορά I, 8, 2. οἱ λεγόμενοι λόγοι I, 13, 20. ἀφεύσσει λέγειν I, 14, 31. εἴπωμεν .... λέγοντες III, 1, 1. μὴ κυρίως λέγεσθαι τὰ ὄντα πράγμασι IV, 2, 2. λέγεται τοῦ νομα κυρίως μόνον ἐπὶ τῶν ἐψουμένων IV, 3, 10. ἡ κατὰ τὴν ἔψησιν λεγομένη σῆψις IV, 3, 18. ἡ πρώτη λεχθεῖσα ἀπεψύτα IV, 3, 19. τῶν παθητικῶν λεκτέον τὰ εἶδη IV, 4, 1. λέγεται τῶν στοιχείων ἴδιατατα ἕχοροι γῆ IV, 4, 4. πάντα τὰ δάκρυα λεγόμενα IV, 10, 17. δοσα λέγεται ώς δάκρυα IV, 10, 10. καθάπερ καὶ αὐλοὶ λιθινοὶ λεχθεῖσαν IV, 12, 3.

λεῖος] πάντα ἔχοντα τὴν ἐπιφάνειαν λείαν III, 2, 10. ἀναπλωμένη ἡ ὄψις φαίνεται ἀπὸ πάντων τῶν λειών II, 4, 2.

λείπειν] λείπεται absol. I, 3, 11. III, 2, 11. IV, 11, 5. τὸ λειφθέν II, 1, 3, 3, 18. μέρος τοῦ λειφθέντος II, 3, 16. ἐκ πεπυρωμένων τὸ λειπόμενον II, 3, 24. ὥστ' ἐλάττους τοὺς πόρους λειφθῆναι τῶν .... ὅγκων IV, 8, 9.

λεπτομερής] διὰ τὸ λεπτομερεστερον εἶναι τὸν ψόφον II, 8,

38. πνεῦμα λεπτομερέστερον ὅν III, 1, 1.
λεπτός] τὸ λεπτότατον II, 2, 5. λεπτὸς ὥσπερ χών II, 3, 41. λεπτότατον πνεῦμα II, 8, 3. νεφέλιον λεπτόν II, 8, 28. πνεῦμα ... ἐκπυροῦται λεπτῇ καὶ ἀσθενῇ πυρώσει II, 9, 8. ἀν πνεῦμα ἡτον ἐκριτῇ λεπτόν III, 1, 1. ὅψις ἀσθενῆς καὶ λεπτή πάμπαν III, 4, 3. ἀν τις λεπταῖς ὁνίσι φαίνῃ III, 4, 18. ἐκ λεπτῶν ἀεὶ παχύτερα γίνεται πεπανύμενα πάντα IV, 3, 4. λεπτοὶ οἱ χυμοὶ τῶν ὠμῶν IV, 3, 7.

λεπτύνειν] τὰ μὲν παχύνεσθαι τὰ δὲ λεπτύνεσθαι IV, 3, 17. λευκαίνειν] ὑπὸ πυρός .... λευκαίνεται τὸ ἔλαιον III, 4, 5.

λευκόνοτος] II, 5, 7.
λευκής] ὁ ἥλιος φαίνεται λευκός, ἀλλ ὡς πυρώδης ὡν I, 3, 21. χρώματα ἐκ πυράδον καὶ λευκοῦ μιγνύμενα I, 5, 1. ἐν τῷ μέλανι τὸ λευκὸν πολλὰς ποιεῖ ποικιλίας οἷον ἡ φλόξ ἐν τῷ καπνῷ I, 5, 3. [ἄλεε] τὴν χρόαν οὐκ ὁμοίως λευκοῖ II, 3, 42. μέλαν παρὰ μέλαν ποιεῖ τὸ ἡρέμα λευκὸν παντελῶς φαίνεσθαι λευκόν III, 4, 28. λευκόν absol. IV, 8, 3.

λευκότης] III, 3, 11.
λήγειν] λήγονται αἱ ἀκτῖνες I, 3, 10. διὰ τὸ λήγειν τὰς τῶν ἀκτῖνων διακλάσσεις I, 12, 5. σπισμὸς οὐ πρότερον ἐλήξε II, 8, 18.

λήμη] δάκρυον ὅταν γένηται λήμη IV, 2, 5.

- λλαν]** λλαν ἀπλοῦν 1, 3, 5. λόγοι
λλαν . . . μυθώδεις 1, 3, 20.
αἰτία λλαν ἀπλοῦς εἰρημένη II,
7, 3. ἀπραγμόνως εἰρηται λιαν
II, 9, 14. οὗτ' ἐγγὺς λλαν οὗτε
πόρρω παντελῶς III, 6, 7.
- λιβαρος]** IV, 10, 17.
- λιβανωτός]** IV, 9, 39. 40. 10, 10.
- λιγνύς]** λιγνὺς ἀπὸ τῆς φλογὸς
ἀποφρένουσα III, 4, 16. καπνού-
δης ἡ λιγνύς ibid. definitio IV,
9, 42.
- λιθινός]** [όφθαλμός] IV, 12, 5.
- λιθος]** ξπεσες λιθος ἐκ τοῦ σέρφος
I, 7, 9. λιθων ἐν τοῖς λικνοις
ἀναβραττομένων II, 8, 47. λι-
θος ὁ πυρίμαχος IV, 6, 10. λι-
θων γένη IV, 10, 18. cf. IV,
8, 4.
- λιθώδης]** συστάσεις τῶν ὄρῶν λι-
θώδεις I, 14, 23.
- λίκνον]** λιθων ἐν τοῖς λικνοις ἀνα-
βραττομένων II, 8, 47.
- λιμνάζειν]** λιμνάζοντες τόποι I,
3, 17. διὰ τὸ λιμνάζειν I, 14,
13. τὸ λιμνάσαν ὕδωρ I, 14, 28.
πολλαχοῦ λιμνάζειν (τὰ ὑδύμα-
τα) II, 2, 21.
- λιμνη]** ἡ ὑπὸ τὸν Καικασον λίμνη
I, 13, 29. λιμνη καὶ χέρσος I,
14, 28.
- λιμνώδης]** τὰ τελματιαῖα καὶ ὄσα
λιμνώδη II, 1, 7.
- λιπαρός]** ἡ λιπαροῦ θυμίασις II,
9, 34. τὸ πῖον ξηρὸν λιπαρόν
IV, 9, 42.
- λιψ]** II, 6, 7.
- λογίζειν]** κάν τις τοὺς πλοῦς λο-
γίζηται II, 5, 14.
- λόγος]** ἀνὰ λόγον (ita enim scri-
bendum) I, 2, 1. 14, 5. II, 5, 3.
III, 2, 4. 4, 25. IV, 12, 4
[cf. v. ἀνά]. κατὰ τὸν λόγον I,
7, 1. ἀδύνατον κατὰ τὰ φαινό-
μενα καὶ κατὰ τὸν λόγον II, 5,
13. κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον II,
2, 2. κατὰ λόγον τοῦ μεγέθους
II, 9, 17. κατὰ λόγον absol.
III, 4, 32. παρὰ λόγον I, 14,
28. λόγον λιγμασεν I, 3, 6.
λόγος πρὸς τι I, 3, 7. ἐκ τοῦ
λόγου φανερόν I, 6, 12. ὁ λό-
γος ἐνδιατέτριφεν περὶ τινος II,
3, 8. διαφεύγει τὸν λόγον II,
3, 19. ὁ περὶ πάντων τούτων
λόγος II, 3, 21. ὁ λόγος δείκνυσι
II, 5, 13. cf. III, 5, 21. λό-
γοι τῆς Θέσεως τῶν ἀνέμων II,
6, 2. ὁ αἰτὸς ἐπὶ πάντων ἀρ-
μόσει λόγος III, 3, 1. cf. 5, 5.
Ἐκ τούτῳ τῷ λόγῳ III, 5, 4. ἐκ
τῶν λόγων διλον IV, 1, 3. δυ-
νάμεις ὅταν ἔχωσι λόγον ἐκ τῆς
... ὕλης IV, 1, 6. cf. ἐὰν τὴν
ὕλην καὶ τὸν λόγον ἔχωσεν IV,
12, 12. ὡς κατ' οὐσίαν τῷ λό-
γῳ IV, 12, 2. οἱ λόγοι αὐτῶν
οὐκ ἀκριβεῖς IV, 12, 7.
- λοιπός]** τὸ λοιπόν absol. II, 2, 21.
λοιπὸν εἰπεῖν IV, 2, 1.
- λοξός]** λοξὴ ἡ φορὰ τῶν πνευ-
μάτων II, 4, 23.
- λοιπρόν]** τροφὴ συμπεπτεῖται διὰ
λοιπρῶν IV, 2, 4.
- λοιφώδης]** ὕγκος II, 8, 19.
- λόγειν]** ὅταν λέγηται τὸ φοιτικοῦν
[τῆς ἔριδος] III, 4, 27. διὸ καὶ
λέγηται τοῖς ἴγραντοις ὄσα λε-
γεται τῶν . . . παγέντων IV,
6, 2. λύσοθαι θερμῷ IV, 7, 18.

λύσις] ἀπορίας λύσις II, 2, 4.
cfr. 2, 13.

λυτός] λυτὰ ὑγρῶ IV, 6, 12.
7, 15.

λύχνος] ἡ ὑπὸ τοὺς λύχνους τιθεμένη ἀναθυμίσις I, 4, 8.
ἴψις ὅλη ὥσπερ ἡ περὶ τοὺς λύχνους III, 4, 14. ἡ τοῦ λύχνου φως III, 4, 16. ποικίλται ἐργαζόμενοι πρὸς τὸν λύχνον III, 4, 29.

λωφᾶν] τῆς υսπερδεις λωφῶν [αἱ ἀναθυμίσαις] II, 5, 6.

M.

μάθημα] τὰ δεικνύμενα διὰ τῶν μαθημάτων I, 3, 5.

μακρός] φέρεσθαι μακράν I, 12,
9 μακροτέραν ἀποτεινομένη ἡ ὄψις III, 4, 30.

μαλακός] IV, 4, 6. definitio IV,
4, 7. ὁ μὴ μαλακώτερον γίνεται βρεχόμενον IV, 9, 3. λέγω δὲ τῶν ἀπλῶν μαλακῶν καὶ μὴ πρὸς ἄλληλα IV, 9, 5. τμητά ἔστι τῶν συντετότων οὐληρῶν ἡ μαλακῶν ὅσα . . . IV, 9, 26. ὅσα μαλακὰ ἡ οὐληρὰ πήξει IV, 10, 4.

μαλακότης] IV, 4, 6. 12, 10.

μαλακτός] τὰ μὲν μαλακτὰ οἷον πέρας, τὰ δὲ ἀμάλακτα . . . IV,
7, 15. cfr. 20. IV, 10, 16. μαλακτὸν ἀμάλακτον IV, 8, 6. μαλακτὰ πυρὶ IV, 9, 1.

μαλάττειν] IV, 1, 2. 6, 8.

μάλιστα] περὶ τὸν γειτνιῶντα μάλιστα τόπον I, 1, 2. μάλιστα θερμός I, 3, 21. ὑπὸ τοῦ μάλιστος αἰτίου I, 12, 9. καὶ

μάλιστα ὅταν μάλιστα I, 12, 13. καὶ μάλιστα II, 2, 26. μάλιστα πλησιάζειν II, 5, 8. τούτων σώματα μάλιστα γῆ καὶ ὕδωρ εστὶν IV, 11, 3. ἀντικεῖται μάλιστα τῷ πυρὶ IV, 11, 7. ὅσα μάλιστα πέπηγε IV, 11, 8. **μᾶλλον]** προσῆκε μᾶλλον I, 3,
10. 19. οὐ μόνον . . . ἀλλὰ μᾶλλον I, 3, 16. διαφέρει τῷ μᾶλλον καὶ ἡττον I, 4, 1. 11, 1. II, 3, 45. ἡ φορὰ ὁψεις ἔστι μᾶλλον ἄλλ' οὐκ ἐκκαίσει I, 4, 7. ἔστι κύκλον οὕτως ἔχειν καὶ μᾶλλον I, 8, 3. μᾶλλον καταπεπυκνῶσθαι I, 8, 17. ὥστε πλεῖον ἀτμίζειν μᾶλλον I, 10, 7. οὐκ ἔστι θαλάττης ἀλλὰ μᾶλλον ὕδατος II, 2, 13. οὐθὲν μᾶλλον II, 2, 22. μᾶλλον εὑλογον ὑπολαβεῖν ἢ . . . II, 3, 8. ἢ καὶ μᾶλλον II, 4, 12. πᾶν ισχύει μᾶλλον ἐγγύς II, 4, 25. μᾶλλον ἢ . . . II, 5, 8. τὰ μᾶλλον πεπηγότα II, 5, 9. μᾶλλον εὐσημῶς ἔχειν II, 6, 2. γίνεται τοῦτο μᾶλλον υγιεινό II, 9, 19. μᾶλλον ὕδατος σημεῖον ὁ παρήλιος τῶν ὁρίδων III, 6, 6. οἱ. 4, 5. μικτὰ ἐκ τούτων, ὅποτερον δὲ μᾶλλον τούτου μᾶλλον τὴν φύσιν εστὶν IV, 4, 1. διὸ τὸ ψυχρὸν τῶν παθητικῶν μᾶλλον IV, 5, 4. κοινὰ ὕδατος καὶ γῆς, μᾶλλον δὲ γῆς IV, 7, 10. οὐκ . . . ἄλλὰ μᾶλλον IV, 9, 33. λίθος ὕδατος κάσι μᾶλλον IV,
11, 8.

μανός] νέφος μανόν opp. μυκνόν III, 6, 3.

μανότης] διὰ μανότητα ἔφθασε τὸ πνεῦμα διηθῆσεν III, 1, 11.

μαραίνειν] ὁ ἡλιος μαραίνει τὰς ἀναθυμιάσεις τῷ πλειοντι θερμῷ ΙΙ, 5, 1. μαραίνομένον τοῦ θερμοῦ ΙV, 7, 4.

μάρανσις] μαράνσει καταπαίων ΙΙ, 5, 2. μαράνσεις ΙΙI, 3, 3.

μαρτυρεῖν] μαρτυρεῖ τὰ γινόμενα τοῖς εἰρημένοις ΙΙ, 4, 10.

μαρτύριον] μαρτυρίου χάριν εἰπεῖν Ι, 13, 23. μαρτύριον ἀν αἴη τοῖς εἰρημένοις ΙΙ, 3, 39.

μέγας] διὰ τὸ μεγάλην είναι τὴν περιφέρειαν Ι, 6, 5. ἄνεμοι μᾶλλον ψυχροὶ ἢ μεγάλοι ΙI, 6, 17.

μέγεθος] τὰ περιέχοντα μεγέθη Ι, 3, 2. μικρὸν τοῖς μεγέθεοι Ι, 3, 5. τὸ περιέχον μέγεθος Ι, 3, 7. ἐν τοσούτῳ μεγέθει Ι, 3, 7. τοῖς μεγέθεοιν ὑπάρχειν Ι, 3, 8. ἀστέρες ... οὐδὲν ἀν ἐποίησαν μέγεθος Ι, 6, 12. μεῖζων τὸ μέγεθος Ι, 6, 12. τὸ τοῦ ἡλίου μέγεθος μεῖζόν ἐστιν ἢ τὸ τῆς γῆς Ι, 8, 6. πολλῷ ἀλάττῳ μεγέθει Ι, 14, 29 μέγεθος τῆς ποιλίας Ι, 13, 7. ποταμοὶ τὸ μέγεθος ἄπλετοι ΙI, 2, 17. τῷ μεγέθει ἀλειπότατος ἄνεμος ΙI, 3, 26. ἀλάττων τὸ μέγεθος ΙI, 8, 5. λόγος τοῦ μεγέθους ΙI, 9, 17. φαινεται μεῖζω τὰ μεγέθη πάντων ΙI, 4, 4. συνέχεια τοῦ μεγέθους δρωμένη ΙI, 4, 7. συνεχὲς μέγεθος ibid.

μέγιστος] μέγιστος κύκλος Ι, 8, 5. πυκνότατα καὶ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν ἀστρων Ι, 8, 13. μέγισται φύσης Ι, 14, 8. μέγιστη ἢ περιφέρεια ΙI, 4, 25.

μεθιστάναι] μεθισταμένων τῶν ἀστρων Ι, 7, 5. μεθισταμένου τοῦ ἡλίου Ι, 8, 5. τὸν ὄρεστα ἔτερον ἀεὶ γινόμενον μεθισταμένων .... ΙI, 7, 3. εἰς εὐθύτητα ἢ περιφέρειαν μεθιστασθαι ἢ πινεῖσθαι ΙV, 9, 7. κατὰ μέρος μεθισταται ΙV, 9, 13. cfr. 21. μεθισταμένου ἄλλον ἄλλῳ μορίῳ ΙV, 9, 15. εἰς τὸ πλάγιον μεθιστασθαι ΙV, 9, 19.

μέθοδος] μέρος τῆς μεθόδου ταύτης Ι, 1, 2. κατὰ τὴν [τυροθετεῖσαν επορεο τὸν editum est] ὑφηγημένον μέθοδον Ι, 1, 3. μεθύσκειν] ΙV, 9, 35.

μεῖζων] οὐδὲν μεῖζον τὸ μέγεθος Ι, 6, 12. τὸ τῆς ἡλίου μέγεθος μεῖζον ἢ τὸ τῆς γῆς Ι, 8, 6. διάστημα πολλαπλασίως μεῖζον ibid. ὡς ἐσομένον τινὸς μεῖζονος Ι, 12, 7. ἄνεμος μεῖζων καὶ πλειαν ΙI, 5, 20. φαινεται μεῖζω τὰ μεγέθη πάντων ΙI, 4, 4.

μείρεσθαι] διὰ χρόνων είμαρτινων Ι, 14, 20.

μελαίνειν] πρὸν ἐπιδιατρίψας μελᾶται de fulmine (ἀργής) diciuntur ΙI, 1, 10.

μελανία] γίνεται ἐνοπτῷ διὰ τῆν μελανίαν ΙI, 4, 16. μελανία τοῦ κύκλῳ νέφους ΙI, 4, 26.

μέλαις] ἀναφρηγγυμένου φωτὸς ἐκ κινανέον καὶ μέλαινος Ι, 5, 3 ἐν τῷ μέλαινι τῷ λευκῷ ποιεῖ πολλὰς ποικιλίας, οἷον ἡ φλόξ ἐν τῷ καπνῷ ibid. μέλαινα ἡ περιφέρεια διὰ τὴν ἐκείνης λευκότητα δοκοῦσα είναι μελαντέρα ΙI, 3, 11. τῷ ἐκλιπεῖν τὸν

- ὅψιν φαίνεται μέλλων, ὅιδε τὰ πόρρω πάντα μελάντερα φαίνεται ΙΙΙ, 4, 20. μελάντετον νέφος ΙΙ, 4, 26. ἐκ τῆς ἐβίνου τῆς μελανῆς ΙV, 7, 21.
μέλι] ΙV, 6, 2, 8, 11.
- μέλλειν]** ὅταν ἄνεμος μέλλῃ πνευσθαι ΙΙ, 8, 21. ἡ μέλλει πατάξειν δικρανός ΙΙI, 1, 14. τὸ μέλλον ἔσσεσθαι ΙΙI, 2, 9.
- μέν]** μὲν οὖν Ι, 1, 1, 3, 3. 6. ΙΙI, 1, 2. 7, 6. ΙV, 10, 10. 11, 7 ac saepius. μὲν . . . μέντοι Ι, 1, 2. 3, 8. μὲν ἦ ΙV, 12, 11. μὲν γάρ ΙI, 7, 5 ac saepius.
- μένειν]** πολὺν χρόνον μένειν Ι, 5, 2. ἐν ταύτῳ μένειν τόπῳ Ι, 8, 5. τὰ μόρια τοῦ γάλακτος τὰ αὐτὰ μένει Ι, 8, 9. ἀστρακινεῖται μενόντων ἡμῶν ibid. ἔτι μένειν ΙI, 3, 44. οἶον μηρὸς μένοντος τοῦ ἄλλου ἐπιπέδου κατὰ μέρος μεθίσταται ΙV, 9, 13. τῶν θλαιστῶν ὅσα μένει θλαισθέντα ΙV, 9, 14.
- μέντοι]** Ι, 14, 25. ΙI, 3, 24. μὲν . . . μέντοι Ι, 1, 2. ἀστήρ τις ἔσχε κύμην ἀμαυρὰν μέντοι Ι, 6, 9. ὡς μέντοι ἐπὶ πᾶν εἰπεῖν ΙV, 9, 22.
- μεριζεῖν]** μεταβάλλει [τὸ ὕδωρ] μεριζόμενον ΙI, 2, 2. πνεῦμα μεριζεται ΙI, 8, 1.
- μέρος]** μέρος τῆς μεθίσθου Ι, 1, 2. γῆς εἰδὴ καὶ μέρη καὶ πάθη τῶν μερῶν ibid. ἐν μέρειν vi-cissim [ubi vide Comment. Vol. I. p. 358. Adde Herodot. 1, 26. VII, 212]. μέρος τῆς ἐμφάσεως Ι, 8, 8. μέρος τοῦ ἐνόπτερου ibid. κατὰ μέρος ΙI, 1, 14.
- συντάξει τῶν μερῶν ΙI, 2, 14. πολλοστὸν μέρος ΙI, 3, 16. μεταβαλλόντων τῶν μερῶν ΙI, 3, 20. τῷ ἐπὶ μέρους χειρικούς ΙI, 4, 1. τὰ τῆς γῆς μέρη ΙI, 7, 1. τοῖς ξώσις καὶ τοῖς μεροῖσιν αὐτῶν ΙV, 1, 6. θάλαττα κατὰ μέρος διαιρουμένη ΙV, 1, 17. ἡ εἰς μογάλα μέρη διαιρεσίς ΙV, 9, 11. ἐπιπέδου κατὰ μέρος εἰς βάθος μετάστασις ΙV, 9, 13. μηρὸς κατὰ μέρος μεθίσταται ΙV, 9, 18. cfr. 21.
- μεσημβρία]** πνεύματα ἀπὸ μεσημβρίας ΙI, 4, 19. πρὸν μεταβάλλειν τὴν σκιὰν εἰς μεσημβρίαν ΙI, 5, 11.
- μεσημβρινός]** κατὰ τὸν μεσημβρινὸν [τόπον] ΙI, 5, 12. ὅταν ἐπὶ τὸν μεσημβρινοῦ [κύκλον] γένηται τὸ ἀστρον ΙI, 5, 3.
- μέσης]** ΙI, 6, 8.
- μεσονίκτιος]** μεσονίκτιοι ἄνεμοι ΙI, 8, 32.
- μέσος]** διπλῆ κίνησις ἢ μὲν ἀπὸ τοῦ μέσου ἢ δὲ ἐπὶ τὸ μέσον Ι, 2, 1. ἐπὶ τοῦ μέσου καὶ περὶ τὸ μέσον τὸ βαρύτατον λατεῖν Ι, 3, 14. μέσων νυκτῶν circa medium noctem Ι, 8, 9. μέχρι τοῦ μέσου ἡ κάθεσις ΙI, 2, 21. αἱ ἀνὰ μέσον ὥραι ΙI, 5, 3.
- μεσότης]** ὡς μεσότητι χωρίμενοτ τῇ ἀρῇ ΙV, 4, 9.
- μεστός]** ύάρδων μεστὸν τὸ νέφος ΙI, 6, 2.
- μεσονηράντιος]** μεσονηράντιον ὄντος τοῦ ἥλιου ΙI, 6, 8.
- μεσονηρανοῖν]** μεσονηρανοῦντος τοῦ ἥλιου ΙI, 2, 6. ἀστρακα μεσονηρανοῦντα ΙI, 4, 4.

μετά] μεθ' ἡμέραν 1, 4, 9, 7, 9
μετὰ πλήθους καταβαίνει τὸ οὐό-
μενον ὕδωρ 1, 13, 10. μετὰ τὸν
τοῦ πυρός τόπον II, 2, 8. μετὰ
τὴν γένεσιν II, 2, 12. τὸ πῦρ,
ὅταν ἡ μετὰ πνεύματος II, 8, 3.
ἔνδεια [Θερμότητος] μετὰ ψυ-
χρότητος ὅτι δοτίν IV, 3, 20.
μεθ' οὗ τὸ ὑγρὸν σινεπέρχεται
IV, 6, 5. πίττα ἡ ἔλαιον μᾶλ-
λον μετ' ἄλλων ἡ καθ' αὐτὰ
φλογιστά IV, 9, 38. ἐξόντος
τοῦ ὑγροῦ μετὰ τοῦ Θερμοῦ IV,
10, 18.

μεταβάλλειν] [οἱ ἥλιοι] εἰς τὰ
πλάγια μεταβάλλει 1, 9, 5. [τό-
ποι] μεταβάλλονται κατὰ τὰς τῶν
ποταμῶν γενέσεις I, 14, 1. με-
ταβάλλειν τὴν θάλατταν de
fluviiis dicitur I, 14, 5. ἐγένοτο
εἰς τὰ μεταβάλλοντα I, 14, 9.
μεταβάλλειν καὶ πάλιν εὐθυγενῖν
I, 14, 13. ὁ Ἀχελῷος πολλαχοῦ
τὸ φέῦμα μεταβέβληκεν I, 14,
22. μεταβάλλει τῷ χρόνῳ πάν-
τα I, 14, 32. διὰ σινεχῶς ὑγροῦ
καὶ ξηροῦ μεταβαλλόντων II,
2, 9. . . διὰ ταῦτα τὸν οὐρα-
νὸν ὅλον μεταβάλλειν II, 3, 8.
τῷ εἶδει καὶ τῷ πόσῳ μεταβαλ-
λόντων ἀεὶ τῶν μερῶν II, 3, 20.
δι' ὃν τὰ ὄντα γλυκέα
μεταβάλλει II, 3, 46. περὶ τοὺς
τόπους ἀντιπενθυτασθαι καὶ
μεταβάλλειν τὰς ἀναθυμίασεις
II, 4, 15. πρὸν μεταβάλλειν
τὴν σκιὰν εἰς μεσημβρίαν II, 5,
11. τὸ μεταβάλλον ἐμπῆπτον
II, 7, 5. ἐὰν εἴσω τίχῃ μετα-
βάλλοντας ἡ ἀρχὴ τῶν πυκνυμά-
των II, 8, 7. ἀναθυμίασις ἐν
τοῖς νέφεσιν μεταβάλλοντας ἐκ-

κρινομένη II, 9, 21. διαφέρει
οὐθὲν τὸ ὄρθυμβον μεταβάλλειν
ἢ τὴν ὄψιν III, 4, 22. ἰσχυρο-
τέρα ὄψις [τὸ λευκὸν] εἰς φοι-
νικοῦ χρῶμα μετέβαλεν III, 4,
24. νεφέλη λευκὴ . . . μετα-
βάλλει εἰς τὸ ξανθόν III, 4, 27.
ώστε οὐθὲν ποιεῖ μεταβάλλειν
IV, 1, 15. ὅταν ὁ . . . κίκλος
εἰς εἰδός τι μεταβάλλῃ ὅποι τοῦ
πυρός IV, 3, 15. εἰς εὐθύγετα
ἐκ περιφερείας καὶ εὐθύγετος
εἰς περιφέρειαν μεταβάλλειν IV,
9, 7.

μετάβασις] τὸ μὲν εἰς τὸ κυρτόν,
τὸ δ' εἰς τὸ κοῖλον μετάβασις
IV, 9, 9. μετάβασις διὰ τούτου
IV, 9, 42.

μεταβολή] ἡ εἰς ἄλληλα μετα-
βολή 1, 1, 1. αἱ τοιαῦται με-
ταβολαὶ 1, 14, 12. γελοῖον διὰ
μικρὰς καὶ ἀκαρίας μεταβολὰς
κινεῖν τὸ πᾶν I, 14, 19. μετα-
βολὴ τοῦ ὅλου I, 14, 25. μετα-
βολὴ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς
II, 2, 5. ἐν μεταβολῇ ὥρας II,
5, 4. μεταβολαὶ ταραχώδεις
ibid. ἀναίσθητος ἡ μεταβολή
III, 4, 24. ἡ φυσικὴ μεταβολὴ
IV, 1, 5. ποιεῖν μεταβολὴν οὐ-
δεμίαν IV, 1, 14.

μεταδιόχειν] IV, 11, 1.

μεταλλεύειν] ὄσα μεταλλεύεται
III, 7, 4. τὰ μεταλλεύμενα
IV, 8, 2.

μεταλλευτός] III, 7, 2.

μετανάστισις] I, 14, 8.

μεταξί] τὰ μεταξὺ τῆς γῆς καὶ
τῶν ἰσχατῶν ἄστρων I, 3, 2.
τὸ μεταξὺ γῆς καὶ τῶν ἄστρων
I, 3, 5. ὁ μεταξὺ γῆς καὶ οὐ-

φανοῦ τόπος I, 3, 8. ὁ μεταξὺ τόπος τῶν ἀστρων καὶ τῆς γῆς I, 3, 19. ἐν τῷ μεταξὺ τόπῳ τῶν τροπικῶν I, 6, 4. τὰ μεταξὺ ibid. IV, 12, 4. τὸ μεταξὺ II, 8, 49. οἱ μεταξὺ [τῶν νεφῶν] κοιλίαι II, 9, 7. τὸ μεταξὺ τοῦ φοινικοῦ καὶ πρασινοῦ III, 2, 5. cfr. 4, 26. ἐν τῷ μεταξὺ γίνεται τις χρόνος III, 4, 13. οὐκέτι μεταξὺ IV, 10, 14.

μεταπλεῖται] II, 4, 14.

μετάρροια] μεταρροίας γενομένης τοῦ εἰσω πνεύματος II, 8, 24.

μετάστασις] μετάστασις τοῦ ἡλίου II, 6, 18. τοῦ πνεύματος ἀπομαρτυρομένου διὰ τὴν μετάστασιν II, 8, 28. ἐπιπλέον κατὰ μέρος εἰς βάθος μετάστασις ὥσει IV, 9, 13.

μεταφορᾶ] II, 3, 12. κατὰ τὴν αὐτὴν ἴδειν μεταφορᾶ δὲ IV, 3, 2. 14.

μετέχειν] ὡς ἐνδέχεται μετέχειν τὰ ἐνταῦθα τάξεως II, 3, 25. οὐ μετέχουσι [χύραι] τούτου τοῦ πάθους II, 7, 4. σώστε μετέχειν αὐτῶν [τῶν σωμάτων] τὰ κοινὰ πάντων IV, 8, 1.

μετεωρίζειν] διὰ τὸ μετεωρίζεσθαι πορρώτερον I, 9, 3. ἐκ τοῦ ἀτμίζοντος ὅσον μὴ μετεωρίσθῃ I, 10, 1. οὐ δύναται [intell. ἢ ἀτμή] μετεωρίζειν ἐπὶ πολὺν τόπον τοῦ ὑψους I, 10, 5. μετεωρίσθεντος τοῦ ὕγρου διὰ τὸν ἥλιον II, 3, 17.

μετεωρολογία] I, 1, 2.

μετεωρόλογος] οἱ ἀρχαῖοι μετεωρόλογοι II, 1, 15.

μετέωρος] III, 7, 1. οὗτος . . . μετέωροι φαίνονται ὑπὲρ τοῦ ὄρεζοντος I, 6, 7. οὗτος τὸ ὕδωρ οὗτον τε μένειν μετέωρον ὃν I, 12, 22. cfr. 12, 14.

μετοπωρινός] τὰ πρῶτα τῶν μετοπωρινῶν [ὑδατα] II, 3, 26.

μετόπωρον] I, 12, 1. τοῦ μετοπώρου II, 6, 22.

μέτριος] μετρίοις χρωμένη ὕδαστοις II, 4, 12.

μετρίως] ἀποδεχόμεθα τὴν αἰτίαν ὡς εἰρημένην μετρίως I, 8, 19. μετρίως ἔχειν καὶ πλευστικῶς de navibus dicitur II, 3, 37.

μέχρι] μέχρι ποῦ I, 3, 2. μέχρι τοῦ τρίτου μέρους I, 13, 18. μέχρι τούτου μέχρι περ ἢν . . . δύνηται I, 14, 8. μέχρι πρός II, 2, 8. ἔως ἢν . . . μέχρι τούτου ibid. cfr. IV, 9, 12. μέχρι τοῦ μέσου II, 2, 21. μέχρις οὐπερ ἢν ἢ τοῦτο II, 3, 5. μέχρι τῶν ἀστικῶν ἵσμεν τὴν οἰκουμένην II, 5, 15. μέχρι τοῦ τοῦ χρόνου II, 7, 1. μέχρι περὶ . . . II, 8, 33.

μή] μή . . . μηδεὶς I, 3, 19. ἀδύνατον μή . . . εἰναι II, 3, 21. μή οὐθέν III, 1, 11. μή . . . μηδέν IV, 5, 7. εἰ δέ ει μή ἔχει τυρόν γάλα IV, 7, 12.

μηδεὶς] μηδεὶς ἰχθύς II, 3, 39. μηδὲν φαινεσθαι κεχρωματιούντον III, 4, 23. μηδεμίαν αἰσθητὴν διαιρεσιν ἔχειν III, 2, 11.

μηθεῖς] μηθεῖν ἀντιφράττειν I, 8, 6. μηθὲν κεχρωματιούμενη I, 14, 9. III, 4, 23.

μῆκος] τὰ μῆκη τῆς ἀναθυμιάσεως 1, 4, 6. διαδιδόται ἐπὶ μῆκος 1, 7, 4. ποταμὸς ὑποτεμνόμενοι τῇ μῆκει τοῖς ὅδοις ΙΙ, 2, 24. γραμμῆς μῆκος εὐθύτητι διηκριθώμενον ΙΙ, 8, 28. μῆκη πολλά ΙV, 9, 27. οχιστὸν κατὰ τὸ μῆκος *ibid.* ὁνοίς ἐπὶ μῆκος ἀέρος ΙV, 9, 33.

μῆν] ἄλλα μῆν οὐδὲ . . . γε 1, 3, 7. οὐ μῆν ἄλλα . . . γε 1, 3, 12. οὐ μῆν ἄλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ 1, 7, 9. ἄλλα μῆν οὐδὲ 1, 12, 3. ἄλλα μῆν 1, 12, 9. οὐ μῆν ἄλλα 1, 13, 9. ΙV, 1, 9. οὐ μῆν ἄλλα καὶ 1, 13, 26. 14, 18. οὐ μῆν . . . γε ΙΙ, 2, 17. ἄλλα μῆν καὶ ΙΙΙ, 4, 9. *cfr.* 1, 14, 29.

μηρύειν] τοῦτο μᾶλιστα μηρύει μὴ εἰναι . . . 1, 7, 7.

μήπω] ΙΙ, 5, 3.

μήτε] μήτε . . . μήτε 1, 3, 10. 7, 3, 8, 8 εἰ βαρίου. καὶ μήτε 1, 10, 2.

μηγνύναι] χρώματα μηγνύμενα κατὰ τὰς ἐπιπροσθήσεις 1, 5, 2. μιχθείσης αὐτῇ τοιαύτης γῆς ΙΙ, 1, 5. [*ἀρχῇ*] μηγνύναι τοῖς ἄλλοις ΙΙ, 2, 2. σφόδρᾳ μίξεις ΙΙ, 3, 38. διὰ τὸ καπνῷ πολλῷ μεμῆχθαι τὸ πῦρ ΙΙΙ, 4, 11. λιγγὺς ἀπὸ τῆς φλογὸς ἀπορθέοντα καὶ μηγνυμένη ΙΙΙ, 4, 16. μικτὰ ἐκ τούτων ΙV, 4, 1. ὅσα ὑγρὰ τῶν μικτῶν ΙV, 6, 6. ὅσα μικτῇ ὕδωρ καὶ ἥλαιον ΙV, 7, 3. ὅσα μικτὰ ὕδατος καὶ γῆς ΙV, 7, 6. ὅπὸ τῶν κινήσων μηγνυμένων ΙV, 12, 11.

μικρομέρεια] 1, 12, 3.

μικρομερής] μικρομερής ουνισταμένη ἀτμίς ΙΙΙ, 3, 2.

μικρός] μικρὸν τοῖς μεγέθεσιν 1, 3, 5. τὸ τοσοῦτὸν καὶ μικρὸν ὕδωρ Ι, 3, 7. μικρὰ κίνησις 1, 4, 4. κατὰ μικρὰ παρεκποροῦσθαι Ι, 4, 6. κατὰ μικρόν 1, 6, 10. ΙΙ, 4, 26. 27. ΙV, 7, 22. διὰ τὸ μικρὸν εἶναι Ι, 6, 4. κατὰ μικρὰ μέν, πολλαχῆ δὲ Ι, 13, 12. κατὰ μικρὸν κοινωνοῦν ΙΙ, 1, 10. ὡς εἰκάσαι πρὸς μικρὸν μεῖζον ΙΙ, 8, 17. μικρὸν μετὰ δυομάς ΙΙ, 7, 28. πνεῦμα κατὰ μικρὰ ἐκφριτόμενον ΙΙΙ, 1, 1. μικρὰ πνεκταῖαι ΙΙΙ, 1, 23. μικρὰ θυμίσαις ΙV, 9, 35.

μικρότης] διὰ μικρότητα οὐδεμίαν ἔχειν δύταμιν ΙΙ, 8, 49. διὰ μικρότητα ἀδύτατον ΙΙΙ, 3, 10.

μίλιος] ΙΙΙ, 7, 3.

μιμεῖσθαι] κύκλος μεμούμενος τὸν τοῦ ήλιον κύκλον Ι, 9, 5. μιμεῖσθαι ἡ τέχνη τῇ γ φύσιν ΙV, 3, 24.

μιμηγήσκειν] περὶ οὗ ἐμηγήθημεν Ι, 6, 10.

μῖξις] ΙΙ, 3, 11. ἐν μίξει τινός εστι τὸ ἀλμυρόν ΙΙ, 3, 35.

μινεία] μινείαν ποιεῖσθαι Ι, 14, 12.

μηγμονεύειν] πρὸν μηγμονεύηνται τὴν μεταβολὴν Ι, 14, 7. ὅστε μηθένα μηγμονεύειν Ι, 14, 9.

μολύβδος] 1, 12, 18. ΙV, 8, 10. 10, 15.

μονή] μονή ἀστέρος Ι, 7, 4.

μόνιμος] μόνιμον ἔχει τὴν πίσαιν ΙV, 9, 29.

μόνος] οὐ μόνον .... ἀλλὰ μᾶλλον I, 3, 16. οὐ μόνον .... ἀλλὰ καὶ I, 7, 11. II, 8, 16. IV, 7, 5. 8. οὐ μόνον ... ἀλλά II, 4, 6. ἐν μόνῳ τούτῳ τῶν κύκλων I, 8, 19. μόνου φροντίσαι τοῦ ἡλίου II, 2, 11. ταῦτα οἰκεῖσθαι μόνα δυνατά II, 5, 11. γίνεται κατὰ τὸν οὐρανὸν ὅταν ἐπινέφελον ἢ μόνον II, 9, 12. ὕδωρ τῶν ὑγρῶν οὐ παχύνεται μόνον IV, 6, 4. ὅσα ἥκιστα κάθεται μόνα IV, 9, 42. οἱ ἄλλες ὑγροῦ μόνου στερήσει πήγυνται IV, 10, 9.

μόριον] μόριον τοῦ ἀέρος I, 3, 18. μόριον τοῦ τῶν ξυδίνων κύκλου I, 8, 3. μόρια τοῦ γάλακτος I, 8, 9. μέγα τι τοῦ παντὸς μόριον II, 1, 2. ἢ τοῦ παντὸς γένεσις καὶ τῶν μορίων II, 3, 7. τῶν αὐτῶν οὐσα [ἢ θάλαττα] μορίων ἀριθμῷ II, 3, 20. διαιρεῖται ... ὑπὸ τοῦ ὕδατος τὰ μόρια ibid. ἔκαστον τῶν μορίων ἐξ ὧν γίνεται συνιστάμενον ἢ φανάς III, 4, 5.

μορφῇ] παντόδαπται μορφαῖ καὶ κεόσαι κχμῶν II, 3, 45. ὑποκαμένη μορφῇ IV, 2, 5.

μύειν] ὅταν οἱ πόροι μύσωσι IV, 3, 23.

μυελός] IV, 11, 5.

μυθολογεῖν] Αἴσωπος ἐμυθολόγησεν II, 3, 3. ὕσπερ μυθολογοῦσι τινες II, 3, 19.

μῦθος] οἱ Λισώπον μῦθοι II, 3, 3. μῆθον εἰπεῖν II, 3, 4.

μυθώδης] λόγοι μυθώδεις I, 3, 20.

μυκῆσθαι] ὕστε δοκεῖν μυκῆσθαι τὴν γῆν II, 8, 48.

μύλη] αἱ μύλαι τήκονται ὕστε φεῦν IV, 6, 11.

μωλύειν] τὰ μεμωλυσμένα IV, 3, 20.

μώλυνσις] IV, 1, 6. 2, 1. 3, 19.

N.

ναυσιπέρατος] ποταμός I, 13, 30.

νεκρός] ὁ νεκρὸς ἄνθρωπος IV, 12, 3. τὰ τῶν παλαιούμενων νεκρῶν σώματα IV, 12, 8.

νέος] [ἥλιος] νέος ἐγένετο (Heracliti dictum) II, 2, 9. ἀεὶ νέος συνεγένετο (ἥλιος) ibid. ὁ νέος (subintell. οἶνος) IV, 10, 7. olfr. 10, 6.

νεφέλη] νεφέλης περίττωμα I, 9, 4. νεφέλη ἄγονος ibid. νεφέλη εὑθεῖα καὶ λεπτή II, 8, 30.

νεφέλιον] λεπτόν II, 8, 28.

νεῦρον] IV, 8, 4. 9, 19. 10, 16.

νέφος] νέφη οὐ συνισταται κατὰ τὸν ἄνω τόπον I, 3, 10. 16.

νεφῶν ἀέροισσι I, 3, 10. ἔστιν ἢ ἐξ ἀέρος ἀναθυμασίας εἰς ὕδωρ νέφος I, 9, 4. ὁ περὶ τὰ νέφη τόπος I, 11, 1. ἐν τῷ νέφει ἔνεστι πολὺ τὸ θερμόν I, 11, 3. ὅταν παγῇ τὸ νέφος ibid. ὅταν ἀπωσθῇ τὸ νέφος εἰς τὸν ἄνω τόπον I, 12, 5. ὅταν εἰς ταῦτὸν συνωσθῶι τὰ νέφη II, 4, 18. νέφη συνισταται ἐν τοῖς πλαγίοις II, 4, 20. ἀὴρ μὲν ἢ νέφος ἢ ἀχλύς II, 4, 24. τὰ συνιστάμενα νέφη II, 6, 16.

νέφεσιν ἀραιοτέροις II, 6, 20.

συνιόντων τῶν νεφῶν II, 6, 21.

9, 5. πυκνοτέρα σύστασις τῶν νεφῶν II, 9, 2. διὰ τὸ τὰ νέφη

- πυκνοῦσθαι** III, 1, 4. μελάντα-
τον νέφος III, 4, 26. ἀνώμαλος
ἡ τοῦ νέφους σύστασις III, 6, 3.
νεωστὶ] II, 8, 18.
- νῆσος]** νῆσοι ἐγγὺς τῆς ἡπείρου
— — νῆσοι πόντιαι II, 8, 49.
- νηρεμία]** γίνεται ἄμφω αἰθρίας
τε καὶ νηρεμίας I, 10, 4. νηρε-
μία γίνεται II, 5, 2. 8, 30.
νηρεμίαι γίνονται II, 5, 3. —
II, 8, 4.
- νήρεμος]** τὰ περὶ τὸν ἄρκτον νή-
ρεμα II, 4, 27. νύκτες τῶν
ἡμερῶν νηρεμώτεραι II, 8, 6.
- νίτρον]** IV, 7, 10. 8, 19. 10, 9.
18. νίτρον καὶ ἄλλες λυτὰ ὑγρῶ
IV, 6, 12. διὰ τὸ τὸ νίτρον
τίκνεται μέν, τέγγεται δ' οὐ
IV, 9, 5.
- νιφετώδης]** II, 6, 19.
- νοεῖν]** δεῖ νοεῖν οὕτως I, 3, 13.
δεῖ νοῆσαι I, 3, 15. 4, 4. 8, 12.
ἐκ τῶν φυομένων δεῖ νοεῖν II,
3, 24. δεῖ νοεῖν II, 8, 17. III,
3, 10. δεῖ νοῆσαντας καὶ ὑπο-
θεμένους, ὅτι .. III, 4, 20.
- νομῆ]** II, 5, 20.
- νομίζειν]** νομιστέον I, 2, 2. 3, 2.
χρὴ νομίζειν I, 2, 2. αἰθέρα
καλεῖν ἐνόμισεν I, 3, 4. . .
ὅρθως νομίσας ibid. λανάπλον
τὸ νομίζειν I, 3, 5. εἴ τις μὴ
νομίζοι . . . τόπον εἶναι τὴν
κοιλίαν II, 2, 15.
- νοσώδης]** τὰ νοσώδη αἴματα IV,
7, 14.
- νότιος]** τῷ νοτίῳ πλησιάζοντος
τοῦ ἥλιου I, 6, 4. γίνεται ὁ
δρόσος νοτίοις I, 10, 6. τὰ νό-
τια ὕδατα II, 3, 26. τὰ νότια
- II, 6, 12. νοτίων ὅντων III,
4, 15.
- νοτίζειν]** νοτιζούσης τῆς γῆς II,
4, 26.
- νοτίς]** ἐκ πολλῶν νοτίων I, 13,
25. νοτίς πολλή II, 8, 1.
- νότος]** II, 3, 26. νότος διήκει
μᾶλλον δεῦρο II, 5, 20. ἄνεμος
νότος II, 8, 21.
- νύκτωρ]** καὶ νύκτωρ καὶ μεθ'
ἡμέραν I, 4, 9. cfr. II, 4, 3.
νύκτωρ αἰθρίας I, 5, 1. μύεται
μᾶλλον νύκτωρ II, 9, 19. οὐ
νύκτωρ ἀλλ' αὐτὸς παρὰ τὸν ἥλιον
III, 2, 6.
- νῦν]** τὰ νῦν δεικνύμενα I, 3, 5.
λέγωμεν . . . καὶ νῦν I, 3, 6.
φαίνεται καὶ νῦν I, 3, 17. λε-
πτέον καὶ νῦν I, 3, 19. μέχρι
τοῦ νῦν I, 8, 10. τότε μέν ...
νῦν δέ I, 14, 22. νῦν . . . ὅταν
II, 3, 16. καὶ τότε καὶ νῦν
ἐχρῆν ibid.
- νῦξ]** ἡμέρας μέν . . . νυκτὸς δὲ I,
3, 5. ἡ καλονυμένη νύξ I, 8, 6.
μέσων νυκτῶν I, 8, 9.

Ξ.

- ξανθός]** III, 4, 26. ξανθότατον
ibid.
- ξηραΐνειν]** I, 10, 2. 14, 4. IV,
1, 2. ξηραινόμενος ποταμός I,
13, 7. ξηραινομένων τῶν ἱλῶν
I, 14, 11. ὕδωρ ξηρανθέν I,
14, 28. τὴν θάλατταν ἐλάττω
γίνεσθαι ξηραινομένην II, 1, 3.
τὸ ξηραινόν II, 3, 6. ἥλιος ξη-
ραίνει θερμαίνων II, 4, 4. γῆ
ξηραινομένη ὑπὸ τῆς οἰκείας
θερμότητος II, 5, 6. θρεχομένη
τ' γῆ καὶ ξηραινομένη II, 7, 6.

ξηραινομένων τῶν ξύλων II, 9, 6. τὸ ἐγγύτερον τοῦ πυρός ξηραίνεται θάττον IV, 3, 22. ξηραίνεσθαι καὶ ὑγραίνεσθαι IV, 5, 2. τὸ πήγυνυσθαι ξηραίνεσθαι πως ἔστιν IV, 5, 4. ξηραίνεται ὅσα ἔστιν ὕδωρ οὐ ὕδατος ἀλλή IV, 5, 6. ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ξηραίνοντος τὸ ὑγρόν IV, 8, 8. ξηρουσίᾳ] πῆξις εἰρηται ξηρασία τις εἶναι IV, 7, 8.

ξηρός] γῆ οὖσα ξηρά I, 4, 2. πνεῦμα ξηρόν I, 4, 4. ἀναθυμίασις ξηρά I, 7, 1. ξηρότερον τὸν ἀέρα I, 7, 8. ξηροὶ οἱ ἐνιαυτοί I, 7, 9. ξηρότερος ὁ ἀήρ τοῦ θέρους I, 12, 16. τόπος ξηρός I, 14, 1. γίνεσθαι ξηρά de lacu dicitur I, 14, 29. Θάλατταν ἔστεσθαι ξηράν II, 1, 3. ξηρὰ τέλος γίνεται τὰ σηπόμενα IV, 1, 8. πήγυνυται θερμῷ ξηρῷ IV, 6, 2. cfr. IV, 7, 19. τὸ ξηρόν ἔχει κοινὸν τῷ πυρὶ IV, 9, 41. τὸ πῖον ξηρὸν λιπαρόν IV, 9, 42.

ξηρότης] II, 5, 2.

ξένειν] ξύνομενος [οἶνος] IV, 10, 7. ξύλον] χλωρὰ ξύλα II, 4, 22. τὸ τῶν χλωρῶν ξύλων πῦρ III, 4, 11. ἀσπιδος τὸ ξύλον III, 1, 11. τὰ ξύλα ἔστι γῆς καὶ ἀέρος IV, 7, 20. λιβανωτὸς παραπλησίως τοῖς ξύλοις ἀτμίζει IV, 10, 12. ξυλώδης] ξυλώδους οώματος θυμίασις IV, 9, 34.

O.

ὅ] τὰ μὲν . . . τὰ δέ I, 14, 32. τὰ μέν . . . ταῦτα δέ II, 1, 8. τοῖς τόποις II, 3, 33. τῇ μὲν

οὕτως . . . τῇ δὲ έκείνως IV, 9, 40. ὄγκος] ὁ τῆς γῆς ὄγκος I, 3, 2. 14, 19. ὑπεροχὴ τῶν ὄγκων I, 3, 7. ὄγκον περιλαμβάνειν I, 13, 13. ὑφροισμένος ὄγκος II, 2, 2. ὁ πᾶς ὄγκος τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάττης II, 3, 33. παχύτερος ὄγκος II, 3, 38. λοφώδης ὄγκος II, 8, 19. οἱ στέρεοι ὄγκοι καὶ κοῖλοι II, 8, 38. οἱ τοῦ ὕδατος ὄγκοι IV, 8, 9, 9, 4.

ὅδε] πρός τὸνδε τὸν τόπον (terram) I, 3, 21.

ὅδῃ] II, 4, 12. καὶ τοδὶ τὸ μέρος II, 4, 13.

οδός] ὁδὸς τῶν ἐκπεσόντων τινὸς ἀστρων I, 8, 2. ὁδὸς τῶν πλανητῶν I, 8, 10. ποταμοὶ ὑποτεμνόμενοι τὰς ὁδοὺς II, 2, 24. πᾶσαι φθορὰ εἰς τοῦθ' [so. εἰς σῆψιν] ὁδὸς ἔστιν IV, 1, 7.

ὅθεν] αἵτιον οἱς ὁθεν η τῆς κινήσεως ἀρχὴ I, 2, 2. διὰ τοὺς τόπους ὥθεν ἢν τυγχάνῃ I, 13, 3. ὁ τόπος ὥθεν ὁένονται [ποταμοὶ τινες] I, 14, 31. ὥθεν ἀρχεται πνεῦν ὁ νότος II, 3, 27. ὥθεν ἐκάστοτε πνίονται οἱ ἄνθεμοι II, 4, 26. ὥργυνυμένων τῶν ξύλων ὥθεν η ἀρχὴ τοῦ πνεύματος ἦν III, 1, 13. τὸ ποιοῦντας ὥθεν η κίνησις IV, 5, 2.

οἰεσθαι] ὡς τινες οἴονται I, 4, 2. οὕτως οἰεσθαι δεῖ I, 14, 23. η αἵτια η ποιήσασα τοὺς πρότερον οἰεσθαι II, 2, 1. οἰεσθαι τι οὐφὲς εἰρηκέναι II, 2, 12. τοῦτο οἰητέον II, 2, 13. εἰ τις οἰεσται τι οὐφὲς εἰρημέναι II, 3, 12. ταύτην οἰητέον ἀρχὴν είναι

II, 3, 20. ταῦτην οἰητέον εἶναι
τὴν αἰτίαν II, 8, 20.

οἰκεῖην] τμήματα τῆς δυνατῆς οἰ-
κεισθας χώρας II, 5, 10. ταῦτα
οἰκεισθατε μόρα δυνατά II, 5, 1.
οἱ περὶ δυομάς οἰκουντες II,
6, 24. ν. οἴκου μενη.

οἰκεῖος] τὸ τῶν ἀστρων οἰκεῖον
φῶς εἶναι τὸ γάλα I, 8, 4.
οἰκειοτάτη πίτια I, 8, 17. ἐν
τῷ αὐτῷ οἰκεῖῳ τόπῳ II, 2, 13.
ἐν ἄλλοις καιροῖς οἰκειοτέροις II,
3, 32. τῇ οἰκείᾳ φύσει ψυχρόν
II, 4, 8. οἰκεῖα [τῆς γῆς] θερ-
μότης II, 5, 6. φθορὰ τῆς ἐν
ἐκάστῳ ὑγρῷ οἰκείᾳς καὶ κατὰ
φύσιν θερμότητος ὑπ' ἀλλοτρίας
θερμότητος IV, 1, 10. ἔξιότεος
οἰκείου θερμοῦ IV, 1, 12. ἐν
τῷ πλείον πλείον ἐστι πῦρ
οἰκείου IV, 1, 16. ἡ οἰκεία
ἐκάστῳ ὑλῇ IV, 2, 3. τελείωσις
ὑπὸ φυσικοῦ καὶ οἰκείου θερ-
μοῦ IV, 2, 3, τελείωσις ὑπὸ^τ
θερμότητος τῆς οἰκείας IV, 2,
4. cfr. 11, 4. ὠρισμένον οὐμα
οἰκεῖῳ ὅρῳ IV, 5, 1. διαφέρειν
ἄλλοις οἰκειοτέροις πάθεοιν IV,
8, 3.

οἰκείωσις] οἰκείωσις τὰ ὄνόματα τοῖς
πάθεσι καίται I, 9, 7.

οἰκητισις] διὰ τὸ τὴν οἰκησιν κα-
θισται ταῦτην πρὸς ἄρχοντα II,
5, 17.

οἰκουμένη] γράφουσι χυκλοτερῆ
τὴν οἰκουμενῆν II, 5, 13. ἵσμεν
τὴν οἰκουμενῆν ... II, 5, 15.

οἰγος] οἰνός εἰς IV, 7, 6. ἐστι
ὄνόματι οἰνος ἔργῳ δ' οὐκ ἐστιν
IV, 9, 35. ὁ γλυκὺς οἰνος IV,
10, 8. οἰνος ἔνιοι IV, 10, 15.

οἶος] οἶον I, 1, 2, 3, 2. ἀήρ οἶον
ἀτμὶς I, 3, 11. οῦμα οἶον ὕλη
τις οὖσα I, 3, 13. οἶον ζεύς
ἐστι τὸ πῦρ I, 3, 14. ἀτμὶς
μὲν δινάμει οἶον ὕδωρ, ἀτμυ-
μαῖοις δὲ δινάμει οἶον πῦρ I,
3, 15. οἶον ὑπέκκαμψα I, 4, 4.
τὸ φέγγος ἀπέτεινε οἶον ἄλμα
I, 6, 10. παραπλήσιον τὸ γα-
ρύμενον οἶον I, 7, 4. τοιοῦτος
.... οἶος I, 8, 11. ὡς εἰπεῖν οἶον
ὅριζόμενον I, 8, 20. οἶον ἐστιν
ἡ ὄμιχλη τεφέλη ἄγονος I, 9, 5.
ποιήσις οἶον ὑποδοχήν I, 13, 8.
πλῆθος ὕδατος οἶον λίμναι I,
13, 26. θάλατταν οἶον ἴδρωτα
γίνεσθαι II, 1, 4. τοιοῦτος ...
οἶος περ II, 2, 8. ἀπελθόντος
τινὸς οἶον τοῦ γλυκυτάτου II,
3, 13. ὅλως δὲ πᾶς οἶον II, 3,
16. οἶον ἡ ... τοιοῦτον ποιεῖ
τὸν χυμόν II, 3, 31. προσαγο-
ρεύειν οἶον καπνόν II, 4, 1.
[χώρας] οὔσης οἶον τυμπάνου
II, 5, 10. οὐδεμίαν τοιαύτην
κηπτωσιν οἶον .... II, 9, 17.
τὸ μέλαν οἶον ἀπόφασίς ἐστιν
III, 4, 33. τοιοῦτον διεργον οἶον
αὐτόν IV, 3, 1. λέγω οἶον τὸ
τηγιτόν ... IV, 8, 3. οἱ καρ-
ποι, οἶον τὸ χέδρωπα IV, 10,
17. ὅσα οἶον ὅργανα IV, 12, 3.

οἰλιγάκις] I, 3, 4, 12, 1. II, 8,
46. γίνεται μὲν γάρ, οἰλιγάκις
δὲ γίνεται III, 2, 8.

οἰλίγος] ἐπ' οἰλίγον I, 13, 25.
οἰλίγη ἀτμὶς II, 3, 26. οἰλίγον
καταδίγειν II, 3, 37. ἀναθυ-
μαῖοις ἀσθετεῖς καὶ οἰλίγας οῦ-
σας II, 5, 1. διὰ τὸ πολὺ εἰς
οἰλίγον πιληθῆναι τόπον II, 8,
14. ἐλίγη τῇ ὄψει θεωρεῖσθαι

III, 4, 22. ὅφεις ὀλίγη ἀφικνεῖται III, 6, 9. πολὺ ἡττον τοῦ ὀλίγου σήπεσθαι IV, 1, 16. τῷ τὸ θερμὸν ὀλίγον εἶναι IV, 3, 7. δλιγότης] δι' ὀλιγότητα τοῦ ἀνάγοντος πυρός I, 10, 1. διαφέρειν ὀλιγότητι I, 11, 1. πλήθει καὶ ὀλιγότητι διαφέροντα II, 1, 7. ὀλιγότης τοῦ ἀπωθουμένου ἀέρος II, 8, 21. δι' ὀλιγότητα οὐκέπιδηλον II, 8, 26. δι' ὀλιγότητα τοῦ ἔξω πυρός IV, 3, 26.

ὅλος] ἡ τοῦ ὅλου περιφορά I, 3, 17. οὐπω *Μέμφιος* οὐσης ἡ ὅλης ἡ οὐ τιγλικαύτης I, 14, 12. τὸ ὅλον αἰδίων I, 14, 31. ἡ ὅλη γῆ II, 1, 14. τὸν ὅλον οὐρανὸν αἰξηθῆναι II, 2, 11. ὅλον ἀναγκαῖον II, 2, 23. τὸν οὐρανὸν ὅλον μεταβάλλειν II, 3, 8. ἐν τῷ ὅλῳ II, 3, 24. ποιεῖν πικρὸν ὅλον II, 3, 47. τὸ ὅλον μὲν . . . τῷ δ' ἐπὶ μέρους δέ . . . II, 4, 1. cfr. IV, 3, 10. κάτω τῆς ὅλης σφαλεῖς II, 7, 2. κάτωθεν ἄνω δι' ὅλης τῆς γῆς II, 7, 14. ἡ θάλαττα ὅλη II, 8, 49. τῆς ἄλω κύκλος ὅλος III, 2, 2. δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μέχρει τῶν δυσμῶν III, 2, 6. ὅλα μὲν οὐ . . . κατὰ μέρους δέ III, 4, 14. ὅλον φινίνεται τὸ φοινικοῦ λευκόν III, 4, 26. ἐν νίτρῳ δι' ὅλου οἱ πόροι IV, 9, 5. ὕσει ἡ πληγῇ τὸ δ' ὅλον ἀφῆ IV, 9, 13. τὸ ἔνδον ἀθρόον ἔχει τὸ ὑγρὸν καὶ δι' ὅλον συνεχεῖς IV, 9, 40. ὕσσα μὴ ὅλα IV, 10, 12. τὰ ὅλα ἔργα τῆς φύσεως IV, 12, 2.

Ὀλυμπίας] II, 6, 7.

ὅλως] ὅλως δὲ 1, 5, 3. II, 5, 3. ὅλως δὲ πῶς οἶον; II, 3, 16. ἀπῶσαι ὅλως II, 8, 41. ὅλως οὐδὲ ἐκ πλαγίας γίνεται III, 6, 9. δῆλον . . . ὅλως IV, 12, 3.

ὅμαλής] [ἀτμὶς] ὁμαλής καὶ μηρομερής συνισταμένη III, 3, 2.

ὅμαλός] ὅταν ὅτι μάλιστα ὁμαλὸς ἢ ὁ ἀνέρ III, 6, 5.

ὅμαλότης] τοῦ ἐτόπτερον III, 6, 5. **ὅμαλόνειν]** IV, 3, 20.

ὅμαλῶς] τὰ ἐπόσια καὶ τὰ ἐντός ὁμαλῶς θερμαίνειν IV, 3, 22.

ὅμιθριος] πρὸν ἐπελθεῖν τὸ ὁμιθριον ἐν τῷ χειμῶνi I, 13, 7. ὁμιθριον ὕδωρ II, 7, 5.

ὅμιθρος] ὑπερβολὴ ὁμιθρων I, 14, 20. ὁμιθροι ὠραῖοι II, 4, 11. τὰ ὕπων συναληλιπθεῖται διὰ τοὺς ὁμιθρονες II, 7, 2. quomodo fiat III, 1, 2.

ὅμιχλη] definitio I, 9, 4. cfr. 9, 5.

ὅμιμα] ἔστι τοῖς ὅμμασιν ἴδειν I, 14, 30. ἔστι τοῖς ὅμμασι θεωρεῖν III, 1, 12.

ὅμογενής] τὰ ὁμογενῆ καὶ τὰ μὴ ὁμογενῆ IV, 1, 2.

ὅμοιομερῆς] τὰ ὁμοιομερῆ σώματα IV, 8, 2. ἔκαστον τῶν ὁμοιομερῶν φυσικῶν σωμάτων IV, 8, 4. τὰ ὁμοιομερῆ τῶν σωμάτων IV, 10, 1. ἡ τῶν ὁμοιομερῶν φύσις IV, 12, 1. τὰ ὁμοιομερῆ IV, 12, 2. ἔχομεν τίνος γένους ἔκαστον τῶν ὁμοιομερῶν IV, 12, 12. τὰ μὴ ὁμοιομερῆ IV, 12, 13.

ὅμοιος] τὸ ὁμοιον λαμβάνειν I, 3, 20 | sc. πρᾶγμα περὶ αριδ Herodot. 1, 32. οὐδὲν ὁμοῖον

πρῆγμα]. ταχυτής ὁμοία φύσει I, 4, 8. ἡ φαινομένη αὐτῶν ταχυτής ὁμοία οὖσα τοῖς ὑφ' ἥμον διπτονμένοις I, 4, 13 [cfr. Comment. ad I, 3, 4. p. 334 cum Addend.]. οὐκ ἀνταποδίδωσι τὸ ὄμοιον I, 11, 4. τὸ πάθος ὄμοιον καὶ ὅταν ... II, 9, 18. [*Ιψις*] τὸ χρῶμα ὁμοιοτέρα τῇ περὶ τοὺς λίχνους III, 4, 17. ὄμοια τὰ γενόμενα πάθη ἀλλ' ἀγώνυμα IV, 3, 24. ὄμοιόν τι τῷ ὄψιν καὶ τοῖς ἡδύσημασι πρὸς ἄλληλα πάσχονται IV, 4, 3. οὗτοι [οἱ λίθοι] ὄμοιοι γίνονται τούτοις (i. e. *pari modo atque illi gigantitur*) IV, 10, 12.

ομοιόχροια] δι' ὄμοιόχροιαν οὐ φαίνεται I, 5, 3.

ὁμοίως] καὶ ὁμοίως καὶ ἵσον πρὸς ἡμᾶς ἀπέχων I, 8, 9. ἀλλ' οὐτω συνέβαντεν ὁμοίως I, 14, 30. ὁμοίως γελοῖον καὶ εἰ ... II, 3, 12. περὶ γῆς ὁμοίως δὲ ὑπολαβεῖν II, 3, 34. τὴν γῆν πᾶσαν ὁμοίως εἶναι σομφήν II, 7, 2. πάντοθεν ὁμοίως ἀνακλωμένης τῆς ὄψεως III, 3, 7. ὁμοίως δὲ καὶ τὰλλα IV, 2, 5. δηλωθέντων τούτων ὁμοίως θεωρητέον IV, 12, 13.

ὁμολογεῖν] τοῦτο δοκιμαῖ πάντες ὁμολογεῖν II, 3, 2.

ὅμωνύμιας] IV, 12, 3, 5.

ὅμως] ἀλλ' ὅμως I, 13, 18. ὅμως δὲ καὶ .... καὶ .. II, 5, 18. εἰρηται πρότερον ὅμως δὲ ἐπανέλθωμεν καὶ τοῦ IV, 8, 7. τὰ μὲν οφόδρα τὰ δὲ ἡττον τούτων ὅμως δὲ γῆς IV, 10, 17.

ὄνομα] χρῆσθαι τοῖς ὄνόμασιν I, 4, 3. οἰκείως τὰ ὄνόματα τοῖς πάθεσι κεῖται I, 9, 7. διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ὄνόματα καθ' ἐκάστην τελείωσιν IV, 3, 2. οὐ κεῖται ὄνόματα ταῖς διαφοραῖς IV, 3, 14. οὐ κεῖται ὄνομα κοινόν IV, 9, 34. Εστι ὄνόματι οὐνος, ἔφη ων δοτιν IV, 9, 35. **ὄνομάζειν]** διώρισαν ὄνομάζειν I, 3, 4.

ὄννης] IV, 10, 16.

ὅξαλμη] II, 3, 46.

ὅξος] IV, 9, 7, 10, 15.

ὅξης] ὕδατα ὅξεα II, 3, 46, 47. οὐκ ὅξη βλέπειν III, 4, 2.

ὅπτρο] ὅπερ .... τοῦτο καὶ III, 1, 13. ὅπερ ἀδύνατον IV, 9, 8.

ὅπιζειν] οἱ ἴατροι ὅπιζοντες IV, 7, 11.

ὅπισθεν] τὸ ὅπισθεν λίμνη ἐγένετο I, 14, 30. τὸ πρόσθεν .... τὸ ὅπισθεν III, 1, 3.

ὅποῖος] οκεπτέον ὅποῖον κινητικῶταν II, 8, 2.

ὅπός] IV, 7, 11, 11, 5.

ὅπότερος] II, 2, 22. III, 1, 2. ὅποτέρον μᾶλλον .... τούτον μᾶλλον IV, 4, 1.

ὅποτεροσοῦν] ἀρχὴ τῆς δυνάμεως ὅποτεροσοῦν III, 1, 2.

ὅποτέρως] IV, 9, 5.

ὅπταιν] τὸ ἐπὶ τῶν τηγάνων ὅπταται IV, 3, 11. πλῆθος τοῦ ἐν τῷ ὅπτωμένῳ ὕδατος IV, 3, 26. ὁ ὅπτώμενος κέφαμος IV, 6, 6. cfr. 6, 7.

ὅπτεσθαι] ἥδη γάρ ὅπται I, 3, 2. κομῆται ὅμμενοι ἔξω I, 6, 6.

- τούτων ὁφθέντων νεφῶν I, 12,
8. ἡ χρωματισθὲν ὁφθῆ II,
9, 8.
- ὅπτησις]** IV, 2, 1. definitio IV,
3, 21. εἰ γένοιτο στάτενοις ἀλ-
λὰ μὴ ὅπτησις IV, 3, 26.
- ὅπτής]** ἔηρότερα τὰ ἐφθὰ τῶν
ὅπτῶν IV, 3, 12. ὅπτὸν γίνε-
ται καὶ οὐχ ἐφθόν IV, 3, 21.
- ὅπου]** ἐνταῦθα .... ὅπου IV,
12, 4.
- ὅπώρᾳ]** I, 12, 1.
- ὅπωρινός]** ὄπωρινὴ ἵσημερία III,
2, 3.
- ὅπως]** ὅπως ἀν τύχῃ κειμένη τοῦ
πλάτους καὶ τοῦ βάθους I, 4, 12.
ὅπως γίνεται τὸ γάλα I, 8, 1.
- ὅπωσοῦν]** II, 3, 9.
- ὅρᾶν]** ὄφωμεν I, 3, 2. 7. II, 2,
12, 8, 5. τὸν ἥλιον ὑπὸ τὴν
γῆν φερόμενον οὐχ ὄφᾶν ἔντα
τῶν ἀστρων I, 8, 4. ὁ ὄφῶν
.... τὸ ὄφώμενον ἄπαν I, 8, 8.
κατὰ τὴν χώραν ὄφῶντι δῆλον
ἔστιν I, 14, 26. φανερῶς ὄφω-
μεν III, 4, 7. συνέχεια τοῦ
μεγέθους ὄφωμενη ibid.
- ὅργανον]** ἐν ὄργάνοις τεχνικοῖς ἡ
φυοικός IV, 3, 18. ὅσα οἶον
ὅργανα καὶ ἔνεκά του IV, 12, 3.
- ὅργιζειν]** ἡρμοττεν ὄργιζομενψ
εἰπεῖν II, 3, 4.
- ὅρεινός]** ὄρεινοι καὶ ὑψηλοὶ τό-
ποι I, 13, 12. διὰ τὸ ὄρεινὴν
οὖσαν τὴν Αρκαδίαν I, 13, 28.
- ὅρθος]** εἰς ὄφθὸν γινομένης τῆς
ἀναθυμιάσεως II, 4, 23. εἰς
ὄφθὸν ἀναφέρεσθαι II, 4, 25.
πρὸς ὄφθῆν τέμνειν II, 6, 4.
οfr. III, 3, 9.
- ὅρθριος] ὅρθριος σεισμοὶ II, 8, 22.
- ὅρθρος] πρὸς ὄφθρον II, 8, 7.
περὶ τοὺς ὄφθρους II, 8, 23.
- ὅρθῶς] ὀφθῶς νομίζειν I, 3, 4.
ὀφθῶς λαβεῖν ὑπόληψιν II, 2, 4.
- ὅρίζειν]** τοὺς ὀρισμένους πρότερον
διοικημούς I, 3, 1. οἷον ὄριζό-
μενον I, 8, 20. ἀποκεκριμένον
καὶ ὠρισμένον τὸ αἴτιον II, 9,
14. ἡμισφαιρίου ὄγτος ἐπὶ τοῦ
ὄριζοντος κύκλου III, 5, 2. ὄρι-
ζειν τὰ ὁμογενῆ καὶ τὰ μὴ
ὁμογενῆ IV, 1, 2. δῆλον οἵς
ὄριζόμεθα τὰς φύσεις τῶν σω-
μάτων IV, 1, 3. ὠρίσθη τῷ
ὑγρῷ τὸ ἔηρόν IV, 1, 8. ὅταν
κρατῇ τοῦ ὄριζοντος τὸ ὄριζό-
μενον ibid. [ὑγρότης] ὄριζομενη
ὑπὸ τῆς ... θεμότητος IV, 2,
6. τὰ ὄριζόμενα ὑπὸ τῆς θερ-
μότητος καὶ ψυχρότητος IV, 3,
2. ἀδύνατον ὄριζειν μὴ κρατοῦν
IV, 3, 3. τὸ ὑγρὸν τῷ ἔηρῳ
αἴτιον τοῦ ὄριζεσθαι IV, 4, 3.
ὠρισμένον σῶμα IV, 4, 4. ἀπλῶς
κατὰ τὴν ἀφῆν ὠρίσαμεν IV,
4, 9. τούτῳ ὄριζεται IV, 5, 1.
πᾶν τὸ ὠρισμένον ibid. σώματα
τὰ σύνθετα καὶ ὠρισμένα IV,
5, 1. [γῆ καὶ ὑδωρ] ψυχρότητη
ῳρισται IV, 11, 3. ἀπαντά ἔστιν
ὠρισμένα τῷ ὕγρῳ IV, 12, 5.
- ὅρίζων]** περιφέρεια ἡ ἀνωθεν τοῦ
ὄριζοντος I, 6, 6. ἐν τῷ ὑπὲρ
τοῦ ὄριζοντος τόπῳ I, 6, 10.
τὸν ὄριζοντα ἔτερον ἀεὶ γινό-
μενον μεθισταμένον II, 7, 3.
- ὅρμαν]** εῖσιν ἄμα καὶ ἔξω ὄρμα
πᾶσα [ἡ ἀναθυμιάσις] II, 8, 4.
ῶστ' ἐφ' ἐν ἀπαντας [τοὺς ἀν-
μουνες] ὄρμαν II, 8, 45. τὸ ὑπὲ-

- γῆν ὁρμημένον πνεῦμα II, 8, 43.**
ὅταν εἰς τούναντίον ὁρμήσῃ III,
1, 2.
- ὁρμῇ** ὁρμὴ τῶν ἀγέμων II, 6,
 16. ἀναθυμίασις ἀκολουθεῖ τῇ
 ὁρμῇ τῆς ἀρχῆς II, 8, 4. ὁρμὴ
 τοῦ πνεύματος II, 8, 35.
- ὅρνιθίας** οἱ ὅρνιθιαι πνέοντες II,
 5, 9.
- ὅρος** οὐχ ὑπερβάλλει τὰ πνεύ-
 ματα τῶν ὑψηλῶν ὄρῶν I, 3, 17.
 ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν οὐ γίνεται πάχνη
 I, 10, 4. τὰ ἔλη ὡπ' ὄρη καὶ
 οὖθαι συμβαίνει I, 13, 23.
- ὅρος** ὡρισμένον σῶμα οἰκείῳ ψυχῃ
 IV, 5, 1.
- ὅρος** IV, 3, 17. 5, 0. 10, 15.
 δὲν μὴ χωρισθῆ ὁ ὄρρος IV,
 7, 11. οὕτω χωρίζεται ὁ ὄρρος
 ibid.
- ὅρυκτός** III, 7, 2.
- ὅσμη** διαφέρειν ταῖς ὁσμαῖς καὶ
 χυμοῖς IV, 10, 1.
- ὅσος** I, 1, 2 bis. 3, 1. τῶν ἄλλων
 ὅσα τιγχάνει — ὅσαι φασὶ I, 3,
 5. ὅσω πορρώτερον ὁ τόπος I,
 3, 10. ὅσα μὲν ... ὅσα δὲ I,
 4, 11. ἐκ τοῦ ἀτμίζοντος ὅσον
 μὴ I, 10, 1. τὰ τελματιαῖα καὶ
 ὅσα λιμνώδη II, 1, 7. πάντος
 ὅσοι II, 2, 6. ἐν ὅσοις ἔνεστιν
 .... ταῦτα II, 3, 23. πάντα,
 ὅσα II, 3, 29. ἐλάττον τοπού-
 τῷ ὅσον II, 3, 30. ὅσα .... τὰ
 πλεῖστα II, 3, 34. ἡ οἰκουμένη
 ὅσην ἴσμεν II, 7, 3. ὅσην ἔχει
 τὸ πνεῦμα δύναμιν II, 8, 16.
 ὅσοι .... τοσοῦτον III, 4, 21.
 ὅσα ἕργα συμβαίνει σχεδόν ἐστι
 τοσαῦτα III, 7, 1. ... ἄργυρος
 καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα IV, 8,
- 2, 3. ὅσων μὲν οὖν ἄπαν ἐξ-
 ικμάσῃ IV, 19, 10. ὅσα ὀμοιο-
 μερῆ καὶ ὅσα τοιαῦτα IV, 12, 9.
ὅσπερ I, 3, 21.
- ὅστοῦν** IV, 8, 4. 10, 16.
- ὅστις** ὅ, τι ἂν βαρύνηται μόριον
 I, 3, 18.
- ὅταν** ὅταν μὴ γίνηται I, 8, 12.
 οὐν ὅταν τυχῇ II, 3, 16. ὅταν
 γί κατὰ τὸν μεσημβρινόν II, 5,
 12. ὕδωρ, ὅταν .... ἀφεθῇ
 IV, 10, 11.
- ὅτε** ὅτε μὲν .... ὅτε δὲ I, 4, 7.
 13. 18. 8, 9. 12, 11. II, 8, 1.
 ὅτε μὲν ... ὅτε δ' οὐ .. I, 6, 11.
- ὅτι** ὅτι μάλιστα συνεχῶς II, 5, 9.
 ὅτι μάλιστα ὁμαλός III, 6, 5.
 λέγεται ποπέφθαι ὅτι δηλοῖ IV,
 2, 6. τοῦτο δ' ἔσται, ὅτι οὐ ...
 IV, 7, 14.
- ὅτιοῦν** IV, 1, 7. 12, 4.
- οὐ** οὐ γάρ δή ... ἀλλά I, 3, 4.
 μᾶλλον ... ἀλλ' οὐ I, 4, 7. οὐ
 ..... κατ' οὐδένα τόπον II,
 1, 10. οὐ μόνον ... ἀλλά ..
 I, 3, 16. 7, 11. 8, 16. II, 2, 4.
 4, 6 et saepius. οὐ διαμένειν
 οὐδέντα χρόνον II, 2, 9. οὐκ εὐ-
 θύς II, 8, 35. οὐ μὴν ἀλλά
 IV, 1, 9.
- οὐδαμοίον** II, 2, 17.
- οὐδέ** ἀλλά μὴν οὐδέ .... γε I,
 3, 7. διόπερ ... οὐδὲ γίνεσθαι
 κομήτην αὐτόν I, 6, 5. οὔτε ...
 οὔτε ... οὐδὲ δή III, 2, 6. οὐδὲ
 γάρ ἄλλο .... οὐδέν IV, 9, 3.
 οὐκ εὐθύς οὐδὲ εἰσάπαξ II, 8, 33,
 οὐδέτις] οὐδὲν μόριόν ἔστεν I, 3, 7.
 οὐδέντα χρόνον I, 12, 2. II, 2, 9.
 κατ' οὐδέντα τόπον II, 1, 10.

- οὐδὲν ἡττον II, 3, 27. οὐδεμια διαφέρειν ὑπερβολῇ II, 7, 7. οὐδὲν ἄλογον II, 8, 5. οὐδεμιαν ἔχειν δύναμιν II, 8, 49. οὐδὲν [scr. οὐθὲν] ἴσχύειν IV, 1, 13. οὐδὲ γὰρ ἄλλο οὐδὲν IV, 9, 3. οὐδέποτε] II, 3, 5. III, 2, 3. οὐδέτερος] II, 1, 9. IV, 7, 2. οὐθεὶς] οὐθενὶ I, 3, 4. διαφέρει οὐθὲν, — οὐδ' εἰ ... I, 3, 8. cfr. II, 3, 3. 5. οὐθεὶς καθιεῖς ἐδυνήθη πέρας οὐρεῖν I, 14, 29. οὐθὲν ἄποπον II, 2, 17. οὐθὲν μᾶλλον II, 2, 22. οὐθὲν διέφερεν ἡ II, 3, 11. μὴ οὐθὲν III, 1, 11. οὐθὲν ἔπαθεν ibid. οὐθὲν ἄλλο παρά .... — οὐθὲν ἄλλο ἡ IV, 12, 4.
- οὐκέτι] II, 5, 15. IV, 11, 5. 12, 11. ἐπὶ τὸ πλεῖον οὐκέτι φανεται III, 4, 44. ἡν, λοτι δ' οὐκέτι III, 7, 5.
- οὐκον] IV, 1, 14.
- οὖν] μὲν οὖν vide μέν. οὖν δὴ I, 4, 5. ἀν οὖν II, 4, 22.
- οὐπω] I, 14, 12. II, 9, 19. συστάσεις οὐπω γόνιμοι III, 3, 12.
- οὐρανός] ὁ μεταξὺ γῆς καὶ οὐρανοῦ τόπος I, 3, 7. αἱ φλόγες αἱ καόμεναι περὶ τὸν οὐρανόν I, 4, 1. εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέποντοί εστι δῆλον I, 8, 18. τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὕδωρ I, 13, 7. τὸν ὅλον οὐρανὸν αὐξηθῆναι II, 2, 11. νέφεσι πυκνοῦσι τὸν οὐρανὸν οἱ ἄνεμοι II, 6, 20. γίνεται κατὰ τὸν οὐρανὸν ὅταν ἐπινεφελον ἡ II, 9, 12.
- οὐρησις] II, 8, 15.
- οὐρος] II, 6, 14.
- οὐρον] IV, 3, 8. 7, 9. 11, 2. οὐσια] τὴν οὐσίαν ταῦτόν II, 9, 21. ὡς εἶδος καὶ οὐσιαν IV, 2, 5. κατ' οὐσιαν IV, 12, 2.
- οὔτε] οὔτε .... οὔτε I, 3, 2 et saepissime. οὔτε .... οὔτε ... οὐδὲ δὴ III, 2, 8.
- οὗτος] ταῦτα δ' εστιν I, 1, 2. πρὸς τούτους I, 3, 21. διὰ ταῦτα I, 4, 3. αὕτη λοτὶν ἀγρῷ I, 14, 22. τὰ μὲν .... ταῦτα δὲ II, 1, 8. περὶ πάντων τούτων II, 3, 21. ἐν ὅσοις ... ταῦτα II, 3, 28. ὁ .... ἀγρῷ οὗτος II, 4, 9. ὁ ἥλιος τούτους μόνους οὐκ ἐπέρχεται τοὺς τόπους, ἀλλὰ πρὸς τούτους καὶ ἀπὸ τούτων ἀεὶ φέρεται II, 4, 20. ἔνιοι τῶν αὐτῶν τούτων II, 6, 21. ἥπερ .... ταῦτη II, 8, 21. τοῦτο καὶ αὐτό III, 1, 3. πάντα ταῦτα III, 1, 5. ἐὰν ἐκθλίψῃ πνεῦμα, τοῦτο γίνεται κεφαννός III, 1, 9. οὐ ταῦτα ἀλλὰ τοιαῦτα IV, 2, 2. περικαρπίου μὲν οὖν αὕτη πέπανοις IV, 3, 2. ταῦτα πάντα IV, 10, 11.
- οὔτω] οὔτω πληθον I, 3, 10. οὔτω συνέβαινεν δομοίς I, 14, 30. οὔτω ... ἡς II, 6, 18. τὸ τελειον οὔτω λέγωμεν IV, 3, 1. ἔχει οὔτω τῆξις πρὸς τὸ τηγάκιον IV, 4, 2. δοσα ὑγρότητα ἔχει μέν, οὔτω δὲ ἔχει ώστε ... IV, 9, 31. οὔτωι ἰσμεν IV, 12, 12.
- οὔτως] οὔτως ώστε I, 6, 10. οὐχ οὔτως ώστε I, 10, 7. ἔδει οὔτως ἔχειν καὶ μᾶλλον I, 8, 3. τούτων οὔτως ἐχόντων II, 3, 22. πικρά οὔτως ἡ λιμνη II, 3, 39. ἄνεμός τις οὔτως ών II, 5, 16.

εἰ μὴ ἔχει πως οὕτως ὁ σῆμα
ῶστε III, 3, 6. ἐκείνως ... οὕ-
τως III, 6, 4. τῇ μὲν οὕτως ...
τῇ δὲ ἐκείνως IV, 9, 40.
δρθαλμός] ὑγροὶ οἱ ὁρθαλμοὶ
III, 4, 15.
δχεῖν] οἱ γακάδες ἄνω ὀχοῦνται
I, 12, 3.
ῦψιος] ὄψιατερον II, 5, 9, 6, 13.
ῦψις] οὐ δύνασθαι τὴν ὄψιν τῶν
ἀνθρώπων φέρεσθαι κλωμένην
πρὸς τὸν ὥλιον I, 6, 4. ὁρδίως
τὴν ὄψιν ἀφεκνυσθεῖται I, 6, 5.
τὴν ὄψιν ἀνακλασθαι πρὸς τὸν
ἥλιον I, 8, 7. III, 4, 3. ἀνα-
κλωμένης τῆς ὄψεως II, 9, 19.
III, 6, 1. η ὄψις ἀνακλάται
III, 2, 10. 3, 7. 6, 7. ἀνακλω-
μένη η ὄψις φαίνεται ἀπὸ πάν-
των τῶν λείων III, 4, 2. ὄψις
ἀσθενής καὶ λεπτὴ πάμπαν III,
4, 3. ἀνάλασις τῆς ὄψεως
πρὸς τὸν ὥλιον III, 4, 9. ὄψις
ταχὺ δὲ ἀσθετεῖαν ἀνακλάται
III, 4, 15. ὄψις ὀλίγη η ἀνα-
κλωμένη III, 4, 16. ὄψις ἀπο-
τεινομένη ἀσθενεστέρα γίνεται
III, 4, 20. — διὰ τὸ μὴ διέκνει-
σθαι τὴν ὄψιν ibid. ὀλίγη τῇ
ὄψει θεωρεῖσθαι III, 4, 22.
ἰσχυροτέρα — ἐχομένη — ἔτι
ἀσθενεστέρα η ὄψις III, 4, 24.
πλειστη η ὄψις III, 4, 25. ἀρά-
κλισις ἀθρόας τῆς ὄψεως III,
6, 5. ἀνακλωμένη ὄψις γίνεται
πάμπαν ἀσθενής III, 6, 9.
ῦψον] IV, 4, 3.

II.

πάγος] 1, 12, 11. III, 1, 5. ἐν
πάγοις I, 6, 10. ὅταν γένηται
πάγος ισχυρός II, 5, 13.

Τομ. II.

πάθημα] παθήματα τόπου I, 14.
17. παθήματα τῶν ἀνέμων II,
6, 1. τῶν οὐματικῶν παθημά-
των δεῖ ταῦτα πρῶτα ὑπάρχειν
IV, 4, 6. πάσχει τὸ πάσχον
παθήμασι δυοῖν IV, 5, 3.
παθητικός] στοιχεῖα παθητικά
IV, 1, 1. τὰ ἀντικείμενα πα-
θητικά IV, 2, 3. 8. ὑγρότης
παθητική IV, 3, 13. ἀρχαὶ τῶν
οὐμάτων αἱ παθητικαὶ IV, 4,
1. παθητικά IV, 4, 1. 5, 4.
8, 3, 11, 3.
πάθος] ἀέρος κοινὰ πάθη καὶ
ὑδατος I, 1, 2. πάθη τῶν με-
ρῶν γῆς ibid. πάθη διὰ πῆξιν
ουμβαίνειν ibid. τὰ περὶ τὸν
κόδομον ουμβαίνοντα πάθη I, 2, 1.
cfr. III, 2, 1. δοσα ἄλλα τοῦ-
τοις ἀκολουθεῖ πάθη (calido,
frigido, humido, siccus) I, 3, 13.
πάθος τι τὸ θερμὸν αἰοθήσεις
ἔστι I, 3, 19. ο ἐκεῖ περὶ ἓνα
[ἀστέρα] ἔστι πάθος η κόμη
I, 8, 20. τὰ πάθη τὰ φαινό-
μενα περὶ τὸν τόπον τοῦτον I,
8, 21. τῶν ὑπερβολῶν ὕδατος
τοῦτ' ἔστιν τὸ πάθος II, 3, 7.
πάθη τον ὕδατος II, 3, 31 γί-
νεται τὸ πάθος II, 8, 27. ώσ-
τε περικάσαι μείζοις μικρὸν πά-
θος II, 9, 6. καλείται τοῦτο
τὸ πάθος τηφῶν III, 1, 5. οἶόν
ποτε ουρίβαντε τιν πάθος III,
4, 2. ὅμοια τὰ γενόμενα πάθη
ἄλλη ἀνάργυρα IV, 3, 24. τὸ
ποιοῦν καὶ τὸ πάθος IV, 5, 1.
διαφέρει ἄλλοις οὐκειοτέροις πά-
θεσι IV, 10, 14.

παιδικός] παιδικὴ δόξα I, 3, 5.
πάλαι] πάλαι φροῦδον ἀν ἡν I,
3, 6.

- παλαιός]** παλαιά προσηγορία I, 3, 4. **supple οὖν** IV, 10, 7.
- παλαιοῦν]** τὰ τῶν παλαιομένων νεκρῶν σύμματα IV, 12, 8.
- πάλιν]** I, 3, 9. II, 2, 12. 3, 21. III, 1, 2. IV, 7, 18.
- παμμίκης]** ἐν χρόνοις παμμίκεσσι I, 14, 7.
- πάμπαν]** ὀλίγοι πάμπαν I, 13, 12. ἔχοντα ποιεῖν πάμπαν II, 3, 3. πάμπαν ἀπολελοπός τὸ φῶς II, 8, 31. συστάσεις μικρὰ πάμπαν III, 3, 12. πάμπαν ἀσθενής III, 6, 9.
- πανσέληνος]** ἐν τῇ πανσελήνῳ III, 2, 9.
- παντάπασιν]** II, 9, 13.
- πανταχοῦ]** πανταχοῦ . . . πλήν I, 10, 5. οὐ πανταχοῦ I, 6, 7.
- παντελῶς]** μικρὰ παντελῶς I, 13, 29. ὕδωρ ἀποκεκρυμένον ὥδη παντελῶς III, 4, 18. παντελῶς λευκὸν φαίνεσθαι III, 4, 28.
- παντῆ]** II, 7, 3.
- παντοδαπός]** παντοδαπάς χρῆστας I, 5, 1. παντοδαπὰ χρώματα I, 5, 2. παντοδαποὶ χυμοὶ — μορφαὶ II, 3, 45. παντοδαποῖς σχῆμασι παντοδαπάς ἀφίησι φωνάς II, 8, 38. παντοδαποὶ οἱ γρόφοι II, 9, 7.
- πάντοθεν]** ὁμοίως III, 3, 7.
- πάντως]** οὐ πάντως ἔχον ὕδωρ IV, 12, 4.
- παρά]** τὸ παρ' ἡμῖν I, 3, 4. νέφρη φερόμενα παρ' αὐτήν τὴν γῆν I, 12, 7. παρὰ λύγον I, 14, 28. οὐκ ἔγγενομένον παρ' ἔκαστον πάθος τοῦ πυρός II, 9, 20. τὸ φοινικοῦ παρὰ τὸ πράσινον λευκὸν φαίνεται III, 4, 26. νεφέλη λευκὴ οὖσα προσπίπτουσα παρὰ τὸ πράσινον III, 4, 27. ἄλλα παρ' ἄλλα τιθέμενα χρώματα III, 4, 29. παρ' ἔκαστον μὲν μέρος, οὐ συνεχές δέ IV, 9, 40. η ὅλη [ἐστὶν] οὐδὲν ἄλλο παρ' αὐτήν IV, 12, 4.
- παραβλέπειν]** I, 6, 9.
- παραδιδόναι]** τὰ μέχρι τοῦ τοῦ παραδεδομένα παρὰ τοῦ ἄλλων I, 8, 10.
- παρακολουθεῖν]** I, 8, 12.
- παραλαμβάνειν]** οὐδὲν παρειλήφαμεν λεγόμενον I, 13, 1. τὰ παρειλημμένα μέχρι τοῦ τοῦ χρόνου II, 7, 1.
- παραλλάξ]** IV, 9, 5.
- παραλλάττειν]** τῷ τάχει παραλλάττειν τὰ ἀστρα I, 4, 13.
- παραλλάττοντες πόροι** IV, 9, 12. εἰς βάθος τοῦ ἐπιπέδου παραλλάττοντος IV, 9, 15.
- παράλογος]** τὰ συμβαίνοντα τὰ δοκοῦντ' εἶναι παράλογοι I, 12, 1.
- παραπλήσιος]** παραπλήσιον τῇ ἑψήσει ποιεῖν IV, 3, 15. παραπλήσια ποιεῖν II, 8, 15.
- παραπλησίως]** παραπλησίως τούτοις ἀπεφήναντο I, 6, 3. παραπλησίως λέγοντες ὥσπερ ἂν εἴτις οἴοιτο I, 13, 3. διὰ τὸ παραπλησίως κεῖσθαι II, 4, 12. παραπλησίως οἷον . . . II, 4, 22. λειβανωτός . . . παραπλησίως τοῖς ἔύλοις ἀτμίσει IV, 10, 12.
- παραπλευράζειν]** ἵκανή ἔστι παραπλευράζειν I, 3, 20. παραπλευράζειν τροφήν II, 2, 7.
- παρεγγέλλειν]** II, 3, 35.

παρεικάζειν] παρεικάζοντες ὡς τὸ πάθος ὅμοιον ὃν Η, 9, 18.
παρεῖναι] πνεῦματος ἥδη ὅντος οὕπω δὲ παρόντος ΗΙ, 3, 5.
παρεκπυροῦν] παρεκπυροῦσθαι κατὰ μικρὰ μέν, ἐπ' ἀρχὴν δὲ Ι, 4, 6.
παρέχειν] ἡ θερμότης ἦν παρέχεται ὁ ἥλιος Ι, 3, 19. τὸν ἥλιον πνεῦματα παρέχεσθαι Η, 2, 11. ὅσα ἔργα συμβαίνου παρέχεσθαι τὴν ἔκφρωσιν ΗΙ, 7, 1. ὅσα φλόγα παρέχεσθαι δύναται ΗIV, 9, 37.
παρίλιος] ΗΙΙ, 2, 6.
παριδεῖν] ΗΙ, 2, 11.
παροιμία] ΗΙ, 6, 7.
παρονοσία] παρονοσίᾳ ἡ ἀπονοσίᾳ Θερμοῦ ΗIV, 5, 3.
πᾶς] πᾶσα κίνησις φυσική Ι, 1, 1. τὸ πᾶν ὕδωρ Ι, 3, 7. περὶ ἀνέμων καὶ πνευμάτων πάντων Ι, 13, 1. ἔνα τὸ πᾶν εἶναι πάντας τοὺς ἀνέμους Ι, 13, 3. τὸ ὕδωμα τὸ τοῦ ὕδατος πᾶν Ι, 13, 27. διὰ μικρὰς καταβολὰς κινεῖν τὸ πᾶν Ι, 14, 19. Θάλαττα πάντα μία ταῦτα συνεχής Ι, 14, 28. μέγιστη τοῦ παντὸς μόριον ΗΙ, 1, 2. τὴν Θάλατταν ἔσεσθαι πᾶσαν ἔηράν ΗΙ, 1, 3. τὸ πᾶν ὕδωρ ΗΙ, 2, 1. πάντες ὅσοι ΗΙ, 2, 6. πάντα εἰς ἄλληλα συντέτρηγται ΗΙ, 2, 20. περίττωμα τῆς τροφῆς πάσης ΗΙ, 2, 26. ἡ τοῦ παντὸς γένεσις καὶ τῶν μορίων ΗΙ, 3, 7. περὶ πάντων τούτων ΗΙ, 3, 21. τοιαύτη πᾶσα ἡ ἀπόστασις ΗΙ, 3, 22. πάντα ὅσα ΗΙ, 3, 29. ὁ πᾶς ὅγκος τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάττης ΗΙ,

3, 33. τῶν πνευμάτων ἀρχὴ καὶ φύσις πάντων ΗΙ, 4, 5. τῷ μὴ συνεχῶς εἶναι πᾶσαν οἰκουμένην (sic enim legendum, vide s. v. συνεχῶς) ΗΙ, 5, 15. διὰ παντὸς φανερός ΗΙ, 5, 10. διὰ παντὸς ἵβαι de vento ΗΙ, 8, 3. de strepitu ΗΙ, 8, 38 dicitur. τὸ τύπτον ἄμα καὶ αὐτὸς τύπτεται πᾶν ΗΙ, 8, 37. πάντα ταῦτα ΗΙΙ, 1, 5. οὐ πᾶν οἴκημα ΗΙV, 3, 13. λυτὰ ὑγρῶ, οὐ παντεὶς δέ, ἀλλὰ ψυχρῷ ΗΙV, 6, 12. ταῦτα πάντα ΗΙV, 10, 11. πάντα τὰ τοιαῦτα ΗΙV, 11, 5.

πάσχειν] τὸ ὑποκείμενον καὶ πάσχον Ι, 2, 2. πεπονθέναι πάθος Ι, 8, 2. τόποι τοῦτο πεπονθότες (i. e. sic mutati) Ι, 14, 17. τὰ πηγαῖα πάντα τούτων θάτερον πέπονθεν ΗΙ, 1, 9. ὅπόσα πάθη συμβαίνει ποιεῖν ἡ πάσχειν ΗΙ, 3, 48. πάσχειν γάρ [ἡ ὥλη] ἀλλ' οὐ ποιεῖ ΗΙ, 8, 40. cfr. ΗΙV, 12, 7. ἀστίδος ἔνδον οὐθὲν ἔπαθεν ΗΙΙ, 1, 11. τοῦτο ἔπαθον [οἱ ἀρχαῖοι] διὰ τὸ οπάνιον (ita veteres propter raritatem opinabantur) ΗΙΙ, 2, 8. τοῦτο ἔπασχε διά ... ΗΙΙ, 4, 3. καὶ ἡ ἔνδειαν πάσχειν Θερμοῦ ΗΙV, 1, 11. ὅμοιόν τι τῷ ὄψφε ... πάσχονται ΗΙV, 4, 3. ἐπὸ τοῦ ... Θερμοῦ πάσχειν ΗΙV, 3, 11. cfr. 8, 8. πολλάκις παθεῖν τι ΗΙV, 6, 9. ἄλλα οἰκιστέρα πάθη, ὅσα τῷ πάσχειν λέγονται ΗΙV, 8, 3.

πατάξτειν] ἡ μελλεῖ πατάξειν ὁ κεραυνός ΗΙII, 1, 14.

παίνειν] ἐπαύσατο διορύττων Ι, 14, 27. εἰ τὸν ἥλιον παίνειν τις

- τῆς φορᾶς** II, 3, 6. τὰ πνεύματα παύσται II, 4, 16. πανομένων τῶν ἀνέμων II, 4, 17. παύονται τὰ ὕδατα τοὺς ἀνέμους II, 4, 18. ἥλιος παύει καὶ ουνειχομέρη τὰ πνεύματα II, 5, 1. διὰ τὸ τὰ πεπηγότα τηκόμενα παύεσθαι διὰ τὴν ψυχρότητα II, 5, 6. [*άνεμος*] παίσται ἀποβιασθεῖς II, 6, 14.
- πάγη]** I, 10, 1. 2. 4. 11, 3. III, 7, 4. IV, 10, 9.
- πάχος]** τὸ πάχος τῆς θαλάττης II, 3, 36. πάχος διαφέρει τοῦτον ὅστε ... II, 3, 37.
- παχύνειν]** ὕδωρ οὐ παχύνεται μόνον τῶν ἐγρόν IV, 3, 7. cfr. 3, 9, 6, 4. διὰ τὸ τὰ διακρινόμενα τὰ μὲν παχύνεσθαι τὰ δὲ λεπτύνεσθαι IV, 3, 17. οὐ παχύνεται τὰ τοιαῦτα πηγανών IV, 6, 4. παχύνεται τὸ ἔηρὸν καὶ συνισταται IV, 6, 5. παχύνεται ὑπὸ πυρὸς μόνον ὅσα ... IV, 7, 1. ὑπὸ πυρὸς καὶ χρόνου παχύνεται [τὸ ἔλαιον] IV, 7, 4. παχύνοντα ποιεῖται IV, 8, 1. τὸ ἔλαιον οὐχ ἔφεται οὐδὲ παχύνεται IV, 9, 35. ὅσα ὑπὸ θερμοῦ παχύνεται IV, 10, 6.
- πάχυνσις]** quomodo fiat IV, 6, 4.
- παχύς]** παχύτερος ὄγκος II, 3, 38. οφόδρα παχεῖαι αἱ ὁγμίνες II, 8, 29. ἀνάγκη τὰ πεπτόμενα παχύτερα εἶναι IV, 2, 7. ἐκ λεπτῶν ἀεὶ παχύτερα γίνεται πεπτινόμενα πάντα IV, 3, 4. ὅσα παχύ ... προϋπήρχεν ὄντα IV, 6, 7.
- πείθειν]** ὁ πεπισμένος οὔτις II, 3, 3.
- πειρᾶν] ἐπειρᾶθη διορύστειν I, 14, 27. πειρατῶν II, 3, 32. πεπειραμένοι λέγομεν II, 3, 31. πειρώμενοι ἀποβιάζεσθαι II, 8, 17.
- πέλμαρος]** εἰ [ἢ θάλαττα] εἰς μηρὸν ἐκ μεγάλου συνάγεται πελάγος II, 1, 11.
- πέντε]** παρὰ τοὺς πεντε ἀστέρας I, 6, 7.
- πεπαίνειν]** γίνεται πεπαινόμενα IV, 3, 4. τὸ ὑγρὸν τὸ πεπαινόμενον IV, 3, 6. οὐδὲν ὑγρὸν αὐτὸν καθ' αὑτὸν πεπαίνεται IV, 3, 7.
- πέπανσις]** definitio IV, 3, 1. cfr. 3, 2. ἡ φυμάτων καὶ φλέγματος καὶ τῶν τοιούτων πέπανσις IV, 3, 3.
- περάντειν]** πεπερασμένος τόπος διεστηκε I, 2, 2.
- πέριμας]** οὐδὲν πέρις (in mari) εἰρῆν I, 13, 29. τὸ ἔργον ἔχει αὐτῶν πέρις I, 14, 31. τὸ ἰσχατον πέρις II, 9, 2.
- περὶ]** τὸ περὶ τὴν γῆν ἴδρυμάντον οῦμα I, 3, 2. πᾶς ὁ περὶ τῆς ἄνω φορᾶς κόσμος I, 3, 3. τὰ περὶ τὸν ἄνω τόπον θεωρήματα I, 3, 6. ὁ περὶ τὴν γῆν ἀήρ I, 3, 11. τὸ περὶ τὴν γῆν πᾶσαν ὕδωρ ibid. ὁ περὶ τὴν γῆν κόσμος I, 3, 12. cfr. I, 7, 9. 8. 21.
- πῶς δεῖ λαβεῖν περὶ τοῦ τόπου I, 3, 19. αἱ φλόγες αἱ καομέναι περὶ τὸν οὐρανόν I, 4, 1. ἡ περὶ τὴν γῆν σφαῖρα I, 4, 4. οἱ περὶ Ἰπποχράτην I, 6, 3, 7, 7. τοι ἥλιον ὄντος περὶ θεριάς τροπάς I, 6, 8. κομήτης γενομένος περὶ τὸν Ἄχαλον σειμόν I, 6, 8. περὶ οὐ ἐμνήσθη

μεν 1, 6, 10. αἱ περὶ τῶν κομητῶν αἰτίαι 1, 6, 13. περὶ τὸν μέγαν ἀστέρα [magnum sideris temporum] 1, 7, 10. τὸ περὶ Κόσμου πνεῦμα ibid. οἱ περὶ Ἀραξάγοφαν καὶ Ἰημόκριτον 1, 8, 4. τὰ περὶ ἀστρολογίαν θεωρήματα 1, 8, 6. ἡ θλίψις πρώτου τόπου περὶ τὴν γῆν 1, 9, 1. τὸ περὶ τὴν γῆν ὄγρον 1, 9, 2. οἱ περὶ τὰ νέφη τόποι 1, 11, 1. τὸ αἴτιον εἰποῦσι περὶ χαλάζῃς 1, 11, 4. τὰ ουμβαίνοντα περὶ τὴν γένεσιν χαλάζῃς 1, 12, 1. cfr. III, 2, 1. οἱ περὶ τὸν Ηδύτιον 1, 12, 18. γίνεται περὶ τὴν Ἀραβίαν καὶ Λίθιοπίαν τοῦ θέρους τὰ ὑδατα 1, 12, 19. διοικεῖ περὶ τῆς . . . γενέσεως δοκεῖ ἔχειν 1, 13, 6. τῆς Ηλεποννήσου πλεοντα τοιαῦτα περὶ τὴν Ἀρκαδίαν λοτίν 1, 13, 27. περὶ τὴν Ἑλλάδα . . . εὐτὴ γενόμενα 1, 13, 29. σχεδὸν περὶ τριακόσια στάδια 1, 13, 30. ἡ φυσικὴ ἡ περὶ γῆν γένεσις 1, 14, 7. τὰ περὶ τὴν ἐρυθρὰν Θάλασσαν 1, 14, 26. τὰ περὶ τὴν Αιθύην 1, 14, 28. cfr. II, 3, 27. τὰ περὶ τὴν Μαιῶτιν λίμνην 1, 14, 29. διατριβούσις περὶ τὰς θεολογίας II, 1, 2. ἄπας ὁ περὶ τὴν γῆν τόπος II, 1, 3. τὰ περὶ τὴν γῆν ὑδατα II, 1, 6. τὸν ἥλιον μὴ φέρονται ἐπὸ γῆν, ἀλλὰ περὶ γῆν II, 1, 15. γῆς σῶμα περὶ ὃ πάντα πεῖται II, 2, 2. ουμβαίνειν περὶ αὐτὸν [τὸν ἥλιον] II, 2, 7. περὶ τὸ μίσον εἰλεῖσθαι II, 2, 20. περὶ οὐ τὴν αἰτίαν εἰπομένην II, 3, 7. cfr. III, 1, 1. τὸ ὄγρόν, τὸ περὶ τὴν γῆν ὅν II, 3, 9.

[πᾶς οἵν τε] περὶ τὴν πρώτην γένεσιν ἴδειν [τὴν γῆν] II, 3, 17. ὁ περὶ πάντων τούτων λόγος II, 3, 21. ταῖτὸ δρῶσι περὶ τὰς ταρεχίας II, 3, 38. εὑρηται σχεδὸν ἴμεν περὶ τῶν πλειστων II, 3, 48. περὶ τὴν γῆν πνεύμονοι [οἱ ἄνεμοι] II, 4, 23. πλῆθος ἀραθμηίσεως κινούμενον περὶ τὴν γῆν II, 4, 25. περὶ θρίανος ἀνατολήν II, 5, 2. τὰ φαινόμενα περὶ τοὺς πλοῖς καὶ τὰς πορείας II, 5, 13. οἱ περὶ δυομάς οἰκοῦντες II, 6, 23. περὶ τόπους τινὰς γίνεται II, 7, 7. περὶ μεσημβρίαν II, 8, 6. III, 2, 3. ἐν τῇ θαλάττῃ περὶ τοὺς αἰγαλούς II, 8, 29. ὅπερ τὸ πνεῦμα ποιεῖ περὶ τὴν γῆν, τοῦτο τὸ πνεῦμα περὶ τὴν ἀχλέν II, 8, 30. περὶ τὰς ἐκλεψυσι τῆς σελήνης II, 8, 31. μέχει περὶ τετταράκοντα ἥμιλρας II, 8, 33. περὶ σύσοτέρων ὁ αὐτὸς ἀρμόσιοι λόγος II, 9, 16. περὶ τὸν ἐν Ἐγείων ποὸν καθόμενον III, 1, 12. τῆς ἄλλω κύκλου γίνεται περὶ ἥλιον καὶ σελήνην etc. III, 2, 2. cfr. 6. περὶ μεσημβρίαν ἡ δεῖλη — περὶ δίσιν III, 2, 2. τὰ περὶ τὴν ὄψιν δεικνύμενα III, 2, 10. ἄλλῳ περὶ τὴν σελήνην III, 2, 12. λέιτ περὶ τοὺς λίχνους III, 4, 14. οἱ περὶ τούτων λέγοι III, 4, 21. τελείωσις περὶ τὰ δριζόμενα ὑπὸ θερμότητος IV, 3, 2. ἀπορίσεις ἄν τις περὶ οἶνου IV, 10, 6. ἐπει περὶ τούτων διώρισται IV, 12, 1.

περιάγειν] πάντα περιάγειν κύκλῳ εἰς τὴν ἀρχήν II, 2, 21. ἀν οὖν περιαγάγεις τὸ ἡμικύκλιον III, 5, 13.

περιδεῖν] περιδήσας τὸ στόμα
[τοῖς ἀγγείοις] II, 3, 35.

περιέχειν] ἐν τῷ περιέχοντι κόσμῳ
τὴν γῆν I, 3, 2. τὰ περιέχοντα
μεγάθη ibid. πῦρ παθαρὸν τὸ
περιέχον I, 3, 5. τὸ περιέχον
μέγεθος I, 3, 7. τὸ περιέχον
πῦρ I, 3, 21. η̄ περιέχουσα γῆ
II, 1, 11. ὑφ' οἵ ταλάττης αἱ
νῆσοι περιεχόμεναι τυγχάνουσαι
II, 8, 49. η̄ περιέχουσα Ἰρις
III, 4, 30. τὸ περιέχον IV, 1,
8. περιέχων ὁἡρ καὶ ὕδωρ IV,
1, 13.

περιθραύειν] [χάλαζαι] διὰ τὸ
φρεσσθαι μακρὰν περιθραύομε-
ναι γίνονται I, 12, 9.

περιῆστάναι] ἐτησίαι περιῆστανται
τοῖς περὶ δυσμᾶς οἰκοῦσιν ἐκ τῶν
ἀπαρκτίων II, 6, 23. αἱ ἐν τῷ
περιεστῶτι δυνάμεις IV, 1, 16.
ξεινόσης τῆς θερμότητος ὑπὸ^{τοῦ}
τοῦ περιεστῶτος ψυχροῦ IV, 5, 8.

περικάρπιον] η̄ τῆς ἐν τοῖς περι-
καρπίοις τροφῆς πλεις IV, 3, 1.
cfr. 5. τὰ ἐν τῷ περικαρπίῳ
σπέρματι ibid. cfr. 2.

περιλαμβάνειν] I, 13, 13.

πέριξ] τοῦτον τὸν τρόπον κεκό-
μηται τὸ πέριξ I, 4, 3. η̄ ἐν
τῷ ὑγρῷ τῷ πέριξ θερμότης IV,
3, 19.

περίοδος] καθ' ἑκάστην περίοδον
I, 8, 20. αἱ τῆς γῆς περίοδοι
I, 13, 14, ad quem locum vide
Commentar. I, p. 453. cfr. II,
5, 13. κατὰ τάξιν γίνονται καὶ
περίοδον I, 14, 2. γίνεται ...
περιόδον τινὸς μεγάλης μήγας
χειμών I, 14, 20. καταβολὴ^{τῆς}
περιόδου I, 14, 24.

περιοικεῖν] περιοικουμένη κύκλῳ
θάλαττα II, 1, 10.

περιορᾶν] ἀνάγκη πάντα τὸν
ἥλιον τὰ ἄστρα περιορᾶν I, 8, 6.
ὅσα [ἄστρα] περιορᾶται ὑπὸ τοῦ
ἥλιου I, 8, 4

περίστασις] περιστάσεις τῶν ἀνθ-
μῶν II, 6, 18.

περιτείνειν] περιτείνειν I, 4, 4.
τοῦ ὕδατος περὶ τὴν γῆν περι-
τείνειν II, 2, 5. ἐπὶ τράπε-
ζαν περιτείνειν ὕδατος κύανον
II, 2, 18.

περιτρέπειν] II, 8, 25.

περίττωμα] νεφελῆς περίττωμα
I, 9, 4. τροφῆς περίττωμα II,
2, 14. 26. τὸ εἰς τὴν κύστιν
περίττωμα συλλεγόμενον II, 3,
13. περίττωμα τῆς ὑγρᾶς τρο-
φῆς II, 3, 22. οὐρα καὶ ὑποχο-
ρίσεις καὶ ὅλως τὰ περιττώμα-
τα IV, 2, 6, ad quem locum
vide quae adnotata sunt in Com-
ment. Vol. II, p. 418.

περίττωσις] II, 3, 23.

περιφέρεια] η̄ περιφέρεια η̄ ἀπαρ-
τίζοντα I, 3, 16. διὰ τὸ μεγά-
λην εἶναι τὴν περιφέρειαν τὴν
ἄνωθεν τοῦ ὄρθιοντος I, 6, 5.
τῇ διαφέρει κοίλην καὶ ὑπτίαν
η̄ πρητῆρη τὴν περιφέρειαν εἶναι
καὶ κυρτήν I, 13, 13. η̄ ἐντὸς
Ιρις τὴν πρώτην ἔχει περιφέ-
ρειαν III, 2, 4. μεγίστη η̄ πε-
ριφέρεια III, 4, 25. η̄ ἐλάττων
... η̄ ἐντὸς περιφέρεια III, 4,
32. εἰς εὐθύτητα ἐκ περιφέρειας
καὶ εὐθύτητος εἰς περιφέρειαν
μεταβάλλειν IV, 9, 7.

περιφερῆς] I, 12, 9.

περιφορά] I, 14, 4. II, 3, 6. τὸ ὑπὸ τῆς ἄνω περιφορὰν σῶμα I, 3, 13. ἡ τοῦ ὅλου περιφορά I, 3, 17. ὅταν ὑπὸ τῆς περιφορᾶς κινηθῇ πως I, 4, 5.

περιχεῖν] ὕδωρ θερμὸν περιχένος τοῖς καλάμοις I, 12, 18. ὁ περὶ ἐκάστους περικεχυμένος ἀγόρη II, 4, 9.

πέττειν] τὰ πεττόμενα II, 3, 23. IV, 2, 7. ὅταν πεφθῇ IV, 2, 3. **πεπλφθαι φαμὲν** IV, 2, 5. **definitio** IV, 2, 6. λέγεται ἂλλα πολλὰ πέπονα τῶν ποπεμμίων IV, 3, 2. ἡ πέπτουσα θερμότης IV, 3, 20. μεταβάλλειν καὶ πέττειν IV, 3, 21. πέττεται ἐν τῇ ἄνω κοιλίᾳ IV, 3, 25. θερμότης πέφασα IV, 11, 5.

πέψις] IV, 2, 1 **definitio** IV, 2, 3. τέλος τῆς πέψεως IV, 2, 5. ἡ ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ τοῦ δινόντος ὑγροῦ πέψις IV, 3, 3. πέψις γίνεται ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ὑγρῷ πυρός IV, 3, 11.

πηγαῖος] τὰ πηγαῖα II, 1, 7. δεῖ πηγαῖον είναι τὸ όν IV, 4, 9.

πηγή] πηγὴ τῆς ύδατος II, 1, 7. οὐκ ἔχον ἀρχὴν οὐδὲ πηγὴν II, 4, 9.

πηγανύαι] ὅταν ἡ ἀτμὸς παγῇ I, 10, 2. αὐτὸ τὸ ὕδωρ οὐ πήγανται I, 11, 1. ὅταν παγῇ τὸ νέφος I, 11, 3. πήγανται τὸ ὕδωρ τοῦ χειμῶνος I, 12, 1. τὰ πεπηγότα I, 12, 4. τὰ πεπηγότα ὕδατα II, 5, 6. τὰ μᾶλλον πεπηγότα II, 5, 9. καικίας πηγανές II, 6, 20. τὸ ὕδωρ πηγανύμενον II, 9, 17. ἀναθυμίασις πηγανυμένη III, 7, 4. παγεῖ-

σης τῆς ἀναθυμίασις III, 7, 5.

πεπηγός [σῶμα] IV, 5, 1. ἔ. 1.

ἐπεὶ τὸ πήγανθαι ἔηραινεθαι πώς ἔστιν IV, 5, 4. ὅσα λύεται τῶν ὑπὸ θερμοῦ παγέντων IV,

6, 2. ποιοῦντος τοῦ ψυχροῦ πήγανθαι [ὅσα ἔστιν ὕδατος] IV,

6, 3. τὰ τῷ τὸ θερμὸν ἔξελη-

λυθένται πηγρόμενα IV, 6, 8.

ὁ πηλὸς ὅταν παγῇ ibid. τὸ

ὄντον πηγθῇ πάλιν IV, 6,

11. τὸ όν πηγρόμενον ibid.

οἱ πήγανται ψυγρῷ καὶ ἔηρῷ IV,

7, 16. **[οἰδηρος]** ψύχει πήγαν-

ται IV, 7, 20. παγῆναι κατὰ

μικρόν IV, 7, 22. ταῦτα πη-

γανύντα ποιεῖται τὴν ἐργασίαν

αὐτῶν IV, 8, 1. τῶν σωμάτων

ὅσα πήγανται καὶ οκληρώνεται

IV, 8, 8. ὅσα οὐτοι πέπηγεν

ώστε ... IV, 9, 12. **[ὁ οἶος]**

οὐχ ὑπὸ ψύχοντος πήγανται IV,

9, 35. πάντα ὅσα πήγανται ὑπὸ

τοῦ θερμοῦ IV, 9, 36. ἡ ὑγρὰ

ἡ πεπηγότα IV, 10, 14. αἴμα

— σπέρμα ψύξει πήγανται IV,

10, 18. ὅσα μᾶλιστα πέπηγε

καὶ στερεώτατά ἔστιν IV, 11, 8.

τὰ ἐκ τῆς γάλακτος πηγρόμενα

IV, 12, 8. efr. 11, 6, 10, 3.

πηδᾶν] οἱ πορῆντες οἱ ἐκ τῶν δα-

κτύλων πηδῶντες II, 9, 4.

πηκτός] II, 8, 3. πηκτὸν ἀπη-

κτον IV, 8, 6.

πηλίκος] τις I, 3, 2.

πηλός] τὰ δέων στηλῶν βραχία

διὰ τὸν πηλόν II, 1, 14. οχε-

δὸν ὥσπερ πηλός II, 3, 38. οἷον

ὁ πηλὸς ὅταν παγῇ IV, 6, 8.

γῇ ἡ τὸ πηλοῦ IV, 8, 9.

πῆξις] I, 1, 2, 12, 8, 9, 10 II,

5, 20. IV, 5, 1. ἡ τοῦ ἀέρος

- συνκρινομένου πῆξε I, 4, 13.
ὅσῳ ἐγγύτερον καὶ ἀθροωτέρᾳ
γένεται ἡ πῆξε I, 12, 15. οὐκ
ἄνεν πῆξεως IV, 5, 1. περὶ
τῆξεως ὑμα καὶ πῆξεώς εστι
δῆλον IV, 6, 1. cfr. IV, 7, 23.
πῆξε εἰρηται ἔχρασια τις οὐσα
IV, 7, 8. ὅσα μαλακὰ ἡ σκλη-
ρὰ πῆξε εστιν IV, 10, 4. .
- πιδᾶν]** (de forma vide Comment.
Vol. I, p. 451.) πιδώσης εἰς Ἐν
τῆς γῆς τὰς ἀρχὰς τῶν ποταμῶν
I, 13, 11.
- πιέζειν]** IV, 9, 16.
- πίεσις]** ὅσα τῶν πιεστῶν μόνιμον
ἔχει τὴν πίεσιν IV, 9, 29.
- πιεστός]** πιεστὸν ἀπιεστὸν IV, 8,
6. οὐ πλαστὸν ἀλλὰ πιεσιά IV,
9, 14. definitio IV, 9, 15, 16.
ὅσα τῶν πιεστῶν μόνιμον ᔁχει
τὴν πίεσιν IV, 9, 29.
- πιθανός]** φανερὸν διῇ τοῦτο καὶ
πιθανόν II, 3, 21.
- πιλεῖν]** διὰ τὸ πολὺ εἰς ὄλιγον
πιληθῆναι τόπον II, 8, 14.
- πιλητός]** πιλητὸν ἀπιλητὸν IV,
8, 6. definitio IV, 9, 29.
- πίνειν]** ἔχραινεται ὁ οἶνος ὥστε
ἴκνομον πίνεσθαι IV, 10, 7.
- πίπτειν]** εἰς θάλασσαν καὶ εἰς γῆν
πιπτοντα I, 4, 9. οἱ κεραυνοὶ
κάτω πιπτονται I, 4, 10. κάθε-
τοι ἐπὶ τὸ αὐτὸν ομεῖον πεσοῦν-
ται III, 5, 15.
- πιστεύειν]** πιστεῦσαι δεῖ I, 6, 9.
- πίστις]** λαμβάνειν τὴν πίστιν III,
2, 10. ἡ πίστις τούτων ἐκ τῆς
ἐπαγωγῆς IV, 1, 2.
- πίττα] IV, 5, 7, 8, 11, 9, 38.
πίττης καὶ ὅσα ἔχει πίτταν [ἢ
Θυμίασις] IV, 9, 42.
- πίλων]** ἡ πίλονος Θυμίασις IV, 9,
34. cfr. 35.
- πλάγιος]** ἡ ἄνω ἡ κάτω ἡ εἰς τὸ
πλάγιον I, 4, 12. εἰς τὰ πλά-
για μεταβάλλειν I, 9, 5. νέφη
συνισταται ἐν τοῖς πλαγίοις II,
4, 20. εἰς τὸ πλάγιον φέρεσθαι
III, 1, 3. ἐκ πλαγίας γίνεσθαι
III, 2, 6. cfr. 6, 9. οὕτ' ἄνω-
θεν οὕτο κάτωθεν ἀλλ' ἐκ τῶν
πλαγίων III, 6, 7. ἐν πλαγῷ
III, 6, 8.
- πλανᾶν]** πλανᾶσθαι διὰ τὸν τό-
πον I, 6, 3. πλανώμενοι ἀστέ-
ρες I, 6, 6. ἀστήρ πλανώμενος
I, 8, 12. τὰ πλανώμενα [sc.
ἄστρα] I, 8, 3. τὰ συμβαίνοντα
τὰ μὴ πλανῶντα I, 12, 1.
- πλάνης]** τῶν πλανῆτων ἀστρων I,
6, 1. 11. 7, 5. 8, 10.
- πλαστός]** πλαστὸν ἀπλαστὸν IV,
8, 6.
- πλάτος]** I, 4, 5. κατὰ πλάτος
καὶ βάθος I, 4, 6. ὅπως ἀν
τύχῃ καμένη τοῦ πλάτους καὶ
τοῦ βάθους I, 4, 12. εἰς πλά-
τος διαταθέν II, 2, 18. ἐπὶ
πλάτος II, 5, 13. πνεῦμα κινεῖ
τὴν γῆν ἐπὶ πλάτος II, 8, 46.
ὅσα κατὰ μῆκος ἔχει τοὺς πό-
ρους ἀλλὰ μὴ κατὰ πλάτος IV,
9, 25. κατὰ τὸ μῆκος .... κα-
τὰ τὸ πλάτος IV, 9, 27. πλάτη
πολλά ibid
- πλάττειν]** ἀγγεῖον πλάσας θηρ-
νόν II, 3, 35.
- πλατύς]** ἀχανής καὶ πλατύς τόπος
II, 2, 19. τὰ νότια ὕδατα πλα-

- τύτερα II, 3, 26. χρήνη ὕδατος πλατυτέρου II, 3, 40.
- πλεῖστος]** τὰ πλεῖστα τῶν ἀστρων I, 8, 13, 17. πλεῖστοι φορέαι II, 5, 17. πνεῦμα ἐπὶ πλεῖστον πεφυκός ἔναι II, 8, 2. οἱ πλεῖστοι καὶ μέγιστοι τῶν οἰσιμῶν II, 8, 4. τὰ πλεῖστα σχεδὸν τῶν οιμάτων IV, 8, 7. πλεῖστη ἡ ὄντις III, 4, 25. ἑταῦθα ὅπου πλεῖστον τῆς ὕλης IV, 12, 4.
- πλείσιν]** πλείω I, 3, 2, 7, 3. πλείσιοις ἐνὸς γεγένηται I, 6, 6. πλείσιοις I, 7, 9. πλείω καὶ πυκνότερα ἀστρα I, 8, 17. πλείσιονς ψυχρότητος I, 10, 3. ἐπὶ πλείσιν ἀναθεῖν I, 12, 5. ἐπὶ πλείσιν χρόνου I, 14, 13. πλείω τῆς ἀξίας II, 3, 8. εἴτε πλείσιν εἴτε ἐλάττων II, 3, 16. ἐπὶ πλείω χώραν II, 4, 12. τῷ πλείσινι θερμῷ II, 5, 1. πλείσιν θερμότητης II, 5, 9. IV, 11, 3. πλέον ἡ ... II, 5, 14. τόπος πολὺ πλείων II, 5, 20. ἀνεμος μείζων καὶ πλείσιν ibid. διὰ τὸ πλέον ὃν τὸ φέγγος II, 9, 19. πλεῖσιν πλῆθος III, 1, 2. ἐν τῷ πλείσινι πλείσιν ἔστι πῦρ IV, 1, 16. πλείω ἡ ὥστε IV, 3, 20, 26.
- πλεονάζειν]** de mari I, 14, 6.
- πλεονάκις]** πολλάκις καὶ πλεονάκις I, 7, 7. cfr. III, 3, 12.
- πλευστικῶς]** μετρίως ἔχειν καὶ πλευστικῶς de navibus dicitur II, 3, 37.
- πληγή]** II, 9, 5. ὥσπει ἡ πληγὴ II, 9, 13. definitio IV, 9, 16.
- πλῆθος]** πᾶν τὸ τοῦ ὕδατος πλῆθος I, 3, 7. πλῆθος τῆς θερμῆς ἀναθυμιάσεως I, 7, 8.
- 4, 25. διαφέρειν πλῆθος I, 11, 1. βραχὺ τὸ πλῆθος I, 11, 2. μέγιστον ὄφος τῷ πλῆθει καὶ ὕψει I, 13, 17. cfr. 20. διὰ χρόνου πλῆθος I, 14, 9. τοοοῦτον πλῆθος II, 1, 1, 2, 17, 3, 16, 38. πλῆθει καὶ ὀλιγότητι διαφέροντα II, 1, 7. πολὺ πλῆθος Θαλάττης II, 1, 10. πολὺ πλῆθος ὕδατος II, 3, 11. τὸ εἶδος τοῦ πλῆθος II, 3, 21. τὸ πολὺ τοῦτο πλῆθος II, 3, 25. . . τὸ πλῆθος ταύτης τῆς δενάμεως ibid. ἀλλῶ πλῆθος II, 3, 43. πλεον πλῆθος II, 4, 5. πολὺ πλῆθος αέρος II, 4, 9. ἀφθονος ὕδατος πλῆθος II, 4, 12. Θαλάττης πλῆθος II, 5, 13. πλῆθος τῆς Θαλάττης πολλῆς II, 8, 10. cfr. 34. πλῆθος τοῦ πνεύματος II, 8, 34. πλῆθος τῆς ψυχρότητος IV, 3, 20. πλῆθος τοῦ ἐν τῷ ὀπτομένῳ ὕδατος IV, 3, 26.
- πληθύνειν]** Θάλαττα τοῖς ἁενμασι πληθύνοντα I, 14, 6.
- πλημμυρίς]** II, 8, 7.
- πλίνη]** πλήν γε I, 6, 3. πανταχοῦ . . . πλήν I, 10, 6. πλήν οὐ . . . I, 13, 26. οὐδὲν ἄλλο . . . πλήν II, 2, 3. πάντα τὰλλα πλήν IV, 1, 9.
- πλήρης]** ὁ κόσμος τοῦ οὐμάτος πλήρης I, 3, 3. τὰ ἄρω πλήρη πυρός (secundum Anaxagoram) I, 3, 4. διαστήματα πλήρη πυρός I, 3, 6. τόπος δύο εποχῶν πλήρης I, 3, 7. πλήρη οὐμάτος τίνος I, 3, 11. τίνος οὐμάτος πλήρης I, 3, 19. ἀστρων δ τόπος πλήρης I, 8, 16. τὰ φάκαν ἡ πλήρη II, 3, 38. τόποι

- πλήρεις ὅδατος καὶ χιόνος πολλῆς II, 5, 8. σελήνη οὐκ ἀεὶ πλήρης III, 5, 16. ἀέρος ἐστὶ πλήρες [τὸ ἔλαιον] IV, 7, 3.
- πληροῦν] πληρούμενοι οἱ τόποι I, 13, 28. πληρούμενοι τῶν κοιλιῶν ὅδατος II, 8, 14.
- πλησιάζειν] τῶν βίᾳ φερομένων ὁ πλησιάζων ἀήρ I, 3, 20. τῷ νοτίῳ πλησιάζοντος τοῦ ἥλιου I, 6, 4. πλησιάζων ἀνάξει de sole dictum opp. ἀφήνει ἀποχωρῶν II, 3, 6. μάλιστα πλησιάζειν II, 5, 8.
- πλησίον] πλησίον είγαντων ὕστερων I, 3, 10. πλησίον τῆς γῆς I, 3, 10, 11, 4, 12, 8. διὰ τὸ πλησίον ἐλθεῖν I, 6, 1. τοῦ γενέθλιος πλησίον ἡ πορρωτέραν I, 9, 2. πλησίον ὄντος τοῦ ἥλιου I, 9, 6. ὅταν πλησίον ἡ ἡ ἀντίφραξις II, 8, 31. πλησίον γίνεται ἡ φορά II, 8, 32. ὁ πλησίον ἀήρ III, 4, 3. ὅταν ἡ τοῦ ἥλιου οὐέφος πλησίον III, 4, 23. πλησίον ὄντων τοῦ ἥλιου νεφῶν III, 6, 1.
- πλήττειν] πληγῆναι de fulgure III, 1, 14.
- πλοῖον] πλοῖα II, 3, 37.
- πλοῦς] τὰ φαινόμενα περὶ τοὺς πλοῦς II, 5, 13.
- πλωτός] I, 14, 33. πλωτός . . . τόπος γενόμενος I, 14, 27.
- πνεῖν] ἀνέμον πνέοντος I, 10, 4. νότος ἐπνευσθείς μέγας I, 7, 10. πνεῖ ἀπὸ τόπων ἔηρῶν de vento dictum II, 3, 26. ὀρνιθίαι ἐλάττους καὶ ὄφιαιτέραι τῶν ἐτηολῶν πνέονται II, 5, 9. . . οὐ συνεχεῖς πνέονται ibid. βορέας . . . πνεῖ II, 5, 8. πνεῖ ἐκ τῶν τόπων . . . ἀπὸ τόπου τινός II, 5, 19.
- πνεῦμα] πνεύματα I, 1, 2. οὐκ ὑπερβάλλει τὸ πνεῦμα τῶν ὑψηλῶν ὄφῶν I, 3, 17. ἡ φλόξ πνεύματος ἔηρον ζέοις I, 4, 14. περὶ ἀνέμων καὶ πνευμάτων πάντων I, 13, 1. τὸν ἥλιον πνεύματα παρέχεσθαι II, 2, 11. τῷ πνεύματι ἀλειπόντας ὕγειμος II, 3, 26. τὰ πνεύματα πάντας II, 4, 16. πνείματα ἀπ' ἄρκτον II, 4, 19. τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα πνεύματα II, 4, 22. ἥλιος πάνει καὶ συνεξοχμῷ τὰ πνεύματα II, 5, 1. τῶν πνευμάτων ἡ στάσις II, 5, 16. τὸ πνεῦμα τὸ βόρειον II, 5, 17. διωρισμένα πνεύματα II, 6, 10. ἔγγύθεν πνέοντες ἄνθρωποι ἀποβιαζόμενοι τὰλλα πνεύματα παύονται II, 6, 16. πνεῦμα σφοδρότατον II, 8, 2. ἡ τοῦ πνεύματος . . . δύναμις II, 8, 15. πνεῦμα διὰ στόματος φυσώμενον II, 8, 25. πλῆθος τοῦ πνεύματος II, 8, 34. πολὺ τὸ πνεῦμα II, 8, 46. τὸ πνεῦμα κατὰ μικρὰ ἐκχρινόμενον III, 1, 1. πνεῦμα λεπτομερέστερον . . . ἀθρόον καὶ πυκνότερον ibid. πνεύματος ἥδη ὄντος οὕπω δὲ παρόντος III, 3, 5. cfr. 11. definitio IV, 9, 33.
- πνευματικός] ἐκ τῶν πνευματικῶν IV, 3, 4. πνευματικὴ ὡμέτη IV, 3, 5.
- πνευματώδης] πνευματωδεστέρα ἀναθυμηταῖς I, 4, 2. πνευματώδεις οἱ ἐνιαυτοὶ I, 7, 8. ὥραι πνευματωδεσταῖς II, 8, 11. πνευματώδης ὁ ἀήρ II, 8, 13.

πνίγος] καταμαραίνεσθαι ὑπὸ πνίγους II, 5, 3. οὕτω τὰ πνίγη γίνεται II, 5, 8.

πόθεν] ἡ ἀρχὴ πόθεν τῶν ἀνθρώπων I, 13, 5. τὸ γινόμενον ὕδωρ πόθεν ἔσται; II, 2, 23. πόθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως IV, 12, 12.

ποιεῖν] κάτω ποιεῖ τὴν φύσιν I, 4, 11. ὁ ἀὴρ παντόδαπα χρώματα ποιήσει [quod non satis accurate dictum est] I, 5, 2. τὰ χάσματα ..... ποιεῖ τι βάθος ἔχειν δοκεῖν I, 5, 3. τῶν φασμάτων ὅσα ταχείας ποιεῖται τὰς φαντασίας ibid. ἀστέρες ἀφάμενοι οὐθὲν ἀν ἐποίησαν μέγεθος I, 6, 12. κομήτης ποιησάμενος τὴν ἀνατολήν I, 7, 10. μνεῖαν ποιεῖσθαι I, 14, 12. οἱ διατριβοντες περὶ τὰς θεολογίας ποιοῦσιν αὐτῆς [i. e. τῆς Θαλάττης] πηγάς, ἵνα II, 1, 2. cfr. 1, 3. τὸ διατμίσαν πνεύματα ποιεῖν [φασι] II, 1, 3. ποιεῖν νίκτα de sole dicitur II, 1, 15. ἡ αἰτία ἡ ποιήσασα τοὺς πρότερον οἰσθαι II, 2, 1. βούλεται τοῦτο ποιεῖν ἡ φύσις οὕτω II, 2, 6. διὰ τοῦτο ποιεῖσθαι τὰς τροπὰς τὸν ἥλιον II, 2, 7. ποιεῖν τὴν ἐπίχνουν II, 2, 21. ποιεῖν τὴν γένεσιν II, 2, 2. διὰ τὴν μᾶξιν ποιεῖν ἀλμυρότητα II, 3, 10. τοιοῦτον ποιεῖ τὸν χυμόν II, 3, 31. cfr. 3, 23. σκέψιν ποιητέον περὶ τινος II, 2, 32. τὸ ποιοῦν τὴν ἀλμυρότητα II, 3, 36. ξάν τις ὕδωρ ἀλμυρὸν ποιήσῃ II, 3, 38. ὅπόσα πάθη συμβαίνει ποιεῖν ἡ πάσχειν II, 3, 48. πρὸν καπνὸν ποιῆσαι II, 5, 1. ποιεῖν ψόλους II, 8, 37.

πάσχει γὰρ ἡ ὥλη, ἀλλ' οὐ ποιεῖ II, 8, 40. ποιεῖν τὸν κατακλυσμόν II, 8, 42. ποιεῖν πληγὴν II, 9, 5. ἔκμρισις ποιεῖ τὴν βροντήν II, 9, 7. οὕτ' ἐκεῖνοι τὸν φόρον ζέσιν ποιοῦσι ἀλλὰ σῆξιν II, 9, 17. ποιεῖν ἀνάκλασιν III, 4, 2. σκιὰν ποιοῦσι οἱ ἀκτῖνες III, 4, 19. ποιεῖν φυίνεσθαι III, 4, 28. χρώματα ἄπερ οὐ δύνανται ποιεῖν οἱ γραφῆς III, 2, 5. ὁμαλότης τοῦ ἐνόπτρου ποιεῖ χρόαν μίαν τῆς ἐμφάσεως III, 6, 5. τὸ χρῶμα ἐμφαίνεσθαι ποιεῖ ibid. ποιεῖν μεταβολήν IV, 1, 14. οὐθὲν ποιεῖ μεταβάλλειν IV, 1, 15. ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐποίησεν ἐν τοῖς φυσικοῖς IV, 4, 3. τὸ ποιοῦν ως ὅθεν ἡ κίνησις IV, 5, 2. ποιεῖ τὸ ποιοῦν δυοὶ δυνάμεις IV, 5, 3. ποιοῦντος του ψυχροῦ πήγνυται IV, 6, 3. τήκεται καὶ ὁ σίδηρος καὶ τὰ στούματα ποιοῦνται οὕτως IV, 6, 9. [Θερμὸν] ὑπάρχει διὰ τὸ ποιεῖν IV, 8, 1. λευκόν ..... καὶ ψυχρὸν τῷ ποιεῖν τι δύνασθαι τὴν αἰσθησίν ἔστι IV, 8, 3. ὁ οἶνος ταῦτα ποιεῖ τῷ ἐλαῖῳ IV, 9, 35. ὥστε φλόγα ποιῆσαι IV, 9, 40. τὰ ποιοῦντα τὸ θερμόν IV, 10, 3. πάντα δυνάμεις τινὶ ἔστι ἡ τοῦ ποιεῖν ἡ τοῦ πάσχειν IV, 12, 7.

ποίησις] πρὸς ποιησιν εἰπών II, 3, 12.

ποιήτης] οἱ ποιῆται III, 1, 9.

ποιητικός] ἡ γὰρ μεταφορὰ ποιητικὸν II, 3, 12. στοιχεῖα ποιητικά IV, 1, 1. ἐργαζομένων

- τῶν ποιητικῶν IV, 1, 8. ποιητικὸν τὸ ψυχρόν IV, 5, 5.
- ποικιλλα]** ἡ τῶν χρωμάτων ποικιλλα III, 4, 9.
- ποίκιλμα]** III, 4, 29.
- ποικιλτές]** III, 4, 29.
- ποῖος]** I, 1, 1. ποῖα τὴν δύναμιν I, 3, 3. ποῖοι χυμοὶ II, 3, 47. τῶν ὁμοιομορφῶν ποῖα γῆς εἰδῆ καὶ ποῖα ὕδατος καὶ ποῖα κοινά IV, 10, 3 ποῖα θερμά IV, 11, 1.
- πολλάκις]** πνεῦμα πολλάκις γνώμενον I, 5, 3. πολλόνις καὶ πλεονάκις ἡ .. I, 7, 7. ἄπαιδη πολλάκις II, 3, 5.
- πολλαπλάσιος]** τὸ κάτω [τοῦ κύκλου] πολλαπλάσιον I, 6, 4. πολλαπλασία χώρα II, 1, 13. πολλαπλασία ἡ διάκρισις II, 8, 46.
- πολλαχῇ]** πολλαχῇ διεσπαρμένα I, 4, 6. πολλαχῇ τῆς γῆς I, 13, 9. κατὰ μικρὰ μὲν .... πολλαχῇ δὲ I, 13, 12. πολλαχῇ ἡ φλόξ ἐφέρετο συνεχῆς III, 1, 12.
- πολλαχοῦ]** πολλαχοῦ τῆς γῆς I, 13, 27. πολλαχοῦ λιμνάζειν de aquis II, 2, 21.
- πολλαχῶς]** IV, 3, 8.
- πολύς]** πολὺ ... ἐλάττων I, 3, 2. πολὺ ὑπερβάλλειν 1, 3, 7, 8, 15. τοῦ ... ἀέρος πολὺ I, 7, 2. πολλὴ λίαν I, 7, 3. ταχὺ καὶ ἐπὶ πολὺ ἐκκάτειν ibid. ἐπὶ πολὺν τόπον τοῦ ὑψούς I, 10, 5. ὁ τόπος πολύς I, 11, 2. χάλαζα πολλή I, 12, 8. οἱ πολλοὶ I, 13, 4. πολλῷ ἐιάττω I, 14, 29. ἐπὶ πολλὸν χρόνον I, 14, 23. ἐν τῷ πολλῷ ὕδατι II, 3, 9. πολὺ πλῆθος ὕδατος II, 3, 11. τὸ πολὺ τοῦτο πλῆθος II, 3, 25.
- πολὺ πλῆθος ἀέρος II, 4, 9. κατὰ πολλὴν χώραν II, 4, 11. τὰ πολλά II, 4, 12, 9, 8. IV, 7, 10. ὡς τὸ πολλά II, 4, 16. ὕδωρ καὶ χιῶν πολλή II, 5, 8. πολὺ πλεῖστην II, 5, 20. πολὺ τὸ πνεῦμα II, 8, 1. ὡς ἐπὶ τὸ πολύ II, 8, 4, 6. IV, 9, 27, 11, 2. πλῆθος τῆς θυλάττης πολλῆς II, 8, 10. πολὺν ἐπέχειν τόπον II, 8, 48. πολλὴ καὶ συνεχῆς ἐκρίσις III, 1, 2. πολλῷ ἰσχυρότερον III, 1, 13 διὰ τὸ καπνῷ πολλῷ μεμῖχθαι τὸ πῦρ III, 4, 11. μὴ πολὺ ὑπὲρ γῆς III, 5, 22. πολὺ ἡττον τοῦ ὄλγου IV, 1, 16. ἄλλα πολλά IV, 3, 2. εἰς πολύ IV, 9, 12 (i. Φ. δι' ὅλου, vide Comment. II, 508). ἐπὶ πολὺ ἐκτείνεσθαι IV, 9, 28.
- πόμια]** γλυκὺ πόμα II, 3, 13.
- πόντιος]** ἐν ταῖς νήσοις ταῖς ποντίοις II, 8, 48.
- πορεία]** ὑπὸ τὴν τοῦ ἥλιου πορείαν I, 7, 5. τὰ φαινόμενα περὶ τε τοὺς πλοῖς καὶ τὰς πορείας II, 5, 13.
- πορφυρεύς]** II, 3, 4.
- πόρος]** συνιόντων τοῦν ἔξω πόρων IV, 3, 23. ὅταν οἱ πόροι μυσθῶσι ibid. ἐλάττους τοὺς πόρους λειφθῆναι τῶν τοῦ ὕδατος ὕγκων IV, 8, 9. πολλοὺς ἔχειν παραλλάττοντας πόρους IV, 9, 12. πόρους κενοὺς συγγενοῦς σώματος IV, 9, 16. πόρους ἄλλα μὴ κατὰ πλάτος IV, 9, 25. cfr. 27. πόρους διεκτικοὺς πυρός IV, 9, 30. ἐν τοῖς κατ' εὐθυνωρίαν πέροις ibid. πόροι ἐν τοῖς οπηλατοῖς IV, 10, 12.

πόρρω] ὅσῳ πορρώτερον ὁ τόπος τῆς γῆς 1, 3, 10. δεῖ [φορᾶν] μὴ πόρρω εἶναι 1, 3, 20. πόρρω που ἀπὸ τῆς γῆς 1, 8, 6. πόρρω τῆς γῆς 1, 13, 30. πόρρω μεταφρίζεσθαι 1, 10, 4. πόρρω προϊόντων II, 3, 9. πορρώτερω γίνεσθαι de sole dicitur II, 4, 3. εἰς τῶν πόρρω τινὰ τόπον II, 4, 14. πόρρω ὄντα τὸν ἥλιον II, 5, 9. πόρρω διήκειν II, 5, 18. πόλις οὐσα οὐ πόρρω II, 8, 19. διὰ τὸ πόρρω πάντα μελάντερα φαίνεται III, 4, 20. ἡ ὄψις ὕσπερ τὸ πορρώτερον ὅρᾳ III, 4, 31. πόρρω ἀποτεινομένη ἡ ὄψις III, 6, 7.

πόρρωθεν] ἐγγύθεν . . . πόρρωθεν II, 8, 26. ἀφ' ὕδατος γίνεται ἀνάκλασις καὶ πόρρωθεν III, 4, 10.

πορφυροῦς] πορφυροῦν χρῶμα 1, 5, 2. οὐ φοιτηῆν ἀλλὰ πορφυρᾶν τὴν χρόαν III, 4, 17. τὰ πορφυρᾶ 111, 4, 29.

πόσος] I, 1, 1. 3, 2. II, 6, 1. τῷ εἶδει καὶ τῷ πόσῳ μεταβαλλότων τῶν μερῶν II, 3, 20. τῆξις διὰ πόσα καὶ ἐν πόσοις ἴστιν IV, 7, 23.

ποταμιᾶς] τὰ κρηγαῖα καὶ ποταμιᾶ 11, 1, 8.

ποτάμιος] ποτάμιον ὕδωρ II, 3, 11.

ποταμός] ποταμῶν I, 3, 2. ὁ τῆς ἀτμίδος ποταμός 1, 9, 6. περὶ τῆς τῶν ποταμῶν γενέσεως 1, 13, 6. ποταμοῖς τοῖς μὲν ἀενάουσι εἶναι, τοὺς δὲ οὐκ ἀενάουσι I, 13, 7. οἱ καταπινόμενοι τῶν ποταμῶν 1, 13, 27. ποταμός ναυσιπέρατος 1, 13, 30. ποτα-

μῶν γενέσεις καὶ ἀπολείψεις I, 14, 1. τὸ λεγόμενον ἄγω ποταμῶν II, 2, 22. ποταμοὶ τελευτῶντες εἰς θάλατταν — — εἰς ἀλλήλοις II, 2, 23. ἔργα ποταμῶν II, 2, 24. ποταμοὶ ἐπιτεμνόμενοι τῷ τόπῳ ibid. ὅπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ θερμόν ἔξιόν IV, 10, 11.

ποτέ] διὰ τίνα ποτ' αἰτιαν I, 3, 10. ἢν ποτε I, 14, 31. ποτὲ εἶναι δεῖ νομίζειν II, 3, 44. τέλος πανσασθαν ποτε II, 7, 8. διό τι ποτε τοῦτο γίνεται II, 9, 12. συμβαίνει ποτέ IV, 11, 8. ποτὲ ἵπαρχοι καὶ ποτὲ οὐ IV, 12, 7.

πότερον] ποτέρωθεν ἡ ἀρχή, πότερον . . . ἡ II, 4, 24. πότερον ἡ . . . ἡ . . . IV, 10, 14.

ποτέρωθεν] ἡ ἀρχή II, 4, 24.

πότιμος] II, 3, 31. πότιμον ὕδωρ I, 13, 30. πότιμον γίνεσθαι τὸ ἀλμυρόν II, 2, 4. πότιμος τροφὴ II, 2, 15.

ποῦ] μήχρι ποῦ I, 3, 2.

πού] πόρρω που ἀπὸ τῆς γῆς 1, 8, 6. δή που I, 14, 19. εἰ μὴ που κωλύει θάλαττα II, 5, 13.

πούς] IV, 10, 2.

πρᾶγμα] ἐλάττων ἡ ἐν τῷ ἀέρι θερμότης τῆς ἐν τῷ πράγματι IV, 1, 14. κίνησις τῆς ἐν τῷ πράγματι προϊπαρχούσης θερμότητος IV, 1, 15.

πράσινος] τὸ πράσινον III, 2, 5, 4, 24, 27 sqq. αὐτορίου. τὸ φοιτηῖν παρὰ τὸ πράσινον λευκὸν φαίνεται III, 4, 26. cfr. 27.

πρητής] de peripheria dicitur I, 13, 13.

- πρηστήρ] περὶ τυφώνων καὶ πρηστήρων I, 1, 2. πρηστήρ III, 1, 8.
- πρὸν] πρὸν συστῆναι I, 10, 8. πρὸν πνεῖν II, 4, 24. οὐ πρότερον . . . πρὸν II, 8, 18.
- πρίων] IV, 12, 11. πρίων ὁ ἔυλινός IV, 12, 5.
- πρό] πρὸ ὄμμάτων I, 13, 18. πρὸ τῶν μειζόνων σεισμῶν II, 8, 24. cfr. 27.
- προσιθρεσίς] ἡ ἐξ ἀρχῆς προσιθρεσίς πάσῃ I, 1, 3.
- προσαναλίσκεσθαι] I, 13, 7.
- προσανελθεῖν] τὸ προσανελθόν II, 3, 5.
- προσαπολείπειν] I, 14, 23.
- προσαπορεῖν] προσαπορήσαντες πρὸς ἡμᾶς αὐτούς I, 13, 1.
- πρόβλημα] ὅσα μὴ συμβέβηκεν ἐν τοῖς προβλήμασι εἰρῆσθαι II, 6, 1.
- προδιελθεῖν] προδιελθῶμεν τὰ εἰρημένα I, 8, 1.
- πρόδρομος] μέχρι τῶν ἐτησίων καὶ προδρόμων II, 5, 2.
- προδύειν] ἀστήρ προδεδυκὼς τοῦ ἥλιου I, 6, 10. Lexicis addatur.
- προελθεῖν] προέρχεται ὁ φόρος τῆς κινήσεως II, 8, 38.
- προηγεῖσθαι] εἰδῶλον ἐδόκει προηγεῖσθαι αὐτῷ III, 4, 3. προηγεῖται ἡ διαιρεσίς IV, 9, 24. ὅσα δύναται μήτ' ἐξ ἀνάγκης προηγεῖσθαι τῇς διαιρέσεως IV, 9, 26.
- προθερμαίνειν] I, 12, 17.
- προϊέναι] προϊόντος τοῦ χρόνου I, 14, 30. προϊὼν ὁ νότος II, 3, 27. [σεισμὸς] μέχρι περὶ τετταράκοντα πρόσιοι πολλάκις ἡμέρας II, 8, 33. εἰς τὸ πρόσθεν προϊέναι III, 1, 3. πόρρω προϊέντων IV, 3, 9.
- πρός] πρὸς τούτους I, 2, 2. 3, 21. 6, 10. II, 4, 28. III, 4, 23. πρὸς δὲ τούτους I, 8, 6. πῶς ἔχει τάξει πρὸς τὰλλα I, 3, 2. πηλίκος ἢν τις εἶη πρὸς τά . . . ibid. ἀναλογία πρὸς τὰ οὐσιοτάχα σώματα I, 3, 7. οὐδὲν μόριόν ἔστιν . . . πρὸς τὸ περιέχον μέγεθος ibid. τέτακται πρὸς τὴν θέσιν I, 3, 9. πρὸς λεκχησόμενα διορίζοντες I, 3, 12. καταλήγειν πρὸς τὸν ἄτρα ibid. οὐχ ἔλκειν τὸ ὕδωρ πρὸς ἑαυτὸν I, 6, 4. τὴν ὄψιν ἀφικεῖσθαι πρὸς τὸν ἥλιον I, 6, 5. cfr. III, 4, 33. ἐν τῷ πρὸς ἄρκτον τόπῳ I, 6, 7. 8. σκιὰ πρὸς τοῖς ἀστροῖς I, 8, 6. κάτω φερομένουν [τοῦ ὑγροῦ] πρὸς τὴν γῆν I, 9, 7. ὀλιγότητες πυρὸς πρὸς τὸ ὕδωρ I, 10, 1. πρὸς τὴν ἔω τὴν χειμερινὴν I, 13, 15. πρὸς τὴν ἔω τὴν θερινὴν I, 13, 17. ἐν χρόνοις παμμήνεσσι πρὸς τὴν ἡμετέραν ζωὴν I, 14, 7. ὁ τῆς γῆς μέγεθος οὐδέντεν ἔστι δή που πρὸς τὸν ὄλον οὐρανόν I, 14, 17. τὰ ὑψηλότερα τὰ πρὸς ἄρκτον II, 1, 14. ἀντικεῖται πρὸς δόξαν ἀποφτα II, 2, 4. μέχρι πρὸς II, 2, 48. πρὸς πολησιν εἰπών, . . . πρὸς τὸ γνῶναι οὐχ ἴναρις II, 3, 12. ἀναθυμίασις ὃς πρὸς τὴν χώραν II, 4, 14. ὡς εἰκάσαι πρὸς μικρὸν μεῖζον II, 8, 17. σημεῖα καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν πολλαχοῦ γέγονον II,

8, 18. ἔστι πρὸς ἐκεῖνα λευκόν [puniceus color iuxta viridem positus] III, 4, 26. ποικιλταὶ ἑργαζόμενοι πρὸς τὸν λύχνον III, 4, 29. ἀσυμμετρὰ πρὸς τὸ ὑγρόν IV, 3, 6. τὰ πρὸς ἐδωδήν, ... πρὸς ὁφῆσιν ... ἐψύμενα IV, 3, 16. ἀπλῶς μὲν σκληρὸν καὶ μαλακὸν τὸ ἀπλῶς τοιοῦτον, πρὸς ἔτερον δὲ τὸ πρὸς ἐκεῖνο τοιοῦτον IV, 4, 8. χωρίον τὴν θέσιν πρὸς τὸν ἥλιον ἐστραμμένον IV, 4, 18. τὰ πρὸς τὰς αἰσθήσις ἓδια IV, 8, 3. λέγω τῶν ἀπλῶς μαλακῶν καὶ μὴ πρὸς ἄλληλα IV, 9, 25.

προσάγειν] ὄψις κλωμένη ... τὸ λευκὸν προσάγει πρὸς τὸ μέλλαν III, 4, 23.

προσαγορεύειν] I, 2, 2. II, 4, 1. IV, 3, 8.

προσαγωγῆ] ἐκ προσαγωγῆς I, 13, 23, 14, 7. II, 8, 35.

πρόσγειος] σεισμὸς τῶν προσγείων II, 8, 48.

προπεῖσθαι] ταῦτα τέχνης προσδεῖται τῇς ἑργασομένης II, 1, 8.

προσεχῆς] τὸ προσεχὲς τοῦ κάτω κόσμου I, 3, 13.

προσηγορία] παλαιὰν εἰληφε τὴν προσηγορίαν I, 3, 4.

προσῆκειν] προσῆκε μᾶλλον I, 3, 10. μᾶλλον προσῆκε I, 3, 19.

προσῆκουσαν ἔχει σκέψιν I, 13, 5.

προσηκόντως] ἀπορηθῆναι προσηκόντως II, 2, 13.

προσημαίνειν] II, 8, 21.

πρόσθεν] τὸ οὐε τὸ πρόσθεν προϊέναι III, 1, 3.

προσκάλειν] τῇ ὑπερβολῇ προσκανθῶσθαι λέγεται IV, 3, 21.

προσπίπτειν] ὅτων ὁ ἄνθρωπος καὶ προσπίπτων II, 8, 14. διὰ τὸ προσπίπτειν [τὸ πνεῦμα] στερεοῖς ὄγκοις II, 8, 38. ἀναφέρει [ὁ τυφῶν] φῶν προσπίπτης τοῦ πνεύματος III, 1, 7. προσπιπτούσης τῆς ἀρχῆς τοῦ πνεύματος III, 1, 14. ἀπό ... περιφερείας προσπίπτει ἡ ὄψις πρὸς τὸν ἥλιον III, 4, 25. ἡ νεφέλη λευκὴ οὖσα προσπιπτούσα παρὰ τὸ πράσινον III, 4, 27. διὰ τὸ προσπίπτειν τοιάντην οὖσαν τὴν ὄψιν III, 6, 1.

προσπορίζειν] προσπεπορίσθω γραμμὴ πρὸς γραμμήν ... III, 5, 7.

πρόσφατος] Ὁμηρος. πρόσφατος ὥν ώς εἰπεῖν πρὸς τὰς τοιαίτας μεταβολάς I, 14, 12.

προσφιλονεικεῖν] Ἀηδόνεις προσπεφιλονεικηκε τῇ δέξῃ τῇ αὐτοῦ I, 6, 10.

προσφίειν] οἵσα ... ἔχει τοὺς πόρους καθ' οὓς προσφίεται ἄλλιγλοις IV, 9, 25.

προσχωνίναι] προσχονιμένη [θάλαττα] I, 14, 6. ὁ Βόσπορος ὃςδιὰ τὸ προσχοῦσθαι I, 14, 30.

πρόσχωσις] πᾶσα ἡ χώρα τοῦ ποταμοῦ πρόσχωσις οὖσα τοῦ Νείλου I, 14, 11. τὰ περὶ τὴν Μαιῶτιν λίμνην ἐπιδέδωκε τῇ προσχώσει τῶν ποταμῶν τοσοῦτον, ὡστε ... I, 14, 29.

πρόσωποι] IV, 10, 2. 12, 4.

προτερεῖν] διὰ τὸ τὴν ὄψιν προτερεῖν τῆς ἀκοῆς II, 9, 9.

πρότερος] εἰρηται πρότερον I, 1, 1. 3, 4 ac *αινειν*. οἱ πρότερον I, 1, 2. 9, 6. II, 2, 1. οἱ πρότερον ἄνθρωποι I, 3, 3. διώρισται πρότερον I, 2, 1. ὥρισμένοι πρότερον διοικισμοὶ I, 3, 1. εἰρηται καὶ πρότερον I, 3, 6. εἰρήκαμεν πρότερον I, 3, 13. πρότερος Ἀναξιμένης II, 7, 1. οὐ πρότερον .... περὶ II, 8, 18. πρότερον .... ὑστερον II, 9, 15. προφανίς] ταῦτα προφανέστατα ἔχει τὴν δύναμιν IV, 10, 3. προχειρίζειν] ἐπισκεπτὸν προχειρίζομένοις περὶ ἔκαστον γένος III, 7, 6. πρόχειρος] ἐν προχειρὶ ωἰδεῖν II, 3, 4. προχείρως] ἔοικε εἰρῆσθαι προχειρῶς II, 9, 13. προύπάρχειν] θερμότης ἡ ἐν τῷ πράγματι προϋπάρχουσα IV, 1, 15. οἵσα ... ὑπὸ ψυχροῦ προϋπῆρχεν ὅπα IV, 6, 7. προωθεῖν] ἄνεμοι φθάνονται πηγάννυτες ἡ προωθοῦντες II, 6, 17. ἀτμὲς ἡν προωθεῖ [ὁ καινατλος] II, 6, 20. διὰ τὸ τὴν θάλατταν προωθεῖσθαι πόρρωθεν II, 8, 21. πρώιον] πνεῦμα τῆς ἐκλείψεως πρωῖτιερον II, 8, 33. πρῶτος] καὶ τὸ πρῶτον ... καὶ τὸ τελευταῖον I, 14, 29. τὸ πρῶτον ... εἴτα ... μετὰ δὲ τοῦτο I, 14, 30. τὸ πρῶτον καὶ τὴν ἀρχὴν II, 2, 20. τὸ πρῶτον εὐθὺς II, 3, 10. ἡ πρώτη γένεσις τῆς γῆς II, 3, 17. τὰ βιαρύτερα πρῶτα φέρεοθαι II, 3, 28. ὁ πρῶτος ἀφικνεῖται

φόρος II, 9, 9. ὑγρὰ πρῶτον ἔηρα τέλος IV, 1, 7. ἡ πρώτη λεχθεῖσα ἀπεψία IV, 3, 19. πτῶσις] περὶ κεραυνῶν πτῶσεως I, 1, 2. ὑπὸ τυρος πτῶσεως μεγάλης II, 4, 9. πῦον] ὅταν γένηται πῦον [τὰ συνιστάμενα] IV, 2, 5. πυκνός] πυκνότερον φῶς ορρ. Ἑλατιον I, 5, 2. πυκνοὶ καὶ πλείοντες I, 7, 9. πυκνότατα ... τῶν ἀστρων I, 8, 17. πλείω καὶ πυκνότερα ἀστρα iibid. οὐ πυκναὶ αἱ φακάδες αἱ μεγάλαι I, 12, 15. οπόγγος πυκνίς I, 13, 12. πυκνοτέρα σύστασις τῶν νεφῶν II, 9, 2. πνεῦμα πυκνότερον III, 1, 1. νέφος πυκνόν ορρ. μαρόν III, 6, 3. πυκνὴ ἀχλύς III, 6, 5. πυκνότης] πυκνότης τῶν ἴψηλῶν τόπων I, 14, 23. πυκνότης τῶν νεφῶν II, 9, 7. πυκνότης καλκοῦ λειον III, 6, 5. πυκνοῦν] ἀπωθεῖ πυκνομένη I, 4, 11. ἡ μάλιστα ἐπίκινωσις τὸ ἵπεκκαυμα I, 7, 4. οὕτω πεπυκνωμένος ὁ ἀΐρ, ὥστε .. I, 7, 5. νέφεσι πυκνοῦν τὸν οὐρανόν II, 6, 20. διὰ τὸ τὰ νέφη πυκνοῦθαι III, 1, 4. πύκνωσις] ἡ πύκνωσις κάτω ὕπει ἡ ἀπωθοῦσα I, 4, 10. ὅταν εἰς τὴν τοιαύτην πύκνωσιν ἐμπέσῃ I, 7, 3. τάχος τῆς πυκνώσεως I, 12, 12. Ερχεοθατε εἰς πύκνωσιν ἰδατόδη III, 3, 6. πυνθάνεσθαι] ἐκ τοῦ πυνθάνεσθαι ἀνέγραψαν I, 13, 14. πῦρ] πῦσιν ἐπιπολάζον πῦρ I, 2, 1. αἰθῆρ πυρὶ ταύτιν (secundum Anaxagoram) I, 3, 4. τὰ

ένω πλήρη πυρός 1, 3, 4. πῦρ
καθαρὸν 1, 3, 5. διαστήματα
πλήρη πυρός 1, 3, 6. πῦρ ἐξ
άέρος 1, 3, 7. διὰ συνήθειαν
καλοῦμεν πῦρ, οὐκ ἔστι δὲ πῦρ
1, 3, 14. ἀναθυμίασις δυνάμει
οἴον πῦρ 1, 3, 15. τὸ πάγαθυ-
μιώμενον πῦρ 1, 3, 18. τὸ πε-
φεύκον πῦρ 1, 3, 21. τὸ θερμὸν
καὶ ἔχον δικαιομένης πῦρ 1, 4, 3.
πυρὸς ἀρχὴ μικρά 1, 7, 4. τὸ
ἔχοντος τοῦ ἀτέρος δέντρου ἔχει
πυρός 1, 8, 11. τὸ ὑγρὸν πυρός
1, 11, 3. πῦρ ἔσῃ, ὅπερ ἂν ἔχῃ
τροφήν II, 2, 8. ὑποκαθμενον
τρέψεται πῦρ II, 2, 10. πυρός
ἡ ἀστραπὴ διάλαμψις, ἡ δὲ
βροντὴ σφέσις II, 9, 20. τὸ τῶν
χλωρῶν ἔνδιων πῦρ III, 4, 11.
τὸ πῦρ λαμπτὸν ὃν καὶ λευκὸν
ibid. πῦρ ἐπὶ πῦρ III, 4, 28.
ἄλη τῷ πυρὶ ἔστιν IV, 1, 9.
ἐν τῷ πλεῖστῳ πλεῖστὸν ἔστιν οἰ-
κεῖσιν πῦρ IV, 1, 16. δι’ ὀλι-
γότητα τοῦ ἔξω πυρός IV, 3, 26.
πόροι δεκτικοὶ πυρός IV, 9, 30.

πυρίγν] οἱ ἐκ τῶν δακτύλων [ἐκ-
θλιβόμενοι] πυρῆνες I, 4, 9.
πυρῆνες ἐκ τῶν δακτύλων πη-
δῶντες II, 9, 4.

πυρίμαχος] λιθος ὁ πυρίμαχος
IV, 6, 11.

πυρκαί] μικραὶ πυρκαῖαι III,
1, 13.

πυροῦν] ἐκ πεπυρωμένων τὸ λει-
πόμενον II, 3, 24. πάντα δοσα
πεπύρωται II, 3, 29. πυρῦμα
ἐφέρετο ἄνω πεπυρωμένον III,
1, 13. πυροῦται πάντα . . .
χρυσὸς μόνος οὐ πυροῦται III,
7, 6. πυρούμενων χωρὶς IV, 9,
31. ἐν ἀπαοίν ἔστι θερμότης . . .

Tom. II.

τοῖς πεπυρωμένοις IV, 11, 3.
κάει μάλιστα, ἐὰν πυρωθῇ IV,
11, 8.

πυρώδης] ὁ ἥλιος φαίνεται λευ-
κός, ἀλλ’ οὐ πυρώδης ἦν I, 3,
21. χρώματα ἐκ πυρώδους καὶ
λευκοῦ γινόμενα I, 5, 2. ὁρχὴ
πυρώδης I, 7, 3. πυρώδης ἡ
οὐστασίς I, 7, 8.

πύρωσις] πύρωσις λεπτὴ καὶ
ἀνθενής II, 9, 8. τῇ πυρώσει
χωματίζειν III, 1, 8. ἡ ἐν τῷ
ὑγρῷ πύρωσις IV, 3, 13.

πυτία] IV, 3, 17.

πωγωνίας] definitio et quomodo
a cometa differat I, 7, 3.

πώποτε] I, 13, 29.

πώς] ἐξ ἀνάγκης συνεχής πως II,
1, 2. ὅταν κανηθῇ πως I, 4, 5.
ἀναθυμίαστε πως ἄνεμός ἔστιν
II, 9, 21. εἰ μὴ ἔχει πως οὕτως
III, 3, 6. ἀλλως πως θερμαι-
νόμενον IV, 2, 5. ἐπεὶ τὸ πή-
γνωσθαι ἔηραιτεσθαι πῶς ἔστιν
IV, 5, 3.

πῶς] I, 3, 2, 19. πῶς δυνατόν;
I, 8, 10. πῶς γὰρ δυνατόν; II,
3, 16. ὅλως δὲ πῶς οἷον II,
3, 11.

P.

φύβδος] ὅταν τὴν θάλασσάν τις
φύβδῳ τύπῃ II, 9, 18. παρή-
λιος καὶ φύβδοι III, 2, 6. αἱ
καλοῦνται φύβδοι III, 4, 14.

φυγδαῖς] τὰ ἴδατα φαγδαῖα I,
12, 19.

φύδιος] φύδιον ἀναλογουσθαι I,
14, 29. οὐ φύδιον διδεῖν IV,
12, 8.

φαδίως] φαδίως τὴν ἔψιν ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὸν ἥλιον I, 6, 5. ἡ γὰρ ἀντιτυπήσῃ καὶ μὴ φαδίως διέλθῃ II, 8, 34.

φύλνειν] έάν τις λεπταῖς φαντοῖ φανηγείς τι χωρίον III, 4, 18.

φύλις] μικροὶ συνιστάμεναι φανδεῖς I, 13, 10. ἀπὸ φαντάδων μικρῶν γίνεται ἡ ἀνάκλασις τῆς ἐριδος III, 4, 12. έάν τις λεπταῖς φανίσῃ φανηγείς III, 4, 18.

φυτίζειν] ἐν τῇ νεφελῇ φαπιζόμενον τοῦ ὄχρου II, 9, 18.

φέτην] φέτην ἀναγκαῖον τὸν ἀέρα I, 3, 16. κύκλῳ φέτην I, 3, 17. ποταμὸς φέτων κύκλῳ I, 9, 5. φέτη μάλιστα δὲ ἡ φέτων εἰν τοῖς ὑψηλοῖς I, 10, 5. τὸν ἀέρα κινούμενον καὶ φέντα ἄνεμον εἶναι I, 13, 2. τὰ φέντα τῶν ποταμῶν ἐκ τῶν ἔφων φαίνεται φέντα I, 13, 11. ὁ Βόσπορος ἀεὶ φέτη I, 14, 30. φένουσα ἡ θάλαττα φαίνεται κατὰ τὰς στενότητας II, 1, 11. φέτη κάτωθεν II, 2, 21. εἰς δὲν τόπον ἀθρόοι φένουσι οἱ ποταμοὶ II, 3, 11. ἡ ἀναθυμίασις ἡ μὲν φέτη κατὰ τὴν οἰκεῖαν χώραν, ἡ δὲ πρὸς τὴν γειτνιῶσαν II, 4, 14. ἡ φένοςται τὸ ἀνίόν II, 4, 25. φέτων δὲ ἄνεμος καὶ προσπίπτων II, 8, 14. τεκμήριον τῷ φέτην ὑπὸ τὴν γῆν τὰ πνεύματα II, 8, 20. φέτην ἐφ' ἐν II, 8, 45. τὸ κινούμενον καὶ φέτον ἥπτον σήπεται IV, 1, 15. τήκεται δὲ θεός ὁ πυρίμαχος ὥστε στάζειν καὶ φέτην IV, 6, 11. τὸ φέτον ὅταν πιγμῆθῇ ibid. αἱ μύλαι τήκονται ὥστε φέτην ibid.

φέπειν] κάτω φίπτεῖται διὰ τὸ τὴν πύκνωσιν κάτω φέπειν I, 4, 10. συνιεῦσσα καὶ κάτω φέποντα I, 4, 11. ἐφ' ὅπότερ' ἂν φέψῃ ὁ Τάρταρος II, 2, 22. φέπει τάχιστα κάτω II, 3, 28.

φέῦμα] τὰ φέύματα τῶν ποταμῶν . . . φαίνεται φέοντα I, 13, 11. πάντων τῶν ποταμῶν φέῦμα πλεῖστον I, 13, 16. Νείλου τὸ φέῦμα τὸ πρῶτον I, 13, 21. τὸ φέῦμα μεταβάλλειν de θυντίο δι- cītur I, 14, 22. τὸ φέῦμα τὸ πλεῖστον II, 1, 14. φέύματα ποταμῶν II, 2, 24. τὸ τῆς φλογὸς φέῦμα II, 3, 21. φέύματα ποταμῶν ἡ πρηνᾶν II, 3, 44. φέῦμα γινόμενον σφοδρόν II, 8, 10.

φηγμίς] σφόδρα παχεῖαι καὶ σκολιαὶ αἱ φηγμῖνες II, 8, 29. . . . λεπταῖς καὶ εὐθεῖαι ibid. ὕσπειρ φηγμίς ἀέρος II, 8, 30.

φηγγύναι] βρεχομένην τὴν γῆν καὶ ἔηραινομενην φηγγυνούσθαι II, 7, 6. φαγέντος II, 8, 19. φηγγυνούμενων καὶ ἔηραινομενων τῶν ξύλων II, 9, 6. cfr. III, 1, 13.

φίλια] IV, 10, 2. ἀρχαὶ καὶ φίλαι γῆς καὶ θαλάττης II, 1, 2.

φίπτεῖν] ἔντα διὰ τὸ ἐκθλίβεσθαι φίπτεῖται I, 4, 9. κάτω φίπτεῖται διὰ τὸ τὴν πύκνωσιν εἰς τὴν κάτω φέπειν I, 4, 10. τὰ ἐφ' ἡμῖν ὑπτούμενα I, 4, 13. φίπτειν τὰ ἴματα II, 3, 39.

φίψις] ἡ φορὰ φίψις ἔστις I, 4, 7. ταχυτής ὁμοία φίψις I, 4, 8. κάτω ποιεῖ τὴν φίψιν I, 4, 11.

φοῦς] γόνα ποιεῖ δὲ φοῦς I, 14, 30.

ὅσφεῖν] ὁφήσασα [*ἡ Χάρυβδες*] II, 3, 3.

ἔόφησις] IV, 3, 16.

ὅσώδης] θάλαττα φοάδης II, 8, 8.

ὅνειν] ὅταν εἶσω τύχῃ φνὲν τὸ
ἴξω ἀναθυμιώμενον II, 8, 4.
τόποι δι' ὧν ἀν φύῃ [τὸ πνεῦ-
μα] II, 8, 34. ὄνειρος εἶσω τοῦ
ἀνθρου II, 8, 43.

ὅνσις] πηγὴ τῆς φύσεως II, 1, 7.
οἵς τὸ κοιλότατον ἡ φύσις καὶ ἡ
θάλαττα τὸν τοιοῦτον ἐπέχει τῆς
γῆς τόπον II, 2, 16. ἔστι πνεῦ-
μα φύσις συνεχής ἐπὶ μῆκος ἀ-
ρρος IV, 9, 33.

Σ.

σαλεύειν] τὴν ἐπίφρενον ποιεῖν
διὰ τὸ σαλεύειν αὐτὸν II, 2, 20.

σανδράκη] III, 7, 3.

σαπρός] ἐν τοῖς σαπροῖς ζῷαι ἐγ-
γίνεται IV, 11, 4.

σαπρότης] IV, 1, 7.

σάρξ] IV, 8, 4, 12, 12. αἱ σάρ-
κες τῶν ζῴων II, 2, 14. δύνα-
μις συνεκρινομένη ἐκ τῶν σαρ-
κῶν II, 3, 14. ἐπὶ σαρκὸς καὶ
σότοῦ δῆλα IV, 12, 4. οὐδὲ
σάρξ οὐδὲ σπλάγχνον ibid. καὶ
σάρξ καὶ τεῖχον IV, 12, 7.

σάττειν] τὸ σαττόμενον τοιαύτην
ἔχει τὴν φύσιν II, 7, 8.

σαφής] οἴσοδαι τι σαφές εἰρητ-
αι II, 3, 12.

σθενγύναι] [θορβας] ἐκ τοῦ χει-
μῶνος τῆς θυμιάσεως οβέννυνοι
τὴν θερμότητα II, 9, 20. τὸ
ψῦχος οβέννυνοι εὐθὺς γενομένην
ἔτει ἀρχῆν . . . III, 1, 5.

σθέσις] βροντὴ πυρὸς οβέσις II,
9, 20.

σείειν] οείσοδαι [*ιὴν γῆν*] τυπο-
μένην κάτωθιν ἄνω δι' ὅλης II,
7, 4. οείσοδοι τὴν γῆν ὑπὸ τῶν
ἀπορρηγνυμένων κολωνῶν II, 7, 6.
τὸ σεῖον τὴν γῆν πνεῦμα II, 8,
41. οεισμὸς οὐκ εἰσάπαξ παύσ-
ται οείσος II, 8, 33. ἀνατρέ-
πεται ἡ γῆ οεισμένη II, 8, 39.
[χῶραι] οείσονται μᾶλλον II, 8,
11. ἐλαττονάκις οείσειν II, 8, 46.

σεισμός] περὶ τα πνευμάτων καὶ
οεισμῶν I, 1, 2. οεισμὸς καὶ
κίνησις γῆς II, 7, 1. τὰ συμ-
βαίνοντα περὶ τοὺς οεισμούς II,
7, 4. ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν οει-
σμῶν II, 8, 5. ισχυρότερος δὲ
οεισμὸς II, 8, 7. οἱ μείζονες
οεισμοὶ II, 8, 24. οημεῖον εἰώ-
θός γίνεσθαι πρὸ τῶν οεισμῶν
II, 8, 28. οεισμὸι τῆς γῆς II,
8, 44.

σελίγη] τὸ ἄνω καὶ μέχρι οελή-
νης σῶμα I, 3, 12. κάτω οελή-
νη I, 4, 13. ἀστρα τε καὶ
οελίγην καὶ ἥλιον ibid. ἐκλεψίς
τῆς οελίγης II, 8, 30. οελίγη
ἀσθενεστέρα τὴν φύσιν III, 5, 16.
σεμίρος] τραγικώτερον καὶ οεμνό-
τερον ὑπέλαφον II, 1, 2.

σημιαίνειν] ηγήσοσθαι μοι δοκεῖ
οημαίνειν I, 3, 4. αἱ ἄλφι οη-
μαίνονται πνεύματα καὶ ἀνέμοις
I, 7, 8. οημαίνει κανουμένην
πνεύματος ἀρχῆν II, 4, 24.

σημεῖον] οημεῖον δ' ἴκανόν I, 3,
21, 8, 17. οημεῖον δ' ἡ ταχυ-
τής I, 4, 13. οημεῖον τοῦ ἱνό-
πτρου I, 8, 8 (vide Comment,
Vol. I, p. 416). διμέλη οημεῖον
47 *

εύδιας I, 9, 4. τοῦτο σημεῖον τοῦ παγῆναι I, 12, 9. περὶ τοῦ τὰ πρὸς ἄφοτον εἶναι τῆς γῆς ὑψηλὰ σημεῖον τι II, 1, 15. φυνεψὸν διὰ πολλῶν σημείων II, 3, 22. ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον II, 6, 14. σημεῖα πρὸς τὴν ἡμετέραν αἰσθησιν II, 8, 18. σημεῖον τῆς αἰτίας II, 8, 22. ὕδατος εἰκότως σημεῖον III, 3, 3 (cfr. Comment. Vol. II, p. 278). ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου πρὸς αὐτὸ σημεῖον αἱ ἵσαι κλασθήσονται ἐπὶ κύκλου γραμμῆς ἀεὶ III, 3, 7. ἄλλον τινὸς ἀνατέλλοντος σημείου III, 5, 2. ὑγιεῖα σημεῖα IV, 2, 6.

σημειώδης] III, 3, 12.

σήπειν] ζῷα ἐγγίνεται τοῖς σηπομένοις III, 1, 18. ἔχεται τέλος γίνεται τὰ σηπόμενα IV, 1, 7. σήπεται πάντα τὰλλα πλὴν πυρὸς IV, 1, 9. τὸ ὑγρὸν ἡ σηπόμενον ἡ ἄλλως πως θερμανόμενον IV, 2, 5. σήπεται τὸ ἀποκριθὲν IV, 3, 25. ἀπόκρισις σηπομένη ἐν τῇ κάτῳ κοιλίᾳ ibid.

σῆψις] τῇ ἀπλῇ γενέσει λανατίον μάλιστα κοινὸν σῆψις IV, 1, 7. ἡ κατὰ τὴν ἔψησιν λεγομένη σῆψις IV, 3, 18. . . ἔντα δὲ σῆψις ἔστιν οἷον τὰ σύντηκτα IV, 11, 5.

σίδηρος] IV, 6, 8. ἡ εἰργασμένος σίδηρος IV, 6, 9. οἰδηρος τακεὶς ὑπὸ θερμοῦ ψίχει πήγνυται IV, 7, 20.

σῖξις] ψόφος καὶ σῖξις ἐναποσθεντυμένου πυρὸς II, 9, 11. ἔστιν ἡ σῖξις μικρὰ ζέσαι II, 9, 17.

σῖτος] IV, 10, 17.

σκέψις] προσήκουσαν ἔχει σκέψιν I, 13, 5. περὶ τούτων ἐν ἄλλοις παιροῖς ποιητέον τὴν σκέψιν II, 3, 32.

σκιᾶ] ἡ οικὰ πρὸς τοῖς ἀστροῖς I, 8, 6. πρὸν ἡ ὑπολείπειν ἡ μεταβάλλον τὴν οικὰν πρὸς μεσημβρίαν II, 5, 11.

σκιάζειν] τῇ μὲν ὁ ἥλιος ἀνέκειται, τῇ δὲ οικάζει III, 4, 18.

σκίφων] II, 6, 7.

σκληρός] σκληρότερα τὰ μεμαλυομένα γίνεται τῶν ἐφθῶν IV, 3, 20. ἡ σκληρὸν ἡ μαλακόν IV, 4, 6. definitio IV, 4, 7. ὅσα παχταὶ ἡ σκληρὰ ὑπὸ ψυχροῦ προϋπῆρχεν ὄντα IV, 6, 7. τὸ δέον ὅταν πηχθῆ πάλιν γίνεται σκληρόν IV, 6, 11. [πόρων] ὅτεν των σκληροτέρων τοῦ ὕδατος IV, 9, 4. τμητά ἔστι τῶν συνετούτων σκληρῶν ἡ μαλακῶν ὅσα . . . IV, 9, 26. ὅσα μαλακὰ ἡ σκληρὰ πήξει ἔστιν IV, 10, 4.

σκληρότης] IV, 4, 6, 12, 10.

σκληρύνειν] σκληρύνονται [θερμότης καὶ ψυχρότης] IV, 1, 2. τῶν σωμάτων ὅσα πήγνυται καὶ σκληρύνεται IV, 8, 8.

σκολιός] σκολιαὶ αἱ φηγμῖνες II, 8, 29.

σκότος] ἐν σκότει λανθάνει τὰ χρώματα III, 2, 9.

σκωρία] ἀποκαθαρεῖται κάτω ἡ σκωρία IV, 6, 9.

σμύρνα] IV, 10, 10, 17.

σομφρός] συστάσεις τῶν ὁρῶν σομφαῖ I, 14, 23. τὴν γῆν φύ-

- οει εἰναι σομφήν** II, 7, 2. χώρα
σομφή II, 8, 8.
- σοφία]** σοφώτεροι τὴν ἀνθρωπί-
νην σοφίαν II, 1, 3.
- σοφός]** οἱ σοφώτεροι τὴν ἀνθρω-
πίνην σοφίαν II, 1, 3.
- σοφῶς]** σοφῶς βουλόμενοι λέγειν
1, 13, 3.
- σπᾶν]** τὸ οπῶν τὴν ὑγρότητα IV,
1, 2.
- σπάνιος]** μεσουρανοῦντος σπάνιον
τι γέγονεν III, 2, 6. τοῦτο δὲ
ἔπαθον [οἱ ἀρχαῖοι] διὰ τὸ σπά-
νιον (*ita propter raritatem ori-
nabantur*) III, 2, 8.
- σπασμός]** σπασμὸς πνεύματος II,
8, 17.
- σπέρμα]** τὰ ἐν τῷ περικαρπίῳ
σπέρματα IV, 3, 1. efr. IV,
12, 12.
- σπηλαῖον]** πόροι οἱ ἐν τοῖς σπη-
λαιοῖς IV, 10, 12.
- σπλάγχνον]** IV, 10, 2. οὐδὲ σὰρκ
οὐδὲ σπλάγχνον IV, 12, 4.
- σπόγγος]** IV, 9, 14. σπόγγος πυ-
κνός I, 13, 12. ὁ βερβαγμένος
σπόγγος IV, 9, 17.
- σποράδην]** πνεῦμα σποράδην δια-
χεόμενον III, 1, 1.
- σποράδης]** αἱ τῶν σποράδων ἀστέ-
ρων διαδρομαὶ I, 7, 2. [ἄστρων]
τῶν σποράδων καλούμενων I, 8,
16. τοὺς σποράδας καλούμενος
οὐκ ἔστι τάξαι I, 8, 18.
- στάδιον]** στάδια I, 13, 30.
- στάζειν]** τίκνεται ... ὥστε στάζειν
καὶ φεῦν IV, 6, 11.
- σταθμός]** τὸν σταθμὸν ἐλάττω
IV, 6, 10.
- σταὶς]** IV, 9, 19.
- στάσιμος]** αὐτόματον σιδερον
1, 14, 7.
- στάσις]** τῶν πνευμάτων ἡ στάσις
II, 5, 16. πνεύματος ὕντος οὐκ
εἶναι στάσιν φανερόν III, 3, 11.
- στάτευσις]** IV, 2, 1. στάτευσις,
ἄλλα μη ὄπησις IV, 3, 26.
- στέγειν]** [οἱ ὑψηλοὶ τόποι] καὶ δέ-
χονται ὑδωρ καὶ στέγουσι I,
14, 23.
- στενός]** ὅταν ἔξι εὐρεῖς εἰς στενόν
βιάζηται ὁ ἄνεμος III, 1, 3.
- στενότης]** II, 8, 10. στενότης τῆς
γῆς II, 1, 11.
- στερεῖν]** ταῦτα ψυχρὰ μάλιστα ἀν
στερηθῆ θερμότητος IV, 11, 8.
- στερεός]** ἡ τοῦ στερεοῦ κληνοίς
μάλιστα διακρίνεται τὸν ἀέρα I,
3, 20. στερεοὶ ὕγκοι II, 8, 38.
αἱ λίνες εἰνι γῆς καὶ στερεόν IV,
7, 13. ὅσα μάλιστα πέπηγε καὶ
στερεώτατά ἔστιν IV, 11, 8.
- στέρησις]** θερμοῦ στέρησις IV, 8,
10. ὑγροῦ μόνου στερήσει πή-
γνυνται IV, 10, 9.
- στερείζειν]** τὰ πρὸς τῇ γῇ στερ-
έζομενα III, 5, 16.
- στέραγμος]** II, 5, 12.
- στήλῃ]** τῶν ἔξι στηλῶν I, 13, 19.
Ἡρακλείων στηλῶν II, 1, 12.
- στίλβειν]** φαίνεται τὸ ὑδωρ στίλ-
βειν τυπόμενον II, 9, 19.
- στοιχεῖον]** στοιχεῖα σωματικά I,
1, 1. πρῶτον στοιχεῖον τῶν
σωμάτων I, 1, 2. τὰ λεγόμενα
στοιχεῖα τῶν σωμάτων I, 3, 2.
τὸ πρῶτον στοιχεῖον I, 3, 4. τὸ
ἄνω στοιχεῖον I, 3, 17. [τόπος]
τῶν ἄλλων στοιχείων II, 2, 13.

- αἰτίᾳ τῶν στοιχείων* IV, 1, 1.
στοιχεῖα ποιητικά . . . παθη-
τικά ibid. *σώματα ὅσα ἔκατέ-*
ρου ἀπλῶς τοῦ στοιχείου IV, 11, 3.
- στόμα]* τὰ στόματα τοῦ Νείλου
χειροποίητα I, 14, 12. *στόμα*
τοῦ ἄγγελον II, 3, 25. *πνεῦμα*
διὸ στόματος φυσώμενον II, 8, 25.
- στόμωμα]* quomodo siat IV, 6, 9.
τὸ στομώματα ibid.
- στρέψειν]* στρέφεται κύκλῳ τὸ πνεῦ-
μα III, 1, 4. *τῇ κύκλῳ κινήσου*
στρέψει [ἢ ἐλεῖ] III, 1, 7. *[χω-*
ρόλον] τὴν θέσιν πρὸς τὸν ἥλιον
ἐστραμμένον III, 4, 18.
- στρογγύλος]* κύκλος *στρογγύλος*
 II, 6, 2. *χάλαζα τοῦ σχήμασι*
οὐ στρογγύλη I, 12, 8.
- στυπτηρίᾳ]* II, 3, 46.
- συγγενῆς]* I, 2, 2. *τὰ συγγενῆ*
τούτοις — I, 3, 1. *πόροι συγ-*
γενεῖς σώματος IV, 9, 16.
- συγκαλεῖν]* τῆς γῆς *συγκανθεύσης*
 IV, 6, 12.
- συγκαταβαίνειν]* τὸ μὲν ἀντρεχε-
ται, τὸ δὲ πάλιν συγκαταβαῖνει
 II, 3, 34.
- συγκατάγειν]* ἔλιξ *συγκατάγονου*
τὸ ρέφος III, 1, 7.
- συγκαταμηγνύναι]* τὸ ἐκ τῆς γῆς
συγκαταμηγνύμενον τῷ ύγρῷ II,
 3, 14.
- συγκαταφέρειν]* γῆ ὑπὸ τῶν πο-
ταμῶν συγκαταφερομένη II, 3,
 10. *συγκαταφερομένης . . . δυνά-*
μεως II, 3, 14. *συγκαταφέρεσθαι*
πάλιν ἐν τοῖς ὑετοῖς II, 3, 25.
- συγκεῖσθαι]* ὅσα ὕσπερ αἱ ἀλύ-
σαις συγκεῖται τῶν σωμάτων IV,
 9, 28.
- συγκρίνειν]* καλύσται συγκρίνεσθαι
 εἰς ὕδωρ I, 3, 17. ἡ τοῦ ἀέρος
συγκρινομένου πῆξις I, 4, 13.
μᾶλλον συγκριθῆναι I, 5, 3.
 εἰς ὕδωρ συγκριθῆναι I, 10, 2.
 ἐν συγκριθῆ ἰbid. *συγκρίνονται*
πάλιν I, 13, 13. οὐκ εἰς θά-
λατταν συγκρίνεται τὸ ἀτμίζον
 II, 3, 31. *συνιόντων καὶ συγ-*
κρινομένων τῶν νεφῶν εἰς ὕδωρ
 II, 9, 21.
- σύγκρισις]* εἰς ὕδωρ *σύγκρισις* I,
 3, 19. 9, 4. *τὸ παρακολούθεν*
σύγκρισιν I, 8, 12. *ῶστε συστῆ-*
ναι τοιαύτην τὴν σύγκρισιν I,
 8, 14. *ὑπὸ χεῖρα ποιούσης τῆς*
συγκρίσεως II, 9, 15. *συγκρίσεις*
καὶ διακρίσεις II, 9, 16.
- συγκριτικός]* *συγκριτικὸν ὕσπερ*
ποιητικόν τι δοτίν IV, 1, 3.
- συζυγία]* κατὰ τὰς συζυγίας IV,
 1, 1.
- συλλαμβάνειν]* *συνελληπται* I, 3, 7.
συλλέγειν] ὕδωρ *συλλεχθὲν ἐκ τοῦ*
χειμῶνος I, 13, 6. *τὸ εἰς τὴν*
κύστιν περίττωμα συλλεγόμενον
 II, 3, 13. *ἀτμὶς συνσταται εἰς*
ὕδωρ, ἢν τις βούληται συλλέγειν
 IV, 7, 7.
- συλλείθειν]* ἐκ μεκρῶν *συλλείθε-*
σθαι τὰς ἀρχὰς τῶν ποταμῶν
 I, 13, 10. *οἱ ὑψηλοὶ τόποι*
διαπιδῶσι καὶ συλλείθουσι τὸ
ὕδωρ I, 13, 12.
- συλλογιμαῖος]* τὰ *συλλογιμαῖα* II,
 1, 7.
- συμβαίνειν]* *συμβαίνει κατὰ φύ-*
σιν I, 1, 2. *διὰ πῆξιν ουμβαί-*
νει ibid. *τὰ συμβαίνοντα πάθη*
πεφὶ τὸν κόσμον I, 2, 1. *τὰ*
συμβαίνοντα πεφὶ αὐτὸν I, 2, 2.

τοῦτο ἐσύλογως συμβαίνει I, 3, 20. ὅπερ συμβαίνει περὶ τὸν τοῦ Ἐφραὶ ἀστέρα I, 6, 2. . . ὡδε πέρι τούτων μάλιστα συμβαίνειν I, 7, 1. ὃ καθ' ἔνα συμβαίνει τῶν ἀστέρων I, 8, 13. συμβαίνει γίνεσθαι I, 8, 20. τῶν συμβαίνοντων περὶ τὴν ἄνω γένεσιν τοῦ ὑδατος I, 9, 1. τὰ συμβαίνοντα περὶ τὴν γένεσιν τῆς χαλάζης I, 12, 1. ὅτι οὐ τῷ ἀπωθεῖσθαι συμβαίνει η πῆχες I, 12, 10. συμβαίνειν οὐθὲν μᾶλλον η εἰ τις οἶστο I, 13, 26. ἐπὶ τούτου τοῦ τόπου συμβέβηκεν I, 14, 10. ταῦτὸ συμβαίνει περὶ μεγάλους τόπους ibid. ὃν τρόπον συμβαίνει I, 14, 30. τοῦτο ἀεὶ οὕτω συνέβαινεν ὁμοίως ibid. ἀναγκαῖον τοῦτο συμβαίνειν περὶ αὐτὸν II, 2, 7. οὐ φαίνεται τοῦτο συμβαίνον II, 3, 17. ταύτην [μεταβολήν] τεταγμένως συμβαίνειν πᾶσι II, 3, 21. ἐπ' ἀμφοτέρων ἀνάγκη συμβαίνειν ἔμοιως II, 3, 33. συμβαίνει διὰ τὰς εἰρημένας ἀρχὰς II, 4, 17. συμβαίνειν τὴν δίσιν καὶ τὴν ἀνατολήν II, 5, 4. ὅσα μὴ συμβέβηκεν εἰρῆσθαι II, 6, 1. τὰ συμβαίνοντα περὶ τοὺς οικουμούς II, 7, 4. καθάπερ συμβαίνει πολλάκις μετὰ τὴν οἰρησιν II, 8, 15. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνειν II, 8, 24. ψῦχος συμβαίνει διὰ τὸ τὴν ἀναδυμίασιν εἶων περιτρέπεσθαι II, 8, 25. ταῦτα συμβαίνει κρατούσης εἶναι τῆς ψυχρότητος III, 1, 6. τὰ πάθη καὶ τὰ συμβαίνοντα περὶ ἔκσοτον III, 2, 1. cfr. 4, 1. οἷόν ποτε συνέβαινε τινὶ πάθος III, 4, 2. ἐνδέχεται

συμβαίνειν III, 4, 8. τὰ περὶ τὰς αἰσθήσεις συμβαίνοντα III, 4, 21. συμβαίνει τότε δοκεῖν III, 4, 26. τὰ στοιχεῖα τέτταρα συμβιβηκεν εἶναι IV, 1, 1. ἀρχὴ τῆς τελειώσεως ὑπὸ Θερμότητος συμβαίνει IV, 2, 4 συμβαίνει τοῦτο πάροχον ἀπασιν IV, 2, 6. συμβαίνει τῷ τὸ θερμὸν ὀλλγον εἶναι IV, 3, 7. κατὰ συμβεβηκός IV, 5, 5. ὥπ' ἀμφοῖν συμβαίνει πήγυνθαι IV, 7, 17. συμβαίνει γάρ IV, 7, 18. συμβαίνει δέ ποτε ταῦτα γίνεσθαι ψυχρότατα IV, 11, 8.

[συμβάλλειν] οὐκ ἀν πόρῳ πον ἀπὸ γῆς ὁ κῶνος ὁ ἀπὸ τοῦ ἥλιου συμβάλλοι τὰς ἀκτῖνας I, 8, 6. συμβάλλεται δ' ἐτι πρὸς τὴν ταχυτῆτα I, 12, 17. πολὺ συμβάλλεται II, 3, 28. τὴν λεινὸν συμβάλλειν τὸν κύκλον III, 5, 16.

[σύμβολον] καθάπερ ἐκ συμβόλων II, 4, 8.

[συμμεταβάλλειν] τοὺς τόπους συμμεταβάλλει τὰ ἐπιπολάζοντα καὶ τὰ καίοντα πάλιν II, 3, 34.

[σύμμετρος] σύμμετρος η θερμότητος II, 5, 6.

[συμμεγγόναι] συμμεγείσης τῆς θαλάσσης I, 14, 27. Θάλασσας συμμεγένουσσι πρὸς ἀλλήλας II, 1, 10. ἀπελθόντος τινὸς η συμμεχθέντος II, 3, 13.

[σύμμειξις] χυμός . . . γίνεται διὰ σύμμειξιν τινος II, 3, 22. διὰ τινα σύμμειξιν τοῦ ὑδατος II, 3, 31. ὃ ποιοῦν τὴν ἀλμυρότητα διὰ τὴν σύμμειξιν II, 3, 22.

- συμπεριάγειν]** ἀδρος ἔτι πολὺ συμπεριάγεται περὶ τὴν γῆν I, 7, 2.
- συμπεριλαμβάνειν]** διὰ τὸ συμπεριλαμβάνειν πολλὴν ἀναθυμίασιν ἤηρὶν ἐκ τῶν σύνεγγυς τόπων II, 3, 27.
- συμπέττειν]** τροφῇ συμπέττεται διὰ λουτρῶν IV, 2, 5. ὅμαλύνειν καὶ συμπέττειν IV, 3, 20.
- συμπίπτειν]** κοινῇ συμπίπτει I, 6, 6. . . ἄμμα συμπίπτῃ ἀναβαίνειν I, 7, 3. τὸ πνεῦμα γνέσθαι συνέπεσεν I, 7, 10. συμπέπτων I, 13, 3. τόποι καθ' οὓς ἂν συμπέσῃ II, 4, 16. οἴδην ποτε συνέπεσεν III, 2, 6. ἄλλα πολλὰ δεῖ συμπεσεῖν III, 2, 9.
- συμπληροῦν]** συμπεπλήρων I, 3, 8.
- σύμφασις]** εἶναι τοὺς κομήτας σύμφασιν τῶν πλανήτων ἀστρων (secundum Anaxagoram et Democritum) I, 6, 1.
- συμφύειν]** οὐ συμφύεται τὰ πεπηγότα I, 12, 4. φαίνονται ἐν πᾶσιν ἡ θερμότης καὶ ψυχρότης δρίζουσαι καὶ συμφύουσαι καὶ ... IV, 1, 2.
- συμφυΐς]** ὅσα ἔχει ὕδωρ εἰτ' ἐπικτὸν εἴτε συμφυές IV, 5, 6.
- σύμφυτος]** IV, 5, 6.
- σύν]** σὺν φόῳ πολλῷ I, 12, 7.
- συνάγειν]** οἱ τὰς ὑδραγωγίας ποιοῦντες ὑπονόμοις καὶ διώρυξι συνάγουσι I, 13, 11. οἱς μικρὸν ἐκ μεγάλου συνάγεται πελάγους [ἢ Θάλασσα] II, 1, 11. συνάγειν καὶ ἀντιπεριστάναι τὸ θερμὸν IV, 5, 5.
- συναθροίζειν]** εἰς ταῦτα συναθροίζειν II, 8, 4.
- συνακολούθειν]** ὅταν συνακολουθήσῃ πολλὴ .. ἔκκρισις III, 1, 2.
- συναλείψειν]** συναληλίφθαι II, 7, 2.
- συναναφέρειν]** συναναφέρεται τῷ ἀναθυμιωμένῳ πυρὶ I, 3, 18.
- συνανέχειν]** συνανασχόντες III, 2, 6.
- συναπέρχεσθαι]** μεθ' οὗ τὸ ὑγρὸν συναπέρχεται IV, 6, 5.
- συνάπτειν]** εἴ τι συνάπτει μόριον πρὸς τὸν τοῦ γάλακτος κίκλον I, 8, 3. κίκλῳ συνάπτειν ἐνθέχεται διὰ τὴν κρᾶσιν II, 5, 13. [γραμματά] ἐφ' ἐν σημεῖον συνάπτονται III, 3, 9.
- σύναιψις]** I, 6, 9.
- συνδεῖν]** συνδήσας ἄνθρωπον IV, 11, 3.
- σύνεγγυς]** τὰ σύνεγγυς II, 4, 12.
- συνείρειν]** II, 5, 15.
- συνεκκρίνειν]** δύναμις συνεκκρίνομένη ἐκ τῶν σαρκῶν II, 3, 14. ἐν οἷς τὸ αὐτὸν ὄώμα συνεκκρίνεται II, 3, 23. συνεκκρινόμενον ἐκ τῆς ὑλῆς πλῆθος τῆς δυνάμεως III, 1, 2.
- συνεκπιμπράναι]** III, 1, 8.
- συνεξατμίζειν]** IV, 1, 12. 5, 9. τὸ συνεξατμίζον IV, 6, 5. τοῦ θερμοῦ συνεξατμίσαντος ἄπαντος IV, 6, 8.
- συνεξιέναι]** συνεξιόντος IV, 10, 9. 12.
- συνεξορμᾶν]** ὁ ἥλιος παύει καὶ συνεξορμᾷ τὰ πνεύματα II, 5, 1.
- συνέπεσθαι]** πᾶς ὁ κίκλῳ ἀὴρ συνέπεται τῇ φορῇ II, 4, 23.

συνεπιτελεῖσθαι] IV, 2, 4.

συνέρχεσθαι] ἑωράκαμεν ἀστέρα
τὸν τοῦ Λίνε τῶν ἐν τοῖς διδύμοις
συνελθόντα τινὶ I, 6, 11. ὅταν
αἱ ἀναθυμιάσεις συνελθῶσι εἰς
ἐν II, 8, 44. ἂν μὴ οὕτω συν-
ελθῆ ὥστε IV, 8, 9.

συνεφέλκειν] συνεφέλκεσθαι τῇ
τοῦ ὄλου περιφορῇ I, 3, 17.

συνέχεια] τῆς συνεχείας τοῦ με-
γέθους ὁρματήν III, 4, 7.

συνεχῆ] οὐ συνεχῆ, ἀλλὰ τρισσα-
χῆ I, 13, 30.

συνεχῆς] ἐξ ἀνάγκης συνεχῆς I,
2, 2, 3, 17. συνεχοῦς ὑπ' αὐ-
τῷν [ἀναθυμίασιν] ἀέρος πολὺ¹
I, 7, 2. ἐν τῷ κόσμῳ τῷ συν-
εχεῖ ταῖς φοραῖς I, 8, 21. οὐ
συνεχῆ I, 13, 30. θάλαττα

πάντα ταῦτα συνεχῆς I, 14, 28.
κατὰ πολλὴν καὶ συνεχῆ χώραν

II, 4, 11. βορέας γένονται συν-
εχεῖς II, 5, 7. οὐ συνεχεῖς
πνέονται οἱ ὄρνιθεις II, 5, 9.

ζέφυροι συνεχεῖς ἀεὶ II, 5, 18.
συνεχῆς φῶν II, 8, 1. συνεχῆς
οὖσα ἡ ἀναθυμίασις II, 8, 4.

τὸ συνεχές II, 9, 7. III, 3, 4.
πολλῆ καὶ συνεχῆς ἔκκριτος III,

1, 2. συνεχῆς ἄνεμος III, 1, 3.
ἀεὶ τὸ συνεχές ἀκολουθεῖν ibid.

ἡ φλὸς ἐφέρετο συνεχῆς III, 1,
12. δεῖ νοεῖν συνεχῆ τὰ ἔνοπτρα

III, 3, 10. συνεχῆς μήγεθος III,
4, 7. cfr. 8. ἀνάχλασις ἀπὸ

τῶν μικροτάτων μὲν συνεχῶν δὲ
φανίδων III, 4, 18. τὸ ἐπίπε-
δον συνεχές ὅν IV, 9, 19. φύσις

συνεχῆς ἐπὶ μῆκος ἀέρος IV, 9,
33. δεῖ ὄλου συνεχές IV, 9, 40.

παρ' ἔκσαστον μὲν μέρος οὐ συν-
εχές δὲ ibid.

συνεχῶς] I, 8, 16. συνεχῶς ἀπο-
κερισθαι τε καὶ ἀποκρίνεσθαι
τὴν σύστασιν I, 8, 20. ὕδωρ
θέου συνεχῶς I, 13, 8. cfr. II,
2, 19. συνεχῶς ἀεὶ II, 2, 9.
διὰ τὸ συνεχῶς μᾶλλον δὲ καὶ
ἥττον . . . γίνεσθαι τὴν ἀνα-
θυμίασιν II, 4, 10. μάλιστα
συνεχῶς πνεῖν II, 5, 9. τῷ μὴ
συνεχῶς εἶναι πᾶσαν οἰκουμένην
II, 5, 15 [sic enim legendum
ex optima Letronnii conjectura.
vide Journal des Savans. 1831,
Août p. 479. coll. Al. v. Hum-
boldt kritische Untersuchungen
über d. Entw. der geograph.
Kenntnisse v. d. neuen Welt,
übers. von J. L. Ideler, Bd. I,
p. 558 sq. not.]. οὐ συνεχῶς
II, 9, 12.

συνήθεια] διὰ συνήθειαν καλεῖν
I, 5, 3.

συνήθης] οὕπω συνήθεις ἡσαν
ταῖς . . . δόξαις II, 9, 19.

σύνθετος] ἅπαντα τὰ σώματα
τὰ σύνθετα καὶ ὠρισμένα IV,
5, 1.

συνθλίβειν] ἀναθυμίασις εἰς ἐν
συνθλίβομένη III, 7, 4. συμ-
βαίνει τὸ πλεῖστον ὑγρὸν συν-
θλίβεσθαι πάλιν IV, 7, 18.

συνιέναι] διὰ τὸ συνιέναι καὶ ψύ-
χεσθαι τὴν ὑγροτέραν ἀναθυ-
μίασιν I, 4, 11. συνιόν δὲ τὰ
χάσμα δοκεῖ I, 5, 3. πολλῶν
ἀναθυμιάσεων συνιόντων κατὰ
μικρὸν II, 4, 26. συνιόντων τῶν
τεφῶν II, 6, 21. 9, 5, 21. συν-
ιοῦσα δι' ὑγρότητα η ἀτμιδώδης
ἀπορροή II, 8, 27. ὅταν πάλιν
συνιῇ καὶ ψύχηται τὸ ὕδωρ πη-

γνύμενον II, 9, 16. συνιόντων τῶν ἔξω πόρων IV, 3, 23. εἰς αὐτὰ συνιέναι IV, 9, 15. 16. ἐπὶ πολὺ ἐκτείνεσθαι καὶ συνιέναι IV, 9, 28.

συνιστάναι] συνέστηκεν I, 2, 1 bis. IV, 10, 2, 3, 14. ὕδατος φύσις συνεστηκεῖ καὶ ἀφωρισμένη I, 3, 2. τὰ σώματα συνέστηκεν ἐκ πυρός I, 3, 6. νέφη οὖσαι συνισταται κατὰ τὸν ἄνω τόπον I, 3, 10. 16. πλησίου τῆς γῆς συνιστασθαι I, 3, 10. συνισταται εἰς ὕδωρ I, 3, 11. ὁ διὰ τὴν φύξιν συνιστάμενος ἀήρ I, 4, 7. cfr. 13, 2. ἐν τῷ ἀνωτάτῳ τόπῳ συνισταται I, 4, 11. συνιστάμενα φύσιματα I, 5, 1. ὑπὸ τῆς κινήσεως συνισταται ἡ ἀναθυμίασις I, 7, 5. μὴ συνιστασθαι εἰς ὕδωρ I, 7, 8. τὸ συνιστάμενον I, 7, 11. ὥστε συστῆναι τοιαύτην σύγκρισιν I, 8, 14. συνισταται πάλιν ἡ ἀτμὸς ψυχομένη I, 9, 3. πρὸν συστῆναι τι πλῆθος I, 10, 8. σώματα συνιστάμενα διὰ τὴν φύξιν I, 11, 1. II, 4, 3. τὸ συνιστάμενον ὕδωρ I, 12, 19. IV, 6, 1. συνισταται ὁ ἀτμίζων ἀήρ εἰς ὕδωρ I, 13, 9. συνεπός ὕδωρ II, 2, 4. πάλιν συστάν II, 2, 5. διαλυσμένους καὶ συνισταμένους πάλιν ἀέρος II, 2, 12. τὰ πεττόμενα συνιστασθαι πέψυκεν II, 3, 23. οἱ χυμοί, δοοι πάλιν εἰς ὑγρὸν συστῶσι II, 3, 31. συνισταται ἡ ἀτμὸς ψυχομένη II, 4, 17. νέφη συνισταται II, 4, 20. τὰ συνιστάμενα νέφη II, 6, 16. καικίας τὸν ἀτμίζοντα ἀέρα συνιστησι II, 6, 20. ἡ συνισταμένη ἀχλὺς περὶ τὸν ἥλιον III, 3, 7.

ἔξι ὡν μορίων γίνεται συνισταμένων ἡ φακάς III, 4, 5. ἐὰν συνιστηται εἰς φακάδας ὁ ἀήρ III, 4, 6. εἰ συνιστατο τοιαῦτη ἀχλὺς III, 4, 14. γραμμαὶ ... οὐ συσταθήσονται III, 5, 4, 11. ὁ αὐτὸς λόγος οὐ συνισταται III, 5, 5. τὰ φύσει συνεστῶτα IV, 1, 7, 2, 1. διά ... θερμότητα συνιστάναι τὰ ἐκπριθέντα IV, 1, 18. τὰ ἐν τοῖς φύμασι συνιστάμενα IV, 2, 5. συνισταμένον τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ἀτμίδος εἰς νέφος IV, 3, 2, ἐκ τῶν πνευματικῶν ὕδατώδη, ἐκ δὲ τῶν τοιούτων τὰ γερρὰ συνισταται IV, 3, 4. τῷ μὴ συνιστάναι ὠμὰ προσαγορεύεται IV, 3, 8. πᾶν τὸ ὄφρισμένον καὶ συνεστήκος IV, 5, 1. ἀτμὶς συνιστάμενη εἰς ὕδωρ IV, 7, 7. ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ συνισταται τὰ σώματα IV, 8, 1. ἐκ ὕδατος καὶ γῆς τὰ ὄμοιοι μερῆ σώματα συνισταται IV, 8, 2. τημητὰ ἐστι τῶν συνεστώτων σκληρῶν ἢ μαλακῶν ὅσα IV, 9, 26. ταῦτα ὑπὸ ἄλλης αἵτιας συνιστηκειν IV, 10, 3. τῶν συνεστώτων ὅσα πεπηγεν ὑπὸ ψυχροῦ IV, 10, 9. cfr. 14. συνέστη τὰ πλεῖστα ὑπὸ θερμότητος πεψάσης IV, 11, 5. ἔχομεν ἔξι ὡν ἡ τῶν ὄμοιοι μερῶν φύσει συνιστηκειν IV, 12, 1. τὰ ἐκ τούτων συνεστῶτα IV, 12, 11, 13.

συννοεῖν] I, 8, 3.

σύνοδος] τῶν πλανήτων καὶ πρὸς αὐτοὺς καὶ πρὸς τοὺς ἀπλανεῖς γίνεσθαι συνόδους I, 6, 11.

σύνταξις] σύνταξις τῶν μορίων II, 2, 14.

συντηκτός] τὰ συντηκτά IV, 11, 5.
συντερῦν] πάντα εἰς ἄλληλα συντέτρηται II, 2, 20.
συνωθεῖν] ὅταν εἰς ταύτον συνωθῶσι τὰ νέφη II, 4, 17.
συρρεῖν] I, 13, 25. συρρέον ὕδωρ II, 1, 6.
σύστασις] συστάσεις διακρίνειν I, 3, 10. ἡ τοιαύτη σύστασις I, 4, 5. ἡ σύστασις ταχεῖα οὖσα I, 5, 2. σύστασις ἀποκρίνεται I, 8, 11. ὁ τῶν ζῷδιων διαλύσις τὴν τοιαύτην σύστασιν I, 8, 14. cfr. 10, 5. ἐφήμερος ἡ σύστασις I, 11, 2. ἔτε πυκνοτέρας τῆς συστάσεως τῶν νεφῶν γινομένης II, 9, 2. πυκνοτέρα καὶ ψυχροτέρα ἡ σύστασις II, 9, 3. σύστασις ὕδατος III, 3, 3. συστάσεις τοῦ ἀέρος III, 3, 12. διατριβή τῆς συστάσεως III, 4, 13.
συστέλλειν] συστέλλον II, 8, 41.
σύστοιχος] τὰ σύστοιχα σώματα I, 3, 7.
συστρέψειν] ἀναθυμίασις εἰς τὴν φλόγα συντεραμμένη II, 9, 6.

σφαῖραι] τῆς περὶ τὴν γῆν σφαῖρας ἐσχατον I, 4, 4. τοὺς ὑπεράδας οὐκ ἔστι εἰς τὴν σφαῖραν τάξαι I, 8, 18. ἀέρος σφαῖρα II, 2, 5. κάτω τῆς ὅλης σφαῖρας II, 7, 2.

σφαιροειδῆς] — γῆ I, 3, 16. ὡς οὐσίης κυρτῆς σφαιροειδοῦς τῆς γῆς II, 7, 3.

σφόδρα] ἐν τοῖς οφόδραι ὑψηλοῖς I, 12, 6. μίξεις οφόδραι ἄλλαι II, 3, 38. ἄνεμος ψυχροὶ οφόδραι II, 6, 16. τὰ οφόδραι χλωροὶ IV, 9, 30. τὰ μὲν οφόδραι, τὰ

ἄλλητον τούτων, ὅμως δὲ γῆς IV, 10, 17. καρποί ... παλαιούμενοι οφόδραι IV, 12, 8. οφόδραι ἐξιτηλόν ibid.

σφοδρός] ψυχρότης οφόδραι οὖσα I, 12, 4. πνοῦμα οφόδροτατον μάλιστα II, 8, 2. ἥειμα γιγόμενον οφόδρον II, 8, 10.

σφραγίς] τῶν λίθων ἡ οφραγίς IV, 9, 36.

σφυγμός] τρόμοι καὶ σφυγμοὶ ἐν τῷ σώματε ἴμοῦ II, 8, 15. σφυγμοὶ οὐκέτι εξαιρηθὲ πανόρται II, 8, 35. οἷον ὁ σφυγμός II, 8, 46.

σχεδόν] I, 1, 3. 8, 10. III, 2, 5. 7, 1. σχεδὸν οἱ πλεῖστοι I, 13, 26. σχεδὸν περὶ τριακόσια στάδια I, 13, 30. cfr. II, 8, 50. σχεδὸν ὕσπερ II, 3, 38. τὰ οὖν πλεῖστα σχεδὸν τῶν σωμάτων IV, 8, 7.

σχῆμα] ἐνοπτερον τοιοῦτον, ὁστε μὴ τὸ οχῆμα ἄλλὰ τὸ χρῶμα δέχεσθαι I, 5, 2. χάλαζα τοῖς σχήμασιν οὐ στρογγύλη I, 12, 8. 9. τοιοῖτον σχῆμα τῆς γῆς II, 5, 10. σχήματα τόπων II, 8, 34. ἔμφασις χρώματος οὐ σχήματος III, 4, 6. σχῆμα τοῦ ὥλου III, 6, 3. μόνον τῷ σχήματι, τῇ δὲ αἰσθησιν οὐ IV, 2, 8.

σχηματίζειν] ἐσχηματισμένον I, 7, 3.

σχίζειν] σχίζεσθαι εἰς ἀχαντές I, 3, 10. definitio IV, 9, 24.

σχιστός] σχιστὸν ἀσχιστον IV, 8, 6. σχιστά οἷον ἔνδον IV, 9, 23.

σχοῖνος] II, 3, 43.

σώζειν] εἰπερ σώζεται ἀεὶ τὸ ίσον
II, 2, 23. ἡ εἰς κυρτότητα πί-
νησις τοῦ μήκους σωζομένου IV,
9, 8.

σῶμα] πρῶτον στοιχεῖον τῶν σω-
μάτων I, 1, 2. μὲν ἀρχὴ τῶν
σωμάτων I, 2, 1. τὰ ἐν κύκλῳ
φερόμενα σώματα ibid. τὰ τέτ-
ταρα σώματα ibid. τὰ λεγόμενα
στοιχεῖα τῶν σωμάτων I, 3, 2.
τὸ περὶ τὴν γῆν ἰδρυμένον σῶμα
ibid. τοῦ σώματος πλήρης I,
3, 4. ... τὰ φαινόμενα σώματα
I, 3, 5. ... τὰ σώματα συνέ-
στηκεν ἐκ πυρός I, 3, 6. σύ-
στοιχα σώματα I, 3, 7. ἡ πρώ-
του σώματος θέσις I, 3, 9. τὸ
σῶμα τὸ τοῦ ὕδατος πᾶν I, 13,
27. Θύλαττα ἀρχὴ καὶ σῶμα
τοῦ παντὸς ὕδατος II, 2, 1. γῆς
σῶμα II, 2, 2. σῶμα κείμενον
ἀθρόον II, 2, 3. ἀνέμον σῶμα
II, 4, 17. τὰ βάρος ἔχοντα τῶν
σωμάτων II, 7, 3.. τιθέμεθα
ὑγροῦ σῶμα ὕδωρ IV, 5, 4.
ἔμοιομερὴ σώματα IV, 8, 2.
τούτων [sc. τοῦ ἔηροῦ καὶ τοῦ
ὑγροῦ] σώματα μάλιστα γῆ καὶ
ὕδωρ ἔστι IV, 11, 3.

σωματικός] στοιχεῖα σωματικά
I, 1, 1. σωματικὰ παθήματα
IV, 4, 6.

σωματώδης] σωματῶδες πλῆθος
τῆς θαλάττης II, 3, 38.

σωτηρία] τῶν ἄστρων παραδεῖν
τὴν σωτηρίαν II, 2, 11.

T.

ταλαιντεύειν] ταλαιντεύεσθαι δεῦρο
κάκεισσις II, 1, 11.

ταλάντωσις] ἡ ἐν τῷ πελάγει τα-
λάντωσις II, 1, 11.

ταμιεύειν] ἀπὸ ὕντος ἐταμιεύετο
I, 13, 24. σύσπερ ἐξ ἀγγείου
ταμιευόμενον II, 1, 6.

τάξις] πῶς ἔχει τάξει I, 3, 2.
γίνεσθαι κατὰ τὴν τάξιν I, 9, 6.
γίνεσθαι κατά τινα τάξιν καὶ
περιοδον I, 14, 2. cfr. II, 3, 25.
μετέχειν τάξεως II, 3, 25.

ταπεινός] τὰ περὶ τὴν Λιβύην ...
χώραν ταπεινότερα φαίνεται I,
14, 28.

ταριχεῖα] περὶ τὰς ταριχείας II,
3, 38.

Τάρταρος] ἀρχὴ καὶ πηγὴ τῶν
ὑδάτων ὁ καλούμενος Τάρταρος
II, 2, 20.

τάσις] IV, 12, 10.

τάττειν] πῶς τέτακται I, 3, 9.
εἰς τὴν σφαῖραν τάξαι I, 8, 18.
τεταγμένοι χρόνοι II, 2, 12.
τεταγμένως συμβαίνειν II, 3, 21.
τοῦτον τέτακται τὸν τρόπον II,
6, 10. οὕτω τεταγμένων τῶν
ἀνέμων II, 6, 14.

τάχα] τάχ' ἂν ... λέγοιεν I, 9, 6.
13, 5.

ταχέως] ταχέως ἀφανίζεσθαι II,
2, 15.

τάχος] τῷ τάχει παραλλάσσειν I,
4, 13. τάχος τῆς πυκνώσεως I,
12, 12. τῷ τάχει τῆς ἐηρότη-
τος .... καλών I, 5, 2. τὸ
τάχος τῆς ἐκρύσσεως ποιεῖ τὴν
ἰσχύν III, 1, 1.

ταχύς] ταχεῖα φορά I, 3, 20. ἡ
οὐστασις ταχεῖα οὖσα I, 5, 2.
ταχεῖας ποιεῖται τὰς φαντασίας
I, 5, 3. τὰ μᾶλλον κινούμενα
θάττον ἐκπνιφοῦται I, 3, 21.
ταχὺ καὶ ἐπὶ πολὺ ἐκκάπιν I,

7, 3. μέγισται καὶ τάχισται φύσοραι I, 14, 8. τάχιστα φρεόμενον πνεῦμα II, 8, 3. ὅψις ταχὺ δι' αὐθέντειαν ἀνακλάται III, 4, 15. ταχὺ σήπεσθαι IV, 4, 15. θάττον ἡ ὥστε I, 8, 14. θάττον πήγγυνος Ι, 12, 18.

ταχυτής] ταχυτής ὁμοία ὁψεῖ I, 4, 8. ἡ φαινομένη αὐτῶν ταχυτής I, 4, 13. ταχυτής τῆς πήξεως I, 12, 17. διαφέρειν ταχυτήτης καὶ βραδυτήτης τῆς μεταβολῆς II, 3, 21.

τε] τε . . . καὶ I, 1, 2. 3, 1, 2 bis. 7, 11 et saepissime. τε καὶ I, 1, 3. 10, 4. IV, 2, 3 et saepius.

τεγκτός] τεγκτὸν ἄτεγκτον IV, 8, 6. cfr. 9, 2.

τεκμήριον] τεκμήριον ἴκανόν I, 14, 26. τεκμήριον δὲ . . . II, 3, 38.

τελεῖν] ὅταν τελεσθῇ IV, 3, 21.

τέλειος] τότε ἡ πέπανοις τελεῖα ἔστιν IV, 3, 1. ἐπὶ τῶν ἄλλων τὸ τελεῖον οὕτω λέγομεν ibid.

τελειοῦν] τετελεῖται IV, 2, 3.

τελείωσις] πέψις ἔστι τελείωσις ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ οἰκείου θερμοῦ IV, 2, 2. ἀρχὴ τῆς τελείωσεως ὑπὸ θερμότητος συμβαίνει IV, 2, 4. τελείωσίς τις IV, 3, 1. 6. διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ὀνόματα καθ' ἐκάστην τελείωσιν IV, 3, 2.

τελευταῖος] τὸ τελευταῖον I, 14, 29. II, 3, 3.

τελευτᾶν] ποταμοὶ τελευτῶντες εἰς τὴν Θάλασσαν II, 2, 23.

τελευτὴ] τελευτὴ τῆς διαδρομῆς I, 7, 4. Θάλασσα τελευτὴ μᾶλλον ἡ ἀρχὴ ὕδατος II, 2, 26.

τελματιῖος] τὰ τελματιῖα καὶ ὅσα λιμνώδη II, 1, 7.

τέλος] τέλος ἢν εἶη γεγονός I, 1, 3. αἴδεις καὶ τέλος οὐκ ἔχοντα τῆς κινήσεως ἀλλ' αὐτὸν ἐν τέλει I, 2, 2. τέλος accus. absol. I, 14, 30. IV, 12, 13. εἶτο. τέλος I, 14, 5. διὰ τέλους I, 8, 18. ἐξ ἀρχῆς εἰς τέλος I, 14, 7. τὴν Θάλασσαν τέλος ἔσσεσθαι ποτε ἔηράν II, 1, 3. τέλος πανσασθαν ποτε II, 7, 8. ἐν τοῖς τριοῖν (de iridis coloribus loquitur) τούτων ἔσχε τέλος III, 4, 24. τέλος τῆς κατὰ φύσιν φύσορᾶς IV, 1, 7. τέλος τῆς πτίσεως IV, 2, 5.

τέμνειν] διάμετρος πρὸς ὁρθὴν διάμετρον τέμνοντα II, 6, 4.

τερατολογεῖν] οἱ τερατολογοῦντες II, 8, 38.

τέταυος] τέτανοι καὶ σπασμοὶ πνεύματος II, 8, 17.

τέτταρα] I, 2, 1. τέτταρας ibid.

τέφραι] ὕδωρ διὰ τῆς τέφρας ἡδούμενον II, 1, 5. cfr. 3, 13. IV, 11, 2, 3. κοντά καὶ τέφρα II, 3, 44. [πνεῦμα] τὸν φέψαλον καὶ τὴν τέφραν ἀτῆκε II, 8, 19. ὅσα εἰς τέφραν διαλίσται τῶν σωμάτων IV, 9, 36. τεκρῶν σύμματα ἡ τέφρα γίνεται IV, 12, 8.

τέχνη] τέχνης προσδεῖται τῆς ἐργασίας θερμῆς II, 1, 8. ὄπτησις καὶ ἔψησις γίνονται μὲν τέχνη, ἔστι δὲ . . . IV, 3, 24. μιμεῖται ἡ τέχνη τὴν φύσιν ibid. ἐνταῦ-

- θα μὲν τέκνη, οὐδὲ δὲ φύσις** IV, 12, 11.
- τεχνικός]** δργανα τεχνικὰ ἡ φυ-
σικά IV, 3, 18.
- τήγανον]** ἐπὶ τῶν τηγάνων ὀπτά-
ται IV, 3, 11.
- τήκειν]** τὰ φερόμενα τηκόμενα
φαίνεται πολλάκις I, 3, 20. τὰ
πεπηγότα ὕδατα τίκεοθαι II,
5, 6. διὰ τὸ τὰ πεπηγότα τη-
κόμενα παίσοθαι ibid. cfr. II, 6,
10. ἀσπίδος τὸ χάλκωμα ἐτάκη
III, 1, 10. τίκεοθαι τὸ πεπη-
γός IV, 6, 1. τήκεται τῷ θερμῷ
IV, 6, 8. τήκεται καὶ ὁ εἰργα-
σμένος σιδηρός IV, 6, 9. — καὶ
ὁ λίθος ὁ πυρίμαχος IV, 6, 11.
σιδηρός τακεῖς ὑπὸ θερμοῦ IV,
7, 20. cfr. 8, 10. ὅσαι ὑγρῶ
τήκεται IV, 8, 9, 10, 18. ὅσα
τήκεται ὑπὸ πυρός IV, 10, 13.
πάντα ταῦτα τήκεται θερμῷ
IV, 10, 15.
- τηκτός]** IV, 7, 20. 8, 3. 9, 39.
ἔχει οὕτω τῆξις πρὸς τὸ τηκτόν
IV, 4, 2. τηκτὸν ἄτηκτον IV,
8, 6. ἐπεὶ οὖν τηκτά γε θετέον
IV, 10, 13. οὐχ ὑπὸ ὕδατος
τηκτόν IV, 9, 2.
- τηλικοῦτος]** οὐ τηλικαύτας ὥστε
I, 13, 26. οὐπω Μέμφιος οὐσης
ἢ ὅλης ἢ οὐ τηλικαύτης I, 14, 12.
- τηνικαῦτα]** II, 5, 5. 8, 7.
- τῆξις]** ᔁχει οὕτω τῆξις πρὸς τὸ
τηκτόν IV, 4, 2. περὶ τῆξεως
ἄμα καὶ πῆξεώς εστι δῆλον IV,
6, 1. τι ἐστιν πῆξις καὶ τῆξις
IV, 7, 22.
- τιθημι]** θείημεν ἀν I, 1, 2. ἢ
ὑπὸ τοὺς λίχνους τιθεμένη ἀν-
θυμίασις I, 4, 8. ἐάν τις ἀγ-
- γεῖον θῇ εἰς τὴν θάλατταν II,
3, 35. ἀλλὰ παρ' ἄλλα τιθέμενα
χρώματα III, 4, 29. τιθίμεθα
ὑγροῦ σῶμα ὕδωρ IV, 5, 4. θε-
τέον IV, 10, 3.
- τις]** τινὰ τρόπον I, 1, 2. ἐν τι-
καὶ ταῦτόν I, 3, 1. ἐν τι I,
3, 2. τῶν Ἰταλικῶν τινες I,
6, 1. περὶ τῶν ὀφιομέρων τι-
νὸς ἀστων I, 7, 7. τῶν ἀπλα-
νῶν λαμβάνουσι κόμην τινὲς I,
6, 9. μή ... τι ἦν τοῦτο τὸ
πάθος I, 8, 9. τάχ' ἀν τι λί-
γοις οἱ λέγοντες ... 1, 13, 5.
μέχρι τινός [ad aliquid usque
tempus] I, 14, 4. κατά τινα
χρόνον II, 3, 7. τινὰ γῆν τοι-
αύτην II, 3, 9. ἐάν τις ... δι
II, 3, 35. εἰς τῶν πόρων τινὰ
τόπον II, 4, 14. ἐξαρώδη τι
τῆς γῆς II, 8, 19. ἀνακλαμένης
τῆς ὄψεως πρός τι τῶν λαμπρῶν
II, 9, 19. ἐν τῷ μεταξὺ γίνε-
ται τις χρόνος III, 4, 13. τι
τοιοῦτον χωρῶν III, 4, 18. διὰ
τι πάθος III, 7, 5. οὐτας γέλε
τις ... IV, 7, 6. τὴν ὅλην
ψυχρότητά τινα εἶναι IV, 11, 3.
τινές de uno homine ὡς τινες
οἴονται I, 4, 2 [ubi vide Com-
ment. Vol. I, p. 363 sq. cum
Addend. p. 651. Addo Acl.
Apostolor. XVII, 28: ἀτε καὶ
τινες τῶν καθ' ἴμας ποιητῶν εἰ-
ρήκασσον. Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσόμενον
quae verba unius Arati sunt].
- τιτὶς]** τίνα χρὴ λαβεῖν αὐτὸν I, 3,
2. διὰ τὸν αἰτιαν I, 3, 9. 4, 1.
διὰ τίνα ποτ' αἰτιαν I, 3, 10.
διὰ τίνα δ' αἰτιαν I, 3, 19. τι
διαφέρει I, 13, 13. τι δῆ ποτ'
οὐκ εστι II, 2, 4. διὰ τι II,

3, 16, 12, 9. IV, 9, 5. τίνα
τρόπον ὑπῆρχε λεκτέον II, 3, 15.
τὸ ποιητικὸν τὸ ἔστι IV, 1, 3.
τὸ ἔστι τῆξις καὶ πῆξις IV, 7,
23. ὅσα . . . δινεκά του IV, 12,
3. ἔχομεν τίνος γένους ἔκαστον
IV, 12, 12.

τίτανος] IV, 6, 11, 11, 2.
τιμᾶν] τετμήσθω . . . γραμμὴ III,
5, 6.

τιμῆμα] δύο ὄγταν τημημάτων τῆς
χώρας II, 5, 10. μεῖζον ἡμι-
κυκλίου τημῆμα III, 2, 3, 5, 1.
τημῆμα ἡμικυκλίου III, 5, 19.
vide Comment. Vol. II, p. 316.
τὰ πρὸς ἄρκτον . . . τημήματα
III, 5, 20.

τιμῆσις] IV, 9, 24.

τιμητός] τημητὸν ἄτημητον IV, 8,
6. definitio IV, 9, 26.

τοίνυν] IV, 2, 6.

τοιοσδέ] ἐν αὐγῇ τοιῳδὶ ἢ τοιῳδὶ¹
III, 4, 29. τοιονδὶ καὶ τοσονδὶ²
IV, 2, 5.

τοιοῦτος] τοιούτων ὄντων τὴν
φύσιν I, 3, 19. τὸ τοιοῦτον I,
4, 3, 7, 9. II, 3, 14, 15. δα-
ψιλεια τῆς τοιαύτης νοτίδος I,
6, 4. ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο πά-
θος I, 8, 2. πεπονθὲς οὐδὲν
τοιοῦτον I, 8, 3. ἐν ὑδατὶ καὶ
τοιούτοις ἐνόπτροις I, 8, 10.
τοιαύτην σύστασιν, σίαν . . . I,
8, 11. τοιοῦτον . . . δπερ I, 8,
12. τὸ τοιοῦτον I, 8, 13. δια-
φορὰ τοιαύται καὶ τοσαῦται τῶν
ὑδάτων II, 1, 8. τοιαύτα καὶ
τοσαῦθ' ἡμῖν σίρήσθω II, 1, 16.
ἄνοδον τοιαύτην οὖσαν οἰάν περ
II, 2, 8. ὁ τοιοῦτος τόπος II,
2, 16. τινὰ γῆν τοιαύτην II,

3, 9. τοιοῦτός τις II, 3, 14.
τοιαύτη πᾶσα ἡ ὑπόστασις II,
3, 22. οἷον ἢ . . . τοιοῦτον ποιεῖ
II, 3, 31. τοιαύτη λίμνη εἰς
ἥν οἰσθεντος II, 3, 39. τοιοῦτον
ἔτερον II, 3, 42. ἀπὸ τοιαύτης
τῆς αἰτίας II, 8, 9. τι τοιοῦ-
τον χωρίον III, 4, 18. τοιαύτην
οἶσαν τὴν ὄψιν III, 6, 1. το-
σαῦτα καὶ τοιαῦτα III, 7, 1.
τὰλλα τὰ τοιαῦτα III, 7, 3.
IV, 12, 13. οὐ ταῦτα ἄλλὰ τοι-
αύτα IV, 2, 2. διὰ λοντρῶν
καὶ ἄλλων τοιούτων IV, 2, 4.
τοιοῦτον ἔτερον οἷον αὐτό IV,
3, 1. τὰ μὲν τοιαῦτα, τὰ δ'
ἴναντα IV, 3, 17. τὸ ἀπλῶς
τοιοῦτον IV, 4, 8. ὅσα ἄλλα
τοιαῦτα IV, 8, 2, 3. ὅσα ἢ
ὑγρὰ ἢ τοιαῦτα ibid. λιβανω-
τὸς καὶ τὰ τοιαῦτα IV, 10, 12
πάντα τὰ τοιαῦτα IV, 11, 5. τὰ
μὲν οὖν τοιαῦτα μόρια IV, 12, 9.

τοῖχος] τοῦ ἀγγείου II, 3, 35.

τομῆ] κύκλος ἢ τομὴ δύται τῆς
σφαίρας III, 5, 4.

τόπος] I, 1, 2. αἰτία τέλος οὐκ
ἔχοντα τῷ τόπῳ τῆς κινήσεως
I, 2, 2. πεπερασμένον τόπους
διέστηκε ibid. διώρισται τοῖς
τόποις I, 3, 2. ὁ ἄνω τόπος
I, 3, 6, 10, 16, 18, 21. ὁ με-
ταξὺ γῆς καὶ οὐρανοῦ τόπος I,
3, 7. ὁ μεταξὺ τόπος I, 3, 8.
οἱ περὶ τὴν γῆν τόποι I, 3, 9.
ὁ ἀνωτάτω τόπος I, 4, 11. πλα-
νᾶσθαι διὰ τὸν τόπον I, 6, 3.
ἐν τῷ μεταξὺ τῶν τροπικῶν
τόπων I, 6, 4. ἐν τῷ πρὸς ἄρ-
κτον τόπῳ I, 6, 7. ἐκ τῶν
κοιλῶν καὶ ἐφυδρῶν τόπων I,
10, 5. ὁ περὶ τὰ οὐφη τόπος

- I, 11, 1. ὁρεινοὶ καὶ ὑψηλοὶ
 I, 13, 12. τόποι ἐνυγροὶ — ἔη-
 ροι I, 14, 1. ὁ Ἑλληνικὸς τόπος
 I, 14, 21. ἅπας ὁ περὶ τὴν
 γῆν τόπος II, 1, 3. κατ' οὐδένα
 τόπον II, 1, 10. ἐν τῷ αὐτοῦ
 [τοῦ ἀλμυροῦ] οἰκεῖψ τόπῳ II,
 2, 13. ὃν ὁρῶμεν κατέχουσαν
 τόπον τὴν θάλατταν *ibid.* ἡ
 θάλαττα τὸν τοιοῦτον ἐπέχει
 τῆς γῆς τόπον II, 2, 16. τοῖς
 τόποις II, 3, 33. τοὺς τόπους
 συμμεταβάλλειν II, 3, 34. τό-
 πος πολὺ πλείων II, 5, 20. μι-
 κρὸς τόπος II, 8, 44. τῶν τό-
 πων τὰ σχήματα II, 8, 34.
- τοσοσδὶ]** τὸ τοσονδὶ καὶ μικρὸν
 ὕδωρ I, 3, 7. τοιονδὶ καὶ το-
 σονδὶ τὸ ὑγρόν IV, 2, 5.
- τοσοῦτος]** σχεδὸν τοσαῦτα τὰ
 πάθη I, 8, 21. τοσοῦτον ὕδωρ
 I, 12, 4. τοσοῦτον ὥστε I, 14,
 29. τοσοῦτον πλῆθος II, 1, 1.
 3, 16. διαφοραὶ τοιαῦται καὶ
 τοσαῦται II, 1, 8. τοιαῦτα καὶ
 τοσαῦθ' ἡμῖν εἰρήσθω II, 1, 16.
 ἄστρων τοσοῦτων καὶ τὸ πλῆ-
 θος καὶ τὸ μέγεθος ὄντων II,
 2, 11. τοσοῦτον πλῆθος II, 2,
 17. διαφέρει τοσοῦτον ὥστε II,
 2, 18. ἐνυπῆρχε τοσοῦτος χυ-
 μός II, 3, 9. ἐλάττον τοσοῦτον
 ὕσον II, 3, 30. τοσοῦτον λέγο-
 μεν ὅτι II, 3, 32. τὸ τάχος
 διαφέρει τοσοῦτον ὥστε II, 3,
 37. τοσαῦτην ἔχειν ἰσχύν II, 8,
 17. ὕσον . . . τοσοῦτον III,
 4, 21. τοσοῦτον . . . ὥστε μῆ
 III, 6, 8. τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα
 III, 7, 1.
- τότε]** I, 6, 5. III, 4, 26. IV, 3,
 20. τότε μὲν . . . νῦν δὲ I, 14,
22. καὶ τότε καὶ νῦν II, 3, 16.
 ἐπει . . . τότε IV, 3, 1.
- τραιγικός]** τραγικώτερον καὶ σε-
 μνότερον II, 1, 2.
- τρέπειν]** τόποι, ἵψ' οὖς τρέπεται
 καὶ ἀψ' ὧν ὁ ἥλιος II, 4, 22.
- τρέφειν]** τὸν ἥλιον τρέφεσθαι τῷ
 ὑγρῷ II, 4, 22. φλοξὶ οὐ τρέ-
 φεται II, 2, 9. ὑποκαύμενον
 τρέφεται πῦρ II, 2, 10.
- τριμήρης]** εἰρεσία τῶν τριηρῶν II,
 9, 9.
- τρισσαχῆ]** I, 14, 30.
- τυλχωσ]** III, 2, 4. 4, 24.
- τρόμος]** τρόμοι καὶ σφυγμοὶ ἐν
 τῷ αὐμάτῳ ἡμῶν II, 8, 15. οὐ-
 νεὶ τὴν γῆν ὥσπερ ἂν ὁ τρόμος
 II, 8, 46.
- τροπή]** ἐπὶ θεριναῖς τροπαῖς ὄν-
 τος [τοῦ ἥλιου] I, 6, 4. τοῦ
 ἥλιον ὄντος περὶ τὰς θερινάς
 . . . χειμερινὰς τροπάς I, 6, 8.
 τροπαὶ ἥλιου καὶ οὐλήνης II, 1,
 3. τὰς τροπάς ποιεῖν II, 2, 11.
 φορὰ ἥλιου ἐπὶ τροπάς καὶ ἀπὸ
 τροπῶν II, 4, 20. θεριναὶ . . .
 χειμεριναὶ τροπαὶ II, 5, 7. 9.
 θερινὴ τροπὴ II, 5, 10.
- τροπικός]** ἐν τῷ μεταξὺ τόπῳ
 τῶν τροπικῶν I, 6, 4. μᾶλλον
 ἐκτὸς τῶν τροπικῶν ἡ ἐντὸς I,
 7, 11. οἱρ. 8, 14.
- τρόπος]** ἐφαπτόμεθά τινα τρό-
 πον I, 1, 2. τοῦτον τὸν τρόπον
 I, 2, 2. 3, 12. 4, 3. κατὰ τοῦ-
 τον τὸν τρόπον I, 3, 8. τὸν
 αὐτὸν τρόπον ἔχειν I, 8, 19.
 ὃν τρόπον συμβαίνει I, 14, 30.
 τοῦτον τέτακται τὸν τρόπον II,
 6, 10. τὸν ὑφηγημένον ἥδη
 τρόπον λέγοντες III, 1, 1. ὅταν

τοῦτον τὸν τρόπον ἔχη ὁ τε
ἡλιος III, 4, 8. τὸν αὐτὸν τρό-
πον γένεται τῇ [ἱριδί] ... III,
4, 17.

τροφή] παρασκευάζειν τροφὴν II,
2, 7. πῦρ, ὅως ἀν ἔχη τροφὴν
II, 2, 8. τὸ ὑγρὸν τῷ πυρὶ¹
τροφὴν εἶναι ibid. τῇς τροφῆς
εἰσελθούσης γλυκίας II, 2, 14.
ἢ τῇς ὑγρᾶς τροφῆς ὑπόστασις
II, 2, 14. 3, 15. πότιμος τροφὴ²
II, 2, 15. τροφὴ ὑγρά II, 2, 26.
τὸ ἐν τῇ τροφῇ ὑγρόν II, 3, 13.
περίττωμα ὑγρᾶς τροφῆς II, 3,
22. τροφὴ συμπέττειν διὰ λου-
τρῶν IV, 2, 4. τῇς ἐν τοῖς
περικαρπίοις τροφῆς πέψις II,
3, 1. ἀπεψιτα τῇς ἐν τῷ περι-
καρπίῳ τροφῆς IV, 3, 5. ἢ τῇς
τροφῆς ἐν τῷ σώματι πέψις IV,
3, 24.

τρῦχος] III, 1, 11.

τυγχάνειν] ὅσα τυγχάνει τούτοις
ὄντα συγγενῆ I, 3, 1. τυγχάνο-
μεν ξενοτες I, 3, 3. μικρᾶς
κινήσεως τυχόν I, 4, 4. ὅπως
ἀν τύχῃ κειμένη I, 4, 12. ὅταν
[ὅ κομήτης] πρὸς βορδαν ὑπο-
λειφθεὶς τύχῃ I, 6, 5. ὁ τυχών
I, 13, 1. δι' οἵας ἀν τυχῶσι
θεοντα γῆς [τὰ ὕδατα] II, 2, 21.
μόριον τῇς γῆς ἐφ' οὐ τυγχά-
νομεν οἰκοῦντες II, 7, 2. οὔτε
χῶραι οὔτε ὥραι αἱ τυχοῦσαι
II, 7, 4. ὑφ' ἡς [θαλάττης οἱ
νῆσοι] περιεχόμεναι τυγχάνουσι
II, 8, 49. τὰ τυχόντα IV, 9,
11. ὁ τυχών οἶνος IV, 9, 35.

τύμπανον] II, 5, 10.

τύπτειν] σύσθειται [τὴν γῆν] τυ-
πτομένην κάτωθεν ἄνω δι' ὅλης
II, 7, 4. τύπτει τὸ πνεῦμα
Tom. II.

μάλιστα διὰ τὸ τάχος II, 8, 3.
τὸ τύπτον ἄμα καὶ αὐτὸ τύ-
πτεται πᾶν II, 8, 37. ὅταν τὴν
θάλαττάν τις φάβδῳ τύπτῃ II,
9, 18.

τυρός] IV, 10, 9. οὕτω χωρίζε-
ται ὁ ὄφρος καὶ ὁ τυρός IV, 7,
12. τοῦ τυροῦ ἐξαιρεθέντος IV,
7, 14.

τύφειν] τύφεσθαι καὶ θυμιᾶσθαι
de glacie dictum II, 5, 6.

τυφών] quid sit III, 1, 6.

T.

ὑπλος] IV, 10, 15.

ὑγίεια] ὑγιειας σημεῖα IV, 2, 6.

ὑγραίνειν] ἀήρ ὑγραίνεται I, 12,
16. γῆ ἔηρα οὐσα ὑγραίνεται
II, 3, 17. ὑγραίνονται IV, 1, 2.
ἔηραίνεσθαι καὶ ὑγραίνεσθαι IV,
5, 2. definitio IV, 6, 1.

ὑγρός] τὸ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐπὶ τῇ γῇ
ὑγρόν I, 4, 2. ἢ ὑγροτέρα ἀνα-
θυμίασι I, 4, 11 [Comparati-
tivus explicandus uti φύσις ἀτ-
κοτέρα I, 1, 2. vide Comment.
et Ind. s. v. ἀτακτος. Etenim
alter vapor prorsus siccus nihil
habet humidi]. τὸ διατημένον
ὑγρόν I, 7, 8. τὸ περὶ τὴν γῆν
ὑγρόν I, 9, 2. τὸ ὑγρὸν πυρός
I, 11, 3. ἢ τοῦ ὑγροῦ φορά I,
14, 23. μὴ τοὺς ἀει τόπους
ὑγροὺς εἶναι I, 14, 25. ἀπαν-
τος τοῦ ὑγροῦ τοῦ περὶ τὴν γῆν
ὄντος II, 3, 9. τὸ ἐν τῇ τροφῇ
ὑγρόν II, 3, 13. μετεωρισθέν-
τος τοῦ ὑγροῦ II, 3, 18. ὑγρὰ
τροφὴ II, 3, 22. 26. ὑγροὶ οἱ
όφθαλμοι III, 4, 15. τὸ ὑγρόν

ἡ ὄπεώμενον ἡ ἐψθμενον IV, 2, 5. τὸ ὑγρὸν τὸ πεπαινόμενον IV, 3, 6. ὑπὸ τοῦ ἐντὸς θερμοῦ τὸ ὑγρὸν ἔηραίνεται IV, 5, 8. τὰ ἐκθυμιώμενα τῶν ὑγρῶν ὑγροῦ μᾶλλον IV, 9, 43.

ὑγρότητης] ἡ ἐλκομένη ὑγρότης ὑπὸ τοῦ κομήτου I, 6, 3. ἡ ὑγρότης καὶ ὁ ἰδρωτὴ γίνεται πικρός II, 3, 16. ὅταν ἔχῃ τὸ ἔηρον ὑγρότητα II, 5, 6. ὑγρότης τοῦ ἀέρος III, 4, 16. ὅταν κρατηθῇ ἡ ὑγρότης IV, 2, 6. ἡ ἀδύριστος ὑγρότης IV, 3, 5. ὑγρότης παθητική IV, 3, 13. σσα μὴ ἔχει ὑγρότητα ὑδατώδη IV, 8, 11. σσα μὴ ἔχει ὑγρότητα ..... ἀσθενεστέραν πυρός IV, 9, 30.

ὑδατώδης] εὔρος ... τελευτῶν ὑδατώδης II, 6, 19. πύνωσις ὑδατώδης III, 3, 6. ὑδατωδέστερον νέφος III, 6, 3. ἐκ ... πνευματικῶν ὑδατώδη συνισταται IV, 3, 4. ὑδατώδης ώμοτης IV, 3, 5. σσα μὴ ἔχει ὑγρότητα ὑδατώδη IV, 8, 11. ὑδατώδεστερα IV, 10, 13.

ὑδραιγωγία] οἱ τὰς ὑδραιγωγίας ποιοῦντες I, 13, 12.

ὑδωρ] ἀέρος κοινὰ πάθη καὶ ὑδατος I, 1, 2. ὕδατος φύσις συνεστηκυῖα καὶ ἀφωρισμένη I, 3, 2. τὸ τοῦ ὕδατος πλῆθος I, 3, 7. ὕδωρ ἐξ ἀέρος διακριθέντος I, 3, 7. 9. ἀτμὶς ὕδατος διάκρισις I, 3, 11. τὸ βαρύτατον καὶ ψυχρότατον γῆ καὶ ὕδωρ I, 3, 14. ἀτμὶς δυνάμει οἷον ὕδωρ I, 3, 15. συγκρίνεσθαι εἰς ὕδωρ I, 3, 17. σημεῖον εὐδίας μᾶλλον ἡ ὑδάτων I, 9, 4. αὐτὸ τὸ ὕδωρ οὐ πήγνυται I, 11, 1.

γίνεται τὰ ὕδατα φαγδαῖα I, 12, 19. τὸ ἴδμενον ὕδωρ I, 13, 10. ὕδωρ κατιόν I, 13, 13. πότιμον ὕδωρ I, 13, 30. τὸ ἐναπολειφθὲν καὶ λιμνάσσαν ὕδωρ I, 14, 28. ὕδατα φυτά ορροτάσιμα II, 1, 6. τὸ ἀναζθὲν ὕδωρ II, 2, 12. τὸ παταβαῖνον ὕδωρ ibid. ὕδωρ ἀθρόον II, 2, 18. ποτάμιον ὕδωρ II, 3, 11. τὰ νότια ὕδατα II, 3, 26. ὕδατα ἔξει II, 3, 46. ὕδατος γινομένου II, 4, 16. πεπηγότα ὕδατα II, 5, 6. εἰς ὕδωρ ἐλθεῖν III, 3, 4. δυνάμει ἡ ὑλη ὕδατος ἡν III, 7, 5. ὕδωρ οὐ παχύνεται μόνον τῶν ὑγρῶν IV, 3, 7. ἄλφιτον ὕδατι κόλλησας IV, 4, 3. ὕδατα καὶ σσα ὕδατος εἰδη τιχονται IV, 6, 13. τὰ ἔνδα ἐπὶ τῷ ὕδατι ἐπιπλεῖ IV, 7, 20. τὰ μὴ ἔχοντα ἵνας ὕδατα IV, 10, 18. τὸ ζεύν ὕδωρ ἡ τὸ διατέφρας ἡθούμενον IV, 11, 3. ἐν οἷς ἡ ὑλη ὕδατος τὸ πλεῖστον IV, 11, 7.

ὕειν] ὑόμενον πάλιν ὕδωρ I, 13, 6. ὑόμενον ὕδωρ I, 13, 10. τὸ ὑόμενον II, 3, 30. ὕσαντος II, 4, 17.

ὑετός] ὁ ὑετὸς ἐν πολλῆς ἀτμίδος γίνεται ψυχομένης I, 11, 2. ψακάδες εἰ ὑετός quomodo differant I, 9, 7. ὑετός quando fiat III, 1, 2.

ὑλη] ὡς ἐν ὑλης εἰδει I, 2, 2. σῶμα οἶον ὑλη τις οὖσα I, 3, 13. αἴτιον, ὡς μὲν ὑλη .... ὡς δὲ κινοῦν I, 4, 13. ὑλης ἀρχή I, 4, 25. ὑλη καὶ ἀτμὶς II, 6, 20. οὐκ εὐθὺς ἀνάλωσι τὴν ὑλην II, 8, 35. ὑπάρχει ἄμφω δυνάμει ταῦτα κατὰ τὴν ὑλην III,

1, 2. πολλῆς ὕλης καομένης III, 1, 13. δυνάμεις ἡ ὕλη ὅδατος ἡν III, 7, 5. ὑποκειμένη ὕλη ἐκάστη φύσει IV, 1, 6. πάντα ἡ ὕλη τῷ πυρὶ ἔστι ταῦτα IV, 1, 9. ὅταν κρατηθῇ ἡ ὕλη IV, 2, 6. ἵπερ ἔστιν ἐκάστη φύσει ὕλη IV, 2, 8. τῶν σωμάτων ὕλη IV, 4, 5. τὰ αἴτια τὰ περὶ τὴν ὕλην IV, 5, 2. ἐπει τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ύγρὸν ὕλη IV, 11, 3. λείπεται ἡ ὕλη γῆ οὖσα ἡ ὄδωρ IV, 11, 5. ἐν οἷς ἡ ὕλη ὅδατος τὸ πλεῖστον IV, 11, 7. διόπου πλεῖστον τῆς ὕλης IV, 12, 4. quid sit ὕλη παρ' αὐτήν ibid. Λὰν τὴν ὕλην ἡ τὸν λόγον ἔχωμεν IV, 12, 12.

Ὕπαντρος] χώρα ὑπαντρος II, 8, 8.

Ὕπάρχειν] δυνάμεις ὑπάρχειν I, 3, 1. τοῖς μεγέθεσιν ὑπάρχειν I, 3, 8. διὰ τῶν ὑπαρχόντων θεωρεῖν δεῖ II, 1, 5. τῆς Θαλάττης ὑπαρχούσης II, 3, 2. τίνα τρόπον ὑπῆρχε λεκτέον II, 3, 15. ὑπάρχει ἐν τῇ γῇ πολὺ πῦρ καὶ πολλῇ θερμότης II, 4, 4. τούτων ὑπαρχόντων II, 8, 1. ὑπάρχει ἡ γῆ παθ' αὐτήν ξηρά ibid. ὑπάρχει ἀμφορ δυνάμεις ταῦτα κατὰ τὴν ὕλην III, 1, 2. τοῖς ὑπάρχοντοι χρώμασθα αὐτῶν III, 2, 12. τὸ ὑπάρχον III, 6, 5. αὗται (αἱ δυνάμεις) τοῖς τε φυτοῖς ὑπάρχοντοι καὶ ζῷοις IV, 1, 5. ἐκ τῶν σωματικῶν παθημάτων ταῦτα πρῶτα ἀνάγκη ὑπάρχειν τῷ ὥρισμένῳ IV, 4, 6. ποτὲ ὑπάρχει καὶ ποτὲ οὐ IV, 12, 8.

Ὕπεικειν] ἀπωσθέντος τοῦ φεντος σώματος διὰ τὸ μὴ ὑπεί-

κειν III, 1, 3. τὸ μὴ ὑπεῖκον εἰς αὐτό IV, 4, 7. τὸ ὑπεῖκον ibid.

Ὕπεκκανυμα] δεῖ τοῦσαι οἷον ὑπεκκανυμα τοῦτο ὃ νῦν εἰπομένων πῦρ I, 4, 4 [ubi vide Comment. p. 367 cum Addend. p. 652. Metaphoricam vocabuli significatiōnem illustravit εἰλιαν Rhoes ad Porphyry. de abstinent. I, 33. p. 55]. εὐφυΐα τοῦ ὑπεκκανυματος I, 7, 4. ἄλω ἐν ὑπεκκανυματι καθαρῷ I, 7, 7.

Ὕπερ] ὑπὲρ τοῦ ὁρίζοντος I, 6, 7. ἐν τῷ ὑπὲρ τοῦ ὁρίζοντος τόπῳ I, 6, 10. ὁ ὑπὲρ τῆς γῆς αἴρει I, 9, 3. ἐν τῷ ὑπὲρ γῆς τόπῳ I, 13, 10. οτέφανος φαίνεται ὑπὲρ κεφαλαῖς γινόμενος II, 5, 12. ἐν ἔτεσιν ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα III, 2, 9.

Ὕπερβαλνειν] ὑπερβάντι [τὸν Παρασούν] φαίνεται I, 13, 15.

Ὕπερβάλλειν] ὑπερβάλλειν τὴν ἰσότητα I, 3, 7. ὑπερβάλλειν absol. I, 3, 11 (fero ut apud Herodotum I, 59). οὐχ ὑπερβάλλει τὰ πνεύματα τῶν ὑψηλῶν ὄρῶν I, 3, 17. πολύ ... ὑπερβάλλειν I, 8, 15. ὑπερβάλλοι ἀν [τὸ ὄδωρ] τῷ μεγέθει τὸν τῆς γῆς ὅγκον I, 13, 8. **[ποταμοί]** κατὰ πλῆθος καὶ κατὰ μήκος ὑπερβάλλοντες I, 13, 17. οὐχ ὑπερβάλλει τὸ φῦχος κατὰ μῆκος, ἀλλ ἐπὶ πλάτος II, 5, 13. τὸ ὑπερβάλλον IV, 4, 9. ἀλυτα τῇ ὑπερβαλλούσῃ θερμότητι IV, 6, 8.

Ὕπερβολή] ὑπερβολὴ θερμοῦ καὶ οἷον ζεισις ἔστι τὸ πῦρ I, 3, 14. ὑπερβολὴ ἐπὶ μικρόν I, 6, 2

[de astrorum ascensione recta]. ὑπερβολὴ ὅμβρων I, 14, 20. 23. ὑπερβολαὶ ὕδατος II, 3, 7. οὐδεμίᾳ διαφέροντες ὑπερβολῇ II, 7, 7. τῇ ὑπερβολῇ προσκεκαῦσθαι λέγεται IV, 3, 21. ὑπερέηραίνεσθαι] τόποι ὑπερέηραίνομενοι I, 14, 14. ὑπερομβρία] II, 7, 6. 8, 44. ἐν ταῖς ὑπερομβρίαις II, 8, 14. ὑπεροχή] λέγεται κατὰ τὴν ὑπεροχήν II, 7, 6. ὑπερυγραίνειν] γίγη ὑπὲρ τῶν ὕδατων ὑπερυγραίνομένη II, 7, 6. ὑπερχεῖν] [θάλαττα] ὑπερχεῖται εἰς τὸ ἀκανθέεξω II, 8, 21. ὑπό] γίνεται καὶ ἔστιν ὑπὸ κινήσεως καὶ ἀκινήσας I, 3, 13. πρῶτον ὑπὸ τὴν φρογάν ἔστι τὸ πῦρ I, 4, 3. ή ὑπὸ τοὺς λύχνους τεθεμένη ἀναθυμίασις I, 4, 8. οἱ συνεχῆς ὑπὸ τὴν ἀναθυμίασιν ἔηράν καὶ θερμὴν αἴρο I, 7, 2. ὑπὸ τοῦ μάλιστ' αἰτείου τῆς πήξεως I, 12, 9. τὰ ἔλη ὑπὸ δρηκεῖσθαι αυμβαίνει I, 13, 23. ή ὑπὸ τὸν Καίνασον λίμνη I, 13, 29. τὸν ἥλιον μὴ φέρεοθαι ὑπὸ γῆν ἀλλὰ περὶ γῆν II, 1, 15. τὰ ὑπὸ τὸν ἄρκτον ὑπὸ ψύχους ἀστηρα II, 5, 11. ὑπὸ τὸν ἥλιον εἶναι καὶ τὴν ἐκείνου φρογάν II, 6, 10. τὸ ὑπὸ τὴν γῆν ὡρμημένον πνεῦμα II, 8, 43. τοῦ ὑγροῦ ἀναχθέντος ὑπὸ τοῦ ἥλιον II, 3, 9. ὕδωρ ὑπὸ τοῦ ἥλιον γίνεται θερμόν II, 9, 16. ὅψις οὐχ ὑπὸ τὴν γῆν φέρεται III, 6, 9. ή ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ἀέρι θερμότητος κίνησις IV, 1, 15. τελείωσις ὑπὸ θερμό-

τητος αιματίνει IV, 2, 4. [ὑγρότης] ὁριζομένη ὑπὸ τῆς ἐν τῇ φύσει θερμότητος IV, 2, 6. ή ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ τοῦ ἐνόντος ὑγροῦ πέψις IV, 3, 3. τὰ ὁριζόμενα ὑπὸ τῆς φυσικῆς θερμότητος καὶ ψυχρότητος IV, 3, 2. μεταβάλλειν καὶ συνισταθαι ὑπὸ θερμότητος IV, 3, 9. οἰδηρος τακεῖς ὑπὸ θερμοῦ IV, 7, 20. ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ συνισταται τὰ σύμματα IV, 8, 1. διὰ τὸ ὑπὸ τούτων δημιουργεῖσθαι ibid. οὐχ ὑπὸ ὕδατος τητόν IV, 9, 2. κίνησις ὑπὸ τοῦ κινοῦντος ή γίνεται ἀπὸ τῆς ἄψεως IV, 9, 16. ὅσα ὑπὸ θερμοῦ παχύνεται IV, 10, 6. ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ θερμὸν ἔξιόν IV, 10, 11. ὑπογραφή] θεωρείσθω ὁ κίκλος ἐκ τῆς ὑπογραφῆς I, 8, 18. cfr. II, 6, 2. ὑποδοχή] I, 13, 16. ὑποζύγιος] II, 3, 39. ὑποκάμειν] ὑποκαύμενον τρέφεται πῦρ II, 2, 10. ὑποκάτω] τοῦ ὁρίζοντος III, 5, 19. ὑποκεῖσθαι] τὸ ὑποκείμενον καὶ πάσχον I, 2, 2. οἵς ἐν τῷ καὶ ταῦτὸν ὑπόκειται I, 3, 1. ὑπόκειται ἡμῖν I, 7, 1. ή ὑπόκειμένη ἀρχὴ ἡμῖν I, 8, 11. ὑπόκεισθω II, 6, 3. ὑποκείμενη ὕλη ἐκάστη γ φύσει IV, 1, 6. ὑποκειμένα τῶν φύσει συνεστότων IV, 2, 1. ὑποκειμένη μόρφη IV, 2, 5. τὸ ὕδωρ ψυχρὸν ὑπόκειται (i. e. aquam esse frigidam supponimus) IV, 5, 4.

ὑπολαμβάνειν] ἐσκασιν ὑπολα-
βεῖν I, 3, 4. ταῦτην ὑποληπτέον
αἰτίαν εἰραι I, 3, 16. ταύτας
δεῖ ὑπολαβεῖν τὰς αἰτίας I, 5, 3.
ἐκ τῶν οὐν φαινομένων ὑπολά-
βοι τις ἄν I, 7, 1. εἰκὸς ὑπο-
λαβεῖν I, 8, 17. τούτων αἰτίον
ὑποληπτέον .. I, 14, 20. τρα-
γικώτερον γάρ οὕτω καὶ σεμνό-
τερον ὑπέλαβον II, 1, 2. οὐκ
ἄν ὑπολαμβάνοι καλῶς II, 2, 5.
περὶ γῆς ὁμοίως δεῖ ὑπολαβεῖν
II, 3, 34. τοῖς οὕτως ὑπολαμ-
βάνονοι ἀναγκαῖον II, 7, 8.
ώσαντας .... ὑποληπτέον II,
9, 16. δεῖ ὑπολαμβάνειν μη
κυρίως ταῦτα λέγεσθαι IV, 2, 2.

ὑπολείπειν] ὅταν [ό κομήτης]
πρὸς βορέαν ὑπολειφθεὶς τυχῇ
1, 6, 5. ἀστὴρ ὅσουν ἐνδίχεται
ἔλαχιστον ὑπελείφθη I, 6, 10.
οἱ χρόνος οὐχ ὑπολείπει I, 14,
30. τὸ μὲν ἀναφέρεται ... τὸ
δὲ ὑπολείπει II, 2, 16. οὐτ' ἡν
οὐτ' ἔσται ἀλλ' ὑπολείψει II,
3, 1. τὸ ὑπολειφθέν II, 3, 9.
πρὸν ἡ ὑπολείπειν ἡ μεταβάλ-
λαιν τὴν σκιάν II, 5, 11.

ὑπόληψις] ἀρχαῖα τις ὑπόληψις
τῶν πρότερον ἀνθρώπων I, 3, 3.
τρέτη τις ὑπόληψις περὶ αὐκοῦ
[i. e. τοῦ γάλακτος] I, 8, 7.
ὑπόληψιν λαβεῖν II, 2, 4.

ὑπόλοιπος] τὰ ὑπόλοιπα τούτων
II, 8, 36. περὶ τῶν ὑπολοίπων
εἴπωμεν ἔργων III, 1, 1.

ὑπομένειν] ὑπομένειν μέχρι τού-
του μέχρι περὶ ἄν ... I, 14, 8.
διὰ βάρος ὑπομένειν II, 2, 13.

ὑπόνομος] ὑπόνομοι καὶ διωρύ-
ξεις I, 13, 11.

ὑπονοστεῖν] ὑπονοστοῦσαν φαίνε-
σθαι πολλαχοῦ τὴν γῆν II, 7, 7.

ὑπόστασις] ὕδατα συλλογιμαῖα
καὶ ὑποστάσις II, 1, 7. τροφῆς
ὑπόστασις II, 2, 14, 3, 15.
τοιαύτη πᾶσα ἡ ὑπόστασις II,
3, 22. ὑπόστασις τῶν ζῴων II,
3, 29. ὑπόστασις θερμοτάτη
ibid. ὑπόστασις τοῦ κίματος
II, 8, 43. ὅσα μηδεμίαν ἡ βρα-
χεῖαν ἔχει ὑπόστασιν IV, 5, 7.

ὑποτιθέναι] ὑπεθέμεθα I, 3, 9.
δεῖ νοήσαντας καὶ ὑποθεμένους
ὅτι ... III, 4, 20.

ὑποχώρησις] IV, 2, 6, 3, 8.

ὑπτιος] ὑπτία περιφέρεια I, 13, 13

ὑστεραιος] ὑστεραιαὶ I, 6, 10.

ὑστερος] ὑστεροι ἐροῦμεν I, 7, 8.

ὑστερον τῆς βροντῆς II, 9, 9.

ὑφασμα] III, 4, 29.

ὑφηγεῖσθαι] κατὰ τὴν ὑφηγημέ-
νην μέθοδον I, 1, 3. τὸν ὑφη-
γημένον ἥδη τρύπου λέγοντες
III, 1, 1.

ὑφιστάμαι] τὸ πᾶσιν ὑφιστάμε-
νον γῆ I, 2, 1. ὑφιστασθαι διὰ
τὸ βάρος ορρ. ἐπιπολάζειν διὰ
τὸ κοινόν I, 4, 2. ὑφισταμένη
ἐν τοῖς ἀγγείοις ἀλμυρές II, 3,
14. διὰ βάρος ὑφισταται τῷ
ποτίμῳ II, 3, 32. αἴτιον τοῦ
μὴ ὑφιστασθαι μηθὲν ἡ γλε-
σχρότης IV, 5, 7. ὑφισταται
καὶ ἀποκαθαίρεται κάτω ἡ σκω-
ρία IV, 6, 9.

ὑψηλός] τὸ ὑψηλὰ ὅρη I, 3, 17.
οἱ ἀήρ ὁέων ἐν τοῖς ὑψηλοῖς I,
10, 5. ἐν τοῖς σφόδρᾳ ὑψηλοῖς
— ἐπὶ τοῖς ὑψηλοῖς I, 12, 6.
ἴδιούσης τῆς γῆς ἀπὸ τῶν ὑψη-

λῶν I, 13, 11. ὑρεινοὶ καὶ ὑψηλοὶ τόποι I, 13, 12. cfr. 14, 23.
σῆρεν [Sesostris] ὑψηλοτέραν οὖσαν τὴν θάλατταν τῆς γῆς I, 14, 27. τὰ ὑψηλότερα τὰ πρὸς ἄρχοντα II, 1, 14.
ὕψος] ἐπὶ πολὺν τόπον τοῦ ὕψους I, 10, 5.

Φ.

φαίνειν] φαίνεται ὡργυῖα τις ὑπόληψις I, 3, 3. τὰ φαινόμενα σώματα I, 3, 5. φαίνεται θεωροῦσιν ὑμῖν οὕτως ibid. φαίνεται ἡ γένεσις I, 3, 17. τὰ φερόμενα τηκόμενα φαίνεται πολλάκις I, 3, 20. ἡ φαινομένη ταχυτής I, 4, 13. φαίνεται συνιστάμενα φάσματα ἐν τῷ οὐρανῷ I, 5, 1. ἔδει φαίνεσθαι ἄνω κόμης τὸν ἀστέρα I, 6, 7. οὐδὲν φαίνονται μείζους ὅντες I, 6, 12. τὸ φῶς φαίνεται I, 8, 4. κέκλος φαίνεται τοῖς δρῶσιν I, 8, 15. τὰ πάθη τὰ φαινόμενα περὶ τὸν τόπον τοῦτον I, 8, 21. μικρὰν ταλάντωσιν φαίνεσθαι μεγάλην II, 1, 11. ἀδύνατον κατὰ τὰ φαινόμενα καὶ κατὰ τὸν λόγον II, 5, 13. τὰ φαινόμενα περὶ τοὺς πλοῦς ibid. βούλεται εἰναι φαινόμενον οὐκ ἀκριβοῦ δέ II, 6, 8. τὴν ἀστραπὴν οὐκ εἰναι φασι ἀλλὰ φαίνεσθαι II, 9, 18. φαίνεται τὸ ὕδωρ στήλειν τυπόμενον II, 9, 19. ἥλιος κύκλῳ ἐν ἐκάστῳ φαινόμενος τῶν ἐνόπτερων III, 3, 11. τοῦ αὐτοῦ φαίνεσθαι χρώματος III, 4, 7. βλέποντι μηδὲν φαίνεσθαι ιερῷ ματισμένον III, 4, 23. μέλαν παρὰ

μέλαν ποιεῖ τὸ ὑμέρῃ λευκὸν παντελῶς φαίνεσθαι λευκὸν III, 3, 11. κατὰ τὴν δύναμιν τούτου ἔκαστον φαίνεται IV, 4, 4. ταῦτα φαίνεται κρατούμενα ὑπὸ τοῦ πυρός IV, 9, 36. ἐμπεριειλλημένα ζῷα ἐν αὐτῷ τῷ ἡλίκετρῷ φαίνεται IV, 10, 10.
φάναι] φαμέν I, 2, 1. 3, 1 ac saepius. φήσομεν I, 3, 4. φαστ I, 3, 5. 8, 2. II, 9, 18 ac saepius. φάναι II, 7, 8. ὡς φαμέν III, 7, 2.

φανερός] τὰ φανερά I, 3, 2. φανερόν ἐστιν I, 3, 8. φανερός ἐστιν ὁ συνιστάμενος ἄνω ἀήρ I, 5, 1. ἐκ τοῦ λόγου φανερόν I, 6, 12. φανερὸν ὅτι καὶ τοῦτο ἀδύνατον I, 8, 5. cfr. 14, 28. ἐκ τούτων φανερόν I, 8, 10. τοῖς ὅμμασιν ἴδεῖν φανερόν I, 8, 16. φανερὸν δὴ τοῦτο καὶ πιθανόν II, 3, 21. φανερὸν διὰ πολλῶν σημείων II, 3, 22.

φανερῶς] φανερῶς ὄραν II, 2, 2. φανερῶς κεῖσθαι ibid. πρὸν φανερῶς ἐληλυθέναι τὸν ἄνεμον II, 4, 24.

φαντασίᾳ] γάλακτος φαντασία I, 3, 1. τῶν φασμάτων ὅσα ταχεῖας ποιεῖται τὰς φαντασίας I, 5, 3. φαντασία διὰ πολλοῦ χρόνου I, 6, 2. φαντασία τῆς λαμπρότητος II, 9, 18. χρῶμα δὲ τῷ ἐνόπτερῷ ἄλλον χρώματος ἐμποιεῖ φαντασίαν III, 2, 12. χρώματα τῆς φαντασίας III, 4, 20.

φάραγξ] φάραγγες καὶ διαστάσεις τῆς γῆς I, 13, 27.

φάρμακον] καὶ τὰ φάρμακα ἔφειν λέγομεν IV, 3, 16.

φάσις] πολλὰς ἐκλείπει φάσις 1, 6, 2. τὴν κόμην οὐκ ἔξ αὐτοῦ φάσιν ἔχει I, 6, 3,

φάσκειν] II, 7, 4. οἱ φάσκοντες II, 2, 11,

φάσμα] ἐκπυρούμενα καὶ κινούμενα φάσματα I, 1, 2. 5, 3. συνιστάμενα φάσματα I, 5, 1. τῶν φασμάτων ὅσα ταχθασ πουεῖται τὰς φαντασίας I, 5, 3.

φέγγος] ἀμυδρὸν ἐγίνετο τὸ φέγγος I, 6, 9. τὸ φέγγος ἀπέτεινε μέχρι ... I, 6, 10. φέγγος ἐπανῆλθε μέχρι ... καὶ ἐνταῦθα διελύθη I, 6, 10. τὸ φέγγος τοῦ γάλακτος I, 8, 17. τὸ φέγγος τὸ τῆς ἡμέρας II, 9, 19.

φέρειν] τὰ ἐν κύκλῳ φερόμενα σώματα I, 2, 1. 3, 13. τῶν φερομένων ἔκαστον I, 3, 5. κάτω φέρεται I, 3, 18. 21. τὰ φερόμενα τηκόμενα φαίνεται πολλάκις I, 3, 20. τὰ βίᾳ φερόμενα ibid. ἄνω φέρεοθαι I, 4, 10. δύο φέρεοθαι φοράς I, 4, 12. οὐ δίνασθαι τὴν ὄψιν φέρεοθαι πρὸς τὸν ἥλιον I, 6, 4. φέρεοθαι καὶ κινεῖσθαι I, 7, 2. τὸν ἥλιον τοῦτον τὸν κύκλον φέρεοθαι φασιν I, 8, 2. ἥλιος ὑπὸ τὴν γῆν φερόμενος I, 8, 4. κατὰ μικρά ... κατὰ μετέω μόρια φέρεοθαι I, 9, 7. τὸν ἥλιον μὴ φέρεοθαι ὑπὸ γῆν ἀλλὰ περὶ γῆν II, 1, 15. φέρεται τὸ ἀτμῆσον εἰς τὸν ἄνω τόπον ..... κάτω φέρεται πάλιν πρὸς τὴν γῆν II, 2, 5. φερομένου τοῦ ἥλιον τοῦτον τὸν τρόπον II, 2, 5. φερομένου τοῦ ἥλιον μέτα II, 4, 2. πρὸς τὴν γῆν

πάντη φέρεοθαι τὸ βάρος ἔχοντα II, 7, 3. οφεδρέτατον [πυεῦμα] τὸ τάχιστα φερόμενον II, 8, 3. [πῦρ] γίνεται φλὸς καὶ φέρεται ταχθεῖς ibid. φερομένη, ὑπὸ πνεῦματος θάλαττα II, 8, 41. οἱ κεραυνοί ... καὶ τοιαῦτα φέρεται κάτω II, 9, 4. πεφυκότος ἄνω τοῦ θερμοῦ φέρεοθαι παντός ibid. ὅταν ἀναδυμένοις εἰς τὴν φλόγα συνεστραμμένη φέρονται II, 9, 6. ἡ φλὸς ἐφέρετο συνεχής III, 1, 12. διὰ τὸ πρὸς τὴν γῆν φερομένην ὄψιν μὴ διέκτεισθαι ὥσπερ δὲ ἀχανοῦς φερομένην III, 6, 8. ὄψις οὐχ ὑπὸ τὴν γῆν φέρεται III, 6, 9. ὁ ἀὴρ φέρεται ἄνω IV, 7, 3.

φθάνειν] δέ ὁ λιγότερος τοῦ ὕδατος φθάνειν ἔηρομένους de fluviis dicitur I, 13, 7. πήλιν φθάσσεται καταβὰν τὸ προανελθόν II, 3, 5. φθάνει ἔηραννων πρίν ... II, 5, 1. 5. [ἄνθρωποι] φθάνονται πηγάνυτες ἡ πρωθοῦντες II, 6, 17. [κεραυνός] διὰ τὸ τάχος γθάνει διεξιῶν III, 1, 10. ὁ ψολοεις κεραυνός ἔφθασσε διών ibid. διὰ μανότητα ἔφθασσε τὸ πνεῦμα διηθητέν III, 1, 11.

φθαρτικός] IV, 5, 5.

φθείρειν] τὰ κατὰ μέρος φθειρόμενα IV, 1, 9. Θερμότης ἡ φθείρασα τὴν οἰκείαν θερμότητα IV, 11, 4. φθειρόμενα καὶ ζειστάμενα τῆς φύσεως IV, 11, 5,

φθίνειν] I, 14, 3.

- φθορά]** γένεσις καὶ φθορά ἡ κοινή
I, 1, 1. αἰτία τῆς γενέσεως
 καὶ τῆς φθορᾶς [τοῦ ἥλιου] I,
 9, 2. II, 2, 5. 3, 21. IV, 12,
 12. ἀπώλειαι καὶ φθοραὶ I, 14,
 7. μέγισται φθοραὶ καὶ τάχι-
 σται I, 14, 8. ἀντικειμένη φθορὰ
 κατὰ φύσιν IV, 1, 5. γίνεται
 ἡ φθορά IV, 1, 8.
- φύλη]** IV, 12, 11.
- φλέγμα]** ἡ φλέγματος πέπανσις
 IV, 3, 3. [τὸ αἷμά ἔστι] φλέ-
 γμα καὶ ὕδωρ IV, 7, 14. φλέ-
 γμα πιεστὸν μὲν οὐκ ἔστιν,
 ἐλεύθερόν δὲ IV, 9, 20.
- φλέψ]** φλέβες IV, 10, 2.
- φλόξ]** αἱ φλόγες αἱ καόμεναι
 περὶ τὸν οὐρανόν I, 4, 1. ἡ
 φλόξ πνεύματος ἔχοις ζέοις I,
 4, 4. καομένη φλόξ ὕστερος ἐν
 ἀρρώρᾳ καλάμῃ I, 4, 5. ὕστε
 φλόγα δοκεῖν κάσοθαι I, 5, 1.
 ἐν τῷ μέλλοντι λευκὸν πολλὰς
 ποιεῖ ποικιλίας οἶον ἡ φλόξ ἐν
 τῷ καπνῷ I, 5, 3. ἡ φλόξ
 ἐκπιμπραμένη I, 8, 21. φλόξ
 διὰ συνεχοῦς ὑγροῦ καὶ ἔηρῶν
 μεταβολλόντων γένεται II, 2, 9.
 τὸ τῆς φλογὸς φεῦμα II, 3, 21.
 τὸ πῦρ, ὅταν μετὰ πνεύματος
 ἦ, γίνεται φλόξ II, 8, 3. ἡ
 φλόξ ἐφέρετο συνεχῆς III, 1, 2.
 ὁ τυχῶν οἶνος . . . ἀνίησι φλόγα
 IV, 9, 35. ἵστα φλόγα παρέβο-
 σθαι δύναται IV, 9, 37. ἔλατ-
 τον ἡ ὕστε φλόγα ποιῆσαι IV,
 9, 37. ἡ φλόξ πνοῦμα ἡ κα-
 πνὸς καόμενός ἔστι IV, 9, 41.
- φλογιστός]** IV, 9, 37 bis, ubi
 etiam definitio. οὐ φλογιστά
 IV, 9, 39.
- φλοιός]** IV, 8, 4. 10, 2. 16.
- φοινικά]** II, 6, 9.
- φοινικοῦς]** φοινικοῦ χρῶμα I,
 5, 2. ἄστρα ἀντοχοντα καὶ
 δυόμενα ἐὰν ἢ καῦμα καὶ διὰ
 καπνοῦ φοινικᾶ φαίνεται I, 5, 2.
 νυκτὸς ἔξω τοῦ φοινικοῦ τὰ ἄλλα
 δι᾽ ὄμοιόχροιαν οὐ φαίνεται I,
 5, 3. τὸ φοινικοῦ III, 2, 5.
 3, 26. ἵρες ἔχει περιφέρειαν
 τὴν μεγίστην φοινικαν III, 2,
 4. φαίνεται τὸ λαμπρὸν διὰ
 τοῦ μέλανος φοινικοῦ III, 4,
 10. οὐ φοινικὴν ἄλλὰ πορφυ-
 ρᾶν ἔχει τὴν χρόαν III, 4, 17.
 τὸ φοινικοῦ παρὰ τὸ πράσινον
 λευκὸν φαίνεται III, 4, 26. ἔστι
 τὸ ἔανθόν μεταξὺ τοῦ τε φοινι-
 κοῦ καὶ πρασίνου χρώματος ibid.
 ὅταν λύγται τὸ φοινικοῦ III,
 4, 27 ac saepius in hoc capite.
- φοιτᾶν]** I, 11, 1.
- φορά]** ἡ ἄνω φορά I, 1, 1. 4, 13.
 ἡ φορά τῶν ἄστρων I, 1, 2.
 αἱ ἄνω φοραὶ I, 2, 2. πᾶς ὁ
 περὶ τὰς ἄνω φορὰς κόσμος I,
 3, 3. ἡ κύκλῳ φορά I, 3, 16.
 ἡ τοῦ ἥλιου φορά I, 3, 20. ἡ
 ἐγκίκλιος φορά I, 4, 3. ἡ φορά
 φύσις ἔστις μᾶλλον ἀλλ᾽ οὐκ ἐκ-
 καύσι I, 4, 7. δύο φέρεσθαι
 φοράς I, 4, 12. λογή φορά ibid.
 κεκαύσθαι ὑπὸ τῆς ἥλιου φορᾶς
 I, 6, 4. ὑπὸ τῆς ἐγκίκλιον φο-
 ρᾶν I, 7, 1. συμπεριάγεται ὑπὸ
 τῆς φορᾶς καὶ τῆς κινήσεως I,
 7, 2. φορά ἀστέρος I, 7, 4.
 τὴν αὐτὴν ἀνάχηραίνεται φο-
 ρᾶν κινούμενον τὸν κομήτην ἦ-
 περ κινεῖται ὁ ἀστήρ I, 7, 6.
 φορὰ τοῦ κόσμου τοῦ περὶ τὴν

γῆν *ibid.* ἡ λεγομένη ἐπὶ φα-
θοντος φορὰ I, 8, 2. διὰ τὸ
παρακολουθεῖν κομητῶν τῇ φο-
ρῷ I, 8, 12. ἡ ἄνω φορὰ ἀπασσ
I, 8, 13. διὰ τὴν τοῦ ἡλίου
φοράν I, 8, 14. διὰ τὴν τῶν
ἄστρων φοράν I, 8, 17. ἡ τοῦ
ἡλίου φορὰ διακρίνουσα καὶ συγ-
κρίνουσα I, 9, 2. ἡ τοῦ ὑδα-
τος φορὰ ἡ κάτω I, 12, 13. 14.
ἡ τοιαύτη τοῦ ὑγροῦ φορά I,
14, 23. εἰ τὸν ἡλίον παίσει
τις τῆς φορᾶς II, 3, 6. ἡλίου
φορὰ ἐπὶ τροπάς καὶ ἀπὸ τρο-
πῶν II, 4, 20. φορὰ [τῶν πνευ-
μάτων] λοξῇ II, 4, 23. ὅταν
πληστον ἥδη γίνηται ἡ φορὰ ἐν
ῷ γινομένων ἔσται ἡ ἔκλεψις
II, 8, 32. οὐ μία φορὰ σχήμα-
τος III, 1, 3. κίνησις... ἡ γί-
νεται ἀπὸ τῆς φορᾶς IV, 9, 16.
φορτίον] I, 10, 5.

φρέαρ] ἀτμίζειν τὰ φρέατα βο-
ρείοις μᾶλλον ἡ νοτίοις I, 10, 8.
Τρεατιαῖς] τὰ φρεατιαῖα καλοί-
μενα II, 1, 7.

Φροντίζειν] μόνον φροντίσαι τοῦ
ἡλίου II, 2, 11.

Φροῦρδος] πάλαι φροῦρον ἀνὴν
I, 3, 6. ἔκρανθὲν [ἴδωρ] ἥδη
φροῦρον I, 14, 28.

Φύειν] ὕδωρ ἐξ ἀέρος πέφυκεν γί-
νεσθαι I, 3, 11. διὰ τὸ μά-
λιστα πέφυκέναι τοῦτο ἐκάθεοθαι
I, 4, 3. κατὰ φύσιν γε τὸ θερ-
μὸν ἄνω πέφυκε φέρεοθαι πᾶν
I, 4, 10. ὡς ἔκαστον πέφυκεν II,
2, 14. τὰ πεπτόμενα πάντα
συνισταοθαι πέφυκεν II, 3, 23.
Φυόμενα καὶ γινόμενα κατὰ φύ-
σιν II, 3, 24. τόπος ἐνῷ πε-

φύκασι κάλαμος καὶ σχοῖνος II,
3, 43. πνεύματα γίνεται κατὰ
τὴν ὥραν ἐκάστην ὡς πέφυκεν
II, 4, 10. αἰθήρ πεφυκὼς φε-
ρεοθαι ἄνω II, 7, 2. πνεῦμα
ἐπὶ πλεῖστον πεφυκὼς ἴναι II,
8, 2. ἐπὶ πλεῖστον πεφυκὼς διέ-
έναι *ibid.* τὰ πνεύματα πέφυκεν
ἀρχεοθαι πνεῦν II, 8, 7. τὸ
πεφυκὸς [φεῦμα] ἀπονεῖν ἀπὸ
τῆς γῆς II, 8, 10. πεφυκότος
ἄνω τοῦ θερμοῦ φέρεοθαι παν-
τός II, 9, 4. αἰτίᾳ τοῦ κάτω
φέρεοθαι τὸ πεφυκὸς ἄνω II,
9, 12. τὸ πεφυκὸς συνιέναι IV,
9, 17. τὰ μὴ πεφυκότα συνιέ-
ναι IV, 9, 18.

φύλλον] IV, 10, 2, 16.

φύμα] τὰ ἐν τοῖς φύμασι συνι-
στάμενα IV, 2, 5. ἡ φυμάτων
πέπανοις IV, 3, 3.

φυσᾶν] πνεῦμα δὲ σεόματος φυ-
σώμενον II, 8, 25.

φυσικός] φυσικὴ κίνησις I, 1, 1.
ἡ φυσικὴ ἡ περὶ γῆν γένεσις I,
14, 7. φυσικὴ γένεσις IV, 1, 5.
Θερμότης φυσικὴ IV, 1, 18. 3,
2. ἐν ὁργάνοις τεχνικῆς ἡ φυ-
σικῆς IV, 3, 18. ἔκαστον τῶν
διοιομερῶν φυσικῶν σωμάτων
IV, 8, 4.

φυσικῶς] IV, 12, 6.

φύσις] πρῶτα αἴτια τῆς φύσεως
I, 1, 1. κατὰ φύσιν I, 1, 2, 4, 10.
φύσις ἀτακτόθρα I, 1, 2. τῶν
σωμάτων φύσις I, 2, 1. ἡ φύ-
σις τοῦ ἀέρος I, 3, 2. ἔδατος
φύσις συνεστηκῆται καὶ ἀφαρι-
σμένη I, 3, 2. ἐν τι οῶμα νο-
μιστέον εἶναι τὴν φύσιν *ibid.*
Θεῖον τὴν φύσιν I, 3, 4. ἡ τοῦ

άτερος φύσις καὶ ἡ τοῦ ὕδατος I, 3, 11 [i. e. δὲ ἀὴρ καὶ τὸ ὕδωρ]. *Iis*, quae monimus in Comment. ad I, 4, 3. Vol. I, p. 367. addo *Wyttenbach* ad *Platon.* *Phaedon.* p. 232 sq. *Ast.* ad *Platon.* de legg. p. 311. *Jacobs* ad *Aelian.* *Hist. anim.* I, 5, 6. p. 204]. τοιούτων ὅντων τὴν φύσιν I, 3, 19. ὑπὸ ταῦτην τὴν φύσιν I, 4, 3. βίᾳ μὲν . . . φύσιν δὲ I, 4, 12. φύσις τῆς θαλάττης II, 1, 1. πρὸς τὸ γνῶναι τὴν φύσιν οὐχ ἴκανως εἰρηκεν II, 3, 12. ἡ ἔξοδὰ ἀναθυμίασις τῶν πνευμάτων ἀρχὴ καὶ φύσις πάντων II, 4, 5. ψυχρὸν νῆσον οἰκεῖται φύσις II, 4, 8. τὴν γῆν φύσις πᾶσαν δομοὶς εἶναι σομφῆν II, 7, 2. τὸ σαττόμενον τοιαύτην ἔχει τὴν φύσιν II, 7, 8. ἡ τοῦ πνεύματος φύσις II, 8, 3. φύσις θερμός II, 8, 25. τὴν αὐτὴν εἶναι φύσιν ἐπὶ μὲν τῆς γῆς ἄνεμον, ἐν δὲ τῇ γῇ σινομόν, ἐν δὲ τοῖς νέφεσιν βροντήν II, 9, 21. τὴν φύσιν ἀπολαμβάνουν τινός III, 3, 3. ἀὴρ λευκότερος τὴν φύσιν III, 4, 10. σελήνη ἀσθενεστέρα τὴν φύσιν III, 5, 16. φθορὰ κατὰ φύσιν IV, 1, 5. 7. τὰ φύσις συνεστῶτα IV, 1, 7. 2, 1. ἔτιν χωρισθῆται τῆς φύσιος IV, 1, 9. ἡ οἰκεῖα καὶ κατὰ φύσιν θερμότης IV, 1, 10. φύσις ἡν λέγομεν ὡς εἶδος καὶ οὐσίαν IV, 2, 5. ἡ ἐν τῇ φύσις θερμότης IV, 2, 6. ἡπερ ἐστὶν ἵκαστω φύσις ὑλὴ IV, 2, 8. μιμεῖται ἡ τέχνη τὴν φύσιν IV, 3, 24. τούτου μᾶλλον τὴν φύσιν ἐστὶ IV, 4, 1. ἀπορώτατα ἔχει ἡ τοῦ

ξλαιον φύσις IV, 7, 2. φθερόμενα καὶ ἐξιστάμενα τῆς φύσιος IV, 11, 5. ὅταν ἐν τῇ φύσει δοι θερμά IV, 11, 6. ἐνταῦθα μὲν τέχνη ἐκεῖ δὲ φύσις ἡ ἄλλη τις αἰτία IV, 12, 11.

φυτόν] περὶ ζῷων καὶ φυτῶν I, 1, 3. αὗται [αἱ δυνάμεις] τοῖς φυτοῖς τε ὑπάρχουσι καὶ ζῷοις IV, 1, 5. τὰ ἐν τοῖς φυτοῖς καὶ τὰ ἄψυχα IV, 12, 7. 13.

φῶς] διὰ πυκνοτέρου διαφανομένου ἔλαττον φῶς I, 5, 2. ἀναρρηγηνομένου φωτὸς ἐκ κνανθοῦ καὶ μέλανος I, 5, 3. φῶς ἀστρων τινῶν I, 8, 4. ὅταν γῇ πάμπαν ἀπολελοπίς τὸ φῶς II, 8, 31. φῶς πορφυροῦ καὶ ἰριῶδες III, 4, 16.

X.

χάλαζα] I, 10, 9. 11, 4. 12, 1 et saepius in hoc cap. IV, 10, 9.

χαλαζώδης] II, 6, 19.

χαλεπός] οὐ χαλεπὸν ἴδεται II, 2, 17. ἀκριτος καὶ χαλεπός ὁ Σφίων II, 5, 4. χαλεπὸν τὰ ἐντὸς καὶ τὰ ἐκτὸς ὅμαλῶς θερμανεῖν IV, 3, 22.

χαλκός] III, 6, 5. IV, 8, 10.

χάλκωμα] ἀσπίδος τὸ χάλκωμα III, 1, 11.

χάριν] μαρτυροῦ χάριν εἰπεῖν I, 13, 23.

χάσμα] χάσματά τε καὶ βόθυνος καὶ αἰματώδη χρώματα I, 5, 1. cfr. I, 5, 3.

χαῖνος] ἄλλες οὐ χονδροὶ ἀλλὰ
χαῖνοι II, 3, 41,

χέδροια] IV, 10, 17.

χειμερινός] περὶ τροπᾶς ὅντος τοῦ
ἡλίου χειμερινάς I, 6, 8. cfr.
II, 5, 7. 9. ἐν χειμερινοῖς τό-
ποις I, 10, 2. πρὸς τὴν ἔω τὴν
χειμερινήν I, 13, 15.

χειμῶν] ξηρὸς ὁ χειμῶν καὶ βό-
ρειος I, 7, 10. γίνεται χειμῶ-
νος I, 10, 2. βορειας ἐκ τοῦ χει-
μῶνος οβέννυνοι τὴν θερμότητα
I, 10, 6. χειμῶνος μᾶλλον γί-
νεται ὕδατα II, 4, 3. ἐν τῷ
χειμῶνι II, 4, 27.

χείρ] ὑπὸ χεῖρα ποιούσης τῆς συγ-
κρίσεως II, 9, 15. τῇ χειρὶ¹
κώπῃ χρῆται III, 4, 19.

χειρόκημητος] πηγαῖα χειρόκημητα
II, 1, 7. IV, 3, 22.

χειροποίητος] στόματα χειρο-
ποίητα I, 14, 12.

χέρσος] I, 14, 1. 28.

χερσεύειν] τόποι πρότερον ἔνυ-
δροι νῦν χερσεύοντες I, 14, 18.
οὐ τὰ αὐτὰ χερσεύεται τῇς γῆς
I, 14, 33.

χιῶν] IV, 10, 9. λεπτὸς ὥσπερ
χιῶν II, 3, 41. quomodo gigna-
tur I, 11, 3,

χλωρός] ἐκ χλωρῶν ἔύλων καπνός
II, 4, 22. τὸ τῶν χλωρῶν ἔύ-
λων πῦρ III, 4, 11. σφεδρα
χλωρά IV, 9, 30.

χονδρός] ἄλλες οὐ χονδροὶ ἀλλὰ
χαῖνοι II, 3, 41.

χρῆμα] I, 2, 2. 3, 2. 7, 8. IV,
11, 1 αὐτεριούς. καίτοι ἔχρημ
II, 7, 7.

χρῆσθαι] γερῆσθαι τοῖς ὄνόμασι
I, 4, 3. χρῶνται τῷ προστάλλῳ
ἀπόπερ τῷ μολτερῷ I, 12, 18.
μετρίοις χρωμένη ὕδασι χάρα
IV, 2, 5. χρῶνται καθάπερ
ὅξει πρὸς ἔντα τῶν ἰδεσμάτων
αὐτῷ II, 3, 46. τῇ χειρὶ κώπῃ
χρῆται ὁ φαίνων III, 4, 19.
[ἀνδρικὴ τὴν ἵριδα] τούτοις τοῖς
χρώμασι κεχρῶσθαι μένοις III
4, 25. ἀν τις τῷ... πόλῳ χρώ-
μενος .... κύκλος γραφῆ III, 5,
13. ὡς μεσότητες χρώμενοι τῇ
ἀφῇ IV, 4, 9.

χρῆσιμοις] τὰ τότε σφρά...
διὰ τὸ λιμνάζον χρήσιμα γέγο-
νεν I, 14, 15. — IV, 2, 5.

χρόα] χυμός καὶ χρόα τοῦ ὕδατος
II, 2, 21. [ἄλες] τὴν χρόαν οὐχ
όμοιοις λευκός II, 3, 42. συστά-
σις μελαιναι τὴν χρόαν III,
3, 4. οὐ φοινικὴν ἀλλὰ πορ-
φυρᾶν ἔχειν τὴν χρόαν III,
4, 17.

χρόνος] πολὺν χρόνον μένειν I,
5, 2. φαντασία διὰ πολλοῦ χρό-
νοῦ I, 6, 2. διὰ τὸ μὴ πολὺν
χρόνον γίνεσθαι I, 12, 8. ἐν
ἐλάττονι χρόνῳ I, 12, 14. ἐν
χρόνοις παμμήκεσι I, 14, 7.
χρόνοις μακροῖ I, 14, 9. διὰ
χρόνου πλῆθος ibid. ἐπὶ πλείω
χρόνον I, 14, 13. ἐπὶ πο-
λὺν χρόνον διαφένν I, 14, 23.
προϊόντος τοῦ χρόνου I, 14, 30.
ὁ χρόνος οὐχ ὑπολείπει I, 14,
31. ὁ χρόνος οὐχ ἔχει πέρας
ibid. μεταβάλλει τῷ χρόνῳ

πάντα I, 14, 32. οὐ διαμένειν
οὐδένα χρόνον II, 2, 9. τεταγ-
μένοι χρόνοι II, 2, 12. οὐκ
ἐν ἕσω χρόνῳ II, 2, 18. κατὰ
τινα χρόνον II, 3, 7. χρόνῳ
IV, 9, 32.

χρυσός] I, 12, 3.

χρῶμα] αἰματώδη χρώματα ἐν
οὐρανῷ I, 5, 1. παντοδαπὰ χρώ-
ματα I, 5, 2. ἔμφασις χρώματος
οὐ σχῆματος III, 4, 6. τοῦ αὐτοῦ
φαινεοθατος III, 4, 7. χρώματα τῆς
φαντασίας III, 4, 20. τὸ χρῶ-
μα μέλιν IV, 6, 11. διαφέρειν
δύμαῖς καὶ χυμόῖς καὶ χρώμασι
IV, 10, 1.

χρωματίζειν] χρωματίζεοθαι χρό-
ας I, 5, 1. ὥσπερ ἐκπίπτον τὸ
πνεῦμα χρωματισθὲν ὄφθῃ II,
9, 8. τῇ περώσει χρωματίζειν
III, 1, 8. ησαν ἀν κεχρωματι-
σμέναι αἱ ἄλω III, 4, 13. μη-
δὲν φαινεοθαι κεχρωματισμένον
III, 4, 23. κονία κεχρωματι-
σμένη III, 7, 3. οὐ διατίνει [ἢ
θυμίασι], ἀλλὰ χρωματίζει
μᾶλλον III, 9, 33.

χρωνυγόναι] [κεραυνός] ἔχρωσε
μέν, ἔκανος δ' οὐ III, 1, 10.

χρώς] κεχρωματίζεοθαι χρός
I, 5, 1.

χυμός] χυμὸι τῆς θαλάττης II,
2, 1. χυμὸς καὶ χρόνοι τοῦ ὑδα-
τος II, 2, 21. ἐνυπῆρχε τους
χυμός II, 3, 9. πολλοὺς χυ-
μοὺς ἔχειν II, 3, 10. γίνεται
τοιοῦτος ὁ χυμὸς διὰ σύμμειξη-
τινος II, 3, 22. σῶμα, ὃ ποιεῖ
τὸν χυμὸν τοῖτον II, 3, 23. cfr.
31. πάντες οἱ χυμὸι σύνοι . . .
ἀτμίσαντες συστῶσι II, 3, 31.

δεύτατα ποταμῶν παντοδαποῖς
ἔχοντα χυμούς II, 3, 45. παν-
τοδαπαὶ μορφαὶ καὶ χροαὶ χυ-
μῶν II, 3, 45. οἱ χυμοὶ III,
7, 5. λεπτοὶ οἱ χυμοὶ IV, 3, 7.
ὁ ἐν τῷ ὑγρῷ χυμός IV, 3, 15.
οὐ γάρ οἰνώδης ὁ χυμός IV, 9,
35. διαφέρειν δύμαῖς καὶ χυ-
μοῖς καὶ χρώμασι IV, 10, 1.

χυτός] χυτά III, 7, 11. ἄργυ-
ρος χυτός IV, 8, 11.

χώρα] ἡ τοῦ γάλακτος χώρα I,
7, 11. πάχνη ἡ ὥρας ἡ χώρας
ἐστιν οημεῖον ψυχρᾶς I, 11, 3.
ἐν ταῖς ἀλειναῖς χώραις I, 12,
5. ἐν τοῖς ταῖς χωραῖς καὶ ταῖς
ώραις ταῖς ἀλειναῖς I, 12, 19.
καθ' ἐκάστην χώραν II, 2, 12.
κατὰ πολλὴν καὶ συνεχῆ χώραν
II, 4, 11. ἡ κύκλῳ χώρα iibid.
οὕτε χωραὶ οὕτε ὥραι αἱ τυχοῦ-
σαι II, 7, 4. χώρα σομφή καὶ
ὑπαντρος II, 8, 8.

χωρεῖν] ὅταν ἀθρόον χωρῇ de
vento dicitur III, 1, 12.

χωρίζειν] χωρισμένη τοῦ σώματος
I, 3, 2. Τριανταὶ καὶ Κασταὶ
κεχωρισμέναι ταύτης [i. e. τῆς
ἴρων θαλάττης] II, 1, 10.
φθειρόμενα, ὅταν χωρισθῇ τῆς
φύσεως IV, 1, 8. ἐὰν ἡ κεχω-
ρισμένον αὐτὸν κατ' αὐτὸν τὸ
ὑγρόν IV, 5, 8. ἐὰν μὴ χω-
ρισθῇ ὁ ὄφρος IV, 7, 11. οὕτω
χωρίζεται ὁ ὄφρος καὶ ὁ τυρός
IV, 7, 12. ὅταν ἐν τῇ φύσει
ῶσι θερμά, ὅταν δὲ χωρισθῶσι
πηγήμενα IV, 11, 6.

χωρίον] καν τις ὑαίνῃ εἰς τοις
οὗτον χωρίον, ὃ τὴν θέσιν πρέπει

τὸν ἥλιον ἐστραμμένον ἔστι III,
4, 18.

χωρίς] καθόλου τε καὶ χωρίς 1,
1, 3. τὰ μὲν κοινῆς . . . τὰ
δὲ καὶ χωρίς 1, 6, 6. αἴμα τῇ
χωρίς IV, 9, 10.

χωρισμός] ἡ εἰς μεγάλα μέρη δι-
αίρεσις καὶ χωρισμός IV, 9, 11.

Ψ.

ψαθυρός] γλυπτῷν ψαθυρόν IV,
8, 6. ψαθυρά IV, 9, 28.

ψακάς] ψακάδες οἱ ὑετός φυ-
τοῦmodo differant I, 9, 7. αἱ ψα-
κάδες ἄνω ὀχοῦνται διὰ τὴν
μικρότητα I, 12, 3. ψακάδες
μείζονες ἐν ταῖς ἀλεσιναῖς
ηὔκραις I, 12, 12. οὐ ποκναὶ
αἱ ψακάδες οἱ μεγάλαι πίπτουσι
I, 12, 15. Ἑκατον τῶν μορίων
δὲ ὡν γίνεται συνιστάμενον ἡ
ψακάς III, 4, 5.

ψευδής] αἰτίαι. ψευδεῖς I, 6, 13.

ψολόεις] ὃν οἱ ποιηταὶ ψολόεντα
καλοῦσι III, 1, 9.

ψοφητικός] IV, 8, 3.

ψόφος] οὐν ψόφῳ πολλῷ I, 12, 7.
II, 8, 19. ψόφον ποιεῖν II, 8,
21. παντοδαποὺς ψόφονες ἀφί-
σσως — τοῦ πνεύματος II, 8,
88. πληγὴ ἡς ὁ ψόφος καλεῖται
γινόμενος ψόφος II, 9, 6. παν-
τοδαποὶ ψόφοι διὰ τὴν ἀνωμα-
λαν γίνονται τῶν νεφῶν II,
9, 7. ψόφος τῆς καπηλασίας

II, 9, 9. βρονταὶ καὶ ἀστρα-
παὶ διεστᾶσιν οὐ τῷ ψόφῳ III,
1, 15.

ψυξῖς] ὁ διὰ τὴν ψυξῖν συνιστά-
μενος ἀήρ I, 4, 7. ἡ ψυξῖς πρὸς
τὴν γῆν I, 9, 7. συνιστάμενα
διὰ τὴν ψυξῖν I, 11, 1. διὰ
τὴν ψυξῖν συνισταμένης πάλεν
τῆς ἀτμίδος II, 4, 3. τὰ τῇ
ψυξῖν ἐηρανόμενα IV, 5, 8. ὅσα
πέπηγε ψυξῖς IV, 10, 9. τὸ
ἥλεκτρον καὶ ὅσα λέγεται ὡς δά-
κρια ψυξῖς ἐστίν IV, 10, 10.
τὰ ψυξῖς γεγεννημένα IV, 10,
17. αἴμα ψυξῖς πήγνυται IV,
10, 18.

ψύχειν] διὰ τὸ συνιέναι καὶ ψύ-
χεοθαι τὴν ὑγροτέραν ἀναθυ-
μίασιν I, 4, 11. ἡ ἀτμὶς ψυχο-
μένη I, 9, 3, 11, 2. II, 4, 17.
τὸ ἀτμίζον ὅταν ψυχθῆ νόκταρ
I, 10, 1. ψυχομένον τοῦ ἀέρος
II, 9, 5. Ἕχοις πάγτα ἡ
θερμαινόμενα ἡ ψυχόμερα IV,
5, 8, 9. αἴμα πήγνυται τῷ
ἐηρανόμενοι ψυχόμενον IV, 7, 13.

ψύχος] I, 10, 2. ὅταν ἡτον ἡ
ψύχος I, 12, 1. ὑπὸ ψύχοντος
ἀνικητος II, 5, 11. ὑπερβάλλει
τὰ καύματα καὶ τὸ ψύχος II,
5, 13. ψύχος συμβαίνει II, 8,
25. ὁ πάγος καὶ τὸ ψύχος III,
1, 5. ἐν τοῖς ψύχεσι ἡτον ση-
πταὶ ἡ ἐν τοῖς ἀλέαις IV, 1,
13. ψύχει πήγνυσθαι IV, 7, 20.
οὐχ [οὐ οἶνος] ὑπὸ ψύχοντος πή-
γνυται IV, 9, 35.

ψυχρός] οὐσιος ψυχρότερος ὁ τόπος
I, 3, 10. τὸ βαρύτατον καὶ ψυ-
χρότατον, γῆ καὶ ὕδωρ I, 3, 14.

ψυχρότερος τόπος 1, 12, 2. τὸ ψυχρὸν ὕδωρ I, 12, 11. χυμοὶ ψυχροὶ μᾶλλον ἢ θερμοὶ IV, 3, 7. πήγαντας ..... θερμῷ ἐηφῆ ἢ ψυχρῷ IV, 7, 1. cfr. 10, 5. ψυχρότης] πλειονος ψυχρότητος 1, 10, 3. 7. ψυχρότης σφροδρὰ οὖσα I, 12, 14. διὰ ψυχρότητα συνισταται ὁ ἀτμίζων ἀγρε εἰς ὕδωρ I, 13, 9. ψυχρότης τῶν ψυχρῶν τόπων I, 14, 23. κρατούσης τῆς ψυχρότητος III, 1, 6. ἡ ἔνδεια τῆς θερμότητος ψυχρότης ἐστι IV, 2, 8. τὰ ὄριζομενα ὑπὸ τῆς φυσικῆς θερμότητος καὶ ψυχρότητος IV, 3, 2. δεῖ λαβεῖν τὴν ὑλην ψυχρότητά τινα εἶναι IV, 11, 3. ψυχρότητι ὥρισται ibid.

Ω.

ἔδει] ᾧδ' οὐν ἀρξάμενοι I, 1, 3. ὑπολάθοι τις, ὡδε ονμβαλνειν I, 7, 1.

ῳδή] II, 8, 21.

ῳθεῖν] εἰ τις εἰς ἀχύρων θημῶνα καὶ πλῆθος ὥστε δαλὸν I, 7, 4. ἀθρόα ὡθουμένη ἢ θάλαττα II, 8, 42. ἐστι πιεστά, σσα ὑθούμενα εἰς αὐτὰ συνιέναι δύναται IV, 9, 15.

ῳκεανός] I, 9, 6.

ῳμός] λεπτοὶ οἱ χυμοὶ τῶν ὠμῶν IV, 3, 7. καὶ οὐροὶ καὶ ὑποχωρήσεις καὶ καταρροὶ ὠμοὶ λέγονται IV, 3, 8.

ῳμότης] IV, 2, 1. definitio IV, 3, 5.

ῳόν] τὰ ὠά, καν ἢ πληρῆ II, 3, 38.

ῳρα] πάχνη ἡ ὠρας ἡ χώρας σημεῖον ψυχρᾶς I, 11, 3. ἐν τοῖς ἀλειποτέραις ὠραις I, 12, 11. ἐν τε ταῖς χώραις καὶ ταῖς ὠραις ταῖς ἀλειποταῖς I, 12, 19. αἱ κατ' ἐνιαυτὸν ὠραι I, 14, 20. κατὰ τὴν ὠραν ἐκάστην ὡς περιφυκεν II, 4, 10. αἱ ἀνὰ μέσον ὠραι II, 5, 3. ἐν μεταβολῇ ὠραι II, 5, 4. ἡ ἀντικαμένη ὠρα II, 5, 7. κατὰ τὰς ὠραις τὰς ἐναντίας II, 6, 15. οὕτε χώραι οἵτε ὠραι αἱ τυχοῦσσαι II, 7, 4. πᾶσαι ὠραν γίνεται τῆς ἡμέρας III, 2, 3.

ῳραιος] ὠραιοι ἔμβροι II, 4, 11.

ῳς] ὡς εἰπεῖν I, 13, 24. ὡς ἔκαστον περιφυκεν II, 2, 14. ὡς ἐνδέχεται λαμβάνειν τὰς ἀκριβεῖας II, 5, 14. οὕτω .... ὡς II, 6, 18. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ II, 8, 4. 6. IV, 9, 27. 11, 2 bis, ac næpius. ὅραν λέγεται τὸ πῦρ ὡς ἔχει III, 4, 11. ἐστι μὲν ὡς ὕδωρ ταῦτα, ἐστι δέ τις οὐ III, 7, 5. φύσις ἢν λεγομεν ως εἰδος καὶ οὐσιαν IV, 2, 5. τῇ ως ὀπτήσαι λεγομένη πέψει ... IV, 3, 26. ως μεσότητι χωμενοι τῇ ἀφῇ IV, 4, 9. τὸ ποιοῦν ως ὄθεν ἡ κληνησις IV, 5, 2. κάτειν καὶ θερμαίνειν λέγεται τὸ ψυχρὸν οὐχ ως τὸ θερμόν, ἀλλά .... IV, 5, 5. ως μέντοι ἐπὶ πᾶν εἰπεῖν IV, 9, 22. τὸ ἥλικετρον καὶ σσα λέγεται ως δάκρυνα IV, 10, 10. ἐστιν ἀπαντα ως μὲν ἐξ ὑλης .... ως δὲ κατ' οὐσιαν IV, 12, 2. οὐδὲ γάρ πρίων δ ἐνλινός, ἀλλ' ἡ ως εἴκαν IV, 12, 5.

ώσαντως] II, 9, 16. θάλαττα πᾶσα καὶ τὰλλα ὕδατα ὠσαντως IV, 1, 17. οὐχ ὠσαντως IV, 7, 5.

ώσις] ἐδιπλόδον . . . μετάστασις ὡσι ἡ πληγῇ IV, 9, 13. ἔστι ὡσις ἡ κίνησις ὑπὸ τοῦ κινοῦντος IV, 9, 16.

ώσπερ] I, 3, 1. 9, 5. IV, 7, 14
ac saepius. ὠσπερ ἀν εἰ I, 13, 2.
ὠσπερ καν εἰ I, 3, 8. χρῶνται τῷ ορυσταλλῷ ὠσπερ τῷ μολιβδῷ I, 12, 18. ὠσπερ καὶ IV, 3, 8.

ώστε] ὥστε ἐκκάσθαι I, 4, 4.
ώστε . . . πῆξαι I, 10, 3. τοσοῦτον ὥστε II, 3, 27. III, 6, 8.
ἔλαττον ἢ ὥστε . . . κινήσαι II, 8, 36. 38. πλεῖστον ἢ ὥστε μη IV, 3, 20. θάττον ὥστε καὶ μᾶλλον IV, 3, 22. πλεῖστην ἢ ὥστε . . . IV, 3, 26. ὥστε . . . δεῖται IV, 7, 20.

ώφελεια] ὠφελείας οὐ μικράς I, 14, 27.

ώχρα] III, 7, 3.

II. INDEX SCRIPTORUM, qui ab Aristotele in Meteorologicis laudantur.

- οἱ Ἀλγύπτιοι] I, 6, 11.
Ἀλσχύλος] Ἰπποκράτους τοῦ Χι-
ον μαθητῆς I, 6, 3. 7.
Ἀισώπου μῦθοι] II, 3, 3.
Ἀναξιγόρις ὁ Κλαζομένιος]
Ἀν. αἰδέρια τῷ πυρὶ ταῦτὸν
ἥγησασθαι δοκεῖ σημαίνειν I,
3, 4. περὶ κομητῶν I, 6, 1.
περὶ γάλακτος I, 8, 2. περὶ
χαλάζης I, 12, 13. περὶ οει-
σμῶν II, 7, 2. 3. περὶ κεραυ-
νῶν II, 9, 10.
Ἀναξιμένης ὁ Μιλήσιος] II,
7, 2. 6.
Ἀημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης] περὶ¹
κομητῶν I, 6, 1. 11. περὶ γά-
λακτος I, 8, 2. περὶ ψαλάσσης
II, 3, 3. περὶ οεισμῶν II, 7,
2. 5.
Ἐμπεδοκλῆς] II, 3, 12. II, 9,
10. IV, 9, 34. — ἐν φυσικοῖς
IV, 4, 3.
Ἡράκλειτος] II, 2, 9.
Ἴπποκράτης ὁ Χῖος] I, 6, 3. 7.
οἱ περὶ Ἰπποκράτην I, 7, 7.
Ἴταλικοί] Τῶν Ἰταλικῶν τινες
καὶ καλομένων Ηὐθαγορείων
I, 6, 2.
Κλείδημος] τὴν ἀστραπὴν οὐκ
εἶναι φησι, ἀλλὰ φινέσσαι II,
9, 18.
Ὀμηρος] (Il. i', 381) I, 14, 12.
Πλάτων] τὸ ἐν Φαιδνῳ γεγραμ-
μένον περὶ τε τῶν ποταμῶν
καὶ θαλάσσης II, 2, 19.
Ηὐθαγόρειοι] I, 6, 2. I, 8, 2.
-

III. INDEX SCRIPTORUM,

qui in commentariis Alexandri, Olympiodori et Ioannis Philoponi laudantur.

(Numerus romanis volumen, arabicus voluminis paginam indicat.)

Oī Alȳntioī] I, 189.

Aīlios] II, 128.

Aīschylōs] Hippocratis discipulus
I, 180.

Aīstōpēiōtī mīthōtī] I, 261.

Aīlēxāndrōs] *Alexandri regis ad Aristotelem epistola* I, 142. — *ό Αφροδισιεύς* I, 133. 202. 293. 294. II, 92. 200. — *ό ἔξηγητής* I, 185. II, 157. — *ό Αλέξανδρος* absque cognomine I, 148 ibique not. 161. 184. 209. II, 91. 115. 150. 157. — *Alexandri īn libros de caelo commentarii* I, 167.

Aīmīdīoīs] I, 133. 186. 202. 260. II, 152. 157. 164. 224 ac saepius.

Aīnāxāyōrōs] I, 136. 140. 177. 186. 198. 200. 229. 233. 269. 314.

Aīnāxīmuāndrōs] I, 268.

Aīpolλīōrīoīs] *ό τὰ Αīγοναυτικά* (I, 545 sqq.) I, 192. — *ό τὰ Αīρ-Tom.* II.

γοναυτικά γράψας (II, 401) I, 249. — *ό σοφώτατός ποιητής* absque nomine (III, 225 sqq.) I, 235.

Aīratoīs] (*Phaenom.* 71 sqq.) I, 306. (*Ph.* 224 sqq.) I, 210. (*Phaen.* 255 sqq.) I, 205. (*Phaen.* 388 sqq.) I, 211.

Aīrīstotēlījīs] I, 131. II, 126 ac saepius. — in *Physic.* I, 131. *ἐν τῷ βόλῳ φυσικῆς ἀκροάσιως* I, 227. *ἐν τῷ φυσικῷ πραγματείᾳ* II, 106. — *ἐν τῷ περὶ οὐδαμοῦ* II, 169. I, 149. — *ἐν τῷ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς πραγματείᾳ* II, 106. 169. 203. — *ἐν τῷ περὶ ψυχῆς* I, 132. — *ἐν τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν πραγματείᾳ* I, 132. 217. — *ἐν τῷ μονοβίβλῳ περὶ μετάλλων* I, 133. cfr. p. 135. — *ἐν τῷ περὶ ἱρίδος λίγῳ* II, 102. — *ἐν τοῖς περὶ τοῦ πᾶς διδύμεν* II, 104. — *ἐν τῷ περὶ ζῷων μορφῶν ιστορίᾳ* II, 168. — *Metaph.* I, 255. — *de memor.* II, 121.

- Ἀρριανός] ἐν τῷ περὶ μετεώρων I, 138.
 Ἀρχιμήδης] II, 94.
 Ἀσκληπιόδοτος] ἐν τῷ εἰς Τίμαιον ὑπομνήματι II, 222.
 Γεμίνος] II, 128.
 Διαμάσκιος] I, 217 not.
 Δημόκριτος ὁ Αβδηρίτης] I, 177. 186. 198. 200. 279. 314.
 Δημοσθένης] II, 205.
 Διογένης] I, 268.
 Διόδοτος ὁ ἀστρολόγος] I, 182.
 Διοκλῆς] I, 157.
Dionysius] (*Perieg.* v. 14) I, 253.
 Ἐμπεδοκλῆς] I, 151. 268. II, 195. 232.
 Ἐμπεδότιμος] I, 218 cum not.
 Ἐρατοςθένης] auctore Arriano I, 138.
Euclides] ἐν τῷ ησ (κε) θεωρήματι τοῦ πρώτου βιβλίου τῆς στοιχειώσεως II, 110. ἐν τῷ τετάρτῳ θεωρήματι τοῦ τα βιβλίου τῆς στοιχειώσεως II, 118. ἐν τοῖς δεδομένοις (*Dat.* 26) II, 150.
 Ἐνρυπίδης] I, 274. — (*Orest.* 996 sqq.) I, 203. — (Fragm. inc. ap. *Suid.* v. ἡπειρος) I, 145.
 Ἡράκλειτος] I, 149. 260. 279. 284.
 Ἡρόδοτος] (II, 17) I, 254. 258.
 Ἡσίοδος] I, 258. 267. — ὁ ποιητής (*Theog.* 869 sqq.) I, 135.
 Θεόφραστος] I, 137. 222. 267. 286. 297. 308. 309. — ἐν τοῖς οἰκέτοις μετεώροις I, 239. — ἐν τῷ περὶ ἀνθρώπων I, 299 sq. — ἐν τῷ περὶ τῶν μεταλλευμάτων II, 161.
 Ἐπποκράτης ὁ Ιατρός] I, 241. 293. II, 178. 186.
 Ἐπποκράτης ὁ Χῖος] I, 177. 180. 186. 190. 198. 201.
 Καλλίμαχος] ἐν Ἐκάλη (Fragm. LXII) I, 188.
 Μένανδρος] (Fr. CCXXXI) I, 196.
 Μητρόδωρος] I, 269.
 Nicander] (*Theriac.* v. 741) II, 173.
 Ὁμηρος] I, 267. II, 92. 230. — (II. β', 348) II, 86. — (II. β', 362) I, 190. — (II. δ', 47) I, 246. — (II. δ', 133) I, 165. — (II. ε', 381) I, 259. — (II. χ', 7, Od. δ', 560) I, 239. — (II. ν', 137) I, 234. — (II. ο', 192) I, 198. — (II. φ', 547—550) I, 134. — (II. χ', 29) I, 134. — (Od. κ', 47) I, 243. — (Od. ν', 204) I, 246.
 Ὁρφείς] θεογονίαν συνέγραψε I, 267.
 Ηλάτων] I, 163. 187. 209. 217. 221. 229. 245. 263. II, 139. 199. — ἐν Κρατύλῳ I, 142. — ἐν τῇ Πολιτείᾳ I, 280. — ἐν Τιμαίῳ I, 139. 158. 171. II, 162. — ἐν Φαιδρῷ I, 276. 281.
 Ηλούταρχος] I, 153.

- Poeta incertus*] II, 132.
Πορφύριος] II, 198.
Ποσειδώνιος] II, 117.
Πρόκλος] ἐν τοῖς εἰς Τίμαιον υπομνήμασιν II, 163.
Πτολεμαῖος] I, 209. 250. 254. 304. II, 138. 154.
Πυθαγόρας] I, 177 sq. 183. 186. 190.
Πυθαγορικοί] I, 180. 190.
- Oἱ ἀπὸ τῆς Σιρᾶς*] I, 260.
Σωσιγένης] ἐν τῷ ὄγδῳ περὶ τῆς ὕψεως II, 117. [cfr. Vol. I, p. XVII et Porphy. πρὸς πεῦ-σιν καὶ ἀπόκρισιν Fol. 2, b = p. 31, b. not. *) ap. Brandis. Aristot. vol. IV.
Φιλιππος] ὁ ἵταῖος Πλάτωνος II, 127.
Oἱ Χαλδαῖοι] I, 132.

IV. INDEX IN COMMENTARIOS[†]).

A A

a pro *ai* apud Atticos I, 362. *a* *privativum* vicem tenet adverbii
δυς II, 494. 512. 416.

Aberranea fulmina II, 240.

Accoramboni de ordine librorum Aristotelis sententia II, 365 sq.

Accusativus in *η* I, 403.

Aceti natura II, 483 sq.

Achaia terrae motibus obnoxia I, 599.

ἀχανής I, 343. [ἀχανής χάσμα explicuit Jacobs ad Anthol. gr. Vol. IX. p. 12.]

Achatarum suffitus tempestatem et fulmina avertere dicitur II, 242 sq.

Ἀχελῷος i. q. aqua I, 264. Acheloi fons I, 469.

Acroamatici Aristotelis libri II, 362.

Acumina in tectis templi Salomonici II, 243.

Adiectiva in *αντος* II, 427. Adiectiva et adverbia copulantur I, 342.

Adrasti Aphrodisiei [iniuria hic et aliis in locis exhibitum est

Aphrodisaci] liber de ordine operum Aristotelis II, 370.

Adverbia et adiectiva copulantur I, 342.

Aedepsus urbs I, 600.

Aegyptii antiquissimi homines I, 264. 481. 488. Aegyptiorum observationes astronomicae I, 393. mare ἀφρόν *Τυφῶνος* appellarunt II, 581.

Aegyptus terrae motibus non obnoxia. I, 583. II, 330. — *Thebae* olim vocata I, 481. — inferior magis magisque siccius sit I, 479. — Nili donum I, 479. 488. [Adde Manil. Astron. IV, 774. *Lycophront.* v. 119. *Nonnum in Dionysiac.* II, 275. Philostrat. *Vita Apollon.* Tyan. VI, 1. p. 228. VI, 24. p. 261. Wernsdorf. ad *Himer.* *Orat.* XXVII, 8. p. 838. Kapp. vermischtte Aufsätze (Kempten 1833, 8.) p. 139].

ἀεὶ et *δεῖ* conf. I, 551. *ἀεὶ μᾶλλον* I, 481.

ἀειφανῆς κύκλος I, 564.

Aelius Stilo, Varronis magister II, 128.

[†] Quaecunque uncis includuntur ab editore profecta sunt. I. L. I.

- ἀέραος et ἀέρων I, 450.
 Aeoli insulae terrae motibus infestatae I, 605.
 Aequivoca generatio II, 409 sq.
 Aër calidus sursum adscendens I, 358. — Iovis, Iunonis, Minervae, aliorumque Deorum nomine insignitus II, 92. — pellucidior humidus II, 289 seq. — calidus secundum Aristot. I, 342. — frigidus secundum Stoicos II, 390. — putredini non obnoxius II, 404. — sursum tollitur II, 480. aëris color II, 130. aëris superioris orbicularis motus I, 352 sq.
 Aëria animalia II, 454.
 ἀέρια ζῶα II, 199.
 Aes in igne praeparatum melius sonat II, 189.
 Aesopi fabulae I, 520 sq.
 Africae circumnavigatio sub rege Nechone I, 302.
 Africus ventus I, 580.
 ἀγαθόν i. e. summum donum I, 359.
 ἀφρόνιτρον II, 222.
 ἀγένητος et ἀγένητος I, 268.
 Aggregatio II, 463.
 Ἀγλαύς et Ἀγαλῆς idem nomen I, 391.
 Alyptia στρατα II, 222.
 aἰεὶ I, 633. II, 440.
 αἴγες caprae ab αἴσσοιν verbo I, 362 sq.
 αἰνίττεσθαι εἰς τι I, 224. [Jacobs ad Achill. Tat. p. 532.]
 αἰών I, 283.
 αἰώρα Platonis I, 514 sq. [Alex. v. Humboldt üb. d. Bau u. d. Wirk. der Vulkanen p. 33. Examen critique p. 274.]
 αἰθάλη, κάπνος et λιγνός quomodo differant II, 518.
 αἰθήρ secundum Anaxagoram I, 140. αἰθέρος etymologia I, 335 sqq.
 αἰτία et ἀρχή differunt II, 349.
 ἀκαλέψη urtica marina I, 158.
 ἄκαπτα ξύλα II, 188. 191.
 ἄκαρα I, 258. II, 675.
 ἄκανθητέσιν II, 407.
 Ακτινογραφη Democriti II, 283.
 Albani montis eruptio I, 407.
 Alberti Magni Meteorologica II, 536 sqq. Argenti vivi exsiccatio secundum Albertum Magnum II, 566.
 ἀλέα I, 429.
 ἀλεξ de omni salium genere II, 474.
 Alexandri Aphrodisiensis commentarii II, 196. — in libros de caelo I, 167. — commentarii in Meteora II, 91. Alexander quartum Meteorologicorum librum tertium de generat. et interitu esse censem II, 107.
 Αλεξανδρινικὴ σκεψη II, 222.
 ἀλιος i. e. ἥλιος quia sole nutritatur I, 270.
 Αλκμᾶν et Αλκματων idem nomen I, 392.
 Alluviones fluminum I, 479 sq.
 ἀλμυρόν et πικρόν non differunt I, 507.
 ἀλωνία I, 134.

- ἄλως et ἄλωή locus frugibus ter-
 rendis destinatus II, 269.
Alpheus fluvius I, 470. [cfr.
Achillem Tat. I, 18. p. 23. ed.
Jacobs. *Ilimerii eclog.* XIII,
 7. p. 214. ed. *Wernsdorf.* *Alex.*
v. *Humboldt Examen critique*
 p. 273.]
Alumen II, 327.
 ἄμα cum participio absque δε
 I, 368.
Amalgamatio II, 501.
Amaroris aquae marinae causa
 I, 520.
 ἀμύξαι stellae ursae maioris I, 202.
Amisenum ferrum II, 471.
Ammonius magnus philosophus
 I, 183. 256. II, 137. 145. 215.
 224.
 ἀνὰ λόγον et ἀνάλογον I, 477.
 659. II, 271. 298.
 *ἀναβρασμός II, 119.
Anacoluthon I, 359. 519. II,
 191. Anacoluthiae genus ubi
 oratio transit ex activo in pass-
 sivum I, 550.
 ἀναδιδόνται sensu intransitivo I,
 516.
 ἀνακαμψίπνοοι ἄνθροι I, 579.
 ἀνακλᾶσθαι ἀπό τυπού I, 619.
 ἀνάλογον et ἀνὰ λόγον vid. v.
 ἀνά.
 ἀναπεπτύμενος τόπος I, 572.
 ἀνατέλλειν et ἐπιτέλλειν quo-
 modo diff. I, 416.
 ἀναθυμίασις de quovis vapore
 II, 249.
Anaxagoras solem μύδρον vo-
 cavit I, 136. — lapidis delapsum
 praedixisse fertur I, 407. **Ana-**
 xagorae sententia de lactea via
 I, 413. — — de fontium ori-
 gine I, 449. — — de terrae
 motibus I, 587. — — de ama-
 ritudine maris I, 526. — dictum
 de mari I, 493. — explicatio
 fulgurum I, 616. — ὁμοιομερῆ
 II, 498. **Anaxagoras** et Democritus iunctim laudati ab Aristotele I, 382.
Anaxagorei I, 439.
Anaximandri de natura maris
 opinio I, 268. — ventorum ex-
 plicatio I, 445. — de fulminum
 origine sententia II, 261. **Ana-**
 ximander terrae motum prae-
 dixit I, 407.
Anaximenis de grandine senten-
 tia I, 436. — explicatio terrae
 motuum I, 585. — — iridis
 II, 284.
Andronici Rhodii liber de or-
 dine operum Aristotelis II, 370.
 Αὐδροτίλων et Αὐδρεων idem no-
 men I, 392.
 *ἀνεμόσυρις II, 86. [Ita enim
 scribendum. Cfr. Sturz, *dialect.*
Maced. et *Alex.*, p. 68 sq.]
Anima vegetans, generans et
 nutriendis II, 179. animae sedes
 in sanguine II, 489.
Animalcula succino retenta ob-
 servata II, p. VIII. 523.
Animalia in igne et aëre II,
 199. — fulmine interfecta post
 mortem electrica interdum luce
 splendent II, 245. — in nive
 procreata II, 409. — in rebus
 putridis progenita II, 408.
Annus magnus I, 284.

- ἄνω. τὰ ἀνω I, 343. ἄνω τῶν
 ποταμῶν proverbialiter dictum
 I, 517 sq. ὁ ἄνω πόλος I, 563.
 ἄνομοιομερῆ et ὁμοιομερῆ ex-
 plicantur II, 496.
 ἄνωμαλλα nubium II, 276, 293.
 ἄνωθεν I, 341. — et ἄνω conf.
 [cf. Jacobs ad Achill. Tat. p. 660.]
 * ἄνταντσωσις I, 158.
 ἄνθηλια II, 320.
 ἄνθηλιος I, 574.
 Anthemius Trallianus I, 593.
 ἄνθραξ II, 517.
 ἄντιφράττειν I, 414. II, 439.
 ἄντικειμένων varia genera II,
 414.
 ἄντιμεθίστασθαι i. q. ἄντιπερι-
 στασθαι II, 508.
 ἄντιπεριστασις I, 404. — calo-
 ris et frigidi I, 440. — oppo-
 sitorum II, 248.
 Antipheron Orites II, 288. eius
 historia II, 121.
 Aoristi usus II, 435.
 * ἄπαρεγκλιτος I, 145.
 ἄπηκτον et ἄτηκτον confusa II,
 220.
 ἄπηλιώτης I, 574.
 Apes ex bubus procreatae II,
 173.
 ἄπεψις et πτήσις II, 255. 413.
 422 sq. ἄπεψις cruditates II,
 443.
 Aphrodisiensis philosophus II,
 196.
 ἄπλητος I, 514.
 ἄπλως II, 456. ἄπλως καὶ κυ-
 ρίως opp. τέ II, 177.
 ἀπό et ἄπό confusa II, 278.
 ἀπόδειξις II, 231.
 Apodosis confusa cum protasi
 II, 391.
 ἀποφράττειν II, 439.
 ἀπόγειοι οὐρα II, 289.
 ἀποκαλεῖν de frigore II, 461.
 ἀποκλήρωσις I, 154.
 Apollonius Rhodius κατ' ἔξοχήν
 vocatur ὁ ποιητής II, 86.
 ἀπωσις, ἐπωσις et ὀσις diss. II,
 509.
 ἀποσπινθηρίζειν I, 368.
 ἀπτεσθαι I, 326 sq.
 ἀπυρος χρυσός II, 432.
 ἀπύρηνοι καρποί II, 494.
 Apyroti carbunculi II, 517.
 Aqua naturam suam ex humo
 trahit I, 517. — ώμη II, 429.
 — non crassescit II, 467.
 — mollis secundum Galenum
 II, 455. — radios luminis fran-
 gi II, 117. aquae refrige-
 ratio in sole I, 442. — qualis
 putrescat II, 404.
 Aquiloniis ventis flantibus res
 minus putrescunt, quam austri-
 nis II, 406.
 Aradius fons I, 473 sq.
 Araxes i. q. Iaxartes I, 457.
 Arcadiae flumina a terra absor-
 pta et deinde redditia I, 470.
 Arcadicum vinum II, 521.
 ἀρχή et αἰτία differunt I, 349.
 τὴν ἀρχήν, ἐπ' ἀρχήν prorsus I,
 368. II, 577. ἀρχαὶ secundum
 Aristot. I, 329.
 Archelai terrae motuum expli-
 catio I, 588.

- Archimedis Optica II, 94 sq.**
- Arcus caelestis mirae formae II, 129. v. Iris.**
- Areae II, 269.**
- Argentum vivum et hydrargyrum diff. II, 500. argenti vivi exsiccatio secundum Albertum Magnum II, 566.**
- Argentei montes I, 467.**
- ἀργής κεραυνός I, 134. 165. II, 258.**
- Argolicum vinum II, 521.**
- Ἀργος πολυδιψιον I, 482.**
- ἄργυρος χντός II, 500.**
- Aristarchi Samii de universa natura opinio I, 137.**
- Ἀρίστειος et Αἰτεῖος conf. I, 395.**
- Aristoteles num pharmacopola fuerit II, 433. — in Euripo vitam finiisse dicitur I, 599.**
- Aristotelis operum origo ex discipulorum notationibus II, 314. — librorum physicorum ordo II, 354 sqq. — astronomicus liber I, 415. — physicarum auscultationum fragmenta II, 200. — librorum de caelo et de physica auscultatione duplex recensio I, 415. — liber de ventis I, 299. — de elementis libri I, 537. II, 354. — libri de generatione et interitu quomodo cum Meteorologicis cohaereant II, 356. — liber de sensu et sensibili olim multo plenior I, 358. II, 217. 297. — id. περὶ αἰσθῆσεως καὶ φθητοῦ inscribendus I, 650. II, 358 not. — de partibus animalium libri Meteorologica ex- cipiunt II, 236. — libri περὶ τροφῆς II, 418. 445. — liber de metallis I, 133. II, 326. 498 — id. Philoponi actate non amplius exstitit I, 135. — libri περὶ ὕψεως I, 171. — Optica II, 94. 105. — liber de plantis I, 495. Aristoteles num libros de plantis conscriperit II, 366 sq. Aristotelis liber de adagiis I, 551. — Problemata olim locupletiora II, 194. — ζωικά II, 363. Aristoteles librum περὶ μέσης conscripsit II, 482. — veterum scriptorum opinionem consulto corrupisse dicitur I, 413. — parcus in exemplorum copia saepenumero recurrentium II, 535. Aristotelis verba in scriptis quae hodie extant, non obvia II, 90. — libri qui in aliis scriptis tamquam testes advocantur, ad haec ipsa saepenumero provocant II, 357. — verba a senioris aevi scriptoribus fontium derivatorum auctoritate laudari solent II, 445. Aristoteles multa a prioribus philosophis mutua sumvit I, 363. — opinionibus a se ipso damnatis utilit I, 385. II, 274. — de ventis theoria I, 446. 542 sq. II, 282. — de Nili incrementis sententia I, 467. — terrae motuum explicatio I, 589. — visus theoria II, 273. — modestia I, 322. 421 sq.**
- Ἀρχάριοι montes I, 464.**
- Ἀρραβία I, 443.**
- Arrianus physicus I, 138.**
- Arrianus Stoicus Aristotelem in explicatione meteororum sequi-**

- tur I, 381. II, 250. *eius de cometis doctrina* I, 381.
- Ars** naturam imitatur II, 442.
- ἀρσενικόν** II, 328.
- Articulus** repetitus I, 624. — alteri membro additur, altero detrahitur I, 338. 444. II, 271. 323. 576.
- ἄρτος ἴψημέτος** II, 436.
- Arundinum** varia genera II, 507.
- Asclepiodoti** terrae motuum explicatio I, 590.
- Asclepiodotus** Stoicus II, 222.
- Asiae** urbes terrae motu dirutae I, 597.
- Ἀσκαρίδες** in ventre II, 446.
- Asphaltites** lacus I, 534 [cfr. *mare mortuum*].
- Ἄστεος** Archon I, 395.
- ἄστηρ** et **ἄστρον** diff. I, 361.
- Astra** ignea secundum Heraclitum I, 149. — oceano nutritur I, 509 sq. — rubicunda II, 291. astrorum in caelo adornatio I, 318. 321.
- ἄστρου** quid sit I, 613. II, 248.
- ἄστροπτευ** metaphorica significatio II, 258.
- Astrologia** i. q. **Astronomia** I, 139.
- ἄστρον** *canicula* I, 529. — et **ἄστηρ** diff. I, 361.
- Astronomiae** qui primi inventores fuerint I, 393 sq.
- Atabulus** ventus I, 575.
- ἄτηκτον** et **ἄπικτον** conf. II, 220.
- ἄτενίζειν** I, 394.
- Ἀτλαντικὸν πέλαγος** I, 426 sq.
- Atlantis** I, 516. [v. *Alex. v.* *Humboldt kritische Untersuchungen* I, p. 256 sqq. *Bach, Solonis Atheniensis carmina* p. 35 sq. 113 sq. *Kleine, Quaestiones quae-dam de Solonis vita et fragmen-tis.* Duisb. 1832, p. 8.]
- ἀτμίζειν** I, 350 sq.
- ἄναρσις** et **ανότης** II, 401.
- Aurae** matutinae II, 288 sq. — dicuntur odores II, 513.
- Aurora borealis** I, 374. — — in Aegypto visa II, 330.
- Aurum** soli congruum I, 199. — coquitur II, 191. — coctum II, 432. auri bractea I, 437.
- Auster** hebetat visum et auditum II, 294 sq. austri natura I, 529 sq.
- ἀντόματος γένος** II, 409.
- ἀντός** p. *ἐαντοῦ* II, 430.
- ἀντοῖ ταντη** II, 315.
- Ἀξετος Ηόντος** I, 250.
- ἄξων** II, 303.
-
- B. B.**
- Babyloniorum** explicatio terrae motuum I, 584. — observatio-nes astronomicae I, 392 sq.
- βαιρὴ σιδήρον** II, 570.
- βάπτειν** durare II, 470,
- βαρύς** et **βραδύς** conf. II, 188.
- βασιλικὰ καρνά** II, 224.
- βαθέα** Ponti I, 473.
- βανκάλιον** I, 231.
- βεβρεγμένον** et **διερόν** II, 203. 462.

βερεκυνθλας ventus I, 308.

Blancani explicatio locor. mathemat. in Meteorolog. lib. III. II, 231 sq.

βοστάσιον I, 259 [scribe *βουστάσιον*].

βορβορηγμός, *βορβορέσσιν* I, 231. II, 86.

Boreae natura I, 530.

Boreales plaga altissimae secundum Aristotelem I, 505 sq. II, 581 sq. [*ἄνωθεν* i. e. *a septentrionibus* legitur ap. *Himerum Eclog. V*, 6. p. 481.]

βόρεια, *τὰ aquilonia tempora* II, 255.

Bos] Apes ex bubus procreatae II, 409.

Bospori meteorologica prodigia II, 271 sq.

βόθυνοι I, 375.

βούλεσθαι solcre I, 508.

βούλνκοι I, 601.

βραδυπεψία II, 423.

βραδύς et *βραύς* conf. II, 188.

βρασματιαι σεισμοι I, 590.

βρασται terrae motuum genus I, 590.

Breviloquentia I, 191. — in comparationibus I, 334 sq. 622. 648. II, 576. [cf. Jacobs ad *Achill. Tat.* p. 747.]

βροντή quomodo fiat II, 248. *βροντής πνεῦμα* II, 260. *βρονται τε καὶ ἀστραπαι* (Gewitter) II, 267.

Bruttia pix II, 503 [cf. Jacob ad *Luciani Alexandr. XXI.* p. 46.]

Butyrum veterum II, 481 sq.

C. X.

Cacophonia apud tersissimos scriptores I, 352. II, 576.

Caeruleus color I, 379. — — maris II, 131.

Calidi et frigidi varia acceptio-nes II, 527.

Callimachi Exakη I, 188.

Calor post meridiem maximus I, 418. *Caloris* in terra causa^e

I, 424. *Calor latens* I, 424. II, 463. *Caloris externi et interni reciprocatio* II, 403. *Calor externus* putredinis causa, non innatus II, 406. *Calor naturalis et innatus* II, 413. *calor frigoris vi condensatus* II, 461.

Caloris diminutio in aere I, 343.

Canales vi fulminum sub terra effossi (*Blitzröhren*) II, 247.

Caniculae stella terra major I, 139.

Canobus I, 143. *Canobi* stella terra major I, 139.

Carbunculus II, 517.

Caspii maris vera forma I, 470 sq.

Categoriarum Aristotelis Liber vocatur *λόγος περὶ τὸν πάσχειν καὶ τὸν πεπὸνθέντι* II, 360.

Catena a Xerxe in Hellespondum deictae I, 356. [cf. Wernsdorf ad *Himer. Orat.* II, 26. p. 413. K. O. Müller in *Götting. Gelchrte Anzeigen* 1834, nr. 60, p. 587. *Ideler, die Sage vom Schuss des Tell* p. 66.]

Caucasi altitudo I, 457. *Caucasus* mons i. q. *Imaus* I, 455.

Caurus ventus I, 580.

Celtibericum ferrum II, 471.

- Cavernae spatiostae telluris I, 594 sq.
 $\chi\alpha\lambda\alpha\zeta\sigma\theta\alpha$ I, 230.
Chalcidius contendit Aristotelem obscuritati studuisse II, 573.
Chaldaeorum observationes astronomicae I, 393. — de cometis sententiae II, 330.
Chalybicium ferrum II, 470.
Chaoniae fons I, 535.
Charimandri de cometis liber I, 380.
 $\chi\acute{\alpha}\sigma\mu\alpha$ I, 375.
 $\chi\alpha\sigma\mu\alpha\tau\iota\alpha\sigma\omega\mu\alpha$ I, 590.
 $\chi\acute{\epsilon}\delta\varrho\omega\alpha$ explicantur II, 526.
Chiasmus vocabulorum I, 434.
 $\chi\iota\omega\pi\zeta\sigma\theta\alpha$ I, 230.
 $\chi\omega\lambda\acute{\iota}$ II, 492.
 $\chi\omega\varrho\alpha$ et $\chi\epsilon\omega\acute{\alpha}$ conf. II, 296.
 $\chi\omega\eta\sigma\mu\epsilon\omega\epsilon\iota\alpha$ I, 152.
Chremetes fluvius I, 465.
 $\chi\omega\acute{\alpha}$ et $\chi\omega\varrho\alpha$ I, 375. II, 293.
 $\chi\omega\acute{\alpha}$ et $\chi\omega\varrho\alpha$ conf. II, 296.
 $\chi\omega\sigma\acute{\omega}\kappa\omega\lambda\alpha$ II, 148. 160. 548. 584.
Chrysorrhoas Iudeae fluvius I, 250.
 $\chi\omega\sigma\omega\varrho\acute{\omega}\alpha\varsigma$ Nilus vocatur I, 250. II, 575.
 $\chi\omega\mu\acute{\varsigma}$ aquarum I, 536 sq.
Cicero vituperatur I, 337.
Cinis salsuginem prae se fert I, 524. Cineres montium ignivomorum vi procul abducti I, 605 sq.
Circuli figura II, 252.
Circumstantia i. q. $\pi\epsilon\rho\sigma\tau\alpha\omega\iota\varsigma$ II, 508.
Clara fulmina II, 258.
Clidemus I, 617.
Cnidium vinum in Aegypto I, 169.
Coelo tactus nullo igne decine- rescit II, 264.
Colla ex piscibus II, 450.
Color aëris marisque II, 130. — siderum II, 131 [notum est, planetis colores esse tributos ab astrologis. cfr. *Vettius Valens* ap. *Salmas.* *de anno climacter.* p. 620. *Kircher Oedip. Aegypt.* II, p. 179. *Kopf de difficultat. interpret.* §. 282. Vol. I, p. 335. §. 293. *ibid.* p. 346 sq.]. Colores iridis quot II, 138. — temperatione sunt II, 271. Colorum theoria *Goethii* cum Aristotelica congruit II, 293. Colorum affinitas et transitus ex altero in alterum I, 375 sqq.
Columna (Wasserhose) II, 251.
Cometa anni* 565. I, 187. — Olymp. CH, 4. I, 390. de cometis veterum opiniones I, 379 sqq. Cometarum varia genera I, 399. Cometae tempestatum indices I, 403. — in septen- trionalibus plagiis visi I, 408.
Comparativus pro positivo I, 320.
Compendiaria nota pro $\chi\acute{\iota}\kappa\omega\varsigma$ II, 270.
Concoctrix naturae facultas II, 413.
Congelata corpora non putre- scunt II, 407.
Conglobatum fulmen II, 260.
Constantini visum II, 320. [Si- milia phaenomena alibi etiam in chronicis notata sunt. cfr. *L. a b b e Bibl. msr.* I, p. 283.]

333. *Martene Anecdota*. III,
p. 1401. *Bouquet Iter. Francie.
script.* V, p. 386.]
- Contraria simul esse nequeunt** I,
235. Contrarium ex contrario
vocabulum supplendum II, 431
sq. Contraria contrariis nutriuntur
II, 464. 475. 493.
- Controversias** primo loco ponit
Aristoteles deinceps expedien-
das I, 508.
- Coquere de remediis** II, 433.
coctum aurum II, 432.
- Corallium** sub undis molle II, 226.
- Coraxorum populus** I, 472.
- Corona borealis** I, 306. Coronae
atmosphaericæ coloratae II, 107
sq. — circa planetas II, 270.
— interdu rarae II, 294. —
circa lucernas *ibid.*
- Corpus** omne undequaque divisibile II, 275. Corpora ex omni-
bus elementis constant II, 453.
— organica quibus partibus con-
stant II, 530.
- Cretaæ insulae clima mutatum** I,
356.
- Cruda senectus** II, 429.
- Cruditates** II, 443.
- Crux** quam Constantinus vidit II,
320 (*cfr. v. Constantinus*).
- Ctesias** exigua fide condignus I,
534.
- Cyllene mons** I, 148.
- Cynipes** ex siccis procreati II, 409.
- D. A.**
- Daedali statuae** II, 502.
- Damascius** I, 217.
- Danubius** congelatus I, 249 sq.
Dativi usus I, 531.
- δὲ δὴ** I, 371. II, 270 [**δὴ** post
δέ saepissime excidisse mouuit
etiam Jacobs in *Animadv. ad
Athen.* p. 332. *cfr. ad Achill.
Tat.* p. 401]. **δὲ** in apodosi I,
441. **δὴ** et **δεῖ** conf. I, 336. 485.
II, 196. 618. **δὴ** et **δ'** *ιδη* conf.
II, 499. **δὲ** post tertium quar-
tumve vocabulum I, 359.
- δεῖ** et **δὴ** conf. I, 336. 485. II,
196. 618.
- δελη ὄψη,** πρωᾶη, ἐσπέρα II, 114.
- Delabi ros** dicitur II, 329.
- δελφῖνες, οἱ,** *stellæ delphini* I, 202.
- Democriti** de cometis doctrina
I, 381 sq. — de lactea via
opinio I, 410. 414. — expli-
catio terrae motuum I, 585.
— visus theoria II, 273. —
ἐκπετάσματα et *ἀκτινογραφίη*
II, 283.
- Destillatio** veteribus nota [*cfr.
Alex. v. Humboldt kritische
Untersuch. Th. I.* p. 509 sqq.].
- Deucalionis κατακλυσμός** I, 484.
διαφορά et **εἶδος** quomodo diff.
II, 450.
- διάγραμμα** de figuris mathema-
ticis II, 203.
- διακοσμεῖν** vid. v. **διακόσμησις.**
- διακόσμησις** et **διακοσμεῖν** I, 319.
646. — *οὐρανοῦ* II, 576.
- διάμετρος** diagonalis linea II, 510.
diametrum terrae inter et solis
ratio I, 140. **κατὰ διάμετρον**
κυνέοθαι I, 373.
- Dianae** Ephesiac templum I, 266.

- διάσπασις** et **διάστασις** confus. II, 278.
διασπᾶσθαι II, 328.
διάστασις et **διάσπασις** confusa II, 278.
διαστρέφονται οἱ πέραμοι ἐν τῇ καμίῳ II, 171. 229. 468 sqq.
* **διαθηγή** vox Democritea II, 439.
διάττειν I, 370.
διερόν definitur II, 203. et βεβαγμένον II, 462.
διεσπαρμένος et **διεσπασμένος** confusa II, 247.
diluvium sub Deucalione I, 484.
diluviones apud Graecos celebrae I, 484 sq.
δίνησις II, 509.
Dinocrates et **Dinocharès** idem nomen I, 391.
διὸς καὶ II, 515. 527. 528.
Diocles I, 157. pro *Diocletianus* dictum I, 392.
Diocletiani aera I, 186 sq.
Diodotus et **Theodotus** idem nomen I, 392. **Diodotus** astrologus I, 182.
Diogenis Apolloniatae de natura maris opinio I, 268. — terrae motuum explicatio I, 588. — de fulminis origine sententia II, 261.
διόλον num disiungendum II, 516.
διόπερ καθάπερ I, 453.
Dioptra II, 159.
Dioscuri (*ignis Sancti Elmi*) II, 244.
διπλωμα viae lactae I, 420.
διπτογυαρία scribarium I, 421
485. II, 499.
Dodona I, 485.
δοκεῖν] φαίνεσθαι δοκεῖν et δοκεῖν σημαίνειν I, 338.
δοκίας I, 195.
δοῦναι τὴν αἰτίαν I, 632.
δρακόντιον II, 148.
δρόμημα I, 204.
δρόσοι πίπτονται II, 329.
Dulcis aquae fontes in mari I,
Duplex iris quid significet I, 284.
Duratio ferri II, 470.
Durities corporum II, 462.
δύναμις et ἐνέργεια II, 532 sq.
δυνατόν et ἐνδεχόμενον quomodo diff. I, 396.
δυοῖν et **δυεῖν** II, 270. 493 [cfr. Lobeck. ad *Phrynicum* p. 210. Seidler. ad *Euripid. Electr.* 95. Blomfield. ad *Aeschyl. Prometh.* 893. Wellauer. ibid. 180].
δυστ II, 460. 493.
δυσπεψία II, 423.
- E. E. H.**
- ἡ cum ῑ confus. I, 285. ἡ̄ et γάρ confus. II, 172. ἡ̄ et εῑ confus. I, 501.
λένιν cum indicativo I, 442.
Ebenus II, 495 sq.
Eclipticam quis primus obser-
vaverit I, 199.
λχόμενον, τό̄, II, 297.
ἡθει et εῑθει confus. II, 207.
Ηφαιστος γελᾷ I, 615.
λρεξῆς, τά̄, I, 326 sq.

- ἔγκατακλᾶν II, 322.
 ἔγκύκλια I, 323.
 ἔγκύκλιοι λόγοι Aristotelis sunt problemata II, 362.
 εἰ et οὐ confus. I, 501.
 εἰς in comparationibus I, 340.
 εἰδωλοποιεῖν in *catasterismos refere* I, 211.
 εἶδος II, 450.
 εἴλικρινές I, 344 sq. II, 376.
 εἰς in temporum notationibus I, 492.
 ἐξ praepositionis usus I, 432.
 ἐκδεδεμένον ἄστρον I, 418.
 ἐκδιαφορεῖν II, 174.
 ἐκκεῖσθαι extra iacere II, 309.
 ἐκνεφίαι II, 250.
 Ἐκπετάσματα Democriti II, 283.
 Electricitas animalium spontanea II, 245.
 Electrum succinum II, 521 sqq.
 ἑλεκτρὸν metallum II, 163.
 Elementa secundum Aristotelem alterum in alterum transeunt I, 336. II, 186. — secundum certas rationes in rebus constata esse II, 398. elementorum natura secundum Aristot. II, 389. — transitus I, 426. — ab Empedocle negatur I, 340.
 Ἐλιάδες I, 199.
 Elicii Iovis cultus II, 240.
 ἑλιος – vocabuli ellipsis – II, 270.
 Ἐλκιμος II, 221.
 Ἐλλής proprie sic dicta I, 482.
 Ellipsis I, 192. — audacior I, 192. II, 107. — vocabuli ἑλιος II, 270.
 Ἐλμινθες II, 446. quomodo generantur II, 194.
 Ἐλξις et ὀσις diff. II, 509.
 Ἐμφράττειν II, 439.
 ἡμίκυκλος, η, II, 143.
 Ἐμμεσα τὰ πάντα secundum Platonem II, 139.
 Empedoclis scripta II, 451. — explicatio fulgurum I, 616. — opinio de natura maris I, 269. — — de transitu elementorum I, 349. — — de amaritudine maris I, 523. II, 681. — visus theoria II, 273. Empedocles contra Aristotelem defenditur II, 513. — sententia de lumine extrinsecus in terram adlato I, 360.
 Ἐμπεδότιμος I, 218.
 Ἐμπλεῖς culicum genus II, 176.
 ἐνδεχόμενον et δυνατόν quomodo diff. I, 396.
 ἐνδεδεμένα ἄστρα I, 418.
 ἐνδοτέρως I, 214.
 ἐνέργεια II, 198. — et δύναμις II, 532 sq.
 ἐννοσιγεῖος Neptunus I, 583.
 ἐντελέχεια II, 198.
 ἐπαγωγή quid sit II, 394.
 ἐπακτὸν ὕδωρ II, 463.
 ἐπαλλάττειν II, 516.
 ἐπανακεφαλαίωσις II, 219.
 ἐπὶ adverbiorum periphrasi inservit I, 368. 574.
 ἐπὶ et ἀπό conf. I, 574.
 Epicurus sidera φαινόμενα κατ'. Ἐμφασιν esse opinatus est I, 511.
 Epicuri explicatio terrae mo-

- tum I, 587. — de grandine
 sententia I, 439. — visus theo-
 rìa II, 273. — de fulgure sen-
 tentia I, 618.
ἐπιδιδόναι sensu intransitivo I,
 492 sq.
ἐπίδοσις I, 478.
ἐπιφράττειν II, 439.
Epigenes I, 394.
ἐπικληθαι terrae motuum genus
 I, 590.
ἐπιπρόσθεσις et **ἐπιπρόσθησις**
 I, 378.
ἐπισημάσια II, 278.
ἐπισημανειν significare II, 278.
ἐπιτέλλειν et **ἀνατέλλειν** quomo-
 do diff. I, 416.
ἐπωσις, **ἄπωσις** et **ῶσις** diff. II,
 509.
ἐγανός II, 427.
Ἐψημα sapo II, 212.
ἐπτάπορος Pleiadum epitheton
 I, 203.
ἥρα i. e. *ἀήρ* I, 219.
Erasinus fluvis I, 470.
Erasistratus Aristotelis senten-
 tiam detorsit notante Galeno
 II, 443 sq.
Ἐρεχθεύς et **Ἐριχθόνιος** idem
 nomen I, 392.
Erythiae boves ab Hercule rapti
 I, 535.
ἔσω θάλαττα, ἡ, I, 519.
Esoterici Aristotelis libri II, 362.
ἔσχατα, τὰ, explicantur II, 532.
Estesiae noctu cessant I, 560.
 — **Hispanici** I, 582.
ἔτι δὲ II, 267 sq. **ἔτι** et **ἄτι** conf.
 II, 492.
Etruscorum rituales libri II, 241.
Euboea terrae motibus obnoxia
 I, 600.
Euclees Archon I, 390 sq.
Euclides Archon I, 391.
Eudemus Aristotelicus II, 373.
Eudemus dialogus Aristotelis II,
 383 sq.
Euripides theologis adnumeratus
 I, 274. — **Anaxagoras** II, 338.
Euripus I, 599.
Eurus imbre assert I, 580. II, 290.
Euthymenis Massaliensis expe-
 peditio I, 464.
Evaporatione et **congelatione** le-
 vissima quaque diffundantur I, 512.
Ἐγγῆτης, ὁ, (i. e. Alexander
 Aphrodis.) I, 185.
Exempla eadem saepe recurrent
 apud Aristotelem II, 535.
Ἐξονοῦν *vinum in aquam mutare*
 II, 186.
Ἐξωφανῆ κάτοπτρα I, 156.
Exoterici Aristotelis libri II, 362.
Experimenta salsuginem aquae
 probantia I, 533 sq.
Exsorbentia *vasa* Aristoteli nota
 I, 513.
Externum mare I, 456. 570.
ἐνδία de calore usurpatum I, 431.
ἐνκρατίς in prosariis scriptoribus
 I, 482.
ἐνέργατος I, 398.
ἐνόριστον et **δεσόριστον** definiun-
 tur II, 395 sq.
ἐπάθη μόρια, τὰ, II, 493.

εὐρόνοτος I, 574.
εὐθυνορία I, 257.
εὐθυωρία I, 257.

F. Q.

Fabulae de Atreo et Thyeste cum astronomicis mythis cohaerent I, 410. — ex poetarum verbis ortae I, 356 sq.

Fagus refugium contra fulmina II, 242.

φυλεῖν et **φέρειν** confusa I, 507.
φανεσθαι cum Particip. et **φανεσθαι** cum Infinitivo differunt I, 526. **φαινόμενα παθ' ὑπόστασιν** I, 321. — **κατ'** ἔμφασιν ibid. **φανεσθαι δουεῖν** et **δουεῖν σηματεῖν** I, 338.

φωνάτερος I, 143.

φύρμακα ἔψειν II, 433.

Φάσις et **Φᾶσις** I, 457.

Fata Morgana II, 126. 286. [de qua cfr. etiam *Swinburne, Travels*, Vol. I, p. 365. *Houel, Voyage pittoresque des îles de Sicile etc.*, Vol. II, p. 2.]

φέρειν et **φανεῖν** confusa I, 507.
φησὶ omisso τις I, 183.

Ferrum fulmen avertit II, 241.
 ferri duratio II, 470. ferrum liquandi methodus II, 563.

φλέγμα II, 426. — sanguinis quid significet II, 492.

Figularis ars II, 468 sq.

Figurae ab ipso Aristotele additae I, 420 sq.

φιλόσοφος — δι μέγας φιλόσοφος
 vid. *Ammonius*.

Fixae stellae longius remotae ac
Sol I, 414.

Flamina definitur I, 367. II, 267.
 flamina fumus ardens II, 133.

Florus, **Florentius**, **Florentinus**
 idem scriptor vocatur I, 392.

Flumen per plures diei horas
 exsiccatum II, 538 sq. — car-
 lidioris aëris a terra adscendens
 I, 358.

Fluvii καταπινόμενοι I, 470.

Fluxus et refluxus maris I, 598.
 — — — prope Euboam II, 329.

φολιδονίδες vox corrupta II, 232.

φολίς et **λεπίς** differunt II, 232.

Fontium calor hiemalis I, 169.
 — origo I, 449. fontes periodici I, 450. — hieme calidi I,
 441. fons Indicus memoratus dignus I, 534.

φορά i. q. **πλῆθος** I, 196. **φορά**
 et **φθορά** confusa I, 412. — et
κίνησις differunt I, 318.

Formae dignitas II, 530.

Fragmentum ex physica auscul-
 tatione Aristotelis II, 200.

Frigidos ventos humum in Graecia
 exsiccare I, 432. frigidi et ca-
 lidi variae acceptiones II, 527.

φθίνειν i. q. **ἀλλοιοῦσθαι** I, 476.

φθορά et **φορά** confusa I, 412.

Fucus natans in Atlantico oceano
 I, 504. [cfr. *Alex. v. Humboldt kritische Untersuchungen* II, 34 sqq.]

Fulgura sereno caelo delapsa
 I, 616.

Fulgurales lapides II, 246.

Fulmina in Graecia et Italia vere et autumno frequentissima I, 601. fulmen post tonitru I, 615. fulmina averruncandi methodi II, 241. fulmina avertendi veteres nullam methodum neverunt II, 243. fulmina transfigurata in lapides II, 246. fulmina ex humo prodeuntia II, 247. fulminum genera II, 259. fulminis venti II, 260. — mira opera II, 263 sq.

Fumo ardente flamma oritur I, 367. II, 133. fumus quid sit I, 518. II, 267. — in Liparae insulae caminis ventorum significat directionem I, 606.

Futuri usus I, 572. II, 490. 566. **φύματα** II, 426.

φυσικὴ γένεσις II, 397.

φύσις periphrastice I, 367. II, 394. [Krabinger ad *Synes.* de regn. p. 190, de provid. p. 132.] quot significationibus dicatur II, 414 sq.

G. II.

γάλα pro *γαλαξίᾳ* I, 411.

γάρ initio narrationis positum explicationem antegressorum exhibet I, 363. **γάρ** et **η** confusa II, 172. **γάρ** et **οὐν** confusa II, 299.

γῆ] ὑπὸ **γῆς** — ἐπὶ **γῆς** — ὑπὲρ **γῆς** et ὑπὸ **γῆν** — ἐπὶ **γῆν** — ὑπὲρ **γῆν** quomodo differant I, 182. II, 257. **ὑπὸ** **γῆν** II, 325. 326.

Γένεντος an *Τεμέντος* II, 128.

Gemmarum lapidumque studium apud veteres II, 338,

Genealogiarum ratio apud Graecos II, 286.

Tom. II.

Generalia tractanda sunt ante particularia II, 366 sq.

Generatio aequivoca II, 409 sq. — omnium rerum finis II, 425.

γένεσις φυσικὴ II, 397 sq. — **αὐτόματος** II, 409.

γενήτος et **γενητός** I, 260.

γῆρας quid sit II, 401.

Germaniae portenta II, 272.

Genitivi usus omissio **οὗτος**, **οὐ-** **οῆς** I, 375.

γῆγατον II, 184.

γίνεσθαι et **γίγνεσθαι** I, 323.

γλευκίτης ολρος II, 212.

γλισχόν καὶ **ψαθυρόν** II, 511. — et **κραυρόν** oppos. *ibid.*

Glossema apud Aristotelem I, 412.

γονὶ et **σπέρμα** differunt II, 527.

Γραικολ I, 485 sqq.

γραιφεῖς et **γραφῆς** II, 271.

Grandinis explicatio secundum veteres I, 434 sqq. grandines cum strepitu delabentes I, 438. **grandinis** et nivis lapsu tempestates sedantur II, 255. [grandines oscillis averti credebant veteres, cfr. Heyne opuscula T. VI, p. 258. De oscillis vid. Heyne ad *Virgil.* Georg. II, 389., interpretes ad *Hesych.* v. *αιώνα* p. 180, n. 6. Klotz von geschnittenen Steinen p. 117 sq. Böttiger deutscher Mercur 1795, Vol. IV, p. 337.]

Gravitationis systema I, 497.

Guttae colorem non formam reddit II, 275.

H.

Habitabiles terrae regiones I, 564.

Halo cur rotunda sit II, 297.

halones II, 268. — circa lunam II, 277. halonis diameter,

- quanti sit, Olympiodoro non ignotum II, 119.
- Harmonica** arithmeticæ affinis II, 276.
- Helena** electricon phænomenon II, 244.
- Helico** et **Bura** mari mersae I, 389.
- Hellespontias** ventus I, 308 [cfr. Wernsdorf ad Himerii eclogas XXXVI, 1. p. 308 sq.].
- Heraclea** Ponti I, 605.
- Heraceliteum** dogma I, 351. — — de transitu elementorum I, 426. — — de mundi ἐπιρροήσει I, 487.
- Heraclitus** Chius I, 383 sq. — cum Empedocle confusus I, 284. — mundum non aeternum esse censuit I, 483. Heracliti in philosophando confidentia I, 422. Heraclitum respexit Aristoteles I, 336. 648.
- Herculis** fons apud Gaditanos I, 290.
- Hermippi** Smyrnæci liber de ordine operum Aristotelis II, 370. — scripta de Aristotele II, 354.
- Herodoti** narratio ex Aeschylo petita I, 356.
- Herostrati** flagitium II, 266.
- Hermotimon**, Hermodus, Hermotimus et Hermippus Anaxagoræ magister vocatur I, 392.
- Hiera** insula I, 605.
- Hieronymi** Rhodii visus theoria II, 273.
- Hipparchi** visus theoria II, 273.
- Hippocratem** respicit Aristoteles I, 365 sq. Hippocratis Chii de lactea via opinio I, 416. — ventorum theoria I, 445.
- Hippocraticus** de carnibus liber spurius II, 390.
- Hispana** pix II, 503.
- Homo μικρὸς κάρπος** I, 221.
- Homonymia** illustratur II, 531 sq.
- Horizontalis** refractio II, 99, 123.
- Horizontis** elevatio II, 288.
- Humida** loca exsiccatæ I, 482 [cfr. dissertationem meam in scriptam: *Ueber die angeblichen Veränderungen des Klima in Berghaus Annalen* 1832, Ebr. Vol. V, p. 456. Alex. v. Humboldt Examen critique p. 307]. humidum et siccum quid sint II, 396. humidi et sici notiones II, 449.
- Humiditates** et siccitates quinque modis generantur II, 204.
- Hydrargyrum** et argentum vivum differunt II, 500.
- Hydrophantarium** experimenta I, 272.
- Hydrostaticum** principium ab Archimede detectum I, 533.
- Hyperbaton** II, 275. 325.
- Hyrcanum** mare (*Aral-See*) I, 498 sq. [cfr. Bachr ad Herod. I, 203. et Vol. IV, p. 454.]
- I. I.**
- Iapyx** ventus I, 304. 575.
ἴχωρ quid significet II, 491.
- Idaea** pix II, 503.
- ἴδια πρὸς τὰς αἰσθῆσεις II, 498.
- ἴδιατερος et ίδιωτερος II, 453.
- ίδειν apud prosarios scriptores I, 525.
- Ignis** omnia sibi assimilat secundum Theophrastum I, 137. — nutrimento eget I, 511. ignes fulminum more delapsi II, 245. igne degentia animalia II, 454. ignis quomodo agat in corpora II, 512. Igne non repleta sunt mundi extrema I, 339.

- Ἰκμαλεὺς Ζεὺς II, 578.
 Imber lapidum I, 407. — pro
   aqua positum I, 426 [cfr. Me-
   teorologia veterum p. 160. ubi
   add. Jacobs ad anthologiam Pa-
   latinam Vol. VII, p. 368]. im-
   bres salsi I, 287.
 Imperatio fulminum II, 241.
 Inachus fluvius I, 469.
 Indiae grandines ingentes I, 438.
   — et Aethiopiae imbres aestivi
   I, 444.
 Ineptaes opinones non perse-
   quendae I, 522. 661.
 Infinitivus ab infinitivo pendens
   I, 378.
 Insulam novam e mari surrexis-
   so I, 378.
 Internum mare I, 519.
 Iovis Elicii cultus II, 240. Iovis
   nomine aér appellatur II, 92.
 Ἰππός et Ἰππών conf. I, 481.
 Iris et halones pluviam significant
   I, 134. — pluvias demuntiat
   II, 132. irides duplices II, 128.
 iris quomodo fiat II, 283. — quid
   significet II, 284. — plantarum
   odorem provocat II, 285 sq.
 iridis origo et natura II, 285.
   — forma II, 276. — colores
   II, 283. — — septem secun-
   dum Ptolemaeum II, 138. iris
   lunarum II, 272. — in catara-
   ctis II, 295. Irides in capitibus
   peregrinantur II, 287. irides
   ternae II, 301. — quo tempore
   maxime fiant II, 317. iris cur-
   rotunda II, 157. Iris deorum
   nuntia II, 92.
 Istericus ventus I, 575.
 ἴσως aequa I, 142.
 Isthmum Corinthiacum perfodere
   conatus est Nero I, 490 sq.
 istoqta II, 168.
 Istri origo I, 463.
 Ἰταλικοὶ I, 382 sq.
 Iteratio eiusdem vocabuli intra
   breve spatium I, 352.
 Juglandes Persicae II, 224.
 Iunonis nomine aér appellatur
   II, 90.
 Juventus seniumque terrae I, 476.
 ἵσος II, 502.
- K.**
- κάειν et καλεῖν II, 461. — et
   composita de frigore usurpantur
   II, 461 [cfr. Ovid. trist. III,
   2, 8. *ustus ab assiduo frigore
   Pontus*].
 καλ' epexegeticum I, 371.
 καλπερ I, 614.
 καλύΐνα vasa II, 222.
 καλόν i. q. τὸ καλός I, 358.
 κάμψις definitur II, 508.
 κάνει εἰ I, 334.
 κανωπικός et κανωβικός I, 258.
 κάπνος, λιγνός et αἰθάλη quid
   diff. II, 518.
 Κάρδιας ventus I, 308.
 κάρπος II, 424.
 κάρρα φαιδικὰ καὶ Περσικά II,
   224.
 κατὰ λόγον II, 271.
 * καταφρούστειν II, 212.
 κατάρροι II, 429.
 κάτοπτρα ὀπίσθια II, 93.
 κάτιοθεν I, 371.
 κανθρός de frigore II, 461.
 κεγχραμίς II, 184. 584.
 κεγχρεμίς II, 584.
 κεῖθεν et ἐκεῖθεν I, 433.
 κενεριβατεῖν] ὁ λόγος κενεμβα-
   τεῖ II, 205.
 κενόν quid sit apud Aristotelem
   II, 509.
 κενὸς δὲ λόγος ἐν ἀπῆ τὰ ἔργα
   secundum Demosth. II, 205.

κενολογεῖν I, 524.
 κέραμος II, 468. πέραμος δια-
     στρέφονται ἐν τῇ καμίνῳ II,
     171. 229. 468.
 κεραυνόβλητα corpora non se-
     peluntur II, 264.
 κεραυνός quid sit II, 259. ὁργή
     κεραυνός I, 134. 165. II, 258.
 * κέχραμις II, 184.
 κινεῖν de omni motu I, 484.
 κινητούρων Neptunus I, 583.
 κίνησις εἰς τὸ πλάγιον II, 510.
     — et φορά differunt I, 318.
 κινητάραι II, 148.
 κισσησιρ̄ rumex II, 225.
 κλαητὴ στρακα II, 222.
 Κλείδημος et Κλειτόδημος idem
     nomen I, 391.
 κλιμάτιαι οὐσιοὶ I, 590.
 κνῖσα et κνῖσσα II, 514.
 κοιλὰ duplex I, 553.
 κοιλότης et κυρτότης separari
     nequeunt II, 507.
 κόλλα II, 450.
 κοὐλα lixivium II, 484.
 κοντῆ I, 238.
 κόσμος I, 325.
 κουφόλιθος II, 148.
 * κρικοειδῆς I, 214.
 κρύσταλλος I, 436. II, 503.
 * κυκλάνεμος II, 86.
 κύκλος τὰ ἀνθρώπινα πράγματα
     I, 336.
 κύκλῳ circumcircu I, 441. 657.
     II, 433.
 κυριῶς quid sit II, 412.
 κύστις I, 525.

L. A.

Lac quomodo concrescat II, 486.
     — quibus partibus constet II,
     487. lactis et sanguinis com-
     paratio II, 488.

Lacedaemon terrae motibus fa-
     mosissima I, 600.
 λαιλαπώδης οὐρανός I, 179.
 Lampades nocturnae II, 221.
 λαμπρός clarus de ventis I, 557.
 Lapis ad Alyos flumen delapsus
     I, 404 sqq. lapides antiquis tem-
     poribus ex aëre delapsi I, 407
 [cfr. Münter, Vergleichung der
     vom Himmel gefallenen Steine mit
     den Bachylien des Alterthums in
     libro qui inscribitur: Antiqua-
     rische Abhandlungen (Kopenha-
     gen 1816. 8.) p. 257 sqq.]. la-
     pides fulgurales II, 246. —
     terrena materia frigore condensata
     II, 326. — humoris ab-
     sentia sunt II, 432.

Laurus fulmine non icitur II,
     241 sqq. — adusta crepitat in
     flamma II, 242.

λῆμαι oscularum II, 415.

λεπίς et λοπίς II, 514.

λευκόνοτος I, 561.

Libri de partibus animalium me-
     teorologium statim excipiunt II,
     360 sqq. librum περὶ μίξεως
     num Aristoteles conscripsit
     II, 359.

λιγνύς, κάπνος et αἴθαλη diffe-
     runt II, 518. λίπος et λιγνύς
     confusa II, 229.

λίνα cruda et cocta II, 432.

λιπαρά et πλονα distinguntur
     II, 514.

λίπος et λιγνύς confusa II, 229.

λιψ I, 579.

Liquefactio corum quae rapido
     cursu circumvolvuntur I, 359 sqq.

Literarum antiquitus tractatarum
     interitus I, 142.

Loca, ubi proelia commissa sunt,
     pro ipsis proeliis posita I, 191.

λόγος II, 507. — et *oὐδα* II, 530 sq. *λόγοι περὶ τῆς γενέσεως* Aristotelis qui sint II, 359. *κατὰ λόγον* — *ἀνὰ λόγον*. vid. *κατά* et *ἀνά*.

Luna ἀνθρακώδης I, 156. — cinerei coloris I, 200. lunae trinae II, 320. luna oceano nutritur I, 509 sq.

Lunaris iris II, 272. *Iridis lunaris exemplum apud Albertum Magnum* II, 556.

Ἄγυκος I, 540.

Ἄγκος et *Ἄκαν* Idem nomen I, 591.

M. M.

Maeotis palus in pontum influens I, 502.

Maiores rerum copiae minus facile patiuntur quam minores acervi II, 408.

μακραιώνες νύμφαι Platonis et Pindari II, 199.

μαλακῶν et οὐκληρῶν explicantur II, 455.

μᾶλλον . . . ἀλλ' οὐκ I, 370. *μᾶλλον comparativis additum* I, 431 [cfr. Jacob ad Luciani Alexandrum XXI, p. 46]. *μᾶλλον καὶ θάττον* I, 361. *μᾶλλον καὶ ηττον* I, 363.

Margo] Verba ex margine in textum irrepserunt I, 178. II, 574. 598.

Marinae aquae natura II, 467. *Maris color* I, 130 sq. [*κνανανγής* Aristaen. III, 1. Tom. II, p. 4 Wagner. cfr. Jacobs ad Achill. Tat. p. 401.] — *altitudo* I, 473. — *extra Herculis columnas natura* I, 504 sq. — *accessus et recessus* I, 501 sq.

Materia culvis rei substrata II, 399. — *definit.* I, 328.

μέχρι ante vocalem I, 521.

Medullae natura II, 528.

μέλι πεπηγός saccharum II, 465.

Mellis natura II, 465 sqq.

Meridianus circulus I, 568.

μέρος] ἐν μέρει, *ἀνὰ μέρος* I, 357 sq.

μεσότητες vocantur sensus II, 456.

μεσουραντεῖν II, 271.

μετά et κατά confusa I, 552.

μεταβάλλειν et μεταπίπτειν confusa II, 299.

μεταφορά] *κατὰ μεταφοράν* opp. *κνότως* II, 412. 426.

μεταφορικός I, 524.

Metalla planetis adscripta I, 199.

251. II, 163. — *siccо vapore orta* II, 326. — *vi caloris procreata secundum Hippocratem* II, 327. metallorum fabrica II, 328.

μέταλλα et ὄρυκτα quid differant II, 327.

Metallurgia veterum II, 469.

μήτε . . . μηδὲ I, 316.

μηθεῖς et μηθὲν I, 413.

Meteorologiac significatio et studium I, 319 [de *μετεώρων* studio vide etiam Jacobs ad Antholog. Graec. Vol. IX, p. 471].

Meteorologica Aristotelis laudantur in libris de partibus animalium II, 364. Meteorologicorum quartus liber secundum Alexandrum tertius de generatione et interitu II, 167.

μέθοδος I, 349.

μετρίως positum ubi confidentius loqui solebant Graeci I, 422.

Metrodorus Chius nunquam ab Aristotele laudatus I, 408. Metrodori Chii opinio de natura

- maris I, 269. — explicatio terrae motuum I, 589. — sententia de ventis I, 545. — explicatio iridis II, 284. — de fulminis origine sententia II, 261.
μύλτος II, 328.
μολύραι μακραίωνες II, 199.
 Molaris lapis II, 474.
μολύβδος I, 238. — et **μόλυβδος** II, 500. 526.
μολύνειν, **μωλύειν** de imperfecta elixatione II, 400.
μόλυνσις ἡ πρώτη definitur II, 192. 435. **μόλυνοις** et **μώλυνοις** II, 400. 411.
 Montium cacumina utrum fluituosa an secus I, 150. II, 114. — altitudinem quomodo veteres emensi sint I, 152. de montium altitudine hyperbolae veterum I, 462. montium summa altitudo I, 354.
Mortuum mare salsissimum I, 288. mortui maris aqua bituminosa I, 534. II, 467.
Mota difficilius putrescunt II, 407.
Motus compositus I, 373. — coeli a dextris ad dextra I, 562. motum genera II, 407. motum quatuor praecipua genera II, 509.
Mulieres quotquot perhumidos habent uteros non parturiunt secundum Hippocratem II, 399.
Mundus sempiternus I, 487. 520.
Mures ox limo procreati II, 409.
Musti elixatio II, 482.
Mutationes locorum I, 475 sq. — terrae marisque I, 497 sq.
μύδρος I, 136.
μύλαι lapides II, 473.
μύλη II, 210.
μυλίαι λιθοι II, 473.
μυκηματίαι terrae motuum genus I, 593.
 Myrrha II, 523.
- N. N.**
- Νάρκη** I, 167.
Natura finis est II, 414. naturam nihil inepti facere II, 96. 535.
* νεφύδριον II, 101.
νεκυαι apud veteres scriptores I, 280.
νηρεύλα quid sit II, 289.
νῆσος peninsula I, 254 [Uti **νῆσος** latiore significatione ponebatur, ita πόλις pro tota regione cum civibus, cf. *Spanheim. ad Julian.* I, p. 148. 227. *Hemsterhus. ad Polluc.* p. 995. *Markland ad Lys.* p. 543. et quos præterea laudat *Wernsdorf ad Himer.* Ecl. XVIII, 1. p. 261].
 Nessus fluvius I, 469.
Neutrūm adiectivorum elliptice omissō **τῷ** I, 430. — — absque articulo loco substantivi I, 359 sq. — plurale cum verbo in singulari et in plurali numero coniunctum II, 209. — — cum verbo plurali numero iunctum I, 330 sq. II, 576.
Nicolai Damasceni commentarius in Aristotelis librum de plantis I, 496.
Nicomachus Archon I, 408. — Plutarchi est Nicostratus Aelianii II, 577.
νίγρετος an **νιγρέτος** I, 239.
Niger fluvius I, 465 [cfr. *Heeren in Götting. Gelehrte Anzeig.* 1834. nr. 52, p. 511 sq. *Bachr ad Herodot.* II, 32. et Vol. I, p. 929 sq.].
Nilus argenti ramenta secum ferre dicunt I, 250. Nili nomen a

vía iūs derivatum I, 258. II, 575. — fontes I, 467 sq. — ostia I, 480 [cfr. *Bachr* excurs. ad *Herodot.* I, 17. Vol. I, p. 904]. — incrementa aestiva I, 246. Nili donum Aegyptus I, 479. 488 [cfr. *Kapp* vermischtte Aufsätze (Kempten 1833. 8.) p. 139]. Nilus cum rubro mari canali inunctus I, 490 [*Nouvelles annales des voyages* 1830. Tom. XVII, p. 372. *Hammer* in *Wiener Jahrbücher* Vol. 66, p. 5].

vīgor natrum II, 474. nitrum prope Alexandriam abundans II, 222. Nix cum spuma comparatur I, 428. — quomodo oriatur I, 433. — rubra I, 435. — montium sempiterna I, 438. nivis et grandinis lapsu tempestates sedantur II, 255. nix nigra secundum Anaxagoram II, 481.

Nomina propria saepenumero sub minusculis literis latent I, 190. *Nominativus* plur. in *ης* II, 271. Notus *nubifer* I, 457. II, 294. Nova vocabula apud Aristotelem aliosque philosophos II, 411 sq. [locis ibi laudatis add. *Cic.* Academ. quest. I, 7. *audebimus novis verbis uti si necesse erit*].

Nox die prior I, 563 [De expressione *νύκτες καὶ ἡμέρας* cfr. *Xenoph.* *Anabas.* VII, 6, 9. *Apolog.* §. 31. ibid. *Bornemann*, quae loquendi ratio in Latinum transiit sermonem vid. *Cicero* de finib. I, 16, 51. de orator. I, 61. 260. *Caes.* bell. Gallic. V, 38, 1].

Nubes lunae sphaeram non attingunt I, 150 [In verbis Olympi-

piodori, quae hac pagina et sequenti adscripsimus, iniuria mutavimus Aldin. πάρεστι in παροῦσα: est enim comma ponendum post η γράμμα]. — certam tantummodo altitudinem attингunt I, 275. — coacto aëre ortae secundum veteres I, 446. — persinduntur vel discinduntur II, 260.

Nymphae Acheloi filiae I, 264. νῆρ I, 354 sq. νῆρ δέ I, 388. II, 294. 585.

O. O. 32.

Oceanus nam aliquando in mare mediterraneum irruperit an vice versa factum sit I, 191 sq. Oceanus fontes I, 496. — significatio apud Stoicos I, 426.

Ὥγησις II, 509.

Ὥχηρ II, 328.

ὅδε ὁ τόπος i. e. *terra* II, 560.

Odores πνεύματα dicuntur II, 513. οὐλοί οντα Aristoteles I, 498.

Ὥκλαυος Atlanticum mare apud senioris nevi scriptores, nunquam apud Aristot. I, 426 [Quamvis etiam alii scriptores disserint statuerint cfr. *Tschucke* ad *Pompon. Mela* Vol. III, p. I, p. 95].

Oleum frigore albescit II, 207. olei natura II, 478. oleum curcandescat II, 481.

ஓλօστεροχος I, 234.

ஓல்டிரெட்டேς அதீவி secundum Aristotelem II, 255.

Olympias ventus I, 575.

Olympiodorus Alexandriae vixit I, 228.

ஓமாலாச் et ஓமாலாச் II, 276. quid significet II, 276 sq.

ஓமிக்ளη definitur I, 424.

- ὅμοιογενῆ et ὁμοιογενῆ confus. II, 395.
 ὅμοιοιδῆς et ὁμοιοιδῆς confus. II, 395.
 ὅμοιομερῆ et ἀνομοιομερῆ expli-
cantur II, 496 sq.
 ὅμοιως quomodo tachygraphic
nota scribatur I, 399.
 ὡμόν II, 428 sq. — γάλα II, 186.
 — γέρας II, 429.
 ὅμώνυμα et συνώνυμα differunt
II, 530.
 ὡμότης II, 427.
 Ονομαcriti fraudes I, 551.
 ὄνόματα κίνητα II, 412.
 ωόν] φὰ ἐπανθμια I, 297.
 ὄπωρα I, 438.
 ὄπός quid significet II, 486 sq.
 ὄπτανός II, 427.
 Optativi forma insolita I, 447.
 ὄπτησις II, 438. — et ὄψησις
II, 189.
 Optica cohaeret cum geometria
II, 276. — Archimedis et Aristote-
telis II, 94. — Ptolemaei II, 138.
 ὄργανικά et ὁμοιομερῆ opponun-
tur II, 496.
 ὄργανα φυσικά animalium partes
vocantur II, 434.
 Orionis ortus et occasus I, 558 sq.
 Orithyiae fabula I, 447.
 Ornithii venti I, 561. — —
unde nomen acceperint I, 296 sq.
 Orphei theogonia I, 267.
 ὄρφος II, 433 sq. — sanguinis
II, 492.
 ὄρθονοτος I, 575.
 ὄρυκτά et μέταλλα quid differant
II, 327.
 ὥς, ὠστε, ὠσπερ confusa I, 579.
 ὥσις, ἔπωσις et ἄπωσις differunt
II, 509.
 ὥστρακα Διγύπτια II, 222.
- ὅτι initio quaestionum abundans
II, 211. 222. ὅτι et ξτι confus.
II, 492.
 οὐδὲ et οὔτε confus. I, 416. II,
271.
 οὐδέν ... ἀλλ' ᾧ I, 523. οὐδέν
et οὐθὲν I, 413. II, 434.
 οὖν et γαρ confus. II, 299. οὖν
post parenthesin II, 252.
 οὐράνιος portentosus I, 135. οὐ-
ράνια ζῷα II, 199 sq.
 οὐρανός I, 321. — i. q. κόσμος
I, 209.
 οὐράνιος κύστις I, 525.
 οὐθὲς et οὐθὲν I, 413. οὐδέν
et οὐθὲν quomodo differant
apud Aristotelem I, 413.
 οὗτε ... τε II, 315.
 οὔτως ante consonantem I, 342.
506.

P. II. Ψ.

- παχωνῖτις ἐπιτολή I, 295.
 παχύ et ταχύ confus. I, 440.
 παχύτης et ταχυτής conf. II, 361.
 Pactolus auri ramenta secum fert
I, 250 [cfr. Bachr ad Herod.
V, 101].
 πάγετος an παγετός I, 239.
 πάγοι καὶ αἴθριοι I, 395.
 Ηλιοντα I, 290.
 Palicorum crateres I, 481 [cfr.
Creuzer ad Cicer. de Nat. Deor.
p. 609. Jacobs ad Achill. Tat.
p. 534 sq.].
 πᾶν, τό, I, 326.
 παρά et περί confus. I, 411. 529.
 παραλλάξ II, 506.
 παρίλια II, 318 sqq. — pluvia-
rum indicia II, 322 sq.
 παρίλιοι II, 319.
 Parmenidis rerum principia I,
408. saepenumero ab Aristotele

- laudatur I, 409. eius de lacteo circulo opinio *ibid.*
- Ιαγρασός** uno σcribendum I, 456 [Uti Alexandri milites Paropamisum translato patrii montis nomine Parnasum vocaverunt, ita etiam Caucasi, cuius maior iis erat notitia, nomen in eundem montem translulerunt cfr. *Wernsdorf ad Himer. Orat. XIII*, 7. p. 596].
- Parnassus mons in Asia I, 453.
- Participium pro verbo finito I, 437.
- Parva magnis comparare I, 604. 663. [*Ovid. Metam.* V, 619 sq.]
- παθητικά ἀρχαί** II, 197.
- Patricius Meteorologica suppositionis censuit II, 576. eius sententia de ordine librorum Aristotelis II, 369 sq.
- Pavonacei colores II, 147.
- Pavones admirabantur Graeci II, 147.
- πηγή** i. e. φρέαρ I, 498.
- πιγγυνοθάται** quid significet apud Aristot. II, 460.
- πηδᾶν** et **πιδᾶν** I, 451.
- πενταχῶς** et **ποσαχῶς** confus. II, 204.
- Penuriam vocabulorum conqueritur Aristoteles II, 411. *
- πεπανός** II, 427.
- πέπανσις** II, 424.
- πεπηγός** de omni materia concreta II, 458.
- πέπιων**] ὁ πέπονες II, 429.
- πέψις** et **ἀπεψία** II, 255. 413. 422 sq. — **ἔψισι παραπλήσιος** II, 443.
- περ** repellit I, 520.
- πέρας** et **τέλος** differunt I, 217.
- περὶ** et **παρά** confus. I, 411. 529.
- Pericles Anaxagorae auditor I, 136.
- περιφρύσσω** II, 189.
- περικάρπιον** II, 424.
- περίοδοι γῆς** I, 453.
- περίπτωμα** et **περίττωμα** confus. I, 425.
- περισκορπίζειν** I, 254.
- περισσάρτιος** II, 140.
- περιττόματα** II, 418.
- Περσικὰ καρνά** II, 224.
- πητύνα** II, 433.
- πῆξις** et **ψῆξις** confus. II, 202.
- Phaenomenorum observatio caesarum expositionem praecedere debet II, 106.
- Phaethontis fabula I, 198. 412.
- Pheneus fluvius I, 470.
- Philippus Medmaeus discipulus Platonis II, 127.
- Philochorus Aristotelis meteorologica ante oculos habuit II, 365.
- Phlegraeus Campaniae campus I, 612.
- Phiocarum pelles remedium contra fulmina II, 242.
- Physiologia i. q. Astronomia secundum Platonem I, 139.
- πικρόν** et **ἄλμυρόν** non differunt I, 507.
- πίονα** et **λιπαρά** destinguuntur II, 514.
- πίστις** quid sit II, 395.
- πιθασ** I, 195.
- πιτύνα** II, 433.
- Pix**] Picis natura, probatio et species II, 503.
- πλάγιος**] κίνησις εἰς τὸ πλάγιον II, 510.
- πλάνης** et **πλανῆτης** I, 624.
- Planetae comam habuisse dicuntur I, 392. planetarum colores vid. *Color.* planetis metallis adscripta I, 199. 251. II, 163. planetarum ordo anceps apud veteres I, 160.

- Plantarum calor I, 159.** plantae animatis rebus adnumeratae II, 177. **plantarum historiam num conscripserit Aristoteles II, 386** sqq. — partes similares II, 497. **πλαστικὴ δύναμις in semine II, 520.**
- Platonis αἰώρα I, 514 sq.** — explicatio terrae motuum I, 589. — visus theoria II, 273. Plato dixit πάντα ἔμμεσα εἶναι II, 139. **πλάτος et πλήθος confus.** I, 464. **πλατύς salsus I, 527.** **πληγή et ωσις** differunt II, 509. **πλεῖον I, 368.** **πλεῖον et πλέον I, 368.** 430. II, 249. 407. **πλῆθος et πλάτος confus.** I, 464. **Plumbum** rapido cursu circumvolutum liquefit I, 359.
- Pluralis numerus cum neutro iunctus II, 474.** eius latior usus I, 363 sq.
- πρεῦμα βροντῆς II, 260.**
- πρωγόνας I, 195.**
- Polarica oppositio I, 543.**
- πολλοστός I, 525.**
- Pollux et Castor II, 244.**
- πόλος ἀρκτικὸς καὶ ἄνταρκτικὸς I, 562.**
- πολύς]** οἱ πολλοὶ vulgus I, 419. **Ηόντος pontus Euxinus I, 430.** **πόντος et τόπος confus.** I, 464.
- Pontus** per Bosporum influit in Aegeum mare I, 493. 502 sq. **Pontus Euxinus antiquis temporibus congelatus I, 443.**
- πόρος et πῶρος II, 524.** **πόρος II, 218.** **πόροι II, 493.** **πόροι τὰ εὐπαθέστερα μόρια secundum Ammonium II, 215.**
- Porphyrii commentaria in meteorologica II, 198.**
- πορφυρόστατη θάλασσα II, 130.**
- Porus lapis II, 524.**
- ποσαχῶς et πενταχῶς confus.** II, 204.
- Posidonius ἀριστοτελῆς I, 435.** eius de lacteo circulo opinio I, 410. — de cometis sententia I, 380 sq. — terrae motuum explicatio I, 590. — Meteorologica II, 268. Posidonius libri de mundo auctor II, 286 sq.
- Ποσσειδάνιος II, 117.**
- ποταπός II, 105.**
- Potius** comparativis additum I, 432.
- Praepositio** in altero enuntiationis membro omissa I, 444. II, 464. — simpliciter posita ad plura membra referenda I, 351.
- ποηστήρ I, 365.** II, 251. 258.
- Principiorum τετράκτυς I, 369.**
- πρό et πρός confus.** I, 477.
- Probatio ex causa sufficienti II, 96.**
- Problematum locus ab Aristotele non proiectus I, 446.** problemata Theophrasto attributa I, 542. — Aristotelis olim locupletiora II, 194. — ab ipso Aristotele laudata II, 569. problematum forma II, 505. [cf. Gesner ad Cassii problemata init.]
- Procella** definitur II, 539.
- ***προδύειν I, 395.**
- ***προεκφλογοῦν I, 158.**
- προκόπτειν II, 183.** 584.
- Pronomina demonstrativa res terrestres per euphemismum significant I, 360.**
- πρός in comparationibus usitatum I, 478.**
- προσαγωγή]** ἐκ προσαγωγῆς I, 469. 477. 609.
- προσφιλονεικεῖν I, 396.**
- Ηρότηη nomen proprium II, 574.**
- πρότερος]** οἱ πρότεροι I, 319.
- πρῶτος pro πρώτερος II, 435.** significatio voc. apud philosophos

- phos *ibid.* τὸ πρῶτον στοιχεῖον I, 320.
Proverbia adamant Plato et Aristoteles I, 521.
Pruinae explicatio secundum Aristotelem et Theophrastum I, 6.
ψακάς et **ψεκάς** I, 427. II, 291.
ψακάς et **ψεκάς** differunt I, 427.
ψαῦθυρόν II, 511.
ψεῦδος pro **ψευδές** posit. I, 448.
ψημίθιον I, 162.
Psittaci cum pavonibus confusi II, 147.
ψυφεῖν καὶ **σίτειν** II, 439.
ψυλοεὶς κεραυνός I, 134. II, 258.
ψύρος et **ψῦχος** conf. II, 255.
ψυχὴ θεραπεική II, 179.
ψυξῆς et **πῆξες** confus. II, 202.
Ptolemaei liber de ordine operum Aristotelis II, 370.
Puniceus solis color I, 378. II, 291.
Purpurarum tintio II, 149. **purpuram πρὸς αὐγὰς ἀνασκοπεῖν** II, 300.
Putredinis origo secundum **Aristotelem** II, 401.
πύκτωσις et **πύρωσις** confus. II, 257.
πῦρ i. q. **θερμότης** II, 467. **πῦρ ἐπὶ πῦρ** II, 300.
πυρῆνες I, 371.
πυρίθια **ξῦα** II, 454.
πυρίθιας lapis II, 209, 472.
πυρίνα **ξῦα** II, 199.
πυρίνης lapis II, 472.
πύρωσις et **πύκτωσις** confus. II, 257.
Pythagorae patria I, 183. — de lacteo circulo sententia I, 411. — de numeris doctrina II, 590.
Pythagoreorum mystica placita I, 675. — Aristotelis aevi dissidium I, 383.
- Πυθαγόρειος** et **Πυθαγόρεις** I, 382.
πυτλα II, 433. — pro **ἀπός** II, 487.
- R. P.**
- ῥάβδοι** quid sint II, 318.
Ranae ex luto procreatae II, 409. **ranae fictiles** I, 534 [cf. *Michael. Ephes.* ad *Aristot.* de insomniis cap. III. p. 55. ed. *G. A. Becker.*].
- Recta linea** quod movetur interibile I, 262.
Reduplicatio omissa II, 611.
Refractio horizontalis II, 99.
 — — extraordianaria II, 288.
 — — luminis II, 290.
Resinosi plantarum siccii et lacrymae II, 523.
Resorbentia vasa veteribus ignota I, 513.
Rex divitem significat I, 357.
ῥῆσις νεφῶν II, 611.
Rhipaei montes I, 464.
Rhizotomi I, 618.
Rhodanus a terra absumptus I, 474 sq.
Rhodus aureo imbre perfusa I, 357 [cf. *Philostrat. Icon.* II, 27. *Himer. Eclog.* XIII, 34. ibid. *Wernsdorf.* p. 236].
ῥύπειν et **ῥύπεῖν** I, 371, 623.
ῥύζαι γῆς καὶ **θαλάττης** I, 496.
Romani ψερηνοφέοντες a poëtis dicti I, 264. — nomina παρόγνονοι I, 264. II, 586.
Ros frequentissimus in cavis locis I, 430. 434. roris theoria secundum Aristotelem et Theophrastum I, 427 sq.
Rotunda grandinis et imbris forma I, 439.
Rupilius Rex I, 356 sq.

S. Σ.

σ simplex in nominibus qualia *Τάρηηος*, *Νίοα* etc. I, 456.
Saccharum veteribus cognitum II, 465.
Salamandra ignicola II, 227 sq.
Sallustii liber de Ponto Euxino I, 503.
Salsedo aquae marinae II, 329.
Salsi vapores I, 528.
Salsugo maris non variabilis secundum varios caloris gradus I, 285. *salsuginem aquae probantia experimenta* I, 533 sq.
συνδυράκη II, 328. — et *συνδυράχη* II, 560.
Sanguinis color I, 375. — natura II, 488 sq. *sanguinis aegroti natura* II, 491.
Saporum varia genera I, 506.
συνρότης quid sit II, 401.
Sardoum mare I, 504.
σχεδόν I, 324. II, 326.
Schneideri sententia de quarto Meteorologicorum libro II, 354.
Scholasticae philosophiae in physcis disciplinis reliquiae I, 504.
Scylax ab Aristotele laudatus I, 463.
σεισχθων Neptunus I, 583.
Selli I, 485.
σημανεῖν et *συμβαλνεῖν* confus. II, 322.
σημεῖον δὲ sq. *γάρ* I, 410 sq. 430. II, 298. 578. — i. q. *ἐπισημαστα* II, 278.
Seminis vis formatrix II, 520. — natura II, 527.
σεμνής I, 496.
σεμνύνειν I, 497.
Sensus vocantur *μεσότητες* II, 456. *sensuum propria* II, 498.
Sentiendi verborum latior usus I, 396.

Sesostris I, 489 [Est *Ramesses Meïamum*, quemadmodum vocatur in inscriptionibus hieroglyphicis cf. *Rosellini Monumenti dell' Egitto e della Nubia. Parte I, Monumenti storici, Vol. I, p. 256 sqq. Salvolini Campagne de Rhamsès-le-Grand, contre les Schèta (Paris 1834, 8.) Bachr ad Herod. Vol. IV, p. 463].
σφαῖρα et *φορά* confus. I, 398.
σφυγμολ I, 604.
Sicanica regio I, 540.
Siccitas et *humiditas* quomodo generentur II, 204.
Siccum et *humidum* quid sint II, 396. *siccous calor* quis sit II, 464.
Sidus et *stella* diff. I, 361.
οἰρῶνες II, 257.
Significare *ἐπισημανεῖν* II, 278.
Similares et *dissimilares corporis partes* II, 496.
Singulare] A singularibus ad generalia transeundum II, 168.
Sipylus terrae motibus inversa I, 612.
Siraeum II, 212.
Sirii ortus I, 559.
σίζειν καὶ φορεῖν II, 439.
Σκέλων ventus I, 309. 575.
σκληρόφθαλμα animalia difficilius cernunt II, 457.
σκληρὸν καὶ μαλακόν II, 455.
σκορπίεσθαι I, 254.
Smaragdorum color II, 142.
Sol et *luna* in *planetarium ordine non comprehensi* I, 178. — *orient* et *occidens* solito *maior* et *rubicundus* I, 165. — *albus* I, 361. *Solis locus inter astra* I, 347. — *magnitudo* I, 332. — *maculae* veteribus non *ignotae* I, 374 sq. — *lunaque conversiones* flatibus provocantur*

- I, 497. — caligo in terrae motibus I, 607. Sol oceano nutritur I, 509. — incensionis phaenomenon secundum Heraclitum et Stoicos I, 510 sq. — aquas ad se trahere dicitur II, 126.
- Solonis** *fraus* I, 551.
- Solstitiorum** *colori* **Aristotelis** *aevo* *situs* I, 420.
- Soni** *intensio* *nocturna* *maior* *quam* *diurna* II, 124. — — *hieralis* *quam* *aestiva* II, 125. *soni* *ex* *lucis* *auditii* II, 125.
- Sophoclis** *locus* *emendatur* I, 548 sq.
- Sosigenis** *liber* $\pi\epsilon\varrho\lambda$ $\tau\eta\varsigma$ $\delta\psi\omega\varsigma$ II, 117.
- σωτηρία conservandi modus* I, 512.
- Species** *et* *differentia* *quomodo* *differant* II, 450.
- Speculorum** *varia genera* I, 156.
- σπέρμα* *et* *γονή* *diff.* II, 527.
- Spiritus** *asper* *olim* *inter literas* *locum habere* *solitus* I, 574.
- Spiritus** *fulgurum* *origo* II, 261.
- Spongiae** *usus in vino num me-*
rum sit periclitando II, 218.
- σποράδες* *ἀστέρες* I, 398. 419.
- σπύρια* II, 185.
- Stalactite* II, 524.
- στάθευσις* II, 449.
- στεφανός* *corona borealis* I, 567.
- Stellae** *divisibles* I, 396. II, 275.
— *stella* *et* *sidus* *diff.* I, 361.
Stellarum *transcursus* I, 362.
— — *ventis tribuitur* I, 370 sq.
— — *interdiu observatus* I, 372.
[Si quis in chronicis mediæ aevi tanquam miraculum legit annotatum, stellam de coelo delapsam videri omnesque homines adeo exterritos esse, ut putarent, finem mundi imminere, hæquid innumerito inde concludi posse arbitrabitur, tunc temporis stellarum transcursus fuisse rariores. cf. *Labb e Bibl. libror. Msc.* Tom. I, p. 359. 384. *Bouquet, Recueil*, V, p. 385. *Annal. Nantenses* ap. *Periz Monum. Germ.* II, p. 222. Quod ibi ex Chronico Vezeliacensi additum est de gelu quinquaginta pedum altitudinis addatur iis quae compositum in dissertatione: Ueber die angeblichen Veränderungen des Klima ap. *Berghaus Annal.* V, p. 493 sqq.]
- Stillicidia** *speculorum* *adinstar* *imagines* *solis* *reddunt* II, 291 sq.
- Stoici** *aërem* *Minervam* *appella-*
verunt II, 92. **Stoicorum** *pla-*
citum de exustionibus mundi I, 487.
- στόμα* *et* *στόμωμα* *confus.* II, 213.
- στόμωμα* *chalybs* II, 470. — *et* *στόμα* *confus.* II, 213.
- Stratonis** *de cometis* *sententia* II, 280.
- στροβίλος* II, 255.
- Strymon** *fluvius* I, 269.
- Strymonias** *ventus* I, 575.
- Sublunaria** *omnia ex terra et*
aqua constant II, 216.
- Substantiva** *in* $\mu\alpha$ *oxeuntia* II, 198.
- Substantivum** *verbale* *verbo suo*
adiicitur I, 330.
- Sudor** *imaginum* [cf. *Meletemata de sudore imaginum tam gentiliū quam pontificiorum auct.* *Christ. Flemig Lips.* 1700. 4. *Kopp*, *de difficult. interpret.* §. 37. Vol. I, p. 46].
- Suffusio** *oculorum* II, 122.
- Sybaris** *fluminis natura* I, 541.

σύκιον succinum II, 227. [Nisi de ligno sicutulo intelligendum est, qua de re dubito.]
σύκιοι πέπονες II, 424 sq.
συμπαραμαρτᾶν I, 186.
συναλείφειν I, 595.
συνδιατυποῦν II, 87.
συνεχῆς I, 326 sq. II, 280.
συνεστηκέναι de densitate I, 333.
σύστασις periphrastice I, 486.
συνέέξεις et *συγγένεια* II, 391.

T. T. Θ.

ταχὺ et *παχύ* I, 440.
ταχυτής et *παχύτης* cf. I, 361.
* *ταγήνισις* II, 187.
θάλαττα aqua marina II, 408.
θάμισος lactis coagulum II, 487.
Tanais a Rhipeis montibus ortus I, 457. Tanain et Volgam aliquando canali iungere tentabant Turcae I, 472.
Tartarus Platonis I, 276.
Τάρωτησος I, 462 sq.
ταῦτό et *ταῦτόν* II, 271. 297.
ταῦτὸν δὲ εἰπεῖν II, 175.
Tautologia apud Aristotelem II, 492.
ταυνικὰ χρώματα II, 147.
τέ transpositum I, 324.
τήγανον II, 430.
* *τηγάνισις* II, 193.
θεῖον II, 328.
τεκμήριον II, 231. a *σημεῖον* differt II, 299. *τεκμήριον δὲ* sq. *γάρ ibid.*
Θέλειν solere I, 426. 508.
τέλος et *πέρας* diff. I, 217.
Tempestates sedantur imbris et grandinis lapsu I, 554. II, 255.
Tempus origine caret I, 570.
Tenebrae negatio luminis II, 296.
Θερμόν i. q. *Θερμότης* I, 358.

Ternus numerus II, 138. 298. 584. [add. *Kopp* de difficult. interpret. §. 268 — 274, p. 317 — 324.]
θέρος] *θέρει acstatis tempore* [ita enim scribendum pro *θέρη* in Exc. Olymp. I, p. 242 l. 5].
Terra secundum Aristotelem immobilis I, 416. — habitabilis cum tympano comparatur I, 563. terrae circumferentia quanta sit I, 138. — partes I, 247 sq. — magnitudo respectu Solis et caeterorum astrorum I, 331 sqq. — elementum in reliqua transire non posse contendit Plato I, 340. — motuum explicatio I, 582 sqq. — motum Anaximander praedixit I, 407. — motus in mari observati I, 592. — — artificiosi I, 594. — — raro cum ventis coniuncti I, 597. — — post imbreem crenbellimi I, 602. — — in Aegypto nulli II, 330. *ὅδε ὁ τόπος* i. e. *terra* I, 360.
Tetani descriptio I, 604.
Thaletis explicatio terrae motuum I, 584.
Thaumas Iridis pater II, 286.
Thebae Aegyptius olim vocata I, 481 [cfr. *Bachr ad Herod.* II, 15].
Theodorus Metochita auctor librorum de plantis dicitur I, 495.
Theologi qui vocantur Aristotelii qui sint II, 582.
Theophrasti liber περὶ θαλάσσης I, 268. — — *περὶ χρυσοῦ* I, 287. — — de meteoris I, 297. — — de ventis I, 299. — explicatio pluviae I, 222. — de lacteo circulo opinio I, 411. — de aquae marinae natura opinio

- I, 532. — explicatio terrae motuum I, 590.
- Theoria περὶ τῶν ὑγρῶν καὶ διοιωμέρῶν Aristotelis quae sit II, 358.
- Thracia ventorum receptaculum I, 447 sqq.
- Thrasyalees laudatus Aristoteli I, 577.
- Thuris historia II, 517 sqq.
τις omissum I, 631. τὸ τι οὐ σῆμα I, 369. τινὲς de uno intelligendum I, 363.
- Tigris a terra absumptus I, 475.
- τίτανος i. e. ἀστερός II, 209.
mox gypsum mox calcem significat II, 473.
- τηλίματα arcus diurni II, 316.
- τοιοῦτος, δ, pronom. indefinit. I, 417. II, 321.
- τόπος I, 227. — definitur I, 327.
— et πάντος confus. I, 464.
- Θάραξ venter superior apud Hippocratem II, 447.
- τοσοῦσθλ̄ I, 442.
- τοσοῦτον pro τοσοῦτον μόνον I, 442.
- Θούλη] τὰ ἵπερ Θούλην ἀπιστα I, 254. II, p. IV. [Caeterum ex verbis Olympiodori patet eum in suo certe exemplari τὰ ἵπερ Θούλην ἀπιστα commorata reperisse.]
- Trabes I, 193.
- τραγικός I, 496 sqq.
- Transpositio verborum I, 496 sqq.
- τρέφειν lac coagulare II, 487.
- Θρεπτική ψυχή II, 179.
- *τριπλασιέθρομος I, 139.
- Θρῆξ] eius natura explicatur II, 510.
- τριφαλίς II, 487.
- τρόμοι I, 603.
- Turbo 258.
- τυφών II, 250 sq. 254 sq. 259.
— describitur I, 135. τυφών fulmen II, 255.
- Θυμιᾶσθαι i. q. θυμιατὸν εἶναι II, 515.
- τύμπανον I, 563.
- τύρωσις II, 212.
- U.
- Umbricum sal ex arundinis cinere I, 535 sqq.
- V.
- Vacuum nullum in mundo I, 326. II, 509.
- Vaporum duplex genus I, 527.
vapores fulminis II, 260.
- Vasa in mare demissa I, 531.
- Veneris planetae natura I, 187.
- Ventris partitio in superiore et inferiore I, 553. — utriusque officium II, 446. Ventres hiemo et vere calidiores quam aestate II, 405.
- Ventus ἀέρος φεῦμα καὶ χεῦμα secundum Hippocratem I, 241. 293. II, 232. venti explicatio secundum veteres I, 445 sqq.
- ventorum obliquus motus I, 151.
- venti quales a pictoribus singuntur I, 448 sq. — a solis lunaeque incessu pendent I, 555. 558. — fluminibus marinis procreati I, 611. — fulminis II, 260. ventorum nomina I, 572. — duo genera I, 577.
- fons I, 253. Venti num in montium cacuminibus spirent I, 150. 355 sq. II, 114. Ventos proprie tantum duo esse II, 123. venti in locis paludosis oriuntur I, 354.
- Verborum penuria I, 366.

- V**erbositas quaedam optimis scriptoribus frequentata I, 330.
Vermes intestini II, 466.
Vespa ex equis procreantur II, 173. 409.
Viae lacteae explicationes mythicae I, 215.
Vicomercati sententia de quarto Meteorologicorum libro II, 347 sqq.
Vinum congelascit I, 225. — frigore congelatum II, 482. — num merum sit quibus experimentis probari possit II, 218. vina dulcia odore fere carere II, 515. vinum Arcadicum et Argolicum II, 521.
Virgarum φαινόμενον II, 318.
Vis centripeta I, 231.
Viscum, ἵξε II, 502.
Visus theoriae veterum philosophorum I, 384. II, 273.
Vites albae contra fulmina adhibitae II, 243.
Vocabula intra breve spatium repetita I, 352. II, 366.
- Ξ.**
- Ξηραίνεσθαι** quid significet apud Aristotelem II, 460.
- Υ.. Υ.**
- ὑαλειφικὴ τέχνη II, 228.
 ὑαλος et ὑελος II, 526. [ὑαλος ἐψημένη differebat ab ὑάλῳ δρω-
- ρυγμένῃ i. e. crystallo. Jacobs ad Achill. Tat. p. 497.]
 ὑδρέλαιον II, 207.
 ὕδωρ pluvia [cf. Jacob ad Luciani Alexandrum XIII, p. 31] I, 433.
 ὕειν I, 554. II, 292. — absolute possum I, 555.
 νελέψαι, ὑελέψεις, ὑελότεχναι II, 228.
 ὑελῆτις γῆ II, 210.
 ὑελος II, 209 sq.
 ὑετόμαντις λοις II, 132.
 ὑγρόν sanguinis II, 492.
 ὑφηγεῖσθαι I, 324. II, 247.
 ὑλῇ quot modis dicatur II, 459.
 — definitur I, 328.
 ὑπέκκαυμα I, 367. 652. II, 577.
 ὑπερβάλλειν constructio I, 355.
 II, 456. — adscendere I, 383.
 ὑπεροχή de transitu aquae in aërem I, 340.
 ὑπό et ἀπό conf. II, 278.
 ὑποχύματα II, 122.
 ὑποκείμενον I, 397.
 ὑψηλά, τά, collinarum iuga I, 430.

Z. Z.

- Zenonis terrae motuum explicatio I, 590.
Zεὺς ὕει II, 292. Zeύς i. q. "Ιλιος" I, 204.
Zεφικά, τά, Aristotelis II, 363.
 ζωογόνον θεόμόν I, 150.